TOISET VALTIOPÄIVÄT

1908

PÖYTÄKIRJAT

I.

Istunnot 1—12.

Valtiopäivien alusta lokakuun 13 päivään.

HELSINGISSÄ 1909
K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO

Noudattaen Hänen Majesteettinsa Keisarin ja Suuriruhtinaan Nikolai II:n Armollista avointa kirjettä 4 p:ltä huhtikuuta 1908 varsinaisilla valtiopäivillä koossa olevan, maaliskuun 15 ja 16 p:nä 1907 valitun Eduskunnan hajaantumisesta saman kuun 6 p:nä sekä uusien edustajavaalien toimittamisesta, kokoontui 1 ja 2 p:nä heinäkuuta 1908 valittu Suomen Suuriruhtinaanmaan Eduskunta 1 p:nä elokuuta 1908 maan pääkaupunkiin Helsinkiin varsinaisille valtiopäiville, jotka järjestyksessä olivat kolmannet uuden Valtiopäiväjärjestyksen voimaan astumisen jälkeen. Samana päivänä esittivät Eduskunnan jäsenet valtakirjansa senaattori Carl Johan Timgrenin tarkastettavaksi, jolle Keisari ja Suuriruhtinas oli sanotun tehtävän uskonut.

Suomen Eduskuntana ovat nykyään seuraavat kansan valitsemat edustajat eri vaalipiirittäin lueteltuina:

Uudenmaanläänin vaalipiiri.

Ahlroos, Frans, kirjaltaja.
Alfthan, Kristian, von, lääketieteen- ja kirurgiantohtori, vapaaherra.
Aro, Werner, räätäli.
Ehrnrooth, Leo, protokollasihteeri.
Erkko, Eero, sanomalehdentoimittaja.
Hallstén, Onni, kollega.
Heimbürger, Walter Fredrik, oikeusneuvosmies.
Hjelt, Vera, ammatintarkastaja.
Hänninen, Edvard Walpas, sanomalehdentoimittaja.
Johansson, Georg Wiktor, maalari.
Kuusinen, Otto Wilhelm, filosofianmaisteri.
Käkikoski, Hilda, neiti.
Laine, Adolf Oskar, maanviljelijä.
Lundström, William, kirjaltaja.
Lylykorpi, Oskari, puuseppä.
Perttilä, Valfrid, kirvesmies.

Reima, Vilho, kansakoulunopettaja.
Rosenqvist, Georg Gustaf, professori.
Schybergson, Ernst Emil, johtaja.
Sillanpää, Miina, sanomalehdentoimittaja.
Sirén, Aatto, kirvesmies.
Sohlberg, Hedvig, seminaarinjohtajatar.
Söderholm, Karl Gustaf, hovioikeudenasessori.

Turun läänin eteläinen vaalipiiri.

Aalle, Ida, neiti.
Aitamurto, J. A., maanviljelijä.
Eloranta, Evert, torpparinpoika.
Gripenberg, Aleksandra, neiti.
Hedberg, John, toimittaja.
Heikkilä, Seth, toimittaja.
Helenius-Seppälä, Matti, tohtori.
Hjelt, August Johannes, tirehtööri.
Kaskinen, Juho, maanviljelijä.
Käpy, Aleksi, hovioikeudenasessori.
Neovius, Dagmar, opettaja.
Rannikko, Juho, torppari.
Rosenqvist, Vilhelm Teodor, rehtori.
Stigzelius, Erik Albert, hovioikeudenasessori.
Sundblom, Julius, toimittaja.
Tainio, Taavi, toimittaja.
Wuolijoki, Wäinö, maisteri.

Turun läänin pohjoinen vaalipiiri.

Aromaa, E., jalkineentekijä.
Gylling, Edvard, filosofianmaisteri.
Ingman, Lauri, jumaluusopintohtori.
Junnila, Taave, maanviljelijä.
Kaarne, Antti, koneenkäyttäjä.
Kanervo, Mimmi, tynnyrinsitojanvaimo.
Korhonen, Wilho, kansakoulunopettaja.
Koskinen, Frans H., toimittaja.
Latva, Mikko, kansakoulunopettaja.
Lautasalo, J., torppari.
Leivo, Juho Oskar, leipuri.
Paasikivi, Juho Kusti, ylitirehtööri.
Rapola, Frans Oskar, lehtori.

Rantanen, Frans W., kirvesmies.
Setälä, Emil Nestor, professori.
Tanner, Väinö, toimittaja.
Wemmelpuu, Iida, kansakoulunopettajatar.

Hämeen läänin eteläinen vaalipiiri.

Danielson-Kalmari, Joh. Rich., valtioneuvos.
Hokkanen, Evert, torppari.
Jalava, Oskari, peltiseppä.
Jokinen, Alma, rouva.
Jokinen, Wäinö, toimittaja.
Kairamo, A. Osw., senaattori.
Paloheimo, H. G., tilanomistaja.
Saaristo, J. H., suutari.
Sivenius, A., toimittaja.
Ståhlberg, Kaarlo Juho, senaattori.
Wuolijoki, Sulo, toimittaja.

Hämeen läänin pohjoinen vaalipiiri.

Ahlström, Antti, ruununtorppari.
Gebhard, Hedvig, tohtorinrouva.
Huotari, Anton, sanomalehdentoimittaja.
Jokisalo, Olga Karoliina, rouva.
Lehtinen, Aleksandra, rouva.
Nevanlinna, Ernst, tohtori.
Paunu, J. Penna, osuuskaupanhoitaja.
Sirola, Yrjö, sanomalehdentoimittaja.
Telkkä, Nestor, osuuskaupanhoitaja.
Wiljakainen, Kaarle, sanomalehdentoimittaja.
Yrjö-Koskinen, Eino Sakari, lehtori, vapaaherra.

Viipurin läänin läntinen vaalipiiri.

Airola, Matti Aleksanteri, sanomalehdentoimittaja.
Arajärvi, Juhani, pankinjohtaja.
Castrén, Jonas, lakitiedettenkandidaatti.
Hultin, Tekla, filosofiantohtori.
Kirves, Juho, viilaaja.
Paasivuori, Matti, kirvesmies.
Pärssinen, Hilja Amanda, opettajatar.

Riihelä, Tahvo, maanviljelijä.
Tulikoura, Juho, pienviljelijä.
Turkia, Matti, puoluesihteeri.
Wesa, August, piirisihteeri.
Vikman, Kaarlo Oskari, kansanopistonjohtaja.
Wuorimaa, Arthur Olivier, rovasti.

Viipurin läänin itäinen vaalipiiri.

Arokallio, Gustaf, kirkkoherra, rovasti.
Hainari, O. A., filosofiantohtori.
Huoponen, Nestor Emanuel, tirehtööri, maanviljelijä.
Huotari, Anna, ompelijatar.
Kivilinna, Väinö, sanomalehdentoimittaja.
Kurikka, Juhani, agronoomi.
Martikainen, Janne, rakennusmestari.
Poutiainen, Matti, maanviljelijä.
Pullinen, Erkki, maanviljelijä.
Pykälä, Kalle Kustaa, maanviljelijä.
Pöysti, Erik, entinen talollinen.
Saarikivi, Santeri, puuseppä.
Sipponen, Mikko, talollinen.
Svinhufvud, Pehr Evind, kihlakunnantuomari, hovioikeudenasessori.
Tuunainen, Lauri, maanviljelijä.
Walavaara, Nestori, toimittaja.
Wirkki, Mikko, mäkitupalainen.

Mikkelin läänin vaalipiiri.

Eronen, Aukusti, maanviljelijä.
Eronen, Oliver, torppari.
Grotenfelt, Kustavi, professori.
Huttunen, Pekka, lampuoti.
Järvinen, Josua, kansakoulunopettaja.
Kannisto, A., puuseppä.
Kares, K. R., kansanopistonjohtaja.
Nykänen, Taneli, maanviljelijä.
Orasmaa, Oskari, sanomalehdentoimittaja.
Saraste, Julius, kihlakunnantuomari.
Savolainen, Anni, neiti.
Soininen, Mikael, professori.
Tanttu, August, maanviljelijä.
Waljakka, Albin, kirjaltaja.

Kuopion läänin läntinen vaalipiiri.

Heiskanen, Samuli, maanviljelijä.
Heimonen, Juho, torppari.
Homén, Theodor, professori.
Hämäläinen, Kalle, toimittaja.
Kiiskinen, Aura, puhuja.
Mäkelin, Antti, kahvilanomistaja.
Mömmö, P. J., kirjansitoja.
Nissinen, Alli, johtajatar.
Nylander, Hannes, ylitarkastaja.
Partanen, A. J., kaupanhoitaja.
Ruotsalainen, Aadam, vuokraaja.
Salo, Aaro, maalari.
Virkkunen, Artturi H., ylitarkastaja.

Kuopion läänin itäinen vaalipiiri.

Brander, Uno, ylitarkastaja.
Hämäläinen, Antti Pekka, veturinkuljettaja.
Kolkki, Emanuel, pastori.
Koponen, Albin, levyseppä.
Korhonen, Johan Mathias, viilaaja.
Lahtinen, Arvi, kansakoulunopettaja.
Palmén, Ernst Gustaf, professori.
Peltonen, Erkki, kansakoulunopettaja.
Pennanen, Pekka, maanviljelijä.
Sainio, Walter Juho, sokerileipuri.
Tikkanen, Paavo, puuseppä.

Vaasan läänin itäinen vaalipiiri.

Ala-Kulju, Eveliina, talonemäntä.
Kaipio, O. W., kansakoulunopettaja.
Kirjarinta, Jalmari, toimittaja.
Koivisto, Aleksanteri, maanviljelijä.
Koskelin, Kaarlo William, agronoomi.
Listo, Akseli August, esittelijäsihteeri.
Pohjaväre, E., leipuri.
Rantanen, Samuli, torppari.
Raunio, Maria, puhuja.
Stenroth, Otto, pankinjohtaja.
Tuomi, Onni, toimittaja.

Vaasan läänin eteläinen vaalipiiri.

Antila, Juho Erkki, maanviljelijä.
Cederberg, Axel, hovioikeudenasessori.
Estlander, Ernst, professori.
Hedberg, August Reinhold, pitäjänapulainen.
Kivioja, Liisi, pastorinrouva.
Mäki, Jaakko, palstatilallinen.
Neovius, Arvid, filosofiantohtori.
Nix, Oskar, maanviljelijä.
Pietikäinen, Fiina, työmiehenvaimo.
Rajala, Samuli Nestori, torppari.
Stenbäck, Gösta, hovioikeudenasessori.
Yrjö-Koskinen, Y. K., ylitirehtööri, vapaaherra.

Vaasan läänin pohjoinen vaalipiiri.

Bäck, Alfred Johannes, kirkkoherra.
Gebhard, Hannes, filosofiantohtori.
Granfelt, George, lakitieteentohtori.
Malmivaara, Wilhelm, kirkkoherra.
Pohjanpalo, Tuomas, tehtailija.
Storbjörk, Johan, lautamies.
Tokoi, Oskar, maanviljelijä.
Torppa, Juho, maanviljelijä.
Troil, Eric, von, hovioikeudenasessori.
Wichmann, Karl Emil, lehtori.

Oulun läänin eteläinen vaalipiiri.

Heikkinen, J. A., maanviljelijä.
Hoikka, Matti, seppä.
Kallio, Kyösti, maanviljelijä.
Komu, Johan Alfred, toimittaja.
Lagerlöf, Arthur, lakitiedettenkandidaatti.
Lantto, Iivari, maanviljelijä.
Myllylä, Kalle, maanviljelijä.
Mäkelin, Yrjö Esaias, toimittaja.
Piirainen, Jaakko, veistonopettaja.
Rosendal, Mauno, rehtori.
Tuomikoski, Antti, lukkari.
Vahe, Iisakki, maanviljelijä.
Ängeslevä, Anna, emäntä.

Oulun läänin pohjoinen vaalipiiri.

Ahmavaara, Pekka, maanviljelijä.
Herrala, Hilda, neulojatar.
Hiltula, Aukusti, maanviljelijä.
Lehtonen, Frans, seppä.
Waarala, Juho, maanviljelijä.
Weijola, K. G., maanviljelijä.

Lapin vaalipiiri.

Halonen, Yrjö, lukkari.

1. Maanantaina 3 p. elokuuta

klo 10 a. p.

kokoontui Eduskunta ensimäiseen täysi-istuntoonsa.

Päiväjärjestys:

1) Puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaali.
2) Ilmoitus Keisarille ja Suuriruhtinaalle Puhemiehen ja varapuhemiesten vaalista.
3) Niiden neljän edustajan vaali, jotka yhdessä puhemiehistön kanssa muodostavat kansliatoimikunnan.

Ikäpuhemies.

Puhemiehen paikalle asettuu ed. John Hedberg lausuen:

Arvoisat kansanedustajat! V. J:n 23 §:n mukaan tulee minun ikävuosiltani vanhimpana Eduskunnan jäsenenä johtaa keskusteluja tässä ensimäisessä täysi-istunnossa, kunnes puhemies ja kaksi varapuhemiestä on valittu ja nämä sitte Eduskunnan edessä ovat antaneet sen juhlallisen vakuutuksen, josta mainitussa pykälässä puhutaan. Ilmoittaen, että olen pöytäkirjaa pitämään ottanut lakitiedetten kandidaatti Philip Suurosen, saan siis kehoittaa häntä, Valtiopäiväjärjestyksen noudattamiseksi, ensin toimittamaan edustajien nimenhuudon sitä varten tehdyn luettelon mukaan.

Nimenhuuto

toimitetaan sen luettelon mukaan, jonka senaattori Timgren on Eduskunnalle jättänyt niistä edustajista, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut. Poissa oleviksi merkitään edustajat v. Alfthan, Pärssinen ja Martikainen. Paitsi nyt lueteltuja ilmoitetaan seuraavat edustajat näyttäneen valtakirjansa Ikäpuhemiehelle nimittäin: Antila, J. E., maanviljelijä, Rapola, F. O., lehtori, Heikkilä,

Seth, toimittaja; Sundblom, J. toimittaja; Mäki, Jaakko, palstatilallinen ja Sainio, Juho Walter, sokerileipuri. Näistä on kaikkien muiden paitsi ed. Heikkilän valtakirjassa merkintä että asianomainen senaattori on sen tarkastanut ja hyväksynyt.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiehen ja varapuhemiesten vaali.

Ikäpuhemies: Seuraavat nyt järjestyksessä puhemiesvaalit, jotka toimitetaan umpilipuin siten, että ensin valitaan Puhemies, sitte ensimäinen varapuhemies ja sen jälkeen toinen varapuhemies.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Schybergson: Med afseende därå att hr. Heikkilä, icke företett sin fullmakt för vederbörande senator, torde han icke tillsvidare böra taga säte och stämma här och sålunda icke heller tillåtas att deltaga i valet. Jag har nog i minnet att vid ett föregående tillfälle detta icke desto mindre tillstaddes, men jag förmodar, att man kommit till insikt om, att man därvid förfor oriktigt och att man nu är villig att iakttaga ett med L. O. öfverenstämmande förfarande.

Ed. Söderholm: Jag förenar mig med hr. Schybergson, men jag ber att tillika få erinra att det fall, som han åberopade, icke var analogt med det föreliggande. Då landtdagsmän vid senaste landtdag tillätos att utöfva rösträtt, utan att hafva företett sina fullmakter, så skedde detta på den grund att nyval icke hade egt rum, utan att deras fullmakter redan en gång blifvit granskade. Nu har nyval egt rum, och då synes det mig, att den, hvars fullmakt icke blifvit granskad, icke kan göra anspråk på rätt att tillsvidare deltaga i förhandlingarna.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ikäpuhemies: Koskei kukaan ole sanonut mitään sitä vastaan, mitä herrat Schybergson ja Söderholm ovat lausuneet, saan pyytää Eduskuntaa lausumaan mielipiteensä sillä tavalla, että jos Eduskunta myöntyy siihen, että herra Heikkilä ei saa täällä äänestää, Eduskunta vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta katsonut, että herra Heikkilällä on puhe- ja äänestysvalta.

Puheenvuoroa käyttäen tämän johdosta lausuu:

Ed. Danielson-Kalmari: Minä en ole huomannut, että kukaan täällä olisi ehdottanut, että ed. Heikkilälle myönnettäisiin

oikeus olla mukana äänestyksessä enkä tiedä edes sitä, että hän itse olisi pyytänyt tätä oikeutta. Ei ole siis ymmärtääkseni mitään muuta ehdotusta esillä kuin se minkä ed. Schybergson ja Söderholm ovat täällä esittäneet eikä siis tarvittane mitään äänestystä.

Ikäpuhemies: Saan lausua, että herra Heikkilä on yksityisesti pyytänyt minulta oikeutta äänestää täällä. Mutta jos eduskunta ei katso mitään äänestystä tarpeelliseksi, niin kernaasti minun puolestani.

Ed. Heimbürger: Jag finner förevarande fråga vara af den beskaffenhet, att någon omröstning icke får ega rum. Landtdagen får icke genom omröstning träda grundlagens bud för nära. Saken bör af presidiet ensamt afgöras.

Ed. Lundström: L. O. § 22, stadgar att, om landtdagsmans fullmakt icke blifvit godkänd, har landtdagen rätt att pröfva, huruvida han har rätt att intaga säte i landtdagen. Således har landtdagen rätt att härvidlag skrida till pröfning i saken.

Ed. Heimbürger: Jag ber att få påpeka att uttrycket »icke blifvit godkänd» förutsätter, att pröfning egt rum. I detta fall har ingen pröfning egt rum. Sålunda kan man säga hvarken att fullmakten blifvit godkänd eller att den icke blifvit godkänd.

Ed. Castrén: V. J. 21 §:ssä säädetään, että kaikkien valtiopäivämiesten on kello 11 edeltäpuolenpäivän määrättynä päivänä esitettävä valtakirjansa sille tai niille, jotka Keisari Suuriruhtinas on määrännyt valtakirjoja tarkastamaan, ja samalla säädetään, että tämä tarkastus rajoittuu siihen, onko valtakirja asianomaisen viranomaisen antama ja säädettyyn muotoon puettu. Saman vastamainitun pykälän viimeisessä momentissa taasen säädetään, että valtiopäivämies, joka saapuu valtiopäiväin alussa, olkoon oikeutettu ottamaan sijansa eduskunnassa sitten kun hän on puhemiehelle näyttänyt ensimäisessä momentissa hyväksytyn valtakirjan. Kun nyt niin ei ole tapahtunut, kun ed. Heikkilä ei ole menetellyt siten kuin V. J:n 21 §:n ensimäisessä momentissa säädetään, on ilmeisesti selvää, ettei hän ole oikeutettu ottamaan sijaansa Eduskunnassa, ennenkuin hän V. J.:n säätämässä järjestyksessä on asianomaiselle viranomaiselle ja sitte puhemiehelle esittänyt valtakirjansa. On siis ilmeistä, eikä voi tulla minkään eri tulkitsemisen alaiseksi, ettei puheenalaisella edustajalla ole oikeutta, siksi kun hän on täyttänyt V. J:n määräyksen, käydä sijallensa tässä Eduskunnassa, ja kun täällä Eduskunnassa kukaan ei ole mitään toista ja eriävää mielipidettä esiintuonut, kuten ed. Danielson-Kalmari täällä jo on huo-

mauttanut, niin asian näin ollen ei minun ymmärtääkseni myöskään tarvita mitään eri äänestystä asiassa, vaan on kysyttävä, voipiko puhemies pitää tätä mielipidettä Eduskunnan yleisenä mielipiteenä.

Ikäpuhemies: Eduskunta on selvästi näyttänyt, että Eduskunta katsoo, ettei herra Heikkilä ole oikeutettu ottamaan osaa tähän äänestykseen. (Eduskunnasta: Jaa, jaa!) Siis on tämä asia ratkaistu.

Ennen vaaliin ryhtymistä kutsuu ikäpuhemies avustamaan äänten lukemisessa edustajat Akseli Liston, Eero Erkon, V. T. Rosenqvistin ja Wäinö Wuolijoen.

Eduskunnan Puhemieheksi valitaan ed. Pehr Evind Svinhufvud 106 äänellä.

Ed. Listo saa 50 ääntä, ed. Palmén 2 sekä ed. Setälä ja Hänninen kumpikin yhden äänen. Tyhjiä lippuja ilmoitetaan annetuksi 31 ja yksi lippu on hylätty.

Ensimäiseksi varapuhemieheksi valitaan ed. Yrjö Elias Sirola 104 äänellä.

Ed. Listo saa 59 ääntä, ed. Cederberg 22, Palmén 2, sekä ed. Sillanpää, Tokoi ja Aalle kukin yhden äänen. Tyhjiä lippuja ilmoitetaan annetuksi 2.

Ennen toisen varapuhemiehen vaaliin ryhtymistä ilmoittaa Ikäpuhemies, että toimittaja Seth Heikkilän valtakirja on tarkastettuna hänelle näytetty.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu nyt:

Ed. Heikkilä: Minä en tiedä, tahtovatko edustajat Schybergson, Söderholm, Danielson-Kalmari ja jotkut muut kieltää äänestämästä edustajaa, jolla on asianomaisen keskuslautakunnan antama, säädettyyn muotoon tehty valtakirja. Jolleivät sitä tahdo, niin silloin he epäilevät joko sitä, ettei Turun läänin eteläisen vaalipiirin keskuslautakunta ole osannut antaa säädettyyn muotoon tehtyä valtakirjaa tai että minä tulin väärällä valtakirjalla edustajaksi tai että Eduskunnan ikäpuhemies, jolle olin näyttänyt valtakirjani, tahtoi antaa minulle äänioikeuden väärästä valtakirjasta huolimatta. Jotta nämä edustajat pääsisivät näistä epäilyksistä, pyydän että senaattorin lausunto tästä asiasta luettaisiin julki.

Ed. Heimbürger: Hr Heikkiläs fullmakt har väl icke ännu blifvit godkänd? (Jo); i så fall afstår jag från ordet.

Ikäpuhemies lukee: Tämän valtakirjan olen tarkastanut ja hyväksynyt. Helsingissä 3 päivänä elokuuta vuonna 1908. C. J. Timgren.

Ed. Castrén: Edustaja Heikkilän lausunon johdosta pyytäisin saada sanotuksi, että minun ymmärtääkseni ei yksikään niistä arvoisista puhujista, jotka ovat käyttäneet puhevuoroa hänen valtakirjansa johdosta ja oikeutuksesta ottaa osaa äänestykseen Eduskunnassa, ole tehnyt sitä niillä perustuksilla, kuin ed. Heikkilä on otaksunut, vaan sillä yksinomaisella selvällä perustuksella, että valtiopäiväjärjestystä on noudattaminen, joka Valtiopäiväjärjestys ei myönnä edusmiehelle oikeutta ottaa sijaansa eduskunnassa ja ottaa osaa sen keskusteluihin ja äänestyksiin, ennenkuin valtakirjan suhteen on menetelty siten kuin V. J. säätää. Kun kuitenkin ed. Heikkilä nyttemmin on täyttänyt tämän V. J:n määräyksen, on hän tietysti näissä seuraavissa äänestyksissä oikeutettu sekä ottamaan sijansa täällä että olemaan osallinen keskusteluissa ja päätöksissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja ilmoitetaan herra Seth Heikkilä oikeutetuksi ottamaan osaa keskusteluun ja äänestyksiin.

Toisen varapuhemiehen vaalissa saa ed. Listo 83 ääntä, ed. Cederberg 23. Wäinö Wuolijoki 7, Alakulju, ja Hänninen kumpikin 5, Tokoi 2, Soininen 2, Söderholm, Palmén, Helenius-Seppälä, Setälä, Pärssinen ja Kivioja kukin yhden äänen. Yhteensä on annettu 132 ääntä ja sitäpaitsi on jätetty 58 tyhjää lippua.

Vaalin johdosta lausuu:

Ikäpuhemies: Tässä vaalissa on herra Listo saanut 83 ääntä ja annettujen äänten summa on 132. Sitä paitsi on annettu 58 tyhjää lippua, joita en voi katsoa muuksi kuin tyhjiksi ja mitättömiksi, joten siis herra Listo on minun ymmärrykseni jälkeen saanut ehdottoman enemmistön.

Ed. Castrén: Samalla kuin minä omasta puolestani panen mitä jyrkimmän vastalauseen sitä äänestystapaa, sitä Valtiopäiväjärjestyksen henkeä ja sisältöä vastaan sotivaa äänestystapaa vastaan, jota täällä nyttemmin on ruvettu noudattamaan, että nimittäin äänestetään tyhjillä lipuilla, joka menettelytapa samalla minun ymmärtääkseni ei ole sopusoinnussa minkään puolueen eikä minkään edustajan arvon kanssa, pyytäisin minä samalla saada lausua mielipiteeni esillä olevasta asiasta.

Tässä asiassa voidaan asettua kahdelle eri kannalle, joko sille, että annetut tyhjät liput ovat otettavat lukuun, jolle kannalle asettuessa ei siis ed. Listolla olisi ehdotonta enemmistöä tai, sille kannalle, jolle arvoisa puheenjohtaja on asettunut, että nimittäin tyhjät liput ovat katsottavat kasseeratuiksi, mitättömiksi. Tosin nämä tyhjät liput on annettu, mutta ne eivät sisällöltään vastaa V. J:n määräyksiä, joka säätää että joko on äänestettävä »jaa» tai

»ei» tai nimillä, milloin nimillä äänestäminen on tarpeen. Minä puolestani olisin taipuvainen kallistumaan sille kannalle, jolle arvoisa puheenjohtaja on asettunut, niin että jos vastedes, niinkuin nytkin tyhjiä lippuja annetaan, niin ne julistetaan mitättömiksi, kasseeratuiksi, mainitsematta että ne ovat olleet tyhjiä lippuja, koska on yhdentekevä, kun ne kerran ovat vaillinaisia eivätkä täytä V. J:n määräyksiä, ovatko ne siinä tai tässä suhteessa epätäydellisiä ja että siis ehdoton enemmistö on laskettava vain siitä lippujen määrästä, joka on jälellä, kun mitättömiksi julistetut liput on erotettu.

Muuten rohkenen tämän johdosta lausua mielipiteenäni, että olisi suuresti suotavaa, että tämä asia selvemmin kuin tätä nykyä on laita, tulisi järjestyssäännöissä ratkaistuksi ja esille, jotta tällaiset väärinkäytökset mikäli mahdollista tulisivat ehkäistyksi.

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Meidän V. J. ei puhu mitään tyhjien lippujen käyttämisestä eikä myöskään Työjärjestyksessä mainita siitä sanaakaan. Mutta se tulkitsemistapa, jonka ed. Castrén on esiintuonut, johtaisi siihen, ettei tyhjiä lippuja saisi lainkaan käyttää, mikä olisi minusta vastoin parlamentaarista tapaa muissa maissa. Muistan että esim. Saksan työjärjestyksessä on nimenomaan mainittu, että edusmies voi äänestää joko »jaa» tai »ei» tai pidättymällä äänestämästä, s. o. tyhjällä lipulla. Ja samaten on laita kaikissa muissa maissa sikäli kuin minä tiedän. Minusta olisi väärin, jos V. J:tä ruvettaisi tulkitsemaan niin ahtaasti, ettei tyhjiä lippuja otettaisi huomioon. Työjärjestyksessä se pykälä, joka tässä tulee kysymykseen, kuuluu näin: »Tämän jälkeen tapahtuu puhemiehen ja varapuhemiehen vaali umpilipuin ja siten että, jos ei kukaan ensi äänestyksessä ole saavuttanut ehdotonta enemmistöä, uusi äänestys on toimitettava.» Nyt kysymyksessä olevasta äänestyksestä on ilmoitettu, että äänestäjiä herra Listolla on ollut 83, sitte hajaääniä 7, 5, 1 j. n. e. joillakuilla muilla ja 58 tyhjää lippua. Meille on siis ilmoitettu, että osanottajien lukumäärä oli niin suuri, ettei 83 ole ehdoton enemmistö äänestäjäin lukumäärästä. Ja sen vuoksi on toisen pykälän mukaan uusi äänestys toimitettava ja varsinkin sen takia, kun tällainen tulkitseminen johtaisi siihen, ettei tyhjien lippujen käyttämistä pidettäisi meillä hyväksyttynä parlamenttaarisena tapana, vaikka se on kaikkialla muualla.

Ed. Castrén: Meillä ei ole tällä hetkellä tulkittavana Saksan valtiopäiväjärjestys, vaan meidän oma valtiopäiväjärjestyksemme ja se eroaa hyvin suuressa määrässä Saksan valtiopäiväjärjestyksestä. Tämä, mikäli vetoamista Saksan valtiopäiväjärjestykseen koskee.

Mitä taasen siihen seikkaan tulee, että muka se kanta, jolle minä olen asettunut tässä asiassa, johtaisi siihen, ettei saisi käyttää tyh-

jiä lippuja, niinkuin ed. Wuolijoki on väittänyt, niin ei se pidä paikkaansa. Se kanta, jolle arvoisa puheenjohtaja ja minä myöskin olen ollut taipuvainen asettumaan, ei johda siihen, että tyhjien lippujen käyttäminen olisi kielletty, mutta se johtaa siihen, että ne kasseerataan, ne ovat mitättömiä, niitä ei oteta laskuun ollenkaan. Voipihan ajatella — minä pyydän vertauskohtana mainita — että jossakin nimiäänestyksessä nimi olisi kirjoitettu sillä tavalla, että syntyy epätietoisuutta siitä, ketä tällä nimikirjoituksella tarkoitetaan, esim. jos on olemassa kaksi henkilöä, joilla on sama nimi, mutta eri ristimänimi ja nimet ovat mainitut mutta ei ristimänimet. Siinä tapauksessa olisi puhemiehen asia ehdottomasti kasseerata, julistaa mitättömiksi ne liput, joissa olisi sellaiset nimikirjoitukset, että olisi epätietoista, ketä henkilöä niillä tarkoitetaan. Samalle kannalle olen minä myöskin ollut taipuvainen asettumaaan tyhjiin lippuihin nähden, nim. sille kannalle, että ne, koska ne eivät äänestyksessä, josta nyt on kysymys, sisällä mitään, eivät täytä Valtiopäiväjärjestyksen määräystä ja ovat siis yksinkertaisesti mitättömiksi julistettavat, eikä edes ole mainittava, että tyhjillä lipuilla on äänestetty, vaan on puhemiehen ilmoitettava, että niin ja niin monta vaalilippua on kasseerattu Valtiopäiväjärjestystä vastaan sotivan vaillinaisuuden takia.

Ed. S e t ä l ä: Minun ajatukseni on se, että meidän Valtiopäiväjärjestyksemme velvoittaa jokaista edustajaa ottamaan osaa äänestyksiin, mutta toiselta puolen Valtiopäiväjärjestys ei sisällä mitään keinoa, jolla voidaan edustajaa siihen pakoittaa. Selvää kuitenkin on, että sen ääntä, joka on pidättäytynyt äänestyksestä — olipa hän kokonaan äänestämättä tai äänesti tyhjällä lipulla —, ei ole lukuunotettava. Tässä ei tällä kertaa kuitenkaan ole kysymys ensinkään siitä, onko valtiopäivämies velvoitettu ottamaan osaa äänestykseen vai eikö, vaan kysymys koskee ainoastaan sitä, mitä työjärjestyksen sanat »ehdoton enemmistö» merkitsevät, merkitsevätkö ne, että vaaditaan ehdoton enemmistö eduskunnan jäsenistä, vai sitäkö että pitää olla ehdoton enemmistö äänestykseen osaa ottaneista, siis annetuista äänistä. Suomalainen teksti ei tässä kohden ole ehdottomasti selvä, siinä kun sanotaan ainoastaan »ehdoton enemmistö», mutta ruotsalaisessa tekstissä sanotaan nimenomaan »flertalet af de afgifna rösterna». Tätä ruotsinkielisen tekstin sanamuotoa vastaan ei ole eduskunnan keskusteluissa mitään tuotu esiin, ei ole myöskään toimitus- eikä tarkastusvaliokunnalla, jotka eduskunnan vallalla päättävät ruotsalaisesta tekstistä ollut mitään muistutettavaa siinä esiintyvää käsitystä vastaan. On mielestäni siis aivan selvä, että eduskunta päättäessään nämä sanat »ehdoton enemmistö» on tarkoittanut ehdotonta enemmistöä a n n e t u i s t a äänistä, niinikään on selvää, että semmoinen äänilippu, joka ei sisällä m itään ääntä,

ei ole mikään annettu ääni. Minä puolestani siis katsoisin herra ikäpuhemiehen tulkitsemisen aivan oikeaksi ja perustelluksi.

Ed. Söderholm: Jag har redan tidigare varit i tillfälle att uttala mig, huru afgifvandet af toma röstsedlar vid omröstning borde enligt Finlands L. O. uppfattas. Jag behöfver därför nu icke yttra något vidare därom. Om hr Wuolijoki med sitt andragande afsåg, att landtdagen skulle besluta att företaga en ny omröstning, så vore ett sådant beslut icke förenligt med 69 § L. O., utan ankommer det endast på talmannen att uttala sig, huru L. O. i ett fall som detta bör förstås.

Ed. Wuolijoki, Wäinö: En minä ole pyytänyt puhevuoroa, mutta voin sanoa, että yhdyn herra Söderholmin selitykseen ja ehdotan asian lykättäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Ikäpuhemies: Se taisikin olla herra Sulo Wuolijoki.

Ed. Wuolijoki, Sulo: Minä pyysin puheenvuoroa pannakseni vastalauseen sitä vastaan, että ed. Castrén julkeasti rikkoo voimassaolevan Työjärjestyksen 23 §:n määräyksiä, jossa sanotaan, että »puhevuoroa älköön toisen puhuessa toinen edustaja tai senaatin jäsen pyytäkö muutoin kuin kirjallisesti siten, että hän antaa tai lähettää nimilippunsa eduskunnan notariolle.» Tätä ei ed. Castrén kuitenkaan ole tehnyt, vaan on tätä määräystä vastaan rikkonut, ja suotavaa olisi, että tällainen Työjärjestyksen rikkominen tästedes lopetetaan.

Ed. Söderholm: Jag bad om ordet för att motsätta mig förslaget om denna frågas remitterande till grundlagsutskottet. Jag anser att saken icke för närvarande påkallar någon sådan remiss.

Ed. Castrén: Minä pyytäisin puolestani saada kannattaa ed. Söderholmin lausumaa mielipidettä, ettei tätä asiaa lähetettäisi perustuslakivaliokuntaan, kuten ed. Wäinö Wuolijoki on ehdottanut. Eduskunnalla on nimittäin se kieltämätön oikeus, että se, jollei se tyydy puhemiehen tulkitsemiseen, voi lykätä asian perustuslakivaliokuntaan. Minun ymmärtääkseni on tämä asia siksi selvä, että se ei tällaista lykkäystä kaipaa, ja asetun minä siis siinä kohden ed. Söderholmin kannalle.

Ed. Paasikivi: Minä olen myöskin samaa mieltä kuin ikäpuheenjohtaja, mikäli koskee Työjärjestyksen 2 §:n tulkitsemista. Sen lisäksi, mitä täällä jo on lausuttu, pyytäisin huomauttaa, että tällainen tulkitseminen näyttää minusta olevan niiden periaatteiden

mukainen, jotka Valtiopäiväjärjestyksessä on asetettu tähän verrattavien tapausten pohjaksi. Niinpä määrätään esim. Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä, että, kun määrätty enemmistö vaaditaan jonkun päätöksen tekemiseen, niin pohjaksi pannaan a n n e t u t ä ä n e t. Ja kun työjärjestys ei sisällä mitään nimenomaista poikkeamista yleisestä säännöstä, jotakin nimenomaan uutta periaatetta, niin täytyy meidän pysytellä niiden periaatteiden pohjalla, joille Valtiopäiväjärjestys rakentuu.

Olen myöskin sitä mieltä, että on yksinään puheenjohtajan asia ratkaista, millä tavalla työjärjestyksen määräys on tulkittava. Minkäänlaista äänestystä tässä asiassa ei voida suorittaa, sillä puheenjohtajan velvollisuus on V. J:n 69 §:n 1 momentin mukaan kieltäytyä äänestysesitystä tekemästä, jos hän katsoo sen olevan vastoin perustuslakia tai muuta lakia tai eduskunnan jo tekemää päätöstä. Ja näihin on luettava myöskin Työjärjestys, jota on noudatettava, kunnekka eduskunta on itselleen toisen työjärjestyksen vahvistanut. Nyt sanotaan kyllä V. J:n 69 §:n toisessa momentissa, että jos eduskunta ei tyydy puhemiehen mielipiteeseen, niin on asia lykättävä perustuslakivaliokuntaan, jonka pitää antaa siitä mietintö, ja noudatettakoon sitten sitä lausuntoa, jonka valiokunta antaa. Mutta tämä määräys ei voi minun mielestäni tulla tässä kohden käytäntöön, sillä Valtiopäiväjärjestyksessä löytyy toinen määräys, joka tekee sen mahdottomaksi, se määräys nimittäin, joka on 23 §:ssä, jossa sanotaan, että valtiopäivien toisena päivänä on valittava puhemies ja kaksi varapuhemiestä. Tätä vaalia ei saa lykätä, ja sen vuoksi ei voi 69 §:n 2 momentissa olevaa määräystä perustuslakivaliokuntaan lykkäämisestä tähän sovelluttaa. Minä pyydän vaan huomauttaa, mihinkä johtopäätökseen sellainen menettely, että tämä asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, voisi johtaa. On ajateltavissa, että tämä riita olisi syntynyt jo varsinaisen puhemiehen vaalissa, ja silloin olisi siis eduskunnan työ ja toiminta kokonaan — seisahtunut — siitä ei olisi päästy sen etemmäksi, ei olisi mitään valiokuntia voitu asettaa eikä puhemiehiä valita eikä valtiopäiviä avata. On siis aivan mahdotonta tähän tapaukseen sovelluttaa V. J:n 69 §:n 2 momentin määräystä, että tämä asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, vaan tässä on herra puheenjohtajan ratkaistava asia ja siihen on tyydyttävä. Mutta koska nyt erimielisyyksiä on syntynyt, niin minäkin katson, että puhemiesneuvosto voisi ottaa tämän kysymyksen esille, niin että tulee työjärjestyksessä selvästi lausutuksi, mikä on ajatus, jotta tulevaisuudessa ei tarvita enää tästä joutua mihinkään erimielisyyksiin.

Ed. C a s t r é n: Väärinkäsityksen poistamiseksi pyytäisin minä ed. Paasikiven lausunnon johdosta saada sanotuksi, että minä en

suinkaan ole asettunut sille kannalle, että 69 § olisi sovellutettava siten tähän kysymykseen toisen varapuhemiehen vaalista, että tämä vaali jäisi ratkaisematta siksi kunnes perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon. Minä olen tämän kysymyksen suhteen asettunut ainoastaan sille kannalle, että eduskunnalla on kieltämätön oikeus tämäntapaisissa asioissa tämän riita-asian lykätä perustuslakivaliokuntaan, sikäli mitä vastaiseen toimintaan tulee, mutta ei suinkaan sitä varten, että toisen varapuhemiehen vaali sen kautta tulisi ehkäistyksi. Siinä kohden olen aivan samalla kannalla kuin ed. Paasikivi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

I k ä p u h e m i e s: Koska eivät kaikki Eduskunnassa ole olleet tyytyväiset minun käsitykseeni vaalin tuloksesta, niin minä en katso voivani kieltää eduskuntaa lykkäämästä tätä asiaa perustuslakivaliokuntaan, jos eduskunta niin tahtoo.

Ed. C a s t r é n: Minä luulen että arvoisa ikäpuheenjohtaja on tässä kohden erehtynyt. Asianlaita on nimittäin ollut sellainen, että ed. Wuolijoki on pyytänyt asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan, ennenkuin täällä toinen varapuhemies julistettaisiin valituksi. Asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan on ensinnäkin ed. Söderholm vastustanut. Edelleen olen minä sitä vastustanut ja vihdoin on ed. Paasikivi sitä vastustanut, ed. Paasikivi nimenomaan perustellen, ettei asiaa sillä tavoin voida missään tapauksessa lykätä perustuslakivaliokuntaan kuin ed. Wuolijoki on ehdottanut. Ja tähän lausuntoon minä myös olen yhtynyt. Minun mainitsemiseni tästä perustuslain 69 §:stä koski ainoastaan sitä, että vastaisuutta varten voitaisiin tämä asia lähettää valiokuntaan, mutta että nyt on päätös tehtävä. 69 § sisältää sen, että jos eduskunta ei yhdy puhemiehen toimenpiteeseen, lähetetään asia perustuslakivaliokuntaan j. n. e. Nyt ei kukaan ole kannattanut ed. Wuolijoen mielipidettä siinä että asia olisi, ennenkuin täällä toinen varapuhemies julistetaan valituksi, lykättävä perustuslakivaliokuntaan, mutta kaikki ne, jotka ovat puhevuoroa käyttäneet, ovat sitä vastustaneet. Edelleen ei kukaan ole edes kannattanut ed. Wäinö Wuolijoen ehdotusta siitä, että se lykättäisiin ylimalkaan perustuslakivaliokuntaan. Kaikki ovat sitä vastustaneet. Siis eduskunta ei ole ollut tyytymättä puhemiehen toimenpiteeseen, sillä sellaista eduskunnan päätöstä ei millään tavalla ole olemassa. Se on eduskunnan enemmistö, joka ratkaisee sen, onko tyytyminen puhemiehen päätökseen vai ei. Mutta ei edes siinä tapauksessa, että eduskunnan enemmistö olisi päättänyt — joka ei suinkaan ole tapahtunut — että asia olisi nyt heti lykättävä perus-

tuslakivaliokuntaan, ennenkuin toinen varapuhemies on täällä ilmoitettu valituksi, ei edes silloin olisi puheenjohtaja sidottu tästä eduskunnan päätöksetä, koska, kuten ed. Paasikivi on täällä V. J:n tulkinnut, on päivän selvää, että tätä vaalia ei saa lykätä. Minä rohkenen siis kunnioittaen ehdottaa, että arvoisa puhemies ottaen huomioon nämä asianhaarat julistaisi yhtä pitävästi aluperäisen mielipiteittensä kanssa ed. Liston valituksi toiseksi varapuhemieheksi.

Ed. Setälä: Minun tarkoitukseni oli ainoastaan huomauttaa, että ed. Wäinö Wuolijoen tekemää ehdotusta ei ole kukaan kannattanut ja työjärjestyksen 29 §:n viimeisen momentin mukaan ehdotusta, jota ei ole kannatettu, ei ole asetettava äänestyksen alaiseksi. Asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan ei siis pidä ensinkään ottaa äänestyksen alaiseksi.

Ikäpuhemies: Herra Castrén ei ota huomioon, että minä olen jo julistanut Herra Liston valituksi toiseksi varapuhemieheksi. Jos eduskunta siis tahtoo tämän asian lykättäväksi perustuslakivaliokuntaan, niin se tulisi koskemaan ainoastaan vastaisuutta. Mutta saanko minä luvan esittää eduskunnan vastattavaksi kysymyksen, haluaako eduskunta missään muodossa tätä asiaa lykättäväksi perustuslakivaliokuntaan vai ei? (Huutoja: Ei, Ei!).

Ed. Söderholm: Jag anser att en sådan fråga icke kan ställas till landtdagen. Här föreligger icke något yrkande, som blifvit understödt. Landtdagen kan således icke fatta beslut om en remiss till grundlagsutskottet.

Ikäpuhemies: Minun ymmärtääkseni on tämä asia siis nyt päättynyt. (Jaa-huutoja!)

Ikäpuhemies: Lopuksi saan kehottaa puhemiestä ja molempia varapuhemiehiä kutakin vuorostaan astumaan tänne esille ja antamaan juhlallisen vakuutuksensa.

Senjälkeen Puhemies ja varapuhemiehet Eduskunnan edessä antavat, kukin vuorostansa, V. J:n 23 §:ssä säädetyn juhlallisen vakuutuksen, jota Eduskunta seisaallaan kuuntelee.

Ikäpuhemies: Minun tehtäväni on nyt täytetty ja pyydän minä, että Eduskunnan arvoisa Puhemies tahtoisi astua paikallensa jatkamaan tätä täysi-istuntoa.

Puhemiehen tervehdyspuhe.

Paikalleen noustuaan Puhemies lausuu:

P u h e m i e s: Arvoisat edustajat! Lausun Teille kiitokseni siitä luottamuksesta, jonka olette minulle osottaneet uskomalla minulle puhemiehen toimen. Olen koettava kykyni mukaan täyttää tämän tehtävän.

Maamme asema on nykyään monessa suhteessa sangen vakava. Samassa määrin eduskunnan toiminta, josta kansamme kohtalo niin suuresti riippuu, on entistä tärkeämpi. Ryhdymme siis työhön tietoisina siitä, kuinka vastuunalainen tehtävämme on. Mutta juuri tämä tietoisuus on meitä vahvistava. Rehellinen, tarmokas työ kantaa aina hedelmän. Kun meillä kaikilla on vilpitön tarkoitus työllämme ohjata maamme kohtalo onnelliseen suuntaan, kun me kaikki tunnollisesti parhaamme mukaan täytämme velvollisuutemme, ei työmme ole oleva turha. Tässä luottamuksessa ryhdyn äsken minulle uskottuun toimeen ja toivotan menestystä edsukunnan työlle.

Muutos päiväjärjestykseen.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksessä on meillä tänään vielä kaksi asiaa nimittäin ilmoitus Keisarille ja Suuriruhtinaalle puhemiehen ja varapuhemiesten vaaleista sekä sittemmin niiden neljän edustajan vaali, jotka yhdessä puhemiehistön kanssa muodostavat kansliatoimikunnan. Jotta sihteeri ennättäisi kirjottaa ehdotuksen alamaiseksi kirjelmäksi ja se sitten eduskunnassa voitaisiin lukea julki, esitän ensin jälkimmäisen asian, nimittäin kysymyksen neljän edustajan vaalista kansliatoimikuntaan. Kehoitan siis edustajia tekemään ehdotuksia asiasta, koska arvelen, että ilman eri vaalia voidaan yhtyä kansliatoimikunnan jäsenistä.

2) Kansliatoimikunnan

jäseniksi Puhemiehen ja varapuhemiesten keralla valitaan:

ed. S e t ä l ä n ehdotuksesta ed. E r k k o,

ed. G. R o s e n q v i s t i n ehdotuksesta ed. H e i m b ü r g e r,

ed. V i r k k u s e n ehdotuksesta ed. H a l l s t é n ja

ed. T a n n e r i n ehdotuksesta ed. S. W u o l i j o k i.

P u h e m i e s: Kunnes toisessa kohdassa mainittu kirjelmä valmistuu, pidetään 15 minuutin väliaika.

3) Ilmoitus puhemiesvaaleista.

Kun täysi-istuntoa jälleen jatketaan kello 1,45 päivällä lukee sihteeri seuraavat kirjelmät:

Suurvaltaisin, Armollisin Keisari ja Suuriruhtinas.

Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne saa Suomen Eduskunta alamaisesti ilmoittaa, että Eduskunta on voimassa olevan Valtiopäiväjärjestyksen 23 §:n mukaisesti tänä päivänä toimittanut Puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaalin uusien vaalien jälkeen kokoontuneiden 1908 vuoden valtiopäivien ajaksi; ja on täten valittu:

p u h e m i e h e k s i kihlakunnantuomari, hovioikeudenasessori, molempain oikeutten kandidaatti, Pehr Evind Svinhufvud;

e n s i m ä i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i sanomalehdentoimittaja Yrjö Elias Sirola; sekä

t o i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i esittelijäsihteeri Akseli August Listo.

Suomen Eduskunta pysyy alati,

Suurivaltaisin, Armollisin Keisari ja Suuriruhtinas, Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne

uskollisimmin alamaisena.

Stormäktigste, Allernådigste Kejsare och Storfurste.

Hos Eders Kejserlige Majestät får Finlands Landtdag i underdånighet anmäla att Landtdagen jämlikt 23 § i gällande Landtdagsordning denna dag förrättat val af talman och tvänne vicetalmän för 1908 års efter nya val sammanträdande landtdag, och hafva därvid utsetts:

t i l l t a l m a n häradshöfdingen, hofrättsasessorn, jurisutriusquekandidaten Pehr Evind Svinhufvud;

t i l l f ö r s t e v i c e t a l m a n tidningsredaktören Yrjö Elias Sirola; samt

t i l l a n d r e v i c e t a l m a n referendariesekreteraren Akseli August Listo.

Finlands Landtdag framhärdar,

Stormäktigste, Allernådigste Kejsare och Storfurste,

med djupaste undersåtliga trohet.

Kirjelmät hyväksytään.

P u h e m i e s: Ed. Heiskanen on minulle näyttänyt valtakirjansa, joka on asianomaisesti tarkastettu, kuten V. J:ssä sanotaan.

Seuraava täysi-istunto on huomenna klo 11 a. p.

Istunto päättyy klo 1,50 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi.

Ph. Suuronen.

---

2. Tiistaina 4 p. elokuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys:

1) Kansliatoimikunnan ehdotus istumajärjestyksestä Eduskunnan täysi-istunnoissa.
2) Kansliatoimikunnan ehdotus Työjärjestyksen 26 §:ssä mainittujen tulkkien ottamisesta.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ed. von Alfthan ja Schybergson.

Ilmoitusasiat:

Puhemies ilmoittaa julistaneensa Eduskunnan sihteerin toimen haettavaksi ja kehoittaneensa lakitiedettenkandidaatti Suurosta edelleen toistaiseksi hoitamaan sihteerin tointa.
Toimenpide hyväksytään.

Ilmoituksen jälkeen saapuu Eduskuntaan valtiopäiväin juhlamenojen ohjaaja, esittelijäsihteeri D e g e r h o l m, lausuakseen:
Kunnioitettava Herra Puhemies, arvoisa Eduskunta. Hänen Ylhäisyytensä maan Kenraalikuvernöörin puolesta, joka armossa on määrätty avaamaan valtiopäivät, on minulla kunnia ilmoittaa, että valtiopäiväin juhlallinen avaaminen tapahtuu Keisarillisen linnan valtaistuinsalissa huomenna, keskiviikkona, sen jälkeen kuin valtiopäiväjumalanpalvelus Nikolainkirkossa on päättynyt. Jumalanpalvelus alkaa klo 12 päivällä.

P u h e m i e s: Eduskunnan puolesta kiitän tiedonannosta, jota Eduskunta on ottava noudattaakseen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Istumajärjestys.

P u h e m i e s: Kansliatoimikunta, jonka tulee Työjärjestyksen 3 §:n mukaan antaa lausuntonsa, ehdottaa, että edustajat ryhmittyisivät istumaan puolueittain, ja kun se sijoitus, jota viime valtiopäivillä noudatettiin, on näyttäytynyt käytännölliseksi, ei kansliatoimikunta ole katsonut tarpeelliseksi tällä kertaa tehdä mitään seikkaperäisempää ehdotusta.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Tulkkien asettaminen.

P u h e m i e s: Sen johdosta, mitä Työjärjestyksen 26 §:ssä määrätään tulkitsemisesta, ehdottaa Kansliatoimikunta, että eduskunta päättäisi asettaa yhden tulkin täysi-istunnossa tulkitsemaan ruotsinkielisten lausuntojen ponnet suomeksi. Niinikään ehdottaa Kansliatoimikunta että jos ruotsalaiset kansanmiehet haluavat yksityistä tulkitsemista, heillekin asetettaisiin tällainen tulkki. Jos eduskunta päättää nämä virat asetettavaksi, jää sitte Kansliatoimikunnan asiaksi virkojen täyttäminen.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Seuraava istunto on huomenna kello 10 a. p.

Istunto päättyy kello 11,33 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

3. Keskiviikkona 5 p. elokuuta

klo 10 a. p.

Päiväjärjestys.

Alkajaisjuhlallisuuksien jälkeen:

1) Sihteerin vaali.
2) Puhemiehistön ehdotus Valitsijamiesten lukumäärästä.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. K. v. Alfthan, Hämäläinen, K. Paloheimo ja E. S. Yrjö-Koskinen.

Puhemies ilmoittaa että Lapin vaalipiirin edustaja lukkari, Yrjö Halonen on esittänyt hänelle asianomaisesti tarkastetun valtakirjansa ja on hän siis oikeutettu istumaan paikalleen Eduskunnassa.

Ilmoitusasiat:

Puhemies ilmoittaa että, kun Eduskunta eilen päätti asettaa tulkinvirat, on Kansliatoimikunta julistanut nämä virat haettaviksi, mutta siksi aikaa kunnes virat täytetään, pyytäneensä sanomalehdentoimittaja Puuskan toimimaan tulkkina.

Toimenpide hyväksytään.

Vapautusta myönnetään yksityisten asiain takia ed. K. Hämäläiselle täksi ja huomispäiväksi sekä ed. Paloheimolle täksi päiväksi, Sairauden takia ilmoitetaan estetyksi ed. vapaaherra E. S. Yrjö-Koskinen.

Puhemiehen puhe valtaistuinsalissa.

Puhemies: Tässä istunnossa tulisi käsiteltäväksi se puhe, minkä aijon lukea valtaistuinsalissa. Olen katsonut tämän asian olevan sitä laatua että se ei ole julkisessa istunnossa käsiteltävä. Tulen kuitenkin Työjärjestyksen 21 §:n mukaan esittämään Eduskunnan ratkaistavaksi, onko asia esitettävä julkisessa istunnossa vai ei.

Kysyn sen vuoksi, hyväksyykö Eduskunta tämän toimenpiteen, että asia esitetään istunnossa, joka ei ole julkinen.

Puhevuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Valtiopäiväjärjestyksen 24 §:ssä, joka käsittelee puhemiehen puhetta, sanotaan näin: »Tämän jälkeen Eduskunta puhemiehen kautta ilmituo alamaisen kunnioituksensa.» Tämä puhe on siis epäilemättä meidänkin Valtiopäiväjärjestyksemme mukaan Eduskunnan puhe eikä suinkaan puhemiehen lausumia yksityisiä ajatuksia, niinkuin joskus on väitetty. Kun parlamenttaarisissa maissa eduskunnan vastaus hallituksen puolelta esitettyyn, joko pitempään ohjelmapuheeseen tai lyhyempään tervehdykseen, muodostaa sangen tärkeän tapahtuman parlamenttikaudella — ne keskusteluthan useimmiten ovat mitä tärkeimpiä ja niitten kautta ehkä selvemmin kuin monessa muussa asiassa käy eduskunnan ja eduskunnassa olevien puolueiden suhde hallitukseen ja hallituksen seuraamaan politiikkaan julki —, niin minun mielestäni meilläkin olisi koetettava vakaannuttaa tätä parlamenttaarista. tapaa käytännön kautta. Käytännön kauttahan usein enemmän kuin lainsäädäntötoimenpiteitten kautta parlamenttaariset tavat vakiintuvat, ja varsinkin kun Valtiopäiväjärjestys tässä ei tee mitään estettä, niin olisi minun mielestäni tätä tapaa koetettava meilläkin saada vakiintumaan. Välttämätön ehto tämän saavuttamiseksi on kuitenkin, että keskustelu on julkinen, ja senvuoksi ehdotan, että keskustelu tästä puhemiehen puheesta tapahtuu julkisessa istunnossa.

Ed. Turkia: Minä pyydän saada kannattaa ed. Wuolijoen tekemää ehdotusta.

Ed. Söderholm: För min del håller jag före, att den praxis, som hittills har följts i fråga om talmannens tal, också nu skulle iakttagas. De skäl, som här framhållits af hr Wuolijoki, äro enligt min uppfattning icke af den beskaffenhet, att de påkalla att öfverläggning beträffande detta tal skulle ske vid offentligt plenum. Om landtdagen kan utöfva någon invärkan på talmannen i detta afseende, så kan den göra det lika godt vid enskildt som vid offentligt plenum.

I alla händelser ligger det i denna öfverläggnings natur, att densamma icke bör vara offentlig. Jag måste motsätta mig hr Wuolijokis förslag.

Ed. P a l m é n: Niistä syistä, jotka herra Söderholm on esittänyt, minäkin luulen, että olisi paras pysyä vanhassa tavassa, että tämän puheen lukeminen tapahtuisi yksityisessä istunnossa.

Ed. S e t ä l ä: Meillä noudatetun tavan ja muualla noudatettavan välillä on joka tapauksessa se ero, että vastaus valtaistuinpuheeseen muualla esitetään vasta perästäpäin sen jälkeen kuin valtaistuinpuhe julkisesti jo on eduskunnalle esitetty. Meillähän on kokonaan toinen tapa, puhemiehen puhe kun on vastaus puheeseen, jonka sisällystä emme edes vielä tunne. Tähän katsoen minäkin luulisin, että meillä aikaisemmin noudatettu tapa on paikallansa. Minäkin olen kyllä sitä mieltä, että puhemiehen vastauspuheessa esitetään E d u s k u n n a n tunteet, niinkuin Valtiopäiväjärjestyksessä sanotaan, eikä yksinään puhemiehen, mutta tämän toteutumiseen ei vaikuta onko istunto julkinen vai ei.

Ed. W u o l i j o k i, W ä i n ö: Ed. Söderholm ei ole tuonut mitään syitä minun esittämääni kantaa vastaan ja n ä i h i n syihin on sitte ed. Palmén yhtynyt. Mitä ed. Setälän lausuntoon tulee, niin on kyllä se huomautus oikea, että hallitus meillä ei esitä politiikkaansa ohjelmapuheessa niinkuin muissa maissa. Mutta tiedetäänhän hallituksen yleinen politiikka ja annetaanhan valtaistuinsalissa hallituksen esityksiä, niin että tapa on kuitenkin jonkun verran samanlainen kuin muuallakin. Jos kohta ei voidakaan niin täydellisesti vastata kuin muissa maissa, niin voidaan ainakin enemmän kuin tähän saakka. Minä siis pysyn vaatimuksessani.

Ed. P a l m é n: Jos ed. Wuolijoki ei ymmärrä, että ed. Söderholm esitti asiallisia syitä, niin kuka sille mahtaa mitään. Mutta ainakin pitäisi hänen ymmärtää, että se puhe, jonka hallitsija meille esittää tänään, ei ole meille nyt tunnettu. On siis mahdotonta laatia varsinaista vastausta siihen, ja se syy ainakin pitäisi tepsimän jokaiseen.

Äänestysesitys ja päätös:

Vastattavaksi hyväksytään seuraava äänestysesitys:

Ken katsoo asian olevan käsiteltävän julkisessa istunnossa, vastaa »j a a»; jos »e i» voittaa, on Eduskunta päättänyt että asia käsitellään ei-julkisessa istunnossa.

Äänestyksessä annetaan 80 jaa- ja 108 ei-ääntä; yksi äänilippu hylätään.

Eduskunta on siis päättänyt että asia on käsiteltävä istunnossa, joka ei ole julkinen.

Tämän jälkeen puheenvuoron saatuaan lausuu:

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Koska tämä päätös minusta estää sitäkin vähää parlamenttaarista kehitystä, joka meillä olisi mahdollinen meidän valtiopäiväjärjestyksemme mukaan, niin pyydän saada panna vastalauseen sosialidemokraattisen ryhmän puolesta tätä päätöstä vastaan, sen ryhmän puolesta, jolla ei ole valitsijoiltaan mitään salattavaa. Samalla ilmoitan, että me emme ota osaa tämän puheen käsittelyyn.

Täysi-istunnon jälleen jatkuessa julkisena huomauttaa Puhemies: Pyydän edustajia kokoontumaan istuntohuoneella klo 20 min. vaille 12, lähteäksemme yhdessä jumalanpalvelukseen Nikolain kirkkoon.

Täysi-istunto keskeytetään klo 11,8 a. p.

Valtiopäivien juhlalliset avajaiset

Nikolainkirkossa.

Kirkkoon saapuivat ensinnä senaatin jäsenet ja prokuraattori, asettuen heille varattuihin paikkoihin vastapäätä alttaria molemmin puolin keskikäytävää. Kun tämän jälkeen Eduskunnan jäsenet, Puhemies ja molemmat varapuhemiehet etunenässä, olivat saapuneet kirkkoon ja sijoittuneet heille varattuihin paikkoihin, alkoi jumalanpalvelus.

Alttaripalveluksen toimittivat pastorit A. R. Hedberg ja K. R. Kares. Valtiopäiväkööri lauloi »Herra armahda» sekä »Me kiitämme Sinua» ja »Pyhä, pyhä!»

Tämän jälkeen piti kirkkoherra A. J. Bäck suomeksi ja ruotsiksi valtiopäiväsaarnan seuraavan tekstin johdosta:

Jos ei Herra huonetta rakenna, niin he hukkaan työtä tekevät, jotka sitä rakentavat; jos ei Herra kaupunkia varjele, niin vartijat hukkaan valvovat (Ps. 127: 1).

Saarnan jälkeen pitivät pastorit Hedberg ja Kares ruotsalaisen alttaritoimituksen. Valtiopäiväkööri lauloi urkujen säestyksellä »Jumalan olkoon kiitos ja kunnia». Lopuksi laulettiin virsi 399.

Valtaistuinsalissa.

Jumalanpalveluksen päätyttyä siirtyivät edustajat Keisarillisen linnan valtaistuinsaliin.

K:lo 2 aikaan Eduskunta astui valtaistuinsaliin, etunenässä Puhemies ja varapuhemiehet. Juhlamenojen ohjaajan osotuksen mukaan asettuivat he paikoilleen pitkin salin sivuseiniä oikealle ja vasemmalle salin perällä sijaitsevasta valtaistuimesta. Eduskunnan Puhemies asettui tällöin ensimäiseksi oikealle puolelle ja varapuhemiehet sijoilleen lähinnä häntä. Vasemmalle valtaistuimesta oli asetettu pöytä, jonka ääressä esittelijäsihteeri A. L. Gröndahlilla, joka armossa oli määrätty valtiopäiväin avaamisesta pöytäkirjaa pitämään, oli sijansa.

Sittenkun kaikki näin olivat kokoontuneet valtaistuinsaliin, ilmoitti juhlamenojenohjaaja sen kenraalikuvernöörille, joka lähti sinne, jolloin ne, jotka häntä saattoivat, astuivat hänen edellään ja jälessään seuraavassa järjestyksessä. Edellä kävivät ensiksi valtiopäiväin juhlamenojen ohjaaja, esittelijäsihteeri A. Degerholm, hänen jälkeensä senaatin prokuraattori ja jäsenet. Heidän jälkeensä tuli kenraalikuvernööri ja hänen jälkeensä kenraalikuvernöörin seurueeseen kuuluvat henkilöt.

Saavuttuaan valtaistuinsaliin, asettui kenraalikuvernööri valtaistuimen portaiden eteen. Senaatin varapuheenjohtajat, jäsenet ja prokuraattori sijoittuivat valtaistuimen viereen oikealle puolelle sekä kenraalikuvernöörin seurue valtaistuimen vasemmalle puolelle.

Senjälkeen julisti kenraalikuvernööri Hallitsijan puolesta valtiopäivät avatuiksi lukemalla julki venäjäksi Keisarin ja Suuriruhtinaan valtaistuinpuheen.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Puhe

lakimääräisiä Valtiopäiviä avattaessa Helsingissä 5 p:nä elokuuta 1908.

Suomen kansan edustajat.

Lähes sata vuotta on kulunut siitä, kun Suomen maa tuli Venäjän vallan yhteyteen. Sen mahtavassa suojassa on tämä maa sen ajan kuluessa saavuttanut melkoisen aineellisen ja henkisen kehityksen. Mutta Meidän suureksi suruksemme ei yht'aikaa Suomen asujamissa ole kehittynyt solidaarisuuden tunne Venäjän kansan kanssa, eikä tietoisuus niiden velvollisuuksien oikeudenmukaisuudesta, jotka tällä maalla on Venäjän Keisarikunnan suhteen, jonka valtiuden alainen se on.

Meidän käskystämme tämän vuoden helmikuun alussa avattujen valtiopäivien keskusteluissa esiintuotiin useasti lausuntoja, jotka ilmaisevat aivan väärää käsitystä tämän maan asemasta Meidän Valtakunnassamme sekä niistä velvollisuuksista, jotka tämän aseman johdosta Suomenmaan asujamistolle kuuluvat. Vihdoin on siinä valtiopäiväin päätöksessä, joka tehtiin istunnossa tämän vuoden maaliskuun 14 ja 15 päivän välisenä yönä, erittäin jyrkkä lausunto toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty Meidän Armollisesta tahdostamme.

Samalla kun hajoitimme valtiopäivät Me käskimme toimituttaa uudet vaalit ja kokoonkutsua nykyiset lakimääräiset valtiopäivät.

Anoen Korkeimman siunausta Teidän alkaville töillenne, Me olemme varmasti vakuutetut, että niissä tulee vallitsemaan tietoisuus tämän maan ja koko Venäjän etujen solidaarisuudesta.

Julistamme nämä lakimääräiset valtiopäivät avatuiksi.

Nikolai.

Keisarillisen Majesteetin puheen luki suomeksi ja ruotsiksi senaatin talousosaston varapuheenjohtaja, senaattori Edv. Hjelt.

Puhemiehen puhe.

Tämän perästä Eduskunnan Puhemies, asessori P. E. Svinhufvud ilmitoi kenraalikuvernöörille Eduskunnan alamaisen kunnioituksen Hänen Majesteetilleen Keisarille ja Suuriruhtinaalle seuraavassa suomeksi lukemassaan puheessa:

»Teidän Ylhäisyytenne

Uusien vaalien jälkeen kokoontuu Suomen Eduskunta perustuslakien mukaisesti ottamaan osaa valtiotalouden järjestämiseen ja lainsäädäntöön sekä käyttämään anomusoikeuttaan. Monet tärkeät uudistustoimet odottavat ratkaisuaan ja Eduskunta on niille omistava vilpitöntä harrastusta ja uutteraa työtä.

Kaiken edistyksemme edellytyksenä on, että se valtiollinen asema ja oma oikeusjärjestys, jonka turvissa Suomen kansa on saavuttanut aineellisen ja henkisen kehityksensä, pysyy eheänä voimassa.

Tämän aseman ja oikeusjärjestyksen kulmakiviä on myöskin Suomen oma hallinto, Suomen asiain itsenäinen käsittely ynnä välitön esittely Hallitsijalle suomalaisten miesten kautta. Jokainen toimenpide, joka sisältää poikkeuksen tästä, täytyy käsittää Suomen

oikeuden syrjäyttämiseksi ja on seurauksiltaan turmiollinen. Senpä vuoksi ovat muutamat viimeaikaiset toimenpiteet kansassa herättäneet vakavaa huolta. Kansan harras toivomus on, että perustuslain mukaiset olot tässä kohden saataisiin turvatuiksi. Siten vahvistuisi se luottamus, jonka aina tulee vallita Hallitsijan ja kansan kesken.

Pyydän Teidän Ylhäisyyttänne esiintuomaan Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa Keisarille ja Suuriruhtinaalle Eduskunnan alamaisen kunnioituksen ja uskollisuuden tunteet.»

Kenraalikuvernööri luki senjälkeen venäjänkielellä laaditun luettelon niistä esityksistä, jotka Hänen Majesteettinsa Keisari on tahtonut eduskunnan käsiteltäviksi antaa. Tämän luettelon luki suomeksi ja ruotsiksi senaattori Edv. Hjelt. Se oli seuraava:

N:o 1, varojen osottamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen;

N:o 2, sisältävä ehdotuksen metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p. syysk. 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi;

N:o 3, esitys ja ehdotus laiksi, joka koskee eräänlaatuisia yhteismetsiä;

N:o 4, erinäisten elinkeinonharjoittajain oikeuden rajoittamisesta kiinteimistöhankintaan maalla;

N:o 5, esitys ja ehdotus järjestykseksi, joka koskee vesijättömaiden muodostamista itsenäisiksi tiloiksi;

N:o 6, leimasuostunnasta; ja

N:o 7, pelikorttisuostunnasta.

Lopuksi ed. T. Riihelän esityksestä kohotettiin kolminkertainen eläköönhuuto Hänen Majesteetilleen Keisarille ja Suuriruhtinaalle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Täysi-istuntoa jatketaan klo 2,10 i. p. ilmoittaa Puhemies ensimäisenä asiana päiväjärjestyksessä olevan

1) Sihteerin vaali.

Puhemiehen ilmoituksen mukaan on sihteerin tointa hakenut ainoastaan lakitiedetten kandidaatti Philip Suuronen, jota Kansliatoimikunta, jonka tulee Työjärjestyksen mukaan antaa hakijoista

lausuntonsa, on omasta puolestaan päättänyt mielihyvällä puoltaa virkaan otettavaksi.

Toimittaja K. V. Puuskan pitäessä, Puhemiehen kutsumana, pöytäkirjaa, otetaan Eduskunnan sihteeriksi Työjärjestyksen 4 §:ssä määrätyksi ajaksi lakitiedetten kandidaatti Philip Suuronen.

2) Valitsijamiesten lukumäärä.

Hyväksytään puhemiehistön tekemä ehdotus että näilläkin valtiopäivillä määrättäisiin valitsijamiesten luku 45:ksi eli samaksi kuin kaksilla edellisillä valtiopäivillä.

Valitsijamiesten vaali

ilmoitetaan toimitettavaksi ensi perjantain istunnossa, joka alkaa klo 11 a. p. Sitä varten ovat vaalilistat ennen klo 12 päivällä huomenna torstaina jätettävät sihteerille.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina klo 11 a. p.

Istunto päättyy klo 2,15 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

4. Perjantaina 7 p. elokuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

1) Valitsijamiesten vaalit.

Pöydällepanoja.

2) K. M:tin arm. esitys N:o 1 varain osottamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

3) K. M:tin arm. esitys N:o 2 sisältävä ehdotuksen metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syyskuuta 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi.

4) K. M:tin arm. esitys N:o 3 eräänlaatuisista yhteismetsistä.

5) K. M:tin arm. esitys N:o 4 koskeva rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

6) K. M:tin arm. esitys N:o 5 koskeva erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi.

7) K. M:tin arm. esitys N:o 6 leimasuostunnasta.

8) K. M:tin arm. esitys N:o 7 koskeva suostuntaveroa pelikorteista.

9) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä Valtiosäätyjen 1905—1906 vuosien valtiopäivillä tekemien päätösten johdosta.

Nimenhuudossa, joka nyt toimitetaan aakkosellisessa järjestyksessä, merkitään poissa olevaksi ed. Tainio.

Ilmoitusasiat:

Ilmoitetaan että ed. Tainion valtakirja on näytetty Puhemiehelle ja se on myös asianomaisesti tarkastettu, joten hra Tainio on oikeutettu ottamaan osaa Eduskunnan istuntoihin.

Kansliatoimikunnan puolesta ilmoitetaan että Kansliatoimikunta on ottanut notarioksi lakitiedetten kandidaatti Thorvald Beckerin ja kanslistiksi maisteri Hjalmar Tukiaisen.

Ed. Tainiolle myönnetään vapautta Eduskunnan töistä lääkärintodistuksen nojalla yhdeksi kuukaudeksi.

Puhemiehen kehotuksesta lukee sihteeri julki seuraavan kirjelmän:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnalta rohkenen täten nöyrästi anoa vapautta valtiopäivätoimista kuluvan elokuun 12:sta—22 päivään ottaakseni osaa Kööpenhaminassa pidettävään 15:nteen kansainväliseen orientalistikongressiin Suomalais-ugrilaisen Seuran valitsemana edustajana. Pyyntöni tueksi pyydän saada esiintuoda, että sitouduin ottamaan vastaan tämän edustajatoimen jo aikaisemmin kuin vielä oli mitään tietoa eduskunnan kokoontumisesta elokuussa. Edelleen on mielestäni katsottava yleiseltä kannalta tärkeäksi, että Suomen puolelta ylläpidetään yhteyttä kansainvälisen tieteellisen työn kanssa; niinikään pitäisin oikeana, ettei edustajalta kokonaan katkaistaisi mahdollisuutta seurata työtä omalla ammattialallaan.

Helsingissä 7 p. elokuuta 1908.

E. N. Setälä.

Puheenvuoroa käyttäen
Ed. Estlander pyytää asiaa pöydälle.
Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätös:

Kun ei ehdotusta pöydällepanosta ole kannatettu, ei tule äänestys kysymykseen ja kun ei nimenomaista vastaehdotusta ole tehty hyväksytään ed. Setälän anomus.

Ed. Sirolalle myönnetään vapautus tämän päivän iltaistunnosta yksityisasiain tähden ja samoin ed. Telkälle ensi lauvantaiksi ja maanantaiksi, ed. Lagerlöfille ensi viikon torstaihin saakka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Valitsijamiesten vaali.

Puhemies: Ensimäisenä asiana päiväjärjestyksessä on valitsijamiesten vaali. Sen johdosta ilmoitetaan että määräajan kuluessa on jätetty sihteerille kuusi eri listaa. Ne ovat nyt yhdistetyt vaalilipuksi, joka on painettuna jaettu edustajille ja lisää listoja on saatavana sihteeriltä. On kuitenkin huomattava, että listassa N:o 1 on painovirhe. Viimeistä edellinen nimi Koskinen pitää olla Kaskinen. Pyydän täten saada oikaista painovirheen.

Vielä on ilmoitettava että asiantuntijaksi on pyydetty professori Lindelöf. Sitten kun vaali on tapahtunut, tulee täysi-istunto keskeytettäväksi ja vaalin tulos julistetaan iltapäivällä kello 6, jolloin jatketaan istuntoa ja jolloin myös otetaan esillle loppuosa päiväjärjestyksestä.

Ed. Grotenfelt: Minun täytyy vielä sen painovirheen johdosta, joka äänilipun yhdessä listassa oli, saada julkisesti lausutuksi, että käsitykseni mukaan lista, jossa tämä nimi on korjattu tai kirjoitettu, on hyväksyttävä.

Puhemies: Edellisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että tietysti sen kautta että puhemies on ilmoittanut puheenalaisen painovirheen tapahtuneeksi, se on korjattu ilmankin että äänestäjäin tarvitsee korjata listaa; mutta jos äänestäjäkin listassa korjaa painovirheen, on lista silti yhtä kelpaava.

Kun vaaliliput on jätetty, keskeytetään istunto kello 12,15 päivällä jatkettavaksi jälleen kello 6 i. p.

Klo 6 i. p.

Valitsijamiesten vaalintulos.

Sihteeri lukee:

Valitsijamiesten vaalissa 7 p:nä Elokuuta 1908 on kunkin listan hyväksi äänestänyt:

Lista N:o 1	26	äänestäjää
» N:o 2	54	»
» N:o 3	2	»
» N:o 4	82	»
» N:o 5	25	»
» N:o 6	9	»

Siis yhteensä 198 äänestäjää, mutta yksi listan N:o 3 hyväksi annettu vaalilippu hylättiin, sen vuoksi että ainoa listassa oleva nimi oli siitä pois pyhitty.

Tämän mukaan on eri listojen ehdokkaista valittu:

listasta	N:o 1	6	ehdokasta
»	N:o 2	12	»
»	N:o 4	19	»
»	N:o 5	6	»
»	N:o 6	2	»
		yhteensä 45	varsinaista jäsentä.

Vaalijärjestyksen 11 §:n mukaan on siis valittava:

listasta	N:o 1	2	varajäsentä
»	N:o 2	4	»
»	N:o 4	5	»
»	N:o 5	2	»
»	N:o 6	1	»
		yhteensä 14	varajäsentä

Valituiksi ovat siis tulleet

listasta N:o 1

varsinaisiksi valitsijamiehiksi:
edustajat Grotenfelt, Pennanen, Setälä, Nissinen, Castrén ja Riihelä sekä
varamiehiksi edustajat Latva ja Kaskinen.

listasta N:o 2

varsinaisiksi:
edustajat Reima, Rannikko, Kivioja, Tulikoura, Listo, Hallstén, Waarala, Kares, Ala-Kulju, Rajala, Malmivaara ja Vahe sekä;
varamiehiksi: edustajat Tuomikoski, Aukusti Eronen, Aitamurto ja Kivilinna.

listasta N:o 4

varsinaisiksi:
edustajat Sillanpää, Johansson, Wäinö Wuolijoki, Aalle, Aromaa, Paasivuori, Gylling, Anton Huotari, Lehtinen, Sivenius, Orasmaa, O. Eronen, Martikainen, Walavaara, Koponen, Lahtinen, Saaristo, Kalle Hämäläinen ja Salo; sekä
varamiehiksi edustajat Rantanen, Raunio, Tokoi, Hoikka ja Mäki.

listasta N:o 5

varsinaisiksi:
edustajat Cederberg, Bäck, V. T. Rosenqvist, Sohlberg, Söderholm ja Dagmar Neovius; sekä
varamiehiksi edustajat Nix ja Ahlroos.

listasta N:o 6

varsinaisiksi:
edustajat Kallio ja Pykälä; sekä
varamieheksi edustaja Heimonen.

Ruotsalainen kanslian osasto ja tulkki.

Kansliatoimikunnan puolesta ilmoitetaan, että ruotsalaisen kansliaosaston päälliköksi on otettu maisteri John Grönlund ja notarioksi herra E. Eneberg;
yleiseksi tulkiksi on otettu toimittaja K. V. Puuska ja yksityiseksi maisteri Karl Mannelin.

Ed. Virkkuselle myönnetään vapautusta yksityisten asiain tähden tämän päivän ilta-istunnosta.

Valiokuntien asettaminen.

Puhemiehistön, Työjärjestyksen 5 §:n mukaan tekemän, ehdotuksen johdosta hyväksytään Valtiopäiväjärjestyksen 35 §:n ensi momentissa mainittuihin valiokuntiin jäsenluvuksi: Valtiovarainvaliokuntaan 20 jäsentä, Pankkivaliokuntaan 12 jäsentä ja Lakivaliokuntaan, Talousvaliokuntaan sekä Perustuslakivaliokuntaan, kuhunkin 16 jäsentä.

Puhemiesneuvoston samoin Työjärjestyksen 5 §:n mukaan tekemä ehdotus, että heti asetettaisiin ainakin viisi n. s. erikoisvaliokuntaa, nimittäin Laki- ja talousvaliokunta, Sivistysvaliokunta, Maatalousvaliokunta, Työväenasiainvaliokunta ja Kunnallisvaliokunta, joihin kuhunkin valittaisiin 16 jäsentä,
aiheuttaa seuraavat puheenvuorot:

Ed. Söderholm: Jag finner att presidiet har väckt förslag också om tillsättandet af utskott utöfver de i L. O. förutsatta.

Jag sätter i fråga, huruvida detta öfverensstämmer med 16 § i Arbetsordningen, som talar om att på talmanskonferensen ankommer att väcka förslag om tillsättandet af särskilda utskott utöfver de i 5 § omnämnda. I 5 § beröres endast de utskott, som omnämnas i 35 § L. O., hvarför jag hyser tvifvel huruvida landtdagen redan kan fatta beslut beträffande dessa utskott. Det är visserligen så, att 3 mom. i 5 § gifver anledning för presidiet att taga upp denna fråga, men det kan sättas i fråga om 16 § afser detta 3 mom. då där talas om särskilda utskott utöfver de i 5 § nämnda. Jag vågar icke uttala någon bestämd mening härvidlag, men hyser vissa tvifvelsmål, huruvida det är skäl att nu redan upptaga dessa frågor.

Ed. S e t ä l ä: Nykyisen Työjärjestyksen 5 §:n 3 momentti johtui juuri siitä, että aikaisemman työjärjestyksen mukaan puhemiehistöllä ei ollut valtiopäivien alussa mahdollisuutta tehdä ehdotusta erikoisvaliokuntien asettamisesta. Ei ole siis mitään epäilystä siitä, että kun 16 §:ssä puhutaan erikoisvaliokuntien asettamisesta niiden lisäksi, jotka mainitaan 5:ssä, sillä nimenomaan tarkoitetaan myös 5 §:n 3 momentissa mainittuja. Kun 5 §:n muuttaminen viime valtiopäivillä oli puhemiesneuvostossa esillä, niin katsottiin puheenalainen 3 momentti juuri sen vuoksi tarpeelliseksi, että on tärkeätä, kun valiokuntiin jäsenet valitaan, heti jokseenkin tarkoin tietää, mitkä valiokunnat tulevat asetettaviksi, jotta voitaisiin soveliaat henkilöt sitä paremmin varata eri valiokuntiin. Minun ymmärtääkseni puhemiehistön ehdotus on aivan täysin sopusoinnussa 5 §:n ja erittäinkin sen 3 momentin kanssa, ja puhemiehistön menettelytapa on myöskin täysin käytännöllinen niistä syistä, joihin viittasin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Kun ed. Söderholm ei ole tehnyt mitään varsinaista ehdotusta, en katso asialliseksi esittää erikoista äänestysehdotusta, vaan kysyn edelleen, hyväksytäänkö puhemiehistön ehdotus.

Puhemiehistön ehdotus kyseessä olevien valiokuntain asettamisesta hyväksytään.

Ennenkuin esitetään päiväjärjestyksessä olevat pöydällepanoasiat, ilmoittaa

P u h e m i e s, että on aijottu täysi-istuntoja pidettäväksi sekä ensi maanantai-iltana kello 7, aivan lyhyt istunto, jossa ilmoitetaan tapahtuneista valiokunta-vaaleista, että ensi tiistaina kello 11 a. p.

2)—9) Pöydällepanot.

Esitetään ja pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon:

N:o 1 varain osottamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen;

N:o 2 sisältävä ehdotuksen metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syyskuuta 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi;

N:o 3 eräänlaatuisista yhteismetsistä;

N:o 4 koskeva rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla;

N:o 5 koskeva erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi;

N:o 6 leimasuostunnasta;

N:o 7 koskeva suostuntaveroa pelikorteista; sekä samoin

Kertomus Hallituksen toimenpiteistä Valtiosäätyjen 1905—1906 vuosien valtiopäivillä tekemien päätösten johdosta.

Suuren valiokunnan vaali.

ilmoitetaan toimitettavaksi ensi tiistaina kello 11 a. p. ja on senvuoksi ehdokaslistat jätettävät sihteerille viimeistään ensi maanantaina ennen kello 12 päivällä.

Sihteeri on sitä varten tavattavana, paitsi huomenna lauantaina, myöskin maanantaina klo 10—12 a. p.

Puhevuoron saa sen jälkeen

Ed. Castrén ilmoittaakseen että, Eduskunnan Työjärjestyksen 6 §:n toinen momentti määrää että valitsijamiesten vanhimman jäsenen on kutsuttava kokoon eduskunnan valitsijamiehet, hän sen johdosta kehoittaa Eduskunnan valitsijamiehiä istunnon päätyttyä jäämään tähän huoneeseen pitämään valitsijamiesten ensimäistä kokousta.

Seuraavat täysi-istunnot ovat ensi maanantaina kello 7 i. p. ja ensi tiistaina kello 11 a. p.

Istunto päättyy kello 6,35 i. p.

---

5. Maanantaina 10 p. elokuuta

klo 7 i. p.

Päiväjärjestys:

1) Ilmoitus valiokuntien vaaleista.
2) Esitetään kertomus valtiovarain tilasta.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. v. Alfthan, Hannes Gebhard ja Ståhlberg.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta valtiopäivätyöstä myönnetään yksityisten asiain takia ed. Ståhlbergille tämän päivän istunnosta, ed. v. Alfthanille tämän kuun 15 päiväksi saakka, ed. John Hedbergille huomisesta, tiistai-illasta, torstai-iltaan, sekä sairauden vuoksi, jonka todisteeksi lääkärintodistus on esitetty, ed. Hannes Gebhardille korkeintaan kahden viikon ajaksi, lukien tästä päivästä.

Uusi arm. esitys.

Ilmoituksen jälkeen saapuu Eduskuntaan kanslisti Albrechtin seuraamana senaattori K a a r l o C a s t r é n,

joka lausuu: Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Keisarillisen Suomen Senaatin määräyksen mukaan minulla on kunnia Suomen Eduskunnalle jättää Keisarillisen Majesteetin arm. esitys n:o 8 varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin varsinaiset valtiotulot eivät riitä.

P u h e m i e s: Eduskunnan puolesta kiittää annetusta arm. esityksestä, jonka Eduskunta on ottava perustuslain mukaan käsitelläksensä.

Eduskunnan pikakirjoituskanslian päälliköt.

Ilmoitetaan että Kansliatoimikunta on pikakirjoituskansliaan ottanut päälliköksi suomalaista pikakirjoitusta varten fil. kand. F. W. Kadeniuksen sekä alapäällikköiksi herra K. A. Petreliuksen ja neiti Iida Blomqvistin ja päälliköksi ruotsalaista pikakirjoituspöytäkirjaa varten filos. maisteri Einar Meinanderin, mutta että pikakirjoituskanslian muu järjestäminen on vielä kesken riippuen neuvottelusta Kansliatoimikunnan ja otettujen päälliköiden kanssa.

Painatustöiden valvoja

hyväksytään Kansliatoimikunnan ehdotuksesta näilläkin valtiopäivillä asetettavaksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Valiokuntien jäsenet ja varajäsenet.

Valitsijamiehiltä ilmoitetaan tulleen kirjallinen ilmoitus siitä, että valitsijamiehet ovat puheenjohtajakseen valinneet ed. Liston, sekä myöskin toimittaneet jäsenten ja varajäsenten vaalin niin hyvin V. J:ssä säädettyihin viiteen lakimääräiseen valiokuntaan kuin myöskin viime täysi-istunnossa päätettyihin viiteen erikoisvaliokuntaan.

Valiokuntien kokoonpano on seuraava:

Perustuslakivaliokunia.

Varsinaiset jäsenet: Aro, Kuusinen, Y. Mäkelin, Leivo, Aalle, Walavaara, Mömmö, Setälä, Ahmavaara, Hultin, Estlander, G. G. Rosenqvist, Nevanlinna, Ingman, Lagerlöf ja Tuomikoski;

Varajäsenet: Koponen, Wesa, Kirjarinta, Ståhlberg, Arokallio, A. Neovius, Käkikoski ja Virkkunen.

Lakivaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: K. Hämäläinen, Kannisto, Anni Huotari, Heikkilä, Lehtinen, A. Jokinen, Airola, Heiskanen, Nissinen, Homén, Söderholm, Stigzelius, Gripenberg, Saraste, Tulikoura ja Rajala;

Varajäsenet: Pietikäinen, A. Mäkelin, Tanner, Castrén, Pennanen, von Troil, Ala-Kulju ja A. Eronen.

Talousvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Gylling, Tokoi, Martikainen, Aromaa, Lylykorpi, S. Rantanen, Tuomi, Brander, Kurikka, Tuunainen, J. Hedberg, von Troil, Antila, Pullinen, Wuorimaa ja Hainari;
Varajäsenet: Lautasalo, A. Mäkelin, Komu, Nylander, Kaarne, Wichmann, Nykänen ja Käpy.

Valtiorahainvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Tainio, Tanner, W. Wuolijoki, Kanervo, Sivenius, Saaristo, Partanen, W. Korhonen, Sainio, Koskelin, Grotenfelt, Kallio, Vikman, A. Neovius, Granfelt, Palmén, Virkkunen, Rapola, Arajärvi ja Laine.
Varajäsenet: Komu, Kiiskinen, Saarikivi, Lahtinen, Helenius-Seppälä, Riihelä, von Alfthan, Nevanlinna ja Aitamurto.

Pankkivaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Waljakka, Kirjarinta, Järvinen, Saarikivi, A. Mäkelin, Paunu, Arokallio, Vikman, Schybergson, Arajärvi, Nykänen ja Pöysti.
Varajäsenet: Anton Huotari, Tanttu, Granfelt, Aitamurto ja Hallstén.

Laki- ja talousvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Paunu, Ruotsalainen, Salo, Fr. Rantanen, Perttilä, Mäki, Wirkki, Pennanen, Huoponen, Pykälä, Nix, Heimbürger, Listo, Malmivaara, Koivisto ja Vahe;
Varajäsenet: A. P. Hämäläinen, Wesa, Savolainen, Peltonen, Poutiainen, Bäck, Junnila ja A. Eronen.

Maatalousvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Sirén, S. Wuolijoki, Huttunen, O. Eronen, Telkkä, Hokkanen, Eloranta, Castrén, Nylander, Heikkinen, Cederberg, Storbjörk, Kairamo, Paloheimo, Rannikko ja Käpy.
Varajäsenet: Ahlström, Savolainen, Lautasalo, Tanttu, Heimonen, Nix, Hannes Gebhard ja Pyösti.

Työväenasiainvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Paasivuori, Pärssinen, Sillanpää, Jalava, Johansson, Pohjaväre, J. M. Korhonen, Ståhlberg, Kaskinen, Latva,

Ehnrooth, V. Hjelt, Hedvig Gebhard, Hallstén, Pohjanpalo ja Kolkki;
Varajäsenet: Jokisalo-Koskinen, Waljakka, Pietikäinen, Hultin, Erkko, Ahlroos, Reima ja Hiltula.

Sivistysvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: W. Jokinen, Järvinen, Raunio, Orasmaa, Lundström, Lahtinen, Piirainen, Rosendal, Peltonen, Ängeslevä, V. T. Rosenqvist, Sundblom, Soininen, Kares, Waarala ja Myllylä;
Varajäsenet: Kaipio, Kirjarinta, Pärssinen, Latva, Lantto, Sohlberg, Wemmelpuu ja Kivilina.

Kunnallisvaliokunta.

Varsinaiset jäsenet: Turkia, Anton Huotari, Lehtinen, Kirves, Koskinen, Hoikka, Tikkanen, Erkko, Riihelä, Wiljakainen, A. R. Hedberg, Stenbäck, Torppa, E. S. Yrjö-Koskinen, Halonen ja Sipponen;
Varajäsenet: Aro, Herrala, Johansson, Kaskinen, Weijola, Wichmann, Kivioja ja Saraste.

Kertomus valtiovarain tilasta

esitetään ja lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Jotta valiokunnat ennättäisivät vielä tänä iltana toimittaa puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalin sekä myös vaalista tehdä ilmoituksen eduskunnalle, on tarpeen keskeyttää istunto nyt ehkä tunniksi.

Täysi-istunto keskeytetään kello 7,40.

Kun klo 9,17 i. p. istuntoa jälleen jatketaan, kehoittaa Puhemies kunkin valiokunnan puheenjohtajan tekemään ilmoituksen sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan vaalista sen mukaan kuin hän valiokunnat nimittää.

Valiokuntien puheenjohtajat.

Siten ilmoitetaan että puheenjohtajiksi ja varapuheenjohtajiksi valiokuntiin on valittu alempana manitut edustajat, nimittäin:

Perustuslakivaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Setälä, varapuheenjohtajaksi ed. Yrjö Mäkelin;

Valtiovarainvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Palmén, varapuheenjohtajaksi ed. Koskelin;

Laki- ja talousvaliokuntaan eri äänestyksien jälkeen puheenjohtajaksi ed. Listo, varapuheenjohtajaksi ed. Malmivaara;

Lakivaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Söderholm, varapuheenjohtajaksi Stigzelius.

Talousvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Hainari, varapuheenjohtajaksi ed. Brander.

Pankkivaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Arajärvi, varapuheenjohtajaksi ed. Schybergson;

Sivistysvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Soininen, varapuheenjohtajaksi ed. Rosendal;

Työväenasiainvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Ståhlberg, varapuheenjohtajaksi ed. Hallstén;

Maatalousvaliokuntaan eri äänestyksien jälkeen puheenjohtajaksi ed. Castrén, varapuheenjohtajaksi ed. Kairamo, sekä

Kunnallisvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Erkko, varapuheenjohtajaksi ed. Torppa.

Seuraava täysi-istunto on huomenna tiistaina klo 11 a. p.

Puhemiesneuvosto kokoontuu huomenna klo 10 a. p.

Istunto päättyy klo 9,22 i. p.

---

6. Tiistaina 11 p. elokuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

1) Suuren valiokunnan jäsenten vaali.

Valiokuntaan lähettämistä varten esitetään:

2) K. M:tin arm. esitys N:o 1 varain osottamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

3) K. M:tin arm. esitys N:o 2 sisältävä ehdotuksen metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syyskuuta 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi.

4) K. M:tin arm. esitys N:o 3 eräänlaatuisista yhteismetsistä.

5) K. M:tin arm. esitys N:o 4 koskeva rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

6) K. M:tin arm. esitys N:o 5 koskeva erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi.

7) K. M:tin arm. esitys N:o 6 leimasuostunnasta.

8) K. M:tin arm. esitys N:o 7 koskeva suostuntaveroa pelikorteista.

9) Esitetään Kertomus Hallituksen toimenpiteistä Valtiosäätyjen 1905—1906 vuosien valtiopäivillä tekemien päätösten johdosta.

Pöydälle panoa varten esitetään:

10) K. M:tin arm. esitys N:o 8 varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.

11) Edustaja Helenius-Seppälän ehdottama välikysymys Hallituksen toimista ja aikeista Eduskunnan päättämään juovutusjuomain kieltolakiin nähden.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Hannes Gebhard ja Tainio.

Ilmoitusasiat:

Lisäys päiväjärjestykseen.

Ilmoitetaan lisäyksenä päiväjärjestkseen viimeisenä asiana tänään esitettäväksi ed. Helenius-Seppälän ehdottama välikysymys.

Toimitus- ja tarkastusvaliokunnat

päätetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta asetettaviksi ja määrätään näiden valiokuntien varajäsenten luku 9:ksi eli yhtä moneksi kuin niissä Valtiopäiväjärjestyksen mukaan tulee olla varsinaisia jäseniä.

Valitsijamiehiä kehoitetaan toimittamaan vaalit.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suuren valiokunnan vaali.

Puhemies ilmoittaa että Suuren valiokunnan vaalia varten on jätetty viisi eri ehdokaslistaa, jotka ovat painetut ja yhdistetyt vaalilipuksi, mikä nyt on edustajille jaettu. Asiantuntijana avustamaan vaaleissa on pyydetty professori Lindelöf'iä.

Edustajat Kolkki, Tanner, Erkko, Sundblom ja Helenius-Seppälä, jotka ovat olleet valitsijayhdistysten asiamiehinä ehdokaslistojen antamisessa, kutsutaan avustamaan lippujen avaamisessa. Lopuksi ilmoitetaan että vaalin tulos julistetaan klo 6 tänä iltana, että täysistuntoa jatketaan jo edeltä puolen päivää heti sen jälkeen kun puhemiehet ovat tarkastaneet annetut vaaliliput.

2) Varojen osoittaminen valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

Sitä koskeva arm. esitys n:o 1 lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Valtiovarainvaliokuntaan.

3) Ehdotus metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syyskuuta 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Esitetään nämä asetusehdotukset sisältävä arm. esitys n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Kaarne: Jo pitkät ajat on maalaiskansa saanut kärsiä niiden surkeiden epäkohtien johdosta, jotka ovat olleet seurauksina nykyisestä yksityisen jotenkin vapaan mielivallan alaisena olevasta metsänkäyttöjärjestelmästä. Kumminkin on tätä järjestelmää usein puolustettu ja puolustetaan vieläkin sillä väitteellä, että metsän-

omistajalla muka on oikeus menetellä omaisuutensa kanssa mitenkä hän parhaaksi katsoo. Väitetäänpä vielä, ettei lainlaatijalla muka ole oikeutta mennä supistamaan yksityisen omistusoikeutta tässä suhteessa, Mutta jo vähinkin harkinta sanoo, että metsä ei ole olemassa ainoastaan muutamia yksityisiä, vaan koko yhteiskuntaa varten, koska kerran jokainen ihminen sitä tarvitsee; se on yksi kansan ja yhteiskunnan elinehtoja. Mutta jos metsä on yksi koko kansan elinehtoja, seuraa siitä johdonmukaisesti, ettei yksityisillä saata olla oikeutta sitä hävittää.

Tälle yhteiskuntaoikeudelliselle periaatteelle oli rakennettu se saman kansanryhmän, johonka minäkin kuulun, edustajan viimeksi koossa olleelle eduskunnalle tästä asiasta jättämä esitysehdotus, jonka tarkoituksena oli saada kokonaan estetyksi metsien haaskaus, asettamalla kaikki metsät tarkoitusta varten laadittavien ja virallisesti vahvistettavien hoitosuunnitelmien alaisiksi. Nyt esillä oleva arm. esitys tarkoittaa vain estää metsän haaskausta silloin, kun se jo on alkanut tapahtua. Tämä arm. esityksen heikko puoli tulisi kumminkin melkoisesti korvatuksi, jos asianomaisille metsäntarkastajille ja metsälautakunnille, joita tässä ehdotetaan asetettaviksi säädettäisiin riittävän tarkat ohjeet heidän toimessaan. Tähän nähden ja viitaten jo mainitsemaani helmikuun 21 p:nä v. 1908 eduskunnalle jätettyyn esitysehdotukseen n:o 12, pyydän sille valiokunnalle, johon asia tulee menemään, evästyksenä esiintuoda eräitä huomautuksia.

Arm. esityksessä ehdotetaan, että metsänhoitoa varten asetettujen metsäntarkastajien alotteesta kunnalliset metsänhoitolautakunnat saisivat määrätä metsiä rauhoituksen alaisiksi. Tästä seuraisi, että noita tarkastajia pitäisi olla jotenkin lukuisasti, ennenkun tarkastus saataisiin kyllin tehokkaaksi. Mutta tällaisten virkamiesten suuri lukumäärä olisi maalaiskansalle sangen vastenmielistä ja valtion menot siitä luultavasti liian korkeat. Ehdottaisin sentähden valiokunnan harkittavaksi, eikö lakiehdotuksen tarkoitus saada metsät tehokkaan suojeluksen alaisiksi saataisi aikaan pienemmillä kustannuksilla siten, että paikallisille metsänhoitolautakunnille annettaisiin myöskin valta omasta alotteestaankin asettaa metsiä tarpeellisen rauhoituksen alaisiksi.

Tästä myöskin seuraa, että näiden lautakuntien tehtävät tulee laissa tarkemmin määritellä. Sen lisäksi, mitä arm. esityksessä on ehdotettu, pitäisi lautakunnan tehtäviin kuulua myöskin tarkastaa metsämaat niin usein kuin se on mahdollista, antaa ohjeet kotitarvekäyttöä varten ja metsän säännöllisestä harventamisesta, tehdä ehdotuksia metsän tilan parantamiseksi paikkakunalla sekä katsoa, että maanomistajat pitävät huolta siitä, että maassa makaavat telat, latvat, oksat y. m. tulevat pois korjatuiksi uuden metsän kasvua estämästä, ja antaa, ellei maanomistaja esim. 9 kuukauden ajalla asiasta muistutuksen saatuaan, toimita puhdistustyötä loppuun, tällaiset puut

halullisille torppareille y. m. tilattomille ja mökkiläisille korjattatavaksi sitä vastaan, että nämät tomittavat kysymyksessä olevan puhdistystyön.

Mitä taas tulee metsänhoitolautakuntien samoin kuin metsäntarkastajienkin valitsemistapaan, tulee sen tapahtua kansanvaltaisemmin kuin arm. esityksessä ehdotetaan.

Ed. K a s k i n e n: Suomen metsänhoitoyhdistys Tapio on myös tämän asian ottanut käsiteltäväkseen ja sitä varten asettanut erityisen valiokunnan, jonka laatimassa mietinnössä on tärkeitäkin muutosehdotuksia tähän lakiehdotukseen. Tämän tähden pyydän vaan evästyksenä lausua sille valiokunnalle, johon tämä asia lähetetään, että Suomen metsänhoitoyhdistys Tapion antama mietintö otettaisiin siellä huomioon.

Ed. H e i k k i l ä: Minäkin olen tämän arm. esityksen luettuani tullut kysyneeksi, onkohan se oikein tarkoituksen mukainen ja käytännöllinen. Varsinaisiksi suojeluksen alaisiksi paikoiksi, joissa ei saa hakata metsää niin laajalti ja sillä tavoin eikä sitä muuten niin käyttää että metsän pysyväisyys ja maan kasvullisuus joutuu vaaraan, julistetaan tässä meren ja suurempien järvien 5 hehtaaria pienemmät saaret ja rannat sekä itsensä Keisarin korkeimman määräyksen mukaan myöskin jotkut metsät maan pohjois-osissa, joiden suojaaminen on tarpeen metsärajan alenemisen estämiseksi ja muualla sellaisissa paikoissa, missä metsä on pysytettävä suojaksi juoksuhietikköjä vastaan eli siis n. s. Karjalan kannaksella. Onkohan nyt asianmukaista, että Hänen Majesteettinsa Keisari ja Suuriruhtinas itse velvoitetaan huolehtimaan Pohjois-Suomen metsärajasta ja Karjalan kannaksen juoksuhiekasta. Ehdotetun lain vaikutus ulottuu äskenmainittuja paikkoja vielä laajemmalle. Jos tällainen metsämaa tai osa siitä saatetaan ilmeisesti rappiolle, voidaan se julistaa rauhoitetuksi ja rauhoitus käsittää hakkaamisen tahi käyttämisen kiellon, joko rajoitettuna tahi rajoituksitta, se voi koskea tilan koko metsää tai osaa siitä. Rauhoituksen määräystä voidaan helpoittaa, jopa kokonaan peruuttaakin, jos havaitaan siihen syytä olevan. Missään ei ole sitovia määräyksiä, onko metsä ilmeisesti rappiolla vai ei, ovatko suojelusmääräykset riittämättömät vaiko eivät. Kaikki riippuu ehdotetun asetuksen noudattamisesta valvovien viranomaisten persoonallisesta harkinnasta.

Tämä persoonallinen harkinta voisi olla siedettävä — sellainen kuulunee asian luonteeseen —, mutta tässä tulee mieleen ehdotuksen päävirhe, virkavaltaisuus.

Arm. esitys on niin virkavaltainen, että sitä täytyy hämmästyä: Asetuksen noudattamista valvovat metsäntarkastajat ovat kuvernöörin silmälläpidon alaisia. Kunnallisen metsälautakunnan jäsenet määrää, kuntakokouksen tehtyä ehdotuksensa, kuvernööri. Sen

puheenjohtajan määrää kuvernööri. Läänin metsälautakuntaan kuuluu 5 jäsentä, niistä määrää metsänhoitohallitus yhden, hovioikeus yhden, kuvernööri kaksi, jonka lisäksi itseoikeutettuna puheenjohtajana on itse herra kuvernööri. Saako useampi kuin yksi kunta, jotka sitä haluavat, liittyä yhdeksi metsähoitoalueeksi, sen määrää kuvernööri. Lapin kihlakunnassa saattaa metsälautakunnan asettaminen jäädä toistaiseksi, mutta sekin riippuu kuvernöörin harkinnasta. Aina vaan kuvernööri, kuvernööri. Onkohan kuvernööri pätevin asiantuntija metsäasioissa? Arm. esityksessä ei mainita, että kuvernöörit pantaisiin metsäopistoon tutkintoja suorittamaan. Onkohan totta, että läänin pääkaupungissa asuva kuvernööri tuntee maalaiskuntien asukkaat tarkemmin kuin kuntalaiset itse ja tietää paremmin, ketkä niistä ovat pätevimpiä metsälautakunnan jäseniksi? Mitä tarvetta on kuvernöörillä sekaantua asioihin, joilla ei ole valtiollista luonnetta? Joitakuita vuosia sitten yritettiin samanlaista hallintovallan sekaantumista kunnallisiin asioihin. Kuvernöörit määräilivät, erottelivat ja vaihtelivat kuntain luottamushenkilöitä. Se ei tapahtunut eduksi kenellekään. Johtaisiko samanlainen tunkeileminen onnellisempiin tuloksiin nyt, kun sitä yritetään näin eduskunnan välityksellä, siis perustuslain mukaisessa järjestyksessä? Eiköhän sellainen olettaminen ole taikauskoa. Jos kaksi tai useampi kunta jossain haluaa muodostaa yhden metsänhoitoalueen, miksi eivät ne saa itse siitä päättää? Mikähän mahtaa olla syynä siihen, etteivät kuntalaiset lähimmän henkilötuntemuksensa perusteella saa itse keskuudestaan valita omia kunnallisia luottamushenkilöitään kunnallisen metsälautakunnan jäseniksi, sitä ei ole arm. esityksen perusteluissa sanottu. Sille, joka ei ole hallintotutkintoa suorittanut, tuntuu luonnolliselta, ettei läänin metsälautakuntainkaan muodostamista olisi määrättävä asiaan kuulumattomain sivullisten velvollisuudeksi, vaan olisivat nekin asianomaisten kuntain valittavat vaalien kautta.

Ed. Halonen: Käsiteltävänä olevan arm. esityksen 3 §:n suhteen pyytäisin saada valiokunnalle esvästykseksi lausua jonkun sanan. 3 §:ssä nimittäin sanotaan: «2 §:ssä säädetyt suojelusmääräykset koskevat myös niitä, katselmuksen ja tutkinnon tapahduttua, Keisarin ja Suuriruhtinaan tarkemmin määräämiä metsämaita maan pohjoisimmissa osissa, joiden suojaaminen on tarpeen metsärajan alenemisen estämiseksi». Kuten tietty, on asianlaita sellainen, että metsänkasvu Lapin pohjoisosissa käypi sitä huonommaksi, kuta pohjoisemmassa paikkakunta on. Niinpä mäntypuun kasvu, Pohjois-Lapissa kokonaan lakkaa kun tunturiseudut alkavat. Tuota mäntymetsän kasvamisalan pohjoista rajaa on tapana kutsua metsärajaksi, josta tässäkin arm. esityksessä puhutaan. Ken on tilaisuudessa nähdä näitä metsärajaseutuja, tulee kyllä huomanneeksi sen seikan, että mäntypuuta on ennen kasvanut jonkun verran pohjoisempana, kuin

sitä nykyään kasvaa. Sitä osoittavat lahonneet kantojen ja runkojen jäännökset. Näin tavoin näyttää siltä, että metsäraja aikain kuluessa alenee, joka onkin hyvin luonnollinen seikka. Onko sitten tuollaisen alenemisen estäminen mahdollinen ja mitkä toimenpiteet siinä olisivat ehkä vaikuttavia, sitä tutkimaan on hallitus asettanut erään komitean, jota kutsutaan suojametsäkomiteaksi. Minkälaatuisia ne toimenpiteet sitte lienevät, joita mainittu komitea tulee ehdottamaan, sitä ei voi vielä tuntea. Mutta ettei mitään sellaisia suojelusmääräyksiä tehtäisi ilman paikkakunnan asukasten tietoja ja heidän myötävaikutustaan, pyytäisin siinä suhteessa lukemaani pykälään nähden valiokuntaa ehdottamaan sellaisia lähempiä määräyksiä, ettei tuollaisten suolejusmääräysten toimeenpaneminen eikä niiden valmistaminenkaan kävisi missään tapauksessa mahdolliseksi ilman paikkakuntalaisten myötävaikutusta ja ilman paikkakuntalaisia kuulematta, joka, pykälän nykyisessä muodossa ollen, kyllä on mahdollista.

Tällaiseen pelkoon maamme pohjoisosissa on kylliksi syytä nykyään. Tuo mainittu suojametsäkomitea on pantu kokoon virkamiehistä, jotka eivät edes asu paikkakunnalla lukuunottamatta metsänhoitajia. Siinä komiteassa nim. on ylimetsänhoitaja puheenjohtajana. Jäseninä on itsekussakin hoitoalueessa asianomainen metsänhoitaja, sitte siinä on yksi yliopiston professori Heisingistä ja yksi maamittari Oulusta. Siis on tarkoin varottu, etteivät paikkakuntalaisten mieipiteet missään tapauksessa pääse tässä komiteassa ilmoille. Komitea on vielä edelleen tointansa suorittanut erittäin salaperäisesti. Se ei ole kuulustanut asukkaitten mielipiteitä paikakunnalla ollenkaan, eipä se ole edes kysyttäessäkään mitään selkoa tehnyt mitä komitea aikoo esittää. Näin ollen on siis täysi syy pelätä, että puheenaolevat suojelusmääräykset metsärajan alenemisen estämiseksi Lapissa kenties aijotaan valmistaa aivan ilman asukkaitten tietämättä. Saattaa käydä niin, että ne tulevat niin sopimattomiksi etteivät ollenkaan sovellu paikkakunnallisiin oloihin ja että asukkaat tulevat siitä paljo kärsimään. Koska sellainen asian ratkaseminen, jossa paikkakunnalliset näkökohdat luultavasti jäisivät tykkänään huomioonottamatta, voisi koitua, kuten olen maininnut, asukkaille turmioksi, niin vieläkin kerron sen pyyntöni, että asianomainen valiokunta koittaisi tätä pykälää selventää siten, että tuollainen yksinomaan hallituksen puolelta määrääminen ei kävisi mahdolliseksi, vaan että myöskin paikkakuntalaisia siinä asiassa kuulusteltaisiin ja otettaisiin huomioon, mitä he siitä sanovat.

Ed. L a i n e: Paitsi metsämaamme kasvullisuuden pysyttämistä jälleen-kasvun perusteella, tarkoittaa arm. esitys saada kiellon, joka nykyäänkin on olemassa, ettei suurempien vesien, merien ja järvien rannikkoja saataisi aukeiksi hakata. Mielestäni tämä kielto ei yksistään riitä, sillä on tunnettua, mitenkä yksityisten metsä joutuu

suuren vaaran alaiseksi sentähden, että naapuri hakkauttaa suuret alat aivan aukeiksi, joten tuulet ja myrskyt pääsevät käymään säästettyihin metsiin ja täten tekemään rajamailla suuria tuhoja.

Minä rohkenen siis valiokunnalle toivomuksena lausua, että valiokunta koettaisi saada tähän lakiehdotukseen sovitetuksi määräyksiä, ettei yksityisen henkilön tarvitsisi kärsiä vahinkoa sentähden, että hänen naapurinsa antaa hakkauttaa aivan aukeaksi suuria metsäaloja, saattaen täten naapurin metsän alttiiksi tuulen ja myrskyn tuhoille.

Lisäksi pyytäisin myös huomauttaa 34 §:stä, johon jo eräs edellinen puhuja viittasi, nim. siitä, että kuntakokouksen tulisi valita metsälautakuntaan 3 ehdokasta, joista sitten kuvernööri määrää yhden. Tässä on nyt tahdottu nähtävästi sovittaa samaa periaatetta käytäntöön, joka on kihlakunnan lautamiehiin nähden olemassa. Mutta ainakin sikäli kuin olen tullut kokemukesta huomaamaan, on mainittu säädös hyvin epäonnistunut kihlakunnan lautamiestenkin valintaan nähden. Toivoisin siis, että valiokunta poistaisi sen määräyksen, että pitäisi asettaa kolme ehdokasta, kuvernöörin niistä sitte yksi valittavaksi; mieluumin näkisin valiokunnan asettuvan sille kannalle, että kuntakokous suorastaan valitsee jäsenet tähän metsälautakuntaan, joten siinä ei olisi kellään muulla mitään sanomista.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään arm. esitys n:o 2 puhemiesneuvoston ehdotuksesta Talousvaliokuntaan, jonne asiasta tehty keskustelupöytäkirja on myötäseuraava.

4) Eräänlaatuisia yhteismetsiä

koskeva arm. esitys n:o 3

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta Talousvaliokuntaan, sen jälkeen kun ed. Pykälän tekemä ehdotus tämän arm. esityksen lähettämisestä Laki- ja talousvaliokuntaan, on kannattamattomana rauennut.

5) Rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

Puhemiesneuvoston ilmoitetaan ehdottavan tätä koskevan arm. esityksen N:o 4 lähettämistä Talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist, V. T.: Då ekonomiutskottet tyckes få så mycket arbete och denna proposition lämpligen äfven kunde be-

handlas af lagutskottet, ber jag att få föreslå, att den måtte remitteras till lagutskottet.

Ed. P a l m é n: Minä olin tosin puhemiesneuvostossa saapuvilla, kun oli puhe, että tämä arm. esitys menisi talousvaliokuntaan. Mutta pyydän mainita, että lakivaliokunnan puheenjohtaja oli estetty sinne saapumasta ja olisi tietysti ollut tärkeätä kuulla, miltä kannalta lakivaliokunnan puheenjohtaja katsoo asiaa, sillä pääasia on jakaa työt niin, että niin paljo kuin mahdollista saadaan suoritetuksi. Ja minä pelkään, niinkuin edellinen puhuja jo lausui, että talousvaliokunnan on mahdotonta ehtiä kaikkia suorittamaan, jos sinne tulee niin monta asiaa yht'aikaa. Olisi siis tarpeen saada kuulla, miltä kannalta lakivaliokunnan puheenjohtaja katsoo asiaa.

Ed. S ö d e r h o l m: Då jag blifvit uppfordrad att uttala mig i denna sak, så vill jag icke underlåta att göra det. Tillsvidare har lagutskottet icke alls några ärenden att förvänta, innan petitioner eller motioner hafva kunnat blifva dit remitterade. Hvad åter föreliggande ärende beträffar, så synes det mig, att här utan tvifvel viktiga rättsfrågor måste komma till behandling, och att det därför kunde finnas anledning att remittera saken till lagutskottet. Jag vill bringa i erinran det förhållande, att, då denna fråga senast i motionsväg var före, så var det i stora utskottet mycken tvekan, huruvida den icke borde remitteras därifrån till lagutskottet, emedan man just ansåg, att lagutskottet lämpligast borde behandla de däri förekommande rättsliga spörsmål. Ur denna synpunkt skulle det vara tänkbart, att den nådiga propositionen nu remitterades till lagutskottet. Jag vill dock icke neka till, att också den ekonomiska sidan af frågan naturligtvis är af stor betydelse.

Ed. E s t l a n d e r: Jag ber att få understöda förslaget, att denna proposition måtte hänskjutas till lagutskottet.

Ed. H e d b e r g, J.: Då denna fråga utan tvifvel omfattar mycket viktiga, ekonomiska spörsmål, och, sedan dessa blifvit utredda och afgjorda, själfva lagförslaget, som föranledes däraf, icke torde vara så synnerligen svårt att uppställa, vill jag för min del, liksom talmanskonferensen, förorda, att frågan skulle hänskjutas till ekonomiutskottet.

Ed. W u o l i j o k i, S u l o: Minä tahtoisin vastustaa tämän esityksen lähettämistä lakivaliokuntaan, katsoen siihen, että talousvaliokunta on pääasiassa eri puolueiden kesken pantu kokoon juuri silmällä pitäen näitä asioita ja erityisesti tätä esitystä. Sinne on juuri va-

littu henkilöitä, joiden on tiedetty omaavan asiantuntemusta tällä alalla ja olisi mielestäni varsin omituista, että nyt syrjäytettäisiin talousvaliokunta ja esitys lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Ed. Cederberg: Det ärende, som beröres i propositionen, är otvifvelaktigt af den natur, att propositionen enligt L. O. bör gå till ekonomiutskottet. Här beröres nämligen ett ärende, som angår landets näringslif. Men därjämte innehåller förslaget bestämningar, hvilka, såsom hr Söderholm anmärkte, äro utaf rent civilrättslig och dels äfven processuell natur, hvarför propositionen sannolikt icke uti ekonomiutskottet skulle kunna erhålla den grundliga beredning, som dessa stadganden skulle erfordra. Af sådan anledning synes det mig lämpligast, att ärendet hänskjutes till beredning såväl af ekonomiutskottet som af lagutskottet. Erfarenheten från senaste landtdag synes mig mana till att inslå ett sådant förfarande.

Ed. Soininen: Minä pyytäisin saada vastustaa tämän esityksen lähettämistä lakivaliokuntaan ainakin siinä muodossa, että se lähetettäisiin yksin sinne, sillä tässä ei suinkaan ole pääasiana muodolliset lakiasiat, vaan se koskee tärkeimmältä osaltansa hyvin suuria taloudellisia etuja, ja lakivaliokunta tuskin on tällä kertaa kokoonpantu silmällä pitäen semmoisia näkökohtia, jota vastoin talousvaliokunta, niinkuin äsken huomautettiin, on juuri tällaisia asioita varten asetettu. Minä pyytäisin mitä lämpimimmin kannattaa sen lähettämistä talousvaliokuntaan.

Ed. Castrén: Minun ymmärtääkseni on kyseenalaisen asian taloudellinen puoli niin suuresta merkityksestä, että Valtiopäiväjärjestyksen mukaan tämä asia on ensi sijassa lähetettävä talousvaliokuntaan, ja yhdyn minä siinä suhteessa ed. Wuolijoen ja Soinisen mielipiteeseen. Mutta minä en voi ummistaa silmiäni siltä, että asialla on myös erinomaisen tärkeä oikeudellinen ja myös, jos niin voi sanoa, prosessuaalinen puoli, ja siinä suhteessa tahtoisin yhtyä ed. Cederbergiin siten, että asia lykättäisiin talousvaliokuntaan, mutta että talousvaliokunnan asia on, oikeudelliseen ja prosessuaaliseen puoleen nähden, myös toimittaa asia lakivaliokuntaan sen lausunnon antamista varten. Siis minun ehdotukseni tarkoittaa samaa kuin ed. Cederbergin.

Ed. Ahlroos: Jag ber att få förena mig med hr Cederberg.

Ed. Pullinen: Minä puolestani myös kannatan ed. Cederbergiä.

Ed. Schybergson: Jag fattade hr Cederbergs förslag så, att han tänkt sig en remiss till hvartdera utskottet, hvilka då enligt landtdagens arbetsordning eventuellt egde gemensamt behandla ärendet eller på annat sätt procedera. Jag tror målet vinnes på detta sätt, och det är detta förslag, sådant jag fattade det, som jag skulle be att få understöda eller således en remiss till hvartdera utskottet, och må utskottena sedan, i fråga om ärendets behandling sinsemellan öfverenskomma.

Äänestysesitys ja päätös:

Puhemies: Asiassa on tehty kolme eri ehdotusta, nimittäin ensinnäkin, että arm. esitys lähetettäisiin talousvaliokuntaan, toiseksi, että se lähetettäisiin lakivaliokuntaan ja kolmanneksi, että se lähetettäisiin sekä talous- että lakivaliokuntaan.

Koska nämä ehdotukset kaikki keskenään ovat vastakkaisia, on kaikkien välillä äänestettävä. Ehdotan siinä noudatettavaksi seuraavaa järjestystä: Puhemiesneuvoston ehdotus, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, asetetaan äänestyksen pohjaksi ja sille haetaan vastaehdotus siten, että ensin äänestetään kahden toisen ehdotuksen välillä ja sitten se niistä, joka voittaa, asetetaan lopullisessa äänestyksessä Puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan.

Äänestyssuunnitelma hyväksytään.

Äänestysesitykset ja päätökset:

Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ehdotuksen asian lähettämisestä Lakivaliokuntaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ehdotus asian lähettämisestä Lakivaliokuntaan ja talousvaliokuntaan.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Ken tahtoo lähettää asian Talousvaliokuntaan, äänestää »jaa», jos »ei» voittaa, tulee se lähetettäväksi sekä Talousvaliokuntaan että Lakivaliokuntaan.

Äänestyksessä annetaan 110 jaa- ja 75 ei-ääntä. Arm. esitys on siis päätetty lähettää Talousvaliokuntaan.

6) Erillisten vesijättöjen muodostaminen itsenäisiksi tiloiksi.

Tätä koskeva arm. esitys n:o 5 lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Laki- ja talousvaliokuntaan.

7) Leimasuostuntaa

koskeva arm. esitys n:o 6,

jonka Puhemiesneuvosto ehdottaa lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan,

aiheuttaa seuraavan lausunnon:

Ed. Hjelt, Aug.: Kuten arm. esityksen perusteluissa mainitaan, on hallitus, noudattaen vuosien 1905—1906 ylimääräisten valtiopäiväin lausumaa toivomusta, hankkinut tilastollista selvitystä niistä leimaveromääristä, jotka viime vuonna kannettiin. Mitä tulee erittäinkin perintö- ja testamenttiveroon, niin on tilastollinen päätoimisto saanut toimekseen valmistaa tätä veroa koskevan selvityksen ja koska tämä selvitys nyt on valmiina ja par'aikaa painossa, pyydän saada sen nojalla tehdä pari huomautusta, jotka mielestäni ansaitsevat huomiota, kun asia nyt lähtee asianomaiseen valiokuntaan.

Tämä uusi viime vuoteen kohdistuva tilasto, joka on ilmeisesti paljon tarkempi, niinkuin se on paljon täydellisempikin, kuin edellisiltä vuosilta hankittu, osoittaa, että maassamme viime vuonna siirtyi perinnön ja testamentin kautta uusiin käsiin tasan 100 miljoonaa markkaa perunkirjoituskirjain ja testamenttien sisältämien arvojen mukaan. Tämä summa on tuntuvasti suurempi kuin mitä osoittaa eduskunnalle ennen annettu. Mainitsen vain, että vastaava tilasto, se tilasto joka annettiin vuodelta 1902, osoitti pesien pääomamäärän ainoastaan 45,900,000 markaksi ja se, joka jaettiin eduskunnalle viime vuonna, eli vuodelta 1906 52,300,000 markaksi, kun sen ohessa testamenttien kautta siirtynyt omaisuus ilmoitettiin vain 1,600,000 markaksi. On hyvin luultavaa, että mainitsemani luvut ovat olleet aivan liian alhaisia, melkoisesti alhaisempia kuin olivat todellisuudessa. Nämä 100 miljoonaa markkaa, jotka viime vuonna, kuten jo mainitsin, siirtyivät uusiin käsiin, jakaantuivat siten, että perinnön kautta siirtyi 75,700,000 markkaa ja testamenttien kautta 25,000,000 markkaa.

Eduskunta päätti viime vuonna korottaa perintöveron siten, että niistä pesistä, joiden pääoma-arvo nousi yli 150,000 markan, vero asteittain oli kohoava. Olen nyt sovelluttanut nämä uudet veroprosentit niihin pesiin, jotka viime vuonna siirtyivät perinnön kautta, saadakseni jonkunlaista selvyyttä siitä, mitä tämä uusi suurten perintöjen verotus maassamme merkitsee. Tulos on se, että jos jo viime vuonna olisi maassamme otettu käytäntöön tämä eduskunnan hyväksymä veroprosentti, olisi perintövero tuottanut valtiolle noin 950,000 à 1,000,000 markkaa lisää. Siksi tuntuva on siis se vaikutus, minkä suurempien pesien raskaampi verotus todellisuudessa saapi aikaan. Tahdon lisätä, että sellaisia pesiä, joiden pääoma-arvo nousi yli miljoonan markan, kaikkiansa oli kymmenen ja niiden yhteinen pääomamäärä nousi yli 17,600,000 markan. Niihin kohdistui kaikkein raskaimmin kovennettu verotus, ja se

oli sitä tuottavampi, koska juuri näiden pesien joukossa oli pari suurta pesää, jotka siirtyivät kaukaisille sukulaisille tahi vierailleen. Nyt on huomattava, että tällaisten suurten pesien siirto tietysti on enemmän sattumisen varassa kuin pienempien, joiden suuri luku tässä kohden tasoittaa kehityksen kulun. Mahdollista on siis, että tänä vuonna ja ensi vuonna tuollaisia suuria pesiä tulee olemaan vähemmän ja mahdollista on myöskin, että korkeampi verotus tulee vaikuttamaan siihen suuntaan, että perinnönjättäjät jonkun verran lahjottavat omaisuutensa lähimmilleen, jonka kautta tietysti myöskin veron tulo vähenee. Mutta jos nyt ei panna painoa näihin seikkoihin, vaan oletetaan, että olot käyvät tavallista menoaan, niin voidaan sanoa, että se leimasuostuntaveron laskelma, joka nyt on armollisessa esityksessä tehty ja joka päättyy 3 miljonan markan nettotuloon, on hyvin varovaisesti tehty, ja että jommoisella varmuudella saattaa odottaa, että tämä vero on oleva todellisuudessa ainakin puoli miljoonaa markkaa, ehkä enemmänkin korkeampi.

Olen tahtonut antaa nämä tiedot, koska puheenalainen tilasto ei vielä ole julaistu. Aikanaan se tietysti annetaan täydellisenä asianomaiselle valiokunnalle.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään arm. esitys n:o 6 Valtiovarainvaliokuntaan.

8) Suostuntavero pelikorteista.

Sitä koskeva arm. esitys n:o 7 lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta Valtiovarainvaliokuntaan.

9) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä valtiosäätyjen 1905—06 vuosien valtiopäivillä tekemien päätösten johdosta.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Turkia: Ehdotan, että tämä esillä oleva kertomus Hallituksen toiminnasta lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Ed. A. Neovius: Jag tillåter mig föreslå, att denna berättelse liksom i fjol skulle skickas till grundlagsutskottet.

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda det gjorda förslaget.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään mainittu kertomus Perustuslakivaliokuntaan.

10) Varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä,

koskeva arm. esitys n:o 8 p a n n a a n puhemiesneuvoston ehdotuksesta p ö y d ä l l e ensi perjantain istuntoon.

11) Välikysymys kieltolakiasiassa.

Sihteeri lukee suomeksi ja ruotsiksi seuraavan välikysymyksen:

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaisesti rohkenen pyytää eduskunnan suostumusta seuraavan välikysymyksen esittämiseen:

Ei ole enää täyttä vuotta siihen, kun eduskunnan lokakuun 31 p. 1907 hyväksymän lain alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta pitäisi osittaisesti astua voimaan, sillä heinäk. 1 p:stä 1909 alkain olisi eduskunnan päätöksen mukaisesti alkoholipitoisten aineiden valmistus kielletty muualla kuin valtion tehtaissa ja näiden aineiden maahantuonti oleva valtion yksinoikeutena. Mutta yhä on tämä tärkeä laki esittämättä hallitsijan tutkittavaksi ja vahvistettavaksi. Senaatti on aivan käsittämättömällä tavalla tuhlannut kallista aikaa viivyttämällä lausuntonsa antamista eduskunnan hyväksymästä kieltolaista. Jo tämä on ollut omiaan herättämään kansan pohjakerroksissa suurta mieltenkuohua ja katkeruutta. Mutta sen lisäksi on julkisuudessa hiljakkoin esiintynyt tietoja, joita ei ole peruutettu, että senaatissa olisi valmisteltu jotakin aivan uutta, juovutusjuomakauppaa laajassa määrässä vielä sallivaa alkoholilakiehdotelmaa. Näin ollen olisi kansassa vallitsevan levottoman mielialan rauhoittamiseksi tärkeätä saada mahdollisimman tarkka selvitys kotimaisen hallituksen kannasta eduskunnan hyväksymään kieltolakiin nähden. Tosin on senaattiin äskettäin astunut useita uusia jäseniä, mutta ei voi olla edellyttämättä, että hekin kaikki ovat määränneet kantansa puheenalaisessa kansamme elinkysymyksessä. Pyydän siis kunnioittavimmin saada esittää senaatin asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Mikä on kotimaisen hallituksen kanta eduskunnan lokak. 31 p. 1907 hyväksymään kieltolakiin nähden ja mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tai katsoo voivansa ryhtyä, jotta tämä laki, jos se kansan syvien rivien hartaimman toivomuksen mukai-

sesti saavuttaa arm. vahvistuksen, voisi astua voimaan eduskunnan päättämänä ajankohtana.

Helsingissä elokuun 6 p. 1908.

Matti Helenius-Seppälä.

Puhemiesneuvoston esityksestä pannaan asia pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Puheenvuoron saa, tehdäkseen erään ilmoituksen,

Ed. Listo: Minä pyydän kehoittaa eduskunnan valitsijamiehiä toimittamaan toimitus- ja tarkastusvaliokuntien jäsenten vaalin tulevana torstaina tämän kuun 13 p:nä k:lo 3 i. p. Vaali toimitetaan Säätytalolla suuren valiokunnan huoneessa. Ehdokaslistat ovat minulle sitä ennen annettavat viimeistään torstaina k:lo 11 a. p., ja olen niiden vastaanottamista varten tavattavissa Säätytalolla suuren valiokunnan kansliahuoneessa torstaina k:lo 10—11 a. p.

Puhemies ilmoittaa että täysi-istunto nyt keskeytetään ja että illalla kello 6 julistetaan Suuren valiokunnan vaalin tulos.

Istunto keskeytetään kello 1,18 päivällä.

Suuren valiokunnan jäsenten vaali.

Kun täysi-istuntoa k:lo 6 i. p. jatketaan, lukee sihteeri seuraavan vaalin tuloksen:

Suuren valiokunnan jäsenten vaalissa 11 p:nä elokuuta 1908 on kunkin ehdokaslistan hyväksi äänestänyt:

Listan	n:o 1	52 äänestäjää
»	n:o 2	82 »
»	n:o 3	36 »
»	n:o 4	24 »
»	n:o 5	1 »

Yksi vaalilippu hylättiin senvuoksi, että siitä puuttui viiva. Vaaliin oli siis ottanut osaa yhteensä 196 äänestäjää.

Tämän mukaan on eri listojen ehdokkaista valittu:

Listasta	n:o 1	16 ehdokasta
»	n:o 2	26 »
»	n:o 3	11 »
»	n:o 4	7 »

Valituiksi ovat tulleet:

Listasta N:o 1 edustajat Ala-Kulju, Antila, A. Eronen, Hallstén, Hiltula, Ingman, Junnila, Kairamo, Kivioja, Käpy, Lagerlöf, Listo, Palmén, Saraste, Soininen ja Torppa;

Listasta N:o 2 edustajat Koponen, Heikkilä, Airola, Salo, Gylling, Sirén, Paasivuori, Kuusinen, Tokoi, Sillanpää, Sirola, Sainio, W. Korhonen, Savolainen, Sulo Wuolijoki, Perttilä, Orasmaa, Raunio, Kiiskinen, Waljakka, Pietikäinen, Partanen, A. P. Hämäläinen, Kirves, Kirjarinta ja Kaipio;

Listasta N:o 3 edustajat Setälä, Castrén, Pennanen, Ahmavaara, Ståhlberg, Helenius-Seppälä, Brander, Riihelä, Hultin, Lantto ja Weijola;

Listasta N:o 4 edustajat Cederberg, Söderholm, Bäck, Schybergson, v. Alfthan, G. G. Rosenqvist ja Dagmar Neovius.

Puheenvuoron sen jälkeen saatuaan lausuu:

Ed. Helenius-Seppälä: Kun nyt valiokuntien vaali on suoritettu, pyydän sen johdosta lausua pari sanaa jonkunlaiseksi vastalauseeksi. Minä en tahdo sanoa mitään siitä, että tässäkin eduskunnassa suurpuolueet ovat katsoneet asiakseen olla päästämättä valiokuntatyöhön vakinaisina jäseninä pikkuryhmän edustajia, kun nämä eivät ole itsenäisyydestään luopuneet, vaikka välistä on kyllä oltu valmiit valittamaan työvoimain puutetta valiokunnissa. Mutta asiassa on toinen ja tärkeämpi puoli. Tässä eduskunnassa on lausuttu kovia sanoja niille, jotka ovat äänestäneet tyhjillä lipuilla, jopa on lausuttu sen olevan valtiopäiväjärjestyksen vastaista. Tällaista syytöstä välttääkseni olen koettanut puolestani puheenalaisessa vaalissa menetellä eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti, mutta sillä seurauksella, että vaalilippuni on julistettu tyhjänveroiseksi. Pienellä ryhmällä, jossa on vain kaksi jäsentä, ei ole ollut muuta mahdollisuutta, kuin joko vaihtaa itsenäisyytensä vakinaisen valiokuntapaikan tarjoamiin etuihin tai menettää tämä suuri etu ja liittoutumisen hyläten äänestää omalla listalla. Mutta valitessani jälkimäisen menettelyn on työjärjestys osoittautunut sellaiseksi, että, jollei tahdo ääntänsä antaa yksinomaan itselleen, on pakotettu äänestämään tyhjänveroisella lipulla.

Näin ollen en ole voinut, asian periaatteelliseen merkitykseen katsoen, olla lausumatta julki valitustani siitä, että Suomen ensimmäisessä kansanvaltaisessa eduskunnassa on siihen määrään unhotettu vähäväkisten, s. o. pikkuryhmäin, olemassa olo, että on laadittu sellainen työjärjestys vaalitapamääräyksineen, että sitä noudattaessaan itsenäisyydestään kiinnipitävän pikkuryhmän jäsenen on jotenkin mahdotonta äänestää niin, ettei häneenkin kohdistu ankara syytös tyhjänveroisten lippujen käyttämisestä.

Seuraava istunto on ensi perjantaina k:lo 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,23 i. p.

7. Perjantaina 14 p. elokuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestystä:

Edust. Helenius-Seppälän tekemä välikysymys hallituksen kannasta ja toimenpiteistä Eduskunnan hyväksymään kieltolakiin nähden.

1) Täysi-istunnossa t. k. 11 p:nä pöydälle pantu K. M:tin arm. esitys N:o 8 varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin varsinaiset valtion tulot eivät riitä.
2) Edust. Soinisen y. m. anom. ehd. n:o 29 valtioavun myöntämisestä »Raittiuden Ystävät» ja »Finlands Svenska Nykterhetsförbund» nimisille seuroille.
3) Edust. Arajärven y. m. anom. n:o 13 korkeamman valtioavun myöntämisestä yksityiskouluille ja niiden opettajain aseman turvaamisesta.
4) Edust. Nissisen y. m. anom. ehd. n:o 26 yhteiskoulujen kehityksen edistämisestä.

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa ed. v. Alfthan, Hannes Gebhard, Kares, Koskelin, Y. Mäkelin, Nylander, Pohjaväre, Pullinen ja Rapola.

Ilmoitusasiat.

Vapautuksen valtiopäivätyöstä saavat ed. Rapola, Nylander, Koskelin, Kares, Pullinen ja Pohjaväre täksi päiväksi,

ed. Tulikoura ensi maanantaiksi ja tiistaiksi.

Ed. Y. Mäkelin pyytää esittämänsä lääkärintodistuksen nojalla vapautusta valtiopäivätyöstä kahden viikon ajaksi.

Puheenvuoroa sen johdosta käyttäen lausuu

Ed. Ingman: Eduskunta ei voine muuta kuin myöntää tämän vapautuksen, mutta tahdon sen yhteydessä huomauttaa siitä omituisesta tilasta, johon perustuslakivaliokunta joutuu, kun eduskunta on myöntänyt pitempiaikaisen vapautuksen sen puheenjohtajalle ja nyt myöntää pitempiaikaisen vapautuksen myöskin sen varapuheenjohtajalle. Kun valtiopäiväjärjestys ei, enempää kuin työjärjestyskään sisällä mitään määräyksiä siitä, miten valiokunta saadaan kokoon, kun sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat valtiopäivätyöstä vapautetut, niin pyytäisin ehdottaa, että eduskunta samalla kun se suostuu hr. Y. Mäkelin'in pyyntöön, antaisi puhemiesneuvoston harkittavaksi kysymyksen, miten perustuslakivaliokunta voisi ryhtyä työhön, kun sen sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat vapautetut valtiopäivätyöstä.

Ed. Nevanlinna: Pyydän saada kannattaa ed. Ingmanin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensin on päätettävä kysymys ed. Mäkelinin vapautuksesta. Siihen kai suostutaan?

Vapautuspyyntö hyväksytään.

Puhemies: Mitä tulee ed. Ingmanin tämän asian yhteydessä tekemään ehdotukseen, jota ed. Nevanlinna on kannattanut, nimittäin että puhemiesneuvosto ottaisi harkittavakseen, miten perustuslakivaliokunnan tulisi puheenalaisessa tapauksessa menetellä, hyväksynee eduskunta tuon ehdotuksen.

Ehdotus hyväksytään.

Sihteeri lukee valitsijamiehiltä saapuneen ilmoituksen Toimitus- ja tarkastusvaliokuntain jäsenten vaalista. Sen mukaan on valittu

Toimitusvaliokuntaan

jäseniksi: ed. Kivilinna, Käpy, Ingman, Grotenfelt, Cederberg, Heikkilä, Sulo Wuolijoki, Sillanpää ja Sivenius;

varajäseniksi: ed. Listo, Käkikoski, Gripenberg, Erkko, Heimbürger, Tanner, Aro, Pärssinen ja Lehtinen.

Tarkastusvaliokuntaan

jäseniksi: ed. Reima, Hainari, Hultin, Vikman, Stenbäck, Wäinö Wuolijoki, Raunio, Järvinen, ja Sirola;
varajäseniksi: Hallstén, Torppa, Homén, Nissinen, Stigzelius, Komu, Paasivuori, Johansson ja Perttilä.

Suuren valiokunnan puheenjohtaja.

Puheenvuoron saa

Ed. Torppa lausuakseen: Suuri valiokunta on äänestyksen jälkeen valinnut puheenjohtajakseen ed. Setälän ja varapuheenjohtajakseen ed. Torpan, jonka täten, puheenjohtajan estettynä ollessa, saan eduskunnalle ilmoittaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Varojen hankkimista niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä,

koskeva arm. esitys n:o 8.
Puhemiesneuvosto ehdotaa arm. esityksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Sirola: Kysymys valtion tuloista ja menoista on edellisillä valtiopäivillä päässyt eduskunnan täysi-istunnoista lävitse niin vähillä käsittelyillä, että sellaisen jatkumista ei mitenkään voida edelleen sallia. Tähän on ollut ilmeisesti syynä se, ettei ensiksikään ole tahdottu viivyttää evästyskeskusteluja ja toiseksi, pääsyynä se, että valtiovarainvaliokunta on tuonut tämän tulo- ja menoarvioehdotuksensa eduskunnalle sen viimeisinä hetkinä, jolloin ei ole ollut tilaisuutta käydä tarkemmin asiaa käsittelemään ja eduskunnan täysistunnoissa antaa sille sitä valaistusta, minkä se ehdottomasti tarvitsee. Tällä kertaa tahtoisin sen takia lausua valiokunnalle sen evästyksen, että se ei tällaisiin viivyttelyihin tekisi itseään syypääksi, vaan toisi eduskunnan käsiin tulo- ja menoarvion siksi hyvissä ajoissa, että siitä ennätetään suorittaa riittävän laaja keskustelu.

Toiseksi pyytäisin valtiovarainvaliokunnan harkittavaksi ehdottaa, olisikohan mahdollista käsitellä tätä esitystä samalla kertaa kun käsitellään kysymystä hallituksen antamasta kertomuksesta, miten maan varat ovat kansan hyväksi ja maan parhaaksi käytetyt. Koska näet näitä maan varoja, vakinaisia ja ylimääräisiä tuloja ja menoja yhä edelleen jotakuinkin saman suunnitelman mukaan käytetään, olisi sopivata että ne huomautukset, joita eri tulo- ja menoeriä vastaan valiokunnassa ja eduskunnassa tehdään, voitaisiin samalla kohdistaa tuota kertomusta vastaan, mikäli se koskee entisiä tulo- ja menoarvioita, sekä samalla lausua osoitukset ja evästykset uusien valtion tulojen ja menojen käyttämiseksi.

Kolmanneksi pyytäisin evästykseksi valtiovarainvaliokunnalle lausua, että se entistään tuntuvasti tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin valaisisi näiden valtion tulojen ja menojen eri osastoja ja samalla ehdottaisi korjauksia niihin epäkohtiin, joita näissä havaitaan olevan. Kun silmäilee näitä valtion tulo- ja menoarvion eri osastoja, ei voi tulla mihinkään muuhun käsitykseen, kun että koko tällainen tulo- ja menoarvio on yhtä pelkää jatkuvaa epäkohtaa.

Kun ensiksikin valtion tuloja katsellaan, on siinä suurimpana osastona tullitulojen 45 miljoonaa, näistä suurena tekijänä sokeritulli; 18 miljoonaa, joka tekee 6 markkaan henkilöä kohti ja 21 markkaan jokaista 20 vuotista mieshenkilöä, siis useimmin maksavaa perheenjäsentä kohti. Kahvitulli nousee 5 1/2 miljoonaan eli Smk. 1: 86 henkeä ja 9 markkaan 20 vuotista mieshenkilöä kohti; tupakkatulli 3 1/2 miljoonaan eli lähes 4 1/2 markkaa miestä kohti; alkoholipitoiset juomat vetävät tullia 2 1/2 miljoonaa, ja kun ajatellaan näiden lisäksi viina- ja mallasverot, jotka kaikki nämät kohtaavat köyhää, halvempien aineiden kuluttajaa yhtä raskaasti kuin kalliittenkin ylellisyysjuomien kuluttajaa, niin saadaan pientä valaistusta sille räikeälle epäkohdalle, mikä koko meidän vero- ja tullilaitoksessa nykyisin on.

Ketä kohtaa koko tämä valtion raskas tulojen taakka, joka on suurin osa valtion tulo- ja menoarviossa? Se kohtaa kuluttajia, ja kun maan köyhälistö on suurin osa maan väestöä ja useimmiten suuriperheistä väkeä ja perheiden mukana kulutus kasvaa yhä suuremmaksi, niin kantaa köyhälistö verrattomasti suuremmalla osalla koko tätä raskasta taakkaa. Siinä teollisuusväen 108,000, siinä liikenteen monet kymmenettuhannet palvelusväkeen kuuluvat, siinä pienviljelijäin 34,000 ja vähän isompien viljelijäin 62,000 perheineen, siinä koko maalaistöissä olevain 1 1/2 miljoonaa, — ylipäänsä maan valtava enemmistö, jonka elämisen mahdollisuuden kapitalistinen talousjärjestelmä on jo peräti ahtaaksi muutenkin aidannut. Pienistä palkoista, pienistä tuloista ilkenee nykyinen valtio ottaa vielä pääosan valtion tuloihin! — Samalla kun omaisuusverot, maa- ja elinkeinoverot tekevät vain 4 miljoonaa, nousee henkiverojen määrä

2 miljoonaan markkaan ja tämäkin epäkohta on mitä raskaimmin köyhälistöä kohtaamassa. Se seikka, että tällaisten henkiverojen yhtä suureksi määrääminen on epäkohta, se käsitettiin kyllä jo lähes puoli vuosisataa sitten, kun tämä vero säädyissä säädettiin, mutta vieläkään ei näy toimenpiteitä tämän seikan muuttamiseksi. Muuten koko tämä osasto kuuluu tietysti lähemmin verotuskysymyksen yhteydessä käsiteltäväksi, mutta antaakseni valaistusta koko tälle tulo- ja menoarviolle olen pitänyt välttämättömänä siihen näin lyhykäisyydessä ja ylimalkaisesti viitata.

Muita valtiotuloja ovat tulot valtion tuloatuottavasta omaisuudesta: 12 miljoonaa valtion tiloista ja metsistä paitsi rautateiden 40 miljoonaa, joista valtiolle ei suoranaisia tuloja jää, kun suurin osa menee epäkäytännöllisen rakennus- ja talouspidon sekä virkailijoiden hyväksi.

Kun valtion tuloatuottavan omaisuuden hoitoa ajatellaan, niin on siitä köyhälistön keskuudessa sangen vakiintuneena käsityksenä, että siinä noudatetaan mitä epäonnistuneinta järjestelmää. Valtion virkatalojen hoitajat hyötyvät metsärahoista ja valtion virkatalojen torpparien työstä. Valtion teollisuuslaitoksia, mikäli niitä vähän on, hoidetaan siten, että niistä ei valtiolaitokselle suuria hyötyjä tule. Kuvaavana seikkana tässä mainittakoon, että kun kruunun hätäaputöitäkin tehdään 50,000 markan edestä, siinä jo tarvitaan 40,000 markan edestä hoitokustannuksia toimihenkilöille ja neuvojille. Tällaiset epäkohdat ovat mitä räikeimpiä, ja valtiovarainvaliokunnan on ehdottomasti tässä suhteessa asiaa tarkemmin valaistava ja annettava siitä lausuntonsa.

Kun sitten käymme tarkastelemaan, miten näitä valtiovaroja käytetään, niin kohtaa meitä uusia hämmästyksiä. Joskin valtiovaroihin menevät maksut olisivatkin köyhälistöläisille raskaat kantaa, niin olisihan joku lohdutus edes se, että tätä rasitusta kantaa kansan yhteiseksi hyväksi, koko kansan, ja etenkin juuri sen samaisen maksavan köyhälistön henkiseksi ja aineelliseksi edistykseksi. Kuitenkaan ei niin ole laita, vaan tämä köyhän kansan maksama valtion tulojen suuri määrä, vuotuisesti nouseva 120 miljoonaan, se pannaan menemään suurimmaksi osaksi virkamiehille. Hallitsija ja kenraalikuvernööri maksavat miljoonan, senaatti 2, oikeuslaitokset 1 $^1/_2$, lääni- ja kihlakuntahallinto 4 miljoonaa, siviilitoimituskunnan alaiset virastot ja laitokset 6 miljoonaa, valtiovaraintoimituskunnan alaiset 3 $^1/_2$ miljoonaa, kamaritoimituskunnan alaiset 2 $^3/_4$ miljoonaa, kirkolle menee $^1/_2$ miljoonaa, maanviljelystoimituskunnan alaisille 7 miljoonaa, kauppa- ja teollisuustoimituskunnan alaisille lähes 5 miljoonaan, kulkulaitostoimituskunnalle 8 miljoonaa, paitsi tämän lisäksi vielä rautateitten virkakulut, sekä kaikille näille vielä lukuisia käyttövaroja. Sotilas-laitoksiin tässä tulo- ja menoarviossa ei ole kuin 300,000 markkaa, mutta kun muis-

tetaan, mitä kaikkia kymmeniä miljoonia on näihin maksuihin meidän maastamme viime vuosina uhrattu, niin tulee valaistuksi sekin puoli tätä valtio taloutta. Rangaistuslaitoksiin, vankiloihin ja kuritushuoneisiin, jotka yhä enemmän osottautuvat rikollisuuden enemmän lisäämis- kuin ehkäisemislaitoksiksi, menee 3 1/2 miljoonaa, ja kaupunkien poliisille vuosittain 3 1/2 miljoonaa markkaa, jonka asian valaistukseksi huomautettakoon, että vasta 4 vuotta sitten tämä kaikki kuitattiin 1 1/2 miljoonalla ja katsottiin silloinkin jo sangen nopeasti kasvaneeksi ja peräti suureksi. Tunnetut ja koko maassa paheksitut ovat ne menot, jotka valtiolaitoksella on virkamiesten suuriin eläkkeisiin ja palkkioihin, ne kun vetävät 5 miljoonaa markkaa. Tämänkin menoerän yksityiskohtia kehottaisin valtiovarainvaliokunnan vähän tarkemmin valaisemaan ja siitä antamaan lausuntonsa, joka olisi pitemmälle menevä ja selvempi kuin oli viime vuoden valtiovarainvaliokunnan tästä asiasta tekemät huomautukset.

Kun näin suuret erät menevät tällaisiin laitoksiin, niin täytyy kysyä, kuinka paljon sitten jää yleishyödyllisiä tarpeita varten. Siinä voisimme ensin ottaa sairaanhoitokustannukset 4 miljoonaa. Ylempi opetus, joka ei suinkaan suureksikaan osaksi tule köyhälistön hyväksi, vaan palvelee virkamieskasvatusta, maksaa 7 miljoonaa ja seminaari- ja kansakouluopetus maksaa 7 miljoonaa, eikä sittekään suurin osa maan köyhälistöstä ole ollut tilaisuudessa käyttämään lapsiaan edes kansakouluissa. Tieteisiin ja taiteisiin ja muihin valistusharrastuksiin voidaan uhrata ainoastaan miljoona. Jokunen satatuhatta tai ehkä vähän enemmän tämän lisäksi ammattiopetukseen — ja sitten onkin käyty lävitse koko valtion menojen sarja.

Aivan turhaan hakee tästä menoja sellaisiin välttämättömiin tarpeisiin kuin työväen vakuutuslaitoksiin ynnä suurempia menoeriä valtioavuksi opetuslaitoksiin ja juuri köyhälistön henkisen ja aineellisen tilan kohottamista tarkottaviin pyrintöihin.

Valtiokoneisto on kallis ja myönnettävä on, että se tarvitsee tuntuvan summan pysyäkseen käynnissä. Mutta kysymys on myöskin silloin siitä, minkäläinen on valtiokoneisto ja millä tavalla se tyydyttää sitä osaa kansasta, joka suurimman osan valtiokoneistosta maksaa ja joka sitä kipeästi turvakseen tarvitsisi. Tässäkään suhteessa ei nykyinen virallinen yhteiskunta suinkaan yhteiskunnan nimeä ansaitse, sillä se ei täytä sitä, mitä perustuslain ylevät sanat osottavat, että maata on hallittava niin »ettei kenenkään henkeä, ruumista, kunniaa ja omaisuutta turmella», koskapa juuri tämä valtiolaitos sallii turmeltavan koko laajan työtätekevän väestön kalleimpia ruumiillisia ja henkisiä oikeuksia ja omaisuutta. Eipä ihme, että tällainen yhteiskunta on yleisessä tietoisuudessa saanut poliisivaltion nimen!

Mutta eipä siinä kyllin, että tämä virallinen yhteiskunta laiminlyö koko suuren köyhälistöväestön suojelemisen ja turvaamisen sitä anastavaa kapitalistista järjestelmää vastaan. Vielä on pantava merkille, että tämä valtiolaitos ei edes asetu puolueettomaksi, vaan suorastaan tukee ja auttaa koko tätä kapitalistista järjestelmää, meneepä niinkin pitkälle tässä avustustoimessa että maan hallitus valtiolainain helpotuksella tukee niitä liikkeitä ja yhtiöitä, jotka taistelussaan työväkensä oikeutettuja vaatimuksia vastaan, joutuvat taloudellisiin ahdinkoihin. Tiedetään, mitenkä on Loviisan rautatieyhtiön valtiolainaehtoja helpotettu ja muita tällaisia yhtiöitä valtiolainatoiminnalla avustettu.

Kun tulee sitte kysymykseen, mitä käytännöllisiä tuloksia tällä kertaa on siitä, että valtiovarainvaliokunnassa ja eduskunnassa näitä asioita valaistaan, niin tietysti ensimäiseksi huomautetaan, että eihän hallitus tässä pyydä eduskunnalta muuta kuin vajaan 3 miljoonaa markkaa, ja jos eduskunta nämä kieltää tai myöntää, niin hallitus, jolla on suuria säästöjä eduskunnan ennen myöntämistä ja sille vakinaisesti tulevista varoista, ei tietysti siitä joudu ahdinkoon. Ja vallan oikein, nykyinen hallitusvalta, kuten tänä vuonna kuulemastamme hallitsijan »minä käsken»- julistuksestakin voimme päättää, ei ole erittäin halukas luovuttamaan tässä suhteessa omaamaansa taloudellista valtaa eduskunnan hyväksi, eipä edes sitä osaa, mikä ilmeisesti kansan vahingoksi tapahtuneen, perustuslain epämääräisten sanojen tulkitsemisen mukaan on siirtynyt hallitsijalle, vaikka määräämisvalta, esim. uusiin tulliveroihin ja muihin uusiin veroihin nähden, perustuslain hengen, jopa sanojenkin mukaan ilmeisesti kuuluisi eduskunnalle.

Mutta vaikkakin eduskunnan rahanhoidollisen määräämisvallan lainsäädännöllinen edistys ja valtaaminen onkin suurten taistelujen takana, niin ei suinkaan ole turhaa ja tarpeetonta tässä suhteessa nyt ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimiin. Ensiksikin se valaistus, minkä asiantuntijat valtionvarainvaliokunnassa ja eduskunnassa antavat tulo- ja menoarviolle, herättää kansan havaitsemaan, kuinka epäoikeutettujen välillisten verojen ja kaikenlaisten muitten maksujen, toimitus- ja virastokulujen ja muiden sellaisten muodossakin viedään suuri osa sen tuloista, niin ettei se sitä itse edes havaitsekkaan monessa kohdin. Kun tällä tavoin tulee asia hyvin valaistuksi niin luonnollisesti herää tyytymättömyyttä kaikissa maan äärissä, joten kasvaa valtaava kansanliike, sellainen, ettei sitä vallassaolijat voi vastustaa. Ensiksi on kotimaisten vallanpitäjien, tällä kertaa porvarillisten puolueiden, jotka ovat yhtyneinä saaneet käsiinsä niin suuren määrän hallitusvaltaa, pakko näyttää, mitä ne tästä asiasta haluavat tehdä. Kuten yleiseen tiedetään, ovat nämä vallassa olevat puolueet vaalitaistelun kestäessä antaneet suuria lupauksia siitä, että korjauksia tulee: verotusjärjestelmä uudistetaan, virka-

miesten palkkoja alennetaan ja tasataan, kohtuuttomia eläkkeitä vähennetään ja poistetaan j. n. e. Muistetaanhan kaikki nämä lupaukset. Nyt tietysti tulee kysymykseen missä määrin näitten puolueiden edustajat eduskunnassa haluavat näitä lupauksia pukea selkeään, vaativaan muotoon valtiovarainvaliokunnassa ja eduskunnassa, missä määrin he siis tahtovat tässä suhteessa näyttää lupaustensa pätevyyttä. Tästä saanemme puhua tarkemmin silloin, kun tämä tulo- ja menoarvio saapuu valtiovarainvaliokunnasta. Mutta kuten nyt näistä ylimalkaisista viittauksista voidaan selkeästi havaita, on meidän valtiotaloutemme aivan nurinkurinen, kun tällaisessa luokkayhteiskunnassa alaluokka saa maksaa rasitukset, jotka yläluokka käyttää hyväksensä. Järkevä taloudenhoito jo luokkayhteiskunnassakin vaatisi toki sellaista järjestelmää, että ne kansankerrokset, joille taloudellisen järjestelmän mukaan suuret varat kokoontuvat, myöskin niistä maksavat nämä valtion menot, jotka ovat sittenkin sangen pieni osa kaikesta siitä rahasta, mikä kapitalistisessa taloudessa liikkuu, ja että nämä valtion laitokset pantaisiin toimimaan kansan pohjakerrosten parasta tarkoittavalla tavalla. Sillä muuten vakiintuu yhä enemmän köyhälistössä se käsitys, mikä jo nykyään on sangen laajalle levinyt, että koko nykyinen valtiolaitos on vain yksi muoto yläluokan taloudellista järjestäytymistä kohtuullisten oikeuksiensa puolesta taistelevaa alaluokkaa vastaan.

Ed. P a l m é n: Minulla ei ole aikomusta ruveta seikkaperäisesti käsittelemään niitä kysymyksiä, jotka ovat edellisen puhujan lausunnossa tulleet, niinkuin hän itse sanoo, viittaamalla kosketelluiksi. Ensiksi minä luulen, että tämmöisestä valmistavasta keskustelusta lähtevä hyöty on hyvin vähäinen, ja toiseksi on minulla tilaisuus valtiovarainvaliokunnan jäsenenä tehdä mitä voin siihen asiaan. Mutta siihen nähden, että edellinen puhuja on lausunut muutamia toivomuksia tämän kysymyksen käsittelemistapaan nähden, katson velvollisuudekseni huomauttaa, mihinkä seurauksiin se tapa vie, jota hän esitti. Hän edellyttää, jos minä käsitin hänet oikein, että molemmat pääasiat, jotka valtiovarainvaliokunnalla ovat käsiteltävinä, nimittäin kysymys, kuinka valtiovarat ovat tulleet käytetyiksi edellisinä aikoina ja toinen pääkysymys, kuinka varoja hankitaan niihin tarpeisiin, jotka tulevaisuus tuo mukanaan, paraiten olisivat käsiteltävät yhdellä kertaa.

Siinä kohden hän mielestäni ilmeisesti on erehtynyt. Niin ei ole Suomessa koskaan tapahtunut ennen, eikä minun tietääkseni missään Euroopan maassa mennä sotkemaan eri asioita yhteen, vaan jos tahdotaan jotakin järkevää käsittelytapaa, niin täytyy käsitellä mennyttä aikaa erikseen ja tulevaa aikaa erikseen. Mutta pääkysymys on kuitenkin se, että herra edustaja Sirola on tahtonut erikseen teroittaa, että muka valtiovarainvaliokunnan täytyy paljo

aikaisemmin kuin ennen ja paljoa selvemmin ja paremmin j. n. e. käsitellä kysymystä kaikista varoista, jotka ovat ensi varainhoitokaudeksi myönnettävät. Niin suotavaa kuin olisikin, että tulee perinpohjainen selvitys siinä kohden, pyydän kuitenkin huomauttaa yhdestä seikasta, nimittäin, jos vaaditaan että kaikkia rahamääräyksiä koskeva mietintö, joka kieltämättä on aina tullut valtiopäiväin viimeisinä päivinä valmiiksi, voisi ilmestyä silloin kun valtiopäivillä on hyvää aikaa, niin se merkitsee, että nämä valtiopäivät luopuvat oikeudestaan ehdottaa yhtään mitään uusia rahamääräyksiä ensi vuodeksi. Viime vuoden valtiopäivillä valtiovarainvaliokunnan täytyi huomauttaa, että useat hyvinkin tärkeät asiat, joissa edustajat tahtoivat ehdottaa uusia menoja, tulivat niin myöhään, että oli mahdotonta ottaa niitä huomioon. Minä en luule erehtyväni, jos sanon, että hyvin moni edustaja oli pahoillaan tästä ilmoituksesta. Mutta ed. Sirolan vaatimuksen mukaan ei voisi näillä valtiopäivillä ehkä kahden viikon päästä esittää yhtään mitään uutta menoa, sillä jonkunmoinen selvitys täytyy olla valtiovarainvaliokunnalla näitä asioita käsitellessään. Ja jos arvellaan, että valtiovarainvaliokunnat ennen ovat hyvin hitaasti ja vitkallisesti käsitelleet asioita, niin minä pyydän mainita yhden tosiasian. Vuoden 1907 valtiopäivillä, jotka ovat ainoat, jotka tällä kertaa voivat tulla kysymykseen — sillä ei suinkaan vanhoista säätyvaltiopäivistä nyt puhuta — eduskunta teki viimeisen päätöksen, joka koski erittäin suurta rahamenoa, eräänä tiistaina klo 2 tai 1 aamulla ja seuraavana päivänä, keskiviikkona noin klo 8 jaettiin valtiovarainvaliokunnan mietintö, joka koski kaikkia rahamääriä. 20 miljoonaa ei voi paiskata niin helposti tulo- ja menoarvioon, että se on hetimiten suoritettavissa. Minun täytyy myöntää, etten ole löytänyt mitään esimerkkiä, että olisi niin lyhyessä ajassa kuin vähän vaille kahdessa vuorokaudessa saatu kaikkia rahamääräyksiä käsittävä mietintö tehdyksi ja viime tingassa valtiovarainvaliokunnan mietintö kuitenkin ilmestyi silloin.

Olkoon tämä nyt selityksenä niille puutteille, jotka — minä olen ensimäinen sen myöntämään — ovat havaittavissa mietinnöstä, jota sai keskellä istuntoa täällä sivuhuoneessa tarkastaa. Joka tapauksessa, kun eduskunta itse oli määrännyt yhden menon, joka oli siinä tärkeänä, noin 30 tuntia ennemmin, niin ei voi syyttää valtiovarainvaliokuntaa vitkastelemisesta. Ja käytännöllinen näkökohta on joka tapauksessa se, että jos todella tahdotaan, että mietintö tästä asiasta, joka nyt on lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan, on valtiopäiväkauden keskipaikoilla saatettava eduskunnan harkittavaksi, niin eduskunta on luopunut kaikista mahdollisuuksista päättää yhtään mitään rahamenoa näillä valtiopäivillä ja siinä minä luulisin eduskunnan tekevän varsin arveluttavan päätöksen. Ehkä tämä huomautus on paikallaan, jollei muille niin niille, jotka ensi kertaa ovat valtiopäivillä.

Ed. Sirola: Minä en ole puhunut mitään siitä, että tulo- ja menoarvion pitäisi tulla valiokunnasta valtiopäiväajan keskivaiheilla. Minä olen toivonut, että eduskunnalla olisi edes muutamia päiviä aikaa perehtyäkseen siihen tulo- ja menoarvion valaistukseen, jonka valtiovarainvaliokunta antaa, ja se ei toki lie mahdottomuuksien joukkoon kuuluva. Muuten tahtoisin kehoittaa muitakin valiokuntia, etteivät ne tekisi rahamenoja koskevia päätöksiä niin myöhään, ettei valtiovarainvaliokunta ehdi niitä käsitellä. — Ed. Palmén otti esimerkiksi 20 miljoonan jutun, mutta eiköhän valtiovarainvaliokunnalla siinä asiassa jo pitkiä aikoja ennen ollut tilaisuutta arviolta laskea siltä varalta menoerää, koska lie ollut tiedossa eri ryhmäkuntien kanta siinä asiassa!

Mitä muuten tulee tulo- ja menoarvion sekä valtiovarain kertomuksen yhdessä käsittelyyn, niin tarkoitin sitä, että tulevaisuuden tulo- ja menoarviota suunniteltaessa enemmän valaistaisiin valtion entisiä menoja, jotta m. m. nähtäisiin, kuinka suunnattomasti valtion menot ovat erinäisissä kohdin kasvaneet.

Ed. Nevanlinna: En voi olla lausumatta tyydytystäni siitä, että tällainen keskustelu on täällä syntynyt, sillä omasta puolestani olen aivan samaa mieltä kuin ed. Sirola, että se tärkeä asia, joka nyt, tosin vaan lähetekeskustelua varten, täällä on esillä, on tähän asti, ehkä kylläkin olojen pakosta, uudessa eduskunnassamme mennyt sivu aivan liian vähäisellä huomiolla. Ed. Palmén lausui epäilyksensä siitä, onko tällaisesta keskustelusta, varsinkin lähetekeskustelusta, jonka välttämättä täytyy pysyä jokseenkin yleistä laatua olevana, suurtakaan hyötyä. Luulisin kuitenkin, että tämäkään keskustelu ei ole ollut hyötyänsä vailla ja jos se jatkuisikin, pysymällä sen luontoisena kuin tähän asti, niin luulisin ettei siitäkään olisi haittaa. Tällaisella keskustelulla ja yleensä asiain käsittelystä eduskunnan täysi-istunnossa ja ennen kaikkea valiokunnissa on kieltämättä se merkitys että se muodostaa mielipidettä, kiinnittää huomiota, sekä eduskunnan jäsenten että myös yleensä maan huomiota näihin asioihin. Ja se on äärettömän tärkeätä, sillä siitähän lopulta kuitenkin kaikki riippuu. Varmasti voimme mekin elää siinä luottamuksessa, että jos vaan saamme mielipiteen maassa käännetyksi oikealle tolalle, niin kaikesta kansainvälisestä riippuvaisuudestammekin huolimatta asiat kyllä lopulta tulevat ennemmin tai myöhemmin muodostumaan tämän mielipiteen mukaan. Sekin valtiotalous, jota täällä nyt on arvosteltu, on kieltämättä syvemmältä katsoen ja jos ei takerruta yksityiskohtiin kotoisten olojemme ja voimain luoma.

Olen ed. Sirolalle oikein kiitollinen siitä, että hän on ottanut käyttääksensä puheenvuoroa. On ollut hauskaa nähdä, että hän on

j a k s a n u t sen tehdä, esittää meille täällä nämä ylen tunnetut — niinkuin hän itse tietysti on ensimmäinen myöntämään — sangen yleisesti tunnetut seikat. Olen siitä kiitollinen erityisesti sentähden, että tunnen, että itse en olisi sitä jaksanut, juuri katsoen siihen että tämä ainakin tässä piirissä voidaan edellyttää tunnetuksi. Mutta sen huomion kääntämisen tähden, johon viittasin, luulen että se on tarpeellista. Olen sitä kiitollisempi ed. Sirolalle kun se mitä hän lausui yleensä on sellaista, joka luullakseni on oikeutettua, jos siitä poistetaan ne yksipuolisuudet ja liiottelut, jotka valitettavasti ovat välttämättömät ed. Sirolan yleisen kannan johdosta ja jotka hänen täytyy ottaa mukaan, mutta joihin me muut kuolevaiset emme ole pakoitetut tekemään itseämme syypäiksi, jos meidän äly ja kyky vaan riittää niitä välttämään. Näitä yksipuolisuuksia olisi helppo osoittaa ja mainittakoon niistä muutama. Ed. Sirola esim. ilman muuta luki kaikki maanviljelystoimituskunnan alaiset menot «virkamiesmenoiksi». On siellä nyt sentään muutakin. Tottahan tämä pääluokka jos mikään suurimmalta osalta edustaa juuri kulttuurimenoja, vaikkakin tämä käsite otettaisiin niin pintapuolisesti — minun täytyy käyttää tätä sanaa — kuin ed. Sirola sen otti — nimittäin siten että virkamiesmenot tuskin siihen vähimmältäkään osalta voivat kuulua.

Sanoin että luullakseni yleensä pitää paikkansa mitä ed. Sirola arvostelussaan lausui. On varsin luonnollista, että meillä tällä alalla täytyy olla suuria epäkohtia. Sillä meillä on valtiollinen valta yhteiskunnassa ja valtiossa tähän asti ollut hyvin rajoitetun pienen yläluokka- ja virkamiespiirin käsissä ja sellainen asiain tila ei valitettavasti, niin kauan kuin ihmiset pysyvät ihmisinä, voi olla tuottamatta seurauksia, nim. että valtion olot järjestetään yksipuolisesti vallassa olevan luokan etujen, eikä ainoastaan oikeutettujen etujen mukaan.

Nyt meillä pitäisi olla edellytykset saada tähän muutos ja me voimme kait jokseenkin turvallisesti elää siinä toivossa, että jotakin saadaan aikaan. Sillä siitä ei ole epäilystä, että näissä asioissa vasemmisto tässä maassa on paljon leveämpi vielä, kuin se vallan leveä, johon ed. Sirola kuuluu. Mutta tätä varten on juuri aivan välttämätöntä, että melipidettä syntyy paljon laajemmalti ja selvempää, kuin näistä asioista toistaiseksi on olemassa. Sentähden minunkin täytyy yhtyä ed. Sirolan toivomukseen, että valtiovarainvaliokunta koettaisi, jos suinkin sen voimat ja aika riittävät, antaa näille asioille perusteellisemman valaistuksen, kuin mikä tähän asti on tapahtunut. Yksin siihenkin pyytäisin saada yhtyä, mitä ed. Sirola lausui , että otettaisiin valtiovarainvaliokunnassa ainakin harkittavaksi, eikö voitaisi mietintö tästä esityksestä ja n. s. finanssirelatsionista saada eduskunnassa yhtaikaa käsittelyn alaiseksi. En omasta puolestani ainakaan voi ilman muuta ymmärtää, että tämä olisi tuiki mahdo-

tonta, ja käytännöllisistä syistä se epäilemättä olisi edullista. Sillä täällä voi muuten syntyä kaksi pitkää n. s. budgettidebattia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja arm. esitys lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan.

Ulkopuolella päiväjärjestystä.

Esitetään V. J:n 32 §:ssä säädetyn äänestyksen alaiseksi viime täysi-istunnossa pöydälle pantu

Välikysymys kieltolakiasiassa.

Vastattavaksi hyväksytään seuraava äänestysesitys:

Ken tahtoo sallia puheenalaisen välikysymyksen esitettäväksi, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on välikysymys hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta on siis päättänyt sallia välikysymyksen esitettäväksi ja ilmoittaa Puhemies vastedes antavansa tiedon, minä päivänä siihen vastataan.

2) Valtioavun myöntämistä „Raittiuden Ystävät" ja „Finlands Svenska Nykterhetsförbund nimisille seuroille"

koskeva anomusehdotus n:o 29 (Liitteet VI siv. 101), jonka ed. Soininen lukee julki, lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan.

3) Korkeamman valtioavun myöntämistä yksityiskouluille ja niiden opettajain aseman turvaamista

koskevan anomusehdotuksen n:o 13 (Liitteet VI siv. 43) lukee ed. Arajärvi, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan.

Yhteiskoulujen kehityksen edistämistä

koskevan anom. ehdotuksen n:o 26 (Liitteet VI siv. 47) lukee ed. Nissinen, jonka ehdotuksesta se lähetetään Sivistysvaliokuntaan.

Puheenvuoroa pyytää:

Ed. Vikman: Pyytäisin kunnioittaen eduskuntaa vapauttamaan minut pankkivaliokunnan jäsenyydestä, kun olen joutunut

kolmen valiokunnan varsinaiseksi jäseneksi, ja pyydän saada viitata työjärjestyksen 7 §:ään, joka edellyttää, että edustajan ei tarvitse kuulua varsinaisena jäsenenä useampaan kuin kahteen valiokuntaan.

Pyyntöön suostutaan ja kehoitetaan valitsijamiehiä toimittamaan uuden jäsenen vaali Pankkivaliokuntaan nyt vapautetun sijaan.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyy klo 12,20 päivällä.

---

8. Tiistaina 18 p. elokuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia.

1) Edust. Paloheimon y. m. edusk. esit. n:o 4 sisältävä ehdotuksen laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

2) Edust. Erkon ja Ahmavaaran edusk. esit. n:o 5 sisältävä erinäisiä lakiehdotuksia kunnallislainsäädännön uudistamiseksi.

3) Edust. Koiviston y. m. edusk. esit. n:o 8 sisältävä erinäisiä lakiehdotuksia kunnallislainsäädännön uudistamiseksi.

4) Edust. Laineen y. m. edusk. esit. n:o 10 sisältävä ehdotuksen kyytilaiksi.

5) Edust. Laineen y. m. edusk. esit. n:o 14 sisältävä ehdotuksen laiksi:

a) teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla;

b) tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

6) Edust. Waaralan y. m. edusk. esit. n:o 3 sisältävä ehdotuksen asetukseksi lokakuun 20 p:nä 1898 metsästyksestä annetun asetuksen eräiden pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi.

7) Edust. Neoviuksen y. m. edusk. esit. n:o 15 sisältävä ehdotuksen laiksi yhdistyksistä.

8) Edust. Söderholmin y. m. edusk. esit. n:o 17 sisältävä ehdotuksen laiksi painovapaudesta.

9) Edust. Palménin edusk. esit. n:o 21 sisältävä ehdotuksen asetukseksi, joka koskee kirjailijan ja taiteilijan oikeutta työnsä tuotteisiin 15 p:nä maalisk. 1880 annetun armollisen asetuksen 18 §:n muuttamisesta.

10) Edust. Gripenbergin y. m. anom. ehd. n:o 43 aviopuolisoiden omaisuuden hallintoa ja vaimon toimivaltaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

11) Edust. Gripenbergin y. m. anom. ehd. n:o 44 aviovaimon oikeutta lapsiinsa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

12) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 18 aviottomain lasten oikeussuhteita koskevan lainsäädännön korjaamisesta.

13) Edust. Nissisen y. m. anom. ehd. n:o 27 aviottomain lasten oikeudellisen aseman parantamisesta.

14) Edust. Hedvig Gebhardin y. m. anom. ehd. n:o 56 aviottomain lasten oikeussuhteita koskevan lainsäädännön korjaamisesta.

15) Edust. Nissisen y. m. anom. ehd. n:o 28 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta.

16) Edust. Gripenbergin y. m. anom. ehd. n:o 45 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta.

17) Edust. Hedvig Gebhardin edusk. esit. n:o 13 sisältävä ehdotuksen asetukseksi Maakaaren 16 luvun 15 §:n osittaisesta muuttamisesta.

18) Edust. Ehrnroothin edusk. esit. n:o 18 sisältävä ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.

19) Edust. Ehrnroothin edusk. esit. n:o 19 sisältävä ehdotuksen laiksi ammattivaltuustoista.

20) Edust. Ehrnroothin edusk. esit. n:o 20 sisältävä ehdotuksen laiksi työjärjestyssäännöksi.

21) Edust. Sillanpään y. m. edusk. esit. n:o 12 sisältävä ehdotuksen laiksi, jonka kautta kumotaan tammikuun 30 p:nä 1865 annettu Palkkaussääntö isännille ja palkollisille.

22) Edust. Ahlroosin anom. ehd. n:o 65 tammikuun 30 p. 1865 annetun palkkaussäännön kumoamisesta tai tarkastamisesta.

23) Edust. Torpan y. m. anom. ehd. n:o 70 arm. esityksen antamisesta työvälipuhetta koskevaksi laiksi ja tammik. 30 p:nä 1865 annetun palkkaussäännön kumoamisesta.

24) Edust. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 49 lakiehdotuksen antamisesta Eduskunnalle työnvälityksen järjestämisestä kunnalliseksi toimeksi.

25) Edust. Pärssisen y. m. anom. ehd. n:o 47 sosiaalisen päätoimiston perustamisesta.

26) Edust. Pärssisen y. m. anom. ehd. n:o 48 äitiysvakuutuksen aikaansaamisesta.

27) Edust. Raunion y. m. anom. ehd. n:o 54 kotien perustamisesta turvattomia lapsia, aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan varten.

28) Edust. Setälän y. m. anom. ehd. n:o 4 korkeimman tuomioistuimen perustamisesta hallinto-oikeudellisten asiain käsittelyä varten.

29) Edust. Liston y. m. anom. ehd. n:o 37 suomen- ja ruotsinkielen asemaa koskevan kielilain aikaansaamisesta.

30) Edust. Setälän y. m. anom. ehd. n:o 38 lakisäädöksen aikaansaamisesta suomen- ja ruotsinkielen keskinäisestä asemasta maamme virastoissa.

31) Edust. Lagerlöfin anom. ehd. n:o 73 täydellisen armahduksen myöntämisestä kaikille tuomion tai armahduksen nojalla Siperiaan lähetetyille Suomen kansalaisille ja tilaisuuden valmistamisesta heille valtion kustannuksella perheineen palata kotimaahan.

32) Edust. Ahmavaaran y. m. anom. ehd. n:o 7 yliopiston kieliolojen korjaamisesta.

33) Edust. Antilan y. m. anom. ehd. n:o 24 suomenkielen saattamisesta opetuskieleksi yliopistossa ja polyteknillisessa korkeakoulussa.

34) Edust. Soinisen y. m. edusk. esit. n:o 23 sisältävä ehdotuksen oppivelvollisuuslaiksi.

35) Edust. Kareksen ja Soinisen anom. ehd. n:o 93 määrärahan myöntämisestä vuodeksi 1909 Suomen opiskelevan nuorison Raittiusliiton keskustoimikunnalle.

36) Edust. Soinisen y. m. anom. ehd. n:o 94 Niiden ehtojen määräämisestä, jotka täyttämällä hyvin hoidetut kuntien kantakirjastot voisivat saada ilmaiseksi yleisillä varoilla julkaistua viralista ja muuta kirjallisuutta.

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa ed. von Alfthan, Hannes Gebhard, W. Korhonen, Rajala, Sipponen, Setälä ja Tainio.

Ilmoitusasiat:

Valiokuntien puheenjohtajia.

Sihteeri lukee valiokunnilta saapuneita ilmoituksia, joitten mukaan on valittu puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi:

Perustuslakivaliokuntaan varapuheenjohtajaksi ed. Ahmavaara, senjälkeen kuin valiokunta tehdystä pyynnöstä oli toimesta vapauttanut ed. Yrjö Mäkelinin,

Toimitusvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Grotenfelt ja varapuheenjohtajaksi ed. Käpy.

Tarkastusvaliokuntaan puheenjohtajaksi ed. Väinö Wuolijoki ja varapuheenjohtajaksi ed. Stenbäck.

Vapautusta saavat: tämän päivän istunnosta ed. W. Korhonen, Rajala ja Sipponen; tästä päivästä ensi lauvantaihin saakka ed. Wichmann, Mömmö ja Antila; tästä ja ensi perjantain istunnosta ed. A. R. Hedberg; huomispäivästä ensi tiistaihin saakka ed. Orasmaa; ensi syyskuun 25 päivästä syyskuun 4 päivään ed. Sivenius ottaakseen osaa Wienissä pidettävään kansainväliseen kuljetustyöntekijäin kongressiin.

Kysymys Perustuslakivaliokunnan kokoontumisesta.

P u h e m i e s: Viime istunnossa eduskunta ed. Ingmanin ehdotuksesta antoi puhemiesneuvostolle harkittavaksi kysymyksen, mitenkä perustuslakivaliokunta voisi ryhtyä työhön, kun sen sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja olivat vapautetut valtiopäivätyöstä joksikin aikaa. Kysymystä on puhemiesneuvosto harkinnut ja puolestansa katsonut, että, vaikka eivät V. J. eikä työjärjestys sisällä mitään varsinaisia määräyksiä puheenalaista tapausta varten, on kuitenkin V. J:n 39 §:n 2 kohdan säännöksestä katsottava johtuvan, että valiokunnan vanhin jäsen yleensä on oikeutettu kutsumaan valiokunnan kokoon silloin kun valiokunta on ilman puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa, taikka näillä molemmilla on este. Tästä V. J:n tulkitsemistavasta on myös annettu tieto perustuslakivaliokunnan vanhimmalle jäsenelle. Täten puhemiesneuvosto kaiketi on täyttänyt kerrotun sille uskotun tehtävän.

Puhemiesneuvoston toimenpide hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Edusk. esityksen n:o 4, torpan y. m. vuokrauksesta,

selostaa lyhyesti ed. Paloheimo.

P u h e m i e s: ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan esityksen lähettämistä M a a t a l o u s v a l i o k u n t a a n. (Liitteet VIII siv. 5).

Keskustelu:

Ed. T o k o i: Minä en ensinkään epäile sitä, etteikö tämä kamari sangen vastenmielisesti näe minua täällä alottamassa remissikeskustelua. Asian tärkeyteen nähden en kuitenkaan voi antaa tämän asian näin sivuuttamatta mennä valiokunnan käsiteltäväksi, olletikin siitä syystä, koska minulla on syytä toivoa että valiokunta ottaisi tämän lain käsittelyn alaiseksi siinä tarkoituksessa, että siitä tulisi todellinen torpparilaki. Ja vielä siitäkin syystä, koska tämä esitysehdotus monessa tapauksessa kaivannee ainakin torpparien toivomuksen mukaan melko lailla parannuksia siihen suuntaan, että heidänkin etunsa tulisivat tämän lain kautta turvatuiksi. Hyvin monessa kohdin antaa tämä esitysehdotus paljolle toivomiselle tilaa. Muuten en voi olla valittamatta sitä tosiasiaa, että ed. Paloheimo, joka tämänkin esitysehdotuksen on jättänyt, on jo aikaisemmin, 1907 vuoden valtiopäiville, jättänyt esitysehdotuksen myöskin samanlaiseksi laiksi. Kun vertailee näitä esitysehdotuksia, mitkä samalta taholta jätettiin 1907 vuoden valtiopäiville ja nyt, niin

surukseen huomaa että on kuljettu melko lailla ravunaskeleita taaksepäin. 1907 vuoden esitysehdotuksen henki on koko lailla toinen kuin nyt jätetyn esitysehdotuksen henki. 1907 vuoden esitysehdotuksessa on nimenomaan ehdotettu että lyhimmäksi vuokra-ajaksi säädettäisiin vähintäin 50 vuotta. Saman esitysehdotuksen perusteluissa niinikään sangen sitovasti todistetaan, että pitkä vuokra-aika on jo nyt monin paikoin käytännössä eikä ole osottanut olevansa asianomaisten todellisille eduille vahingollinen. Siitä syystä kun samalla taholla on tunnustettu että pitempi vuokra-aika ei ole kummankaan eduille vahingollinen, on enemmän kuin kummastuttavaa, että nykyiseen esitysehdotukseen on liitetty n. s. 7 §, johonka esityksentekijä tässä äsken viittasi ja joka ei anna tarpeeksi takeita siitä että vuokra-aika kestäisi 50 vuotta, vaan sanottu 7 § on omiaan sangen suuresti viemään siihen johtopäätökseen, että sitä hyvää tahtoa pitkän vuokra-ajan puolesta tuskin on. Tämän nykyisen esitysehdotuksen 7 § tekee mahdolliseksi muuttaa vuokrasuhteita, korottaa vuokraa jo 25 vuoden kuluttua tietysti joidenkin vissien tapausten sattuessa. Mutta nämä vissit tapaukset ovat siinä määrässä venyviä, että nämä vissit tapaukset voivat olla mahdollisia melkeinpä joka tapauksessa. Jos kerran maan arvo kohoaa, on se jo sellainen vissi tapaus, joka oikeuttaa korottamaan vuokraa jo 25 vuoden kuluttua. Sen lisäksi tässä nyt esilleotetussa esitysehdotuksessa kuvastuu koko lailla sanoisinko epäkansanvaltaisempi henki kuin mikä 1907 vuoden samalta taholta jätetyssä esitysehdotuksessa oli. Siellä nimenomaan sanotaan, vuokralautakunnista puhuttaissa, että vuokralautakunnat muiden tehtäviensä lisäksi myöskin ratkaisevat tämän lain alaiset riitaisuudet vuokranantajan ja vuokramiehen. välillä. Nyt jätetyssä esitysehdotuksessa vuokralautakunnalla on ainoastaan oikeus koettaa saada riitapuolia sopimaan, vaan elleivät he sovi, niin vuokralautakunnalla ei ole mitään tehtävää, sen tehtävä jää kokonaan tehottomaksi; tuomioistuin se on, joka silloin käy käsiksi asiaan.

Minä olen huomannut nyt näillä alkavilla valtiopäivillä sen erinomaisen »kansanvaltaisen» hengen, jolla erittäin oikeiston taholta tahdotaan kaikilta tahoilta turvautua tuomioistuimiin, ei ainoastaan tämän asian, vaan monien muidenkin kysymysten yhteydessä. Kai tuomioistuimet, olkootpa vaikka sellaisiakin kuin ne tämän esitysehdotuksen mukaan kokoonpanoltaan tulisivat olemaan,sittenkin ovat sangen mieluisia oikeuslaitoksia meidän oikeistolaisille ja keskustalaisille. Onhan heillä takeita, että tuomioistuimet sangen kyvykkäästi, sangen ansiokkaasti ovat turvanneet maanomistajain oikeuksia ja mitäpä syytä olisi epäillä tuomioistuimia. Siitä syystä tuntuu niin luonnolliselta, että turvaudutaan tuomioistuimiin siinäkin kansanvaltaisessa hengessä, jota niin usein saarnataan kyläkokouksissa, mutta vuokralautakunta voisi joissakin tapauksissa olla semmoinenkin että se turvaisi vuokraajan oikeuksia ja se ei mahda olla sopusoinnussa

niiden pyyteitten kanssa, joita on isketty nyt jätetyn esitysehdotuksen puitteitten sisäpuolelle. Siitä syystä minä toivoisin että se valiokunta, nimittäin maatalousvaliokunta, ottaisi tämän kysymyksen ja nyt sisäänjätetyn esitysehdotuksen semmoisen harkinnan alaiseksi, sellaisen selvittelyn alaiseksi, jotta pitempi vuokra-aika, vähintäin 50 vuoden vuokra-aika tulisi turvatuksi ilman minkäänlaisia poikkeuspykäliä, ilman minkäänlaisia välimuotoja, kuin myöskin että vuokralautakunnille myönnettäisiin meillä jo nykyään vallalla olevien oikeusperiaatteiden mukaan tuleva oikeus ratkaista riitaisuuksia vuokra-asiain riitaisuuksien sattuessa. Sen lisäksi tunnustetaan vuonna 1907 jätetyn anomusedotuksen perusteluissa, että on käytävä rajoittamaan sopijapuolten oikeuksia, tunnustetaan myöskin se, että vahvempi aina sortaa heikompaa. Lainlaadinnan on käytävä turvaamaan heikomman oikeutta. Mutta nyt jätetyssä esitysehdotuksessa jo yksistään 15 §:ssä, jossa määritellään vuokramiehen ja vuokranantajan suhteita toisiinsa, on kokonaista kolmessa eri kohdassa sanat: ellei ole toisin sovittu. Sen lisäksi joka ainoassa niitä pykäliä joissa puhutaan vuokramiehen ja vuokranantajan velvollisuuksista toisiinsa, aina vaan sovinnollisuuden tie jää käytäntöön. Jos kerran tahdotaan turvata heikomman sopijapuolen oikeutta, minkätähden ei lainlaatijalla olisi oikeutta takaa aina sulkea sellaiset takaportit joita »jos ei ole toisin sovittu». Minä toivon että esitysehdotus palaa valiokunnasta hiukan toisenlaisena kuin se sinne jätetään, kansanvaltaisempana määräyksiltään kuin myös sellaisena että vuokranottajat, vuokramiehet, näkevät siinä itsellään jonkinlaisia takeita tulevaisuuden turvaamiseksi.

Ed. A r a j ä r v i: Minulla ei ole ollut tapana käyttää eduskunnan aikaa evästyskeskusteluissa, mutta tämä asia on sen luontoinen ja sen laatuisessa tilassa sekä käänteessä, että muutama sana evästykseksi valiokunnalle lienee minunkin taholta paikallaan.

Viimeinen puhuja lausunnossaan kehoitti tutkimaan henkiä ja näkyi itse tavallaan olevan henkien tutkija. Mutta jos valiokunta noudattaa hänen menettelytapaansa ja hänen kehoitustaan, niin pelkään, että kun tämä istuntokausi on lopussa, me olemme samassa tilassa, jossa on ennenkin oltu tämän lain kanssa: siitä ei tule mitään. Hän esim. sanoi ja ivallisesti lopetti lausuntonsa siihen, että puheenalainen esitys »hiukan toisenlaisena» palaisi valiokunnasta, kuin se nyt täällä esitetään s. o. puhuja antoi ymmärtää, että kun hän henkiä tutkii, niin hän huomaa ettei edusm. Paloheimon y. m. esitysehdotuksessa ole vuokralaisille minkäänlaisia etuja saavutettavissa eikä toivottavissa.

Jos, sanon minä, tuon henkistä tutkimustyötä harjotetaan puolelta ja toiselta ja muutkin kuin vasemmiston miehet eksyvät tähän niin torpparilaki ei valmistu meillä tälläkään istuntokaudella. (Vasemmistosta: Ohoh, ohoh!)

Nyt on toisenlainen menettelytapa pantava käytäntöön. Käsitys maassa on minun ymmärtääkseni sellainen, että me kaikki olemme jotenkin valmiit tässä suhteessa. Sitä käsityskantaa on istuttanut sekä vasemmisto että oikeisto. Kukin on valmis kohdaltaan ja on pyörittänyt joka ainoaa pykälää sillä tavalla että minun ymmärtääkseni eivät täällä suuremmat keskustelut ja perustelut ja neuvottelut siihen tapaan, kuin ed. Tokoi esitti ja lausunnossan osoitti, vie perille, vaan vievät onnettomuuteen.

Jos sellaista keskustelua edelleen valiokunnassa jatketaan, jota herra Tokoi toivoi, niin me näemme taas, että valiokunta on samassa tilassa, kuin se oli viime kerralla. Valiokunnan jäsenet olivat niin sekaisin, etteivät he aina näyttäneet tietävän, oliko puhuttu päiviä vai tunteja vaiko minuutteja määrätystä pykälästä.

Eduskunnan jäsenet ovat kirjallisissa esityksissä myöskin kansaan levittäneet tällaista käsitystä. Lentokirjasia on kirjoittanut vasemmisto, kirjasia ovat antaneet muutkin ryhmät, ja kun nämä lentokirjaset lukee, niin näkee, että valiokunnan jäsenet ovat vallan sekasin: ne eivät kaikki ollenkaan näytä kirjoitteluista päättäen olevan selvillä, mistä valiokunnassa on keskusteltu ja kuka siellä on mitäkin lausunut. Tässä suhteessa on valiokunnan nyt vallan toiselle kannalle asetuttava, niin että kaikki edes itse tietävät, mitä siellä ovat keskustelleet ja mitä puhuneet. Edusm. Sulo Wuolijoella esim., joka valiokunnassa edelleen istuu, on vallan toisenlaiset käsitykset, kuin jollakulla toisella, joka siellä myös edelleen istuu, siitä, mitä valiokunnassa on tehty, mitä siellä on keskusteltu ja mitä puhuttu.

Valiokunnassa on pääasiassa sama aines, kuin siellä oli ennenkin. He osaavat kai jo välttää vaarat, arvaan minä, ja pitävät siellä vielä neljännenkin sihteerin auttamassa, että tiedetään varmaan, mitä itsekukin esittää. Lopulta kaikkien sentään täytyy tulla oikeudenmukaiselle tilille kansan edessä siitä, mitä siinäkin valiokunnassa suoritetaan ja tehdään (Vasemmistosta: Hyvä! Oikein!). Nyt on vaan uusien jäsenten, joita valiokunnassa on neljä, pidettävä huolta siitä, että he eivät mene sekaisin, sillä jos he ottavat noudattaaksensa ed. Tokoin antamaa esimerkkiä, niin on varma, että he eivät tiedä, kun on kolme kuukautta kulunut, mitä maatalousvaliokunnassa on puhuttu ja torpparilaista ei siinä tapauksessa tule yhtään mitään.

Ed. P a l o h e i m o: Niin vastenmieliseltä kuin tuntuukin pyytää puheenvuoroa tässä asiassa, olen pakoitettu sittenkin lausumaan muutaman sanan. Ed. Tokoi toi täällä esiin väitteen, että suomalainen puolue nykyisessä torpparilakiehdotuksessaan olisi peräytynyt siitä ehdotuksesta, mikä sillä aikaisemmin on ollut, että se muka olisi 7 §:n kautta ottanut taka-askeleen, joka olisi jollain tavalla epäedullinen vuokramiehille. Tällaisia väitteitä kuuli kyllä maaseu-

duilla jossakin kyläkokouksissa, mutta sitä ei olisi luullut, että edustaja eduskunnassa julkenee tuoda sellaisia väitteitä esiin. Hän tietää varsin hyvin, että suomalaisen puolueen lakiehdotuksessa oli kyllä määräys, joka sisälsi veronregleerauksen, mutta että tämä veronjärjestely voi tapahtua koska tahansa, kun yleensä olosuhteet ovat muuttuneet toisiksi kuin ne olivat silloin, kun vuokrasopimus tehtiin. Tässä asiassa on suomalainen puolue asettunut nykyään sille kannalle, että regleerausta ei tehdä missään tapauksessa aikaisemmin kuin 25 vuoden kuluttua, kun se koskee veron lisäystä. Veron alennukseen nähden se voi tapahtua koska tahansa. Siis hänen väitteensä oli aivan kaikkea pontta ja perää vailla, mitä puolueen perääntymiseen tässä kohden tulee.

P u h e m i e s: Kaksi minuuttia on kulunut, ehkä puhuja on hyvä ja jatkaa lavalta.

Ed. P a l o h e i m o: Mitä vuokralautakunnan valtaan tulee, oli ed. Tokoin esitys siinä myöskin kiero. Minusta on vähäpätöinen asia, tekeekö vuokralautakunta päätöksen, josta kuitenkin on oikeus vedota korkeampaan oikeuteen, vai esiintyykö ainoastaan sellaisena sovinnon välittäjänä, joka, jos sovinto syntyy, laatii tämän sopimuksen kirjalliseen muotoon. Pääasia kaikessa tapauksessa tässä on, ettei kummankaan, aikaisemman enemmän kuin myöhäisemmänkään ehdotuksen mukaan, vuokralautakunnan päätös ole lopullinen. Vedota voi, niin hyvin aikaisemman kuin myöhäisemmän ehdotuksen mukaan. Ainakin minuun teki ed. Tokoin lausunto sen vaikutuksen, että se oli enemmän kohdistettu eduskunnan ulkopuolelle kuin eduskunnalle. Toivoisin, että sellaisia lausuntoja kartettaisiin niin paljon kuin mahdollista.

Ed. W u o l i j o k i, S u l o: Ei minulla ollut aikomus ryhtyä tällä kertaa lainkaan evästämään omaa valiokuntaani, mutta muutamat suomettarelaisten täällä käyttämät puheenvuorot saivat minut jonkun verran kiihtymään, joten en voinut itseäni hillitä, vaan tulen lyhyen puheenvuoron käyttämään.

Etenkin ed. Arajärvi, joka evästeli valiokuntaa, miten sen mielestä tulee torpparilakia käsitellä, miten suutaan suistaa ja asioista keskustella, näytti luulevan, että valiokunnassa vasemmiston edustajat käyttävät sekä pitkiä, että sekavia puhevuoroja, joten laki siellä senvuoksi viipyy. Näyttipä hän olevan valmis sanomaan, että koko syy kaksien valtiopäiväin onnettomasta torpparilain käsittelystä lankeaa vasemmiston edustajain niskoille. Mutta minulla on sattumalta mukanani pieni tilasto siitä, miten tänäpäivänä maatalousvaliokunnassa erästä pientä pykälää käsiteltiin, nim. Paloheimon y. m. eduskuntaesityksen 3 §:ää. Siitä pykälästä, joka ennen on si-

vuutettu verrattain vähäisillä huomautuksilla, käytettiin tänäpäivänä 47 puhevuoroa, ja näistä käyttivät valiokunnan porvarit 43 puhevuoroa ja sosialidemokraatit yhteensä 4. (Vasemmistosta: hyvä). Tämäkin on jo omiaan osoittamaan, että ed. Arajärven toivomukset, mikäli ne koskevat hänen omaansa ja muita maatalousvaliokunnassa olevia porvarillisia ryhmiä, ovat paikallaan. Sosialidemokratit kyllä osaavat tätä kysymystä käsitellä ilman tuollaisia toivomuksiakin.

Ed. Paloheimon puheenvuorosta jäi mieleeni, mitenkä hän ilmoitti tuolta toiselta puhujalavalta, että suomettarelaisten kuuluisan 7:nen pykälän mukaan on mahdollisuus alentaa vuokramaksut milloin tahansa, vaikka niitä voi ylentää ainoastaan 25 vuoden kuluttua. Muistan, kuinka maatalousvaliokunnassa eräs suomettarelainen jäsen silloin lausui vakaumuksenaan sen, että maan arvo kohoaa 25 vuodessa 50 % ja kuitenkin tuo suomettarelainen edustaja oli valmis ehdottamaan sellaista verojen »regleerauspykälää» kuten ed. Paloheimo sitä kauniisti nimitti, eli verojen korotuspykälää, kuten se suoralla suomenkielellä kuuluu. Ja tämän siitä huolimatta, vaikka tiesi, että maan arvo kohoaa 50 % 25 vuodessa, mikä merkitsee torpparille 25 vuoden päästä toisen puolen veromaksulisäystä.

Mitä tulee vuokralautakunnan toimintaan, josta ed. Paloheimo puhui, niin kyllä ed. Tokoin esitys siinä kohden pitää paikkansa. Siinä eduskuntaesityksessä, jonka suomettarelaiset jättivät 1907 vuoden valtiopäivillä, olivat he suunnitelleet vuokralautakunnalle aivan ratkaisevan päätösvallan, tuomiovallan, mutta sitten valiokunnassa he koettivat peräytyä omasta eduskuntaesityksestään niin paljon kuin suinkin voivat.

Ed. Arajärvi mainitsi, että tämän lain henkeä tulkitaan tavalla ja toisella, että se tulkitaan aivan sellaiseen suuntaan, joka on tämän eduskuntaesityksen esittäjille tietysti hyvinkin vastenmielinen. Olen vakuutettu siitä, että kun tässä keskustan edustajat pari kertaa ovat pyytäneet, että tämän asian yhteydessä ei käytettäisi puheenvuoroja, kun sitä lähetetään joko valiokuntaan tai suureen valiokuntaan, olen varma siitä, että he ovat pelänneet juuri sitä, että joku mahdollisesti rupeaisi tulkitsemaan tämän heidän eduskuntaesityksensä henkeä, mihin pelkoon heillä todellla on syytä. Sillä kun tuota eduskuntaesitystä katselee, varsinkin niiden mielipiteitten valossa, joita juuri samoilla keskustan edustajilla on meidän maataloudellisesta kehityksestämme yleensä, niin joutuu semmoisiin johtopäätöksiin, joita keskustan edustajat kenties enimmän pelkäävät. Nyt ovat keskustan edustajat, samat, jotka ovat esityksen allekirjoittaneet, jättäneet koko joukon maataloutta koskevia anomus-ehdotuksia eduskunnalle, ja näiden perusteluissa he rivi riviltä, sivu sivulta selittävät, miten pienviljelys tässä maassa on taloudellisesti epäedullinen tuotantomuoto, ettei se kestä kilpailua suurviljelyksen

kanssa, eikä kestä »pääoman ylivoimaista ahdistusta», kuten ed. Kairamon sanat eräässä hänen anomusehdotuksessaan kuuluvat. He vetoavat kokemuksiin kaikista sekä Euroopan että Amerikan kulttuurimaista, jotka kokemukset osoittavat että juuri pienviljelysmuoto, juuri se, jota torppariviljelys edustaa, on taloudellisesti epäedullinen viljelysmuoto. Ja kuitenkin tuossa eduskuntaesityksessä, jonka he jättivät, on läpikäyvänä lankana se, että muka torppari kuitenkin voisi pysyä torpallaan. Mutta kun heillä on yleisestä maataloudellisesta kehityksestä tällaisia käsityksiä, niin onhan selvä, etteivät he ole ajatelleetkaan, että torpparit todella kykenisivät itsenäisesti hyvin menestymään, sillä muutenhan heidän mielipiteensä olisivat ristiriidassa keskenään, vaan he ovat ajatelleet, että se torppari, joka torppaa viljelee, tulee kenties menestymään huonosti, mutta he tahtovat asettaa lakiin sellaisia määräyksiä, jotka estävät torpparin millään muotoa poistumasta vuokratilaltaan, he tahtovat asettaa sellaisia määräyksiä, joitten mukaan torppari tulee aivan suoraan sanoen tuollaiseen keskiaikaista maaorjuutta muistuttavaan tilaan.

Vaikka tämän eduskuntaesityksen allekirjoittajat ovat, kuten mainittu, vakuutetut siitä, ettei pienviljelys kestä vapaassa taloudellisessa kilpailussa, niin he eivät tahdo lakiin asettaa määräyksiä, jotka rajoittaisivat edes pienempäin vuokratilain vuokramaksuja kohtuuden rajoihin. Siellä on kyllä tästä jonkinlainen ylimalkainen määräys, mutta se tässä laissa merkitsee vain suoranaista vuokralautakunnan mielivaltaa. Mutta sangen heille on vastenmielistä asettaa sinne muita määräyksiä, jotka estäisivät kohtuuttoman verotuksen. Ja sitte kun torpparille on asetettu sellainen vero, jonka heidän hyväksi harkitsemansa vuokralautakunta on tasapuolisen harkinnan mukaan katsonut kohtuulliseksi, niin sitte 25 vuoden perästä seuraa veron korotus, joka, jos saa uskoa suomettarelaista maatalousvaliokunnan jäsentä, tulee kohoamaan puoleen torpparin koko vuokramaksusta. Kun sitte kuluu 50 vuoden vuokra-aika, — nim. jos ajatellaan että torppari voi kestää tuota vuokramaksun korotusta semmoisissa oloissa, joissa mahdollisesti pienviljelys ei ole taloudellisesti tuottava tuotantomuoto, — niin hänen ei suinkaan pidä luulla että hän tämän eduskuntaesityksen mukaan saisi täyttä korvausta käteensä. Ei suinkaan, vaan se vuokratilan arvon nousu, mikä on kohdannut tilaa tämän vuokrakauden kestäessä, jaetaan kolmeen osaan. Jos on vuokratilan arvo noussut esim. 3,000 markkaan, niin ensiksi lasketaan maan arvon kohoamisen osuus. Se on kenties $^1/_3$ vuokratilan koko arvonnoususta. Sitte lasketaan, paljonko vuokratila on kohonnut maan sisäiseen tuotantokykyyn nähden ja kolmanneksi lasketaan paljonko vuokratila on kohonnut torpparin siihen paneman työn ja pääoman tähden. Kolmeen osaan jaetaan tämä vuokratilan arvonnousu ja ainoastaan $^1/_3$ annetaan nimelli-

sesti torpparille, mutta ei hänen käteensä, vaan se siirretään maanomistajan taskuun sangen sopivalla tavalla, nimittäin sillä tavalla että vuokramaksu korotetaan, mutta annetaan joku vuosi torpparin asua entisellä vuokramaksulla ja sillä tavalla lasketaan muka maanomistajan tulevan korvaamaan koko se arvo, minkä torppari on pääomansa ja työnsä kautta torppaansa kohottanut. Kun tällä tavalla torppari suorastaan sidotaan turpeeseen ja vielä asetetaan sellaisia määräyksiä, jotka suorastaan estävät hänen siirtymistään tuosta kenties mahdollisesti taloudellisesta ahdinkotilasta pois, niin tämmöistä ei voi kutsua muulla nimellä kuin mikä sille kuuluu, nimittäin keskiajan feodaalisuuden pönkittämiseksi. Muuten huomaa tässä esityksessä paljon paikkoja, joista käy ilmi, että eduskuntaesityksen tarkoituksena ei suinkaan ole poistaa niitä feodaalilaitoksen jätteitä, joita meidän torpparilaitoksessamme on. Siellä on esim. 21 § torpparin rahamaksukannalle asettamisesta. Kun meidän entinen hallituksemme, jota keskustan miehet ovat joka paikassa selittäneet edistystä vastustavaksi ja vanhoilliseksi hallitukseksi, jo oli niin jyrkällä kannalla, että se asetti hallituksen esitykseen määräyksen, jonka mukaan torppari saisi asettua rahanmaksukannalle ilmoitettuaan siitä vuotta ennen, ja kun se oli niin rohkea, että se uskalsi asettaa tämän määräyksen kaikkiin nykyisiin torppiin nähden, niin nämät radikaaliset, edistysystävälliset ja reformeja harrastavat keskustan miehet sen sijaan olivat niin erinomaisen varovaisia että he ensiksi muuttivat hallituksen esittämän yhden vuoden kahdeksi vuodeksi ja nykyisiin torppiin nähden tahtoivat sitä sovellutettavaksi vasta 10 vuoden perästä ja silloinkin tämän esitysehdotuksen mukaan ainoastaan vuokralautakunnan luvalla. Siis tehdään aivan mitättömäksi torpparin oikeus asettua rahanmaksukannalle. Näemme, että keskustan miehet ovat tässä kohden koko joukon vanhoillisemmalla kannalla, kuin oli se hallitus, jonka jo keskustankin miehet olivat toisessa yhteydessä valmiit leimaamaan kokonaan vanhoilliseksi. Samanlaisia kohtia, joiden avulla voisi osoittaa, miten tämä eduskuntaesitys suorastaan tahtoo pysyttää ne feodaaliset jätteet, mitä torpparilaissa on, voisi luetella miten paljo tahansa.

Ed. Tokoi mainitsi, mitenkä keskustan miehet, suomettarelaiset, ovat osoittaneet taipumusta verrattain hyvässä järjestyksessä peräytyä siltä kannalta, mikä heillä oli siinä eduskuntaesityksessä, jonka he jättivät 1907 vuoden valtiopäivillä. Hän jätti kuitenkin pari kohtaa mainitsematta, jotka ovat tosiaankin erinomaisen hyviä kuvaamaan sitä huomattavissa olevaa peräytymiskantaa, jolla suomettarelainen puolue yhteiskunnallisissa asioissa nykyään näyttää olevan. Esim. se kohta, muistaakseni eduskuntaesityksen 88 §, jossa he lupasivat, että jos torpan kontrahti kestää 5 vuotta lain voimaanastumisen jälkeen, niin on hänellä oikeus vaatia jonkunlaista

»veron regleerausta», on pudonnut koko tästä eduskuntaesityksestä pois. Kai keskustan miehet paraiten tietävät syyn siihen. Sitte he myös eduskuntaesityksessä 1907 vuoden valtiopäivillä takasivat nykyisille torppareille, silloin kuin laki astuu voimaan, täyden korvauksen. Sanottiin vain tästä korvauksesta, että vuokralautakunta sen määrää »vapaasti harkittuaan kaikki esille tulevat asianhaarat». Mutta tästä lupauksesta he jo olivat valmiit peräytymään ensin osaksi 1907 vuoden valtiopäivillä, jolloin he rajoittivat tuon korvauksen 25 vuoteen ja sitten viime valtiopäivillä, jolloin he tekivät tuon torppareille maksettavan korvauksen kokonaan näennäiseksi, jolloin se, kuten mainitsin tämän eduskuntaesityksen korvauspykälästä, jolloin se korvaus siirrettiin sopivalla tavalla veronkorotuksen muodossa maanomistajan taskuun.

Samanlaisia paikkoja voisi osoittaa enemmänkin, mutta, kuten sanoin, aikomukseni ei ollut tällä kertaa ensinkään kosketella koko asiaa, vaikka pari keskustan miestä omituisella menettelyllään ja puhevuorollaan ovat tämän lyhyen sekaantumisen tähän maavuokralakiin ja remissikeskusteluun aiheuttaneet.

Ed. A r a j ä r v i: Pyydän vaan hra Sulo Wuolijoen lausunnon johdosta huomauttaa, että hänen oma nyt antama lausuntonsa on todisteena siitä, että tyhmän lausunnon korjaamiseen tarvitaan kymmenen viisasta lausuntoa, eikä sittekään tiedä, tokko siitä kunnollisen saa. Jos herra Wuolijoki käyttää maatalousvaliokunnassa tällaisia kieroja lausuntoja, ei pidä ihmetellä, jos häntä ei saada vähällä oikealle tolalle.

Muuten koko sen lausunnon ydin, jonka herra Wuolijoki täällä nyt antoi, teki minuun sen vaikutuksen, että hän on valmis lyömään kättä niiden kanssa, jotka eivät maanvuokralakia ollenkaan tahdo — ylitse keskustan. Hän polemiseerasi kokonaan keskustaa vastaan ja yhtyi ed. Tokoin lausuntoon, jonka mielestä keskustan anomusesitys on aivan arvoton maanvuokralaiksi. Sitä ei muka ole hyväksyttävä, vaan ennen asetuttava sille kannalle kuin äärimmäinen oikeisto, ettei mitään uutta lakia välttämättömästi tarvita. Siis herrat vasemmistolaiset ja oikeistolaiset lyövät keskustan yli kättä toisilleen. Olkoon menneeksi! Mutta se on Suomen kansalle lausuttava ja selväksi tehtävä.

Ed. L a n t t o: Tämä torpparikysymys on sangen vaikea kysymys, sillä se on jo itsestään luokkakysymys. Jos isäntä muuttuu torppariksi, niin hän muuttaa mielipiteitään, samoin torppari jos hän tulee isännäksi. Olen koettanut antaa torpparille ehtoja vaikka kuinka hyviä, mutta hän ei ole tyytyväinen. Mutta kun ajattelin jos itse muuttuisin torppariksi, niin tuskin minäkään olisin tyytyväinen. Mutta koska kaikki puolueet kilpailevat kansanvaltaisuudesta,

niin minusta on tämä laki laadittava niin kansanvaltaiseksi, kuin mahdollista.

Ed. K a i r a m o: Maatalousvaliokunnan tähänastisissa puolivirallisissa istunnoissa näillä valtiopäivillä on ed. Sulo Wuolijoki jo kahteen kertaan suvainnut minun mielipiteenäni esittää sen, minkä hän nytkin mainitsi, nim. että muka pienviljelys ei kannata, on taloudellisesti epäedullinen j. n. e. Se on niitä epätarkkoja referaatteja, joihin on häneltä tottunut, enkä ole katsonut tarpeelliseksi niitä myöskään valiokunnassa oikaista. Mutta koska tämä esitys sisältää suunnilleen aivan vastakohdan siitä, mikä todellakin on minun mielipiteeni ja mitä minä myöskin olen monessa tilaisuudessa julkisesti esittänyt, niin tahdon lyhyesti tässä mainita tämän esimerkin siitä tavasta, millä asiat valiokunnassa esitetään. Semmoinen mielipide, jonka ed. Wuolijoki pani minun suuhuni, ei ole esitetty siinä anomusehdotuksessa, jonka hän mainitsi, eikä minun puolestani myöskään missään muualla. Minä olen muuten kiitollinen ed. Wuolijoelle hänen puheestansa, sillä se on itse asiassa oivallinen esimerkki siitä, millä tavalla vasemmistou puolella osataan maatalousvaliokunnan aikaa tuhlata.

Ed. H ä m ä l ä i n e n, A. P.: Minusta tuntuu erittäin kummalliselta tämä sama kysymys. Eikö teillä, hyvät herrat oikeistolaiset, ole mahdollisuutta toisella tavalla toteuttaa tätä, jos teillä on hyvä tahto. Älkää narratko köyhälistöä. Sillä minä tiedän niistä lukuisista agitatsioonireisuista, joita te olette tehneet köyhälistön keskuudessa. Te olette sanoneet, että te parannatte. Mutta te olette samalla sanoneet sen, että jos eivät he ymmärrä etuansa katsoa, niin he saavat katua. Mikä estää teitä tekemästä vaikka kuinka hyvän työn näille? Ei mikään laki estä eikä rankaise teitä. Mutta köyhälistöä rankaisee laki siitä, jos se astuu toisen maalle viljelemään ja siitä elatustaan hankkimaan. Siellä on lukuisat köyhälistöjoukot, jotka odottavat kyllä parannuksia näihin, mutta ne eivät tule, niin kauvan kuin teidän puolesta, nim. oikeiston puolesta lausutaan: »Voimasuhteet sen määrää». Teillä on voimasuhteet käsissänne, teillä on maat ja mannut. Sanokaa yksi päättävä sana, että me annamme ne viljellä ilman, ettei riistetä näiden työn tuloksia. Siinä on koko parannus. Mutta sitä ette te tee. Te tahdotte siihen vedota aina, että voimasuhteet päättäköötj ja kokoontukoot niin lukuisasti etujaan valvomaan, että he todella voimasuhteiden perustuksella voivat sen saada. Tämä menettely on aivan väärä. Se on minun mielestäni ikäänkuin, sanoisinko suoraan, narrimaista. Tällä ärsytetään vaan kansaa eikä paranneta sen taloudellista heikkoutta. Teillä on valta. Te voitte ilman minkään parlamentin suostumusta tehdä sen ja luovuttaa maanne viljeltäväksi niille, joilla on halua viljellä.

Sitten olette jättäneet varjoon sen karjanlaitumen, poltinpuun ja kaikki. Ei ole missään lakiteoksessa mainittu niistä. Sillä tiedän lukuisia talon isäntiä, jotka laskevat hyvin tarkkaan: »Jaa, minun ei kannata antaa maatani vuokralle. Minä saan paljoa edullisemmat tulot myymällä poltinpuita». Ja sillä perustalla hän ei laske, päinvastoin entisetkin häätää ulos vielä. Ottakaa maatalousvaliokunnassa tämäkin asia huomioon että torpparit saavat todellakin polttopuita ja karjanlaidunta ilman että heitä väkipakolla estetään niitä saamasta.

Ed. Wuolijoki, Sulo: Ed. Kairamo ei mahdollisesti muista niiden anomusehdotusten perusteluita, mitkä hän on 1907 vuoden valtiopäiville jättänyt. M. m. yhden anomusehdotuksensa alkaa hän seuraavasti: »Kokemus useista Europan ja Amerikan kulttuurimaista osottaa, että pienten maanviljelystilojen omistajat, voidaksensa kestää nykyajan taloudellista kilpailua ja varsinkin pääoman ylivoimaista ahdistusta, kaipaavat tukea toiseltakin puolen keskenäisestä yhteistoiminnasta, toiselta puolen yleisestä, heitä suojelevasta lainsäädännöstä. Varsinkin on huomattu, että valtion toimenpiteestä syntyneet itsenäiset pikkuviljelijä-tilat helposti joutuvat turmiollisen keinottelun alaisiksi, ellei sopivilla lakisäädöksillä ajoissa saada siihen salpaa.» Tämä on yksi niistä monista sitaateista, joita voisi lukea enemmänkin. Ellei tästä käy ilmi se että ed. Kairamon mielestä itsenäinen pikkuviljelys ei ilman valtion puolelta annettavaa tukea kannata, niin ei silloin tiedä, miten tekstiä lukee. Ellei luota pikkuviljelykseen ilman valtioapua, niin ei silloin yleensä luota pikkuviljelykseen. Sen johtopäätöksen vetää jokainen hänen anomuksestaan. Mitä tulee siihen, että hän viimeisen lausuntonsa lopettaa sillä, että vasemmiston edustajat viivyttävät valiokunnassa aikaa, voin lupautua julkaisemaan ed. Kairamolle tilaston siitä miten eri puolueitten jäsenet käyttävät puhevuoroja, joten muutkin kuin ed. Kairamo ovat tilaisuudessa näkemään, ketkä valiokunnassa aikaa kuluttavat.

Ed. Huoponen: Kajoamatta itse pääkysymykseen pyytäisin kohteliaimmin eduskunnalle huomauttaa, että eiköhän jo riittäisi keskustalle sekä vasemmistolle nämä puhevuorot, jotka nyt tässä asiassa ovat käytetyt agitatsioonitarkotuksia palvelemaan. Minä olen vakuutettu siitä, että jokainen eduskunnan jäsen on siitä yksimielinen, että tämmöinen lähetekeskustelu ei ole miksikään hyödyksi eikä auta asiaa yhtään eteenpäin. Päiväjärjestyksessä on 36 asiaa. Jos nyt jokaista asiaa evästetään samassa määrässä, niin tämä istunto tulee kestämään vähintäin 36 tuntia ja minun mielestäni se tulee olemaan liian pitkä istunto. Ehdottaisin, että tämä kysymys tällä kertaa jätettäisiin sikseen, jotta päästäisiin eteenpäin.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi lähetetään eduskuntaesitys n:o 4 Maatalousvaliokuntaan.

2—3) Kunnallislainsäädännön uudistaminen.

Esitetään ed. Erkon ja Ahmavaaran allekirjoittama eduskuntaesitys n:o 5 (Liitteet VII, siv. 5), sisältävä erinäisiä lakiehdotuksia kunnallislainsäädännön uudistamiseksi, sekä

ed. Koviston y. m. allekirjoittama, samansisältöinen eduskuntaesitys N:o 8 (Liitteet VII siv. 100).

Keskustelu:

Ed. Heikkilä: Näitä kunnallislakiesityksiä käsitellessä täytyy mielipahalla merkitä että hallitus siitä lähtien kun meillä on ollut kansaneduskunta, ei ole ollut apuna niiden uudistusten aikaansaamisessa, joita kansa kiihkeästi kaipaa. Nyt on jo lähes neljännes tästäkin istuntokaudesta kulunut eikä vielä ole kuulunut hallitukselta esitystä kunnallislain uudistamiseksi. Hallituksen esitys kuuluu olleen valmiina jo kauan aikaa; tietämätöntä on, minkä korporatsioonin arvosteltavana se nykyään hautunee. Samalla kun tämän tosiasian merkitsemme, täytyy huomata että hallitus päinvastoin on esteenä niiden uudistusten aikaansaamisessa, joita eduskunta tahtoisi tehdä ja joita kansa odottaa. Mainittakoon vain eduskunnan säätämän kieltolain kohtalo, jonka perille saattamiseksi ei kotimainen hallitus ole vielä kerinnyt tekemään tuskinpa mitään. Ja viime kerralla eduskunnan koossa ollessa, kun alkoi valmistua tärkeitä lakiehdotuksia, silloin hallitus astui tielle, esti eduskunnan pääsemästä perille, hajotti eduskunnan. Nähdään siis että mitä kansa tahtoo ja toivoo, sitä ei tahdo hallitus. Minun mielestäni on erittäin tärkeä nykyaikana ensinnäkin panna merkille tämä asia. Nämä eduskuntaesitykset, mitkä tässä nyt lähetetään valiokuntaan, antanevat aihetta myöskin muiden näkökohtain merkitsemiseen. Nykyään kun tuntuu siltä, että kansanvaltaisuus valtiollisissa asioissa on jotakuinkin vaaranalainen, silloin eduskunnan olisi, ainakin kunnallisissa asioissa, pyrkiminen täydelliseen kansanvaltaisuuteen. Sehän vastaisi sitä, mikä eduskunta on, kansanvaltaisesti kokoonpantu eduskunta. Ja se että kansalla jossakin asiassa olisi itsemääräämisvalta, olisi turvana myöskin valtiollisen kansanvallan pysymiselle tässä maassa. Mikäli tiedän, eivät nämä nyt esitetyt esitysehdotukset kuitenkaan mene tässä kansanvaltaisuudessa perille saakka. Ellen erehdy, ovat ne sisällöltään jotakuinkin samat kuin viimein eduskunnan koossaolon aikana tehty kunnallisvaliokunnan mietintö samasta asiasta. Minusta nähden tarvitsisi nykyään käydä vastasuuntaa hallituksen kansanvaltaisuuden supistamisaikomusten kanssa, asettua

kunnallisasioissa enemmän kansanvaltaiselle kannnalle kuin mille kunnallisvaliokunta viimeisellä eduskuntakaudella asettui. Näihin saakka on kunnallisen itsehallinnon periaatetta suuressa määrässä loukannut kuvernöörin sekaantumisvalta kunnan asioihin. Näissä esitysehdotuksissa, ellen erehdy, on ehdotettu, että kunnan valtuuston toimittamien vaalien tuloksista olisi ilmoitettava kuvernöörille. Tämmöinen velvollisuus on nytkin ja tiedetään että se johti sortovuosien aikana siihen että hallitus käsitti kuvernöörien olevan oikeutettuja hylkäämään kuntien toimittamat vaalit. Ettei tällaista konfliktia edelleen sattuisi, olisi kuvernöörille ilmoittamisvelvollisuus tarpeettomana pyyhittävä kokonaan pois. Kunnan valtuustojen päättämistä tärkeimmistä, kipeimmin koskevista asioista olisi myös, jos kansanvaltaisia tahdottaisiin olla, vedottava ainakin silloin, milloin valtuustot eivät ole yksimielisiä kansan lopulliseen päättämisvaltaan, kansan äänestykseen. Tämä olisi siitäkin syystä tarpeen, ettei kunnan asukkaissa pääsisi vireille sellainen käsitys, että valtuusto menettelee asioissa tavalla, joka vivahtaa suosikkijärjestelmään. Sellaista on tätäkin ennen tapahtunut. Tampereella esimerkiksi, kun kunnalle kauppahallia rakennettiin, kunnalle sitä varten hankittiin kiinteätä omaisuutta, kauppahallin tontti. Lisätty valtuusto osteli useammasta paikasta taloja kauppahallin tontiksi. Sattui niin että ne talot olivat hyvin rappiolle joutuneet. Kuntalaisissa vallitsi käsitys, että valtuusto tahtoo ostella suosikeiltaan semmoisia taloja, jotka ovat niille ala-arvoisia. Ja vieläkin pahempaa sattui. Ostettiin maalta kaukaa maatila, jota ei kunta voinut millään tavalla hyväksensä käyttää. Kaupungin täytyi myöhemmin myydä se ison joukon pienemmästä hinnasta kuin mitä kaupunki itse oli maksanut. Jos tämmöiset asiat saataisi päätettäviksi kuntalaisten kansanäänestyksellä, ei olisi pelkoa, että valtuusto silloin ostaisi suosikeiltaan omaisuutta, kun suosikit ovat joko rahapulassa tai niillä on omaisuutta, jota ne eivät voi edukseen käyttää. Nykyään olisi mentävä kansanvaltaisuudessa niin pitkälle, että tämmöiset kiinteistön hankkimispäätökset tulisivat kansanäänestyksellä ratkaistaviksi. Silloin ei ainakaan syntyisi epäluuloja, vaikkapa ne saattaisivat joskus olla aiheettomiakin. Ellen erehdy, on näissä anomusesityksissä myöskin verotusperusteeksi määrätty maalla alin 300 markan vuositulo. Kun nykyisellä raha-arvon kannalla ei tämmöisillä tuloilla elävä perhe voi nauttia mitään niitä kulttuurietuja, mitä yhteiskunta tarjoo, ei perheillä siis ole mitään etuja siitä että ovat yhteiskunnan jäseniä, ei myöskään pitäisi säädettämän velvollisuuksia yhteiskunnan ylläpitoon sellaisille, joilla ei ole yhteiskunnasta mitään etua. Kansanvaltaisuuden periaate vaatisi myöskin että kuntien valtuustoissa olisi pienemmätkin ajatusryhmät, pienemmätkin puolueryhmät edustettuina. Siihen päästäväksi tar-

vitsisi kunnan valtuutettujen lukumäärän määrätä niin suureksi, ettei pienemmätkään ryhmät jäisi sieltä osattomiksi.

Minä mainitsin äsken kuvernöörien sekaantumisvallasta kunnan asioihin esimerkin, mutta unohdin toisen, joka on vieläkin rumempi ja joka yhä enemmän kehottaa koettamaan saada tätä kunnallislakia semmoiseksi, ettei kenestäkään sivullisesta henkilöstä, joka ei ole kunnan asukas, ei siis herra kuvernööristäkään, mainittaisi siellä mitään. Marian kunnassa tänä vuonna kuntakokous päätti jakaa viinavoittorahat suureksi osaksi köyhälistön sivistystarpeihin, päätti jakaa niitä työväenyhdistysten ja muiden työväen keskuudessa toimivien yhdistysten kirjastoille. Siinä kunnassa on jo kunnallisvaltuusto. Kuvernööri kumosi sen päätöksen sillä perusteella, että päätöksen tekeminen siitä kuuluu kunnan valtuustolle eikä kuntakokoukselle. Kunnan valtuusto päätti asian samalla tavalla. Valtuusto oli yhtä aulis näitä ilmaiseksi saatuja varoja käyttämään köyhemmän kansanosan hyväksi kuin kuntakokouskin. Mutta kuvernööri kumosi myöhemmin tämän valtuustonkin päätöksen sillä perusteella, että ne köyhälistön muodostamat seurat muka ovat puolueseuroja. Kuvernöörin käsityksen mukaan siis vain yläluokan, omistavien luokkien, keskuudessa toimivat seurat ja niiden seurojen tarkoituksen perilleajamiseksi käytetyt varat eivät tulisi puoluetarkoituksiin. Kuvernöörin käsitys siinäkin oli siis kokonaan yläluokkakäsitys. Tämä esimerkki on vielä voimallisempi kehottamaan saamaan kunnallislakia semmoiseksi, että ei siinä mainittaisi kuvernööristä mitään. Ellen erehdy on nyt näissä esitysehdotuksissa myös kielletty kunnallinen äänioikeus köyhemmiltä asukkailta; ainakin lisävaltuusmiesten vaalissa, jotka päättävät tärkeimmistä, köyhiä kipeimmin koskevista asioista eivät ne tulisi saamaan ottaa osaa. Mutta lienee näissä myös poikettu viime vuotisesta kunnallisvaliokunnan mietinnöstä niin pitkälle, että niiltä jotka eivät kunnanveroja maksa, kielletään äänioikeus myöskin sen tavallisen, köyhien valtuuston vaaleissa, joka kunnan juoksevia asioita hoitaa. Samalla kun siis näissä esitysehdotuksissa köyhille, niillekin, joilla on 300 markan vuositulot, pyritään asettamaan velvollisuuksia, rasituksia, samalla esityksessä pyritään köyhemmiltä estämään kunnalliset oikeudet. Tämä on semmoinen yleinen näkökohta, josta tarvitsisi tulla päinvastaisiin tuloksiin, tuloksiin sellaisiin, että valtakysymyksissä kunnan asioissa oltaisiin kansanvaltaisia, määräisi ihmisyys eikä varallisuus, ja tuloksiin sellaisiin, että ne, joille yhteiskunta takaa etuja, kantaisivat myöskin rasitukset, ja ne, joille se ei niitä takaa eli, kuten äsken sanoin, joilla ei ole mitään etuja siitä, että ovat yhteiskunnan jäseniä, ne kaikista köyhimmät, myöskin vapautettaisiin taloudellisista rasituksista.

Ed. Johansson: Jag ber att i hufvudsak få förena mig om hvad representanten Heikkilä här uttalat, men, då jag engång erhållit ordet, så ber jag att därjämte få säga några ord.

Bland de reformförslag denna landtdag har att behandla är helt säkert reformeringen af kommunallagstiftningen en af de mest betydelsefulla. En snar lösning af denna viktiga fråga emotses äfven med väntan och spänning af den stora del af landets befolkning, hvilkens intressen äro bundna af en för dem lycklig lösning däraf. Då man på flere håll hört uttalas, att den svenskatalande allmogen och arbetarebefolkningen icke skulle godkänna en fullständig reform af kommunallagstiftningen, utan endast vill göra lagförslaget till något slags halfmesyr, så ber jag att få uttala, att detta icke alls är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. De djupa lagren bland de svenskatalande komma i likhet med de finskatalande att med glädje hälsa en äfven för dem lycklig lösning af frågan. Att man på svenskt håll motsätter sig en grundlig reformering af frågan förstår jag nog, ty det är de, som hittills innehaft makten såväl i kommunalnämnderna på landet som i fullmäktige i städerna å de svenska orterna, ja till och med i många städer med finsk befolkning, medan nu däremot en finsk öfverklass utträngt dem därifrån och tagit makten. Att en viss klass allena innehar makten i kommunalnämnderna och stadsfullmäktige har icke alltid varit till nytta och gagn för den lägre befolkningen. De beslut, som fattats, hafva äfven i allmänhet endast ländt de högre klasserna till godo. Att såsom nu är fallet rösträtten göres beroende af ens inkomster är icke öfverensstämmande med rättvisans och jämnlikhetens kraf, samt kan icke på något sätt försvaras. För att få det stora missnöje, som nu råder bland befolkningen, öfver de orättvisa rösträttsförhållandena utrotadt, bör rösträtten göras oberoende af förmögenhet och andra inskränkningar samt få utöfvas af hvarje finsk medborgare, man eller kvinna, hvilken före valåret fyllt 20 år. Genom att detta skulle genomföras, skulle äfven intresset för de kommunala angelägenheterna i långt högre grad stiga än hvad nu är fallet. Nu är det endast ett fåtal bland befolkningen, som har inflytande på valen, och då man icke behöft frukta att den lägre befolkningen skulle få något slags makt öfver dem, har äfven intresset på detta håll svalnat. Såsom exempel härpå kan nämnas, att t. ex. Helsingfors stadsfullmäktige vid flera tillfällen, då viktiga ärenden varit före, icke varit i beslutfördt antal tillstädes. Så har man engång till och med fått efterskicka stadsfullmäktige med ångbåt för att få behöfligt antal. Och likadant har äfven på flere andra orter inträffat.

Att man på svenskt håll icke med nöje emotser en för befolkningen lycklig lösning af frågan kan ses däraf, att till kommunalutskottets vid senaste landtdag betänkande de svenska utskottsmedlemmarna inlämnade en reservation mot detta betänkande, hvar-

vid de uttalade, att rösträtten borde göras beroende af inkomsterna. Senaten har äfven beslutit affordra fullmäktige i städerna samt kommunalnämnderna på landet utlåtande om kommunallagstiftningskomiténs betänkande. Jag vill icke här uppehålla mig vid de utlåtanden, som afgifvits af de finska kommunerna, utan endast i korthet beröra ett par utlåtanden, afgifna af fullmäktige och kommunalnämnder i trakter, där de svenskatalande dominera. Af de utlåtanden, som afgifvits, finner man, att de icke varit tillfredsställda med detta betänkande. Det har befunnits vara samhällsvådligt o. s. v. Detta betänkande, hvilket icke på långt när motsvarar befolkningens önskningsmål, anser man vara för radikalt samt lända landet till skada. Bland annat hafva Helsingfors stadsfullmäktige uttalat att den kommunala rösträtten och valbarheten bör ordnas i samband med det kommunala beskattningsväsendet. Afsikten härmed torde vara klar för enhvar. Vidare uttalas att den direkta röstskalan bör afskaffas men förordas i stället införandet af klassval, indelade efter inkomsterna i de större städerna i tre klasser, i de mindre i två. Enligt förslaget skulle 10, högst 11 % af Helsingfors stads befolkning få kommunal rösträtt, medan 55 % nu har politisk rösträtt. Samma ståndpunkt uttalas äfven af flertalet landskommuner. Som en kuriositet må nämnas, att Lappträsk kommun föreslår införandet af en modifierad röstskala, hvilket skulle vara »rättvist, historiskt och fosterländskt.» Jag vill icke uppehålla tiden med att ingå i detaljer, men jag hoppas, att vederbörande utskott-hvilket kommer att behandla denna fråga, skall försöka få den genom, förd så, att den kommer att lända landets befolkning till nytta och gagn och icke endast en viss klass till fördel.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi lähetetään eduskuntaesitykset n:o 5 ja 8 K u n n a l l i s v a l i o k u n t a a n.

4) Kyytilaki.

Esitetään ed. Laineen y. m. allekirjoittama eduskuntaesitys n:o 10, sisältävä ehdotuksen kyytilaiksi (Liitteet V siv. 32).

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. P e n n a n e n: Kuten esitysehdotuksen esittäjä ed. Laine, äsken huomautti, on tästä asiasta odotettavissa hallituksen esitys. Kun kuitenkaan ei ole vakuutta, milloinka tuo hallituksen esitys eduskunnan käsiteltäväksi joutuu, joutuuko se niin hyvissä ajoin, että asia voidaan eduskunnassa loppuun käsitellä, on minunkin mielestäni paikallaan, että eduskunta tässä asiassa, joka jo niin monta kertaa on ollut valtiopäivillä käsiteltävänä, käyttää aloteoikeuttaan esitysehdotuksen muodossa. Minä en ole ollut tilaisuudessa allekir-

joittamaan tätä esitysehdotusta, joka tietääkseni on aivan sanasanaisesti yhtäpitävä sen lakiehdotuksen kanssa, joka laki- ja talousvaliokunnassa viime valtiopäivillä valmistettiin. Olin puolestani ajatellut, että alotteen tässä asiassa ottaisivat yhdessä ne edustajat, jotka viime kerralla olivat mainittua lakiehdotusta valmistamassa. Mutta nyt näin ollen pyydän vain yhtyä kannattamaan tehdyn esitysehdotuksen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja eduskuntaesitys lähetetään Laki- ja talousvaliokuntaan.

5) Teitten tekeminen ja tievero.

Esitetään tätä koskeva eduskuntaesitys n:o 14, jonka ed. Laine ehdottaa lähetettäväksi Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 5.)

Keskustelu:

Ed. Huoponen: Kysymys tielaista on ollut yhtä vaiherikkaan kehityksen alainen kuin kyytilakiehdotuskin. Tielain laita on aivan sama kuin ed. Pennanen jo huomautti edellisen lakiehdotuksen kohtalosta. On tietysti tarpeetonta painattaa useampia samanlaisia ehdotuksia. Minä puolestani kannatan täydellisesti tehtyä ehdotusta, joka on tuote laki- ja talousvaliokunnan toiminnasta viime ja äsken päättyneillä valtiopäivillä. Kannatan siis, että kysymys lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan valmistavaa käsittelyä varten, että nämä kaksi tärkeää asiaa, kyytilaki sekä tielaki, saataisiin vihdoinkin pois päiväjärjestyksestä.

Ed. Kallio: Kuten esitysehdotuksen esittäjä huomautti, perustuu hänen esityksensä tämän vuoden ensimäisten valtiopäiväin laki- ja talousvaliokunnan esitykseen. Minä olisin suonut, että se olisi perustunut vuoden 1907 valtiopäiväin laki -ja talousvaliokunnan esitykseen, sillä näillä on oleellinen ero siinä, että vuoden 1907 valtiopäiväin laki- ja talousvaliokunnan ehdotuksessa asetetaan maanomistajat ja torpparit samaan veroluokkaan kuin kaikki muut veronnauttijat, ja se minusta on oikea periaate. Toivon että laki- ja talousvaliokunta ottaa tämän ensimäisen valmisteensa neuvottelujensa pohjaksi. Tällä evästyksellä pyydän kannattaa luetun esitysehdotuksen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. Ahmavaara: Minulla ja usealla muulla meidän ryhmään kuuluvalla on ollut myös harkinnan alaisena tehdä eduskuntaesitys esillä olevasta asiasta, mutta kun saimme varmalta taholta tietää, että jo aikoja sitte oli arm. esitysehdotus lähetetty Pietariin, niin jätimme

esityksen tekemättä siinä luottamuksessa, että armollinen esitys pian-kin eduskunnalle jätetään. Kun ei nyt kuitenkaan esitystä vielä ole kuulunut ja kun lienee tietämätöntä, koska se joutuu — viipyminen kun nähtävästi on luettava Suomen asiain esittelyn uuden järjetelmän laskuun, — niin siitä syystä minäkin yhdyn tätä esitysehdotusta kannattamaan, niin suotavana kuin olisinkin pitänyt, että arm. esitys olisi joutunut, — jotta kaikissa tapauksissa edes eduskuntaesityksen kautta tämä jo kauvan vireillä ollut asia tulisi Eduskunnan käsiteltäväksi.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään eduskuntaesitys n:o 14 Laki- ja talousvaliokuntaan.

6) Metsästysasetuksen muuttaminen.

Tätä koskevan eduskuntaesityksen n:o 3 selostaa ed. Waarala, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V, siv. 71).

7) Laki yhdistyksistä.

Eduskuntaesitys n:o 15, sisältävä ehdotuksen laiksi yhdistyksistä, jonka selostaa ed. A. Neovius (Liitteet III siv. 5),

aiheuttaa seuraavan puhevuoron:

Ed. Huotari, Anton: Minulla ei ole ollut tilaisuutta perehtyä perinpohjin kysymyksessä olevaan esitysehdotukseen. Mutta sen mukaan kuin olen sitä silmäillyt, olisi siihen ainakin pari muutosta saatava. Esitysehdotuksen 5 §:ssä sanotaan, että yhdistyksiin saisi kuulua ainoastaan 18 vuotiset henkilöt, eikä siis nuoremmat. Nyt kuitenkin tiedetään, että meidän maassamme on olemassa yhdistyksiä, nuorisoyhdistyksiä, joihin kuuluu nuorempia kuin 18 vuotisia, aina 15 ikävuodesta alkain. Minä pyytäisin asianomaisen valiokunnan huomioon kiinittää tämän seikan, eikö voitaisi jollain tavoin alentaa sitä ikämäärää, joka tässä esityksessä on olemassa. Jos tällainen kohta tulisi sellaisenaan hyväksytyksi, niin se tekisi suorastaan mahdottomaksi sellaisten nuorukaisikään päässeiden henkilöiden kuulumisen yhdistyksiin, jotka nykyään saavat niihin kuulua. Ja epäilemättä se olisi nuorisoyhdistyksille tuntuva haitta. Edelleen on esityksen 21 §:ssä mielestäni tarpeettoman kovat määräykset yhdistysten hajoittamisesta. Esitysehdotuksessa määrätään nimittäin tuomioistuimelle oikeus hajoittaa yhdistys siinä tapauksessa, että niihin

on sallittu kuulua sellaisia henkilöitä, jotka eivät täytä tämän lain määräämiä edellytyksiä. Mutta tällaisesta määräyksestä saattaisi olla se seuraus, että yhdistys voisi joutua hajoitetuksi aivan tarpeettoman pienestä rikoksesta; saattaisi esim. joku yhdistykseen pyrkivä antaa itsestään vääriä tietoja, sanoa esim. olevansa tämän lain edellyttämässä ijässä, eikä kuitenkaan olisi. Samoin ehkä joku henkilö, joka ei olisi Suomen kansalainen, voisi kuitenkin sanoa sitä olevansa. Ja tällaisessakin tapauksessa yhdistys voitaisiin suorastaan hajoittaa, vaikka asianomainen yhdistys ja sen viranomaiset eivät olisi millään tavoin tietoisesti rikkoneet mitään tämän lain määräystä. Mielestäni olis valiokunnan kiinnitettävä ainakin näihin määräyksiin huomionsa ja koetettava muuttaa ne hieman lievemmiksi.

Esitysehdotuksen tekijät muuten huomauttavat, että tämä esitys on seurauksena siitä, ettei viimeisten säätyvaltiopäiväin hyväksymä yhdistyslaki ole saanut lopullista hyväksymistään. On valitettava asia, että niin on tosiaan käynyt ja että tällaisessakin asiassa, jossa hallituksella olisi ehdottomasti velvollisuus laatia uusi esitys, ei ole kuitenkaan sitä tehty, vaan on täytynyt turvautua esitystietä tekemään alote asiassa.

Kun keskustelu julistetaan päättyneeksi, lähetetään eduskuntaesitys n:o 15 Lakivaliokuntaan.

8) Laki painovapaudesta.

Eduskuntaesitys n:o 17, sisältävä ehdotuksen laiksi painovapaudesta, lähetetään ed. Söderholmin ehdotuksesta Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 19).

9) Kirjailijain ja taiteilijain oikeus työnsä tuotteisiin.

Eduskuntaesityksen n:o 21, joka koskee muutosta tästä asiasta 15 p:nä maalisk. 1880 annetun K. asetuksen 18 §:ään, selostaa ed. Palmén ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 139).

10) Aviopuolisoiden omaisuuden hallinto.

Tätä koskevan anomusehdotuksen n:o 43 selostaa ed. Gripenberg ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 45).

11) Aviovaimon oikeudesta lapsiinsa.

Anomusehdotus n:o 44, aviovaimon oikeutta lapsiinsa koskevan lansäädännön uudistamisesta, lähetetään ed. Gripenbergin ehdotuksesta Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv 49).

12—14) Aviottomien lasten oikeussuhteet.

Anomusehdotus n:o 18, aviottomain lasten oikeussuhteista koskevan lakisäädännön korjaamisesta, lähetetään ed. Kallion ehdotuksesta Lakivaliokuntaan, (Liitteet III siv. 67) jonne niinikään lähetetään samaa asiata koskeva

anomusehdotus n:o 27 (Liitteet III siv. 68).

anomusehdotus n:o 56 (Liitteet III siv. 69).

15—16) Muutoksia Rikoslakiin.

Lakivaliokuntaan lähetetään vielä Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamista koskevat anomusehdotukset

n:o 28, (Liitteet III siv. 83) jonka selostaa ed. Nissinen ja

n:o 45, (Liitteet III siv. 82) jonka selostaa ed. Gripenberg, sekä

samoin

17) Maakaaren osittaista muuttamista

koskeva eduskuntaesitys n:o 13 (Liitteet III siv. 34), jonka selostaa ed. Hedvig Gebhard.

Työväenasiainvaliokuntaan lähetetään:

18) Elinkeinon harjoittamisen oikeutta

koskeva eduskuntaesitys n:o 18, jonka selostaa ed. Ehrnrooth, (Liitteet IX siv. 5) sekä niinikään hänen selostamansa

19) Ammattivaltuustoja

koskeva eduskuntaesitys n:o 19. (Liitteet IX siv. 16), ynnä

20) Lakia työjärjestyssäännöiksi

koskeva eduskuntaesitys n:o 20 (Liitteet IX siv. 35), samoin kuin

21—23) Palkkaussäännön kumoamista tai tarkastamista

koskeva eduskuntaesitys n:o 12 (Liitteet IX siv. 45), jonka selostaa ed. Sillanpää, ja

anomusehdotus n:o 65 (Liitteet IX siv. 51), selostajana ed. Ahlroos, sekä

anomusehdotus n:o 70 (Liitteet IX siv. 53), selostajana ed. Torppa.

Edelleen lähetetään samaan valiokuntaan:

24) Työnvälityksen järjestämistä kunnalliseksi toimeksi

koskeva anomusehdotus n:o 49 (Liitteet IX siv. 102), jonka selostaa ed. Sillanpää,

25) Sosiaalisen päätoimiston perustamista

koskeva anomusehdotus n:o 47 (Liitteet IX siv. 103), jonka selostaa ed. Pärssinen, sekä

26) Äitiysvakuutuksen aikaansaamista

koskeva anomusehdotus n:o 48 (Liitteet IX siv. 92), selostaja ed. Pärssinen.

27) Kotien perustamista turvattomia lapsia, aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan varten

koskeva anomusehdotus n:o 54, jonka selostaa ed. Raunio, lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 118).

28) Hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustaminen.

Esitetään anomusehdotus n:o 4, korkeimman tuomioistuimen perustamisesta hallinto-oikeudellisten asiain käsittelyä varten, joka selostajan, ed. Ahmavaaran, ehdotuksesta lähetetään Perustuslakivaliokuntaan. (Liitteet I siv. 27).

29—30) Kielilaki.

Suomen- ja ruotsinkielen asemaa koskevan kielilain aikaansaamista koskeva anomusehdotus n:o 37, jonka selostaa ed. Listo, lähetetään tehdystä ehdotuksesta Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 53), samoin kuin samaa asiata koskeva anomusehdotus n:o 38, jonka selostaa ed. Ahmavaara (Liitteet I siv. 55) sekä

31) Armahduksen myöntämistä Siperiaan lähetetyille Suomen kansalaisille

koskeva anomusehdotus n:o 73, jonka selostaa ed. Lagerlöf (Liitteet I siv. 59).

32—33) Yliopiston kieliolot.

Niiden korjaamista tarkoittava anomusehdotus n:o 7 (Liitteet VI siv. 5), jonka selostaa ed. Ahmavaara,

sekä samaa asiaa ynnä polyteknillisen korkeakoulun kieliolojen järjestämistä

koskeva anomusehdotus n:o 24, jonka selostaa ed. Torppa (Liitteet VI siv. 6).

Molemmat anomusehdotukset lähetetään Sivistysvaliokuntaan.

34) Oppivelvollisuuslaki.

Esitetään ed. Soinisen y. m. allekirjoittama eduskuntaesitys n:o 23, sisältävä ehdotuksen oppivelvollisuuslaiksi (Liitteet VI siv. 15).

Esitystä evästää seuraavalla lausunnolla

Ed. Lantto: Tätä asetusta, nim. oppivelvollisuuslakia, kansa toivoo mutta myös suuresti pelkää. Ei kansa oppia vihaa, mutta se pelkää niitä suuria rasituksia, joita oppivelvollisuudesta koituu. Minä toivoisin, että arvoisat edustajat ottaisivat harkitakseen, eikö olisi ajateltava riittävän suurta valtionapua köyhille kunnille Pohjanmaalla ja Itä-Suomessa. Myöskin olisi köyhien lasten avustamista ajateltava. Nämä ovat pahimmat esteet jotka panevat kansan vastustamaan oppivelvollisuutta.

Eduskuntaesitys lähetetään Sivistysvaliokuntaan.

35) Määräraha Suomen opiskelevan nuorison Raittiusliiton keskustoimikunnalle.

Tätä asiaa koskeva anomusehdotus n:o 93, jonka selostaa ed. Kares, lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 102), samoin kuin

36) Kansankirjastojen avustamista

tarkoittava anomusehdotus n:o 94, jonka selostaa ed. Soininen (Liitteet VI siv. 121).

Seuraava istunto on ensi perjantaina kello 12 päivällä.

Istunto päättyy kello 8,40 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

9. Perjantaina 21 p. elokuuta

klo 12 p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

1) Edust. Söderholmin y. m. edusk. esit. N:o 27, sisältävä ehdotuksen laiksi Suomenmaan ulkopuolella solmittujen avioliittojen pätevyydestä.

2) Edust. Liston y. m. anom. ehd. n:o 36, takausta koskevan lainsäädännön uudistuksesta.

3) Edust. Erkon ja Wiljakaisen anom. ehd. n:o 31, kaupunkien järjestelyssä ja rakentamisessa noudatettavia perusteita, kaupunkikiinteimistön omistus- ja hallinto-oikeutta sekä huoneiden vuokraamista kaupungissa koskevan ajanmukaisen lainsäädännön aikaansaamisesta.

4) Edust. Ahlroosin anom. ehd. n:o 66 esityksen antamisesta Eduskunnalle vuokralaista, joka m. m. varmentaisi vuokralaisen oikeudellista asemaa isäntää kohtaan.

5) Edust. Kairamon ja Paloheimon anom. ehd. n:o 218 tilaisuuden valmistamisesta sukulunastustilojen (bördsrättshemman) asukkaille saada tilansa perintötaloiksi.

6) Edust. Junnilan y. m. anom. ehd. n:o 216 marrask. 9 p:nä 1868 annetun, kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §:n muuttamisesta.

7) Edust. Lagerlöfin y. m. edusk. esit. n:o 32 sisältävä ehdotuksen laiksi erinäisten Oikeudenkäymiskaaren lainkohtain kumoamisesta ja muuttamisesta toisin kuuluviksi.

8) Edust. Nykäsen y. m. anom. ehd. n:o 71 perimysmaan erikoisluonteen lakkauttamisesta.

9) Edust. Huoposen anom. ehd. n:o 207 valtiovaraston saattamisesta vastuunalaiseksi yksityisiä kohtaan virkamiesten virheellisen menettelyn heille tuottamasta vahingosta.

10) Edust. Stigzeliuksen edusk. esit. n:o 25, sisältävä ehdotuksen asetukseksi korvauksen antamisesta yleisistä varoista todistajille rikosasioissa.

11) Edust. Hedvig Gebhardin edusk. esit. n:o 33 sisältävä ehdotuksen lisäykseksi Rikoslain 43 lukuun.

12) Edust. Hultinin y. m. edusk. esit. n:o 24 sisältävä ehdotuksen asetukseksi Rikoslain 43 luvun 5 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

13) Edust. Ahlroosin anom. ehd. n:o 62 Rikoslain 43 luvun 5 §:n muuttamisesta.

14) Edust. Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 178 komitean asettamisesta n. s. vivisektsionikysymyksen selvittämiseksi.

---

15) Edust. Hannes Gebhardin anom. ehd. n:o 220 tilattoman väestön lainarahaston uudelleen järjestämisestä.

16) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 171 valtion takuulla toimivan hypoteekkipankin perustamisesta tilattoman väestön maanostoluoton välittäjäksi.

17) Edust. Tuomikosken y. m. anom. ehd. n:o 212 toimenpiteistä maanjakojen toimeenpanemisen edistämiseksi.

18) Edust. Pullisen y. m. anom. ehd. n:o 136 maanviljelysseurojen pienviljelijöitä varten toimeenpaneman kehotus- ja opastustoiminnan järjestämisestä.

19) Edust. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 197 pienviljelyksen edistämisestä.

20) Edust. Nixin y. m. anom. ehd. n:o 127 määrärahan myöntämisestä maanviljelysseuroille opintoapurahoiksi pienviljelijöille.

21) Edust. H. Nylanderin ja J. Kurikan anom. ehd. n:o 34 kannatusavun myöntämisestä osuuskassoille maataloustöiden neuvojain palkkaamiseksi.

22) Edust. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 180 kuoletuslainojen myöntämisestä maanviljelyskouluille tarkoituksenmukaisten rakennusten aikaansaamiseksi.

23) Edust. Torpan y. m. anom. ehd. n:o 35 sotilas- ja siviilivirkatalojen luovuttamisesta kruunun huostasta niiden asukkaille itsenäisiksi tiloiksi.

24) Edust. G. G. Rosenqvistin y. m. anom. ehd. n:o 86 kruunun omistamien virkatalojen luovuttamisesta kunnille ja yksityisille maan hankkimista varten torppareille ja tilattomille.

25) Edust. Kaarneen anom. ehd. n:o 88 sotilas- ja siviilivirkatalojen käyttöjärjestelmän muuttamisesta.

26) Edust. Paunun y. m. anom. ehd. n:o 189 sotilas- ja siviilivirkatalojen käyttöjärjestelmän muuttamisesta ja niiden alustalaisten aseman turvaamisesta.

27) Edust. Huttusen y. m. anom. ehd. n:o 191 viljelyspakkoa koskevan lain säätämisestä.

---

28) Edust. Nevanlinnan y. m. anom. ehd. n:o 149 virkamiesoloissamme ja sitä koskevassa lainsäädännössä olevien epäkohtien perinpohjaisesta korjaamisesta.

29) Edust. Vikmanin y. m. anom. ehd. n:o 145 hallintoviranomaisten asiain esittelyn järjestämisestä tarkotuksenmukaisemmaksi ja nopeammaksi sekä virkamiesten palkkauksen ja eläkkeiden saattamisesta kohtuullisemmiksi.

30) Edust. Viljakaisen y. m. anom. ehd. n:o 150 arm. esityksen antamisesta laiksi kuntaa laajempien itsehallintopiirien hallinnosta.

31) Edust. Ahmavaaran y. m. sekä V. T. Rosenqvistin y. m. anom. ehd. n:o 202 Suomen asiain valmistelun ja alamaisen esittelyn säilyttämisestä perustuslain mukaisella kannalla.

32) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 92 oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle yhdessä hallitsijan kanssa määrätä valtion virka- ja palvelusmiesten palkat ja valvoa virkamiesten toiminnan tarkoituksenmukaisuutta, sekä virkamiesolojen koko laajuudessaan koskevan tutkimuksen toimeenpanemisesta.

33) Edust. Airolan y. m. anom. ehd. n:o 144 oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle vuosittain hallituksen noudatettavaksi vahvistaa seikkaperäinen valtion tulo- ja menoarvio.

34) Edust. Koskisen y. m. anom ehd. n:o 114 määräävän päättämisvallan myöntämisestä Eduskunnalle tulliverotukseen nähden.

35) Edust. Anton Huotarin y. m. anom. ehd. n:o 83 oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle määrätä julkisten viranomaisten ja laitosten käyttämisestä menevät maksut.

36) Edust. Koskisen y. m. anom. ehd. n:o 113 valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta siten, että Suuri valiokunta kokonaan poistetaan.

37) Edust. Järvisen y. m. anom. ehd. n:o 138 äänioikeusrajan määräämisestä 21 vuodeksi sekä äänioikeudenrajoitus-määräysten poistamisesta valtiopäiväjärjestyksestä.

38) Edust. Kalle Hämäläisen y. m. anom. ehd. n:o 143 niiden kohtien poistamisesta valtiopäiväjärjestyksen 29 §:stä, jotka ehkäisevät Eduskunnan täyttä aloteoikeutta perustus- ja kirkkolakikysymyksissä.

39) Edust. Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 213 eduskuntavaaleista voimassa olevien lakimääräysten muuttamisesta sellaisiksi, että eri vaalipiirien samaan puolueeseen kuuluvat vaaliliitot voisivat yhtyä koko maan käsittäväksi vaaliliitoksi.

40) Edust. Järvisen y. m. anom. ehd. n:o 215 sellaisen muutoksen aikaansaamisesta valtiopäiväjärjestykseen, että äänestykset Eduskunnassa toimitettaisiin avoimesti.

41) Edust. Ahlroosin anom. ehd. n:o 64 valtion virastoissa ja kuntain hallintolaitoksissa toimivien palvelijain ja vahtimestarien aseman järjestämisestä.

42) Edust. Airolan y. m. anom. ehd. n:o 209 juutalaisten asumis- ja kansalaisoikeuksia rajoittavien lakimääräysten kumoamisesta.

---

43) Edust. Hannes Gebhardin y. m. edusk. esit. n:o 11 sisältävä ehdotuksen laiksi, jossa annetaan erinäisiä määräyksiä rajoituksista yhtiöiden, ossuuskuntien ja yksityisten henkilöiden oikeuteen hankkia itselleen kiinteätä omaisuutta maalla.

44) Edust. Wuorimaan y. m. edusk. esit. n:o 2 sisältävä ehdotuksen laiksi, joka ehkäisee yksityisiä ja yhtiöitä hankkimasta itsellensä liian suuria maa-aloja.

45) Edust. Hannes Gebhardin y. m. edusk. esit. n:o 7, sisältävä ehdotuksen laiksi, jossa annetaan määräyksiä rappeuden ehkäisemiseksi erinäisillä maatiloilla.

46) Edust. Hannes Gebhardin y. m. edusk. esit. n:o 6: ehdotus laiksi, joka sisältää määräyksiä maan pakkolunastuksesta viljelystilojen aikaansaamista varten.

47) Edust. Hannes Gebhardin y. m. anom. ehd. n:o 32 suurista maaomaisuuksista johtuvien epäkohtien ehkäisemisestä.

48) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 17 arm. esityksen antamisesta uudeksi laiksi keinotekoisten lannoitusaineiden ja valmistettujen rehuvarain sekä siementen kaupasta.

49) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 14 vesiperäisten maitten viljelyskuntoon saattamisen edistämisestä.

50) Edust. Kairamon y. m. anom. ehd. n:o 21 vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

51) Edust. Kairamon y. m. anom. ehd. n:o 20 vesiperäisten maitten viljelyskuntoon saattamista tarkoittavan määrärahan lisäämisestä.

52) Edust. Koskelinin y. m. anom. ehd. n:o 57 vesiperäisten maitten kuivattamiseksi myönnettävien vuotuisten määrärahojen lisäämisestä.

53) Edust. Branderin y. m. edusk. esit. n:o 31 sisältävä ehdotuksen laiksi margariinin ja margariinijuuston valmistuksesta ja kaupasta.

54) Edust. Weijolan y. m. anom. ehd. n:o 186 vuotuisen määrärahan myöntämisestä maanviljelysharrastusten elvyttämiseksi toimeenpantavia retkeilyjä varten.

55) Edust. A. R. Hedbergin ja Sundblomin anom. ehd. n:o 112 määrärahan myöntämisestä tapporahoiksi hylkeistä, sekä kalastuselinkeinon edistämisestä.

56) Edust. Hainarin y. m. anom. ehd. n:o 1 kunnallismetsäjärjestelmän edistämisestä.

57) Edust. Hainarin y. m. anom. ehd. n:o 3 toimenpiteistä kalastuselinkeinon edistämiseksi Laatokalla.

58) Edust. Arokallion anom. ehd. n:o 200 kalastusolojen järjestämisestä Laatokan vesillä.

---

59) Edust. Lanton y. m. anom. ehd. N:o 59 arm. esityksen antamisesta ensi valtiopäiville nykyisen vaivaishoitoasetuksen muuttamisesta.

60) Edust. Pykälän y. m. anom. ehd. n:o 97 v. 1864 annetun aitausasetuksen muuttamisesta.

61) Edust. Arokallion anom. ehd. n:o 199 aitausvelvollisuutta koskevia määräyksiä haittaavien epäkohtien korjaamisesta.

62) Edust. Ahmavaaran edusk. esit. n:o 16 sisältävä ehdotuksen asetukseksi, jonka kautta 23 § lokakuun 20 p:nä 1898 metsästyksestä annetussa arm. asetuksessa muutetaan toisin kuuluvaksi.

63) Edust. Komun y. m. anom. ehd. n:o 80 metsästysasetuksen muuttamisesta siihen suuntaan, että metsästys tulisi maanomistuksesta riippumattomaksi.

64) Edust. Kaarneen anom. ehd. n:o 89 arm. esityksen antamisesta erinäisiksi muutoksiksi voimassa olevaan metsästysasetukseen.

65) Edust. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 129 uuden metsästysasetuksen säätämisestä.

66) Edust. Sipposen y. m. anom. ehd. n:o 11 kuntien vapauttamisesta sotilaskuormastojen kuljetuksesta leiripaikoille ja sotilaskyydityst koskevien asetusten tarkastamisesta.

67) Edust. Ahmavaaran y. m. anom. ehd. n:o 40 hallituksen nimitysoikeuden lakkauttamisesta n. s. keisaripitäjissä.

---

68) Edust. E. S. Yrjö-Koskisen anom. ehd. n:o 122 kannatusavun myöntämisestä työväenopistoille.

69) Edust. Peltosen y. m. anom. ehd. n:o 95 määrärahan myöntämisestä koulukeittojen järjestämiseksi köyhille kansakoulun oppilaille kouluylihallituksen kautta.

70) Edust. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 74 määrärahan myöntämisestä maalaiskansakoulujen köyhien oppilasten ruoka- ja vaatetusavuksi.

71) Edust. Käkikosken y. m. anom. ehd. n:o 55 määrärahan myöntämisestä koulukeittojen järjestämiseksi kansakouluoppilaille vuodeksi 1909 koulukeittoyhdistyksen toimesta.

72) Edust. Kareksen ja Sarasteen anom. ehd. n:o 167 enennetyn valtioavun myöntämisestä kansanopistojen ylläpitämiseksi sekä määrävuotisten palkankorotusten valmistamiseksi kansanopistojen opettajille.

73) Edust. Kareksen y. m. anom. ehd. n:o 169 määrärahan myöntämisestä kullekin kansanopistolle varattomien oppilaiden apurahoiksi.

74) Edust. Peltosen anom. ehd. n:o 182 toimenpiteistä pohja-, keski- ja yläkoulun lopulliseksi järjestämiseksi.

75) Edust. Nissisen y. m. anom. ehd. n:o 25 Iisalmen suomalaisen yhteiskoulun ottamisesta valtion huostaan.

76) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 116 koroitetun valtioavun myöntämisestä Oulun suomalaiselle yhteiskoululle, nautittavaksi niin kauan kuin koulu täyttää asianmukaiset, sitä varten määrätyt ehdot.

77) Edust. Laineen y. m. anom. ehd. n:o 147 Porvoon suomalaisen yhteiskoulun muodostamisesta kahdeksanluokkaiseksi valtion yhteiskouluksi.

78) Edust. Sudblomin y. m. anom. ehd. n:o 161 Maarianhaminan yksityisten jatkoluokkien ottamisesta valtion huostaan ja samalla paikkakunnalla olevan 5-luokkaisen realioppilaitoksen järjestämisestä täydelliseksi realilyseoksi.

79) Edust. Huoposen anom. ehd. n:o 206 Käkisalmen yhteiskoulun ottamisesta valtion huostaan.

80) Edust. Kivilinnan y. m. anom. ehd. n:o 208 valtion kannatusavun myöntämisestä Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle.

81) Edust. Koskelinin y. m. anom. ehd. n:o 204 alotteeseen ryhtymisestä muistopatsaan pystyttämiseksi J. V. Snellmanille.

82) Edust. Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 174 Eduskunnan kirjaston laajentamisesta yleiseksi yhteiskunnalliseksi kansalliskirjastoksi ja tiedonantotoimistoksi sekä 40,000 markan määrärahan myöntämisestä vuodeksi 1909 mainittuun tarkoitukseen.

83) Edust. Kirjarinnan y. m. anom. ehd. n:o 195 vuotuisen valtioavun lisäämisestä »Kansan Näyttämö» nimiselle teatterille.

84) Edust. Setälän y. m. anom. ehd. n:o 9 valtioavun myöntämisestä Kalevalan suunnitellun kuvittamisen alulle saamiseksi.

85) Edust. Vera Hjeltin y. m. anom. ehd. n:o 84 vankeinhoitosiirtolain perustamisesta nuoria rikollisia sekä pienemmistä rikoksista tuomittuja, samoin kuin myös säälittävien lieventäväin asianhaarain vallitessa rikoksen tehneitä henkilöitä varten.

86) Edust. Lahtisen y. m. anom. ehd. n:o 187 valtion omistaman oppi- ja opetusvälineiden kustannusliikkeen perustamisesta.

---

87) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 15 uutta verolakia koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

88) Edust. Hallsténin y. m. anom. ehd. n:o 157 verojärjestelmän uudistamisesta.

89) Edust. Huoposen y. m. anom. ehd. N:o 76 manttaaliin pannun maan vapauttamisesta vankeinkuljetusrasituksesta.

90) Edust. Halosen anom. ehd. N:o 107 vapautuksen myöntämisestä Lapin kihlakunnan asukkaille leimaveron suorittamisesta.

91) Edust. Ahmavaaran anom. ehd. N:o 103 Kolarin kappeliseurakunnan asettamisesta verotukseen nähden samalle kannalle kuin Lapin kihlakunnan kunnat.

92) Edust. Sundblomin ja John Hedbergin anom. ehd. N:o 184 Eckerön kunnassa olevien postitalojen vapauttamisesta velvollisuudesta talvisaikana kuljettaa postia Grisslehamniin Ruotsissa.

93) Edust. Hannes Gebhardin y. m. anom. ehd. N:o 33 maanviljelys- ja meijerikoneista sekä koneteollisuudessa tarvittavista raaka-aineista menevien tullimaksujen osaksi poistamisesta, osaksi arvon mukaan maksettaviksi määräämisestä.

94) Edust. Huoposen y. m. anom. ehd. N:o 77 maanviljelys- ja meijerikoneiden tuontitullin lakkauttamisesta tahi ainakin tuntuvasti alentamisesta.

95) Edust. Wuorimaan y. m. anom. ehd. N:o 140 osuusmeijereille myönnettyjen meijerilainojen maksuajan pidentämisestä.

96) Edust. Tantun anom. ehd. N:o 164 erinäisten helpoitusten myöntämisestä meijerilainojen ehtoihin.

97) Edust. Huoposen y. m. anom. ehd. N:o 78 iltamien toimeenpanemisesta kannettavien erilaisten maksujen lakkauttamisesta.

---

98) Edust. Hoikan y. m. anom. ehd. N:o 99 yleisen vanhuus- ja ansiokyvyttömyys- sekä leskien- ja orpojenvakuutuksen aikaansaamisesta.

99) Edust. Hedvig Gebhardin anom. ehd. N:o 221 komitean asettamisesta tutkimaan äitiysvakuutuksen mahdollisuutta ja järjestelyä maassa.

100) Edust. Kaarneen ja Helenius-Seppälän edusk. esit. N:o 26 sisältävä ehdotuksen laiksi palkkaussäännön 30 p:ltä tammik. 1865 sekä erinäisten myöhempien samaa asiaa koskevien asetusten kumoamisesta.

101) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. N:o 198 arm. esityksen antamisesta ensi valtiopäiville uusituksi palkkaussäännöksi.

102) Edust. Paasivuoren y. m. anom. ehd. N:o 110 esityksen antamisesta työväen suojeluslaiksi sekä 8-tuntisen pisimmän sallitun työpäivän säätämisestä.

103) Edust. Koposen y. m. anom. ehd. N:o 81 valtion työolojen järjestämisestä.

104) Edust. Ahlroosin anom. ehd. N:o 63 8-tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta koetteeksi valtion teollisuuslaitoksissa.

105) Edust. Siveniuksen y. m. anom. ehd. N:o 190 8-tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta valtion ja kuntien töissä.

106) Edust. Kaarneen anom. ehd. N:o 109 sunnuntaityön poistamisesta kaikilla sekä valtion että yksityisten liike- ja toimialoilla.

107) Edust. Waljakan y. m. anom. ehd. N:o 196 esityksen antamisesta säännöllisen yötyön poistamisesta kirja- ja kivipainoammattialoilla.

108) Edust. Paasivuoren anom. ehd. N:o 39 työttömyyden laajuutta koskevan tutkimuksen toimeenpanemisesta, työttömyysvakuutuksen aikaansaamisesta sekä hallituksen toimenpiteistä työttömyyden tuottaman puutteen torjumiseksi.

Poissaoleviksi nimenhuudossa merkitään ed. Antila, Hannes Gebhard, A. Hjelt, Kiiskinen, Setälä ja Tainio.

Ilmoitusasiat:

Valitsijamiehiltä tulleesa kirjallisessa tiedonannossa, jonka sihteeri lukee, ilmoitetaan että Pankkivaliokunan jäseneksi ed. Vikmanin sijaan on valittu ed. Tanttu, ja hänen sijalleen valiokunnan varajäseneksi ed. Homén.

Sairauden tähden saa ed. Kiiskinen vapautta tämän päivän istunnosta, ed. Sirén yksityisten asiain tähden huomisesta ensi torstaihin, ed. Telkkä, Jokisalo ja Waljakka samoin huomisesta ensi tiistaihin, sekä ed. D. Neovius, ja Kallio ensi viikon ajaksi.

Puhemies ilmoittaa, että senaatin varapuheenjohtaja tulee vastaamaan ed. Helenius-Seppälän tekemään välikysymykseen täysistunnossa ensi tiistaina kello 1 päivällä.

Puhemies: Ennenkun rupean päiväjärjestystä esittämään pyydän ilmoittaa, että päiväjärjestyksessä olevia anomuksia ja esitysehdotuksia ei ole voitu ennen istunnon alkamista jakaa arvoisille alotteen tekijöille, vaan ovat ne sihteerillä ja sihteeri antaa jokaiselle alotteentekijälle hänen kirjelmänsä silloin kuin se on esitettävä.

1) Suomen ulkopuolella solmitut avioliitot.

Esitetään ed. Söderholmin y. m. eduskuntaesitys n:o 27, sisältävä ehdotuksen laiksi Suomen ulkopuolella solmittujen avioliittojen pätevyydestä ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 57).

2) Takausta koskevan lainsäädännön uudistaminen.

Tätä koskevan, ed. Liston y. m. anomusehdotuksen n:o 36 (Liitteet III siv. 146), selostaa seuraavasti:

Ed. Listo: Tässä anomusehdotuksessa viitataan niihin lausumisiin, joita 1867 ja 1872 vuoden valtiopäivillä, säädettäessä sitä asetusta takuusmiehen vastuuvelvollisuuden rajoittamisesta, joka sittemmin vahvistettiin 24 p. helmikuuta 1873, tuotiin kuuluville. Muun muassa lausuttiin silloin, että sanottu 1873 vuoden asetus oli katsottava ainoastaan väliaikaiseksi ja että takausjärjestelmän perinpohjaisempi uudistus ja parannus oli aikaan saatava. 1890-luvulla oli minulla tilaisuus porvarissäädyssä parikin kertaa tehdä anomus takausjärjestelmämme uudistamisesta. Nyt esitettävä anomusehdotus sisältää pääasiassa saman mitä silloin esitin, ja loppuu anomusehdotus seuraavaan ponsilauseeseen:

Pyydetään, että Suomen eduskunta kannattaisi anomusta, että voimassa olevat lainmääräykset takauksesta laadittaisiin uudestaan siihen suuntaan, että takauksella tulisi olemaan eri, melkoisesti lyhempi vanhentumisaika, kuin pääsitoumuksella ja että takausjärjestelmämme tulisi selvennetyksi, sekä että siitä annettaisiin eduskunnan hyväksyttäväksi armollinen esitys.

Tähän anomukseen ovat yhtyneet edustajat Lagerlöf, Virkkunen ja ja Käpy.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta lähetetään anomusehdotus Lakivaliokuntaan.

3) Kaupunkien järjestelyssä ja rakentamisessa noudatettavia perusteita, kaupunkikiinteimistön omistus- ja hallinto-oikeutta y. m. koskeva lainsäädäntö.

Tätä koskeva, ed. Erkon ja Wiljakaisen anomusehdotus N:o 31, jonka selostaa ed. Erkko, lähetetään hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 133).

4) Huoneen vuokra kaupungissa.

Esitetään ed. Ahlroosin anomusehdotus n:o 66, koskeva esityksen antamista Eduskunalle vuokralaiksi, joka varmentaisi

vuokralaisen asemaa isäntää kohtaan, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 135).

5) Sukulunastustilat.

Ed. Kairamon ja Paloheimon anomusehdotuksen n:o 218 tilaisuuden valmistamisesta sukulunastustilojen asukkaille saada tilansa perintötiloiksi (Liitteet V siv. 65).

selostaa seuraavasti:

Ed. Kairamo: Tämä anomusehdotus koskee niitä n. k. sukulunastustiloja, jotka ovat omituisena jäännöksenä vanhoista ajoista säilyneet Hämeen läänin länsi-osassa. Nämä tilat ovat jo ainakin kaksilla edellisillä valtiopäivillä olleet säätyeduskunnan huomion esineenä, vaikka säädyt tulivat eriäviin päätöksiin eikä asia silloin antanut aihetta mihinkään toimenpiteisiin. Anomusehdotuksessa ehdotetaan, että eduskunta yhtyisi anomaan, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa suvaitsisi armossa ryhtyä sellaiseen alotteeseen, jonka kautta n. k. sukulunastustilojen asukkaille hankittaisiin tilaisuus saada tilansa peritötiloiksi. Allekirjoittajat ovat edustajat Kairamo ja Paloheimo.

Ehdotan kunnioittavimmin, että anomusehdotus lykättäisiin Lakivaliokuntaan.

Puhemies: Puhemiesneuvosto puolestansa on päättänyt ehdottaa anomuksen lähetettäväksi Laki- ja talousvaliokuntaan.

Samalla pyytäisin muistuttaa, että ainoastaan puhemiesneuvoston ehdotus tulee kannattamattomanakin äänestettäväksi. Siitä poikkeavat ehdotukset tulevat taas äänestettäviksi ainoastaan, mikäli niitä kannatetaan.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi,

lähetetään anomusehdotus Laki- ja talousvaliokuntaan.

6) Kiinnitysasetus.

Esitetään ed. Junnilan y. m. anomusehdotus n:o 216, marrask. 9 p:nä 1868 annetun, kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §:n muuttamisesta, jonka selostaa ed. Junnila ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 129).

7) Muutoksia Oikeudenkäymiskaareen.

Esitetään ed. Lagerlöfin y. m. edusk. esitys N:o 32, sisältävä ehdotuksen laiksi erinäisten Oikeudenkäymiskaaren lainkohtain kumoamisesta ja muuttamisesta toisin kuuluviksi (Liitteet III siv. 107).

Selostajansa ed. Lagerlöfin ehdotuksesta lähetetään edusk. esitys Lakivaliokuntaan.

8) Perimysmaan erikoisluonteen lakkauttaminen.

Tätä koskevan ed. Nykäsen y. m. anomusehdotuksen n:o 71 selostaa ed. Nykänen ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 127).

9) Virkamiesten virheellinen menettely.

Ed. Huoposen anomusehdotus n:o 207, valtiovaraston saattamisesta vastuunalaiseksi yksityisiä kohtaan virkamiesten virheellisen menettelyn heille tuottamasta vahingosta, jonka selostaa ed. Huoponen, lähetetään hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 152).

10) Todistajapalkkiot rikosasioissa.

Esitetään ed. Stigzeliuksen eduskuntaesitys n:o 25, koskeva korvauksen antamista yleisistä varoista todistajille rikosasioissa (Liitteet III siv. 120).

Esitystä selostaen lausuu:

Ed. Stigzelius: Den af mig inlämnade petitionen afser att ålägga staten att utgifva ersättning åt alla vittnen, hvilka af allmän åklagare åberopas uti mål, hvilka stå under allmänt åtal. Hittills har det gällt, att kronan utgifver ersättning endast åt sådana personer, hvilka åberopats af åklagare uti större mål, däri dödsstraff eller tukthusstraff på lifstid eller i högst 6 år kunnat följa eller för stöld eller delaktighet i nyssnämda brott. Detta sakförhållande har icke ansetts vara förenligt med rättvisa och billighet, och allmänt torde numera också den åsikt omfattas, att vid stämningar i antydda mål staten hvars representant allmänna åklagaren är, bör godtgöra alla de vittnen, åklagaren låtit kalla, på samma sätt som enskilda parter äro skyldiga att ersätta de vittnen de låtit kalla. Vidare innehåller nuvarande förordning, att vittnena få i dagtraktamente tillräkna sig 1 mark 50 penni. Detta belopp har ansetts vara för lågt och har af mig föreslagits till 3 mark. Likaså har vittne hittills icke kunnat påräkna ersättning, om det icke haft utöfver 15 kilo-

meters väg till tingsstället. Jag har föreslagit att ersättning skulle komma i fråga redan efter det vittnet tillryggalagt 10 kilometer. Jag anhåller vördsamt, att landtdagen ville remittera denna motion i afseende å beredning till lagutskottet.

Eduskuntaesitys lähetetään Lakivaliokuntaan.

11—13) Lisäyksiä ja muutoksia Rikoslakiin.

Ed. Hedvig Gebhardin eduskuntaesitys n:o 33, muutoksesta R. L:n 43 lukuun selostaa vasta seuraavan asian jälkeen ed. Hedvig Gebhard, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 77).

Ed. Hultinin y. m. eduskuntaesityksen n:o 24, Rikoslain 43 luvun 5 §:n muuttamisesta, selostaa ed. Hultin, jonka ehdotuksesta se lähetetään Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 73).

Ed. Ahlroosin anomusehdotuksen n:o 62, Rikoslain 43 luvun 5 §:n muuttamisesta, selostaa ed. Ahlroos ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 80).

14) Vivisektsionikysymys.

Tämän kysymyksen selvittämistä koskevan ed. Helenius-Seppälän anomusehdotuksen n:o 178 (Liitteet VI siv. 131) selostaa ed. Helenius-Seppälä, samalla lausuen:

Koska kysymyksessä ei tällä kertaa ole mikään varsinainen lain muutos, vaan tämän kysymyksen selvittäminen, etupäässä siveelliseltä kannalta, uskaltaisin ehdottaa, että asia saisi mennä sivistysvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa puhemiesneuvoston päättäneen ehdottaa asian lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Ed. Nissinen: Pyydän saada kannattaa ed. Helenius-Seppälän ehdotusta, että anomus saisi mennä sivistysvaliokuntaan, koska anomuksessa on kysymys ainoastaan asiaa pohtivan komitean asettamisesta.

Ed. Ahlroos: Jag ber äfven att få förena mig om hr Helenius-Seppäläs anhållan, att petitionen måtte remitteras till kulturutskottet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Koska asiassa on kaksi ehdotusta, toinen että anomusehdotus lähetetään sivistysvaliokuntaan ja toinen, puhemiesneuvoston, että se lähetetään lakivaliokuntaan, on asiassa äänestettävä.

Hyväksytään vastattavaksi seuraava äänestysesitys:

Ken tahtoo lähettää asian Lakivaliokuntaan, vastaa «ja a»; jos «ei» voittaa, on se päätetty lähettää Sivistysvaliokuntaan.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus n:o 178 lähetetään S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

15) Tilattoman väestön lainarahasto.

Tämän rahaston uudestaan järjestämistä koskevan, ed. Hannes Gebhardin anomusehdotuksen n:o 220 (Liiteet VIII siv. 110) selostaa seuraavasti

Ed. K a i r a m o: Tästä kysymyksestä, maanhankinnasta tilattomalle väestölle, on tosin kotimainen hallitus antanut ehdotuksen armolliseksi esitykseksi, joka myös viime valtiopäivillä jaettiin maatalousvaliokunnan jäsenille yksityisesti, mutta koska toiselta puolen sekä olot että mielipiteet maassamme ovat tavallista nopeamman kehityksen alaisia ja toiselta puolen mainitussa ehdotuksessa on tärkeitä puolia selvittämättä, ei voitane katsoa sopimattomaksi, että asiassa tehdään edustajain puolelta anomus. Tässä anomuksessa, jonka ovat allekirjoittaneet 22 suomalaisen puolueen jäsentä, ehdotetaan että eduskunta anoisi, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa tilattoman väestön lainarahastoa uudelleen järjestettäessä, suvaitsisi huomioon ottaa siinä esiintuodut periaatteet.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta lähetetään anomusehdotus M a a t a l o u s v a l i o k u n t a a n.

16) Luottolaitos tilattomalle väestölle.

16) Esitetään ed. Kallion y. m. anomusehdotus n:o 171, valtion takuulla toimivan hypoteekkipankin perustamisesta tilattoman väestön maanostoluoton välittäjäksi (Liitteet VIII siv. 130) ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan M a a t a l o u s v a l i o k u n t a a n.

17) Maanjakojen toimeenpanemisen edistäminen.

Tätä koskevan, ed. Tuomikosken y. m. anomusehdotuksen n:o 212 selostaa ed. T u o m i k o s k i, jonka ehdotuksesta anomusehdotus lähetetään L a k i - j a t a l o u s v a l i o k u n t a a n (Liitteet V siv. 95).

18) Maanviljelysseurojen toimeenpaneman kehotus- ja opastustoiminnan järjestäminen.

Esitetään ed. Pullisen y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 136, jonka selostaa ed. Pullinen. Anomusehdotus lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 171).

19) Pienviljelyksen edistäminen.

Esitetään tätä koskeva ed. Lanton y. m. anomusehdotus n:o 197 (Liitteet VIII siv. 173), jota selostaa seuraavasti:

Ed. Lantto: Tämä anomus tarkoittaa pienviljelyksen edistämistä. On nimittäin epäiltävä, että pieniviljelijät korpien keskuudessa eivät osaa asettaa talouttaan sille kannalle, että se kannattaisi; on täysi syy pelätä että heidän toimenpiteensä johtavat harhaan. Senvuoksi olemmme katsoneet välttämättömäksi, että heille asetettaisiin tienraivaajia, miehiä, joilla olisi kykyä näyttää, mihin suuntaan maanviljelys ja karjanhoito on järjestettävä, jotta se tulisi kannattavaksi. Olisihan nimittäin ikävää, kun valtio uhraa miljoonia irtolaisten hyväksi, jos he jättäisivät kotinsa autioksi ja joutuisivat uudelleen irtolaisuuden tilaan, jommoisia esimerkkejä minulla on kotipuoleltani Säräisniemeltä. Kaksi vuotta sitten siellä 18 varatonta irtolaista osti valtiolta maata, mutta kun valtio ei antanut heidän ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin, niin ovat miehet nyt kyllästyneet, eivätkä ryhdy mihinkään toimeen, joten koko homma näyttää menevän myttyyn. Tällaisten tapausten varalle toivoisin että eduskunta olisi myötätuntoinen tässä anomuksessa esitetylle ehdotukselle.

Anomusehdotus lähetetään Maatalousvaliokuntaan.

20) Opintoapurahoja pieniviljelijöille.

Esitetään ed. Nixin y. m. anomusehdotus n:o 127 määrärahan myöntämisestä maanviljelysseuroille opintoapurahoiksi pieniviljelijöille, jonka selostaa ed. Nix, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 176).

21) Maataloustöiden neuvojia osuuskassoille.

Esitetään ed. Nylanderin ja J. Kurikan anomusehdotus n:o 34 kannatusavun myöntämisestä osuuskassoille maataloustöiden

neuvojain palkkaamiseksi, jonka anom. ehdotuksen selostaa ed. Nylander, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 182).

22) Maanviljelyskoulujen rakennukset.

Esitetään ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus n:o 180, kuoletuslainojen myöntämisestä maanviljelyskouluille tarkoituksenmukaisten rakennusten aikaansaamiseksi, jonka selostaa ed. Kaskinen ja lähetetään se Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 185).

23—26) Sotilas- ja siviilivirkatalojen luovuttaminen niiden asukkaille.

Tätä koskevan, ed. Torpan y. m. anomusehdotuksen n:o 35 selostaa ed. Rannikko, jonka ehdotuksesta se lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 163).

Samaan valiokuntaan lähetetään niin ikään tätä asiaa koskevat ed. G. G. Rosenqvistin y. m. anomusehdotus n:o 86, selostaja ed. G. G. Rosenqvist (Liitteet VIII siv. 166), josta lausuu

Ed. Sundblom: Jag ber att få förena mig om den gjorda framställningen, men anhåller tillika, att agrarutskottet ville taga under öfvervägande, huruvida icke de s. k. kungsgårdarna äfven borde öfverlåtas till parcellering;

ed. Kaarneen anomusehdotus n:o 88, selostaja ed. Kaarne (Liitteet VIII siv. 165), sekä

ed. Paunun y. m. anomusehdotus n:o 189, selostaja ed. Paunu (Liitteet VIII siv. 164).

27) Viljelyspakko.

Sitä koskevan lain säätämistä tarkoittavan, ed. Huttusen y. m. anomusehdotuksen n:o 191 selostaa ed. Huttunen, jonka ehdotuksesta se lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 159).

28—29) Virkamiesolot.

Esitetään ed. Nevanlinnan y. m. anomusehdotus n:o 149, virkamiesoloissamme olevien epäkohtien perinpohjaisesta korjaamisesta (Liitteet I siv. 37), ja ehdottaa selostaja ed. Nevanlinna sen lähettämistä Perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Huotari, Anton: Kysymyksessä oleva anomusehdotus tarkoittanee olla perusteellinen korjausesitys meillä nykyään vallitseviin virkamiesoloihin. Mutta kuten niistä perusteluista näkyy, jotka tästä asiasta sama anoja ennemmin on esittänyt, niin ei se kuitenkaan käy täysin yhteen sen ohjelman kanssa, minkä hän esitti m. m. puhuessaan kysymyksessä valtion tulo- ja menoarviosta muutamia päiviä sitten. Anomusehdotuksessa puhutaan kyllä paljonkin meidän virkamiesoloissamme vallitsevista epäkohdista, mutta sittenkin enemmän takerrutaan puhumaan toisarvoisista kysymyksistä ja sen sijaan jotakuinkin vähällä kuitataan tärkeämmät kysymykset tai vaijetaan niistä kokonaan. Niinpä esim. tiedetään meillä vallitsevan virkamiesten palkkauksessa sellaiset olot, että harvassa, taloudellisesti paljon edistyneemmässäkään, maassa sellaisia on. Meillä menee virkamiesten palkkoihin äärettömät summat, niin että köyhälistön ja alemman kansanluokan parannuskysymyksiin ei näin ollen voi mitenkään varoja riittää. Viimeisinä vuosina on meillä ruvettu puhumaan m. m. vanhuudenvakuutuskysymyksestä, mutta aina esitetty, että sitä on mahdoton toimeenpanna. Mutta kun katselee virkamiesten palkkausta, eläkkeitä, virkamiesten liian monilukuisuutta, niin huomaa että hyvällä tahdolla näillä aloilla vähentämällä valtion menoja voitaisiin säästää näihinkin valtiolle ja köyhemmälle kansanluokalle tärkeisiin tarkoituksiin melkoiset summat. Kuten tiedetään nielee meillä hallintokoneisto ja yleensä koko virkamieskoneistomme semmoisia summia, että niitä täytyy tosiaankin ihmetellä. Muutamia päiviä sitten tältä samalta puhujalavalta esitèttiin muutamia summia siitä, mitä meidän valtiokoneistomme nielee: m. m. kenraalikuvernööri 243,200 markkaa, tämän vuoden menoarvion mukaan, senaattiin menee 1,676,700 markkaa, valtiosihteerinvirastoon 380,400 markkaa, kenraalikuvernöörin kansliaan 293,300 markkaa, hovioikeuksiin liki miljoona, kihlakunnan- ja raastuvanoikeuksiin liki puoli miljoonaa, lääninhallituksiin 1,154,000, kihlakuntien hallituksiin 2,257,000, tullihallitukseen ja tullikamareihin 1,659,000, metsähallinnon alalle hyvä joukko kolmatta miljoonaa, posti vie kuudetta miljoonaa j. n. e. Kun näitä summia katselee, niin tosiaan täytyy ihmetellä sitä runsautta, mitä meidän köyhä maamme voi hallintokoneistoomme käyttää. Samoin jos katsotaan yksityisten virkamiesten palkkoja, niin siinäkin täytyy sama ihmettely herätä. Ministerivaltiosihteerin palkka maksaa 49,600 markkaa vuodessa, hänen apulaisensa 36,000 markkaa vuodessa, hänen kansliansa päällikkö 18,000 markkaa vuodessa, senaatin varapuheenjohtaja 25,000 markkaa, senaatin toimituskuntien päälliköt 22,400, senaattorit, joilla ei ole toimituskuntia hoidettavana, 20,000. Nämä ovat hallintovirkoja, mutta katsotaanpa varsinaisiakin virkamiehiä. Kes-

kushallitusten päälliköt saavat palkkaa noin 15,000 markkaa vuodessa, jotkut enemmän, jotkut vähemmän: m. m. rautatiehallituksen päätirehtööri 16,000 mk. palkkaa ja 2,000 markkaa matkarahoja, Suomen Pankin johtaja 15,000 palkkaa ja virkavuosikorotukset saatuaan 19,000, tilastollisen keskustoimiston päällikkö 12,000, maanviljelyshallituksen tirehtööri 12,000, lääkintöhallituksen tirehtööri 14,000 j. n. e. Niitähän voisi luetella vaikka loppumattomiin. Kun nyt katselee näitä anomusehdotuksen perusteluita, niin tämä puoli asiasta kuitataan jotakuinkin vähällä. Siellä kyllä sanotaan, että niitä palkkoja olisi järjestettävä ja alennettava, mutta erityisemmin ei käydä kuitenkaan tämän asian kimppuun. Mielestäni on kuitenkin valiokunnan, jolle tämä kysymys menee, otettava tämä asia paljoa vakavammalta kannalta kuin mitä kysymyksen tekijä on siinä tehnyt. Minun mielestäni ainakin pitäisi meidän maassamme jo 6,000 markkaa riittää korkeimmaksi palkaksi virkamiehelle, siitä ehkä pois lukien varsinaiset hallituksen jäsenet, joille ehkä jonkun verran enemmän olisi tarpeen, mutta varsinaisille virkamiehille mielestäni kyllä se summa aivan hyvin riittäisi. Voitanee kyllä sanoa, että jos palkat tällä tapaa supistetaan, alennetaan, niin siitä voi olla seurauksena, että meillä ei saada kunnollisia virkamiehiä, kun ei näille aloille antaudu sellaisia henkilöitä, jotka olisivat kykeneviä tällaisiin tehtäviin, koska yksityisen toiminnan aloilla voidaan saada korkeampiakin palkkoja. Mielestäni ei kuitenkaan tämän pelon tarvitse olla esteenä uudistusten toimeenpanemisessa, sillä minä luulen että valtion virkamiehen vakava asema sittenkin houkuttelee ennemmin, vaikkapa tällaisillakin alennetuilla palkoilla, sille alalle antautumaan, kuin epävarmemman yksityisen toiminnan alalle. Minä siis valiokunnalle tahtoisin mieleen painaa, että tämä puoli ensinnäkin otettaisiin tarkan harkinnan alaiseksi.

Äsken jo mainitsin suurista eläkkeistä, joita meillä maksetaan valtion viroista. Tämän vuotisessakin menoarviossa se erä nousee liki 5,000,000. Mielestäni tämäkin menoerä on sellainen — ja minun mielestäni tämä menoerä on aivan kokonaan sellainen, joka pitäisi saada poistumaan meidän menoarviostamme. Kun on maita, joissa valtion virkamiehille maksettava eläke on kokonaan tuntematon käsite, ja maita, jotka ovat taloudellisesti paljon edistyneempiä, niin pitääkö meidän köyhän maamme, jonka kansa tarvitsisi niin paljon huojennusta oloihinsa, käydä etunenässä virkamieseläkkeiden maksamisessa? Yksin sellaisessakin maassa kuin Englannissa, jonka tulo- ja menoarvio vuosittain on yli 50 kertaa niin suuri kuin Suomen menoarvio, ei menoerä eläkkeisiin kuitenkaan ole kuin noin kolme kertaa niin suuri kuin meidän pikkuisen maamme eläkemenoerä. Tämän osaltaan pitäisi jo osoittaa, että meillä tässä asiassa on kiivetty liian korkealle. Kyllähän muutamien mielestä saattaa olla hyvinkin hauskaa että meidänkin maamme jollakin alalla on näin

edullisessa asemassa, mutta kun se edullisessa asemassa oleminen tapahtuu kansan pohjakerrosten, veronmaksajien kustannuksella, niin mielestäni on aivan täysi syy tällaisesta kunniasijasta luopua.

Sitten tässä anomuksessa ei ollenkaan kosketella yhtä puolta asiassa, jolla olisi erittäin tärkeä merkitys, nim. että kaikki virkamiehet mahdollisuuden mukaan tulisivat kansan valitsemiksi. Meillä ollaan totuttu siihen vanhaan virkavaltaiseen järjestelmään, jonka mukaan kansalla ei ole sanomista edes poliisikonstaapelin valitsemisessa, joten ei ole ihmeteltävä, jos anomuksentekijä ei ole tähän puoleen kiinnittänyt huomiota. Mutta minun mielestäni siihen olisi kiinnitettävä huomiota, sillä meidän on pyrittävä siihen, että kansa itse saa valita virkamiehensä, vaikuttaa niiden työtapaan ja yleensä vaikuttaa koko virkakoneistomme käyntiin. Nyt kun niistä hallintovallalla yksinomaan määrätään, on siitä seurauksena, se joka näkyy, että koko kansamme pitää virkamiehistöä sellaisena kansanluokkana, jota — sanoisinko — enimmän vihataan. Kuulukoonpa joku henkilö mihin puolueeseen tahansa, niin jokaisella on jonkunmoinen vastenmielisyys virkamiehistöä ja virkavaltaisuutta vastaan. Nykyisinä puoluejaon aikoina erotettuna se, että kunkin puolueen jäsen tietysti pitää, että hänen puolueensa virkamiesalallakaan luonnollisesti ei ole näitä virkavaltaisia, mutta kuitenkin yleensä, on kansassamme sellainen vastenmielisyys virkamiehistöä vastaan, että sen pitäisi paraiten todistaa, että kansamme ja virkamiestemme välit eivät ole sellaiset, kuin niiden pitäisi olla ja että koko meidän virkamiesjärjestelmämme on nopean uudistuksen tarpeessa.

Minä toivoisin että valiokunta koettaisi tähän anomusehdotukseen saada niin paljon kuin suinkin kansanvaltaista henkeä, ja että siis koetettaisiin sinne ajaa m. m. anomus kansan valitsemisoikeuden laajentamisesta virkamiehiin nähden. On meillä kyllä jonkun verran etuoikeutettuja luokkia, jotka saavat ottaa osaa virkamiesten valintaan, ne ovat nimittäin kaupunkilaiset. Kaupungin maistraatin ja raastuvanoikeuden jäsenten vaaliin saavat kaupunkilaiset ottaa osaa, kuitenkin ainoastaan ehdotuksia tekemällä. Tässä on sellainen etu, josta voi tätä valitsemisperiaatetta ulottaa laajemmallekin, ulottaa sitä mahdollisuuden mukaan kaikille virkamiesaloille. Ja kun viime aikoina on ollut puhetta itsehallinto-oikeuden laajentamisesta siten, että m. m. muodostettaisiin jonkunmoisia läänien eduskuntia, niin tämän yhteydessä ehkä voitaisiin toteuttaa sellaisetkin uudistukset, että läänien virkamiehet, aina läänin päälliköstä alkaen, tulisivat kansan valitsemiksi, niinkuin ne esim. Amerikan Yhdysvalloissa ovat.

Mitä sitten tulee anomuksen muihin osiin, niin on siellä kyllä hyviäkin kohtia. Sanotaan m. m. virkamiesten toiminnassa virastoissa olevan sellaisia epäkohtia, että virkamiehet saavat aivan omaval-

taisesti mennä ja tulla niinäkin vähinä työtunteina, joina virastoissa ovat. Koska anomuksen tekijä on itse sekä palvellut virkamiehenä että ollut hallituksen jäsenenä, niin ei liene mitään syytä epäillä tämän väitteen todenperäisyyttä. Tästäkin näkyy että meillä virkamiespalvelus saa olla jokaisen mielivallassa, jokainen virkamies saa itse päättää, mitenkä hän tahtoo tätä kansaa palvella. Pääasia, on että hän säännöllisesti kuukauspalkkansa käy nostamassa. Virkamiesten työajasta puhutaan myöskin anomusehdotuksessa ja pidetään sitä ehkä liika lyhyenä. Minusta se varmasti on liian lyhyt. Neljä virkatuntia vuorokaudessa on liika lyhyt aika verrattuna vielä niihin palkkoihin, mitä virastoissamme maksetaan, Tätä virka-aikaa ehdottomasti täytyy pidentää. Meillä porvarilliset luokat hyvin paljon puhuvat siitä, kun työläiset tahtovat työpäivänsä lyhentää 8 tuntiin. Mutta mitä on sanottava tällaisista virkamiesten työpäivistä? Eikä tätä työpäivän lyhyyttä tähän asti yleensä ole millään tapaa vielä pyritty valittamaan, luonnollisesti siitä syystä, että meidän porvarilliset luokkamme eivät ole olleet velvoitetut sitä tekemään senvuoksi, koska niin hallintovalta kuin eduskuntakin on ollut heidän käsissään. Vasta senjälkeen kun meillä hiukan eduskunnallisia uudistuksia on saatu aikaan, vasta senjälkeen nämäkin parannuskysymykset ovat sukeltaneet esiin heidänkin taholtaan.

Virkamiespätevyydestä puhutaan myöskin ja puhutaan pitkältikin anomusehdotuksessa. Mielestäni siellä on oikea huomautus siitä, että meillä hallinto- ja oikeustutkinto pidetään sellaisena, että sen suorittanut henkilö voi kelvata mihin tahansa. Tavallaan pidetään tästä seuranneena liikoja palkkojakin, kun virkamiesten täytyy ensin niin pitkät ajat opiskella suorittaakseen nämä pätevyysehdot. Mielestäni voitaisiin kylläkin alempiin virkoihin, joissa mitään monimutkaisia tehtäviä ei ole, alentaa pätevyysvaatimuksia, kun taas toisilla aloilla olisi niitä ehkä ylennettävä. Meillä on erittäinkin pyritty sellaisille virkamiehille, jotka enimmän joutuvat kansan kanssa tekemisiin, alentamaan pätevyysehtoja tarpeettomastikin. Nimismiehinä esim. meillä on entisiä aliupseereja j. n. e. josta usein onkin näkynyt seurauksia, että he isoissa ja vaikeatöisissä piireissä eivät ole kyenneet hoitamaan virkaansa. Siitä on viimeisiltä ajoilta esimerkkinä m. m. Viipurin piirin nimismies. Tämä aliupseerien suosiminen alempiin hallintovirkoihin on kyllä johdonmukaisena seurauksena siitä, miten meillä ylempiäkin virkoja on täytetty. Upseerithan ovat valitut tavallisesti kuvernööreiksi. Kun upseerinpuku on tärkein pätevyysvaatimus sellaisiin toimiin, onhan se luonnollista että aliupseerit silloin kelpaavat nimismieheksi. Mielestäni tälläkin alalla, nimittäin virkamiesten pätevyyteen nähden, olisi tehtävä perusteellisia tutkimuksia ja uudistuksia toimeenpantava mikäli mahdollista.

Voisi tästä anomusehdotuksesta poimia vielä muitakin kohtia,

mutta koska kamarilla on muutenkin täällä tänä päivänä liiaksi työtä, niin en tahdo aikaa kuluttaa sen pitemmälle. Toivon että valiokunta tämän anomuksen ottaisi erittäin tarkan pohdinnan alaiseksi, että tästä uudistuksesta tosiaan tulisi sellainen, että se vastaisi kansan toivomuksia, ettei se jäisi sellaiseksi puolittaiseksi parannukseksi, jollaisia meillä yleensä »parannukset» tahtovat olla.

Ed. Nevanlinna: Eduskunnan arvoisille jäsenille on tietysti minun selittämättänikin selvillä syy siihen, minkätähden meidän on täytynyt kuunnella tämä luento. Minulla puolestani ei ole mitään sentapaisia tarkoituksia ollut tämän anomuksen esittämisellä eikä minun myöskään sentähden tarvitse vaivata eduskuntaa tässä kysymyksessä sentapaisilla lausunnoilla kuin viimeisen arvoisan puhujan. (Hyvä!) Mutta minun täytyy kuitenkin saada hänelle sanotuksi, että hän tuskin mahtaa tietää minkä vaikutuksen se meihin muihin tekee, jotka myös luulemme näistä asioista jotakin ymmärtävämme, kun hän luulee tämän lausuntonsa kautta tuonneensa esille olennaiset, varsinaiset ja tärkeimmät epäkohdat ja seikat, jotka virkamiesoloissamme vaativat korjausta. Edellisen arvoisan puhujan täytyy sallia minun hänelle sanoa, että hän sillä hyvin räikeästi on näyttänyt, mitenkä hän ei ollenkaan tunne, niinkuin ei voikaan tuntea, eikä käsitä, niinkuin ei voikaan käsittää, mitä näissä asioissa varsinaisesti on tehtävä ja mitenkä niissä on saatava korjauksia aikaan niin, että kansan tarpeet todellakin tulevat tyydytetyksi.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus n:o 149 Perustuslakivaliokuntaan.

Samaa asiata koskevan ed. Vikmanin y. m. anomusehdotuksen n:o 145 (Liitteet I siv. 39) selostaa ed. Vikman.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. Huoponen: Perustuslakivaliokunnalle lausun sen toivomuksen, että valiokunta panisi kaikki toimintajouset, työtarmon liikkeelle, että ainakin kaksi tärkeätä kysymystä, virkamieskysymys ja kieliasia saataisiin eduskunnassa läpiajetuiksi ja siten pois päiväjärjestyksestä.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus Perustuslakivaliokuntaan.

30) Kuntaa laajempien itsehallintopiirien hallinnosta.

Tätä koskevan, ed. Wiljakaisen y. m. anomusehdotuksen n:o 150 selostaa

Ed. Wiljakainen: Viime talvena jätti senaatti lainvalmistelukunnalle toimeksi valmistaa lakiesitystä tästä asiasta, mutta kun on peljättävä, että se viipyy siellä liian kauvan ja kun olisi samalla suotava, että nämä laajemmat piirit saisivat lakinsa samaan aikaan kuin kunnallislakia uusitaan, olemme tästä tehneet anomuksen.

Anomusehdotus lähetetään Kunnallisvaliokuntaan (Liitteet VII siv. 199).

31) Suomen asiain esittelyn säilyttämisestä perustuslainmukaisella kannalla.

Esitetään ed. Ahmavaaran y. m. sekä ed. V. T. Rosenqvistin y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 202, jonka selostaa suomeksi ed. Ahmavaara ja ruotsiksi ed. V. T. Rosenqvist, molemmat ehdottaen anomusehdotuksen lähettämistä Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 5 ja 8).

Keskustelu:

Ed. Sivenius: Minä olisin pyytänyt, että tämä asia olisi pantu pöydälle ensi viikon ensimäiseen istuntoon.

Ed. Virkkunen: Tässä anomusehdotuksessa käsitellyn asian tärkeyden vuoksi olen yhtenä sen allekirjoittajia pyytänyt sananvuoroa tuodakseni, sen lisäksi mitä anomuskirjassa on esitetty, jo tässä tilaisuudessa julki muutamia näkökohtia, joilla sen eduskuntaryhmän käsityksen mukaan, johon minulla on kunnia kuulua, tässä asiassa on tärkeä merkitys.

Suomalaisessa puolueessa on se vakaumus aina ollut elävä — ja tämä puolue on katsonut maallemme tärkeäksi, että tämä käsitys myöskin tuodaan esille — että kun on kysymys meidän maamme ja keisarikunnan välisten suhteitten järjestämisestä, Suomen oma etu ja menestys vaatii, että tämä järjestäminen, samalla kun sen tulee tapahtua sen valtiosäännön mukaisesti, joka maallemme on vakuutettu ja josta kansamme ei voi lakata kiinni pitämästä, tapahtuu sillä tavalla, että paitsi Suomen myöskin keisarikunnan tarpeet tulevat vaarin-otetuiksi. Tälle kannalle suomalaisen puolueen eduskuntaryhmä asettui m. m. viimeksi koossa olleilla valtiopäivillä, kun se äänestyksessä 28 päivänä maaliskuuta kannatti päiväjärjestykseen-siirtymisen ehdotusta, joka sisälsi sen vaatimuksen, että Suomen ja Venäjän välillä syntyneet häilyvät kysymykset oli koetettava saada perustuslainmukaisessa järjestyksessä molempien maitten tarpeita vastaavalla tavalla pysyväisesti

järjestetyiksi. Tällä kannalla on suomalainen puolue yhä edelleen, ja myöskin siinä tärkeässä asiassa, joka tässä on käsiteltävänä.

Niinkuin anomusehdotuksessa kosketeltu toimenpide on soveltumaton Suomelle vakuutettuun oikeuteen ja tuhoisa maamme kalleimmille eduille, niin se vakaumuksemme mukaan ei mitenkään ole tarpeellinen keisarikunnan oikeutettujen etujen vaarin-ottamista varten. Emme nim. epäile, että puolueeton asiain harkinta on osottava todeksi, mitä anomusehdotuksessa tässä kohden sanotaan, eli että Suomen oikeutta loukkaamatta ja sen menestystä ehkäisemättä myöskin keisarikunnan edut voidaan puheenalaisessa asiassa saada asianmukaisesti huomioon otetuiksi.

Tätä varten on tähän asti niissä tapauksissa, jolloin jokin Suomen asia koskee myöskin keisarikuntaa, lausuntoja hankittu erinäisiltä venäläisiltä viranomaisilta. Keisarikunnan hallituksen puolelta on lausuttu se mielipide, että tähän saakka noudatettua asiain käsittelyn järjestystä ei voida Venäjän etujen turvaamisen kannalta katsoa tyydyttäväksi. Ei ole mahdollista ottaa kysymystä tämän mielipiteen oikeutuksesta tässä tarkastettavaksi. Niinkuin minulla jo oli tilaisuus siihen viitata, ei kuitenkaan siinä valtiollisessa ryhmässä, johon minä kuulun, pidetä oikeana enempää kuin Suomen edun mukaisenakaan, että me kaikkiin Venäjän vaatimuksiin nähden asettuisimme ehdottomasti kielteiselle kannalle. Mutta joskin kaikenpuolisen harkinnan jälkeen joitakin muutoksia voimassa olevaan erinäisten Suomen asian käsittelyn järjestykseen havaittaisiin välttämättömiksi, täytyy meidän kansamme pitää kiinni siitä, että nämä, niinkuin kaikki muutkin muutokset maallemme kuuluvaan oikeusjärjestykseen, pannaan toimeen Suomelle vakuutetun valtiosäännön määräämällä tavalla, sekä että niiden kautta ei panna vaaranalaisiksi kansamme valtiollisen olemuksen tai aineellisen ja henkisen menestyksen ehtoja.

Jokainen suomalainen on vakuutettu, että valtakunnan edut, oikein käsitettyinä, eivät tee tarpeelliseksi näiden periaatteiden loukkaamista. Sitä suuremmalla luottamuksella me rohkenemme odottaa, että jos tämä arvoisa kamari yhtyy nyt käsiteltävänä olevan anomusehdotuksen tarkoitukseen, Hänen Majesteettinsa Keisari ja Suuriruhtinas on ottava sen armolliseen huomioonsa, ja tämä maalle niin tärkeä asia siten on tuleva oikaistuksi perustuslakiemme mukaiselle ja tarkoitusta vastaavalle kannalle.

Ed. Sirola: Minä kannatan ed. Siveniuksen tekemää ehdotusta, että anomusehdotus pantaisiin pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Puhemies: Koska asia on pyydetty pöydälle ja pöydällepanoa myös on kannatettu, tulee siitä ensin päätettäväksi. Kes-

kustelu on siis ensin rajoitettava tähän. Tahtooko kukaan siitä mielipidettään lausua vai onko keskustelu tästä osasta päättynyt?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Sivenius, ed. Sirolan kannattamana on ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon ensi istuntoon. Tulee siis äänestettäväksi, onko jatkettava nyt asiallista käsittelyä, vai onko asia pantava pöydälle.

Äänestysesitys ja päätös.

Ken tahtoo jatkaa asiallista käsittelyä, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on asia päätetty panna pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Äänestyksessä annetaan 65 jaa- ja 109 ei-ääntä, joten asia on päätetty panna pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

32) Virkamiesolot.

Esitetään ed. Kallion y. m. anomusehdotus n:o 92 oikeuden myöntämisestä Eduskunnalle yhdessä hallitsijan kanssa määrätä valtion virkailijoiden palkat sekä virkamiesoloja koskevan tutkimuksen toimeenpanemisesta, jonka selostaa ed. Kallio ja lähetetään se Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 41).

33) Eduskunnan oikeus valtion tulo- ja menoarvion laadintaan.

Tämän oikeuden täydentämistä koskeva anomusehdotus n:o 144, selostaja ed. Airola, lähetetään Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 31).

34) Eduskunnan päättämisvalta tulliverotukseen nähden.

Ed. Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 114, koskeva tätä asiata, lähetetään tekijänsä ehdotuksesta Perustuslakivaliokuntaan. (Liitteet I siv. 33).

35) Maksut julkisten viranomaisten ja laitosten käyttämisestä.

Oikeuden myöntämistä Eduskunnalle näiden maksujen määräämiseen koskevan ed. Huotarin y. m. anomuksen n:o 83 selostaa ed. Anton Huotari ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 34).

36) Suuren valiokunnan poistaminen.

Esitetään ed. Koskisen y. m. tätä asiaa koskeva anomusehdotus n:o 113 ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 15).

37) Äänioikeusrajoitusten poistaminen valtiopäiväjärjestyksestä.

Sitä koskeva ed. Järvisen y. m. anomusehdotus n:o 138, jonka selostaa ed. Järvinen, lähetetään hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan. (Liitteet I siv. 16).

38) Aloteoikeus Eduskunnalle perustus- ja kirkkolakikysymyksissä.

Tätä koskevan ed. K. Hämäläisen y. m. anomusehdotuksen n:o 143 selostaa ed. Hämäläinen ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 18).

39) Koko maan käsittävät vaaliliitot.

Esitetään ed. Helenius-Seppälän anomusehdotus n:o 213 eduskuntavaaleja koskevien lakimääräysten muuttamisesta siten, että saman puolueen eri vaalipiirien vaaliliitot yhdistettäisiin koko maan käsittäväksi vaaliliitoksi (Liitteet I siv. 19), jonka selostaja ed. Helenius-Seppälä, ehdottaa lähetettäväksi Perustuslakivaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää

Ed. Homén: Kuten anomuksen arvoisa tekijä viittasi, olin mukana laatimassa ehdotusta nykyiseen vaalilakiin. Suhteellisen vaalitavan ihanne on tietysti se, että myös verraten pienet ryhmät voivat saada edustajansa siihen yhdistykseen tai kuntaan mihin vaalin kautta edustajia valitaan. Jotta tämä olisi mahdollista, on välttämätöntä, että vaalipiiri on suuri, että monta edustajaa valitaan. Jos on joku ryhmä, jolla on vain 20:s osa kaikista äänistä ja valitaan vaan 10 miestä, ei ole luultavaa, että se voi saada yhtäkään valituksi. Siitä, että edustajapaikkoja ei voi jakaa palasiin, johtuu, että pienimmät ryhmät jäävät ilman edustajaa. On sattunut juuri täten kristillisille työmiehille. Niillä oli ääniä monessa piirissä, mutta eivät saaneet kuin 2 edustajaa ja oli aivan likellä, etteivät olisi saaneet näitäkään ehdokkaita valituiksi. Äänet menivät hukkaan. Jos olisi ollut suurempi vaalipiiri, olisivat he saaneet, niillä kun monilla tienoilla oli noin 20:s osa äänistä, 20:n osan niistä edustajista, jotka tällaisesta piiristä tulevat ja sillä tavalla saaneet 3, 4 tahi kokonaista 5 edustajaa, jos koko maa olisi ollut yhtenä piirinä.

Komitea, joka laati vaalilaki-ehdotuksen, tahtoi vaalipiirit niin suuriksi kuin suinkin. Mutta tämä suhteellinen vaalitapa oli aivan outo ja yleinen mielipide pelkäsi, eikä ilman syytäkään, suuria vaalipiirejä. Me olimme onnelliset, saa sanoa, että saatiin vaalipiirit niinkin suuriksi, kun ne nyt ovat. Verraten muihin maihin ovat meidän vaalipiirimme aika suuret. Mutta vielä parempi olisi, suhteellisuuteen nähden, jos ne olisivat suuremmat. Ei kukaan ole jälestäpäin moittinut, että ne olisivat liika suuret, mutta hyvin moni on jo valittanut, että ne ovat liika pienet. Tämä on hyvä merkitä, ja kehitys on epäilemättä kulkeva siihen suuntaan, että vaalipiirit laajennetaan. Esim. voisi melkein ilman muuta, minä luulen, nyt jo muodostaa koko läänistä yhden vaalipiirin. Hämeen lääni tulisi olemaan yhtenä vaalipiirinä, Turun ja Porin sekä Vaasan läänit samaten j. n. e. Se olisi suuri askel eteenpäin. Toinen kysymys on, voidaanko ilman muuta mennä tuohon loppumaaliin, jonka mukaan koko maa olisi yksi vaalipiiri. Siinä syntyy muutamia vaikeuksia. Minä luulen, että ne voisi voittaa. Tässä ei ole tilaisuutta aivan tarkkaan selittää, mitä vaikeuksia siitä tulisi ja olisivatko edut suurempia kuin koituvat epäkohdat. Varma on minusta, että vaalipiirit joskus laajennetaan, ja ehkä nopeammin, kuin nyt voimme arvata, tullaan siihen, että koko maa muodostaa yhden vaalipiirin. Moni on sanonut, että on aivan liian aikaista nyt ryhtyä vaalilain muuttamiseen. Siinä voi olla perää. Valiokunta voisi miettiä tätä asiaa. Koska ehdotus nyt kerran on tehty, kannatan minä, että se lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus Perustuslakivaliokuntaan.

40) Äänestyksistä Eduskunnassa.

Esitetään ed. Järvisen y. m. anomusehdotus n:o 215, koskeva V. J:n muuttamista siten, että äänestykset Eduskunnassa tapahtuisivat avoimesti, ja lähetetään se tekijänsä ehdotuksesta Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 24).

41) Virastopalvelijain ja vahtimestarien aseman järjestäminen.

Tätä koskevan, ed. Ahlroosin anomusehdotuksen n:o 64 (Liitteet III siv. 156), selostaa ed. Ahlroos ja ehdottaa sen lähettämistä Perustuslakivaliokuntaan, lausuen:

Ed. Ahlroos: Då i dag tidigare en petition, som angick tjänstemän, blifvit remitterad till grundlagsutskottet, anser jag

att, om här också är fråga om ett lägre slag af tjänstemän, saken är af grundlagsnatur, hvarför jag föreslår remiss till grundlagsutskottet.

Puhemies ilmoittaa puhemiesneuvoston päättäneen ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää:

ed. Sirola, kannattaen ed. Ahlroosin tekemää ehdotusta.

Hyväksytään vastattavaksi seuraava äänestysesitys:

Ken tahtoo anomusehdotuksen lähetettäväksi Lakivaliokuntaan äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on anomusehdotus päätetty lähettää Perustuslakivaliokuntaan.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla, joten anomusehdotus n:o 64 on päätetty lähettää Lakivaliokuntaan.

42) Juutalaiset.

Ed. Airolan y. m. anomusehdotus n:o 209, juutalaisten asumis- ja kansalaisoikeuksia rajoittavien lakimääräysten kumoamisesta, lähetetään hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 60).

43—44) Yhtiöiden, osuuskuntien y. m. oikeus maalla olevan kiinteän omaisuuden hankintaan.

Tämän oikeuden rajoittamista koskevan, ed. Hannes Gebhardin eduskuntaesityksen n:o 11 (Liitteet IV siv. 7), selostaa seuraavasti

Ed. Käpy: Pääasiallisesti niillä perusteilla, jotka 1907 ja 1908 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä asiasta jätetty eduskuntaesitys sisältää, ehdotetaan tässäkin eduskuntaesityksessä, että eduskunta säädetyssä järjestyksessä hyväksyisi sekä jättäisi Keisarin ja Suuriruhtinaan vahvistettavaksi eduskuntaesityksen laiksi, joka sisältää erinäisiä määräyksiä rajoitetusta yhtiöiden, osuuskuntien ja yksityishenkilöiden oikeudesta hankkia itselleen kiinteää omaisuutta maalla. Tämä lakiehdotus on laadittu saman suntaiseksi kuin ed. Hannes Gebhardin aikaisemmin eduskunnalle jättämä esitysehdotus, kuitenkin huomioon ottamalla niitä muistutuksia, joita suuressa valiokunnassa asiaa käsiteltäessä tehtiin. Tähän lakiehdotukseen liittyy sen lisäksi ehdotus laiksi, jossa ehdotetaan osakeyhtiölain erinäisten pykälien muuttamista toisin kuuluviksi ja jotka muutokset johtuvat ensin mainitusta varsinaisesta lakiehdotuk-

sesta. Ehdotan että eduskuntaesitykset lykättäisiin talousvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Talousvaliokuntaan.

Samaa asiata koskevan, ed. Wuorimaan y. m. eduskuntaesityksen n:o 2, selostaa ed. Wuorimaa ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 14).

45) Rappeuden ehkäisemisestä erinäisillä maatiloilla.

Esitetään ed. Hannes Gebhardin tämän sisältöinen eduskuntaesitys n:o 7 (Liitteet IV siv. 18), joka selostajansa ed. Kolkin ehdotuksesta lähetetään Talousvaliokuntaan.

46) Maan pakkolunastus viljelystiloiksi.

Tätä koskevan, ed. Hannes Gebhardin y. m. eduskuntaesityksen n:o 6 (Liitteet IV siv. 22), selostaa ed. Kolkki ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan.

47) Suurista maanomaisuuksista johtuvien epäkohtien ehkäiseminen.

Tätä koskevan, ed. Hannes Gebhardin anomusehdotuksen n:o 32 (Liitteet IV siv. 5), selostaa ed. Kolkki ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan.

48) Laki keinotekoisten lannoitusaineiden kaupasta.

Esitetään ed. Kallion y. m. uuden lain säätämistä tästä asiasta koskeva anomusehdotus n:o 17 (Liitteet IV siv. 46), ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan.

49) Vesiperäisten maitten viljelyskuntoon saattaminen.

Tätä koskeva ed. Kallion y. m. anomusehdotus n:o 14 (Liitteet IV siv. 29), lähetetään selostajansa ed. Kallion ehdotuksesta Talousvaliokuntaan.

50) Vesioikeuslaki.

Esitetään ed. Kairamon y. m. allekirjoittama, tämän lain 3 luvun muuttamista koskeva anomusehdotus n:o 21 (Liitteet V siv. 91), ja lausuu sen johdosta

Ed. K a i r a m o : Yhdessä seuraavan päiväjärjestyksessä olevan anomusehdotuksen kanssa vastaa tämä anomusehdotus erästä jo 1907 vuoden valtiopäivillä tehtyä anomusehdotusta. Teknillisistä syistä ja asian käsittelyn helpottamista varten on tämä jaettu kahtia. Anomusehdotuksessa ehdotetaan, että ensiksi kokoontuville valtiopäiville valmistettaisiin arm. esitys, jolla vesioikeuslain 3 luvun 11 §:stä poistettaisiin sanat: »ilman että vähintäin puolet vesiperäisen maan omistajista sitä vastustaa» sekä että ryhdyttäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, joilla lakkautettaisiin nyt asianomaisilla virastoilla tavallinen vaatimus kaksinkertaisen ammattilausunnon antamisesta asioissa, jotka koskevat vesiperäisten maiden kuivattamista. Ehdotan, että anomusehdotus lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Ed. K a l l i o : Meidän nykyinen vesioikeuslakimme tekee eroituksen tavallisen kuivan maan ojituksen ja vesiperäisten maiden kuivatuksen välillä. Tämä ed. Kairamon anomuksessa mainittu 11 pykälä koskee jälkimmäistä kohtaa. Kummassakin tapauksessa annetaan laissa maanviljelijälle oikeus vesien laskemiseen, toisten maitten kautta, mutta jälkimäisessä tapauksessa vesiperäisten maitten kuivattamisessa ei kuitenkaan velvoiteta alla-asuvia asukkaita tämän ojituksen toimeenpanoon. Kuitenkin tämä mainittu 11 pykälä antaa tilaisuuden sille, joka haluaa, kuivattaa tällaista maata, ellei puolet maanomistajista vastusta hänen kuivatusyritystään, tilaisuuden, paitsi työn suorittamiseen, jonka hän saa joka tapauksessa toteuttaa, myös nautinto-oikeuden alla oleviin maihin niin pitkäksi ajaksi, että hän saa täyden korvauksen niistä kustannuksista, jotka hän on siihen pannut ei kumminkaan pitemmäksi ajaksi kun 50 vuodeksi. Anomuksen tekijät tahtovat nyt että poistettaisiin tuo määräys »ilman että puolet maanomistajista sitä vastustavat». Mutta siitä olisi seurauksena se, että jos yksi maanomistaja vastoin kaikkein muiden tahtoa kaivattaisi ojan, niin hän saisi kaikkein alempana asuvien maat, vaikkei ojasta olisi heillä mitään hyötyä, enintäin 50 vuodeksi alistetuksi nautinto-oikeutensa alle. Sosialistien pakkoviljelyslaki antaa kuitenkin armon aikaa 2 vuotta maanomistajille, mutta tämä esitys veisi maanomistajilta tilukset, vaikka he kaikki paitsi tämä yksi olisivat yksimielisesti sitä vastaan. Siinä armollisessa esityksessä, joka annettiin v. 1900 valtiopäiville, oli jätetty maanomistajille tilaisuus jälestäpäin, vaikkeivät ojituskokouksessa yhtyisikään tämän ojan kaivamiseen, saada yhtyä korvauksen maksoon. Valiokunta poisti tuon etuuden, joten nyt on jätetty tilaisuus yhtyä siihen ainoastaan niille, jotka tuossa kokouksessa ilmoittautuvat osanottajiksi ja jos puolet ovat asian puolella niin saa hän nautinto-oikeuden vielä tiluksiin. Minä toivon, kun nyt tämä anomus kolmannen kerran lähetetään valiokuntaan, että

se ottaisi tämän seikan vakavasti harkittavakseen ja osoittaisi että tämän lauseen poistaminen johtaisi »ojasta allikkoon».

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus n:o 21 Laki- ja talousvaliokuntaan.

51—52) Määräraha vesiperäisten maitten viljelyskuntoon saattamiseksi.

Esitetään ed. Kairamon y. m. allekirjoittama, tämän määrärahan lisäämistä tarkoittava anomusehdotus n:o 20, (Liitteet IV siv 30) ja lähetetään se selostajan, Kairamon ehdotuksesta Talousvaliokuntaan.

Ed. Koskelinin y. m. lähinnä edellä mainittua asiaa koskeva anomusehdotus n:o 57, jonka selostaa ed. Koskelin, lähetetään hänen ehdotuksestaan niinikään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 32).

53) Margariinikysymys.

Ed. Branderin y. m. eduskuntaesitys n:o 31, sisältävä ehdotuksen laiksi margariinin ja margariinijuuston valmistuksesta ja kaupasta (Liitteet IV siv. 95), selostaja ed. Brander, lähetetään Talousvaliokuntaan.

54) Maanviljelysretkeilyt.

Esitetään ed. Weijolan y. m. anomusehdotus n:o 186 vuotuisen määrärahan myöntämisestä maanviljelysharrastusten elvyttämiseksi toimeenpantavia retkeilyjä varten (Liitteet VIII siv. 176), jonka selostaa ed. Weijola, ehdottaen sen lähetettäväksi Talousvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa Puhemiesneuvoston päättäneen ehdottaa tämän anomusehdotuksen lähetettäväksi Maatalousvaliokuntaan.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus Maatalousvaliokuntaan.

55) Tapporahoja hylkeistä.

Esitetään ed. Hedbergin ja Sundblomin anomusehdotus n:o 112 määrärahan myöntämisestä tapporahoiksi hylkeistä, sekä kalastuselinkeinon edistämisestä, jonka selostaa ed. Sundblom, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 39).

56) Kunnallismetsäjärjestelmän edistäminen.

Tätä koskevan, ed. Hainarin y. m. anomusehdotuksen n:o 1 selostaa ed. Hainari, jonka ehdotuksesta se lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 43).

57—58) Kalastusolot Laatokalla.

Ed. Hainarin y. m. anomusehdotuksen n:o 3, joka koskee kalastuselinkeinon edistämistä Laatokalla, selostaa ed. Hainari ehdottaen sen lähetettäväksi Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 56).

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Pykälä: Niinkuin eduskunnassa tunnetaan, on kalastus niitä harvoja kysymyksiä, joissa eduskunta on tehnyt lopullisen päätöksen 1907-vuoden valtiopäivillä. Mutta ikävä kyllä ei hallitus ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin eduskunnan päätöksen johdosta, vaikka vuosi juuri menee umpeen. Ja kalastusoloissa on epäkohtia, sitä osoittaa nytkin tehdyt anomukset, mutta minä en usko että tällä anomuksella joudutetaan asiaa eteenpäin. Päinvastoin saa hallitus syytä odottaa mitä eduskunta päättää. Eikö olisi toista tietä kehotettava hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin eduskunnan päätöksen toteuttamiseksi. En tahdo estää anomusta valiokuntaan pääsemästä, mutta minä luulen, että tällä kertaa ei ole syytä ottaa sitä käsiteltäväksi, niin kipeä kohta kuin se onkin.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus Talousvaliokuntaan.

Esitetään ed. Arokallion vastamainittua asiaa koskeva anomusehdotus n:o 200, ja lähetetään se Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 50).

59) Vaivaishoitoasetuksen muuttaminen.

Esitetään ed. Lanton y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 59, ja lähetetään se Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 92).

60—61) Aitausasetuksen muuttaminen.

Ed. Pykälän y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 97, lähetetään Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 57).

Samoin ed. Arokallion samaa tarkoittava anomusehdotus n:o 199 (Liitteet V siv. 59.)

62—65) Metsästysasetuksen muuttaminen.

Ed. Ahmavaaran tätä koskeva eduskuntaesitys n:o 16, lähetetään Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 5).

Samoin ed. Komun y. m. anomusehdotus n:o 80 (Liitteet V siv. 87),

ed. Kaarneen anomusehdotus n:o 89 (Liitteet V siv. 84) ja

ed. Heikkisen y. m. anomusehdotus n:o 129 (Liitteet V siv. 82), otka kolme viimemainittua myös koskevat samaa asiaa.

66) Sotilaskyyditys.

Esitetään ed. Sipposen y. m. anomusehdotus n:o 11 tätä koskevien asetusten tarkastamisesta ja lähetetään se Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 53).

67) Keisarinpitäjät.

Esitetään ed. Ahmavaaran y. m. anomusehdotus n:o 40 hallituksen nimitysoikeuden lakkauttamisesta keisarinpitäjissä ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv 6).

68) Työväenopistot.

Ed. E. S. Yrjö-Koskisen anomusehdotus n:o 122, kannatusavun myöntämisestä työväenopistoille, jonka selostaa ed. Käkikoski, lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 55).

69) Koulukeittojen järjestäminen.

Tätä koskeva ed. Peltosen anomusehdotus n:o 95 lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 77).

70) Maalaiskansakoulujen köyhien oppilasten avustaminen.

Ed. Lanton y. m. anomusehdotuksen n:o 74, joka koskee määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen köyhien oppilasten ruoka- ja vaatetusavuksi (Liitteet VI siv. 81), selostaa seuraavasti

Ed. L a n t t o: Kun neljännes vuosisata sitten olin kansakoulunopettajana, näin surukseni, että oppilasten ravinto oli aivan epätyydyttävää. He tulivat kouluun aamulla seitsemän aikaan, lähtivät sieltä 3—4 tienoissa, pääsivät kotiinsa 6:n jälkeen illalla, matkan pituuden mukaan. Surkuttelin että lasten piti niin huonoilla eväillä koulua käydä. Monet sairastuivat ja kuolivatkin kesken ikäänsä. Minä ihmettelen, että nyt, kun on neljännes vuosisata kulunut, sivistyneessä Suomessa ollaan vielä samalla kannalla. Toivoisin että arvoisat edustajat vaalisivat tätä asiaa erityisellä lämmöllä, että lapset saisivat riittävästi ravintoa koulua käydessään, sillä on välttämätöntä, että sielun ja ruumiin kasvatus menevät yhtä rintaa, ettei ainakaan toisen kustannuksella estetä toisen edistystä. Ehdotan anomuksen lähettämistä sivistysvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

71) Määräraha koulukeittojen järjestämiseksi.

Ed. Käkikosken y. m. tätä koskevan anomusehdotuksen n:o 55 (Liitteet VI siv. 74) selostaa seuraavasti:

Ed. K ä k i k o s k i: Tämäkin anomus koskee koulukeittojen järjestämistä. Samasta asiasta tekivät useat allekirjoittajista jo anomuksen edellisille valtiopäiville. Tämä anomus poikkeaa äsken luetuista siinä suhteessa, että tässä pyydetään pienempää rahasummaa ja pyydetään sitä Koulukeittoyhdistyksen käytettäväksi, yhdistyksen joka on tämän toimen meidän maassamme alkuun pannut ja järjestänyt ja joka pitää päätehtävänänsä tietojen levittämistä koulukeittoasiasta ja koulukeittojen perustamista. Pyydetään, perusteluihin viittaamalla, että eduskunta myöntäisi koulukeittojen järjestämiseen kansakoululapsille v:ksi 1909 10,000 markkaa, sekä määräisi sen rahasumman käyttöoikeuden Koulukeittoyhdistykselle.

Anomusehdotus lähetetään S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

72) Enemmän valtioapua kansanopistoille.

Tätä koskeva ed. Kareksen ja Sarasteen anomusehdotus n:o 167, jonka selostaa ed. K a r e s, lähetetään hänen ehdotuksestaan S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n (Liitteet VI siv. 54).

73) Kansanopistojen varattomien oppilaiden avustaminen.

Ed. Kareksen y. m. anomusehdotuksen n:o 169, joka koskee määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle varattomien oppilaiden apurahoiksi selostaa ed. K a r e s, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n (Liitteet VI siv. 54).

P u h e m i e s: Koska aika on kulunut pitkälle ja vielä on paljon anomusehdotuksia esittämättä täytyy keskeyttää istunto kello 6:ksi i. p.

Istunto keskeytetään kello 3,30 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan kello 6 i. p.

74) Pohja-, keski- ja yläkoulun lopullisesta järjestämisestä.

Esitetään ed. Peltosen tätä tarkoittava anomusehdotus n:o 182 (Liitteet VI siv. 87), jota selostaa seuraavasti:

Ed. P e l t o n e n: Niinkuin tunnettua, on maaseuduilla syntynyt ilahuttava kouluharrastus; yhteiskouluja toisensa jälkeen syntyy maalaiskuntiin. Mutta sen johdosta, ettei meillä ole vielä järjestettynä ajanmukaista keskikoulua, syntyy maaseuduille melkein yksistään vaan 8-luokkaisia yhteiskouluja. Tämä ei kuitenkaan voi olla kouluolojemme terveelliselle kehitykselle eduksi. Olisi sentähden jouduttettava keskikoulun järjestelyä, samoinkuin pohjakoulun ja yläkoulun nivellyttämistä keskikouluun. Siitä syystä pyydetään tässä anomuksessa, että eduskunta ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, joiden kautta voitaisiin jouduttaa pohjakoulun, keskikoulun ja yläkoulun lopullista järjestämistä. Ehdotan anomusta lähetettäväksi sivistysvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

75) Iisalmen suomalainen yhteiskoulu.

Ed. Nissisen y. m. anomusehdotuksen n:o 25 (Liiteet VI siv. 59), mainitun yhteiskoulun ottamisesta valtion huostaan, selostaa seuraavasti:

Ed. N i s s i n e n: Tämä anomusehdotus jätettiin eduskunnalle jo viime istuntokautena ja jätetään nyt jälleen. Viitaten siis niihin perusteluihin, jotka ovat esitettyinä 1908-vuoden edellisillä valtiopäivillä eduskunnalle annetussa anomusehdotuksessa, rohkenemme kunnioittaen pyytää eduskuntaa yhtymään alamaiseen anomukseen, että Iisalmen yhteiskoulu otettaisiin valtion huostaaan.

Pyydän kunnioittavimmin saada ehdottaa, että tämä anomusehdotus lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

76) Oulun suomalainen yhteiskoulu.

Ed. Kallion y. m. anomusehdotus n:o 116 korotetun valtionavustuksen myöntämisestä tälle koululle lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liiteet VI siv 48).

77) Porvoon suomalainen yhteiskoulu.

Tämän koulun ottamista valtion huostaan tarkoittava ed. Laineen y. m. anomusehdotus n:o 147, jonka selostaa ed. Laine, lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liiteet VI siv. 62).

78) Maarianhaminan yksityiset jatkoluokat.

Ed. Sundblomin y. m. anomusehdotuksen n:o 161, joka koskee Maarianhaminan yksityisten jatkoluokkien ottamista valtion huostaan ja samalla paikkakunnalla olevan 5-luokkaisen reaalioppilaitoksen järjestämistä täydelliseksi reaalilyseoksi, selostaa ed. Sundblom, jonka ehdotuksesta se lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liiteet VI siv. 64).

79) Käkisalmen yhteiskoulu.

Tämän ottamista valtion huostaan koskeva ed. Huoposen anomusehdotus n:o 206, jonka selostaa ed. Huoponen lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 65).

80) Pietarin suomalainen yhteiskoulu.

Ed Kivilinnan y. m. anomusehdotuksen n:o 208, joka koskee valtion kannatusavun myöntämistä Pietarin suomalaiselle yhteiskoululle (Liitteet VI siv. 49), selostaa ed. Kivilinna luettuaan anomuksen ponnen seuraavasti:

Ed. Kivilinna: Ne ehdot, joihin perusteluissa viitataan ovat, lyhyesti mainittuina, ne että lukuunottamatta venäjänkielen, Venäjän maantiedon ja historian opetusta, jotka erityisistä syistä täytyy asettaa poikkeukselliseen asemaan, noudatettaisiin koulussa samaa opetussuunnitelmaa, pääasiassa ainakin, kuin Suomen vastaavissa kouluissa, että opettavirkoja täytettäissä otettaisiin huomioon samat pätevyysehdot kuin yleensä valtioapua nauttivissa yksityiskouluissa Suomessa ja että tavalla tai toisella valmistettaisiin Suomen viranomaisille tilaisuutta seurata koulun toimintaa,

joskaan ei luonnollisista syistä virallista ylivalvontaa voi Suomen viranomaisille saada. Ehdotan anomuksen lähetettäväksi sivistysvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Sivistysvaliokuntaan.

81) Muistopatsas J. V. Snellmanille.

Tätä koskevan ed. Koskelinin y. m. anomusehdotuksen n:o 204, selostaa ed. Koskelin ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 124).

82) Eduskunnan kirjasto.

Ed. Helenius-Seppälän anomusehdotuksen n:o 174, joka koskee Eduskunnan kirjaston laajentamista yleiseksi yhteiskunnalliseksi kansalliskirjastoksi ja tiedonantotoimistoksi sekä 40,000 markan määrärahan myöntämistä vuodeksi 1909 mainittuun tarkoitukseen, selostaa ed. Helenius-Seppälä ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 8).

83) Valtioavun lisäämisestä teatterille „Kansan Näyttämö".

Ed. Kirjarinnan y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 195, lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 128).

84) Kalevalan kuvittaminen.

Määrärahan myöntämistä tähän tarkoitukseen koskevan ed. Setälän y. m. anomusehdotuksen n:o 9, selostaa ed. Soininen, jonka ehdotuksesta se lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liiteet VI siv. 123).

85) Vankeinhoitosiirtolat.

Ed. Vera Hjeltin y. m. anomusehdotuksen n:o 84, joka koskee vankeinhoitosiirtolain perustamista nuoria rikollisia sekä pienemmistä rikoksista tuomittuja, samoin kuin myös säälittävien, lieventäväin asianhaarain vallitessa rikoksen tehneitä henkilöitä varten, selostaa ed. Vera Hjelt ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 96).

86) Oppi- ja opetusvälineet.

Ed. Lahtisen y. m. anomusehdotus n:o 187, koskeva valtion omistaman oppi- ja opetusvälineiden kustannusliikkeen perusta-

mista, selostaja ed. Lahtinen lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv 94).

87—88) Uusi verolaki.

Sen säätämistä tarkoittava ed. Kallion y. m. anomusehdotus n:o 15, lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 8).

Ed. Hallsténin y. m. samaa asiata koskevan anomusehdotuksen n:o 157 (Liitteet II siv. 5), selostaa seuraavasti:

Ed. Hallstén: Tämä anomusehdotus on sen ehdotuksen uusiminen, jonka ed. Hjelt kaksilla edellisillä valtiopäivillä on esittänyt. Siinä huomautetaan kyllä niistä toimenpiteistä, joihin hallitus tämän vuoden kuluessa on asiassa ryhtynyt, mutta mainitaan myöskin että ne eivät koske asian ydinkohtaa eivätkä siis tee anomuksen uusimista tarpeettomaksi. Pyydän kunnioittaen ehdottaa, että se tälläkin kertaa lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan.

89) Vankeinkuljetusrasitus.

Esitetään ed. Huoposen y. m. anomusehdotus n:o 76, koskeva manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetusrasituksesta (Liitteet V siv. 52), jonka selostaja, ed. Huoponen, ehdottaa lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan tämän anomusehdotuksen lähetettäväksi Laki- ja talousvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Laki- ja talousvaliokuntaan.

90) Leimaverovapaus Lapin kihlakunnan asukkaille.

Tätä koskevan ed. Halosen anomusehdotuksen n:o 107 selostaa ed. Halonen ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 14).

91) Kolarin kappeliseurakunnan verotus.

Esitetään ed. Ahmavaaran anomusehdotus n:o 103 Kolarin kappeliseurakunnan asettamisesta verotukseen nähden samalle kannalle kuin Lapin kihlakunnan kunnat, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 16).

92) Talviposti Ruotsiin.

Esitetään ed. Sundblomin ja John Hedbergin anomusehdotus n:o 184 Eckerön kunnassa olevien postitalojen vapauttamisesta velvollisuudesta talvisaikana kuljettaa postia Grisslehamniin Ruotsissa, jonka selostaa ed. Sundblom ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 21)

93—94) Maanviljelys- ja meijerikoneiden tuontitulli.

Ed. Hannes Gebhardin y. m. anomusehdotuksen n:o 33, koskeva maanviljelys- ja meijerikoneista sekä koneteollisuudessa tarvittavista raaka-aineista menevien tullimaksujen osaksi poistamista, osaksi arvon mukaan maksettaviksi määräämistä, selostaa ed. Pullinen, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan. (Liitteet II, siv. 11).

Samoin ed. Huoposen y. m. anomusehdotus n:o 77, koskeva mainittujen tullimaksujen lakkauttamista, jonka selostaa ed. Huoponen (Liitteet II siv. 13).

95—96) Meijerilainat.

Esitetään ed. Wuorimaan y. m. anomusehdotus n:o 140, osuusmeijereille myönnettyjen meijerilainojen maksuajan pidentämisestä, jonka anomusehdotuksen selostaa ed. Wuorimaa ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 37).

Ed. Tantun anomusehdotus n:o 164, erinäisten helpoitusten myöntämisestä meijerilainojen ehtoihin, lähetetään selostajan, ed. Tantun ehdotuksesta Valtiovarainvaliokuntaan. (Liitteet II siv. 33).

97) Maksut iltamista.

Ed. Huoposen ilmoittamasta anomusehdotuksesta n:o 78, joka koskee iltamien toimeenpanemisesta kannettavien maksujen lakkauttamista lausuu:

Ed. Huoponen: Samanlainen anomus jätettiin jo vuoden 1907 valtiopäivillä. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä 11 sivulla 25 käsitellään kysymyksenalaista anomusta ja valiokunta erikoisesti suosittelee tämän anomuksen toteuttamista. Siinä sanotaan nim., että valiokunnan mielestä olisi suotavaa, ettei yleissivistävistä iltamista, huveista ja muista sen tapaisista tilaisuuksista, ainakaan

maaseudulla, kannettaisi maksuja valtiolle. Kun valiokunnan ehdottama ponsi, jonka eduskunta on hyväksynyt kuuluu: »että eduskunta, nojaten valtiopäiväjärjestyksen 43 pykälän säädöksiin, alamaisessa kirjelmässä alistaisi Keisarilliselle Majesteetille tuossa mietinnössä esitetyt huomautukset ja esitykset», joten siis tämä anomus voidaan hallinnollista tietä toteuttaa ja iltamamaksut lakkauttaa, sillä onhan luonnotonta, että valtio verottaa sivistystarkoituksista tuloja itselleen — niin minun mielestäni hallitus voisi ryhtyä nyt ensi tilassa toimenpiteisiin tämän anomuksen toteuttamiseksi. Ja kun se sitä tietä voi nopeammin toteutua, niin pyydän peruuttaa tämän anomuksen, mihin kaikki muutkin allekirjoittajat suostuvat, ja toivon että eduskunta myös tähän suostuu.

P u h e m i e s: Koska ed. Huoponen on luopunut anomusehdotuksestaan eikä kukaan muukaan sen allekirjoittajista kannata sitä, niin enemmät toimenpiteet asiassa raukeavat.

98—99) Työväenvakuutus.

Esitetään ed. Hoikan y. m. anomusehdotus n:o 99, koskeva yleisen vanhuus- ja ansiokyvyttömyys- sekä leskien ja orpojenvakuutuksen aikaansaamista. Selostajan, ed. H o i k a n ehdotuksesti anomusehdotus lähetetään T y ö v ä e n a s i a i n v a l i o k u n t a a n (Liitteet IX siv. 87).

Esitetään ed. Hedvig Gebhardin anomusehdotus n:o 221, komitean asettamisesta tutkimaan äitiysvakuutuksen mahdollisuutta ja järjestelyä maassa, jonka anomuksen selostaa ed. H a l l s t é n ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan T y ö v ä e n a s i a i n v a l i o k u n t a a n (Liitteet IX siv. 95).

100—101) Palkkaussääntö.

Ed. Kaarneen ja Helenius-Seppälän eduskuntaesityksen n:o 26, sisältävä ehdotuksen laiksi palkkaussäännön 30 p:ltä tammik. 1865 sekä erinäisten myöhempien samaa asiaa koskevien asetusten kumoamisesta, selostaa ed. K a a r n e ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan T y ö v ä e n a s i a i n v a l i o k u n t a a n. (Liitteet IX siv. 47);

Ed. Kallion y. m. samaa asiata koskevan anomusehdotuksen n:o 198, selostaa ed. K a l l i o ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan T y ö v ä e n a s i a i n v a l i o k u n t a a n (Liitteet IX siv 53).

102) Työväensuojelus.

Esitetään ed. Paasivuoren anomusehdotus N:o 110, esityksen antamisesta työväen suojeluslaiksi sekä 8-tuntisen pisimmän sallitun työpäivän säätämisestä ja lähetetään se selostajan, ed. Paasivuoren ehdotuksesta Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 64).

103) Valtion työolojen järjestäminen.

Esitetään ed. Koposen y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 81, jonka selostaa ed. Koponen ja lähetetään hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 73).

104—105) Kahdeksantuntinen työpäivä.

Ed. Ahlroosin anomusehdotuksen n:o 63, 8 tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta koetteeksi valtion teollisuuslaitoksissa, selostaa ed. Ahlroos ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan. (Liitteet IX siv. 71), samoin

Ed. Siveniuksen y. m. anomusehdotus n:o 190, samasta asiasta, jonka selostaa ed. Kirves, lähetetään hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 72).

106) Sunnuntaityö.

Esitetään ed. Kaarneen anomusehdotus n:o 109, sunnuntaityön poistamisesta kaikilla sekä valtion että yksityisten liike- ja toimialoilla, jonka selostaa ed. Kaarne ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 80).

107) Yötyö kirja- ja kivipainoissa.

Yötyön poistamista mainituissa laitoksissa koskevan ed. Waljakan y. m. anomusehdotuksen n:o 196 selostaa ed. Waljakka ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 81).

108) Työttömyysvakuutus.

Esitetään ed. Paasivuoren anomusehdotus n:o 39 työttömyyden laajuutta koskevan tutkimuksen toimeenpanemisesta, työttö-

myysvakuutuksen aikaansaamisesta sekä hallituksen toimenpiteistä työttömyyden tuottaman puutteen torjumiseksi, jonka selostaa ed. Paasivuori (Liitteet IX siv. 100).

Anomusehdotuksen johdosta lausuu:

Senaattori Stenroth: Olen pyytänyt puheenvuoroa ainoastaan ilmoittaakseni olevani yhtä mieltä anomuksentekijäin kanssa siitä, että meillä on ryhdyttävä tutkimaan työttömyyden syitä, laajuutta ja seurauksia, jotta näiden tutkimusten nojalla voitaisiin laatia ehdotuksia siitä, missä muodossa, millä tavalla tulisi mahdolliseksi, ellei ehkäistä, niin ainakin lieventää työttömyyden sekä työntekijälle ja hänen perheelleen että koko yhteiskunnalle turmiollisia seurauksia. Siihen, että tämä asia ei aikaisemmin ole meillä tullut päiväjärjestykseen, on epäilemättä osaltaan vaikuttanut se seikka, että tämä asia ei ole meidän työväestön ammattijärjestöjen puolelta saanut osakseen huomiota eikä työtä, kuten yleensä on tapahtunut niissä maissa, joissa työttömyyden vakuutuksen alalla jo on jonkunlaisia tuloksia saavutettu. Mutta joskin niin on, on asia siitä suuresta yhteiskunnallisesta merkityksestä, että mielestäni sen tutkimista ei ole siirrettävä epämääräiseen tulevaisuuteen, vaan on käsitykseni mukaan hallituksella täysi syy ottaa tässä asiassa alote. Tarkoitukseni onkin ollut ottaa tämä asia puheeksi ensi tilassa senaatissa sekä ehdoittaa tällaisen komitean asettamista, jota anomuksessa tarkoitetaan. Olen tahtonut tämän saattaa etupäässä työväenasiainvaliokunnan tietoon, jonne esillä oleva anomus lähetettänee.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus Työväenasiainvaliokuntaan.

Seuraava istunto on ensi tiistaina kello 1/212 päivällä.

Istunto päättyy kello 7,16 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

10. Tiistaina 25 p. elokuuta

Klo 11,30 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

1) Edust. Ahmavaaran y. m. sekä V. T. Rosenqvistin y. m. anom. ehd. n:o 202 Suomen asiain valmistelun ja alamaisen esittelyn säilyttämisestä perustuslain mukaisella kannalla.

2) Edust. Tulikouran y. m. edusk. esit. n:o 9 sisältävä ehdotuksen asetukseksi 19 p:nä kesäk. 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:ään pantavasta lisäyksestä.

3) Edust. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 128 muutoksista ja lisäyksistä arm. asetukseen säästöpankeista.

4) Edust. G. G. Rosenqvistin y. m. anom. ehd. n:o 85 asukasten ja tehtaiden oikeuksien järjestämisestä niihin kruununtaloihin, jotka muutamat tehtaat vanhempien asetusten nojalla ovat talojen asukkaita sivuuttaen perinnöksi ostaneet.

5) Edust. Wuorimaan y. m. edusk. esit. n:o 1 sisältävä ehdotuksen laiksi valtuusmiehistä ja yleisistä asianajajista.

6) Edust. Wuorimaan y. m. anom. ehd. n:o 6 yhtenäisen maarekisterijärjestelmän aikaansaamisesta.

7) Edust. Kävyn anom. ehd. n:o 100 ehdollisten tuomioiden käytäntöön ottamisesta.

8) Edust. Sulo Wuolijoen anom. ehd. n:o 188 Rikoslain muuttamisesta siihen suuntaan, että ehdollisella tuomiolla tulisi olemaan mahdollisimman laaja ala rankaisusysteemissä.

9) Edust. Anton Huotarin anom. ehd. n:o 111 vankiloissa käytettyjen vanhettuneiden rangaistusten poistamisesta ja vankilain sisällisen järjestyksen muuttamisesta.

10) Edust. Ängeslevän y. m. anom. ehd. n:o 91 arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle sellaiseksi lisäykseksi voimassa olevaan Rikoslakiin, että sukupuoliyhteys mielisairaan aviopuolisonkin kanssa tulisi rangaistuksen alaiseksi.

11) Edust. Anni Huotarin y. m. anom. ehd. n:o 82 aviovaimon toimivaltaa ja pesän omaisuuden hallintoa koskevan lainsäädännön uudistamista.

12) Edust. Hultinin y. m. anom. ehd. n:o 133 aviovaimon toimivaltaa ja oikeutta lapsiinsa sekä pesän omaisuuden hallintoa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

13) Edust. Alma Jokisen y. m. anom. ehd. n:o 153 aviovaimon oikeutta lapsiinsa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

14) Edust. Gripenbergin y. m. anom. ehd. n:o 46 Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n muuttamisesta.

15) Edust. Hultinin y. m. anom. ehd. n:o 134 oikeuden myöntämisestä naiselle samoilla ehdoilla kuin mieskin päästä valtion virkoihin.

16) Edust. Käkikosken y. m. anom. ehd. n:o 158 lainsäädäntötoimenpiteistä hakukelpoisuuden tunnustamiseksi naiselle kaikkiin valtion virkoihin.

17) Edust. Ängeslevän y. m. anom. ehd. n:o 170 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta.

18) Edust. E. S. Yrjö-Koskinen y. m. anom. ehd. n:o 121 lisäyksestä Rikoslain voimaanpanoasetuksen 20 §:n 2 kohtaan.

19) Edust. Dagmar Neoviuksen y. m. anom. ehd. n:o 126 lainsäätämistoimenpiteistä, jotka tarkoittavat oikeudellisen suojan lapsille julmuutta, pahoinpitelyä ja turmiollista työvoiman käyttöä vastaan.

---

20) Edust. Soinisen y. m. edusk. esit. n:o 22 sisältävä ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista.

21) Edust. Peltosen anom. ehd. n:o 183 laajemman hakukelpoisuuden myöntämisestä valtion virkoihin realilyseon keskikoulun oppimäärän suorittaneille.

22) Edust. W. Korhosen y. m. anom. ehd. n:o 194 esityksen antamisesta Eduskunnalle koululääkäritoiminnan järjestämisestä koulujen ja niiden oppilaiden terveydenhoidon valvontaa varten.

23) Edust. Sohlbergin y. m. anom. ehd. n:o 179 raittiusopetuksen järjestämisestä maan vankeinhoitolaitoksiin.

24) Edust. Storbjörkin y. m. anom. ehd. n:o 50 kuoletuslainojen myöntämisestä yleisistä varoista nuorisoseurojen rakennusyrityksiä varten.

25) Edust. Sundblomin anom. ehd. n:o 162 määrärahan myöntämisestä vuodeksi 1909 luentotoiminnan ja nuorisoseurojen pyrintöjen avustamiseksi.

26) Edust. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anom. ehd. n:o 120 hengellisen hoidon järjestämisestä mielisairasten hoitolaitoksiin.

27) Edust. Weijolan y. m. anom. ehd. n:o 102 alaikäisten tupakan käytön rajoittamisesta.

---

28) Edust. Kairamon y. m. anom. ehd. n:o 22 valtion asutustoiminnan järjestämisestä.

29) Edust. Kairamon y. m. anom. ehd. n:o 23 tilanhaltijain hallinta-oikeuden järjestämisestä niillä tiloilla, jotka valtion toimenpiteestä muodostetaan tilattomille luovutettaviksi.

30) Edust. Castrénin y. m. edusk. esit. n:o 29 sisältävä ehdotuksen laiksi maanhankinnasta tilattomalle väestölle.

31) Edust. Cederbergin edusk. esit. n:o 30 sisältävä ehdotuksen laiksi maan hankkimisesta tilattomalle maalaisväestölle.

32) Edust. Ahmavaaran anom. ehd. n:o 61 kruunun metsämaitten asuttamisen edistämisestä.

33) Edust. Kairamon y. m. anom. ehd. n:o 125 uudisasutuksen edistämisestä kruunun metsämailla.

34) Edust. Kaarneen anom. ehd. n:o 87 erinäisistä toimenpiteistä maan hankkimiseksi tilattomalle väestölle.

35) Edust. Kaarneen anom. ehd. n:o 108 kruunun torpparien hallintaoikeuden järjestämisestä.

36) Edust. Tannerin y. m. anom. ehd. n:o 193 valtion omistaman maaomaisuuden säilyttämisestä valtion hallussa ja eräiden yhtiöiden ja yksityisten velvoittamisesta laissa tarkemmin määrättävillä ehdoilla valtiolle luovuttamaan omistamansa metsä- ja viljelysmaat.

37) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 106 oikeuden myöntämisestä Lapin kihlakunnan väestölle saada vapaasti kruunun metsistä ottaa tuulenkaatoja, liekopuita sekä juurakoita ynnä koota poronjäkälää.

38) Edust. Vaheen y. m. anom. ehd. n:o 117 Kärsämäen ja Haapaveden kunnissa sijaitsevan n. s. Piipsannevan kuivattamisesta.

39) Edust. Kivilinnan y. m. anom. ehd. n:o 142 kruunun tiloilla olevien torpanalueiden muodostamisesta eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

40) Edust. Kaarneen ja Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 176 arm. esityksen antamisesta asetukseksi joka kieltää 19 p:nä kesäk. 1902 annetun maanvuokralain häätöä koskevain pykäläin käytännössä sovelluttamisen.

41) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 172 uudisasutuksen edistämisestä Lapin kihlakunnassa.

42) Edust. Pullisen y. m. anom. ehd. n:o 137 valtion maanviljelystarkotuksiin harjottaman lainausliikkeen uudesta järjestämisestä.

---

43) Edust. Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 67 arm. esityksen antamisesta laiksi, joka kieltää korvauksen maksamisen juovutus-

juomaliikkeen harjoittajille, kun he kieltolain tahi muiden mainittua liiketointa supistavien lakimääräysten johdosta lakkauttavat liikkeensä.

44) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 225 voimassa olevan kalastussäännön eräitten pykälien muuttamisesta.

45) Edust. Koiviston y. m. anom. ehd. n:o 69 laidunmaksun lakkauttamisesta kruunun metsämailla käyviltä hevosilta ja nautakarjalta.

46) Edust. Hiltulan y. m. anom. ehd. n:o 19 laidunmaksun lakkauttamisesta kruunun metsämailla Oulun läänissä.

47) Edust. Arajärven y. m. anom. ehd. n:o 52 apteekkiolojen uudestaan järjestämisestä.

48) Edust. Vikmanin y. m. anom. ehd. n:o 155 apteekkilaitoksen uudestaan järjestämisestä.

49) Edust. Koskelinin ja Huoposen anom. ehd. n:o 205 apteekkiolojen perinpohjaisesta ja yhdenmukaisesta järjestämisestä.

50) Edust. Wirkkusen y. m. anom. ehd. n:o 165 serumtutkimus- ja valmistuslaitoksen perustamisesta maahan.

51) Edust. Sipposen y. m. anom. ehd. n:o 8 terveys- ja sairashoitoolojen yhtenäisestä järjestämisestä.

52) Edust. V. Hjeltin ja Nissisen anom. ehd. n:o 118, terveydenhoitosäännön täydentämisestä siihen suuntaan että terveydenhoitolautakuntiin valittaisiin naispuolisia terveydenhoidon tarkastajia.

53) Edust. Pykälän y. m. anom. ehd. n:o 98 piirilääkärin virkojen lakkauttamisesta ja kunnanlääkärijärjestelmän edelleen kehittämisestä.

54) Edust. Huoposen y. m. anom. ehd. n:o 75 valtioavun korottamisesta ja rakennuslainojen myöntämisestä maalaiskuntien sairastupia varten.

55) Edust. Ängeslevän y. m. anom. ehd. n:o 160 määrärahan myöntämisestä jokaiseen kuntaan kurssin suorittaneen kätilön käytettäväksi synnytystiloissa vähävaraisille vaatetukseen ja muihin välttämättömiin tarpeisiin.

56) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 105 eläkkeen myöntämisestä kuntien palveluksessa oleville kätilöille.

57) Edust. Wuorimaan y. m. anom. ehd. n:o 141 langettavatautisten hoitoa varten perustettujen yksityisten hoitolaitosten kannattamisesta ja langettavatautisten hoitokysymyksen järjestämistä koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

58) Edust. Pykälän y. m. anom. ehd. n:o 214 tylsämielisten hoidon järjestämisestä sekä kasvatus- ja hoitolaistosten perustamisesta niitä varten.

59) Edust. Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 68 komitean asettamisesta hankkimaan selvitystä valtion tupakkamonopoolin toimeenpanon mahdollisuudesta Suomessa, sekä sitä koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

60) Edust. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 30 maalaiskoulujen rakennus- ja ylläpitokustannuksiin osoitetun määrärahan korottamisesta.

61) Edust. Airolan y. m. anom. ehd. n:o 210 muutoksesta luotsi- ja majakkalaitosta koskevaan asetukseen 21 p:ltä huhtik. 1903.

62) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 16 voimassa olevan matkustussäännön kumoamisesta ja uuden säätämisestä.

63) Edust. John Hedbergin y. m. anom. ehd. n:o 185 sanomalehtiä postissa lähetettäessä tilaajalta postinhoitajalle menevän maksun poistamisesta.

64) Edust. Arajärven y. m. anom. ehd. n:o 12 Haminan ja Haapasaaren luotsien palkkaukseen pidätettyjen kalastussaarten ja luotojen luovuttamisesta asianomaisiin kuntiin kuuluvien saaristolaiskylien käytettäväksi.

65) Edust. Nykäsen y. m. anom. ehd. n:o 72 kruununvoudinvirkojen lakkauttamisesta.

---

66) Edust. Paasivuoren y. m. anom. ehd. n:o 119 esityksen antamisesta Eduskunnalle ammattientarkastajain luvun lisäämisestä ja ammattien tarkastuksen uudella tavalla järjestämisestä.

67) Edust. Kirveen anom. ehd. n:o 101 toimenpiteistä esikaupunkien yhteiskunnallisissa oloissa vallitsevien epäkohtien poistamiseksi.

68) Edust. Kaarneen ja Helenius-Seppälän anom. ehd. n:o 177 määrärahan myöntämisestä kesäsiirtolain kannattamiseksi köyhälistön lapsille.

---

69) Edust. Siveniuksen y. m. anom. ehd. n:o 192 komitean asettamisesta valmistamaan ehdotusta muutoksiksi 24 p:nä huhtikuuta 1903 annetun, rautateiden hallintoa koskevan asetuksen 24 ja 25 §:ään.

70) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 5 maantien rakentamisesta Tschuolisjärven pohjoisrannalta Inarin pitäjässä Norjan rajalle.

71) Edust. Ahmavaaran anom. ehd. n:o 104 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatietä varten Rovaniemeltä Kemijärven kirkonkylään.

72) Edust. Lagerlöfin anom. ehd. n:o 219 taloudellisen ja silmä-

määräisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatietä varten Rovaniemeltä Kemijärven kirkolle.

73) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 53 taloudellisen ja silmämääräisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatien rakentamista varten Rovaniemeltä joko Kittilän tai Sodankylän kirkolle, sekä sitä koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

74) Edust. Halosen anom. ehd. n:o 173 taloudellisen ja silmämääräisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatien rakentamista varten Tornion asemalta Turtolan pitäjään sekä radan rakentamista koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

75) Edust. Waaralan y. m. anom. ehd. n:o 10 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatietä varten Oulusta Kuusamoon ja radan rakentamista koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

76) Edust. Heikkisen anom. ehd. n:o 130 kannatuksen myöntämisestä valtion varoista radan rakentamista varten Oulusta Vaalan satamapaikkaan.

77) Edust. Lagerlöfin anom. ehd. n:o 217 vertailevan tutkimuksen toimeenpanemisesta Vaalasta Oulun radalle sekä Lestilän kirkolta Iisalmen— Kajaanin radalle.

78) Edust. Heikkisen ja Piiraisen anom. ehd. n:o 132 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamisesta rautatietä varten Kajaanin kaupungista Kuusamon kirkolle sekä tämän radan erään osan rakentamista koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

79) Edust. Heikkisen ja Poutiaisen anom. ehd. n:o 131 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatietä varten Vaalasta Kajaanin kautta Nurmekseen.

80) Edust. Torpan ja Pohjanpalon anom. ehd. n:o 159 rautatien rakentamisesta Kokkolasta Suolahteen ja varojen määräämisestä sitä varten.

81) Edust. Vaheen anom. ehd. n:o 58 tutkimuksen toimittamisesta rautatien rakentamista varten Oulaisten asemalta Iisalmelle ja varojen määräämisestä tämän radan rakentamista varten.

82) Edust. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 96 tutkimuksen toimittamisesta Lapin asemalta Kajaanin—Iisalmen radalle rakennettavan rautatien suunnasta.

83) Edust. Myllylän y. m. anom. ehd. n:o 79 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamisesta rautatietä varten Sievin asemalta Oulun radalla Suonnejoen asemalle Savon radalla.

84) Edust. Nylanderin y. m. anom. ehd. n:o 41 rautatielinjan tutkimisesta Ylivieskan asemalta Haapajärven kautta Iisalmeen ja Alapitkän asemalta Joensuuhun sekä arm. esityksen antamisesta näitten ratojen rakentamisesta.

85) Edust. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 115 rautatien rakentamisesta Ylivieskasta Haapajärvelle ja koneellisen tutkimuksen toi-

meenpanemisesta Haapajärven—Iisalmen linjalla, sekä arm. esityksen antamisesta radan rakentamiseksi.

86) Edust. Ala-Kuljun ja Koiviston anom. ehd. n:o 181 arm. esityksen antamisesta rautatien rakentamista varten Suolahden asemalta Pännäisten asemalle.

87) Edust. Virkkusen y. m. anom. ehd. n:o 166 rautatien rakentamisesta Suonnejoen asemalta Savon radalla Suolahden asemalle Haapamäen—Jyväskylän—Suolahden radalla.

88) Edust. Kareksen ja Sarasteen anom. ehd. n:o 168 rautatien rakentamisesta Savonlinnasta Mikkelin kautta Jyväskylään.

89) Edust. Koskelinin anom. ehd. n:o 203 rautatien rakentamisesta Pieksämäen asemalta Jyväskylään ja Suolahden asemalta Saarijärven, Viitasaaren, Pihtiputaan ja Haapajärven kautta Ylivieskaan.

90) Edust. Nykäsen y. m. anom. ehd. n:o 154 poikkiradan rakentamisesta Jyväskylän kaupungista Hankasalmen kautta Pieksämäen asemalle Savon radalla ja siitä edelleen Joroisten kautta Savonlinnaan sekä haararadan rakentamisesta Joroisista Varkauden ja Lehtoniemen tehtaille, ja arm. esityksen antamisesta radan rakentamisesta.

91) Edust. Arokallion anom. ehd. n:o 201 poikkiradan rakentamisesta Jyväskylästä Pieksämäen kautta Savonlinnaan, haararadoin Varkauteen, sekä Savonlinnan—Elisenvaaran radan jatkamisesta Kurkijoen satamaan.

92) Edust. Lahtisen ja Hämäläisen anom. ehd. n:o 139 rautatien rakentamisesta Wärtsilän asemalta Hiiskoskelle sekä määrärahan myöntämisestä töiden alottamiseksi v. 1909.

93) Edust. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 42 rautatien rakentamisesta Turusta Uuteenkaupunkiin.

94) Edust. Latvan y. m. anom. ehd. n:o 135 rautatien rakentamisesta Porin kaupungista Kankaanpään kirkolle.

95) Edust. Kaskisen ja Paloheimon anom. ehd. n:o 163 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta rautatietä varten Turusta Riihimäelle sekä radan rakentamista koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle.

96) Edust. Junnilan y. m. anom. ehd. n:o 148 rautatielinjan tutkimisesta Kuloveden pysäkiltä Porin radalla Ikaalisten kauppalaan sekä arm. esityksen antamisesta radan rakentamiseksi.

97) Edust. Wemmelpuun y. m. anom. ehd. n:o 156 rautatielinjan tutkimisesta Risteen asemalta Loimaan asemalle sekä arm. esityksen antamisesta radan rakentamisesta.

98) Edust. John Hedbergin anom. ehd. n:o 90 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta sivurataa varten Perniön asemalta Kemiön saaren halki Taalin tehtaalle.

99) Edust. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anom. ehd. n:o 124 rauta-

tielinjan koneellisesta ja taloudellisesta tutkimuksesta Lahdesta Päijänteen länsipuolitse Jyväskylään.

100) Edust. Soinisen y. m. anom. ehd. n:o 146 rautatien rakentamisesta Lahden asemalta Heinolan kaupungin kautta Jyväskylän kaupunkiin.

101) Edust. Pullisen y. m. anom. ehd. n:o 152 rautatien rakentamisesta Viipurin asemalta Koiviston satamaan.

102) Edust. Pullisen ja Arokallion anom. ehd. n:o 151 rautatielinjan tutkimisesta Koljolan asemalta Käkisalmeen sekä arm. esityksen antamisesta radan rakentamisesta.

103) Edust. Hainarin y. m. anom. ehd. n:o 2 koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamisesta rautatietä varten linjalla Karjalan rata — Impilahti—Koirinoja—Suojärven itäranta sekä arm. esityksen antamisesta radan rakentamiseksi.

104) Edust. Laineen ja Käkikosken anom. ehd. n:o 211 taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta oikorautatietä varten linjalla Järvenpää—Koria, ja ehdollisesti, esityksen antamisesta radan rakentamisesta.

105) Edust. Vikmanin ja Riihelän anom. ehd. n:o 175 rautatielinjan tutkimisesta Simolan asemalta Vilajoen taikka Tormoon satamaan Suomen lahden rannalla.

106) Edust. Ahmavaaran anom. ehd. n:o 60 Kemijoen koskien perkaamisesta.

107) Edust. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anom. ehd. n:o 123 Pälkäneen pitäjässä olevan Kostian virran perkaus- ja kanavoimishankkeen toteuttamisesta.

108) Edust. Arajärven y. m. anom. ehd. n:o 51 Kymijoen perkaamisesta valtion kustannuksella.

Poissa oleviksi nimenhuudossa merkitään ed. von Alfthan, K. Hämäläinen, Jokisalo, Sirén, Sivenius, Sundblom, ja Wuorimaa.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Sundblom tämän päivän istunnosta ja K. Hämäläinen täksi ja huomis-päiväksi, jonka jälkimäisen pyynnön perustelee seuraavalla lausunnolla

Ed. Turkia: Ed. K. Hämäläinen pyytää jo toisen kerran tämän istuntokauden aikana lomaa, ja luultavasti tämä herättää useimmissa edustajissa huomiota. Selitykseksi siihen, että K. Hämäläinen ei ole yksityisasioilla eikä vapaaehtoisesti poissa tällä kertaa, pyydän mainita että hänet on haastettu Viipurin hovioikeuteen, vastaamaan majestettirikoksesta, ja toivon, että eduskunta myöntää

hänelle vapauden, koska hän ei ole mitenkään omien asioittensa tähden poissa, vaan hänet on sakon uhalla pakotettu poissa olemaan.

Ed. Wuorimaa saa vapautusta tästä päivästä viikon loppuun saakka, ed. von Troil tämän kuun viimeisestä päivästä syyskuun 5 päivään sekä ed. Sipponen ja Huoponen ensi perjantaiksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen asiain valmistelu ja alamainen esittely.

Esitetään viime täysi-istunnossa pöydälle pantu, Suomen asiain valmistelun ja alamaisen esittelyn säilyttämistä perustuslainmukaisella kannalla koskeva ed. Ahmavaaran y. m. sekä ed. V. T. Rosenqvistin y. m. allekirjoittama anomusehdotus n:o 202 (Liitteet I siv. 5).

Keskustelu:

Ed. Kuusinen: Sosialidemokratisen eduskuntaryhmän puolesta on minut pantu täällä esiintuomaan seuraavaa:

Meillä sosialidemokratisen eduskuntaryhmän jäsenillä on entisten kokemusten perusteella ollut syytä olettaa, että maamme sisällisen itsenäisyyden puolustamisessa Venäjän taantumuksen hyökkäyksiä vastaan, enempää kuin yleensä muissakaan tärkeissä valtiollisissa ajankysymyksissä, ei voi syntyä vakavaa yksimielisyyttä meidän ja minkään nykyisen porvarillisen edustajaryhmän kesken, emmekä me sen vuoksi ole katsoneet voivamme tässäkään erikoisasiassa, jota nyt käsillä oleva anomusehdotus koskee, antautua yhdessä porvarillisten edustajain kanssa valmistelemaan yhteistä eduskunta-alotteen ehdotusta. Tällä kertaa on meillä ollut sitäkin suurempi syy pidättyä tuollaisesta yhteistoiminnasta, koska maamme suurimpain porvaripuolueitten johtavat ryhmät ovat vastikään yhtyneet keskenään varsinaiseksi hallituspuolueliitoksi, jonka tarkoituksena ilmeisesti on pyrkiä kaikissa tärkeimmissä päivänkysymyksissä ajamaan yhtenäistä, yhteisporvarillista, sosialidemokratisen puolueen tarkoitusten ja ohjelman vastaista politiikkaa. Eikä vallassa olevain luokkien edustajain yleinen kanta ainakaan maamme kansallisen vapauden puolustamisessa ole nähdäksemme nyt voinut tulla lähemmäksi sosialidemokratisen puolueen ennestään hyvin tunnettua horjumatonta kantaa, varsinkaan senjälkeen kun uuteen hallituspuolueliittoon on yhtynyt n. s. suomalainen puolue, jonka eroavasta kannasta tässäkin evästyskeskustelussa on jo saatu esimerkkiä.

Mikäli nyt kutenkin esillä olevassa anomuksessa on ilmituotu eduskunnan porvariryhmien mielipiteitä sen erikoisasian suhteen, jota tämä anomusehdotus koskee, voimme ilmoittaa, että heidän tämän lausuntonsa pääsisällys yleensä vastaa myös meidän kantaamme tässä asiassa. Meidänkin mielestämme on nim. kysymyksessä oleva Venäjän hallitusvallan määräys asiallisesti kokonaan vastoin Suomen perustuslakien henkeä ja sisällystä, ja merkitseisi tuon määräyksen tarkoittama Suomen asiain esittelyjärjestyksen muutos, joka tekisi asiaimme esittelyn hallitsijalle kerrassaan riippuvaiseksi Venäjän ministerineuvoston tarkastuksesta, sellaista Suomen oikeuden syrjäyttämistä, että sen kautta Suomelle valtiona kuuluva koko sisällinen itsenäisyys joutuisi, kuten tässä anomusehdotuksessa sanotaan, mitä arveluttavimpaan vaaraan. Olemme myös sitä mieltä, että tuollaisesta muutoksesta varmaankin koituisi koko kansallemme, eikä vähimmin maamme työväenluokan menestykselle ja edistykselle, varsin turmiollisia seurauksia. Samoin on meidänkin mielestämme paikallaan että eduskunta, vaikka asia lähinnä koskeekin eräitä maamme viranomaisia, nyt ryhtyy tässä puolestaan alotteeseen ja kääntyy hallitsijan puoleen huomauttamalla ylläolevista seikoista.

Puuttumatta tällä kertaa lähemmin tarkastamaan puheenalaista asiaa tai arvostelemaan esilläolevan anomusehdotuksen yksityiskohtia, tahtoo sosialidemokratinen eduskuntaryhmä vain evästykseksi sille valiokunnalle, johon tämä anomusehdotus tulee lähetettäväksi, huomauttaa että valiokunnan olisi mielestämme otettava harkittavaksi, eikö eduskunnan tällaisessa tavattomassa tilaisuudessa olisi sopivampi lähettää hallitsijalle adressi kuin anomus, jota jälkimmäistä alotteenmuotoa anomusehdotuksen laatijat tahtovat käytettäväksi.

Ed. Schybergson: Redan för någon vecka sedan visste tidningarna berätta, att det socialistiska partiet hade beslutit att i remissdebatten framlägga sin ståndpunkt i frågan. Och som vi minnas blef denna petitionsremiss ajournerad till dagens sammanträde för att partiet skulle bli i tillfälle att yttermera tänka på saken och framföra sitt uttalande däri. Efter så stora förberedelser förefaller behållningen en smula mager. Man kommer att tänka på att det hade varit lika godt om partiet hade sökt öfvervinna sitt misstroende mot de borgerliga partierna och varit med om petitionen redan från början, då det dock nu i allt hufvudsakligt förklarar sig vara ense om den. Men det är icke för att polemisera vare sig mot det socialistiska partiet eller för att yttra mig om det uttalande, hvilket senaste gång framfördes från suometargruppen, som jag begärde ordet, utan för att säga några ord i själfva saken.

För att kunna intaga en lung, objektiv ställning i en fråga som

denna, så synes det mig angeläget vara att för sig klargöra, huru läget varit innan förändringen vidtagits. Och då framstår det tämligen klart, att detsamma lämnat åtskilligt, man kan säga nästan allt öfrigt att önska. Vi hafva visserligen stadgandet i vår grundlag, att konungen skall styra med inhemska män. Men vi måste erkänna att undantagen från denna regel varit så många och af den art att de för ingen del bekräftat regeln, utan snarare varit egnade att upphäfva den. Detta är särskildt förhållandet med generalguvernören och hans ställning i frågan om ärendenas föreläggande för monarken. Jag vill nu icke säga, att man skulle kunna om oss använda uttrycket, att Finlands historia sedan 1809 är dess generalguvernörers. Det vore för mycket sagdt, men icke kunna vi dölja för oss att generalguvernörernas inflytande varit det öfvervägande i alla tider och i alla frågor. Vi hafva haft någon kortare period, då den finska ministerstatssekreteraren i högre grad kunnat göra sig gällande, men i regeln har detta icke varit fallet. Må vi påminna oss Zakreffski, Menschikoff, Berg och Heyden. Allt personer med den energi, den kraft, att de nog hafva förstått att hos monarken genomföra sin vilja. Hvad dem beträffar må man icke på något sätt, ja, icke heller i afseende å de andra, som förhållit sig mera välvilligt emot vårt land, försöka bygga på fiktionen, att de till följd af sitt finska ämbete åsyftat uteslutande eller hufvudsakligen Finlands bästa. Nej, de hafva varit ryska män, den ryska maktens förtroendemän som här hafva drifvit den politik, som de ansett vara den för det ryska väldet för tiden gynnsammaste. Härtill kommer, såsom man allmänt vet och erkänner, att i alla stridiga frågor ryska ministrar varit tillfrågade och haft ett afgörande ord ifråga om regeringsmaktens beslut. Vi hafva i detta afseende att anteckna äfven angenäma minnen. Jag glömmer icke, hurusom Snellman uti en artikelserie i vår tidningspress beskref, att han för myntreformens genomförande hade icke blott att tacka den dåvarande ryska finansministern, utan andra högställda ryska män, äfven storfursten Konstantin, som deltog i förhandlingarna. För det mesta äro våra minnen af denna art dock mindre glädjande. De ryska vederbörande voro med då strafflagen i sin ursprungliga, redan fastställda redaktion upphäfdes. De hafva varit med uti flere kommittéer, som icke hafva ledt till gynnsamma resultat, i gynnsammaste fall till intet resultat alls och de voro som kändt också med då den nya L. O. granskades och deras delaktighet inskränkte sig icke, såsom den dåvarande regeringen uttryckligen först förbehöll det, till sådana frågor, som kunde anses ha betydelse från rysk synpunkt utan den utsträcktes äfven till andra frågor. Vi skola icke heller glömma det finska kansliet, som furst Menschikoff hade i Petersburg från början af 1830-talet till början af 1850-talet och som förestods af den så ryktbara östersjöprovinsaren Fischer. Vi skola icke heller glömma, att denna

samma Fischer, upphöjd till finskt adligt stånd, sedan blef ministerstatsekreterareadjoint, utan att han någonsin kom att i finska ärenden handla med det sinne som afses, då man talar om infödda finska män. Och slutligen hafva vi det bekanta geheimerådet Stepanoff, som satt i kommittén i Petersburg uti några decennier och som sannolikt icke heller vid dess rådslag handlade såsom finsk man skulle gjort. Skall nu detta sätt för de finska ärendenas föredragning vara en hörnsten i den finska statsförfattningen, så måtte jag säga, att den är nog skröplig. Och jag kan icke förstå annat än att den skall kunna utbytas mot en ny utan att byggnaden där aftager skada. Jag tror därför, att man i någon mån öfverdrifvit betydelsen af den nu vidtagna åtgärden. Jag vill härmed icke säga, att den ordning som nu införts i all sin oformlighet kan bibehållas, den måste ersättas med någonting annat, men jag finner för min del, att denna fråga icke hör till dem, i afseende å hvilka vi måste säga vårt non possumus, utan den hör snarare till de sväfvande politiska frågor som kunna blifva föremål för underhandling. Jag vet mycket väl, att det finnes en stor opinion i landet, som tycker att det i dessa frågor är onödigt att underhandla, att ens försöka komma till en öfverenskommelse, ty när man har en sak ordnad, så kommer det ett nytt kraf omöjligare att gå in på, och då brister tråden lika fullt. Jag kan emellertid icke gå med på denna uppfattning. Äfven jag gjorde det visserligen vid början af urtima landtdagen 1899. Efter februarimanifestets utfärdande fann jag nämligen jämte många andra all samverkan mellan represantationen och regeringen omöjlig och hörde till dem, som önskade, att landtdagen skulle afbruta sin verksamhet. Men jag var villig att vid landtdagens slut efter framträdandet af lagutskottets och värnepliktsutskottets betänkande medgifva, att det var lyckligt, att vi fortsatt vårt arbete, då vi därigenom hade blifvit i tillfälle att omfatta förslag och betänkanden så förträffliga som dessa. Och jag tror att det öfver hufvud taget är det riktigaste, att vi så förfara. Det kan synas som om den nuvarande politiska situationen vore särskildt akut. Men se vi tillbaka på vår historia under de förgångna 100 åren, så har det förekommit sådana ögonblick, om icke ständigt, så dock återkommande efter korta intervaller, ögonblick då det gällt att försöka få till stånd ett modus vivendi. Och tack vare vårt handlingssätt vid sådana tillfällen, särskildt under ständerlandtdagarnas tid, så hafva vi ock kunnat reda oss genom svårigheterna.

Detta gäller naturligvis icke frågor, där något medgifvande icke är möjligt. En sådan fråga var februarimanifestet, sådan var den ryska värnepliktslagen. I sådana fall måste vi stå eller falla, men i frågor som icke äro af denna utomordentliga betydelse, i dem böra vi följa 1899 års urtima landtdags anvisning och såvidt det är möjligt, såvidt vår autonomi, vårt själfständiga politiska lif därigenom icke

äfventyras, visa tillmötesgående. Jag har en gång förut sagt, att jag icke finner det nedsättande att vara den svagare parten, men att det är nedsättande, om man skämmes därför och försöker gifva sig sken af att vara starkare än man med sig själf vet, att man är. Och det är ett åskådningssätt som jag fortfarande vill fullfölja, jag vill visa tillmötesgående emot den starkare parten, men då han fordrar af mig sådant, som tillintetgör min självständiga tillvaro, så säger jag nej, och prutar icke därpå.

Jag har icke rätt att vid denna landtdag mer än vid tvenne föregående föra någon annans talan än min egen. Och jag vet mycket väl, att den askådning, åt hvilken jag här gifvit uttryck, icke delas af många utaf dem, till hvilka jag eljest i politiskt afseende känt mig stå nära. Men jag har dock trott mig kunna och böra framföra denna min uppfattning icke minst därför, att jag vet, att den delas i svenska bygder både af öfverklass och allmoge. Under den senaste valkampanjen tvekade jag icke att nästan vid hvarje tillfälle framhålla denna min ståndpunkt. Och på några få celebra undantag när var man ense om den. Man önskar icke en politik, som sväfvar i molnen och som siktar mot mål, hvilka icke kunna uppnås, utan man önskar en verklighetspolitik — modig, men icke öfvermodig. (Bra!).

Jag ber, att innan jag slutar få säga, att jag finner, att petitionsmemorialet i hufvudsak med sin lugna ton och sin sakliga framställning har träffat det riktiga. Träffat ungefär lika väl, som de flesta aktstycken af denna art under ständerlandtdagarnas tid, och de brister, som vidlåda petitionen, skall väl grundlagsutskottet se sig i tillfälle att afhjälpa.

Ed. Söderholm: Hr Schybergson meddelade i sitt senaste andragande att han afgaf det för egen räkning och vid sådant förhållande skulle jag kanske vara befriad från att uttala mig med anledning af detsamma, men då han likvisst gaf uttryck åt en uppfattning, som väsentligen afviker från den jag hyser, synes det mig att jag med några ord bör bemöta hans uttalande.

Hr Schybergson utgår från grundlagensstadgande om att monarken skall styra landet med infödda finska (svenska) män. Han säger att denna regel långt ifrån att under tiden efter 1809 ha vunnit bekräftelse, tvärtom öfvergått till sin motsats. Det är nu ett påstående, som jag för min del icke kan anse riktigt. Då Alexander I genom kungörelsen af år 1816 för senaten införde den benämning, som den nu har, afgaf han som kändt tillika den förklaring, att till medlemmar af senaten kommer framdeles som därintills att utses endast inhemska män. Denna bestämning liksom också den instruktion af 1826, som gafs för ministerstatssekreteraren, gifver vid handen, att man icke frångått den regel grundlagen uppställer i detta afseende.

De fall hr Schybergson berört måste enligt min tanke bertaktas såsom undantag. Andra än inhemska, finska män ha nog här i landet innehaft ämbeten, men vi kunna icke erkänna att detta varit riktigt, försåvidt de icke tidigare blifvit naturaliserade och därigenom förvärfvat rätt att betraktas såsom inhemska män. Å andra sidan synes det mig emellertid äfven att hr Schybergsons utläggning gaf vid handen, huru föga lyckligt det ofta varit för Finland, att män, som icke varit förtrogna med landets förhållanden, låt vara att de blifvit här naturaliserade, blifvit satta i tillfälle att bekläda embeten här. Det är just denna omständighet som gör, att den åtgärd, som utgör föremål för nu innevarande petition, inom landet kunnat väcka så berättigadt misstroende och farhågor för framtiden. Man har nu velat sätta i system något, som hittils endast sporadiskt förekommit. Och det är däri faran ligger för oss. Det är därför som Finlands folk och landtdag måste yrka att en återgång till grundlagsenliga förhållanden bör ega rum. Det är därför, som vi kommit med denna petition, och som vi icke kunna i detta afseende pruta. De frågor, som hr Schybergson i öfrigt berörde, stå utom petitionen, och deras lösning nödvändiggöres icke i detta sammanhang, åtminstone behöfver landtdagen icke nu uttala sig om dem. Det är på dessa skäl, som jag ansett nödigt uttala, att på svenskt håll en annan uppfattning förekommer och äfven enligt min öfvertygelse är den allmänna.

Ed. V. T. Rosenqvist: Landtdagens tvänne största grupper hafva genom särskilda talare gifvit uttryck åt sin uppfattning i föreliggande viktiga fråga. Hr Schybergson har också uttalat sig, men icke, såsom han själf framhöll, på någon särskild grupps vägnar. Sedan hr Söderholm yttrat sig, hade jag kunnat afstå från ordet, om icke i hr Schybergsons uttalande ingått en sats, som på mig gjort ett något pinsamt intryck. Hr Schybergson sade att den åsikt han här förfäktat delas i svenska byggder både af öfverklass och underklass. Jag vill ingalunda bestrida, att, när hr Schybergson uttalat sig i denna riktning under senaste valkampanj, han vunnit medhåll; men jag antar, att hans uttalande då gått i något allmännare riktning än det nu framträdt i detta speciella fall, och jag ifrågasätter värkligen, om de, som under valkampanjens dagar godkände hans allmänna uttalanden, också i dag skulle göra det beträffande hvad han nu sagt.

Ed. Castrén: Minä en ole voinut olla pyytämättä puhevuoroa ja vaieta ed. Schybergsonin omituisen lausunnon johdosta, vaikka kohtakin tämä lausunto tietysti on yksistään hänen omalta osaltaan annettu. Ed. Schybergson on sanonut, että on liioteltu tuon toimenpiteen merkitystä, joka esiintyy ministerineuvoston hallitsijan kautta vahvistetussa pöytäkirjassa ja jonka kautta Suo-

men asiain perustuslaillinen käsittely on tehty tyhjäksi ja syrjäytetty. Edelleen on ed. Schybergson sanonut, että hän — ja kuten hän lausui — hänen mukanaan rahvas ruotsalaisilla paikkakunnilla, samoin kuin sen yläluokkakin, ei rakasta pilvissä liitelevää politiikkaa. Tämän johdosta minä tahtoisin ed. Schybergsonilta kysyttäväksi, ketä vastaan nämä moitteet ovat tähdätyt. Onko puheenalaisen ministerillisen toimenpiteen merkitystä liioteltu, missä suhteessa ja kenenkä taholta ja ketkä ne ovat tässä maassa, jotka kannattavat tuota pilvissä liitelevää politiikkaa. Nämä mainitsemani kohdat, paitsi monet muut ed. Schybergsonin lausunnossa, olivat sitä kummallisempia kun hänen lausuntonsa päättyi siihen tunnustukseen, että se anomus, mikä kyseenalaisessa asiassa on tänne eduskuntaan jätetty, on osunut oikeaan. Mitä varten sitten olivat nuo taistelut, nuo mainitsemiset liiottelusta ja pilvissä liitelevästä politiikasta tarpeelliset tässä eduskunnassa?

Mitä nyt tuon toimenpiteen liiottelemiseen tulee, niin ei suinkaan se mahtane olla liiottelemista, jos meidän kansamme niin hyvin ruotsalaisissa kuin suomalaisissakin seuduissa on lukuisissa kansankokouksissa pannut vastalauseen tätä toimenpidettä vastaan. Sillä kieltämätöntä on ensinnäkin, että siinä ei liioitella kun sanotaan, että tämä toimenpide syrjäyttää Suomen asiain esittelyn perustuslaillisen järjestyksen. Ja toiseksi ei mitään liioittelua mahtane olla olemassa minun tietääkseni koko tässä maassa siihen nähden, miten tämä toimenpide, puhumattakaan sen oikeudellisesta puolesta, tulisi käytännössä vaikuttamaan, toteutettuna ja läpiajettuna.

Kaksilla edellisillä valtiopäivillä on hallitsija jättänyt esityksen torpparilaiksi. Tuon esityksen hyväksymistä eduskunnassa muodossa tai toisessa, parannusten aikaansaamista torpparilainsäädännön alalla odottaa satoihintuhansiin nouseva torppariväestö. Kumminkaan ei näille valtiopäiville ole vielä tänäkään päivänä kaikesta kiiruhtamisesta huolimatta jätetty esitystä puheenalaisessa asiassa, siitä syystä että se sitten heinäkuun lepää ministerineuvostossa. Tämän takia ettei tällaista esitystä ole jätetty, joutuu myös maatalousvaliokunnan toiminta puheenalaisessa asiassa mitä tukalimmaksi ja vaara pyörii, ettei sen johdosta, ettei nytkään saada esitystä ajoissa näille valtiopäiville siitä asiasta, josta hallitus jo kaksille edellisille valtiopäiville on esityksen antanut — vaara pyörii, sanon minä, että tämän takia eduskunta mahdollisesti ei ehdi tätä tärkeän tärkeätä asiaa käsitellä. Onko siis tähän asiaan nähden tämän toimenpiteen käytännöllistä ja vahingollista puolta meidän maassa liioteltu. Meidän tilaton maalaisväestömme, siihen luettuna torpparitkin, nousee yli 1 miljoonan hengen. Kotimainen hallituksemme oli valmistanut esityksen maan hankinnasta tilattomalle väestölle, joka on lähetetty Pietariin jo 22 päivänä toukokuuta ja joka sekin

yhä edelleen lepää ministerineuvostossa käsittelemättä, ja tuntematonta on josko tässäkään asiassa tullaan antamaan mitään esitystä näillä valtiopäivillä. Ja kumminkin koko tuo lukuisa tilaton maalaisväestö odottaa tämänkin asian ratkaisemista mitä suurimmalla jännityksellä. Yhtä vähän kuin oikeudellista puolta voidaan tässä asiassa liiotella — eikä ole minun tietääkseni missään tässä maassa liioteltu — yhtä vähän on liioteltu niitä käytännöllisiä haittoja, joita tämmöisestä laittomasta Suomen asiain esittelemisestä tulisi seuraamaan.

Ed. Schybergson lausui, että puheenalainen toimenpide kuuluu niihin kysymyksiin, jotka voivat tulla sovittelujen esineeksi, mutta ed. Schybergson unohtaa yhden seikan s. o. sen, että vasta silloin voipi tasaväkinen neuvottelu tapahtua, kun on nuo asiat asetettu entiselle perustuslailliselle kannalle eikä sitä ennen.

Vihdoin on ed. Schybergson tässä eduskunnassa lausunut, että hänen käsityksensä mukaan tulos sosialidemokraattisen ryhmän pöydälle panosta oli laiha, kuten hän suvaitsi lausua. Minä rohkenen tässäkin suhteessa olla vastakkaista mielipidettä. Minun käsitykseni mukaan se oli päinvastoin rikas. Sillä se asiallinen, se tyyni, se lujasti perustuslaillinen kanta, mikä tässä puheessa hehkui, sen on epäilemättä jokainen perustuslaillinen isänmaan ystävä tässä eduskunnassa mielihyvällä merkinnyt ja mielihyvällä sitä tervehtinyt.

Ed. Grotenfelt: Nyt esillä oleva anomusehdotus pantiin viime kerralla pöydälle sosialidemokraattisen ryhmän pyynnöstä ja tämän ryhmän puolesta on tässä istunnossa annettu lausunto, josta pyydän saada lausua tyytyväisyyteni. On tunnustettava ja ilolla tunnustettava, että sosiaalidemokraattinen ryhmä tässä lausui seisovansa samalla kannalla kuin epäilemättä meidän maamme suuri kansanjoukko yleensä. Mutta se, mikä minusta tässä lausunnossa on vielä enemmän tunnustettava ilolla, on, että sosiaalidemokraattinen puolue osoittaa, että sekin tässä aiassa tahtoo noudattaa maltillista menettelyä ja toimia kaikella mahdollisella asian harkitsemisella.

Se toimenpide, muutos Suomen asiain esittelyssä hallitsijalle, joka on antanut aiheen tähän anomusehdotukseen, on varmaankin arvosteltava sitä taustaa vasten, jota valtiolliset olot kesarikunnassa tarjoovat, ja niitten lausuntojen valossa, joita siellä venäläisten valtiomiesten suusta on tästä asiasta annettu. Ja jos tätä toimenpidettä arvostellaan tällä tavalla, tässä valossa, niin täytyy kai lausua, että se on täysin ristiriidassa niitten lainmukaisten oikeuksien kanssa, joita on Suomen kansalle vakuutettu, ja että niitten toimenpiteitten loppuunsaattaminen, joista Venäjän valtiomiehet tässä asiassa ovat puhuneet, osoittaisi sen sisäisen autonomian täydellistä hävittämistä, joka on Suomen kansalle laillisesti suotu, ja juuri tästä syystä on

tämä toimenpide oikeudella herättänyt levottomuutta ympäri koko Suomenmaan.

Se lausunto, jonka ed. Schybergson äsken esitti, ja myöskin se lausunto, joka annettiin edellisessä istunnossa, ovat minun mielestäni siinä suhteessa valitettavat, että ne voivat synnyttää vääriä käsityksiä siitä mielialasta ja käsityksestä, joka tässä asiassa yleisesti koko Suomen kansassa vallitsee. Epäilemättä tahdotaan näet antaa kaikkea tunnustusta Venäjän etujen lukuunottamiselle kaikissa niissä asioissa, jotka todellakin jollakin lailla koskevat Venäjää, mutta luulen, että Venäjän edut ovat täydellisesti voineet tulla huomioon otetuiksi jo sen järjestyksen aikana, joka tähän asti on ollut olemassa Suomen asiain esittelyyn nähden, ja että siis tästä syystä eivät nykyiset olot mitään muutosta kaipaisi. Pikemmin voitaisiin sanoa, että Suomen asiat usein jo nykyäänkin ovat saaneet astua syrjään ja viivästyä venäläisten näkökohtain takia. Mutta jos Suomen asiain käsittelytavassa pidettäisiin jotain muutosta suotavana ja katsottaisiin tarpeelliseksi, että se saataisiin pysyväisesti järjestetyksi, niin tämä ei varmaankaan ole kohtaava vastustusta Suomen puolelta, kun asia vaan valmistetaan ja järjestetään täysin lainmukaisella tavalla. Sitä vastoin äsken Venäjällä julkaistu määräys osoittaa jo sen tavan kautta, jolla se on syntynyt, että tässä on jätetty kokonaan syrjään Suomen osanotto edes omien asiainsa ratkaisuun. Se on kuten tunnettu syntynyt yksipuolisesti Venäjän virastoissa, vieläpä salaisuudessakin, niin että Suomesta ei ole voitu edes huomautuksia ja toivomuksia asian järjestelyyn nähden lausua, ja juuri tämä asian synty osoittaa paraiten, kuinka tapahtunut toimenpide kaipaa vielä muutosta ja kuinka se syystä ansaitsee Suomen kansan eduskunnan puolelta sen huomautuksen, että se ei vastaa Suomessa voimassa olevaa lainjärjestystä. Minä jätän tämän asian sillä luottamuksella perustuslakivaliokunnan harkittavaksi, että se valmistaa sen siten, että tulee huomioon otetuksi niin hyvin Suomen kuin myöskin Venäjän oikeutettuja etuja.

Ed. Schybergson: Såsom äfven af mitt första yttrande torde hafva framgått, var det mig icke oväntadt, att jag skulle komma på de anklagades bänk. Jag var nästan beredd på den stränga dom, »se ankara tuomio», såsom hr Castrén brukar uttrycka det, som särskildt från hans sida kom mig till del. Jag vill emellertid icke i detalj bemöta honom eller andra, allra minst vika in på agrarutskottets speciella bekymmer. Men jag vill besvara en af hr Castréns frågor, den nämligen i hvilket afseende jag ansåg att ett öfverdrifvande af åtgärdens betydelse har egt rum. Jag medgifver gärna, att hr Castrén kunde finna en oegentlighet i mitt yttrande, då jag å ena sidan framhöll denna öfverdrift, men å andra sidan i hufvudsak godkände petitionsmemorialet, men jag ber att få fästa uppmärksamheten därvid, att jag uttalade den förhoppning, att grundlagsutskottet skulle

afhjälpa de brister, som i petitionen förefinnas. Härmed afsåg jag framför allt ett uttryck däri, af hvilket man kunde komma till den slutsatsen, att sättet för föredragningarna för monarken, så bristfälligt, så föga uppfyllande skäliga anspråk, det än är, skulle vara en sådan hörnsten i vår statsbyggnad, att hela vår autonomi vore äfventyrad om den rubbades. Jag tror, att de ryska vederbörande, som hafva satt denna förordning i scen, ingenting hällre önska än, att de därmed skulle ha gjort slut på vår konstitution. Jag kan icke finna annat än att, då generalguvernören obestridligen, och obestridt äfven af de föregående ärade talarene, har det mest vägande ordet vid afgörandet hos monarken, sättet för våra föredragningar är så bristfälligt, att det icke är skäl att värdesätta detsamma så högt, som de ärade talarene gjort det.

Man har låtit mig vederfaras orätt, då man påstått, att jag skulle vilja, att denna åtgärd oförändrad skulle bestå. Den senaste ärade talaren, som enligt hvad jag kunde finna, såg sakerna objektivt, yttrade äfven uttryckligen, att åtgärden borde undergå förändring, och jag är såsom af mitt första andragande till fullo framgår, af samma uppfattning. Åtgärden är specielt i afseende å de praktiska påföljder, som af hr Castrén framhållits, så vidunderlig, så oformlig, att den måste falla redan på denna sin omöjlighet. Och hvad jag glömde att i mitt första yttrande framhålla, och som den senaste ärade talaren riktigt framhölle, är, att sättet för denna åtgärds tillkomst är sådant, att vi på det bestämdaste måste reservera oss däremot. Det är ett dåligt omen att, samtidigt med det underhandlingar pågå om att få andra sväfvande politiska frågor i lagstiftningsväg ordnade, denna åtgärd däremot i största hemlighetsfullhet vidtages. Men må man icke dess mindre försöka att få också denna sak i riktiga gängor, såsom det har lyckats med så många andra.

Hr Rosenqvist anmärkte, att jag skulle ha påbördat det svenska folkpartiet min åsikt i denna fråga. Det har jag för ingen del gjort. Det svenska folkpartiet kunde icke under den tid jag deltog i valkampanjen, ha kännedom om åtgärden i fråga, som först senare vidtogs. Men jag afsåg att gifva slutet af mitt yttrande en allmännare karaktär, och den uppfattning jag under valkampanjen fick, var den, att man öfverhufvudtaget önskade en besinningsfull politik, som skiljer mellan hörnstenarna i vår konstitution dem man bör hålla orubbad, och sådana saker, i hvilka ett tillmötesgående kan låta tänka sig. Jag har under en följd af år hunnit iakttaga, hurusom hvarenda åtgärd, som riktas emot oss, karaktäriseras såsom det sista slaget emot vårt lands autonomi och konstitutionella samhällsförfattning. Denna autonomi har sålunda fått dödsstöten snart sagdt en gång om året, och ändock finnes den i behåll. Vi hafva i behåll vår rätt att själf stifta nya lagar och att själf åtaga oss beskattning. Det är det väsentliga, och därifrån få vi icke vika, för den rätten skola

vi kämpa, såsom vi tidigare hafva kämpat, både i fråga om februarimanifestet och värnepliktslagen, men vi få icke tillägga hvarje mot oss riktad åtgärd lika stor betydelse, som de nämda.

Ed. v. Alfthan: Jag anhöll om ordet närmast med anledning af hr V. T. Rosenqvists yttrande. Det synes mig, att hr Rosenqvist har missuppfattat hr Schybergsons yttrande. Han har också blifvit af hr Schybergson i ett senare andragande korrigerad. Hvad beträffar den väsentliga delen i det yttrande, som stött hr Rosenqvist, nämligen, att den svenska befolkningen, så öfverklass som underklass, till väsentlig del önskar föra en modig, men icke öfvermodig politik, tror jag mig kunna affirmera hr Schybergsons yttrande.

Hvad beträffar föreliggande petitionsförslag äro ju sist och slutligen alla ense därom, att den ordning för finska ärendens föredragning, som numera tillämpas, är omöjlig också rent praktiskt och förr eller senare, därest denna tillämpning fortsättes, måste falla på sin egen orimlighet. Det synes mig dock, att en omständighet i petitionsmemorialet icke har blifvit tillräckligt belyst, en omständighet, som borde i det blifvande betänkandet mera ingående beröras, nämligen det faktum, att med eller utan skäl inom vidsträckta och särskildt inom inflytelserika delar af det ryska samhället råder stort misstroende till Finlands afsikter, en föreställning, att våra myndigheter, vår styrelse och vår landtdag bedrifva något slags oärligt eller hemligt spel. Detta är ju nu en påtaglig missuppfattning. Vi ha sträfvat efter att här i landet i högsta möjliga mån aflägsna all sekretess. Vi hafva kanske gått öfver måttan långt med att få fram vårt hjärtas mening i allt, i tidningar, på möten och annorstädes, och vi hafva sannerligen icke satt våra önskningar under någon skäppa. Det är därför egendomligt, att inom det ryska samhället en sådan föreställning har kunnat vinna sådan utbredning och sådan styrka, men det är likväl ett faktum. Det ligger dock lika väl i Finlands som i Rysslands intresse, att sanning och riktig uppfattning vinna öfvervälde öfver osanning och missuppfattning. Och det synes mig, att vi böra låta oss angeläget vara att från vår sida göra allt hvad vi kunna för att den ryska allmänheten, såväl den stora ryska allmänheten, som ryska styrelsemyndigheterna och riksduman måtte hafva största möjliga tillgänglighet till alla sådana offentliga handlingar, som vi här i landet åstadkomma. Jag tror, att en tagen saklig kännedom af våra arbeten skall vara egnad att skingra denna misstro. Därigenom skulle förhållandena återföras i mera normala gängor. Det finnes väl intet tvifvel om, att det med god vilja från alla sidor också skall kunna påfinnas utvägar att uppnå sådana modala former, hvilka, samtidigt som de åstadkommas och bringas i öfverensstämmelse med finsk rättsuppfattning, äro egnade att på ett verksamt sätt skingra den för-

handenvarande misstron, och vill jag här uttala den förhoppningen, att grundlagsutskottet vid behandlingen af denna petition skall lyckas antyda några grundlinier i sådant afseende.

P u h e m i e s: Tämän asian käsittely täytyy keskeyttää ja ottaa esille ed. Helenius-Seppälän välikysymys, johon senaatin talousosaston varapuheenjohtaja nyt tulee vastaamaan kello 1:ltä.

Ulkopuolella päiväjärjestystä

esitetään tämän jälkeen vastauksen antamista varten ed. Helenius-Seppälän

Välikysymys kieltolaista.

Senaattori E. H j e l t: Eduskunta on asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi hyväksynyt välikyselyn, jossa huomautetaan, että eduskunnan 31 päivänä lokakuuta 1907 hyväksymä ehdotus laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistamisesta, maahan tuomisesta, myymisestä, kuletuksesta ja varastossapitämisestä ei ole vielä tullut senaatissa loppuun käsitellyksi ja Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armollisesti tutkittavaksi ja ratkaistavaksi jätetyksi, sekä lausutaan, että tämä viivytys on herättänyt tyytymättömyyttä kansan pohjakerroksissa. Välikysely päättyy seuraavaan kysymykseen: »Mikä on kotimaisen hallituksen kanta eduskunnan lokakuun 31 päivänä 1907 hyväksymään kieltolakiin nähden ja mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tai katsoo voivansa ryhtyä, jotta tämä laki, jos se kansan syvien rivien hartaimman toivomuksen mukaisesti saa armollisen vahvistuksen, voisi astua voimaan eduskunnan päättämänä ajankohtana.»

Jos, niinkuin välikysymyksentekijä väittää, se seikka, että senaatti ei vielä ole antanut lausuntoa ehdotuksesta kieltolaiksi, eräissä kansamme kerroksissa on näyttänyt riippuvan jostakin selittämättömästä leväperäisyydestä senaatin puolelta, niin on täysi syy tässä suhteessa antaa tarpeellisia tietoja.

Eduskunnan hyväksymä ehdotus jätettiin senaatille lausuntoa varten ministerivaltiosihteerin kirjelmän ohessa 29 päivältä tammikuuta kuluvaa vuotta ja kuukautta myöhemmin eli siis helmikuun lopussa sai senaatti tiedoksi ne lausunnot, jotka asianomaiset keisarikunnan ministerit olivat antaneet senaatin omasta ehdotuksesta juovutusjuomain valmistusta ja kauppaa koskevaksi esitykseksi, joilla lausunnoilla, erittäin mikäli ne koskivat Venäjän ja ulkovaltain välisiä kauppasopimuksia, luonnollisesti on merkityksensä myös kun on harkittava mahdollisuutta saattaa täytäntöön eduskunnan hyväksymä kieltolaki.

Saattanee ehkä näyttää siltä, että senaatti nyt olisi ollut esteetön joutuisuudella ryhtymään puheenaolevan asian käsittelyyn ja saattamaan sen ratkaistuksi. Mutta pyydän saada huomauttaa, että senaatin jäsenten lukumäärä jo silloin oli vajaa. Kahden tärkeän toimituskunnan päällikön toimet olivat avoimet ja toinen näistä oli juuri kauppa- ja teollisuustoimituskunta, johon alkoholilainsäädäntökysymys kuuluu. Senaatti tosin oli tehnyt kaiken voitavansa saadakseen nämä paikat täytetyiksi, mutta ilman menestystä. Kauppa- ja teollisuustoimituskunnan virkaa toimittavan päällikön oli liikarasituksen ja sairauden tähden pakko jo maaliskuussa lakata toiminnastaan senaatissa ja mainittu toimi uskottiin silloin väliaikaisesti minulle, jolta kuitenkin runsastöisten tehtäväin johdosta toisessa toimituskunnassa puuttui mahdollisuutta omistaa perinpohjaisempaa huomiota ja työtä kaupan ja teollisuuden alaan kuuluville suuremmille asioille, siis myös alkoholikysymykselle. Tuli sitte eduskunnan päätös maaliskuun 27 ja 28 välisenä yönä tunnettuine seurauksineen. Senaatin työvoimat supistuivat nyt vieläkin melkoisesti, minkä johdosta ei ainoastaan kieltolain, vaan kaikkien suurempien hallinto- ja lainsäädäntöasiain on ollut pakko levätä. Nyt esitetystä käy selville, että kieltolakiesityksen käsittelyn viipyminen senaatissa on riippunut asianhaaroista ja häiriöistä, joita ei voida panna senaatin syyksi.

Kuitenkin oli senaatti 13 päivänä helmikuuta keskuudestaan asettanut valiokunnan valmistamaan puheenalaista asiaa. Ehdotuksen täydellistä tarkastusta valiokunta tosin ei ehtinyt suorittaa, mutta jo ehdotuksessa olevat aikamääräykset olivat omiansa herättämään epäilystä siitä, oliko toiveita ja mahdollisuuksia saada eduskunnan päätöstä toteutetuksi hyväksytyn lain muodossa. Laissa olevan määräyksen mukaan astuisi se täyteen voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1910 ja jo vuotta aikaisemmin, siis 1 päivänä heinäkuuta 1909, tulisi alkoholipitoisten aineiden valmistaminen ja maahantuonti, mikäli ne eivät lain mukaan olleet luvallisia, lakkaamaan. Se tulojen vähennys, mikä kieltolain voimaansaattamisen kautta tulisi valtiovarastoa kohtaamaan, lasketaan noin 10 miljoonaksi markaksi vuosittain, vähennys, joka, katsoen siihen vähäiseen ylijäämään, minkä valtiotulot, tarpeiden yhä kasvaessa kaikilla aloilla, nykyään osottavat, on täydelleen ja välittömästi korvattavat muilla lisätuloilla. Esityksessään Hänen Keisarilliselle Majesteetilleen myöntää eduskuntakin tämän asianlaidan ja lausuu sen vakaumuksen, että hallitus ja eduskunta epäilemättä tulevat keksimään tästä aiheutuvia keinoja, niinkuin ei voida epäilläkään, että kansa, joka nykyään alkoholijuomiin vuosittain käyttää enemmän kuin 30 miljoonaa markkaa ja alkoholikäytännön kautta heikontaa työkykyään ja terveyttään, lakattuaan tästä, on ilman haittaa kykenevä kantamaan sen lisätyn verotuksen, joka saattaa olla seurauksena pu-

heena olevan lain hyväksymisestä. Tämä vakaumus on epäilemättä hyvin perustettu, mutta itse tehtävä, jota eduskunta ei ole käynyt tarkemmin suorittamaan, on sittenkin rahalliselta kannalta hyvin vaikea, eikä niin tärkeä muutos valtion tulo- ja menoarviossa, kuin kieltolain säädännöstä on seurauksena, tietysti ole ilman tarkkaa, kaikinpuolista valmistelua aikaan saatavissa.

Mainittava on myöskin, että tulo- ja menoarvioehdotus vuodeksi 1909 jo tämän vuoden alussa oli lähetetty Keisarilliselle Majesteetille esityksenä eduskunnalle annettavaksi, ilman että alkoholilainsäädännössä tapahtuvien muutosten rahallisia vaikutuksia siinä oli voitu ottaa huomioon.

Eduskunnan hyväksymässä laissa ovat muuten, ainakin minun käsitykseni mukaan, erinäiset käytännölliset seikat jääneet kokonaan tai tarpeenmukaisesti huomioon ottamatta, seikkoja, joita, kun lakiehdotus on tarkastuksen alaisena hallituksessa, ei saa syrjäyttää. Tahdon tässä esimerkkinä huomauttaa ainoastaan yhden sellaisen seikan, johon senaatin valiokunta on pannut erityistä huomiota, nimittäin painohiivateollisuuden ja alkoholivalmistuksen läheisen yhteyden. Suomessa valmistetaan tätä nykyä noin 650,000 kiloa painohiivaa ja tämän tuotanto on tasaisesti kasvamassa, syystä että tätä tavaraa yhä yleisemmin on ruvettu käyttämään leipomisessa. Lisätuotteena mainitun hiivamäärän valmistuksessa saadaan noin 2 miljoonaa litraa alkoholia laskettuna 50 % väkevyyden mukaan. Ainoastaan vähäinen osa tätä alkoholimäärää, nim. 400,000 tai 500,000 litraa, voidaan laskea nykyään menevän kaupaksi teknillisiin, lääkeopillisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin, ainoat joihin alkoholipitoisten aineiden valmistus ja kauppa kysymyksessä olevan lain mukaan olisi luvallinen. Kun on ajettava perille senlaatuinen kieltolaki, minkä eduskunta on hyväksynyt, ei saisi jättää selvittämättä tai ratkaisematta, mitenkä esim. nämät seikat ovat järjestettävät. Onko painohiivavalmistus rajoitettava vaiko alkoholin liikamäärä hävitettävä? Ne eri mahdollisuudet, jotka tässä suhteessa ovat olemassa, vievät kuitenkin käytännössä melkoisiin vaikeuksiin tai huomattaviin hankaluuksiin, joita ei saa jättää huomioon ottamatta. Onnellisin keino tässä kohden olisi suurempien myyntimahdollisuuksien valmistaminen denaturoidulle väkiviinalle. Se keino kumminkin edellyttäisi, että tämän tavaran kauppa olisi vapaa, kun taas puheenalainen laki sallii sitä myytäväksi ainoastaan apteekeissa ja rohdoskaupoissa, jotka siihen ovat hankkineet itselleen asianomaisen kunnan luvan. Koska valtio yksin olisi oikeutettu valmistamaan alkoholipitoisia aineita, tulisi, vaikkei sitä laissa ole ensinkään edellytetty, hiivateollisuuskin valtion monopooliksi ja valtio olisi velvollinen täyttä korvausta vastaan ottamaan haltuunsa ne maassamme nykyään olevat tehtaat, jotka tätä tavaraa valmistavat. Valiokunta katsoi tarpeelliseksi vaatia asiasta teollisuus-

hallituksen lausunnon, joka saapui senaatin kauppa- ja teollisuustoimituskuntaan viimekuluneen heinäkuun ensi päivänä, jonka toimenpiteen kautta selvitystä nyttemmin on saatu tähän osaan kysymystä.

Välikyselyn tekijää näyttää kummastuttavan ja arveluttavan, että senaatin valiokunta tätä asiaa harkitessaan on ottanut huomioonsa muitakin mahdollisuuksia alkoholikysymyksen järjestämiseen kuin sen, minkä perustuksena on täydellisesti toimeenpantu kieltolaki. Kysymys on kumminkin sitä laatua ja siksi tärkeä, että se on harkittava niin monipuolisesti kuin suinkin, jos mieli välttää turmiollisia erehdyksiä ja selkkauksia.

Siihen osaan välikyselyntekijän kysymystä, mikä koskee nykyisen senaatin kantaa eduskunnan hyväksymään kieltolakiin nähden ja mihin lopulliseen tulokseen asian käsittely senaatissa viepi, en tätä nykyä ole tilaisuudessa antamaan mitään vastausta, koska asia senaatissa, sen uudessa kokoonpanossa, ei vielä ole ollut enemmän periaatteellisen kuin asiallisenkaan keskustelun alaisena. Senaatti on kuitenkin täydentänyt aikaisemmin asetetun valiokunnan uusilla jäsenillä ja tulee se ryhtymään työhönsä niin pian kuin suinkin mahdollista. Luulen voivani vakuuttaa, että senaatti tätä yhteiskuntaamme ja valtiotalouttamme niin syvästi koskevaa kysymystä harkitessaan tulee antamaan täydellisen merkityksen sille voimakkaalle mielipiteelle, joka on ilmennyt eduskunnan asiata käsitellessä ja niille toivomuksille, joita eduskunnan päätökseen nähden tiettävästi on olemassa kansamme hyvinkin laajoissa piireissä.

Keskustelu:

Ed. Helenius-Seppälä: Hyväksymällä lokakuun 31 p. 1907 juovutusjuomia koskevan yleisen kieltolain Suomen ensimäinen kansanvaltainen eduskunta täytti kansamme laajain pohjakerrosten hartaimman toivomuksen. Tuskin mikään toinen lainsäädäntötoimenpide maassamme on herättänyt niin yleistä ja niin syvälle kansan alimpiin kerroksiin ulottuvaa tyydytystä kuin kieltolain hyväksyminen. Kun eduskunnan päätös asiassa tuli tunnetuksi, sytytettiin kynttilä monessa sellaisessakin mökissä, jossa ei siihen saakka minkään yhteiskunnallisen tapahtuman johdosta ollut juhlavalaistusta toimeenpantu. Toivo siitä, että kansamme vihdoin pääsisi pahimmasta sisäisestä painajaisestaan, kasvoi vielä voimakkaammaksi, kun eduskunnan puhemies valtiopäivien päättäjäisissä valtaistuinsalissa erityisellä lämmöllä ja painolla laski kieltolain toteuttamisen hallitsijan sydämelle.

Lienee joka taholla nykyään päästy selville siitä, että ne vaikeudet, mitä kansainvälisten kauppasopimusten tässä kohden luultiin tuottavan, ovat osoittautuneet sellaisiksi, että niitä joko itse asiassa ei ole ollenkaan olemassa taikka että kauppasopimukset

eivät ainakaan tarjoa minkäänlaista juriidista estettä juovutusjuomien maahantuonnin kiellon toimeenpanemiseen tässä maassa.

Siihen merkitykseen nähden, minkä kansamme puheenalaiselle asialle antaa, olisi luullut, että kotimainen hallituksemme näin ollen olisi mielellään ryhtynyt ajamaan perille, mikäli asia siitä riippui, yleistä kieltolakia, joka on niitä harvoja suuria uudistuskysymyksiämme, mitä eduskunta tähän saakka on puolestaan ennättänyt ratkaista. Mutta senaatti katsoi voivansa asettua siihen määrään kansan suuren enemmistön keskuudessa vallitsevasta mielialasta piittaamattomaksi, että se antoi pitkän ajan, noin puolisen vuotta, kulua kallista aikaa ilman, että se puolestaan tositeossa kiirehti asian jouduttamista hallitsijan ratkaistavaksi. Olemme kuulleet äsken annetussa selityksessä, että jo ne aikamääräykset, mitä on olemassa eduskunnan hyväksymässä yleisen kieltolain ehdotuksessa, herättivät epäilystä siitä, että asiaa ei ennätettäisi ajoissa suorittaa. Kumminkin, vaikka tällainenkin epäilys syntyi, annettiin ajan kulua turhaan. On sanottu, että senaatti kokoonpanoltaan oli siksi vähän työkykyinen, ettei se voinut tätä asiaa, enempää kuin muitakaan suuria asioita, tarpeellisella tarmolla hoitaa. Se on mahdollista; mutta jos olisi ollut tarpeeksi hyvää tahtoa, en puolestani voi ymmärtää, mikä olisi estänyt hallitusta esim. asettamasta muista kansalaisista kokoonpantua komiteaa, joka olisi selvittänyt niitä pulmia, jotka vielä ovat jälellä, kun tulee eduskunnan säätämän kieltolain toimeenpanemisesta kysymys.

Onko ihme, että tällainen jatkuva vitkastelu herätti kansassa yhä suurempaa levottomuutta. Kun sitte vielä alkoi huhuja liikkua niistä mustista aikeista, joilla ehkä taasen tahdottaisiin kansan jo valoisat toiveet katkaista — eivätkä nämä huhut ole hälvenneet tämänpäiväisen selityksenkään kautta —, onko ihme, että näin ollen katkeroittunut mieliala on puhjennut ilmoille, kun on syytä epäilykseen, että kansalle taasen tarjotaan jotain muuta yleisen kieltolain asemesta. Sen, joka tyynesti harkitsee asiaa, täytynee myöntää, että se muoto, missä kansan tuskastunut ja pakoittava mieliala tällä kertaa on ilmoille päässyt, välikysymyksen tekemisen vaatimus, on oikeutettu, ja samalla itsessään ilahuttava merkki siitä, että kansan syvät rivit kalliin asiansa ajamisessa tahtovat täysin lojaalisia keinoja käytettäväksi.

On sanottu, että tämä välikysymys olisi tehty liian aikaisena ajankohtana. Koetellaanpa, ennenkuin tässä kohden mennään lopullista arvostelua antamaan, hiukan puolueettomasti ajatella nykyistä asemaa.

Kun hallitukseen oli astunut joukko uusia jäseniä ja oli otaksuttava, että hallituskoneisto taasen pitkistä ajoista alkaisi toimia täydellä vauhdilla, oli ainakin jotakin syytä pelätä, että, monen muun tärkeän asian pyrkiessä etualalle, kieltolaki ei pääsisi siihen

asemaan, johon sen edellisen hallituksen viivyttelyn takia täytyisi päästä, jos mieli voittaa tuhlattua aikaa takaisin. Kun noudattaakseni valitsijaini harrasta toivomusta esitin välikysymykseni, tapahtui se, ennenkuin nykyinen senaatti oli asettanut kieltolakivaliokuntansa ja ennenkuin minulla oli tietoa, että näin tulisi läheisessä tulevaisuudessa tapahtumaan. Välikysymystä tehdessäni ei ollut enää täyttä vuotta aikaa siihen, kun — heinäkuun 1 päivästä 1909 lukien — kieltolain, edellyttäen että se saa armollisen vahvistuksen, täytyisi osittain astua voimaansa ja alkoholipitoisten aineitten valmistus olisi tapahtuva ainoastaan valtion tehtaissa ja niiden maahantuonti ainoastaan hallituksen toimesta. Mainittuna ajankohtana pitäisi myöskin kieltolain edellyttämien, lain noudattamista valvomaan asetettavien erityisten luottamushenkilöiden alottaa toimintansa niiden ohjesääntöjen mukaan, jotka heille sitä ennen on valmistettu ja vahvistettu. Ei ollut siis välikysymyksen jättäessäni senaatilla täyttä vuotta aikaa kaikkien niiden tarkempien määräysten antamiseen ja niihin toimenpiteisiin ryhtymiseen, joita maassa sallitun alkoholiliikkeen järjestämistä ja silmällä pitämistä varten sekä tämän lain rikkomusten ehkäisemiseksi katsotaan tarvittavan, käyttääkseen eduskunnan hyväksymän kieltolain 29 §:n sanoja. Näin ollen ei mielestäni asia enään sietänyt vähintäkään viivytystä. Mutta tämän ohella vaikutti välikysymyksen tekemiseen ratkaisevasti se seikka, että katsoin maassamme vallitsevan levottoman mielialan rauhoittamiseksi perin tärkeäksi, että samalla kun uudelle senaatille täten tarjottaisiin tilaisuus antaa vakuutus siitä, että se ainakin on valmis tekemään voitavansa kieltolain toteuttamiseksi, samalla kansan suuri enemmistö saisi näkyvän todistuksen siitä, että myöskään nykyinen uusi eduskunta ei tulisi kansan asiaa tässä kohden pettämään. Vaaliaikana, joku kuukausi sitten, lausui sellainen vaikuttava ja sanojaan punnitseva henkilö kuin ed. Schybergson ruotsalaisen kansanpuolueen kokouksessa Nya Pressenin kertomuksen mukaan toukokuun 7 päivältä 1908, jota kertomusta ei ole miltään puolelta tietääkseni oikaistu, että hän nyt kuten ennenkin tulisi äänestämään kieltolakia vastaan, jos kysymys tulisi uudelleen esille. Puhuja sitte oli perustellut kantansa sillä väitteellä, että niilläkin tahoilla, joilla kieltolakia ennen oli vaadittu, on nähty sellaisen lain mahdottomuus. »Suomettarelaisen puolueen päällikkö on myöskin puheessaan painostanut tätä», jatketaan mainitussa kertomuksessa »on tahdottu ainoastaan käyttää kieltolakia aseena, tehdäkseen nykyiselle (s. o. Mechelinin) senaatille vaikeuksia. Vanhan suomalaisen puolueen päällikkö piti puheensa ainoastaan sitä varten, että uusi hallitus, jonka syntymisen hän jo silloin aavisti, pääsisi helpommin lakia puoltamasta.»

Minä olen tässä kertonut ed. Schybergsonin lausunnon sellaisena kuin se Nya Pressen-lehdessä esiintyy. Voinen tähän kohta lisätä,

että olen kerran ollut tilaisuudessa julkisesti puolestani sanomaan, että itse en olisi valmis vetämään suomalaisen puolueen johtajan 1907 vuoden valtiopäivillä lausumista sanoista juuri tuollaista johtopäätöstä (Ohoo!). Mutta tärkeätä on, että tällaiset seikat saavat täyden selvityksensä ja valaistuksensa. Ja siihen on herra Danielson-Kalmarilla tänä päivänä tilaisuus, koska ei ole aivan mahdotonta, että jos tällaisia hämäryyksiä ja epäselvyyksiä jää edelleen olemaan näistä asioista, voidaan mennä viemään jo edeltäpäin vääriä tietoja vaikuttaville tahoille.

Tässä yhteydessä tunkee ehdottomasti mieleen eräs uutinen, joka tämän vuoden alkupuolella luettiin sanomalehdissä, ilman että siihen on tullut minkäännäköistä korjausta tai oikaisua. Tässä uutisessa kerrottiin, että yksi ministerivaltiosihteerin neuvonantajista Pietarissa olisi jo ennenkuin viime vuoden eduskunta kokoontui jossakin hallitsijalle antamassaan selonteossa silloisten eduskuntavaalien tuloksista maininnut, että muutamat puolueet ovat ottaneet ohjelmaansa n. s. yleisen kieltolain, ollenkaan välittämättä niistä seurauksista, joita tällaisen lain säätäminen tuottaisi suhteissa ulkomaihin! — Kun tällaiset salaiset voimat ovat olleet ennenkin liikkeellä kieltolakia vastustamassa, korkeimmalle taholle asti levitellen harhaan vieviä tietoja, lienee hyvä, että asianomaiset korkeimpia piirejä myöten saavat täyden selvän siitä, että Suomen kansan nykyinenkin eduskunta seisoo olka olkaa vasten kansan syvien rivien kanssa yleistä kieltolakia vaatimassa. Tämän vakuutuksen antamista ei ole ollut mielestäni syytä vähääkään lykätä. Ja jo tämän vakuutuksen saamiseksi niin hyvin ylöspäin kuin alaspäin ei mielestäni ole ollut välikysymyksen tekeminen kieltolakiasiassa näinkään varhaisena ajankohtana paikaltaan pois.

Olemme nyt kuulleet senaatin vastauksen tehtyyn välikysymykseen. Samallla kun kiitän senaatin talousosaston varapuheenjohtajaa siitä, että hän on katsonut asian sen arvoiseksi, että hän itse on vaivautunut tänne välikysymykseen vastaamaan, lienee velvollisuuteni sanoa käsitykseni tästä vastauksesta, sanoa suoraan, minkä vaikutuksen se minuun on tehnyt.

Epätoivoisella jännityksellä kautta Suomenniemen odottaa kansa tässä tilaisuudessa annettua senaatin vastausta. Päättäkää itse te, jotka olette tämän vastauksen antaneet, onko se omiaan tyydyttämään meidän kansaa, onko vastaus ollut sellainen kuin me, jotka olisimme kumminkin j o t a k i n muuta, jotakin lämpimämpää, jotakin sellaista, jossa olisi enemmän asetuttu kansan syvien rivien kannalle, olemme odottaneet. Olisi tehnyt mieli otaksua, että edes tällaisella hetkellä olisi voinut hallituksen jäsen jonkun verran astua alaspäin korkeasta asemastaan ja antaa sen lohduttavan sanan, mikä tässä olisi ollut annettava ja joka minun ymmärtääkseni olisi voitu antaa, jos olisi hyvää tahtoa tarpeeksi ollut.

Mennäkseni tuohon vastaukseen ja sanoakseni siitä käsitykseni sen mukaan, kuin se tällä hetkellä on mahdollista, tuntuu minusta siltä kuin me voisimme jättää sivuasiat sivuasioiksi ja käydä pääasioista puhumaan. Sivuasia minusta on, niinkuin kaiketi useimmista — ainakin tämän eduskunnan jäsenistä —, tuo kuuluisa hiivakysymys. Tuo sama hiivajuttu on nyt ollut olemassa tässä maassa aina siitä ajasta alkaen, kun Suomen oluttehtailijat alkoivat yleisemmin uskoa, että kieltolakiajatuksesta sittenkin ruvettaisiin täyttä totta tekemään. Silloin ensiksi heidän taholtaan valitettiin sitä, että kansa jäisi ilman leipää, kun ei enää olisi hiivaa saatavissa, jos kieltolaki tulisi toimeen. Kaiketi on välikysymyksen vastaajakin täydellisesti vakuutettu, että on meillä olemassa sentään siksi paljon kemiallista tietoa ja taitoa, että tällainen asia voidaan menestyksellä ratkaista, vaikka olisi kysymys siitäkin, että kaikki tarvittava hiiva olisi omassa maassa ehdottomasti valmistettava. Mutta tällä asialla on toinenkin puolensa. Kun tänä väliaikana, jolloin vielä voi olla vaikeuksia olemassa, hyvä kyllä hiivaa valmistetaan naapurimaissa, on mahdollista tuoda v ä h ä n hiivaa maahan ja käyttää tässä maassa v ä h ä i s e n ulkomaista hiivaa, silloin on mahdotonta ymmärtää, minkä vuoksi ei sitten saataisi riittävän paljon tänne ulkomaista hiivaa. Olen saanut tullihallituksen tilastollisesta konttoorista tietoja viime vuosilta siitä, kuinka paljon hiivaa on maahan tuotu, ja se tilasto on hyvin intresanttia laatua. Vuonna 1904 tuotiin puserrettua hiivaa, josta tässä voi olla kysymys, maahan kaikkiaan 666 kiloa, vuonna 1905 5,553 kiloa, vuonna 1906 30,135 kiloa, vuonna 1907 32,118 kiloa. Mutta tänä vuonna on tuonti vähentynyt tavattomasti. Olen saanut hyvin tuoreita tietoja. Vuoden alusta heinäkuun loppuun 1907 tuotiin maahan 25,422 kiloa, mutta tänä vuonna samaan aikaan ainoastaan 2,428 kiloa. Lyhyenä ajanjaksona on siis hiivan tuonti ensin melkoisesti noussut ja sitten äkkiä laskenut. Mikä tämän lopulta on vaikuttanut, siitä asiasta olisi hauska saada selkoa, mutta se on niitä seikkoja, joista nähtävästi ei selkoa tule. Me tiedämme, että tässä pari vuotta sitten, kun kieltolaista rupesi tulemaan täyttä totta, ryhdyttiin Suomen viinatehtailijain taholta toimenpiteihin, jotta saataisiin jollakin tavoin »kotimainen teollisuus» tällä alalla suojeltua. Siltä taholta eräässä tilaisuudessa avonaisesti myönnettiin, että on tarkoitus saada estetyksi tulemasta ulkomaista hiivaa maahan, vaikka sitä tavallisissa oloissa voi hyvin tuoda. Nyt sanotaan: mistä saadaan hiivaa, jos kieltolaki tulee toimeen! Kenties voisi olla asiassa se selvitys, että olisi jokin sopimus olemassa ruotsinmaalaisten ja suomenmaalaisten tämän tavaran valmistajain kesken näinä aikoina, koska Ruotsista tuotu hiivamäärä on suuresti juuri nykyään alentunut. Mutta sen sijaan on hiivantuonti nousemassa Tanskasta, jopa Saksastakin asti tänä vuonna. Näin ollen tuntuisi siltä, ettei tässä pahaa hätää tule, ennenkuin asia ennätetään

tarpeeksi järjestää, vaikkapa ei kotimaassa saataisikaan riittävästi hiivaa valmistettua. On vielä yksi asia, jota minä puolestani en ymmärrä, kenties joku voisi siihen selityksen antaa. Tiedän, että Amerikan Yhdysvalloissa on laajoja aloja, joilla väkijuomain, viinankin, valmistus on tykkänään kielletty. Minä en ole unhottanut, että kulkuneuvot ovat siellä tavattoman nopeat, mutta sittenkin, kun maa-alat ovat siksi laajat, kestänee, ennenkuin hiiva joka paikkaan ehtii, jokunen päivä siihen. Jokseenkin yhtä suuressa ajassa luulisin saatavan hiivaa tähän maahan sekä Ruotsin puolelta että mahdollisesti Venäjänkin puolelta. Mutta kaikki nämä ovat, niinkuin sanoin, pikkuasioita, sillä vaikkapa hiivan hinta nousisikin melkoisessa määrässä, niin luulen — ja sanon tämän sen perustuksella, mitä itse olen kansan suusta alituisesti kuullut — että tässä maassa ollaan valmiita maksamaan paljoa enemmän hiivasta, kun ei enään tarvitse maksaa mitään viinasta. Kaadettakoon liika viina maahan, jos ei sitä voida denaturoituna käyttää. Mutta luulen itse puolestani, että paljon voitaisiin käyttää denaturoitua viinaakin tässä maassa, kunhan aine tulisi tarpeeksi halvaksi. Tiedän sellaisen esimerkin, että kun Amerikan Yhdysvalloissa äskettäin saatiin uusi laki, jonka avulla voitiin vapauttaa verosta denaturoitu, polttoaineena käytetty viina, kaksi suurta viinatehdasta lopetti tavallisen viinanvalmistuksen ja ryhtyi valmistamaan yksinomaan denaturoitua viinaa. — Tämä asia lienee selvä. Se on yksi niitä pikkuvaikeuksia suuren asian rinnalla, joista epäilemättä hyvällä tahdolla päästään.

Mutta sitten tulen pää-asioihin. Me olemme kuulleet sen ikävän sanan tänäpäivänä, että ei ole ollut mahdollista kansan saada tietää, mitä nykyinen senaatti katsoo voivansa tehdä kieltolakiasian perilleajamiseksi. On sanottu, että senaatissa ei ole tätä asiaa käsitelty, ei periaatteellisesti eikä käytännöllisiä seikkoja silmällä pitäen. Minä en voi puolestani muuta luulla, kuin että jos olisi ollut joku toinen asia kysymyksessä, kyllä senaatti olisi ennättänyt edes periaatteellisesti kantansa ratkaista. Minä en sano: mikä hyvänsä toinen asia, mutta senlaatuisia asioita epäilemättä on, joissa senaatti olisi kantansa voinut saada ratkaistuksi. On sitäkin merkillisempää, että senaatti ei ole voinut niinkään pitkälle päästä, että olisi voinut edes toivottuun suuntaan menevän lohduttavan sanan kansalle antaa, kun kumminkin ehkä suurin osa senaatin uusista jäsenistä eduskunnan jäseninä on ollut itse kieltolakia säätämässä, ja nämät siis ovat olleet velvolliset tarkkaan punnitsemaan, mitä kaikkia vaikeuksia kieltolain toteuttaminen tuottaa. Enhän voi sitä uskoa, että joku heistä edusmiehenä olisi mennyt lain puolesta äänestämään ja panemaan toisten niskoille sen velvollisuuden, että heidän pitäisi laki ajaa lävitse, jolleivät itsekin olisi olleet vakuutettuja siitä, että tämä laki oli mahdollinen ja että se on lävitse ajettava. On toisiakin senaatin jäseniä, joihin ajatus kääntyy tässä kohden. Minä olin yksi

niistä, jotka epäilemättä suurella ilolla kuulivat joku päivä sitten senaattori Stenrothin selittävän kenenkään kysymättä, mitä hän aikoo tehdä saadakseen tässä maassa aikaan työttömyysvakuutusta. Työttömyysvakuutus on peräti tärkeä asia — olen itsekin siitä erään anomuksen tehnyt —, mutta kyllä kieltolakiasia on siksi tärkeä, että kun kansa pyytää ja rukoilee, että saataisiin jotain tietää senaatin kannasta, eiköhän olisi hyvällä tahdolla jotakin tässäkin suhteessa voitu sanoa? (Ed. Wäinö Wuolijoki: Ei tässä rukoilla!) Minä puhun kansan puolesta. Niitä on sellaisia, jotka vaativat, niitä on sellaisia, jotka rukoilevat myöskin. — Tätä voisi odottaa vielä suuremmalla syyllä, kun vaikuttavassa asemassa kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkönä oleva henkilö on itsekin ennen sanomalehdissä tätä asiaa selvittänyt ja siis tiettävästi perehtynyt.

Vielä minun täytyy sanoa joku sana toisesta pääasiasta, joka on edellisen kanssa läheisessä yhteydessä. Me saamme nyt olla valmistuneet siihenkin, että jotakin muuta meille esitetään yleisen kieltolain asemesta! Ne huhut, mitkä siinä kohden ovat olleet liikkeellä, ne hämärät, salaperäiset huhut, joihin ei ole selvyyttä saatu, jäävät edelleen arvattavasti vaikutuksensa tekemään. Vaikka minä olisin ollut ensimäinen — olen vaatimaton mies — iloitsemaan siitä, jos olisi edes jotakin y l i m a l k a i s t a vakuutusta voitu antaa siitä, että nykyinen senaatti kieltolakia kannattaa, on mielestäni perin tärkeä kysymys, voiko senaatti asettua puolustamaan ja hallisijalle esittämään juuri sitä lakiehdotusta, jonka eduskunta on laatinut. Minä en puolestani tahdo ollenkaan väittää, ettei tässä lakiehdotuksessa voisi olla puutteita. Siinä olisi epäilemättä yhtä ja toista, jota tekisi hiukan mieli muuttaa, jos siihen tilaisuutta olisi. Mutta ne ovat pieniä asioita, ne ovat sivuasioita suuren asian rinnalla. Jos nyt noiden pienempäin asiain takia ruvettaisiin tätä lakiehdotusta repimään rikki ja esittämään sen asemesta eduskunnalle vaikkapa kuinkakin hyvää, silloin joutuisi asian ratkaisu epämääräiseen tulevaisuuteen. Luulen, että paljon sopivampaa tässä kohden, paljon enemmän kansan toivomuksia vastaavaa olisi se, että laki nyt saataisiin käytäntöön, ja siten käytännössä mahdollisesti saataisiin joku puute siinä kokea, jonka jälkeen vasta näitä puutteita ryhdyttäisiin korjaamaan. Tämä lakiehdotus olisi nyt sellaisenaan, jos tahdotaan kansassa vallitsevasta mielipiteestä välittää, eteenpäin ajettava.

Täällä on mainittu niistä finanssivaikeuksista, joita kieltolain käytäntöön paneminen tuottaa. Ne vaikeudet ovat sellaisia, joiden olemassaolon kukin tietysti myöntää, mutta hallituksen, jonka usein tulee suoriutua paljon suurempia summia kysyvistä asioista eduskunnan suosiollisella avulla, pitäisi helposti, minun ymmärtääkseni, tässäkin asiassa suoriutua. Jos ajattelemme sitä mahdollisuutta, että laki astuisi voimaan osittain heinäkuun 1 päivänä 1909, niinkuin

lakiehdotuksessa määrätään, niin kaiketi on selvää, että jo vuoden alkupuoliskolla tässä maassa valmistettaisiin niin paljon juovutusjuomia, että verot ja suostunnat kyllä karttuisivat niin suuriksi, kuin ne tavallisissa oloissa koko vuoden kuluessa tuottavat. Ja kun tulisi sellainen laki tässä maassa, että kukaan ei enään heinäkuun 1 päivän jälestä 1909 saisi maahan tuoda väkijuomia, niin arvattavasti niitä tuotaisiin, silloin kun vielä luvallinen aika on, niin paljon, että tullitulot puolena vuotena vastaisivat koko vuoden tuloja. Nämä ovat asioita, joita arvattavasti tänä päivänä tullaan enemmänkin selvittämään. Minä olen ainoastaan tahtonut viitata niihin, kun näihin vaikeuksiin niin paljon painoa vastauksessa pantiin.

Senaatin talousosaston nykyinen varapuheenjohtaja lausui, silloin kun senaatti nykyisessä kokoonpanossaan ensi kerran kokoontui, että olisi nykyisissä oloissa erittäin tärkeätä suuremman ymmärtäväisyyden saavuttaminen hallituksen ja eduskunnan välillä. Minä luulen, että jos hallitus tahtoo tätä ymmärtämystä aikaansaada, silloin täytyisi sen vastauksissa vähän enemmän ilmetä myötätuntoa kansan syvien rivien vaatimuksiin kuin tämänpäiväisessä vastauksessa on ilmennyt, silloin sen puolelta osoitettaisiin enemmän hyvää tahtoa ja suopeutta, kuin olen voinut tässä vastauksessa huomata.

Kun on kysymys sellaisesta välikysymyksen vastauksesta, joka ei voi tyydyttää, niin kaiketi olisi paikallaan, että asia saisi lykkäytyä johonkin valiokuntaan tarkemmin pohdittavaksi. Olen kuitenkin itse puolestani epäselvillä siitä, olisiko tästä menettelystä kieltolakiasialle tällä hetkellä hyötyä, koska voitaisiin sitäkin käyttää tekosyynä hallituksen puolelta viivyttelyyn selittämällä, että koska asia vielä makaa valiokunnassa ja on siis eduskunnassa tällä kertaa ratkaisematta, ei vielä voida ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin. Minä iloitsisin itse puolestani enemmän siitä, jos hallitus rupeaisi hyvää tahtoa näyttämään ja ajaisi asian perille ilman suurempia muistutuksia eduskunnan puolelta. Mutta jos sellainen ehdotus toiselta taholta tehdään, että asia on lähetettävä valiokuntaan, niin en myöskään voi nähdä, ettei voitaisi eduskunnan asianomaista valiokuntaa, tulkoon se sitte olemaan mikä tahansa, saada sitä tarpeellisella joutuisuudella käsittelemään, jotta ei voitaisi ruveta eduskuntaa syyttelemään viivyttelemisestä, niinkuin minulla on tänään ollut kunnia hallitusta viivyttelemisestä syyttää.

Ed. P ä r s s i n e n: Kuultuani hallituksen edustajan sangen kummastusta herättävän ja suorastaan kieltolaille myötätuntoisuutta puuttuvan vastauksen, saan vaan lyhyesti lausua, että se kansan ja erittäin köyhälistön vaatimus kieltolain aikaansaamisesta, joka vuosi sitten niin voimakkaasti esiintyi, on vielä yhtä voimakas kuin silloin. Se on yhtä jyrkkä ja tinkimätön. Näyttää kyllä siltä, että vastukset tämän asian tiellä ovat kasvaneet. Näyttää siltä, että porvarilli-

sissa puolueissa esiintyy yhä enemmän huolestuttavia oireita, jotka viittaavat siihen, että näitten puolueiden asianharrastus on laimentunut, että se asianharrastus alun pitäen ei ollut vakava, vaan oli ainoastaan tuollainen vaalitemppu, jolla suomettarelaiselle ja nuorsuomalaiselle puolueelle on haalittu kansan kannatusta. Pohjakerroksissa on sangen suurella paheksumisella nähty kieltolain viipyminen. Tälle viipymiselle on hallituksen edustaja koettanut täällä saada selitykseksi muka »virkateiden vitkallisuuden», mutta tätä hänen väitettään ei tulla pitämään minään uskottavana. Tämän viipymisen kiusallisuus on sitäkin suurempi, kun entisen senaatin leväperäinen menettely tässä kysymyksessä on ilmeisesti eduskunnan päätöksen halveksumista, se on sellaista halveksumista, joka on syvässä ristiriidassa sen kansan omaksuman periaatteen kanssa, että hallituksen tulee olla vastuunalainen eduskunnalle ja toiminnassaan tarkoin noudattaa sen määräyksiä. Sitä paitsi eihän tässä ollut esillä mikään pieni asia, vaan sellainen, jota kansa pitää yhtenä tärkeimmistä elinkysymyksistään. Erittäin suurta huolestumista ovat myös synnyttäneet ne huomattavat kieltolakivastaiset ilmiöt, joita vallassaolijain puolelta on tullut julkisuuteen ja jotka panevat epäilemään, mahtaneekohan nykyinen senaatti tässä asiassa ryhtyä tosi toimiin. Tälläisen epäilyksen on jo itsessään synnyttänyt se vastaus, minkä tänäpäivänä olemme saaneet. Mutta sallittanee minun mainita näistä ilmiöistä.

Hallituksen jäsenet ovat läheisessä yhteydessä niiden piirien kanssa, joiden kieltolaille vihamielinen kanta on tunnettu. Kun kansassa kieltolain toimeenpanoon nähden vallitsee se kanta, että väkijuomaliikkeen harjoittajille ei ole korvattava sitä vahinkoa, mikä syntyy väkijuomaliikkeen lakkauttamisesta, niin samaan aikaan ilkeävät oluttehtailijat anoa senaatilta, että heille myönnettäisiin suuria summia korvaukseksi muka siitä vahingosta, joka on syntynyt eduskunnan toimeenpanemasta mallasveron korotuksesta. Tunnettua on, mitenkä nämä oluttehtailijat perustelivat anomuksensa sillä, että eduskunnalla ei muka olisi niin pitkälle ulottuvaa lakiasäätävää valtaa, joka koskisi yksilön oikeuksien supistamiseen. Näin byrokraattisesta katsantokannasta lähtevää anomusta on sitte teollisuushallitus, sen jälkeen kun senaatti »tietysti» sen mieltä oli tiedustellut, ilennyt puolustaa, vaikka moista anomusta mitä jyrkimmin vastustaa koko kansan oikeudentunto.

Mainitsin tämän tapauksen osoitteeksi, millainen mieliala kuvastuu vallassaolijain keskuudessa, ja kun vielä tiedämme, että, puhumattakaan ruotsalaisesta puolueesta, suomalaisen puolueen edustajina ja niinikään nuorsuomalaisen puolueen edustajina tässäkin eduskunnassa istuu tunnettuja kieltolain vastustajia, joille nuo puolueet siten ilmaisten välinpitämättömyytensä kieltolakiin nähden, ovat antaneet luottamuksensa, ei suinkaan ole aiheutusta

vailla tuo ennen mainitsemani epäilys, epäilys yleensä Suomen valtaluokkia kohtaan tässä asiassa ja epäilys senaattiin nähden, kun nimittäin tällä senaatilla on takanaan mainittujen porvaripuolueiden kannatus. Täällä on esiintuotu niitä vaikeuksia, jotka syntyvät kieltolain voimaanastumisesta; kun tämän lain tulisi astua voimaan jo heinäkuun 1 päivänä ensi vuonna, niin viivytyksen vuoksi on sitäkin vaikeampi voittaa näitä vaikeuksia, vaikka ne eivät suinkaan voittamattomia ole.

Siis lyhyesti lausuttuna: Kansan taajat kerrokset yhä seisovat kieltolain vaatimuksen takana, ne tulevat tämän vaatimuksen vielä kerran läpi ajamaan, olkoon vastustus kuinka suuri tahansa ja tietäköön ne, jotka tässä asiassa uskaltavat asettua kansan pyhää vakaumusta vastaan, sen, että he tulevat siitä saamaan sellaisen tuomion kuin ansaitsevat.

Ed. Soininen: Ei ole ihmettelemistä, jos vähitellen on ruvettu kyselemään kieltolain kohtaloa. Onhan pian kulunut vuosi siitä, kun tämä laki säädettiin, ja vajaa vuosi vain on jäljellä siihen, jolloin sen pitäisi, jos se vahvistuksen saa, astua osittain voimaan. Jokainen tietää, että tämmöinen laajakantoinen laki vaatii monenlaisia valmistuksia. Mutta näistä valmistuksista ei ole tähän saakka kuulunut juuri mitään, ja senaatin talousosaston varapuheenjohtajan tänäpäivänä antama vastaus tehtyyn välikysymykseen osoittaa, että ei juuri ole mitään tehtykään. Tämä on levottomuutta ja huolestumista herättävää kaikille niille, jotka hartaasti odottavat kieltolain voimaan astumista, ja sitähän tekee suurin osa koko Suomen kansaa. Minä en tässä tahdo lähteä arvostelemaan niiden syiden pätevyyttä, joita on tuotu esille senaatin menettelyn puolustukseksi, sitä vähemmin kun se senaatti, jota arvostelu koskisi, ei ole sellaisenaan enää olemassakaan. Päättyisipä tämä arvostelu miten tahansa, pääasiaa se ei enää voisi muuttaa eikä auttaa, sitä, että kallis aika on kulunut ja että asema on tullut vaikeammaksi niille miehille, jotka nyt seisovat tehtävän edessä ja kantavat edesvastuun sen suorittamisesta.

Enemmän mielenkiintoa herättää minussa välikysymyksen muut kohdat, kysymys, mikä on nykyisen senaatin yleinen kanta tässä asiassa ja mihin toimenpiteisiin se katsoo voivansa ryhtyä, että kieltolaki, jos se vahvistuksen saa, voi astua voimaan määräaikanaan. Ikävä kyllä ei kuitenkaan äsken kuultu vastaus luonut näihin kysymyksiin paljonkaan valoa. Se ylimalkainen lause, joka kai oli olevinaan osoitus myötätuntoisuudesta asialle, ei todellakaan paljonkaan merkitse eikä pitkälle vie. Kansa jää yhä edelleen sen kysymysmerkin eteen seisomaan, joka jo on herättänyt niin paljon levottomuutta ja hermostusta. Ja se ei ole onnellista, ei itse kieltolakiasialle eikä yleisön mielentilaan nähden. Mutta tietenkin toiselta puolen tässä on otettava lukuun se seikka, että tämä uusi halli-

tus ei vielä ole ollut toimessaan enemmän kuin vähän yli parin viikon eikä kohtuudella ole voitu vaatia, että se kaikkien alkuunpääsypuuhien ohella olisi ehtinyt selvittää itsellensä ja eduskunnalle tämän laajan ja monihaaraisen kysymyksen. Näin ollen olisi ehkä asialle ollut sittenkin eduksi, jos välikysymys olisi tullut edes jonkun viikon myöhemmin, niin että kohtuudenmukaisesti senaatilta olisi voitu tiedustella ei ainoastansa sen yleistä kannan tunnustusta tässä asiassa, vaan myöskin tarkkaa selontekoa alkuunpannuista ja aijotuista toimenpiteistä. Niinkuin asia nyt on, niin on siinä edustajaryhmässä, johonka minulla on kunnia kuulua, se mielipide vallalla, että tällä kertaa ei ole muuta tehtävää kuin uudestansa tuoda esiin ja tuoda kaikella painolla esiin kansan velvoitus hallituksellensa tässä sen sydäntä niin likellä olevassa kysymyksessä.

Katsoen niiden puolueiden ohjelmiin, joiden keskuudesta senaatin enemmistö on lähtenyt, luotamme varmasti siihen, että tämä senaatti on tekevä voitavansa asian perille viemiseksi. Minä puolestani en epäile, että voipi olla syitä, ja monen mielestä ehkä päteviäkin syitä, joiden taakse senaatti voisi vetäytyä ja vieläkin lykätä asian tuonnemmaksi. Onhan tässä seisahduksessa olevien käsittelemättömien juoksevien asioiden paljous, onhan senaatin vieläkin vajalukuinen kokoonpano, kun osa sen jäseniä on kesälomalla, on vaikea valtiollinen asema ja muuta sellaista, puhumattakaan niistä tehtävistä, jotka sisältyvät itse kieltolain valmistukseen. Minä kuitenkin tahdon lausua sen toivomuksen ja, tahtoisin sanoa, vakaumuksen, että senaatti ei tule vetäytymään tämmöisten varustuksien taakse, että se ei tule käsittelemään tätä asiaa minkäänlaisena tavallisena juoksevana asiana, jonka täytyy odottaa kauniisti vuoroansa, tullee se sitten milloin tahansa, vaan että senaatti on niin sanoakseni katkaiseva päiväjärjestyksensä tämän kysymyksen hyväksi ja ottava sen kohta tarmokkaasti ja ilman viivytystä esille. Asia on todellakin sen arvoinen, ja onhan lopultakin niin, että se aika ja se voima ja ne varat, jotka saadaan irti johonkin asiaan, ovat suhteelliset siihen arvoon, mikä asialle annetaan. Ei liene helposti mahdollista liioitella sitä arvoa, minkä Suomen kansa tällä hetkellä antaa työlle kieltolain hyväksi. Jos senaatti, niinkuin toivon, ajattelee samalla tavalla ja toimii sen mukaan, niin en luule erehtyväni sanoessani, että sillä siinä on oleva tämän kansan valtaavan enemmistön jakamaton kannatus. Tahtoisinpa mennä pitemmälle. Niin tehden senaatti ei ainoastansa ole edistävä kieltolakia ja kaikkea, mitä se tietää kansan siveellisen ja aineellisen elinvoiman kohottamiseksi, vaan se on tekevä myöskin hyvän kappaleen työtä tämän rikkinäisen kansan yhdistämiseksi, sen epäluulon poistamiseksi, mikä nykyänsä kieltämättä syvissä riveissä vallitsee yläluokkaa kohtaan. Se on oleva työtä hajoitettujen rivien kokoamiseksi ja luottamuksen palauttamiseksi. Mutta jos niin meneteltäisiin, että tämä asia yhä vaan

lykkäytyy päivästä päivään, ajasta aikaan, ja sitten lopultakin hallituksen täytyy sanoa: nyt on jo liian myöhäistä, nyt emme enään voi mitään, — niin luulen vaikeaksi saada tämän kansan pohjakerrokset uskomaan, olkootpa muuten syyt mitkä tahansa, että on tehty kaikki, mitä on voitu ja mitä olisi pitänyt tehdä.

Aivan erityisesti tahtoisin minäkin vedota sen toimituskunnan päällikköön, jonka alkuunpanosta asian esille ottaminen lähimmin riippuu. Katsoen niihin ohjeisiin, jotka hänen puolueensa on antanut edustajilleen senaatissa juuri kieltolakiasiassa, ja katsoen siihen enakkotapaukseen, joka tässä jo on olemassa, luulen, että häneltä odotetaan, kun hän kerran on tähän paikkaan mennyt, ripeätä ja tarmokasta toimintaa.

Ei liene paikallansa tässä lähemmin kajota tämän kysymyksen käytännöllisiin yksityiskohtiin. Kuitenkin sallittakoon minun viitata muutamiin semmoisiin. Kaikki lienevät yksimielisiä siitä, että suurimmat vaikeudet tässä asiassa ovat valtion talouden järjestämisessä. Mutta siinä kohden on nyt huomattava, että tämä järjestely jo on, mitä lähimpään tulevaisuuteen, vuoteen 1909, tulee, siirtynyt hallituksen käsistä eduskunnan käsiin, kun on annettu eduskunnalle esitys tulo- ja menoarviosta. Tosin tämä esitys ei täytä kaikkia toivomuksia. Siinä ei ole tarpeellisesti otettu huomioon sitä mahdollisuutta, että kieltolaki jo astuisi voimaan mainitun vuoden kuluessa. Niin on esim. mallasverosuostunta arvioitu yhtäsuureksi kuin viime vuonna, vaikka valmistus, jos kieltolaki astuu voimaan, lakkaisi jo keskellä vuotta. Muitakin puutteita voisi ehkä mainita, mutta nämät huomaamattomuudet ovat nyt eduskunta ja varsinkin valtiovarainvaliokunta tilaisuudessa korjata huomioon ottamalla m. m. sen tulon, mikä todennäköisesti tulee lisätystä perintöverosta. Mitä taas tulee tullituloihin ja paloviinanvalmistusveroon ja anniskeluveroon, niin viimeksi mainittu tosin voipi vähäisen vähetä, mutta se onkin pienempi erä. Niinkuin tässä jo eräs edellinen puhuja mainitsi, niin on aivan todennäköistä, että tullitulot ja valmistusvero eivät vähene, kun nim. sen puolen vuoden kuluessa on asianomaisen valmistettava kokonaista myyntivuotta varten, jolloin ei saa tuoda eikä valmistaa yhtään mitään. Vuosi 1909 ei siis näytä tuottavan mitään erityisiä finanssivaikeuksia. Mitä taas etäisempään tulevaisuuteen tulee, niin pyydän huomauttaa siitä, että tälle eduskunnalle jo on jätetty harkittavaksi kysymys tupakkimonopolin aikaan saamisesta. On luultavaa, että tämmöisen monopolin kautta hyvin suuri osa niitä tuloja, jotka tähän saakka alkoholiverot ovat tuottaneet, saataisiin korvatuiksi. Tahdon vaan mainita, että Ranskassa tupakkimonopoli tuottaa $^1/_8$ tämän maan suurista valtiotuloista ja samoin myöskin Italiassa. Sovitettuna meidän oloihimme se tekisi 10 miljoonaa, mutta vaikka sitä summaa ei saataisikaan, tuskin jäisi se paljon siitä alle. Tähän kyllä voidaan täydellä syyllä

sanoa, että tupakkimonopoli ei ole niin silmänräpäyksessä aikaansaatu, että se vaatii valmistuksia. Juuri sen vuoksi onkin todennäköistä, että jääpi välille vielä vuosi tai pari, ehkä joku lisääkin, jolloinka on aivan erityisiin toimenpiteisiin ryhdyttävä, jotta saataisiin lakanneet valtiontulot korvatuiksi. Ja tämän asian järjestämiseen arvatenkin senaatin harkinta nyt likinnä kohdistuneekin.

Jos nyt niin kävisi, että senaatti tässä harkinnassa kohtaisi vaikeuksia, joita ulkoapäin ei ole helppo nähdä, tai että se katsoisi tarkoituksen mukaiseksi toimenpiteitä, joita se ei tahdo päättää kuulematta eduskunnan mielipidettä, niin olisi suotavaa, että tästä annettaisiin eduskunnalle tarkka ja seikkaperäinen esitys. Silloin olisi eduskunnalla tilaisuus arvostella asemaa, ja silloin olisi sen asia antaa hallitukselle kaikki se tuki ja kannatus, niin taloudellisesti kuin muissakin suhteissa, minkä se suinkin voipi antaa. Ajan täpäryyteen nähden olisi tärkeätä, että tämä tapahtuisi jo ennnen tämän istuntokauden loppua, jos ylimalkaan tämmöinen vetoaminen eduskuntaan asian onnellisesti päättämiseksi osottautuu tarpeelliseksi. Tilaisuutta ja muotoja, millä se voisi tapahtua, luullakseni V. J. hyvinkin tarjoo.

Minun ei lopuksi liene tarvis likemmin kosketella sitä, mikä arvaamaton pettymys kansalle ja mikä suuri vahinko raittiusasialle siitä olisi, jos tämä kysymys koko laajuudessaan tulisi uudestaan eduskunnassa esille, mikä kai olisi välttämätöntä, ellei saada asiaa järjestetyksi, ennenkuin sen pitäisi osittain voimaanastua. Minä en hetkeäkään kyllä epäile sitä, etteikö tämä eduskunta olisi yhtä valmis kuin edellinenkin kieltolain säätämään. Mutta asialle voisi olla tämmöisestä menettelystä suuri viivytys. Tämä meidän lainsäädäntökoneistomme on nyt kerran niin kankea ja monimutkainen, ettei ole mitään takeita siitä että kieltolaki läpäisisi kaikki nuo mutkat ja välttäisi kaikki karit yksillä valtiopäivillä yhtä onnellisesti kuin ennen. Jo suuressa valiokunnassa voisi sen eteen patoutua niin paljon asioita, ettei se pääsisi läpi. Se on juuri tämä seikka, joka tekee niin aivan välttämättömäksi, että pannaan viimeisetkin voimat liikkeelle asian perille ajamiseksi, ennenkuin on liian myöhää.

Välikysymyksen tekijä ei tahdo omasta puolestaan tätä asiaa lykättäväksi mihinkään valiokuntaan. Puolestani olen myöskin sitä mieltä, että asia tällä hetkellä ei valiokunnasta paranisi (Ohoo!). Mitä valiokunta oikeastansa nyt voisi muuta tehdä, kuin ottaa harkittavaksensa, onko tämä senaatti voinut parissa viikossa tässä toimia enemmän kuin se on toiminut, ja se asia nyt lienee jotenkin selvä ilman valiokunnan käsittelyä. Toiselta puolen saattaisi olla asian käsittelylle vahinkoa siitä, että se joutuisi valiokuntaan, jos nimittäin hallitus katsoisi pitävänsä odottaa asian päättymistä eduskunnassa, ennenkuin se ryhtyy toimenpiteisiin. Ja huomioon ottaen mitä äskettäin sanoin siitä, että asia voi tulla vielä uudestaan

näillä valtiopäivillä esille, katson olevan paikallaan että eduskunta nyt siirtyy yksinkertaisesti päiväjärjestykseen.

Täällä on edellisessä keskustelussa heitetty syytöksiä suomalaista puoluetta vastaan, että muka sen harrastus kieltolain hyväksi olisi laimentunut. Luulen että lausuntoni on todistus siitä, että niin ei ole tapahtunut, ja tämä lausunto vastaa sitä mielipidettä, joka meidän ryhmässä on vallalla.

Ed. Huoponen: Välikysymyksen tekijä on mielestäni aivan oikein huomauttanut, kuinka kansa kaikkialla riemumielin vastaanotti eduskunnan päätöksen yleisen kieltolain aikaansaamisesta. Minäkin olen vakuutettu siitä, että tuskin minkään muun kysymyksen onnellista päättymistä olisi niin suurella riemulla tervehditty kuin tietoa siitä, että tämä eduskunnan päätös on saanut vihdoin asianomaisen hyväksymisen ja tullut lainvoimaisena vaikuttamaan. Minunkin täytyy puolestani lausua että senaatin talousosaston arvoisan varapuheenjohtajan esittämä lausunto välikysymykseen on tehnyt minuunkin jokseenkin kylmän vaikutuksen. Ennen kaikkea kohdistuu ainakin minun mielestäni moite entisen senaatin toimintaan tässä suhteessa. Vastauksessa mainittiin nimenomaan että ehdotus astuisi voimaan liian lyhyen ajan kuluttua. Jos tämä oli senaatilla tiedossa, ja senaatti olisi lämpimästi harrastanut kieltolain voimaansaattamista, olisi siitä ollut luonnollinen seuraus että senaatti heti olisi ryhtynyt valmistaviin toimenpiteisiin että ne esteet, jotka nyt katsotaan olevan tiellä, olisi saatu poistetuiksi ja laki aikanaan voimaan. Ettei senaatti ryhtynyt tämmöisiin valmistaviin toimenpiteisiin, sillä senaatti osoitti välinpitämättömyyttä ja kylmäkiskoisuutta eduskunnan päätökselle tässä asiassa. Eduskunnan valiokunta sekä täällä esitetyt lausunnot ovat osottaneet jo millä tavoin taloudellinen puoli voidaan järjestää, niin ettei se suinkaan voittamattomia esteitä tämän kysymyksen läpiajamisessa voine synnyttää. Sen sekä hiivakysymyksen voi siis tässä sivuuttaa; ne eivät suinkaan ole semmoisia esteitä että asia siihen kompastuisi. Mitä esim. hiivakysymykseen tulee, voidaan asia järjestää niin, että liikatuotanto myytäisiin helpommalla, ja ehkä Suomessa tulisi käytäntöön, niinkuin Saksassa, että väkiviina-ainetta, denaturoitua spriitä, käytetään teollisuuslaitoksissa polttoaineksena sangen suuressa määrässä, niin että asia kyllä sillä tapaa tulee järjestettyä. Mikäli kerrotaan Amerikan Yhdysvalloista, valmistetaan siellä kuivaa hiivaa, jonka käyttövoima kestää vuosikausia, niin että niitä on mahdollisia seikkoja, joiden kautta tämä asia voidaan järjestää, jos vaan hyvää tahtoa löytyy.

Minäkin puolestani lausun nykyiselle hallitukselle sen hartaan toivomuksen, että senaatin asianomainen valiokunta sekä senaatti ryhtyy heti ensi tilaisuudessa tarmokkaisiin toimenpiteisiin että tämä

kansan toivoma asia saadaan onnellisesti läpiajetuksi ja kohdistan minäkin puolestani hartaan toivomuksen kauppa- ja teollisuustoimikunnan päällikölle ja tahtoisin olla puolestani vakuutettu siitä, että hän on tekevä kaikki, mitä suinkin voi, että eduskunnan kieltolakiasia saa ainakin hallituksen puolelta hyväksymisen. Mutta ei ainoastaan sillä hyvä että kotimainen hallitus puolustaisi tätä asiaa, vaan kaikki voimat pitäisi panna myöskin siihen, että asian esittely hallitsijalle tapahtuu niin voimakkaasti kuin mahdollista.

Täällä eräs puhuja on maininnut, että muka porvarilliset puolueet jo vetäytyisivät tämän kysymyksen harrastamisesta. Minäkin pyydän puolestani aivan samalla tavalla kun äskeinen puhuja mainita, että siinä puolueessa, johon minulla on kunnia lukeutua harrastetaan kieltolain läpiajamista nyt kuten ennenkin — (Vasemmalta: Ståhlberg). Nuorsuomalainen puolue harrastaa lämpimästi yleistä kieltolakia ja toivoo, että tämä kysymys saadaan kansan tahdon mukaan läpiajetuksi (Vasemmalta: Ohoh!).

Minä puolestani yhdyn siihen ehdotukseen, että eduskunta siirtyisi vaan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen; asian lopullinen perilleviominen siitä mielestäni vaan voittaa.

Ed. Wiljakainen: Senaatin varapuheenjohtajan vastauksesta näkyy selvästi, että talousvaliokunta oli oikein laskenut ajan, missä kieltolaki voisi voimaanastua. Jos senaatti silloin kun asia palasi Pietarista, olisi ryhtynyt todenteolla, vaikka siellä olikin vaikeuksia, niihin toimenpiteihin, joita kieltolaki olisi vaatinut, ei otollinen valmistusaika olisi päässyt kulumaan hukkaan, niinkuin nyt on tapahtunut. Siitä nim. olisi seurannut, että senaatin olisi pitänyt kiinnittää huomiota muuhunkin kuin minkä lausunnon se antoi itse lakiesityksestä; sen olisi pitänyt kiinnittää huomiota siihen, mitenkä tulo- ja menoarvio valmistetaan vuodeksi 1909 ja jos siinä valmistelussa olisi näkynyt, että senaatti aikoo toteuttaa, mitä eduskunta on päättänyt, niin kansa olisi ollut rauhoitettu siitä, että senaatilla on tositarkoitus kieltolakia toimeenpanna. Kun tätä ei otettu huomioon, vaan ryhdyttiin tekemään tulo- ja menoarviota ihan niinkuin ei kieltolaki siihen mitään vaikuttaisi, osoittaa se, että senaatti heti oli sitä mieltä, että kieltolakia vuoden 1909 kuluessa ei missään tapauksessa voitaisi ruveta toteuttamaan. Tämä oikeuttaa ne epäilykset, joita kansassa on, että senaatin puolelta ei tätä asiaa ole ajettu sillä tarmolla kuin se olisi vaatinut juuri siihen nähden, että kansa niin hartaasti oli sitä toivonut ja niin suurella mielihyvällä oli sen vastaanottanut. Siinä juuri onkin syy siihen, minkätähden kansa niin levottomasti käyttäytyy nyt uudenkin hallituksen toimeensa astuttua. Mutta turhaa olisi vaatia, että senaatin varapuheenjohtaja nyt jo vastauksessaan olisi tehnyt selkoa siitä, mitä senaatti tulee tekemään, koska sellainen selonteko ei olisi voinut käsittää

muuta kuin senaatin varapuheenjohtajan oman kannan. Sillä eihän, niinkuin tunnettua, senaatti vielä ole voinut olla koossa eikä tätä asiaa niin pitkälle päätellä, että olisi siitä valmis eduskunnalle antamaan vastausta (Vasemmalta: vai niin!). Mutta toinen asia on se, ovatko nuo esteet ja vaikeudet, joita senaatin puolelta lausuttiin, sen arvoisia että niihin kannattaa kiinnittää huomiota. Valiokunnassa oli kyllä rahallinen puoli ja hiivapuoli käsiteltävänä ja tiedettiin rahallinen puoli vielä suuremmaksikin kuin senaatin varapuheenjohtaja on ilmoittanut, nim. 10,000,000 mk:si. Senkin vuoksi olisi suotavaa, että senaatti ajoissa olisi eduskunnalle esittänyt niitä keinoja, millä tuo vajaus peitetään, jotta siinä suhteessa ei olisi estettä lain voimaanastumiselle täydellisesti v. 1910. Olisi se ollut siitäkin syystä toivottavaa, koska nyt saattaa sattua, että aletaan pyytää lain toimeenpanon lykkäystä, kun ei muka varastoja ole voitu loppuunmyydä.

Mitä nyt tulee hiivan valmistukseen, niin valiokunta tunsi hyvin hyvästi, että se on senlaatuista kauppatavaraa, jota saa kyllä nopeasti ulkoa, jos ei kotimainen valmistus riitä ja arveltiin, että sen maahantuonti on paljoa vähemmän kansaa turmeleva ja vähemmän varoja kysyvä kuin esim. rommin ja konjakin. Jos siis eduskunta tahtoo jotakin uudelle hallitukselle lausua, on se sitä, että tämä paremmin käsittäisi asemansa kieltolakiin kuin äsken eronnut ja että se koettaisi jouduttamalla korvata sen, mitä laiminlyöty on, että eduskunta vielä tänä koossaoloaikanaan tulisi tietämään, että asiat ovat hyvällä tolalla pääsemään eteenpäin.

Täällä on käytetty, niinkuin tavallisesti, tilaisuutta soimaamaan porvarillisia puolueita, että niillä olisi muitakin tarkoituksia kuin puhdas kansanhyvän edistäminen. On muistettava, että nuorsuomalaiset edustajat ovat yhtä hyvin kuin nekin, jotka soimaavat, kansan valitsemia ja kansa, olkoonpa se nyt nuorsuomalaiseen tai sosialistiseen ryhmään kuuluva, hartaasti toivoo kieltolakia ja että nämä nuorsuomalaisen ryhmän edustajat ovat tässä suhteessa yhtä mieltä kansan ja valitsijainsa kanssa. Mutta kun asia kerran on tullut puheeksi, sopii ottaa tästä vähän muutakin puheeksi, kuin mitä kansa vaatii. Sopisi ottaa puheeksi, mitenkä kansa valmistuu tätä kieltolakia vastaanottamaan. Luin juuri tänäpäivänä sanomalehdistä, mitenkä Ratulan järjestynyt työväki käyttäytyy kieltolain suhteen. Onhan maalla väkijuomain tuonti ollut jo kielletty, mutta sitä kieltoa ei Ratulassa näytä noudatettavan. —

Ed. Helenius-Seppälälle pyytäisin huomauttaa, että Suomen kansa rukoilee vaan Korkeinta eikä senaattia eikä edustajia. Niille se ilmoittaa toiveensa toisella tavalla. (Ed. Sulo Wuolijoki: Vaatimuksina!).

Ed. K a r e s: Käsillä olevassa asiassa on eräs puoli, jota ei saa

unohtaa ja jonka esille tuomiseksi minä pyysin puheenvuoroa. Meidän täytyy muistaa, että kieltolakivaatimus on syntynyt ja lähtenyt siitä voimakkaasta työstä, jota maassamme on jo vuosikymmeniä tehty kansamme raitistuttamiseksi, juoppouspaheen voittamiseksi sen keskuudessa. Siksi täytyy varsinkin raittiustyössä mukana olevan tarkasti katsoa, mitä kieltolakikysymys ja tämän kysymyksen kulloinkin edessä olevat vaiheet vaikuttavat kansan raittiuteen ja juoppouspaheeseen sen keskuudessa.

Minun täytyy sanoa, että kieltolakikysymyksen nykyinen tila on omansa varsin rappeuttavasti vaikuttamaan suurten kansanjoukkojen siveelliseen tilaan väkijuomiin nähden. Tämä nykyinen kieltolain tila, se on uhkaamassa niellä suuren joukon jo saavutettuja voittoja vuosikymmenien väsymättömältä raittiustyöltä. Edellinen puhuja kertoi jotakin Ratulan kylästä. Minäkin voisin kertoa esimerkin. Pari viikkoa takaperin Turun kadulla poliisi paljastetuin sapelin oli suuren kansanjoukon keskellä arkipäivänä ottamassa kiinni pari väkivaltaista juopunutta. Suuri kansanjoukko oli ympärillä ja huusi siinä jotenkin lujalla äänellä: »Miksei anneta kieltolakia! Sitähän me vaadimme, sitähän me odotamme. Mikseivät herrat anna meille kieltolakia!» Tämä esimerkki on tuhansissa eri muodoissa nykyajan Suomessa uusiutuva kuva siitä, mitä paljo puhuminen kieltolaista, sen kiihkeä vaatiminen ja sen yhä vaan tuonnemmaksi lykkäytyvä odottaminen ja viipyminen vaikuttavat. On, näet, luonteita sellaisia, ja kansan syvien rivien joukossa niitä on sangen paljon, joilla on luonnollinen vaatimus harjoittaa jotakin itse tunnustamaansakin pahetta sitä kiivaammin, kun ajattelevat, että mahdollisuudet siihen hyvin pian estetään. Väkijuomiin nähden, niinkuin jok'ainoa täällä tietää, on tuommoinen ilmiö aina selvästi esiintynyt. Aina kun uusia rajoituksia tässä kohden on tulossa, niin odotusaikana juoppous ja yritykset saada väkijuomia nousevat entistä suuremmiksi. Kieltolakikysymyksen nykyisessä tilassa ollen kehittyy tämä pahe huippuunsa vielä sen kautta, että kansamme suurille joukoille ei enää pitkiin aikoihin niitten piirien tahoilta, joilla on vaikutusta näihin syvimpiin riveihin, sanaakaan ole puhuttu raittiudesta, juoppouspaheesta ja sen voittamisesta. Ainoastaan ja aina vaan kieltolaista.

Ed. Pärssiselle minä muuten tahtoisin tässä sivumennen huomauttaa jotain. Hän syytti toisia puolueita siitä, että ne kieltolakia ovat pitäneet vain äänten kerääjänä vaaliohjelmissa. Kylläkai ed. Pärssisen täytyy myöntää, että vasemmistolaiset ovat sitä syntiä tehneet enemmän kuin kukaan muu. (Vasemmistosta: Ohhoh!) — Selvää on, että mitä pitemmäksi tulee se aika, jolloin kansa odottaa ja vaatii kieltolakia, sitä turmiollisemmaksi asiat tässä kohden kehittyvät. Mitä pitemmäksi tämä aika tulee, sitä voimakkaammin leviää jouppouspahe ja se leviää juuri kieltolakiodotuksen kautta.

Suoranainen kansallinen onnettomuus minun mielestäni olisi, jos nyt täytyisi ruveta tätä kieltolakia esim. tavalla tai toisella tekemään aivan alusta alkaen. Kun katselee nykyään raittiusmiehen silmillä elämää, katselee juoppouden rehottamista, niin täytyy sanoa: tuntuu siltä että jos me kieltolakia rupeisimme vielä uudestaan täällä muokkailemaan ja odotusaika tulisi vielä pitemmäksi, tämä kansa todellakin hukkuisi viinaan kieltolain tähden.

Kun asiaa tältä kannalta katselee, silloin tulee epäilemättä siihen ajatukseen, että askel on nyt otettava ja se on otettava loppuun asti. Olkoonpa, että kieltolaissa, jonka eduskunta on hyväksynyt, löydetään joitakin heikkoja kohtia, joitakin aukkoja j. n. e., se ei ole enään tällä kertaa autettavissa. Suomen kansa on nyt mennyt tässä kohden niin pitkälle, että meidän täytyy todellakin koettamalla koettaa kaikin voimin saada vahvistetuksi juuri se kieltolaki, mikä nyt on hyväksytty. Kansan terve vaisto ja yhä terveytyvä järki kyllä kykenevät jälestäpäin korjaamaan puutteet, ehkäpä tekevät tästä ensimäisestä yrityksestä kieltolain alalla vielä joskus mallilain. Tässä on todellakin suuri kansallinen työ tehtävänä ja kansa on epäilemättä tässä asiassa valmis suureen työhön ja se odottaa ja ainakin se piiri joita minä puolestani edustan, tahtovat uskoa ja tahtovat olla varmoja siitä, että tämän kansan johtajat myöskin antavat kaikkein epäilysten haihtua ja tekevät, mitä voivat, kieltolain vahvistamisen hyväksi ja tekevät sen pian.

Ed. T o k o i: Täällä on joko suorasti tai epäsuorasti jokainen puhuja antanut ymmärtää, että senaatin varapuheenjohtajan vastaus tässä välikysymyksessä oli kuivanlainen. Epäilemättä se sitä olikin. Moni on ehkä näyttänyt hiukan hämmästyneeltä, ovat odottaneet ehkä jotain toista kuin mitä on kuultu. Mutta suoraan sanoen on ollut kokonaan itsepetosta, jos todella on uskallettu odottaa jotain muuta. Mitä muuta olisi sitte voitu odottaa? Onko ollut olemassa joitakin edellytyksiä, että senaatin nykyinen varapuheenjohtaja olisi voinut antaa jotain lupaavampia, kieltolaille myötämielisempiä lausuntoja kuin mitä hän tässä nyt on antanut? Tämä lausunto, tämä senaatin varapuheenjohtajan vastaus on sangen johdonmukainen tulos siitä politiikasta, jota tässä maassa on harjoitettu.

Muiden muassa täällä senaatin varapuheenjohtaja toi esiin monia niitä näkökohtia, jotka ovat pidättäneet edesmennyttä senaattia jouduttamasta tämän kysymyksen lopullista ratkaisua. Ne ovat epäilemättä toisarvoisia asioita, ja tuskin niihin tällä kertaa kannattaa erittäin suurta huomiota kiinnittää, lukuun ottamatta sitä seikkaa, jonka hän mainitsi, nimittäin tämän kysymyksen aineellista puolta, miten se olisi järjestettävä niin, että valtion tulot tulisivat korvatuiksi ja väkijuomain kieltolaista johtunut vähennys täytet-

täisiin. Olisi hauskaa tietää, onko edesmennyt hallitus joutunut ajattelemaan tai ollut epätietoinen, mistä löydettiin tulot silloin, kun se m. m. on laatinut esityksensä 20 miljoonan markan myöntämisestä. Paikalla se löysi tulolähteen, millä se vajaus täytettäisiin, mutta ei ole kykenevä löytämään tulolähteitä, joilla korjattaisiin 10 miljoonan markan vajaus (Vasemmistosta: Hyvä!).

Tahdon viitata muiden muassa myös siihen seikkaaan, ettei senaatin varapuheenjohtaja antanut suorastaan mitään vastausta siihen, mille kannalle nykyinen senaatti aikoo asettua kieltolakikysymykseen nähden. Moni kai nyt tahtoo jäädä kokonaan odottavalle kannalle. Moni on ehkä valmis toivomaan paljo hyvää. Täällä onkin lausuttu sangen hurskaita toivomuksia, mutta toivomuksia, jotka ovat ja pysyvät toivomuksina. Mutta tämän asian yhteydessä, silloin kun käydään tähän kohtaan kysymystä käsiksi, emme voi jättää huomioon ottamatta muutamia tapahtuneita tosiasioita. M. m. senaatin nykyinen herra varapuheenjohtaja on pitänyt erään toisenkin puheen nykyisen senaatin kokoontuessa, nimittäin ohjelmapuheensa, jossa hän, mikäli muistan, on viitannut siihen, että nykyinen senaatti tulee seisomaan edesmenneen kannalla, toisin sanoen on suoranaista jatkoa sille ja sen työlle. Me tunnemme nyt edesmenneen senaatin ohjelman tässä kysymyksessä ja sen menettelytavan, ja kun nykyisen senaatin herra varapuheenjohtaja vakuuttaa, että nykyinen senaatti seisoo entisen senaatin kannalla, niin vieläkö on syytä epäillä nykyisen senaatin hyvää halua ottaa nyt tehokkaammin osaa kieltolain ratkaisemiseen kansalle edulliseen suuntaan.

Sen lisäksi, niin ikävää kuin se onkin, en voi vaieta muutamista muistakaan tosiasioista. Uskon, että se herättää myrskyn vesilasissa, mutta herättäköön. M. m. kun katselee nykyisen senaatin kokoonpanoa, niin ei voi olla tulematta sangen huolestuneelle mielelle kieltolakikysymykseen nähden. Me tiedämme, että nykyisen senaatin useimmat jäsenet ovat olleet tilaisuudessa lausumaan mielipiteensä kieltolakikysymyksestä silloin kun sitä käsiteltiin eduskunnassa. Niinpä nykyisen senaatin jäsen ed. Danielson-Kalmari on hyvin sitovasti pitänyt ohjelmapuheensa kieltolakikysymykseen nähden, joka ei anna suuriakaan toiveita, ja sen jälkeen kun hän on tämän ohjelmapuheensa pitänyt, on hän saanut puolueeltaan sen luottamustoimen, nykyisen senaattorin paikkansa. Koko puolue on antanut hänelle täydellisen tunnustuksensa, ei kukaan, eivät edes edustajat Soininen eikä Kares ole panneet vastalausetta tätä puhetta vastaan. Ja kuitenkin ed. Danielson-Kalmari on lausunut, että on mahdollista, että hallitus tulee huomaamaan, että ulkoapäin tulevat esteet ovat niin suuret, että ne tekevät lain aikaansaamisen mahdottomaksi; on mahdollista että hallitus tulee huomaamaan että ehdotus sellaisenaan tulee sisältämään semmoisia määräyksiä, ettei se voi ottaa edesvastuulleen ehdottaa hallitsijalle sen vahvistamista. Jos kerran se-

naatti tulee siihen käsitykseen että laki on sellainen, ettei saata puoltaa sen vahvistamista, että siitä aiheutuisi rettelöitä ja vaikeuksia, että laissa on aukkoja ja mahdottomuuksia, niin on luonnollista, että senaatin täytyy suoraan huomauttaa siitä hallitsijalle ja ilmoittaa, että se ei voi puoltaa lain vahvistamista. Ja myöhemmin hän lisää: me emme saa sulkea silmiämme siltä, että tässä laissa on säädöksiä, jotka tarkemmin pohdittuina huomataan kevyeiksi. Täällä useat keskustan edustajat ovat kiirehtineet pesemään puhtaaksi suomalaisen puolueen kilpeä kieltolakikysymyksessä, ovat suorastaan lausuneet, että meitä epäillään jostakin. Mutta kai heidän tunnollaan jotakin lepää, kun he kerran pelkäävät, että heitä epäillään. Ja siitä syystä nyt täytyy kiirehtiä sanomaan, että he ovat yhtä vahvoja kieltolain kannattajia kuin tähänkin asti. Mutta kysymyksenalaiseksi voidaan asettaa, tokko sitä kieltolain harrastusta heissä on laisinkaan ollut.

Myös ed. Huoponen on kiirehtinyt vakuuttamaan sitä kieltolain kannatusta, joka nuorsuomalaisessa puolueessa on yleinen ja niin tunnustusta ja huomiota herättävä. Nuorsuomalaisen puolueen taholla on annettu sangen tuntuva korvapuusti koko kieltolain harrastuksille. Ja siksi kai nyt täytyy kiirehtiä vakuuttamaan, että kyllä sitä vielä sentään löytyy. Tiedetäänhän, millä kannalla entinen senaattori, nykyinen edustaja Ståhlberg oli kieltolakikysymykseen nähden. Tiedetäänhän hänen kantansa kieltolakikysymykseen, sillä hänen alotteestaan suurimmaksi osaksi laadittiin se esitysehdotus, jonka hallitus aikoi jättää eduskunnalle väkijuomain valmistamista ja myyntiä varten. Hän on sittemmin hallituksessa ollessaan selittänyt kantansa myös täysin selvästi. Nuorsuomalainen puolue on omaksunut saman kannan, sillä onhan se antanut hänelle luottamuksensa valitsemalla hänet tähän eduskuntaan, jonka juuri tulee käydä kiirehtimään hallitusta kieltolain nopeampaan ratkaisuun nähden. Mitenkä nyt voi nuorsuomalainen puolue puhtaalla omallatunnolla käydä sellaisen kieltolain kiirehtimiseen, kun on valinnut edustajiksi henkilöitä, jotka ovat aivan päinvastaisella kannalla.

Täällä olisi monia muitakin sangen sitovia todistuksia siitä, ettei se kieltolain harrastus niinkään yleinen porvarillisilla puolueilla ole kuin tahdotaan sanoa. Ei kauan sitte vaalien edellä kulki yleisenä huhuna, jota ei sittemmin ole kumottu, mitenkä kauppa- ja teollisuustoimituskunnan esittelijäsihteeri, joka nyt istuu eduskunnassa, olisi suunnitellut esitystä kokonaan toisille periaatteille kuin on nykyinen kieltolakiehdotus. Siitä huolimatta nauttii hän puolueensa suurinta luottamusta. Nämä seikat ovat kaikki todistuksia siitä, että meidän porvarilliset puolueemme, enempää kuin porvarien hallituskaan, eivät koskaan voi, siitä luonnollisesta syystä, että se on heidän etujensa kanssa ristiriidassa, asettua täydellisen kieltolain kannalle.

Täällä senaatin herra varapuheenjohtaja on antanut siitä kaikkein sitovimman todistuksen. Hän on antanut suorastaan ymmärtää, että senaatti, hallitus, pitää kieltolakiasiaa kokonaaan omana asianaan, silloin kun se on kieltäytynyt vastaamasta, mille kannalle se aikoo asettua kieltolakikysymykseen nähden, se on pitänyt itsensä korkeamman auktoriteettinsa, eduskunnan, määräämisvallan yläpuolella, kun se ei katso tarpeelliseksi ilmaista ohjelmaansa näin tärkeään kysymykseen nähden. Ei ole silloin ensinkään ihmeellistä, jos sellainen ristiriita, mikä nyt on vuosikausia vallannut kansan syvät rivit, on kansan ja hallituksen välillä olemassa. Minä voin ainakin omasta puolestani sanoa uskovani, että kansan syvät rivit olisivat olleet valmiit unohtamaan hyvin paljon edesmenneen senaatin virheitä ja heikkouksia, antamaan anteeksi ehkä hyvinkin paljon, jos senaatti olisi ymmärtänyt kansan suurimmalle toivomukselle, kieltolaille, antaa sitä kannatusta, sitä tukea, mitä se epäilemättä hallituksen puolelta olisi vaatinut, mutta silloin kun hallitus on osoittanut asettuvansa joka ainoassa kysymyksessä ristiriitaiselle kannalle kansan käsityksen kanssa, niin on aivan luonnollista, että se seikka oli omiaan kiirehtimään tai toisin sanoen suorastaan jouduttamaan viimeisen hallituksen kukistumista. Kun maan hallitus ei kykene eikä tahdo ymmärtää kansan vaatimuksia, silloin on aina luonnollista, että heillä ei tule olemaan myöskään kansan luottamusta, vaan ovat osaltaan aiheuttaneet sen ristiriidan, joka hallituksen ja kansan välillä on olemassa. Silloin kun he eivät tahdo ymmärtää kansaa, mistä syystä he voivat pakoittaa, että kansan täytyisi ymmärtää heitä ja antaa kannatuksensa heille? Se nyt kerran kaikkiaan täytyy tunnustaa, että tällainen ristiriita ennen pitkää hallitukselleki tulee sietämättömäksi. Jos hallitus ymmärtäisi asemansa oikein, niin se epäilemättä ei tulisi asettumaan sille kannalle kuin se järjestelmällisesti on asettunut kaikkiin kansan syvien rivien vaatimuksiin nähden.

Ed. Helenius-Seppälä m. m. uskoi sangen paljon hyvää hallituksesta. Minä luulen että tämänpäiväinen keskustelu on jo osaltaan ollut omiaan järkyttämään sitä luottamusta, mitä hänkin tunsi porvarillista hallitusta kohtaan. Minä luulen ettei hän ole enää valmis luulemaan niin paljon hyvää hallituksesta kuin tähän asti. Mutta se seikka että kaikki edelliset puhujat, jotka ovat puhuneet tässä kysymyksessä, ovat olleet valmiit jättämään sen noin ratkaisematta tai toisin sanoen hallituksen hyvästä tahdosta riippuvaksi, on ollut omiansa osoittamaan, että he jokainen, siitä huolimatta että he toivovat kieltolaille onnellista menestystä, ovat valmiit jättämään sen ainoastaan toivomuksien varaan. Onko kieltolain lopulliselle ratkaisulle, ratkaisulle siihen suuntaan kuin me vaadimme, edullista tehdä tällä tavalla? Minä ainakin uskon että olisi välttämätöntä jättää tämä asia jonkun valiokunnan käsiteltäväksi, jotta valiokunta saisi käsitellä sitä perustuksia myöten, saisi nähdä ne asiakirjat,

jotka ovat syntyneet edesmenneessä senaatissa, saisi lausua ansaitun tuomion viimeisen senaatin menettelystä. Tämä olisi kai varoittavana opetuksena nykyiselle vasta alkavalle senaatille menettelemään kansan vaatimusten mukaan. Siitä syystä minä olisin valmis ehdottamaan, että tämä asia lähetetään valiokuntaan, ja koska kieltolakiesitystä käsitteli talousvaliokunta, niin kai tämä valiokunta tälläkin kertaa olisi se erikoisvaliokunta, joka saisi tämän kysymyksen käsiteltäväkseen. Ehdoitan sentähden että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Ed. Sohlberg: Vi känna alla nogsamt, huru den numera afgångna senaten upplöstes och de svårigheter denna senat hade att kämpa emot redan under den senast pågående landtdagen, och än mer efter landtdagens upplösning. Att under sådana förhållanden något lagstiftningsarbete icke kunnat på allvar bedrifvas säger sig självt. Häri finna vi således redan en tillfredsställande förklaring på uppskofvet af behandlingen af förbudslagen. Men äfven om orsakerna till detta uppskof hade varit af annan art än de berörda omständigheterna, så anser jag icke här vara rätta platsen att ställa under debatt den afgångna senatens görande och låtande. Denna senat existerar icke mera, kan således icke häller här uppträda till sitt försvar. Jag protesterar därför emot de angrepp, som blifvit gjorda emot densamma, och jag gör det därför, att jag anser det vara orättfärdigt att angripa dem, som icke vidare kunna försvara sig. Interpellationen är ställd till den nuvarande, efter senatens upplösning rekonstruerade senaten. Vi hafva från detta håll fått svar på interpellantens frågor. Vi äro tacksamma för de gifna upplysningarna, om de också icke äro af enbart glädjande art. Vi förstå ju väl, att ett lagförslag af så genomgripande beskaffenhet, som förbudslagen, icke kan i ett nu genomföras och tillfredsställande ordnas. Vi förstå, att det finnes många hinder, som synas nära nog oöfvervinnerliga, men som dock vid närmare eftertanke visa sig kunna öfvervinnas. Vi hoppas därför, att de svårigheter senaten nu sett ställa sig i vägen för förverkligandet af förbudslagen skola visa sig vara af den art, att de kunna öfvervinnas. Det är en ekonomisk fråga, som ställts fram i främsta rummet, och rent praktiska skäl, som ställts fram i andra rummet. Den ekonomiska frågan är icke af den art, att den ej kan lösas, och de praktiska frågor, som här framställts, anser jag vara af samma beskaffenhet. Öfvertygad om, att senaten skall taga under allvarlig öfverläggning och ompröfning det föreliggande lagförslaget och göra hvad göras kan för att gifva vårt folk den förbudslag, som dess flertal genom landtdagens beslut visat sig omfatta, uttrycker jag den förhoppning, att omöjligheterna vid närmare begrundande skola vika, och öfverlämnar frågan med fullt förtroende till senatens vidare behandling. Då interpellanten för sin del icke har yrkat på

frågans hänskjutande till utskott, föreslår jag, att vi alla skulle förena oss om att antaga en enkel öfvergång till dagordningen.

Ed. Helenius-Seppälä: Olen pyytänyt puheenvuoroa tehdäkseni ainoastaan pari lyhyttä huomautusta.

On sanottu pariltakin taholta, että nykyisellä senaatilla ei ole ollut aikaa eikä tilaisuutta määrätä kantaansa tässä asiassa, kun se on ainoastaan pari viikkoa ollut toimessa. Tahdon tähän vain sanoa sen, että jos senaatilla olisi ollut hyvää tahtoa antaa tuo lohduttava sana, jota tämän päivän kuluessa on pyydetty, eihän mikään olisi pakottanut senaattia vastaamaan välikysymykseen juuri nyt; olisihan jaksettu odottaa pari viikkoa, jos sellainen vastaus olisi voitu antaa. Mutta koko tämänpäväinen keskustelu on ollut omansa saamaan eduskunnan jäsenen siihen käsitykseen, että hyvää tahtoa ei ole tarpeellisessa määrässä. Täällä on puhuttu siitä, mitä »rukoileminen» on. Me voimme käsitteistä kiistellä, mutta se hieno, kaunis tapa, millä esim. ed. Soininen vetosi hallituksen läsnä oleviin jäseniin, pyytäen, että he avaisivat suunsa, se tapa jo lähentelee sitä, mitä sanoisin rukoilemiseksi. Mutta sekin on ollut tuloksetonta. Kukaan hallituksen jäsen, vaikka heihin on uudelleen ja uudelleen, henkilökohtaisesti, nimiä mainitsemalla vedottu, ei ole tahtonut tässä asiassa suutansa avata, ei sittenkään, vaikka senaatin talousosaston herra varapuheenjohtaja on nimenomaan viitannut siihen, että meidän täytyy olla valmiit odottamaan ehkä jotain muutakin senaatin puolelta kuin yleistä kieltolakia, joskin hän sanansa kätki tuollaiseen hallitusmiehen salaperäisyyteen, hämäryyteen, josta on vaikea yht'äkkiä saada selkoa.

Täällä on puhuttu Ratulan kylän ja ties' minkä kylän juopottelusta. Minä luulen että siinä suhteessa me voisimme jättää toinen toisemme rauhaan, sillä kyllä kaiketi tässä asiassa on jotakin omallatunnollansa yhtä hyvin yhdella puolueella kuin toisella. Porvaripuolueilla, tuota sanaa käyttääkseni, on »omat pohjansa» ja muut pohjat, jos toiset Ratulassa rypäköivät (Iloisuutta). Jos tahdottaisiin täydellä todella kieltolakia käytäntöön panna, epäilemättä jokaisella valtiollisella puolueella olisi ollut tilaisuutta siinä kohden enemmänkin tehdä, kuin on tehnyt, sillä yksi paikka löytyy — kuuluisan englantilaisen saarnamiehen mukaan —, jossa voi kieltolakiharrastustaan näyttää, nim. oman nokkansa alla.

Ed. Kareksen puheessa on paljon perää, ja minä suosittelisin sitä puhetta nykyiselle hallitukselle. Asema on sellainen, että meidän täytyy tässä maassa nopeasti toimia, jos tahdomme saada kieltolain myöskin käytäntöön pannuksi. On niin, että asema muuttuu vuosi vuodelta, mikä kuluu, huonommaksi juuri sen takia, että epävarmuus, joka asiassa vallitsee, vaikuttaa että kukaan tänä väliaikana, ennenkuin kieltolaki saadaan, ei katso velvollisuudekseen

tehdä, mitä voisi, raittiustaatteen ajamiseksi. Varma asia on, että tässä kohden ovat taasen kaikki valtapuolueet yhtä syypäät, niin että toinen ei pääse toista sen enempää syyttämään.

Vuonna 1895 oli Belgiassa hallituksen asettama komitea miettimässä keinoja, mitenkä maassa vallitsevasta alkoholismista saataisiin loppu. Komitean enemmistö, jossa johtavana sieluna oli sikäläinen tunnettu ministeri Le Jeune, lausui, että vaikkakin syntyisi yleinen melu siitä kieltolaista, jota komitea ehdotti, nim. tislattujen väkijuomien valmistuksen kiellosta, se ei mitään merkitsisi sen pahan rinnalla, josta on loppu tehtävä. Siellä oltiin valmiit hallituksen taholta panemaan sikäläisten käsitteiden mukainen kieltolaki toimeen, vaikka pelättiin, että siitä syntyisi yleinen, kapinan tapainen mellakka maassa. Sittenkin ymmärrettiin hallituksen taholta, mitä tämmöinen laki merkitsisi kansan tulevaisuuteen nähden. Minä luulen, että niin hyvin Belgiassa kuin Ranskassa ja monessa muussa maassa hallitukset iloitsisivat, jos kuulisivat sitä puhetta, mitä täällä on tänä päivänä pidetty, puhetta siitä, mitenkä k a n s a tahtoo kieltolakia. Ja silloin on sitä suurempi edesvastuu hallituksen jäsenillä, joll'eivät tee, mitä he voivat, saadakseen tämän kansan vaatimuksen ajetuksi perille. Ei kukaan meistä voi nähdä tulevaisuuteen, mutta sen kaiketi tiedämme, että parempi joka tapauksessa olisi, että kansamme voisi selvin aivoin ilman alkoholin huumausta katsoa kohtaloaan silmiin. Jos voidaan tässä kohden jotain tehdä hallituksen taholta, eikä tehdä kaikkea, mitä voitaisiin, silloin ottaa hallitus suuren edesvastuun niskoilleen.

Täällä on ehdotettu kysymys valiokuntaan. On kyllä sillä tavalla, ettei kukaan, joka on tämänpäiväistä keskustelua seurannut, ruvenne ajattelemaan, että hallitus olisi mitään erityistä luottamuslausetta saanut, vaikkei asia valiokuntaan menisikään. Mutta kun asia on ehdotettu lykättäväksi talousvaliokuntaan, ja siitä arvattavasti tulee äänestyskin, silloin minusta olisi sopivampi lähettää välikysymys valtiovarainvaliokuntaan eikä talousvaliokuntaan, koska ne, jotka tätä asiaa ovat asiallisesti käsitelleet, ovat viittailleet siihen, että finanssivaikeudet tässä kaiketi pääasia on, mikäli vaikeuksista voi olla puhetta.

Ed. J o k i n e n, A l m a: Siitä vastauksesta, minkä hallituksen edustaja antoi tässä välikysymyksessä, tuli siihen käsitykseen, että se oivallisesti kuvasi sitä kantaa, jolla sekä edesmennyt hallitus että nykyinen hallitus, ainakin toistaiseksi, seisoo, sitä kantaa nimittäin, että kieltolaki olisi saatava viipymään niin kauan kuin suinkin mahdollista ja vieläpä kokonaan syrjäytetyksi, jos se vain suinkin käy laatuun. Siihen ovat muuten todisteena olleet ne ilmitulleet seikat sellaisten lakiesitysten laatimisesta, jotka tarkottavat kaikkea muuta kuin yleistä kieltolakia, tarkoitta-

vat väkijuomalainsäädäntöä vain hiukan muutetussa muodossa kuin tähän asti. Minun täytyy sanoa, että mikäli tunnen etupäässä työläisjoukkoja, jotka kaiketi kaikista enimmän ovat kieltolain puutteesta kärsineet, heissä on se vakaumus hallituksesta, minkä äsken sanoin, ja vielä heissä on se vakaumus porvaripuolueitten kannasta kieltolakiin, mitä täällä jo on ennemmin sanottu meikäläisten taholta. Minä en voi sille tosiasialle mitään, toistaiseksi pidän nim. sitä tosiasiana, ja ainoa joka siinä minulle toisenlaisia käsityksiä voi antaa, on se, että nykyistä hallitusta näitten puolueitten taholta, joilla on vaikutusvaltaa hallitukseen, kiirehditään meille kieltolaki laittamaan. Tuo hiivanvalmistusjuttu ei ansaitse monta sanaa, se on tärkeä taloudellinen kysymys, mutta se ei saa olla allas, johon kieltolaki hukkuu. Jos täällä olisi hallituksen puolesta vastattu, että ollaan täydellisesti sillä kannalla kuin eduskuntakin on ollut kieltolain suhteen ja koetetaan kaikessa kiireessä, voimien mukaan, kiirehtiä näiden taloudellisten seikkojen ratkaisemista, finanssikysymysten, hiivakysymysten ja muiden sellaisten seikkojen ratkaisemisesta, niin silloin olisi tämä vastaus mahdollisesti tyydyttänyt paljon enemmän kansan pohjakerroksia, kuin mitä se nyt teki. Nyt teki se sen vaikutuksen, että se juopa, joka jo tähän asti on ollut kansan ja hallituksen välillä, yhä suurenee ja minun mielestäni se ei ole ainakaan tällä hetkellä mikään ilahuttava seikka, kun on niin monia suuria kysymyksiä, jotka vaatisivat jossain määrin yhteistyötä.

Sitte täällä on tuotu todisteita siitä, minkälainen tila nykyään vallitsee, kun tätä kieltolakia odotetaan. On puhuttu eräistä kylistä, järjestöistä j. n. e. Minun mielestäni tämä vain on yksi kiinteä todistus siitä, kuinka tärkeä kieltolaki on ja kuinka kiireesti se olisi saatava. Työläiset eivät kai olekaan kieltolaista tehneet mitään sellaista komeaa »parakraahvia», jota vain näytellään ja jonka puolesta huudetaan. Työläiset ovat, ymmärtääkseni, monena vuonna tässä maassa vaatineet kieltolakia sitä varten, että sillä voitaisiin estää paljon niitä turmiollisia seurauksia, joita työläisillä on nykyisestä yhteiskuntajärjestelmästä. Mainitsen esimerkiksi työttömyyden. Se on seikka, jonka tulisi kiinnittää huomiota enempi kuin se on kiinnittänyt. Se seikka on omiaan viemään työläisten suuret joukot sille luisuvalle pinnalle, jota väkijuomien käyttö tietää, ja työläiset itse, sen hyvin tietäen, ovat niin kiihkeästi kieltolakia vaatineet. Ymmärrän,että meidän porvarillinen yläluokkamme ei tunne tätä tarvetta sillä tavalla, kuin me tunnemme, me, jotka olemme hukkumaisillamme kaikkien niiden epäkohtien sekaan, joita nykyinen yhteiskuntajärjestelmämme tuottaa.

Se kai riittää. Puolestani olen tämän keskustelun kuluessa tullut siihen käsitykseen, että meillä on enää hyvin vähän toiveita täydellisen kieltolain saamisesta.

Mitä asian valiokuntaan lähettämiseen tulee, pyydän siinä

saada kannattaa ed. Tokoin mielipidettä, että asia on lähetettävä talousvaliokuntaan.

Ed. R e i m a : On hyvin paljon pantu painoa siihen, että edellisellä ja edesmenneellä senaatilla on ollut niin hirmuisen paljon työtä siihen aikaan, kun kansaneduskunta lähetti sinne kieltolain, ettei se ole mitenkään joutunut sitä tekemään ja eteenpäin ajamaan. Olen kuullut tätä työnpaljoutta valitettavan ennenkin, mutta varsinkin tänään, ja minulle on muistunut mieleen eräs kuva, joka tänä kesänä varsinkin maaseuduilla joka päivä esiintyi. Maaseuduilla on sangen kiireelliset työajat, siellä leikataan heinää, tehdään viljaa, taistellaan ankaraa taistelua joka päivä näissä töissä. Näyttäisi siltä, etteivät he joutaisi yhtään muuta tekemään. Mutta kun syttyy tulipalo, jättää maamies kaikki muut työnsä ja kiirehtii sammuttamaan sitä. Nytkin on kysymyksessä palo, joka uhkaa hävittää kaikki. Mutta onko pantu kaikki voimat liikkeelle tämän palon sammuttamiseksi? Minusta tämä vertaus sopii tässä asiassa, vaikkapa vertaukset tavallisesti ontuvat. Mitä auttavat meidän sivistyspuuhamme ja toimemme, sen olemme me kansan kasvattajat tässä maassa tulleet kokemaan, jos semmoinen tuli on valloillaan kuin väkijuomaliike, joka muutamassa päivässä kaiken hävittää, hävittää paraimmat lait ja laitokset, sivistyksen ja kasvatuksen, hävittää muutamassa päivässä kaiken sen, jota me olemme vuosikymmeniä valmistaneet. Kun tämä kuva on meidän silmissämme ja sydämessämme, silloin me emme hyväksy tämmöistä menettelyä kun tässä on tuotu esille, että työn paljous on estänyt tällaista työtä jouduttamasta varsinkin kun asian suurin puoli on suoritettu. Kun Suomen eduskunta on suorittanut niin suuren työn, että se on laatinut kieltolain kansalle, — se on suurtyö ja aatteellinen voitto, joka on tehty, se on suuri työ ja kaikki muu on pientä sen jättiläistyön rinnalla. — Vaikkei kuolleista pitäisi puhua muuta kuin hyvää, taikka vaieta, niin me emme voi olla valittamatta, että edesmennyt senaatti on tavallaan hautaansa vienyt meidän tärkeän asiamme. Koko maailma on katsonut Suomen yksikamariseen eduskuntaan monessa suhteessa, katsonut myöskin tässä suhteessa, että se on ensimäinen kansa, joka on semmoisen askeleen astunut ja kieltolain laatinut. Kaukaisista maista on tänne tultu meitä katsomaan ja meiltä oppimaan. — Kotona ja kylässä on sanottu, että me emme ole mitään eduskunnassa saaneet aikaan. Mutta me olemme saaneet tämmöisen lain aikaan kuin kieltolain ja ensimmäisen suurtyön sillä alalla maailmassa suorittaneet, ja kuitenkin meillä voi olla semmoiset asiat, että täytyy kaikkien katsojain olla kysymysmerkkeinä sen edessä, että mikä on kansa, jonka hallitus ei pane semmoista kansan päätöstä käytäntöön.

Minä en tahdo tätä syntirekisteriä edesmenneestä hallituksesta edelleen jatkaa, mutta sen sanon, että se on laatinut semmoisen

mustan lehden historiaansa, ettei sitä millään teolla saada pois, sillä se hallitus on kuitenkin jossain muodossa meidän kieltolakimme vienyt hautaansa. Mutta ei tässä nyt auta enemmät ruikutukset ja valituksetkaan, vaan eteenpäin on kuljettava, sillä eteenpäin on elävän mieli. Meidän täytyy edelleen tehdä työtä, ja meidän täytyy mennä eteenpäin. Me ymmärrämme että nykyisellä senaatilla on myöskin kiire, mutta edelleen tämä tulipalo raivoo kansamme keskuudessa, ja se on nyt sammutettava, että muut työt voisivat paremmin seisoa pystyssä meidän maassamme. Me olemme kerta kaikkiaan, jotka avoimin silmin tässä näemme kansan elävän ja joilla on pieninkin kipinä rakkautta tähän kansaan. Kuljettakoon kaupungissa tai maaseudulla, niin täytyy sanoa, että me olemme hukkumaisillamme alkoholikurjuuteen. Emme ole koskaan eläneet niin kurjaa aikaa kuin nyt parina viime vuonna. Minä en tahdo syyttää puoluetta, enemmän toista kuin toistakaan, jokaisella puolueella on tässä suhteessa tehtävä ja lakaistava omat kynnykset puhtaaksi, mutta kuitenkin on niinkuin ilmassa semmoinen ajatus, että aina saamme vaatia muilta, mutta itseltämme ja omilta joukoiltamme ei mitään. Ja kun on semmoinen käsitys päässyt valloilleen, niin se tekee tuhoja tässä maassa.

Täällä on jo edellä selvästi näytetty, kuinka kieltolakikäsitys on tullut semmoiseksi, että se estää kaiken raittiustyön. Sitten on tullut maahamme myöskin väärä vapauden henki. Meidän kansassamme on vielä tähän asti jonkun verran, niinkuin vanha sananlasku sanoo, »peljätty Jumalaa ja hävetty ihmisiä», mutta nyt ei enää semmoista tarvita, se on voitettu kanta. Semmoinen ajatus esiintyy kaikkialla ja me kasvattajat ja opettajat, jotka lähemmältä näemme asioita, seisomme melkein avuttomina tätä ajatuskantaa vastaan, joka kohta esiintyy kaikilla kylän kujilla ja teillä. Se on toiselta puolen semmoinen tuli, joka hävittää kansamme. Siitä syystä on tärkeätä että kieltolaki joudutetaan niinpian kun mahdollista.

Minä en aijo enemmän väsyttää eduskuntaa, vaikka voisinkin puhua »minästä» ja »minästä» ja »meistä», niinkuin jotkut edelliset. Tässä meidän täytyy päästä asiaan kiini. En myöskään asetu millekään hurskasten toivomusten kannalle nykyiseen senaattiin nähden. Meidän täytyy asettua toiselle kannalle, meidän täytyy vaatia nykyiseltä senaatilta, olkoon sillä työtä vaikka kuinka paljon. — Siellä on miehiä, jotka lukeutuvat niihin ryhmiin ja puolueihin, joiden ohjelmassa on selvästi kieltolaki ja joiden riveissä selvästi on tämän kieltolain alkuvalmistajat tässä maassa, — meillä on oikeus niiltä miehiltä vaatia, ja me vedämme niiden eteen nyt kansan hädän ja tuskan, sanomme selvästi että, jos ne tahtovat taas, kuten edellinen hallitus, hautaansa vetää kansan kirouksen, niin viivytelköötvaan, mutta jos tahtovat toisella tavalla menetellä asiassa ja viedä kan-

samme oikeutetut vaatimukset voittoon, niin nyt on hankittava kansalle tämä kieltolaki, vaikka harmaan kiven sisästä.

Ed. Sillanpää: Senaatin varapuheenjohtaja lopetti lausuntonsa sanoilla: »Senaatti antaa täydellisen merkityksen kansan voimakkaalle mielipiteelle». Mikä mielipidehän on mahtanut tässä maassa olla voimakkaampi kuin juuri kieltolain mielipide? Mutta täällä on ollut muitakin mielipiteitä, joita myös otaksuisi voimakkaiksi, nim. silloin kun eduskunta yksimielisesti on päättänyt jonkun asian, vaan senaatti ei kumminkaan ole sitä noudattanut. Mainitsen ainoastaan ensimäisessä eduskunnassa päätetyn anomuksen naisten talousopetuksen järjestämisestä, jonka perusteluissa sanotaan: »Tehtävän laajuuteen nähden katsoo eduskunta, että olisi asetettava erityinen komitea tämän kysymyksen perusteellista selvitystä ja ehdotuksen valmistamista varten. Jäseniä siihen olisi kutsuttava myös työväen piireistä, joitten tarpeitten tunteminen komitean työssä olisi välttämätön, jotta kansan laajoille kerroksille taloushoidon opetuksen järjestämisestä voisi tulla todellista hyötyä.» Tämä oli silloin yksimielinen päätös. Kansan syvien rivien naiset odottivat jännityksellä tuon komitean nimittämistä. Kun se viime keväänä asetettiin, nimitti senaatti siihen viisi jäsentä, ensimmäiseksi maanviljelyshallituksen ylitarkastajan, toiseksi kansanopistonjohtajan, kolmanneksi vapaaherrattaren, neljänneksi erään opettajattaren ja viidenneksi erään rovastinrouvan. Tämä oli senaatin mielestä aivan johdonmukaista, sillä mitä eduskunnan päätökset senaatille merkitsevät!

Toisen samanlaisen esimerkin voisin mainita, kun täällä myös hyväksyttiin rautatienanomusten johdosta asetettavaksi komitea, joka tutkisi sunnuntaityön supistamista rautateillä. Siihen ehdotetaan nimitettäväksi kolme rautatien palveluskunnasta ja kaksi virkamieskunnasta. Tätä päätöstä senaatti ei katsonut tarpeelliseksi noudattaa, vaan nimitti päinvastoin kolme virkamieskunnasta ja kaksi palvelijakunnasta!

Mitä mielipidettä tällainen menettely herättää kansassa, kun tietää, että eduskunta on yksimielisesti jotakin päättänyt, mutta senaatti menettelee aivan toisin? Minkälaisen luottamuksen antaa kansa silloin senaatille, kun se näkee, ettei myöskään kieltolakikysymyksessä senaatti katso tarpeelliseksi mitään joutuisuutta eikä nytkään senaatin varapuheenjohtaja antanut mitään lausuntoa siitä, rupeeko tämä senaatti todellakin valmistamaan tämän kysymyksen ratkaisua nopeammin kuin mitä edellinen senaatti on tehnyt. Täällä Helsingissä oli eilen illalla yleinen kansalaiskokous raittiusväen kokoonkutsumana. Siellä tuotiin esiin juuri tuo huolestuttava mielipide, mikä kansassa on kieltolakikysymykseen nähden. Siellä esitettiin, että eduskunnan on tässä suhteessa jotakin tehtävä, että

eduskunnan on vaadittava senaatti tilille siitä, että se ei ole katsonut velvollisuudekseen jouduttaa tämän kysymyksen ratkaisua, kun kumminkin teidetään, että tämän mielipiteen ilmaus on ollut niin voimakas ei ainoastaan nyt, vaan jo vuosikausia takaperin.

En tahdo tässä pitää pitkää raittiussaarnaa, sillä ei ole täällä mitään merkitystä. Lausun ainoastaan vielä, että minä puolestani ainakaan en voi yhtyä ed. Soinisen lausuntoon yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä, sillä senaatin varapuheenjohtajan selitys ei ole ainakaan minua tyydyttänyt. Minä kannatan ed. Tokoin esitystä, että kysymys lähetetään talousvaliokuntaan. Luulen, että se ei tule siellä kauvojakaan viipymään, koska valiokunta voi muutamissa päivissä valmistaa tästä lausunnon ja silloin asia tulee täydellisemmin esitetyksi. Kannatan kysymyksen lähettämistä talousvaliokuntaan.

Ed. Danielson-Kalmari: Keskustelu itse asiassa näyttää päättyneen ja silloin lienee aika tullut vastata mieskohtaisiin muistutuksiin.

Välikysymyksen tekijä on maininnut, että hän on tahtonut tarjota m. m. minulle tilaisuuden torjua sen väärän esityksen, jonka ed. Schybergson oli eräästä tässä asiassa, tässä salissa pitämästäni puheesta antanut. Minulla tietysti ei ole mitään muistuttamista sitä vastaan, että herra Helenius-Seppälä on tahtonut minulle suoda tämän tilaisuuden. Minä pyydän kuitenkin muistuttaa, että herra Schybergson jo keskustelussa viime syksynä antoi aihetta minulle huomauttamaan kantaani ja mikä oli ydinkohta minun silloisessa lausunnossani. Minä terotin, että on hallituksen oikeus ja velvollisuus tarkastaa niitä lakiehdotuksia, jotka eduskunta jättää sen hyväksyttäviksi. Mutta mitä tulee tähän esillä olevaan kysymykseen, kieltolakiin, minä myöskin lausuin, että minä kehoitan hallitusta suopeasti tarkastamaan tätä ehdotusta ja tekemään kaiken voitavansa niitten esteitten voittamiseksi ja syrjäyttämiseksi, jotka kohtaavat niin ulkoapäin kuin omassa maassa tätä lakia. Nämät minun huomautukseni ovat luettavina eduskunnan pöytäkirjoista. Se oli silloin minun kantani. Siltä kannalta minä äänestin lakiehdotuksen puolesta, sillä kannalla minä tätä nykyä seison, siltä kannalta minä senaatissa tulen myötävaikuttamaan tämän asian edempiin vaiheisiin; ja luulen voivani vakuuttaa, että tällä kannalla seisovat ne eduskunnan jäsenet, jotka, oltuansa viime syksynä mukana eduskunnassa asiaa käsittelemässä, nyt joutuvat vastaamaan tämän asian myöhemmistä vaiheista hallituksen keskuudessa.

Ed. Valpas: Tässä asiassa ovat jo sosialistien viralliset puhujat puhuneet, enkä ollut aikonut sekaantua asiaan, mutta mielestäni on kierretty eräitä kohtia hiukan sivumennen ja tahdon senvuoksi niihin vähän kajota.

Mielestäni ei ole täysin selvästi vastattu siihen hämmästyttävään tosiasiaan, että eduskunnan suurimmat puolueet tälläkin kertaa tosiasiallisesti näyttävät vastustavan kieltolain vahvistamista, huolimatta kaikesta teeskentelystä, mitä täällä on näyttäytynyt. Tekisi mieli kysyä, mikähän tuohon oikeastaan on syynä. Nämä puolueet ovat itse asiassa samoja, jotka jo ennen olivat edustettuina säätyeduskunnassa. Jos ne olisivat tahtoneet kieltolakia saada aikaan silloin, niin olisi niillä luonnollisesti ollut siihen tilaisuus, sillä yksinään ruotsinmielinen ryhmä siellä ei suinkaan olisi voinut tehdä tyhjäksi kieltolain aikaansaamista. Kun eivät tehneet kieltolakia, johtui se siitä, että nämä suuret puolueet olivat osaksi kapitalistipuolueita ja samalla viinapuolueita. Niillä on etua siitä, että tuo myrkytysjärjestelmä on voimassa tässä maassa, niillä on siitä taloudellisia sekä monia muitakin etuja. Kotipolton lakkauttamisen jälkeen joutui, kuten tiedetään, viinan valmistus täällä suurtuotannoksi. Lyötiin pääomia yhteen, sijoitettiin niitä tehdaslaitoksiin ja sitte on tulli- ja monella muulla lainsäädännöllä saatu järjestetyksi asiat niin, että nuo tehdaslaitokset antavat pääomille, joita niihin on sijoitettu, tavattoman suuria voittoja. Kerrotaan, että niistä Suomessa tulee niihin pannulle pääomalle hyötyä enempi kuin melkein mistään muusta tuotantohaarasta. Samoin myös saavat viinakauppiaat täällä hämmästyttävän suuria voittoja. Näihin liikkeisiin sijoitetut pääomat saattavat olla yhtä hyvin kuin ruotsinmielisten myös nuorsuomalaisten ja suomettarelaisten hallussa. Eihän meillä ole täällä selvää siitä, mikä osa millekin suurpohatalle ja rikkaalle kuuluu. Pääasia on, että porvarispuolueet joko erikseen tai yhdessä hyötyvät tuosta järjestelmästä siten, että saavat siitä suoranaista rahallista voittoa. Vielä ne luulevat hyötyvänsä toisellakin tavalla. He saavat työväen keskuuteen kaupaksi väkijuomia. Ja sillä tavoin saavat työväen joutohetkinään istumaan kapakoissa. Ja kun ne siellä kaikessa rauhassa istuvat, eivät niiden ajatukset hyvin paljon jouda poliittisiin asioihin; noina hetkinä eivät he kerkiä lukemaan työväen kirjallisuutta eikä myöskään tarpeeksi työväen lehtiä. Niistä ei siten voi aivan äkkiä tulla sosialisteja. Ja kun työmiehet siten saavat viikkotileistään liiat poisjuoduiksi maanantaisin ja tiistaisin, elleivät tule sunnuntaina ja lauantaina tarpeeksi juoneiksi, niin tulevat ne tietysti paljon köyhemmiksi kuin raittiit työmiehet ja heille tulee paljon pikemmin pakko mennä työhön millä ehdolla tahansa. Kun ei ole rahaa pussissa, kohmelo on päässä ja renttuja vähän päällä, niin saavat työnantajat heitä ostaa tavattoman halvalla. Sekä ruotsalaisessa, nuorsuomalaisessa että suomettarelaisessa puolueessa on työnantajia, joiden etu vaatii, että ne voisivat ostaa työvoimaa mahdollisimman vähällä. Ja kun on saalis kysymyksessä, silloin kapitalistit tosiaan eivät kammo mitään keinoja. Eivät he silloin välitä, jos he väkijuomilla ehkä murhaavat muutamia

ihmisiä; eivät välitä, jos saattavat sairaiksi kuinka monta ihmistä tahansa, eivät välitä, miten paljon kurjuutta saavat köyhälistön koteihin, niinkuin ovat tosiasiallisesti tuottaneetkin. Tiedetäänhän, että suurissa maissa kapitalistit saattavat törmäyttää suuria armeijoja köyhälistöä vastakkain paljasten taloudellisten etujen takia. Mikseivät siis täällä harjoittaisi juovutusjuomajärjestelmää, saadakseen itselleen samanlaisia etuja, niinkuin vuosikymmeniä ovatkin tässä maassa harjoittaneet. Tällaisia tosiasioita on osoittamassa minkätähden monet porvarispuoluelaiset tosiasiallisesti vastustavat kieltolain aikaansaamista. Ennen ne saattoivat sitä tehdä paljon rehellisemmin. He saattoivat julkisemmin ilmoittaa lehdissä väkijuomakaupoista. Mutta kun kansan syvät rivit ovat ruvenneet vaatimaan tuota järjestelmää poistettavaksi, ja porvarispuolueiden täytyi kosia niiden kannatusta, ovat ne ottaneet ohjelmaansa joitakuita näyttelytemppuja, joilla tahtovat osottaa että muka nyt rakastavat kieltolain puolustamista. Sellainen temppu on ollut nähtävänä sanomalehdissä olleisiin väkijuomailmoituksiin nähden. Ja kun saatiin yleinen äänioikeus ja porvarien oli pakko ruveta hankkimaan kieltolakiohjelmalla kannattajia itselleen, niin laajeni näytteleminen. Semmoiset puolueet, joista ei olisi ennen luullut että ne milloinkaan tulevat raittiuspuolueiksi, esiintyivät nyt julkisesti kieltolakiohjelmalla. Niiden täytyi siten esiintyä kansaan päin, sillä ne tiesivät, että elleivät he olisi niin tehneet, niin olisi ehkä tämän kansan enemmistö äänestänyt sosialidemokraatteja, joilla on kieltolaki täydestä vakaumuksesta ohjelmistossaan ja jotka itse asiassa ovat ruoskineet porvarispuolueita ottamaan sitä ohjelmaansa. Siinä johdonmukaisia tuloksia minkä takia nyt ollaan olevinaan niin kieltolain ystäviä. Mutta se näytteleminen on jotenkin ulkopuolista; se ilmenee ulkopuolisena joskus varsin huvittavassa muodossa. Minä muistutan vain siitä kokouksesta, mikä tässä huoneessa oli silloin, kun tehtiin juhlallinen päätös kieltolaista. Voidakseen ulkopuolelle vaikuttaa oikein hyvästi, näyttääkseen miten sitä asiaa oikein juhlallisesti harrastetaan, pukeuduttiin hienoihin hännystakkeihin, kauluksiin ja kravatteihin, noustiin ylös ja näyteltiin kansalle, että harrastus on muka ihan vakavaa, ihan sydämellistä. Tahdottiin saada tulevia vaaleja varten kansan enemmistö tuohon käsitykseen. Mutta samalla on noiden puolueiden keskuudessa ilmennyt kaksimielisyyttä. Täällä on mainittu niistä Liston vehkeistä ja muista sellaisista. Vielä on täällä viitattu, miten tuo kaksimielisyys voi ilmetä yksinpä samassa persoonassakin. Täällä on sanottu toiselta puolen suomalaisen puolueen suuresta johtajasta, että hän on kieltolain vastustaja, ja toiselta puolen että hän ei ole vastustaja. Ja molemmat niin väittäjät ovat tavallaan oikeassa. Sillä eihän niin suuren puolueen, joka tahtoo saada kansan kannatusta ja joka ennen on käyttänyt nimeä »koko kansan» puolue, eihän niin suuren puolueen

johtaja voisi kansaan päin esiintyä kieltolain vastustajana. Pitäähän toki sinne päin näytellä, että hän on puolustaja, ja sentähden on Danielson-Kalmari puhunut varsin lämpimästi kieltolain puolesta. Hän puhui niin viime eduskunnassa. Sosialistit tekevät väärin, jos väittävät, ettei hän ole esiintynyt puolustajana. Mutta suureen puolueeseen myös mahdollisesti kuuluu alkohoolikapitalisteja — ja suuren puolueen täytyy kai myös jonkun verran tyydyttää niitä. Täällä on luettu niitä hänen lausuntojaan, joissa on selvästi se käsitys, että kieltolakia älköön pantako käytäntöön. Niitä lausuntoja voisi toistaa vielä ja jatkaa. Hän m. m. sulki sen hallituksen huomioon, jonka käsiin kieltolakipäätös tuli, seuraavaa: »Jos ei se huomaa mahdolliseksi ehdottaa sellaista kieltolakia, jota r a i t t i u d e n harrastajat ovat uneksineet, niin esittäköön se toisen (arvatenkin sellaisen, jota juoppouden harrastajat ovat uneksineet!), näyttäköön se yksityiskohtaisesti, minkätähden meidän täytyy tässäkin kysymyksessä rajoittua vähempään ja tyytyä siihen, mikä on saavutettavissa.» — Hän jo silloin antoi hallituksen edustajille ohjeet, miten niiden tulee menetellä, ja nykyinen hallituksen edustaja on minun mielestäni täyttänyt tämän reseptin jotenkin moitteettomasti. Hän on jotenkin yksityiskohtaisesti, yksin hiivaa myöten selitellyt noita asioita. Minä pyydän lisäksi huomauttaa, että viimeisessä eduskunnan istunnossa käsittivät yksin kieltolain melkein suorat vastustajatkin Danielson-Kalmarin puheet vastustamiseksi. M. m. ed. Renvall yhtyi niihin seuraavalla lausunnolla: »Minä pyysin puheenvuoroa ed. Danielson-Kalmarin lausunnon johdosta. Olen iloinen siitä, että hänelle huudettiin »hyvä». Voin omistaa runsaan osan siitä itselleni, sillä asiallisesti seisomme samalla kannalla. — Ed. Renvall näet aina »seisoo kannalla»; niin puhuu suomea moni suomettarelainen. — Yhdyn pääasiassa siihen mitä Danielson-Kalmari täällä lausui.» Ja vielä semmoisenkin viinapuolueen taholta kuin ruotsinmielinen kansanpuolue on, lausui samassa istunnossa ed. Schybergson ilonsa ed. Danielson-Kalmarin lausunnosta ja ilmoitti, että se sisälsi samaa mitä hänkin oikeastaan on sanonut. Ja nyt edelleen tahdotaan täällä tehdä epäiltäväksi, että suomalaisen puolueen johtaja ei olisi ollut kieltolain vastustaja, joskin hän toisissa lausunnoissaan on ollut kieltolain lämmin puolustaja. Samalla kannalla voisi osoittaa myös nuorsuomalaisen puolueen olevan. Me voimme siis vetää sen johtopäätöksen, että kansan edessä, kansaan päin nämä kaksi suurta porvarispuoluetta näyttelevät kieltolain puolustajia, lähettävät tänne miehiä, jotka kauniisti puhuvat asian puolesta, mutta ehkä siellä salassa, jossa asiat ratkaistaan, ovat vastustajia. Tästä voidaan tehdä vielä sekin johtopäätös, että kieltolain vahvistamisen viipymisen takana ovat olleet, ei ainoastaan ruotsinmielisen puolueen, vaan myös näiden kahden suomenmielisen suuren puolueen johtomiehet, joko useammat tai harvemmat niistä, ja vielä

sekin johtopäätös, että kai jo ennakolta on taattu, että eduskunnan enemmistö näiden puolueiden avulla tulee antamaan kannatuksensa sille senaatille ja niille senaattoreille, jotka ovat tuota kansan vaatimusta viivyttäneet. Se on nyt tässä keskustelussa nähty, että ne senaattorit tullevat saamaan eduskunnan enemmistön kannatuksen. Virsihän on ollut noiden puolueiden taholta tällainen: »Se nyt on paha ja ikävä, että se kieltolaki on viipynyt, mutta siirrytään vaan ilman muuta päiväjärjestykseen, toivotaan että kyllä senaatti tekee tehtävänsä.» Kun senaatilla jo ennakolta nähtävästi on ollut tiedossaan eduskunnan enemmistön tuollainen kannatus, niin on se todella voinut tulla eduskunnan eteen turhanpäiväisillä verukkeilla, joilla se on puolustanut viivytystä. — Täällä on ruotsinmieliseltä taholta vaadittu, ettei nykyisiä senaattoreita vedettäisi tilille tuosta viivytyksestä, kun entinen senaatti muka kukistui, mutta ei oteta huomioon, että nykyisessä senaatissa on juuri sen senaatin jäseniä, joka senaatti on näihin asti viivyttänyt tuota asiaa. Eikö eduskunnalla olisi oikeus ja velvollisuus vetää niitä jäseniä tilille, sillä tietysti he ovat edesvastuussa myös koko senaatin senaikuisista synneistä. — Ja se selitys, että työvoimien puute on estänyt, on ihan lapsellinen. On huomattava että senaatin käytettävänä on Suomen valtiovarasto. Se katsoo itsensä oikeutetuksi työntämään sieltä tuhansia ja vaikka satojatuhansia ilman eduskunnan lupaa, vaikka minkälaisiin tarkoituksiin. Eikö se nyt olisi saanut valtion kassasta niin paljon varoja, että se olisi voinut ostaa senaatin ulkopuolelta jonkun verran työvoimia, joilla olisi teettänyt ehdotuksen siksi kirjelmäksi, missä kirjelmässä olisi puolustettu tuon kieltolain vahvistamista ja mikä kirjelmä sitten olisi voitu lähettää matkalle Pietariin. Jos ei senaatti olisi valtion varoista saanut niin suurta summaa, niin olisi kerännyt taskulainoja kansalta. Mieluisasti kansa niitä olisi antanut — ja työvoimia olisi ollut saatavissa. Täällä esiintyi eräs erinomainen työvoima tällä alalla, valtiotieteen tohtori Helenius, ja hänet olisi voitu helposti valtion varoilla, joskin vähän suuremmalla kuukausipalkalla, ostaa tuohon tehtävään. Eikä siinä olisi tarvittu kuukaudeksi ostaa, jos Helenius olisi pantu toimeen. Parissa päivässä, ehkä parissa tunnissa hän olisi voinut laatia kirjelmän.. Puhtaaksikirjoittajia olisi ollut myöskin helppo saada. — Turhilla verukkeilla vaan on viivytetty ja tahdotaan vetää meitä nenästä.

Senaatin menettely on eräässä suhteessa minun mielestäni varsin vaarallinen. Tässä on kysymyksessä eduskunnan suurella enemmistöllä tekemä päätös. Se päätös ilmaisee epäilemättä Suomen kansan enemmistön tahdon, joskaan kaikki edustajat, jotka sen päätöksen puolesta ovat äänestäneet, eivät näy tehneen sitä, niinkuin tässä keskustelussa ja muuten on käynyt selville, siinä vakaumuksessa, että he todella tahtoisivat kieltolakia lävitse. Mutta

ne valitsijat, jotka ovat heitä valînneet, arvatenkin ovat tahtoneet sitä. Siis kansan suuren enemmistön tahto on ollut kysymyksessä. Ja hallituksen, mieleltään »kansanvaltaisen» hallituksen yksinkertainen velvollisuus olisi ollut silloin laittaa se hyväksyttäväksi. Ja jos hallituksessa olisi ollut sellaisia jäseniä, jotka eivät olisi voineet tehdä sitä vakaumuksensa mukaan, niin näiden jäsenten olisi pitänyt tehdä niinkuin professori Ståhlberg, luikkia pois senaatista, ilmaista Suomen kansalle rehellisesti: meidän vakaumuksemme on sellainen, me emme voi sitä tehdä ja senvuoksi me lähdemme, ja silloin olisi ollut velvollisuus koettaa saada toisia miehiä, vaikkapa Matti Helenius, senaattiin, jotka olisivat suostuneet tekemään tuon. Mutta entisen ja nykyisen senaatin eräät herrat ovat sanotulla toisenlaisella menettelyllä tahtoneet asettautua kaiken kansanvaltaisuuden, yksinkertaisimmankin, ulkopuolelle. He näyttävät pitävän itseänsä siellä jonakin eduskunnasta ja kansasta eristettynä laitoksena, ikäänkuin jonkunmoisena toisena kamarina, jonka yksinvaltias on asettanut, joka pitää oikeutenaan laatia perusteluja ja lausuntoja, vaikkapa eduskunnan päätöksiäkin vastaan. Se semmoinen senaatti tulisi olemaan oikeastaan eduskunnan jarrulaitos, paha este hallitsijan ja eduskunnan välillä. Ei luulisi, että suomalainen hallitus, joka vielä kehtaa käyttää perustuslaillisen hallituksen nimeä, tämmöisinä aikoina tekee tämmöisiä politillisia tyhmyyksiä. (Järjestykseen!) Suomalaisen hallituksen olisi välttämättä täytynyt antaa tunnustus eduskunnalle ja näyttää uloskäsin ja seuraavalle senaatille esimerkkiä hyvästä hallituksesta, joka pani käytäntöön eduskunnan enemmistön päätöksen. Mutta se on tehnyt ihan päinvastoin. Se on näyttänyt esimerkkiä sellaiselle bobrikoffilaiselle senaatille, joka mahdollisesti voi tulla vielä huonompi tämän jälkeen ja jommoinen ei välitä ehkä semmoisistakaan eduskunnan päätöksistä, jommoisista nämä meidän porvarispuolueet, joiden kannatuksella tämä nykyinen hallitus toimii, mahdollisesti tahtoisivat hallituksen välittävän. Hallituksen tuommoinen menettely poikkeaa kaikista kansanvaltaisista ja hyvistä tavoista, ja minun mielestäni olisi eduskunnan velvollisuus antaa siitä juuri erittäin jyrkkä paheksumislausunto. Jos ne edustajat, jotka äänestivät kieltolain puolesta, todella olisivat tahtoneet sitä kieltolakia lävitse, niin niiden pyhä velvollisuus olisi nyt nykyisessä eduskunnassa, näiden pitkien kuukausien jälkeen, yhtyä mitä jyrkimpään paheksumislausuntoon ainakin niille nykyisen hallituksen jäsenille, jotka ovat silloin olleet senaatissa, kun tuo viivytys on tapahtunut. Mutta kun he eivät tule yhtymään siihen lausuntoon, niin sillä he juuri todistavat, että he todellisesti eivät ole vielä tahtoneet kieltolakia, vaan hyväksyneet sen viivytyksen.

Minun mielestäni ei ainakaan sosialidemokrateilla ole mitään syytä asettua tuolla tavalla menetelleen hallituksen kannattajiksi,

vaikkakin täällä joku mainitsi, että ehkä tulisi olemaan paljon asioita, joissa sosialidemokratit tulevat työskentelemään yhdessä nykyisen hallituksen kanssa. Sosialidemokratien pitäisi vaatia, ja onneksi ne ovat vaatineetkin, ainakin sitä, että asia menisi valiokuntaan; toiseksi, että valiokunta ottaisi tarkasti tutkittavakseen, kutka yksityiset nykyisen hallituksen jäsenet ovat tuohon viivyttelyyn syypäät, ja selvittäisi niiden syyllisyyden eduskunnalle mietinnössä, jonka se tulisi antamaan, ja tekisi ehdotuksia eduskunnalle, mitä eduskunnan olisi näiden eduskunnan päätöstä vastaan niskotelleiden hallituksen jäsenten suhteen tehtävä. Tällä tavalla vaatisi yksinkertainen kansanvaltainen periaate menettelemään. Jos tämän eduskunnan enemmistö tahtoisi sovelluttaa sitä hallitukseen nähden, niin mielestäni ehdottomasti täytyisi tehdä niin; ja jos se tahtoisi tunnustaa, että se harrastaa kieltolain vahvistamista, niin olisi sen tehtävä niin.

Täällä ovat monet asettuneet aivan epätoivoiselle kannalle: kieltolakipäätöstä ei saada vahvistetuksi. He kai sillä tahtovat viitata, jotta nykyinenkin senaatti tulee ehdottomasti vikuroimaan vastaan. En minä tiedä mitä muita esteitä niillä olisi, jotka tekisivät sen mahdottomaksi. Tässä kokouksessa ei ole niin kovin paljon tuotu esiin sitä, että se muka ei Venäjällä menisi lävitse. Mutta juuri se seikka, että tätä eduskunnan päätöstä on niin paljon viivytetty täällä, osottaa mielestäni, että porvarispiireissämme ainakin pelätään sen menemistä Pietarissa läpi eikä sentakia uskalleta sitä lähettää sinne. Jos kieltolain vastustajat tietäisivät varmasti, että laki siellä tulee hylättäväksi, niin herran nimessä, ne olisivat sen jo aikoja lähettäneet sinne. Ne olisivat täällä sanoneet meille hyökkääjille: näin me olemme tehneet, mutta siellä ne pahat voimat ovat tehneet tyhjäksi tuon kansalle niin edullisen aikeen. Ja ne pitäisivät hyviä, loistavia puheita siitä, kuinka hyviä he ovat olleet ja kuinka hyvä se hallitus, joka niin on tehnyt. Mutta tosiasiat lienevätkin sellaiset, että Venäjän valtakunnan edut tuskin ovat tämän vahvistamisen tiellä. Eihän Venäjä hyödy taloudellisesti paljoakaan nykyisestä Suomen väkijuomajärjestelmästä, koska Venäjältä tuodaan toistaiseksi niin perin vähän alkoholijuomia tänne. Venäjän nykyiselle virkavaltaiselle hallitukselle voisi kyllä olla edullista, mikä meidän porvarillisten kapitalistienkin mielestä, että väkijuomien avulla nälkiinnytettäisiin väkeä, pidettäisiin osa kansaa hyvin huonossa taloudellisessa ja henkisessä tilassa. Mutta sellaisesta kieltolakimme vahvistamisen Venäjällä kieltämisestä olisi eräs toinen vaara, joka ehkä saattaisi Venäjän virkavallan antamaan hyväksymisensä, se vaara näette, että jos laki siellä kiellettäisiin, Suomen kansan suuren enemmistön kiukku kohdistuisi niitä Venäjän virkavaltiaita vastaan. Ja kun heillä on niin vähän etuja voitettavina, mutta saattaisivat sellaisen suuttumuksen tässä maassa aikaan, niin on

ihan luultavaa, että ne välttäisivät tämmöisen suuttumuksen aiheuttamista, sillä yksinkertaisella syyllä, että heille, joskin välttäisivät sitä, ei tulisi kuitenkaan paljo siitä vahinkoa. Kun tältä kannalta arvostelee näitä Venäjän virkavaltaisia, luulisi että ne vahvistaisivat lain. On luonnollista, että niiden ei tarvitse peljätä erikoisesti sitä suuttumusta, mikä täällä syntyisi. Onhan niillä niin suuria voimia tässäkin maassa. Mutta Venäjän virkavaltiaiden viisaaseen politiikkaan tavallisesti kuuluu, etteivät he yleensä ihan vähistä syistä ryhdy kiihottamaan niin suureen suuttumukseen, kun tietävät että tyytymättömyyttä on siinä valtakunnassa muutenkin hirveän paljon. Jos ne alkavat lisäämään suuttumusta ja tyytymättömyyttä kansan keskuudessa, tulevat ne tekemään sen toisista syistä, joista ne tulevat niittämään itselleen enemmän saalista kuin tästä nykyisin niittäisivät. Minusta siis näyttää luultavalta, että kieltolaki olisi nykyään voinut mennä Pietarissa läpi. Sitä raskaammin, ankarammin täytyy syyttää kotimaista hallitusta siitä, että se ei ole käyttänyt tätä mahdollisuutta hyväkseen, ei ole edes koettanut sitä.

Kai asia lähetetään valiokuntaan? Pyytäisin että valiokunta, jos asia sinne saadaan, ottaisi hyvin tarkasti tutkittavakseen kaikkien kotimaisten senaattorien syyllisyyden, ja sitte sen tutkimuksen perusteella eduskunta tekisi mahdollisesti yksityiskohtaisesti tarkan ja hyvin harkitun tuomion asiasta.

Puhemies: Aika on kulunut niin pitkälle että täytyy keskeyttää istunto kello 6:ksi i. p.

Täysi-istunto keskeytetään kello 4,15 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan k:lo 6 i. p.

Puhemies: Ennenkuin annan puhevuoron seuraavalle puhujalle, pyydän ilmoittaa, että olen pikakirjoituskansliasta tilannut ed. Valpas Hännisen äsken pitämän puheen, ja olen siinä huomannut lauseita, jotka eivät ole arvokkaita ja sopivia, josta täten muistutan ed. Valpas Hännistä.

Ed. Schybergson: Hr Valpas Hänninens uttalande var af den art, att jag förlorat lusten att vidare deltaga i denna debatt. Jag afstår.

Ed. Ahmavaara: Minä pyysin myöskin puheenvuoroa ed. Valpas Hännisen lausunnon johdosta. Asialliselta kannalta

ei kyllä tämä lausunto ansaitse mitään vastalausuntoa, siitä yksinkertaisesta syystä, ettei siinä nyt, enemmän kuin ennenkään tämän edustajan lausunnoissa, ollut mitään asiallista. Mutta toiselta kannalta se ansaitsee muutaman sanan. Hän näkyy nyt ensinnäkin olevan kovin vihainen siitä, että muut puolueet ajavat raittiusasiaa — hän tietysti tahtoisi tämän pitää yksinoikeutenaan agitatsioonitarkoituksiin. Tämä asia on nyt kuitenkin siksi suuriarvoinen, ettei sitä saisi alentaa tuommoiseksi taktiikkakeinoksi. Vaikka minulle, kuullessani edusmies Valpas Hännisen puheen muistui elävästi mieleen tuo vanha sananlasku: »itsestään paha pappi puhuu», niin minun kuitenkin täytyy eduskunnan arvon vuoksi lausua vastalauseeni tätä lausuntoa vastaan. Tämä arvoisa edustaja suvaitsi kuvata täällä muiden ryhmien edustajat, siis eduskunnan enemmistön, konniksi ja vehkeilijöiksi, sanalla sanoen roistoiksi, jotka eivät aja asiaa vakaumuksen mukaan, vaan taktiikkatarkoituksessa ja manööveriä käyttääkseen, kuten hän muistaakseni lausui. Mihin tuloksiin vievät eduskunnan keskustelut, jos tämmöistä toisten motiivien arvostelua ja vääristelyä ruvetaan täällä harjoittamaan ilman vähintäkään perustelua? Jos tätä tällaista jatkuu, niin eduskunnan istunnot muuttuvat sellaisiksi, ettei täällä kukaan kunnon ihminen enää viitsi kuunnella, vielä vähemmän olla eduskunnan jäsenenä (Hyvä! Hyvä! Bra! Bra!). Minä panen vakavan vastalauseen tällaista kerrassaan sopimatonta ja alhaista menettelyä vastaan (Hyvä-huutoja).

Ed. Soininen: Ei voi johtua mieleeni vastata seikkaperäisesti siihen kiukkuiseen mielenpurkaukseen, jonka täällä äskettäin ed. Valppaan esiintuomana saimme kuulla, mutta pyydän lausua pari sanaa muutamista asiallisista kohdista siinä.

Siinä sanottiin, että olivathan porvarilliset puolueet jo säätyvaltiopäivillä tilaisuudessa ajaa raittiusasiaa, mutta eiväthän he sitä tehneet. Pyydän saada muistuttaa tässä talonpoikaissäädyn kantaa valtiopäivillä jo siihen aikaan, kun sosialidemokraattinen puolue kulutti lapsenkenkiänsä eikä voinut mitään painostusta harjoittaa. Vuoden 1900 valtiopäivillä jo vaati talonpoikaissääty täydellistä kieltolakia. Ja se mielipide, joka silloin oli vallalla talonpoikaissäädyssä, se nyt on määräämässä ainakin suomalaisen puolueen kantaa, ja luulen voivani sanoa myöskin nuorsuomalaisen.

Sanottiin edelleen, että jokaisen raittiudenharrastajan välttämättömästi olisi pitänyt yhtyä lähettämään tämä välikysymys valiokuntaan sitä varten, että siellä muodostettaisiin paheksumislause hallitukselle. Minä en voi ymmärtää, mitä asia siltä osalta valiokunnassa paranisi, sillä eihän tämä keskustelu alusta loppuun ole ollut muuta kuin yksi ainoa paheksumislause entisen senaatin menettelystä tässä asiassa, mikäli siihen on koskettu, mahdollisesti lukuun-

ottamatta muutamaa lausuntoa ruotsalaiselta taholta. Mitä taas uuteen hallitukseen tulee, niin kaiken järjen nimessä ei toki voi antaa paheksumislausuntoa hallitukselle, joka on ollut toimessa pari kolme viikkoa ja joka ensi työkseen on täydentänyt sen valiokunnan lukumäärän, jonka piti ruveta kieltolakiasiaa käsittelemään ja jonka yksi jäsen on omasta ja usean virkaveljensä puolesta täällä vakuuttanut, että he tahtovat tehdä kaiken voitavansa asian edistämiseksi. Jos asia olisi asiallisesti parantunut valiokuntaan lähettämisestä, niin minä olisin ollut ensimäinen sitä vaatimaan. Olen jo viitannut siihen, että asia on otettava uudestaan esille, jos se joutuu ja niin pian kun se joutuu sille kannalle, että eduskunnan myötävaikutusta tarvitaan.

Mutta tätä asiallista kysymyksen edistämistä tuskin vasemmistossa on niin paljo ajateltukaan, sillä ymmärtääkseni ed. Valpas Hännisen puheesta sai sen selvän käsityksen, että valiokunnan tulisi vaan panna toimeen tarkka tutkinto ja tuomio, niin että voitaisiin ruveta kostotoimenpiteisiin syyllisiä vastaan, joista ehkä suurin osa ei enää edes ole missään virka-asemassa.

Ennen kaikkea minä kuitenkin pyytäisin saada vakavasti panna vasemmiston sydämelle kysymyksen, mikä palvelus kieltolaille tehdään, jos täällä koetetaan uskotella ulospäinkin, että eduskunnan enemmistö ei kannata kieltolakia. Miten se on vaikuttava tämän kysymyksen ratkaisussa, kun se hallitsijan eteen tulee ja hän ehkä, uskoen näitä puheita, saapi sen käsityksen, että Suomen kansan enemmistö ei ole tämän lain takana (Hyvä, hyvä, bra!).

Ed. Heimbürger: Enligt 48 § L. O. bör landtdagsman iakttaga ett allvarligt och värdigt uppträdande; icke tillåta sig förolämpande, spefulla eller eljes opassande uttryck om styrelsen eller enskilda personer. Efter min åsikt hafva åtskilliga talare i dag, särskildt landtdagsmannen Valpas Hänninen, ganska nära tangerat bestämningarna i denna paragraf. Jag hade begärt ordet för att emot sådant tillvägagående nedlägga en allvarlig gensaga, men vill dock numera nöja mig med det klander, som hr talmannen emot sagda uppträdande uttalat.

Ed. Lantto: Vaikka ei minulla ole kunnia lukeutua minkään erityisen raittiusseuran väestöön enkä siis puhu yksinomaan aatteen innostamana, vielä vähemmän sen kiihottamana, on minulla kuitenkin Pohjanmaan laajan maalaisväestön, ja myös maalaisliiton rivien miehenä, velvollisuus merkitä heidän ja oma kantani tässä suurpiirteisessä kysymyksessä. Tuskin mitään lakia, tuskin mitään asetusta kansa niin jännityksellä odottaa, kuin juuri tämän kieltolain toteutumista. Se odottaa sitä kuin uuden huomenen tuloa, kuin uuden päivän sarastusta, pelon ja toivon välillä, — pelon sen takia,

että jos maamme mahtimiehet koettaisivat sen käytäntöönsaattaa jollain tavalla ehkäistä ja jarruttaa. Täydellisesti tunnustaen hallitusmiehillämme olleen työnpaljouden ja työvoiman vähyydenkin, kuitenkin uskallamme toivoa hallituksemme suurinta myötätuntoisuutta niille hyville ja puhtaille harrastuksille, jotka kansamme alimpien kerroksien keskuudessa ovat ikäänkuin kansalaishyveeksi merkittävät. Sielutieteellinen totuushan on, että niin kansoissa kuin yksilöissäkin hyveet ja paheet ovat keskenänsä alituisessa sodassa, ja jos hyveet pääsevät voitolle, niin kukistuvat paheet. Edistäkäämme siis kukin voimaimme ja asemamme mukaan kunnon viljaa isänmaamme pellossa, jotta se rehevyydellä tukahuttaisi siinä mahdollisesti piilevat rikkaruohot siunaukseksi Suomellemme, kaunistukseksi kansallemme, lastemmekin iki-iloksi.

Ed. Palmén: Olen havainnut velvollisuudekseni pöytäkirjaan ilmoittaa, että jos tämän välikysymyksen lykkääminen valiokuntaan millään tavalla voisi epäluuloja haihduttaa ja selvyyttä antaa, olisin heti valmis siihen suostumaan, mutta luullakseni tällainen olettamus veisi aivan harhaan. Asian lykkäämisestä tulisi vaan ajanhukkaa valiokunnalle ja tämän saman keskustelun uudistuminen eduskunnassa. Ja sen erimielisyyden takia, ratkaistaanko asia nyt, tänään, vaiko jonkun viikon perästä, ei tosiaankaan kannata huutaa itään ja huutaa länteen toisen ryhmän vilpittömästä asianharrastuksesta, muiden vilpillisestä kylmäkiskoisuudesta. Mutta kansan edustajana, oikeutettuna lausumaan mieltäni kaiken sen laillisuudesta, mitä valtiopäivillä tapahtuu, en voi minäkään olla vastalausetta panematta sen sairaaloisuuteen asti menevän intohimon ja kansalaisvihan johdosta, joka varsinkin kuvautui aamupuolen istunnon viimeisen puhujan lausunnossa ja koko esiintymisessä. Että yksityinen tuolla tavoin esiintyy, saattaa käydä hänen omalla vastuullaan, jollei hänen ryhmänsä, kuten ilmeisesti tänään oli asianlaita, ole kyllin kritiikitön nauttiakseen näytelmästä, mikä kulttuurikansojen kesken tuntuisi katukokousta alentavalta (Hyvä! Hyvä! Bra!). Jos me todellakin tahdomme parlamenttaarisuutta, jos tahdomme hallitusta, joka nauttii Suomen kansan edustuksen luottamusta ja kunnioitusta, niin meidän tulee kohdella sitä ja jokaista vastustajaa kunnioituksella. Ellei maan hallitukselta muuta vaadita, kuin että se, kuten ed. Sillanpää näytti odottavan, omatta harkinnattaan panee toimeen jokaisen viittauksen, jonka se on saanut vaikkapa vähäpätöisen komitean kokoonpanosta, niin emme tarvitse muuta hallitusta kuin sellaisen ostetun henkilön, joka tunnissa tai parissa suorittaa minkä asian tahansa, — mikä käsittely näyttää olevan ed. Hännisen ymmärrys Suomen senaatin tehtävistä. Kannattaa kuitenkin ajoissa ottaa huomioon, että sellaiseen toimeen ehkei rahankaan edestä saada kykeneviä henki-

löitä. Meidän sosialistiryhmällämme olisi syytä ennen muita ottaa huomioon, että henkisessä maailmassa on paljo, jota ei voi saada rahan edestä. Mutta puolueen jäsenet näyttävät tässä kohden ajavan kapitalistisen järjestelmän rumimmat puolet ihan järjettömiin.

En odota, että nämä sanat sillä puolen herättäisivät myötätuntoa, saati mieltymystä, mutta syvästi vakuutettuna siitä, että tämän eduskunnan vaikutusvalta lopulta riippuu siitä kunnioituksesta, minkä se voi ajattelevain kansalaisten silmissä saavuttaa, olen pitänyt velvollisuutenani lausua sanottua. Monta sellaista istuntoa kuin tämän päivän ei ole tarpeen, ennenkuin tuo kunnioitus saattaa olla menetettyä. (Hyvä! Hyvä! Bra!)

Ed. Pärssinen: Pyydän lausua sen ajatuksen, että tämä manööveri ja juhlallinen paheksumislausuntojen tulva, mikä sieltä keskustasta ja oikeistolta on tullut, on ainoastaan temppu, jolla tahdotaan päästä sen kipeän tosiasian edestä, että porvarien kieltolakiharrastuksista on tehty hyvin asiallisia paljastuksia (Oikealta, keskustasta: Järjestykseen! Vasemmalta: hyvä Hyvä!). Se on manööveri, temppu, jolla tahdotaan päästä tästä nähtävästi heille ikävästä asiasta. Ed. Palmén sanoi, että jos se nyt menee valiokuntaan, niin siitä tulee vaan ajanhukkaa. En käsitä, kuinka tällaisesta asiasta tulisi ajanhukkaa. Minä luulen, että eduskunta ei koskaan voi käyttää aikaansa paremmin kuin tämän asian käsittelemiseen.

Vielä tekee mieleni lausua pari sanaa ed. Reimalle. Hän piti tavattoman innokkaan puheen, miten tulee kiiruhtaa tulipaloa sammuttamaan ja kuinka tämä tapaus on muka semmoinen. Tämä lausunto on mainio erimerkki siitä ristiriitaisuudesta, mikä tässä kysymyksessä esiintyy suomettarelaisten keskuudessa, jos sitä vertaa siihen, mitä ed. Soininen aikasemmin puhui siitä, kuinka senaattorit tarvitsevat kesälomaa, joten tämänkin asian senvuoksi tulee levätä. Nyt jos milloinkaan on saatu vakavia todistuksia siitä, että tämä asia on lähetettävä valiokuntaan lähempää käsittelyä varten.

Ed. Valpas: Ehkä edustajat eivät rupea pelkäämään. En minä täällä tällä kertaa aijo kauvan olla. Kiitän ensinnäkin edustajatar Pärssistä siitä, että hän, naisena, on ryhtynyt puolustamaan minua täällä tehtyjä syytöksiä vastaan.

Muuten pyydän huomauttaa, että minä äskenmainitussa puheessa esitin yleensä sellaista, mitä sosialidemokratiselta taholta esitetään, kun arvostellaan porvarillisten valtapuolueiden politiikkaa. Olen lukenut kertomuksia parlamenttikeskusteluista ulkomailla, ja kun vertaan puheeni sisältöä niihin, täytyy minun sitä pitää erittäin heikkona, jota vastoin muiden maiden parlamenteissa on hyökätty ja hyökätään paljon voimakkaammin, kiivaammin ja

räikeämmillä sanoilla kapitalistipuolueita vastaan. Pyydän vaan huomauttaa, että täällä löytyy edustajia, vaikka tämän eduskunnan pitäisi olla kansanvaltaisimmin kokoonpantu Euroopassa, jotka eivät sallisi siinä määrin sosialidemokratista arvostelua, kuin sallitaan semmoisissa eduskunnissa, jotka ovat vähemmän kansanvaltaisemmilla vaalijärjestelmillä kokoonpantuja (Vasemmistosta: Oikein).

Mitä tulee itse muistutuksiin, joita puheeni sisältöä vastaan tehtiin, ovat ne kovin vähäisiä. Minä tarkoitin pyynnöllä, että asia lähetettäisiin valiokuntaan, selvästi, että valiokunnassa tutkittaisiin tarkasti ainakin niiden senaattorien toimenpiteet, jotka ennen kuuluivat senaattiin ja siellä vielä ovat ja vasta sen tarkan tutkimuksen perusteella annettaisiin eduskunnassa lopullinen tuomio asiassa. Luonnollisesti, jos asia saataisiin valiokuntaan, tulisi valiokunnan tehtäväksi antaa arvostelunsa tämän nykyisen senaatin menettelystä huolimatta siitä, että tämä senaatti on ollut niin vähän aikaa koolla. Valiokunnan pitäisi ottaa tutkittavaksi, olisiko tämä nykyinen senaatti jo tällä lyhyellä ajalla tehnyt kaiken, mitä olisi voinut tässä asiassa, vai eikö, ja esittää siitä mielipiteensä eduskunnalle, joten eduskunta senkin perustuksella voisi antaa lausuntonsa. Sitä paitsi olisi erinomaisen hyvä, jos tämä asia ilman toista välikysymystä tulisi uudelleen eduskuntaan, ehkä parin kolmen viikon päästä, jolloin saataisiin mahdollisesti taas uudelleen ottaa nykyinen hallitus tilille, uutta kyselyä tekemättä, siihen aikaan nähden, mikä kuluisi asian ollessa valiokunnassa. Tästä olisi ainoastaan pelkkää hyötyä. Olisihan senvuoksi ihmeteltävää ellei eduskunta, jossa yhä vielä vakuutetaan kieltolailla olevan vakavan enemmistön, lähettäisi asiaa valiokuntaan. Ellei eduskunta sitä tee, niin moni ihminen taas tulee toisiin ajatuksiin tässä suhteessa. (Vasemmistosta: Hyvä, hyvä!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Asiassa on puollettu yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, eli siis että eduskunta, kuultuaan annetun selityksen, siirtyisi päiväjärjestykseen. Sen ohessa on ehdotettu perusteltua siirtymistä päiväjärjestykseen, ja sitä on kannatettu. Myös on tehty ehdotuksia niihin valiokuntiin nähden, joihin asia viimeksi mainitussa tapauksessa olisi lykättävä. On nimittäin ehdotettu, että asia lykättäisiin talousvaliokuntaan, ja tämä ehdotus on saavuttanut kannatusta; sitä paitsi on vielä ehdotettu, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, mutta tätä ehdotusta ei ole kukaan kannattanut. Asiassa tulee siis äänestettäväksi ja kun löytyy vaan yksi kannatettu ehdotus siitä valiokunnasta, mihinkä asia, jos perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen hyväksytään, olisi lähetettävä, niin voidaan samalla ottaa äänestettäväksi myös kysymys valiokunnasta.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken hyväksyy yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen vastaa »j a a»; jos »e i» voittaa, on Eduskunta päättänyt lähettää asian Talousvaliokuntaan, joka valmistaa ehdotuksen perustetuksi siirtymiseksi päiväjärjestykseen.

Äänestyksessä annetaan 107 jaa- ja 81 ei-ääntä, jonka ohella yksi äänestyslippu ilmoitetaan hylätyksi.

Eduskunta on siis hyväksynyt yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen.

Tämän jälkeen jatketaan ensimmäisenä päiväjärjestyksessä olevan asian käsittelyä, ja aiheuttaa se seuraavat lausunnot:

Ed. H e i m b ü r g e r: Hr Schybergson har uttalat den uppfattning, att den af honom företrädda åsikten till sina hufvuddrag omfattades af en stor del utaf den svenska befolkningen, såväl bland dess herremannaklass som bland allmogen. Jag har icke full visshet om, huru därmed sig förhåller; dock har jag all anledning att antaga, att hr Schybergsons uppfattning är riktig. Hr Schybergson har vidare uppgifvit, att han i förevarande fråga fört talan endast för egen del. Jag har begärt ordet för att anmäla, att den utaf honom intagna ståndpunkten i hufvudsak också är min, och att han således icke står ensam om sin åsikt bland svenska folkpartiets landtdagsmän.

Ed. J. H e d b e r g: Jag har begärt ordet med anledning af en del utaf de uttalanden hr Schybergson gjorde under förmiddagens plenum. Han drog där den svenska bygdens befolkning med om sin uppfattning i föreliggande fråga. Han sade: »Under den senaste valkampanjen tvekade jag icke att nästan vid hvarje tillfälle framhålla denna min ståndpunkt och på några få celebra undantag när var man ense därom». Det är icke endast hr Schybergson, som känner den svenska befolkningens åsikt ute i bygderna. Ifrån medlet af juni månad ända till månadens slut gjorde jag resor i de väst-finska svenska bygderna. För mig framstod det såsom en oemotsäglig sanning, att befolkningen där då var jämförelsevis litet intresserad för de stundande valen, hvarför, det hör ju icke hit, men strax därefter kom det nådiga förordnandet och från den stunden fick befolkningen intresse för valen och detta så pass starkt, att uti hela den väst-finska svenska bygden, om vi räkna bort de, som funnos ute till sjöss, deltog man i valen ungefär lika starkt som vid föregående års val. Detta motsäger fullständigt hr Schybergsons uppfattning i denna väg. Jag har velat hafva detta framfördt,

emedan jag från så många håll hört uttalas den uppfattning, att landtdagens förnämsta uppgift bör blifva, att försöka på ett hofsamt, men bestämdt sätt afvärja de vådligheter, som genom det senaste förfogandet hafva kommit till.

Ed. N i x: Då hr Schybergson under förmiddagens debatt framhöll, att den uppfattning, som han har framfört, delas utaf allmogen i den svenska bygden, så ville jag endast hafva i denna kammare uttalat, att denna uppfattning icke delas utaf allmogen uti den landsdel, från hvilken jag har blifvit vald.

Ed. J o h a n s s o n: Hr Schybergson har i dag med känd vältalighet framfört ett andragande, som väckt synnerlig uppmärksamhet. Jag vill icke här ingå på något bemötande af detsamma. Den undfallenhetsanda, som likt en blåhvit tråd går igenom hela hans andragande, vill jag icke beröra. Men då han vill göra sig till tolk för vår svenska allmoge- och arbetarebefolknings tankar, då han säger att den i hufvudsak delar hans åsikter, är jag tvungen säga, att detta icke är med sanningen öfverensstämmande. För de högre samhällsklasserna må hr Schybergson gärna göra sig till tolk, och kanske delas hans åsikt också af några indifferenta småborgare. Men hvad de svenska arbetarene och den svenska allmogen beträffar, så tror jag, att hr Schybergson icke så mycket vistats bland dem, att han skulle kunna göra sig till tolk för dem. Jag har rört mig mycket bland svenskatalande arbetare och allmoge och har alltid hört sådana uttalanden, som att vi böra utan dagtingan hålla på våra rättigheter och icke inlåta oss på några som hälst kompromisser eller brobyggnadsförsök. Jag tror mig hafva större rätt att säga hvad den svenska allmogen tänker i detta afseende än hr Schybergson, då jag mera än han vistats bland dem och vet hvad de tänka, de nämligen, som öfver hufvud tänka självständigt och icke låta andra tänka för sig.

Ed. S t o r b j ö r k: Äfven jag måste uttala den åsikt, att i den landsdel, från hvilken jag är vald, nämligen Vasa norra valkrets, icke den uppfattning hos den svenska befolkningen är rådande, som hr Schybergson här har gifvit uttryck åt. Jag ville icke därmed hafva sagdt, att hr Schybergson icke skulle hafva talat sanning, men det är lätt att förstå att, om en sådan vältalare som hr Schybergson kommer ut till landsbyggden bland okunnig landsbefolkning och framlägger sin åsikt, så kommer sig denna befolkning icke att protestera emot hans uttalande, och däraf tror jag, att hr Schybergson har blifvit vilseledd beträffande den svenska befolkningens uppfattning i de trakter, där han vistats. I de trakter, hvarifrån jag är hemma, har jag endast hört det uttalande, att landtdagen bör i

hvarje fall och särskildt i fråga om föredragning af finska ärenden, värna landets rätt och folkets rätt samt icke vika en tum. Därmed har jag icke velat säga att befolkningen hyser den uppfattningen, att icke landtdagen skulle få vidtaga de åtgärder, hvilka landtdagen anser vara nödvändiga.

Ed. Ahlroos: Då jag företrädesvis representerar de djupa samhällslagren bland den svenska befolkningen i Nyland, dristar jag mig framhålla, att jag på mina resor också kommit till den uppfattning, att hr Schybergsons åsikt icke delas af den svenska allmogen och valmanskåren.

Ed. Schybergson: Jag medgifver, att mitt yttrande måste inskränka sig till den del af landet, där jag rört mig, och till de erfarenheter jag därunder har fått. Hvad åter beträffar en af de senaste talarenas yttrande om den undfallenhetsanda, som hade gripit mig, så kännes det med förlof sagdt en smula oväntadt för mig att höra den beskyllningen. Jag kan försäkra, att det t. o. m. fordrats mod att komma fram med en åsikt, om hvilken jag på förhand vetat, att den skulle stöta så mycket på patrull, som den det gjort.

Då man å ena sidan tillägger den ifrågavarande åtgärden den betydelse, att därmed hela vår autonomi skulle äfventyras, och jag däremot säger, att den icke har denna betydelse, utan att vår statsbyggnad står ändå, så ville jag fråga, hvilkendera uppfattningen är den modigare och lugnare? Jag kan icke gå ifrån detta, att det är skäl att motarbeta den pessimism och liknöjdhet som börjar sprida sig i byggderna under intrycket af farhågorna för att allt vore förloradt. Och jag kan häller icke undgå att uttryckligen påpeka, att det icke ens beträffande vederbörande i Petersburg kan skada, om man där blir rubbad i sin öfvertygelse om att man med denna åtgärd tillskyndat oss så mycket ondt, som man utan tvifvel åsyftat. Min utläggning har gått ut på att man icke lyckats däri.

Ed. Kuusinen: Minun piti oikeastaan jo aamupäivällä kiittää niistä kiitoksista ja tyytyväisyyden ilmaisuista, joita meidän lausuntomme tässä asiassa saivat osakseen parin nuorsuomalaisen edustajan taholta, m. m. ed. Castrénilta. Mutta samalla piti minun varoittaa heitä liioista toiveista tässä suhteessa, eikä kulunutkaan monta tuntia kun vastikään nähtiin, että nuorsuomalaisen puolueen sosialistiystävyys on varsin hämmästyttävästi hävinnyt tuuleen. Tuo sama sovinnon toivo saattaa kuitenkin heillä vielä olla jälellä tässä asiassa, joka nyt on esillä, ja koska meidän sosialidemokratien puolelta ei kai ole tarkoituksena heissä ylläpitää mitään turhia toiveita, ja koska se sitäpaitsi, minun nähdäkseni, myös johtui väärin-

käsityksestä, niin pyydän minä ilmaista heille pelkoni, että kyllä tässäkin asiassa voi hyvin pian tuo sopu tulla sammumaan, niin pian kuin asiaan päästään vähän syvemmältä edes valiokunnassa perehtymään. Sillä minä luulen, että tässäkään asiassa eivät sosialidemokratisen puolueen edustajat tule muuttamaan ei menettelytapaansa eikä kantaansa, ja senvuoksi on sopu nuorsuomalaisten ja meidän välillä mahdoton, sillä meidän kantamme on sama, jota vastaan herra Castrénilla esimerkiksi on ennen niin monasti ollut kunnia vallan vimmatustikin hyökätä, ja minä luulen, kuten minä jo sanoin, että hänellä vastedeskin, piankin, tulee sama kunnia olemaan.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus n:o 202 Perustuslakivaliokuntaan, jonne keskustelupöytäkirja on myötäseuraava.

2—3) Lisäyksiä säästöpankkiasetukseen.

Esitetään ed. Tulikouran y. m. edusk. esit. n:o 9, sisältävä ehdotuksen asetukseksi 19 p:nä kesäk. 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:ään pantavasta lisäyksestä (Liitteet X siv. 11).

Selostettuansa eduskuntaesityksen ed. Tulikoura ehdottaa sen lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa että Puhemiesneuvosto on päättänyt ehdottaa asian lähetettäväksi Pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Puheenvuoroa käyttäen lausuu

Ed. Söderholm: Jag ber att få tillkännagifva, att jag inom talmanskonferensen icke har kunnat dela denna åsikt. Enligt 44 § i L. O. tillhör det bankutskottet att behandla endast frågor rörande Finlands Bank och förvaltningen af densamma tillhörande fonder. Den fråga, som nu är före, gäller icke i aflägsnaste mån Finlands Bank. Man har emellertid försvarat en sådan åtgärd som den af talmanskonferensen föreslagna med det, att 35 § i L. O. skulle gifva åt landtdagen en vidsträckt pröfningsrätt. 35 § innehåller emellertid ingenting annat än att landtdagen är obetaget att remittera frågor, som på grund af L. O. skulle tillhöra visst utskott, till ett särskildt utskott. Det är ju någonting helt annat och står icke i sammanhang med denna fråga. Saken har också enligt min tanke den betydelse ur L:s synpunkt, att landtdagen icke kan ålägga ett utskott eller dess medlem att behandla frågor, som enligt L. O. icke höra dit. På denna grund måste jag för min del motsätta mig ärendets remiss till bankutskottet, utan synes det mig, att frågan hällre må remitteras till lag- och ekonomiutskottet.

Puhemies: V. J:n 55 §:n mukaan pitää eduskuntaesityksen, ellei sitä heti yksimielisesti lähetetä valiokuntaan, olla pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon. Koska ei näy syntyvän yksimielisyyttä edusk. esityksen lähettämisestä valiokuntaan, katson minä, että asia on oleva pöydällä, ja annan puheenvuoron seuraaville puheenvuoron pyytäneille sillä edellytyksellä, että he puhuvat siitä, mihin istuntoon asia olisi pöydälle pantava.

Ed. Castrén: Pyydän puolestani saada luopua, siksi kun asia tulee uudestaan esille.

Ed. Setälä: Luovun.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

Esitetään ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus n:o 128, muutoksista ja lisäyksistä arm. asetukseen säästöpankeista, jonka selostaa ed. Kaskinen (Liitteet X siv. 3).

Puhemies ilmoittaa puhemiesneuvoston ehdottavan asian lähetettäväksi Pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Söderholm: Jag ber att få återhämta det uttalande, som jag gjorde vid behandlingen af föregående ärende.

Ed. Setälä: Minä puolestani katsoisin sitä selitystapaa, jonka ed. Söderholm toi esille, perin ahtaaksi. Ei ainakaan eduskunnan muihin valiokuntiin nähden ole sitä tapaa noudatettu. Niin sanotaan esim. Valtiopäiväjärjestyksen 40 §:ssä: »perustuslakivaliokunnan tulee valmistella sille lähetetyt asiat, jotka koskevat perustuslain säätämistä, muuttamista, selittämistä tai kumoamista». Parilla valtiopäivillä ainakin on perustuslakivaliokuntaan lähetetty sellainen asia kuin kysymys kruunun voudinvirkain lakkauttamisesta, joka ei millään tavalla koske perustuslain muutosta. Sinne on lähetetty myöskin kieliasia, joka oikeastaan hyvin vähäiseltä osalta, kenties ei ollenkaan, koske perustuslain säätämistä. Minä käsitän asian niin, että 44 § sanoo, mitä asioita pankkivaliokunta on velvollinen käsittelemään, ja mitä se ensi sijassa joka tapauksessa on velvollinen käsittelemään. Jos sille muita asioita lähetetään, niin käsittelee valiokunta niitä sen jälkeen, vasta toisessa sijassa. Minun ymmärtääkseni se kohta Valtiopäiväjärjestyksessä, johon ed. Söderholm viittasi, 35 §:n toinen momentti, vaikka se ei suorastaan sovellu tähän, kumminkin osoittaa, että Valtiopäiväjärjestys on tarkoittanut, että eduskunnalle annettaisiin mitä laajin valta asioiden lähettämisessä valiokuntaan, siinä kun säädetään, että semmoinenkin asia, joka olisi johonkin laki-

määräiseen valiokuntaan lähetettävä, saadaan myöskin lähettää johonkin erikoisvaliokuntaan. Minä puolestani tahtoisin puolustaa puhemiesneuvoston enemmistön ehdotusta, että tämä asia lähetettäisiin pankkivaliokuntaan, siihenkin katsoen, että asian lähettäminen joko lakivaliokuntaan tai laki- ja talousvaliokuntaan merkitsisi samaa kuin anomusehdotuksen surmaamista, jota vastoin pankkivaliokunnalla on aikaa asian käsittelyyn.

Ed. Söderholm: Hr Setäläs uttalande och de exempel han anförde, bevisa ingenting i förevarande fråga. Att frågan om kronofogdetjänsternas indragning remitterats till grundlagsutskottet, beror på att andra frågor beträffande tjänstemännens ställning, hvilka frågor otvifvelaktigt voro af grundlagsnatur, måste förevisas dit. Hvad åter språkpetitionerna beträffar, så innehålla de bestämningar som röra grundlag och hafva de därför också blifvit förvisade till grundlagsutskottet.

Senaattori Stenroth: Minä tahdon vaan yhtyä ed. Söderholmin lausuntoon, että tämä anomus ei sovellu lähetettäväksi pankkivaliokuntaan. Silloin kuin nykyinen säästöpankkilaki valmistettiin, tapahtui se myöskin laki- ja talousvaliokunnassa ja siihen minun käsitykseni mukaan luonnollisesti tämäkin anomusehdotus olisi lykättävä.

Ed. Sirola: Siitähän voidaan olla eri mieliä, mihin valiokuntaan tämä olisi sopivimmin lähetettävä. Mutta en voi olla merkille panematta omituista kohtaa ed. Söderholmin lausunnossa, edellistä kysymystä käsiteltäessä. Hän näet sanoi, että pankkivaliokunta käsittelee »ainoastaan» (endast) Suomen Pankkia koskevia kysymyksiä. Sellaisten sanojen käyttäminen, kuin ainoastaan, johon Valtiopäiväjärjestyksen 44 § ei mitenkään anna aihetta, on pidettävä sangen omituisena silloin, kun suorastaan lakipykälän sanamuotoa ja henkeä tulkitsee.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo asian lähetettäväksi Pankkivaliokuntaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on asia päätetty lähetettäväksi Laki- ja talousvaliokuntaan.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla, joten anom. ehd. n:o 128 on päätetty lähettää Pankkivaliokuntaan.

4) Asukasten ja tehtaiden oikeudet n. s. ruukintaloihin.

Esitetään ed. G. G. Rosenqvistin y. m. anom. ehd. n:o 85, asukasten ja tehtaiden oikeuksien järjestämisestä niihin kruununtaloihin, jotka muutamat tehtaat vanhempien asetusten nojalla ovat talojen asukkaita sivuuttaen perinnöksi ostaneet.

Selostajan ed. G. G. Rosenqvistin, ehdotuksesta anomusehdotus lähetetään Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 66).

5) Valtuusmiehet ja asianajajat.

Ed. Wuorimaan y. m. eduskuntaesityksen n:o 1, sisältävä ehdotuksen laiksi valtuusmiehistä ja yleisistä asianajajista, selostaa ed. Tulikoura, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 113).

6) Yhtenäinen maarekisteri.

Esitetään ed. Wuorimaan y. m. anomusehdotus n:o 6, yhtenäisen maarekisterijärjestelmän aikaansaamisesta. Selostajan ed. Tulikouran ehdotuksesta se lähetetään Lakivaliokuntaan. (Liitteet III siv. 136).

7) Muutoksia Rikoslakiin.

Esitetään ed. Kävyn anomusehdotus n:o 100 ehdollisten tuomioiden käytäntöön ottamisesta, jonka selostaa ed. Käpy, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 88), sekä

ed. Sulo Vuolijoen anomusehdotus n:o 188, Rikoslain muuttamisesta siihen suuntaan, että ehdollisella tuomiolla tulisi olemaan mahdollisimman laaja ala rankaisusysteemissä, joka selostajan ed. Sulo Wuolijoen ehdotuksesta samaten lähetetään Lakivaliokuntan. (Liitteet III siv. 87).

9) Järjestysrangaistukset vankiloissa.

Ed. Anton Huotarin anomusehdotuksen n:o 111, vankiloissa käytettyjen vanhentuneitten rangaistusten poistamisesta ja vankilain sisällisen järjestyksen muuttamisesta, (Liitteet III siv 90), selostaa ed. Anton Huotari ehdottaen sen lähettämistä Lakivaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. Sirola: En rohkenisi käyttää eduskunnan aikaa evästys-

keskuteluun, mutta kun lakivaliokunnan monien eduskuntaesitysten ja muiden monien asiain takia on ehkä pelättävä, että tämä taaskin, kuten viime vuonna, jää sinne käsittelemättä, niin täytyy kuitenkin jokunen sana tästäkin asiasta lausua. Ja erittäin tuoreena kehoituksena tähän on minulla tässä joku päivä sitten sanomalehdissä näkynyt vankeinhoitohallituksen lausunto erään vangin, Jean Boldtin, kohtelua koskeva. Siinä näet on lause, jossa vankeinhoitohallitus huomauttaa, että »aina on vankiloissa useita henkilöitä, joista jotenkin todennäköisesti voi sanoa, että he, jos heitä edelleen pidetään vankilassa, tulevat mielisairaiksi». Tällainen lause jos mikään, joskin se jo porvarillisenkin sanomalehdistön puolelta on saanut moitteita erikoisen kylmäverisenä, kaavallisbyrokraattisena lauseena, on kumminkin omiaan todistamaan koko meidän nykyisen rankaisujärjestelmämme kelvottomuutta, kun siitä joitakin johtopäätöksiä vedetään niinkuin tässä. Jos mikään niin tällainen esimerkki on omiansa näyttämään, että nykyinen vankilarangaistus on ihmisten kidutus- ja kostolaitos, jonka tarkoituksena ei suinkaan voi olla rikoksiin eksyneiden tai muuten vallitsevalle järjestelmälle vahingollisten henkilöiden toisenlaisina, parempina, vankilasta palauttaminen. Vaan päinvastoin saa yhteiskunta monenkertaisilla samanlaisilla kuluilla korvata sen, että se rikoksiin taipuvia henkilöitä yhä edelleen kiduttamalla ajaa pidemmälle, josta ei yhteiskunnalle voi olla minkään näköistä hyötyä, puhumattakaan siitä, että moinen järjestelmä sotii alkeellisinta ihmisyyskäsitystä vastaan, kuten juuri viimeinen vankeinhoitohallituksen lausunto osoittaa. Eipä ihme, että meidän vankilajärjestyksemme, yksinpä venäläisten täällä olevien rangaistujen puolelta, on saanut sellaisen arvostelun osakseen, että monet heistä mieluummin valitsevat tuolla puolen itärajan olevia vankiloita rangaistuspaikoiksi, kuin suomalaisia vankiloita, joissa kaavallisuudella tylsytetään ja tapetaan ihmisen järki ja tuhotaan heidän terveytensä.

Tämä ehdotus, joka on tehty, on sen takia sitäkin kiireellisempi, kun se ei tarkoita mitään suurempaa uudistusta ja parannusta vankiloille, vaan ainoastaan kaikkein kiireellisintä ja kaikkein alkeellisinta mitä nyt voidaan tehdä, se on, että epäinhimilliset raippa-rangaistukset, kirjallisuuden kieltäminen etenkin valtiollisilta vangeilta, kirjallisen työskentelyn vaikeuttaminen y. m. sellaiset kaikkein räikeimmät epäkohdat poistettaisiin, jotta sitten päästään kääntämään ja suuntaamaan koko niin sanottujen rikollisten hoito vallan toisille ja uudenaikaisille perusteille, joissa ei enään kostoperiaate ja muut vanhenneet rangaistusteoriiat olisi pääsisältönä, vaan jotka tarkoittaisivat rikoksellisten palauttamista toisenlaisina hoitolaitoksista.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus n:o III Lakivaliokuntaan.

10) Muutoksia Rikoslakiin.

Esitetään ed. Ängeslevän y. m. anomusehdotus n:o 91, arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle sellaiseksi lisäykseksi voimassa olevaan Rikoslakiin, että sukupuoliyhteys mielisairaan aviopuolisonkin kanssa tulisi rangaistuksen alaiseksi,

jonka selostaa ed. Ängeslevä, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 101).

11—13) Aviovaimon toimivaltaa koskevan lainsäädännön uudistaminen.

Esitetään ed. Anni Huotarin y. m. anomusehdotus n:o 82, aviovaimon toimivaltaa ja pesän omaisuuden hallintoa koskevan lainsäädännön uudistamisesta, joka selostajan, Anni Huotarin, ehdotuksesta lähetetään Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv 46), sekä

Ed. Hultinin y. m. anomusehdotus n:o 133, aviovaimon toimivaltaa ja oikeutta lapsiinsa sekä pesän omaisuuden hallintoa koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Anomusehdotuksen selostaa ed. Hultin, sen ohella lausuen:

Anomusehdotuksen allekirjoittajille ei ole tuntematonta, että hallitus jo tavallaan on luonut huomiota tähän asiaan. Erään yksityisen ryhmän anomuksen johdosta on nimittäin senaatti antanut lainvalmistelukunnan toimeksi valmistaa ehdotuksen tarpeellisiksi havaituiksi muutoksiksi avioliittolainsäädäntöön. Saattaa ehkä näin ollen tuntua tarpeettomalta, että eduskunta enää ryhtyy alotteeseen asiassa, mutta mielestämme näyttää toiselta puolen vieläkin omituisemmalta, jos eduskunta nykyisessa ripeässä uudistustoiminnassaan vaitiololla sivuuttaa laajan ja tärkeän oikeusalan, jolla täysivaltaisen kansalaisen itsemääräämisvalta vielä puuttuu suurelta kansalaisryhmältä. Eduskunnan antama lausunto anotun uudistuksen tarpeellisuudesta tulisi samalla olemaan kehoituksena asian vaatiman lain valmistelun jouduttamiseksi. Pyydän, että anomusehdotus lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 50).

Samaa asiata koskevan ed. Alma Jokisen y. m. anomusehdotuksen n:o 153, avivaimon oikeutta lapsiinsa koskevan lainsäädännön uudistamisesta, selostaa ed. Alma Jokinen, jonka ehdotuksesta se lähetetään Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 153).

14) Muutoksia Oikeudenkäymiskaareen.

Esitetään ed. Gripenbergin y. m. anomusehdotus n:o 46 Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n muuttamisesta, jonka selostaa ed. Gripenberg, ja lähetetään anomusehdotus Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 19).

15—16) Naisten oikeus päästä valtion virkoihin.

Ed. Hultinin y. m. anomusehdotuksen n:o 134, oikeuden myöntämisestä naiselle samoilla ehdoilla kuin mieskin päästä valtion virkoihin selostaa ed. Hultin, jonka ehdotuksesta se lähetetään Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 47); samoin lähetetään

ed. Käkikosken y. m. anomusehdotus n:o 158, lainsäädäntötoimenpiteistä hakukelpoisuuden tunnustamiseksi naiselle kaikkiin valtion virkoihin, jonka selostaa ed. Käkikoski, hänen ehdotuksestaan Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 49).

17—18) Muutoksia Rikoslakiin.

Esitetään ed. Ängeslevän y. m. anomusehdotus n:o 170 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta ja lähetetään se selostajan, ed. Ängeslevän, ehdotuksesta Lakivaliokuntaan (Liitteet III, siv. 81).

Esitetään ed. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 121, lisäyksestä Rikoslain voimaanpanoasetuksen 20 §:n 2 kohtaan, jonka ponnen lukee sihteeri ja lähetetään anomusehdotus Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 121).

19) Oikeuden turvaa lapsille.

Esitetään ed. Dagmar Neoviuksen y. m. anomusehdotus n:o 126, lainsäätämistoimenpiteistä, jotka tarkoittavat oikeudellisen turvan hankkimista lapsille julmuutta, pahoinpitelyä ja heidän työvoimansa vahingollista käyttöä vastaan. Selostajansa ed. Sohlbergin ehdotuksesta lähetetään anomusehdotus Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 84).

20) Kansakoululaitoksen kustannukset.

Niitä koskeva, ed. Soinisen y. m. eduskuntaesitys n:o 22, jonka selostaa ed. Soininen, lähetetään hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 30).

21) Hakukelpoisuus valtion virkoihin.

Esitetään ed. Peltosen anomusehdotus n:o 183, laajemman hakukelpoisuuden myöntämisestä valtion virkoihin realilyseon keskikoulun oppimäärän suorittaneille, jonka selostaa ed. Peltonen ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI, siv. 90).

22) Koululääkärit.

Esitetään ed. W. Korhosen y. m. anomusehdotus n:o 194 esityksen antamisesta Eduskunnalle koululääkäritoiminnan järjestämisestä koulujen ja niiden oppilaiden terveydenhoidon valvontaa varten, selostajana ed. Lahtinen, jonka ehdotuksesta anomusehdotus lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 91).

23) Raittiusopetusta vankeinhoitolaitoksiin.

Esitetään ed. Sohlbergin y. m. anomusehdotus n:o 179 raittiusopetuksen järjestämisesta maan vankeinhoitolaitoksiin.

Anomuksen selostaa ed. Sohlberg ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 103).

24) Nuorisoseurojen rakennusyritykset.

Ed. Storbjörkin y. m. anomusehdotuksen n:o 50, joka koskee kuoletuslainojen myöntämistä yleisistä varoista nuorisoseurojen rakennusyrityksiä varten, selostaa ed. Storbjörk, jonka ehdotuksesta se lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 106).

25) Luentotoiminta.

Ed. Sundblomin anomusehdotuksen n:o 162, joka tarkoittaa määrärahan myöntämistä vuodeksi 1909 luentotoiminnan ja nuorisoseurojen pyrintöjen avustamiseksi, selostaa ed. Nix, ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 105).

26) Mielisairasten hoito.

Esitetään ed. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 120, joka tarkoittaa hengellisen hoidon järjestämistä mielisairasten hoitolaitoksiin.

Anomusehdotuksen ponnen lukee sihteeri ja lähetetään se Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 130).

27) Alaikäisten tupakankäytön rajoittaminen.

Ed. Weijolan y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 102 lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 109).

28) Valtion asutustoiminnan järjestäminen.

Tätä koskeva ed. Kairamon y. m. anomusehdotus n:o 22, jonka selostaa ed. Kairamo, lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 141).

29) Hallintaoikeus tilattomille luovutettuihin tiloihin.

Ed. Kairamon y. m. anomusehdotus n:o 23, tilanhaltijain hallinta-oikeuden järjestämisestä niillä tiloilla, jotka valtion toimenpiteestä muodostetaan tilattomille luovutettaviksi lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 142).

30, 31, 34) Maanhankinta tilattomille.

Ed. Castrénin y. m. eduskuntaesityksen n:o 29, joka sisältää ehdotuksen laiksi maanhankinnasta tilattomalle väestölle, (Liitteet VIII siv. 41), selostaa ed. Castrén lausuen:

Samalla kun minä kunnioittaen pyydän, että tämä eduskuntaesitys lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan tahdon minä lisäksi siihen, mitä perusteluissa mainitaan, saada sanotuksi, että senaatti lähetti esitysehdotuksen maanhankinnasta tilattomalle maalaisväestölle kenraalikuvernöörin kansliaan maaliskuun alkupuolella. Kenraalikuvernöörinkansliassa tätä asiaa viivytettiin aina 22 päivään toukokuuta ja viime mainitusta päivästä on tämä asia levännyt venäläisessä ministerikomiteassa.

Samoin lähetetään ed. Cederbergin samaa asiaa koskeva eduskuntaesitys n:o 30 (Liitteet VIII siv. 75) ynnä ed. Kaarneen anomusehdotus n:o 87, erinäisistä toimenpiteistä maan hankkimiseksi tilattomalle väestölle, Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 139).

32—33) Kruunun metsämaitten asuttaminen.

Tämän asuttamistoimen edistämistä koskeva ed. Ahmavaaran anomusehdotus n:o 61, jonka selostaa ed. Ahmavaara, lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 143).

Samoin ed. Kairamon y. m. samaa asiaa koskeva anomusehdotus n:o 125 (Liitteet VIII siv. 144).

35) Kruununtorpparit.

Ed. Kaarneen anomusehdotus n:o 108, kruununtorpparien hallintaoikeuden järjestämisestä, lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 146).

36) Valtion maaomaisuus.

Ed. Tannerin y. m. anomusehdotuksen n:o 193, joka koskee valtion omistaman maaomaisuuden säilyttämistä valtion hallussa ja eräiden yhtiöiden ja yksityisten velvoittamista laissa tarkemmin määrättävillä ehdoilla valtiolle luovuttamaan omistamansa metsä- ja viljelysmaat, selostaa ed. Tokoi, ehdottaen asian lähetettäväksi Talousvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan asian lähetettäväksi Maatalousvaliokuntaan.

Kun ed. Tokoin ehdotus ei ole saanut kannatusta, lähetetään anomusehdotus Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 147).

37) Lapin kihlakunnan väestö ja kruunun metsät.

Ed. Halosen anomusehdotuksen n:o 106, joka koskee oikeuden myöntämistä Lapin kihlakunnan väestölle saada kruunun metsistä vapaasti ottaa tuulenkaatoja, liekopuita sekä juurakoita ynnä koota poronjäkälää, selostaa ed. Halonen ja ehdottaa sen lähetettäväksi Maatalousvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan asian lähettämistä Talousvaliokuntaan.

Asia lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 113).

38) Piipsannevan kuivattaminen.

Kärsämäen ja Haapaveden kunnissa sijaitsevan n. s. Piipsannevan kuivattamista tarkoittava ed. Vaheen y. m. anomusehdotus n:o 117 lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 33).

39) Kruununtilojen torpat.

Ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus n:o 142, kruunun tiloilla olevien torpanalueiden muodostamisesta eräissä tapauksissa itse-

näisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi, jonka esittää ed. Kivilinna lähetetään hänen ehdotuksestaan Laki- ja talousvaliokuntaan (Liitteet V siv. 67).

40) Häätöä koskevien pykälien sovelluttaminen.

Ed. Kaarneen ja Helenius-Seppälän anomusehdotuksen n:o 176 arm. esityksen antamisesta asetukseksi, joka kieltää 19 p:nä kesäk. 1902 annetun maanvuokralain häätöä koskevien pykäläin sovelluttamisen, esittää ed. Kaarne ja ehdottaa sen lähettämistä Maatalousvaliokuntaan, pyytäen samalla, että Maatalousvaliokunta mitä pikimmin ryhtyisi käsittelemään tätä anomusehdotusta.

Puhemies ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan anomusehdotuksen lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Kun ed. Kaarneen ehdotus anomuksen lähettämisestä Maatalousvaliokuntaan ei ole saanut kannatusta, lähetetään anomusehdotus Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 144).

41) Uudisasutuksen edistäminen Lapissa.

Tätä tarkoittava ed. Halosen anomusehdotus n:o 172 lähetetään Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 150).

42) Valtion maanviljelyslainat.

Ed. Pullisen y. m. anomusehdotus n:o 137 valtion maanviljelystarkoituksiin harjoittaman lainausliikkeen järjestämisestä, selostaa ed. Pullinen ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Maatalousvaliokuntaan (Liitteet VIII siv. 181).

43) Kysymys korvauksen maksamisesta juovutusjuomaliikkeen harjoittajille.

Ed. Helenius-Seppälän anomusehdotus n:o 67 arm. esityksen antamisesta laiksi, joka kieltää korvauksen maksamisen juovutusjuomaliikkeen harjoittajille, kun he kieltolain tahi muiden mainittua liiketointa supistavien lakimääräysten johdosta lakkauttavat liikkeensä, lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 109).

44) Kalastussääntö.

Ed. Halosen anomusehdotus n:o 225 voimassa olevan kalastussäännön eräitten pykälien muuttamisesta lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 51).

45—46) Laidunmaksu kruunun metsämailla.

Ed. Koiviston y. m. anomusehdotuksen n:o 69, laidunmaksun lakkauttamisesta kruunun metsämailla käyviltä hevosilta ja nautakarjalta, selostaa ed. Koivisto ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 47).

Ed. Hiltulan y. m. anomusehdotus n:o 19, joka koskee laidunmaksun lakkauttamista kruunun metsämailla Oulun läänissä, jonka selostaa ed. Hiltula, lähetetään niinikään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 48).

47—49) Apteekkiolojen uudestaan järjestäminen.

Tätä tarkoittava ed. Arajärven y. m. anomusehdotus n:o 52, lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 89), samoin

Ed. Vikmanin y. m. anomusehdotus n:o 155 (Liitteet IV siv. 91), ynnä

Ed. Koskelinin ja Huoposen anomusehdotus n:o 205, jotka molemmat viimemainitut myös koskevat samaa asiaa, lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 92).

50) Serumtutkimus- ja valmistuslaitoksen perustamisesta maahan.

Tätä tarkoittava ed. Virkkusen y. m. anomusehdotus n:o 165, jonka esittää ed. Virkkunen, lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 63).

51) Terveys- ja sairashoito-olot.

Ed. Sipposen y. m. anomusehdotus n:o 8 terveys- ja sairashoitoolojen yhtenäisestä järjestämisestä, jonka selostaa ed. Rajala, lähetetään hänen ehdotuksestaan Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 67).

52) Naispuoliset terveydenhoidon tarkastajat.

Ed. Vera Hjeltin ja Nissisen anomusehdotuksen n:o 118 terveydenhoitosäännön täydentämisestä siihen suuntaan että terveydenhoitolautakuntiin valittaisiin naispuolisia terveydenhoidon tarkastajia, selostaa ed. Vera Hjelt lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta lähetetään anomusehdotus Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 76).

53) Piirilääkärin virat.

Ed. Pykälän y. m. anomusehdotus n:o 98 piirilääkärivirkojen lakkauttamisesta ja kunnanlääkärijärjestelmän edelleen kehittämisestä lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 71).

54) Maalaiskuntien sairastuvat.

Ed. Huoposen y. m. anomusehdotuksen n:o 75 valtioavun korottamisesta ja rakennuslainojen myöntämisestä maalaiskuntien sairastupia varten selostaa ed. Huoponen, jonka ehdotuksesta se lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 74).

55—56) Kätilöt.

Ed. Ängeslevän y. m. anomusehdotuksen n:o 160 määrärahan myöntämisestä jokaiseen kuntaan kurssin suorittaneen kätilön käytettäväksi synnytystiloissa vähävaraisille vaatetukseen ja muihin välttämättömiin tarpeisiin, selostaa ed. Ängeslevä ehdottaen sen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 81). Puhemiesneuvoston ehdotuksesta asia lähetetään Talousvaliokuntaan.

Samoin ed. Halosen anomusehdotus n:o 105, joka tarkoittaa eläkkeen myöntämistä kuntien palveluksessa oleville kätilöille, lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 84).

57) Langettavatautiset.

Ed. Wuorimaan y. m. anomusehdotuksen n:o 141 langettavatautisten hoitoa varten perustettujen yksityisten hoitolaitosten kannattamista ja langettavatautisten hoitokysymyksen järjestämistä koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle selostaa ed. Tulikoura, jonka ehdotuksesta se lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 78).

58) Tylsämielisten hoito.

Ed. Pykälän y. m. anomusehdotus n:o 214 tylsämielisten hoidon järjestämisestä sekä kasvatus- ja hoitolaitosten perustamisesta niitä varten, selostaa ed. Pykälä, jonka ehdotuksesta se lähetetään Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 79).

59) Tupakkamonopooli.

Ed. Helenius-Seppälän anomusehdotuksen n:o 68 komitean asettamisesta hankkimaan selvitystä valtion tupakkamonopoolin toimeenpanon mahdollisuudesta Suomessa, sekä sitä koskevan arm. esityksen antamisesta Eduskunnalle, selostaa ed. Helenius-Seppälä, jonka ehdotuksesta se lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 29).

60) Maalaiskansakoulujen rakennukset.

Ed. Lanton y. m. anomusehdotuksen n:o 30 maalaiskansakoulujen rakennus- ja ylläpitokustannuksiin osoitetun määrärahan korottamisesta selostaa ed. Lantto, jonka ehdotuksesta se lähetetään Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 71).

61) Luotsi- ja majakkalaitos.

Ed. Airolan y. m. anomusehdotus n:o 210 muutoksesta luotsi- ja majakkalaitosta koskevaan asetukseen 21 p:ltä huhtik. 1903 (Liitteet II siv. 24)

selostaa ed. Airola lausuen:

Tämä anomusehdotus tarkoittaa maamme rannikkoalusten vapauttamista luotsimaksuista. Asia on sillä tavalla lyhyesti sanottuna, että bobrikoffilaisaikana julaistiin uusi armollinen asetus koskeva Suomen luotsi- ja majakkalaitosta. Tämän asetuksen anomuksessa mainitussa 1 §:än kohdassa puhutaan yksinomaan venäläisistä laivoista, mutta siitä huolimatta se perustuslaillinen senaatti, joka äskettäin on manalle mennyt, on tulkinnut asian niin, että se koskisi myöskin suomalaisia aluksia ja tämän perusteella on vahvistettu käytäntöön, että näitä luotsausmaksuja tullaan kantamaan ja on kannettukin jo vuodesta 1904 lähtien myöskin suomalaisilta aluksilta. Tämä seikka on niin raskauttava, että jollei siihen mitä pikimmin saada muutosta, rannikkoliike lakkaa kokonaisuudessaan ja siitä elinkeinoa harjoittaneet joutuvat tietysti silloin taloudellisesti perikatoon, kun Suomenlahden saaristossa ja rantamilla ei ole suuresti tilaisuutta muullaisen elinkeinon harjoittamiseen. Kun tämän pykälän muuttaminen on rannikkolaistemme elinkysymys, niin toivoisin, että sille valiokunnassa suotaisiin huomiota ja otettaisiin mahdollisimman pian käsittelyn alaiseksi. — Ehdotan anomusehdotuksen lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta asia lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan.

62) Matkustussääntö.

Ed. Kallion y. m. anomusehdotuksen n:o 16 voimassa olevan matkustussäännön kumoamisesta ja uuden säätämisestä selostaa ed. Pykälä ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 32).

63) Maksut postinhoitajille sanomalehti-tilauksista.

Ed. John Hedbergin y. m. anomusehdotuksen n:o 185 sanomalehtiä postissa lähetettäessä tilaajalta postinhoitajalle menevän maksun poistamisesta selostaa ed. John Hedberg, jonka ehdotuksesta se lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 21).

64) Haminan ja Haapasaaren luotsit.

Ed. Arajärven y. m. anomusehdotuksen n:o 12 Haminan ja Haapasaaren luotsien palkkaukseen pidätettyjen kalastussaarten ja luotojen luovuttamisesta asianomaisiin kuntiin kuuluvien saaristolaiskylien käytettäviksi, selostaa ed. Arajärvi, jonka ehdotuksesta se lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan (Liitteet II siv. 38).

65) Kruununvoudin virkojen lakkauttaminen.

Tätä tarkoittavan ed. Nykäsen y. m. anomusehdotuksen n:o 72 selostaa ed. Nykänen, ehdottaen sen lähetettäväksi Lakivaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta lähetetään anomusehdotus Perustuslakivaliokuntaan (Liitteet I siv. 46).

66) Ammattien tarkastajat.

Ed. Paasivuoren y. m. anomusehdotus n:o 119 esityksen antamisesta Eduskunnalle ammattientarkastajain luvun lisäämisestä ja ammattien tarkastuksen uudella tavalla järjestämisestä, jonka selostaa ed. Paasivuori, lähetetään hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 57).

67) Esikaupunkiolojen järjestäminen.

Ed. Kirveen anomusehdotus n:o 10 toimenpiteistä esikaupunkien yhteiskunnallisissa oloissa vallitsevien epäkohtien poistamiseksi, jonka selostaa ed. Kirves, lähetetään Kunnallisvaliokuntaan (Liitteet VII siv. 218).

68) Kesäsiirtoloita köyhälistön lapsille.

Ed. Kaarneen ja Helenius-Seppälän anomusehdotuksen n:o 177 määrärahan myöntämisestä kesäsiirtolain kannattamiseksi köyhälistön lapsille selostaa ed. Kaarne, ehdottaen sen lähettämistä Työväenasiainvaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta lähetetään se Sivistysvaliokuntaan (Liitteet VI siv. 125).

69) Rautateiden hallinto.

Ed. Siveniuksen y. m. anomusehdotuksen n:o 192 komitean asettamisesta valmistamaan ehdotusta muutoksiksi 24 p:nä huhtik. 1903 annetun, rautateiden hallintoa koskevan asetuksen 24 ja 25 §:ään selostaa ed. Kirves, jonka ehdotuksesta se lähetetään Lakivaliokuntaan (Liitteet III siv. 124).

70) Maantie Inarin pitäjästä Norjan rajalle.

Ed. Halosen anomusehdotuksen n:o 5 maantien rakentamisesta Tschuolisjärven pohjoisrannalta Inarin pitäjässä Norjan rajalle selostaa ed. Halonen ja lähetetään se Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Talousvaliokuntaan (Liitteet IV siv. 101).

71—72) Rautatie Rovaniemeltä Kemijärven kirkonkylään.

Esitetään ed. Ahmavaaran allekirjoittama näin kuuluva anomusehdotus n:o 104:

Suomen Eduskunnalle.

Kemin-Rovaniemen radan rakentaminen päättyy ensi vuonna, jolloin se koko pituudeltaan luovutetaan liikenteelle. Suuriarvoinen on se lahja, minkä maa täten on Perä-Pohjolalle antanut. Tämän Perä-Pohjolan kansa mielellään tunnustaa ja on siitä kiitollinen. Mutta kehitys ei koskaan saa pysähtyä, vaan sen tulee aina kulkea eteenpäin, niinpä rautatierakennuksenkin alalla Perä-Pohjolan kansan kehitys vaatii että rautatierakennusta ei kauvaksi aikaa pysäytetä Rovaniemeen, vaan että sitä yhä mahdollisimman pian jatketaan ainakin Kemijärvelle asti. Tätä rataa kyllä voidaan hyvällä syyllä kutsua erämaan radaksi, kuten useita muitakin Pohjois-Suomen ratoja, ja sen kannattavaisuus osottautuu hyvin huonoksi, jos otetaan kannattavaisuuden mittapuuksi radan varrella oleva asutus, mutta tämä kannattavaisuuden laskemistapa ei anna oikeaa suhdetta verrattaessa maan etelä-osien ja Perä-Pohjolan ratojen

kannattavaisuutta, sillä suuret tukkiliikkeet Perä-Pohjolassa antavat liikettä enemmän kuin luulisikaan Perä-Pohjolan rautateille. En kumminkaan tahdo ruveta kehumaan puheenaolevan radan suurta kannattavaisuutta, sillä onhan mahdollista, ettei se alussa tulisikaan suoranaisesti kannattamaan. Tahdon kumminkin viitata Perä-Pohjolan ja Lapin suuriin metsävaroihin ja metallirikkaisiin vuoriin, jotka kyllä tulevaisuudessa antanevat rautatielle liikettä. Mutta kun tiedän varsin hyvin, ettei tämän radan rakentaminen vielä ole mahdollista, sillä meillä on kovin vähän varoja käytettävänä ja moni muu ratasuunta on ennen tätä vuorossaan, niin en näistä painavista syistä uskalla pyytääkään vielä päätettäväksi tämän radan rakentamisesta, vaan kun mielestäni olisi kovin tärkeää, että puheenaoleva ratasuuntakin tulisi aikoinansa tutkituksi, jotta sitten kun paremmat ajat koittavat, voitaisiin tämänkin radan rakentamisesta päättää, rohkenen kunnioittaen pyytää, että kansan Eduskunta päättäisi Hänen Keisarilliselta Majesteetiltansa anoa

että Hallituksen toimesta taloudellisesti ja koneellisesti tutkittaisiin ratasuunta Rovaniemestä Kemijärven kirkonkylään normaaliraiteisen radan rakentamista varten; ja

että Eduskunta osottaisi tähän tutkimukseen tarvittavat varat.

Helsingissä, Elokuun 15 päivänä 1908.

P. Ahmavaara.

Selostettuansa anomusehdotuksen ed. Ahmavaara ehdottaa että, ellei Eduskunta päätä rautatievaliokuntaa asetettavaksi, anomusehdotus lykättäisiin Valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies ilmoittaa puhemiesneuvosten ehdottavan asian lähettämistä Valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. Partanen: Minusta nämä rautatieanomukset olisivat hylättävät. Kaksilla edellisillä valtiopäivillä olemme nähneet, että varoja rautatierakennuksiin emme voi myöntää noin viiteen vuoteen, sillä säätyeduskunta on päättänyt rautatierakentamisista jo niin pitkälle tulevaisuuteen. Siksi minusta on pelkkää komediaa koko rautatieanomusten jättäminen. Valiokuntain aikaa tuhlataan tarpeettomasti, jos ne lykätään sinne. Näin ollen minä pyytäisin että rautatieanomukset, jotka koskevat uusien ratojen rakentamista tai tutkimista, yksinkertaisesti hylättäisiin.

Ed. Paunu: Pyydän kannattaa ed. Partasen tekemää ehdotusta.

Ed. Mäkelin, Yrjö: Minä pyydän myös yhtyä ed. Partasen tekemään ehdotukseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asiassa on tehty seuraavat ehdotukset: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, ed. Ahmavaara ehdotti rautatievaliokuntaan, vaan kannattamattomana se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi. Ed. Partanen, ed. Paunun kannattamana, on ehdottanut, että anomus hylättäisiin. Tulee siis äänestettäväksi, onko anomus lähetettävä valtiovarainvaliokuntaan vai onko se hylättävä.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo asian Valtiovarainvaliokuntaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on anomusehdotus hylätty.

Huutoäänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

Tämän jälkeen esitetään seuraava ed. Lagerlöfin anomusehdotus n:o 219:

Suomen Eduskunnalle.

Niillä perusteilla, jotka edustaja Iisakki Hoikan viime valtiopäivillä samasta asiasta jättämä anomusehdotus n:o 7 (Liitteet II, 14 siv. 49) sisältää, pyydän saada kunnioittavimmin ehdottaa:

> että Eduskunta päättäisi alamaisuudessa anoa taloudellisen ja silmämääräisen tutkimuksen toimeenpanemista rautatietä varten Rovaniemen kirkonkylästä Kemijärven kirkolle.

Helsingissä, Elokuun 19 p. 1908.

A. Lagerlöf.

Anomusehdotuksen selostettuansa lausuu:

Ed. Lagerlöf: Tämä anomus koskee samaa rataa kuin edellinenkin anomus. Mutta minä olen vaatimattomampi; en ole pyytänyt muuta kuin taloudellista ja silmämääräistä tutkimusta. Toivon sentähden, että kamari suosiollisesti lähettää sen valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää

Ed. Huoponen: Minä ehdotan, että eduskunta antaa sa-

manlaisen hautauksen tälle anomukselle kuin äskeiselle, ja myös sitä seuraaville, siitä syystä kuin täällä jo on mainittu.

Ed. Partanen: Minä pyydän kannattaa ed. Huoposta.

Ed. Pykälä: Minä puolestani ehdotan, että ne, jotka ovat tehneet rautatieanomuksia, nyt kun ovat selvillä, mikä kohtalo niille tulee, ottaisivat ne takaisin, koska niistä eduskunnalle on vain rahallista menoa eikä mitään muuta.

Ed. Lantto: Minun mielestäni myös on paras, että toistaiseksi hyljätään tämäkin anomus, kun kerran on — varojen puutteesta — kuolemantuomio muillekin rautatieanomuksille annettu. — Olikin edeltäpäin puhe ettei näille valtiopäiville rautatieanomuksia tehtäisi, mutta kuitenkin alettiin joltakin taholta niitä hiljaisuudessa kansliaan hissittää, kunnes lopulla tämmöinen anomusten tulva karttui.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää asian Valtiovarainvaliokuntaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on anomusehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomus on hylätty.

73) Rautatie Rovaniemeltä Kittilään.

Esitetään ed. Halosen tätä asiaa koskeva, näin kuuluva anomusehdotus:

Suomen Eduskunnalle.

Kieltämätöntä on, että kulkuneuvojen kehittäminen on mitä tärkein ja hyödyllisin toimenpide, jonka avulla eri paikkakuntien taloudellista ja henkistä kehitystä voimakkaimmin autetaan eteenpäin. Missä kulkuneuvoja puuttuu, siellä eri seutujen asukkaat elävät omaa eristettyä elämäänsä. Kehittyneiden paikkakuntain riennot ja edistys pääsevät vaikeasti sinne vaikuttamaan.

Maamme rautatieverkkoa on vuosikymmenien kuluessa nopein askelin kehitetty maamme eteläosissa. Viime aikoihin on sitä ulotettu pohjoiseenkin päin Tornioon asti ja emäradan jatko Kemistä Rovaniemeen piakkoin valmistunee, josta radan läheisyydessä asuvat ovat suuresti kiitollisia.

Mutta tätä emäradan jatkamista, joka halki Suomenmaan kulkien yhdistää maamme eteläisempiä ja pohjoisempia osia, on edelleen jatkettava. Laaja Lappi, joskin se jonkun verran lähentyy

rautatietä Kemin-Rovaniemen radan valmistuttua, jääpi vielä peräti lapsipuolen asemaan, kauvas rautatiestä, jota se kumminkin toimeen tullakseen ja kehittyäkseen kipeästi tarvitsee. Niinpä Rovaniemeltä on matkaa Lapinmaan eteläisimmillekin asutuksille 70 à 80 kilometriä ja pohjoisimmille aina 500 kilometriä. Kulkuneuvojen puutteessa nousevat Lapin asukkaiden elantotarpeet tavattomiin hintoihin. Niinpä jauhosäkistä, joka Kemissä ja Torniossa maksaa 25 markkaa, täytyy Lapissa maksaa 40 à 50 markkaa, puhumattakaan muista tavaroista, joita taloudessa tarvitaan.

Rautatiestä, joka Rovaniemeltä vedettäisiin joko Kittilään tahi Sodankylään, tulisi hyötyä nauttimaan verrattain laaja asutusalue ja asukasluku. Seuraava taulu osoittaa niiden kuntain pinta-alan ja asukasluvun, jotka puheenaolevaa rautatietä tulisivat hyväkseen käyttämään:

Kunta	Pinta-ala km²	Asukasluku
Rovaniemen kuntaan kuuluva Ounasjokilaakso	2400	2400
Kolari	2200	1800
Kittilä	7900	3900
Sodankylä	19300	5000
Muonio	1900	1300
Enontekiö	8700	1000
Inari	18600	1500
Utsjoki	4700	490
Turtola (osa)	500	800
Liikkuva väestö vähintäänkin	—	2000
Yhteensä	66,200	20,190

Edellä esitetyistä numeroista huomataan, että tässä on kysymys sellaisen alueen kulkuolojen kehittämisestä, joka ei ole pienempi kuin noin viides osa koko maamme alueesta.

Mitä tuonti ja vientitavaran määrään tulee, täytyy sen luonnollisesti olla verrattain suuren kun ottaa huomioon, että esim. suurin osa ihmisille ja eläimille tarvittavasta viljastakin on tuotava muualta. Äskettäin koossa ollut Lapin neuvotteleva komitea on tässä suhteessa tehnyt seuraavia laskelmia tuonnin ja viennin määrästä:

Tuonti

Paikallisen väestön ruokatarpeisiin	3,470,000	kgr
Hevosten tarpeeksi viljaa	800,000	»
Liikkuvan työväestön elintarpeet	600,000	»
Rautaa, rauta- ja talouskaluja	1,000,000	»
Apulantoja ja väkirehuja	500,000	»
Postien kuljetettavat tavarat y. m.	50,000	»
Yhteensä	6,620,000	kgr

Vienti

Porotuotteita	750,000	kgr
Metsänriistaa ja kalaa	50,000	»
Tervaa	75,000	»
Yhteensä	875,000	kgr

Että tuonti ja vienti rautatien saatua tulisi olemaan moninkertainen, on helposti ymmärrettävissä. Niinpä esim. tuontiin nähden apulantojen ja väkirehujen tuonti kasvaisi monin kertaiseksi kuin mitä se nyt voi olla ja vientimäärä niinikään tulisi olemaan laskettua määrää monin kerroin suurempi jo senkin vuoksi, että esim. halkoja ja muuta pienempää puutavaraa, joiden kuljetus vesisin noin pitkillä ja koskirikkailla jokimatkoilla nykyään on mahdottomuus, voitaisiin kuljettaa rautateitse. Heinän viljelyksen ja karjanhoidon kehittämiseen, johon Lapissakin on edellytyksiä, tulisi siten suurempi tilaisuus ja tuo erittäin hyödyllinen meijeriliike, joka tarkoituksen mukaisten kulkuneuvojen puutteessa ei voi menestyä, kävisi rautatien saatua mahdolliseksi.

Pohjolan äärettömät kruunun metsät ovat arvaamattoman suurena tekijänä kun on kysymys rautatien rakentamisesta Lappiin. Lapin kihlakunnan kruununmetsissä löytyy virallisten tietojen mukaan noin 30 miljoonaa valmista ja valmistumaisillaan olevaa sahatukkia. Tähän nähden ja kun kruunun liikamaiden laajuus yksinomaan Lapin kihlakunnassa on noin 54,000 neliökilometriä, on selvää että nyt kysymyksessä olevan rautatien alueella tulee säännöllisesti olemaan suuret metsäliikkeet, joka puolestaan arvaamattoman suuressa määrässä lisää rautatieliikettä. Sanomattakin on selvää, että kruunun metsäin tulot tuolla pohjoisessa nousevat runsain määrin rautatien saatua, joten rautatien rakentaminen on suuri etu valtion metsätaloudelle. Ounasjoessa löytyy sitäpaitsi runsaasti koskia, joissa on käyttövoimaa saha- y. m. puunjalostuslaitoksille, joiden kautta metsän arvo suuresti kohoaisi.

Metsäliikkeiden suuruutta osoittaa sekin seikka, että näinä päivinä toimitetussa kruunun tukkihuutokaupassa on yksinomaan Lapin kihlakunnan kruunun metsistä tarjottu yhteensä 1,024,368 tukkipuuta. Niistä tarjottu alhainen hinta, joka kaikkiaan nousee noin 900,000 markkaan, osoittaa toisaalta päivän selvästi kulkukeinojen puutetta. Samaa puutetta osoittaa sekin, että 595,178 tukkipuusta ei tehty mitään tarjousta. Että kruunulle tulee suurta vahinkoa sen kautta, ettei täysikasvuisia puita saa aikanaan kaupaksi, vaan jäävät metsään vanhenemaan ja pilaantumaan, on sanomattakin selvää. Ja suurimpana syynä tähän on juuri kunnollisten kulkuneuvojen puute.

Vaikkakin jo noilla suurilla metsäliikkeillä täytyy katsoa olevan ratkaiseva merkitys Lapinmaan rautatien tarpeellisuuteen ja kannattavaisuuteen nähden, on kysymys Lapin malmirikkauksista seikka, jota ei voida sivuuttaa.

Suomen Lapin malmiaarteista on tosin lausuttu ristiriitaisia arveluita. Mutta yleinen lienee se ajatus, että niitä meidänkin Lapissa löytyy samoin kuin samalla kohdalla sijaitsevassa Ruotsin Lapin vuoristossakin. Aivan äskettäin ovat eräät norjalaiset ja ruotsalaiset yhtiöt, jotka ovat yhteydessä eräiden upporikkaiden englantilaisten kanssa, tehneet suuria malmilöytöjä Kittilän seuduilla, jossa he ovat löytäneet, paitsi hopeamalmia, runsaita rautamalmialueita, joiden raudanpitoisuus nousee aina 60 prosenttiin. Vaikka löydöistä onkin tietoja julkisuuteen tullut vasta viime viikoilla, tiedetään kuitenkin jo varmuudella, että mainitut rikkaat yhtiöt ovat kiireimmän kautta ryhtyneet kaivosalueiden valtaamiseen ja valmistautuvat suuriin kokeihin.

On vaikeaa näin ennakolta päättää, olisiko Rovaniemeltä Lappiin vedettävä rautatie vietävä Kittilän vaiko Sodankylän kirkolle. Taloudellinen ja silmämääräinen tutkimus sen seikan parhaiten ratkaisee. Kun rautatielinja Rovaniemeltä vedetään Ounasjoen länsirantaan noin puoliväliin Rovaniemen ja Kittilän väliä, sopii siitä vetää toisen koelinjan samaa Ounasjoen länsirantaa Kittilän kirkolle ja toisen Unarin vesistön pohjoispuolitse Sodankylän kirkolle. Rautatien pituus tulisi olemaan kummassakin tapauksessa noin 150 kilometriä.

Että rautatien saaminen Lapinmaahan on kipeän tarpeen vaatima, sitä osoittaa sekin, että Lapinmaan kunnat viime keväänä lähettivät erityisen kolmimiehisen lähetystön Helsinkiin, sikäläisten asukkaiden rautatietoiveita esittämään Eduskunnan ja Hallituksen jäsenille. Niinikään on mainittu Lapin neuvotteleva komitea sekä Oulun läänin kuvernööri lämpimästi puoltaneet rautatien rakentamista Lappiin.

Sen nojalla, mitä edellä on esitetty, rohkenen minä kunnioittaen anoa

että Eduskunta Hänen Keisarilliselta Majesteetiltaan alamaisesti anoisi taloudellisen ja silmämääräisen tutkimuksen toimeenpanemista rautatien rakentamista varten Rovaniemeltä joko Kittilän tai Sodankylän kirkolle, sekä

että armollinen esitys saman radan rakentamisesta niin pian kuin mahdollista Eduskunnalle annettaisiin.

Helsingissä, elokuun 12 pävänä 1908.

Yrjö Halonen.

Ed. Halonen ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. S. Wuolijoki: Minä ehdotan anomuksen hyljättäväksi.

Ed. Partanen: Minä kannatan.

Puhemies: Ennen kun julistan keskustelun päättyneeksi, ehdoitan seurattavaksi sitä menettelyä, että, ellei asian lähettämistä valiokuntaan kannata kukaan muu kuin se, joka on sen esittänyt, niin se esitys kannattamattomana ei tulisi äänestyksen alaiseksi; sillä puhemiesneuvoston ehdotus valiokuntaan lähettämisestä ei tarkoita muuta, kuin määrätä mihin valiokuntaan asia on menevä jos eduskunta ylipäänsä tahtoo asian valiokuntaan lykätä.

Tämän jälkeen anomusehdotus hylätään.

74) Rautatie Tornion asemalta Turtolaan.

Esitetään ed. Halosen anomusehdotus n:o 173:

Suomen Eduskunnalle.

Silmäillessä maamme rautatiekarttaa, tulee ehdottomasti tekemään sen huomion, että maamme eteläiset paikkakunnat ovat verrattain hyvin varustetut jalommilla kulkuneuvoilla, rautateillä, jota vastaan pohjoisemmat seudut ovat saaneet hartaasti odottaa »vuoroaan». Olkoon niin, että asutus maamme pohjoisemmissa osissa on harvempaa, tarvitsevat hekin elää ja kehittyä, semminkin missä löytyy kehitysmahdollisuuksia.

Tornionjokilaakson alaosa, huolimatta sen pohjoisesta asemasta, on epäilemättä maamme kauniimpia viljelysseutuja. Ken matkustaa Tornionjokivartta kesän kauneimpana aikana, jolloin hyvin viljellyt vainiot tuoksuvat monenvärisestä rehevästä heinästä

ja missä monenmoisten jalostettujen heinälajien näkee kilpailevan rehevässä kasvussaan, täytyy myöntää että se on seutu, jonka oloja kannattaa kehittää. Viljelykset ja asunnot osoittavat asukkaiden uutteruutta, neroa ja siisteyttä. Tilaa heinänviljelyksen varsin edulliseen laajentamiseen löytyy runsaasti, monin kerroin suurempi asujamisto voisi sinne asettua viljelijäksi kuin mikä siellä nyt on. Meijeriliike jokivarren pitäjissä Karungissa, Ylitorniolla ja Turtolassa on aikoja sitten saanut kunnollisen alun, joka rautatien saatua Tornion asemalta Turtolan pitäjään suureen Pellon kylään, pääsisi suurempaan vauhtiin kun, kuten jo mainittu, edulliseen heinänviljelykseen ja samalla karjaluvun moninkertaiseen lisäämiseen on runsain määrin tilaa.

Tornionjokivarsi on taajaan ja kunnollisesti asuttua molemmin puolin rajajokea. Kyseessä olevaa rautatietä tulisivat käyttämään kummankin puolen asukkaat ja siten sen liikenteelle tuloja lisäämään.

Nykyisen liikkeen suuruudesta matkalla Tornio-Pello, jonka pituus on maanteitse 126 kilometriä, mikä matka kumminkin tuntuvasti lyheneisi, ovat paikkakuntalaiset hankkineet tietoja, joiden mukaan vuotuinen tuontitavarain määrä nousisi seuraavasti:

Ruisjauhoja 30,000 säkkiä, à 100 kg.	3,000,000	kgr
Suolaa 8,000 heht., à 100 kg.	800,000	»
Ryynejä	200,000	»
Silavaa	100,000	»
Kahvia	160,000	»
Sokeria	200,000	»
Tupakkaa	30,000	»
Paloöljyä 500 tynnyriä, à 180 kg.	90,000	»
Muuta luettelematonta tavaraa	500,000	»
Yhteensä	5,080,000	»

Mitä vientiin tulee, puuttuu sen nykyisestä määrästä tietoja, mutta ehdottomasti sekin tulisi olemaan verrattoman suuri. Tärkeimpinä vientitavaroina tulisi olemaan meijerituotteet sekä suunnattomat määrät pienempää puutavaraa kuten halkoja, paperipuita y. m. s. Tornionjoen mahtavat kosket tarjoavat runsaita käyttövoimia sekä rautatieliikenteen tarpeeksi että monenlaisten teollisuuslaitosten perustamiseen. Kauppaa harjoittavia ilmoitetaan olevan yksinomaan Ylitorniolla noin 20 ja Turtolassa noin 10, puhumattakaan mitä löytyy Karungissa, Alatorniolla y. m.

Sen nojalla, mitä edellä olen esiintuonut, rohkenen kunnioittavimmin pyytää arv. Eduskuntaa Hänen Keisarilliselta Majesteetilta alamaisesti anomaan,

että taloudellinen ja silmämääräinen tutkimus rautatien rakentamista varten Tornion asemalta Turtolan pitäjään Pellon kylään toimeen pantaisiin, sekä

että armollinen esitys tämän radan rakentamisesta aikanaan Eduskunnalle annettaisiin.

Helsingissä, elokuun 15 päivänä 1908.

Yrjö Halonen.

Selostaja ed. Halonen ehdottaa asian lähettämistä Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

75) Rautatie Oulusta Kuusamoon.

Esitetään ed. Waaralan anomusehdotus n:o 10 näin kuuluvana:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Silmäys maamme rautatiekarttaan osoittaa, että pohjoisin osa maatamme on vuorossa tulla huomioonotetuksi rautatieverkkoamme edelleen laajennettaessa. Vuodesta 1897 alkaen on kaikilla varsinaisilla valtiopäivillä tehty anomuksia rautatien rakentamisesta Oulusta Kuusamoon. Eivätkä ne anomukset lakkaa, eivätkä voi lakata, ennenkuin tämä kovaosainen seutu on saanut tyydytetyksi luonnollisen tarpeensa päästä liikeyhteyteen muitten maamme osien kanssa.

V. 1907 jätettiin anomus Eduskunnalle tästä samasta kysymyksestä, minkä Eduskunta lähetti Rautatievaliokunnan valmistettavaksi ja Valiokunta mietinnössään ehdotti anotulla ratasuunnalla taloudellisen ja silmämääräisen tutkimuksen toimitettavaksi. Vaan tunnetusta syystä jäi tämä samoinkuin kaikki muutkin Rautatievaliokunnan valmistamat mietinnöt uusista rata-anomuksista Eduskunnassa ratkaisematta.

Viitaten v. 1907 valtiopäivillä jätettyyn anomukseen, sekä saman vuoden Rautatievaliokunnan mietintöön, saamme sen lisäksi huomauttaa, että kysymys tämän rautatien tarpeellisuudesta käypi vuosi vuodelta yhä polttavammaksi, kun suurin osa tarvittavasta viljasta on muualta hankittava kysymyksenalaisten paikkakuntain varsinaisillekin asukkaille. Sitäpaitsi liikkuu näillä paikkakunnilla puutavaraliikkeiden töissä suuret määrät työväkeä toisilta paikkakunnilta, niin että nykyisin on miltei mahdotonta voida hankkia riittäviä varallistenkaan asukkaiden elintarpeita, jotapaitsi köy-

hempi väestö korkeiden kuletuskustannusten tähden joutuu asemaan, jossa ei voi tulla toimeen.

Liike Oulun-Kuusamon tiellä nykyään voidaan arvioida noin 20 miljoonaksi kg:ksi vuodessa ja odotetaan lisääntyvän melkoisesti ei ainoastaan sanotun radan alueelta, vaan myöskin rajantakaisesta Karjalasta, mistä nyt jo vuosittain aina Kuolan niemimaalta ja Vienanmeren rannoilta asti kuletetaan satoihintuhansiin kiloihin nouseva tavaramäärä Kuusamon kautta Ouluun.

Todistaaksemme näiden seutujen asujain hartainta toivoa kysymyksen alaisen rautatien rakentamisesta, mainittakoon tässä, että Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnat sitoutuvat luovuttamaan kuntainsa alueelta yksityisten hallussa olevan rautatien rakentamiseen tarvittavan viljelemättömän maan ilman korvausta, sekä sen lisäksi hankkimaan ratapölkkyjä, Kuusamon kunta 20,000, Taivalkosken kunta 5,000 ja Pudasjärven kunta 10,000 kappaletta. Nämä kuntain sitoumukset jätetään aikanansa asianomaiselle Valiokunnalle.

Huomioon on lisäksi otettava, että kruunu kysymyksessä olevalla alueella omistaa suuren ja kalliin metsäomaisuuden, jonka järkiperäinen hoito on kansan yleiselle taloudelle varsin tärkeä. Näiden seutujen taloudellinen tila sitäpaitsi vaatii pikaista ja tehokasta apua.

Edellä esitetyn nojalla rohkenemme kunnioittavimmin ehdottaa:

> että Eduskunta alamaisesti anoisi Keisarilliselta Majesteetilta, että taloudellinen ja koneellinen tutkimus toimitettaisiin rautatien rakentamista varten Oulun kaupungista Kiimingin, Pudasjärven ja Taivalkosken kuntain kautta Kuusamon kirkonkylään ja että armollinen esitys annettaisiin tämän radan rakentamisesta maan Eduskunnalle niin pian kuin mahdollista.

Helsingissä, elokuun 10 p:nä 1908.

J. Waarala.
Yrjö Halonen.
K. G. Weijola.
A. O. Wuorimaa.
Aukusti Hiltula.
Juho Tulikoura.
Antti Tuomikoski.
P. Ahmavaara.

Selostettuansa anomusehdotuksen lausuu

Ed. W a a r a l a: Pyytäisin esittää tämän lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Vaikka eduskunta nyt on osoittanut tuollaista, sanoisinko kevytmielisyyttä, näitä edellä esitettyjä anomuksia kohtaan, niin toivoisin kuitenkin, että kamari osoittaisi tälle suopeampaa kohtelua. Tämä on tärkeimpiä elinkysymyksiä, sillä tästä riip-

puu 40—50 tuhannen hengen toimeentulo. Jos eduskunta asettuu sille kannalle, ettei se näitä auta kulkuneuvoilla, niin se merkitsee samaa, kuin että näiden seutujen asukkaat häädetään synnyinmaastaan. Minä toivon, että anomus lähetettäisiin valiokuntaan ja valiokunta ottaisi sen käsiteltäväkseen.

Ed. Hiltula: Minä pyydän kannattaa.

Ed. Partanen: Tässä on myönnetty se seikka, että varsinkin pohjoisosa maatamme kipeästi tarvitsisi rautateitä. Alussa jo viittasin siihen, mistä syistä sinne ei voida rautateitä rakentaa. Ja pitäisi olla meille jokaiselle selvää, että 10 miljoonaa on liian vähän vuosittain niihin rautateihin, jotka ovat jo säätyeduskunnan päättämiä. Minun mielestäni on huonoa taloudenhoitoa se, että päätetään rautateitä rakentaa, eikä niitä kuitenkaan voida varojen puutteessa rakentaa. Siis kaikki rautateitä koskevat anomukset olisivat hyljättävät.

Ed. Paunu: Minä kannatan ed. Partasen tekemää ehdotusta.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää anomusehdotuksen Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

76) Rautatie Oulusta Vaalaan.

Ed. Heikkisen anomusehdotus n:o 130:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viittaamalla 1907 vuoden valtiopäivillä tehtyyn anomukseen N:o 30 (Liitteet VII siv. 24—27) pyydämme kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi normaaliraiteisen rautatien ensitilassa rakennettavaksi Oulun kaupungista Waalan satamapaikkaan Oulujärven rannalla ja osoittaisi sitä varten tarvittavat varat.

Helsingissä, 18 p. elokuuta 1908.

J. A. Heikkinen.

Ed. Heikkinen ehdottaa, että anomusehdotus lähetettäisiin Valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Anomus on ehdotettu lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Koska kuitenkin eduskunta on hyljännyt edelliset anomukset, niin täytyy tästä äänestää. Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan äänestysesityksen: joka tahtoo anomuksen lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan äänestää »j a a», jos »e i» voittaa on anomus hyljätty.

Ed. H u o p o n e n : Minä en huomannut, onko esittäjän ehdotusta kukaan kannattanut. Puhemiehen ehdotuksen mukaan se ei siinä tapauksessa tulisi äänestyksen alaiseksi.

Ed. P i i r a i n e n: Minä toivoisin, että tälle rataesitykselle annettaisiin erinomainen huomio.

P u h e m i e s : (Ed. Piiraiselle:) Ei saa puhua itse asiasta. Keskustelu siitä on jo päättynyt.
(Ed. Huoposen lausunnon johdosta:) Minä kyllä huomaan nyt, että anomuksen lähettämistä valiokuntaan ei ole kannatettu, joten ehdotus ei voi tulla äänestyksen alaiseksi. En sitä muistanut silloin kun esitin äänestysesityksen. Pyydän senvuoksi kysyä eduskunnalta, hylätäänkö tämä anomus.

Anomusehdotus h y l ä t ä ä n.

77) Rautatie Vaalasta Oulun radalle y. m.

Ed. Lagerlöfin anomusehdotus n:o 217:

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Viitaten niihin perusteluihin, jotka v. 1907 valtiopäivillä tekemänanomusehdotus n:o 173 (Liitteet VII 7, siv. 28) sekä viime valtiopäivillä tehty samanlainen ehdotus (Liitteet II 20, siv. 65) sisältävät, rohkenen kunnioittavimmin ehdoittaa alamaista anomusta,

> että hallitus niin pian kuin suinkin toimituttaisi täydellisen tutkimuksen, mitä suuntaa seuraten rautatie on rakennettava Vaalasta Oulun radalle, ja että siinä tutkimuksessa otettaisiin huomioon edellä mainituissa perusteluissa esitetyt näkökohdat, sekä
>
> että samassa tutkittaisiin linja Kestilän kirkon läheisyydestä sopivaan paikkaan Iisalmen—Kajaanin radalla.

Helsingissä, Elokuun 16 p. 1908.

A. Lagerlöf.

Ed. Lagerlöf ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

78) Rautatie Kajaanista Kuusamoon.

Esitetään ed. Heikkisen ja Piiraisen anomusehdotus n:o 132:

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten niihin perusteluihin, jotka viime valtiopäivillä tehty anomus (N:o 145, Liitteet II siv. 63—64) sisältää, ja sen ohessa huomauttaen, että Keisarillisen Senaatin määräyksestä on viime heinäkuussa silmämääräinen ja osittain koneellinen tutkimus mainitulla suunnalla toimitettu, nim. Kajaanin kaupungista Suomussalmen pitäjässä olevalle Kiantojärvelle saakka, ja on matka huomattu hyvin päästäväksi, rohkenemme kunnioittaen pyytää Eduskuntaa anomaan Hänen Majesteetiltaan Keisarilta ja Suuriruhtinaalta,

> että taloudellinen ja koneellinen tutkimus toimitettaisiin rautatien rakentamista varten Kajaanin kaupungista Ristijärven, Hyrynsalmen ja Suomussalmen kuntain kautta Kuusamon kirkolle, ja että armollinen esitys tämän radan rakentamisesta Suomussalmen pitäjässä olevalle Kiantojärvelle saakka niin pian kuin mahdollista Eduskunnalle annettaisiin.

Helsingissä, elokuun 18 päivänä 1908.

J. A. Heikkinen. Jaakko Piirainen.

Selosteltuansa anomusehdotuksen lausuu

Ed. Heikkinen: Kun tämä rata tulee kulkemaan Suomen suurimpien nälkämaiden halki ja puutteen torjumiseksi olisi kaikkein tarpeellisin, niin pyytäisin, että eduskunta osoittaisi sille sen huomion, että myöntäisi pyydetyt varat.

Anomusehdotus hylätään.

79) Rautatie Vaalasta Kajaanin kautta Nurmekseen.

Ed. Heikkisen ja Poutiaisen anomusehdotus n:o 131:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viittaamalla viime istuntokaudella tehtyyn anomukseen n:o 125 (Liitteet II siv. 61—62), pyydämme kunnioittaen ehdottaa,

että Kansaneduskunnan suosiollisella myötävaikutuksella toimitettaisiin ensi tilassa taloudellinen ja koneellinen tutkimus Vaalasta Oulujärven pohjoispuolitse Kajaanin kaupungin kautta Nurmekseen rakennettavaa rautatietä varten.

Helsingissä, elokuun 18 päivänä 1908.

J. A. Heikkinen. Matti Poutiainen.

Ed. Heikkinen ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

80) Rautatie Kokkolasta Suolahteen.

Ed. Torpan ja Pohjanpalon anomusehdotus n:o 159:

Suomen Eduskunnalle.

Kysymys Kokkolasta—Suolahteen rakennettavasta rautatiestä on ollut vireillä aina 1897 vuoden valtiopäivistä saakka.

Tämä rautatiesuunta on säätyjen tekemän päätöksen mukaisesti hallituksen toimesta taloudellisesti ja koneellisesti tutkittu.

Erimielisyys siitä, mikä suunta yhdysratojen rakentamiselle emäratojen välillä olisi sopivin, on tämän ratasuunnan ratkaisua viivästyttänyt, mutta koska hallituksen toimesta asetetun komitean toimeenpanemissa kokouksissa valtaava enemmistö kuntien edustajista m. m. Viitasaarella ja Kokkolassa kannattivat Kokkolan—Suolahden radan rakentamista ensi sijassa, niin pyydämme saada viitata tätä ratasuuntaa tarkottaviin anomuksiin valtiopäivillä 1897, 1900, 1905, 1907 ja 1908 sekä kunnioittaen anoa:

että Eduskunta päättäisi ensi sijassa niin pian kuin mahdollista rakentaa normaaliraiteisen rautatien Kokkolasta—Suolahteen tutkittua ratasuuntaa sekä määrätä sitä varten tarvittavat varat.

Helsingissä 15 p. elokuuta 1908.

Juho Torppa. Tuom. Pohjanpalo.

A. Listo.

Ed. Torppa ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Listo: Minä pyydän saada kannattaa ed. Torpan ehdotusta.

Ed. Heikkilä: Minä toivoisin tämän anomuksen hylättäväksi, ja että seuraavat anomusten esittäjät vuorostaan ilmoittaisivat luopuvansa.

Ed. Huttunen: Minä pyydän kannattaa ed. Heikkilän tekemää ehdotusta kummassakin suhteessa.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lykätä anomusehdotuksen Valtiovarainvaliokuntaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on se hylätty.

Äänestyksessä ovat »ei»-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

81) Rautatie Oulaisista Iisalmelle.

Esitetään ed. Vaheen anomusehdotus n:o 58:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viittaamalla 1907 vuoden valtiopäiväin asiakirjoihin (Liitteet VII, siv. 31), missä anotaan Rautatien rakentamista Oulaisten asemalta Iisalmelle, pyydämme siinä esitetyillä perusteilla Eduskuntaa anomaan:

> että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa suvaitsisi armossa määrätä tutkimuksen toimitettavaksi rautatien rakentamista varten Oulaisten asemalta Pohjanmaan raradalla Pyhäjoen pohjoispuolitse Oulaisten, Haapaveden, Kärsämäen Pyhäjärven ja Kiuruveden pitäjien kautta Iisalmelle,
>
> sekä määräisi tätä rautatien rakentamista varten tarvittavat varat.

Helsingissä, elokuun 13 p. 1908.

Iisakki Vahe.

Selostaja ed. V a h e ehdottaa että anomusehdotus lähetetään Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus h y l ä t ä ä n.

82) Rautatie Lapin asemalta Iisalmen— Kajaanin radalle.

Ed. Lanton y. m. anomusehdotus n:o 96:

S u o m e n K a n s a n e d u s k u n n a l l e!

Rautatie Lapin asemalta Kajaanin—Iisalmen radalle, on Siikajoen laaksolaisten elinkysymys ja Kajaanin laajan ympäristönkin hartain toivomus!

Jo lähemmäs vuosikymmenen ovat he erityisellä mielenkiinnolla odottaneet, että Hallitus tämänkin ratakysymyksen suhteen johonkin toimenpiteisiin ryhtyisi.

Yhäkin suurempiin uhrauksiin on kansa ehdotetun linjan varrella ja laajoilla ympäristöilläkin lupautunut, niin rautatielle ja asemille tarvittavan maan, ratapölkkyjen kuin suoranaisten rahaavustustenkin suhteen. Ja kun vielä ottaa huomioon, että tämä rata, ollessaan luonnollisena siteenä Pohjanmaan ja Savon ratojen välillä, muodostaisi se vahvan kauttakulkutien viistoon, halki Suomen, merestä mereen, niin ei sovi tätäkään rataehdotusta Pohjanmaan poikkiratakysymysten joukosta peittää pois, semminkin kuin tämä suunnitus tarjoaisi Kajaanin laajalle ulottuvalle liikenteelle lyhimmän tien mereen.

Tämä suunnitus onkin jo herättänyt ansaittua huomiota, kuten Valtiosäätyjenkin asiakirjat vuoden 1905—6 valtiopäiviltä osottavat.

Viitaten niihin perusteluihin, joita valtiopäivillä 1907 tehty anomusehdotus N:o 173 (Liitteet VII 7 siv. 28) sisältää, kuin myös viime valtiopäivillä tehtyyn anomuksen uudistukseen N:o 143 (Liitteet II sivu 65) rohkenemme kunnioittavimmin anoa Arv. Eduskunnan myötävaikutusta anomukselle,

> että Hallitus niin pian kuin mahdollista toimittaisi täydellisen tutkimuksen, mitä suuntaa seuraten rautatie olisi rakennettava Lapin asemalta Kajaanin-Iisalmen radalle.

Helsingissä, Elokuun 18 päivänä 1908.

Iv. Fr. Lantto. Jaakko Piirainen.

Selostaja, ed. Lantto, lausuu:

Anomus koskee tutkimuksen toimeenpanemista Lapin asemalta Kajaanin-Iisalmen radalle rakennettavan rautatien suunnasta. Mutta jätettäköön se valtiovarainvaliokuntaan hautumaan, kunnes rikastutaan.

Anomusehdotus hylätään.

83) Rautatie Sievistä Suonnejoelle.

Esitetään ed. Myllylän y. m. anomusehdotus n:o 79:

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten viime valtiopäivillä jättämäni anomusehdotuksen N:o 190 perusteluihin, jotka ovat painettuna 1908 vuoden valtiopäiväasiakirjoihin (Liiteet II ss. 73—75), rohkenen kunnioittaen anoa Eduskunnan toimenpidettä siihen

> että Hallitus suvaitsisi taloudellisesti ja koneellisesti tutkituttaa yhdysratasuunnan Sievin asemalta Pohjanmaan radalla, Reisjärven, Pihtiputaan, Wiitasaaren, Wesannon ja Rautalammin kautta Suonnejoen asemalle Savon radalla.

Helsingissä, elokuun 17 p. 1908.

K. Myllylä.

Selostaja, ed. Myllylä, pyytää anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

84—85) Rautatie Ylivieskasta Iisalmeen ja Haapajärvelle.

Päiväjärjestyksessä seuraa ed. Nylanderin y. m. tätä koskeva anomusehdotus n:o 41.

Ed. Nylander: Ettei tätä näytelmää turhaan jatkettaisi, pyydän minä peruuttaa anomusehdotuksen. (Hyvä-huutoja.)

Puhemies: Koska anomus on peruutettu, niin enempi toimenpide asiassa raukeaa.

Saman radan rakentamista koskeva ed. Kallion y. m. anomusehdotus N:o 115:

Suomen Eduskunnalle.

Viittaamalla vuoden 1907 valtiopäivien asiakirjain Liitteissä VII olevaan rautatievaliokunnalle lähetetyn anomusehdotuksen N:o 68 perusteluihin, sekä viimeisen rautatie-komitean mietintöön, joka asettaa etualalle tämän kyseessä olevan ratasuunnan kaikista Pohjanmaalle ehdotetuista poikkiradoista, rohkenemme anoa Eduskunnan kannatusta anomukselle:

että H. M. Suuriruhtinas suvaitsisi antaa luvan rakentaa ensi tilassa normaaliraiteisen rautatien Eduskunnan osoittamilla varoilla hallituksen tutkituttamaa linjaa myöden Ylivieskasta Haapajärvelle; ja

että koneellinen tutkimus Haapajärveltä Iisalmelle myös pantaisiin toimeen ja sen valmistuttua arm. esitys sen rakentamisesta annettaisiin.

Helsingissä 18 p:nä elok. 1908.

Kyösti Kallio. Anna Ängeslevä.

J. Waarala.

Selostaja ed. Ängeslevä ehdottaa sen lähettämistä Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

86) Rautatie Suolahdesta Pännäisiin.

Esitetään ed. Ala-Kuljun ja Koiviston anomusehdotus n:o 181:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viitaten vuoden 1907 valtiopäiville jätettyyn anomusehdotukseen n:o 151 (Liiteet VII s. 53—55) ja jo monilla säätyvaltiopäivillä samaa asiaa koskeviin ehdotuksiin ynnä niiden mukaan liitettyihin asiakirjoihin, pyydämme kunnioittavimmin uudistaa ehdotuksen,

että Eduskunta yhtyisi anomaan Hänen Keisarilliselta Majesteetiltaan armollista esitystä 1909 kokoontuville valtiopäiville normaaliraiteisen rautatien rakentamisesta Suolahden asemalta Pännäisten asemalle.

Helsingissä, 19 päivä Elokuuta 1908.

Eveliina Ala-Kulju. A. Koivisto.

Selostaja ed. Ala-Kulju ehdottaa anomuksen lähettämistä Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

87) Rautatie Suonnejoelta Suolahteen.

Ed. Virkkusen y. m. anomusehdotus n:o 166:

Suomen Eduskunnalle.

Niillä perusteilla, jotka ovat mainitut 1907 vuoden eduskuntakokouksen (Liitteet VII, s. 68—69) sekä asiaa koskevissa aikaisempien valtiopäiväin asiakirjoissa, rohkenen kunnioittaen pyytää Eduskuntaa anomaan,

että arm. esitys niin pian kuin mahdollista annettaisiin Eduskunnalle normaaliraiteisen rautatien rakentamisesta Suonnejoen asemalta Savon radalla Suolahden asemalle Haapamäen —Jyväskylän—Suolahden radalla,
sekä että tämän radan jatkoksi itäänpäin
alustava tutkimus toimitettaisiin Suonnejoen asemalta, Leppävirran, Heinäveden y. m. kuntain kautta Joensuun kaupunkiin rakennettavaa normaaliraiteista rautatietä varten.

Helsingissä, 18 p. elokuuta 1908.

Artturi H. Virkkunen.

Tähän yhdyn:

Juho Heimonen.

Ed. Virkkunen ehdottaa anomusehdotuksen lähettämistä Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

88) Rautatie Savonlinnasta Mikkelin kautta Jyväskylään.

Tätä koskevan, ed. Kareksen ja Sarasteen anomusehdotuksen n:o 168 johdosta lausuu

Ed. Kares: Ettei eduskunnan tarvitse joutua siihen ikävään välikäteen, että sen pitäisi tappaa tämä sangen tärkeä anomus, niin minä itseni ja ed. Sarasteen puolesta peruutan sen.

Puhemies: Kun anomus on peruutettu, niin enemmät toimenpiteet raukeavat.

89) Rautatie Pieksämäeltä Jyväskylään ja Suolahdesta Ylivieskaan.

Ed. Koskelinin anomusehdotus n:o 203:

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten v. 1908 erinäisten rautatien taloudellista tutkimusta varten asetetun valtion komitean mietinnön perusteluihin ja ehdotuksiin (Rautatiekomitean mietintö 1908) saan kunnioittavimmin pyytää

että Eduskunta myötävaikuttaisi siihen, että mahdollisimman pian normaaliraiteinen rautatie rakenettaisiin Pieksämäen asemalta Jyväskylään ja Suolahden asemalta Saarijärven, Pihtiputaan ja Haapajärven kautta Ylivieskan asemalle.

Helsingissä elokuun 19 päivä 1908.

K. W. Koskelin.

Selostaja ed. Koskelin ehdottaa anomuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

90—91) Rautatie Jyväskylästä Pieksämäelle, Savonlinnaan y. m.

Esitetään ed. Nykäsen y. m. anomusehdotus n:o 154:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viitaten anomusehdotuksiin ja niiden perusteluihin, jotka ovat painetut edellisten valtiopäiväin asiakirjoihin sekä Hallituksen asettaman Rautatiekomitean tänä vuonna ilmestyneeseen mietintöön, joista käy selville, miten tärkeätä on yhdysradan aikaansaaminen, joka välittäisi liikettä Hämeen, Savon ja Karjalanradan välillä yhdistäen samalla Laatokan Pohjanlahteen,

rohkenemme nöyrimmästi pyytää, että Kansaneduskunta yhtyisi anomaan,

että poikkirata, joka lähtisi Jyväskylän kaupungista ja kulkisi Hankasalmen kautta Pieksämäen asemalle Savon radalla ja siitä edelleen Joroisten kautta Savon-

linnaan, sekä haararata Joroisista Varkauden ja Lehtoniemen tehtaille, rakennettaisiin ja että tästä radasta armollinen esitys ensi valtiopäiville annettaisiin.

Helsingissä elokuun 14 päivänä 1908.

Taneli Nykänen. Auk. Eronen.
Kustavi Grotenfelt. Josua Järvinen.
Mikael Soininen. O. Orasmaa.

Ed. N y k ä n e n ehdottaa anomuksen lähettämistä Valtionvarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus h y l ä t ä ä n, samoin kuin

näin kuuluva ed. A r o k a l l i o n selostama anomusehdotus n:o 201:

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Viitaten edellisten Valtiopäiväin asiakirjoihin, joista näkyy, miten välttämätön rautatieverkkomme kannattavaisuudelle on tarkoituksen mukaisen yhdysradan aikaan saaminen Pohjanmaan, Savon ja Karjalan emäratojen välillä, saan kunnioittaen anoa

että Eduskunta myötävaikuttaisi siihen että mahdollisimman pian normaaliraiteisena rakennettaisiin poikkirata Jyväskylästä Pieksämäen kautta Savonlinnaan haararadalla Varkauteen sekä että Savonlinnan—Elisenvaaran rata jatkettaisiin Kurkijoen satamaan.

Helsinki Elokuun 19 p. 1908.

Gust. Arokallio.

92) Rautatie Wärtsilästä Hiiskoskelle.

Esitetään ed. Lahtisen ja Hämäläisen anomusehdotus n:o 139:

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Viittaamalla vuosien 1905—1906 ja 1907 valtiopäiväin rautatievaliokunnan mietintöihin itäisimmän raja-Karjalan avustamiseksi nykyaikaisilla kulkuneuvoilla, rohkenemme kunnioittavimmin anoa, että Eduskunta puolestaan päättäisi,

että normaaliraiteinen rautatie rakennettaisiin Wärtsilän asemalta Hiiskoskelle aikasemmin käytyä linjaa 7,000,000 markaksi lasketulla kustannuksella, josta töiden alottamiseen vuotena 1909 määrättäisiin 1,000,000 markkaa.

Helsingissä 18 p. elokuuta 1908.

Arvi Lahtinen. A. P. Hämäläinen.

Ed. Lahtinen ehdottaa sen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

93) Rautatie Turusta Uuteenkaupunkiin.

Ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus n:o 42:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Aina siitä ajasta asti, jolloin maamme säännöllisesti kokoontuvan kansaneduskunnan kautta on ollut tilaisuudessa vaikuttamaan taloudellisen kehityksemme hyväksi, on vilkas harrastus parannettujen kulkuneuvojen ja erityisesti rautateiden aikaansaamiseksi ollut huomattavana osana kansaneduskunnan toiminnassa. Koko olemassa olonsa aikana kiinnittivät säätyvaltiopäivät mitä suurinta huomiota ja huolta rautatieverkkomme laajentamiseen ja kehittämiseen, Voitanee sanoa, että juuri tällä lämpimällä harrastuksella ja olosuhteisiin verraten suuremmoisella uhraavaisuudella, jota säätyvaltiopäivät osottivat rautateitten ja liikeneuvojen kehittämiselle, on varsin huomattava osansa siinä ripeässä taloudellisessa edistyksessä, jonka maamme viimeisien vuosikymmenien kuluessa on saavuttanut. Kukaan ei tahtone kieltää tätä ilmeistä tosiasiaa yhtävähän kuin sitäkään, että rautateihimme käytetyt valtion varat olisi edullisesti sijoitettua kansallispääomaa. Päinvastoin on pidettävä valitettavana, että maamme säästövarat ja ulkonainen luottomme eivät ole sallineet näiden hyödyllisten laitosten ulotuttamista seuduille, jotka vielä ovat vailla sen taloudellisesti elähyttävää vaikutusta.

Jos säätyvaltiopäiväin harrastus ja toiminta, mikäli se koskee rautatieverkkomme laajennusta ja täydentämistä näin ollen on ansainnut kaiken tunnustuksen, niin on epäilemätöntä että kansamme nyt, kun se yksikamarisen eduskunnan kautta on tilaisuudessa laajempia kerroksia myöten kuin ennen ottamaan osaa tämän tärkeän taloudellisen apuneuvon edelleen kehittämiseen, syystäkin

toivoo, ettei tällä alalla kauniisti alotettu työ saisi keskeytyä ja että siis nykyinenkin eduskunta, luulotelluista tai todellisista vaikeuksista huolimatta tahtoisi tehdä kaiken voitavansa uusien rautateiden aikaansaamiseksi ja rautatieverkkomme täydentämiseksi. Se lyhyt toimintakausi, joka nykyisellä eduskunnalla vasta on takanaan, ei tosin vielä ole voinut toteuttaa erityisesti suuria toiveita, mutta täydellä syyllä täytyy kuitenkin odottaa, että rautatiekysymyksiin ainakin nyt jo ryhdytään käsiksi täydellä todella ja vilpittömällä harrastuksella sekä siihen suuntaan, johon säätyvaltiopäivät ovat viitanneet selvän tien ja jonka vuosikymmenien kokemus on osottanut koko maalle ja kaikille kansankerroksille hyötyä tuottavaksi.

Kauimmin vireillä olleista rautatiekysymyksistä, joita asiallisilla ja edelleen täysin paikkansa pitävillä syillä useilla valtiopäivillä ja niiden rautatievaliokunnissa on lämpimästi kannatettu, mutta jotka siitä huolimatta vielä odottavat lopullista ratkaisuaan, on kysymys Turun—Uudenkaupungin radasta. Kaikilla varsinaisilla valtiopäivillä vuodesta 1891 alkaen on tämän rautatien rakentaminen ollut kysymyksessä ja viimeksi 1907 vuoden valtiopäivillä, joilla tunnetuista syistä ei mitään uusia rautateitä koskevia kysymyksiä käsitelty loppuun, oli Turun—Uudenkaupungin rata monien silloin esillä olleiden anomusten joukossa yksi niistä harvoista, joita rautatievaliokunta lämpimästi suositti rakennettaviksi.

Ne syyt, jotka tämän radan rakentamisen puolesta jo aikasemmin on esille tuotu, ovat todella siksi painavat, että ne, jos tässä maassa vastedes yleensä aiotaan mitään uusia rautateitä rakentaa, asettavat Turun—Uudenkaupungin radan pikaisen aikaansaamisen ensimäisille, ellei ehdottomasti ensimäiselle sijalle. Tulisihan tämä rata yhdistämään kolme Lounais-Suomen kaupunkia keskenään ja liittäisi kaksi rautatien tarjoomista eduista ennestään osatonta kaupunkia sekä niiden välisen koko maamme tiheimmin asutun ja varakkaan maaseudun rautatieverkkomme yhteyteen. Rata olisi luonnollisena jatkona jo valmiille Helsingin—Karjan—Turun radalle sekä renkaana ketjussa, jonka ennemmin tai myöhemmin täytyy päätepisteiden läheisyydessä toisiinsa yhdistää sisämaasta läntiselle meren rannikolle suunnatut radat ja olla jatkona nykyään valmistettavalle pohjoisesta päin meren rannikon läheisyydessä kulkevalle Kristiinaan asti ulottuvalle Pohjanmaan radalle. Maakunta, jonka tämä rautatie tulisi halkasemaan, ei ole ainoastaan maamme vanhinta viljelysseutua, tiheästi asuttua ja varakasta, josta todistuksena on koko alueen miltei jokaisessa kunnassa toimivat suuremmoiset osuusmeijerit, toistakymmentä sahalaitosta ja pitkälle kehittynyt maanviljelys ja kotiteollisuus sekä Uudessakaupungissa harjoitettu maamme nykyään suurin kiviteollisuus, vaan myöskin paikkakuntaa, joka täysin käsittää tämän uudenaikaisen kulkuneuvon välttämättömyyden. Missään muualla eivät kaupunkikunnat ja maaseutu omasta

puolestaan ole sitoutuneet niin suuriin uhrauksiin rautatien saamiseksi paikkakunnalle kuin juuri täällä. Kun kolme kaupunkia, Turku Naantali ja Uusikaupunki sitoutuvat avustamaan valtiota yhteensä 1,275,000 markalla ja maaseutu tarjoo rautatiehen tarvittavan maan miltei ilmaiseksi ja sen ohessa on valmis useihin kymmeniin tuhansiin markkoihin nousevalla suoranaisella avustuksella auttamaan valtiota radan rakentamisessa, niin todistanee kai se jos mikään, että harrastus radan aikaan saamiseksi on paikkakunnan väestössä elävä ja sen tarve suuri sekä usko sen kannattavaisuuteen myöskin varma. Se seikka, että kaupungit ja maalaiskunnat ovat sitoutuneet näin suuriin uhrauksiin, ei nimittäin suinkaan todista, että radan kannattavaisuus olisi epäilyttävä, vaan ainoastaan että rautatie on seudun taloudellisen kehityksen elinehto, jonka toteuttamiseksi ja kilpailussa muiden rautatietä itselleen toivovain seutujen kanssa, asukkaat omasta puolestaan ovat alttiit niin suuriin uhrauksiin kuin itse suorittamaan runsaasti 34 % radan rakennuskustannuksista. Turun, Uudenkaupugin ja Naantalin kaupungit ovat sen ohessa jo aikasemmin uhranneet melkoisia varoja koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimeenpanemiseen ehdotetulla ratasuunnalla.

Vaatimus nyt kysymyksessä olevan rautatien rakentamisesta valtion varoilla on oikeutettu siltäkin kannalta, että tasapuolisuutta maan eri osien rautatietarpeen tyydyttämiseksi tahdottaisiin noudattaa. Turun ja Porin lääni on nimittäin, kuten yleensä tunnetaan, maamme tiheimmin asuttuja seutuja. Ehdotetun rautatien molemmin puolin olevalla 20 kilometrin vyöhykkeellä asuu, kaupungit lukuun otettuina , noin 1,319 henkeä kutakin ratakilometriä kohti. Turun ja Porin lääni on sekä koko asukasmääräänsä että väestön tiheyteen nähden maassamme toinen järjestyksessä. Siitä huolimatta on tämä lääni rautateihin nähden vasta seitsemännessä sijassa, sillä rautatietilasto tietää, että tässä läänissä on rautateitä ainoastaan 298,26 km. sen sijaan kuin esim. Viipurin läänissä on rautatietä 623, 20 km., Waasan läänissä 545,98 km., Oulun läänissä 316 km., ja ainoastaan Mikkelin läänissä on rautatietä vähemmän eli ainoastaan 153,67 km. Väestön tiheydestä huolimatta on Turun ja Porin lääni pinta-alaankin verraten rautatiehen nähden maamme lääneistä vasta viides järjestyksessä. Asukaslukuun verraten on Turun ja Porin lääni rautatien suhteen kakkein viimeisessä sijassa, sillä kun jokaista 10,000 asukasta kohti esim. Wiipurin läänissä on rautatietä 13,60 km., Hämeen läänissä 12,27 km., Waasan läänissä 11,39 km.,Uudenmaan läänissä 11,13 km., Oulun ja Kuopion lääneissä yli 10 km., niin on sitä Turun ja Porin läänissä ainoastaan 6,34 km. Ja kuitenkin on kokemus todistanut, että rautatien kannattavaisuuden tärkein tekijä on väestön lukumäärä, tiheys ja varallisuus, joissa kaikissa suhteissa, kuten jo on mainittu, Turun ja Porin lääni on lääniemme ensimmäisiä.

Mainitsematta ei myöskään voi jättää, että Turusta, paitsi sitä että se liikkeeseen ja väkilukuun nähden on maamme toinen kaupunki, on luonnon tarjoomien etujen vuoksi itsestään ja ilman melkein mitään valtion avustusta kehittynyt maamme toinen talvisatama, satama, jonka merkitys tässä kohden vuosi vuodelta on melkoisesti kasvamassa. Tämä seikka ei suinkaan ole vähäksi arvattava, kun ajattelee Turun—Uudenkaupungin rataa osana vastaisuudessa välttämättömästä koko Suomen länsirannikkoa yhdistävästä radasta, sillä Turkua pohjoisempana olevaa kautta vuoden avointa satamaa ei ainakaan nähtävänä olevassa tulevaisuudessa ole tarjolla.

Edellä esitettyihin perusteluihin viitaten, rohkenemme kunnioittaen pyytää Kansaneduskuntaa yhtymään anomukseen,

että normaaliraiteinen rautatie Turun ja Uudenkaupungin välille Naantalia lähenevässä suunnassa rakennettaisiin varoilla, jotka Eduskunta tarkoitusta varten myöntää.

J. Kaskinen.
J. A. Aitamurto.
Aleksandra Gripenberg.
Albert Stigzelius.
Dagmar Neovius.
Aleksi Käpy.
Juho Rannikko.
G. Granfelt.
V. T. Rosenqvist.
John Hedberg.

Selostaen anomusehdotusta lausuu ed. K a s k i n e n :

Minä pyydän, että tämä anomus lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. R a n n i k k o : Minä pyydän kannattaa anomuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. P y k ä l ä : Minä ehdotan, että tämäkin anomus hylättäisiin.

Ed. L a h t i n e n : Minä yhdyn kannattamaan edellistä puhujaa.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo anomuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »j a a»; jos «e i» voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on h y l ä t t y.

94) Rautatie Porista Kankaanpäähän.

Ed. Latvan y. m. anomusehdotus n:o 135:

Suomen Eduskunnalle.

Viittaamalla v. 1907 valtiopäivillä tehdyn anomuksen perusteluihin, jotka löytyvät mainittujen valtiopäiväin julkaisujen Liitteissä VII, siv. 85—89, saamme kunnioittaen anoa,

että Eduskunta antaisi myötävaikutuksensa siihen, että normaaliraiteinen rautatie Porin kaupungista Kankaanpään kirkolle niin pian kuin mahdollista valtion kustannuksella rakennettaisiin.

Helsingissä, elokuun 15 p. 1908.

Mikko Latva. F. O. Rapola.
Iida Wemmelpuu. F. Koskinen.
Lauri Ingman. J. O. Leivo.
Taave Junnila.

Selostaen anomusta lausuu

Ed. Latva: Minä pyydän ehdottaa, että tämä anomus lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Rapola: Kannatan edellistä puhujaa.

Ed. Pykälä: Ehdotan hylättäväksi.

Ed. Komu: Yhdyn edelliseen puhujaan.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo anomuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on anomusehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

95) Rautatie Turusta Riihimäelle.

Esitetään ed. Kaskisen ja Paloheimon anomusehdotus n:o 163:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Jo 1904—05 valtiopäivillä tehtiin Porvarissäädyssä seikkaperäinen anomus Riihimäen—Turun radan rakentamisesta. Vuoden 1907 kansaneduskunnassa tekivät edelleen useat edustajat samaa tarkoit-

tavan anomuksen, joka sitten 1908 vuoden valtiopäivillä uusittiin. Tunnetuista syistä eivät nämä yhtä vähän kuin muutkaan uusien rautateitten rakentamista tarkoittavat anomukset toistaiseksi ole johtaneet muuhun tulokseen kuin, että kysymys Riihimäen-Turun radasta vuoden 1907 valtiopäivillä oli käsiteltävänä rautatievaliokunnassa, jonka enemmistö oli sitä mieltä, ettei tällä radalla olisi toiveita tulla lähimmässä tulevaisuudessa rakennetuksi. Kaksi valiokunnan jäsentä olivat kuitenkin toista mieltä ja esittivät laatimassaan vastalauseessa varsin painavia syitä tämän radan rakentamisen tarpeellisuudesta ja kiireellisyydestäkin, joskin he olivat kahden vaiheella siitä, olisiko edullisinta rakentaa rata Riihimäeltä suoraan Turkuun vai olisiko rata jonkun verran etelämpänä yhdistettävä Helsingin—Turun väliseen rannikkorataan.

Kysymys Riihimäen-Turun radan rakentamisesta on kuitenkin niitä ratakysymyksiä, jotka välttämättömyyden pakosta tulevat uudelleen esille niinkauvan kuin se on toteutettu. Kysymyksessä ei nimittäin ole ainoastaan paikallisen tarpeen tyydyttäminen, joka ei suinkaan sekään ole vähäarvoiseksi katsottava, ehdotettu rata kun tulisi halkasemaan jotenkin kahtia laajan rautatietä vailla olevan, tiheästi asutun, hyvin viljellyn ja varakkaan maaseudun sekä kulkemaan ikivanhaa, aina 15 vuosisadalta asti yleisesti käytettyä kauppatietä idän ja lännen välillä, lähellä Paimion jokilaaksoa, vaan vielä koko maamme taloudelliselle elämälle perin tärkeän kauttakulkuliikkeen ja siitä valtion rautateille koituvan tulon säilyttäminen ja lisääminen.

Etenkin Ruotsissa on nimittäin viime aikoina ilmaantunut vahva pyrkimys suunnata Ruotsin ja Skandinavian vieläpä mahdollisimman suuri osa Länsi-Euroopankin liikettä Venäjän kanssa Suomen sivu suoranaisella kulkuyhteydellä Venäjän ja Ruotsin satamien välillä. Kauttakulkumaksujen kalleus, kulun hitaisuus ja pakko kulettaa kauttakulkutavara ja matkustajat mutkateitä ja kaiken tämän lisäksi epäkäytännöllisesti järjestetty junayhteys Pietarin ja Turun välillä lisäävät ilmeisesti Ruotsissa syntyneen maamme rautatieliikenteelle epäedullisen tuuman toteuttamismahdollisuuksia. Vaikka ehdotetun Riihimäen-Turun radan rakentamisella Pietarin —Riihimäen radan jatkoksi, matkustaja- ja kauttakulkuliikettä silmällä pitäen, alennus kuletusmaksuissa ja ajan voittaminen sellaisinaan eivät olisikaan kovin suuret, on kuitenkin kieltämätöntä, että tuon suoran kulkuyhteyden kautta saavutettaisiin melkoisia etuja, jotka eivät osaltaan olisi vaikuttamatta kauttakulku- ja matkustajaliikenteen lisääntymiseen. Nykyään viipyy tavarajuna Turusta Toijalan ja Riihimäen kautta Pietariin tavallisesti 48 tuntia; ehdotetun uuden radan kautta lyhenisi aika nykyistä kulkunopeutta käyttäen noin 4 tunnilla. Matkustajajunan kulkuaika lyhenisi noin 1 $^1/_2$ tuntia. Rata Turku—Toijala—Pietari on 575 km.,

ehdotettu rata Turku—Marttila—Riihimäki—Pietari olisi 525 km. Rahti tonnilta 1 luokan tavaraa radalla Turku—Toijala—Pietari on nykyään 34 mk. 60 p. ja koko vaunulastilta 207 mk. 60 p. Linjalla Turku—Marttila—Riihimäki—Pietari olisivat vastaavat luvut 27 mk. 70 p. ja 166 mk. 20 p. Henkilömaksu radalla Turku—Toijala—Riihimäki on I luokassa 16 mk. 60 p., II luokassa 9 mk. 95 p. ja III luokassa 6 mk. 65 p. Vastaavat luvut linjalla Turku—Marttila—Riihimäki olisivat 12 mk. 90 p., 7 mk. 75 p. ja 5 mk. 15 p.

On muun muassa lausuttu pelko, että Riihimäen —Turun radan puoleensa vetämä liike vähentäisi tuloja ennestään olevilta valtion radoilta Turku—Toijala ja Hankoniemi—Hyvinkää. Tuo pelko on kuitenkin suurelta osalta liioiteltu, sillä luonnollisen kehityksen mukaan tulee liike kasvamistaan kasvamaan, sitä suuremmassa määrin, jota suurempia mukavuuksia, nopeutta ja varmuutta liikeneuvot tarjoovat. Sen todistaa yhä kasvanut liikenne rataosalla Pietari—Riihimäki, jota liikennettä varten lähimmässä tulevaisuudessa käy välttämättömäksi pitkin koko matkaa rakentaa kaksi raidetta rinnakkain. Silloin täytyy siitä sitä suuremmalla syyllä riittää liikettä useammillekin radoille, varsinkin kun Turun—Toijalan radalla sen ohessa paitsi paikallisliikennettä edelleen säilyy kaikki Toijalan pohjoispuolelta lähimpään kautta vuoden avoimeen satamaan, Turkuun, pyrkivä liike. Hankoon menevä ja sieltä suorinta tietä ulkomaille suunnattu liike luonnollisesti tulee aivan yhtähyvin kuin tähänkin saakka käyttämään Hangon—Hyvinkään rataa, sikäli nimittäin kuin Hanko yleensä kykenee tyydyttämään talvisatamalle asetettavia oikeudenmukaisia vaatimuksia. Todennäköiseltä tosin näyttää, ettei Hanko ajan pitkään missään tapauksessa kykene talvisatamana kilpailemaan niiden sekä luonnonsuhteista, asemasta ja erilaisista varallisuus- ja voimasuhteista johtuvain etuisuuksien kanssa, joita Turulla talvisatamana on tarjottavana Hangon rinnalla, sillä yksinpä Turun väkiluku, joka 1905 oli 42,643 henkeä, on Hangon väkilukuun verraten suuri. Vähäpätöiseksi ei myös ole katsottava Turun tavaranvälitystäkään, sillä vientitavaran arvo Turun alueelta teki vuonna 1905 Smk. 6,082,899, tuonti Venäjältä Smk. 6,293,992 ja tuonti ulkomailta Smk. 22,083,057.

Mitä sitten tulee siihen ehdotukseen, että kysymyksessä oleva rata olisi suunnattava etelämmäksi johonkin kohtaan Turun—Karjan radalla, niin puhuvat painavat syyt sitä vastaan. Ensiksikin tekee yksityisestä alotteesta suunniteltu rata Hyvinkäältä Korkeakoskelle tämän radan siirtämisen etelämpään tarpeettomaksi. Toiseksi tulisi matkalle Turku—Pietari edelleen tarpeeton ja haitallinen mutka eteläänpäin, sillä radan suuntaaminen Salon kauppalaan tai Halikkoon olisi todella koko kauttakulkuliikenteen viemistä »Halikon kautta Ruotsiin.» Kolmanneksi tulisi tämä suunta maan suuren epätasaisuuden vuoksi tekemään rautatierakennuksen pian-

kin yhtäpaljon kalliimmaksi kuin sen pienemmältä kilometriluvulta toivottaisiin voitavan säästää rakennuskustannuksista, varsinkin kun mitään apurahoja eikä uhrauksia paikkakuntalaisten puolelta ei ole tämän ratasuunnan hyväksi sitouduttu tekemään. Neljänneksi tulisi rata tämän ehdotuksen mukaan kokonaan poikkeemaan vanhasta luonnollisesta kauppatiestä idän ja lännen välillä ja pian tultaisiin kylläkin huomaamaan vanha totuus, että suorin tie sittenkin on paras, tässä erityisesti kansainväliseen liikenteeseen nähden.

Edellä viitatuilla perusteilla saamme siis kunnioittaen pyytää Eduskuntaa yhtymään anomukseen

> että ensi tilassa toimitettaisiin valtion kustannuksella taloudellinen ja koneellinen tutkimus normaaliraiteista rautatietä varten, mikä suurinta maassamme myönnettyä kulkunopeutta käyttäen tulisi Hausjärven—Lopen — Tammelan — Someron — Kosken — Marttilan — Euran—Prunkkalan ja Liedon kuntien kautta yhdistämään Turun kaupungin ja Riihimäen rautatieaseman sekä että tämän radan rakentamisesta annettaisiin Eduskunnalle Armollinen esitys.

Helsingissä, 18 päivänä Elokuuta 1908.

J. Kaskinen. H. G. Paloheimo.

Anomusehdotuksen johdosta lausuu selostaja

Ed. K a s k i n e n: Minä pyydän ehdottaa, että tämä anomus lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. P a l o h e i m o: Pyydän mitä lämpimimmin kannattaa.

Ed. H u o p o n e n: Vastustan. Tapettava!

Ed. L a h t i n e n: Hylättävä!

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on anomus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on h y l ä t t y.

96) Rautatie Kuloveden pysäkiltä Ikaalisten kauppalaan.

Ed. Junnilan y. m. anomusehdotuksen n:o 148 johdosta, koskeva rautatielinjan tutkimista Kuloveden pysäkiltä Porin radalla Ikaa-

listen kauppalaan sekä arm. esityksen antamista radan rakentamiseksi, lausuu

Ed. Junnila: Tietäen anomusehdotuksen kohtalon, pyydän sen peruuttaa.

Puhemies: Koska anomuksentekijä on sen peruuttanut, niin enemmät toimenpiteet raukeevat.

97) Rautatie Riste—Loimaa.

Esitetään ed. Wemmelpuun y. m. anomusehdotus n:o 156:

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten vuoden 1907 valtiopäivillä tehtyyn anomusehdotukseen N:o 163 (Liitteet VII siv. 100—102) sekä siinä esitettyyn perusteluun rohkenemme kunnioittavimmin pyytää Eduskunnan kannatusta anomukselle,

että valtion kustannuksella toimitettaisiin taloudellinen ja koneellinen tutkimus normaaliraiteista rautatietä varten, joka Risteen asemalta Porin radalla veisi Huittisten Lauttakylän kautta Loimaan asemalle Turun—Toijalan radalle, sekä

että armollinen esitys tämän radan rakentamisesta mahdollisimman pian annettaisiin.

Helsingissä, 18 p. elokuuta 1908.

Iida Wemmelpuu. Taave Junnila.
Lauri Ingman. Mikko Latva.

Selostaja ed. Wemmelpuu lausuu:

Pyydän ehdottaa, että tämä anomus lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Latva: Pyydän kannattaa edellistä puhujaa.

Ed. Lahtinen: Minä ehdotan anomuksen hylättäväksi.

Ed. Pykälä: Kannatan edellistä puhujaa.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo lähettää anomuksen Valtiovarainvaliokuntaan, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on se hylätty.
Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on h y l ä t t y.

98) Rautatie Perniöstä Taalin tehtaalle.

Ed. John Hedbergin anomusehdotuksen n:o 90, taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta sivurataa varten Perniön asemalta Kemiön saaren halki Taalin tehtaalle.

Ed. H e d b e r g peruuttaa.

P u h e m i e s: Koska anomuksentekijä on peruuttanut anomuksensa, niin enemmät toimenpiteet asiassa raukeevat.

99—100) Rautatie Lahti—Jyväskylä.

Ed. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 124:

S u o m e n K a n s a n e d u s k u n n a l l e.

Viitaten kaksilla viime valtiopäivillä Eduskunnalle jättämiemme anomusehdotusten perusteluihin, jotka löytyvät v:n 1907 Rautatievaliokuntaan lähetetyissä anomusehdotuksissa (VII, 26), rohkenemme kunnioittavimmin edelleen pyytää Eduskunnan kannatusta anomukselle,

> että Päijänteen länsipuolitse kulkevan ratasuunnan koneellinen ja taloudellinen tutkimus Hallituksen toimesta määrättäisiin tehtäväksi.

Helsingissä, elokuun 18 p:nä 1908.

E. S. Yrjö-Koskinen. E. Nevanlinna.
Hedvig Gebhard.

Ed. Yrjö-Koskinen on pyytänyt sihteerin esittämään anomuksen.

S i h t e e r i lukee ponnen.

Anomusehdotus h y l ä t ä ä n.

Esitetään ed. Soinisen y. m. anomusehdotus n:o 146:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Viitaten valtiopäivillä 1907 tehtyyn anomusehdotukseen N:o 54 (Liitteet VII, siv. 74—78) sekä siinä esitettyyn perusteluun, saamme kunnioittaen anoa,

että Eduskunta puolestaan päättäisi, että normaaliraiteinen rautatie rakennetaan valtion kustannuksella Lahden asemalta Heinolan kaupungin kautta Jyväskylän kaupunkiin; ja että Eduskunta ensi tilassa myöntäisi riittävän määrärahan ainakin Lahden—Heinolan välisen rataosan valmiiksi rakentamiseen.

Helsingissä, 18 p. elok. 1908.

Mikael Soininen. Taneli Nykänen.
Auk. Eronen.

Selostaessa anomusta lausuu

Ed. Soininen: Kun minulla ei ole ollut tilaisuutta neuvotella muiden allekirjoittaneiden kanssa anomuksen peruuttamisesta niin en voi muuta kuin ehdottaa sen lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Anomusehdotus hylätään.

101) Rautatie Viipurista Koivistolle.

Esitetään ed. Pullisen y. m. anomusehdotus n:o 152:

Suomen Eduskunnalle.

Viittaamalla vuoden 1907 Valtiopäiville jätetyn anomusehdotuksen n:o 65 perusteluihin, jotka löytyvät valtiopäiväasiakirjojen Liitteiden VII osan sivuilla 116—117, saamme Eduskunnalle kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta puolestaan päättäisi viipymättä rakennettavaksi rautatien Viipurin asemalta Vitsataipaleen salmen yli Käremäen lahden läntistä rantaa myöten Savolaisen kylän kautta sekä Rakkolan tehtaiden ohi Makslahteen ja sieltä Koiviston satamaan Suomenlahden rannalla sekä tarkoitusta varten osoittaisi tarpeelliset varat.

Helsingissä, elokuun 17 p:nä 1908.

Erkki Pullinen. Juhani Arajärvi.
Gust. Arokallio. Jonas Castrén.

Anomuksen johdosta lausuu:

Ed. Pullinen: Huomioon ottamalla tämän radan erinomaista tärkeyttä ja kun jo vuoden 1907 rautatievaliokunta ehdotti sen rakennettavaksi, ehdotan että anomus lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Arokallio: Pyydän saada kannattaa edellistä puhujaa.

Ed. Walavaara: Kannatan anomusehdotuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Pykälä: Minäkin kannatan tämän anomuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Heikkinen: Minä vastustan.

Ed. Tuunainen: Minä kannatan ed. Heikkistä.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo anomusehdotuksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on se hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

102) Rautatie Koljolan asemalta Käkisalmeen.

Ed. Pullisen ja Arokallion anomusehdotus n:o 151, koskeva rautatielinjan tutkimista Koljolan asemalta Käkisalmeen sekä arm. esityksen antamista radan rakentamisesta, peruutetaan.

Puhemies: Koska anomus on peruutettu, niin enemmät toimenpiteet raukeevat.

103) Rautatie Karjalan rata—Impilahti.

Esitetään ed. Hainarin y. m. anomusehdotus n:o 2:

Suomen Kansaneduskunnalle.

Laatokan puoleinen Raja-Karjalan maakunta on eristetyn maantieteellisen asemansa kautta ja historiallisten olosuhteiden vaikutuksesta jäänyt sekä henkisesti että taloudellisesti takapajulle.

Se tarvitsee, tämä maakunta, parannettuja kulkuneuvoja liittyäksensä lähemmin kansamme rientoihin, se kaipaa rautatietä, joka teräsvanteen tavoin kiinnittää sen muun Suomen yhteyteen.

Raja-Karjalan rautatietä on jo monilla valtiopäivillä anottu. Alkaen Karjalan emäradalta Sortavalan seutuvilla, tai kenties Kaalamon asemalta, tulisi tämän rautatien kulkea Jänisjoen poikki, lähennellen niin paljon kuin suinkin Suistamon kirkonkylää, ja sieltä Impilahden kunnan läpi Koirinojan satamaan, josta se kääntyisi ylämaahan päättyäkseen Suojärven itärannalla. Radan pituus on laskettu noin 125 kilometriksi. Kustannukset tulisivat nousemaan hieman yli 8 miljoonaa markkaa, laskettuna 65,000 markkaa ratakilometriä kohti. Suojärven kunta on luvannut radalle, mikäli se kulkee kunnan alueella, tarvittavan maan ja ensimäiset ratapölkyt ilmaiseksi.

Moni ajattelee tätä Raja-Karjalan rautatietä erämaanradaksi, jolla kyllä olisi suuri merkitys kansallisen kulttuurin tienraivaajana noilla syrjäisillä saloseuduilla, mutta joka ei tulisi taloudellisesti kannattamaan. Tämä pelko on aiheeton. Alkuosaltaan tulisi mainitulla rautatiellä päinvastoin olemaan ilmeinen teollisuusradan luonne. Sillä osalla sijaitsevat Hämekosken, Leppäkosken ja Läskelän suuret puuhiomot, Jylhävaaran puuhiomo Impilahdella sekä Välimäen ja Pitkärannan kaivokset. Koirinoja on pohjoisen Laatokan paras satama, josta nyt jo kulkee melkoinen liike ylämaahan. Impilahden pitäjä, jonka halki rata tulisi kulkemaan, on hyvänpuoleisesti viljelty kunta; 889 neliökilometrin alueella elää siellä 11,000 asukasta.

Radan loppuosallakin, Koirinojasta Suojärvelle, olisi lupaavat liikennemahdollisuudet. Erämaita se kyllä siellä taivaltaa ja harvaan asuttuja seutuja, mutta näissä erämaissa piilee runsaita luonnon rikkauksia. Suojärvi on maamme metsärikkaimpia kuntia. Sen rajalla sijaitsevat Suomen valtion omistamat Loimalan ja Uomain suuret ruunupuistot. Sen rajojen sisäpuolella on, tilallisten metsien lisäksi, Venäjän valtion omistama Annan tehtaan alue, johon kuuluu puhdasta metsää 1,930 neliökilometriä, soita ja järviä lukuunottamatta. Melkein kaikissa Suojärven kunnan järvissä on runsaasti rautamalmia.

Tärkeitä voimalähteitä vastaisen paperiteollisuuden varalle tulisivat Suojärven ja Salmin kosket olemaan. Suojärvestä juoksee Äänisjärveen suuri Suojunjoki, jonka vesimäärän voipi arvata jo siitäkin, että kaksi sen lisäjokea, Torasjoki ja Irsta, ovat kumpikin noin 80 kilometriä pitkiä. Irstanjoki tulee Aunuksen Karjalan aarniometsistä. Suojunjoessa on Suojärven ja Salmin kuntien alueella 12 koskea, joiden putous vaihtelee 2—8 metrin välillä. Salmin kunnassa on sitä paitsi Uuksunjoessa ja Tulemanjoessa 11 koskea, joista pienin edustaa 112 ja suurin 4,500 hevosvoimaa. Muut ovat sillä välillä.

Huomattavan tekijän Raja-Karjalan rautatien kannattavaisuutta

arvosteltaessa muodostaa se liikenne, minkä se tulisi vetämään puoleensa Aunuksen Karjalasta. Talvisaikaan tulisi koko eteläisen Aunuksen Karjalan liikenne suuntautumaan Koirinojaan. Aunuksen Karjalan keskiosassa on kolmattakymmentä pitäjää ja liikepaikkaa, joiden lähimpänä rautatieasemana olisi Suojärvi. Näiden liikepaikkojen joukossa on muun muassa Sunku, jossa pidettänee Pohjois-Venäjän suurimmat markkinat ja josta, semminkin talvisaikaan, tapahtuu tavattoman vilkas linnun ja Jäämeren kalan vienti Pietariin sekä muun tavaran tuonti päinvastaiseen suuntaan. Hevosmatka talvisaikaan Sungusta Pietariin on 600 kilometriä, mutta Suojärvelle ainoastaan 160 kilometriä. Raja-Karjalan radasta tulisi siis maamme rautatieverkolle erittäin tärkeä imurata, joka vetäisi puoleensa liikennettä hyvinkin laajalta alueelta.

Yllä esitetyn nojalla rohkenemme kunnioittaen kehoittaa Eduskuntaa anomaan:

että taloudellinen ja koneellinen tutkimus lähimmässä tulevaisuudessa toimitettaisiin rautateitä varten, joka, alkaen Karjalan radasta, kulkisi Impilahden kunnan läpi Koirinojan satamaan ja sieltä ylämaahan, päättyäkseen Suojärven itärannalle ja

että Hallitus tämän tutkimuksen tapahduttua antaisi Eduskunnalle esityksen mainitun radan rakentamisesta.

Helsingissä, 8 p. elokuuta 1908.

O. A. Hainari.

Tähän yhdymme:

Erkki Pullinen. Erik Pöysti.
Väinö Kivilinna. Mikko Sipponen.

Selostaja ed. Hainari lausuu anomusehdotuksen johdosta:

Minä ehdotan, että tämä anomusehdotus, joka koskee Raja-Karjalan rautatietä, lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, ja pyytäisin eduskuntaa suosiollisesti tätä ehdotusta kohtelemaan. Tässä on kysymys kokonaisen maakunnan liittämisestä kansamme rientoihin, ei ainoastaan taloudellisesti, vaan myös kansallisesti. Tehokkain keino tällaiseen yhteenliittymiseen olisi juuri rautatie, joka teräsvanteena ikäänkuin ottaisi Raja-Karjalan kainaloonsa ja sitoisi sen kiinni muuhun Suomeen.

Ed. Pullinen: Minä toivon, että kamari asettaisi tämän anomuksen erikoisasemaan, ja kannatan senvuoksi edellistä puhujaa.

Ed. Arokallio: Yhtyen ed. Hainarin lausuntoon, minäkin kannatan tämän anomuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Kurikka: Katsoen tämän radan suureen merkitykseen, minäkin kannatan anomuksen lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Weijola: Siihen nähden, että pohjois-Suomi kaipaisi rautatietä, mutta se ei ole sitä saanut, ehdotan tämänkin anomuksen hylättäväksi.

Ed. Heimonen: Kannatan edellistä puhujaa että anomus hylättäisiin.

Ed. Pykälä: Minäkin olen sitä mieltä että tämä rata tekee poikkeuksen kaikista muista ja kannatan senvuoksi sen lähettämistä valiokuntaan.

Ed. Halonen: Tuntuisi aivan omituiselta, jos tämä yksi ainoa rata asetettaisiin niiden muiden kymmenien edelle, jotka täällä on hylätty.

Ed. Waarala: Minä näkisin ilolla tämän radan tulevan rakennetuksi, mutta on selvää puolueellisuutta, jos tämä rata-anomus lähetetään valiokuntaan edelle muita, sillä täällä on ollut esillä paljoa tärkeämpiä ratakysymyksiä, mutta ne on hylätty. Vastustan anomuksen lähettämistä valiokuntaan. Nyt tehty ehdotus osoittaa, millä tavalla täällä asioita käsitellään.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lähetettäväksi anomusehdotuksen Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on anomusehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

104) Oikorautatie linjalla Järvenpää— Koria.

Esitetään ed. Laineen ja Käkikosken anomusehdotus n:o 211, taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimeenpanemisesta oikorautatietä varten linjalla Järvenpää—Koria ja, ehdollisesti, esityksen antamisesta radan rakentamisesta, ja ed. Laine ehdottaa, että anomusehdotus saisi yhtä juhlallisen hautauksen kuin edelliset.

Puhemies: Koska anomuksen tekijäkin on ehdottanut

anomuksen hyljättäväksi ja sen kautta siis luopunut siitä, niin enemmät toimenpiteet asiassa raukeevat.

105) Rautatie Simola— Vilajoki tai Tormoon satama.

Esitetään ed. Vikmanin ja Riihelän anomusehdotus n:o 175:

Suomen Eduskunnalle.

Niiden perustelujen nojalla, jotka me esitimme Eduskunnalle valtiopäivillä 1907 jättämässämme anomusehdotuksessa N:o 178 (Liitteet VII, s. 114) pyydämme kunnioittavimmin saada Eduskuntaa Hänen Majesteetiltaan anomaan,

> että taloudellinen ja sitä seuraava koneellinen tutkimus yleisillä varoilla toimitettaisiin rautatien rakentamista varten Simolan asemalta Suomenlahden rantaan, päätepaikkana joko Vilajoen satama Säkkijärvellä tahi Tormoon satama Virolahdella.

Helsingissä elok. 18 p. 1908.

K. O. Vikman. Tahvo Riihelä.

Selostaja ed. Vikman:

Kun tämä on viimeinen rautatieanomus, ja kun siis siinä on eduskunnalla viimeinen tilaisuus korjata edellinen menettelynsä, niin minä ehdotan, että se lähetettäisiin valtovarainvaliokuntaan.

Ed. Halonen: Luonnollisesti on tämä viimeinen rautatieanomus hylättävä samoinkuin edellisetkin, mutta minä en voi olla ilmituomatta valitustani siitä, että tämä uusi kansanvaltainen eduskunta on niin auttamattomassa tilassa, että täällä ei voida rautatiekysymyksiä laisinkaan käsitellä. Entinen moitittu vanhanaikuinen eduskunta aina kykeni siihen, ja niin onkin Etelä-Suomi verrattain hyvässä asemassa rautateiden puolesta, jota taas ei suinkaan voi sanoa maamme pohjoisista osista, ne kun ovat siinä suhteessa jääneet aivan takapajulle. Olisi hyvin toivottavaa, että eduskunta tekisi kaiken voitavansa tämän ikävän asiaintilan korjaamiseksi, ettei toiste jouduttaisi samaan onnettomaan asemaan.

Ed. Tulikoura: Minä lämpimästi kannatan ed. Vikmanin tekemää ehdotusta anomuksen lähettämisestä valtiovarainvaliokuntaan, sillä puheenaoleva rata on erittäin tarpeellinen läntiselle Etelä-Karjalalle.

Ed. Waarala: Minä kyllä tiedän, että ehdotettu rata olisi tarpeellinen, mutta kun muita vielä tarpeellisempia on täällä hylätty, niin ehdotan tätä saman kohtalon alaiseksi, kuin mihin muut rataanomuksetkin ovat joutuneet.

Ed. Weijola: Minä kannatan edellistä puhujaa.

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Maalaisilla näkyy olevan suuri halu aina rakentaa paljon rautateitä. Minä toivon, että maalaisedustajat pakottavat valtiovarainvaliokunnassa istuvat herransa myöntämään suuremman määrärahan rautateiden rakentamista varten ensi varainhoitokaudeksi. Viime vuonna sosialidemokratiset edustajat koettivat suurempaa määrärahaa saada myönnetyksi, mutta porvarit panivat vastaan. Koettakaa siis saada herranne myöntämään rahoja, niin kyllä te ratoja saatte.

Ed. Ahmavaara: Minusta on luonnollista, että tämä rataanomus hylätään samoin kuin muutkin. Mitä siihen ed. W. Wuolijoen ehdotukseen tulee, että pitäisi pakottaa valtiovarainvaliokunnassa olevia herroja myöntämään enemmän varoja, niin siihen voidaan sovelluttaa vanhaa sananlaskua: »Milläs se Matti maksaa, kun Matilla ei ole». Eivät herrat voi rahoja saada, kun niitä kerran ei valtiovaroissamme ole.

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Kyllä rahoja saadaan tällä kertaa, koska valtio näkyy ottavan suuremman lainan. Ja aina meillä täytyy olla tilaisuus käyttää enemmän kuin 10 miljoonaa rautateiden rakentamiseen, sen ed. Ahmavaara kyllä tietää.

Ed. Ahmavaara: Minä en tiedä, että valtio ottaa lainan, olen vain nähnyt lehdistä, että valtiolla on nyt toivoa saada laina. Se on siis vasta vaan toivoa, eikä todellisuutta.

Ed. Schybergson: Herrarna på venstern kunde taga finansportföljen om hand och försöka, huru godt det är att få de där lånen. Det är redan svårt att få utländsk kredit, då de sitta här i landtdagen till så stort antal och skulle de sitta i regeringen, så skulle det rakt icke vara möjligt. Hvad beträffar det stora lån, hvarom nu är fråga, så torde det, enligt hvad också tidningarna gifva vid handen, inskränka sig till en jämförelsevis liten kredit på ett år.

Ed. Wuolijoki, Wäinö: Se on se vanha juttu, jota on aina koetettu tuoda esille, että sosialistit jo täällä eduskunnassa istumisellaan pilaavat kreditin, ja minä luulen, ettei herra Schybergson itsekään usko siihen lauluun. Meidän valtiolla on hyvät finanssit, ja kun

Englannissa on diskonttokorko 2 ½ % mutta meillä 8 %, niin ei liene vallan vaikeata saada rahoja sieltä. En ole ottanut uskoakseni sitä agitatoorisessa tarkoituksessa porvarilliselta taholta tehtyä väitettä, että maamme on niin ikävässä asemassa, ettei se saa lainaa, vaan luulen yhtenä syynä asiassa olevan riidan porvarien kesken. Olihan Kansallispankin johtaja taipuvainen välittämään lainan, mutta kun hallitus, joka lainan olisi ottanut, oli perustuslaillinen, niin hän peruutti lupauksensa.

Ed. Schybergson: Hr Wuolijoki bör känna mig så pass mycket, att han borde veta, att jag icke brukar säga annat än hvad jag tänker! Jag har tyvärr en alltför ledsam personlig erfarenhet om de svårigheter, som nu möta i fråga om beviljande af lån åt den institution, där jag är chef, och som har att erbjuda långifvarne icke blott statsgaranti utan samtliga låntagares ömsesidiga ansvarighet och en betydlig reservfond. Men tack vare de sociala förhållandena hos oss för närvarande, vill man knappast reflektera till förfrågningar angående lånets placerande i utlandet.

Ed. Valpas-Hänninen: Se kyllä voi olla aivan todenmukaista, että lainansaanti Suomelle on nykyään vaikea, mutta eiköhän se suuressa määrin johdu siitä, että Venäjältä on ennen tehty suuria rahavaatimuksia ja on pelättävissä, että vastedeskin tullaan tekemään. Kuten tiedetään, rahan sinne vieminen heikontaa tietysti meidän maamme rahallista asemaa. Olen kuullut päinvastoin, että kun täältä on myönnetty 20 miljoonaa markkaa ja mahdollisesti meidän valtapuolueet ovat pakotetut myöntämään uusia kymmenmiljoonia, niin se seikka heikontaa Suomen luottoa ulkomailla.

Ed. Partanen: Minun käsittääkseni nykyisiin eduskunnan päätöksiin rautatieanomusten hylkäämisestä ei erityisemmin vaikuta maamme huono taloudellinen tila. Pyydän merkitä mielipiteeni siitä asiasta. Se on nim. sellainen, että aikaisemmat säätyeduskunnan tekemät päätökset vaikuttavat nykyisiin rautatiesuunnitelmiin, sillä ennen on päätetty radoista, vaikkei ole ollut varoja, on päätetty enemmän kuin on voitu rautateitä rakentaakaan. On näköjään ollut vallalla sellainen suunta, että eri puolueryhmät ovat kilvan päätelleet radoista oman mökkinsä ohitse ja siten on ratoja päätetty viideksi vuodeksi eteenpäin, vaan nyt voidaan vuosittain niiden rakentamiseen käyttää ainoastaan 10 miljoonaa markkaa. Jos olisi pidetty aikanaan vähän parempaa huolta siitä, että olisi päätetty ratoja vain sitä mukaan kuin meillä taloudellinen asema myöten antaa, niin voisimme säännöllisesti uusia ratoja rakentaa ja ehkä Suomen rautatieverkko olisi järkiperäisemmin järjestetty kuin se nykyjään on. Täällä pohjan puolen edustajat ovat hyvin harmistuneita siitä, etteivät ole saaneet

ratoja, jotka olisivat aivan välttämättömät siellä nälkäseuduilla. Mutta niin ikävästi on laita nykyään, aikaisempien säätypäätösten johdosta, että läheisessä tulevaisuudessa ei voida saada uusia rautateitä.

Ed. Schybergson: I anledning af hr Valpas-Hänninens yttrande, ber jag att få säga, att t. o. m. då den Bobrikoffska tiden var på sin höjd och betydande finansiella kraf ställdes på oss från ryskt håll, vår statskredit var i det närmaste oförändrad. Ännu 1902 kunde finska statslån utan svårighet uppgöras. Det är med finansmarknaden så att den har en annan syn på tingen än venstern hos oss.

Ed. Ahmavaara: Ed. Partasen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että se osa siinä oli paikkansa pitävää, että viimeinen säätyeduskunta päätti rautateitä enemmän kuin rahoja silloin oli käytettävänä. Mutta että ratapäätökset olisivat johtuneet vain puoluekinastuksesta, ja että kukin edustaja olisi vain mökkinsä luo tahtonut rautatietä, se ei pidä paikkaansa, sillä kaikki kolme päätettyä rataa ovat emäratoja. Jokainen kai myöntää, että Joensuun —Nurmeksen rata on hyvin tärkeä, samoin Kemin—Rovaniemen ja niinikään Seinäjoen—Kaskisten—Kristiinan rata. Ne eivät yksikään ole mitään tarpeettomia ratoja.

Äänestysesitys ja päätös:

Ken tahtoo lykätä anomusehdotuksen Valtiovarainvaliokuntaan, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa on se hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla, joten anomusehdotus on hylätty.

106) Kemijoen koskien perkaaminen.

Ed. Ahmavaaran anomusehdotuksen n:o 60 Kemijoen koskien perkaamisesta, (Liitteet IV siv 36) selostaa ed. Ahmavaara, samalla lausuen:

Pyydän arvoisalle eduskunnalle huomauttaa, että tämä ei enää ole rautatieanomus, jottei sitä tapettaisi samalla tapaa kuin edellisiä anomuksia. Tämä anomus koskee Kemijoen, pääasiallisesti kolmen kosken perkausta. Perusteluissa huomautetaan, että sittenkun tukkiyhtiöt ovat peranneet erityisiä sivu-jokia ja ojia, laskee vesi äkkiä Kemijokeen, mikä on vesistön valtajoki, ja näin syntyvät kesätulvat nostavat veden korkeammalle kuin se ennen tavallisesti on noussut. Tällä tavoin jäävät kemijärveläisten ja rovaniemeläisten parhaat

niityt veden alle, josta koituu maanomistajille hyvin suurta vahinkoa, sillä, niikuin anomuksessa sanotaan, on tämän tulvan turmeleman heinämäärän laskettu nousevan yhtenä vuonna miljoonaan kiloon. Katson anomuksen sitä enemmän oikeutetuksi, koska juuri valtion metsien takia on tämä epäkohta tullut. Rohkenen ehdottaa anomusehdotuksen lähetettäväksi talousvaliokuntaan.

Anomusehdotus lähetetään Talousvaliokuntaan.

107) Kostian virran perkaaminen.

Esitetään ed. E. S. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 123, Pälkäneen pitäjässä olevan Kostian virran perkaus- ja kanavoimishankkeen toteuttamisesta (Liitteet IV siv. 38).

Sihteeri lukee anomuksen ponnen ja lähetetään se Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Talousvaliokuntaan.

108) Kymijoen perkaaminen.

Ed. Arajärven y. m. anomusehdotuksen n:o 51 Kymijoen perkaamisesta valtion kustannuksella (Liitteet IV, siv. 35), selostaa ed. Arajärvi, ehdottaen sen lähettämistä Talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wesa: Kuten tuosta puheenaolevan anomusehdotuksen perustelusta näkee, on todellakin Kymijoen koskien perkaamiskysymys sen jokivarren maanviljelijöille erityisen tärkeäarvoisesta merkityksestä. Mutta katsoen siihen, että nykyään monet, paljoa tärkeämmät ja työväestön laajoja kerroksia paljoa lähemmältä koskevat uudistuskysymykset odottavat ratkaisuaan, ei minun käsittääkseni ole järkevää lähteä sillä tavalla tätä kysymystä auttamaan, kuin anomusehdotuksen tekijät ehdotuksessaan esittävät.

Tie- ja vesirakennusten ylihallituksen toimittamien tutkimusten mukaan tulisivat sanotun joen koskien perkaukset maksamaan 3,068,000 markkaa. Se on käsittääkseni jo paljoa merkitsevä summa meidän valtiomme rahataloudessa, ja näin ollen täytyy vähän tarkastaa, olisiko todellakin valtiolla vastaavaa hyötyä tämän summan uhraamisesta. Anomuksen tekijät sanovat anomusehdotuksensa perusteluissa, että valtion kannattaisi uhrata vaikkapa 7 miljoonaa markkaa tähän tarkoitukseen, sillä suoranaista hyötyä olisi vuosittain tuosta toimenpiteestä noin 340,000 mk. Mutta kellekä tämä hyöty kohdistuisi? Minä en tahdo vähemmässäkään määrässä epäillä, etteikö todellakin siitä olisi hyötyä 340,000 mk. vuodessa. Mutta se hyöty kohdistuisi minun käsitykseni mukaan sellaisiin asukkai-

siin, joiden etujen valvominen ei suinkaan ole tätä nykyä mistään tärkeäarvoisesta merkityksestä. Siitä tulisi suurimmaksi osaksi hyötymään eräs sangen rikas yhtiö: Kymin lauttausyhtiö. Jos nämä kosket perattaisiin valtion kustannuksella, niin minä olen varma, että Kymin lauttausyhtiö tulisi sen kautta nauttimaan useamman kymmenentuhannen markan hyödyn, se tarvitsisi tukkia uittaessaan sanotussa joessa paljoa vähemmän työvoimaa kuin mitä se nykyään tarvitsee. Sitten omistaa suuret osat sanotun jokivarren maita sangen rikkaat kartanonomistajat, joiden etujen valvomiseksi ei, käsittääkseni, valtion ole syytä niin suuria uhrauksia tehdä. On selvää, että sanotun joen jokivarsilla asuu joukko pikkutilallisia, joiden etujen ajamista valtion kustannuksella kyllä voisi kannattaa hyvinkin mielellään, mutta niihin kohdistuisivat edut kuitenkin paljoa vähemmässä määrässä kuin näille ennen mainitsemilleni.

Korkeintaan voisi, minun käsittääkseni, puolustaa valtiolainan antamista noiden koskien perkaukseen, mutta ei suoranaista lahjoittamista. Tämän valtiolainan korkojen maksamisesta, samoinkuin pääoman maksamisesta, tulisi asetettavaksi vastuunalaiseksi juuri kaikki ne, jotka sanotusta toimenpiteestä tulisivat hyötyä nauttimaan. Silloin tulisi suurimmaksi osakkaaksi tuohon useita suuria kartanonomistajia ja Kymin lauttausyhtiö. Sitä suuremmalla syyllä voisi velvoittaa Kymin lauttausyhtiötä näiden koskien perkausta avustamaan, koska sanottu yhtiö on sangen suuressa määrässä edistänyt Kymijoen säännöllisten tulvien lisääntymistä. Se yhtiö on, ellen väärin muista, noin 40 vuotta uittanut puita siinä joessa, siinä on uitettu useampia kymmeniä miljoonia tukkeja, ja kun tie- ja vesirakennusten ylihallitus ei ole vähemmässäkään määrässä tahtonut valvoa sitä asiaa, millä tavalla tukkeja uitetaan, on sanottu yhtiö vallan lähes mielivaltaisesti tukkeja uittanut. Useasti seisotetaan juuri noiden koskien niskoille suuria tukkisumia viikkokausittain ja jokainen asiantuntija tietää, kuinka paljon silloin painuu niin sanottuja rampeja tukkeja pohjaan, veden puserruksen läpileikkauksessa. Nämä syyt, jotka tulvia ovat edistäneet, ovat anomuksentekijät jättäneet lähes huomioonottamatta. Sen sijaan sademäärien vaihtelemiselle eri alueilla on pantu hyvin suurta painoa, mutta minä olen varma — ja, jos en väärin muista, ovat n. s. jokivarren pikkutilalliset useasti, jopa muistaakseni virallisestikin, tehneet siitä valituksia, — että hallitus ei vähimmässäkään määrässä valvo, millä tavalla sanotussa joessa tukkeja uitetaan. Kun tuo yhtiö on kerran ollut yhtenä suurena tekijänä noitten koskien tukkeamisessa, ja kun sille niitten koskien raivaamisesta vastaisuudessa tulisi olemaan hyötyä, olisi, minun käsittääkseni, vallan luonnollista, että jollain tavalla koetettaisiin tämä yhtiö velvoittaa noita koskia raivaamaan. Minä en vastusta asian lähettämistä talousvaliokuntaan, mutta minä tahtoisin tälle valiokunnalle huomauttaa, että asiasta otettai-

siin mahdollisimman tarkasti selkoa ja mahdollisimman tarkasti sitä harkittaisiin juuri siihen tapaan, että lahjaksi ei valtiovaroja, tuota neljättä miljoonaa, siihen uhrattaisi, vaan koetettaisiin löytää muita keinoja sanotun joen koskien perkaamiseksi. Minun käsittääkseni niitä keinoja on löydettävissä. Valtionvarat lahjana, kuten alussa jo sanoin, eivät käsittääkseni nyt joudu oikeisiin tarkoituksiin. Niille on reikiä monta vertaa suurempiarvoisten uudistusten toimeenpanemisessa.

Ed. T u l i k o u r a: Koska olen tuon anomuksen allekirjoittajoita ja viimeinen puhuja on koettanut tässä leimata, että tuo anomus olisi laadittu silmälläpitäen tukkiyhtiöitten ja suurviljelijäin etuja, tahdon sanoa, että en tiedä, lieneekö hänelle Kyminlaakso tunnettu vai ei, mutta jos hän tarkkaan sen tuntisi, ei hän tuollaisia väitteitä sanoisi. Kun äsken Kyminlaakson alueilla tulva oli, olivat veden peittämät alueet miltei kaikki pienviljelijäin tiluksia. Suurviljelijäin tiluksia tulva silloin hyvin pienessä määrässä kosketteli, johonkin kulmaan vaan sitä sattui, jota vastoin pienviljelijät enimmän kärsivät. Tämän vaan tahdon merkitä ja talousvaliokunnan huomioon otettavaksi saattaa, että juuri pienviljelijät tulvasta kärsivät. Monenkin pienviljelijän tilan kaikki tilukset ovat olleet veden peittäminä, niin että he ovat saaneet kulkea aluksilla asuntohuoneistaan.

Ed. A r a j ä r v i: Sen lisäksi mitä viimeinen puhuja lausui, pyydän huomauttaa, että tätä asiaa on tutkittu vuosikymmenien kuluessa, sekä yksityisesti että valtion puolesta, ja siten on asiapapereita saatu, jotka antavat asiasta aivan toisenlaisia tietoja kuin mitä ensimäinen puhuja täällä esitti.

Minun luullakseni hänen lausuntonsa väri johtuu enemmän siitä, että Kymin lauttausyhtiössä on lakko ja työtaistelu työväen kanssa, jonka takia puhuja sovitti Kymin lauttausyhtiön tämän asian yhteyteen. Minä kyllä tunnustan, että lakko on puhujalle hyvin kipeä juttu, — ja koskee sitä seutua, mistä edustaja on, ja jota minäkin edustan, mutta en minä luule, että sillä tapaa sentään kuivataan Kymijoen koskia, sillä ei niitä ole tähänkään saakka saatu kirkumalla peratuiksi. Siinä voidaan kyllä ehdottaa valtioavun lisäksi toisiakin toimenpiteitä, johon minulla puolestani ei ole mitään vastaan, mutta en minä luule, että sen luontoista evästystä kuin valiokunta saa edust. Wesan lausunnosta, vallan paljon tarvitaan. Minä puolestani kehoitan valiokuntaa tässä suhteessa perehtymään niihin asiakirjapapereihin, joita Kyminjoen perkausasiassa ovat suorittaneet sekä tietomiehet että vähemmän tietomiehet, sekä suuret että pikkutilalliset, sekä sosialistit että porvarit. Tässä asiassa ovat paikkakuntalaiset ja paikkakunnalla käyneet kaikki yksimieli-

siä, paitsi ne, jotka eivät yhteisestä edusta välitä, tahi eivät sitä ymmärrä.

Ed. W e s a: En ymmärrä, missä tarkoituksessa ed. Arajärvi veti Kymin uittoyhtiön työmailla olevan työselkkauksen tämän asian yhteyteen. Enhän minä siitä puheessani yhtään mitään maininnut, mutta nyt minä siitä mainitsen, etteikö ole sangen paljon perää siinä, että juuri tänä kesänä ovat Kymin koskia tukkineet suomettarelaiset ja ruotsikkoyhtiöt yhteisestä tuumasta oikein urakalla. Siellähän työselkkaus on vaikuttanut näiden koskien tukkeamiseen aika tavalla. Kun siellä monet viikot ovat suuret tukkisumat seisoneet koskien niskoilla, kun työ ei ole voinut säännöllisesti käydä, tiedän, että on tuhansittain, enpä erehdy jos sanon kymmeniätuhansia puita, vajonnut kosken pohjaan. Tämä vaikuttaa veden juoksuun hyvin suuressa määrässä. Ed. Tulikouralle minä pyydän sanoa siitä sanotun jokivarren asukasten tuntemisesta, että minä kukaties tunnen näitä seutuja yhtä hyvästi kuin herra Tulikourakin ja minä tiedän, että sanotun joen varsilla on sangen monia suuria rikkaitten herrojen kartanoita ja ne omistavat sanotun vesistön varsilla maita vähintään yhtäpaljon kuin pikkutilalliset. Ja vaikkapa tulvien vahinko koskee pikkutilallistenkin maita, ei nyt tällä kertaa mielestäni ole niin suurta painoa pantava tuohon sanaan »pikkutilallinen», sillä minä tiedän ihan varmasti, että tässä maassa muualla asuvat pikkutilalliset ovat taloudellisessa suhteessa monta kertaa huonommassa asemassa kuin pikkutilalliset sen jokivarren varsilla ovat.

Ed. T u l i k o u r a: Minä pyysin puheenvuoroa uudelleen huomauttaakseni mitä jo aikaisemmin lausuin. Olen nim. matkustanut koko Kyminlaakson läpi juuri vesitulvien aikana ja voin siis, näkemäni perusteella, mainita, että vesi pääasiassa teki tuhojaan pienviljelijäin alueilla, suurviljelijät kun yleensä omistavat korkeammat maat Kyminlaaksossa. Pyytäisin vielä viimeiselle puhujalle huomauttaa, että minun käsitykseni mukaan jos joku yhtiö joutuu rettelöitten esineeksi ja siitä johtuu vahinkoa suurelle yleisölle, niin, kun se vaan ei satu sosialidemokraatteihin, ei yhteiskunnan auttavan käden tarvitse tulla väliin.

Ed. W a l a v a a r a: Minä pyydän kannattaa niitä mielipiteitä, joita ed. Wesa täällä toi esiin. Ed. Tulikouralle pyydän huomauttaa, että tuskinpa vesi sentään vielä tietää niin tarkkaan erottaa suurten kartanojen tiluksia pientilallisten tiluksista. Varmaan se tekee tuhojaan suurten kartanoitten tiluksilla samalla korkeudella,

saman joen varrella, jos se kerran pikkuviljelijäin tiluksille löytää tiensä.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi, lähetetään anomusehdotus n:o 51 Talousvaliokuntaan.

Seuraava istunto on ensi perjantaina kello 6 i. p.

Istunto päättyy kello 10,02 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
Ph. Suuronen.

---

11. Perjantaina 28 p. elokuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

1) Edust. Tulikouran y. m. Edusk. esit. N:o 9 sisältävä ehdotuksen asetukseksi 19 p:nä kesäk. 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:ään pantavasta lisäyksestä.

2) Edust. Käkikosken y. m. anom. ehd. N:o 222 runsaamman valtioavun myöntämisestä pelastavaa siveellisyystyötä tekeville yksityisille ja laitoksille.

3) Edust. Helenius-Seppälän ja Kaarneen anom. ehd. N:o 223 työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusta koskevan arm. esityksen juoduttamisesta ynnä suunnitelman laatimisesta leskien ja orpojen, ilman omaa syytään työttömien ja satunnaisesti sairaiden mahdollisen avustamisen järjestämiseksi.

4) Edust. Helenius-Seppälän ja Kaarnen anom. ehd. N:o 224 valtion työolojen järjestämisestä.

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 1 arm. esit. johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

6) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 1 Eduskunnalle jätetyn anom. ehd. johdosta, joka tarkoittaa Raittiuden Ystävät ja Finlands Svenska Nykterhetsförbund nimisten seurojen sekä Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla.

7) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 2 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa kansankirjastojen avustamista.

8) Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 eräänlaatuisia yhteismetsiä koskevan arm. esityksen johdosta.

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 2 leimasuostuntaa koskevan arm. esityksen johdosta.

10) Pankkivaltuusmiesten kertomus Eduskunnan Pankkivaliokunnalle v:lta 1907.

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa edustajat von Alfthan, Raunio, Tainio ja E. S. Yrjö-Koskinen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. E. S. Yrjö-Koskinen täksi päiväksi sekä huomiseksi ja maanantaiksi, ed. Söderholm huomiseksi, ed. Poutiainen ensi viikon tiistain istunnosta, ed. Rannikko syyskuun 1 p:stä sen 6 p:ään, ed. Heikkinen ja Rosendal ensi viikon ajaksi sekä ed. Weijola yhdeksi viikoksi ensi torstaista lukien.

Ed. Raunio ilmoitetaan sairauden takia estetyksi toistaiseksi saapumasta Eduskuntaan.

Sihteeri lukee seuraavan Pankkivaltuusmiehiltä saapuneen kirjelmän:

Suomen Eduskunnalle.

Suomen Eduskunnan Pankkivaltuusmiehiltä.

Sittenkuin pankkivaltuusmiehet 24 päivänä maaliskuuta 1908 ovat lähettäneet viimeksi koossa olleille valtiopäiville sellaisen kirjelmän kuin oheenliitetty kopia osoittaa, saavat Pankkivaltuusmiehet, viitaten mainittuun kirjelmään, sen lisäksi kunnioittaen ilmoittaa, että entinen Senaattori Lennart Gripenberg, joka 18 päivänä lokakuuta 1907 on valittu olemaan osallisena kaikissa Pankkivaltuusmiesten käsiteltävissä asioissa, viime kesäkuussa on muuttanut pois paikkakunnalta jonka vuoksi hän ei ole tilaisuudessa enään ottamaan osaa kaikkiin Pankkivaltuusmiesten käsiteltäviin asioihin. Helsingissä 7 päivänä elokuuta 1908.

E. G. Palmén.
Heikki Lindroos. A. Listo. H. G. Paloheimo.
Gösta Björkenheim. Onni Hallstén.

G. E. Winter.

Kopia.

Suomen Eduskunnan
Pankkivaltuusmiehet.

Helsingissä
24 p. maaliskuuta 1908.

N:o 27.

Suomen Eduskunnalle.

Sen johdosta, että Valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n 2:n kohdan mukaan Pankkivaltuusmiehistä vuoron mukaan vuosittain kahden tulee erota, ovat toimitetussa arpomisessa joutuneet eroamaan, niistä kolmesta valtuusmiehestä, joiden tulee olla osallisina kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa, Professori Vapaaherra E. G. Palmén sekä niistä kolmesta valtuusmiehestä, joiden tulee olla osallisina kaikkien valtuusmiesten yhteisesti ratkaistavissa asioissa, Tilanomistaja H. G. Paloheimo.

Siihen nähden, että varamiehistä Kauppias K. H. Renlund viime helmikuussa on kuollut, ovat valtuusmiehet olleet sitä mieltä, että ratkaistaessa kysymystä siitä, ketkä varamiehistä ovat vuorossa eroamaan, Kauppias Renlund vainaja oli pidettävä ikäänkuin arvan kautta eronneena, joten jälellä olevista varamiehistä ainoastaan yhden oli erottava, ja on varamiehistä arvan kautta joutunut eroamaan Filosofianmaisteri O. Hallstén, minkä Pankkivaltuusmiehet täten saavat Eduskunnalle kunnioittaen ilmoittaa.

E. G. Palmén.
Heikki Lindroos. Lennart Gripenberg. H. G. Paloheimo.
W. A. Lavonius. H. M. J. Relander.

G. E. Winter.

Kopian oikeaksi todistaa: Helsingissä 7 päivänä elokuuta 1908.

G. E. Winter.

P u h e m i e s : Kun pankkivaltuusmiehet ovat lähettäneet aivan samanlaisen kirjelmän pankkivaliokunnalle, ei tämä kirjelmä, joka on tarkoitettu vaan Eduskunnalle tiedoksiantamista varten, antane aihetta mihinkään toimenpiteisiin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Lisäys säästöpankkiasetukseen.

Esitetään ed. Tulikouran y. m. eduskuntaesitys n:o 9 sisältävä ehdotuksen asetukseksi 19 p:nä kesäk. 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:ään pantavasta lisäyksestä (Liitteet X siv. 11).

Puhemies: Tämä asia on ollut pöydällä viime istunnosta. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ståhlberg: Valtiopäiväjärjestyksessä on säädetty, mitkä asiat kuuluvat kuhunkin niistä lakimääräisistä valiokunnista, jotka valtiopäivillä on asetettava. Ja sen lisäksi säätää 35 §:n 2 momentti, että ylimääräiseen valiokuntaan, joka näiden lakimääräisten lisäksi asetetaan, voidaan, jos siinä on vähintään 12 jäsentä, lähettää sellainenkin asia, joka laadultaan olisi lakimääräisen valiokunnan valmisteltava.

Tästä johtuu, että, käsittääkseni, sellaista asiaa, joka selvästi kuuluu johonkin lakimääräiseen valiokuntaan, ei voida toiseen lakimääräiseen valiokuntaan siirtää. Mutta nyt esillä oleva asia, säästöpankeista annettua asetusta koskeva, ei nimenomaisesti kuulu mihinkään muuhunkaan lakimääräiseen valiokuntaan kuin pankkivaliokuntaan, ja mitään laillista estettä sen pankkivaliokuntaan lähettämisellä ei sentähden ole. Mutta V. J. myöntää myös tällaisten asiain, ja yleensä kaikkien asiain, lähettämisen ylimääräiseen valiokuntaan, ja laki- ja talousvaliokunta on mielestäni sopivampi esillä olevaa lainsäädäntöasiaa käsittelemään kuin pankkivaliokunta, jonkatähden tällä perusteella puoltaisin asian lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Ed. Tulikoura: Kun viime istunnossa ehdotin asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan, tein sen siitä syystä, että tässä on kysymyksessä lyhyt lainlisäys, sekä toiseksi sen vuoksi, että tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä oli eduskunta jo lähettänyt saman kysymyksen lakivaliokuntaan. Ehdotusta, että asia nyt lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan, vastustan, koska asialla ei ole mitään taloudellista puolta, sekä toiseksi, koska laki- ja talousvaliokuntaan on jo lähetetty niin pitkiä lakiehdotuksia, että tämän lähettäminen sinne olisi samaa kuin asian hautaaminen, mikä ei suinkaan olisi yhtä kunniallinen hautaus kuin mikä täällä rautatieasioiden osaksi tuli.

Keisarillisen Suomen senaatin kamaritoimituskunta on virkakirjeellä N:o 560, 9 p:ltä marraskuuta 1897, säästöpankkien rahoista

määrännyt, että kunnallisia, kirkollisia y. m. sen laatuisia varoja säästöpankeilla ei ole oikeus ottaa talletettavaksi. Tällainen määräys on nykyään jo häpeäpilkku meidän laissamme.

On jo kyllin kokemuksia siitä, että kokonaiset kunnat, kirkkoyhdyskunnat, yhdistykset ja säästöpankit eivät tätä lakia enää ole noudattaneet moneen vuoteen, vaan ovat tästä huolimatta jo mainitunlaisia varoja säästöpankkeihin tallettaneet. Taas ne kunnat ja kirkkokunnat sekä yhdistykset, jotka tätä lakia ovat noudattaneet, ovat saaneet itsellensä tämän kautta hankaluuksia matkan pituuksien y. m. kulunkien kautta, saattaessaan varojansa kauppapankkeihin, kun yhtä mukavasti olisivat voineet tehdä talletuksensa oman kuntansa säästöpankkiin.

Sitä valiokuntaa, mihinkä eduskunta asian lähettää, pyytäisin ottamaan juuri nämä seikat huomioonsa, ja ottamaan asian käsiteltäväksi sellaisena, niiden joukkoon, että se vielä tänä istuntokautena saisi päätöksensä.

Koska nyt puhemiesneuvosto on ehdottanut asian lähettämistä pankkivaliokuntaan, ja niinmuodoin selittänyt tällä eduskunnalla olevan oikeuden tällaisia asioita pankkivaliokuntaan lähettää, niin luovun ehdotuksestani ja yhdyn puhemiesneuvoston ehdotukseen.

Ed. S e t ä l ä : Minäkin puolustaisin puhemiesneuvoston ehdotusta, sillä perustuksella, että pankkivaliokunta lienee ainoa valiokunta, jolla on jonkinlainen mahdollisuus käsitellä tätä asiaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Kun ed. Ståhlbergin ehdotusta, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan, ei ole kannatettu, niin sitä ei voi asettaa äänestettäväksi, joten eduskunnalla ei ole muuta ehdotusta kuin puhemiesneuvoston ehdotus.

Eduskuntaesitys N:o 9 lähetetään P a n k k i v a l i o k u n t a a n.

2) Valtioapu pelastavaan siveellisyystyöhön.

Esitetään ed. Käkikosken y. m. anomusehdotus n:o 222, runsaamman valtioavun myöntämisestä pelastavaa siveellisyystyötä tekeville yksityisille ja laitoksille (Liitteet VI siv. 114).

Ed. K ä k i k o s k i selostaa sen lausuen:

Vaikka viime valtiopäiville jätettiin samaa asiaa koskeva anomus, on tämä anomus kuitenkin muuttuneiden olosuhteiden vuoksi aivan uusi. Siitä syystä, ja koska asian kiireellisyyden vuoksi tahtoisin aivan erityisesti kiinnittää eduskunnan huomiota siihen

asiaan, jota tämä anomus koskee, niin pyydän saada lukea sekä perustelut että ponnet.

Anomusehdotus lähetetään puhujan ehdotuksesta Sivistysvaliokuntaan.

3) Työkyvyttömyys ja vanhuusvakuutus.

Esitetään ed. Helenius-Seppälän ja Kaarneen anomusehdotus N:o 223, työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen jouduttamisesta ynnä suunnitelman laatimisesta leskien ja orpojen, ilman omaa syytään työttömien ja satunnaisesti sairaiden mahdollisen avustamisen järjestämiseksi.

Anomusehdotuksen selostaa ed. Helenius-Seppälä ja lähetetään se hänen ehdotuksestaan Työväenasiainvaliokuntaan (Liitteet IX siv. 89).

4) Valtion työt.

Esitetään ed. Helenius-Seppälän ja Kaarneen anomusehdotus n:o 224, valtion työ-olojen järjestämisestä.

Selostajansa ed. Helenius-Seppälän ehdotuksesta anomusehdotus lähetetään Työväenasiainvaliokuntaan. (Liitteet IX siv. 75).

5—10) Pöydälle panoja:

Esitetään ja pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi istuntoon:

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 1, arm. esityksen johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista;

6) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 1, Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa »Raittiuden Ystävät» ja »Finlands Svenska Nykterhetsförbund» nimisten seurojen, sekä Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla;

7) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 2 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa kansankirjastojen avustamista;

8) Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 eräänlaatuisia yhteismetsiä koskevan arm. esityksen johdosta ja

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 2 leimasuostuntaa koskevan arm. esityksen johdosta.

10) Pankkivaltuusmiesten kertomus Eduskunnan Pankkivaliokunnalle vuodelta 1907, pannaan samaten pöydälle ensi istuntoon.

Puheenvuoron saa, tehdäkseen erään ilmoituksen:

Ed. Yrjö Mäkelin: Sen johdosta, että eduskunnan herra puhemies suvaitsi eduskunnan viimeksi pidetyssä istunnossa antaa sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään kuuluvalle edustajalle Edvard Valpas Hänniselle nuhteet sen puheen johdosta, jonka mainittu edustaja piti kieltolakia koskevaa välikysymystä käsiteltäessä, pyytää sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tuoda kauttani julki seuraavan lausunnon:

Ryhmän jäsenet ovat tarkastaneet mainitun edustajan puheen, sellaisena kuin se tulee otettavaksi valtiopäiväin keskustelupöytäkirjaan, ja ovat ryhmän jäsenet havainneet, ettei mainittu puhe sisältänyt mitään sellaista, joka olisi tosiasiallisesti voinut aiheuttaa minkäänlaista toimenpidettä puhemiehen puolelta, vaikka puhemies olisikin mahdollisimman ahdasmielisesti tahtonut tulkita Valtiopäiväjärjestyksen tällaista tapausta edellyttävää kohtaa.

Ryhmän jäsenistä on puhemiehen menettely tässä asiassa ollut sitäkin käsittämättömämpää, koska puhemies, joka on johtanut hajoitetunkin eduskunnan keskusteluja kaksilla edellisillä valtiopäivillä, ei ole silloin katsonut tarpeelliseksi antaa muistutusta eräille porvarillisille edustajille, vaikka heidän antamansa lausunnot ovatkin, erinäisiä kysymyksiä käsiteltäessä, sisältäneet yhtä ja toista, minkä olisi voinut selittää ei ainoastaan pilkaksi, vaan vieläpä loukkaukseksikin eräitä henkilöitä vastaan, puhumattakaan sosialidemokraattisesta puolueesta, joka on ollut —ja saa puolestamme kernaasti olla — porvarillisten viskomain solvausten maalitauluna. Myöskin hallituksen jäseniä ja heidän toimenpiteitään on eduskunnan istunnoissa mielestämme arvosteltu, porvarillistenkin taholta, vähintään yhtä »arvottomasti», käyttääksemme nyt sitä sanaa, kuin mitä tässä suhteessa sisälsi mainitun edustajan puhe.

Tämän tähden, ja koska on syytä varoa, ettei puhemiehen tässä asiassa noudattama menettelytapa pääsisi muodostumaan miksikään merkitykselliseksi ennakkotapaukseksi, johon vedoten voitaisiin vastaisuudessa rajoittaa kansanedustajille kuuluvaa puhevapautta, panee sosialidemokraattinen edustajaryhmä, samalla kun se ilmoittaa olevansa kokonaan sen käsityskannan takana, minkä edustaja Edvard Valpas Hänninen toi puheessaan ilmi, mitä vakavimman vastalauseen puhemiehen menettelyä vastaan.

Puhemies: Pyydän huomauttaa, että vastalausetta ei saa panna viime istunnossa tapahtunutta menettelyä vastaan, mutta kyllä saa puhua sen laillisuudesta, mitä täällä tapahtuu.

Ed. Yrjö Mäkelin: Lisäksi on sosialidemokraattinen eduskuntryhmä sitä mieltä, ettei puhemies, antaessaan edustaja

Edvard Valpas Hänniselle muistutuksen, ole toisessakaan suhteessa noudattanut niitä määräyksiä, mitkä löytyvät Valtiopäiväjärjestyksessä tämänlaisten tapausten varalta. Valtiopäiväjärjestyksen 48 §:ssä, johon viime istunnossa, tämän asian yhteydessä, eräät porvarilliset edustajat viittasivat, selitetään selvin sanoin, että puhemiehen, jos joku ei esiinny vakavasti ja arvokkaasti, tai jos joku puheessaan käyttää pilkallisia tahi muuten sopimattomia sanoja hallituksesta tahi yksityisistä henkilöistä — että puhemiehen on kutsuttava sellainen puhuja järjestykseen, tai äärimmäisessä tapauksessa kiellettävä häntä puhumasta. Tätä oikeuttaan ei puhemies käyttänyt, vaan antoi hän sen sijaan puhujalle nuhteet vasta kolmatta tuntia senjälkeen kun kyseenalainen puhe oli pidetty. Näin menetellessään otti puhemies itselleen sen oikeuden, joka Valtiopäiväjärjestyksen mukaan tällaisissa tapauksissa kuuluu eduskunnalle, sillä Valtiopäiväjärjestyksessä säädetään nimenomaan, että eduskunnan asiana on tutkia, onko edustaja, joka on rikkonut järjestystä, saapa puhemieheltä nuhteet j. n. e. Kun ei puhemies alistanut asiata eduskunnan päätettäväksi, ja kun ei siitä edustajainkaan taholta ehdotusta tehty, voinemme sanoa, että puhemiehen menettely ei ollut sopusoinnussa Valtiopäiväjärjestyksen määräysten kanssa.

P u h e m i e s : Ed. Mäkelinin lausunnon johdosta pyydän, väärikäsitysten välttämiseksi, lausua, että puheenalainen huomautukseni ei sisältänyt sellaisia nuhteita, joista V. J:n 48 pykälä mainitsee vaan perustuu menettelyni siihen, että puhemies on V. J:n mukaan oikeutettu kutsumaan edustajaa järjestykseen. Huomautukseni ei ollut muuta kuin tällainen järjestykseen kutsuminen puheen loputtua. Minä ainakin käsitän asian siten, että puhemies on oikeutettu, sekä puheen kuluessa että sen jälkeen, tekemään muistutuksia puheen sopivaisuudesta, jos hän katsoo siihen syytä olevan.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyy kello 6,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
Ph. Suuronen.

---

12. Tiistaina 1 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 1 arm. esityksen N:o 7 johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 2 leimasuostuntaa koskevan arm. esityksen N:o 6 johdosta.

3) Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 eräänlaatuisia yhteismetsiä koskevan arm. esityksen N:o 3 johdosta.

Esitetään:

4) Pankkivaltuusmiesten kertomus.

Ainoa käsittely:

5) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 1 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa Raittiuden Ystävät ja Finlands Svenska Nykterhetsförbund nimisten seurojen sekä Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla.

6) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 2 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa kansankirjastojen avustamista.

Pöydälle panoa varten esitetään:

7) Laki- ja Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 arm. esityksen N:o 5 johdosta, joka koskee erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi.

8) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 1 Suomen Pankin ohjesäännön 18 ja 19 §§:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ed. J. M. Korhonen, Raunio ja Sivenius.

Ilmoitusasiat.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Raunio sairauden takia tämän kuun 9 p:ään, ed. J. M. Korhonen tämän kuun 7 p:ään, ed. Nissinen yksityisten asian takia tämän kuun 4 ja 5 päiväksi, ed. Ahmavaara, niinikään yksityisten asian takia, yhdeksi viikoksi ensi perjantaista lukien, ed. Pennanen, Mäki ja Junnila yksityisten asiain takia ensi perjantain istunnosta.

Uusi eduskuntatalo.

P u h e m i e s : Vuoden 1907 valtiopäivillä asetettiin, niinkuin tiedetään, erityinen valtuuskunta valmistamaan kysymystä uuden eduskuntatalon rakentamisesta. Maaliskuun 30 p:nä tänä vuonna antoi valtuuskunta kertomuksen toiminnastaan ja 6 p:nä huhtikuuta eduskunta lähetti kertomuksen valtiovarainvaliokunnalle. Mutta kun eduskunta samana päivänä hajotettiin, jäi asia silloin sikseen. Tuo valtuuskunnan kertomus on nyt jaettu tällekin eduskunnalle ja jotta alote asiassa näilläkin valtiopäivillä saataisiin aikaan, on kansliatoimikunta katsonut asiaksensa ehdottaa eduskunnalle että eduskunta päättäisi lähettää mainitun eduskuntatalovaltuuskunnan kertomuksen valtiovarainvaliokunnalle, asian valmistamista ja ehdotuksen tekemistä varten.

Ehdotus hyväksytään.

Kansatieteellinen ulkomuseo.

Antellin kokoelmain valtuuskunnan viimeksi koossa olleelle Eduskunnalle antama ja nyttemmin jälleen edustajille jaettu lausunto kansatieteellisestä ulkomuseosta lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta S i v i s t y s v a l i o k u n t a a n.

Tulo- ja menosääntö v:ksi 1909.

Sihteeri lukee seuraavan Valtiovarainvaliokunnalta saapuneen kirjelmän:

Suomen Eduskunnan
Valtiovarainvaliokunta

Helsinki
Elokuun 27 p. 1908.
N:o 6.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunta on Valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi lykännyt Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen N:o 8 varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä, ja siitä annettavassa mietinnössään Valiokunnan tulee ottaa huomioon myös kaikki Eduskunnan päätökset, jotka vaikuttavat 1909 vuoden tulo- ja menosääntöön. Jotta mainitun mietinnön valmistamiseen jäisi riittävästi aikaa, saa Valiokunta kunnioittaen ehdottaa, että nyt jo määrättäisiin, milloin viimeistänsä on Eduskunnassa käsiteltävä sellaiset anomus- ja esitysehdotukset, jotka aiheuttavat muutoksia mainitun vuoden tulo- ja menosääntöön. Valiokunta pyytää puolestaan ehdottaa, että tällaiseksi määräpäiväksi asetettaisiin perjantai, lokakuun 9 päivä.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta.

E. G. Palmén.

L. Harmaja.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta kirjelmä pannaan pöydälle ensi istuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Suostuntavero pelikorteista.

(1 K.)

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 1 armollisen esityksen johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

Mietinnön 2 sivulla olevan ensimmäisen ponsilauseen johdolla

otetaan nyt ensimmäisen käsittelyn alaiseksi arm. esityksessä N:o 7 oleva

Ehdotus Asetukseksi siitä suostuntaverosta, joka on pelikorteista suoritettava.

Samalla sivulla oleva, pelikorttisuostunnasta kertyvän tulomäärän arvioimista koskeva toinen ponsilause sitävastoin lykätään käsiteltäväksi asetusehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua.

Kun ei kukaan pyydä puheenvuoroa, julistetaan asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 61 §:n mukaisesti Suureen valiokuntaan.

2) Leimasuostunta.

(1 K.)

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 2 leimasuostuntaa koskevan armollisen esityksen johdosta.

Mietinnön 2 sivulla olevan ensimmäisen ponsilauseen johdolla otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi arm. esityksessä N:o 6 oleva

Ehdotus Asetukseksi leimasuotunnasta Suomen Suuriruhtinaanmaassa vuonna 1909,

jota vastoin mietinnön samalla sivulla oleva, leimasuostunnasta kertyvän tulomäärän arvioimista koskeva toinen ponsilause jätetään käsiteltäväksi mainitun asetusehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua.

Keskustelu:

Ed. Palmén: Minä pyydän ainoastaan ilmoittaa, että minä puolestani olen valiokunnassa kannattanut sitä mielipidettä, joka on vastalauseessa esitetty, vaikka tosin olisin tahtonut perustelua vähän laajemmaksi. En kuitenkaan tahtonut omasta puolestani saada asiaa jäämään pöydälle. Sentähden tyydyn ilmoittamaan, että minä täydelleen kannatan sitä periaatetta, joka on lausuttu vastalauseessa.

Ed. Grotenfelt: En tahdo kieltää, ettei se asia, josta vastalauseen tekijä on huomauttanut, ansaitse kaikkea huomiota ja mahdollisesti muutos siihen suuntaan olisi asetukseen sovitettava. Vaan niin aivan mutkaton ei sittenkään tämä asia ole. Voi olla erimielisyyttä siitä, onko tämmöisiin hyviin tarkoituksiin testamentatut varat kokonaan vapautettavat perunkirjoitusmaksusta, vai olisivatko ne ainoastaan asetettavat edullisempaan asemaan. On huomautettu, että kun tämmöiset pääomat lahjoitusten kautta tulevat luultavasti kaikiksi ajoiksi vapautetuiksi maksuista valtiolle, ne voisivat kumminkin nyt, perunkirjoituksessa, kestää jonkinlaisen verotuksen. Myöskin ansainnee miettimistä, ovatko kaikki ne tarkoitukset, jotka vastalauseessa luetellaan, ja kaikki ne seurat, jotka siinä mainitaan,

sitä laatua, että täydellinen vapautus perunkirjoitusmaksuista olisi paikallaan. Kun eduskunnan ennen tekemästä anomuksesta, kuten mietinnössä on huomautettukin, on asetettu komitea pohtimaan kysymystä erityisestä perintö-, lahja- ja testamenttiveroa koskevasta laista, ja siinä myöskin lausutaan toivomus, että tätä asiaa olisi joudutettava, on mielestäni oikeampaa ja viisaampaa, että tällä kerralla jätetään lisäyksen tekeminen vastalauseentekijän haluamaan suuntaan sikseen, ja odotetaan tuloksia mainitun komitean töistä.

Ed. von Alfthan: Jag vill icke i detta sammanhang gå vidlyftigare in i saken, då ju betänkandet kommer före i stora utskottet. Jag vill blott med anledning af den senaste talarens anförande påpeka, att det snarare var på grund af ett förbiseende än på grund af afsikt, som testamente för välgörande ändamål belades med skatt. Så länge vår stämpelförordning bestått, eller åtminstone i decennier, ha testamenten för välgörande ändamål utgjort undantag, men då denna nya förhöjda arfskattstämpel infördes, hvilket skedde efter mycket hastig beredning, blef af förbiseende denna omständighet icke observerad. Hvad sedan beträffar totalt befriande eller en delvis beskattning, så låter sig icke sådan genomföras i den riktning som hr Grotenfelt anfört, emedan man icke kan införa arfsdelsskatt i sådan här form, utan måste denna önskvärda reform anstå till dess den nya arfskattelagen kan komma till stånd. Med god vilja från alla håll torde det ändå ännu dröja 3 à 4 år, innan den nya lagen trädt i gällande kraft. Då det sålunda gäller flere år och förbättringen är jämförelsevis lättgenomförd, bör rättelsen nu ske.

Ed. Vikman: Katsoen siihen että meillä eduskunnan viime vuonna tekemän päätöksen mukaan on toistaiseksi tämän vuoden alusta voimassa niin raskas perintövero eräissä tapauksissa, että se voipi kohota aina 26,4 %:iin, on se mielestäni silloin, kun se koskee perintöjä, jotka siirtyvät yleishyödyllisiin tarkoituksiin, niin luonnottoman korkea, ettei tällaista epäkohtaa olisi edes pitempää aikaa sallittava, vaan olisi minun mielestäni syytä, vastalauseessa esitetyn perusteen nojalla, muuttaa nämät yleishyödyllisiin tarkoituksiin menevät perinnöt vapaiksi leimaverosta. Pyytäisin että suuri valiokunta ottaisi mietintöön liitetyn vastalauseen huomioonsa.

Ed. Schybergson: I anledning af hr Grotenfelts yttrande ber jag få nämna, ett ärendets beredning i denna del icke är öfverlämnad åt den af honom nämnda komitén, utan åt lagberedningen, hvilket ju dock icke ändrar någonting i sak. Hr Grotenfelts yttrande kunde äfven för öfrigt gifva anledning till anmärkning, så t. ex. då han säger, att testamenterade medel icke vidare i någon form kunde komma att underkastas beskattning. Detta beror naturligtvis på,

huru en blifvande lag om inkomstskatt formuleras. Hvad den kommunala beskattningen beträffar, så äro för ingen del alla allmänna inrättningars fonder befriade från beskattning. För min del finner jag att de af hr Vikman framhållna synpunkterna äro af den art, att missförhållandet ju förr dess bättre bör afhjälpas.

Päätös:

Asetusehdotuksen ensimäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 61 §:n mukaisesti keskustelupöytäkirjan seuraamana Suureen valiokuntaan:

3) Eräänlaatuiset yhteismetsät.

(1 K.)

Esitetään Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 eräänlaatuisia yhteismetsiä koskevan armollisen esityksen johdosta.

Mietinnöstä otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva Ehdotus Asetukseksi eräänlaatuisista yhteismetsistä.

Keskustelu:

Ed. John Hedberg: Innan detta betänkande går vidare, ber jag att få göra vissa påpekanden och lämna några upplysningar, som äro nödiga för ärendets rätta uppfattning.

I betänkandet talas om det förslag rörande vissa slag af samfälda skogsmarker, som beröres i petitionen N:o 3. Utskottet har för det mesta följt propositionen, utom i § 3. Där ha afvikelser gjorts, hvilka äro af icke ringa betydelse. I det stora lagförslaget om vård af skog, hvilket ännu icke från utskottet kommit till kammaren, finnes stadgadt att en institution, som kallas läneskogsnämden, tillkommer. Denna myndighet är, då den har såsom underlydande de s. k. kommunala skogsnämderna, af icke ringa betydelse, emedan det är nödvändigt för dessa kommunala skogsnämder, att det öfver dem finnes en fackmyndighet, som eger att snabbt och i första hand afgöra förekommande ärenden. På samma sätt förhåller det sig också med afseende å bestämmelserna för det fall, att föreskrifven förvaltning af samfäld skogsmark icke iakttages eller hushållsplanen icke följes. Det är alldeles nödvändigt, att det finnes en fackmyndighet, som har rätt att utfärda förordnanden, hvilka blifva bestående ända tills besvär anförts inför laga domstol och af domstol möjligen blifvit kullhäfda. Detta betraktelsesätt har emellertid utskottet icke godkänt. Utskottet har ansett, att den första myndigheten öfver kommunala skogsnämder skulle vara domstolen, d. v. s. i detta fall häradsrätten. Nu skola vi emellertid komma ihåg, att häradsrätten sammanträder ordinariter endast tvänne gånger under årets lopp. Det förflyter således betydande intervaller, innan domstol kan fås tillsammans, ifall man icke begagnar sig af s. k. extra ting.

Med afseende å de ärenden åter, som kunna uppstå vid vård af samfäld skog, är det oundgängligen nödvändigt, att de bli hastigt och, såvidt möjligt, fackmannamässigt afgjorda. Detta skulle just läneskogsnämd kunna åstadkomma, emedan i densamma sitta, bland andra, medlemmar af de kommunala skogsnämderna och dessutom en af forststyrelsen utsedd fackman och ytterligare, för att icke den juridiska sidan af saken skall lämnas obeaktad, en medlem, utsedd af hofrätten.

På grund af hvad jag här i korthet har anfört, har jag för min del undertecknat en reservation, i hvilken jag yrkar på att § 3 skulle bibehållas sådan den förekommer i propositionen. Men hvad som icke framgår, och icke behöfver eller kan framgå ur betänkandet, är det, att, då i utskottet beträffande § 3 omröstades om antingen bibehållande af propositionens bestämmelser eller de af majoriteten i betänkandet nu införda formuleringarna, 8 röster stannade emot 8. Det var således lotten som afgjorde den form, som betänkandet nu har. Jag föreställer mig att det är af en viss betydelse för den fortgående behandlingen af ärendet att jämväl detta är kändt.

Ed. Hannes Gebhard: En tahdo tällä kertaa puhua mitään valiokunnan ehdottamasta lakitekstistä. Olen vain kääntänyt huomioni valiokunnan perusteluihin, jotka minun mielestäni eräässä periaatteellisessa kohdassa eivät pidä paikkaansa. Tärkein periaatteellinen syy, jonka hallitus tuopi esille tämän lakiehdotuksen puolesta, joka tarkoittaa yhteismetsiä, on se, että pysyväisesti kestävä, järkiperäinen metsätalous on yleensä kokemuksen mukaan näyttäytynyt mahdottomaksi yksityisillä tiloilla, erityisesti pikkutiloilla. Tällä ei suinkaan tarkoiteta sitä, etteivätkö yhden miespolven aikana pikkutilallisetkin, jotka ovat hankkineet itselleen tarpeellista sivistystä, voisi hoitaa metsiänsä aivan mallikelpoisesti, vaan tällä tarkoitetaan sitä, että tällainen metsänhoito tavallisesti ei voi jatkua polvesta polveen, varsinkaan siellä, missä, niinkuin meillä nyttemmin, maatilat peritään roomalaisen oikeuden mukaan, se on, että kaikki perilliset saavat yhtä suuren osan. Silloin on se perillisistä, joka ottaa tilan haltuunsa, tavallisesti pakoitettu myymään metsänsä putipuhtaaksi, voidakseen taloudellisesti suoriutua kanssaperillistensä kanssa. Tätä tarkoittaa hallituksen perustelukin, kun se sanoo, että kokemus kuitenkin osoittaa, että järkiperäistä metsätaloutta, siten järjestettyä, että se koituu pysyväiseksi tulolähteeksi, ei voida ottaa käytäntöön pienillä tiloilla. Valiokunta sanoo, ettei se ole voinut tätä perustelua hyväksyä, ja kuitenkin tämä on tärkein periaate, jonka vuoksi ollenkaan ryhdytään tällaiseen lainsäädäntöön. Valiokunta väittää, arm. esityksen perustelua vastaan, että »missä sitä vastoin olot ovat kehittyneemmät, ja sekä yleinen että ammattisivistys korkeammalla, on kokemus

osoittanut, että pienvijelijäin vähäisillä metsäaloillakin voidaan kyllä harjoittaa järkiperäistä sekä taloudellisesti kannattavaa metsätaloutta». Tämä valiokunnan lause kyllä pitää paikkansa, mutta valiokunta ei ole huomannut sitä, että tässä on eroitus, toiselta puolen järkiperäisen ja taloudellisesti kannattavan metsätalouden, ja toiselta puolen pysyväisen, kestävän metsätalouden välillä. Tässä on nyt puhe pysyväisestä, kestävästä metsätaloudesta, ja siitä hallituksen esityksessä puhutaan, mutta valiokunta jättää aivan huomioon ottamatta sen, joka tässä on pääasia. Koska siis tämä valiokunnan polemiikki hallituksen armollisessa esityksessä olevaa perustelua vastaan minun mielestäni on epäoikeutettu, niin pyytäisin esittää suurelle valiokunnalle, eikö olisi syytä, että se osa valiokunnan mietintöä, se on melkein kokonaan mietinnön ensi sivu, poistettaisiin.

Ed. Gylling: Kuten muistetaan, lähetettiin talousvaliokuntaan kolme arm. esitystä käsiteltäväksi. Näistä on nyt valiokunta ensimmäiseksi valinnut tämän esityksen eräänlaatuisista yhteismetsistä. Luulisi tästä päättäen, että tämä asia on erityisen tärkeä tai kiireellistä laatua, mutta niin ei ole lainkaan asianlaita. Asia ei ole kiireellinen. Ja mikä on erityisesti huomattava, koko tämä lainsäädäntötoimenpide tulee olemaan väliaikaista laatua. Tiedämmehän nimittäin, että sama asia, jota tämä esitys koskee, s. o. tilattoman väestön asutus, tulee luultavasti uudelleen, toivottavasti tällä istuntokaudella, käsiteltäväksi ja kaikki ne toimenpiteet, mitä tässäkin esityksessä ehdotetaan, tulevat silloin uudelleen käsiteltäviksi. Ei voi ymmärtää sitä, kuinka hallitus on voinut lähettää kaksi niin samanlaista asiaa koskevaa esitystä samoille valtiopäiville, — ettei se ole voinut niitä yhdistää. Sitä ei voi kenties selittää muuten, kuin että tämä kyseessä oleva esitys on ollut valmiina jo pitemmän ajan ja se on jätetty tänne, koska muuta ei ole ollut jätettävissä. Yhtä vähän voi ymmärtää valiokunnan kantaa, kun se on tämmöisen vähäpätöisen asian ottanut käsiteltäväkseen ennen muita, tärkeämpiä asioita, esim. kysymyksiä metsänhoidosta ja tukki-yhtiöiden maanoston kieltämisestä. Yhtä paljon on kummastuttava se kanta, jolle valiokunta tässä on asettunut. Se on nimittäin asettunut sille kannalle, että yhä edelleen jatkettaisiin samaa valtion maiden luovutusta yksityisille, mitä meillä jo vuosisadan on harjotettu. Tässä valiokunta on asettunut toiselle kannalle kuin jopa porvarillisetkin, asiata tutkineet spesialistit ovat asettuneet. Niinpä, kun tämä asia viime vuonna oli maatalousvaliokunnassa esillä, valiokunta asettui yksimielisesti vastaan tätä periaatetta, joka arm. esityksessä on ja jonka valiokunnan enemmistö on hyväksynyt.

Yhtä huomiota herättävä on valiokunnan kanta kysymyksessä paljonko metsämaata tämmöisille tiloille, jotka valtion toimesta ja valtion maasta perustetaan, olisi annettava. Valiokunta nimittäin tah-

too tällaisille tiloille luovutettavaksi metsää yli kototarpeen siihen määrään, että metsä riittäisi tukemaan maanviljelijän taloutta. Tämmöistä periaatetta täytyy pitää vääränä, tämän kautta tultaisiin maanviljelystä ylläpitämään toisen elinkeinon avulla. Toki nyt ne, jotka maanviljelyksen tulevaisuuteen meillä luottavat, myöskin luottavat siihen siinä määrin, että luulevat sen yksin tulevan toimeen, eikä toisen elinkeinon avulla.

Myöskin siinä suhteessa on valiokunta asettunut mielestäni väärälle kannalle, kun se on ottanut tämän lakiehdotuksen yleensä käsiteltäväksi ennen metsälakia, koska tämä lakiehdotus edellyttää, että metsälaki jo on käsitelty. Tässä puhutaan yhteismetsän hoidosta, siis samanlaisista asioista, joita käsitellään arm. esityksessä metsien hoidosta, joka samalle valiokunnalle on jätetty. Valiokunta on kuiminkin ottanut tämän vähäpätöisemmän asian, joka edellyttää suurempaa asiaa, ensimäiseksi käsiteltäväkseen ja jättänyt suuremman myöhemmäksi. Tällä tavoin on tultu samasta asiasta tässä ehdotuksessa tekemään erilaisia ehdotuksia kuin mitä myöhemmin isossa, metsänhoitoa koskevassa lakiehdotuksessa ehdotetaan.

Pääasiassa tällaisilla perusteilla olemme ehdottaneet, että tämä lakiehdotus palautettaisiin takaisin valiokuntaan, ja ettei se palaisi ennenkuin metsänhoitoa koskeva esitys siellä on käsitelty.

Ed. H a i n a r i: Ensimäisen ja osaksi toisenkin vastalauseen tekijät ovat kosketelleet sitä laitosta, jonka tulee huolehtia yhteismetsien hallinnon ja hoidon toimeenpanosta, milloin sitä osakkaan tai osakkaiden huolimattomuudesta ei ylläpidetä. Kyseessä oleva arm. esitys edellyttää, että tällaisena laitoksena tulisi olla lääninmetsälautakunta, eräs käsite, joka on meidän tähänastisessa lainsäädännössämme ollut tuntematon, mutta jonka hallituksen lakialote uudeksi metsänhoitoasetukseksi tuo ilmi. Vastalauseen tekijäin mielestä syntyy, niinkuin sanotaan toisessa vastalauseessa, kirjavuutta meidän lainsäädännössämme ja yhdenmukaisuuden puutetta, kun nyt kysymyksessä olevaan lakiin ehdotetaan täksi laitokseksi kihlakunnanoikeutta, huolimatta siitä että uuden metsälain ehdoituksessa on n. s. »lääninmetsälautakunta».

Tätä seikkaa ei valiokunta ole katsonut miksikään epäjohdonmukaisuudeksi tai sopusoinnun puutteeksi, sillä onhan kihlakunnanoikeus sellainen laitos, jonka toiminta ulottuu kaikkiin yhteiskuntaelämän aloihin ja siis tähänkin. Väärin olisi tehdä tämä aivan erikoisalaa koskeva lakiehdotus riippuvaksi tuosta hallituksen metsälain alotteesta, josta ei tiedetä, minkälaisena sen eduskunta hyväksyy.

Toisen vastalauseen tekijät polemiseeraavat myöskin sitä ajatusta vastaan, joka lausutaan arm. esityksen perusteluissa, ja valiokunnan mietinnössäkin, että maanviljelyksen tulisi saada lisätukea metsätaloudesta. Lienee kuitenkin yleisesti tunnustettu tosiasia, että

maanviljelys kaipaa, monessa paikassa maatamme, sellaista lisätukea metsätaloudesta. Minusta toisen vastalauseen tekijät käsittävät liian ahtaasti maanviljelyksen. He eivät ole käsittäneet sitä maataloutena, johonka myöskin metsätalous kuuluu.

Toisen vastalauseen ydinkohtana on se vaatimus, ettei valtio saisi luovuttaa maataan yksityisomaisuuden ehdoilla. Tämän väitteen torjuminen veisi meidät kauas sosialististen teoriiain alalle, joista voisi väitellä loppumattomiin. Omasta puolestani olen vakuutettu siitä, että se osa kansaamme, joka tahtoo maata viljellä, ei seiso näiden teoriiain kannalla. Se tahtoo olla maansa omistajanakin mieluummin kuin valtion vuokralaisena. Työ omalla turpeella on aina ihmiselle rakkainta, ja yksitoikkoiseksi ja kaikkea persoonallista alotetta tukahuttavaksi kasarmiksi muuttuisi yhteiskunta ja ihmiselämä, ellei olisi mitään kolkkaa, jota ihminen voisi sanoa omakseen ja johonka hän voisi vetäytyä.

Ed. Pykälä: Tämän asetusehdotuksen 3 pykälän on valiokunta minun mielestäni pukenut liian ahtaisiin puitteisiin. Mainittu pykälä rajoittaa ihan tarkkaan maanomistajan omistusoikeuden ja määräämisvallan tässä asiassa. Kolmannen pykälän toisessa kohdassa määrätään nimittäin, että jos viranomainen tai joku asianomainen tekee muistutuksen hoitosuunnitelman rikkomisesta, niin olkoon tuomioistuimella oikeus toistaiseksi kieltää kaikenlainen metsänkäyttö mainitulla alueella. Jos tällainen ahdas tulkitsemistapa tulee yleiseksi, voi tapahtua, että joku yksityisestä syystä rupeaa rettelöimään, ja riidellään siitä mitä hoitosuunnitelmaa on noudatettava. Kun tästä sitten nostetaan kysymys, voi tuomioistuin tällaisenkin kysymyksen perusteella toistaiseksi kerrassaan sulkea metsän. Sellainen riita voi kestää ehkä vuosikymmenen. Sillä ajalla voi kuitenkin asianomaiselle sattua tulipalo, jonkatähden hän tarvitsisi rakennusaineita, taikka mätänevät metsässä kuivat puut, joita tietysti ei saa ottaa, kun metsä on lukossa. Voi myöskin sattua, että siellä juuri on hakattu suurempi määrä puita ja nyt puheenaolevan pykälän mukaan tulee niiden jäädä sinne toistaiseksi, kunnes riita on ratkaistu. Minä toivoisin, että suuri valiokunta löytäisi kolmannen pykälän toiselle kohdalle jonkun soveliaamman muodon, ettei sitä näin ahtaassa muodossa hyväksyisi. Tällaisena se ennenpitkää tulee tuottamaan suuria hankaluuksia ja riitaisuuksia eikä vie siihen, mihin sillä pyritään.

Mitä ensimmäiseen vastalauseeseen tulee, en minäkään pidä sitä onnistuneena, että tässä vedotaan semmoiseen laitokseen, jota ei vielä ole olemassa, ja josta ei tiedetä, tuleeko sitä milloinkaan. Muissa kohdin minä asetun täydellisesti valiokunan kannalle, paitsi nyt mainitsemassani ja pyydän suurta valiokuntaa ottamaan huomioon lausumani ajatukset. Puheena olevat yhteismetsät ehkä ovat maas-

samme harvinaisia, mutta minä ainakin tunnen yhden tällaisen yhteismetsän. Sillä jakokunnalla, jolla minulla on tilani, on 4,000 tynnyrinalaa tällaista yhteismetsää, ja jos kolmannen pykälän toinen kohta tulee täydellisesti sovitetuksi meidän hallinto-oikeuteemme, niin kyllä se on samaa, kuin jos emme sitä metsää omistaisikaan. Ainakin asianomainen virkamies voi löytää rettelöimisen syytä, ja sen perusteella sulkea koko metsän.

Ed. L a n t t o : Kolmanteen pykälään tyytymättömänä pyydän minäkin lausua muutamia esimerkkejä siitä, mihin ahtauteen voipi kansa joutua, jos virastot tämmöisten kuristavain pykäläin mukaan toimivat. Oulun läänissä, Säräisniemen kunnan Veneheiton kylässä, on 18 köyhää miestä ostanut valtion välityksellä erään isohkon maatilan. Vaikka kauppakirjat tehtiin jo vuonna 1905 kevättalvella, eivät he sittenkään vielä ole saaneet kaataa yhtään puuta kartanoittensa rakentamiseksi; — eivät ole saaneet edes kulovalkean kaatamaa koivumetsääkään polttopuikseen ottaa, ilman viranomaisten määräyksestä paikalle kutsutun poliisin mittausta, josta toimesta poliisi kullakin kerralla on verottanut noita köyhiä miehiä 10 markalla. —

Lakipykälät ovat muodostettavat semmoisiksi, että kansa voipi niitä käytännössä nureksimatta noudattaa. Pyydän siis mietinnön palauttamista takaisin valiokuntaansa.

Ed. H o m é n : Minä yhdyn ed. Gebhardin mielipiteeseen.

Ed. P u l l i n e n : Edustaja Gebhardin huomautus valiokunnan mietinnön perusteluista, edellytti, ettei valiokunnalla ollut selvillä armollisen esityksen perusteluissa ilmituotu ajatus. Tämän johdosta pyydän huomauttaa, että valiokunta käsitti armollisen esityksen perustelut aivan samalla tavalla kuin ed. Gebhard täällä huomautti, mutta kun tässä esityksessä on sanottu, että pienillä tiloilla ei voi ottaa käytäntöön kestävää järkiperäistä metsänhoitoa, niin sitä ei valiokunta voi hyväksyä, sillä sellaista on kyllä meidän maassamme tapahtunut, ja oli valiokunnan tiedossa useita sellaisia tapauksia. Näin ollen, käsittääkseni, se huomautus, jonka ed. Gebhard täällä teki, ei ansaitse huomiota.

Ed. T o k o i : Tahdon kannattaa ed. Gyllingin täällä tekemää ehdotusta, että asia lähetetään takaisin erikoisvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Sen johdosta että ed. Gyllingin ehdotusta on kannatettu, pyydän selittää, että minun ymmärtääkseni vastalauseessa ehdotetaan osittain asiallista päätöstä kysymykseen nähden, enkä sen vuoksi katso voivani mainittua ehdotusta äänestyttää; sillä

Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 2 kohta kieltää asiallisen päätöksen tekemistä ensi lukemisessa.

Päätös:

Asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään V. J.:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti S u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

4) Pankkivaltuusmiesten kertomus.

Esitetään viime täysi-istunnossa pöydälle pantu Pankkivaltuusmiesten kertomus Eduskunnan Pankkivaliokunnalle vuodelta 1907.

Keskustelu:

Ed. H u o p o n e n: Nyt käsiteltävänä oleva Suomen eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus Suomen Pankin tilasta, antaa aiheen kajota samaan kysymykseen, Pankin lainausperiaatteisiin, johon ennenkin olen kiinnittänyt eduskunnan huomiota. Olen nimittäin huomauttanut siitä mielestäni yksipuolisesta lainausperiaatteesta, joka Suomen Pankissa esiintyy siinä, että Pankki myöntää luottoa kaupan ja teollisuuden harjoittajille, vaan kieltää luoton vakavaraisilta maanviljelijöiltä. Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että Pankin vakituinen tehtävä on valtion sitoumusten suorittaminen, vieläpä velvollisuus hankkia maalle tarpeen mukaan ulkomaan varoja, jotta Pankki voisi pitää maan raha-asiat vakavalla ja turvallisella kannalla, ja sillä tavoin helpoittaa maan rahaliikettä. Tämän vakituisen tehtävän lisäksi lainaa Pankki, kuten tunnettu, rahoja kaupan ja teollisuuden harjoittajille. Kun Pankki kerran harjoittaa tällaista lainausliikettä, seuraa siitä aivan luonnollisesti, että Pankin olisi annettava luottoa myöskin maanviljelijöille, sillä onhan maanviljelys elinkeinojen äiti, ja ainakin yhtä vakavarainen kuin kaupan ja teollisuuden alat. Meidän täytyy ennemmin tahi myöhemmin päästä pois siitä alennuksen tilasta, jossa Suomen maanviljelijät nyt ovat toisiin rahantarvitsijoihin verrattuna. Tämä alennuksen tila korjautuu ainoastaan sillä ehdolla, että Suomen talonpoika, maanviljelijä, tunnustetaan täysiarvoiseksi lainan ottajaksi Suomen Pankissa muiden lainaajien kera. Tämä ei suinkaan tiedä sitä, että esim. Hypoteekkiyhdistyksen toiminta luoton antajana maanviljelijöille millään tavoin tarvitsisi heikontua. Päinvastoin toivotan sille mitä voimakkainta toimintaa tässä suhteessa. Ollen osuustoimintaaatteen elähyttämänä ja yhtenä anomuksen tekijänä valtiovarojen saamisesta keskuslainarahastolle, joka antaa luottoa osuuskassoille viljelystarkoituksia varten on tämmöinen osuustoiminnallinen lainauspuoli täysin selvillä ja siis välttämättömän tarpeen vaatima.

Ilolla on myöskin tervehdittävä entisen hallituksen toimenpidettä

siinä, että tuonnoin asetettiin erityinen komitea laatimaan ehdotusta luottolaitokseksi pikkuviljelijöita varten. Nämä kaikki ovat tunnustusta ansaitsevia, kiitettäviä toimenpiteitä maanviljelijäin hyväksi. Mutta mainitsemani seikat eivät tee tarpeettomaksi sitä toimenpidettä, että Suomen maanviljelijä vapautetaan siitä holhuunalaisuudesta, jossa se lainaukseen nähden on kautta vuosisatojen ollut, ja tunnustetaan vihdoin täysiarvoiseksi lainanottajaksi Suomen Pankissa muiden lainansaajien kera. Näin ollen ehdotan, että pankkivaliokunta ottaisi ehdotukseni lainan myöntämisestä maanviljelijöille vakavan harkinnan alaiseksi.

Pankkivaltuusmiesten kertomuksesta ja esitetystä tilipäätöksestä käy selville, että epävarmoihin saamisiin on siirretty Pankin saaminen Haller, Söhle & C:olta, Smk 2,281,474: 50. Tämä on kovin valitettava seikka. Jos esim. nämäkin varat olisivat olleet lainattuina noille tähän asti ala-arvoisina pidetyille maanviljelijöille, tuskin Pankki olisi kärsinyt penninkään häviötä. Tehtyä tietysti ei saa tekemättömäksi, mutta olkoon tässä oppia vastaisuuden varalle.

Kertomuksen 11 §:stä havaitaan, että virkaloman hankkimiseksi Pankin virka- ja palvelusmiehille vuonna 1907 on käytetty yli 17,000 mk. Eikö virkalomia ylimalkaan voitaisi niin järjestää, että työtoverien kesken jaettaisiin ne työvelvollisuudet, jotka virkalomalla olevan olisi suoritettava? Vähä enemmän vain työvelvollisuuksia, niin ainakin suurin osa mainittua menoerää voitaisiin säästää.

13 §:ssä esitetään Säätytalon muutosrakennuskysymys. Pankkivaltuusmiehet ehdottavat tässä Säätytalon uudesta rakentamista professori Nyströmin ehdotuksen mukaan. Tätä ehdotusta kaikin tavoin vastustan, mutta jääköön tämän asian selvittely siksi, kunnes äsken mainittu, samaa asiaa koskeva esitys palaa asianomaisesta valiokunnasta. Tämän yhteydessä saanen kuitenkin sen verran mainita, että olen edelleen sillä kannalla, että eduskunnalle olisi aivan uusi talo rakennettava ja se parhaimmalle paikalle, Tähtitornimäelle.

Ed. P a l m é n : Pitkältä osalta se puhe, joka nyt pidettiin, on pidetty täällä ennen, jollei kaksi, niin ainakin yhden kerran. Tuntuu aivan siltä, kuin puhuja olisi lukenut vuoden 1908 painettua pöytäkirjaa (Naurua). Erittäinkin yksi asia siinä kohden herättää huomiota. Sanasta sanaan samanlaisena on esitetty ennenkin ruikutukset siitä, ettei maanviljelijä saa lainaa Suomen Pankista.

Minä pyydän sanoa, että, mikäli minä tiedän — minulla on ainoastaan parin vuosikymmenen kokemus Suomen Pankin asioista — ei tietääkseni kukaan sentähden, että hän on maanviljelijä, olisi sieltä saanut kieltoa. Kaikki riippuu siitä, että luotonhakija esittää vakuutta. Mutta jos maanviljelijä tahtoo lainoja saada moniksi vuosikymmeniksi, niinkuin hyvin usein on tarpeen maanviljelijälle, kun liikemies sitä vastoin tyytyy 3:n tai 6:n kuukauden vekseliin,

niin tietysti tämä krediitti on aivan toisella lailla arvosteltava. Parasta olisi kuitenkin, että ed. Huoponen, koska hän nyt joka valtiopäivillä rupee näitä samoja ruikutuksia esittämään, ensin ottaisi vaivakseen lukea läpi Pankin ohjesäännön. Silloin hän näkisi, että se valitettu holhoudenalainen tila, jossa muka Suomen maanviljelijät ovat, on olemassa ainoastaan hänen mielikuvituksessaan.

Ed. Schybergson: Jag hade tänkt framhålla ungefär detsamma, som den föregående ärade talaren, ehuru med något andra ord. Jag hade nämligen tänkt säga, att hr Huoponen nu igen har sjungit för oss samma visa, som flere gånger förut, och att kritiken af hans prestation är lika lätt, som den varit förut, t. o. m. lättare. Ty hade Finlands Banks tillgångar, såsom herr Huoponen det önskar, varit bundna i inteckningslån, så hade Banken icke kunnat, såsom den nu gjort, reda sig under den svåra kris vi genomgått. Men tack vare de stora utländska behållningarne, har det varit möjligt. Och i det betänkande från bankutskottet, som i dag utdelats, kommer kammaren att få se, huru i själfa verket just denna omständighet, att Banken har fungerat såsom en säkerhetsventil, om jag så får uttrycka mig, gjort, att vi så pass lyckligt gått igenom denna kris.

Hvad förlusten på Haller, Söhle & C:o beträffar, så kommer den nog att blifva föremål för allvarlig granskning från Bankutskottets sida, och hvad tjänstledigheterna vidkommer, så vill jag fästa hr Huoponens uppmärksamhet vid, att i en bank icke, såsom i embetsverken platser kunna lämnas lediga under sommaren, utan allt måste gå sin gilla och jämna gång, då trafiken sommartid är fullt lika liflig, på vissa orter lifligare än under vintermånaderna.

Slutet på visan, det om landtdagshuset, få vi återkomma till en annan gång. Det hör alls icke till denna sak.

Ed. Ahmavaara: Kyllä minäkin myönnän, että ed. Huoponen erehtyi siinä, kun hän sanoi, että maanviljelijät olisivat Suomen Pankin luottoon nähden jonkunlaisessa holhoudenalaisuudessa, ja myöskin siinä, kun hän sanoi, etteivät maanviljelijät sieltä saa lainoja. Antaahan Suomen Pankki tietysti myöskin maanviljelijöille lainoja. Mutta se, mitä hän tarkoitti lausunnollaan, pääasiassa kuitenkin, on oikeutettu. Kun nuo erehdykset korjataan pois, niin minä arvaan herra Huoposen tarkoittaneen sitä samaa, jota jo talonpoikaissäädyssä on useita kertoja lausuttu, nim. että Suomen Pankin pitäisi maan pääelinkeinoa myöskin ruveta kannattamaan sillä tavalla, että se koettaisi miettiä, eikö joku vähempi rahasto voitaisi siellä perustaa, josta annettaisiin pitempiaikaisia, joko hypoteekki- tai muita sellaisia lainoja, joita maamiehenkin käypi lainaaminen, joitten lainausehdot nim. ovat sellaisia, että maanviljelijät voivat lainoja käyttää. Tässä vaatimuksessa on minusta hyvin paljon oikeutusta.

En ole tosin selvillä, kuinka mahdollinen tämä olisi, mutta asia on sellainen, että kyllä sietäisi sitä pankkivaliokunnankin miettiä. Ei sitä noin vaan ylimielisyydellä voitane hyljätä, kuten nyt näyttää tapahtuvan.

Ed. Huoponen: Ed. Palmén on täällä koettanut uskotella, että minä olisin vanhasta eduskunnan pöytäkirjasta lukenut julki sen lausunnon, jonka tässä esitin. Pyydän hänelle sekä muille eduskunnan jäsenille huomauttaa, että minun ei ole tapana lukea vanhoja pöytäkirjoja. Ed. Palmén tulee vakuutetuksi siitä, jos hän on huvitettu vertailemaan minun lausuntojani. Luultavasti niillä ei ole paljon yhdenmukaisuutta. Mutta sama edustaja näkyy kovin hermostuvan aina, jos minä otan puheenvuoron varsinkin tässä asiassa. Minä toivoisin, että hän nyt vahvistaisi hermostoaan, sillä pyydän ilmoittaa, että hän tulee vastakin kuulemaan samanlaisen ruikutuksen maanviljelijäin hyväksi. Minä tulen nim. sellaisia ruikutuksia täällä aina esittämään, siksi kunnes tämä epäkohta tulee poistetuksi. Minä tulen aivan saman laulun laulamaan uudestaan, niin kauvan kun minä tässä kamarissa olen, hyvät herrat! — Ed. Ahmavaara on huomauttanut, että maanviljelijät kyllä voivat saada luottoa Suomen Pankista. Kyllä minä tiedän aivan hyvin niinkuin ed. Ahmavaara että suurviljelijät, herrat ylimalkaan, saavat Suomen Pankista luottoa, mutta vakavarainen talonpoika, pikkuviljelijä, se ei saa, vaikka hän antaa monin kerroin parempaa vakuutta kuin kaupan- ja teollisuudenharjottaja. Ei tässä ole kysymys vuosikymmenien lainoista, vaan lyhyestä luotosta. On kysymys periaatteesta. Kun kaupungissa rihkamakauppias, joka tuskin omistaa neulaa ja naskalia, suutari ja räätäli voivat siitä Pankista saada rahaa, mutta varma talonpoika, jonka luotto on ehdoton, ei saa, niin minä pidän sitä holhouksen alaisuutena, semmoisena alennuksen tilana, että minä tulen siitä ruikutusvirren yhä uudestaan virittämään, siksi kunnes tämä epäkohta tulee korjatuksi.

Ed. Hannes Gebhard: Ed. Huoponen täällä selitti, ettei hänen ole tapana lukea vanhoja pöytäkirjoja. Mutta jos hän olisi lukenut vuoden 1907 valtiopäivien pöytäkirjan sen johdosta, mitä hän silloin lausui, ja ymmärtänyt, mitä hän luki, niin hän olisi nähnyt, millä tavalla pikkuviljelijäin lyhyt luotto on järjestettävä. Se ei käy Suomen Pankin kautta, vaan toisella tavalla.

Ed. Listo: Koska ed. Huoponen lupaa pitää mielessään pikkuviljelijäin luotontarpeen asiaa, ja tarjoutuu edelleen ponnistamaan siihen suuntaan että Suomen Pankin varoja voitaisiin tähänkin tarpeeseen käyttää, niin minä kehottaisin ed. Huoposta sillä välin, kunnes hän seuraavalla kerralla saa tilaisuuden näitä vaatimuksiaan

tässä kamarissa taasen esittää, ajatustaan vähän pitemmälle kehittämään. Eikö nim. olisi mahdollista, että pikkuviljelijät, joilla on luottotarpeita, koettaisivat perustamalla oman pankkinsa luottotarpeensa tyydyttämiseksi sen pankin kautta saada Suomen Pankin kautta varoja käytettäväkseen? On näet, ajateltu että Suomen Pankin pitäisi kehittyä siihen suuntaan, että se yleensä ei antaisi välitöntä luottoa yksityisille lainanhakijoille, vaan että se järjestäisi toimintansa keskuspankiksi, joka antaisi luottoa ainoastaan kotimaisille pankeille. Minä uskon, vaikka siihen ei ole vielä likipitäinkään päästy, että kehitys vie siihen suuntaan Suomen Pankin toiminnan. Kun Suomen Pankki on ainoa seteleitä antava pankki maassamme, niin johtuu siitä, että sen on järjestettävä toimintansa semmoiseen suuntaan.

Ed. Pykälä: En minäkään voi yhtyä ed. Huoposta kannattamaan, vaikka olen myös pikkutilallisten valitsema. Ei kukaan minun valitsijoistani ole minua tällä toiveella evästänyt. Minulla on se käsitys, että kun yksityispankit ovat harjoittaneet vekseliliikettä pikkutilallisten kanssa, niin ne, jotka ovat siihen antautuneet, ovat ennemmin tai myöhemmin tehneet taloudellisen kuperkeikan. Minä luulen, että tästä herra Huoposen ehdottamasta toimenpiteestä hyötyisi ainoastaan asianajajat. Minäkin olisin erittäin kiitollinen, jos Suomen Pankki avaisi minulle krediitin, mutta ei se pitkä-aikainen olisi. Minä luulen, että useimmat pikkutilalliset ovat samassa asemassa.

Ed. Huoponen: Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että Suomen Pankin toiminta kävisi siihen suuntaan, josta ed. Listo on maininnut. Jos kerran puhtaasti sille periaatteelle asettuu, niin silloin tietysti kaikki vaatimukset tässä suhteessa raukeevat. Mutta niin kauvan kuin Pankki ei ole sillä kannalla, vaan myöntää virkamiehille ja suurviljelijöille lainoja, niin katson, että on epäjohdonmukaista, ettei vakavarainen maanviljelijä saa luottoa.

Ed. Gebhardille pyydän kohteliaimmin huomauttaa, että olen kuullut hänen paljon puhuvan osuustoiminnasta ja olen ollut mukana, kun keskuslainarahastoa perustettiin, yhtenä sen perustajista. Vielä lisäksi muistan kaikki ne opetukset, jotka hän viime kerralla minulle antoi; ne ovat tuoreessa muistissa. Minä nimenomaan huomautin edellisessä lausunnossa, että osuuskassat tehköötehtävänsä, se ei estä kuitenkaan tätä vaatimusta esittämästä.

Mitä ed. Pykälän lausuntoon tulee, että hänelle ja muille samanlaisille kävisi onnettomasti, jos Suomen pankki antaisi luottoa, niin en tarkoita, että Suomen Pankki antaisi luottoa epävarmoille lainaajille, vaan vakavaraisille (Hilpeyttä).

Ed. Pullinen: Ed. Huoponen väitti, että pientilalliset kai-

paisivat lyhytaikaisia lainoja ja että olisi kehotettava Suomen Pankkia semmoista lainausliikettä harjoittamaan. Minä puolestani en olē kuullut tällaisia toivomuksia, vaan olen päinvästoin kuullut mainittavan, että tällainen lyhytaikainen lainausliike olisi heille epäedullinen. Tällä ei ole kuitenkaan sanottu, etteivät meidän pienviljelijämme Karjalassa tarvitsisi luottoa. Sitä ne kyllä tarvitsevat, mutta varsin toisessa muodossa, ja sitä varten onkin eduskunnalle näillä valtiopäivillä jätetty anomus, jotta pienviljelijäin lainausliikettä varten valtio varustaisi erityisiä rahastoja, ja toivottavaa on, että ed. Huoponen, kun tämä asia tulee esille, on tilaisuudessa kannattamaan sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätös:

Asiasta syntynyt keskustelupöytäkirja lähetetään P a n k k i v a l i o k u n t a a n.

5) Valtion kannatusapu raittiusseuroille.

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 1 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa Raittiuden Ystävät ja Finlands Svenska Nykterhetsförbund nimisten seurojen sekä Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton kannattamista vuotuisella apurahalla.

P u h e m i e s: Koska tämä mietintö koskee määrärahaa, niin on eduskunnan päätös asiassa V. J:n 63 §:n mukaan oleva ehdollinen; lopullinen päätös määrärahan myöntämisestä tehdään vasta sitten, kun käsitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö valtion varoista ja tarpeista.

Keskustelu:

Ed. J ä r v i n e n: Käsillä olevassa mietinnössä sivistysvaliokunta ehdottaa, että eduskunta myöntäisi kolmelle mietinnössä mainitulle raittiusseuralle yhteensä 70 tuhatta markkaa. Niin halulla kuin näkeekin, että valtion varoja käytetään raittiusaatteen edistämiseksi, herättää siitä huolimatta esilläoleva rahanpyyntö sekä epäilystä että katkeria tunteita. On nim. yleisesti tunnettua, että porvarilliset valtion avustusta nauttivat raittiuspuhujat ovat hyvin usein unohtaneet varsinaisen tekstinsä ja sen sijaan ajaneet oman puolueensa ohjelmaa. Epäiltävää on sentähden, että vastaisuudessakin nyt pyydettäviä rahamääriä mahdollisesti tultaisiin samalla tavalla väärinkäyttämään. Äsken sanoin, että tämä rahanpyyntö herättää myös katkeria tunteita. Siihen on se syy, että meidän

porvarillistemme juuri näitä rahoja hyväkseenkäyttävien puolueiden toiminnassa kieltolain aikaansaamiseksi ja raittiushommissa ilmenee kahdenlaista politiikkaa. Samaan aikaan kun hermostuttavalla kiireellä koetetaan eduskunnassa ajaa läpi rahanmyönnytyksiä kaikenmoisille raittiusseuroille, samalla jarrutetaan varsinaisen kieltolain valmistumista. Viimeisen välikyselyn aikana kyllin selvästi tuli ilmi tällainen salakähmäinen jarrutuspolitiikka. Jos todella tahdotaan ajaa raittiusasiaa, niin ei sitä siten auteta, että vuosi toisensa perään annetaan kymmeniä tuhansia markkoja raittiuslipun alla kulkeville seuroille; ei se ole sillä autettu, että usein palkataan tänne Helsinkiin kallispalkkaisia raittiusherroja, kuten Raittiuden Ystävät niminen seura on tehnyt.

Rahat menevät vain herrain hyväksi, eikä jouppous kansassa vähene. Pantakoon toimeen yleinen kieltolaki, niin tällaiset rahan pyytämiset ja myöntämiset loppuvat. Monet syyt kehoittaisivat kokonaan kieltämään nyt kyseissäolevan rahamäärän, mutta katsoen kuitenkin raittiusasian tärkeyteen ja siihen rakkauteen ja innostukseen, joka sosialidemokratisella puolueella on tuon aatteen edistämiseen, ovat kuiten kin sivistysvaliokunnassa olevat vastalauseen allekirjoittaneet jäsenet tahtoneet myöntää vielä t ä l l ä k e r t a a niin suuren rahamäärän kuin vastalauseessa on mainittu.

Tässä samassa sivistysvaliokunnan mietinnössä ehdotetaan, että Eduskunta myöntäisi 5-tuhannen markan suuruisen apurahan Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle. Niin kauniilta kuin tuo nimi näyttääkin, tahdon sittenkin vastustaa noiden rahojen myöntämistä. Pyydän, ettei ymmärrettäsi minua väärin. Kannatan kyllä mitä lämpimimmin raittiusaatteen istuttamista opiskelevaan nuorisoon, meidän vastaisiin virkamiestemme alkuihin. He näyttävät kyllä olevan sen tarpeessa. Mutta arvellakseni eduskunta tekee asialle huonon palveluksen, jos se myöntää pyydetyt rahat, sillä ensiksikin 5 tuhatta markkaa on niin pieni summa, että sillä ei saada mitään todellista hyötyä aikaan meidän sadoissa kouluissamme. Korkeintaan voitaisiin saada yksi tai kaksi luentoa koulua kohti vuodessa ja sehän tietysti on aivan riittämätön määrä. On myös paljon kauniimpaa antaa opiskelevan nuorison harrastaa jaloa aatetta aatteen itsensä vuoksi. On väärin, että eduskunta heti alkaisi totuttaa näitä vastaisia virkamiehiä työskentelemään palkinnon eikä aatteen tähden. Kyllä heillä sitten myöhemmin virkoja saatuaan on tilaisuus päästä valtion raha-arkulle.

Mutta on olemassa toinen keino, mikä opiskelevan nuorison keskuuteen raittiusaatetta levittäisi. Pyydän pohjustaa sitä hiukan.

Tiedämmehän, että yläluokan hyväksi toimivat koulut, n. s. oppikoulut, maksavat valtiolle vuosittain monia miljoonia. Niihin uhrataan lähes yhtäpaljon kansan varoja kuin koko maamme lähes kolmemiljoonaisen työtätekevän kansan sivistyttämiseksi. Niiden

opettajat ovat hyvin varustettuja palkoilla, palkankorotuksilla ja eläkkeillä. Eiköhän olisi oikeuden ja kohtuudenmukaista, että nämät hyvinpalkatut herrat opettajat pitäisivät oppilailleen muutamia ylimääräisiä raittiusluentoja. Jos he suvaitsisivat itseään hiukan vaivata, ei tarvitsisi silloin palkata erityistä, koulusta kouluun kulkevaa raittiusopettajaa, ja valtiolle tuokin rahamäärä säästyisi. Oman opettajan pitämällä raittiusluennolla olisi vielä monet etunsa. Opettaja tuntee oppilastensa taipumukset, luonteen ja paikalliset olot. Sitäpaitsi raittiusaatteesta ja yleensä siveellisyydestä voisi aivan helposti puhua oppitunnilla, oppiaineen yhteydessä. Joka tapauksessa täytyy sanoa, että meidän oppikouluissamme on niin paljon opetusvoimia, että erityistä kiertävää raittiusopettajaa ei tarvita. Ne monet miljoonat, jotka meidän yläluokkamme sivistys ja opetus jo tulee kansalle maksamaan, pitäisi kyllä jo riittämän. Jos köyhällä maallamme on liikoja varoja, niin älköön niitä tuhlatko niihin laitoksiin, joissa jo entisestään on valoa, vaan annettakoon ne mieluummin niille, joilla ei ole aikaa eikä varoja istua oppikoulujen penkeillä.

Vastustan kyseessä olevan 5,000 markan myöntämistä »Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle» ja muissa kohdissa kannatan Sivistysvaliokunnan mietinnön loppuun liitettyä vastalausetta.

Ed. von Alfthan: Arbetet för nykterhetens befrämjande bland vårt på dryckenskap ganska begifna folk, är ju otvifvelaktigt ett sådant arbete, som är förtjänt utaf understöd af allmänna medel. Sådant har också kommit rörelsen till del icke blott från staten, utan i ännu mycket rikligare mån från kommunen. När nu här igen begäres ett förhöjdt anslag om sammanlagdt 15,000 mark, emot senaste års anslag, kan man dock icke undgå att finna, hurusom det vid hvarje landtdag framställes förhöjda kraf, och hurusom föreningarna synas arbeta under den förutsättningen att sålunda få sina budgeter att svälla till med statens medel. Detta måste dock i någon mån anmärkas om. Det synes mig, att föreningarna borde börja lita mera på egna krafter, så att de också med egna uppoffringar skulle kunna tillgodose de allmännyttiga ändamål, som de sträfva att förverkliga. Vi hafva hört upprepade gånger här utläggas, huru ofantligt många miljoner de enskilda kunna spara genom att afhålla sig från bruk af rusdrycker. Tillika hafva vi hört, huru en stor del, ja, kanske den öfvervägande största delen af det finska folket räknar sig till nykterhetsfolket och sålunda är i tillfälle att på detta gebit spara in miljoner. Då nu de sålunda årligen spara in miljoner, synes det, att de saklöst af dessa inbesparade miljoner skulle kunna uppoffra en nämnvärd del för att befordra detta ideella sträfvande och icke behöfva för hvarje nytt behof vända sig till staten eller kommunerna med begäran om anslag. Jag har velat taga denna

sida af saken till tals, emedan jag ansett det önskvärdt, att föreningarna reglera sina budgeter, åtminstone för en tid framåt, inom de gränser, som de nu begärda anslagen innebära.

Hvad sedan beträffar organisationen af nykterhetsarbetet, är det en sak, som hos mig väckt betänkligheter. Å sid. 2 i utskottsbetänkandet talas om, att Raittiuden Ystävät skulle vilja anställa 2 ambulatoriska distriktssekreterare och för ändamålet behöfde 21,000 mark. Jag har föreställt mig, att det sålunda skulle blifva en tjänstemannapersonal, som skulle anställas med en aflöning af 1,000 mark hvar. Jag vet ej om meningen är denna, men detta synes framgå af betänkandet. Jag har emellertid hyst betänkligheter emot, att ideella rörelser skola väsentligen skötas af en tjänstemannapersonal, aflönad med statsmedel såsom ju i detta fall skulle komma att inträffa. Det synes mig vara skäl att utaf allmänna medel beviljas tillskott för tryckningskostnader, för resekostnader, så att personer intresserade för saken icke skulle behöfva ikläda sig större ekonomiska uppoffringar i sitt arbete för saken och få dylika utgifter. Men skola de nu anställas med fasta löner för att verka för de nämda ideella syftemålen, så blifva de mer eller mindre embetsmän, och det förefaller mig, som om deras verksamhet då icke skulle kunna hafva samma fruktbringande resultat, som ifall denna verksamhet skulle utöfvas utaf af saken öfvertygade medborgare såsom en fri medborgerlig verksamhet utan särskild lön. Jag vill dock icke motsätta mig, att försök göres med denna organisation, sådan den är här föreslagen, men tviflar på att detta system under en längre tid skall visa sig vara nyttigt. Jag har här velat framställa dessa anmärkningar, men vill icke yrka på någon minskning i anslaget. Jag skulle dock önska, att föreningarna toge i öfvervägande, i hvad mån mina anmärkningar kunna hafva verkligt fog.

Ed. Soininen: Mietintöön liitetty vastalause on mielestäni monessa suhteessa merkillinen. Viime tiistaina saimme kuulla täällä pitkän puheen siitä, että tässä maassa raittiusasialla ei ole ketään muita ystäviä kuin sosialidemokraatit. Ja nyt tältä samalta taholta tahdotaan kieltää mitättömän pieni määräraha semmoiseen työhön kieltolain valmistukseksi, jota hyödyllisempää ja parempaa tuskin voidaan tehdä. Sillä tiedämmehän, että rajaseuduilla asuva väestömme vielä monin paikoin uinuu raittiusasiassa, niinkuin muissakin kansallisissa harrastuksissamme. Tiedetäänhän, että siellä on totuttu salakuljetukseen jossakin määrin, toisissa paikoin enemmän ja toisissa vähemmän, ja että tämä kiusaus salakuljetukseen tulee olemaan monta vertaa suurempi niin pian kun kieltolaki tulee toimeen. Tehokkain este, joka voidaan asettaa semmoiselle kieltolain tyhjäksi tekemiselle on epäilemättä se, että rajaväestö herätetään raittiusasian tajuamiseen ja harrastukseen sekä tuntemaan sen edesvastuun,

mikä heillä tässä asiassa on koko kansaan nähden. Mutta kaikki tämä on vastalauseentekijöistä aivan mitätön asia.

Minusta tämä käsitys osoittaa jonkunlaista pintapuolisuutta. Arvellaan että kaikki on hyvin sillä, että saadaan kieltolaki, ja että vakaumukseen vetoava raittiustyö ei ole sen jälkeen eikä sitä ennenkään laisinkaan tarpeen. Tämä nyt mielestäni viittaa siihen, minkälainen se kieltolakiharrastus on vasemmiston sanoisinko johtavissa piireissä ja mihinkä jouduttaisiin, jos raittiusasialla ja kieltolailla tässä maassa ei olisi muita ystäviä kuin he. Minä kuitenkin uskallan luottaa siihen, että vasemmiston syvät rivit ovat tässä aivan toisella kannalla, ja että he myös osaavat pitää arvossa vakaumukseen vaikuttavaa raittiustyötä.

Tässä kyllä sanotaan että voidaan käyttää siihen työhön, josta on puhe, niitä varoja, jotka valiokunta on ehdottanut piireille annettavaksi. Mutta niistä on niin sanoakseni joka penni jo anomuksessa ja valiokunnan ehdotuksessakin määrätty toisiin tarkoituksiin. On ehdotettu että tuhat markkaa annettaisiin kullekin piirille. Mikä näistä piireistä on nyt jääpä ilman, jos näitä varoja on käytettävä työhön rajaseuduilla? Vai pitääkö pitkin linjaa vähentää kaikilta? Nyt on kuitenkin niin, että eduskunta jo kerran, viime valtiopäivillä, on ehdollisesti hyväksynyt nämä tuhannen markkaa kutakin piiriä kohti. Ja arvaan, että siihen luottaen moni piiritoimikunta jo on tehnyt suunnitelmiansa ja että niiden täytyisi näistä suunnitelmistansa luopua, jos eivät saisi näitä varoja. Joka tapauksessa on varmaa, että muuallakin kuin rajalla tarvitaan nykyään hyvin pontevaa työtä raittiusasian hyväksi, jos mieli pitää koossa niitä rivejä, joita kylläkin muilta tahoilta koetetaan hajottaa, mikäli jaksetaan.

Tässä on ed. Järvinen syyttänyt Raittiuden Ystäviä puolueellisuudesta. Minun tekisi todellakin mieli tuoda esiin muutamia esimerkkejä siitä, miltä taholta ovat tulleet yritykset tehdä raittiustyön varjossa puoluetyötä, ja luulen, että ne osoittaisivat jotakin toista kuin mitä ed. Järvinen tässä on lausunut ja tarkottanut. En kuitenkaan tahdo tuhlata tähän eduskunnan aikaa. Tahdon vaan lausua minun vakaumukseni, että Raittiuden Ystävät ovat koettaneet parhaansa mukaan estää puolueellisuutta raittiustyössä ja että he ovat tavattomassa määrässä siinä onnistuneet, vaikka toiselta puolen on luonnollista, että jokaisen puhujan kintereillä ei voi järjestö olla, eikä piiritoimikunnatkaan, kun puhujat kulkevat maaseudulla. Sen vuoksi voi tapahtua, että puhuja käyttää tilaisuutta hyväkseen puhuakseen joskus toisen ja joskus toisenkin puolueen hyväksi.

Mutta jos nyt olisikin jonkunlaista aihetta sellaiseen syytökseen, että Raittiuden Ystävät ovat tehneet puoluetyötä taikka, toisin sanoen, eivät olisi onnistuneet sitä estää riittävässä määrin, niin

minun mielestäni ei kuitenkaan vasemmiston riveistä pitäisi tehdä mitään muistutusta, sillä muistettanee, että tästä paikasta valtiopäivillä 1907 eräs vasemmiston johtajista piti pitkän puheen siitä, kuinka kaiken sivistystyön tässä maassa pitää olla puoluetyötä. Minä pyytäisin suositella ed. Tainion puheen vasemmiston huomioon otettavaksi, puheen, jonka hän piti silloin, kun oli kysymys apurahoista nuorisoseuroille. Tahdon lukea tästä vaan muutaman lyhyen otteen. Hän sanoo: »Tämän puoluekasvatuksen olen laskenut näiden (nuoriso-) seurojen suurimmaksi ansioksi. Mielestäni on turhaa koettaakaan vaikuttaa nuorisoon sivistävästi, jos ei samalla herätä puoluevaistoa, luokkavaistoa». Ja toisessa kohden hän sanoo: »Mitä muuten tulee siihen puolueettomaan sivistystyöhön, niin kyllä se on kerta kaikkiaan mahdoton». Ja vielä toisessa paikassa: »Me kaikki olemme itse asiassa niin piintyneitä puolueihmisiä kuin suinkin, vaikka jokainen katsoo asiakseen esiintyä puolueettomuuden varjolla. Miksi ei ole rehellisempi sanoa suoraan, miten asia on, ja esiintyä rehellisenä puolueihmisenä, sanoa että sosiaalidemokraattinen nuorisoliitto on puolueliitto, perustettu edistämään sitä maailmankatsomusta, jonka me sosialistit omistamme, mutta kuitenkin valtioavun arvoinen monestakin syystä». Minun ei tarvinne sanoa, että minä en ole sillä kannalla kuin ed. Tainio, ja että minä, kun puolustan apua Raittiuden Ystäville, teen sen senvuoksi, että se on todellakin koettanut ja onnistunut, niinkuin sanoin, enimmäkseen tehdä raittiustyötä vajoamatta puolueellisuuteen.

Mitä taas tulee siihen väitteeseen, että Opiskelevan Nuorison Raittiusseuralle ei olisi annettava apurahaa, niin mielestäni siinäkin on isketty semmoiseen kohtaan, johon ei olisi pitänyt iskeä. Sillä kenelle kieltolaki kerran on rakas, niin sille kai on myöskin tärkeä, että ne virkamiehet, joiden tässä maassa tulee panna toimeen kieltolaki ja ylläpitää sitä, ovat raittiit. Ja niitä virkamiehiä valmistetaan juuri oppikouluissa, joiden hyväksi nämät apurahat on anottu. Voidaan kyllä sanoa, että opettaja tehköön tehtävänsä, niin ei muuta tarvita. Siihen lausuntoon minäkin yhdyn. Mutta nyt on valitettava asia, että opettajat eivät tätä nykyä tee sitä tehtäväänsä, ja senvuoksi tarvitaan vastaiseksi muita keinoja. Eduskunta on jo päättänyt, että kaikkiin kouluihin tulee järjestää raittiusopetus. Silloin kun tämä päätös on pantu toimeen ja on saatu tehokkaasti vaikuttamaan, silloin minä luulen, että anomukset Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton hyväksi lakkaavat. Mutta niin kauan kuin se ei ole tapahtunut, on tämä työ kaikkein tärkeimpiä, mitä tässä maassa raittiuden hyväksi voidaan tehdä.

Mitä ed. von Alfthanin muistutuksiin tulee, täytyy minun huomauttaa siitä että Raittiuden Ystävien seura ei ole pyytänyt ollenkaan korotusta mitään muuta tarkoitusta varten, kuin työtä varten rajaseudulla; se on koettanut pysyä sillä alalla, joka sille edellisen edus-

kunnan päätöksen kautta jo on osotettu. Eikä se suinkaan nojaa pääasiallisesti valtioapuun. Pyydän saada ilmoittaa, että sen menosääntö nousee vähän yli 100,000 markan, ja varsinaisesti seuraa varten on pyydetty vain 45 tuhatta markkaa. Ja nimenomaan on kaikki tämä apu pyydetty semmoiseen työhön, joka ei voi tuottaa mitään rahallista tuloa; kirjallisuuden julkaisemiseen ja raittiuslehden julkaisemiseen ei ole pyydetty penniäkään. Mitä tulee siihen puheeseen, että liian paljon tahdotaan tätä työtä nojata rahallisesti palkattuihin virkailijoihin, on se pelko perätön. Sillä kyllä raittiusseuroissa, noissa monissa sadoissa raitttiusseuroissa tässä maassa, yhä edelleen tehdään ilmaiseksi hyvin paljon raittiustyötä; mutta kohtuutonta on vaatia, että niiden, jotka kulkevat monta kuukautta, ehkä vuoden, ympäri raittiuspuhujina, pitäisi olla palkattomia, että pitäisi koettaa saada tähän toimeen ihmisiä ilman minkäänlaista korvausta. Tietysti täytyy jokaisen elää työstään, ja sen, joka kokonaan uhraa aikansa tähän työhön, tulee myöskin saada siitä jonkunlainen kohtuullinen palkkio. 1,000 markkaa vuotta kohti ei suinkaan ole niin liiaksi.

Minä luulen että ed. Alfthan kuuluu niihin, jotka suurella pelolla ja vavistuksella katsovat sitä aikaa, jolloin kieltolaki tässä maassa on oleva voimassa, peläten ettei sitä tulla noudattamaan. Jos hän sitä pelkää, niin hänen täytyisi ymmärtääkseni olla ilomielin mukana luomassa mahdollisuutta semmoiselle työlle, joka kannattaa kieltolakia.

Ed. Sohlberg: Professor Soininen har redan i hufvudsak framfört, hvad jag ville hafva sagdt. Jag kan i allo förena mig om hans uttalande, men ber att ytterligare få understryka, att det förvånar mig på det allra högsta, att hr Järvinen uttalade sig så, som han har gjort det, emot Finlands studerande ungdomsnykterhetsförbund och dess verksamhet. Om någon gren af nykterhetsarbetet är af behofvet påkallad, så är det just verksamheten bland den studerande ungdomen, och, såsom professor Soininen sade, så länge vi icke ännu ha obligatorisk nykterhetsundervisning i våra läroverk, så länge måste på frivillighetens väg göras hvad göras kan, för att det uppväxande släktet i våra skolor och särskildt i våra lärda skolor må lära sig att inse betydelsen af nykterhetssaken.

Gentemot frih. von Alfthan ville jag äfven ha framhållet det, som redan är sagdt, att det ideella arbete, som nykterhetsfolket har upptagit i och med nykterhetsarbetet, förvisso kräfver pekuniärt understöd, om det i våra dagar skall kunna bedrifvas med den kraft, som förhållandena påkalla. Att vid sidan af det aflönade arbetet finnes nog och öfvernog af uppgifter för det frivilliga, vet hvar och en, som något litet varit med. Det är endast några få, som uppbära lön för sitt arbete, men det stora flertalet arbetar af varmaste intresse,

utan att erhålla någon som hälst lön. De få aflönade personer, som de stora nykterhetssällskapen i vårt land ha i sin tjänst, behöfvas nödvändigt för att organisationen skall kunna hållas vid makt och arbetet ledas med framgång. Som sagdt, vi nykterister äro icke så materiella, att vi blott söka att från statens medel erhålla penningebidrag, på det att hvarje arbete, som af oss utföres må bli väl betalt. Största delen af nykterhetsarbetet utföres såsom ett ideell och frivilligt arbete. Jag anhåller därför, att landtdagen utan vidare diskussion ville förena sig om kulturutskottets betänkande och godkänna de anslag, som utskottet här, frånsedt reservanternas uttalande, ha förordat. Detta innebär icke något nämnvärdt afvikande från föregående landtdags beslut. Här finnes visserligen en post på 5,000 mark, som icke ingick i kulturutskottets förslag vid föregående landtdag, men denna tillökning synes mig vara väl motiverad i betänkandet.

Ed. Huoponen: Kannatan lämpimästi sivistysvaliokunnan ehdotusta määrärahan myöntämisestä raittiustarkoituksia varten, Nyt jos milloinkaan tarvitaan pontevaa työtä vakaumuksen kasvattamiseksi ehdottoman raittiuden välttämättömyydestä, eikä ainoastaan siihen asti, kunnes saadaan kieltolaki, vaan ne, jotka vuosikymmeniä ovat tehneet tätä vakaumuksen työtä, ovat tietoiset siitä, että sitte kun kieltolaki tulee voimaan, meidän täytyy ainakin yhtä suurella innolla, kenties vielä suuremmalla, jatkaa tätä vakaumukseen vaikuttavaa työtä, että kieltolaki pysyisi voimassa. Sillä ei suinkaan ole tarkotus, että jos saadaan kieltolaki läpiajetuksi, parin kolmen vuoden kuluttua laki peruutetaan. Meidän täytyy vaikuttaa, että kansamme suuri enemmistö elämällään kannattaa kieltolakia.

Täytyy suuresti ihmetellä ed. Järvisen esittämää ajatusta, että hän niinkuin yleensä sosialistit, käyttää kaikki mahdolliset ja mahdottomat tilaisuudet agitatooriseen tarkotukseen. Hän esitti saman ajatuksen kuin ennenkin on esitetty, että porvarit jarruttavat kieltolakia, ainoastaan herrat sosialistit ovat vakaumuksesta innokkaat tämän aikeen kannattajat (Vasemmalta: Oikein!). Minä luulen että se, joka äsken huusi »oikein», jos hän asiaa tarkemmin miettii, huomaa että tämä tilaisuus kaikkein vähimmin sopii tähän tarkoitukseen (Vasemmalta: Sopii!)

Ed. Alfthanilta pyydän kysyä voisikohan hän yhtään esimerkkiä tuoda siitä, että on semmoisia virkamiehiä, jotka vuosikausia aatteen hyväksi tekevät maksutta työtä? Olisin kiitollinen, jos hän yhden ainoan esimerkin voisi tuoda.

Puolestani en ole vielä havainnut, että löytyy niin pyhän aatteen innostamia, että kautta koko elämän uhraavat maksuttomasti; ei ainakaan raittiuden harrastajissa voi löytää sellaisia. Meillä löytyy tuhansia ja kymmentuhansia, jotka ovat vuosikymmeniä uh-

ranneet aatteen hyväksi ilman penniäkään; mutta niiden, jotka vakituisesti antautuvat tähän tehtävään luulen ed. von Alfthaninkin myöntävän olevan oikeutettuja saamaan korvausta.

Minä nyt pyytäisin kerta kaikkiaan ystävällisimmin huomauttaa sosialisteillemme vastaisuuden varalle, etteivät ne kaikkia tilaisuuksia kuten tätä käyttäisi vain puoluetarkoituksia palvelemaan. Kyllä pitäisi kerran aatteenkin elähyttää, se käy yli puolueitten. Ja puolestani panen vastalauseen sitä alinomaan uusiutuvaa mielipidettä vastaan sosialistien taholta, että he ovat ainoat aatteen harrastajat, muut, jotka vuosikymmeniä ovat tehneet vakaumuksesta työtä aatteen hyväksi, vain jarruttajia.

Minä lämpimästi kannatan ehdotusta, että määräraha myönnetään tinkimättömästi, eikä ainoastaan nyt vaan vielä kaukaiseen tulevaisuuteen se on myönnettävä yhä uudestaan (Naurua).

Ed. K a r e s: Jos ed. Järvinen olisi viitsinyt tätä kysymystä valiokunnassa käsiteltäessä ottaa esille sen anomuksen, jossa anotaan Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle apurahaa, niin minä luulen, että hän olisi välttynyt antamasta niitä tietämättömyyden osoituksia, mitä hän täällä äsken lausui. Hän puheli siitä, että muka opiskeleva nuoriso nyt pannaan työtä tekemään raittiusasian hyväksi kokonaan valtion varoilla. Tämä asia ei kuitenkaan ole niin. Tässä anomuksessa on esitetty Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton vuotuiset menot ja ne nousevat 14,366 markkaan. Siinä minun ymmärtääkseni jää jo yllin kyllin myöskin vapaaehtoisen uhraavaisuuden ja nuorison oman toiminnan varaan. Ei suinkaan tuo kolmasosa, jolle tässä valtioapua pyydetään, vielä tee sitä mahdottomaksi. Olisipa muuten hyvin muodotonta, jos eduskunta todellakin, kun se rupeaa apurahoja raittiustyön hyväksi tinkimään, rupeaisi pienentämään juuri opiskelevan nuorison raittiustyöhön pyydettyjä varoja, sillä ne numerot, jotka osoittavat opiskelevan nuorison raittiustyötä, ovat todellakin ilahuttavia. On huomattava, että tämän vuoden alussa kuului Opiskelevan Nuorison Raittiusliittoon kaikkiaan 75 paikallisyhdistystä ja niissä 7,796 jäsentä eri oppikouluista. Ja että näissä todellakin on tehty vakaumukseen vaikuttavaa raittiustyötä, sitä osoittaa se, että tämän liiton toimesta on 1,477 jäsentä viime vuoden kuluessa suorittanut erityisen raittiustutkinnon. Nämä numerot jo yksinään osoittavat, että se nuorisojoukko, joka on ollut ja joka on Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton etunenässä, on raittiusaatteen innostama ja se on tehnyt sellaista työtä, että se todella ansaitsee saada valtion ja yhteiskunnan puolelta avustusta ainakin yhtä hyvin kuin valtion puolelta on avustettu esim. erilaisia nuorisoliittoja meidän maassamme.

Muuten jo viime keväänä minulla oli tilaisuus puhua siitä vallan naurettavasta puoluepuheesta, jota täällä aina herätetään, kun on

puhe raittiustyöstä. Me emme kai pääse siitä nykyisen puoluekirouksen aikana, että aina työhön jossain määrin voi sekaantua puolueellisuutta ja epäilemättä on raittiustyöhönkin sekaantunut. En voi kuitenkaan olla huomauttamatta sitä omituista seikkaa, että väitteet puolueellisuudesta, joita on raittiustyötä vastaan tehty, on tehty viime vuoden toiminnasta. Ja tämä oli merkillinen vuosi Raittiuden Ystäväin elämässä sen vuoksi, että silloin oli Raittiuden Ystäväin keskushallinnossa sosialistinen enemmistö (Vasemmistosta: Ei ollut!). (Puhemies: Ei saa häiritä!). Kyllä! Vaikutusvaltaisin joukko oli sosialisteja! — Oulun kokouksessa, niinkuin tunnetaan, oli täysin sosialistinen enemmistö ja se valitsi enemmistöksi keskushallintoon omia luottamushenkilöitään (Vasemmistosta: Ei ollut.). On omituista, että tämä toimikunta todellakin teki itsensä syypääksi siihen agitatsiooniin porvarillisten puolueiden hyväksi, mistä täällä huudetaan. Minä en voi muuta käsittää, kuin että se ei ole muuta kuin joutavanpäiväistä nakertelua, jota aina on tehty sekä valiokunnassa että täällä, kun on puhuttu siitä että raittiustyö palvelee puoluetarkoituksia.

Ed. Alfthanille tahtoisin myös huomauttaa, etten ihmettele sitä, että hän lausui siihen suuntaan kuin hän puhui, sillä hän ei millään tavalla tunne eikä tiedä sitä järjestöä, mikä Raittiuden Ystävillä meidän maassamme on. Hän luuli, että mietinnössä mainitut 21,000 markkaa menevät varsinaisten virkamiesten palkkaamiseen. Asia on niin, että ne menevät kiertäville raittiusesitelmäin pitäjille. Raittiuspiirit ovat ottaneet muutamiksi kuukausiksi, muutamat koko vuodeksikin henkilöitä, joilla ei ole muuta virkatehtävää kuin kiertää pitämässä esitelmiä paikasta toiseen. Ja kyllä kai tämmöiseen virkatoimeen on saatava valtion apua, sitä ei voi vaatia kenenkään tekemään vapaaehtoisesti. Niinkuin sanottu en ihmettele, että ed. Alfthan tätä asiaa ei tuntenut, kun mietinnössä tätä kohtaa ei ole tarkemmin määritelty. Minä puolustan mietinnön hyväksymistä.

Ed. Kirves: Tässä kamarissa on taas tehty suuri numero kieltolakiasiasta ja raittiusasiasta ja siitä, kuinka meidän oikeistomme ja keskustamme todella harrastavat — muka sydämestään — kansan pohjakerrosten raitistuttamista ja raittiusliikkeen kehittämistä. Mutta toiselta puolen se harrastus kohdistuukin omien puolue-etujen parannuksiin, kun otetaan huomioon ensiksi se rahamäärä, jota nyt raittiuden harrastajat anovat ja vertaamme sitä siihen kieltolain vastustukseen, jota täällä on harjotettu siinä määrässä, ettei kieltolakiasiaa ole vielä esitettykään Pietarissa hyväksyttäväksi. Siis kieltolakia vastustetaan ensiksi sentähden, että raittiudenharrastajat saavat valtiolta mahdottoman suuria kannatusmaksuja, joilla palkkaavat itselleen virkamiehiä, jotka ovat pääasiassa suomettarelaisia. Äärimmäisen oikeiston suhde tähän

kysymykseen esiintyy, kun tarkastellaan minkälaiset anniskeluyhtiöitten voittovarat ovat, jotka jätetään joka vuosi jakamatta, siis niiden yhtiömiesten omiin tarkoituksiin käytettäviksi. Tämmöisestä raittiusasian ajamisesta on kaikkina aikoina ollut meidän porvarillispuolueille taloudellista hyötyä ja sentähden ne sillä tavalla sitä ajavatkin. Mutta katselkaamme millä tavalla raittiusasiaa ajetaan niitten piirien keskuudessa, joissa sitä kaikkein enimmän tarvitaan. Minä puolestani luon silmäyksen ainoastaan siihen ympäristöön, joka minun kotiseutuani ympäroi. Meillä siellä perustettiin rauttiusseura, mutta se ei saanut kokoushuonetta mistään. Sen täytyi ryhtyä rakentamaan mökkiä itselleen ja se onnistui saamaan työväen luottamushenkilöitten avulla lainaa niinpaljon, että saatiin jonkunlainen katto pään päälle. Mutta miten kävi? Se on ryöstössä, se mökki, tänäkin päivänä. Tämän raittius-seuran johtokunta kääntyi Viipurin raittius-seurain keskustoimikunnan puoleen pyytäen avustusta, mutta ei saanut. Viipurin raittius-seurain keskustoimikunta sai jossain määrin avustusta Viipurin kaupungin viinarahoista, mutta se ei antanut mitään tälle raittius-seuralle; se piti rahat itse, luonnollisista syistä. Kun siihen raittius-seuraan kuului juuri niitä joukkoja, jotka kaikkein kipeimmin semmoista valistusta tarvitsivat, keskustoimikunta asettui tietysti yläpuolelle näitten joukkojen, ja sillä tavalla se ei avustanut näitä. Käännyttiin Helsinkiin korkeitten herrojen puoleen ja pyydettiin Raittiuden Ystävien keskustoimikunnalta apua. Ei saatu. Huhu kertoo, että Viipurin raittiuspiirin keskustoimikunnan suomettarelainen sihteeri, joka myös on suomettarelaisen puolueen piirisihteri, on lähettänyt tänne kirjelmän, jossa hän sanoo, että siihen raittiusseuraan kuuluu niin suuri sosialidemokraattinen enemmistö, että sitä on mahdoton lähteä auttamaan, tulkoot toimeen miten tahansa. Minä en mene nyt tässä väittämään, miten paljon perää tässä asiassa on, koska en ole nähnyt asiakirjoja siitä. Minä toivoisin, että täällä selvitettäisiin onko tämä totta vai ei. — Muutoin melkeinpä kaikissa raittiuspiireissä nämä piirisihteerit ovat juuri suomettarelaisia piirisihteerejä, jotka matkustelevat raittiusasioissa ja samalla toimivat puolueasioissa. Tätä eivät ole edustajat Soininen ja Kares kieltäneet. Minä onnittelen heitä. Mutta minkätähden mennään väittämään, ettei näitä rahoja käytetä puoluetarkoituksiin?

Kun asia on tällä tavalla, niin minä oikeastaan olisin ollut sillä kannalla, että apurahoja ei olisi ollenkaan myönnetty, sillä minä näen, että niinkauvan kuin Raittiuden Ystävien keskustoimikunta saa näinkin suurta kannatusta valtiolta, kieltolakia ei vahvisteta Suomessa. Siitä saadaan olla ihan varmoja. Mutta jos se kiellettäisiin, silloin ehkä saataisiin kieltolaki vahvistetuksi, ja silloin olisi tämän kamarin keskustalla ja oikeistolla hyvä tilaisuus näyttää, että he todella harrastavat raittiutta. Mutta asiain näin ollen se on mahdotonta.

Minä vielä kiinnitän huomiota niihin hyötyihin, joita huomautin tulevan nykyisestä asian tilasta erinomattain oikeistolle, johon tietääkseni kuuluu suurimmat osat anniskeluyhtiöitten osakkaista ja joiden voittovarat nyletään juuri sieltä minunkin asuntoni ympäristöltä. Mutta mitä niistä on sinne myönnetty? Ei mitään. Niitä nyletään esim. Helsingin ympäristöltäkin niin, että Helsingin kaupungin anniskeluyhtiöllä oli esim. vuonna 1902, tohtori Harmajan tutkimusten mukaan, liki 2 miljoonaa markkaa jakamattomia voittovaroja. Jos kerta tahdottaisiin rattiustyötä edistää, niin miksei näitä viinarahoja silloin käytettäisi juuri tuon rattiustyön edistämiseen. Mutta ne käytetään nyt esim. herroille kylpylaitosten ja klupien perustamiseen, viskaalien palkkaamiseen ja muihin semmoisiin herroille aivan tärkeisiin tarpeisiin. Ilman tämmöisiä virkamiehiä ja laitoksia eivät he luonnollisesti mitenkään voi tulla toimeen, ja näitten palkat täytyy ehdottomasti saada semmoisten kansalaisten tuloista, jotka juuri kaikkein kipeimmin raittiustyötä kaipaavat.

Täällä on sanottu, että tarvitaan ehdottomasti rahoja raittiustyöhön rajaseutujen hyväksi. Mitä on myönnetty rajaseutujen hyväksi raittiustyöhön? Viipurin piiritoimikunta kertoo vuodelta 1906, että se on saanut Raittiuden Ystäviltä 500 markkaa. Tämä on kannatus, josta kyllä kannattaa kerskua! Ja tämä juuri semmoiseen paikkaan, jota täytyy sanoa rajaseuduksi ja jossa kannatusta tarvittaisiin. Mutta mitä osoittaa tämä? Rajaseudut kaiketi ovat täällä Helsingissä. Täällä ne rahat, ne tuhannet menevät, täällä ovat tietysti rajaseudut, joitten hyväksi herrojen täytyy työskennellä! Jos kerta tahdottaisiin tehdä raittiustyötä vilpittömästi, eivät silloin olisi esim. raittiustalot niissä paikoissa, joissa raittiustyötä kaikkein enimmän pitäisi tehdä, huutokauppaa odottamassa. Ne olisi Raittiuden Ystävien pelastettava. Mutta he eivät ole sitä tehneet, eivätkä he tule sitä tekemään niinkauvan, kuin raittiusasian ajo tällä tavalla on järjestetty.

Täällä on sanottu erittäin hyvin, että opiskeleva nuoriso ehdottomasti tarvitsee raittiusopetusta. Sen minä kyllä uskon. Minulla on niin hyvä kokemus Helsingin opiskelevasta nuorisosta, että jos kukaan, niin kyllä se tarvitsee raittiusopetusta. Mutta niillähän on täällä suurta palkkaa nauttivia opettajia. Opettakoot he raittiutta toisella tavalla eikä niin, kuin he tähän saakka ovat sitä opettaneet. Sitte vasta voidaan sanoa että nuorison raittiusopetus on johdettu oikeaan suuntaan jonne sitä kansa odottaa. Mutta kun tahdotaan sillä tavalla nuorison raittiusopetusta edistää, että pyydetään satojatuhansia valtiolta vielä opettajien palkkojen lisäksi, silloin kansa tulee ehdottomasti olemaan tämmöisten raittiusopettajien kanssa erimieltä, ja se hylkää tulevaisuudessa kaikki niiden raittiusopetukset.

Ed. Hokkanen: Nyt esillä olevassa keskustelussa olen, kun

olen sitä kuunnellut, päässyt ymmärtämään asian siten, että ed. Josua Järvistä on tahdottu ymmärtää väärin, ja samoin myöskin koko sosialidemokraattista puoluetta eli tätä vasemmistoa. Ei ole tarkoituksena, että koetettaisiin estää raittiusväen toimintaa, sillä se on kaikille myönnettävä, että tämän hyvän aatteen eteen pitäisi työskennellä. Mutta eikö ole kummallista taloudenhoitoa, että silloin, kun nähdään, että haaska on haisevana yhteiskunnan kartanolla, levittäen taudin basillia kansaan, asetetaan vartioväki, joka torjuisi, ettei kukaan pääsisi tuota haaskaa lähelle, ja sitten laitettaisiin parantoloita, sairaaloita. Totta vieköön, eikö olisi paljon selvempää, että haaska yhteiskunnan kartanolta korjattaisiin pois, taikka sekö olisi mukavampaa porvariston mielestä, että uhrattaisiin varallisuutta sen vartioimiseen, ettei kukaan pääsisi sitä lähelle. Kyllä minun tietääkseni olisi selvempi temppu, että haaska korjattaisiin pois yhteiskunnan kartanolta. Silloin päästäisiin suuressa määrässä kaikista niistä vaivoista ja uhrauksista, joista nyt on kysymys.

Ed. S a a r i k i v i : Ed. Soinisen lausunnon johdosta teki mieleni pyytää pikkusen puheenvuoroa. Hän kannatti tuon rahan myöntämistä etupäässä senvuoksi, että rajaseuduilla rajantakainen viina tekee tuhojaan ja sen poistamiseksi täytyisi uhrata varoja. Minulla on kokemusta, missä määrin näitä valtiovaroja on käytetty tähän tarkoitukseen. Niiden suhteen on täällä pidetty kauniita lausuntoja, että ne ovat muka puolueettomasti käytetty. Mutta mikä siihen vaikuttaneekin, — kai ehkä joskus nuo »puolueettomat» ovat esiintyneet puolueellisesti, koska niitä työväki ylipäänsä karttaa puolue-agitaattoreina, missä vaan kuullaan, että se on Opiskelevan Nuorison tahi muun raittiusliiton lähettämä. Ja minulla on kokemus siitä, että syyt ovat selvät, miksi tällaista epäkohtaa ei voi poistaa. Raittiuspuhujat eivät malta sittenkään olla koskettelematta, niin puolueettomia kuin ne ovatkin, asioita siltä kannalta, että ne joskus käyttävät tilaisuutta puolueensa eduksi. Ja silloin tulee yksinkertainen kansakin huomaamaan, että todellakin voidaan hienossa muodossa käyttää noita valtiovaroja porvarillisten puolueitten tukemiseksi, ja näin ollen se myös alkaa pelätä niitä agitaattoreita, jotka, vaikkapa raittiuden ystäväin nimellä, siellä toimivat. Ja semmoisen havainnon olen tehnyt ettei tuota suurta epäkohtaa poisteta sillä, että sinne joku herrasmies palkataan kansalle puhumaan, vaan jos tuommoinen summa olisi rajaseudun työväenjärjestön käytettävänä, se varmasti paljon raittius-asiaa auttaisi.

Minä pyydän vaan kannattaa ed. Järvisen tekemää vastalausetta, mikäli se koskee 5,000 markan myöntämistä »Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton» kannattamiseksi.

Ed. K i r v e s : Minä pyydän kannattaa vastalausetta kokonaisuudessaan.

Ed. Martikainen: Jatkoksi ed. Kirveen puheelle minä kajoaisin vähän etemmäksi rajaseutuihin. Tässä ed. Soininen kyllä huomautti, että rajaseutujen asukkaat tarvitsisivat raittiusopetusta, ja sitä tarkoitusta varten kai olisi myönnettävä varoja. Minä olen niillä aivan äärimmäisillä rajoilla Venäjätä vastaan kulkenut ja tutustunut sikäläiseen nykyjään jo vallitsevaan salaviinankuljetukseen. Tämä salaviinankuljetus Venäjältä päin tulee varmasti lisääntymään suuremmassa määrässä, jos kieltolaki saadaan tälle puolen rajan aikaan. Mutta siltä varalta, mitenkä paraiten voitaisiin estää, ettei poliisilaumoja sangen suuressa määrässä tarvitsisi lisätä rajaseuduille, ei nykyinen raittiusseurain toiminta ole käynyt käytännölliseen suuntaan. Olisi aivan välttämätöntä, että tällä kertaa, jos nämä rahavarat tulevat myönnetyiksi, niinkuin oletan, ei niitä myönnettäisi enään tänne Keski-Suomeen eikä sivistyneimmille seuduille, vaan tämä rahasumma käytettäisiin aivan rajaseudun rahvaan hyväksi. Perusteluissa ehdotetaan myönnettäväksi muun muassa 4,000 markkaa sellaisen kurssin ylläpitämistä varten täällä Helsingissä, mutta nämät kurssit olisi asetettava sen sijaan aivan lähelle rajaa, sillä siellä ei vaikuta kirjallisuus, sen takia että nykyään aikaihmiset vielä eivät osaa ylimalkaan lukea, sen vähemmän kirjoittaa. Niihin ei lentokirjallisuus siis tule vaikuttamaan, mutta puheilla, keskusteluilla ja opetuksilla on toisenlainen luonne tällä kertaa. Sentähden minä tahtoisin painostaa sitä seikkaa, että pitkin rajaa, varsinkin idässä päin niin pitkälle kuin asukkaita siellä lienee, asetettaisiin puhujia, jotka pitäisivät käytännöllisiä neuvotteluja niiden paikkakuntalaisten, pääasiassa raittiusmieliseen nuorisoon kuuluvien henkilöiden kanssa, ja näille neuvoisivat käytännöllisiä seikkoja. Luulen, että silloin tuo tarpeeton, vastaisuudessa ehkä hyvinkin välttämättömäksi muuten nähty poliisivoima tulisi paljon pienemmäksi. Minä tiedän, että nykyään rajalla olevat tullivartijat saavat sangen suuren osan työajastaan käyttää ainoastaan salaviinakaupan ehkäisemiseksi. Niillä olisi sangen terveellistä kokemusta, ja niiden kokemuksien perusteella voisi sitten parhaiten järjestää paikkakuntalaisten kanssa tämmöisen rajavartioston. Muuten pyydän kannattaa vasemmistolaisten tekemää vastalausetta.

Ed. Soininen: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta tahtoisin sanoa, että mitä työhön rajaseudulla tulee, niin minä pääasiassa olen samaa mieltä kuin hän. Tahtoisin vain huomauttaa, että nuo kurssit Helsingissä tarkoittavat juuri puhujien valmistamista, jotka kävisivät rajaseuduilla puhumassa. Ja muuten on kyllä tarkoitus ollut, että, kun työtä suunnitellaan ja järjestetään, otettaisiin huomioon kaikki, mitä asiantuntijat rajaseuduilla siinä suhteessa voivat esiintuoda, ja neuvoteltaisiin heidän kanssaan.

Ed. Orasmaa: En olisi lainkaan käyttänyt puhevuoroa, ellei täällä olisi esiintuotu tuota ainaista vanhaa, sanoisinko ihanneperiaatetta »puolueettomuus», että raittiustyön tulee olla puolueetonta. Minun käsittääkseni tässä jos missään ammutaan harhaan. Nykyään »Raittiuden Ystävät» ovat koettaneet kylläkin puolueettomasti tehdä raittiustyötä. Mikä siitä on ollut seurauksena? Seurauksena on ollut se, että raittiustyö on muuttunut elottomaksi, osittain kuolleeksi. Suuri osa raittiusseurojamme on kuollut, ja suuri osa on vain nimeksi paperilla. Silloin kun raittiustyö oli vapaampaa, ja kun sitä saatiin vapaammin puolueelliseltakin kannalta, nim. yhteiskunnallisena kysymyksenä esittää, silloin siinä oli eloa ja voimaa. Jos nyt tahdotaan, että raittiustyö tulisi yhtä eloisaksi ja pontevaksi kuin se oli tuonnoisina vuosina, joka olisi välttämätöntä, jos kieltolaki astuu voimaan, olisi ennen kaikkea otettava huomioon se, että annetaan ihmisten ihmisinä puhua, se on puolueihmisinä raittiusasiasta. Ne, jotka tahtovat tätä vastaan väittää, asettua puolueettomuuden kannalle, ne riistävät raittiustyöltä sen todellisen hengen ja voiman, jota se tarvitsee. Tässä kamarissa istuu eri puolueryhmissä juuri niitä henkilöitä, jotka raittiustyön varsinaisen koneiston juuri muodostavat. Mistä me sitten löydämme ne puolueettomat raittiustyön tekijät? Ei mistään, ellemme lainaa Nikolain kirkon katolta. Minun käsittääkseni on meneteltävä niin, että »Raittiuden Ystävät» antavat laajemmin tunnustusta etenkin niiden mielipiteille, joita edustavat vasemmistolaiset, eli jotka yhteiskunnallisena kysymyksenä ajavat raittiusasiaa. Silloin siinä on todellista voimaa ja pontevuutta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöön on tehty kaksi muutosehdotusta. Ensinnäkin on kannatettu mietintöön liitettyä vastalausetta, joka vastalause tarkoittaa, että »Raittiuden Ystäville» myönnetty määräraha alennettaisiin 45,000 markaksi. Sittemmin on ed. Järvinen, ed. Saarikiven kannattamana, ehdottanut, että »Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliitolle» ehdotettu 5,000 markan määräraha hyljättäisiin. Tulen nimittämään tätä ehdotusta ed. Järvisen ehdotukseksi.

Kun nämä kaksi muutosehdotusta eivät koske toisiansa, tulee niistä ja valiokunnan mietinnöstä erikseen äänestettäväksi. Ehdottaisin siis seuraavaa menettelyä äänestettäessä. Ensin äänestetään valiokunnan mietinnöstä, mikäli tämä mietintö koskee kahta ensin mainittua määrärahaa, nimittäin »Raittiuden Ystäväin» ja yhdistyksen »Finlands Svenska Nykterhetsförbund» toiselta puolen, ja toiselle puolelle asetetaan vastalause. Senjälkeen äänestetään valiokunnan mietinnön ponnessa olevasta viimeisestä määrärahasta,

joka koskee »Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton» määrärahaa, ja ed. Järvisen hylkäävästä ehdotuksesta.

Äänestämissuunnitelma h y v ä k s y t ä ä n.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, mikäli se koskee kahta ensimäistä määrärahaa, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on vastalause tässä kohden h y v ä k s y t t y.

Huutoäänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, mikäli se koskee kolmatta määrärahaa, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on ehdotus ed. Järvisen ehdotuksen mukaan h y l ä t t y.

Huutoäänestyksessä ovat jaa-äänet tälläkin kertaa voitolla.

Valiokunnan mietintö on siis kokonaisuudessaan h y v ä k s y t t y.

Määrärahaa koskevana on tämä päätös kuitenkin oleva ehdollinen, kunnes lopullinen päätös asiasta, V. J:n 63 §:n osoittamassa yhteydessä, voidaan tehdä.

6) Kansankirjastojen avustaminen.

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 Eduskunnalle jätetyn anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa Kansankirjastojen avustamista.

P u h e m i e s: Mikäli valiokunnan ehdotukset hyväksytään ja koskevat määrärahaa, tulevat ne olemaan ehdollisia, samaan tapaan kuin edellistäkin mietintöä käsiteltäessä V. J:n 63 §:n mukaan.

Keskustelu:

Ed. W ä i n ö J o k i n e n: Kun nyt kaiketikin tulee myönnettäväksi melkoinen määräraha kansankirjastojen avustamiseksi, on tärkeätä katsoa, että määrärahaa saadaan myöskin niin käyttää, että kirjastoista on mahdollisimman suuri hyöty paikkakunnilleen. Siinä suhteessa on epäilemättä tärkeimpiä seikkoja se, että paikkakunnallisille kirjastojohtokunnille annetaan vapaa kirjojen valintaoikeus. Seikalla on tärkeä merkitys etenkin köyhälistön kannalta katsottuna; rikkailla on aina mahdollisuus ostamalla hankkia haluamansa kirjat itselleen. Kirjastojen merkitykseen nähden ei ole ihmeellistä, että kirjastoja on tähänastikin jos jonkunlaisilla keinoilla koetettu »varjella». Mutta sen johdosta on sitten, vallankin maaseuduilla, joiden kirjastojen avustamisesta tässä on puhe, johduttu siihen, että suuri osa kirjastojen kirjavarastosta saa virua aivan koskematta hyllyillä. Asiata ei suinkaan parannettaisi sillä, että nytkin käytäisi rajoittamaan kirjastojen kirjainvalintaoikeutta. Ja valiokunta onkin

asettunut sille kannalle, että täysi-ikäisten käyttämille kirjastoille, nim. kuntien kanta- ja piirikirjastoille, annettaisiin vapaa kirjojen valintaoikeus. Eikä ole ihme, että valiokunnassa porvarillinen enemmistö on tähän suostunut; niiden kirjojen tilaaminenhan tulee joka tapauksessa riippumaan kirjastojen johtokunnista, jotka ovat porvarillisia. Tärkeää on myöskin, että kirjastoille, kuten valiokunta ehdottaa, annetaan avustusta, paitsi kirjojen muodossa, myöskin rahassa nim. siinä tapauksessa, että ne seurat, joiden välityksellä tämä avustus tapahtuu, eivät syystä tai toisesta suostuisi hankkimaan jotakin kirjaa.

Ikävää vaan on, että valiokunta lasten kirjastoihin nähden ei ole asettunut yhtä vapaamieliselle kannalle. Valiokunnan enemmistö nim. ehdottaa, että lastenkirjastojen johtokuntien pitäisi valita haluamansa kirjat kouluylihallituksen laittamasta luettelosta. Ehdotettu rajotus koskee tietysti etupäässä köyhälistöä; rikkailla on aina mahdollisuus hankkia haluamansa kirjat lapsilleen muuta tietä. Köyhien lapsilla sen sijaan ei useinkaan ole muuta niin läheistä ja sopivaa kirjojen saantipaikkaa, kuin koulujen lastenkirjastot. Jollei koulujen lastenkirjasto täytä paikkaansa niin hyvin kuin se voisi, ei lukuhaluisten lasten parhaasta ole pidetty tarpeenmukaista huolta. Valiokunnan enemmistö on nähdäkseni asettunut vallan epäonnistuneelle kannalle asettaessaan lastenkirjastojen kirjojenvalintavapauden kokonaan riippumaan kouluylihallituksesta. Kouluylihallituksen herroilla ei mielestäni, ikävä kyllä, ole suuria edellytyksiä mennä määräilemään tämänlaatuisia asioita. Heillä on kyllä määräämisvalta oppikirjojen valvontaan nähden. Mutta juuri jos katselee kouluissa nykyisin luvallisia oppikirjoja, ei saa suurtakaan luottamusta siihen, että kouluylihallitus, nykyaikaisia näkökohtia — edes porvarillisiakaan — silmällä pitäen, voisi lasten luettavan kirjallisuuden oikealla tavalla määrätä. Luonnontieteen oppikirjat esimerkiksi ja koko luonnontieteen opetus ovat kaukana jälessä siitä, mitä muiden maiden kouluissa sillä alalla opetetaan. Historian oppikirjat ovat yhä vieläkin melkein samanlaisia sotahistorioita, kuin ne ehkä olivat siihen aikaan, kun kouluopetusta yleensä ruvetiin antamaan. Sama on laita muittenkin yleissivistyksellisiä asioita käsittelevien oppikirjojen, uskonnonopetuksessa käytettävistä puhumattakaan.

Voi olla, että tämän eduskunnan enemmistön mielestä kouluylihallitus n y t on kykenevä täyttämään sen tehtävän, mikä sille tässä tahdotaan antaa. Mutta kuka sanoo, että edes enää ensi vuonna on niin laita. Voi tulla sellainen asiaintila, että kouluylihallituksella on lasten luettavaksi sopivista kirjoistakin kokonaan toinen käsitys kuin eduskunnalla. Siltä kannalta on vaikea ymmärtää, että kouluylihallitukselle puheenaolevassa asiassa annettaisiin niin rajaton valta kuin mietinnössä on ehdotettu. Ainoa seikka, joka selittäisi

asian, on se, että tässä on puhe pääasiassa juuri köyhälistön tarpeista, jotka eivät kaikesta päättäen täällä näytä olevan kovin lähellä porvarillisen enemmistön sydäntä. Mietinnössä viitataan siihen, että kouluylihallituksella on nytkin oikeus tarkastaa lasten kirjastoja. Mutta jos sanotulle ylihallitukselle annettaisiin valta laittaa ne luettelot, joista lastenkirjastoihin aijotut kirjat on valittava, olisi se melkoinen laajennus ylihallituksen oikeuteen. Eduskunnalla, jolla ei ole minkäälaista vaikutusvaltaa ylihallituksen toimintaan, ei pitäisi olla mitään syytä sellaista toimivaltaa sille antaa. Lasten luettavien kirjojen valvontavelvollisuus puheenaolevassa suhteessa on vanhempien asia, ja pitäisi yksinomaan sellaiseksi jättää. Jos ruvetaan paavilaiseen malliin laittamaan jotakin »kiellettyjen kirjojen» indeksiä, voi siitä pian olla se seuraus, että lapset rupeavat hankkimaan juuri niitä kirjoja kaikkien ensimäiseksi luettavakseen. Kirjastot sellaisinaankin saatetaan epäilemättä paikkakuntalaisten tarpeita enempi vastaamaan, jos niiden kokoonpano saa olla paikallisten kirjastojohtokuntien määrättävissä. Kirjastoille aijottu apuraha 10—25 markkaa vuodessa, on niin pieni, että jos siihen vielä ruvetaan joitakin rajoituksia tekemään, on varmaa, että kirjastot saavat harvoja niistä kirjoista, joita itse olisivat halunneet.

Kaiken lisäksi asettaa lastenkirjaston johtokunnan kansakoulunjohtokunta, johon nyt kumminkin luotetaan monissa ainakin yhtä tärkeissä asioissa. Tämän eduskunnan porvarillinen enemmistö voi olla johdonmukainen köyhälistön tarpeita vastustaessaan, mutta ihmeelliseltä näyttää jos se, hyväksymällä puheenaolevassa kohdin mietinnön, menee siinä suhteessa niin pitkälle, että lausuu epäluottamuksen maaseudun kansakoulunjohtokunnille, jotka nyt sentään melkein poikkeuksetta, ovat porvarillisista aineksista kokoonpantuja.

Toivoisin että eduskunta määrärahat myöntäessään, hyväksyisi mietintöön liitetyn vastalauseen.

Ed. K u r i k k a : Saan lausua iloni sen johdosta, että valiokunta on ottanut erityiseen huomioon Itä-Suomen olot, ehdottaessaan, että sen köyhimmissä kunnissa toimiville ja perustettaville kirjastoille voitaisiin antaa avustusta ilman kirjastonomistajain tai ylläpitäjäin kannatusta. Tämä toimenpide olisi todellakin tarpeellinen, varsinkin Karjalan itäisimpiin kuntiin nähden, joissa sivistyksen merkitystä ei vielä käsitetä samassa määrässä kuin monella muulla seudulla, jotka ovat paremmin olleet tilaisuudessa tulemaan osalliseksi tiedon ja opin hedelmistä. Valiokunta lausuu, että mitään rajoittavia määräyksiä kirjastojen valintaan nähden ei pitäisi asettaa. Samaa mieltä olen minäkin, mutta kuitenkin ei liene haitaksi, jos tässä suhteessa lausutaan toivomuksia. Jos katselee kirjastoluetteloita, niin helposti huomaa, että niistä melkein poikkeuksetta puuttuu maatalouskirjallisuutta ja kaikkea sellaista ammattikirjallisuutta,

jota maalaiset usein kipeästi kaipaavat. Sanotaan kenties, että maatalousseurojen olisi huolehdittava tällaisen kirjallisuuden levittämisestä. Maatalousseurat sitä kyllä tekevätkin ja levittävät sangen paljon tällaista etupäässä helppotajuista, huokeahintaista kirjallisuutta; ovatpa muutamin paikoin ryhtyneet perustamaan erityisiä maatalouskirjastojakin. Samalla kun maatalousseurojen varat, ne kun käytetään etupäässä suoranaisiin neuvomisiin tai palkitsemisiin y. m., eivät riitä kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen, on kokemus osottanut että sellaiset kirjastot, joissa on yksinomaan maatalouskirjallisuutta, eivät ota menestyäkseen. Enimmäkseen pysyvät ne vähän huomattuina ja vähäpätöisinä, samalla kun ainoastaan jotkut harvat asianharrastajat koettavat niitä ylläpitää. Kun kuitenkin selittämättä on selvää, mikä merkitys maatalouskirjallisuudella, niinkuin maanviljelys-, eläintenhoito-, metsänhoito-, puutarhanhoito- kalastus-, kotitalous-, rakennus-, käsiteollisuus-, osuustoiminta- y. m. kirjallisuudella on, niin olisi jotakin tehtävä, että maalaiskansa tulisi sitä yleisemmin tuntemaan. Kun kerran kokemus on osottanut, että erikoiset maatalouskirjastot eivät ota menestyäkseen, niin ei mielestäni sellaisia pitäisi perustaakaan, vaan olisi maatalouskirjallisuutta hankittava yleisiin kirjastoihin.

Kun maatalouskirjastojen perustamisyritykset kaikissa tapauksissa osoittavat, että maalaiskansa kaipaa maatalouskirjallisuutta, niin saan kunniottaen ehdoittaa, että eduskunta lausuisi toivomuksenaan, että valtion myöntämä apuraha käytettäisiin muun ohella myöskin maatalouskirjallisuuden hankkimiseen maalaiskirjastoihin.

Ed. Kallio: Tämä sivistysvaliokunnan mietintö N:o 2 on toiveita herättävä ajankäänne kansankirjastoasialle meidän maassamme. Harvoin onkaan mikään kansan kasvatusta tarkoittava liike saanut niin kauan olla »hyvien ihmisten» turvissa kuin tämä kansankirjastoasia. Siitä on 63 vuotta kun ensimmäinen kirjasto perustettiin tähän maahan, ja kun 42 vuotta sitten saimme ensimmäisen kansakouluasetuksen, niin oli tämä sivistysliike jo herättänyt siihen määrään lainlaatijainkin huomiota, että asetuksen 122 §:ään pantiin määräys, että »jokaiseen kouluun, jolle valtio apuansa antaa, vähitellen hankittakoon kirjasto, josta oppilaat ja muut opinhaluiset kansalaiset voivat saada hyödyllistä lukemista». Määräys oli kuitenkin liian venyvä, sillä tuon »vähitellen» sanan perusteella ovat monet vanhatkin koulut jättäneet velvollisuutensa täyttämättä, vaikka kuitenkin voi pitää ilahuttavana sitäkin, että lähes puolille kouluille on nykyään sijoitettuna kirjasto, vaikka ne eivät ole varsinaisesti tässä tarkoituksessa perustettuja, nimittäin koulukirjastoiksi, eikä ole niitä hoidettu tämän lain hengen mukaan. Saman asetuksen 125 § velvoittaa vielä opettajaa, erikoisemmin määräämällä, että »paitsi muuta koulussa annettavaa opetusta,

opettajan tulee kumminkin yhtenä, mutta mieluummin kahtena iltapäivänä viikossa olla semmoisille henkilöille apuna, jotka koulun läpi ovat käyneet tai muuten sivistystä harrastavat, näyttämällä ja selittämällä heille hyödyllistä lukemista kirjotuskokeiden läpikatsomalla ja oikomalla, sekä muulla semmoisella, jotka totisen sivistyksen ja harrastuksen kartuttamiseksi voivat olla». Tätä kaikkea toimeenpanemaan ei luonnollisesti pysty opettaja, ellei ole koululla kirjastoa, ja tämä »vähitellen»-sana on saanut opettajatkin suureksi osaksi unohtamaan koko tämän velvollisuuden. Tämä säännös käytännössä olisi mitä jaloin toimenpide kansan kasvatuksessa, ja sentähden tulisi lämmöllä toimia, kun on viideskymmenes vuosi jo käymässä, että sitä voitaisiin vihdoinkin käytännössä toteuttaa. Kansakoulu, tuottamiensa tuloksien pysyväisyyteen nähden, on paljon epäedullisemmassa asemassa kuin muut koulut, sentähden, että oppilaat siitä eroavat niin verrattain nuorina, että ilman jatkuvaa herätystä se lukuhalu ja innostus, jonka siellä saavat, voi helposti häipyä. On yleinen ilmiö m. m., että jatkokouluissa on nykyään vähän oppilaita. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, ettei ole onnistuttu pitämään opinhalua vireillä koulun läpikäyneissä, ja siinä on juuri kirjastot, oppilaskirjastot ja niiden hoitajat, opettajat, paraimpia tekijöitä. Lain henkikin viittaa siihen, ettei näitä kirjastoja pidetä kumminkaan koulujen yksityisenä omaisuutena, vaan että ohjausta ja kirjoja annetaan niillekin, jotka eivät ole päässeet osallisiksi koulun antamasta opetuksesta. Olen edellä viitannut koulukirjastojen tärkeyteen, vaikka näiden koulukirjastojen rinnalla, tai oikeastaan vanhempia, ovat yleiset kuntien kirjastot, joista ne ovat muodostuneet joko kantakirjastoiksi tai piirikirjastoiksi. Myöskin on yhdistyksillä lukuisasti kirjastoja, jotka kuitenkaan eivät ole kunnan huolenpidon alaisia, ja valtion kustannuksella on jo toistakymmentä vuotta kustannettu n. s. opettajakirjastoja kansakouluille, joille nykyäänkin annetaan 25,000 markkaa vuosittain. Näitäkin kirjastoja on tähän asti käytetty verrattain vähän, kuten Koulutoimen Ylihallituksen kertomuksistakin käy selville, ja sen vuoksi olisi syytä laajentaa näiden kirjastojen lainaustapaa, ulottaa se edes johtokuntiin ja vielä mieluummin suureen yleisöön nähden, että tämä kansallinen uhraus saataisiin niin hyötyä tuottavaksi kuin mahdollista, vaikka luonollisestikin täytyy opettajain kehityksen takia pidättää heille etuoikeus.

Koskematta laajemmin kirjasto-olojen kehitykseen, josta on m. m. se komitea, joka on tätä asiaa selostellut laajasti tehnyt mietinnössään selkoa, täytyy minun ihmetellä sitä, ettei sivistysvaliokunta voinut ehdottaa tähän tarkoitukseen, joka tarkoittaa niin laajoja kansankerroksia enemmän kuin 50,000 markkaa. Täällä äsken raittiusasian eduksi päätettiin panna 70,000 markkaa, ja minäkin äänestin sen puolesta, mutta minun täytyy sanoa, että

tämä kansansivistystä ja kasvatusta tarkoittava liike on ehdottomasti ainakin yhtä tärkeä. Valiokunta on huomauttanut, että tämä on kokeilua. Se on kyllä totta, vaan työala on niin äärettömän laaja, ja työllä on siksi kokeiltu pohja, että mielestäni voi siinä pitemmälle mennä kuin valiokunta on mennyt. Sitäpaitsi suhdeluku, että suomalaisille seuduille annettaisiin 43,000 mk, ruotsalaisille 7,000, on aivan suhteeton, kun otamme lukuun että ruotsalaista kansallisuutta on noin kahdeksas osa.

Mitä hoitosuunnitelmaan tulee, niin valiokunta on siinä asettunut eri kannalle, kuin se komitea, joka tätä kysymystä valmisti. Vaan tämä puoli asiasta olkoon kernaasti kokeilun varassa, sillä tällä kokeilulla voi olla merkitystäkin. Minä kannatan pääasiassa valiokunnan mietintöä, vaan avustussummaksi rohkenen ehdottaa 70,000 mk, josta 62,000 suomalaiselle ja 8,000 ruotsalaiselle seuralle. Tämä on suhteellisempi jakotapa, ja suurempi siirtomäärä tässä asiassa ei suinkaan ole hukkaan heitetty.

Ed. W e m m e l p u u : Kukaan ei kieltäne, ettei meidän kansankirjasto-olomme vaadi kehittyäksensä valtionkin puolelta suurempaa kannatusta, kuin mitä sille ylimalkaan tähän saakka on meidän maassamme annettu. Tämä mietintö, joka näillä valtiopäivillä on eduskunnalle jaettu, poikkeaa edellisillä valtiopäivillä valmistetusta mietinnöstä varsinkin siinä, mikä koskee valtion avustuksen jakotapaa. Viime valtiopäivillä katsottiin tarkoituksenmukaisimmaksi, että valtionavustus kansankirjastoille suoritetaan yksinomaan kirjain muodossa eikä rahassa. Nyt ehdottaa valiokunnan enemmistö aivan toisen jakoperusteen, niin että johtokunnilla on oikeus saada avustusta myöskin rahassa siinä tapauksessa, että nämä tilaavat kirjoja, joita ei ole avustusta jakavien seurojen luetteloissa, taikka eivät nämä muuten ota hankkiaksensa niitä. Täten on annettu kirjastojohtokunnille ihan täydellinen vapaus valtioavun käyttämisen suhteen, eikä siis Kansanvalistusseura ja Svenska Folkskolans Vänner joudu mihinkään vastuuseen siitä, millä tapaa nämä sille uskotut varat tulevat käytetyiksi kansamme parhaaksi. Tässä on minusta menty aivan liika pitkälle. Me emme voi mitään sille, jos yksityisten yhdistysten ja seurojen kirjastoihin hankitaan kirjoja, jotka ovat mitä räikeimmässä määrässä kansan siveellistä katsantokantaa turmelevia ja muuten harhaan johtavia, mutta hyvin oudolta tuntuu, että valtion varoja voitaisiin käyttää tällaiseen kirjallisuuteen. Onhan kirjallisuutta olemassa, joka suorastaan johtaa rikoksellisuuteen, siis valtiota itseänsä vastaan. Valiokunnan mietinnössä sanotaan kyllä kauniisti, että on katsottu voitavan l u o t t a a kirjastojen hoitajien ja johtokuntien arvostelukykyyn. Jos tässä olisi kysymys ainoastaan kuntain kantakirjastojen johtokunnista, niin niillä sanoilla olisi jonkunlaista perää, sillä näitten suurten kantakirjastojen

johtokunnat ovat edesvastuussa taas kunnalle, ovat kunnan valitsemia. Mutta kun tässä on kysymyksessä kaikki maamme eri kirjastomuodot, niin tuo »luottaa»-sana tuntuu enemmän keinotekoiselta kuin todelliselta. Kyllä me jok'ikinen tiedämme sen, mitä roskaa meidän maassamme jo nykyään painetaan, ja tiedämme myöskin, millä voimalla sitä kannatetaan ja kuinka laajasti se leviää. Ja ehkä myöskin olemme tajunneet, mitä se vaikuttaa. Nyt on vain kysymys siitä, onko annettava kirjastolle tilaisuutta käyttää valtiovaroja tällaiseen kirjallisuuteen? Minusta sitä ei ole tehtävä, vaan on avustus kirjastoille annettava yksinomaan kirjojen muodossa, jonka tavan valiokunta viime vuonnakin piti tarkoituksenmukaisempana. Ja sitäpaitsi kansankirjastoasiakomitean mietinnössäkin on ehdotettu valtion avustuksen jakamisen voitavan paraiten suorittaa juuri kirjojen muodossa. Jo käytännölliseltäkin kannalta ja tarkistukseen katsoen luulisin tämän jakotavan olevan sopivimman ja yksinkertaisimman. Annetaanhan tässä silloin myöskin merkitys sille kokemukselle, mitä näillä kahdella seuralla, nimittäin Kansanvalistusseuralla ja Svenska Folkskolans Vännerillä, on kirjastoasiaan nähden. Niitten arvostelukykyyn tahtoisin minä puolestani luottaa, ja ehdotan tämän mietinnön palauttamista sivistysvaliokuntaan, jotta perustelut muutetaan siihen suuntaan että valtion avustus on tapahtuva yksinomaan kirjain muodossa eikä rahana, samansuuntaisesti kuin viime istuntokaudella esitettiin samaa asiata koskevassa mietinnössä.

Tahdon myös lausua muutaman sanan siitä vastalauseesta, joka on liitetty tähän mietintöön. Tärkeimpiä kirjastomuotoja ovat meille lastenkirjastot, joita on kansakoulujen yhteydessä ja joitten hoito kuuluu tavallaan virkavelvollisuutena opettajille. Meillä ei likimainkaan vielä kaikissa kansakouluissa ole lastenkirjastoja, vaan noin puolet maamme kansakouluista ovat ilman näitä kirjastoja. Koulukirjasto on hyvin tärkeä opetuksen väline, ja siihen viittaa, kuten täällä eräs edellinen puhuja lausui, kouluasetuskin, jossa nimenomaan sanotaan, että valtion kannattamissa kouluissa tulisi vähitellen olla tällaisia koulukirjastoja. Näitten kirjastojen, jotka kansakoulujen yhteyteen asetetaan, pitäisi välttämättömästi olla sopusoinnussa sen kasvatuksen päämäärän kanssa, joka kansakoululaitokselle on asetettu. Ei sovi kansakoulun kirjasto, joka repii alas sen, mitä oppilaalle annetaan ja mihin häntä tahdotaan johtaa. Silloin joutuu oppilas täydelliseen ristiriitaan, jos opettaja johtaa häntä yhteen suuntaan ja mahdollisesti kirjasto toiseen. Kansakoululaitokset toimivat kouluylihallituksen valvonnan ja johdon alaisina, ja on siis luonnollista, että nämä kirjastot kuuluvat myös mainitun ylihallituksen toimialaan. Näin on valiokunnan enemmistökin asian käsittänyt. Valiokunnan sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet vastalauseessaan eivät taasen hyväksy kouluylihallituksen valvon-

nan oikeutta, vaan vaativat näitten kirjastojen johtokunnille yksinmääräämisoikeuden. Mutta eiköhän kouluylihallitus nyt sentään kykene paremmin ymmärtämään koulukirjastojen laatua ja niitten tarkoitusperää, kuin siellä täällä maaseudulla olevat näitten kirjastojen johtokunnat ja lasten vanhemmat. Onhan tässä maailmassa nyt niin hullusti, etteivät ihmiset ole mestareita kaikissa asioissa, vaan jokainen on eniten perehtynyt siihen alaan, jossa hän on saanut suurempaa kokemusta ja jota alaa hän on enemmän tutkinut. Näin muodoin siis minusta koulualalla on kouluylihalituksella suurempi kyky arvostella asioita kuin lasten vanhemmilla, joista monet eivät ole edes käyneet kansakoulua. Tuntuisi luonnottomalta, että ilman mitään järkiperäisiä syitä eduskunta menisi vähentämään kouluylihallituksen oikeuksia kansakoululaitokseen nähden. Ei myöskään mahtane olla oikeutta vaatia opettajakuntaa mahdollisesti ottamaan hoitoonsa opetusvälineitä, joihin juuri kuuluu kirjastokin, jotka olisivat ristiriidassa sen päämäärän kanssa, jota silmällä pitäen hän koulussa työskentelee ja on sitoutunut työskentelemään. Vastalauseessa puhutaan epäluottamuksesta lastenkirjastojen johtokuntiin, kun ei näille anneta ihan täydellistä valintavapautta. Mutta johtokunnat, kuten opettajatkin, saavat alistua monessa muussakin asiassa kouluylihallituksen tai muitten ylempien viranomaisten valvonnan alaisiksi. Eihän kouluun saada hankkia mitä oppikirjoja tahdotaan, ei mitä kuvastoja tahdotaan, eivät opettajat eivätkä johtokunnat voi määrätä oppiaineita, ei lukujärjestystä eikä muita tällaisia seikkoja. Tuleehan näissäkin määräämään kouluylihallitus. — Minä siis tässä suhteessa, mitä koskee lastenkirjastoja, olen valiokunnan mietinnön kannalla.

Ed. Dagmar Neovius: Kulturutskottets betänkande N:o 3 åtföljes af en reservation, som riktar sig mot utskottets uttalande beträffande barnbibliotek. Jag är fullt ense med reservanterna om de anmärkningar de gjort mot utskottets betänkande. Också jag finner detta uttalande icke vara på sin plats. Jag anser att utskottet här har förhållit sig alltför trångt. På sid. 5 i betänkandet slutar tredje stycket med att till barnbibliotek skulle få väljas endast sådana böcker, som finnas upptagna i en af öfverstyrelsen för skolväsendet uppgjord förteckning. Jag är rädd, att om vi godkänna detta, vi skulle komma alltför nära förhållandena i vårt östra grannland, där i allmänhet inga andra böcker äro tillåtna än de, som finnas upptagna i vissa kataloger. I Sverige beviljas också stora summor af staten som bidrag till bibliotek, men där finnas inga andra inskränkande villkor än det, att böcker af osedligt innehåll ej få förekomma. Dessutom har där folkskoleinspektor rätt att granska biblioteken. Jag förenar mig således med reservanterna i deras uttalanden och föreslår, att från sid. 5 i betänkandet uteslutas de två sista meningarna. Häraf skulle också en liten förändring på andra raden betingas,

nämligen den att »distrikts- och centralbibliotek» skulle ändras till »nämnd bibliotek». Med anledning af fröken Wemmelpuus uttalande ber jag få nämna, att skolstyrelsen naturligtvis har rätt att utgifva rådgifvande kataloger, som stå biblioteken till buds. Men att tvinga bibliotek att endast taga sådana böcker som dessa kataloger upptaga anser jag icke vara lämpligt.

Ed. Käkikoski: Minä pyydän saada kannattaa ed. Wemmelpuun lausuntoa ja hänen kanssansa yhdyn ehdottamaan, että eduskunta lähettäisi tämän mietinnön takaisin sivistysvaliokuntaan sitä varten, että perustelut sivulla 4 muutettaisiin vähemmistön mielipiteen mukaan niin, että avustusta annettaisiin maalaiskirjastoille yksinomaan kirjoina.

Ed. Siro∫a: Se merkille pantava seikka, että Suomen kansa lähes kolme vuotta jo on saanut hengenruokanansa sulattaa kirjallisuutta, mikä ei ole herra Kannisen ja hänen tapaistensa sensuurin läpi käynyt, näyttää muutamilla tahoilla herättävän levottomuutta, ja ovat tällaisen sensuurimielipiteen tulkeiksi tässä eduskunnassa asettuneet edustajat Wemmelpuu ja Käkikoski. Ed. Wemmelpuu on pitkässä lausunnossa puhunut paljon siitä »roskasta», jota meidän kansamme keskuuteen suurella tarmolla ja menestyksellä levitetään. Olisin valmis käyttämään yhtä voimakkaita, ehkä vielä voimakkaampia sanoja samasta asiasta. Minä olen myöskin sitä mieltä, että meidän kansamme keskuuteen porvarillisten kustantajien ja puolueitten taholta levitetään sangen suuressa määrässä kirjallisuutta, jota ei voida sanoa muuksi kuin roskaksi, ja jolta kansamme varjeleminen on erittäin kiitettävä toimenpide. Nyt on kuitenkin sensuuri tässä suhteessa havaittu kaikkein sopimattomimmaksi ja siksi ei meikäläisten taholta siihen millään ehdolla tahdota suostua. Sen sijaan olisimme taipuvaiset valtion varoillakin sallimaan tämän porvarillisen roskakirjallisuuden levittämistä kansankirjastoihin, jos me samalla olisimme tilaisuudessa levittämään vastamyrkkyä, sosialistista kirjallisuutta, luonnontieteellistä, vapaa-aatteellista, yleensä vapauttavaa kirjallisuutta. Kun kansa täten saisi koetella kaikkia, niin kai se oppisi pitämään sen, mikä paras on, ja sensuuritoimenpiteet saisivat jäädä ainakin tämän eduskunnan puolelta siihen romukoppaan, johonka ne suurlakkoviikolla heitettiin, mutta josta niitä kyllä yritetään takaisin tuoda. Ei kumminkaan olisi odottanut, että se tapahtuisi tässä eduskunnassa.

Ed. Wemmelpuu luetteli pitkän luettelon, mihin kaikkeen kansakoulujen johtokunnat saavat alistua, kuinka vähän itsenäisyyttä niillä on, kuinka kouluylihallitus määrää oppivälineet, kirjat y. m. y. m., ja tästä hän veti sen mielestään luonnollisen johtopäätöksen, että näillä johtokunnilla saisi olla valtaa lasten kirjastojenkin suhteen.

Todellakin virkavaltainen johtopäätös! Tuommoisesta luettelemisesta, joka osoittaa, kuinka hirvittävän paljon määräämisvaltaa on tuollaisilla virkavaltaisilla keskuslaitoksilla, joitten johto meidän maassamme voi joutua mitä arveluttavimpiin käsiin, pitäisi vetää se johtopäätös, ettei ainakaan lisätä tuollaista määräämisvaltaa näille hallituksille, vaan päinvastoin koetettaisiin määräämisvalta siirtää ja uusia määräämisvallan muotoja lisätä niille laitoksille, joitten suhteen meillä on jonkun verran toivoa, että ne pysyvät edes johonkin määrin kansan itsensä, tässä tapauksessa lasten vanhempien, vaikutusvallan alaisina.

Minä luulen, ettei tarvita kovin pitkiä puheita tässä eduskunnassa tämmöisten sensuuriyritysten vastustamiseksi kun kerran valiokunta ilman vastalausetta on yleisten kirjastojen suhteen tälle kannalle asettunut. Kannatan siinä kohden valiokunnan mietintöä, muuten vastalausetta.

Ed. Schybergson: Jag begärde ordet för att förena mig om fröken Neovius' uttalande. Den index, som utaf utskottets majoritet föreslagits, förefaller mig både gagnlös och osympatisk. Jag kan icke förstå annat än att, när det gäller bidrag om 10 à 25 mark om året, folkskoledirektionerna borde hafva full handlingsfrihet med rätt dock för folkskoleinspektor att ingripa, där missbruk äga rum. Jag kan äfven förena mig med hr Sirolas senaste uttalande, beträffande fröken Wemmelpuus långa andragande, som luktade nog mycket censur.

Ed. V. T. Rosenqvist: I kulturutskottet hörde jag till den minoritet, som förordade, att bidragen till biblioteken skulle lämnas endast i form af böcker. Jag ansåg dock icke denna sak så viktig, att den behöfde gifva anledning till en särskild reservation. Men då representanten Wemmelpuu här gifvit uttryck åt de åsikter, som omfattats af minoriteten inom utskottet, ber jag att få förklara, att jag står på samma ståndpunkt som hon i detta afseende, det må nu sedan lukta åt censur eller icke, det är för mig likgiltigt.

Jag begärde emellertid ordet med anledning af frågan om barnbiblioteken. Utan att vara vän af ett »byråkratiskt öfvervakande» eller af »officiell censur» — uttryck, som användas i reservationen — har jag omfattat utskottets betänkande uteslutande af praktiska skäl. Här gäller frågan, skall den lilla summa, dyrbar för dessa bibliotek, hvilken nu är i fråga, användas af folkskoledirektioner, som i många fall icke kunna anses vara kompetenta att bedöma litterära produktioner, eller skall användandet göras beroende af skolöfverstyrelsen, som då måste anse sig vara förpliktigad att utarbeta eller låta utarbeta omsorgsfulla kataloger. Jag förstår icke, att, om man vill ställa sig på en praktisk ståndpunkt, man icke föredrager det

senare. Därigenom skulle man undvika många trakasserier som säkerligen skulle komma att inträffa, ifall direktionerna valde olämpliga böcker och folkskoleinspektor funne sig föranlåten att inskrida. Det är alltså uteslutande af praktiska skäl, som jag i denna senare fråga har omfattat utskottsbetänkandet.

Sist och slutligen vill jag med anledning af ett uttalande af representanten Kallio, i hvilket han gaf uttryck åt sitt missnöje beträffande proportionen mellan de föreslagna anslagen för de svenska och de finska biblioteken, framhålla, att han helt och hållet glömt en sak, den nämligen, att de svenska böckerna i detta land äro dyrare än de finska, och måste vara det, emedan åtgången på bokmarknaden är betydligt mindre för svensk litteratur än för finsk. Detta motiverar att $^7/_8$ principen icke här kan fasthållas.

Ed. Nylander: Se muoto, joka tässä on valiokunnan ponnella, nimittäin että perusteluihin viitaten tehdään tämä ehdotus, tekee, että minä mitä lämpimimmin pyytäisin saada kannattaa ed. Kurikan huomautusta siitä puutteesta perusteluissa, ettei niissä erityisesti huomauteta siitä, miten epäkäytännöllisiä meidän kansankirjastomme suurimmalta osaltaan ovat. Tiedän kyllä, että poikkeuksia löytyy, mutta aivan varmaa on, että yleensä se katsantokanta, jonka mukaan meidän kirjastomme hyvin usein ovat perustetut, on sangen kaukana siitä, mikä kirjastoilla kansan käytännöllisen ja samalla sen henkisenkin elämän elähyttäjinä tavallaan pitäisi olla. Tästä syystä minä erityisesti pyytäisin saada kannattaa ed. Kurikan huomautusta, että tässä avustusmääriä myönnettäessä otettaisiin huomioon, että kirjastoihin enemmän kuin tähän asti otettaisiin arvokkaampaa maatalouskirjallisuutta. Luonnollinen on se katsantokanta, jota kirjastoja perustettaessa tähän asti on seurattu, ajatellessa millä kannalla kansakoulunopettajat suureksi osaksi ovat meidän pääelinkeinoomme nähden ja miten suurta kylmäkiskoisuutta siihen siltä taholta on osoitettu.

Mitä sitte tulee vastalauseeseen, niin omasta puolestani pyytäisin sitä kannattaa, pitäen sitä katsantokantaa, jota täällä sitä vastaan on puolustettu, aivan harhaan vievänä ja katsoen valiokunnan kantaa tässä aivan liian suuressa määrässä sensuroivana, varsinkin ed. Wemmelpuun katsantokantaa ja mielipiteitä sellaisina, joita minä en puolestani voi kannattaa. Yhtyisin siis myös vastalauseeseen.

Ed. Grotenfelt: Tosin en voi kannattaa niitä mielipiteitä, jotka tulivat esille ed. Sirolan puheessa. Minusta sen tapaisiin kirjastoihin, jommoisista tässä on puhe, ei suinkaan pidä koettaa saada hankituksi myrkkyä ja vastamyrkkyä, vaan ovat kirjastot valikoitavat aivan toisia näkökantoja silmälläpitäen. Mutta sittenkin minä myös puolestani yhdyn vastalauseen ajatukseen, ja nimenomaan

siihen lausuntoon, jonka ed. Dagmar Neovius tässä on antanut. Se määräys, jota valiokunta mietintönsä 5:nnellä sivulla käyttää, että näet lasten kirjastoihin saataisiin valikoida kirjoja ainoastaan kouluylihallituksen hyväksymistä luetteloista, on minusta suurimmassa määrässä virkavaltainen, enkä siis voi sellaista kannattaa. Yhdyn asiallisesti tässä kohdassa vastalauseeseen.

Ed. Soininen: Minusta on jotenkin samantekevää, hyväksytäänkö tämä vastalause vai ei, sillä niinkuin se nyt on muodostettu, siinä kun vedotaan voimassa oleviin asetuksiin, ei se muuta missään määrin mietintöä eikä olevia oloja. Nyt voimassa olevat asetukset määräävät, että kouluylihallitus valvoo niitä lasten kirjastoja, jotka ovat kansakouluissa. Minä en sano mitään siitä, onko se hyvä vai paha, mutta tosiasia se nyt kerran on. Jos hyväksytään tämä vastalause, niin ei saada aikaan mitään muuta kuin semmoiset nurinkuriset olot, että lasten kirjastojen johtokunnat mahdollisesti tilaavat sinne kirjoja, joita ei tarkastaja hyväksy. Tarkastaja tulee ja määrää ne otettaviksi pois kaapista, ja turhaan ne silloin on ostettu. Kun me emme voi millään tavalla rajoittaa kouluylihallituksen toimivaltaa, niin mielestäni on turhaa ruveta sitä yrittämään, ja sen vuoksi minun mielestäni tämä vastalause on tarpeeton.

Mitä ed. Wemmelpuun esiintuomiin ajatuksiin tulee, niin olihan valiokunnassakin epäilyksiä siitä, että mahdollisesti jotkut johtokunnat tai jotkut kirjaston omistajat tilaisivat siveellisesti alaarvoista kirjallisuutta, ja se pelko oli viime valtiopäivillä vieläkin suurempi. Mutta valiokunta asettui mietinnössä esiintuodulle kannalle, luottaen siihen, että tämä ainakin olisi hyvin harvinainen poikkeus, ja ottaen huomioon, että eduskunnalla on tulevaisuudessa hyvinkin pian tilaisuus tehdä korjauksia, jos se huomaa, että väärinkäytöksiä syntyy; minä kuitenkin luulen, ettei tule olemaan siihen tarvis. Toiselta puolen on huomattavaa, että ed. Wemmelpuun ehdottaman toimenpiteen kautta ei voitaisi estää kirjastoon tulemasta kirjallisuutta, joka ei olisi suotavaa, sillä voipihan kirjaston omistaja omilla varoillaan ostaa nämä kirjat ja pyytää sitten kannatusta kirjoja vastaavassa määrässä.

Ed. Kallio arveli, että opettajakirjastot olisivat myös tehtävät yleisön käytettäviksi ja, jos ymmärsin hänet oikein, asetettavat samaan asemaan kuin nämä muut kirjastot. Tässä nyt taaskin ylihallituksen toimivalta sen estää ja toiselta puolen minä luulen, että nämä opettajakirjastot ovat semmoisia, että yleisölle ei olisi niistä suurtakaan hyötyä, niissä kun on enimmäkseen pedagoogista ammattikirjallisuutta.

Mitä ed. Kurikan ja Nylanderin huomautuksiin tulee, niin minulla asiallisesti ei ole mitään niitä vastaan. Pyydän vain huomauttaa, että valiokunta ei ole luetellut mitään muitakaan aloja, joilta

kirjoja olisi valittava, ja voisihan olla muitakin semmoisia paitsi maatalous. Minä edellytän, että johtokunnat yhä enemmän ja enemmän oppivat täyttämään kansan tarpeita siinä suhteessa. Pyydän puolustaa valiokunnan mietintöä.

Ed. Arvid Neovius: Äfven jag ville i korthet understöda reservationen. Här har sagts, att den är onödig, emedan den innebär detsamma, som utskottsbetänkandet. Jag kan icke fatta, hvarför utskottet i det fallet skulle vara så angeläget om att få sitt uttalande uttryckligen in och icke kunnat nöja sig med ett uttalande i öfverensstämmelse med reservationen. Det synes mig, att det är en stor skillnad mellan att ingripa efteråt, när verkliga missbruk föreligga, eller att på förhand upprätta dylika förteckningar, som inskränka vederbörandes handlingsfrihet. Det kan hända, att också eljes enskilda inspektorer skulle trakassera vid sina inspektioner, men de flesta skulle helt säkert icke göra detta i onödan. Men en på förhand uppgjord obligatorisk förteckning skulle säkert ständigt verka som ett onödigt trakasserande. — Jag betviflar att i en sådan förteckning skulle komma böcker, som vore nyare än fem år gamla.

Ed. Kares: Pyytäisin kannattaa ed. Wemmelpuun asiallista ehdotusta. Olen seisonut sen kannalla, vaikkakin osittain toisista syistä. On huomattava, että valiokunnan mietintö jättää kirjaston johtokunnille täyden vapauden valita joko Kansanvalistusseuran luetteloista tai mistä tahansa muualta. Mutta tuosta määräyksestä, että kirjastot voivat myös saada rahaa, ellei jostakin syystä mahdollisesti, esimerkiksi hankintavaikeuden takia, ole kirjoja saatavana, joita on pyydetty, voi koitua paljon käytännöllistä hankaluutta Kansanvalistusseuralle. Tähänastinen menettelytapa on ollut se, että on annettu avustusta kirjoina. Varsinkin niin määräämättömässä muodossa, kuin raha-avun saanti valiokunnan mietintöön on otettu, voi se tuottaa riitaisuutta kirjaston johtokunnan ja Kansanvalistusseuran välillä. Onko Kansanvalistusseuran annettava tämä raha, ennenkuin kirja on hankittu kirjastoon, ja onko sitten pyydettävä jonkunlainen kuitti, ja niin edespäin? Kaikki nämät seikat on valiokunnan mietinnössä täysin määräämättä ja kun näin on laita, ei olisi minun mielestäni lähdettävä tälle uudelle alalle, että annetaan raha-apua kirjastoille. Sentähden minä käytännöllisistä syistä kannatan ed. Wemmelpuun ehdotusta.

Ed. Schybergson: Flere af de senaste talarena hafva förklarat, att de icke ledts af andra än praktiska hänsyn, då de omfattat utskottsmajoritetens förslag, och att de framför allt befara de svårigheter som uppstode, ifall uppköp af böcker har egt rum och inspektor sedan ingriper och förklarar den icke tillåtna. För

min del kan jag icke finna annat än att det skulle uppstå lika mycket trakasserier, om skolstyrelsen uppgör förteckningen. Såsom hr Neovius riktigt anmärkte, skulle katalogerna blifva åtskilliga år efter i utvecklingen, och ständiga förfrågningar om icke den boken får köpas, och den skulle ingå. Detta är säkert saken mer till olägenhet, än om i ett eller annat fall böcker blefve inköpta, som af inspektor måste kasseras. Jag förmodar dessutom, att de farhågor, som uttalades af fröken Wemmelpuu, eller att osedlig litteratur skulle köpas till barnbibliotek, äro ogrundade. Öfver hufvud går jag ut från den synpunkten, att man måste låta de kommunala och folkskolemyndigheterna arbeta utan att i hvarje nu påkalla ledning från myndigheternas sida. Det blir på sådant sätt ett helt annat lif och intresse, än med dessa på förhand uppgjorda förteckningar.

Ed. Helenius-Seppälä: Pyydän lyhyesti kannattaa ed. Kallion täällä äsken tekemää ehdotusta puheenalaisen määrärahan korottamisesta 70,000 markkaan. Sekin summa on tarkoituksen tärkeyteen nähden hyvin pieni, kun sitä verrataan esim. niihin menoeriin, mitä maassamme käytetään teatterien kannatukseen, joita kuitenkin ainoastaan harvat ihmiset pääsevät edes näkemään

Ed. Wichmann: Jag anhåller äfven att i allo, såväl i praktiskt afseende, som särskildt i princip, varmt få understöda representanterna Wemmelpuus och Rosenqvists uttalande i sak äfvensom hela den åskådning, som de härvidlag representera. Enhvar som har sysslat med ungdomens undervisning och uppfostran och särskildt också följdt med dess läsning, vet, huru ytterst maktpåliggande det är, att denna sak icke blott skötes, utan äfven öfvervakas. Det är ju icke vid den här föreslagna öfvervakningen fråga om något katolskt betraktelsesätt, såsom hr Schybergson tycks på sätt och vis förmena, att döma af det påfliga uttryck index, som han använde. Jag anser också, att det icke är lämpligt, att i denna för ungdomens uppfostran dyrbara och maktpåliggande sak använda sådana uttryck, som hr Sirola använde, och jag nedlägger min protest emot deras användning. Frihet är ju en god sak, men frihet är icke självsvåld, och frihet kan äfven på detta område missbrukas. Det finnes tyvärr nog indicier tillräckligt i detta land, som gifva vid handen, att äfven på detta område tillfället snart nog kunde göra tjufven. Också samhällets lagar kunna ju i visst hänseende betraktas såsom utöfvande ett slags censur.

Ed. Lundström: Då man vill hålla på, att Kansanvalistusseura och Svenska Folkskolans vänner skola kunna verka därhän, att biblioteken blifva rensade från fri litteratur, så uppnår man icke

ändå detta på grund af det förhållandet, att bidrag utbetalas endast i den händelse direktionen för ett lika stort belopp köpt böcker. Dessa böcker kan man i ingen händelse censurera. Det är således lönlöst att försöka utestänga från biblioteken sådana böcker, som folkskoledirektionerna önska erhålla. Det blir en chimär. Hvad åter angår det, som hr Kares framhöll, att bråk skulle uppstå, om medlen utbetalas i penningar och att man icke kan vara fullkomligt på det klara därom, huruvida medlen borde utbetalas, då rekvisition af böcker sker och ingen garanti förefanns att de värkligen köpas, så framhölls detsamma också i utskottet, men ansåg man, att det var alldeles naturligt, att icke några medel utbetalas, innan kvitto ingått öfver, att böcker blifvit köpta för de medel, som utdelats genom dessa sällskap. Öfverhufvudtaget ställer man sig, då man vill censurera, på en medeltida ståndpunkt. Man åstadkommer ändå ingenting med denna censur. Det fria initiativet sträcker sig ändå så långt, att från intet hem, där man vill ha fri litteratur, densamma kan utestängas. Jag understöder reservationen.

Ed. Peltonen: Pyysin puheenvuoroa pääasiallisesti ed. Nylanderin lausunnon johdosta. Jos en väärin käsittänyt, niin siinä viskattiin syytös maalaiskansakoulujen opettajia vastaan että ne ovat »kylmäkiskoisia» maatalouskysymyksille. Kun tätä syytöstä ei millään tavoin perusteltu, niin tuntuu se odottamattomalta. Ensiksikin eihän maatalousharrastukset millään tavoin kuulu kansakoulunopettajille, että voisi heiltä sillä alalla mitään erikoisempaa vaatiakaan. Ja toiseksi, vaikka olenkin maalaisoloissa elänyt ja toiminut, en ensinkään ole tullut siihen käsitykseen, että maalaiskansakoulunopettajat, jotka elävät niin likeisessä yhteydessä maalaisolojen kanssa, ylimalkaan kykenisivät pysymään vieraina maanmiesten harrastuksille. Pikemmin voisi tehdä sen syytöksen, että jotkut opettajat kiintyvät niin paljon taloudellisiin toimiin, että mahdollisesti jossain määrin lyövät laimin virkavelvollisuuksiaan. Niin voi varsinkin käydä niille opettajille, jotka innostuvat niin maatalouteen, että hankkivat itselleen suuremman maatilan, opettajavirkansa ohella sitä hoitaakseen.

Yksintein, kun minulla on puheenvuoro, saanen lausua jonkun sanan kirjojen valinnasta lastenkirjastoihin. Me tavalliset ihmiset porvarillisissakin puolueissa olemme samalla kannalla kuin vasemmisto siinä, ettemme juuri pidä sensuroimista ylhäältäpäin tarpeellisena, emmekä edes edullisena. Kun me valiokunnassa myönsimme piirikirjastojen hoitajille oikeuden vapaasti kirjoja valita ja saada sittenkin valtion avustus, niin teimme sen juuri siitä syystä, että luotimme kirjastojohtokuntain kyllä pitävän siitä huolen, ettei kirjastoihin tule roskaa. Ja jos erehdyksestä joku huono, mitätön kirja joskus tulisikin valituksi, niin kyllä se paikkakunnalla selvittää

mielipiteet, niin ettei toista kertaa tule semmoista tapahtumaan. Tämän voisi todistaa esimerkilläkin, jos se kaipaisi todistamista. Mutta kun tulee kysymykseen lasten kirjastoihin kirjojen valitseminen, niin siinä tulee tällä kertaa esteeksi ne käytännölliset puolet, joista valiokunnan puheenjohtaja täällä jo huomautti. Ja senvuoksi me tällä kertaa asetuimme sille kannalle, että kirjojen ostaminen voisi toistaiseksi tapahtua sen luettelon perusteella, jonka kouluylihallitus laatii ja joka epäilemättä tulee olemaan siksi laaja,että valitsemisen varaa jää riittävästi.

Ed. Nylander: Minua ilahuttaa todellakin, että sellainen auktoriteetti kuin ed. Soininen on yhtynyt siihen käsityskantaan, jonka ed. Kurikka ja minä olemme esiintuoneet. Hän tosin sanoo, ettei asia ole perusteluissa mainittu sen takia, ettei siinä ole puhuttu muistakaan aloista, joita hankittavan kirjallisuuden tulisi käsittää. Kuitenkin lienee tämä asia yleisesti taloudellista kirjallisuutta silmällä pitäen ja varsinkin maataloudellista vähä eri laatua katsoen siihen, että, niinkuin ed. Kurikka huomautti, toisilla paikkakunnilla on tahdottu perustaa aivan erikoisia kirjastoja tätä alaa varten. Tässähän sitäpaitsi, ja luulisin sen kyllä useiden käsittävän, ei ole kysymys ainoastaan yhdestä erikoisalasta, vaan on kysymys kokonaisesta suunnasta. Näin ollen minä puolestani en olisi pitänyt aivan sopimattomana, että valiokunta jotakin tästä olisi lausunut.

Mitä ed. Peltosen puheeseen tulee, niin minä myöntäisin, että hän täällä on oikeutettu puhumaan sillä tavoin kuin hän puhui, jo siitäkin syystä, että hän on tässä loistava poikkeus, jommoisia kyllä löytyy, kuten sanoin jo äsken, mutta ne ovat valitettavasti harvat, jotka niin täydellisesti käsittävät kansakouluopettajan tehtävän tässä suhteessa kuin ed. Peltonen.

Mitä vastalauseeseen tulee, niin minä siihen ed. Soinisen huomautukseen, ettei vastalause merkitse mitään, kun siinä puhutaan asetuksesta, uskaltaisin kuitenkin toivoa, että jos ei tätä määräystä nimenomaan pantaisi tähän, niin löytyisi kansakoulutarkastajia, jotka eivät olisi niin ahdasmielisiä että vaatisivat sitä ehdottomasti noudatettavaksi.

Ed. Ingman: Minä olen, samoin kuin useat muutkin puhujat sitä mieltä, että tämä kysymys on arvosteltava käytännöllisesti. Ja minusta tuntuu selvältä, että kyseessä olevien kirjastojen hoitajat ja johtokunnat tarvitsevat jonkunlaista ohjausta kirjojen valinnassa. Elleivät ne saa sitä erityisesti tätä tarkoitusta varten laadittujen luettelojen kautta tai kirjallisuutta hyvin tuntevien seurojen avulla, niin ne nähtävästi ovat niiden luettelojen varassa, jotka heille sieltä ja täältä lähetetään ja joita kyllä tulee,

ja heidän täytyy jotenkin ylimalkaan tehdä valintansa niiden perustuksella. Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Sirola, että porvarillisella taholla kustannetaan paljon roskaa. Siitä ei ole epäilystäkään, että sillä taholla myöskin on suuri kyky saada sitä roskaa kaupan, ja sitä on vuosikymmeniä jo meilläkin kaupiteltu ja äärettömän paljon turmelusta sen kautta saatu aikaan. Mutta minä olen herra Sirolan kanssa vastakkaista mielipidettä siitä, kun hän arvelee että se kirjallisuus, jota sosialidemokraattiset kustantajat levittävät, olisi jonkunlainen vastamyrkky porvarilliselle roskakirjallisuudelle (Vasemmistosta: Oikein!) Olin kesällä tilaisuudessa Työmies-lehdessä näkemään herra Yrjö Sirolan laatiman luettelon solialidemokraattisesta kirjallisuudesta, jota on lähetetty erinäisiin ulkomaan työväenliittojen arkistoihin sentähden,että se valaisee työväenliikettä meillä ja muualla, ja yleensä taloudellista ja valtiollista elämää. Tätä luetteloa voinee siis pitää parhaimpana minkä kirjastonhoitajat ja johtokunnat voivat saada käsiinsä silloin kun heidän on valittava tuo vastamyrkky (Vasemmistosta: Oikein!). Minä tietysti en voi ryhtyä lukemaan tätä meidän työväenliikettämme kuvaavaa luetteloa kirjallisuudesta kokonaisuudessaan. Minä mainitsen vain muutamia rubriikkeja, jotka ovat saattaneet minut epäilemään, tokko tämä vastamyrkky muuta kuin myrkyttää lisää. Ne ovat tällaisia: »Piru vaaliuurnassa», »Taivas ja helvetti» — sen kirjottajaa herra Sirola ei näy tuntevan; minä voin ilmottaa, että hänen nimensä on Ingersoll — »Pirun kirkko»; »Jumalat ja Perkeleet» — sen kirjoittaja on myöskin Ingersoll, jonka hra Sirola näyttää unohtaneen. Sitte on kirjailija Kaarle Luoto tähän myöskin yhden lisän antanut; sen nimi on »Ristikon takana» y. m. Voin kyllä ymmärtää, että herra Sirola arvelee, että meidän kansaamme erinomaisella tavalla parannetaan porvarillisesta myrkytyksestä tämän kirjallisuuden avulla, mutta hän luultavasti myöskin ymmärtää sen, että minä olen aivan vastakkaista käsitystä. Minä pelkään, että kirjastojen johtokunnat, asetettuna kahden myrkkymaljan väliin, juovat kummastakin ja siten saavat vastoin tahtoansakin vahinkoa aikaan. Arvelen, että ne tarvitsevat ymmärtäväisempien puolelta sen verran johtoa kuin voidaan antaa, ja kun olen sitä mieltä, niin pyydän kannattaa ed. Wemmelpuun tekemää ehdotusta.

Ed. Soininen: Ed. Schybergsonin ja Neoviuksen huomautukseen tahtoisin vaan lyhyesti vastata, että puolestani edellytän ylihallituksen joka vuosi julkaisevan luetteloja lastenkirjastoihin sopivista kirjoista. Se on aivan luonnollinen asia. Ylihallituksen tulee seurata hyvin tarkasti lasten kirjallisuuden kehitystä. Sillä tavalla vältetään ne vaikeudet, joista edustaja Schybergson on puhunut.

Ed. Wemmelpuu: Useat puhujat ovat puhuneet täällä niin

paljon sensuurista. Mutta minä tahtoisin huomauttaa, että on tämäntapaista sensuuria olemassa sellaisissakin maissa, joissa sivistys on paljon korkeammalla kannalla kuin meidän maassamme (Ääni vasemmistosta: Venäjällä esim. — Puhemies: Hiljaa! Puhujaa ei saa häiritä.) Norjassa annetaan valtioavustus, samaten kuin minäkin ehdotin, kirjojen muodossa eikä rahassa, ja samoin sanotaan Ruotsin kirjastoista, ettei siellä saa olla epäsiveellistä kirjallisuutta valtion avustamissa kirjastoissa. Sitten on tuotu esille, etteivät johtokunnat saisi olla kouluylihallituksen sorron alaisina. Mutta minä en ole puolestani koskaan kuullut, että johtokunnat olisivat valittaneet kouluylihallituksen sortamisesta, vaan päinvastoin luulen ja tiedänkin sen, että johtokunnat ovat tyytyväisiä siihen, että heillä on opastajana kirjastoluetteloja, jotka ovat saavuttaneet kouluylihallituksen luottamuksen. Sortoa sovitetaan täällä mahdollisiin ja mahdottomiin paikkoihin. Ed. Soininen sanoi, ettei voida estää huonoa kirjallisuutta kirjastoihin joutumasta. Kyllähän sen tiedän, ja mainitsinkin siitä. Mutta minun toivomukseni oli, ettei huonoon kirjallisuuteen käytettäisi valtion varoja. Vapautta rakastan kyllä minäkin, mutta en vallatonta vapautta.

Ed. K a l l i o: Ed. Rosenqvistille pyytäisin huomauttaa, että jos ruotsalainen kirjallisuus onkin kalliimpaa, niin ruotsalainen asutus on yleensä varakkaampaa, ja silloin se jakoperustus, jota ehdotin, on vallan oikea.

Ed. S i r o l a: Ed. Ingman on toisen kerran käyttänyt eduskunnan puhujalavaa suosittaakseen kansalle kuuluisan Ingersollin teoksia. Mikäli olen kuullut, oli hänen edellisen esiintymisensä jälkeen Ingersollin teoksilla erikoinen menekki; saa nähdä, miten nyt käynee.

Ed. I n g m a n: On mahdollista kuitenkin, että niiden lisääntynyt menekki riippuu herra Sirolan antamasta suosituksesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty neljä eri muutosehdotusta. Ensinnäkin on ed. Wäinö Jokinen, useampien kannattamana, puolustanut vastalausetta, joka koskee mietinnön viidennellä sivulla olevia perusteluita.

Toiseksi on ed. Kurikka ed. Nylanderin kannattamana ehdottanut perusteluihin tehtäväksi lisäyksen, jossa eduskunta lausuisi toivomuksen, että valtion myöntämätä apurahaa käytettäisiin muun ohella myöskin maatalouskirjallisuuden hankkimiseksi maalaiskirjastoihin. Tulen nimittämään tätä ehdotusta, joka siis myöskin koskee anomuksen perusteluja, ed. K u r i k a n ehdotukseksi.

Kolmanneksi on ed. Kallio, ed. Helenius-Seppälän kannattamana,

ehdottanut että määräraha, joka valiokunnan mietinnön ensimäisessä ponnessa ehdotetaan, korotettaisiin 70,000 markaksi ja että siitä annettaisiin 62,000 markkaa Kansanvalistusseuran käytettäväksi ja 8,000 markkaa »Svenska Folkskolans Vänner» seuran käytettäväksi. Tulen nimittämään tätä ed. Kallion ehdotukseksi.

Neljänneksi on ed. Wemmelpuu useampien kannattamana ehdottanut, että mietintö palautettaisiin takaisin valiokuntaan, jotta perustelut mietinnön 4 sivulla muodostettaisiin siihen suuntaan, että valtionavustus maalaiskirjastoille olisi tapahtuva yksinomaan kirjojen muodossa eikä rahana. Tulen sanomaan tätä ed. Wemmelpuun ehdotukseksi.

Koska näistä muutosehdotuksista ainoastaan ed. Kallion ehdotus koskee mietinnön ponsia, nimittäin ensimäistä pontta, jota vastoin muut muutosehdotukset koskevat perusteluja, ja ehdotukset kaikki ovat toisistaan riippumattomia, ehdotan seuraavaa menettelytapaa äänestettäessä noudatettavaksi. Aluksi äänestettäisiin valiokunnan mietinnön ponsien ja ed. Kallion ehdotuksen välillä, sitten äänestettäisiin erikseen kustakin perusteluihin tehdystä muutosehdotuksesta, niin että ensin äänestettäisiin valiokunnan mietinnön ja vastalauseen välillä, sitte valiokunnan mietinnön ja ed. Kurikan ehdotuksen välillä, ja viimeksi valiokunnan mietinnön ja ed. Wemmelpuun ehdotuksen välillä.

Äänestämissuunnitelma hyväksytään.

Äänestysesitykset ja päätökset:

1) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön ponnet, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on ed. Kallion muutosehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla, joten valiokunnan mietinnön ponnet on hyväksytty.

2) Ken hyväksyy valiokunnan perustelut mikäli ne koskevat mietinnön 5 sivulla käsiteltyä kysymystä oikeuden myöntämisestä kansakoulujen lastenkirjastojen haltijoille itse valita valtion avustuksella näihin kirjastoihin hankittavat kirjat, äänestää »j a a»; jos »e i» voittaa, on vastalause siinä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 72-jaa ja 106 ei-ääntä, joten kansakoulujen lastenkirjastoille myönnettävään kirjojenvalintaoikeuteen nähden on hyväksytty mietintöön liitetty vastalause.

3) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön perustelut, vastaa »j a a»; jos »e i» voittaa, on ed. Kurikan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; ed. Kurikan ehdotus on siis hylätty.

4) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön perustelut, vastaa »j a a»; jos »e i» voittaa, on ed. Wemmelpuun ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla, joten ed. Wemmelpuun ehdotus on hylätty.

Täten on valiokunnan mietintö hyväksytty muuten, paitsi mitä tulee siinä olevaan lausuntoon kirjojenvalintaoikeuden myöntämisestä kansakoulujen lastenkirjastoille, johon kohtaan nähden Eduskunta on hyväksynyt mietintöön liitetyn vastalauseen.

Mikäli tämä päätös koskee määrärahaa, on se kuitenkin oleva ehdollinen, kunnes lopullinen päätös asiasta V. J:n 63 §:n osoittamassa yhteydessä voidaan tehdä.

7—8) Pöydälle panoja.

Esitetään ja pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi istuntoon:

7) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 1, arm. esityksen N:o 5 johdosta, joka koskee erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi, sekä

8) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 1, Suomen Pankin ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa ed. Kares yhdeksi viikoksi ensi torstaista alkaen, yksityisasiain takia.

Puhemiehen määräraha.

Puhemiehen poistuttua ja ensimmäisen varapuhemiehen asetuttua keskusteluja johtamaan esitetään seuraava Valtiovarainvaliokunnalta saapunut kirjelmä:

Suomen Eduskunnan
Valtiovarainvaliokunta.
Helsinki, syyskuun 1 p. 1908.
N:o 8.

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten Valtiopäiväjärjestyksen 43 §:ssä oleviin säännöksiin saa valtiovarainvaliokunta täten kunnioittavimmin ehdottaa eduskunnan päätettäväksi:

että Eduskunnan Puhemiehelle tuleva määräraha niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä valtiopäivain aikana on, kuluvalla istuntokaudella on oleva kaksituhattaviisisataa (2,500) markkaa kuukaudessa.

Valtiovarain valiokunnan puolesta:

E. G. Palmén.

J. Wartiovaara.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pannaan asia pöydälle ensi istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 10,34 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

13. Perjantaina 4 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Laki- ja Talousvaliokunnan mietintö N:o 1 arm. esityksen N:o 5 johdosta, joka koskee erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi.

2) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 1 Suomen Pankin ohjesäännön 18 ja 19 §§:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Toinen käsittely:

3) Suuren valiokunnan mietintö N:o 1 arm. esityksen N:o 7 johdosta, joka koskee suostuntaveroa pelikorteista.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 7; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 1.

4) Suuren valiokunnan mietintö N:o 2 leimasuostuntaa koskevan arm. esityksen N:o 6 johdosta.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 6, Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 2.

Esitetään:

5) Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä, joka koskee päivän määräämistä, milloin viimeistänsä on Eduskunnassa käsiteltävä sellaiset anomus- ja esitysehdotukset, jotka aiheuttavat muutoksia 1909 vuoden tulo- ja menosääntöön.

6) Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä, joka koskee Puhemiehen palkkiota.

Pöydälle panoa varten esitetään:

7) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 2 Suomen Pankin hallintoa ja tilaa vuonna 1907 koskevan tarkastuksen johdosta.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Ahmavaara, Heikkinen, Homén, Junnila, Järvinen, Kares, Kivioja, Koivisto, J. M. Korhonen, Mäki, Nissinen, Pennanen, Pykälä, Pullinen, Rannikko, Raunio, Rosendal, Sivenius, von Troil, Weijola ja Wesa.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed: Kivioja sairauden takia lääkärin todistuksen nojalla kolmeksi viikoksi, yksityisasiain takia ed. Koivisto ja Pykälä tämän päivän istunnosta, ed. Homén tämän päivän istunnon alkuosasta, ed. Pullinen täksi ja huomiseksi päiväksi, ed. Malmivaara ensi tiistaiksi, ed. Lehtinen ensi maanantaiksi ja tiistaiksi, ed. Järvinen tästä päivästä tämän kuun 10:teen päivään ja ed. Nykänen huomispäivästä tämän kuun 11:teen päivään.

Sihteeri lukee seuraavan Suurelta valiokunnalta saapuneen kirjelmän:

Suomen Eduskunnan
Suuri valiokunta.

Helsingissä,
2 p:nä syysk. 1908.

N:o 1.

Suomen Eduskunnalle.

Täysi-istunnossa 1 p:nä kuluvaa syyskuuta tekemällänsä lähetepäätöksellä on Eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan lähettänyt Talousvaliokunnan mietintöön N:o 1 sisältyvän ehdotuksen Asetukseksi eräänlaatuisista yhteismetsistä.

Tämän johdosta saa Suuri valiokunta Eduskunnalle täten kunniottaen ilmoittaa, ettei valiokunta sen läheisen yhteyden takia, mikä

kysymyksenalaisella asetusehdotuksella on Eduskunnalle annetun armollisen esityksen N:o 2 kanssa, joka esitys sisältää ehdotuksen metsänhoito-asetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syyskuuta 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi, ole katsonut voivansa ottaa sitä käsiteltäväkseen ennenkuin viimemainitut asetusehdotukset ovat tulleet Suuressa valiokunnassa käsitellyiksi.

Valiokunnan puolesta:

E. N. Setälä.

V. K. Simelius.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Erilliset vesijätöt.

(1. K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 armollisen esityksen N:o 5 johdosta, joka koskee erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi ja ilmoitetaan esittämisen tapahtuvan mietinnössä ja arm. esityksessä olevan mainittua asiaa koskevan asetusehdotuksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Kun puheenvuoroja ei käytetä, julistetaan asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

2) Suomen Pankin ohjesääntö.

(1. K.)

Esitetään Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1, Suomen Pankin ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi ja ilmoitetaan että esittäminen tapahtuu mietinnössä olevan, tätä asiaa koskevan asetusehdotuksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

ed. Palmén: Minä pyydän ainoastaan ilmoittaa, että ruotsalaisessa mietinnössä sivulla 9 on eräs vuosiluku painovirheen kautta tullut väärin. Sanotaan 1887, kun pitää olla 1867.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään Suureen valiokuntaan.

3) Suostuntavero pelikorteista.

(2. K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö n:o 1. Mietinnön johdolla otetaan toisen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 7 oleva, Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 1 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi siitä suostuntaverosta, joka on pelikorteista suoritettava.

Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti hyväksytään asetusehdotus muuttamatta sellaisena kuin se on armollisessa esityksessä N:o 7.

Asetusehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Leimasuostunta.

(2. K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan sen johdolla toisen käsittelyn alaiseksi arm. esityksessä N:o 6 oleva, Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 2 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi leimasuostunnasta Suomen Suuriruhtinaanmaassa v. 1909.

Keskustelu:

Ed. von Alfthan: Jag har tagit till ordet för att bringa i erinran den reservation, som åtföljer betänkandet och hvilken reservation till sitt hufvudsyfte icke lyckats vinna majoritet inom stora utskottet. I de tidigare stämpelförordningarna fanns det, som bekant, alltid undantag från erläggandet utaf också den lindrigare skatt, som då ifrågakom för sådan egendom, som hade blifvit testamenterad för allmännyttiga eller välgörande ändamål; och hade lagstiftaren därigenom velat gifva sitt erkännande åt ett sådant oegennyttigt handlingssätt, som afsåg befrämjandet af allmänt väl. När vid 1907 års landtdag den starkt förhöjda arfsstämpelskatten infördes, så utlämnades, såvidt jag har mig bekant, alldeles oafsiktligt detta undantag, emedan saken, såvidt jag kan erinra mig, icke var föremål för diskussion i utskottet och icke häller i landtdagen. Det berodde sålunda på en tillfällighet att detta undantag, som tidigare under decennier hade varit gällandet, bortföll. Under det år, som denna stämpelförordning varit i gällande kraft, har emellertid åtminstone en del större testamenten förekommit, som ha gifvit anledning till att taga under ompröfning, huruvida icke denna oafsiktliga ändring skulle kunna påkalla en förändring tillbaka till det gamla, hvilket ju måste betecknas såsom principielt riktigt, d. v. s. att en egendom, som gifves till allmänt väl, bör vara befriad från skatt till staten.

Om nu landtdagen skulle vilja ställa sig på en helt annan ståndpunkt, än hvad samhället förut har gjort i denna sak, och icke blott belägga med skatt utan belägga med den mest skärpta skatt, som finnes stadgad, sådan egendom, så skulle detta ju innebära ett uttryck därför, att de nuvarande lagstiftarene betrakta ett sådant handlingssätt som samhällskadligt, hvilket således bör genom hög beskattning hindras. Och jag kan icke förstå, att sådant skulle vara flertalets inom landtdagen mening.

Hvad beträffar den formulering till tillägg till stämpelförordningen, som finnes reservationen bifogad, anmärktes det i stora utskottet, att särskilda redaktionella förbättringar här skulle kunna införas, så att stadgandet blefve kortare och det hela tillika tydligare. Jag vill därför icke yrka på, att reservationens kläm såsom sådan här nu skulle godkännas, utan ville endast uppläsa ett förslag till förbättrad kläm, hvilket är uppgjordt med anledning af de i stora utskottet framställda anmärkningarna, hvarjämte jag vill föreslå, att kammaren skulle återremittera betänkandet till statsutskottet för att omredigeras i sådant syfte klämmen innehåller. Klämmen skulle få följande lydelse. I stället för orden »då någon del af boets egendom etc.» skulle komma »då egendom på grund af testamente etc.» Därefter skulle klämmen vara oförändrad t. o. m. stycket »samt yrkesföreningar, som i lag påbjudes, vare boet berättigadt att erhålla restitution å den del af den erlagda stämpelskatten, som påförts på den grund att sådan egendom i boets tillgångar medräknats.» I den sista meningen, där det säges »Ansökan om sådan restitution skall ske hos Kejserliga Senatens ekonomiedepartement, som jämväl eger förordna hvar de restituerade medlen skola af arfvingarna återuppbäras» skulle den sista relativsatsen bortfalla, ty det är självfallet, att Kejserliga Senaten därom skulle gifva tillkänna. Jag skulle således hemställa, att kammaren ville återremittera betänkandet till statsutskottet för införandet af ett tillägg i sådant syfte, som jag här framställt.

Ed. Vikman: Tämän asian ensimäisessä käsittelyssä eduskunnassa jo kiinnitettiin huomiota siihen, että se tavattoman korkea leimavero, mikä on perinnöillä, varsinkin kun nämä perinnöt ovat suurempia kuin mitä meillä tavallisesti nähdään, nim. kun ne kohoavat miljoonaan markkaan ja siitä ylöspäin, ilmeisesti saa aikaan ehkäisyn testamenttien tekemisessä yleishyödyllisiin tarkoituksiin, koska näissäkin tapauksissa tämä korkea prosentti menee leimamaksuun. Koska ei voi olla millään tapaa toivottavaa, että tuollainen este testamenttien tekemiseen yleishyödyllisiin tarkoituksiin on olemassa, olisi minun mielestäni eduskunnan syytä yhtyä vastalauseessa esitettyyn mielipiteeseen. Meillä on kyllä tunnettua aikaisemmilta ajoilta, kuinka esim. juuri kansanopetuksen hyväksi on

tehty useista suurista pesistä testamentteja ja kuinka tämmöinen testamenttien tekeminen on tuonut erinomaisen hyviä tuloksia mukanaan. Jotta nyt tämä tällainen mahdollisuus jatkuisi, olisi välttämättömästi muutoksia tehtävä siinä leimasuostuntalaissa, joka tänä vuonna meillä on voimassa. Minä puolestani siis yhdyn kannattamaan ed. v. Alfthanin tekemää ehdotusta, ja myös hänen ehdotustaan sikäli kuin se tarkoittaa tämän mietinnön palauttamista takaisin valtiovarainvaliokuntaan muodollisten muutosten tekemistä varten.

Ed. Estlander: När den grund för stämpelbevillningen, hvarpå utskottsbetänkandet äfven nu stöder sig, förliden gång antogs, var jag i tillfälle att uttala betänkligheter beträffande densamma. Jag har sedan dess icke haft anledning att ändra min uppfattning. Då emellertid någon utsikt för närvarande icke synes förefinna, att härutinnan få någon ändring till stånd, så vill jag underlåta att härom väcka förslag. Däremot kan jag icke underlåta att ansluta mig till den reservation, som är bifogad betänkandet, och jag gör det i den form frih. v. Alfthan här närmare utvecklat. Den berömvärda yttring af medborgaranda, som får sitt uttryck uti donationer för allmänna ändamål, särskildt äfven välgörande sådana, och som hos oss lyckligtvis icke varit okänd, torde i sanning förtjäna att på det allvarligaste uppmuntras, och detta särskildt, emedan genom dylika donationer kunna blifva tillgodosedda sådana ändamål, som måhända af styrelsen eller det offentliga icke annars blefve behörigen beaktade. Också uti nu förevarande, ingalunda oväsentliga afseende torde denna synpunkt förtjäna att behjärtas.

Ed. Granfelt: Jag anhöll om ordet för att få förena mig uti frih. von Alfthans anhållan, att ärendet måtte återremitteras till statsutskottet för att det uti reservationen intagna tillägget till stämpelförfattningen måtte omredigeras i den riktning reservanten angifvit, och vidfogas betänkandet.

Ed. Käpy: Minä puolestani en käsitä, että tämä valtiovarainvaliokunnan päätös mitenkään estäisi testamenttien tekemistä yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Kyllähän senkin mukaan testamentintekijöillä on tilaisuus määrätä omaisuudestaan yleishyödyllisiin tarkoituksiin, vaikkapa valtio tässäkin tapauksessa saa perintöprosentin. Huomattava on, että valtio ainakin ennen kaikkea on yleishyödyllinen laitos, jolla on oikeus saada osansa jälkeenjääneestä perinnöstä. Sitäpaitsi tuo määritelmä »yleishyödyllisiin tarkoituksiin» on siksi epämääräinen, että käytännössä saattaa syntyä paljokin epäselvyyttä siitä, mitä kussakin erikoistapauksessa tällä ymmärretään. Näin ollen minä puolestani kannattaisin suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. von Alfthan: Herra Kävyn väitteen johdosta pyydän saada tuoda yhden esimerkin. Jos nyt on miljoonatestamentti ja siitä tahdotaan antaa noin puolet johonkin hyvään tarkoitukseen, ja jättää perijöille toinen puoli, ja jos testamentissa on sanottu, että puolen miljoonaa markkaa on pesästä menevä tuohon tarkoitukseen, niin sitte kun siitä puolesta miljoonasta, joka jäisi perijöille, menisi koko leimamaksu pois, — joka tämmöisessä tapauksessa voi nousta noin 2 à 300,000 markan vaiheille, — jäisi miljoonasta joku satatuhatta markkaa jälelle. Jos siis testamentintekijä tahtoo, että pesästä jäisi myös omaisille enemmän, täytyy hänen jättää testamentistaan pois määräykset hyviin tarkoituksiin. Mutta jos puolen miljoonaa luvattaisiin pois ja prosentti laskettaisiin ainoastaan puolesta miljoonasta, jonka he perivät, niin se olisi oikeudenmukaisinta, ja silloin olisi pikemmin odotettavissa, että sellainen testamentti saattaisi syntyä.

Mitä nyt tulee siihen, että tästä syntyisi epäselvyyttä, niin on hyvin yksinkertaista ja selvää, kuinka tässä on meneteltävä. Ensin on maksettava vero ja sitte se tulee takaisin pesään. Jos koko pesä on annettu hyvään tarkoitukseen, niin saa hyvä tarkoitus koko sen veron takaisin, jos siitä on annettu vaan osa, niin tulevat yksityiset perinnönsaajat maksamaan sen veron, mikä olisi ollut maksettava, jos koko perintö olisi ollut niin suuri kuin heille määrätty osa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty yksi muutosehdotus. Vapaaherra von Alfthan on, asettuen valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen kannalle, katsonut, että vastalauseessa esitetty ponsilause olisi loppuosaltaan kuuluva seuraavasti: »— — — olkoon pesä oikeutettu saamaan takaisin sen osan suoritetusta leimaverosta, joka on kannettu sen perustuksella, että tämä omaisuus on laskettu pesän varoihin. Sellaista palautusta on anottava Keisarillisen Senaatin Talousosastolta.» Samalla vapaaherra von Alfthan on ehdottanut, että asia lykättäisiin takaisin valtiovarainvaliokuntaan, jotta ponsi muodostettaisiin sellaiseksi, kuin hän on esittänyt.

Tulee siis äänestettäväksi suuren valiokunnan mietinnön ja vapaaherra von Alfthanin ehdotuksen välillä.

Äänetys ja päätös:

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vapaaherra von Alfthanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 130 jaa- ja 41 ei-ääntä.

Leimasuostuntaa v. 1909 koskeva asetusehdotus on siis Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti hyväksytty sellaisena kuin se on armollisessa esityksessä N:o 6.

Asetusehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Tulo- ja menosääntö v:ksi 1909.

Esitetään viime täysi-istunnossa pöydälle pantu Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä viime elokuun 27 p:ltä, N:o 6, jossa valiokunta ehdottaa määrättäväksi, että sellaiset anomus- ja esitysehdotukset, jotka aiheuttavat muutoksia 1909 vuoden tulo- ja menosääntöön, on Eduskunnassa käsiteltävä viimeistään perjantaina tulevan lokakuun 9 p:nä.

Puhemies: Tässä asiassa puhemiesneuvosto katsoo asiaksensa ilmoittaa, että puhemiesneuvosto kirjelmän johdosta päätti kehoittaa valiokuntien puheenjohtajia antamaan kukin valiokunnallensa tiedon valtiovarainvaliokunnan kirjelmässä esitetyistä toivomuksista, ja ehdottaa puhemiesneuvosto senvuoksi, että kirjelmä eduskunnan puolelta ei antaisi aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

6) Puhemiehen määräraha.

Puhemiehen poistuttua ja ensimäisen varapuhemiehen astuttua keskusteluja johtamaan

esitetään viime täysi-istunnossa pöydälle pantu Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä tämän syyskuun 1 p:ltä N:o 8, sisältävä ehdotuksen, että Eduskunnan Puhemiehelle tuleva määräraha niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä valtiopäivien aikana on, kuluvalta istuntokaudelta määrättäisiin kahdeksituhanneksi viideksisadaksi (2,500) markaksi kuukaudessa.

Keskustelu:

Ed. Martikainen: Eduskunnan puhemiehelle päätettävä määräraha ei ole suinkaan käsitettävä miksikään palkaksi, sillä onhan selvää, että hänen työnsä ei ole, enemmän kuin edustajan toimi yleensä, minkään rahamäärän, suuremman tai pienemmän, mukaan mitattavissa. Tätä edellyttää Valtiopäiväjärjestyskin, siinä kun puhutaan korvauksen määräämisestä niistä kuluista, joita puhemiehellä eduskuntaa edustaessaan mahdollisesti on. Säätyvaltiopäivillä

oli muodostunut sellainenkin paha tapa, joka sitten on siirtynyt tähän uuteen eduskuntaan, että puhemies katsoo velvollisuudekseen käyttää nämä rahat kaksien suurien päivällisten pitämiseen, joissa toisissa syötetään edustajia, toisissa senaattoreita. Koska tämäntapainen edustus ei meidän mielestämme ole missään suhteessa välttämätöntä — päinvastoin näyttäisi kai hyvinkin oudolta, jos eduskunta tällaisena työnsulkujen aikana, jolloin työttömyys vallitsee mitä laajimmilla aloilla, määräisi rahoja omia syöminkejään varten — pyydän minä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta ehdoittaa, että kyseessä oleva määräraha määrättäisiin tuhanneksi markaksi kuukautta kohti.

Ed. Palmén: Oli valtiovarainvaliokunnassa erimielisyyttä, kun tämä asia oli keskustelun alaisena, mutta enemmistö tuli kuitenkin siihen päätökseen, että entinen määräys oli sopiva, ja tämä lausunto on tullut esille eduskunnassa. Mitään asiallisia näkökohtia tämän päätöksen tueksi on jotakuinkin vaikea esittää niin laihan perustelun johdolla, jonka edellinen puhuja on ehdotukselleen antanut. Hän näyttää käsittävän, että jos eduskunnan puhemies tahtoo olla yhdessä eduskuntalaisten kanssa, niin ei mikään muu kuin syöminen ole siinä tarkoituksena. Jos joku ei käsitä, että seurustelu todellakin saattaa olla tärkeä, niin se jääköön hänen asiakseen. Se materialistinen käsitys, joka hänellä nähtävästi myös on edellisten valtiopäivien asemasta, ei kannata tulla lähempään tarkastukseen. Minun mielestäni on aivan selvää, että puhemiehen asema on sellainen, että hänelle on annettava jotakin enempää kuin se palkka, jota useimmat valiokuntien sihteerit eivät katso riittäväksi elantokustannuksiin, ja minä siis pyydän puolestani ehdoittaa, että valtiovarainvaliokunnan ehdotus, joka jo on kaksilla valtiopäivillä hyväksytty, nytkin tulisi hyväksytyksi.

Ed. Kalle Hämäläinen: Minä kannatan ed. Martikaisen tekemää ehdotusta.

Ed. Tainio: Vaikka täällä jo lausuttiin julki sosialidemokraattisen ryhmän kanta tässä asiassa, niin rohkenen minä kuitenkin itse puolestani esittää oman eriävän mielipiteeni. Minä nimittäin en ole siinä ryhmän kannalla, enkä ollut silloinkaan kuin tästä asiasta valiokunnassa keskusteltiin ja päätettiin.

Minun mielestäni puhemiehelle ei pitäisi maksaa mitään palkkaa yli sen edustajapalkkion, minkä V. J. määrää kaikille edustajille. Minun mielipiteeni mukaan on puhemies eduskunnassa tasa-arvoinen tasa-arvoisten joukossa eikä missään erityisessä asemassa palkkaan nähden. Tällä kannalla oli valiokunnassa useampiakin, ja jos puheenjohtaja olisi suvainnut kutsua valiokunnan täysilukuiseksi silloin kuin

asiasta äänestettiin — varajäseniä nim. oli saapuvilla, vaikka he eivät saaneet ottaa osaa äänestykseen — niin olisi mennyt arvan ratkaistavaksi, kumpiko mielipide tulee enemmistön mielipiteeksi, sekö, joka nyt on täällä esitetty valiokunnan mielipiteenä, vai se, mitä minä nyt esitän.

Mutta onhan selvää, että puhemiehellä saattaa olla joltisiakin menoja hänen asemansa johdosta, ja ne menot on eduskunta velvollinen puhemiehelle korvaamaan, korvaamaan todellisina menoina, ei yli eikä ali. Ja niiden menojen suuruutta ei ole helppo aina ennakolta arvata. Voi olla tapauksia, jolloin olisi erittäin edullista, että puhemiehellä on käyttövaroja enemmän kuin 1,000 markkaa kuukaudessa, minkä täällä sosialidemokraattinen ryhmä ehdottaa. Mahdollisesti saattaisi olla tapauksia, että 2,500:kin markkaa voisi erityisissä olosuhteissa olla liian vähän. Toisinaan taas saattavat menot supistua hyvinkin pieniksi, ja silloin tietysti palkkio tulisi olemaan, kuten jo sanoin, todellisten menojen mukainen. Edellytän nim., että puhemies eduskunnan istuntokauden loppupuolella ilmoittaa menonsa — ilman mitään kuittia ja ilman mitään laskuja — valtiovarainvaliokunnalle ja valtiovarainvaliokunta V. J:n mukaisesti määrää puhemiehen palkkion hänen oman ilmoituksensa mukaan. Minä en tarkota, että puhemiehen tulisi pitää syöminkejä·edustajille erittäin ja erittäin senaattoreille, sillä kyllä hänellä on tilaisuus seurustella edustajien kanssa ilmankin, vaikkei makseta monia kymmeniä markkoja yhden henkilön illallisesta. Ed. Palménin käsityksen mukaan seurustelu ei ole mahdollista muualla kuin roukapöydässä, mutta me emme ole niin materialistisia. Jääköön sitte puhemiehen itsensä ratkaistavaksi, jos hän katsoo, että tämä ruokapöydässä tapahtuva seurustelu on niiden tuhansien arvoinen, jotka siihen valtionvaroista kuluvat.

Minä siis yhä edelleen olen samalla kannalla kuin valtiovarainvaliokunnassakin ja ehdotan, että puhemiehen palkkio määrättäisiin hänen oman ilmoituksensa mukaan istuntokauden loputtua, niin että se tulisi olemaan hänen todellisten menojensa mukainen.

Ed. P a l m é n: Minä en ole ollut tilaisuudessa, en päivällisissä enkä täällä syrjähuoneessa, huomaamaan että herrat vasemmistossa ja rouvat olisivat vähemmän materialistisia kuin me, sillä minä olen nähnyt aina heillä sekä kahvikupit että muut edessään aivan yhtä hyvin kuin muilla, niin että minä jätän sikseen kysymyksen, olemmeko tällä puolen vähemmän kyvykkäitä ymmärtämään, että seurustelu on mahdollinen ilman virvokkeita. Enkä minä olisi sen asian tähden huolinut nousta tänne puhujalavalle, mutta kun ed. Tainio suvaitsi tehdä salaviittauksen siitä, että asian ratkaiseminen valtiovarainvaliokunnassa olisi riippunut jostakin taktillisesta tempusta, jonka minä puheenjohtajana olisin tehnyt, täytyy minun se torjua.

Ensin täytyy huomauttaa että se mielipide, joka nyttemmin on saanut voiton vasemmistossa, ja jonka minä oletan ed. Martikaisen tuoneen esiin, ei tullut esitetyksi valtiovarainvaliokunnassa. Yksistänsä ed. Tainion mielipide, joka sitte on joutunut tappiolle sosialistisessa puolueessa, sai kaikkien sosialistien kannatuksen. Se osottaa, millä tavalla sillä puolen asioita valmistellaan; tänään ollaan yhdellä kannalla, huomenna ihan toisella. Mutta mitä muodolliseen puoleen tulee, niin pyydän huomauttaa, että kun kerran suhteellinen edustus on olemassa myöskin valiokunnissa, niin on kaikissa valiokunnissa, mikäli minä tiedän, sääntönä, että jos joku jäsen on poissa, niin kutsutaan hänen sijaansa joku saman ryhmän varamies, ja kun tällä kertaa odottamatta oli yksi aukko, mutta ei sattunut siitä ryhmästä olemaan ketään saapuvilla, niin jäi yksi paikka avoimeksi. Mutta koska V. J:n 45 § nimenomaan määrää, että valiokunta ei ole päätösvaltainen, jollei vähintäin $^4/_5$ sen jäsenistä ole saapuvilla ja saapuvilla oli $^{19}/_{20}$, niin minä en näe muuta kuin että tässä toimittiin aivan perustuslain määräyksen ja vakiintuneen käytön perusteella. En lähtenyt kysymäänkään, mitä mieltä ne kolme jäsentä oli, jotka sattuivat istumaan penkillä kuuntelemassa, enkä voinut aavistaa, miten äänestys päättyisi; minä toimin V. J:n mukaan. Valiokunnassa oli päätösvaltainen määrä jäseniä, ne äänestivät avonaisesti ja siis kaikki kävi laillisesti.

Ed. K a l l i o: V. J. puhuu määrärahan myöntämisestä puhemiehelle näitä kysymyksessä olevia tarkoituksia varten ja käy siitä selville, ettei pidetä arvokkaana, että puhemiehen tulisi tulla pokkuroimaan itselleen tämmöisten menojen korvaukseen eduskunnalta määrärahaa, kuten hän ed. Tainion ehdotuksen mukaan saisi tehdä. Sellaista laskujen esittämistä sellaisessa asemassa ei suinkaan voine edellyttää. Ensimäinen kamari on jo kaksi kertaa päättänyt saman määrärahan puhemiehelle kuin valtiovarainvaliokunta on tälläkin kertaa ehdottanut, ja sentakia katson tämänkin kamarin arvon mukaiseksi, että se menettelee samalla tavalla. Mitä määrärahan suuruuteen tulee, olen siinä samalla kannalla, jolla olin valtiovarainvaliokunnassakin, että se määrättäisiin 2,500 markaksi.

Ed. v o n A l f t h a n: Merkillistä on, miten yhden vuoden kuluessa ed. Tainio viisastuu. Minä muistan, että kun tästä asiasta oli ensi kerran kysymys, silloin muistaakseni ehdotettiin sosiaalidemokraattien puolelta 5,000 markkaa, ja minä muistan, että herra Tainio torui kovasti ja sanoi eduskunnan arvon vaativan, että sen ensimäinen presidentti on palkittu niinkuin Suomen korkein virkamies. Minä puolestani pysyn yhä Tainion ensimäisellä kannalla.

Ed. T a i n i o: Ed. Palmén tulkitsi V. J:tä, mutta V. J:ssä ei

puhuta mitään puolueista. Sitte hän mainitsi, että on vakiintunut tapa ettei kutsuta varajäsentä toisesta ryhmästä valiokuntaan saapuville. Mikäli minä tiedän, useissa valiokunnissa juuri sillä tavalla menetellään, ja sillä tavalla on menetelty valtionvarainvaliokunnassakin joskus. Monessa valiokunnassa, jos varajäseniä on saapuvilla ja valiokunta ei ole täysilukuinen, kutsutaan varajäsen siksi kun valiokunta tulee täysilukuiseksi. Siis on turha puhua mistään vakiintuneesta tavasta. — Ed. v. Alfthanille huomautan, että minkä minä ehkä olen lausunut yksityisenä mielipiteenä, yksityiskeskustelussa niin se ei ole aina soveltuvaa; ja turhaa on esittää kaikkia mielipiteitään julkisuudessa, kun niille ei kuitenkaan saa kannatusta. Toiseksi minun nykyinen ehdotukseni ei suuresti eroa entisestä, sillä tässähän puhemiehen käyttövarat tulisivat rajottamattomiksi.

Ed. Tanner: Olin valiokunnassa samalla kannalla kuin ed. Tainiokin, jonkavuoksi täälläkin katson tarpeelliseksi kannattaa hänen tekemäänsä ehdotusta.

Ed. Palmén: Minä en ole kysynyt jokaisesta valiokunnasta, mutta varmaa on, että 1897 v:n valtiopäiväin valtiovaliokunta päätti, että se menettelisi niinkuin minä olen tällä kertaa menetellyt.

Ed. Castrén: Tuntuu enemmän kuin oudolta, että tämän kamarin puhemiehelle, puhemiehelle, jonka toiminnasta suureksi osaksi eduskunnan työn menestys riippuu, että puhemiehelle, jolla, sanottakoon siitä mitä tahansa, Valtiopäiväjärjestyksen hänelle antaman aseman takia, on toisellainen merkitys kuin muilla eduskunnan jäsenillä, ettei puhemiehelle annettaisi sen suurempata arvoa, ett'ei eduskunta arvostelisi etumiehensä toimintaa korkeammalle, kuin jonkun valiokunnan minkä sihteerin tehtävää tahansa. Ed. Palmén on täällä jo huomauttanut, että tuskinpa lienee missään valiokunnassa maksettu sihteerille alle 1,000 markan, mutta useinkin sen päälle. Tätä tällaista kantaa en voi hyväksyä. Katson että eduskunnan on ensimmäiselle miehelleen, sille joka johtaa sen keskusteluja ja jonka Valtiopäiväjärjestyksen säätämissä tilaisuuksissa tulee puhua eduskunnan puolesta ja sen nimessä, on suoritettava sellainen rahamäärä, joka vastaa hänen tehtävänsä tärkeyttä, hänen ja eduskunnan arvoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Varapuhemies: Valtiovarainvaliokunnan ehdotusta vastaan, joka sisälsi sen, että puhemiehen palkkioksi määrättäisiin 2,500 markkaa kuukaudessa, on tehty kaksi vastaehdotusta. Ed. Martikainen ed. Hämäläisen kannattamana, on ehdottanut, että tämä määräraha olisi 1,000 markkaa kuukaudessa, ja ed. Tainio, ed. Tan-

nerin kannattamana, on ehdottanut, että määräraha olisi se, minkä puhemies kuluiksensa ilmoittaa. Pyytäisin ehdottaa seuraavan käsittelyjärjestyksen. Haettaessa vastaehdotusta valtiovarainvaliokunnan ehdotukselle, on äänestettävä ensin ed. Martikaisen ja ed. Tainion ehdotusten välillä ja se, joka näistä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi valtiovarainvaliokunnan ehdotusta vastaan.

Ed. Castrén: Minun täytyy lausua, että minulla on vakavia epäilyksiä voiko ed. Tainion tekemä ehdotus tulla äänestyksen alaiseksi, koska se minusta tuntuu olevan ristiriidassa V. J:n 43 §:n viimeisen momentin kanssa. Lykkäisin arvoisan varapuhemiehen ratkaistavaksi, voipiko puheenalainen ehdotus tulla lainkaan äänestyksen alaiseksi, ehdotus joka tarkoittaa sitä, että puhemies loppupuolella valtiopäiviä, tai niin pian kuin se on hänelle mahdollista ilmoittaisi kuinka korkealle hänen kustannuksensa puhemiehenä ovat nousseet, jonka summan eduskunta tarkastamatta hyväksyisi. Tällaisesta menettelytavasta V. J:n mainitun pykälän momentti ei tiedä mitään. Siinä sanotaan vaan, että valtionvarainvaliokunnan tulee ehdottaa se määrä, mikä puhemiehelle on suoritettava niistä kustannuksista, joita hänellä valtiopäiväaikana on ollut.

Ed. Schybergson: Saken är ju icke af någon så stor betydelse, men jag delar i allo hr Castréns uppfattning och erinrar mig från representationsreformkommittén, att afsikten med detta stadgande var, att talmannen i enkammaren skulle få ett anslag efter samma grunder som talmännen i den förra ständerlandtdagen. Jag anser, att landtdagsordningen har detta innehåll i denna punkt och att hr Tainios förslag står i strid därmed. Jag förenar mig därför om hr Castréns hemställan, att hr Tainios förslag icke måtte komma under omröstning.

Varapuhemies: V. J:n 43 §:ssä sanotaan, että »valtiovarainvaliokunnan asiana on eduskunnan päätettäväksi ehdottaa, kuinka suuri määräraha puhemiehen tulee saada» j. n. e. Ed. Tainion ehdotusta, että puhemiehen määräraha olisi niin suuri, kuin hän sen ilmoittaa, ei tällä tavalla voitaisi käsittää Valtiopäiväjärjestystä vastaan sotivaksi, mutta tehtyjen huomautusten johdosta pyytäisin ratkaista asian siten, että ed. Tainion ehdotus tulee täällä äänestyksen alaiseksi. Mutta jos se tulee eduskunnan päätökseksi, tulee valtiovarainvaliokunnan uudestaan eduskunnalle ehdottaa tämä määräraha, kun se on saanut puhemieheltä tämän ilmoituksen.

Ed. Schybergson: På detta sätt skulle vi komma att rösta nm vice-talmannens förslag och icke om hr Tainios, och det är för iogen del L. O:s mening att talmannen skall få ställa sina egna förslag under omröstning.

V a r a p u h e m i e s: Minä katson Valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n sisältävän tällaisen tulkitsemisen ed. Tainion ehdotuksesta.

Huomautukseni sisälsi nimittäin sen, että ed. Tainion ehdotuksesta äänestetään sellaisenansa, mutta pidin minä velvollisuutenani tulkita, mitenkä tämä päätös, jos se tulisi eduskunnan päätökseksi, olisi käsitettävä. Äänestys tulee siis tapahtumaan ed. Martikaisen ja ed. Tainion ehdotusten välillä; ed. Martikaisen ehdotus on »jaa-» ehdotus, ed. Tainion »ei»-ehdotus.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi Valtionvarainvaliokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Martikaisen ehdotuksen, että puhemiehen määräraha määrättäisiin 1,000 markaksi kuukaudessa, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Tainion ehdotus, että puhemiehen määräraha määrättäisiin hänen ilmoituksensa mukaan.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; vastaehdotukseksi on siis hyväksytty ed. Martikaisen ehdotus.

2) Ken hyväksyy valtiovarainvaliokunnan, ehdotuksen äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on eduskunta hyväksynyt ed. Martikaisen tekemän ehdotuksen.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta on siis hyväksynyt Valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, että Puhemiehen määräraha tältä istuntokaudelta on oleva 2,500 markkaa kuukaudessa.

7) Pöydälle pano.

Esitetään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon Pankkivaliokunnan mietintö n:o 2, Suomen Pankin hallintoa ja tilaa v. 1907 koskevan tarkastuksen johdosta.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina klo 6 i. p.

Istunto päättyy kello 7,45 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

14. Tiistaina 8 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi siitä suostuntaverosta, joka on pelikorteista suoritettava.

Tämän yhteydessä: Valtiovarainvaliokunnan ehdotus siitä määrästä, joksi pelikorttisuostunnasta saatava tulo vuodelta 1909 on arvioitava (toinen ponsilause Valtiovar. valiok. mietinnössä N:o 1).

2) Ehdotus laiksi leimasuostunnasta.

Tämän yhteydessä: Valtiovarainvaliokunnan ehdotus siitä määrästä, joksi leimasuostunnasta saatava tulo vuodelta 1909 on arvioitava (toinen ponsilause Valtiovar. valiok. mietinnössä N:o 2).

Toinen käsittely:

3) Ehdotus asetukseksi Suomen Pankin ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 4; Suuren valiokunnan mietintö N:o 3.

Ainoa käsittely:

4) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 2 Suomen Pankin hallintoa ja tilaa vuonna 1907 koskevan tarkastuksen johdosta.

Pöydälle panoa varten esitetään:

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 3 eräiden Ekerön kunnan postitilain vapauttamisesta postin kuljetusvelvollisuudesta ja siihen liittyvistä tehtävistä tehdyn anomusehdotuksen johdosta.

6) Talousvaliokunnan mietintö N:o 2 arm. esityksen N:o 4 johdosta, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

7) Laki- ja Talousvaliokunnan mietintö N:o 4 tilusten rauhoittamista kotieläinten tekemältä vahingolta koskevan lainsäädännön uusimisesta tehtyjen anomusehdotusten johdosta.

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa ed. Ahmavaara, Antila, Castrén, Herrala, Järvinen, Kares, Kivilinna, Kivioja, Lehtinen, Malmivaara, D. Neovius, Nykänen, Paloheimo, Riihelä, Stigzelius, Tuomikoski ja Weijola.

Ilmoitusasiat.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Kivilinna, Castrén ja Sirola sairauden takia tämän päivän istunnosta; yksityisten asiain takia ed. Antila ja Stigzelius samoin tämän päivän istunnosta, ed. Brander tämän kuun 11 p:stä 15 p:ään, ed. Tulikoura ensi perjantaiksi ja lauantaiksi sekä ed. Poutiainen ensi perjantaiksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Pelikorttisuostunta.

(3. K.)

Esitetään kolmannen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 7 Eduskunnalle annettu ja Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 1 sekä Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 1 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi siitä suostuntaverosta, joka on pelikorteista suoritettava.

Keskustelu:

Ed. von Alfthan: Då landtdagen nu går att i tredje läsningen behandla och sannolikt godkänna detta förslag, ville jag endast fästa uppmärksamheten vid att beslutet det oaktadt fortsättnings-

vis är villkorligt till dess statsutskottets betänkande rörande budgeten har inkommit och behandlats.

Ed. A. Neovius: Enligt mom. 3 af 43 § L. O. jämförd med mom. 2 i samma paragraf, synes det mig, att ärenden af denna beskaffenhet rätteligen icke böra behandlas definitivt förrän i sammanhang med propositionen N:o 8 angående de behof, hvartill de ordinarie statsinkomsterna icke förslå. Jag skulle för min del därför föreslå, såsom äfven fallet var, om jag icke missminner mig, år 1907, att detta ärende bordlägges till det plenum, vid hvilket statsutskottets betänkande i anledning af prop. N:o 8 förekommer till afgörande behandling.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Neovius on kyllä ehdottanut, että asian lopullinen käsittely siirrettäisiin tapahtuvaksi yhteydessä valtiovarainvaliokunnan mietinnön kanssa valtion varoista ja tarpeista. Mutta kun ehdotusta ei ole kannatettu ei se voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Päätös:

Asetusehdotus hyväksytään muuttamatta sellaisena kuin se on perjantaina tämän syyskuun 4 p:nä tapahtuneessa toisessa käsittelyssä päätetty.

V. J:n 43 §:n mukaisesti riippuu asetusehdotuksessa tarkotetun suostunnan myöntäminen kuitenkin vielä siitä, havaitseeko Eduskunta, käsitellessään Valtiovarainvaliokunnan mietintöä valtion varoista ja tarpeista, tämän suostunnan tarpeelliseksi.

Tämän yhteydessä esitetään ja hyväksytään Valtiovarainvaliokunnan ylempänä mainitussa mietinnössä oleva ehdotus siitä määrästä, joksi pelikorttisuostunnasta saatava tulo vuodelta 1909 on arvioittava.

2) Leimasuostunta.

(3. K.)

Esitetään kolmannen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 6 Eduskunnalle annettu ja Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 2 sekä Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 2 valmistavasti käsittely

Ehdotus asetukseksi leimasuostunnasta Suomen Suuriruhtinaanmaassa v. 1909.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. Setälä: Tätä asiaa koskee tietysti sama mikä lausuttiin

edellisen asian yhteydessä, että eduskunnan päätös on ehdollinen, kunnes esitys varojen hankkimisesta niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä, tulee käsiteltäväksi. Se näkyy selvästi myös suuren valiokunnan mietinnöstä, jossa on puollettu valtiovarainvaliokunnan ehdotusta siltä varalta, että eduskunta havaitsee leimasuostunnan tarpeeliseksi. Minä olisin puolestani suonut, että tämä olisi myös saanut ilmaisunsa ponnessa, mutta joka tapauksessa on mietinnön sanamuodosta päätöksen laatu täysin selvä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätös:

Asetusehdotus hyväksytään muuttamatta sellaisena kuin se on perjantaina tämän syyskuun 4 p:nä tapahtuneessa toisessa käsittelyssä päätetty.

V. J:n 43 §:n mukaisesti riippuu asetusehdotuksessa tarkoitetun suostunnan myöntäminen kuitenkin vielä siitä, havaitseeko Eduskunta, käsitellessään Valtiovarainvaliokunnan mietintöä valtion varoista ja tarpeista, tämän suostunnan tarpeelliseksi.

Tämän yhteydessä esitetään ja hyväksytään Valtiovarainvaliokunnan ylempänä mainitussa mietinnössä oleva ehdotus siitä määrästä, joksi leimasuostunnasta saatava tulo vuodelta 1909 on arvioitu.

3) Muutoksia Suomen Pankin ohjesääntöön.
(2. K.)

Esitetään toisen käsittelyn alaiseksi Eduskunnan Pankkivaltuusmiesten kirjelmässä viime huhtikuun 3 ja viime elokuun 7 p:ltä Eduskunnalle annettu sekä Pankkivaliokunnan mietinnössä N:o 1 ja Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 3 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi Suomen Pankin 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ja 10 p:nä heinäkuuta 1901 muutetun ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Keskustelu:

18 §.

Ed. Arajärvi: Sen johdosta, että suuri valiokunta näkyy tehneen pankkivaliokunnan mietintöön muutamia kielellisiä korjauksia, pyydän minä puolestani saada huomauttaa, että mitä tämän pykälän kielelliseen asuun tulee, niin se tuskin kaikin puolin vastaa korkeita vaatimuksia semmoisenakaan, joksi se suuressa

valiokunnassa on muodostettu. Mutta aikaisemmin, vuoden 1907 valtiopäivillä, kun tätä asiaa käsiteltiin, oltiin sekä pankkivaliokunnassa että suuressa valiokunnassa, ja eduskunnassakin, sitä mieltä kuin pankkivaliokunnassa tällä kertaa, että Suomen Pankin ohjesääntö on lähimmässä tulevaisuudessa kokonaan otettava m. m. tässä suhteessa tarkastuksen alaiseksi. Ja kun näin on, ei valiokunnassa aikaisemmin enempää kuin nytkään ole tahdottu lähteä kielellisiä korjauksia tekemään, ja kun suurenkin valiokunnan tähän pykälään tekemät kielelliset korjaukset ovat minun ymmärtääkseni keskeneräiset, niin minä puolestani ehdottaisin, että eduskunta hyväksyy 18 §:n semmoisena kuin pankkivaliokunta mietinnössään on sen esittänyt.

Ed. L i s t o : Minä pyydän saada kannattaa ed. Arajärveä.

Ed. S c h y b e r g s o n : Jag begärde också ordet för att understödja hr Arajärvi. Sådana språkliga ändringar, isynnerhet när de göras i ett sent moment i stora utskottet, kunna möjligen leda också till sakliga förändringar, utan att man kommit så noga att tänka därpå. Det är icke anledning att, då en eller två paragrafer i ett lagförslag ändras, i den genomförda annan formulering, än den som genomgår lagen i öfrigt. Vi skola, såsom hr Arajärvi framhållit, räkna med, att vi om möjligt redan vid nästa landtdag hafva ett förslag till författning om banken, som i språkligt hänseende är tillfredsställande.

Ed. S e t ä l ä : Kukaan ei ole osoittanut, että nämä korjaukset olisivat huononnuksia, vaan päinvastoin täytynee ne myöntää parannuksiksi. Missään tapauksessa ei asia ole sen arvoinen, että eduskunnan nyt pitäisi lähettää se takaisin suureen valiokuntaan ja panna toimeen tuommoinen pitkällinen menettely aivan vähäpätöisen asian vuoksi.

Ed. P a l m é n: Esimerkkinä siitä, miten tarpeettomat nyt ehdotetut korjaukset ovat, voin mainita, että seuraavassa pykälässä, josta tulee erikseen puhuttavaksi, on molemmilla kielillä »siitä tekemästä», mutta nämä sanat on jätetty pois suomalaisesta kappaleesta, ruotsinkielisessä sitä vastoin luetaan »på därom gjord framställning». Tämäkin osottaa, kuinka hätäisesti tätä mietintöä on tehty. Minä puolestani olin estetty olemasta suuren valiokunnan kokouksessa, niin että minä en vastaa tästä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 18 §:n Suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta ed. Arajärven ehdotuksen mukaisesti hyväksynyt §:lle sen muodostuksen, mikä sillä on Pankkivaliokunnan mietinnössä.

Ei-äänet ovat voitolla, joten Eduskunta on päättänyt 18 §:lle hyväksyä sen muodon, mikä sillä on Pankkivaliokunnan mietinnössä.

19 §.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. A r a j ä r v i: Samoilla syillä kuin eduskunta äsken hyväksyi 18 §:n semmoisena kuin pankkivaliokunta oli ehdottanut, minä puolestani ehdotan, että eduskunta hyväksyy myöskin 19 §:n pankkivaliokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. L i s t o: Minä pyydän kannattaa ed. Arajärven ehdotusta.

Ed. A. M ä k e l i n: Minä pyydän myös saada kannattaa ed. Arajärven ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy Suuren valiokunnan mietinnön, vastaa »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Ei-äänet ovat voitolla. Eduskunta on siis hyväksynyt 19 §:lle sen muodon, mikä sillä on Pankkivaliokunnan mietinnössä.

Kun Suuren valiokunnan ehdotusta ei ole hyväksytty muuttamattomana, lähetetään asia takaisin Suureen valiokuntaan ja toista käsittelyä jatketaan kun asia on sieltä palannut.

4) Suomen Pankin hallinto.

Esitetään Pankkivaliokunnan mietintö n:o 2 Suomen Pankin hallintoa ja tilaa vuonna 1907 koskevan tarkastuksen johdosta.

Mietintö läpikäydään ja hyväksytään eri kohdittain, kunnes

P a n k i n k i i n t e i s t ö n o s t o j a koskevaa kohtaa käsiteltäessä puheenvuoroa käyttää:

Ed. P a l m é n: Se, mitä pankkivaliokunta tässä kohden lausuu, on muistutus, jos kohta hyvin lievää laatua, niin että minulla lienee

oikeus tehdä pari huomautusta. Se on tiettyä, että summa, joka on käytetty talon ostoon Viipurissa, on tuntuva, mutta jos ottaa huomioon asianhaarat, niin minä luulen, että Pankin hallinto varsin hyvin voi puolustaa käsitystään. Sillä ensiksi Viipurin konttori on suurin maaseutu-konttori, ja toiseksi se huoneusto, joka siellä on vuokraamalla voitu saada, on niin kelvoton, että todellakin olisi hyvin arveluttavaa jättää konttori sen varaan. Nykyinen huoneusto ei tarjoa edes sitä vakuutta, joka on tarpeen varojen suojelemiseksi. Ja kolmanneksi on huomattava, että jos Viipurissa tahdotaan saada mitään pankkilokaalia, joka on täysin tyydyttävä, niin arvatenkaan ei voida saada vuokraamalla missään sopivassa paikassa semmoista huoneustoa, joka olisi mainittavasti huokeampi, kuin se, jonka pankkivaliokunta on katsonut tulevan liian kalliiksi. Että 25,000 markkaa vuodessa, joksi tämä hyyry on luettu, on tuntuva summa, sen minä myönnän, mutta tahdon kuitenkin huomauttaa, että siihen sisältyy enemmän kuin konttorin hyyry, sillä uuteen taloon, joka on rakenteella, saadaan mahtumaan ensiksi kaksi huoneustoa, niin että pankin molemmat virkamiehet voivat siinä asua, sekä sen lisäksi kahdelle vahtimestarille ja talonmiehelle asunnot, joten konttorin konttoon laskettava vuokra on melkoisesti vähempi kuin täällä on oletettu. Jos tahtoo oikein arvostella tätä asiaa, lienee myös syytä ottaa huomioon, että pari yksityispankkia on samassa kaupungissa sen tärkeyteen nähden liikepaikkana, hankkinut itselleen kiinteistöt, jotka ovat hyvin suuret, osaksi kalliimmatkin. Toinen näistä yksityispankeista hankki joku aika sitten itselleen pienemmän huoneuston, mutta lienee jo siinä tilassa, että tämä huoneusto, lähes puolen miljoonan arvoinen, ei ole oikein riittävä. Yleensä täytyy ottaa huomioon, että kun on kyseessä omistaja sellainen kuin Suomen Pankki, jonka oleminen ei ole aikaan nähden rajoitettu kuten yksityisen henkilön, niin oikea talous vaatinee, että otetaan kaukanakin olevat ajat ja niiden olot huomioon. Ostamalla pieni tontti, edellytettynä että sellainen olisi Viipurissa saatu sopivalla paikalla ja sopivasta hinnasta, olisi voitu hyvin helposti joutua siihen, että tämä huoneusto jonkun ajan perästä ei ole tyydyttävä.

Tätä samaa voi johonkin määrin lausua Kuopion konttorista. Minä tahdon kuitenkin kernaasti myöntää, että Kuopio ei ole liikepaikkana sinnepäinkään niin tärkeä, mutta kun siellä oli otollinen tilaisuus saada suuri tontti hinnasta, joka osottautuu niin edulliseksi, että koska hyvänsä myymällä toisen puoliskon tonttia voi saada puolet hintaa takaisin, niin en usko, että siinäkään on mitään vahinkoa tapahtunut pankille. Varsin hyvin saattaa tyytyä siihen osaan tonttia, josta rakennukset äskettäin paloivat, se puoli on Snellmanin puiston vieressä, ja on hyvällä liikepaikalla, jota varten tontti ostettiin. Minä tahdon ainoastaan antaa nämät tiedonannot, sillä mikäli voin käsittää, Pankin hallinnon tekemät päätökset ovat tehdyt silmällä

pitämällä Pankin omaa etua, ei ainoastaan sen etua yhdeksi tai viideksi vuodeksi, vaan niin, että tämä toimi saattaa tehdä hyötyä pitemmänkin ajan kuluttua, vuosikymmenienkin kuluttua. Viipuriin nähden en liioin luule, että mitään tontin vähentämistä voisi puolustaa. Tämä Viipurin tontti on muutoin sellainen, että muutamia vuosia sitten siitä tarjottiin paljoa suurempi summa, mutta sitä eivät omistajat silloin myyneet. Hinta, joka nyt, tonttiarvon tuntuvasti noustua, on suoritettu, on katsottu hyvinkin edulliseksi Pankille. Suomen Pankin onnellinen tila, että se saattoi puhtaalla rahalla maksaa heti koko hinnan, teki kaupan mahdolliseksi.

Pankkivaliokunta lausuu, että valiokunnan mielestä olisi ollut syytä alistaa asia juuri silloin koossa olleen eduskunnan ja sen pankkivaliokunnan harkittavaksi. Koska semmoiset asiat kuin kiinteistöjen ostaminen eivät ole tulleet nimenomaan mainituksi pankin ohjesäännössä, vaan nämä päätökset lähinnä perustuvat siihen eduskunnan 1904—5 vuoden valtiopäivillä tekemään päätökseen, niin on luonnollista, että eduskunta koska hyvänsä voi peruuttaa entisen kehoituksensa, ja silloin katoaa tärkeä peruste Pankin hallinnon toiminnalle. Mutta kyllä minun sittenkin tunnustamalla tämän eduskunnan luonnollisen oikeuden täytyy lisätä, että minä suuresti epäilen, olisiko tämmöisissä asioissa Pankille ja Pankin omistajille edullista, että tuommoiset kysymykset, joita harkittaessa tavallisesti joutuisa päätös on tärkeä, tulisivat niin monimutkaisen käsittelyn alaiseksi kuin että pankkivaliokunta saisi antaa mietinnön, joka sitten olisi eduskunnassa harkittava. Suomen eduskunta on ainakin säätyvaltiopäivien aikana nähnyt, että kun sillä tavoin täytyi käsitellä kysymystä säätytalosta, saatiin tonttihinnat nousemaan joskus noin 30 %:lla edellisistä valtiopäivistä seuraaviin. Niinpian kuin tuli kysymys jonkun tontin ostamisesta, hinta tietenkin nousi. Minä siis kaikella kunnioituksella sille asiantuntemukselle, joka voi muilla olla, luulisin, että Pankin hallinnolla, sentähden että se on harvalukuinen ja voi päättää nopeasti, on muutamat edellytykset, jotka ovat paremmat, kuin jos asiat jätetään eduskunnan harkittavaksi, toisin sanoen eduskunnan päätettäväksi. Minä ajattelen sen lisäksi, että tällä eduskunnalla muutenkin on siksi paljon sekä paljon tärkeämpiä asioita, joten sille olisi varsin hankalaa, jos jokaisessa pienessä asiassa mentäisiin sen päätöksiä vaatimaan. Muutoin en ehdota mitään muutosta mietintöön, sillä eduskunnan oikeus on tietysti peruuttaa entisen päätöksen, jos se niin tahtoo. Tämä on luonnollista, mutta siihen nähden mitä hallinto on päättänyt, luulee se voivansa vastata, että se on hyvin harkitsemalla tehnyt.

Ed. Arajärvi: Niinkuin pankkivaliokunnan lausunnosta käy ilmi, on pankkivaliokunta tunnustanut eduskunnan 1904—05 vuoden valtiopäivillä tekemän päätöksen oikeutuksen ja hyväksynyt

sen ja hyväksynyt siis myös sen toimenpiteen, johonka pankkivaltuusmiehet ovat ryhtyneet, nimittäin talojen oston oikeutuksen yleensä, niin että mistään aikaisemmin tehdyn päätöksen peruutuksesta sen nojalla mitä pankkivaliokunta on lausunut, ei käy puhuminen.

Mitä taas tulee Viipurin talon ostoon erityisesti, niin ei valiokunta liioin ole pannut kysymykseen sitä, että tämä tontti itsessään olisi kallis. Päinvastoin valiokunnassa on ollut se käsitys vallalla, että tontti on kyllä edullinen eikä ole kalliskaan, mutta kun sille tontille rakennetaan sillä tapaa kuin siihen on ehdotettu rakennettavaksi, niin talo käy kalliiksi. Niiden tietojen mukaan, mitä pankkihallinnolta on saatu s. o. mitä talosta on ilmoitettu olevan vuokraa nyt ja mitä siitä tulee yksityisiltä vuokraa sen jälkeen kun se on rakennettu, niin olemme laskeneet että pankin vuokra nousee 25,000 markaksi. Ja se on meidän mielestämme kallis Viipurin konttorin vuokraksi, siitä emme pääse minnekään.

Tässä asiassa oli osa valiokunnan jäsenistä viipurilaisten olojen tuntijoita ja he olivat aivan samalla kannalla kuin pankkivaliokunta kokonaisuudessaan.

Mitä sitte tulee valiokunnan mietinnön siihen kohtaan, jossa mainitaan, että asia olisi voitu alistaa eduskunnan käsiteltäväksi, koska eduskunta oli parhaillaan koossa, niin tämä toivomus aiheutui suureksi osaksi siitä, että valiokunta oli tietoinen siitä että silloin kun Helsingissä pääkonttorille rakennettiin talo ja silloin kun sitä korjattiin suuremmassa määrässä, kysymys oli myöskin eduskunnan käsiteltävänä. Tämä olisi sitä helpommin nyt käynyt päinsä, kun eduskunta oli koossa talon osto- ja rakennuspäätöstä tehtäessä.

Se mitä on sanottu ei ole, kuten ed. Palménkin lausui, varsinainen muistutus, vaan sellainen toivomus että milloin Pankki rakentaa, sen pitäisi katsoa että tontille ei tulisi varsinaisesti muita kun pankkirakennuksia, joten siis ei olisi ostettava semmoisia tontteja, jotka eivät kannata, ellei niille ruvettaisi rakentamaan etupäässä vuokraamista varten.

Ed. Schybergson: Den omständigheten, att 1904—05 års landtdag uttalade sig för inköp för kontorens räkning af fastigheter, får ingalunda betraktas såsom något slags tillägg till bankens reglemente, såsom frih. Palmén det gjort — sådant har landtdagen icke ens rätt till —, utan endast såsom en uppmaning att skrida till åtgärder i sådant afseende inom bankreglementets gränser. Jag håller före, att bankfullmäktige icke få disponera öfver bankvinsten, åtminstone icke i sådan grad som härvid har skett. Jag påminner mig särskildt att 1907 på våren, då det var fråga om en omändring af växelkassan, som skulle hafva föranledt en kostnad af högst 25,000 mark, bankfullmäktiges dåvarande ordförande var tveksam huruvida de skulle kunna företaga förändringen utan att landt-

dagen därtill lämnat sitt begifvande. Jag betviflar icke att friherre Palmén har rätt däri, att bankfullmäktige förstå dessa saker bättre än landtdagen, men jag ifrågasätter, huruvida en sådan disposition af bankvinsten, som den ifrågavarande är fullt korrekt.

Ed. Palmén: Käsitän varsin hyvin, että ohjesääntö on sellainen kun se on ollut jo kauvan. Mutta kun on eri päätöksillä lausuttu toivomuksena että ostettaisiin kiinteistö, niin se sisältää asiallisesti jonkun lisäyksen sille toiminnalle, joka voidaan katsoa pankkivaltuusmiesten velvollisuudeksi. Jos jollakin lailla muutettaisiin kantaa siinä kohden, niin tietysti pankkivaltuusmiehet ottavat senkin huomioon; siinä se mitä minä olen lausunut. En voi muistaa, että niin vähäisiä määriä kuin korjaus, joka maksaa 25,000 markkaa, olisi alistettu, mutta sen kyllä tiedän, että kun oli tarpeen suuri muutos Pankin talossa Helsingissä, asia silloin alistettiin pankkivaliokunnalle, mikä oli aivan luonnollista. Tämä päätös, josta nyt on puhe, on oikeastaan 1904—05 valtiopäivien antaman ohjeen täyttämistä.

Keskustelun julistettua päättyneeksi

Suomen pankin kiinteistönostoja koskeva kohta hyväksytään muuttamattomana.

Sen jälkeen järjestänsä esitetään ja hyväksytään seuraavatkin kohdat, jotenka Valiokunnan mietintö on kokonaisuudessaan hyväksytty, ja tulee se Eduskunnan kirjelmän ohella lähetettäväksi Pankkivaltuusmiehille.

5—7) Pöydälle panoja.

Esitetään ja pannaan pöydälle ensi istuntoon:

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 eräiden Ekerön kunnan postitilain vapauttamisesta postinkuljetus-velvollisuudesta ja siihen liittyvistä tehtävistä tehdyn anomusehdotuksen johdosta.

Pöydälle panoa varten esitetään samoin

Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 armollisen esityksen N:o 4 johdosta, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistönhankintaan maalla.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. v. Troil: Enär utskottsbetänkandet ännu icke blifvit utdeladt i svensk dräkt, får jag föreslå, att betänkandet bordlägges till första plenum i nästkommande vecka.

Ed. Ahlroos: Jag ber att få undestöda representanten von Troils förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo asian Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti pantavaksi pöydälle seuraavaan istuntoon, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta vapaaherra von Troilin ehdotuksen mukaisesti päättänyt panna mietinnön pöydälle ensi viikon ensimäiseen istuntoon.

Jaa-äänet ovat voitolla, joten Eduskunta on päättänyt asian pantavaksi pöydälle seuraavaan istuntoon.

Samoin pannaan pöydälle ensi istuntoon

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 tilusten rauhoittamista kotieläinten tekemältä vahingolta koskevan lainsäädännön uusimisesta tehtyjen anomusehdotusten johdosta.

Seuraava istunto on ensi perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 7,7 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

15. Perjantaina 11 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi, koskeva rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistönhankintaan maalla.

Ainoa käsittely:

2) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 4 anomusehdotusten johdosta, jotka koskevat tilusten rauhoittamista kotieläinten tekemältä vahingolta koskevan lainsäädännön uudistamista.

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 3 eräiden Ekerön kunnan postitilain vapauttamisesta postin kuljetusvelvollisuudesta ja siihen liittyvistä tehtävistä tehdyn anomusehdotuksen johdosta.

Pöydälle panoa varten esitetään:

4) Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 1 eduskuntaesityksen johdosta, joka koskee ehdotusta laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

5) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 3 kyytilainsäädännön uudistamista koskevan eduskuntaesityksen johdosta.

6) Lakivaliokunnan mietintö N:o 1 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamista toisin kuuluvaksi koskevien anomusehdotusten johdosta.

7) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 3, koskeva pankkivaltuusmiesten ja pankin tilintarkastajain vaalia.

8) Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä.

Poissaoleviksi merkitään nimenhuudossa ed. Ahmavaara, Ala-Kulju, Kivioja, Järvinen, Koponen, Paasikivi, Sillanpää, Stenroth, Tuomikoski ja Storbjörk.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat: sairauden takia ed. Koponen ja Sillanpää tämän päivän istunnosta ja ed. Antila, lääkärintodistuksen nojalla, ensi viikon ajaksi; yksityisten asiain takia ed. Ala-Kulju tämän päivän istunnosta, ed. Stenroth ja Paasikivi tämän istunnon alkuosasta, ed. Listo huomispäiväksi, ed. Järvinen täksi päiväksi ja huomiseksi, ed. Tuomikoski ensi viikon ajaksi, sekä ed. Storbjörk tämän istunnon alkuosasta.

Anomusehdotuksen siirto toiseen valiokuntaan.

P u h e m i e s : Maatalousvaliokunnasta on eduskunnalle saapunut kirjelmä syyskuun 9 p:ltä, jossa maatalousvaliokunta, ilmoittaen, että maatalousvaliokuntaan elokuun 25 päivänä lähetettiin edustajain Tannerin y. m. allekirjoittama anomusehdotus n:o 193, joka koskee valtion omistaman maaomaisuuden säilyttämistä valtion hallussa ja eräiden yhtiöiden ja yksityisten velvoittamista laissa tarkemmin määrätyillä ehdoilla valtiolle luovuttamaan omistamansa metsä- ja viljelysmaat, ehdottaa että eduskunta, koska kuitenkin muita samanluontoisia asioita on lähetetty talousvaliokuntaan, muuttaisi ennen tehdyn päätöksensä ja lähettäisi tämänkin anomusehdotuksen talousvaliokuntaan.

Puhemiesneuvosto puolestansa pyytää ehdotusta kannattaa.

Ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Eräänlaatuisten elinkeinonharjoittajain maanostot.

(1 K.)

Esitetään Talousvaliokunnan mietintö N:o 2 ja otetaan e n s i m m ä i s e n k ä s i t t e l y n alaiseksi siinä oleva

Ehdotus asetukseksi rajoituksista eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistönhankintaan maalla.

Keskustelu:

Ed. Hannes Gebhard: Esilläoleva kysymys on maamme taloudellisen, yhteiskunnallisen ja valtiollisenkin elämän kehitykselle tärkeimpiä. Mutta samalla se on myöskin laadultaan ylen vaikea. Samaten kuin muittenkin suurten kysymystemme tarkoituksenmukaiselle ratkaisulle, on tällekin senvuoksi onnetonta, että valtiollinen elämämme ja sen mukana tämä eduskuntammekin tätä nykyä on niin rikkirevittynä, kuin se on. Siitä voi näet olla seurauksena, että tämäkin kysymys mahdollisesti näillä valtiopäivillä päättyy tavalla, joka ainakin osittain voi viedä aivan päinvastaisiin tuloksiin, kuin mitä sen virittäjät ovat tarkoittaneet ja maan etu vaatii. Kysymyksen tähänastinen käsittely valtiopäivillä ei näet lupaa hyvää. Ja erityisesti täytyy sanoa, että sen viimeinen käsittely, se, jonka tulos meillä nyt on edessämme, selvästi kuvaa nykyistä rikkinäistä asemaamme. Kuten muistettanee, oli tämä sama kysymys jo viime valtiopäivilläkin talousvaliokunnan käsiteltävänä, ja silloinkin oli valiokunnan valittava saman kahden eri periaatteen välillä kuin nytkin. Toisella puolella oli silloin ed. Branderin y. m. esitysehdotus, joka tarkoitti nykyisten viljelysten suojelemista, mutta jätti laajat metsämaat alttiiksi puutavaraliikkeitten ostamiselle, toisella puolen se esitysehdotus, joka tarkoitti tavallaan kieltolakia metsäliikkeille, eräillä poikkeuksilla. Näillä valtiopäivillä on kutakuinkin samat ehdotukset. Arm. esitys on pääasiallisesti ed. Branderin viime valtiopäivillä ehdottaman lain kannalla ja kieltolakiehdotus esiintyy nyt, jonkun verran muodostettuna kyllä, mutta samoille periaatteille rakennettuna kuin viime valtiopäivillä.

Talousvaliokunnasta ovat nämä kaksi ehdotusta nyt kuitenkin tulleet aivan päinvastaisessa järjestyksessä kuin viime valtiopäivillä. Viime valtiopäivillä näet kieltolakiehdotus saavutti talousvaliokunnassa suuren enemmistön sen kautta, että sosiaalidemokraattinen ryhmä silloin asettui sitä kannattamaan. Näillä valtiopäivillä sitä vastoin tämä sama ryhmä on asettunut yhdessä oikeiston vakinaisten jäsenten kanssa arm. esityksen lievempiä rajoituksia kannattamaan.

Tämä sosiaalidemokraattisen ryhmän menettely on sitä merkillisempi, kun sen edustajat kuitenkin itse asiassa, vastalauseestaan päättäen, yhä edelleen periaatteellisesti ovat samalla kannalla kuin viime valtiopäivillä ja siis samalla kannalla kuin ensimmäisen vastalauseen allekirjoittajat. Molemmat vastalauseet ovat näet ensiksikin yksimielisiä siitä periaatteesta, että puutavaraliikkeiden menestys ei suinkaan vaadi sitä, että ne kasaavat haltuunsa laajoja maa-alueita; ja toiseksi ne ovat yksimielisiä siitäkin periaatteesta, että tämä maitten kasaaminen yhtiöitten käsiin on yhteiskunnan menesty-

miselle vaarallinen. Täytyy siis kysyä, mikä on ollut syynä siihen, että ne, jotka ovat periaatteessa samalla kannalla, eivät ole saaneet kantaansa läpi, toisin sanoen, miksi sosialidemokraatit ovat talousvaliokunnassa ratkaisevassa äänestyksessä luopuneet tuosta periaatteestaan ja siitä kannasta, mikä heidän ryhmänsä edustajilla oli viime valtiopäiväin talousvaliokunnassa? He puolustavat tietysti tätä menettelyään sillä, että he nyt ovat vastalauseessaan tuoneet esiin uuden, jyrkemmän ehdotuksen. Mutta tästä ehdotuksesta he varsin hyvin tiesivät, että he eivät missään tapauksessa tulisi saamaan mitään muuta ryhmää sitä kannattamaan, ainakaan sen nykyisessä asussa. Ja kun he tämän jo näkivät valiokunnassa, niin olisi luullut että lojaalisuus heidän omaa kantaansa kohtaan olisi saanut heidät yhtymään ensimäisessä vastalauseessa olevaa kieltolakiehdotusta kannattamaan. Olisivathan he sen lisäksi voineet sittemmin vastalauseessa esiintuoda tuon uuden ehdotuksensa. Tällä tavalla olisivat he osottaneet, että he todella, hekin, haluavat perusteluissaan esiintuomiaan periaatteita puutavaraliikkeiden maanostojen ehkäisemisestä elämässä toteuttaa. Sillä siihenhän, puutavaraliikkeiden maanostojen ehkäisemiseen, heidänkin ehdotuksensa itse asiassa veisi. Siitä, että sosialidemokraatit hylkäävät sen ehdotuksen, joka itse asiassa on periaatteellisesti heitä lähempänä, seuraa nyt, että valiokunta on tarjonnut meille ehdotuksen, jonka takana on vain neljä valiokunnan vakinaista jäsentä ja jonka periaatteellista kantaa vastustaa, suureksi osaksi yhteisillä syillä, valiokunnan 12 muuta vakinaista jäsentä. Tällainen menettely voi, kuten sanoin, viedä onnettomiin käytännöllisiin tuloksiin. Ja onnettomaksi täytyy minun merkitä sitä tulosta, johon valiokunta on mietinnössään tullut.

Kuten mainitsin, on valiokunta nyt hylännyt sen kieltolakikannan, jolle talousvaliokunta viime valtiopäivillä asettui ja omaksunut sen lievempäin rajoitusten kannan, jonka viime valtiopäiväin talousvaliokunta hylkäsi. Mutta tällaiseen tärkeään kannan muutokseen valiokunta ei esiintuo mitään pätevää syytä. Päinvastoin valiokunta on nähtävästi vallan kuuro niille tärkeille syille, jotka viime valtiopäivillä esiintuotiin valiokunnan nyt omistamaa lievempäin rajoitusten kantaa vastaan, samalla kuin valiokunta silmää räpäyttämättä uudistaa niitä syitä, joita silloin sen hyväksi esitettiin, huolimatta siitä, että ne silloin jo osotettiin ponnettomiksi. Ainoa syy, minkä valiokunta nyt käsilläolevassa mietinnössään esittää kantansa tueksi ja kieltolakikantaa vastaan, on se, että kieltolaki tulee riistämään maamme taloudelliselle elämälle niin tärkeältä elinkeinolta kuin puutavarateollisuudelta sen tuen, jota tietää laajain metsämaiden omistaminen, ja jota ilman muka puutavaraliike ei voisi menestyä. Tämä syyhän olisi aivan ratkaisevaa laatua, jos se pitäisi paikkansa, sillä kuka ajatteleva ihminen tahtoisi kukistaa meidän tärkeimmän tulolähteemme, josta tämä kansa niin suu-

reksi osaksi elää. Mutta toistaiseksi, ainakin kunnes valiokunta on tuonut esiin joitakin todistuksia väitteensä puolesta, uskallamme me, jotka kieltolakia vaadimme, vielä olla toista mieltä. Valiokunta ei mietinnössään edes ota puheeksi, vielä vähemmin kumotakseen, mitä tuollaista väitettä vastaan jo viime valtiopäivillä esitettiin. Silloin tuotiin näet asiantuntevalta taholta, s. o. erään puutavaraliikkeenharjoittajan puolelta, esille, että puutavaraliikkeen menestyäksensä ei tarvitse omistaa metsämaita.

Lisäksi huomautettiin, että löytyy sekä Ruotsissa että Suomessa puutavaraliikkeitä, jotka eivät omista eivätkä edes huoli hankkia itselleen sanottavia metsäpohjia. Vielä huomautettiin viime valtiopäivillä, että etäällä Suomesta, esim. Belgiassa, löytyy paperimassatehtaita, jotka ostavat raaka-aineensa täältä Suomesta, omistamatta täällä yhtään aaria maata, mutta jotka kuitenkin kykenevät menestyksellä kilpailemaan suomalaisten paperimassatehtaiden kanssa. Vielä tuotiin viime valtiopäivillä esille, että voivathan meidän suomalaiset puutavaraliikkeenharjoittajamme olla aivan levollisia siitä, että sekä Suomen valtio että yksityiset maanomistajatkin täällä tulevat kaikkina aikoina luonnollisesti mielihyvällä myymään heille puutavaraa.

Tässä nyt on minun ymmärtääkseni koko tämän kysymyksen ydinkohta, ja tämän ydinkohdan valiokunnan mietintö, kuten sanottu, sivuuttaa muutamalla pintapuolisella, todistamattomalla väitteellä. Muutoinkin ovat valiokunnan mietinnön perustelut hyvin heikot.

Kuten jo sanoin, valiokunta katsoo m. m. mietinnössään voivansa aivan vaitiololla sivuuttaa ne painavat muistutukset, jotka jo viime valtiopäivillä esitettiin sen omaksumaa kantaa vastaan. Tärkeimmät näistä muistutuksista pyydän tässä vielä uudistaa.

Ensiksikin sen lakiehdotuksen kautta, jota valiokunta mietinnössään puolustaa, pelastettaisiin ainoastaan nykyiset viljelysmaat ja niille tarpeellinen ala metsämaata, mutta se antaisi viljelyskelpoisten maiden suurimmaksi osaksi tarpeellisine metsämaineen vapaasti joutua yhtiöiden käsiin. Tämän kautta ehkäistäisiin siis uuden maan viljelykseen ottamista ja tilattomain kiinnittämistä maahan, mikä tietysti olisi sekä kansantaloudelliselta että yhteiskunnalliselta kannalta vähemmän suotavaa.

Toiseksi valiokunnan ehdotuksen kautta asetetaan runsaasti kuusi miljoonaa hehtaaria Suomen maata — tähän sisältyvät tosin jo ne miljoonat, jotka yhtiöiden käsissä jo ovat, mutta yhteensä voisi määrä nousta kuuteen miljoonaan hehtaariin — siihen tilaan, että ne olisivat joutumassa metsäyhtiöiden käsiin, mikä sekin jo olisi hyvin epäedullista, kun ajattelee, että meillä on yhteensä ainoastaan 20 miljoonaa hehtaaria yksityisten hallussa. Mahdollisesti siis aikain kuluessa tulisi lähes $^1/_3$ metsämaata joutumaan yhtiöiden käsiin. Kuinka onnetonta tämä jo yhteiskunnalliselta kannalta on, voi nähdä esim. siitä, että

tutkimus on osottanut, että köyhälistön asunto-olot näyttävät yleensä olevan paljoa huonommat niissä kunnissa, joissa yhtiöiden hallussa on paljon maata, kuin niissä, joissa niillä ei maata ole.

Mutta vielä suuremmaksi kuin tämä yhteiskunnallinen vaara, voipi tulevaisuudessa tämän järjestelmän kautta kasvaa kansallinen ja valtiollinen vaara, sen kautta nimittäin, että yhtiöt ovat jo suureksi osaksi joutuneet ja voivat vastaisuudessa yhä enemmän joutua ulkomaalaisten käsiin. Tätä vaaraa ei meillä toisin näytä tahdottavan tarpeeksi ymmärtää, mutta muissa maissa, kuten Ruotsissa ja Norjassa, missä ollaan omasta kansallisuudestaan itsetietoisempia kuin meillä, siellä ajattelevissa piireissä, niin hyvin kansaneduskunnassa kuin sanomalehdistössäkin, tälle näkökohdalle annetaan suuri merkitys.

Päämuistutus mikä arm. esitystä ja valiokunnan mietintöä vastaan täytyy tehdä, on kuitenkin se, että jos se tulee laiksi, niin se tulee kyllä, kuten sanottiin, suojelemaan nykyiset talot ja viljelykset, mutta sen sijaan se voi tulla suuressa määrin lisäämään yhtiöiden maanostoa, siis vaikuttamaan aivan päinvastaiseen suuntaan kuin mitä on tarkoitettu. Kun näet yhtiöiden ei enää tarvitse ostaa talojen rakennuksia eikä viljelysmaita, jotka tähän asti ovat lisänneet melkoisessa määrässä talojen hintaa, niin ne tulisivat saamaan metsämaata entistä huokeammalla.

Toiseksi yhtiöt pääsisivät noista taloista eroitetuista metsämaistaan suhteellisesti paljoa pienemmillä veroilla, ainakin niin kauan kuin valtio ei tulisi niitä veroittamaan uusilla veroilla.

Lopuksi yhtiöt pääsisivät siitä harmista ja häpeästä, jota talojen, rakennusten ja viljelysten rappiolle jättäminen, ja siitä huolesta ja rahallisesta tappiostakin, jota niiden kunnossa pitäminen on heille tähänasti tavallisesti tuottanut.

Kaiken tämän vuoksi täytyy siis pelätä, että valiokunnan ehdotus, jos se tulisi laiksi, tulisi itse asiassa lisäämään puutavaraliikkeiden maanostokykyä ja maanostohalua.

Näistä syistä minä puolestani siis uskallan toivoa, että suuri valiokunta ottaa vakavasti harkitakseen, eikö sittenkin ensimäisessä vastalauseessa oleva lakiehdotus olisi pantava käsittelyn pohjaksi.

Tämä minun toivomukseni ei suinkaan tiedä sitä, että olisin vakuutettu siitä, että tuo ensimäiseen vastalauseeseen liitetty kieltolakiehdotuskaan yksin voisi viedä toivotuille perille. Tunnustan mielelläni, että sillä on se heikkous, että sitä voidaan kiertää. Mutta sillä on kumminkin se etu valiokunnan ehdotukseen nähden, että kun sitä voidaan kiertää, niin valiokunnanehdotusta ei tarvitse kiertää, kuten sen puolustajat kuulemma ovat kehuneetkin. Valiokunnan ehdotusta yhtiöiden ei tarvitse kiertää, koska, kuten jo olen osoittanut, valiokunnan ehdotus jättää metsämaat alttiiksi

puutavaran ostajille, vieläpä tekee ostot heille entistä mieluisammiksikin. Ja toiseksi: eikö kaikkia lakeja voida kiertää enemmän tai vähemmän? Mutta eikö myös voida luottaa kansamme päivä päivältä tapahtuvaan valveutumiseen, jotta se voipi tuota kiertämistä estää? Lisätodistuksena siihen että minä puolestani en suinkaan luota yksin tällaiseen rajoittavaan lakiin, vaan että minä katson, että sen lisäksi, tulkoonpa tuo laki millaiseksi tahansa, vaaditaan muitakin toimenpiteitä valtiomahtien puolelta, pyydän saada muistuttaa, että olen näille valtiopäiville, kuten edellisillekin, jättänyt lakiehdotuksen yhtiöiden maanviljelystilojen rappeutumista vastaan, toisen lakiehdotuksen pakkolunastuksesta yhtiöiden viljelyskelpoisiin maihin nähden ja vielä anomusehdotuksen progressiivisestä maa-alaverosta suurille maaomaisuuksille, jotka kaikki ehdotukset rinnan ovat aijotut yhteisesti torjumaan yhteiskunnaltamme sitä vaaraa, mikä sitä tällä puheenaolevalla alalla on uhkaamassa. Ja minusta olisi syytä, että hallitus joka tapauksessa, tulkoonpa mikä laki tahansa näillä valtiopäivillä hyväksytyksi, rupeisi valppaasti seuraamaan nyt puheenaolevaa ilmiötä ja ottaisi heti harkitakseen, mitä lisätoimenpiteitä se valtiomahdeilta vaatii, sekä näitä lisätoimenpiteitä aikanaan esittäisi eduskunnalle.

Asian käsittely keskeytetään lähinnä alempana mainitusta syystä.

Uusia arm. esityksiä.

Ilmoituksen jälkeen saapuu täysi-istuntoon senaattori A. Hjelt ja antaa Eduskunnalle Keisarillisen Majesteetin armolliset esitykset, N:o 9 varojen osoittamisesta kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909, ja N:o 10 koskeva muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

Puhemies: Eduskunnan puolesta kiittää annetuista armollisista esityksistä, lausuen samalla että Eduskunta on ottava ne perustuslain mukaisesti käsiteltäväksensä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. John Hedberg: I detta ärende ha två betydelsefulla, vitala intressen stält sig mot hvarandra, och ledsamt nog fientligt mot hvarandra, utan att därtill, såvidt jag kan förstå, föreligger minsta anledning. Det ena intresset är jordbruksintresset, intresset för odlingens framgång och utveckling i vårt land. Det andra intresset är det för våra största trädförbrukande industrier. Jag kan icke för-

stå, att dessa intressen på något vis behöfva ställa sig emot hvarandra. Till jordbruksintresset hör naturligtvis, att den redan odlade jorden vårdas och ansas och att man icke hindrar odlingens utbredning öfver andra odlingsbara marker. Tillgodoses detta, så behöfva vissa köp af skogsmarker icke på något sätt oroa medborgarene i vårt land. De såsom råvara träförbrukande bolagen behöfva åter skog. Utan att få skog kunna dessa icke existera. Men vår egendomliga utveckling däri, att landet, oaktadt det har en enorm massa kronoskogar, har dessa skogar belägna långt bort norrut och österut emot ryska gränsen, så att de äro svårfångna för träförbrukande fabriker och industriella inrättningar i södra delen af landet, vållar hinder häri. Detta vårt egendomliga tillstånd i förening med att de privata skogarna, som dock utgöra en betydlig del af landet och finnas spridda öfverallt, ha handterats på sådant sätt, att man utan minsta tvekan kan säga, att om icke nu en radikal reform fås till stånd i detta afseende, åstadkommes att det kan räcka circa 10, 20, möjligen 30 år, tills virkesfångsten för industrins behof från dessa privata skogar blir af någon betydelse.

Vi skola komma ihåg, att de träförbrukande industrierna inhämtat till landet så betydliga tillgångar, att dessa t. ex. under år 1903 utgjorde 157,938,000 mk. eller 73,89 % af hela beloppet af Finlands export, d. v. s. i det närmaste $^3/_4$ af allt hvad vi få från utlandet för våra industriella tillverkningar och vår export af landtmannaprodukter. Ett intresse som är så vidtomfattande, en näring som skaffar landet så stor del af dessa miljoner, hvilka landet ovilkorligen behöfver, för att täcka sin nödvändiga import, skjuter man icke åt sidan. Man skjuter den allraminst åt sidan med sådana lösa teorier, som den föregående talaren här framhöll. Man får, då man bedömer denna fråga, frågan om att begränsa fastighetsförvärfvet på landet af slika trädförbrukande bolag eller industrier, lof att tänka väl för sig, man måste känna de förhållanden, man berör, och man får icke på grund af partihänsyn eller något dylikt vika till höger eller till venster, man får lof att gå vägen fram sådan den leder till målet och ställa sitt mål så, att kyrkan ungefär står midt i byn. Det är detta, som den nåd. prop. och utskottsbetänkandet ha gjort. I utskottsbetänkandet skiljer man sig mycket litet från propositionen. Där säges att bolag, andelslag och enskilda, hvilkas hufvudsakliga näring är skogsförbrukning, icke må annat än på vissa villkor inköpa skogsmarker. Odlade egor och odlingsbara marker få dessa icke alls inköpa. Stomlägenheten i hvarje hemman skall frånskiljas jämte nuvarande odlingsmarker samt odlingsbara områden, bete och skogsbehof för lägenheten och detta icke endast för nuet, utan äfven för en kommande tid. För stomlägenheten skall skiljas så pass rundligt, att den icke åsamkas någon fara för brist. Det är således den absoluta skogsmarken och impidimenter, som såväl enligt propositio-

nen som betänkandet kunna säljas. Jag frågar, huru kan detta vindiceras till att vara ett slag riktadt mot Finlands jordbruk? Finlands jordbruk går oberoende af detta framåt, såsom detta gjort under århundraden, då skogarna egde intet värde. Och värde fingo skogarna, t. ex. i öfre Savolaks och vida delar af landet invid Saimavattnen, först på 1860-talet, då sågrörelsen frigafs. Så länge har vårt jordbruk gått framåt och utvecklat sig beaktansvärdt utan stöder af skogens värde; hvarför skulle det icke också nu kunna göra så äfven om en del af skogsarealen afyttrats?

Den föregående talaren har befarat, att denna fråga af landtdagen finge en lösning, som kan anses mindre lycklig, och han har ansett det enda riktiga vara, att man håller sig till den första reservationen, hvilken innebär detsamma som utskottsbetänkandet under den senast förflutna landtdagen. Emellertid är denna första reservation och det betänkande ekonomiutskottet under förra landtdagen presterade, en förbudslag, såsom också hr Gebhard nyss själf kallade den. Det är ju sannt, att man genom förbud och förbudslag tror sig kunna astadkomma mycket i vår tid och i vårt land. Men då det gäller naturförhållanden, då det gäller urgamla odalförhållanden, så tror jag icke för min del, att man genom förbud eller maktpåbud kan åstadkomma någon synnerlig ändring i dem. Jag tror så och jag är öfvertygad om, att här finnes många som tänka lika med mig. Reservationen vill helt enkelt förbjuda bolag eller andelslag eller enskilda personer, hvilka idka näring med trä som råvara, rätt att köpa jord i större mängd, än att inom hvarje kommun få ega 100 hektar. Denna bestämmelse är mycket karaktäristisk för denna åskådning af saken. Hvad betyder 100 hektar i en kommun? Det betyder en försvinnande del af en kommuns areal. Och hvad betyder 100 hektar t. ex. för ett inom samma kommun åstadkommet järnbruk eller en mekanisk verkstad, som behöfver kol och skog? Det betyder ingenting. Hvarför man just skall sätta gränsen där, vet jag sannerligen icke. Gränsen kunde ju, om man tänkte på att ställa upp någon kommunal gräns för skogslägenheter, ställas vida vägnar högre och på ett vida sundare sätt, än här skett. Naturligtvis medgifver första reservationen också, i vissa undantagsfall, större fång af skogsmark, men det skall då ske på ett särskildt sätt och är beroende af administrationens bifall eller förkastande.

Den föregående talaren har naturligtvis funnit utskottets betänkande vara det olyckligaste af alla förslag och alltså första reservationen som den lyckligaste. Men han har erkänt, att vår förnämsta inkomstkälla är just dessa träförbrukande industrier. Han har också erkänt, att man, om de icke skulle kunna förskaffa sig sitt behof af råmaterial annorlunda än genom att köpa in skogsmarker, icke borde hindra dem att göra detta. Men talaren säger, att ingen sådan fara, ingen våda föreligger, enär kronan och de privata skogsegarena sälja

behöfligt trä till dessa inrättningar. Det finnes dock en fara, och denna blir den sannolika utgången, såsom jag redan påpekat, af att våra privata skogar steg för steg försvinna och att, trots den bästa vilja, det icke finnes något att sälja. Vi må icke tala om sågarnas behof af storvirke, utan vi må blott hålla oss till t. ex. trämassefabrikernas och pappersfabrikernas behof af medelålders gran. Mot det påståendet, att de privata skogarna alltid kunna fylla industrins behof strider ju den omständigheten, att dessa industriella bolag offrat tiotal miljoner på inköp af privata skogsmarker, för att å dem drifva en ordnad skogshandtering och sålunda säkerställa sitt behof för framtiden. Jag frågar, finnes det någon anledning i världen, att antaga, att man i vårt penningefattiga land skulle offra sådana storartade summor på inköp af skogsmarker, om icke dessa industriidkare själfva insåge, att det är ett tvång för dem. De skulle icke läsa fast sina penningar vid några ofruktbara företag, om de icke insåge, att följden af det nuvarande tillståndet blir den, att de måste hafva egna skogar till en viss grad. Att här tala om Belgien eller om att belgiska fabriker förse sig med råvara från Finland, hör icke alls hit. Belgien har icke skogar, så att man där skulle kunna producera sitt träbehof, utan man hämtar detta naturligtvis från Finland, Sverige och Norge, från de skogsrika länderna. Och om detta påstående, som värkligen är sannt, om det betyder någonting, så talar det naturligtvis blott för behöfligheten af ett sparsamt och med sund hushållning bedrifvet skogsbruk.

Den föregående talaren frågade, hvarför utskottet icke följt den förra landtdagens förslag, och tycktes förutsätta, att det var förändrade förhållanden inom utskottet och möjligen en förändrad politik, som vållat detta. Så har emellertid skett helt enkelt därför, att man nu kanske grundligare och bättre tänkt på, hvad man har sig ombetrodt, än vid föregående landtdag. Likaså utmålade den föregående talaren skarpt de sociala vådor, som kunde blifva följden af ett obegränsadt fastighetsinköp. Jag har redan haft äran påpeka, att utskottsbetänkandet ingalunda skapar några sådana vådor, ty utskottsbetänkandet håller hemmansegarena kvar på sina hemman, vid sin egen odling och vid sin bosättning och lämnar dessutom rum för en utveckling äfven i framtiden. Äfven möjligheten af, att utländingar skulle komma att deltaga i våra träförbrukande bolag, såsom de också till en viss grad redan gjort det, har här tillgripits, för att stöda en förbudslag. Det är emellertid så; att en utländing icke annat än under vissa förhållanden kan ega jord i Finland. Och om utländskt kapital söker sig till vårt land för att här grunda och stöda industrier, så kan jag icke förstå annat, än att vi måste vara tacksamma för detta. Vi hafva icke så stora samlade förmögenheter, så stor kapital, att vi till skaplig räntefot kunde placera dem i stora industrier. Likaså har förutsatts, att ifall betänkandets lagförslag blefve lag,

skogsinköpen skulle komma att betydligt ökas. Detta är nu en supposition, som kan bemötas med en annan supposition eller med ett antagande, som icke torde hafva så litet sanning för sig. En stor del af våra stora träförbrukande företag har redan fått i sina händer ungefär så mycket skogsmark, som de torde varit nödda och tvungna att köpa, för att säkerställa sig, och om också skogen skulle samla sig raskare på dessa händer, än hvad härintills varit fallet (då vi nu vid den tid, då den senaste komitén gjorde upp sin kalkyl, icke hade mer än tretusen lägenheter som blifvit föremål för dessa skogsköp,) om också utvecklingen åt det hållet skulle gå raskare, så är det ingalunda någon olycka.

Ty hvar och en, som känner vårt land, vet att detsamma rymmer enorma, absoluta skogsmarker, hvilka icke lämpa sig för intensiv odling, men som äro utmärkta för idkande af skogsbruk. Och det är nödvändigt för dessa träförbrukande industrier, när de få sina skogsmarker ordnade i sina händer, att sköta dem klokt och med fullt fästadt afseende vid uthållighet och med beräkning för framtiden. Det har också på en massa håll visat sig, att dessa förkättrade bolag icke endast uträttat detta, utan att de dessutom specielt vårdat sig om de små jordbruk, som råkat i deras händer. De hafva, som alla känna, under några års tid sändt ut stipendiater till Danmark, för att studera småbruket där, de hafva anställt kringresande instruktörer och lärare, som undervisa åborna på deras lägenheter. De hafva bildat andelslag för dem och göra med få ord sagdt mycket för den befolkning, som finnes på deras områden. Att icke alla bolag göra detta, må gärna medgifvas, men de förnämsta, d. v. s. just de bolag, som ega de största skogsmarker i landet, hafva opererat på detta sätt. Vi hafva svart på hvitt på detta. Vi hafva broschyrer, spridda af den person, som ordnat detta för bolagens räkning. Vi hafva också ett bevis på att bolagen ämna vårda sig om sina skogar, nämligen det att flertalet af de från Evois forstinstitut under de senare åren utgångna eleverna äro anställda hos dessa träförbrukande bolag. De hafva sålunda gått förbi statens tjänster och trädt in i det privata lifvet.

Det är sant, att om ett sådant inköp af blotta skogsmarker skulle ske, så hafva vi för närvarande icke någon lämplig beskattning för dylika marker, men jag tänker, att det icke är någon svårighet alls för landtdag och regent att ställa till en ny beskattning, när den behöfves, och att sålunda träffar äfven dessa träförbrukande industriers skogslägenheter. Jag förstår icke, hvarför den senaste ärade talaren tog det såsom ett nedsättande votum mot propositionen och utskottsbetänkandet, att detta lagförslag icke behöfver kringgås och tvärtom anförde det såsom en förtjänst, såvidt jag nu förstod honom rätt, för första reservationen, att man kommer att försöka kringgå den. Man kringgår icke utskottsbetänkandets förslag eller propositionens förslag, emedan dessa förslag äro ställda på så sund fot, att där icke

behöfves något kringgående. Det skapar ett tillstånd i vårt land, som fullt motsvarar behofvet på alla sidor och som man sålunda icke har lust att bryta emot. Kommer däremot förbudslagen, d. v. s. första reservationen, att i väsentliga delar blifva lag, ja, då skola vi nog hafva brott mot lagen och kringgående af lagen, och jag trotsar någon människa, att kunna hindra den, som vill bryta lag, att, huru drakonisk lagen än må vara, likväl spatsera igenom den, såsom en talare vid föregående landtdag sade, »i strumpfötterna». Det är nu utan allt tvifvel så, att all lagstiftning bör gå steg för steg, icke med stora hopp. Det är den ända sunda utvecklingen. Nöjer man sig med den, så erkännes lagen småningom af befolkningen, och blir godkänd, utan att lagbrytare blanda sig i saken. Detta är såvidt jag vet den bästa rekommendationen för ett lagförslag.

Ed. Kuusinen: Herra Gebhard äsken täällä antoi neuvoja sosialisteille, mitenkä heidän olisi pitänyt talousvaliokunnassa tässä asiassa menettelemän. Sillä hän katsoi että tässä asiassa oli sosialidemokratien periaate lähempänä suomettarelaisten kantaa kuin valiokunnan toisten porvarien kantaa; sen vuoksi olisi sosialistien pitänyt kannattaa suomettarelaisia. Tämä periaatteellinen puoli ei minusta ole aivan noin selvä. Tämä asia on muuten minusta vähäpätöinen, mutta koska juuri tuo periaatteellinen puoli on tärkeä, niin tahtoisin siitä tässä jonkun verran puhua.

Tämä on yksi niitä kysymyksiä, joissa törmäävät vastakkain kahden eri omistavan luokan edut, teollisuuskapitalistien ja maanomistajain edut. Pääoma on yhteiskunnallisessa kehityksessä meillä kasvanut maanomistusta tässä suhteessa voimakkaammaksi. Se on alkanut anastaa maanomistajain metsäomaisuutta. Kapitalistinen kehitys käy samalla tavalla meillä kuin muissakin edistyneissä valtioissa ja yhteiskunnissa. Alussa tämä pääoman metsämaiden anastus usein on tapahtunut petoksilla, nyt myöhemmin rehellisemmällä tavalla, mutta joka tapauksessa se on ollut sitä tavallista kapitalistista anastusta. Talonpoikia on sortunut pois konnultaan, metsiä on haaskattu ja kymmenesosa yksityisten omistamasta metsämaasta on joutunut puutavaraliikettä harjoittavien yhtiöitten käsiin. Siitä johtuu, että nyt niiden $^{9}/_{10}$ metsämaiden omistajat ovat alkaneet pelätä, että tuon pääoman valta uhkaa heidänkin omistustaan ja sen vuoksi ovat he alkaneet rimpuilla tätä kapitalistista kehitystä vastaan. Heidän etujensa puoltajat ovat tässä asiassa myöskin nähtävästi alkuaan ryhtyneet alotteeseen ja siitä on tämä kysymys tullut esille.

Kun kuulee näiden eri omistavien luokkien edustajien keskenään tästä asiasta riitelevän, niin viime valtiopäivillä kuin näilläkin, niin täytyy minusta sivullisen myöntää, että siinä, mitä he puhuvat, on joukossa sangen paljon perää. Monet heidän väitteistään pitävät

paikkansa. Kun puutavarayhtiöitten puoltajat esim. sanovat, että puutavarateollisuus on tärkeä teollisuuden haara, joka joutuisi suureen riippuvaisuuteen yksityisistä maanomistajista, jos kiellettäisiin kaikki maanosto, niin on siinä epäilemättä paljon perää; kyllä se ehdottomasti vaikeuttaisi tätä teollisuuden haaraa. Myöskin siinä, kun heidän taholta sanotaan että yksityiset maanomistajat tässä maassa ovat kaikkein huonoimmat metsänomistajat ja kaikkein enimmän ehkä auttavat metsän raiskaamista. Kun toiselta puolen taas lausutaan, että on väärin, että tällaista kansallisomaisuutta kuin metsäomaisuutta joutuu yksityisten kapitalististen liikkeenharjoittajien käsiin, niin pitää sekin ehdottomasti paikkansa. Vielä väitetään, että metsämaan ostot haittaavat yksin puutavarateollisuuttakin. Samoin väitetään, että se monopooliasema, minkä puutavaraliikkeenharjoittajat ostoillaan voisivat jossain paikassa maata saavuttaa, voisi käydä epäedulliseksi yksin tälle puutavaraliikkeellekin.

Noissa väitteissä on epäilemättä perää, mutta tällaisten syitten takia en minä luule, että tätä kysymystä on esille otettukaan, vaan pohjimmaisena, perimmäisenä ovat tässä toiset syyt. Osaksi on nähtävästi syynä se »yhteiskunnallinen vaara», jonka pelätään johtuvan siitä, että talonpoikia joutuu tilattoman väestön joukkoon. Se minusta on poliittinen näkökanta, joka siinä on määräävänä. Pelätään tilattoman väestön, köyhälistön, työväestön yhä kasvamista. Se käy luonnollisesti omistavalle luokalle aina hankalammaksi. Mutta tuskin sekään syy, tuokaan pelko yksin, olisi saattanut tässä suhteessa aikaan niin innokasta alotetta maanomistajain etujen ajajain puolelta, ellei heillä tässä olisi lähempiä etuja valvottavana.

Herra Gebhard tänäpäivänä sanoi että ydinkohtana tässä kysymyksessä hänen mielestään on se, että puutavarateollisuus ei tarvitse metsämaita, metsäpohjaa, menestyäkseen. Ja siitä päättäen voisi ajatella, että hän katsoo asiaa juuri näiden puutavaraliikkeiden etujen kannalta. Viime vuonna puhuessaan asiasta hän esitti hieman toisenlaisen ydinkohdan tässä kysymyksessä. Valtiopäiväpöytäkirjasta pyydän lukea hänen lauseensa. Se kuului: »Tässä täytyy joko pitää sahaliikkeitten puolta tai olla maanomistajain yhteistoiminnan puolella. Kysymys on siitä, tuleeko niiden voittojen, jotka saadaan maamme tärkeimmästä tulolähteestä, mennä pääasiallisesti sahaliikkeille, vai onko parempi että ne jakaantuvat pienten maanomistajien suurille joukoille sekä kunnille ja valtiollekin». (Tämä on hieman epäselvää siinä suhteessa, että viitataan kuntiin ja valtioihin, sillä suomettarelaisten ehdotuksen mukaan ei voi käsittää, miten siinä kunnat ja valtio tulisi saamaan kerrassaan mitään, yksin maanomistajat siinä voisivat saada voittoa). Siinä se on minunkin mielestäni kysymyksen ydin, tuleeko voittojen metsäomaisuudesta joutua maanomistajien käsiin, vai metsäkapitalistien

käsiin. Näiden luokkaedusta on kysymys. Ja herra Gebhardin mielestä, sikäli kuin hän viime vuonna asian esitti, ei tässä voi olla muuta kuin kaksi vastausta: joko asettua sahaliikkeen harjoittajain tahi maanomistajain puolelle.

Meidän sosialidemokraattien mielestä tässä voi olla kolmaskin vastaus. Meidän mielestä asiaa voi katsella ei yksistään vain omistavain luokkain etujen kannalta, vaan myöskin metsän etujen kannalta, metsänhoidon kannalta ja silloin samalla koko yhteiskunnan ja samalla myöskin työväenluokan etujen kannalta. Ja näin ovatkin sosialidemokraatit tässä kysymyksessä, niinkuin muissakin, asettuneet juuri koko yhteiskunnan etuja ajamaan. Etusijassa me katsomme tätä asiaa metsänhoidon kannalta. Jos suomettarelaiset siltä kannalta tätä asiaa katsoisivat, en usko, että he olisivat tällaista alotetta asiassa tehneet. Ei sillä suinkaan metsänhaaskausta estetä, että kielletään metsät joutumasta sahaliikkeenharjoittajain kynsiin ja säilytetään ne talonpojille. Kyllä talonpojat haaskaavat metsiä jos mahdollista vielä enemmän kuin puutavaraliikkeenharjoittajat, ainakin välillisesti. Jos yhtiöt ovat hyviä metsänraiskaajia, niin melkeinpä pahempia vielä talonpojat. Yhtiöt edes jalostavat tuota puutavaraa täällä kotimaassa, edistävät kotimaista teollisuutta. Maanomistajain puolelta viedään paljon suorastaan jalostamatonta puutavaraa ulkomaille massapuina. Sitäpaitsi ei tällainen kielto, jota suomettarelaiset tässä asiassa tahtovat, voisi estää metsäin vuokraamista yhtiöille. Maanomistajat voisivat kyllä vuokrata metsämaansa yhtiöille, ja silloinhan metsänhaaskauksen tilaisuus olisi aivan yhtä suuri kuin se on nykyäänkin.

Me sosialidemokraatit emme tässä suinkaan tahdo puolustaa metsäkapitalisteja. Emme tahdo väittää, että ne olisivat mitään metsän viljelijöitä tai että niiden menettelyä voitaisiin puolustaa metsänhoidon kannalta. Päinvastoin, jos jossakin paikassa meidän maassamme ehkä metsäliikkeen harjoittajat toistaiseksi ovatkin hoitaneet jonkun verran paremmin omistamiaan metsiä kuin yksityiset maanomistajat, niin ei se suinkaan todista sitä, että he yleensä tahtoisivat metsiä pitää, niitä hoitaakseen. Kapitalistinen metsätalous perustuu pohjaltaan metsänryöstöön eikä metsänviljelykseen. Kapitalistisen metsätalouden harjoittajan metsänhoito on minun käsittääkseni samanlaista kuin lihakauppiaan karjanhoito; hän ehkä voi lihottaa lehmää, mutta ei siinä mielessä että hän käyttäisi sitä lypsylehmänä, vaan siinä mielessä, että hän sen hävittäisi. Kun me sosialidemokraatit siis olemme tässä asiassa sillä kannalla, ettei metsänhoidon kannalta voi puolustaa metsäkapitalistien metsänomistusta, niin oikeastaan minun mielestäni, jos se ei olisi niin mahdotonta sosialidemokraattien taktillisten periaatteiden kannalta, me olisimme aivan hyvin voineet suostua täällä suomettarelaisten kanssa sellaiseen kauppaan, että voitaisiin vaan panna kielto näiden metsäyhtiöitten

maanomistukselle, voitaisiinpa mennä niin pitkälle, että niiltä anastetaan kaikki entisetkin metsämaat valtiolle, mutta sitä ennen olisi minusta välttämättä säädettävä kielto talonpoikaisten maanomistajain metsänostoille ja -omistukselle. Niiltä olisi sitä ennen otettava metsämaat valtiolle.

Sitä vaatii tässä asiassa yhteiskunnan etu, että metsät lopultakin tulevat valtion haltuun.

Valiokunnan porvarilliset jäsenet eivät mietinnössä ole katsoneet tarpeelliseksi, enemmän kuin ensimäisessä vastalauseessakaan,kajota tähän sosialidemokraattien periaatteeseen, että valtion olisi saatava yhä enemmän oikeutta saada metsänomistus haltuunsa. Heistä ei tämä periaate ole ansainut edes sen verran huomiota. Vai olisivatko mahdollisesti jättäneet sen siitä syystä mainitsematta, että oli viisasta jättää se mainitsematta. Sillä kaikki ne väitteet, joita he yleishyödylliseltä kannalta tekevät — niin suomettarelaiset kuin metsäyhtiöittenkin etujen kannattajat — tekevät toisiaan vastaan, ja ne väitteet, joilla he nykyistä tilaa kuvaavat, kaikki ovat ne sellaisia, että ne raukeavat joka ainoa tämän periaatteen edestä että metsämaat olisivat otettavat valtiolle. Silloin ne epäkohdat, joita tosiasiallisesti voidaan katsoa nykyisissä oloissa olevan, tulevat sen kautta tosiaankin parannetuiksi. Ensiksikin kaikki tämä kansallinen omaisuus, jonka suhteen suomettarelaiset vallankin valittavat sitä kohtaloa, että se nyt on yksityisten metsäkapitalistien käsissä, tämä kansallinen omaisuus joutuisi kokonaan yhteiskunnan huostaan. Metsänhaaskaus loppuisi, metsät säilyisivät. Se olisi ainoa tehokas keino saada metsät säilymään ja metsänhaaskaus loppumaan. Mitkään metsänsuojeluslait eivät ole siinä suhteessa tarpeeksi tehokkaita. Se olisi myös ainoa keino saada metsänviljelys järkiperäiseksi. Samalla tapaa se ei myös vahingoittaisi puutavaraliikkeen menestystä. Epäilemättä silloinkin vielä tulisivat yksityiset puutavaraliikkeenharjoittajat pitkät ajat harjoittamaan tointansa. Niillä olisi raaka-ainevarasto varma. Valtio ei pitkiin aikoihin voisi itse ryhtyä niin suuressa määrässä sahaliikettä harjoittamaan, ettei valtion olisi pakko myydä raaka-ainetta, puutavaraa, yksityisille kapitalisteille. Myöskään ei voisi silloin yksityinen monopoli tulla estämään kilpailua. Kaikki nuo väitteet, joita tuodaan esiin täällä, raukeaisivat. Ennen kaikkea nyt toteutuisi se — ja se on meistä tärkein näkökohta tässä — että järkiperäinen metsänhoito silloin kävisi mahdolliseksi.

Minä luulen, että ennakkoluulottomia ammattimiehiä on tällä alalla sangen vähän, jotka uskaltaisivat tuon tosiasian kieltää, että ainoastaan valtion hallussa voi järkiperäinen metsänhoito ja metsänviljelys olla mahdollista. Minulla ei ole kyllä täällä mukana pitkiä ammattimiesten lausuntoja, mutta luullakseni ei olisi vaikea sellaisia hankkia vaikka kuinka paljon. Sen, minä luulen, myöntätävät täällä kaikki, jotka asiaan ovat vähänkin perehtyneet. Tahdon

sentään tässä mainita esimerkiksi yhden kotimaisen ammattimiehen lausunnon. Vuonna 1900 annetussa metsätalouskomitean mietinnössä sivulla 253 lausuu herra A. Blomqvist vastalauseessaan m. m. seuraavaa: »Mutta niin hyvin valtionmetsien pitäminen valtion hallussa, kuin niiden lisääminen maan oston kautta uusien sellaisien metsien muodostamista varten, todistaa, ettei ainoastaan historiallinen pakko ole perusteena ja syynä valtion metsäomistukselle, vaan että siihen sitäpaitsi on parhaana syynä yhteiskunnan yleinen hyöty ja menestys, jota senkautta edistetään. Maailmanhistoriallinen kokemus on osottanut, että metsien pysyväisyys ei ole turvattu ollessaan yksityisenä omaisuutena ja että ne ennemmin tahi myöhemmin häviävät, elleivät ole valtion katsannon ja hallinnon alaisina. Metsätalouden vähäinen tuottavaisuus siihen suureen pääomaan nähden, joka siinä on, useiden asianhaarain yhteydessä, on, niinkuin tunnettu, syynä siihen, ettei metsänhoito ole voinut muodostua itsenäiseksi taloudelliseksi elinkeinoksi, vaan täytyy sitä joko harjoittaa hyvin suuressa määrässä, jota ainoastaan valtio voipi tehdä, tahi muun taloudellisen toiminnan yhteydessä. Tuota kaikille pohjoisille maille sangen tärkeää metsäkysymystä ei voida ratkaista muuten kuin siten, että valtio ottaa metsäolojen johdon ja järjestämisen huoleksensa koko sen laveudessa. Mutta kun se, että valtio hallitsisi yksityistä omaisuutta, olisi tavallansa jotakin luonnotonta ja hedelmätöntä ja mahdottomien vaikeuksien kanssa yhdistettyä, niin ei voida metsäolojen järjestämistä paremmin ja täydellisemmin toimeenpanna muulla tavalla kuin siten, että valtio on riittävän metsäalueen omistaja». — Samalta tekijältä voisi kyllä luetella muitakin samanlaisia lausuntoja, ehkäpä vielä paljon jyrkempiä, kuin mitä tämä on.

No niin. Yksi paha puoli, sen me myönnämme, on tässä sosialidemokraattien ehdotuksessa. Se on se, että hyöty uudistuksesta tässä muodossa ei kyllä tulisi rahakapitalisteille yksin eikä maanomistajille, vaan hyöty siitä lankeisi yhteiskunnalle. Herra Gebhardin viime vuonna ilmaisema ja muitten suomettarelaisten innokkaasti kannattama päätarkoitus tässä asiassa: saada voitot metsäomaisuudesta maanomistajain taskuun, ei tulisi täytetyksi. Voitot metsistä ja metsämaasta eivät joutuisi yksin maanomistajille, vaan koko yhteiskunnalle. Mutta me sosialidemokraatit katsommekin, ettei se ole tarpeenkaan. Maanviljelyksen etu ei tässä voi vaatia sen enempää, kuin että viljelysmaat eivät joudu metsäyhtiöille ja että myöskin kotitarvemetsä pidätetään maanomistajille. Ne ovat tässä mietinnössäkin pidätetyt maanomistajille, eikä niitä toistaiseksi mielestäni vielä tarvitse valtiokaan. Sen enempää ei vaadi maanviljelyksen etu, vaikka maanomistajain halu mahdollisesti vaatisikin. Sehän kyllä voi olla vaikka rajaton. Päinvastoin monet porvarillisetkin asiantuntijat näyttävät olevan sitä mieltä, että

metsätuloista voisi useimmiten olla aivan suoranaista vahinkoa maanviljelykselle. Sekin väite tuotiin täällä kyllä esiin viimekin valtiopäivillä. Ja tiedetään siinä kokemuksestakin jonkun verran, että moni maanviljelys meillä on rappeutunut juuri sen vuoksi, että tilalla on ollut runsaat metsät. Näitä metsiä ovat talon-jussit jonkun vuoden syöneet ja juoneet, niitä on harvennettu valtion kilpa-ajoissa ja muilla mukavilla keinoilla. Maanviljelys on silloin sen ohessa jäänyt kokonaan mielestä pois ja rappiolle. Moni entinen manttaalimies varmasti istuisi nykyäänkin vielä konnullaan, jollei hänen tilallaan olisi ollut liian paljon metsää. Ja vastedeskin voinee olla varma, että monessa tapauksessa maanviljelijät hoitaisivat maanviljelystä paljon paremmin, jos niillä ei olisi lisätuloa metsästä eikä tilaisuutta elää ja keinotella metsäkaupoilla. Silloin niitten olisi pakko koettaa saada maanviljelyksensä kannattavaksi, jota pakkoa niillä ei ole, niinkauvan kuin niillä on metsätuloja. Metsät ja torpparien taksvärkit ne ovat minun mielestäni olleet kaikkein pahimmat maatalouden kapitalistisen edistyksen esteet. Me sosialistit, me emme ole vastaan kapitalismin kehittymistä maataloudenkaan alalla, ja sen vuoksi me tässä mielellämme vapautamme maanomistajat siitä hankalasta esteestä, mikä niiden talouden kehittymiselle tässä meidän mielestämme on. Mutta suomettarelaisten agraaripolitiikka on minun mielestäni tässä sellaista, että se ei näe edes maanomistajain kannalta nenän vartta pitemmälle.

Lisäksi on tässä otettava huomioon se terve kansantaloudellinen periaate, että mitään kannattamatonta elinkeinoa ei ole toisen elinkeinon avulla ylläpidettävä. Jos katsotaan, että maanviljelys meillä on kannattamaton elinkeino, niin ei voida vaatia, että sitä pitäisi metsätuloilla täällä ylläpitää. Me puolestamme olemme sitä mieltä, että maanviljelys meillä voikin vielä kannattaa, ainakin jossain muodossa, ainakin kapitalistisena suurviljelyksenä. Saattaa kyllä olla totta, ettei talonpoikaisviljelys tule kannattamaan, mutta se ei kannata edes metsienkään turvissa. Ja jos näin on asianlaita, niin on suorastaan taantumuksellista koettaa metsätulojen avulla pitää yllä kannattamatonta viljelysmuotoa.

Tähän kyllä vedetään esille, että pientilat, varsinkin karuilla mailla, tarvitsisivat metsätuloja avukseen. Ne tarvitsisivat tukea sivutuloista sellaisenaan, se voi kyllä olla totta. Mutta ei sillä voida vielä puolustaa suomettarelaisten kieltolakiehdotusta tässä asiassa. Sillä ensiksikään ei noilla pientiloilla ole hyvinkään suuria metsiä hallussaan ja toiseksi eivät ne niillä metsilläkään pitkälle pääsisi konttaamaan. Pian ne söisivät metsänsä mustia kantoja myöten ja olisivat yhtä laihoja kuin ennenkin. Palkkatyö kyllä sivuansiona olisi paljo luonnollisempi, varsinkin työ kruunun metsissä. Siihen juuri viittaa esim. tuo porvarillinen asiantuntija herra Blomqvist puhuessaan uutisasutuksesta kruununmailla, mikä tässä suhteessa sopii kyllä

tähänkin. Hän lausuu: »tosin ei voida epäillä sitä, että sivuelinkeinoista saatu tulo on suurimmasta merkityksestä enimmän karunluontoisissa oloissa työskentelevälle talonviljelykselle pohjoisessa, mutta tämä tulo saavutetaan varmemmin, tasaisemmin ja paremmin, toimittamalla töitä kruununmetsässä kuin myynnin kautta saaduilla rahoilla omasta metsästä».

Siis meidän mielestämme on ainoa uudistus tässä asiassa, joka on yhteiskunnallisen kehityksen ja yhteiskunnan edun kanssa sopusoinnussa, se, että metsätulot ja metsäomaisuus koetetaan saada valtiolle mitä pikemmin sitä parempi. Valtion metsänhoito on kannattavaakin. Valtion finanssienkin kannalta sitä jo täytyy puolustaa. Myös siltä kannalta, että puutavarain ja metsämaiden arvo epäilemättä tulee kohoamaan. Ja minä luulen, että täällä suuri osa porvareistakin on pakotettu myöntämään olevan täysin oikeutettua, että tuo ansaitsematon arvon nousu tulee yksin yhteiskunnalle. Ainakin suomettarelaisten useissa alotteissa olen huomannut sanottavan, että olisi kohtuullista kaikenkin maan ansaitsemattoman arvon nousun tuleminen valtion käsiin.

Sivumennen täytyy vielä huomauttaa, että on kyllä totta, ettei meillä valtion metsänhoito ole mitään mallikelpoista tähän asti ollut. Mutta se ei suinkaan kumoa sitä periaatetta, jonka sosialidemokraatit tässä asiassa ovat esittäneet, sillä valtion metsänhoito voidaan saada ja se täytyy saada järkiperäiseksi.

Tässä sosialidemokraattien vastalauseessa ei tosin ole vaadittu, että metsät olisi nyt heti kaikissa tukkiyhtiöiden vastaisissa maanostoissa otettava valtiolle, ja etteivät tukkiyhtiöt siis saisi ostaa metsiä, vaan on esitetty, että valtio voisi niiltä niitä anastaa kohtuullisesta korvauksesta ja vasta 50 vuoden päästä ne itsestään lankeaisivat valtiolle. Siinä on ehkä jo liiankin paljon luotettu nykyiseen valtioon tuollaista ehdotettaessa. Mutta luulen että tähän on voinut vaikuttaa se näkökohta, että on toivottu näin tärkeässä ja yhteiskunnallisesti hyödyllisessä asiassa ehkä joidenkuiden porvarienkin voivan erehtyä äänestämään tämän ehdotuksen puolesta.

Ed. Gebhard täällä äsken ihmetteli, etteivät sosiaalidemokraatit nyt ole menetelleet aivan samalla tavoin valiokunnassa kuin viime vuonna. Hän kyllä oli pakotettu myöntämään, että periaate, minkä he nyt ovat esittäneet, on sama kuin heillä oli viime vuonna; mutta viime vuonna he olivat katsoneet voivansa auttaa valiokunnan enemmistön mielipiteeksi suomettarelaisten kannan, jota he nyt eivät katso voivansa tehdä. Minä luulen että tästäkin, mitä minä olen tässä esiintuonut, on käynyt selville että tuo suomettarelaisten kanta on sangen paljon kauempana periaatteellisesti juuri sosiaalidemokraattien kannasta, kuin sen kanta, mikä nyt on esiintuotu valiokunnan mietinnössä; tai voisi minusta paraiten sanoa sosialidemokraattien kannan olevan yhtä kaukana kummastakin. Sitä-

paitsi ei minusta ed. Gebhardilla pitäisi olla syytä olla niin kovin ankara tässä asiassa, vaikkakin sosialidemokraattiset valiokunnan jäsenet olisivat tällä kertaa toimineet ehkä hiukan toisin kuin viime vuonna, sillä onhan hänkin tässä esityksessään jonkun verran lähestynyt noita puutavaraliikkeen etujen ajajia. Viime valtiopäivillähän hänen alotteessaan oli niin jyrkkä vaatimus, etteivät puutavaraliikkeet saisi omistaa maata muuta kuin kaksi hehtaaria. Tänä vuonna hän antaisi niille jo sata hehtaaria. Tässä on välillä ollut sellainen porvarillisen kokoomuksen ja sovinnon aika, että se on lähentänyt hänet jo viisikymmentä kertaa lähemmäksi noita puutavaraliikkeen harjoittajia.

Minun täytynee vielä tuoda esiin, rauhotukseksi porvareille, eräs seikka, nimittäin että tämä ehdotus, minkä me sosialidemokraatit olemme tehneet tässä asiassa, ei ole sosialistinen, vaan pikemmin minä sanoisin että se olisi kapitalistinen. Ei sillä vielä muuteta yhteiskuntaa tuumankaan vertaa sosialistisemmaksi kuin mitä se nykyään on. Vaatimus on aivan porvarillinen. Tämä sama nykyinen valtio tulisi silloin tämänkin ehdotuksen mukaan, vaikka se kokonaisuudessaan tulisikin toteutetuksi, metsien omistajaksi. Ja mitä tämä nykyinen valtio muuta on kuin omistavien luokkien organisatsiooni, jossa heillä tulee olemaan määräävä valta. Sitä paitsi tämä on valtiokapitalismia siinä merkityksessä, että valtio tässä tulisi työnantajana käyttämään halpaa työväkeä, riistämään sen työvoimaa. Mutta me olemme tehneet tämän ehdotuksemme siinä mielessä, että tuollaisesta uudistuksesta sittenkin olisi hyötyä koko yhteiskunnalle, että siitä eivät yksin hyötyisi puutavaraliikkeiden omistajat eivätkä maanomistajat, niikuin porvarien taholta täällä on vaadittu, vaan siitä olisi hyötyä samalla myös työväenluokalle. Ja merkillistä on, että porvarien lausunnoista, useiden porvarillisten politikoitsijoidenkin lausunnoista, pistää ilmi, että se olisi oikeastaan oikea periaate, mutta silloin kun tulee kysymys sen käytännössä toteuttamisesta, silloin he aina vetäytyvät syrjään. Viime valtiopäivien pöytäkirjoista näkyy, että silloin, niin herra Schybergsonin kuin useiden muidenkin, lausunnoista kävi ilmi, että tämän valtion metsänomistus se on oikeastaan sitä ainoata järkiperäistä. Yksinpä herra Gebhardkin ihmetteli sitä, ettei sosialistien taholta tässä asiassa oltu tehty sellaista vaatimusta kuin nyt tänä vuonna on tehty. Samoin lausuivat herra Brander, Alkio ja jotkut muutkin. Mutta nähtävästi tuollaiset heidän kannan ilmauksensa olivat ainoastaan korulauseita, joita heillä ei ollut tarkoituskaan käytännössä toteuttaa.

Herra Gebhard lausui äsken sosialidemokraattisille talousvaliokunnan jäsenille paheksumisensa siitä, etteivät nämä »lojaalisuudesta omaa kantaansa kohtaan» — niinkuin hän sanoi — suorastaan ryhtyneet kannattamaan suomettarelaisten ehdotusta valiokunnassa, sillä hänen mielestään heidän piti tietää jo edeltäpäin, ettei mikään

porvarillinen ryhmä tule suostumaan sellaiseen ehdotukseen kuin sosialistit tässä nyt ovat esittäneet. Herra Gebhardin mielestä olisi heidän siis nähtävästi pitänyt tietää, etteivät porvarit tule tässäkään asiassa toteuttamaan niitä kauniita korulauseita ja kauniita periaatteita, joita he silloin tällöin puheisiinsa sirottelevat, mutta joita he silloin, kun niiden toteuttamisesta tulee kysymys, eivät ota huomioon.

Ed. K a a r n e: Kun olen yhtynyt valiokunnan vähemmistön vastalauseeseen n:o 1, olen tehnyt sen siitä syystä, että se on lähimpänä sitä periaatetta, jonka minä kysymyksenalaisessa asiassa omaksun.

Paitse niiden vaarojen kannalta, joista vastalauseessa mainitaan, on yhteisedun kannalta yleensäkin välttämätöntä rajoittaa yhtiöiden ja yksityisten henkilöiden metsämaan hankintaa sanottuun tarkotukseen. Puuteollisuuslaitosten tilainostoliike on ankaraa taistelua, jota käydään epätasaisilla voimilla. Toisella puolen ovat suurilla pääomilla varustetut yhtiöt tai yksityiset liikkeet, jotka palkkaavat metsänhoitoammattimiehiä arvostelemaan ostettavia metsämaita ja erityisiä talonpoikaisväestön kanssa kaupantekoon harjaantuneita miehiä, mitkä tietysti saavat palkkionsa sen mukaan, miten halvalla saavat tilallisen houkutelluksi myymään tilansa, ja toisella puolen karua luontoa vastaan taisteleva talonpoika, joka ei tunne metsänsä oikeaa arvoa ja jonka toimeentulo riippuu hänen tilansa ja karjansa niukoista vaivalla hankituista tuloista. Hänelle tilasta luvattu, mielestänsä suuri rahasumma näyttää loppumattomalta onnen ja keveän elämän turvalta, varsinkin jos hän aikaisemmin on tukkipuiden myynnin kautta tullut maistamaan niitä nautinnnoita, joita äkkiarvaamatta ja vaivatta saatu rahasumma voi hänelle valmistaa. Useimmissa tapauksissa on kuitenkin pienen ajan kuluttua käynyt päinvastoin, kuin oli kuviteltu. Osa entisistä maanomistajista siirtyy kaupunkeihin ja suurempiin tehdaspaikkoihin tai rupeaa erilaisiin liiketoimiin, kuten keinottelijoiksi talonostojen ja puuliikkeiden alalla. Useasti nämä liikeyritykset päättyvät vararikolla, usein tuo myöskin sellainen äkillinen rahansaalis mukanaan laiskuutta, elämäntarpeiden lisääntymistä, ylellisyyden halua, juoppoutta ja muita paheita; ja tästä kaikesta on seurauksena irtaimen väestön lisääntyminen.

Nykyään on valtion huolenpidon esineeksi joutunut kysymys tilattoman väestön maahan kiinnittämisestä, ja tämä kysymys astuu entistä voimakkaammin päiväjärjestykseen.

Mutta, niinkuin jo valiokunnan mietinnössä lausutaan, samaan aikaan kun valtio ostaa suurilla rahasummilla laajoja kartanoita, jakaen niitä pienempiin osiin, siten hankkien maata tilattomalle väestölle omintakeista viljelystä varten, samaan aikaan sallitaan

sahayhtiöiden anastaa tuhansittain maatiloja, ajaen niistä pois entiset asukkaat, mitkä joutuvat juuri siihen tilattomien luokkaan, joille valtion on jälleen muulla tavalla maata hankittava. Sitä mukaan kuin yhtiöiden maa-alat laajenevat, kasvaa tilattomain lukumäärä.

Kuitenkin tästä kaikesta huolimatta lausuu valiokunnan enemmistö, johon tässä kohden kuuluvat valiokunnan sosialidemokraatitkin, vähemmistön ehdottamasta tehokkaamasta rajoitusperiaatteesta:

»Näin pitkälle menevää rajoitusta ei valiokunnan enemmistö kuitenkaan pidä tarpeellisena, koska sen hyväksymän kannan mukaan maanviljelyksen etu tulee varteen otetuksi eikä pidä sitä suotavanakaan, koska teollisuudenkin etu kyseenalaisessa asiassa on muistettava ja huomioon otettava. Onhan puutavarateollisuus maamme tärkein teollisuuden haara. Puuaineen maasta vienti muodossa tai toisessa on viime vuosina noussut paljon yli puolen maan koko viennistä, kohoten vuonna 1903 kaikkiaan noin 157 miljoonaan markkaan, joka vastaa lähes 74% viennin koko määrästä.

Vaikkakin on otaksuttavaa, että puutavarateollisuus edelleenkin saa raaka-aineensa pääasiallisesti yksityisten ja myöskin valtion omistamista metsistä, ei voi kieltää, että tämä teollisuus ja erittäinkin eräät sen haarat, taataksensa vuotuisen tuotantonsa tasaisena pysymisen, tarvitsevat jossain määrin myöskin omia metsämaita. Koko maan ja yhteiskunnan edun kannalta katsoen on siis välttämätöntä, että näin tärkeälle ja suurelle elinkeinonhaaralle myönnetään se tuki tuotannolleen, minkä se ansaitsee».

Valiokunnan enemmistö viittaa 157 miljoonaan markkaan, joka seuraa puuaineen maasta viennistä. Jos tähän summaan vielä lisättäisiin puutavaran käyttö rakennus- ja paperitarpeiksi omassa maassa, nousisivat miljoonat melkolailla. Olisin ollut sangen kiitollinen, jos valiokunnan enemmistö olisi numeroilla osoittanut, montako miljoonaa jää yhtiöissä olevien ja yksityistä puutavaraliikettä harjoittavien herrojen omaisuudeksi! Ottamalla toiselta puolen huomioon tästä liikkeestä seuraavan maanviljelyksen rappeutumisen, irtaimen kansan lisääntymisen, torpparien ja tilattoman väestön rakennus- ja polttopuunpuutteen, en ainakaan minä voisi vaatia yhä edelleen metsämaita yksityisille ja yhtiöille luovutettaviksi »koko maan ja yhteiskunnan edun kannalta.» Näin ollen olisi voinut perusteluissa myöskin hyvällä syyllä mainita, että tässä kysymyksessä on ollut etupäässä teollisuuden h a r j o i t t a j i e n etu »muistettava ja huomioon otettava».

Toisessa vastalauseessa viitataan siihen Eduskunnalle jätettyyn anomusehdotukseen, jossa ehdotetaan, että Eduskunta anoisi hallitukselta ehdotusta sellaiseksi laiksi, jonka mukaan yhtiöt ja sellaiset yksityiset, jotka harjoittavat puutavaraa raaka-aineena kuluttavaa teollisuutta tai puutavarakauppaa, velvoitettaisiin luovuttamaan

omistamansa metsämaat valtiolle. — Tätä päämäärää silmällä pitäen olisi tämäkin nyt kysymyksessä oleva laki laadittava. Ei olisi puutavaraliikkeitten edelleenkin sallittava ostaa metsämaita, vaan tarvittaisiin lakimääräys, joka estää yhtiöitä jatkamasta maananastustaan maamme viljelyksen ja asutuksen kustannuksella. Mainitussa anomusehdotuksessa huomautetaan m. m. mikä tappio siitä koituu yhteiskunnalle, kun muutamat harvat joutuvat nauttimaan metsistä niitä tuloja, jotka, jos yhteiskunta olisi aikoinaan ymmärtänyt pitää metsät hallussaan, heruisivat nyt valtion kassaan. Samoin siinä sanotaan: »Samalla kun käsitys siitä, että metsäomaisuus valtion hallussa parhaiten tulee yhteiskunnan hyväksi hoidettua, on voittanut alaa, on meilläkin ruvettu toimenpiteisiin valtion omistaman metsäalan lisäämiseksi. 1870-luvulla osteli valtio, kuten tunnettu, metsämaita etenkin Savossa, ja Viipurin läänin lahjoitusmaista on myöskin valtion metsiksi pidätetty melkoiset alat. Nyttemmin on tällainen valtion metsämaiden lisääminen lakannut. Tätä ei kuitenkaan voi pitää tarkoituksen mukaisena, vaan olisi päinvastoin yhä toimintaa tähän suuntaan jatkettava.» Lopuksi siinä mainitaan: »Hyvin suureksi osaksi ovat kysymyksessä olevat liikkeenharjoittajat kaikenlaisten keinottelujen kautta, ja paljon alle todellisen arvon, ostaneet laajat metsäalueensa. Vieläpä on suoranaisten petosten kautta valtion uudistalojakin joutunut yhtiöiden haltuun. Maanviljelyksen ovat yhtiöt jättäneet tiloillaan melkein kokonaan rappiolle. Mitä taas metsänhoitoon tulee, eivät yhtiöt, vaikkakin ne yleensä ovat metsiään järkiperäisemmin säästäneet, kuin yksityismaanomistajat, tässä suhteessa voi kilpailla valtion metsänhoidon kanssa.» Mainitussa anomusehdotuksessa ilmenee kolme periaatetta. Ensiksi: että valtion metsämaita ei olisi luovutettava pois; toiseksi: että valtion metsämaita olisi ostojen kautta lisättävä, ja kolmanneksi: että entisetkin yhtiöiden metsä- ja viljelysmaat olisivat lunastettavat valtiolle. Samanlaisiin toimenpiteisiin viitataan myöskin Eduskunnalle jättämässäni anomusehdotuksessa N:o 87.

Mutta se periaate, joka ilmenee toisessa vastalauseessa, että edelleenkin olisi metsämaita luovutettava yhtiöille sillä ehdolla, että ne 50 vuoden kuluttua siitä, kun yhtiö on kiinteistön haltuunsa saanut, lankeisivat lunastuksetta valtiolle, ei ole mainitsemani anomuksen tarkoitusta vastaava. Luonnollisesti tulisi sellainen laki alentamaan näiden kiinteistöjen hintoja yhtiöiden hyödyksi, ja yhä edelleenkin muutamat harvat saisivat pitkän aikaa näistä metsistä tulevat tulot omaksi hyödykseen. Metsät jäisivät hoitamatta ja metsänraiskaus tulisi tällaisilla tiloilla yleiseksi, eihän niitä silloin säästettäisi. Monenlaiset keinottelut ja petokset lisääntyisivät entistä enemmän. Siten myöskin estettäisiin pitkiksi ajoiksi viljelyskelpoisen maan viljelykseen saattaminen.

Ennen kaikkea olisi valtion pidettävä huolta tilattoman väestön

asutuksesta, sillä monilla seuduilla nyt jo on asuinpaikkojen, polttopuiden, rakennustarpeiden ja laidunmaan saanti tukalaa. Tilaton maalaisväestö on huomattavan suuri osa koko maan väestöä, sen vuoksi on sen aseman parantaminen valtion omalle menestymiselle mitä tärkein. Valtion tulisi siis jo omalta kannaltaankin katsoen rientää lieventämään ja poistamaan niitä vaikeuksia, jotka tällä väestöllä nykyään on voitettavina, pyrkiessään parempaan taloudelliseen asemaan. Puutavaraliikkeille ei olisi enää suotava tilaisuutta metsämaiden hankintaan — enempää kuin niiden vuokraukseenkaan, — vaan valtion tulisi, kuten ennenkin, ryhtyä ostojen kautta lisäämään metsämaitaan, varsinkin tilattomien tarpeita varten. Silloin tulisivat myöskin metsän tulot koko maan hyväksi, ja metsät parhaiten hoidetuiksi, samalla kuin se myöskin edistäisi tämän tärkeän teollisuudenhaaran joutumista valtion haltuun, johon minun mielestäni olisi pyrittävä.

Ehdottaisin siis, että suuri valiokunta puolustaisi valiokunnan vähemmistön lakiehdotusta, kuitenkin niin, että sen ensimmäinen pykälä muutettaisiin näin kuuluvaksi:

Yhtiö tai osuuskunta älköön tästä lähin kaupan tai siihen verrattavan saannon kautta, muissa kuin alempana mainituissa tapauksissa, hankkiko itselleen kiinteää omaisuutta maalla enempää kuin että yhtiön tai osuuskunnan hallussa oleva kiinteä omaisuus kaikkiaan tekee samassa kunnassa enintäin 25 hehtaaria.

Ed. Wichmann: Gentemot hr Hedberg och med äfventyr att mitt uttalande, liksom hr Gebhards, kanhända utaf honom betraktas såsom »lösa teorier», ber jag att få varmt understöda den utaf hr Hainari med sju andra undertecknade första reservationen mot utskottets beslut i anledning af Hans Kejserliga Majestäts nådiga proposition angående inskränkningar i idkares af vissa näringar rätt att förvärfva fastighet på landet. På skäl, som här vältaligt, och som jag anser på riktiga grunder, hafva framhållits af hr Gebhard, och som dessutom i reservationen hafva framförts utaf dess undertecknare, anser äfven jag det vara en oafvislig plikt för Finlands såväl regering som representation att en gång för alla skrida till verksammare, verkligen effektiva och radikala förbudsåtgärder emot våra stora i främlingars händer befintliga träaffärer och deras jordaköp och detta bolagsväldes många fördärfliga verkningar på jordbrukets och hela vårt samhälles utveckling, främst därigenom att, såsom utskottets majoritet föreslagit, bolagen skulle allt framgent lämnas tillfälle till oinskränkt förvärf af, om ock längre bort från gårdarna belägna skogsmarker. Häraf blefve otvifvelaktigt också, såsom vi reservanter framhållit, följden den, att utöfver

tidigare vidsträcktare områden en afsevärd del af vårt lands nationalegendom, skogarna, öfverginge i enbart träindustrins tjänst. Detta skulle inverka fördärfligt icke blott på vår modernäring, jordbruket, utan äfven menligt inverka på själfva trävaruaffärerna, särskildt i afseende å de större kapital, som därigenom skulle bindas hos dem, och temporärt nedtrycka skogsprisen för vår allmoge. Slutligen skulle detta äfven menligt inverka på en af våra mest brännande tidsfrågor, småbrukarekolonisationen, såsom här äfven nyss framhölls af representanten Kaarne. Uti mina skogfattiga hemtrakter, de svenska kustbygderna i Wasa län, liksom i många andra trakter af vårt land skulle, ifall denna lag antages, därigenom skänkas nytt skydd åt bolagsväldet, så att detta slutligen skulle urarta till en formlig landsfara, såsom man redan känt densamma såväl i Sverige som i Norge.

Hr Hedberg har påstått, att vi böra känna oss tacksamma för dessa stora främmande trävarubolag, som med sina kapital söka sig hit till vårt land. Jag taxerar nu icke denna tacksamhetsgärd synnerligen högt, ty jag tror förvisso att, såsom redan representanten Kuusinen framhöll, det egentligen är ett förvärfsbegär vi här hafva att göra med, ett begär att för egen fördel exploatera våra skogar och begagna sig af vår i detta afseende ännu rätt okunniga allmoge.

Hvad sist beträffar den socialdemokratiska reservationen, så utgår den i min tanke, liksom hela den socialistiska världsåskådningen för öfrigt, från premisser, hvilka här liksom alltid leda helt enkelt in absurdum. Representanten Kuusinen har hela tiden okvädat den första reservationen och reservanternas åskådning, som han kallade suometariansk. Jag vill upplysa representanten Kuusinen därom, att reservationen, icke därför att den är suometariansk, utan därför att den helt enkelt är den förnuftigaste i saken, undertecknats och uppbäres icke blott af medlemmar af det gammal-finska partiet utan äfven af medlemmar af agrarpartiet, kristliga arbetare och svenska folkpartiet. Jag vågar därför hoppas, att landtdagen skall godkänna de i första reservationen föreslagna lagbestämningarna.

Ed. Wuorimaa: Kun minäkään en ole voinut hyväksyä valiokunnan mietintöä ja sentähden olen allekirjoittanut ensimäisen vastalauseen, niin olen sen tehnyt ainoastaan muutamilla edellytyksillä. En ole voinut hyväksyä valiokunnan mietintöä monesta syystä. Valiokunta jo mietintönsä toisella sivulla mainitsee siitä ristiriidasta, mikä on meidän agraaripolitiikassamme siinä, että toisella kädellä miljoonilla edistetään ja avustetaan maanviljelystä ja toisin puolin taas annetaan suurien maaomaisuuksien luisua yksiin käsiin kaikenlaisille yhtiöille. Tämä syy yksin olisi jo kylliksi vaikuttamaan että valiokunnan olisi pitänyt asettaa mietintönsä vallan toiselle kannalle.

Mutta sen sijaan että valiokunta olisi näin tehnyt, on se päinvastoin heittänyt mainitsematta koko joukon muita tärkeitä puolia, jotka koskevat kysymyksessä olevaa asiaa. Ed. Gebhard on jo täällä tuonut esiin muutamia semmoisia. Mutta lisäksi tahdon vielä huomauttaa muutamista. Maan luisuminen suurten maanomistajien käsiin tulee siinäkin tapauksessa turmelevasti vaikuttamaan maanviljelykseen, että osia maanviljelysaloista erotettaisiinkin pois heidän ostamistaan metsätiloistaan. Maanviljelysala, nimittäin, joka erotetaan pois, joutuu vähitellen suurien metsien tai korpien keskelle, sillä ympäri muodostuu yhtiöitten omistamia metsämaita. Tämmöisissä oloissa elävä asukas tulee vähitellen riippuvaiseksi ympärillä olevistä yhtiöistä ja toiseksi hän ei voi enää suojella itseään hallaa ja kylmyyttä vastaan, joita nämä hänen pienille vainioillensa huokuvat. Mutta syntyy vielä toinenkin kansantaloudellinen vaara. Meidän kylmässä ilmanalassamme on polttopuuaine erinomaisen tärkeä ja välttämätön asukkaille. Vaikka nyt erotettaisiinkin viljesysmaille sen verran metsämaata, mikä riittää heidän omaksi tarpeekseen, niin löytyy maassamme vielä paljon muita asukkaita, jotka tarvitsevat polttopuita. Mutta kun metsät vähitellen joutuvat muutamien suuryhtiöitten käsiin, on luonnollista että kilpailun puutteessa he saavat käsiinsä polttopuun hinnan määräämisen. Tämä on syy, joka myöskin on otettava huomioon, kun tätä kysymystä ratkaistaan,

Kolmas näkökohta on jätetty myöskin valiokunnan mietinnössä kokonaan mainitsematta. Ed. Gebhard siitä jo vähän sivumennen mainitsi. Se on sosiaalinen kysymys. Kun maat vähitellen joutuvat suuryhtiöitten käsiin, niin verrattain suuri kansanjoukko tulee riippuvaiseksi heistä, heidän työnteetostaan ja heidän toiminnastaan. He voivat sentähden käyttää tätä tilaisuutta hyväkseen siten, että he mielensä mukaan voivat määräillä kaikkien metsätöitten ja tukkitöitten toimittamista. He voivat esim. helposti ilman että heille siitä syntyy nähtävätä aineellista vahinkoa, vaikka pariksi vuodeksi lopettaa kaiken työn metsissään, ja silloin lukuisa joukko työntekijöitä tulee huutavaan hätään. Vielä suuremmaksi tulee tämä vaara, jos otamme huomioon, että yhtiöt voivat vähitellen joutua ulkomaalaisten käsiin. Voipa vielä käydä siten, että ulkomaalaiset eivät meidän maassamme jalostakaan metsätuotetta, vaan vievät sen raakana, valmistamattomana ulos omiin maihinsa valmistaaksensa niitä oman maan tehtaissa. Sitä vastaan voidaan nyt väittää, että puuaineen jalostaminen tulee Suomessa niin huokeaksi että he eivät sitä tekisi, koska täällä on helposti saatavissa vesivoimia. Mutta se vaara josta mainitsin, ei ole sittenkään niin aiheeton, sillä jos johdatamme muistiin viimeisten päivien tapauksia, mitenkä esim. Englannissa äskettäin on säädetty samaa tarkoitusta varten uusi patenttilaki, niin voidaan edellyttää että samanlaatuinen toimenpide

voitaisiin kohdistaa metsätuotteittenkin suhteen. Oman taloutensa edistämiseksi voisivat ulkolaiset tehdä maassansa semmoisia määräyksiä, jotka pakoittaisivat tehtailijansa valmistamaan raaka-aineesta tuotteet omassa maassaan. Silloin Suomen maa hyvin pian voisi joutua puuainevarastoksi ulkomaalaisille suuryhtiöille ja kapitalisteille. Mutta myöskin syntyisi vielä teollisuudellekin vaara. Jos muutamat suuryhtiöt saavat puuaineen ja metsämaat käsiinsä, voidaanko silloin ajatella, että vastaisuudessa enää voisi syntyä mitään kilpailevaa liikettä tai mitään uusia puunjalostustehtaita meidän maassamme. Sen kautta puuteollisuus kohdistuisi ja yhdistyisi ainoastaan nykyisten suuryhtiöiden käsiin, joka tietysti olisi meidän maallemme vahingoksi. Sitäpaitsi meidän on otettava huomioon, että ulkomaalaiset yhtiöt vievät kaiken voittonsa tuotteistansa ulkomaille. Meidän valtiofinansseille tästä vähitellen vuosi vuodelta karttuisi yhä tuntuvampia tappioita.

Valiokunta on lopuksi perustanut lakiehdotustansa sillä, että puutavarateollisuus ansaitsee sen oikeuden, että se saisi ostaa itsellensä metsäpohjia. Mutta kuitenkin sama valiokunta lausuu: »vaikkakin on otaksuttavaa, että puutavarateollisuus edelleenkin saa raaka-aineensa pääasiallisesti yksityisten ja myös valtion omistamista metsistä.» Minkätähden puutavarateollisuusyhtiöt sitten tarvitsevat maapohjia, koska valiokunta on vakuutettu siitä, että ne pääasiallisesti tulevat toimeen ilman niitä. Ja totisesti ne tulevatkin toimeen ilman niitä. Ne tarvitsevat puuainetta, ne tarvitsevat varata niitä moniksi vuosiksikin, mutta ne saavatkin niitä yksityisiltä ja valtiolta. Meidän lakimme ei kiellä heiltä sitä, vaan päinvastoin myöntää metsien ja puutavaran oston sekä puutavaran ja vielä metsienkin kiinnityksen moniksi kymmeniksi vuosiksi. Maapohjia he eivät sitävastoin ollenkaan tarvitse. Kun valiokunta lausuu, että puutavarayhtiöt sitä ansaitsevat, niin se sillä tunnustaa, etteivät ne sitä tarvitse, mutta ne muka a n s a i t s e v a t sitä, sentähden että ovat suuret! Tämä kaikki osoittaa, kuinka heikosti perustettu valiokunnan mietintö on. Nyt on jo edellisilläkin valtiopäivillä esitetty, kuinka vaarallista on, että suuret maa-alat joutuvat yksityisten käsiin. Tämä vaara on myös huomattu kaikissa muissa maissa, missä maa on joutunut harvojen yksityisten käsiin. Sentähden siellä koetetaan tavalla tai toisella päästä tästä tilasta ja saada maa jälleen jaetuksi pientiloiksi. Selvä pitäisi myös olla kuinka äärettömän vaikeata palauttaminen on, kun suurin osa maasta on joutunut yksityisten suuryhtiöitten käsiin. On kyllä tänäpäivänä lausuttu, että tämä asiantila olisi hyvä, sillä sen kautta voisi valtio huokeammin palauttaa maat muutamien suuromistajain käsistä omakseen kuin monen pieniviljelijän. Mutta vaikkapa ajateltaisiin, että tämä periaate olisi oikea, niin se on sentähden mahdoton toteuttaa, kun maa joutuu ulkomaalaisten käsiin. Silloin älkäämme luulko, että ulkomaalaiset

vallat antaisivat meidän ottaa heidän alamaistensa omaisuutta tekemättä sitä vastaan pystyn. Me tiedämme kuinka ulkovallat sekaantuivat esimerkiksi Kreikan sisällisiin oloihin, kuinka ne ottivat Kreikan valtiotulot huostaansa, kuinka ne ovat tehneet saman Turkissa saadaksensa alamaistensa omaisuuden suojatuksi. Sama tulisi varmaan tapahtumaan täällä. Sillä, että eduskunta hyväksyisi arm. esityksen, niinkuin valiokunta sen ehdottaa, se samassa tunnustaisi oikeaksi sen periaatteen, että yhtiöt saavat hankkia itselleen vaikka kuinka suuria maaomaisuuksia tahansa. Sen kautta annetaan siihen lupa eikä ainoastaan anneta lupaa, vaan myöskin järjestetään hankkimistapa. Tämä on vaarallinen periaate. Jos eduskunta kerran semmoisen periaatteen hyväksyy, silloin myös se on sitonut itsensä vastaisia aikoja varten, eikä voi enään, jos tarvis vaatisi, Kaarle XI tavoin reduktioonin kautta ottaa takaisin mitä kevytmielisesti on sallittu mennä.

Ed. Gebhardin vastalause on rakennettu aivan toisenlaisille periaatteille. Sen hyväksymisellä eduskunta lausuisi mielipiteen, että se pitää maitten kerääntymistä yksityisten käsiin vahingollisena kansalle, vahingollisena viljelykselle ja vahingollisena itse meidän teollisuudelle. Paljas tämän periaatteen hyväksyminen jo asettaa salvan sille nopealle maan joutumiselle yhtiöitten käsiin, joka näinä vuosina on käymässä ja joka on ottanut niin laajat muodot, että, niinkuin täällä jo mainittiin, lähes kuudes osa kaikesta yksityisestä maasta on niitten käsissä. Minä kyllä tunnustan, että ed. Gebhardin esityksessäkin on puutteita, tunnustan, ettei se vie täydellisesti toivotuille perille, ja että se jättää avonaiseksi monta kohtaa. Siten se esim. ei estä uuden keinottelijaluokan syntymistä, joka keinottelee metsää maalla ja myy metsää teollisuuden harjoittajille. Sentähden olenkin asettunut vähän toiselle kannalle, vaikka olen allekirjoittanut ed. Gebhardin esitystä puolustavan vastalauseen. Minun mielestäni ainoa oikea ja pätevä keino saavuttaa tarkoitusta on lopultakin maa-arvoveron säästäminen liika suurille maaomaisuuksille. Se on ainoa keino, joka tulee koskemaan kaikkia, sisämaisia ja ulkomaisia, ja se on ainoa keino, joka on käytännöllinen ja joka vie toivotuille perille. Sen kautta ei kohdisteta kieltoa yksinään tulevia yhtiöitä vastaan, vaan se tulee vaikuttamaan myöskin nykyisiin liika suuriin maanomistuksiin. Tämä periaate on jo toteutettuna eräissä maissa, esim. Uudessa Seelannissa ja Austraalian vapaavalloissa ja hyvällä menestyksellä. Mutta kun valiokunta ei ole ottanut arm. esityksen yhteydessä käsitelläksensä eduskunnalle annettua esitystäni tässä suhteessa, ei minulla ole ollut muuta keinoa, kuin yhdistyä ed. Gebhardin esitykselle rakennettuun vastalauseeseen, koska se kuitenkin periaatteessa tunnustaa saman, mihinkä prohibitiivinen maanarvoverojärjestelmäkin veisi. Minä sentähden pyydän ehdottaa, että suuri valiokunta ottaisi huomioon nämä huomautukseni ja rakentaisi

siellä laadittavan lakiehdotuksensa ed. Gebhardin esitykselle, jos se ylipäänsä katsoo, että kumpaistakaan ehdotusta voidaan hyväksyä.

Tahdon vielä lausua muutamia sanoja erään edellisen puheen johdosta. Ed. Kuusinen on virittänyt valitusvirsiä porvarillisista yleensä, ja suometariaaneista erikseen. Se on nyt semmoinen vanha tunnettu valitusvirsi, jota eduskunnassa jo on niin monta kertaa kuultu ja jonka jo osaavat ulkoa kaikki puolueet, sekä porvarispuolueet että sosialistit, jotenka jo olisi aikaa semmoisen kerrankin lopettaa. Ne vievät vaan eduskunnalta turhaa aikaa. Mutta hänen esityksessään oli kuitenkin muutamia asiallisia kohtia, joista olen eri mieltä.

Ed. Kuusinen väitti, että metsäomistus maanviljelykselle on suorastaan vahingollista, sillä se muka estää maanviljelijän maanviljelyksestään, kun hän metsästään saa elatukseensa kylliksi tuloja, ja toiseksi hän sanoi, että jokaisen elinkeinon pitää tulla toimeen omalla pohjallaan eli seisoa omilla jaloillaan. Nämä hänen lausuntonsa ovat kotoisin lukukamarista, ne ovat teoriioja, joilla ei ole todellisen kokemuksen ja elämän kanssa mitään yhteyttä. Niitä voidaan kyllä lukukamarissa asetella ja kuvitella, mutta kun tullaan täytäntöönpanemaan niitä, niin niillä ei ole mitään merkitystä. Maanviljelykseen kuuluu monta eri osaa. Maanviljelys ei semmoisenaan voi tulla toimeen esim. ilman karjanhoitoa. Jos koetetaan sitä, niin ennen pitkää maanviljelys on rappiolla. Maanviljelykseen kuuluu myös monta muuta pientä elinkeinohaaraa, jotka ovat sen kanssa välttämättömässä yhteydessä, jotka tukevat sitä ja joille se toiselta puolen antaa tukea. Maanviljelykseen kuuluu siten metsänhoitokin ja metsänviljelys. Maanviljelys ei voi tulla toimeen ilman niitä, varsinkaan meidän ilmanalassamme, jossa usein maanviljelykselle tulee tuhoja, joita ei voida millään tavalla estää, esim. hallat, liika märkyydet, liika kuivuudet, rakeet tai muut sellaiset, jotka yhtenä päivänä tai yönä tekevät maanviljelijän koko vuoden työn turhaksi. Tässä kaikessa maanviljelijä tarvitsee metsän tukea. Maanviljelijä ei ole niinkuin tehdastyöläinen, virkamies tai ammattimies, joka saa jokaisesta päivästä, minkä tekee työtä, palkkansa. Niin ei ole maanviljelijän laita, ja sentähden hän tarvitsee metsän tukea. Ehdottaisin, että ed. Kuusinen perehtyisi todellisessa elämässä tähän asiaan ja ostaisi Savon, Karjalan, Keski-Suomen tai Hämeen metsäseuduilta itselleen tilan, josta erottaisi pois metsän, ja pitäisi vaan pelkkää peltoa ja niittyä, niin ei kuluisi kahtakaan vuotta, ennenkuin ed. Kuusinen tulisi aivan toisille tuumille, ja näkisi, etteivät teoriiat pidä paikkaansa. Silloin hän varmaan tunnustaa, että metsänviljelys myös kuuluu maanviljelykseen ja että maanviljelys meidän ilmanalassamme tarvitsee metsän turvaa ja metsän apua. Että metsänmyynti on turmiollisesti vaikuttanut toisiin maanviljelijöihin, se on tunnustettava, mutta yhtä tunnustettavaa on, että metsistä tulleet rahat ovat vieneet meidän maanviljelystämme suurin askelin eteenpäin, ja

että, ellei maanviljelijöillämme olisi ollut metsää myytävänä, maanviljelyksemme olisi sangen huonolla ja alkuperäisellä kannalla.

Mitä lopuksi tulee valiokunnan sosialistisen edustajien vastalauseeseen, niin on siitäkin sana lausuttava. Että valtio voisi lunastaa yhtiöiltä ne maat, joita heidän periaatteensa mukaan yhtiöiden sallittaisiin ensin ostaa ja että niistä maksettaisiin hinta ostohinnan mukaan ja lisäksi mitä metsä on parantunut, tätä voi kyllä teoriiassa ajatella. Mutta meidän pitää myös miettiä jaksaako valtiomme koskaan tätä tehdä. Suomen kaikki yksityinen maa, metsineen päivineen, on arvioitu puolentoista miljaardin markan arvoiseksi. Tilasto sanoo, että nyt jo $^1/_6$ on yhtiöiden käsissä ja ehkä paraat metsät. Jos maanosto tähän suuntaan kulkee samaa vauhtia kuin nykyäänkin, voi ehkä kymmenen vuoden perästä jo $^1/_3$ yksityismaasta olla yhtiöiden käsissä. Ajatellaanpa nyt, mitkä huimaavat summat tässä tulisivat kysymykseen, jos valtio ne lunastaisi. Se olisi meidän valtiollemme kerrassaan mahdotonta tehdä. Mutta sosialisteillapa on vastalauseen 10 §:ssä takaportti, jonka kautta he luulevat tämän asian suorittavansa. Siinä he ovat nim. esittäneet, että valtio 50 vuoden päästä ilman lunastusta ottaisi pois kaiken maaomaisuuden yhtiöiltä. Tämäkään periaate ei ole mikään uusi. Se ei ole kolmannen vastalauseen tekijän keksimä, eikä ed. Kuusisen, ei myöskään koko hänen puolueensa keksimä. Se on lainattu siitä vanhasta kirjasta, jota kutsutaan raamatuksi. Mooseksen kirjoissa jo juutalaisten agraarilaissa määrätään, että joka 50 vuosi menee kaikki se maa, minkä rahamiehet ovat sillä välin ostaneet, ilman lunastusta takaisin sille heimolle tai sille suvulle, joka on ollut sen alkuperäinen omistaja. Ja kun meillä heimon sijassa on valtio, niin se menisi tietysti sille. Tätä omistusoikeusmuotoa voi kyllä puolustaa, enkä tahdo sanoa, että siinä itsessään on mitään väärää, mutta silloin täytyy siihen olla myös edellytyksiä. Silloin täytyy yhteiskunnassa ensin toteuttaa koko se järjestys, joka juutalaistenkin agraarilaissa ja oloissa oli. Mutta semmoisena kuin maanomistus meillä on roomalaisen omistusoikeusperiaatteen mukaan, on tällainen järjestys mahdoton panna toimeen, sillä siitä syntyisi täydellinen mullistus. Ensin täytyy palata raamatussa mainittuun yhteiskuntamuotoon ja järjestää juutalainen yhteiskunta. Vasta sen jälkeen voidaan toteuttaa 3:n vastalauseen 10 pykälää, ja silloin minäkin olen mukana, mutta en ennen.

Ed. Sipponen: Valiokunnan jäsenet ovat jo jokseenkin laajasti ja perusteellisesti esittäneet kantansa tähän mietintöön nähden, sekä tuoneet monet tärkeät näkökohdat ilmi, mutta kuitenkin tahdon evästykseksi suurelle valiokunnalle tuoda esiin muutamia periaatteita ja ajatuksia, joita ei vielä ole lausuttu.

Täällä on esiintynyt kaksi toisistaan eriävää mielipidettä käsitel-

tävään kysymykseen nähden, nimittäin se mielipide, että olisi saatava estetyksi suurten maa-alojen joutuminen tukkiyhtiöitten tai osuuskuntien käsiin, — tämä kanta sisältyy ensimmäiseen vastalauseeseen, — ja toinen, joka esiintyy itse valiokunnan mietinnössä, että tukkiyhtiöille olisi yhä vaan annettava tilaisuus koota itselleen metsämaita, kunhan vaan viljelysmaat niiltä kiellettäisiin. Minusta tämä valiokunnan mietinnön kanta tulisi ainakin meillä Karjalan kannaksella paljon vaarallisemmaksi kuin entinen laki onkaan. Sillä kun siellä tukkiyhtiöt alkoivat perustella sahaliikkeitä, rupesivat ne alussa myös ostamaan maatiloja, mutta kun sanomalehdistössä tuotiin kansan yleisenä mielipiteenä ja käsityksenä esiin epäileviä mielipiteitä tästä asiasta, ja julistettiin, että sillä tavoin tuotettaisiin yhteiskunnalle turmiota, niin kävi niin onnellisesti, että meidän sahalaitoksemme luopuivat koko tästä aikeestaan. Näin ollen ainakin meillä Karjalan kannaksella on se etu, että meillä eivät tukkiyhtiöt ole valloittaneet paljonkaan maatiloja. Muutamia tosin kerittiin alussa ostaa, mutta siihen ne ostot ovat jääneetkin. He siis antoivat arvoa tuolle yleiselle mielipiteelle. Nytkin lomalla käydessäni tapasin erään tukkiasiamiehen ja sanoin, että meillä nyt tulee eduskunnassa sellainen laki, joka estää tukkiyhtiöt ostamasta kokonaisia maatiloja. Tähän tuo asiamies sanoi, ettei sellainen laki ollenkaan, vähimmässäkään määrässä tee heille vahinkoa ja tuota mitään estettä, sillä he tulevat kyllä toimeen, kun vaan saavat liikkeensä hyväksi ostaa talollisilta puutavaraa, eivätkä he ollenkaan välitä suurista maa-aloista, eivätkä kaipaa niitä.

Minun käsitykseni mukaan valiokunnan mietinnössä ehdotettu laki meidän paikkakunnalla vaan kentiesi saisi sahanomistajat kiihotetuiksi ostamaan myös maa-aloja, kun sellainen Suomen eduskunnassa julistettaisiin suotavaksi ja oikeutetuksi, joten se ei enää loukkaisi yleistä kansallista katsantotapaa. Eikä tältäkään kannalta katsoen enää heitä siitä estäisi, vaan saisivat siihen uutta vauhtia. Näiden periaatteiden vuoksi en siis voi hyväksyä valiokunnan mietintöä.

Ensimäisestä vastalauseesta sanotaan, että siinäkin ovat syyt, joten kyllä voisi tähän vastalauseeseen sisältyviä kieltoja kiertää. Täytyy tunnustaa, että tässä on perää. Mutta kun jossakin asiassa tulee kuljettavaksi kieroja teitä, niin on tämä tietysti paljon tukalampaa ja rehellinen kansalainen ei tällaiseen keinoon ryhdy. Mutta jos laki siihen antaa tilaisuuden ja yleinen mielipide sen kerran tunnustaa oikeaksi, niin saattaa tämä vaikuttaa sen, että yhtiöt, jotka eivät tämmöisiä polkuteitä muuten rupeisi kulkemaan, tulevat silloin, jos tämä julistettaisiin oikeaksi kansallisaatteeksi, loukkaantumatta käyttämään sitä liikkeensä eduksi.

Mitä tulee siihen erään sosialistisen edustajan puheeseen, että maanomistajat eivät tarvitsisi metsämaita, niin minua vähän epäilyttää, kuinka hänen maanviljelyskokemuksensa laita lienee. Hänen

puheensa kuulosti siltä, kuin hän ei olisi yhtään vakoa ajannut eikä yhtään turvetta kääntänyt, siksi kokemattomalta hän maanviljelysoloihin nähden tuntui. Jos semmoinen ajatus, että metsistä saatu tulo on maanviljelykselle vahingoksi, on puhujan todellinen käsitys tästä asiasta, niin minä kehottaisin puhujaa käymään metsäasioita tutkimassa Karjalassa, ja kyselemässä minkälaiset olivat Karjalan kannaksen olot ennenkuin siellä saatiin pienistä metsistä tuloja. Sillä saadakseen maanviljelystä parannetuksi ja kehitetyksi, tarvitaan pääomaa, ennenkuin se voi viljelijälle tuloja tuottaa. Ja etenkin sellaisilla karumailla, missä vielä ojituksen kuin myöskin muun maanmuokkaamisen lisäksi tarvitaan erinomaisen voimakas lannoittaminen, ennenkuin nuo hiekkaperäiset maat kasvavat, kysyy tämä kaikki maanviljelijältä ja erittäinkin pienviljelijältä varallisuutta. Kun muutama vuosi sitten Karjalan talonpojat saivat myydä myös noista pienistä metsäpaloistaan metsää, on maanviljelys ja koko taloudellinen tila siellä näissä muutamissa vuosissa sangen suuresti muuttunut, niin että jos tulisi kymmenkunta vuotta takaperin siellä ollut henkilö katsomaan, ei paikkakuntaa tuntisi; se on niinkin paljon toisissa kohdin muuttunut sekä asutuksen että viljelyksen puolesta, kun saatiin varoja, millä ruvettiin maanviljelystä parantamaan. Kyllä on, niinkuin jo ed. Wuorimaa sanoi, semmoisiakin, jotka todella käyttävät väärin metsistäkin saatuja rahoja, niinkuin kaikkea saattaa maailmassa väärinkäyttää. Mutta tätä ei suinkaan voida panna siksi esteeksi, joka riistäisi kaikilta maanomistajilta semmoisen tulon, minkä he todellisesti tarvitsevat. Sillä maanviljelys, kun se saadaan vaikka karuimmillakin mailla voimistumaan, alkaa silloin tuottaa viljelijälle jossakin määrin toimeentuloa, mutta jos ei köyhyyden, varain puutteen tähden saada maanviljelystä voimistumaan, niin se tuottaa viljelijälle niukan elämän ja paljon työtä.

Mitä taas tulee siihen kohtaan tässä anomuksessa, jossa sanotaan, että metsämaat, joita ei talo tarvitse, voisi vapaasti myydä puutavaraliikkeelle, niin ainakin minun käsitykseni mukaan, kun en suurviljelyksiä tunne, meillä Karjalan kannaksella kun ei niitä ole, saatettaisiin tänä hetkenä sanoa jostakin tilasta: tuolla on sen ja sen verran liikaa metsämaata, jota se ei tarvitse. Mutta muutaman vuoden tai vuosikymmenen perästä on talon nuori väki lisääntynyt, talo jaetaan pienempiin osiin ja niin tehdään talo jokaiseen metsän kolkkaan, ja silloin tarvitaan tämä maa, etteivät talon omat lapset joutuisi työttöminä muualle, vaan saisivat tästä maasta työtä.

Näitäkin näkökohtia koettaisin esittää valiokunnan harkittavaksi ja kannatan ensimäistä vastalausetta suuren valiokunnan hyväksyttäväksi.

Ed. Heimbürger: Det torde vara ganska allmänt erkändt att tillvaron och tillväxten inom samhället af en befolkningsklass,

som jag skulle vilja benämna småkapitalister, d. v. s. småbrukare, handtverkare med något litet kapital och småborgare öfver hufvud, bör såvidt möjligt gynnas. En sådan klass, hvars intressen äro intimt förenade med nationens, är egnad att utgöra ett skydd emot förtryck ofvan ifrån och erbjuder tillika en garanti emot alltför brådstörtade och öfverilade reformer, ty såsom en stor statsman yttrade, de moderna samhällena äro alltför tunga massor för att deras utveckling skulle kunna påskyndas eller öfverilas utan fara för att de lossna i sina fogar. En utveckling, som tenderar därhän, att jorden samlas i ett fåtal händer, är naturligtvis rakt motsatt en sträfvan, som går ut på att nämnda småborgarklass, närmast småbrukarena, må förökas. Af sådan anledning måste hvarje åtgärd, som på ett verksamt sätt är egnad att motverka en dylik utveckling, hälsas med glädje.

Hvad nu ifrågavarande lagförslag beträffar, så är jag icke öfvertygad därom att detsamma är i anförda afseende tillfrädställande. Jag ber att främst få fästa uppmärksamheten vid innehållet i 2 § af förslaget, hvilken paragraf anger de materiella förutsättningarna för att sådana bolag, som omnämnas uti 1 § af förordningen, må kunna förvärfva skogsmark. De bestämningarna i denna 2 §:t äro så beskaffade att de nästan måste benämnas vexatoriska. Jag tror, att de, om de skulle iakttagas, komme att i många trakter helt och hållet omöjliggöra bolagens skogsköp. Därvid tillkommer emellertid ett villkor: förordningen måste efterlefvas ej blott till sin bokstaf, utan äfven till sin andemening.

Men härvid kommer jag till omständighet, som jag väsentligen skulle vilja beröra nämligen att föreliggande förordning väl till sin lydelse kan förefalla ganska sträng, men att snart sagdt inga garantier finnas för att den till andemeningen kommer att följas. Såsom förordningen nämligen är formulerad, är den synnerligen lätt att kringgå. Jag vill i sådant afseende anföra några exempel. Trävarubolagen komma, i stället för att i eget namn köpa de skogsfastigheter de anse sig behöfva, låta sina förtroendemän tillhandla sig dem. Hemmanen stanna nominelt i förtroendemännens händer, och bolagen garantera sig genom inteckningar mot förtroende missbruk från de nominelle egarenes sida. Sådant förfarande är, såsom författningsförslagen lyda, oåtkomligt. En annan utväg, som i grund och botten är ärligare, erbjuder sig också. Förordningen hindrar naturligtvis icke att bolag bildas för bedrifvande af skogsskötsel. Sådana bolag uppstå och aktierna i dessa bolag öfvergå i händerna på trävaruaffärer eller dessas direktioner. Äfven detta tillvägagående kan enligt förordningen icke förhindras. Man må icke, om förordningens andemening sålunda öfverträdes, förebrå vederbörande näringsidkare alltför mycket för ett sådant, materielt, om och icke formelt, lagstridigt handlingssätt. Framställas sådana förebråelser, underkänner man den betydelse,

konkurrensen äger i det moderna affärslifvet. Konkurrensen kommer otvifvelaktigt att tvinga särskildt den mindre förmögna att, huru motbjudande det än må vara, följa den mindre samvetsgrannes taktik.

Jag har närmast begärt ordet för att förklara att jag, hvars yrke är rättskiparens, icke för min del inser, huru rättskipningen skall, om detta författningsförslag blir lag, kunna så begå, att förordningen till sin andemening efterlefves.

Om åter spörjes, hurubeskaffad den lag skall vara, som verksamt och effektivt afhjälper de missförhållanden, om hvilka här är fråga, måste jag förblifva svaret skyldig. För min del tror jag icke att dessa missförhållanden öfverhufvud kunna genom direkt lagstiftningsåtgärd åtkommas. Min åsikt är att de missförhållanden, hvilka förordningen afser, äro åtkomliga endast genom en effektiv skogslagstiftning, som motverkar sköfling och befordrar uppkomsten af gemensamma skogsmarker vidare genom att kommunernas och främst statens uppköp af skogsmarker såvidt möjligt gynnas, och slutligen genom en effektiv, tillräckligt financierad kolonisationspolitik.

Då jag icke är medlem af stora utskottet, har jag ansett mig här böra framföra mina betänkligheter beträffande lagförslaget i förväntan på att stora utskottet skall skänka dem nödigt beaktande.

Ed. Schybergson: Det var icke min afsikt att deltaga i denna debatt. Det är icke något nöje att höra andra, såsom hr Gebhard det gjorde, upprepa hvad vi under två landtdagar å rad fått till bästa, och det är häller icke något nöje att upprepa hvad man själf yttrat i dessa ämnen. De tämligen glesa bänkraderna synas också vittna om att kammarens intresse för denna debatt är klent. Men hr Kuusinen nästan uppfordrade mig att taga till ordet och jag skulle kanske icke göra rätt i att icke följa denna uppfordran, medgifver äfven att hr Kuusinens uppträdande gifvit denna debatt ett visst nyhetens intresse och ett något förändradt innehåll. Förut hade vi att i dessa frågor utstå duster med hr Tainio, och i så kärt minne dessa duster än bevaras af mig, så kan jag dock icke dölja för mig att det är en väsentlig skillnad emellan honom och hr Kuusinen både till andragandenas innehåll och deras form. De radikala paradoxerna och yrkandena vida skjutande öfver målet, hafva hos hr Kuusinen bytts ut mot ett i hög grad måttfullt uttalande af satser, om hvilka man i allt fall också från borgerligt håll kan, om också icke förena sig, så åtminstone utbyta mening. Ja, jag är t. o. m. villig erkänna, att jag i många stycken kan förena mig med honom och det t. o. m. från en helt och hållet kapitalistisk utgångspunkt. Ty om vi, såsom hr Kuusinen vill och som jag också fortfarande liksom förut önskar, skulle komma därhän, att kronan skulle ega skogar öfverallt i landet och att äfven kommunerna skulle ega sådana, så vore utsikterna för industrin vida gynnsammare än de

äro det i närvarande ögonblick. Man skulle då kunna, utan att binda stora kapital i fastighetsköp, gå till verket, och äfven nya industrier skulle kunna grundas, medan det nu tillföljd af de i många afseende osäkra förhållandena och tillföljd af den öfvervikt de gamla affärerna hafva, är svårt för nybörjaren att taga sig fram. Man bör härvid, då vi borgare och kapitalister i dessa frågor uppträda till förmån för kapitalet och industrin, icke glömma att, om vi skulle tänka blott på de industrier, som för närvarande finnas och i hvilka vi själfva äro intresserade, vi icke kunna önska någonting bättre än en förbudslag, sådan hr Gebhard föreslagit, ty de gamla industrierna skulle i sådant fall i konkurrensen hafva yttermera fördelar utöfver dem de redan ega. Det är önskningsmålet, att i landets ekonomiska utvecklings intresse också nya industrier skola uppstå, som föranleder oss att tala emot en förbudslagstiftning, sådan som den ifrågavarande. Men skulle det gå såsom hr Kuusinen och jag önska, att statsverket och kommunerna skulle ega mera skogar än hittills och framförallt skogar icke blott i vissa delar af landet utan öfver hela landet, då skulle det, vi kapitalister syfta till, utan vidare blifva förverkligadt.

Men det finnes dock en differens emellan hr Kuusinens uppfattning och min. Han vill taga skogarna med tvång om också först om femtio år. Jag skulle hällre se, att statsverket skulle komma sig till dem förut, men på den frivilliga öfverenskommelsens väg, och jag tror icke, att detta är fullt så omöjligt som hr Wuorimaa föreställt sig. Ty när det gäller skogsköp för stat och kommun, som närmast borde låta sig angeläget vara, att komma i besittning icke af stockskog, utan af skogsmarker, som behöfva ans och vård, så går det dock icke ut på så enorma belopp, att icke statsverket under åtminstone de fem årtionden, som hr Kuusinen och hans medreservanter tänkt sig, skulle kunna komma i besittning af en tillräcklig areal. Man bör dessutom icke glömma, att de skogar, som statsverket enligt hr Kuusinens förslag skulle komma sig till om femtio år, antagligen dock vore i ett något medtaget skick. Om statsverket däremot skulle tillhandla sig dessa skogar redan nu, vore de efter femtio års förlopp värdefulla och gifvande. Alltför väsentlig är differensen mellan oss dock icke. Äfven jag skulle anse det vara ytterst angeläget att både stat och kommun skulle blifva egare af allt större skogsarealer, och jag kan försäkra hr Kuusinen, att det icke är bara fraser från min sida, utan kanske en smula allvar också, om jag naturligtvis måste finna mig i att herrar socialdemokrater, själfva anse sig vara de egentliga allvarsmännen med den djupa, långt gående uppfattningen i fråga om landets utvecling och öden.

Hvad själfva lagförslaget beträffar, så tror jag att, vare sig i den form utskottet gifvit det eller såsom reservanterna tänkt sig

detsamma, för ett antal år framåt en sådan lag är tämligen öfverflödig. De stora affärerna hafva redan sina skogar, såsom också hr Hedberg framhållit, de komma knappast att binda mera kapital i skogsfastigheter. De små, de nya vedervåga det icke, och med de starka ansatser, som man nu visar att direkt eller indirekt komma åt eganderätten till jord i detta land, så vill jag tro, att lusten för sådana köp befinna sig i aftagande icke blott hos inhemska män utan än mer hos utländska. Det såg för ett par år sedan nog så sannoligt ut, att allt större och större arealer skulle stanna i bolagens händer och att i bolagen äfven yttermera utländskt kapital blifvit intresseradt, men jag tror att socialismen har uträttat, att denna feber åtminstone för en tid framåt kan anses vara förbi. Hvilket af dessa lagförslag som därför än antages, så skulle jag tro att de för en lång framtid komma att hafva ringa betydelse, emedan syftet, med dem, kommer att nås äfven därförutan. Men det är i ett afseende den af hr Gebhard undertecknade reservationen enligt min tanke särskildt är mycket olycklig, nämligen däri att den griper in äfven i sådana förhållanden, som hafva ingenting med bolagsväldet att göra. Den rubbar äfven för jordbrukarene i vanlig mening möjligheterna till fastighetsköp och ingriper öfverhufvud taget på områden, som hafva med denna sak alls ingenting gemensamt, och därför är den af hr Gebhard understödda reservationen synnerligen olyckligt hopkommen.

Under denna diskussion har också uppträdt hr Wuorimaa, som ju som kändt, är specialist på detta område, liksom på så många andra. Det var märkligt att höra, huru strängt han motsatte sig det sätt för skogarnas öfvergående till statsverket, som af hr Kuusinen föreslogs, och det var icke utan sitt intresse att följa med hans skildring af skillnaden mellan Mose lag och den romerska rätten. Men under hans yttrande i denna del kunde jag icke underlåta att påminna mig ett förslag, som han gjorde vid senaste landtdag, gående ut på att de största skogsarealerna skulle beskattas med ända till 8 % af det taxerade värdet. Då en skog i regeln icke kan anses växa till med mer än ungefär 4 % af insköpssumman, skulle hr Wuorimaas föslag medföra, att skogarna kommit i statens våld genom denna enkla , enligt hans mening troligen rättvisa beskattning på mycket kortare tid än hrr socialister föreslagit och utan all ersättning.

Ed. H a i n a r i: Ei ole todistettu eikä ole todistettavissa, että meidän sahalaitoksemme ja paperitehtaamme tarvitsisivat omia metsiä teollisuustuotantonsa turvaamiseksi. Tietysti se on edullista näille laitoksille, että ne metsiä omistavat, koska ne niitä hankkivat itselleen, ja se on edullista etupäässä senvuoksi, että nämä metsät pohjineen saadaan aivan polkuhinnasta. Meidän pienviljelijämme eivät osaa arvostella metsäomaisuutensa todellista arvoa ja kapitalirik-

kaat yhtiöt keinottelevat tämän tietämättömyyden kustannuksella. Heillä on monta muutakin keinoa, millä he voivat hintoja polkea niissäkin tapauksissa, joissa talonpoika on täysin tietoinen metsäomaisuutensa arvosta. Löytyy laajoja seutukuntia maassamme, missä nämä yhtiöt ihan ilmeisesti ovat muodostaneet renkaita. He ovat tehneet keskenään sellaisen sopimuksen, etteivät kilpaile toistensa kanssa määrätyillä alueilla. Kullakin yhtiöllä on omat pitäjänsä, joissa sen agentit tekevät kauppoja. Usein pakoittaa verrattain pieni, satunnainen rahapula, pienviljelijän myömään metsänsä. Kaikkein mieluimmin hän möisi sen kantokaupalla, mutta löytyy laajoja seutuja, missä teollisuusyhtiöt juuri äsken mainitsemallani tavalla menetellen eivät osta kantokaupalla talonpojalta metsää, pakottaakseen häntä myömään metsänsä pohjineen, pakoittaaksensa häntä myömään sitä siitä hinnasta, minkä yhtiö katsoo hyväksi talonpojalle tarjota. Kun yhtiö kerran on saanut vahvan jalansijan paikkakunnalla, määrää se lopulta yksin polttopuunkin hinnan. Tiedän erään ennen metsärikkaan kunnan Raja-Karjalassa, jossa monessa kylässä polttopuun hinta jo on noussut aivan kaupunkihintoihin senvuoksi, että eräs suuri teollisuusyhtiö omistaa siinä kunnassa useimmat metsät. Valiokunnan mietintö asettuu sille kannalle, että yhtiöt kyllä saisivat ostaa pienviljelijäin metsät, mutta eivät heidän viljelysmaitaan. Pienviljelijälle olisi myöskin jätettävä kotitarvemetsää. Meidän maassamme on kuitenkin laajoja seutukuntia, missä maanviljelijämme eivät tule toimeen pelkällä kotitarvemetsällä, joka varustaa heidät polttopuulla ja välttämättömillä rakennustarpeilla. He tarvitsevat metsäreservin, josta he voivat ammentaa apua katovuosien sattuessa, josta he voivat saada taloudellista tukea metsänmyönnin muodossa satunnaisen rahapulan heitä kohdatessa. Missä yhtiöt ovat saaneet vallan, tekevät he hintoja polkemalla ja hallitsemalla tämän metsäreservin vähäarvoiseksi.

Täällä eräs vasemmiston puhuja analyseerasi niin sanottujen »suomettarelaisten» kantaa tässä kysymyksessä, koettaen selittää, mitä varten he niin lämpimästi puolustavat pienviljelijöitä teollisuusyhtiöitä vastaan. Minä tahdon aivan avomielisesti jatkaa tätä analyysiä, jatkaa sitä oman katsantokantani suhteen. Olen lämpimästi vakuutettu siitä, että meidän kansamme fysillisenä, moralisena ja kansallisena selkärankana on maataviljelevä väestömme, juuri tämä pienviljelijäväestö. Olen elävästi vakuutettu siitä, että jota enemmän me voimme tämän väestön asemaa vahvistaa järkevillä reformeilla ja muiden kansaluokkien etua loukkaamatta, sitä enemmän me myös vahvistamme kansamme omintakeisen kansallisen elämän mahdollisuutta. Mutta jota enemmän me sitä heikonnamme, sitä enemmän me myös heikonnamme kansamme vastustusvoimaa sitä kansallista vaaraa vastaan, jolla sosialismi, siinä muodossa kuin se nyt meidän maassamme esiintyy, uhkaa kansamme tulevaisuutta. Näiden näkö-

kohtien perustuksella pyydän, että eduskunta, hylkäämällä valiokunnan mietinnön, hyväksyisi ensimäisen vastalauseen.

Ed. Hannes Gebhard: Pyydän ensiksi aivan lyhyesti saada vastata ed. Hedbergille, että hänen pitkästä puheestaan minulta, niinkuin monelta muultakin tuossa aivan lähellä olevalta, suuri osa meni hukkaan, sen vuoksi että se esitettiin niin matalalla äänellä. Siitä taas, jota minä voin kuulla, oli osa sellaista, josta minä huomasin, että hän ei ollut käsittänyt minua oikein, toinen osa taas sellaista, josta täällä ennen on puhuttu ja johonka minä luulen vastanneeni. Hän lopetti esityksensä sillä vakavalla varotuksella, että lainsäädännön pitää kulkea pienin askelin eikä harppauksin. Mutta ensiksikin pitää tässä ottaa huomioon, että kun lainsäädäntö on seisonut hiljaa silloin kun yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys on käynyt harppaamalla ja kun vielä senkin jälkeen kun lainsäädäntö on herännyt, se rupeaa ottamaan varovaisia pikkuaskeleita, mutta taloudellinen yhteiskuntakehitys yhä vaan ottaa harppauksia, niin on selvää, että sellainen lainsäädäntö tulee olemaan tehoton.

Ed. Schybergson näki nyt, niinkuin ennenkin, ensimäisessä vastalauseessa olevan kieltolakiehdotuksen epäonnistuneeksi m. m. siinä, että se tulisi muka estämään uusien teollisuusyritysten syntymistä ja olemaan erittäin hyödyllinen nykyisille puutavaraliikkeille. Tätä ei voi ymmärtää muuksi kuin perättömäksi, sillä juuri nykyiset olot ja se lakiehdotus, joka sisältyy valiokunnan mietintöön, tulee niinkuin mietinnössäkin on tuotu esille, asettamaan nykyiset yhtiöt sellaiseen monopoliasemaan, että niiden ympärille ei voi syntyä uusia. Tunnetaan seutuja, — yksi sellainen on esim. Oulujoen seutu — joissa nykyiset yhtiöt ovat ottaneet sillä tavalla maita haltuunsa, että siellä on aivan mahdotonta enää uusien yrittääkään ja siellä näkee laudat asuntojen ikkunoitten päällä ja heinän kasvavan pelloilla.

Mutta erityisesti olinkin pyytänyt sananvuoroa ed. Kuusisen pitkän esitelmän johdosta. Hän aivan alussa heitti ensin esiin erään sivulauseen, jossa hän, ellen minä aivan väärin kuullut, merkitsi koko tämän kysymyksen »vähäpätöiseksi asiaksi». Tämä suuri yhteiskuntataloudellinen kysymys oli hänen mielestään »aivan vähäpätöinen». Hän oli ottanut puhuakseen ainoastaan periaatteista, mutta itse tosielämä oli, kuten sanottu, hänen mielestään »vähäpätöinen». Tähän ei tarvitse vastata, mutta tahdon vaan alleviivata tämän.

Sitten hän toi esille, että senjälkeen kuin nyt on huomattu, että $^1/_{10}$ yksityisestä maasta on joutunut yhtiöitten käsiin, jälelläolevan $^9/_{10}$ maan omistajat ovat muka alkaneet pelätä, että kapitalismi uhkaisi heitä ja että näitten $^9/_{10}$ maanomistajain asianajajia muka mekin, esim. minä, olisimme täällä heidän pelkonsa johdosta ruvenneet tämmöisiä asioita ajamaan. En minä voi uskoa, että ed. Kuusinenkaan oikein sydämensä pohjasta uskoo, että me, jotka olemme tämän

asian täällä virittäneet, sitä tekisimme maanomistajain yksityisetujen ajajina. Pyydän vain viitata ed. Hainarin äskeiseen lausuntoon, Eihän nyt ed. Kuusinen voine väittää, ettei löydy muita, jotka ajattelisivat yhteiskunnan parasta, kuin hän ja hänen toverinsa. Hän sanoi, että tämä muka minun maanomistajain etujen ajamiseni tulisi esille m. m. siinä, että minä viime valtiopäivillä eräässä lausunnossani olin sanonut, että on kysymys siitä, joutuvatko voitot niistä suurista rahasummista, jotka virtaavat maahamme puuteollisuuden kautta, yksinomaan teollisuudenharjoittajain käsiin, vai joutuvatko ne myös maanomistajain, kuntien ja valtion käsiin. Tällä minä tietysti tarkoitin sitä, jota olen joissakin tätä asiaa koskevien anomusten perusteluissakin varemmin esittänyt, että on yhteiskunnan kannalta epäterveellistä, jos nuo suuret rahasummat meidän metsistämme virtaavat suurina koskina tänne, hävittäen yhteiskuntaa, kuten tapahtuu, jos ne menevät yksinomaan tukkiyhtiöille, ja että on terveellisempää yhteiskunnallemme, jos nuo suuret summat, niinkuin eräs valtiopäivämies Ruotsissa tässä kysymyksessä kerran on lausunut, putoaisivat hienona hedelmöitsevänä sateena yli koko yhteiskunnan, niin paljon kuin mahdollista hajoitettuina pieniin puroihin, eikä suurena vuolaana koskena.

Ed. Kuusinen kummasteli sittemmin sitä, mitenkä minä ajattelen, että tällaisen lainsäädännön kautta nuo voitot voisivat joutua myöskin valtiolle ja kunnille. Minä pyydän häntä ottamaan selkoa siitä, mitä jo viime valtiopäivien aikana on tästä asiasta lausuttu tai kirjoitettu. Minä olen nim. minäkin yhtä hyvin kuin ed. Kuusinen ja ed. Schybergson sillä kannalla, että valtiolle ja kunnille on hankittava yhä enemmän metsää, ja yhteismetsien syntymistä edistettävä. Minä ymmärrän tämän asian sillä tavalla, että jos me kiellämme yhtiöitä ostamasta metsiä, käypi helpommaksi metsämaitten hankkiminen valtiolle ja kunnille. Että minä olisin tämänpäivän lausunnossani asettunut ajamaan puuteollisuuden etuja, se tietysti on ed. Kuusisen mielikuvitusta, sitä hän ei ole myöskään ollenkaan yrittänyt todistamaan.

Ed. Kuusinen siirtyi kumminkin koko tämän kysymyksen pohjalta pitämään metsänhoitoesitelmää. Hän asettui siis aivan toiselle alalle, kuin mikä tässä on kysymyksessä. Tuntuu siltä, kuin hän olisikin ollut jokseenkin neuvoton puolustaessaan sosialidemokraattisen ryhmän kantaa tässä asiassa ja senvuoksi, peitelläkseen tätä neuvottomuuttaan, lähtenyt metsänhoitoalalle. Mutta lähdetäänpä nyt seuraamaan hänen metsänhoito-oppiansa. Hän puhui ensin yksityisten maanomistajain huonosta metsänhoidosta. Mutta sehän ei ole mitään uutta eivätkä sosialidemokraatit ole yksin sitä mielipidettä, että yksityisten maanomistajain metsänhoito on huono. Sitten hän mainitsi valtion metsänhoidosta. Hän arveli, että sekään ei tätä nykyä ole hyvä, mutta lupasi, että se tulee vastaisuudessa olemaan hyvä. Kyllä

minäkin uskon, että se tulee paremmaksi ja paremmaksi, mutta jos ed. Kuusinen lupasi, että tuo vastaisuus, jolloinka valtion metsätalous tulisi hyväksi, koittaisi vasta silloin, kun vasemmisto täällä on joutunut enemmistöksi, niin ehkä hän silloin on ajatellut Kotkan kunnallisasiain hoitoa. Ed. Kuusinen lausui, kuten vastalauseessa sanotaan, että sosialidemokraatit tahtovat, että yhteiskunta on tuleva niin pian kuin mahdollista osalliseksi metsävoitoista. Sitähän minäkin toivon. Minunkin käsitykseni on, niinkuin äsken sanoin, että valtion ja kuntain tulee ostaa maita, että yhteismetsiä on hankittava, ja ennen kaikkea minä toivon, että yhteiskunta tulisi metsistä johtuvain voittojen osallisuuteen sen progressiivisen metsämaan-alan verotuksen kautta, jota olen ehdottanut. Mutta ennenkuin kaikkeen tähän päästään, on tärkeätä että me ensimäisessä vastalauseessa ehdotetun lain kautta joka tapauksessa kiellämme yhtiöitä enään lisäämästä metsämaitaan.

Jos vielä palaamme ed. Kuusisen metsänhoito-oppiin, niin hän sanoi yhtiöiden metsänhoidosta, että se on yhtä huonoa kuin, oliko se teurastajan tai karjakauppiaan karjanhoito, siis hänen mielestään huonompaa kuin minkään muunlaisen maanomistajan metsänhoito. Mutta jos yhtiöiden metsänhoito on niin huonoa, että se on yhtä huonoa kuin teurastajan karjanhoito, miksi sitten sosialidemokraatit tahtovat nyt sillä menettelyllä, jonka ovat valinneet, myötävaikuttaa siihen, että saadaan sellainen laki, joka tekee yhtiöiden metsämaa-alojen ostohalun entistä suuremmaksi? Hän vastasi itse, että se riippuu heidän t a k t i l l i s i s t a p e r i a a t t e i s t a a n ! Tämä tämmöinen vastaus, se on juuri sosialidemokraattisen ryhmän ijänikuinen köyhäntodistus, joka aina tälle ryhmälle tulee pelastukseksi, silloin kuin tosi on edessä. Ja tämän vuoksi juuri ed. Kuusisen puhe teki sen vaikutuksen, että, niin vakavalta kuin se kuulostikin, se oli pidetty jotenkin h u o n o l l a o m a l l a t u n n o l l a. Minä luulen, että oikeassa oli se minun tuttavistani, joka sen johdosta täällä sanoi minulle, että tämä tällainen sosialidemokraattien puhe, samoin kuin muutkin samanlaiset, joissa taktillisista syistä perustellaan sitä, ettei tahdota olla mukana todellisissa yhteiskunnallisissa parannuksissa, pitäisi porvarillisten painattaa, kustantaa ja levittää joka mökkiin. (Vasemmistosta: Tehkää se! Hyvä, hyvä! Kustannetaan!)

Ed. T o k o i: Koska täällä on erittäinkin suomettarelaisten taholta tahdottu vetää sosialidemokraattiset talousvaliokunnan jäsenet tilille tässä kysymyksessä, ja koska minä olen yksi niistä syytetyistä, niin kai minun velvollisuuteni myös on astua tilille.

Täällä on tahdottu saada selvitystä siitä, minkävuoksi sosialidemokraattiset talousvaliokunnan jäsenet ovat asettautuneet sille kannalle, jolle ovat asettautuneet. Täällä nyt keskustan taholta etenkin ed. Gebhard on moneen kertaan vakuuttanut ja väittänyt, siitä huolimatta

että täällä on jotenkin sitovasti todistettu, että heidän ojennusnuoranaan on ollut ainoastaan puolustaa manttaalinomistajain etua, tästä huolimatta hän on kuitenkin vakuuttanut, että yleinen yhteiskunnan etu on ollut tärkeänä tekijänä heidän kantaansa määräämässä. Myös ovat he vakuuttaneet, ja joka taholta on vakuutettu, että yhteiskunnan edun kannalta katsottuna, yleisen edun kannalta katsottuna, on ennen kaikkea pidettävä huolta metsien järkiperäisestä hoidosta, kuin myös tunnustettu se periaate oikeaksi, että valtio ja yhteiskunta ovat oikeat metsätalouden omistajat ja hoitajat. Jos nyt minulle voitaisiin todistaa, että nämä pikkuviljelijät, yksityiset maanomistajat ovat parempia metsänhoitajia kuin yhtiöt, niin minä voisin asettaa kysymyksen alaiseksi, kummalleko silloin etuoikeus myönnetään omistaa näitä liikametsiä. Mutta kukaan ei ole rohjennut edes väittää, että nämä maanomistajat olisivat olleet parempia metsänhoitajia vaan ainoastaan huonompia. Ed. Gebhard täällä kyllä sanoi, että ed. Kuusinen oli siväittänyt yhtiöiden metsänhoidon olevan kuten teurastajain karjanhoito. Mutta ed. Kuusinen lausui myös että teurastaja ensin lihottaa ja sitten vasta teurastaa. Mutta yksityisten metsänhoito on vielä huonompaa: ne eivät jaksa edes lihottaa, ne teurastavat laihoina.

Jos edelleen keskustan miehet olisivat antaneet todistuksia siitä, että he tahtovat ensi kädessä siirtää yhteiskunnan haltuun maanomistajain käsistä kaiken liikametsän, minkä ne omistavat, niin minäkin olisin ollut valmis asettumaan heidän puolelleen. Mutta m. m. ed. Gebhard on todistanut, että hän on erikoinen suurten tukkipuulaakien vihamies, hän tahtoi jokaisessa sopivassa tilaisuudessa käydä niiden kimppuun, vieläpä pakkoluovutuksellakin ottaa heidän maitansa yhteiskunnan, valtion haltuun. Silloin kun on toivoa edes tätä tietä saada näitä liikametsiä valtion haltuun, on sosialidemokraateille talousvaliokunnassa ollut edullisinta valita juuri tämä tie.

Täällä ovat jo ed. Gebhard ynnä muut lausuneet eräässä eduskuntaesityksessään, että jos yhteiskunta olisi aikoinaan ymmärtänyt pitää hallussaan laajat metsämaat, niin mikä omaisuus sieltä nyt heruisikaan valtion kassaan. Täällä on ed. Wuorimaa väittänyt, että sosialidemokraattien tässä asiassa esittämät väitteet ovat lastenkamarijuttuja. Mutta ne eivät suinkaan ole sodialidemokraatteja, jotka ovat laatineet tästä samasta asiasta alustavan mietinnön, jossa myös lausuttiin sama ajatus. Lausuttiin esimerkiksi, »että isossa jaossa, joka ehkä onnettomuudeksi maallemme, ulotettiin myös jakokuntien yhteisiin metsiin, lankesi yksityisille tiloille verrattain suuret metsäalat, joihin niiden omistajilla, mikäli tilat olivat perinnönluontoisia, oli rajaton omistus- ja käyttöoikeus.» Täällä lausuttiin, että oli suuri onnettomuus, että yksityiset saivat suuria metsäaloja. Täällä myös lausuttiin toisessa paikassa »että uutis-

taloja perustettaessa kruunun liikamaille oli tiloille yleensä myönnetty verrattain paljon, ja aivan liiankin paljon, metsämaata, erittäinkin 60- ja 70-luvuilla. Mutta myös myöhempinä aikoina on uusille tiloille annettu maata ja varsinkin metsämaata niin tuhlaavasti, että tämä lahjaksi saatu runsas metsämaa on suoranaisesti kääntänyt uutistilallisten mielen metsäkeinotteluihin. Nämä uutistiloille annetut tarpeettoman suuret metsäalat ovat usein olleet selvästi turmioksi niiden saajille, sillä tämmöisten tilojen tarpeettoman suuri lisääntyminen ja varsinkin juuri liialliset metsäalat ovat vähentäneet niiden omistajain intoa voimaperäiseen maanviljelykseen». Täällä väitettiin olevan asialle turmioksi, että sosialidemokraatit ovat asettuneet sille kannalle, että valtiolle olisi varattava tilaisuus edes läheisessä tulevaisuudessa päästä kartuttamaan metsäpääomia siten, että yhtiöiden omistamia metsäaloja luovutettaisiin valtiolle. Täällä nyt moitittiin sitä, että sosialidemokraatit ovat asettuneet sille kannalle, jonka itse porvaritkin ovat tunnustaneet oikeaksi.

Täällä ed. Wuorimaa sanoi lastenkamarijutuksi myös väitteen siitä, että toista elinkeinoa ei saisi tukea toisen kustannuksella. On väitetty, että on suorastaan taloudellisesti vahingollista turvata maanviljelystä metsänhoidon kustannuksella tai päinvastoin. Tietääkseni ei mikään lastenkamarimies ole ainakaan se, joka nykyään istuu senaatin oikeustoimituskunnan päällikkönä siinä yhteisesti kokoonpannussa senaatissa, jonka suomettarelaisetkin ovat tunnustaneet korkeimmaksi auktoriteetiksi. Hän on lausunut m. m. viime vuonna suuressa valiokunnassa tätä samaa kysymystä käsiteltäessä, että on tarkoin otettava huomioon ja eroitettava toisistaan nämä kaksi pääelinkeinoa, ja otettava huomioon, että toista elinkeinoa ei saa tukea toisen kustannuksella. Siis aivan samoja väitteitä kuin mitä täällä eräs sosialidemokraatti esitti, ja joita täällä leimattiin lastenkamarijutuiksi. Tietääkseni ei nykyinen oikeustoimituskunnan päällikkö ole sosialidemokraatti, ja tuskin uskallatte häntä lastenkamariinkaan sulkea.

Täällä käytetään yleensä sellaista väittelytapaa, että koetetaan kumota asioita muutamilla pienillä sukkeluuksilla, kääntämällä niitä mielivaltaisesti toisaannepäin kuin mitä niissä todellisuudessa on lausuttu. Koska täällä ed. Kuusinen on pyytänyt puheenvuoroa, niin en katso tarpeelliseksi lähemmin kajota ed. Gebhardin tekemiin muistuksiin, joita hän täällä myöhemmin on koettanut todistaa, vaikka sangen kömpelösti. Muuten minua sangen suuresti huvitti — ja se onkin ollut koko illan ainoana huvituksena — ed. Wuorimaan täällä antama lausunto. Hän nimittäin viittasi siihen, ettei sosialidemokraattien nyt esittämä kanta ole uusi, vaan se on sangen vanha. Ja totta puhuen, vanha se onkin hänen esityksensä mukaan. Minä en tosiaankaan ole tiennyt että se on niin vanha, vaikka olenkin tien-

nyt, ettei se tämän päivän kysymys ole. Mutta merkille pantavinta on se, että hän, jonka ennen kaikkea tulisi tässä eduskunnassa puolustaa »pyhän kirjan» auktoriteettia, lausui, että sellaiset mielipiteet ovat nykyään mahdottomat käytännössä toteuttaa. Voidaanko vielä suoraan sanoen loukkaavampaa lausua siitä »pyhästä kirjasta», jota täällä aina on puolustettu? Sen lisäksi hän todistaa, että nämä mielipiteet ovat aivan oikeat. Hän sanoo, että niitä pidettiin silloin oikeina, ja hänellä on kai syytä edelleenkin puolustaa niitä oikeina. Minä kuitenkin olen valmis odottamaan ed. Wuorimaalta ensimäisille kokoontuville valtiopäiville eduskuntaesitystä, joka perustuu Mooseksen kirjoihin ja juutalaisten agraaripolitiikkaan. Ja minä olen myös valmis ensimäisenä miehenä kannattamaan hänen tekemäänsä ehdotusta. Täällä ovat suomettarelaiset ja monet muut porvarit sangen sitovasti todistaneet ja väittäneet, että tämä ei ole mikään uusi aate, mikään uusi tekaistu pykälä, joka tähän on sosialidemokraattien taholta sovitettu. Siis minulla onkin syytä toivoa, että meidän vastalauseemme tulee tässä eduskunnassa hyväksytyksi.

Ed. Tainio: Edustaja Schybergson jo viime istuntokaudella koetti innostaa minua puhumaan tässä asiassa, vaikka minä en ole koskaan eduskunnassa tässä asiassa esiintynyt. Ed. Schybergsonin muisti tässä nähtävästi pettää, kun hänellä on rakkaassa muistossa eräitä etutaisteluja, niin sanoakseni, mutta sellaisia tämän kysymyksen yhteydessä meillä ei ole ollut. Minä en uskalla ryhtyä ed. Schybergsonin kanssa väittelemään tässä asiassa. Pelkään että minulle kävisi samalla tavalla kuin Huoposelle pankkiasiassa ja Wuorimaalle tänään. Sen sijaan kerran puolsin evästyskeskustelussa A. Suomalaisen anomusta, joka tarkoitti metsien ansiottoman arvon nousun hankkimista valtiolle ja kunnille. Mitä tulee siihen, että Kuusinen sai kiitokset ed. Schybergsonilta maltillisuudesta, niin on ikävä puoli se, että ed. Kuusinen aina on moittinut minua liiallisesta maltillisuudesta. Se ennustanee sitä, että ed. Kuusinen aikoo siinä suhteessa lyödä laudalta ennen pitkää sekä Walppaan että minut, joten ed. Schybergsonin kiitokset ehkä olivat ennenaikaiset.

Sen ohella huomautan, että täällä jo edeltäpäin tiedettiin kertoa, että suomettarelainen ryhmä on antanut rovasti Wuorimaallekin oikeuden esiintyä tässä asiassa. Mutta se oli epäilemättä sangen varomaton teko, jota keskusta tuskin kovin pian uskaltaa uudistaa.

Ed. Kaipio: Minä en puolestani tahdo kajota itse periaatteelliseen puoleen tässä asiassa, vaan kosketella muutamia niitä vääristelyjä, mitä keskustan puolelta on tuotu esille. Niitä ed. Tainio tässä edellä jo muutamia oikaisi. M. m. ed. Wuorimaa sanoi koituvan siitä sen vaaran, jos metsät joutuvat yhtiöille, että yhtiöt mahdollisesti

seisauttavat työt pitkiksi ajoiksi ja työläiset jäävät työttömiksi. Hän tahtoi tällä lausunnollaan tietysti saada työläisten suosion, mutta minä luulen että työväki jo tietää, mistä se on tähänkin asti saanut enemmän työtä, yhtiöiltäkö vai yksityisiltä. Jos metsät olisivat yksityisillä, niin voisivat he samalla tavalla seisauttaa työt ja työläiset jäisivät työttömiksi.

Täällä on myös sanottu, että se on kamariteoriiaa, että toisella elinkeinolla tahdotaan turvata toista. On sanottu, että vallankin pikkuviljelys ei kannata, ellei se saa tuloja metsästä. Mutta meidän maassamme on suuri torppariväestö, jota on paljon enemmän kuin manttaalimiehiä. Heillä ei ole tukkimetsiä eikä tukkirahoja ollut koskaan turvaamassa maanviljelystään. Minä olen samaa mieltä ed. Hainarin kanssa siitä, että kansan taloudellista hyvinvointia on turvattava, jotta se voi seistä ajan myrskyissä tulevinakin aikoina. Mutta koska pikkuviljelys tarvitsee tätä turvaa, ja torpparithan ovat myös pikkuviljelijöitä, niin tuo kansallisomaisuus, mikä metsissä seisoo, olisi järjestettävä sillä tavalla, että siitä tulisivat kaikki kansankerrokset osallisiksi, että kaikki kansanainekset tulisivat taloudellisesti turvatuiksi.

Tässä muuten on pidetty niin hellää huolta manttaalimiesten oikeuksista. Eihän tässä vielä pakoteta manttaalimiehiä myymään metsiään tukkiyhtiöille. On ainoastaan pelätty, että he ovat niin yksinkertaisia, etteivät voi valvoa omia etujaan tukkiyhtiöiden kanssa ja tätä heidän vapaata kauppaoikeuttaan tahdotaan rajoittaa. Jos näin hellää huolta pidettäisiin keskustan taholta, kun on kysymyksessä torpparilaki, niin se olisi toista. Ei tässä ole tahdottu häätää manttaalimiehiä pois, niinkuin manttaalimiehet silloin menettelevät, kun torpparilakia ja sellaisia pykäliä suunnitellaan.

Tämä sosialidemokraattien toinen vastalause vastaa minunkin käsittääkseni parhaiten sitä periaatetta, että kansan pohjakerroksetkin tulevat tästä kansallisomaisuudesta tulevaisuudessa osallisiksi. Ja tässähän on jo todistettu, m. m. Gebhard entisillä lausunnoillaan, että hänkin on sitä mieltä, että se sitä tietä ehkä parhaiten tulevaisuudessa toteutetaan. Minä yhdyn näin ollen toiseen vastalauseeseen.

Ed. Kuusinen: Minä en tahdo enää enempää penkkirivejä tyhjentää, mutta joihinkin lausuntoihin täytyy sentään vastata, koska niissä on koetettu tuoda yhtä ja toista asiaakin esille. Minun äskeinen lausuntoni näyttää johtaneen sekä onnellisiin, että onnettomiin tuloksiin. Onnellisiin siinä mielessä, että täällä useat porvarilliset edustajat, jotkut ainakin, ovat suureksi hämmästykseksi sanoneet itse asiassa olevansa minun kanssani samaa mieltä, niin ed. Schybergson ja suureksi ihmeekseni vielä ed. Gerbhardkin. Toiselta puolen se on tietysti kyllä hyvä. Kyllä me sosialidemokraatit pannaan tämä tunnustus hampaan koloon. Ja jos te herrat ette

suuressa valiokunnassa ja edelleen eduskunnassa taivu kannattamaan tätä sosialidemokraattien vastalausetta, vaikka sanotte olevanne itse asiassa samaa mieltä, niin kyllä me ensi vaaleissa vedetään tämä asia esiin. Se on minusta meille erinomainen vaalivaltti. Onnetonta tämä yksimielisyyden ilmaiseminen on minusta sen vuoksi, että sitä on sangen vaikea uskoa. Oikeastaan saattoi edeltäpäin hieman odottaa, että herra Schybergson voisi jonkun verran lähestyä sitä kantaa, mitä meidän taholta on tuotu esiin. Mainitsin jo edellisessä lausunnossani, että se on oikeastaan aivan kapitalistinen, valtiokapitalistinen kanta. Jokaisen todella edistysmielisen suurkapitalistin, joka tahtoo olla johdonmukainen vapaakoulun mies, täytyisi minun mielestäni olla juuri sillä kannalla. Siinä oikeastaan ajetaan kapitalistista kehitystä eteenpäin, eikä mitään muuta. Teollisuus siitä hyötyisi, niinkuin herra Schybergsonkin myönsi. Yhdessä kohdassa hän näytti jonkun verran väärinkäsittäneen meidän sosialidemokraattien kantaa, kun hän lausui, että me tahtoisimme metsäomaisuuden joutuvan valtion haltuun vasta 50 vuoden päästä. Tässä vastalauseessakin on jo ehdottomasti se vaatimus yhdessä pykälässä, että valtion pitäisi, mikäli mahdollista, lähteä heti paikalla ottamaan, vieläpä pienellä, kohtuullisella korvauksella, metsämaita haltuunsa. Ja jos herra Schybergson suurella vaikutusvallallaan tahtoo vaikuttaa nykyiseen hallitukseen, että se ryhtyy tähän suuntaan toimimaan, niin luulen voivani vakuuttaa, että sellaisesta toiminnasta ei yksikään sosialidemokraatti tule sitä hallitusta haukkumaan.

Kuten sanottu, en ihmettele oikeastaan sitä, että herra Schybergson sanoi olevansa samaa mieltä tässä asiassa. Joka tahtoo edistyksellisellä kannalla olla, ei muuta mieltä voi ollakaan. Ainoastaan poroporvari taikka taantumuksellinen voi olla sillä kannalla, että metsäomaisuus pitäisi edelleenkin säilyttää yksityisten käsissä olkoot ne sitte metsäkapitalisteja taikka maanomistajia. Kerta kaikkiaan sanottuna, me sosialidemokraatit emme koskaan vastusta kapitalaistista kehitystä. Me uskomme kehitykseen niin paljon, että meidän ei tarvitse koskaan koettaa jarruttaa kehitystä. Me uskomme siihen niin paljon, että mitä pitemmälle kannalle kehitys edistyy, sitä lähempänä on myöskin sosialismin voitto. Mitä enemmän on niitä suuria liikkeitä, niiden mukana puutavaraliikkeetkin, sitä lähempänä on myöskin sosialismi.

Herra Gebhardin lausunnon johdosta ainoastaan muutamia huomautuksia. Hän lausui, että minä tuskin itsekään uskoin sitä lausettani, että hän ja hänen aatetoverinsa tässä kamarissa olisivat maanomistajien etujen ajajia. Kyllä minun täytyy sanoa, että minä sen aivan sydämmestäni ja vakaumuksestani uskon. Maanomistajien luokkaetuja he ajavat. Kuinka johdonmukaisesti he sitä tekevät, kuinka paljon he siinä ottavat myöskin muiden omistavien luokkien

etuja huomioon, se on toinen asia. Mutta etupäässä näyttää heillä olevan maanomistajien luokkaetujen ajaminen sydämellään. Siitä johtuu juuri heidän pikkutalonpoikainen taikka taantumuksellinen kantansa tässä asiassa. Herra Gebhardkin, kuten sanottu, sanoi olevansa samaa mieltä, että valtiollehan tämä metsäomaisuus oikeastaan kuuluisi. Se on merkillinen lausunto, kun samalla hetkellä hänen suustaan tulee puolustus tuon hänen aivan päinvastaisen tarkotuksensa ja ehdotuksensa puolesta, että metsät olisi pysytettävät maanomistajien, talonpoikien kynsissä. Herra Gebhardin täytyi myöskin tunnustaa, että se minun metsänhoito-oppini, mitä minä täällä esitin, pitää paikkansa, että yksityisten maaomistajien metsänhoito on huono ja että valtion metsänhoitokin on nykyään huono, mutta että sitä voidaan parantaa. Enkä minä suinkaan tarkoittanut, että vasta silloin se voisi parantua, kun sosialidemokraateilla on valtio hallussaan, vaan lausuin juuri nimenomaan,että tämä meidän vaatimuksemme tarkottaa metsiä juuri tämän nykyisen aitokapitalistisen porvarillisen valtion kynsiin. Herra Gebhard oli myöskin väärin käsittänyt, että minä tahtoisin puolustaa valiokunnan sosialidemokraattien menettelyä sellaisella väitteellä, että olisin väittänyt näiden menetelleen joidenkin taktillisten periaatteiden mukaan sillä tavalla kuin he menettelivät. Sellaista minä en lausunut ensinkään. Se kohta minun lausunnossani, missä puhuin taktillisista periaatteista, koski kokonaan toista asiaa. Mutta minä kyllä puolustan valiokunnan sosialidemokraattien menettelyä sellaisenaan tässä asiassa. Minä tosiaan voin myöntää että se kanta, mikä nyt on valiokunnan mietinnössä, on jonkun verran lähempänä sosialidemokraattien kantaa kuin suomettarelaisten kanta. Se ei ainakaan ole vanhoillinen eikä taantumuksellinen kanta. Se ei ainakaan tahdo kieltää teollisuudelta kehitysmahdollisuutta, niinkuin heidän ehdotuksensa tekee.

Ed. Wuorimaan lausuntoon täällä on jo oikeastaan vastattukin, ettei siihen tarvinne puuttua. Se hänen huomautuksensa, että täytyisi muuttaa koko nykyinen yhteiskuntajärjestys, ennenkuin tässä asiassa päästäisiin raamatun vaatimuksen kannalle, ei pidä paikkaansa. Tietäähän Wuorimaa itsekin, että tässä maassa, niin vanhoilliset kuin olot ovatkin, nykyinen valtio on järjestänyt olot jossain suhteessa sentään juuri tuon raamatun kannan mukaan, esim. valtion rautatiet ovat juuri sen mukaan järjestetyt eikä silti ole tarvinnut yhtään muuttaa tämän yhteiskunnan perusteita. Samalla tavalla tässäkin asiassa Wuorimaa voi aivan hyvin rauhoittua: me emme tosiaankaan tahdo tässä toteutettavaksi koko sosialistista ohjelmaa. Tässä on kysymys ainoastaan yhden kaikkein pienimmän lain täyttämisestä.

Eräs lausunto tuntui minusta kovasti ilahuttavalta, niin porvarin esittämä kuin se olikin, nim. ed. Hainarin lausunto. Hän sanoi, että

pienviljelijät ovat hänen mielestään tämän kansan henkisenä ja fyysillisenä selkärankana ja tulevat sinä olemaan. Ja heidän etujaan, sitä selkärankaa, hän ja muut suomettarelaiset tahtovat vahvistaa, sen luokan etuja ajaa. Se oli minusta rehellisen luokkataistelun tunnustaminen ja sellaiselle puolestani annan täyden tunnustuksen. Me sosialidemokraatit olemme aivan samalla kannalla siinä suhteessa, että mekin väitämme suomettarelaisten ajavan etupäässä talonpoikien luokkaetuja. Me sosialidemokraatit katsomme taas, että tämän maan fyysillinen ja henkinen voima on työväenluokassa; me ajamme sen luokan etuja, siinä suhteessa ollaan vastakkain suomettarelaisten kanssa. Mutta kun se heidän puoleltaan rehellisesti tunnustetaan, että hekin ovat luokkataistelun kannalla, niin lyödään kättä vaan ja huudetaan: eläköön luokkataistelu!

Ed. Huoponen: Neljän tunnin verran on evästetty metsäasiaa suureen valiokuntaan; arvelen että näitä eväitä pitäisi riittää kylliksi. Suurella valiokunnalla on kyllin sulattamista niissä, ei siis mitään lisättävää.

Kuusisen lausunnon johdosta on useita puheenvuoroja käytetty ja huomautettu kuinka kamariteoria ja käytäntö menevät aivan päinvastaiseen suuntaan. Kaikkein tärkein kohta on mielestäni kuitenkin jäänyt huomauttamatta, ja kun sitä ei ole täällä esiintuotu, en malta olla siitä lopuksi huomauttamatta.

Hän nim. mainitsi, että, ellei maanviljelys itse itseään kannata, niin metsätaloudesta ei voi mitään lisäapua siihen saada. Tästä hän teki sen johtopäätöksen, että ellei pienviljelys kannata, niin on luonnollinen seuraus siitä se, että maanviljelys pitää jättää valtion huostaan, josta hän taas teki sen johtopäätöksen, että suurviljelys, valtio työnantajana kannattaa. Jos Kuusisen väite pitäisi paikkansa, niin luonnollinen kehitys johtaisi siihen, että viljelysolot aina suurenemistaan suurenevat, kunnes valtio ottaisi kaikki huostaansa. Mutta kokemus kaikkialla osottaa aivan toista. Esim. Amerikassa on suurviljelys muutamien vuosikymmenien kuluessa vähentynyt, viljelyksen pinta-ala pienentynyt $^1/_8$ pienemmäksi. Tämä esimerkki loistavasti osottaa, ettei Kuusinen ollenkaan osunut oikeaan. Viime viikolla maanviljelysvirkamiehet panivat toimeen täällä pääkaupungissa luentokurssit m. m. maanomistuksesta, ja jos Kuusinen olisi ollut tilaisuudessa kuulemaan tätä esitelmää, niin ei hän olisi niin lapsellista esittänyt. Tilasto Suomessa osottaa, että pienviljelys on tuottavin tuotantomuoto, ja mitä suurempi viljelys, sitä vähemmän se tuottaa. Nämä seikat osottavat, että tämän nuoren sosialistin kamariteoria ja käytäntö menevät ristiriitaan. Jos yleensä sosialistit iskevät kirveensä kiveen, niin ainakin siinä, kun väittävät, että suurviljelys kannattaa, pienviljelys ei.

Ed. Wesa: Tähän mietintöön liitettyä ensimäistä vastalausetta on koetettu täällä esittää erinomaisen tehokkaaksi estämään sitä keinottelua, mikä meidän maassamme maa- ja metsäomaisuuden alalla on viimeisten vuosikymmenien kuluessa hyvin suureksi paisunut. Mutta tämä suomettarelaisten kanta, minkä he esittävät tässä vastalauseessa, ei juuri nimeksikään tulisi keinottelua rajoittamaan, eikä tällä nähtävästi ole se tarkoituskaan. Jo vuoden 1907 valtiopäiville jättämässä esitysehdotuksessa tohtori Gebhard tunnustaakin sen esityksen perusteluissa vallan selvästi ja rehellisesti, ettei todellakaan ole tarkoitus keinottelua raja-aidoilla estää, vaan että tarkoitus ainoastaan on siirtää keinottelu erään toisen ryhmän käsiin kuin minkä se nykyään on ollut tai vaikeuttaa suurkapitalismin kilpailua pikkuporvarillisuuden kanssa. Hän nimenomaan perusteluissaan sanoo, että yksityisten keinottelua ei tämän lain kautta voida hyvinkään suuressa määrässä ehkäistä, vaikka hän samassa juuri tunnustaa, että yksityisten keinottelu on lähes yhtä vaarallista kuin yhtiöidenkin. Ja sentähdenpä tällä kannalla ei ole mitään suurempaa merkitystä, koska yksityisille jäisi keinotteluoikeus vallan täydellisesti. Sehän on selvää, ettei tämä kanta, mikä vastalauseessa esitetään, tule vähässäkään määrässä muuttamaan niitä perusteita, joiden alaisina maanviljelijät niinkuin muutkin työläiset yleensä elävät, ja koska se niitä perusteita ei tule muuttamaan, silloin on selvää, että talonpojat, joihin tässä erityisesti on vedottu, elinehdoiltaan jäävät aivan samanlaiseen asemaan tämän lain voimaan astuttua kuin missä ne nyt ovat. Yleisesti tiedetään että meidän talonpoikaisväestömme, meidän pienitilallisemme, ovat sellaisessa taloudellisessa asemassa, ettei niiden talous tahdo kannattaa metsätaloudenkaan turvissa. Ne monet tuhannet pikkutilalliset, joiden talot ovat siirtyneet tukkiyhtiöille, eivät ole vallan mielellään itseltään antaneet talojansa pois, vaan se on ollut selvä pakko, joka on pakottanut ne myymään. Voitaisiinpa vielä koko hyvin todistella, että näille tällaiseen ahdinkotilaan joutuneille talollisille on ollut jonkun verran hyötyäkin siitä, että tukkiyhtiöt tai muut suuret pääomanomistajat ovat ryhtyneet näitä maita ostamaan. Kilpailu on siinä suhteessa tarjonnut heille jonkun verran apuansa. Ennen sitä aikaa, jolloin ei vielä suurkapitalismi tässä maassa ollut hankkinut tuotannon välineitä, maata ja metsiä käsiinsä, olivat pikkutilalliset jo suurelta osalta sangen tukalassa asemassa. Näiden kanssa keinottelivat kaikenlaiset rihkamatavaran kauppiaat, sellaiset pikkupomot maalla. He pienillä vähäpätöisillä pääomilla nylkivät satoja, jopa tuhansia taloja huostaansa. Sen jälkeen kuin suurkapitalistit ryhtyivät maita ostamaan, täytyi näiden pikkukapitalistien alistua niiden lakien alaisiksi, he eivät voineet niin suuressa määrässä kilpailla suurkapitalistien kanssa. Jos nyt suurkapitalisteille laadittaisiin kieltolaki maaomaisuuden hankkimiseen nähden, ja pienkapitalis-

teille annettaisiin oikeus siihen, niin pikkutilalliset pysytettäisiin vähintään yhtä tukalassa asemassa kuin nykyään ovat, ehkäpä osaltaan joutuisivat huonompaankin asemaan.

Mitä sitte tulee siihen kieltolain pätevyyteen, jota tässä ensimäisessä vastalauseessa esitetään, ei minun käsittääkseni sillä ole mitään merkitystä. Tämä on lähes yhtä laaja, yhtä väljä kuin valiokunnan lakiehdotuskin, joka pääasiassa perustuu armollisen esityksen kannalle. Täällä jo heti sanotaan ensimäisessä pykälässä, toisessa momentissa, että »erinäisten asianhaarain vuoksi voi senaatti kuitenkin myöntää yhtiölle tai osuuskunnalle oikeuden omistaa enemmänkin kiinteätä omaisuutta kuin mitä tässä lakiehdotuksessa esitetään.» Vuoden 1907 valtiopäiville jätetyssä esitysehdotuksessa sanotaan, että Keisari ja Suuriruhtinas saa antaa erityisen oikeuden yhtiölle ja muille hankkia maata. Tässä on sitä nyt vähän muodosteltu toisenlaiseksi, vaikkapa itse asiassa senaatti nyt onkin Keisarin ja Suuriruhtinaan neuvonantaja ja ikäänkuin sen vasen käsi. Mutta kun kerran sellaiselle laitokselle kuin senaatille tai sellaiselle henkilölle kuin Hänen Majesteelilleen Keisarille annetaan oikeus sallia yhtiöille lupa ostaa maita kuinka paljon tahansa, niin senaatti samoin kuin Hänen Majesteettinsa Keisarikin, antavat näitä oikeuksia kyllin riittävästi, sillä suurkapitalistit ovat yleisesti sangen hyviä ystäviä hallitsevien piirien kanssa.

Täällä ed. Kuusinen huomautti alkupuolella keskustelua, että tämä suomettarelaisten kanta on yksinomaan manttaalimiesten etujen ajamista. Minun käsittääkseni on tässä yhtä suuressa määrässä tahdottu ajaa erään toisenkin ryhmän etuja eikä ainoastaan manttaalimiesten. Pikkuporvariston (joka nykyään suurkapitalismin kynsissä taistelee kuolinkamppailuansa) etuja tässä tahdotaan myöskin turvata. Täällä nimenomaan sanotaan: «sitävastoin sanotut säädökset eivät koske yhtiötä, joka harjoittaa pankki- tai vakuutusliikettä.» Siis pankkiliikkeille annetaan oikeus hankkia kiinteistöjä itsellensä, miten paljon tahtovat. Saa siis perustaa sellaisia pankkiliikkeitä, jotka keräävät kaikki nuo hätään joutuneitten pikkutilallisten talot käsiinsä. Tällä tavalla kykenee pikkuporvaristo hankkimaan itselleen suuret maa-alat. Kun, kuten edellisille valtiopäiville jätettyjen anomusesitysten perusteluissa useammissakin huomautetaan, ei metsäyhtiöitä pakoita näitten maa-alojen hankkimiseen yksinomaan metsien ostaminen tai puutavaran varastoon hankkiminen, vaan maakoron yhä suuremmassa ja suuremmassa määrässä kohoaminen, ja kun nyt on tosiasia, että maakorko todellakin vuosi vuodelta kasvaa sangen nopeasti, niin olisihan siitä selvää hyötyä, kun nämä pankkiliikkeet saisivat hädänalaisilta pikkutilallisilta hankituiksi itselleen suuret maa-alat. He voisivat silloin noihin maihin kiinnittämilleen pääomille saada verrattain suuria korkoja, koska maan arvo kohoaisi muutamissa vuosissa,

vuosikymmenissä sangen tuntuvasti, jopa eräiden porvarillistenkin väitteiden mukaan toisin paikoin 25 vuodessa aina 50 %. Silloin ei tämä suomettarelaisten kanta tulisi vähimmässäkään määrässä tuottamaan pienviljelijöille hyötyä eikä etua, vaan yhtä turvattomaan asemaan ne jäisivät, kuin mitä ne nykyäänkin ovat. Olen varmasti vakuutettu, että suomettarelaisten agraaripolitikot kyllä tietävät sen tosiasian, ettei suurkapitalismia voida vastustaa tämänlaisilla lakisäädöksillä. Se kulkee kaikista rajoituksista ja esteistä huolimatta määrättyyn suuntaansa. Se kehittyy siihen, mihinkä se ehdottomasti on pakotettu kehittymään. Jos joku laki säädetään sitä estämään, koettaa se murtaa sen, koettaa tallata sen jalkojensa alle, mennä sen ylitse tai alitse. Kun se kerran sellaisessa asemassa on, on turhaa tällaisilla lakiesityksillä yrittääkään sen valtaa estää. Tämä suomettarelaisten kanta lieneekin pääasiassa laadittu vain agitatsiooniaseeksi. Tällä tahdotaan näyttää hätääntyneille talonpoikaisjoukoille, kuinka muka he tahtovat heitä pelastaa: »me tahdomme laatia kieltolain, ettei teidän maitanne saa anastaa suurkapitalistit. Arvaatteko nyt todellakin, missä teidän etujenne oikeat ajajat ovat». Tuskinpa erehtyy, jos sanoo, etteikö tämä tällainen kanta osaltaan pysty vielä suuriin joukkoihin maalaisväestöä, mutta siitä olen minä vakuutettu, että ennen pitkää tulevat maalaisetkin huomaamaan, että tällaiset keinot ovat vallan tehottomia estämään sitä yhteiskunnallista kehitystä, mikä nykyään on sangen voimakkaana eteenpäin menemässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti asia lähetetään kestustelupöytäkirjan seuraamana Suureen valiokuntaan.

2) Aitausasetuksen muuttaminen.

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 4 tilusten rauhoittamista kotieläinten tekemältä vahingolta koskevain lainsäännösten uusimisesta tehtyjen anomusehdotusten johdosta.

Keskustelu:

Ed. Perttilä: Minä ehdottaisin ilman pitempiä puheita, että mietintöön liitetty vastalause hyväksyttäisiin. Täällä on aika kulunut niin pitkälle, etten tahdo perustella asiaa sen pitemmältä. Toivon että edustajat ovat kaikki tutustuneet mietintöön.

Ed. Salo: Minä kannatan myös mietintöön liitettyä vastalausetta.

Ed. Junnila: Esillä oleva anomus ja sitä koskeva laki- ja talousvaliokunnan mietintö tarkoittaa yhden maatataloutemme välttämättömän pahan lievennystä, pahan, joka viljelyksen kehittyessä vähitellen poistuu, mutta jonka aika ei vielä ole tullut. Aidat meillä, kuten kehittyneemmissä viljelysmaissa jo on tapahtunutkin, ovat poistumaan tuomitut. Mikäli karjan- ja metsänhoito edistyy, puutavaran ja työn arvo kallistuu, sikäli aitojen täytyy väistyä liian kalliina tiluksien suojeluskeinona. Tähän suuntaan onkin kehitys jo kulkemassa maamme vauraammin viljellyillä seuduilla. Mutta on olemassa laajoja aloja, joissa aidat toistaiseksi täytyy säilyttää välttämättöminä pahoina; ne ovat alueet, joissa viljelykset ovat pienet, mutta viljelyksille ottamattomat, luonnon tilassa uinuvat laajat takamaat tarjoavat vielä kotieläimille mehevää laidunta.

Voimassa oleva 1864 vuoden aitausasetus, joka on tehty sille periaatteelle, että jokainen eläinten omistaja on velvollinen eläimistään pitämään huolta, jotta ne eivät kellekään tee vahinkoa, on käytännössä periaatteeltaan osoittautunut oikeaksi. Samoin se paikallinen itsemääräysoikeus, joka asetuksessa on myönnetty aitaussopimuksien tekemistä varten. Ei siis ole luovuttava perusteista, joka on eläinten ja viljelystenomistajain oikeustajunnan mukainen. Voimassa olevan asetuksen yli 40-vuotinen käytäntö on kuitenkin, viljelyksen yhä kehittyessä, osoittanut jo tuntuvaa uudistuksen tarvetta, ei ainoastaan aineen järjestelyn, vaan ennen kaikkea toisin kehittyneiden viljelysmuotojen vuoksi. Kaikkialla, mutta erittäinkin maamme karuluontoisimmilla viljelysseuduilla, on maatiloja yhä enemmän alkanut joutua tukkiyhtiöiden haltuun. Näillä maatiloilla, jotka yhtiöille on otettukin etupäässä metsänhoidollisia tarkoituksia varten, melkein poikkeuksetta luovutaan aitausvelvollisuuksista. Näiden naapurit aina tulevat huomaamaan, mitkä vähemmässä, mitkä isommassa määrässä, kuinka puutteellisia ovat voimassa olevat määräykset aitaussopimuksista, nämä kun keskittyvät liian suurille aloille, joissa niitä useinkin on mahdoton saada toimeen, ja perustuvat manttaalipohjalle, joka jo on osoittautunut siihen tarkoitukseen kokonaan sopimattomaksi, useinpa aivan kiusalliseksi. On siis saatava aitausasetusuudistuksessa paikallinen sopimusmuoto ennen kaikkea laajennetuksi ja kehitetyksi paljon vapaammalle, helpommin toteutettavalle ja paremmin tarkoitustaan vastaavalle kannalle. Sillä mikä sopii yhdelle pitäjälle, ei useinkaan enää ole tarkoituksen mukaista toiselle; siksi erilaisia ovat olot ja viljelysmuodot.

Vastalauseen tekijät tuovat vastalauseensa ponnessa esiin ajatuksen, joka on ajalta ennen nykyisen aitausasetuksen syntymistä. Ponnessa oleva lause »kaikki sellainen maa, joka on jätetty aitaamattomaksi, katsotaan olevan jätetty yleiseksi laidunmaaksi», tulisi varmaan ehkäisemään kehityksen kulkua aitain häviämisessä; se olisi aimo taka-askel siitä, mikä jo on saavutettu. Tällaisen määräyksen ollessa

laissa, olisi jokainen maanomistaja tai -haltija pakotettu aitaamaan tiluksensa, jossa ei yleensä lainkaan aitaa tarvittaisi, sillä eihän kukaan halua jättää tiluksiaan yleiseksi karjalaitumeksi. Metsänhoidossakin tekee kotieläinten laiduntaminen metsälle siksi tuntuvaa haittaa, erittäin nuoren metsän kasvulle, ettei ole läheskään yhdentekevää, onko metsämaa laitumena vai ei. Olisi siis kerrassaan järjetöntä ottaa lakiin määräystä, jolla olisi jo kansallistaloudelliselta kannalta arveluttavat seuraukset.

Näin ollen puolustan valiokunnan ehdottoman ponnen hyväkmistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta hyväksynyt mietintöön liitetyn vastalauseen.

Jaa-äänet ovat voitolla. Eduskunta on siis hyväksynyt valiokunnan mietinnön.

3) Talviposti Ruotsiin.

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 3 eräiden Ekerön kunnan postitilain vapauttamisesta postinkuljetusvelvollisuudesta ja siihen liittyvistä tehtävistä tehdyn anomusehdotuksen johdosta.

Mietintö hyväksytään keskustelutta.

4—8) Pöydälle panoja.

Esitetään ja p a n n a a n p ö y d ä l l e
ensi istuntoon:

Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 1, eduskuntaesityksen johdosta, joka koskee ehdotusta laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

ensi tiistain istuntoon:

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 3, kyytilainsäädännön uudistamista koskevan eduskuntaesityksen johdosta.

Lakivaliokunnan mietintö N:o 1 Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamista toisin kuuluvaksi koskevain anomusehdotusten johdosta.

Pankkivaliokunnan mietintö N:o 3 koskeva pankkivaltuusmiesten ja pankin tilintarkastajain vaalia.

Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä.

Seuraavat täysi-istunnot ovat huomenna k:lo 6 i. p. ja ensi tiistaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 10,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

16. Lauvantaina 12 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1. a) Ehdotus laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.
b) Ehdotus laiksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §.
c) Ehdotus laiksi, jolla muutetaan muutamia Ulosottolain pykäliä.

Pöydälle panoa varten esitetään:

2. K. M:tin arm. esitys N:o 9 varojen osottamisesta kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909.
3. K. M:tin arm. esitys N:o 10 koskeva muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ed. Antila, Heimbürger, A. Hjelt, Ingman, Järvinen, Kirjarinta, Kivioja, D. Neovius, Nevanlinna, Nissinen, Nix, Saraste, Saaristo, Schybergson, Tuomi, Wichmann ja Vikman.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat sairauden takia ed. Nissinen ensi tiistaihin saakka ja ed. D. Neovius tämän päivän istunnosta, yksityisten asiain takia ed. Wichmann ja Vikman yhdeksi viikoksi tästä päivästä lukien, ed. Nix tämän kuun 19:sta päivästä 28 p:ään,

sekä tämän illan istunnosta ed. Saraste, A. Hjelt, Saaristo, Kirjarinta, Heimbürger, Schybergson, Tuomi, Ingman ja Nevanlinna.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Maanvuokralaki.

(1. K.)

Esitetään Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 1, siinä olevien kolmen lakiehdotuksen ensimäistä käsittelyä varten, jotka ovat

Ehdotus laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta;

Ehdotus laiksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 § semmoisena kuin se on joulukuun 3 p:nä 1895 annetussa asetuksessa; sekä

Ehdotus laiksi, jolla muutetaan muutamia 3 p:nä joulukuuta 1895 annetun Ulosottolain pykäliä.

Mietinnön 57 ja 58 sivulla ehdotetun anomuksen käsitteleminen sitävastoin lykätään tapahtuvaksi mainittujen lakiehdotusten kolmannen käsittelyn päätyttyä.

a) Ehdotus laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Ahlroos: Vid tidigare landtdagar ha under remissdebatterna de olika synpunkterna i det nu föreliggande reformförslaget framlagts. Då jag icke tror, att några nya synpunkter utöfver de i betänkandet och reservationen framlagda komma att se dagen, dristar jag mig vädja till, att kammaren utan diskussion måtte remittera betänkandet till stora utskottet.

Ed. Huoponen: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

b) Ehdotus laiksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 § ja

c) Ehdotus laiksi, jolla muutetaan muutamia Ulosottolain pykäliä,

eivät aiheuta mitään keskustelua.

Asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

2—3) Pöydälle panoja.

Esitetään ja p a n n a a n p ö y d ä l l e ensi istuntoon:

K. M:tin armollinen esitys N:o 9, varojen osottamisesta kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909.

K. M:tin armollinen esitys N:o 10, koskeva muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

Seuraava istunto on ensi tiistaina klo 6 i. p.

Istunto päättyy kello 6,27 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

17. Tiistaina 15 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Esitetään:

1) Arm. esitys N:o 9 varojen osottamisesta kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909.

2) Arm. esitys N:o 10 koskeva muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

Toisen käsittelyn jatkamista varten esitetään:

3) Ehdotus asetukseksi Suomen Pankin 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ja 10 heinäkuuta 1901 muutetun ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 1; Suuren valiokunnan mietinnöt N:o 3 ja N:o 3 a.

Ensimäinen käsittely:

4) Ehdotus kyytilaiksi.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Laineen y. m. edusk. esit. N:o 10 (Liitteet V, siv. 32).

Ainoa käsittely:

5) Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamista toisin kuuluvaksi koskevat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 1; ed. Nissisen y. m. anomusehdotus N:o 28, ed. Gripenbergin y. m. anomusehdotus N:o 45 ja ed. Ängeslevän y. m. anomusehdotus N:o 170 (Liitteet siv. 81—83).

6) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 3, koskeva pankkivaltuusmiesten ja pankin tilintarkastajain vaalia.

7) Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä.

Pöydälle panoa varten esitetään:

8) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 5 Eduskunnassa tehtyjen metsästystä koskevan lainsäädännön uudistamista tarkoittavien eduskuntaesitysten ja anomusehdotusten johdosta.

9) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 1 eduskuntaesityksestä, joka sisältää ehdotuksen laiksi elinkeinonharjoittamisen oikeudesta.

10) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 2 eduskuntaesityksestä, joka sisältää lakiehdotuksen ammattivaltuustoista.

11) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 3 eduskuntaesityksestä, joka sisältää lakiehdotuksen työsäännöistä.

12) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 4 Eduskunnalle tehdyistä eduskuntaesityksistä ja anomusehdotuksista, jotka tarkoittavat voimassa olevan Palkkaussäännön tarkastamista tahi kumoamista sekä uuden työsopimusta koskevan lain aikaansaamista.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Brander, Castrén, Heikkinen, Kivioja, Koponen, J. M. Korhonen, Nissinen, Nykänen, Tuomikoski ja Wichmann.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat: sairauden takia ed. Koponen tästä istunnosta, ed. Sirén esittämänsä lääkärintodistuksen nojalla huomispäivästä tämän kuun loppuun saakka, ed. Nissinen niinikään lääkärintodistuksen nojalla koko täksi viikoksi, ed. J. M. Korhonen samoin yhden viikon ajaksi; yksityisten asian takia ed. Castrén tämän istunnon alkupuolesta, ed. Heikkinen tämän viikon ajaksi, ed. Bäck tämän kuun 18 ja 19 päiväksi sekä ed. Lautasalo tämän kuun 19 p:stä—23 päivään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) **Varojen osottaminen kansakoululaitosta y. m. sivistystarkoituksia varten.**

Esitetään ja lähetetään keskustelupöytäkirjan seuraamana Valtiovarainvaliokuntaan

K. M:tin armollinen esitys Suomen Eduskunnalle N:o 9, varojen osottamisesta kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909,

sen jälkeen kun siitä on lausunut

Ed. Kirves: Tämä sama asia oli viime vuonna esillä eduskunnassa. Silloin eduskunta koroitti tämän 14 sivulla olevan rahasumman 50,000 markalla, mutta prosenttimäärä jäi 40 %:ksi, vaikka oli ajateltu että sekin korotettaisiin 60 %. Sentähden minä esitän valtiovarainvaliokunnan jäsenten huomioon otettavaksi, että tämä prosenttimäärä korotettaisiin 60 %:iin tai jos mahdollista 75 %:iin ja että tätä rahasummaa vieläkin lisättäisiin 50,000 markalla.

2) **Hirvenmetsästys.**

Esitetään ja lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta Laki- ja talousvaliokuntaan K. M:tin armollinen esitys Suomen Eduskunnalle, koskeva muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

3) **Suomen Pankin ohjesäännön muuttaminen.**

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö n:o 3 a, Suomen Pankin 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ja 10 p:nä heinäkuuta 1901 muutetun ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Yhtyen Suuren valiokunnan tässä mietinnössä tekemään uuteen ehdotukseen Eduskunta hyväksyy siinä puheena olevan asetusehdotuksen sellaisena kuin täysi-istunnossa tämän syyskuun 8 p:nä tehty päätös sisältää, minkä jälkeen asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) **Ehdotus kyytilaiksi.**

(1 K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 kyytilainsäädännön uudistamista koskevan esitysehdotuksen johdosta.

Mietinnöstä otetaan ensimäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva ehdotus kyytilaiksi.

Keskustelu:

Ed. Kallio: Laki- ja talousvaliokunta on yksimielisesti ehdottanut tämän yleistä tarkoitusta palvelevan laitoksen valtion huostaan, mutta siitä huolimatta on, mitä korvaukseen tulee, valiokunnassa ilmennyt kaksi mielipidettä ja vähemmistö, sosialidemokraattiset jäsenet, ovat ehdoittaneet tähän mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa erikoista veronkantoa tätä tarkoitusta varten. Valtiovarainvaliokunnassa on näinä päivinä ollut käsiteltävänä toinen samanluontoinen kysymys, nimittäin maantie-asia, jossa sosialidemokraattisen ryhmän jäsenet ovat asettuneet aivan toiselle kannalle, ja eivät ole katsoneet tällaista erikoista verotusta laisinkaan sopivaksi. Sentähden rohkenisin minä toivoa, vaikka pidänkin tätä sosialistien vastalauseessa ehdoittamaa tapaa parempana kuin nykyistä olotilaa, että vastalauseen tekijät suuressa valiokunnassa luopuisivat tästä ehdotuksesta, jotta vihdoinkin viimein saataisiin tämä rasitus yleisön kannettavaksi, koska kerran ollaan yksimielisiä siitä, että se myös yleisön etuja palvelee.

Ed. Halonen: Samalla kun minä lausun mitä hartaimman toivomukseni, että kysymys kyytirasituksen järjestämisestä ajanmukaisemmalle kannalle nyt vihdoinkin saataisiin läpiajetuksi, ettei se enää minkään puoluepyyteiden tai muiden syrjävaikutinten vuoksi jäisi tulevaisuuteen, pyydän saada lausua mielipiteeni tästä asiasta.

Kysymyksellä kyytilaitoksen järjestämisestä ajanmukaisemmalle kannalle on maamme harvaan asuttujen seutujen asukkaille mitä tärkein merkitys. Samalla kun esim. maanvuokralaki Etelä-Suomessa asuville on kipeimmän tarpeen vaatima, on kysymyksellä kyytilaitoksen järjestämisestä ja maanteiden kunnossapidosta pohjoisille asukkaille paljoa tärkeämpi merkitys — tarkoitan nyt erityisesti Oulun läänin pohjoisia osia. Siellä on pitkät ajat kärsimättömyydellä odotettu tämän asian suotuisaa ratkaisua. Minulla ei itse esitystä vastaan ole erityisesti muistutettavaa, pyytäisin ainoastaan muutamiin kohtiin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota. 3 §:n 8 kohdassa puhutaan Lapin kyytilaitoksista. Siinä minun mielestäni johdonmukaisuuden vuoksi pitäisi myös mainita, että siihen ehdotukseen, jonka se kokous, joka kyytilaitosta järjestelee, tekee, otettaisiin myös porokyydistä sekä kantajan käyttämisestä maksettava korvaus. Johdonmukaisuus mielestäni sitä vaatii, sillä esim. 7 kohdassa on venekyydistä samalla tavalla säädetty, jonka vuoksi 8 kohtaan olisi ehdottamani lisäys otettava.

Muuten minun tekisi mieleni kiittää valiokunnan sosialidemokraattisen ryhmän edustajia siitä, että he periaatteessa ovat tunnus-

taneet tämän tärkeän parannusasian tarpeelliseksi. Mutta minä menisin vielä pitemmälle ja rohkenisin toivoa, että saman ryhmän arvoisat edustajat eivät niin lujasti pitäisi kiinni tuosta vastalauseesta, jonka heidän edustajansa valiokunnassa ovat kumminkin tahtoneet tähän asiaan panna. Tuo rasitus, noin 400,000 markkaa vuodessa, joka kyytilaitoksen ottamisesta valtion huostaan valtiolle koituisi, ei ole suinkaan mikään niin suunnaton menoerä koko valtion menoarvioon verraten, että sen vuoksi kannattaisi panna toimeen sellaista suuritöistä verojen kokoamista. Sitä vähemmän on tähän syytä, koska verotusolojemme järjestäminen ajanmukaiselle kannalle on par'aikaa käsittelyn alaisena. Minä siis rohkenisin toivoa, että nyt vihdoinkin yksimielisesti tämä asia saatettaisiin onnelliseen päätökseen.

Ed. W u o r i m a a: Minä pyydän saada kiinnittää suuren valiokunnan huomiota lakiehdotuksen 12 pykälään. Siinä on määrätty että kyytilaitoksesta kaukana ja syrjässä olevan teollisuuslaitoksen omistaja saakoon omalla kustannuksellaan toimeenpanna ja voimassapitää kyytilaitoksen, jos kuvernööri asianomaista kuntaa kuultuaan siihen suostuu. Tämä pykälä sisältää siis kiellon, ettei kukaan yksityinen saa asettaa mitään kyytilaitosta, paitsi ainoastaan kaukana olevan teollisuuslaitoksen omistaja. Mutta minun mielestäni tämä periaate ei ole oikea. Mielestäni pitäisi asian kehittyä sillä tavalla, että yksityinen yritteliäisyys vähitellen ottaa kyytilaitoksen ja sen kanssa olevat toiminnat huostaansa. Jos nyt on kielletty yksityiseltä alote, niin seuraa siitä, että kyytilaitos pysyy valtion huostassa. Mutta jos yksityinen yritteliäisyys saa kyytilaitoksia asettaa, seuraa siitä, että valtio voi supistaa kyytilaitostaan niillä paikoin, missä yksityinen toimii. Minä sentähden toivoisin, että koko tämä pykälä poistettaisiin, varsinkin kun epäilen, että se on ristiriidassa voimassa olevan elinkeinoasetuksen kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely on päättynyt ja asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

5) Muutoksia Rikoslakiin.
(A. K.)

Esitetään Lakivaliokunnan mietintö n:o 1, Rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamista toisin kuuluvaksi koskevain anomusehdotuksien johdosta.

Keskustelu:

Ed. S a r a s t e: Viitaten niihin perusteluihin ja syihin, jotka ovat otetut tämän lakivaliokunnan mietinnön ensimmäiseen vastalau-

seeseen, rohkenen minä ehdottaa, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan, jotta ne näkökohdat, jotka vastalauseessa ovat esiintuodut, tulisivat otetuiksi mietinnön perusteluihin.

Muuten tahtoisin tähän vielä lisätä, että valiokunnassa asiaa käsiteltäessä vaikutti, kuten mietinnön 4 sivulta näkyy, asian ratkaisuun sekin seikka, että eräältä taholta esiintuotiin, että ylipäänsä kaikki sakkorangaistukset olisivat poistettavat ja niiden sijaan kaikissa rikoksissa pantava vapausrangaistukset, koska vapausrangaistukset kohtaisivat kaikkia kansalaisia yhdenveroisesti. Mutta tämä syy epäilemättä ei voi pitää paikkaansa, koskapa lakivaliokunnassa on senjälkeen esillä ollut erinäisiä muita lakisäädöksiä, joissa tästä periaatteesta poikkeamalla, on ehdotettu myöskin sakkorangaistuksia.

Ed. Gripenberg: Pyydän saada muutamalla sanalla tukea vastalausettani.

Lakivaliokunnan mietinnössä tahdotaan pysyttää muuttamattomana Rikoslain nykyinen määräys että, jos siveellisyysrikos tehdään tyttöä vastaan, joka on täyttänyt 15 vuotta, yleinen syyttäjä ei saa nostaa kannetta, ellei asianomistajat ole sitä ilmoittaneet syytteeseen pantavaksi. On sanottu että tällainen määräys on välttämätön tytön menestymisen tähden (ruotsiksi: för kvinnans välfärds skull). Mutta onko todellakin niin? Minusta on laki tässä kohden ottanut huomioonsa etupäässä nuorten tyttöjen vähemmistön, eikä kylliksi valvonut enemmistön etuja. Tämä määräys saattaa ehkä olla hyödyksi niille, joista pidetään huolta varakkaissa kodeissa, tai joilla on holhooja, joka valvoo heidän parastaan, toisin sanoen niille, joita vastaan yleensä siveellisyysrikoksia e i tehdä. Ehkä joskus tämän määräyksen nojalla voidaan suojella heidän mainettansa, jos onnettomuus on tapahtunut. Heidän omaisensa tai holhoojansa voivat punnita, vaatiiko tytön etu että kanne nostetaan, vaiko ei. Mutta tämä määräys aivan varmasti enentää sitä siveellistä vaaraa, jolle ovat alttiina ne lukemattomat köyhät tytöt, joilla ei enää ole kodin suojaa, orvot, joilla ei ole varoja ja joille senvuoksi ei ole määrätty holhoojaa, ja ne joiden vanhemmat ovat köyhät ja tietämättömät. Heidän, näiden tyttöjen, etu vaatii, että yleinen syyttäjä saisi nostaa kanteen rikoksesta. Mutta nyt ei kukaan valvo heidän parastaan ja rikoksentekijä jää rankaisematta, ja juuri näitä tyttöjä vastaan siveellisyysrikoksia tehdään, heidän kun palvelijattarina, juoksutyttöinä, puotilaisina ja muina työntekijöinä alituisesti täytyy liikkua yksin teillä ja kaduilla. Eikä tähän asti moni mies ole pitänyt sitä rikoksenakaan, että hän tällaista tyttöä vastaan tekee siveellisyysrikoksen. Siihen, että näin on ollut ja vielä on, myötävaikuttaa epäilemättä se määräys, ettei yleinen syyttäjä saa puuttua asiaan, ellei tytön holhooja ilmoita sitä syytteen nostoa varten. Sillä juuri siitä saa kehittymätön ja tietämätön yleisö sen käsityksen, ettei se ole mikään vaarallinen rikos,

koska yleisen syyttäjän ei tarvitse siitä huolia. Ellei tätä määräystä poisteta, merkitsee 3 momentti rikoslain 20 luvun 7 §:ssä hyvin vähän. Se ei kylliksi suojaa niitä, jotka tarvitsisivat lainsuojaa. Se ei kasvata ihmisiä ymmärtämään, että näin nuorten tyttöjen viettelеminen sukupuoliyhteyteen on rikos. On puhuttu tytön maineesta. Mutta eihän semmoisia asioita voida salata. Äsken on ollut sanomalehdissä kertomus tällaisesta tapauksesta, jossa tyttö oli 13 vuotias. Nykyisen lain mukaan ei yleinen syyttäjä siis saa puuttua asiaan, ellei isä tai holhooja siitä ilmoita hänelle, ja jos nämä eivät sitä tee, voi rikoksentekijä jäädä rankaisematta, vaikka sanomalehdet ovat kertoneet asiasta koko maailmalle. Kaikki tiedämme, että tällaisia rikoksia tehdään tuhkatiheään, ja se tosiasia, että rikoksentekijä jää rankaisematta, tylsistyttää ihmisten oikeudentajuntaa.

Mitä yritykseen tulee, niin eihän sitä ole miehen ansioksi katsottava että tytön onnistuu pelastua ja että mies ei voi rikoksellista aijettansa toteuttaa. Aikomus on rikoksellinen. Yritys voi tuottaa tytölle vaarallisia seurauksia yksistänsä sen säikähdyksen ja pelon kautta, jonka se on aiheuttanut, puhumattakaan siitä, kuinka monta nuorta sielua on tahrattu tällaisten yritysten kautta. Yritystä ei juuri pidetä rikoksellisena, mutta se on rikos, ja senvuoksi pitää siitä laissa määrätä rangaistus. Mietinnössä ei ole hyväksytty tällaista ehdotusta, koska, kuten mietinnössä sanotaan: »makaamisen yritys käsittää muun haureuden harjoittamista ja tämän rikoksen yritys taas on käsitteellisesti mahdoton». Mutta tämä mietinnössä mainittu syy ei ole pätevä, koska mietinnössä ei ole missään ehdotettu että sanat »tahi harjoittaa hänen kanssaan muuta haureutta» pantaisiin rikoslain 20 luvun 7 §:n 3 momenttiin, jossa niitä nykyään ei ole, ja joka momentti koskee juuri tyttöjä, jotka ovat täyttäneet 15, mutta ei 17 vuotta. Pyydän kunnioittavimmin, että eduskunta ottaisi nämä näkökohdat huomioonsa käsitellessään tätä asiaa.

Ed. D. Neovius: Vid genomläsandet af lagutskottets betänkande n:o 1 angående ändring uti Strafflagens 20 kap. måste man med tillfredsställelse anteckna de stora framsteg detsamma utgör i jämförelse med samma utskotts behandling af frågan, då den senast var före, nämligen vid 1904—1905 års landtdag. Men samtidigt som jag är villig erkänna denna utveckling i rätt riktning, kan jag dock icke underlåta att beklaga, att utskottets flertal icke velat taga steget fullt ut och höja den lagliga skyddsåldern för flickor i detta afseende till 17 år. De skäl, som af utskottet framhållas mot en så stor förändring, hafva icke lyckats öfvertyga mig, utan står jag fortfarande på de af mig i min vid två föregående landtdagar inlämnade petition framhållna grunder och ber därför att i denna punkt få ansluta mig till andra reservationen, hvilken enligt mitt förmenande mycket riktigt framhåller orsaken till att flickor äfven i åldern 15—17 år äro i behof

af det skydd, som inneligger i allmänna åklagarens rätt att beifra mot dem begångna sedlighetsbrott.

Beträffande försök till sedlighetsbrott uttalar utskottet visserligen att de hänföras under 7 §:s uttryck »annan otukt». Dock synes det mig, i likhet med undertecknaren af andra reservationen, att det vore saken till fromma, om härvid ett förtydligande kunde komma till stånd.

Undertecknarena af första reservationen motsätta sig ovilkorligt fängelsestraff för dylika brott, emedan fall kunna förekomma, då den unga flickan faktiskt är den förledande isynnerhet då det t. ex. blir fråga om en helt ung gosse. Också jag är med om, att ett sådant straff i dylika fall kan vara för strängt. Men det gäller icke blott detta fall, utan också beträffande andra brott begångna af unga gossar. Jag menar att lagen under alla förhållanden borde hafva alldeles skilda bestämmelser för unga personer, hvilka mycket mera än hittills borde behandlas, dömas och straffas enligt helt andra grunder än vuxna personer. I ingen händelse kan jag dock förena mig om, att lägsta straff för ifrågavarande brott kunde utgöra penningeböter. Gäller frågan unga personer är rätta behandlingen hvarken fängelse eller böter, utan — uppfostran. Men detta är en vidlyftig fråga, som berör många olika områden och förr eller senare måste tagas upp på dagordningen, och då i hela dess vidd. Till dess förefaller det mig, som om utskottets förslag i detta afseende i alla fall vore ett stort framsteg värdt att taga vara på. Jag ber att få förena mig om andra reservationen.

Ed. Stigzelius: Jämte det jag i öfrigt understöder utskottsbetänkandet ber jag att få anmäla min skiljaktiga mening i ett afseende. I nuvarande lag stadgas för sedlighetsförbrytelse mot flicka mellan 15 och 17 år fängelse eller böter. Utskottet har föreslagit, att bötesstraffet i detta fall skulle bortfalla och endast fängelse komma i fråga. Ett sådant förslag anser jag vara alldeles för strängt, ty ofta kan det vid begående af sådana brott förekomma särdeles förmildrande omständigheter, då t. ex. den vid förbrytelsens begående delaktiga kvinnan varit anstiftare till brottet. Att vid sådant förhållande ovillkorligen ådöma fängelsestraff kan icke vara rättvist. Jag ber därför få föreslå, att ur utskottsbetänkandet skulle utgå uttalandet på sid. 4 därom, att utskottet »ansett nödigt, att i denna klass, — d. v. s. just flickor mellan 15 och 17 år, med hänsyn till grofheten af omordade brott, jämväl den lägsta straffpåföljden blefve i så måtto skärpt, att bötesstraffet helt och hållet uteslötes.»

Puhemies: Hr Stigzelius' yrkande innefattar således detsamma som första reservationen?

Ed. Stigzelius: Mitt föreslag innehåller detsamma som första reservationen, men medan herr Saraste förordar betänkandets återremiss till lagutskottet, önskar jag att ändring af utskottets motivering omedelbart blefve vidtagen.

Ed. v. Alfthan: Lagutskottets nu föreliggande betänkande har på mig gjort intryck af en kompromiss emellan allmän välvilja och juridisk sakkännedom. Resultatet har därför också blifvit mindre tillfredsställande. När senaste landtdag beslöt giftermålsålderns höjande till 17 år för kvinna, så uttalades från flere håll betänkligheter mot att gå så långt och det framhölls, af personer med kännedom om förhållandena i vidsträckta landsbygder, att följden däraf skulle blifva starkt ökade fall af lägersmål. Innan någon erfarenhet har vunnits beträffande hvilken verkan denna senast beslutna lagförändring i sådant afseende kan vara egnad att framkalla, synes det mig icke vara skäl att gå och åstadkomma en skärpning af strafflagens bestämmelser, isynnerhet beträffande denna ålderskategori. Det synes mig vara nästan ett sätt att på artificiel väg tillskapa nya, kanske talrika fall af brottet i fråga.

Det föreligger i öfrigt en del saker i motiveringen, hvilka göra ett egendomligt intryck. Sålunda vill man på sid. 6 utsträcka allmän åklagares rätt att väcka åtal i sådant syfte äfven beträffande åldern mellan 12 och 15 år, och motiverar det med flickors bristande andliga utveckling på detta åldersstadium. Emellertid borde här kunna tillämpas samma betraktelsesätt, som beträffande äfven de yngre tidigare varit rådande, nämligen att deras lagliga målsman eger pröfva saken. Det är klart att flickor mellan 12 och 15 år icke själfva böra tillmätas rätt att bestämma om åtals väckande utan deras målsmans bifall. Om flickor äro äldre eller yngre, inverkar det icke det ringaste på deras föräldrars eller målsmäns förmåga att bedöma, huruvida de pröfva skäligt att väcka åtal eller icke. Utaf fröken Gripenberg anfördes såsom ett skäl, hvarför åtalsrätten skulle utsträckas, att därigenom något slags ökadt skydd för öfriga flickor i samma ålder skulle åvägabringas. Det frågas nu billigt, om verkligen en flicka, som varit utsatt för öfvervåld, ovillkorligen yttermera skall måsta offra sig för det s. k. allmänna bästa genom att prisgifvas beträffande denna sak vid offentlig domstol. Det synes mig vara att yttermera skärpa den olycka, för hvilken den ifrågavarande individen blifvit utsatt.

Så finnes här någonting, som jag har svårt att riktigt förstå, såsom ingående i motiveringen till denna petition. Vi beslöto vid senaste landtdag att höja giftermålsåldern från 15 till 17 år. Nu säges i andra stycket på 5:te sidan, att straffet skulle uteblifva, ifall äktenskap ingås. Låtom oss nu antaga, att en flicka mellan 15 och 16 år blifvit lägrad. Däraf skulle följa åtal och straff, men om parterna

ingå giftermål, skulle straffet uteblifva. Emellertid har landtdagen petitionerat, att giftermål vid den åldern icke skall få ingås. Här föreligger således en påtaglig inkonsekvens, om man nämligen icke antager att i alla sådana fall en nödvändig dispensansökan skall ingifvas och äfven beviljas. Då blir saken ännu konstigare. Det synes sålunda, som om betänkandet skulle lida af många väsentliga brister i tankegången, hvilka brister just föranledas däraf, att man försökt förlika två saker, som icke låta sig förlikas, en sväfvande allmän välvilja och juridisk tankeskärpa. Jag skulle under sådant förhållande vilja hålla för nödvändigt, att betänkandet i hvarje fall borde återremitteras för ommotivering och skulle jag för öfrigt närmast ansluta mig till första reservationen.

Ed. Cederberg: Jag är för min del med om att skänka petitionen erkännande och anser att utskottet öfverhufvud tämligen förtjänstfullt har behandlat saken. I en del punkter tror jag dock att utskottet har i sin reformifver gått alltför långt. I gällande lag stadgas att för lägersmål med kvinna, som fyllt femton men ej 17 år och förut icke blifvit lägrad, följer som straff fängelse högst tre månader eller böter, ej öfverstigande 300 mark. Om jag rätt fattat utskottsbetänkandet, så skulle utskottet önska en sådan ändring i detta stadgande, att straffet skulle höjas till urbota straff för hvarje fall och att sådant straff skulle följa på gärningen, äfven om kvinnan förut blifvit lägrad. Till denna uppfattning kommer jag af särskilda uttalanden, som finnas på sidd. 2 och 5 i utskottsbetänkandet. Då utskottet i denna del önskat åstadkomma en förändring i de gällande bestämmelserna, tror jag att utskottet gått alldeles för långt. Jag tror, att det icke ens för det fall, att kvinnan icke förut blifvit lägrad, vore skäl att utsätta urbota straff, det vill säga obligatoriskt urbota straff, men allra minst kan jag finna det vara skäligt, att utsätta sådant straff för det fall, att kvinnan förut blifvit lägrad. Saken borde ju vara tämligen uppenbar, utan att man behöfver ingå på att framdraga exempel. Jag är för den skull i hufvudsak ense om uttalandet i första reservationen och tror, att hr Stigzelius föreslog den förändring i motiveringen, som jag för min del hälst hade sett att skulle kommit till stånd, och vill jag för den skull ansluta mig till hr Stigzelius' förslag.

Ed. Hultin: Koska olen allekirjoittanut yhden niistä anomusehdotuksista, jotka ovat antaneet aihetta esilläolevaan valiokunnanmietintöön, tahdon ilmoittaa, että yleensä olen tyytyväinen niihin tuloksiin, joihin valiokunta on tullut. Kuitenkin mielestäni valiokunnan ehdotus kaipaa täydennystä siinä kohdin, että kyseessä olevaan Rikoslain 20 luvun 7 §:ään olisi lisättävä määräys, että myöskin rikoksen yritys on rangaistava. Valiokunta on mielestäni aivan

liika köykäisellä tavalla torjunut sen ehdotuksen, joka tästä on valiokunnassa tehty. Rikoslain 25 luvussa on samanlaatuisia rikoksia koskeviin pykäliin lisätty samanlainen määräys »yrityksestä», ja tosi-elämästä tiedämme varsin lukuisia semmoisia tapauksia, jolloinka alaikäiset tytöt ovat aivan viime tingassa hädin tuskin pelastuneet joutumasta raiskaajan uhriksi. Olisiko nyt todellakin odotettava, että tällaiset henkilöt onnistuisivat katalissa aikeissaan, ennenkuin heidät saatetaan edesvastuuseen ja ennenkuin tehdään loppu tämmöisestä pyydystyksestä. Säätäähän laki edesvastuun sille, joka yrittää polttaa esim. heinäsuovan tahi olkisuovan, joskin hän tulisi estetyksi. Ja kyseessä olevissa tapauksissa nyt kuitenkin kiellettäisiin tämä, vaikka yritys tässä on tarkoittanut turmella nuoren olennon sekä henkisesti että ruumiillisesti. Minä tässä suhteessa kannatan toista vastalausetta ja myöskin siinä suhteessa, että yleisen syyttäjän asia olisi nostaa syytös tämmöisistä rikoksista. On jo toistettu, että tytön itsensä vuoksi ei tätä olisi sallittava, ja on sanottu, että onhan tytöllä laillinen holhooja, joka voi nostaa kanteen hänen puolestansa. Mutta tiedetään sangen lukuisia semmoisiakin tapauksia, jolloinka laillinen holhooja, jos semmoista on ollut, on ottanut rahaa tuon teon sovitukseksi. Tämä määräys on nykyisessä laissa, niinkuin on sanottu, juuri tyttöjen suojelemiseksi, mutta voi epäillä, eikö ole ajateltu myöskin jotakin toista, ainakin semmoisiakin tapauksia on sattunut, jolloinka tämmöistä oikeudenkäyntiä on pidetty salassa, ei suinkaan tytön vuoksi, jonka nimi kyllä jo sitä ennen on ollut tunnettu, vaan, kuten näyttää, varsinaisen syyllisen vuoksi.

Täällä äskeinen puhuja huomautti sitä epäjohdonmukaisuutta, joka syntyisi siitä, että edellisillä valtiopäivillä päätettiin korottaa naisen naimaikä 17 vuoteen ja nyt tässä tulisi kysymykseen semmoisia tapauksia, jolloin olisi suotavaa, että hän pääsisi naimisiin sitä ennen. Mutta muistakaamme, että kun korotettiin naisen naimaikä, jätettiin mahdollisuus tällaiseen poikkeukseen ja ajateltiin juuri tällaisia tapauksia. Minä nyt uskallan toivoa, että eduskunta ei tule kannattamaan sitä käsitystä, joka ilmestyy ensimäisessä vastalauseessa, jossa asetutaan sille kannalle, että rahasakolla voitaisiin hyvittää tällaisia rikoksia. Tässä vastalauseessa tätä käsitystä muun muassa perustellaan sillä, että muka voi olla kysymyksessä »15 vuotta täyttänyt nainen, joka on ammattihaureilija». Minusta tämä lausunto on sangen säälimätön, sillä jos hiukankaan ajattelee, minkälaiset olosuhteet ovat saattaneet tuon tytön tällaiseen onnettomaan tilaan, niin täytynee tunnustaa, että hän on enemmän uhri kuin itse syyntakeinen tällaiseen onnettomuuteen, ja että, jos hän kerran on juotunut onnettomuuteen, niin ei häntä toisella kertaa, kun häntä tällainen onnettomuus kohtaa, pitäisi rangaista vähentämällä lain suojaa.

Minä senvuoksi puolestani pyydän, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan mietinnön niillä lisäyksillä ja muutoksilla, jotka löytyvät toisessa vastalauseessa.

Ed. Tulikoura: Nuorten henkilöiden suojelusrajan määräjänä tulisi ennemmin olla ruumiin kehitys kuin ikä. Mutta koska tällaista määräystä laissa olisi mahdoton käytännössä sovelluttaa, niin on näin ollen ainoana määrääjänä pidettävä ikärajaa. Mutta toiset henkilöt ovat ruumiillisesti paljon kehittyneempiä kuin toiset samanikäiset. Tästä voi johtua, että nainen ruumiillisesti paremmin kehittyneenä ja, kuten ensimäisessä vastalauseessa sanotaan, ehkä ammattihaureilijana viettelisi ikärajaltaan itseään kylläkin korkeammalla olevan, mutta kuitenkin ruumiillisessa kehityksessä vielä heikomman miespuolisen nuorukaisen, ja näin ollen tuo vietelty tulisi rikolliseksi ja niin törkeän rikoksen tehneeksi, että sitä ei voitaisi suorittaa muulla kuin vankeusrangaistuksella. Tällaisten tapausten varalta minusta tässä, jos missään, olisi oikeudelle annettava suuri valta arvostella rikoksen laatu ja sen mukaan määrätä rangaistus. Eihän ole oikeusperiaatteen mukaista, että rangaistus tulee suurempi kuin rikos, ja oikeastaan vielä sille, jolle sitä ei voisi moraalisesti katsoa tulevaksi.

Näitä näkökohtia silmällä pitäen yhdyn ed. Sarasteen ehdotukseen, että asia lähetettäisiin takaisin valiokuntaan muodosteltavaksi ensimäisessä vastalauseessa mainittuun suuntaan.

Ed. Hedvig Gebhard: Anomuksentekijäin täytyy tunnustaa, että tämä mietintö antaa paljon parannuksia tällä alalla. Se antaa paljon, mutta se ei anna tarpeeksi. Ja kumminkin siihen on liitetty vastalause, joka on vielä niukempi, vaan joka nyt on saanut monta kannattajaa eduskunnassa. Tämän vastalauseen mukaan voisi siis kolmenkin markan sakolla hyvittää tällaista siveellisyysrikosta, joka on tehty lasta kohtaan. Kuitataan vain rahalla! Eikö tässä nähdä jälkiä siitä hämmingistä, minkä prostitutsioonijärjestelmä on jättänyt ihmisten käsitykseen? Jos tämä vastalause sakkomääräyksineen tulisi hyväksytyksi, niin me jäisimme vastedeskin siihen ihmisarvoa ja varsinkin kaikkia naisia alentavaan olotilaan, että esim. sitä, joka osottaa ilmeistä julmuutta eläintä kohtaan, rangaistaan korkeintaan kolmen kuukauden vankeudella tai korkeintaan 500 markan sakolla, mutta sille, joka tekee siveellisyysrikoksen lasta kohtaan, hänelle on säädetty tosin sama vankeusrangaistus, mutta korkeintaan 300 markan sakko. Ja tällaista vastalauseen tekijät ehdottavat eduskunnalle, jossa on naisia mukana!

Puolustaakseen sakkomääräyksiä tuovat vastalauseen tekijät esille pari esimerkkiä, joille minä puolestani en voi antaa minkäänlaista merkitystä. Jos otaksutaan, että näistä esimerkeistä ensimäinen

toteutuu, että siis tyttö, joka on ammattihaureilija, viettelee nuorukaisen, jolloin — kuten sanotaan vastalauseessa — tyttö »moraalisesti on varsinaisen rikoksen tekijä», jos nyt näin tapahtuu, niin tällaisen tytönkin epäilemättä pitäisi olla rikoslain alainen, eli oikeammin, sillä hänhän on lapsi, hän on hetimiten lähetettävä kasvatuslaitokseen. Se ei ollenkaan muuta rikoksen laatua mitä tuohon nuorukaiseen tulee. Molemmat saavat rangaistuksensa.

Ja toinen esimerkki sitten, joka esiintuo sen aivan teoreettisen mahdollisuuden, että siveellisyysrikos tapahtuisi juuri muutamia tunteja ennen kuin tyttö täyttää määrätyn suojelusijän. Vastalauseen laatijat katsovat, että olisi väärin, jollei rikoksentekijä silloin saisi sakolla sovittaa rikostaan, minkä hän sitä vastoin saisi tehdä, jos rikos olisi tapahtunut muutamia tunteja myöhemmin. Niin, ikäraja on jossakin kohden pantava, ja enemmän tai vähemmän mielivaltainen ikäraja on pantava monessa muussakin elämäntapauksessa. Mutta päinvastoin kuin vastalauseentekijät katson, että muutaman tunnin ero rikoksen tekemisen ajassa ei suinkaan ollenkaan muuta rikoksen laatua. Eikö nimittäin tällaisessa tapauksessa aivan yhtä hyvällä ja suuremmallakin syyllä voisi ajatella sitä vääryyttä, mikä olisi syntynyt, jos siveellisyysrikos olisi tapahtunut muutamia tunteja m y ö h e m m i n, muutamia tunteja sen jälkeen kuin tyttö on täyttänyt määrätyn suojelusijän, jolloin rikoksentekijä olisi päässyt vähemmällä rangaistuksella. Se olisi minusta aivan yhtä väärin.

Valiokunta mietinnössään huomauttaa, että periaatteellisesti sakkorangaistus on hylättävä sentähden, että se ei kohtaa rikollisia yhtäläisesti. Mutta minun mielestäni löytyy toinenkin syy, joka puhuu tätä sakkorangaistusta vastaan tässä tapauksessa. Mikäli olen ymmärtänyt ja voinut seurata mukana, on uudemmassa rikoslainsäädännössä huomattavissa selvä pyrkimys siihen, että rangaistus on oleva sitä laatua, ettei sitä voi käsittää jonkunmoisena hyvityksenä, jonka yhteiskunta vaatii rikoksentekijältä. Rangaistukseen on päinvastoin liitettävä k a s v a t u s o p i l l i n e n t a r k o i t u s. Tätä vaatii sekä rikoksentekijän oma etu että myös välttämättömyys suojella yhteiskuntaa samanlaisilta rikoksilta vastaisuudessa. Jos nyt näin on asian laita, niin onko se todellakin rikoksentekijän parannukseksi, ja onko yhteiskunnan turvaksi, että tällaisia törkeitä siveellisyysrikoksia lapsia vastaan saa sovittaa markoilla ja penneillä? Suurissa kulttuurimaissa ainakaan ei tätä enää sallita. Olisin sentähden toivonut, ettei tämä ensimmäinen vastalause olisi eduskunnassa voittanut ainoatakaan kannattajaa.

Mutta valiokunnanmietintö ei sekään, niin suuri edistysaskel kun siinä tarjotaankin, voi tyydyttää anomuksentekijöitä. Sentähden onkin toisessa vastalauseessa esiintuotu ehdotus, että yleinen syyttäjä saisi syyteoikeuden myös siveellisyysrikoksiin, jotka ovat

kohdanneet tyttöjä yli 15, mutta alle 17 ikävuoden. Nyt on eduskunta, niinkuin vapaaherra von Alfthan tässä juuri muistutti, äskettäin kohottanut naisen naimaijän 17 vuodeksi, tarkoittaen sillä suojella yhteiskuntaa ja yksilöitä liian aikaisten avioliittojen seurauksista. Minun mielestäni olisi johdonmukaista jokin aivan muu kuin mitä vapaaherra von Alfthan täällä tarkoitti. Johdonmukaista tuon eduskuntapäätöksen kanssa olisi tässä tapauksessa tarjota 17 vuotta nuoremmille tytöille kaikki se suojelus, minkä yhteiskunta lainsäädännön kautta voi heille antaa. Jos sitävastoin yleisen syyttäjän syyteoikeus heihin nähden supistetaan 15 vuoteen, kuten mietinnössä ehdotetaan, niin mielestäni sillä välillisesti tunnustetaan, että näiden nuorten tyttöjen kohtalo siveellisessä suhteessa ei olekaan yhteiskunnan mielestä niin tärkeä asia. Ja onhan aina silloin semmoisia, jotka ymmärtävät vetää johtopäätöksiä tästä välinpitämättömyydestä ja käyttää hyväkseen tätä lain puutteellisuutta.

Tahdotaan aivan liian usein unohtaa, että täällä todellakin on kysymys l a p s i s t a, 15 ja 16 vuoden vanhoista lapsista. En voi nimittäin muuta kuin katsoa, että se, joka ei vielä ole täyttänyt 17 vuotta, useimmissa tapauksissa todellakin on lapsi. Kun valiokunta puolustaa ehdotustaan, että syyteoikeus olisi ulotettava 15 vuoteen, niin se mainitsee, että siveellisyysrikos kumminkin useimmiten tulee julkisesti tunnetuksi. Mutta eikö tämä väite aivan yhtähyvin pidä paikkaansa, kun tyttö on 15 ½ vuotta, kuin silloinkin kun hän on 14 ½ vuotta? Niin, se pitää paikkansa myöskin silloin, kun tyttö on 16 tai vaikkapa 16 ½ vuotta.

Ja pitääkö nyt todellakin se valiokunnan väite paikkansa, että yli 15 vuotta vanhojen tyttöjen »oma etu» vaatii jätettäväksi heidän laillisten edusmiestensä ratkaistavaksi, onko asiasta tehtävä syyte vaiko ei? Täytyy epäillä että näin on, kun on tiedossa, niinkuin ed. Hultin varemmin mainitsi, enemmän kuin yksi tapaus, jolloin vanhemmat rahalla sallivat rikoksentekijän ostaa itsensä vapaaksi syytteestä? Muuten näillä samoilla sanoilla puolustettiin ainoastaan 4 vuotta sitten, silloisen lakivaliokunnan mietinnössä, yli 12 vuotta vanhojen tyttöjen »omaa etua», ja nyt 4 vuotta myöhemmin me näemme, että se kanta on hyljätty.

Kannatan toista vastalausetta myöskin sen toisessa vaatimuksessa ja teen sen sitä suuremmalla syyllä, kun useassa uudemmassa ulkomaalaisessa lainsäädännössä haureellinen teko lasta vastaan, siis yrityskin, rangaistaan samalla tavalla kuin se siveellisyysrikos, mistä nyt varsinaisesti on kysymys. Saksassa on tämä asian laita kaikkiin suojelusijässä oleviin tyttöihin nähden. Norjan uudessa rikoslaissa samaten — on huomioon otettava että siellä on suojeluikä kumminkin niin korkea kuin 16 vuotta! Sveitsin uudessa rikoslainehdotuksessa vuodelta 1903 ehdotetaan ylimmäksi ikärajaksi tässäkin tapauksessa niin korkea ikä kuin 17 vuotta.

Jos yhteiskunta jo periaatteellisesti jättää asettumatta vääryyttä kärsineen puolelle tässä asiassa, niin tämän laiminlyömisen kautta juurtuu vähitellen se käsitys kansaan, että tällaiset siveellisyysrikokset eivät olekaan niin arveluttavia, niin vaarallisia. Siihen en koskaan tahtoisi myötävaikuttaa, enkä usko, että eduskunnan muutkaan naisedustajat sitä tekevät. Kannatan siis toista vastalausetta kokonaisuudessaan.

Ed. Anni Huotari: Minä pyydän vastustaa edustaja Sarasteen tekemää ehdotusta, että tämä asia lykättäisiin takaisin lakivaliokuntaan ja että sakkomääräys siihen otettaisiin. Ihmettelen muuten näiden herrain kantaa sakkomääräyksen suhteen, joskaan ei voi ihmetellä sitä suuresti, sillä heillä ei ole huolta ja pelkoa siitä, että hedän lapsiansa joku ilkimys tulee repimään. Heillä on varaa palkata monenlaisia hoitajia lapsilleen, joten näiden ei tarvitse kulkea ilman hoitajia katuja pitkin niinkuin meidän lapsemme saavat tehdä. Heidän ei tarvitse olla sydän kylmänä laskiessaan lapsensa ulos ja ajatella millainen roikale milloinkin tulee niitä repimään. Jos he olisivat samassa tilassa kuin me, niin eivät he sakkomääräyksiä voisi puolustaa. Vastustan sentähden että muutaman markan sakolla voi päästä vapaaksi siksi törkeästä rikoksesta kuin alaikäistä kohtaan tehdystä raiskausyrityksestä. Sentähden pyydän, että eduskuta hyväksyisi lakivaliokunnan mietinnön.

Ed. Schybergson: Fru Gebhard har med en ton, som om hon icke skulle vilja veta af någon motsägelse, uttalat sitt missbilligande af dem i denna kammare, som vedervågat att förena sig om den första reservationen. Hon har gått så långt, att hon gjort det på samtliga härvarande kvinnliga representanters vägnar. Det är den gamla frågan, som ju fru Gebhard specielt egnat sig åt, att dela denna kammare i två motsatta hälfter, den kvinnliga och manliga. Oaktadt det grymma hotet vedervågar emellertid också jag att med min röst förena mig om den första reservationen. Jag gör det därför, att jag har det förtroende till våra domstolar, att de inom den latitud, som lagen enligt denna reservation skulle lämna, förstå att tillämpa frihetsstraff, där sådant är påkalladt, medan de dock skulle hafva möjlighet att, där frihetsstraff vore för strängt, ådöma böten. När man har skridit till att minska de antal grupper, i hvilka dessa slag af förbrytelser enligt nuvarande lag äro delade, så får man finna sig i att latituden blir större. Det kan man icke undgå, om man icke vill att domaren skall döma orätt, hvilket han ovillkorligen, under förutsättning att utskottsbetänkandet blefve lag, komme att göra i de fall som framhållits af hrr Stigzelius och Cederberg. Men jag går längre än så. Jag vågar, på samma gång jag förenar mig om reservationen n:o 1, icke allenast icke vara ense om reservationen n:o 2,

utan yrka på bibehållandet af tolfårs åldern såsom den, hvilken vore bestämmande i fråga om allmän åklagares rätt att i dessa saker taga sig talan utan målsmans begifvande.

Det var ganska märkligt att höra den första talarinnan i afton dela människorna i sådana öfverklass-människor, för hvilka ett skyltande i rättegångsreferaten kunde vara ovälkommet, och sådana simpla, vanliga människor, för hvilka detta skulle betyda ingenting alls. För min del håller jag före att äfven den unga flickan af underklass, om hon hör till ett godt hem, skall känna sig ohyggligt förfördelad, om hon mot sin vilja skall få se sin förseelse eller rättare den andres förseelse med alla detaljer utmålad i tidningsprässen. Man måste tänka på dessa stackars offer mera än petitionärerna i detta fall i sin heliga ifver det gjort. Och jag ber att fästa denna samma talarinnas uppmärksamhet vid, att hon troligen dock gjorde sig skyldig till ett misstag, då hon sade, att allmän åklagare icke får taga sig talan i dessa saker utan angifvelse från målsmans sida. Det är för ingen del fallet. Angifvelserna kunna mycket väl också enligt nu gällande lag utgå från dem, som särskildt intressera sig för att fästa allmänna åklagarens uppmärksamhet vid dessa saker, och jag har anledning att tro, att i detta afseende ett mycket stort intresse under den närmaste tiden kommer att utvecklas. Man behöfver således alls icke hysa några farhågor för att icke angifvelser på detta område hos allmän åklagare skola göras. Men allmänna åklagaren bör då vända sig till målsmannen och fråga honom, om han medger åtalets väckande. Kanske är det malplacerad finkänslighet såsom fröken Gripenberg så vackert uttrycker sig i sin reservation, men min rättskänsla säger, att den unga flickan icke mot sin vilja bör utsättas för denna ytterligare skam, allraminst om hon är den oskyldiga parten. Det är därför jag icke i detta afseende kan gå damernas ärende, så gärna jag också eljes gör det, utan måste uttala mig emot lagutskottets betänkande i denna del.

Jemte det jag förenar mig om reservationen n:o 1, ville jag därtill foga, att utskottets uttalande beträffande den ålder, som vore bestämmande för åklagarens rätt att ingripa, borde utgå och åldersgränsen förblifva oförändrad.

Ed. W e i j o l a : Mitä tässä edelliset miespuhujat ovat lausuneet siitä näkökannasta, että 15 vuoden ikäinen tyttö myös viettelisi miehiä tällaisiin rikoksiin, en voi olla ollenkaan sitä mielipidettä. Voipi olla joku sellainen tapaus, mutta tämä ei voi olla mikään yleisempi ilmiö eikä se sen takia saisi tulla kysymykseenkään tässä lainlaadinnassa eikä voisi antaa ollenkaan aihetta siihen, että tämä asia palautettaisiin jälleen lakivaliokuntaan. Muuten toivoisin, että ne mieshenkilöt, jotka eivät ole mitään lausuneet, olisivat kovemman rangaistuksen puolella, mikä esiintyy valiokunnan mie-

tinnössä, mutta siitä en tahdo tällä kertaa mitään sanoa. Toivoisin vaan, että tämä lykättäsiin suureen valiokuntaan.

Ed. Ängeslevä: Tuntunee sivistyneen kansan keskuudessa säälimättömältä, että laaditaan ankaria lakeja, mutta me elämme kuitenkin sellaisessa ajassa, että lain ankaruus on tarpeen. Me olemme tekemisessä rikoksen kanssa, joka on suurimpia rikoksia, mitä kristikunnan keskuudessa saattaa tapahtua, ja senvuoksi eivät mitkään rangaistukset ole liian ankaria tällaisesta rikoksesta. Täällä on puhuttu, että yritys ei olisi rangaistava. Mutta yritys on rikos, se on rikos siihen määrään, että se on ensimäinen, joka surmaa nuoren naisen siveellisen elämän. Yrittäjä voi vietellä useampiakin ja jättää sitte nuoren naisen likaisiin ajatuksiin ja mielikuviin. Ne mielikuvitukset saastuttavat yhä enemmän ja enemmän hänen sielunsa ja hän joutuu helpommin alttiiksi pienemmillekin viettelyksille, jotka häntä kohtaavat.

Minä ehdottomasti pysyn toisen vastalauseen kannalla ja toivoisin, että toinen vastalause hyväksyttäisiin.

Ed. v. Troil: Äfven jag dristar mig att i denna fråga ansluta mig till hrr Stigzelius och Cederberg. Tillika kan jag icke underlåta att uttala min tacksamhet för det stora erkännande, som hr Schybergson här har gifvit domaren i vårt land, då han ansett, att man med fullt förtroende kan åt domaren öfverlämna den stora pröfningsrätt, som honom enligt nu gällande lag tillkommer, och som skulle tillkomma honom, om åsikterna i första reservationen blefve af landtdagen omfattade. Särskilda af de ärade talarinnorna hafva såsom stöd för deras åsikt angående åtalsrätten, och såsom bevis för det haltande i utskottsbetänkandet, bl. a. framhållit, att praxis nu är sådan, åtminstone vid en del domstolar, att brott af den art, hvarom i 7 §: 20 kap. stadgas, vid domstolarna handläggas inför slutna dörrar, Och det har tillika antydts, att denna praxis skulle vara vidtagen med hänsyn till den brottslige. Såsom själf domare och då jag själf mången gång tillgripit denna åtgärd, att handlägga sådana mål inför slutna dörrar, kan jag försäkra talarinnorna, att detta icke skett af hänsyn till den brottslige, utan tvärtom med hänsyn till just offret för denna förbrytelse; och jag kan tillika försäkra, att samma uppfattning öfverallt hos hvarje domare gjort sig gällande, då han ansett det vara nödigt,att skrida till en sådan åtgärd.

Ed. Helenius-Seppälä: Täällä on toista vastalausetta puolustettu niin hyvillä syillä, että niihin ei enää tarvitse mitään lisätä. Pyytäisin sen vuoksi lyhyesti vain kannattaa toista vastalausetta. — Samalla kuitenkin rohkenisin tällä kertaa hiukan toimittaa edustaja Huoposen virkaa ja kunnioittavimmin pyytää, että tätä keskustelua ei enää kovin pitkälle jatkettaisi, koska mitään

uusia äänestyksen tulokseen vaikuttavia näkökohtia tuskin enää tulee esille.

Ed. P ö y s t i: Tahdon vaan lyhyesti ilmoittaa kantani ja mainita, että myöskin olen aivan kokonaan toisen vastalauseen kannalla. Jos ajattelee todellakin, minkälaisissa oloissa ovat köyhät kasvavat tyttörukat meidän maassamme, täytyy myöntää, että se mitä toinen vastalause tarkoittaa ja mitä puheenaolevassa asiassa ed. Gripenberg toi esiin, on aivan täyttä totta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty neljä eri muutosehdotusta. Ensinnäkin on ed. Saraste, ed. von Alfthanin ja Tulikouran kannattamana ehdottanut, että mietintö palautettaisiin takaisin lakivaliokuntaan, jotta ne näkökohdat, jotka ovat esitetyt ensimäisessä vastalauseessa, tulisivat mietinnön perusteluissa huomioon otetuiksi. Tulen nimittämään tätä ed. S a r a s t e e n ehdotukseksi. Toiseksi on ed. Gripenberg useampien kannattamana puolustanut valiokunnan mietintöön liitettyä toista vastalausetta; tulen nimittämään tätä ehdotusta t o i s e k s i v a s t a l a u s e e k s i. Kolmanneksi on ed. Stigzelius, joka myöskin on saanut kannatusta, ehdottanut että eduskunta päättäisi valiokunnan perusteluista 4 sivulla poistaa lauseen, joka alkaa sanoilla »Valiokunnan enemmistö» ja päättyy sanoihin »olisi kokonaan poistettava». Neljänneksi on ed. Schybergson paitsi että hän on yhtynyt ed. Sarasteen ehdotukseen, myöskin ehdottanut mietintöä muutettavaksi siihen suuntaan, että virallinen syyttäjä saisi viran puolesta nostaa syytettä ainoastaan 12 vuotta nuorempia tyttöjä vastaan tehdystä siveellisyysrikoksesta, t. s. että lainsäädäntö tässä kohden jäisi sille kannalle, millä se nykyään on. Tätä ehdotusta kuitenkaan ei ole kannatettu, joten se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Ehdottaisin äänestyksen toimitettavaksi seuraavassa järjestyksessä: Koska edustajain Sarasteen ja Stigzeliuksen ehdotukset ovat vastakkaisia, tulisi niiden välillä ensin äänestettäväksi kumpiko hyväksytään, ja sitte voittava ehdotus asetettavaksi vastaehdotukseksi mietintöä vastaan. Sen jälkeen olisi erikseen äänestettävä mietinnön ja toisen vastalauseen välillä.

Äänestyssuunnitelma hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Sarasteen tekemän ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Stigzeliuksen ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 67 jaa- ja 97 ei- ääntä, joten ed. Stig-

zeliuksen ehdotus on hyväksytty vastaehdotukseksi mietintöä vastaan.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Stigzeliuksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 136 jaa- ja 45 ei-ääntä, joten valiokunnan mietintö on tässä kohden hyväksytty.

3) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on toisen vastalauseen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 145 jaa- ja 43 ei-ääntä, joten valiokunnan mietintö on tässäkin kohden ja samalla myös kokonaisuudessaan hyväksytty.

6) Pankkivaltuusmiesten ja tilintarkastajain vaali.

Esitetään Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3, koskeva Pankkivaltuusmiesten ja Pankin tilintarkastajain vaalia.

Mietintö hyväksytään keskustelutta.

7) Työsuunnitelma.

Esitetään Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysistuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä.

1 § hyväksytään keskustelutta. Samoin järjestänsä 2 ja 3 § ynnä 4 §:stä alkulause sekä Perustuslakivaliokuntaa ja Valtiovarainvaliokuntaa koskevat osat.

Lakivaliokuntaa koskevan kohdan johdosta lausuu

Ed. K. Hämäläinen: Tässä on lakivaliokunta jättänyt toiseen luokkaan erään asian, joka minun mielestäni on siksi tärkeä, että sen olisi pitänyt saada näillä valtiopäivillä käsiteltäväksi ja sen vuoksi työsuunnitelman ensimäiseen luokkaan. On nimittäin selvää — ja se on valiokunnissakin käsitetty tätä työsuunnitelmaa laadittaessa —, ettei tällä istuntokaudella ennätetä ottaa esille niitä asioita, jotka jäävät toiseen luokkaan. Minä tarkoitan ed. Siveniuksen y. m. allekirjoittamaa anomusehdotusta rautatieläisten oikeudellisen aseman parantamisesta eli komitean asettamisesta valmistamaan ehdotusta muutokseksi rautateiden hallinnosta annetun asetuksen 24 ja 25 §:ään. Tämä anomusehdotus oli lakivaliokunnassa esillä jo edellisellä istuntokaudella, ja silloin se arvan kautta pääsi ensimäiseen luokkaan. Sosialidemokraattisen ryhmän edustajat ehdottivat sitä nytkin ensimäiseen luokkaan, mutta asia tuli valiokunnassa arvalla ratkaistavaksi ja arpa ratkaisi niin, että se jäi toiseen luokkaan. Kyseessä oleva asia on kuitenkin erittäin tärkeä, eikä valiokunnassa

niiden muutamien porvarillisiin puolueisiin kuuluvien maalaisedustajain puolelta, jotka toisten samoihin puolueisiin kuuluvien edustajain kanssa äänestivät asian ensimäiseen luokkaan asettamista vastaan, tuotu esiin muita perusteluita kuin viittailuja siihen, että tämä muka olisi sellainen »kaupunkilaisasia», ettei sitä sovi ottaa esille. Tämä peruste on nyt kumminkin sellainen, että sen pätemättömyys ilman muuta on selvä. Ehdotan siis tähän työsuunnitelmaan sellaista muutosta, että tämä ed. Siveniuksen y. m. anomus asetettaisiin ensimäiseen luokkaan. Kun kuitenkin useimmat ensimäiseen luokkaan kuuluvista asioista ovat jo edellisellä istuntokaudella suuressa määrin valmisteltuja, niin en tahdo esittää sanottua anomusta ensimmäisten joukkoon, vaan tahtoisin sen tulevan II:ksi tässä ensimäisessä luokassa.

Ed. Sivenius: Jokainen kyllä myöntää sen tosiseikan, että oikeutta pitäisi saada kaikille kansalaisille, ja kun tulee kysymys oikeuden hankkimisesta vääryyttä kärsineille, niin nousee jokaisen myötätunto sitä puolustamaan. Kuitenkin, jos nyt hyväksyttäisiin työsuunnitelma ilman että tätä kyseessä olevaa asiaa muutettaisiin ensimäisen luokan asiaksi, tulisi toistakymmentä tuhatta henkeä käsittävä rautatieläisjoukko yhä edelleen tietämättömiksi ajoiksi jäämään ilman oikeutta. Sillä ilman sitä he todellisuudessa kuitenkin ovat nykyään, jolloin kurinpito-ohjesääntö rautatiellä on sellainen kuin tiedetään sen olevan, ja jota juuri tässä anomuksessa koetetaan saada siedettävämmälle kannalle. Kun tiedetään, että tavallinen rikoslaki ensinnä rankaisee rautatienpalvelijaa, niin tiedetään samalla, että toinen tuomio kohtaa häntä virasta erottamisella, ja kun tuo on kaikki tapahtunut, niin tulee kolmas tuomio eläkelaitoksen puolelta, joka siirtää hänet eläkkeettömäksi. Näin ollen rautatiemies hairahduksen tehtyään, vaikkapa vähemmänkin, tulee kolmen tuomion alaiseksi. Jos eduskunta yhä edelleen tahtoo pidättää sen laitoksen, etenkin sen palvelijakunnan semmoisessa asemassa, niin minä en todellakaan tiedä millä tavalla ja millä sanoilla voitaisiin meidän maamme yksikamarisesta eduskunnasta puhua. Minä pitemmittä puheitta pyydän saada kannattaa ed. Hämäläisen tekemää ehdotusta tämän kysymyksessä olevan asian siirtämisestä II:ksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy Puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Hämäläisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 88 jaa- ja 90 ei-ääntä. Lakivaliokunnan työsuunnitelman 2 osastossa oleva ed. Siveniuksen y. m. anomus-

ehdotus N:o 192, komitean asettamisesta valmistamaan ehdotusta muutoksiksi rautateiden hallinnosta annetun asetuksen 24 ja 25 §:ään, siirretään siis mainitun valiokunnan työsuunnitelman 1 osastoon yhdenneksitoista asiaksi, minkä johdosta kummankin osaston loppupuolella lueteltujen asianjärjestyskirjaimet muutetaan niinkuin tämä siirto vaatii.

Talousvaliokuntaa koskevan kohdan johdosta lausuu

Ed. Gylling: Eduskunta on ennen päättänyt lähettää talousvaliokuntaan ed. Tannerin y. m. anom. ehd. n:o 193 valtion omistaman maaomaisuuden säilyttämisestä valtion hallussa ja eräiden yhtiöiden ja yksityisten velvoittamisesta laissa tarkemmin määrättävillä ehdoilla valtiolle luovuttamaan omistamansa metsä- ja viljelysmaat. Tätä asiaa ei kuitenkaan ole otettu talousvaliokunnan työsuunnitelmaan, koska tuo suunnitelma jo oli tehty, kun tämä asia talousvaliokuntaan siirrettiin. Kuitenkin pitäisin luonnollisena, että se siihen otettaisiin toisena asiana käsiteltäväksi, nim. armollisen esityksen n:o 2 jälkeen. Pyydän senvuoksi, että mainitsemani anomusehdotus siirrettäisiin toiselle sijalle talousvaliokunnan työjärjestykseen.

Ed. Anton Huotari: Minä pyydän kannattaa ed. Gyllingin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiesneuvoston ehdottamaan työsuunnitelmaan mikäli se koskee talousvaliokuntaan lähetettyjä asioita, on ed. Gylling, ed. Huotarin kannattamana, ehdottanut tehtäväksi sen muutoksen, että ed. Tannerin y. m. anomusehdotus n:o 193, joka nyt on maatalousvaliokunnan asioiden joukossa d) kirjaimen kohdalla ja jonka eduskunta jo aikaisemmin on päättänyt jättää talousvaliokunnan valmisteltavaksi, siirrettäisiin talousvaliokunnan työsuunnitelmaan sen toiseksi asiaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy Puhemiesneuvoston ehdotuksen tässä kohden, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Gyllingin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Työsuunnitelman Talousvaliokuntaa koskeva osa on siis hyväksytty Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisena.

Pankkivaliokuntaa koskeva kohta hyväksytään keskustelutta, samoin Laki- ja talousvaliokuntaa koskeva kohta.

Sivistysvaliokuntaa koskevan kohdan johdosta lausuu

Ed. Raunio: Minulla ei ollut tilaisuutta seurata sivistysvaliokunnan työtä silloin, kun tätä työsuunnitelmaa tehtiin. Eräs hyvin tärkeä kysymys, joka on ollut esillä useilla valtiopäivillä, jo ensimäisilläkin, nim. kotien perustamisesta turvattomille lapsille ja heidän äideilleen, on sivistysvaliokunnan työjärjestyksessä jätetty viimeisten asioiden joukkoon. Asia on kuitenkin niin tärkeä, että se sietäisi tulla ainakin alotteen alaiseksi valiokunnassa. Varsinkin kun tämä näin tärkeä asia on jo kaksilla edellisillä valtiopäivillä jätetty viimeiseksi. Minä pyytäisin ehdottaa, että tämä asia siirrettäisiin kuudenneksi asiaksi. Kun katson tätä työsuunnitelmaa, niin mielestäni moni muu vähempiarvoinen kysymys on asetettu tämän tärkeän asian edelle.

Ed. Pärssinen: Täällä eduskunnassa on aivan yleistä, että kun on tilaisuus sanoilla asettua osottautumaan siveellisyyden ja hyvien asiain kannattajaksi, niin silloin keskustasta ja oikeistosta nousee suuri liuta, vallankin naispuhujia. Se on sattunut tänäänkin erään sellaisen siveellisyysasian yhteydessä. Minä pyydän sen johdosta sanoa, että tuo on paljon porua ja vähän villoja. Sen sijaan kun tulee kysymys pahan syiden poistamisesta, niin ollaan valmiit syrjäyttämään tällaiset asiat, kuten tämäkin sivistysvaliokunnan työjärjestys tässä osoittaa. Kun juuri tämä anomus, jota tässä on kuudennelle tilalle puollettu, tarkoittaa poistaa niitä vaikuttimia, jotka luovat rikollisuutta, se tarkoittaa yhteiskunnan puolelta turvata sellaisten kasvatusta, tulevaisuutta ja olemassaoloa, jotka ovat siinä asemassa, etteivät voi itse itsestään huolta pitää, niin minun mielestäni se on kysymys, joka on mitä tärkein, varsinkin niistä asioista, joita sivistysvaliokunnalle on jätetty. Sentähden minä kannatan sitä ehdotusta, jonka ed. Raunio täällä teki.

Ed. Ahlroos: Jag dristar föreslå för landtdagen, att frågan om anordnande af nykterhetsundervisning i fångvårdsinrättningarna, som är upptagen såsom 17:de ärendet, måtte framskjutas till 3:dje gruppen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan on tehty kaksi eri muutosehdotusta. Ed. Raunio on ed. Pärssisen kannattamana ehdottanut, että tässä ehdotuksessa oleva, 13 kohdalla a) kirjaimella merkitty anomusehdotus n:o 54 siirrettäisiin kuudenneksi. Ed. Ahlroos on sitte ehdottanut, että samassa ryhmässä oleva 17 asia, ed. Sohlbergin y. m. anomusedotus raittiusopetuksen järjes-

tämisestä vankeinhoitolaitoksiin, siirrettäisiin kolmanteen ryhmään. Ed. Ahlroosin ehdotusta ei ole kannatettu, joten ei se voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy Puhemiesneuvoston ehdotuksen tässä kohden, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Raunion tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 95 jaa- ja 76 ei-ääntä, joten Puhemiesneuvoston ehdotus siinä kohden on hyväksytty.

Maatalousvaliokuntaa, Työväenasiainvaliokuntaa ja Kunnallisvaliokuntaa koskevat kohdat hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

8—12) Pöydälle panoja.

Esitetään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi perjantain istuntoon

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 5 Eduskunnassa tehtyjen metsästystä koskevan lainsäädännön uudistamista tarkoittavien eduskuntaesitysten ja anomusehdotusten johdosta.

Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 1 eduskuntaesityksestä, joka sisältää ehdotuksen laiksi elinkeinonharjoittamisen oikeudesta.

Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 2 eduskuntaesityksestä, joka sisältää lakiehdotuksen ammattivaltuustoista.

Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 3 eduskuntaesityksestä, joka sisältää lakiehdotuksen työsäännöistä.

Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 4 Eduskunnalle tehdyistä eduskuntaesityksistä ja anomusehdotuksista, jotka tarkoittavat voimassa olevan Palkkaussäännön tarkastamista tahi kumoamista sekä uuden työsopimusta koskevan lain aikaansaamista.

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Ed. Kiviojalle myönnetään sairauden takia vapautus Suuren valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Koska asianomaisten vaalimääräysten 13 §:n mukaan suuresta valiokunnasta eronneen tilalle on astuva lähimmän äänimäärän saanut ehdokas siitä ehdokaslistasta, jolla poistunut jäsen on valittu, tulee tämän johdosta puhemiehistö ynnä

asiantuntija jatkamaan nimien lukemista ja äänten laskemista suuren valiokunnan jäsenten vaalissa, siten määrätäkseen kuka tulee ed. Kiviojan tilalle Suureen valiokuntaan.

Seuraavat istunnot ovat huomenna keskiviikkona klo 5,30 i. p., jolloin Eduskunnalle annetaan kolme uutta armollista esitystä, ja sitte ensi perjantaina klo 6 i. p.

Istunto päättyy klo 9,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

18. Keskiviikkona 16 p. syyskuuta

klo 5,30 i. p.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Nissinen, Tuomikoski, Wichmann ja Vikman.

Suuri valiokunta.

Puhemiesneuvoston puolesta ilmoitetaan, että ed. Paloheimo tulee ed. Kiviojan sijaan Suuren valiokunnan jäseneksi.

Uusia armollisia esityksiä.

Ilmoituksen jälkeen saapuu täysi-istuntoon Senaattori O. Stenroth, joka antaa Eduskunnalle armolliset esitykset N:o 11 siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on suoritettava, sekä sanotun veron käyttämisestä, N:o 12 suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta, ja N:o 13 koskeva asetusta maanvuokrasta maalla.

Puhemies Eduskunnan puolesta kiittää annetuista armollisista esityksistä, lausuen että Eduskunta on ne ottava perustuslainmukaisesti käsitelläksensä.

Lähetyksiä valiokuntiin.

Puhemies: Koska äsken annetut armolliset esitykset jo ovat eduskunnalle jaetut ja edustajat arvatenkin tuntevat esitykset sisällykseltään, ja kun samalla on tärkeätä, että ne niin pian kuin suinkin joutuvat asianomaisten valiokuntien käsiteltäviksi, on puhemiesneuvosto katsonut voivansa ehdottaa, että jo tässä istunnossa

esitettäisiin nuo esitykset valiokuntaan lähetettäviksi. Tämä ehdotus tietysti edellyttää, ettei lähetekeskustelua synny ja ettei myöskään kukaan tahdo esityksiä pöydälle.

Tämän jälkeen esitetään ja lähetetään Puhemiesneuvoston ehdotuksesta:

Valtiovarainvaliokuntaan

arm. esitys N:o 11 siitä verosta, joka paloviinan valmistuksesta on suoritettava, sekä sanotun veron käyttämisestä, ja samoin

arm. esitys N:o 12 suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta; sekä

Maatalousvaliokuntaan

arm. esitys N:o 13, koskeva asetusta maanvuokrasta maalla.

Seuraava istunto on ensi perjantaina klo 6 i. p.

Istunto päättyy klo 5, 50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

19. Perjantaina 18 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi lokakuun 20 päivänä 1898 metsästyksestä annetun asetuksen eräiden pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi.
2) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.
3) Ehdotus laiksi ammattivaltuustoista.
4) Ehdotus laiksi elinkeinoliikkeiden järjestyssäännöistä.
5) Eduskuntaesitykset ja anomusehdotukset, jotka tarkoittavat voimassa olevan palkkaussäännön tarkastamista tahi kumoamista sekä uuden työsopimusta koskevan lain aikaansaamista.

Pöydälle panoa varten esitetään:

6) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 6 kahden Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, jotka koskevat, toinen sellaisia tiloja, joita tehtaat tilan asukasten edellä ovat perinnöksi ostaneet, ja toinen n. k. sukuoikeustiloja.
7) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 4 säästöpankkiasetuksen 1 §:n muuttamista koskevan eduskuntaesityksen johdosta.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Bäck, Heikkilä, Heikkinen, Herrala, Kares, Kivioja, Koponen, Nissinen, Paloheimo, Tainio ja Wichmann.

Ilmoitusasiat.

Vapautusta valtiopäivätyöstä saavat: sairauden takia, josta on esitetty lääkärintodistus, ed. Koponen toistaiseksi ja ed. Antila ensi tiistaihin saakka sekä perheessään sattuneen sairauden takia, ed. Kannisto huomispäivästä tämän kuun 25 p:ään; yksityisten asiain takia ed. Anton Huotari tämän istunnon alkupuolesta, ed. Kares ja Tainio tämän päivän istunnosta sekä ed. A. Eronen ja Heimonen ensi viikon ajaksi.

Suuri valiokunta.

Puheenvuoron saa

Ed. Palmén: Minä olen tullut valituksi suureen valiokuntaan jäseneksi, mutta kokemus on jo ehtinyt osottaa, että minun on peräti vaikea olla säännöllisesti mukana sen istunnoissa, koska valtiovarainvaliokunnan työt jossain määrin siitä kärsivät. Nämä lähimmät viikot tulevat olemaan siksi tärkeät sekä valtiovarainvaliokunnalle että suurelle valiokunnalle, että katson velvollisuudekseni, jotta voisin täyttää velvollisuuteni yhdellä taholla, pyytää vapautusta suuren valiokunnan jäsenyydestä.

Päätös:

Eduskunta suostuu ed. Palménin pyyntöön päästä vapaaksi Suuren valiokunnan jäsenyydestä ja tulee Puhemiehistö ynnä asiantuntija toimittamaan sen Suuren valiokunnan jäsenten vaalin jatkamisen, joka vaalimääräysten 13 §:n mukaan tarvitaan sijaisen määräämiseksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Metsästysasetus.

(1 K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 5.

Mietinnöstä otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva

Ehdotus asetukseksi lokakuun 20 p:nä 1898 metsästyksestä annetun asetuksen eräiden pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Mietinnön 12 ja 13 sivulla ehdotetun anomuksen käsitteleminen lykätään toimitettavaksi mainitun asetusehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua ja sen yhteydessä.

Keskustelu:

Ed. Waarala: Kun minä olen ollut yhtenä sen eduskuntaesityksen allekirjoittajista, joka ainakin osaksi näyttää olleen valio-

kunnan mietinnön pohjana ja vaikka minua miellyttää tämä valiokunnan mietintö, — sillä onhan valiokunta tässä pannut huomiota jotakuinkin esitysehdotuksessa anotuille seikoille, vaikkakin tärkein kohta minun mielestäni näyttää valiokunnalta jääneen huomioon ottamatta — niin pyydän sen johdosta saada sanoa jonkun sanan.

Esitysehdotuksessa anottiin muun muassa, että nykyään voimassa olevan metsästysasetuksen 23 § hyväksyttäisiin sellaiseksi, että se oikeuttaisi maan pohjoisimpien seutujen, s. o. Lapin, Kemin ja Oulun kihlakunnan pohjoisosan asukkaita käyttämään hyödyllisten otusten pyyntiin satimia ja ansoja. Minä kyllä uskon, että valiokunnalla ei tässäkään ehkä olisi hyvää tahtoa puuttunut, mutta minusta näyttää siltä, että valiokunta ei tunne ammattimetsästystä eikä ammattimetsästäjän pyydystapoja, mikä selviää siitäkin, että valiokunta on tähän pykälään nähden asettunut samalle kannalle kuin vuoden 1897 valtiosäädyt, jolloin nykyään voimassa oleva metsästyslaki laadittiin.

Se periaate, minkä nojalla 1897 valtiosäädyt, ja samoin myöskin laki- ja talousvaliokunta, koettavat tukea sadin- ja ansapyynnin rajoittamista, että muka näillä pyydyksillä kidutetaan lintuja, ei ensinkään pidä paikkaansa ainakaan sadinpyyntiin nähden. Epäämätön tosiasia on nim., että sadinpyyntitapa on ainoa, jonka kautta lintu ei milloinkaan jää kitumaan; ja minun täytyy sanoa, että joka sadinta pitää kidutuspyydyksenä, se ei tunne, mikä sadin on. Juuri se seikka, että valiokunta on asettunut sille kannalle, että mainittu 23 § saisi jäädä entiselleen, antaa minulle aiheen siihen luuloon, että valiokunnan jäsenet eivät ole tunteneet tätä pyydystä. Mitä nyt sitte ansa- ja loukkupyyntiin tulee, niin minä myönnän, että jossakin tapauksessa näissä voi lintu jäädä henkiin. Mutta kun ottaa huomioon sen, että ne pyydystäjät, jotka tätä pyyntiä harjoittavat, aina kokevat pyydyksensä huolellisesti, niin tämän kautta estyy kidutus näissäkin pyydyksissä, eikä niitä ole siis pidettävä niin vaarallisina kuin asiantuntemattomien taholla luullaan.

Jos nyt tätä sääliväisyysperiaatetta todella tahdotaan ajaa — niinkuin sitä nyt tässä koetetaan sadin- ja ansapyyntiin nähden, tosin aivan ilman syytä, sovittaa — silloin kait ensi kädessä olisi haulipyssyjen käyttö lintujen ampumisessa kiellettävä, sillä haulipyssyillä juuri eniten haavoitetaan lintuja, jotka sitten jäävät kitumaan. Kun on kysymyksessä huvijahtimiesten ajanvietto huvinsa vuoksi, silloin näyttää säälintunne unohtuvan, mutta kun on kysymyksessä usean kymmenentuhannen ihmisen pelastus nälkäkuolemasta, silloinkos nousee säälintunne lintuja kohtaan ja ilman tosisyytä. Voidaanhan sanoa, että lieneekö tällä metsästysasialla sellaista merkitystä, että se ansaitsisi mitään huomiota. Mutta minä voin vakuuttaa, että meidän maassamme löytyy sellaisia seutuja — paitsi Lapin kihlakuntaa — Oulun läänin pohjois- ja itäosissa, joille

kulkuneuvojen nykyisillään ollen, metsästys on tärkeä sivuelinkeino, sillä tämän avulla tuhannet köyhät perheet tukevat toimeentuloaan, ja siten säästyy moni köyhä perhe nälkäkuolemasta.

Kymmenvuotinen tämän asetuksen olemassaolo on selvästi näyttänyt, mihin se on vienyt ne, jotka sitä ovat seuranneet, ovat joutuneet kärsimään puutetta. Mutta suuri osa rikkoo tätä lakia, eikä sitä lainkaan seuraa, jotenka se on ollut omiansa opettamaan lainrikkojaksi.

Minä rohkenen toivoa, että suuri valiokunta ottaa huomioon nämä näkökohdat, niin että 23 § tulisi muodostetuksi kolmannessa vastalauseessa ehdotettuun muotoon.

Ed. H a l o n e n: Ainoastaan muutama huomautus. Olen yhtä mieltä valiokunnan kanssa siitä, että metsästysasetuksen 14 §:n 4 ja 5 kohdassa mainittujen metsälintujen, kuten metson, koppelon, teeren ja metsäkanan rauhoitusaika on pitkitetty syksyllä aina elokuun loppuun asti. Mutta sitävastoin en voi yhtyä siihen, että rauhoitusajan alku keväällä samoille lintulajeille on jätetty entiselleen. On nim. sillä tavalla — tarkoitan Lapin oloja erittäinkin —, että Lapissa on vielä huhtikuun alussakin täysi talvi, sillä lumi sulaa lopullisesti vasta toukokuun lopussa tai kesäkuun alussa. Kulkuolot ovat kehittyneet siihen suuntaan, että vielä maaliskuun loppupuolella kuljetetaan metsänriistaa Norjan ja Ruotsin kauppapaikkoihin, erittäinkin metsäkanoja eli kuten niitä siellä kutsutaan »riekkoja». Koska mitään vahinkoa näiden metsälintujen kehittymiselle ei siitä seuraisi, joskin rauhoitusaika niille alkaisi vasta huhtikuun 1:stä päivästä, s. t. s. pyyntiaikaa keväällä pitkitettäisiin koko maaliskuun ajaksi, erittäinkin Lappiin nähden, — jos nim. muutosta ei tahdota tehdä yleiseksi, — niin pyydän, että suuri valiokunta ottaisi tämän huomautukseni suosiolliseen huomioonsa ja tekisi lakiehdotukseen esittämäni muutoksen.

Keskustelun julistettua päättyneeksi asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti S u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

2) Oikeus elinkeinon harjoittamiseen.

(1. K.)

Esitetään Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Mietinnöstä otetaan e n s i m m ä i s e n k ä s i t t e l y n alaiseksi siinä oleva

Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.

Mietinnön 35 sivulla ehdotetun anomuksen käsittely sitävastoin lykätään toimitettavaksi mainitun lakiehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua ja sen yhteydessä.

Keskustelu:

Ed. Vera Hjelt: Ett välbekant ordspråk säger: »Gud bevare oss för våra vänner, med våra fiender reda vi oss nog». Denna sats synes blifva tillämplig äfven på en stor del af den välmening, som tager sig uttryck vid omorganisationen af samhällsförhållandena hos oss. Det är icke nog med att de värkliga bristerna i vårt samhällsskick och våra lagar vinna en human lösning. Ett öfverskridande af målet framträder också stundom i förslag, som äro egnade att verka hindrande på en normal utveckling af de ekonomiska förhållandena och att minska möjligheterna för individen att på hederligt sätt lifnära sig och de sina. Det är icke lätt att, omgifven af kringgärdande lagparagrafer, reda sig i alla de olika förhållanden, som lifvet bjuder den enskilda människan. Det är därför önskligt, att lagens fordringar icke utsträckas längre än nödvändigt är. Detta ville jag tillämpa på § 8 i föreliggande förslag till lag om näringarna. Jag har icke, i likhet med utskottets flertal, kunnat besluta mig för att under alla förhållanden kategoriskt förbjuda barn under 14 år bedrifvandet af handel och annan näring på vägar och allmänna platser i hela landet. Det är en beaktansvärd skillnad mellan att bedrifva handel och näring yrkesmässigt eller tillfälligt, att göra det å gator, torg, och allmänna platser i de folkrika, på frestelser uppfyllda städerna eller i den stilla, fredliga landsbygden. § 8 i lagförslaget tager inga hänsyn därtill, utan utsträcker förbudet kategoriskt till allt och alla. Med kännedom om de svårigheter de mindre bemedlade, ofta nödställda hemmen hafva att kämpa emot, kan man icke annat än blott i högsta nödfall vilja förvägra barnen att vid en viss ålder efter förmåga och krafter försöka bidraga till försörjningen och hemmets bestånd. Om det kan påvisas, att förhållandena i städerna påkalla ett dylikt förbud, må därför icke landsbygden onödigtvis påläggas ett långt gående tvång i de små utsikter till förvärf, som därstädes under stor del af året förefinnas. Till försvar för ett öfver hela landet sig utsträckande förbud, har man bland annat åberopat sig på delar af den utländska lagstiftningen, men någon likformighet mellan våra och de förhållanden, som framkallat dessa åtgärder därstädes, förefinnes icke. Vi sakna helt och hållet hos oss de folkrika bygderna, som i utlandet mångenstädes göra landsvägarna till väl trafikerade gator och byarna jämförbara med våra medelstora städer. Med fästadt afseende vid den omständigheten, att man icke kan lämna barnen alldeles sysslolösa, att landtlifvet icke erbjuder någon fara för barnen, om de också stundom (egentligen blott sommartid) äro i tillfälle att på vägar och allmänna platser försälja mindre naturprodukter eller att på annat sätt mot ersättning göra sig sålunda nyttiga, med hänsyn också till de i reservationen framställda öfriga motiven, vågar jag hoppas, att landt-

dagen ville besluta antagandet af § 8 i den af mig föreslagna förändrade lydelsen.

Ed. Sipponen: Käsillä olevan työväenasiainvaliokunnan mietinnön 8 §:ssä on ikärajan määräämiseen nähden menty liian pitkälle. Minunkin mielestäni olisi kyllä oikein kieltää 14 vuotta nuoremmat lapset toimittamasta kauppaa toreilla, kaduilla ja muilla semmoisilla yleisillä myyntipaikoilla, mutta toivoisin, että näille lapsille kumminkin jätettäisiin oikeus, niinkuin kolmannessa vastalauseessa sanotaan, maaseudulla myydä marjoja y. m. s. tuotteita, sillä maaseudulla ei tästä koidu lapsille minkäänlaista pahennusta. Samalla kuin kannatan tässä kohden kolmatta vastalausetta, toivoisin, että suuri valiokunta ulottaisi tämän lasten myyntioikeuden myös maaseudun rautatieasemiin, sillä maaseutuasemilla eivät lapset joutune näkemään mitään pahentavaa elämää, ja monikin vähävarainen perhe voisi kuitenkin sillä tavalla saada ansiota.

Toisessakin paikassa on valiokunta mielestäni mennyt liian pitkälle. Se on määrännyt 18 vuotta siksi ikärajaksi, jota nuoremmat henkilöt eivät saisi harjoittaa tämmöistä elinkeinoa kello 8:n jälkeen illalla ja ennen kello 7:ää aamulla. Tämä ikäraja on minun mielestäni liian korkea, varsinkin kun ottaa huomioon, että eduskunta on jo ennen myöntänyt 17 vuoden ikäisille henkilöille oikeuden mennä avioliittoonkin, joten he jo voivat tulla osallisiksi perhetoimista, mahdollisesti tulla perheenäideiksikin ja niin poispäin. Siis minusta tuntuu, että nämä lakiteokset tulisivat siinä tapauksessa ristiriitaan. Taloustoiminnassa on tarpeen yleisissäkin paikoissa myydä taloustuotteita ja sentähden on tarvis, että jo 17 vuotiaskin henkilö saisi ottaa siihen osaa. Ehdottaisin siis suurelle valiokunnalle, että tämä ikäraja alennettaisiin 17 vuoteen.

Samalla pyydän kannattaa 5 vastalausetta, jossa puolustetaan sitä periaatetta, että maakauppiailta myöskin lakkautettaisiin tuo erityinen veromaksu, mitä ei kaupunkikauppiailla eikä muillakaan liikkeenharjoittajilla ole. Tuntuu minusta sopimattomalta, että maakauppiaat tässä suhteessa asetettaisiin poikkeustilaan ja sentähden kannatan tätä 5 vastalausetta.

Ed. Wuorimaa: Verojärjestelmämme on järjestetty vanhoilta ajoilta siten, että maalaiskansa tulee maksamaan kaikki suoranaiset verot ja rasitukset valtiolle, saavatpa vielä tuulaakin muodossa maksaa lähemmä miljoonan markan verran kaupunkikunnille heidän kunnallismaksujensa avuksi. Mutta niin epäsuhtaista ja epäoikeutettua veroa kuin se, mikä on laskettu maakauppiaitten päälle, tuskin toista löytyy. Sen kautta suoranaisesti tulee verotettavaksi, ei maakauppiaat, vaan itse maalaiskansa, lähes puolella miljoonalla markalla. Sillä se on luonnollista, että kauppiaat eivät sitä omista

varoistaan maksa, vaan ottavat sen tietysti ulos väestöltä, jolle he myyvät tavaroitansa. Ja epäsuhteellisemmaksi tulee vero, kun tiedetään, että kaikki maakauppiaat maksavat yhtä paljon, siis pienen köyhän kylän maakauppias, jonka liike kokonaisuudessaan on vuodessa ehkä 20,000 markkaa, maksaa yhtä paljon kuin toinen maakauppias, jonka liike ehkä nousee puoleen miljoonaan. Valiokunta ei kuitenkaan ole ehdotuksessaan ottanut näitä asioita ollenkaan huomioonsa, vaan on jättänyt tämän veron entiselleen. Minä sentähden suurelle valiokunnalle pyydän evästää samaa, mitä ed. Sipponen jo mainitsi, että se yksinkertaisesti pyyhkisi pois tämän verotuksen, siksi kunnes saadaan uusi verotus, jossa myöskin maakauppiaitten ammattiveljet kaupungeissa tulevat oikeudenmukaisen verotuksen alaisiksi.

Lisäksi pyydän myöskin suurta valiokuntaa varten yhtyä ed. Sipposen lausuntoon 8 §:n suhteen.

Ed. W e m m e l p u u : Tahdon tuoda esiin eriävän kantani lakiehdotuksen 8 §:n ensimäisen momentin suhteen.

Sitä periaatetta, jonka valiokunta on omaksunut, että lasten harjoittamalle kaupustelulle yleisillä paikoilla on rajotuksia tehtävä, olen valmis kannattamaan juuri samoilla syillä kuin valiokuntakin. Myönnän, että arveluttavia epäkohtia on olemassa varsinkin suuremmissa kaupungeissa, ja lainlaadinnan apua siellä siis kyllä kipeästi tarvitaan. Mutta valiokunta on ehdottanut myöskin tämän lain ulotettavaksi maaseudulle. Siinä suhteessa olen toisella kannalla. Minusta ovat olosuhteet maalla aivan toiset kuin kaupungissa. Siellä lasten harjoittamasta kaupustelusta ei ole huomattavampia epäkohtia olemassa. Ja onhan se luonnollistakin. Olosuhteet eivät siellä johda lapsia sellaiseen kaupusteluelämään, kuin mihin kaupungissa viekottuvat joutumaan. Lasten ja nuorten henkilöiden harjoittama kauppa rajoittuu maaseudulla etupäässä kaikenlaisiin luonnontuotteisiin. Lapset poimivat marjoja, sieniä, pyydystävät rapuja, myydäkseen niitä tilaisuuden sattuessa ohikulkeville maantien varsilla, laivalaitureilla, satamissa ja toripäivinä yleisillä kauppapaikoilla. Kaupan tehtyään iloitsevat, että ovat kyenneet jotakin ansaitsemaan. Ja marjojen poiminta on tullut heille halukkaammaksi nähdessään siitä johtuvan jonkinlaisen tuloksen itselleen. Tällainen työ raikkaassa metsässä, samoin kun marjojen myyminen ei suinkaan ole terveydelle eikä siveellisestikään haitallista, eikä siis kaipaa minkäänlaista lainlaadinnan turvaa. Marjojen poiminta on maassamme suuressa määrin jäänyt etupäässä lasten tehtäväksi, syystä että kesäisin ja syksyisin on täysi-ikäisillä maaseuduilla kiireinen työaika. Aika ja työvoima ovat silloin kalliita. Voidaan kyllä sanoa, että myyköötvanhemmat perheenjäsenet nuorempien kokoamat marjat ja muut työntulokset. Mutta tuollainen myyminen juuri kysyy etu-

päässä aikaa, ja aika juuri, kuten sanoin, on siihen vuoden aikaan kallista. Myöskin on huomattava, etteivät lapset malta koota näitä tuotteita suurissa erin kerrallansa, eikä kannata silloin vanhempien uhrata aikaansa ja jonkun kymmenpennin kaupan takia lähteä myymään näitä kilometrien päähän. Lasten marjainpoimimisintoa ei pitäisi lainlaadinnalla ehkäistä, sillä rajoittamisen varaa ei siinä ole. Liiankin vähän maaseudun lapset käyttävät aikaansa tällaiseen hyödylliseen ja virkistävään työhön kuin miksi voi katsoa marjojen poimintaa. Toivoisin, että se lisääntyisi eikä vähentyisi.

Nykyään on tullut maaseudulla yhä yleisemmin käytäntöön torikauppa. Kesällä kiireimpänä työaikana voi siellä olla täysi kauppa käynnissä aamulla jo klo 6 aikana. Kodeista, mistä riittää useinkin vähin erin taloustuotteita myytäväksi, kuten monista torpista ja pienemmistä tiloista myydään leipää, juustoa, voita useinkin vähissä määrin ja lähetetään tätä kauppaa toimittamaan joku nuorempi perheenjäsen, jota ei kotona työssä tarvita. En ole puolestani koskaan huomannut siinä olevan mitään luonnotonta eikä moitittavaa. Tämä on vapaata, raikasta maalaiselämää, elämää, jossa työt jaetaan olosuhteitten mukaan ja tästä eivät kärsi nuoret henkilöt eikä myöskään yhteiskunta. Mutta jos tämä kiellettäisiin lakipykälillä, silloin se tuntuisi minusta luonnottomalta. Marjojen myyjältä pitäisi, kuten kolmannessa vastalauseessa sanotaan, pyytää papinkirja, ennenkuin häneltä uskaltaisi ostaa marjoja. Entäs aamulla torilla, kun esim. joku nuori 17 vuotias nainen, joku nuori torpan tai talon emäntä tulee myymään tavaroitaan. Kauppa on käynnissä kello 6 aikaan, mutta hän ei uskalla ryhtyä tavaroitaan myymään, ennenkuin kello on tullut 7 ja tunnollinen ostaja ei myöskään hevin hänen kanssaan ryhdy kaupantekoon. — Entäs lain valvonta! Kaupungissa se on kyllä mahdollista, missä virkakuntia on kyllin olemassa, mutta maalla varsinkin harvaan asutuilla seuduilla ovat asiat aivan toisin. Lain rikkomiseen tulee siellä suuria kiusauksia, sitä suuremmalla syyllä, kun on otaksuttavissa, ettei maalaiskansa ollenkaan ymmärrä tämän lain tarpeellisuutta ja merkitystä. Se ei ymmärrä, miksi sen vapaa elämä kahlehditaan ilman perusteellisia syitä. Jos kaupunkilaiselämää on lailla kahlehdittava, pitääkö viatonta maalaisväestöä samalla myöskin rangaista.

Mietinnön perusteluissa tuodaan kyllä selvästi esille, miksi tällainen laki on tarpeellinen kaupungeissa, mutta miksi se on samalla ulotettava maaseudulle, siitä ovat perustelut perin heikot. Muuten tässä lakiehdotuksessa mainittu lainkohta on tullut kerta kerralta aina jyrkkää jyrkemmäksi. Armollisessa esityksessä on siinä vähän järjestelyn mahdollisuutta ja vieläpä viime vuoden työväenasiainvaliokunnan mietintökin on vähän armollisempi. Pyydän kunnioittavimmin, että suuri valiokunta ottaisi huomioon sen kannan, joka on esitetty kolmannessa vastalauseessa.

Ed. Huoponen: Lausun mielihyväni työväenasiainvaliokunnan mietinnöstä N:o 1, ehdotuksesta laiksi elinkeinonharjoittamisen oikeudesta. Pidän tätä ehdotusta suurena edistysaskeleena, mutta muutamia huomautuksia ja muistutuksia minäkin pyytäisin saada suurelle valiokunnalle evästää. Ne kyllä esiintyvät mietintöön liitetyissä vastalauseissa. Neljännen §:n ensimäisessä kohdassa on valiokunta ehdottanut rautatievirkamiehet ja palvelijakunnan eri asemaan toisistaan ja syystä minun mielestäni toisessa vastalauseessa huomautetaan tästä epäjohdonmukaisuudesta; nämä molemmat pitäisi asettaa samallaiseen suhteeseen, sekä virka- että palvelijamiehistö. Pyytäisin että suuri valiokunta toisen vastalauseen mukaan muodostaisi mainitun pykälän.

Täällä on sekä kolmannen vastalauseen kirjottaja että useat puhujat jo huomauttaneet, kuinka pitkälle valiokunta suojaavaa lainsäädäntöä toimeenpannessaan on mennyt alaikäisten lasten suhteen, nim. 14 vuotiasten, ei ainoastaan kaupungeissa, vaan ennen kaikkia myöskin maaseuduilla. Jokainen, joka tuntee olevia oloja, jokapäiväistä elämää maaseudulla, on tietoinen siitä, että jos tämmöistä lakia sovellutetaan ja se tulee käytäntöön, niin se on semmoinen pykälä, jota ei voida noudattaa. Vastalauseessa jo huomautetaan, että jos tulee joku lapsi myymään marjoja ja mitä tuotteita hyvänsä, hänellä pitäisi olla papinkirja välttämättömästi mukana, että ostaja saa tietää, kuinka vanha hän on, sillä lapsen ikää ei yleensä voida kasvullisuudesta päättää.

Valiokunta koettaa perusteluissaan puolustaa periaatettaan sillä, että kun yleinen opetusvelvollisuus saadaan käytäntöön, niin sitten lapset aina 14 vuotiaiksi käyttävät aikansa kouluissa. Opetusvelvollisuusmietintöä tosin ei vielä ole jaettu, mutta tahtoisin uskoa etteivät koulut tule toimimaan kautta vuoden; ainakin kesäaikana luultavasti tulee loma-aika edelleenkin säilytetyksi kuten tähänkin asti, joten marjojen poimiminen ja kaupusteleminen ja kaikki, jota lapset kesällä toimittavat, on heillä vapaana. Laiskuus on kaiken pahuuden äiti eikä työttömyyttä suinkaan voida puolustaa sillä, että köyhäin vanhempien lapsia täytyisi avustaa koulutiellä, kuten valiokunnan perusteluissa mainitaan, että voisivat hoitaa koulutoimensa, mutta kesän saisivat viettää joutilaina. Minusta olisi suuri onnettomuus siveelliselle kasvatukselle, jos lapset saavat pitkät kesäkaudet vetelehtiä joutilaina.

Muistuu mieleeni kulunut kesä. Omassa kodissani on ostettu paljon kaloja, marjoja j. n. e. ja ani harvoin on vaimoja ollut myyjinä, vaan usein alaikäisiä lapsia, sillä tulee ottaa huomioon, että 14 vuoden vanhoja ja sitä vanhempia käytetään kesällä hyödylliseen työhön ja nuoremmat lapset lähetetään aina myymään kaikenlaisia tällaisia luonnontuotteita, joita he itse sekä heidän sisarensa ja veljensä ovat hankkineet. Minä pyydän siis suuren valiokunnan otta-

maan huomioon, että tämä lainsäädäntö järjestetään niin, että on mahdollista lakia noudattaa. Samoin 9 §:n 2 kohta olisi myös neljännen vastalauseen mukaan säädettävä. Kun kaupungissa kaikki järjestyssäännöt ovat senaatin vahvistettavat, ja maaseuduilla terveyshoidollisten y. m. lääninhallitusten, tuntuu aivan luonnolliselta, että samanlainen periaate nyt esillä olevaan lainsäädäntöön sovellutetaan. Ellei tämmöistä periaatetta lakiin saada, niin esim. läheiset naapurikunnat voivat tulla aivan toisenlaisiin johtopäätöksiin. Yhtäläisyyden saavuttamiseksi ja siksi kunnes tilastollisten tutkimuksien ja muiden asiaan vaikuttavien selitysten nojalla voidaan lakiehdotus saada, jolla kauppapuotien aukioloaikaa voidaan rajoittaa, niin toistaiseksi olisi säädettävä semmoinen laki, jota 4 vastalauseessa esitetään.

Ed. Sohlberg: Jag ber endast i korthet få på det varmaste understöda den tredje reservationen, som här af alla talare blifvit erkänd såsom grundad på riktiga priciper. Då jag begärde ordet, var det för att därjämte länka uppmärksamheten vid den andra reservationen, som nu utaf den föregående talaren också har blifvit påpekad. Jag anser, att denna reservation bör af stora utskottet beaktas, emedan den stöder sig på allmän rättvisa, och hoppas jag därför att också denna reservation må vinna slutligt erkännande af landtdagen.

Ed. Ståhlberg: Kaksi arvoisaa puhujaa on täällä puolustanut sitä vastalausetta, jossa on vaadittu tässä yhteydessä maakauppiasmaksu lakkautettavaksi. Niinkuin valiokunnan mietinnöstä näkyy, valiokunta puolestaan ei ole pitänyt asiainmukaisena, että tämä seikka vedettäisiin elinkeino-oikeutta koskevaan lansäädäntöön. Onhan tilaisuus ottaa se vireille vaikka jo ensi valtiopäivillä, ja silloin se luonnollisesti on valtiovarainvaliokunnan eikä työväenasiainvaliokunan valmistettava.

Ed. Sipponen oli käsittänyt väärin 3 vastalauseen, joka koskee 8 §:ää ja johonka minäkin olen yhtynyt. Siinä nimenomaan ehdoton kielto 14 vuotta nuorempien kauppaa vastaan tarkoittaa ainoastaan rautatieasemia kaupungeissa tai kauppaloissa. Sen maaseudulle ulottaminen on jätetty kuntien päätöksen varaan. 18 vuotta taas on siinä, samaten kuin mietinnössäkin, säädetty nuorten henkilöiden elinkeino-oikeuden rajoitusten rajaksi, koska tämä on yleinen raja työväensuojeluslainsäädännössä.

Ed. Gripenberg: Minä kannatan kolmatta vastalausetta ja toivon, että suuri valiokunta ottaa huomioon ne näkökohdat, jotka siinä ovat esiintuodut.

Ed. Pärssinen: Tämän mietinnön perusteluissa on numeroilla osoitettu, miten nuorten rikoksentekijäin lukumäärä yhä lisääntyy. Tämä ilmiö on läheisessä yhteydessä sen suuren lasten ansiotyön kanssa, joka maassamme on aivan yleistä. Tämän asian yhteydessä ei tarvitse käsitellä koko lasten ansiotyökysymystä. Täällä on vain kysymys yhdestä puolesta, ainoastaan katukaupasta. Mutta se ennakkoluuloisuus ja pelko, jolla tämäkin valiokunnan ehdottama uudistus on vastaanotettu, osoittaa, mitenkä tällä alalla porvariston mielihalu on säilyttää köyhälistön lapsille tuollainen ansiotyö. Jos mikään niin katukauppa, ja yleensä lasten oleskelu ansiotöillä kaduilla ja yleisillä paikoilla, vaikuttaa heihin rappeuttavasti. He saavat, kun he siellä myöhäisiin iltoihin juoksentelevat, tulla todistajiksi monenlaisille raaistaville tapahtumille, joiden vaikutus heidän luonteeseensa ei suinkaan ole hyvä. Kun nykyään ei tällä alalla ole minkäänlaisia rajoja, ovatkin olot ihan surkeat. Luulisi, että ainakin ne, jotka koulualalla työskentelevät, niinkuin eräs täällä esiintyvistä, tuntisivat tämän kysymyksen merkityksen ja käsittäisivät, ettei se ainoastaan koske kaupunkilaisoloja, vaan koskee se myös maalaisoloja. On maaseutupaikkoja, liikekeskustoja, rautatieasemia ja muita, jotka ovat siksi taajaväkisiä, että niissä nämä yleiset paikat muistuttavat aivan täydellisesti kaupungissa olevia yleisiä paikkoja, ja näin ollen lapset siellä saavat nähdä samaa mitä kaupungeissakin. Minua suuresti kummastuttaa siis, että maaseutu siitä huolimatta tahdottaisiin asettaa poikkeusasemaan. Kun tällainen alaikäisten ansaitseminen kaduilla, toreilla, yleisissä paikoissa on luvallista, niin köyhät lapset tavallisesti koulusta päästyänsä menevät kaupalle ja ovat siellä kaiken iltaa hyvin myöhäiseen. Miten maalaislapsetkin tämän jälkeen seuraavana päivänä suoriutuvat koulutyöstä, siitä minä tahtoisin selitystä edustaja Wemmelpuulta, joka niin kovin ihailee noita viattomia maaseutuoloja. Minä rohkenen väittää, että sellainen ansiotyö tapahtuu heidän opintojensa kustannuksella. He tulevat kouluun väsyneinä ja ovat huonosti valmistaneet läksynsä, tuskin ollenkaan. Tällaisissa oloissa ei koulutyö onnistu. Kun vielä tietää, että nämä ovat köyhälistöluokan köyhimpiä lapsia, joilla on ohkaset pukineet, jotka ovat huonosti ravittuja, ja kun tuntee meidän kylmän ilmanalamme, niin ymmärtää, että tästä ei ole ainoastaan siveellisesti turmiollisia seurauksia, vaan turmiollisia seurauksia myös heidän terveydelleen ja henkiselle kehityksellensä.

Kun valiokunta on tahtonut ulottaa tuon rajoituksen mahdollisimman pitkälle ja ankaraksi, niin on se pitänyt silmällä sitä, että, jos sana »ammattimainen» otettaisiin mukaan, olisi silloin hyvin vaikea vetää rajaviivaa, mikä on ammattimaista kauppaa, mikä ei. Voisi esim. käydä niin, että joku kouluikäinen lapsi olisi muutamia tuntia päivässä tai muutamia päiviä viikossa ansiotyöllä ja että täl-

löin sanottaisiin, että tämä ei ole ammattimaista ja kuitenkin se olisi ammattimaista. Minä siis käsitän, että kaikki puhe »ammattimainen» sanan lisääntulemisesta on vain veruke, jolla saataisiin tämä pykälä niin avaraksi, että se itse asiassa olisi tehoton. Sillä eivät suinkaan lapset ole kielletyt marjoja poimimasta, jos on kielto siitä, että he eivät saa niitä myydä. Tottakai neiti Wemmelpuu käsittää sen, että he saavat poimia niin paljon kuin löytävät ja ennättävät, jos vaan rikkaat rusthollarit, joita tietääkseni neiti Wemmelpuu edustaa, antavat poimia marjoja metsistään, sillä tähän saakka he tavallisesti eivät ole antaneet niitä poimia. Neiti Wemmelpuun olisi ollut parempi äänestäjilleen saarnata, että he antaisivat köyhien lasten poimia marjoja, kuin tämän asian yhteydessä puhua marjojen poimimisesta, mikä ei ollenkaan koske tähän asiaan. Yhtä vähän niitä on kielletty marjoja myymästä esim. edustaja Huoposen kodissa. Ed. Huoponen voi aivan huoleti ostaa marjoja, jos ei saa niitä myydä yleisillä paikoilla, toreilla ja markkinoilla, joita jälkimmäisiä neiti Wemmelpuu nähtävästi tavattomasti ihailee. Hänestä on ihailtava asia, että maaseudulla markkinatilaisuuksissa lapsia sinne säännöllisesti lähetetään jo klo 6 aamulla.

Ed. Sipponen ihmetteli sitä, että valiokunta on mennyt kieltämään alle 18-vuotisilta tällaisen toiminnan jälkeen klo 8 illalla, ja piti, että tämä menee kovin pitkälle. Sitte hän vetosi avioliittolakiin. Minä en ymmärrä ensinkään, mitä yhteyttä tällä on avioliittolain kanssa. Jos sillä jotain yhteyttä on, niin se on hirveän huono yhteys. Sitä ei todellakaan olisi kannattanut tulla esittämään. Kun köyhät vanhemmat ovat olleet pakoitettuja lähettämään lapsiaan tässä puheenaolevaan ansiotyöhön, niin he ovat tehneet sen olevain olojen pakosta. Taloudellinen hätä on siihen johtanut. Tullaan ehkä väittämään, että tämä tällainen rajoitus on taloudellisesti vahingollinen kyöhälistölle. Itse asiassa se ei sitä ole, sillä kaikki se työ, mikä näin nuorilla on teetetty, se tietysti yhä täytyy tulla tehdyksi ja kun tällaisen lain rajoituksen kautta alaikäiset tästä työstä estetään, niin näihin töihin siirtyy vanhempia. Täten tulee vanhempaa työvoimaa, joka osaa työlleen panna suuremman palkan ja työväenluokka ansaitsee siten taloudellisesti enemmän, tai toisin sanoen työväenluokan osaksi lankeaa sitä enemmän palkkaa, kuta korkeammalle yleensä suojelusraja saadaan.

Ed. Huoponen kajosi tämän lain 9 §:ään, joka koskee kauppain aukioloaikaa, ja josta valiokunta on ehdottanut, että sitä kaupungissa kaupungin valtuusto ja maalla kunnan valtuusto, tai missä sellaista ei ole, kuntakokous voisi rajoittaa. Hän toivoi, että se muutettaisiin neljännen vastalauseen lausumaan suuntaan, että nim. päätös olisi alistettava kuvernöörin vahvistettavaksi. Tämä ehdotus sisältää sellaisen virkavaltaisen ajatuksen, mikä täällä muutamissa muissakin kohdin esiintyy valiokunnan mielipiteenä, jota vastaan valio-

kunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat panneet vastalauseitaan. Mutta se on toiselta puolen vielä lisäksi ehdotus, joka tekisi tämän pykälän melkein tehottomaksi, sillä siitä seuraisi, että niistä päätöksistä, joita valtuustot ovat tehneet, voitaisiin valittaa, eikä ole takeita, että näitä valituksia ei otettaisi huomioon, joten näin ollen valtuuston päätöksillä ei olisi mitään merkitystä.

Paljon pitemmälle kuin valiokunnan ehdotuksessa onkin kauppojen sulkemisaikaan nähden menty moniaalla muualla kuin mitä esim. tämä valiokunnan enemmistö on ehdottanut. Niinpä esim. eräissä Australian valtioissa on kokonaan rajoitettu kauppojen aukioloaika. Viktoriassa on määrätty, että myymälät ovat suljettavat kello 7 illalla. Länsi-Australiassa säätää laki vuodelta 1888, että kaikissa kaupungeissa ja suuremmissa kylissä myymälät ovat pidettävät suljettuina kello kuudesta illalla kello kahdeksaan aamulla; ainoastaan keskiviikkoisin ja lauvantaisin ne saavat olla auki aina kello kymmeneen illalla. Poikkeuksen tästä tekevät ainoastaan rohdos-, leipä- ja juomakaupat. Samaan tapaan on laita Uudessa Etelä-Wales'issa. Ensimäisenä päivänä tammikuuta 1900 voimaanastunut laki määrää, että neljänä viikonpäivänä myymälät ovat suljettavat kello 6 iltapäivällä, viidentenä kello 10 ja kuudentena kello 1 päivällä. Australian jälkeen voimme mainita, että Pohjois-Amerikassakin on tehty tämäntapaisia rajoituksia. Kanadan Ontariossa määrää laki vuodelta 1889, että kaikenlaiset myymälät ovat pidettävät suljettuina ainakin kello seitsemästä illalla kello viiteen aamulla. Manitobassa laki vuodelta 1888, muutoksineen vuosilta 1890, 1894 ja 1900 säätää, että kaikki liikkeet ovat suljettavat kello 6 illalla. Missä kauppojen sulkemisaikaa on koetettu vapaaehtoisuuden tietä saada läpiajetuksi, kuten esim. Englannissa, siellä siinä ei ole yleensä tahdottu onnistua. Se on onnistunut ainoastaan suurissa kaupungeissa, ja sielläkin vain hyvinvoipiin liikkeisiin nähden, niinkuin esim. Saksan suurkaupungeissa ja meilläkin jo muutamissa kaupungeissa.

Mietinnön mukana seuraa tilasto myymäläin aukiolosta, joka tilasto osoittaa, että tuo aukioloaika on paikotellen hyvinkin pitkä, ja siitä johtuu hyvin pitkät työpäivät kauppa-apulaisille, tämä — kaikki tietysti heidän terveydelliseksi, siveelliseksi ja sivistykselliseksi turmiokseen. Näin ollen minä toivon, että tämä kohta, joka koskee kauppojen aukioloaikaa, hyväksyttäisiin tällaisenaan suuressa valiokunnassa.

Käymättä pitemmälti tekemään selvää niistä kohdista, joita työväenasiainvaliokunnan sosialidemokraattisten jäsenten vastalauseessa esitetään, toivon, että siinä ehdotetut lakimuutokset saisivat suuren valiokunnan hyväksymisen.

Ed. Ahlroos: Då jag i utskottet icke varit i tillfälle att deltaga i den afgörande läsningen för att där gifva min åsikt tillkänna

vid uppgörandet af förhandenvarande betänkande, vill jag hos stora utskottet länka uppmärksamheten vid tredje reservationen. Fröken Hjelt har där på ett klart och talande sätt bevisat ohållbarheten af 8 § i lagförslaget. I princip är jag ense med utskottet, att barn och unga personer, isynnerhet i städerna, borde förbjudas att drifva näringsfång sent på kvällarna. I praktiken visar det sig dock, att ett så strängt reglementerande kringskär föräldrarnas bestämmanderätt öfver sina barn. Att sända barnen med några produkter sent på kvällen till någon köpare, som åt budet betalar för varan, skulle då vara ett lagbrott. Jag ber därför stora utskottets medlemmar uppmärksamma tredje reservationen.

Likaså ber jag få fästa utskottet vid 16 § i första reservationen. Vi lefva ju enligt slagordet i det längstgående demokratiska land. Emellertid hafva vi ännu en mängd näringar reglementerade: formän, åkare, legoroddare, stadsbud, skorstensfejare m. fl. få icke i fri konkurrens utbjuda sina tjänster åt allmänheten, utan deras arbete värdesättes af ortsmyndigheterna. Det vore då riktigare, om en kontroll i det allmännas intresse anses nödig, att de olika näringsutöfvarene själfva finge uppgöra sina taxor, hvilka sedan kunde stadfästas af vederbörande myndighet såsom i reservationen föreslås.

Vidare ber jag få länka uppmärksamheten vid den rådande orättvisa, som ännu enligt lag gör sig gällande beträffande landthandlande, hvilka årligen måste betala en extra skatt af 100 mark utöfver den kommunala beskattning för inkomst, hvarför femte reservationen borde beaktas. Landthandlandena måste befrias från denna orättvisa skattebörda.

Ed. Sipponen: Minä tahdon huomauttaa ed. Pärssiselle, että kun hän on kaupunkilainen, niin hänen on mahdotonta tietää, minä vuodenaikana lapset maalla marjoja poimivat, sillä kaupungeissa ei ole marjojenpoimintaa. Kesällä lapset ovat vapaita marjoja poimimaan, eivätkä siis jouda harjoittamaan tätä tointaan millään opintojen kustannuksella, niinkuin ed. Pärssinen tahtoi neiti Wemmelpuulle huomauttaa.

Vielä ed. Pärssinen väitti, että olen aiheettomasti puhunut avioliitosta tässä yhteydessä, se ei muka tähän lakiin kuulu. Mutta minä uskallan edelleenkin väittää, että se kuuluu siihen. 17 vuotias tyttö saattaa joutua avioliittoon, ja silloin hän tietysti tulee ottamaan osaa kaikkiin taloustoimiin niinkuin hänen miehensäkin, ja jos nämä taloustoimet ovat sitä laatua, että ne vaativat hänen harjoittamaan tuollaista elinkeinoa yleisillä paikoilla, niin hän on taloudellisten toimiensa tähden siihen oikeutettu, koska hänelle on uskottu muitakin tärkeämpiä toimia perheen taloudessa.

Sitte minusta tuntuu, että ed. Pärssinen tahtoi syyttää kaikkia porvarillisia siitä, että he tahtoisivat säilyttää lapsille tuollaisen

pahentavan elämän. Minä en ole kuullut yhdenkään tässä eduskunnassa puolustavan lasten kulkukauppaa kaupungeissa ja kauppaloissa, missä tällaista pahennusta todellakin saattaa syntyä, vaan ainoastaan tahtovan, että heille annettaisiin kaupusteluoikeus siellä missä se sopii.

Ed. Huoponen: Ed. Pärssisen lausunto on aiheuttanut tämän puheenvuoron pyytämisen. Hän koetti tietysti tässä, niinkuin aina muussakin esiintymisessään, hyökätä porvarillisten kimppuun ja väitti, että porvarillisten ansiotyönä on edelleen kaikkien epäkohtain säilyttäminen. Mutta minun mielestäni hän puolusti tämän väitteensä todenperäisyyttä heikosti.

Ed. Pärssinen mainitsi, ja aivan oikein, lasten rikollisuuden kasvavan ja se seikka tietysti meitä kaikkia suuresti huolestuttaa. Mutta hän ei millään tavoin voinut osottaa, että lasten rikollisuus kasvaisi maaseudulla samassa suhteessa kuin kaupungeissa. Se tilasto, mikä tästä esiintyy valiokunnanmietinnössä, on koottu kaupungeista, eikä todista mitään maaseutuoloista. En tahdo tietysti väitellä siitä, minkälainen asiaintuntemus ed. Pärssisellä tässä kohden lienee, mutta sikäli kuin minä maaseutuoloja tunnen, en minä ole vielä koskaan kuullut, että esim. marjojen, sienien tai kalojen myymisestä olisi lapsiin tarttunut mitään rikollisuutta tai koitunut mitään siveellistä vauriota. Semmoinen on minulle ainakin tuntematonta.

Edelleen puhui ed. Pärssinen aivan mieltä liikuttavasti siitä, kuinka lapset kaupustelulla kulkeissaan saavat kylmässä väristä, niin että minunkin oikein alkoi tulla sääli. Mutta sitte hän samassa käänteessä oli valmis myöntämään, että lapset kuitenkin saisivat poimia marjoja. Jos he saman sään vallitessa saavat marjoja poimia, niin eivätköhän he vilustune samoin kuin niitä myydessään? (Ed. Pärssinen: kesällä!) Minusta se olisi aivan johdonmukaista. Ed. Pärssisen olisi tuskin tarvinnut huomauttaa kesästä, sillä täällä edellinen puhuja jo huomautti, että marjat täällä meidän maassamme kasvavat kesällä ja kaloja samoin ongitaan ja sieniä poimitaan kesällä ja useinkin lämpimän sään vallitessa, niin että tämä kurjuudenkuvaus siitä, mitenkä nämä poloiset saavat kylmää ja vilua kärsiä, ei oikein sovellu kun ajattelee, että kaikki tämä tapahtuu kuuman ajan vallitessa. 9 §:n toisen kohdan epäilyksenalaiseksi saattaminen käy helposti laatuun siten, että mainitsee siinä esiintyvän virkavaltaisuuden periaatteita. Muutahan ei nykyään tarvitakaan kuin puhua joku sana virkavaltaisuudesta, ja kyllä se puhe menee täydestä. Tässä nyt vaaditaan, että asianomainen virasto vahvistaa erään sääntöehdotuksen, ja tätä vahvistamista nyt nimitetään virkavaltaisuudeksi ja sillä tavoin tehdään vahvistaminen tarpeettomaksi. Jos asia tältä kannalta otetaan, niin siitä on tietysti mahdotonta mitään puhua.

Ed. Pärssinen tietysti luetteli, miten pitkät eri valtakunnissa kauppojen aukioloajat ovat, ja sitä vastaan minä en tietysti tahdo väittää.

Mutta valiokunnan mietinnössä nimenomaan mainitaan, että esim. Englannissa valtion viranomaiset vahvistavat mainitunlaisia järjestyssääntöjä ja että siinä suuria edistyksiä on aikaansaatu. Meidän maassamme tietysti on pitkä aukioloaika useissa kauppapuodeissa, mutta suuria parannuksia on siinä viime aikoina vapaaehtoisuuden kautta aikaansaatu ja kyseenalainen vastalause, jos se hyväksytään, veisi yhä kehitystä eteenpäin. Johdonmukaisuus vaatii, että sama periaate saadaan käytäntöön kaikkialla, tai ainakin niin suuressa määrässä kuin mahdollista. Edellytetään nyt, että eräällä paikkakunnalla sosialistit, — kaikella kunnioituksella — muodostavat enemmistön maalla tai kaupungissa ja he voisivat määrätä aivan mielivaltaisia säädöksiä tässä suhteessa, sillä minulla ei ole mitään takeita siitä, että he valtaan päästyään menettelisivät kohtuullisesti. Kun kerran valta saadaan, niin silloin voidaan mennä liiallisuuksiin, niin että eräällä paikkakunnalla voidaan sulkea puodit jo 4 tai 5 aikana. Semmoinen mahdollisuus olisi. Näistä syistä on tärkeää, että viranomaisille säilytetään oikeus tarkastaa ja hyväksyä kauppapuotien aukipitoaikaa. Sillä tavoin saataisiin tarpeellista yhtenäisyyttä siksi, kunnes tutkimuksen kautta saadaan selville mainitut epäkohdat ja voidaan lainsäädäntö kohdistaa ei ainoastaan kauppapuoteihin vaan kaikkiin myymälöihin, kuinka pitkä aukioloaika kullakin eri alalla on myönnettävä.

Ed. H u l t i n: Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan tulisi elinkeinonharjoittamisen oikeus laajennettavaksi pääasiallisesti kahdessa suhteessa, nim. naimisissa oleviin naisiin sekä sellaisiin henkilöihin nähden, jotka eivät ole Suomen kansalaisia. Edellisen kautta saadaan korjausta ainakin yhdessä suhteessa siihen poikkeustilaan, jossa aviovaimo voimassa olevan avioliittolainsäädännön johdosta on muihin täysivaltaisiin kansalaisiin verraten. Kun aviovaimo tätä nykyä saa harjoittaa elinkeinoa ainoastaan itsensä elättämiseksi ja ilmoituksen nojalla palkatuilla apulaisilla tai avonaisessa puodissa — muutamia poikkeuksia lukuunottamatta — ainoastaan miehensä luvalla ja hänen sitouduttuaan vastaamaan liikettä varten tehtävistä sitoumuksista, niin ehdotuksen mukaan vaimon oikeus harjoittaa elinkeinoa ei vast'edes enää tulisi olemaan miehen suostumuksesta ja ehdonvallasta riippuva. Lakiehdotus asettuu tässä sille aivan oikealle näkökannalle, että milloin vaimo ryhtyy tämäntapaiseen elinkeinon harjoittamiseen, täytyy edellyttää hänen tekevän sen samoista syistä kuin mieskin, nimittäin itsensä ja perheensä elättämisen vuoksi. Perusteluissa huomautetaan, että aviopuolisoiden velka- ja omaisuussuhteita koskevassa laissa 15 päivältä

huhtikuuta 1889 on säädöksiä senkin varalta, että vaimo asianmukaisen ilmoituksen tehtyään harjoittaa tämäntapaista elinkeinoa. Tämä pitää kyllä paikkansa, mutta käytännössä ei aviovaimolla tule olemaan täyttä hyötyä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta, ennenkuin siviililaki on tunnustanut hänelle yleisesti täyden vapauden hallita itseään ja omaisuuttaan ja ennenkuin aviopuolisoiden omaisuus-suhteet järjestetään siten, että vaimolla todellakin o n jotain hallittavaa, esimerkiksi siten, että se omaisuus, jonka hän pesään tuo, avioehdoittakin pysyy hänen yksityisenä omaisuutenaan ja hänen hallintovaltansa alaisena. Ehdotetun lainmuutoksen luonnollisena täydennyksenä ja johtopäätöksenä on siis minun mielestäni oleva, että lähimmässä tulevaisuudessa ryhdytään tämänsuuntaisiin avioliittolain uudistuksiin.

Mitä sitte tulee muiden kuin Suomen kansalaisten elinkeinon harjoittamisen oikeuteen, ei tosin tähänastinenkaan järjestelmä liene käytännössä rakentanut ulkomaalaisille suurempia esteitä, mutta koska se on venäläiseltä taholta antanut aihetta paheksumiseen sen nojalla, että elinkeinon harjoittaminen Venäjällä on sallittu suomalaisille samoilla ehdoilla kuin venäläisille, on mielestäni onnellista, että tämä tyytymättömyyden aihe nyt tulee ehdotuksen kautta poistetuksi, kun on tultu siihen päätökseen, ettei rajoituksia ole tarpeen ulkomaalaisten elinkeinonoikeuden suhteen.

Mitä tulee tämän lakiehdotuksen erityisiin kohtiin, en tahdo niihin kosketella tässä, koska olen tilaisuudessa tekemään sitä suuressa valiokunnassa.

Ed. J a l a v a: En voinut olla pyytämättä puheenvuoroa ed. Huoposen puheen johdosta, kun hän lausui, että voi sattua niinkin, että jossakin kunnassa mahdollisesti sosialistit saavat enemmistön ja he voivat tehdä sellaisen päätöksen, että kauppaliikkeet suljetaan hyvin aikaiseen, ehkäpä kello 4. Mitäpä vaaraa tästä olisi, vaikka asianlaita niin tulisi olemaan? Ei suinkaan tarvitse luulla, että sosialistit kärsisivät tästä liikkeiden sulkemisesta sen enempää tai hyötyisivät sen enempää kuin muutkaan kunnan asukkaat. Ei suinkaan sosialistit pääsisi kenenkään kauppaan aikaisemmin kuin yleensä muut. Eikä ne myöskään ryhdy tekemään sellaisia päätöksiä, mitkä eivät ole yhteiskunnan edun kannalta suotavia. Jos niinkuin täällä vastalauseessa esitetään, tämän kauppaliikkeen aukioloajan kuvernööri saisi vahvistaa, niin saapi sanoa, että se on silloin melkein aivan yks' kaikki, jos sellainen määräys täällä on. Kysymyksessä on yleensä työntekijäin suojeleminen, sillä sitä tässä tarkotetaan, että ehkäistä, ettei kauppaliikkeet olisi liian kauan auki ja ettei niissä työskentelevät kauppa-apulaiset kärsisi liian pitkästä työpäivästä. Sitä on yritetty nyt jo, ja isommat kauppaliikkeet kyllä jo noudattavat sitä, että he sulkevat liikkeensä klo 6 ja 7 illalla,

mutta on liian paljon toisia liikkeitä, jotka sitä eivät tee, ja niissä juuri kauppa-apulaiset saavat kärsiä liian pitkästä työajasta. Minun mielestäni ei siinä ole mitään kohtuuttomuutta, vaikka kunnilla on oikeus päättää kauppaliikkeen aukipitoajasta. Kyllä se tulee järjestymään niin, että ne pysyvät kohtuuden rajoissa, sillä ei suinkaan kenenkään halu ole järjestää asiaa sillä tavalla, että siitä yleisön etu kärsisi, ei edes sosialistien. En minä luule että sosialistit ovat niin hulluja, kuin ed. Huoponen tahtoo uskotella.

Sitte minä pyytäisin mainita myöskin täällä ensimäisessä vastalauseessa, kun on esiintuotu, että sellaisille kuin pika-ajureille, kaupungin läheteille ja muille, joita siihen ryhmään luetellaan, vahvistaisi maistraatti ja valtuusto taksan ja järjestyssäännöt niiden oman ehdotuksen mukaan. Tätä ehdotusta vastaan on tuotu se väite, että siinä voitaisiin mennä aivan kohtuuttomuuksiin sen vuoksi, että kenties, jos asianomaiset henkilöt saisivat itselleen määrätä taksat, ne tulisivat niin korkeita, ettei se olisi yleisön edun kannalta ensinkään suotava. Mutta luonnollisesti, jos nyt niin kävisi, että nämä tulisivat liian kohtuuttoman korkeita, niin nämä asianomaiset virastot, jotka ne vahvistavat voisivat kieltää niiltä vahvistuksen. Juuri se seikka estää siis, ettei siinä voida kohtuuttomuuteen mennä. Jos taas edelleen tulee sillä tavalla, ettei näille henkilöille anneta riittävää sananvaltaa tässä, niin tyytymättömyyttä tulee olemaan edelleen niinkuin tähänkin saakka. Mehän tiedämme, että esim. pika-ajureissa ja muissa on suuri tyytymättömyys siitä, että yksinomaan viranomaiset saavat määrätä järjestysssäännöt ja taksat. En tahdo pitemmälti puhua tästä asiasta sen vuoksi, että kun tämä suuresta valiokunnasta palaa, niin silloin on tilaisuudessa nähdä, minkälaiseksi suuri valiokunta on tämän kysymyksessä olevan lain ehdottanut.

Ed. Pohjanpalo: Tässä ed. Ståhlberg lausui, että viides vastalause, jonka olen tehnyt, koskeva maakauppiasten veroa, ei kuuluisi elinkeinonharjoittamisen oikeutta koskeviin lakisäännöksiin. Minun käsitykseni mukaan se kuuluu siihen yhtä hyvin kuin ne muutkin ehdot, joita valiokunta on ottanut harkitakseen elinkeinonharjoittajien suhteen. Onhan siinä laissa paljon poistoja tehty ja lisätty uusia ehdotuksia. Miksei yhtä hyvällä syyllä voitaisi myöskin poistaa se ehto, mikä nyt on olemassa maakauppiasten elinkeinon esteenä, nimittäin että heidän tulee maksaa valtiolle sata markkaa vuosiveroa, muuten he eivät elinkeino-oikeutta saa. Muissa sivistysmaissa ei minun tietääkseni ole sellaista poikkeusta tehty, että maalla liikkeenharjoittajat maksavat eri veroja, kaupungissa eri veroja. Siellä maksetaan yleensä verot huolimatta siitä, asuuko henkilö maalla vai kaupungissa. Ellei työväenasiainvaliokunta olisi voinut suorastaan tätä asiaa ratkaista ja poistaa tuota verotusta,

niin minun käsittääkseni ei olisi ollut mitään estettä myöskään siihen, ettei asiaa olisi voitu lähettää siinä suhteessa valtiovarainvaliokuntaan. Muuten elinkeinolakikomitea jo aikaisemmin tätä asiaa tutkiessaan on huomauttanut, »ettei tämä maksu ole voimassa olevan verotusjärjestelmän mukaista». Miksikä siis sitä yhä edelleen siitä huolimatta tahdotaan pysyttää, sitä minä en käsitä.

Ed. Huoponen: Ed. Jalava huomautti, ettei siitä ole mitään vahinkoa, vaikka kauppapuodit suljettaisiin esim. klo 4. Minä luulen, että siitä olisi vahinkoa ainakin työväelle. Sillä täytyyhän niiden saada puodin aukiollessa tavaraa itselleen ja perheelleen. Pääomanomistajat, kapitalistit, niinkuin heitä kutsutaan, voivat tietysti mennä milloin hyvänsä tai lähettää palvelijansa, mutta työmiehen pitäisi poistua työmaalta sangen aikaiseen. Mutta luultavasti se onkin perimmäisenä tarkoituksena. Jos esim. saataisiin semmoinen laki, että kauppapuodit ovat suljettavat klo 6, niin silloin tietysti sosialidemokraattisessa sanomalehdistössä nostettaisiin voimakas huuto, kuinka kapitalistit, pääomanomistajat, voivat ajoissa ostaa tavaraa, mutta työmies, jonka täytyy olla työssä, ei voi saada, pitää siis lopettaa työ aikaisemmin. (Vasemmistosta: Hyvä). Minä luulen, että se nyt on tässä perimmäisenä tarkoituksena.

Ed. Pärssinen: Minä haluan lyhyesti vastata ed. Sipposelle, että kyllä minä olen kasvanut maalla ja monta marjaa poiminut, niin etten minä siinä suhteessa tarvitse ed. Sipposen valistusta. Samaa vastaan myöskin herra Huoposelle, mutta kummeksin sitä, ettei hän tiedä, että maaseutuun kuuluvat semmoiset tiheästi asutut seudut, missä on esim. rautatienasemilla kaiken päivää hedelmämyymälät auki talvella. Ja jos todellakin mentäisiin siihen, että tämä »ammattimainen» sana hyväksyttäisiin lakiin, niin selitettäisiin, että se on auki vähän aikaa eikä ammattimaisesti. Ja tuo määritys johtaisi siihen, ettei olisi varmaa rajaa, milloin niitä lapsia olisi lupa pitää kauppaa harjoittamassa ja milloin ei. Muuten ed. Huoponen itse lausunnossaan siitä, että kuvernööri voisi muutella tai ainakin olisi vahvistamatta kuntien päätöksiä, osotti selvästi, että tämä laki, jos siihen hänen puolustamansa lisäys tulee, kauppojen auki-oloon nähden olisi tehoton.

Ed. Jalava: Ed. Huoposelle minä vaan huomautan, että työntekijäin oma etu vaatii silloin, jos nyt jonkin valtuuston enemmistöön pääsisivät, ettei ne liiaksi kauppojen aukioloaikaa rajoita, ja ed. Huoposen huomautus on siinä suhteessa aivan tehoton. Aivan varmaa on, että totta kai kunnan asukkaat tietävät ja tuntevat paljoa paremmin kuin jossain läänin pääkaupungissa asuva kuvernööri,

kuinka paljon tarvitsee aukioloaikaa rajoittaa. Sillä eivät ne virkamiehet niin kaikkitietäviä ole kuin ed. Huoponen tahtoo uskotella.

Ed. K i r v e s: Minä olen ed. Huoposen kanssa yhtä mieltä siitä, että laiskuus on pahuuden äiti. Ja ehdottomasti meidän keskustamme ja oikeistomme tässä tahtovat olla pahuuden isiä, koska he tahtovat sitä, ettei työmiesten lapset saisi poimia marjoja omiksi tarpeiksi, vaan pitäisi heidän poimia niitä manttaalimiesten tarpeiksi. Minä kannatan ed. Huoposen tätä lausuntoa.

Ed. P a a s i v u o r i: Työväenasiainvaliokunnan mietinnöstä ovat täällä useat puhujat lausuneet tyytymättömyytensä ja minäkin olen innostunut lausumaan tyytymättömyyteni mietinnön johdosta. Ensiksikin tässä on 2 §, missä määritellään, millä tapaa ja kenelle elinkeinosta on ilmoitus tehtävä ja siinä valiokunnan enemmistön kanta on vanhoillinen sekä virkavaltainen. Ehdotetaan että tämä ilmoitus on tehtävä maalla kruununvoudille ja kaupungissa maistraatille. Nyt kuitenkin on osassa kansaa sellainen mielipide, että tuollainen ilmoitus voitaisiin tehdä maalla kunnallislautakunnalle, ja tässä eduskunnassa on tehty anomusehdotuksia siihen suuntaan, että kruununvoudin virka tarpeettomana lakkautettaisiin. Olisin toivonut, että edustaja Wuorimaa, joka äsken lausui tyytymättömyytensä tämän valiokunnan mietinnön johdosta, olisi myöskin tästä kohdin jotain lausunut, sillä Wuorimaahan on tehnyt sanotun anomuksen, että nuo kruununvoudin virat tarpeettomina lakkautettaisiin. Kuitenkin valiokunta tahtoo edelleen säilyttää näille virkamiehille tehtäviä elinkeinoilmoitusten vastaanottamisessa. Sosialidemokraattien kanta on ollut se, että ilmoitus on tehtävä kunnallislautakunnalle. Valiokunnan enemmistö on sitä vastaan väittänyt, että kunnallislautakunnilla maalla ei ole niin paljon asiantuntemusta voimassaolevista lakisäädöksistä, että ne voisivat tämän tehtävän toimittaa. Minä edelleenkin toivon, että Wuorimaa ja ne, jotka hänen kanssaan ovat kannattaneet sanottua anomusta, silloin kun asia tulee suuresta valiokunnasta eduskuntaan, yhtyvät tässä suhteessa kannattamaan sosialidemokraattista ryhmää, joka luullakseni tulee meidän vastalausettamme kannattamaan. 6 §:ään en ole myöskään tyytyväinen. Ensiksikin ne kansalaiset, joilta syystä tai toisesta on viety kansalaisluottamus, tulevat valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan hakemaan lupaa elinkeinon harjoittamiseen kaupungissa maistraatilta ja maalla kuvernööriltä. Ja kuvernööri sekä maistraatti myöntävät tahi kieltävät elinkeinoilmoituksen sen jälkeen, minkälaisen lausunnan kunnallislautakunta tai perustettava ammattivaltuusto, mikä valiokunnan toisessa lakiesityksessä esitetään, antaa. Minun sekä toistenkin sosialidemokraattien mielestä voisi kunnallislautakunta aivan yhtähyvin samalla ker-

taa antaa luvan tuolle henkilölle elinkeinonharjoittamiseen, kun sen pitää kumminkin antaa lausuntonsa kuvernöörille, joka ei useassakaan tapauksessa tunne hakijaa. Sitten valiokunnan enemmistön kanta on samassa pykälässä minusta vieläkin kummallisempi siinä, että näiltä kansalaisluottamuksensa menettäneiltä henkilöiltä kielletään oikeus pitää työssään mitään oppilaita. Heitä kielletään käyttämästä työssään ei ainoastaan vajavaltaisia, vaan myöskin täysivaltaisia oppilaita, nim. sellaisia, jotka jo ovat 21 vuotta täyttäneitä. Kuitenkin muita työläisiä sellaisilla henkilöillä olisi oikeus työssään pitää. En ole huomannut käytännössä olevan mitään eroa työnantajan suhteen siihen oppilaaseen, joka on täysi-ikäinen kuin siihen työntekijäänkään, joka on samoin täysi-ikäinen. Ja siinä suhteessa ehdottavatkin sosialidemokraattiset jäsenet, että ainoastaan vajavaltaisten henkilöitten työssä käyttäminen näiltä henkilöiltä kielletäisiin, mutta täysi-ikäisten oppilaitten pitäminen, niinkuin muittenkin työläisten, sallittaisiin.

Mitä sitten tulee 16 §:ään, josta ed. Jalava jo on maininnut, se mielestäni on hyvinkin virkavaltainen. Kaupungissa saa maistraatti, maalla kuvernööri laatia järjestyssäännön, vahvistaa taksoja, määrätä uhkasakkoja kaupunkiläheteille, nuohoojaliikkeen harjoittajille, kuorma- ja pika-ajureille ynnä muille kulkuliikettä avustavain ammattien toimittajille. Tästä seikasta on ollut jo useita työlakkoja. Esim. ajurit ovat useissa kaupungeissa tehneet työlakon sentähden, että viranomaiset, jotka eivät sanottavasti tunne heidän olojansa, määräävät heille mielivaltaisesti taksoja, joita ei muille työläisille määrätä kuin tässä §:ssä luetelluille, — muut saavat määrätä itse palkkansa ja taksansa. Tämä on minun käsittääkseni hyvin virkavaltaista, että ylhäältäpäin määrätään näiden taksat sekä järjestyssäännöt. Me olemme tässä asiassa olleet sitä mieltä, että nämä ajurit sekä nuo toiset pykälässä luetellut ammattikunnat saisivat itse laatia taksaehdotuksensa sekä järjestyssääntöehdotuksensa ja kaupunginvaltuusto sekä maalla kunnallislautakunta saisi nämä taksat vahvistaa. Minä toivon, että tämä eduskunta, josta sanotaan, että se on maailman kansanvaltaisin, hyväksyy tämän vähä enemmän kansanvaltaisen ehdotuksen, jonka sosialidemokraatit ovat ehdottaneet, kun valiokunnan enemmistön ehdotus on minusta perin vanhoillinen ja virkavaltainen.

Keskustelu julistettua päättyneeksi asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

3) Ammattivaltuustot.
(1 K.)

Esitetään Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 2.

Mietinnöstä otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva

Ehdotus laiksi ammattivaltuustoista.

Keskustelu:

Ed. K a a r n e: Tällaisena murrosaikana, jolloin riidat ja selkkaukset työnantajain sekä työntekijäin välillä tulevat yhä lukuisempina päiväjärjestykseen, ansaitsevat kannatusta kaikki ne yritykset, joiden avulla, oikealla tavalla, koetetaan niitä saada niin vähän tuhoa tuottaviksi kuin suinkin mahdollista. Monasti työselkkaukset ja muut työrettelöt tulisivat vältetyiksi, jos riitakysymyksissä voitaisiin erityisen ammattivaltuuston kautta sovinnollisesti keskustella. Mutta näiden toimenpiteiden, saadaksensa varsinaisen työkansan luottamuksen, tulee olla kansanomaisia ja kansanvaltaisia. Samalla kun monessa kohdassa yhdyn kannattamaan kolmatta vastalausetta, olisi käsitykseni mukaan lakiehdotuksessa huomioon otettava muitakin seikkoja.

Ehdotuksen 5 §:ssä sanotaan: »Valtuuston valitsevat toiseksi puoleksi ne, jotka kaupungissa harjoittavat elinkeinoa säädetyn elinkeinoilmoituksen nojalla tahi asianomaisella luvalla, toiseksi puoleksi taas näiden elinkeinonharjoittajain työssä olevat työntekijät. Työntekijöillä tarkoitetaan tässä laissa myöskin liikeapulaisia ja oppilaita, mutta ei teknillisiä johtajia, konttoripäälliköitä ja työnjohtajia, jotka eivät ole itse työssä käsin, vaan ainoastaan valvovat työntekoa, eikä muita elinkeinonharjoittajan työssä olevia henkilöitä, jotka toimeltaan ovat niihin verrattavat.» Ammattivaltuusto tulee siis olemaan tasaväkinen ja jyrkästi vastakohtainen toinen toiselleen. Kun nämä nyt käyvät jotakin asiaa ratkaisemaan, sanotaan siitä 12 §:ssä: »Kun asia otetaan ratkaistavaksi, olkoon päätöksen teossa kumpikin valtuuston ryhmä yhtä lukuisana. Jos jommastakummasta ryhmästä on useampia läsnä, ratkaistakoon arvalla, kutka heistä eivät saa olla päätöstä tekemässä. Älköön päätöstä tehtäkö, ellei vähintäin puolet kumpaisestakin ryhmästä ole saapuvilla. Kun jokin asia jossakin kokouksessa on jäänyt ratkaisematta sentähden, että valtuusto ei ole ollut päätösvaltainen niinkuin nyt on sanottu, saa sen kolmannella kerralla ratkaista, jos vain puolet valtuustosta on saapuvilla. Jos äänestyksessä äänet jakaantuvat tasan, voittakoon se mielipide, jota esimies kannattaa.» Asia tulee siis ratkaistavaksi sen mukaan, mikä puheenjohtajan mieli on kysymyksessä olevassa asiassa.

Jos sitten katsomme minkälainen henkilö voi tulla puheenjohtajaksi, sanotaan siitä lakiehdotuksen 11 §:ssä: »Valtuusto valitsee keskuudestaan tahi ulkopuoleltaan joka vuodeksi esimiehen. Jollei kukaan vaalissa saa kahtakolmasosaa kaikista annetuista äänistä, toimitetaan vaali uudestaan. Jollei silloinkaan kukaan saa vastamainittua äänten enemmistöä, jätetään kaupungissa k a u p u n g i n v a l t u u s t o n sekä maalla k u n n a n v a l t u u s t o n tahi, missä sellaista ei ole, k u n n a l l i s l a u t a k u n n a n valittavaksi ammatti-

valtuustolle, vaan ei sen keskuudesta, yleisiin toimiin perehtynyt esimies. Samassa järjestyksessä valitaan valtuuston keskuudesta varaesimies joka vuodeksi.» Minä luulen, että tuskinpa kukaan vaalissa olevista tulee saamaan kahta kolmattaosaa kaikista äänistä, vaan ainoastaan useimmissa tapauksissa puolet. Silloin tulee kaupungissa kaupunginvaltuusto ja maalla kunnallislautakunta määräämään tähän tärkeään toimeen mieleisensä puheenjohtajan. Kuitenkin nykyisillä kaupunginvaltuustoilla, enempää kuin kunnallislautakunnillakaan, ei yleensä ole työkansan luottamusta. Tämän mukaan voidaan siis otaksua, että tuo puheenjohtaja voi olla kokonaan vastakkaisella kannalla työväen pyrkimyksiin nähden, mutta kuitenkin hänestä voi suuressa määrässä riippua, syntyykö asiasta sovintoa. 15 §:n 1 momentissa sanotaan: »Jos paikkakunnalla on syntynyt senlaatuinen työriita, että se on tuottanut tahi näyttää uhkaavan tuottaa suurehkon työnseisauksen, tulee valtuuston esimiehen, itse tai valtuuston sihteerin kautta, ruveta yhteyteen riiteleväin kanssa, ottaa tarkka selko siitä, mitä riita koskee, koettaa saada riitelevät riidan ratkaisua odottaessaan olemaan ryhtymättä työnseisaukseen tahi sitä jatkamatta, kehottaa heitä yhtymään asiata käsittelemään sekä silloin koettaa saada riita selvitetyksi». Minä luulen että sellainen esimies, jonka esim. porvarillinen valtuusto on valinnut, ei voi päästä oikeaan ja tarpeelliseen yhteyteen riiteleväin kanssa, enempää kuin hän voi ottaa tarkkaa selkoa siitä, mitä riita koskee. Ei myöskään ole luultavaa, että, silloin kuin mielet ovat kuohuksissa, sellaisen puheenjohtajan koetuksella saadaan riita selvitetyksi. Eiköhän jo puheenjohtajan vaalissa olisi jonkinlaisen sovintolautakunnan apua käytettävä, jos ei yksimielisyyttä muuten aikaan saataisi.

16 §:ssä sanotaan: »Jos sellaisen välityksen kautta, kuin 15 §:ssä on sanottu, työriitaa ei saada selvitetyksi, ja jos molemmat riitapuolet tahi jompikumpi heistä haluaa, että valtuusto koettasi sovittaa riidan, tulee valtuuston viipymättä käsitellä hakemusta ja jättää asia erityiseen sovitteluvaliokuntaan. Tämän lautakunnan puheenjohtajaksi ammattivaltuusto valitsee joko sellaisen esimiehensä, joka on otettu valtuuston ulkopuolelta, taikka muun henkilön, joka ei ole elinkeinonharjoittaja eikä työntekijä; ja olkoon lautakunnassa, paitsi puheenjohtajaa, vähintäinkin kaksi jäsentä, jotka valtuusto keskuudestaan tahi ulkopuoleltaan valitsee siten, että kumpikin valtuuston ryhmä erikseen valitsee yhtä monta edustajaa. Asianosaisten pyynnöstä voidaan lautakuntaan vielä lisätä kaksi jäsentä, joista kumpikin riitapuoli valitsee yhden. Lautakunnan sihteerin tointa hoitaa valtuuston sihteeri». — En luule, että valiokunta on tässäkään kohden oikeaan osannut. Riitaa ratkaistaessa tulisi sovintolautakunnan puheenjohtajan olla tuomarintoimeen perehtynyt ja valan tehnyt tuomari. Ilman asianosaisten

pyyntöä tulisi lautakuntaan kuulua kaksi jäsentä ammattivaltuustoista, sekä kaksi jäsentä riitapuolien joukosta. Vielä tulisi kummallakin riitapuolella olla oikeus ottaa asianajaja valvomaan heidän asiatansa sovinto-oikeudessa.

Pyytäisin siis kunnioittaen Suurta valiokuntaa ottamaan huomioon esittämäni näkökohdat.

Ed. Vera Hjelt: Föreliggande förslag till lag om yrkesfullmäktige löser på ett tillfredställande sätt många af de frågor, som ligga till grund för ett effektivt ordnande af yrkesangelägenheterna hos oss. Genom lagförslaget kan vinnas en institution, som inom sig förenar många likartade intressen. I vårt s. k. »embetsmannaland» är det en fördel att åtminstone två af de många påtänkta och så att säga i luften liggande nya instutitutioner, sådana som arbetsråd och förlikningsnämnder, kunna tillsvidare den förstnämnda helt och hållet och den senare mångenstädes delvis undvaras. De i lagförslaget uppräknade befogenheterna för yrkesfullmäktige och centralfullmäktige motsvara i hufvudsak hvad på Arbetsråd och delvis Förlikningsnämnderna kunde ankomma.

Med fästadt afseende därvid, att vår industri i jämförelse med utlandets är ringa, kunna vi hafva skäl att i någon mån förena vissa samhöriga befogenheter inom samma institution. Utlandet med sin mångenstädes storartade och vidtförgrenade industri bör icke tillsvidare tjäna som föredöme för oss bertäffande de talrika och mångsidigt verkande olika institutioner, som där äro utaf behofvet påkallade.

Men oaktadt de många och stora förtjänster förslaget till Lag om yrkesfullmäktige i flere afseenden har, omintetgöras dessa i väsentliga delar genom sättet för anordningen och däraf följande olägenheter. I min betänkandet åtföljande reservation har jag redan påpekat några af de svårigheter, för att icke säga orimligheter som i vissa afseenden komma att uppstå vid förslagets realiserande i det praktiska lifvet. Men de ifrågavarande olägenheterna kunna aflägsnas därmed, att landet från början indelas i lämpligt antal geografiskt fasta yrkesfullmäktigdistrikt och icke enligt lagförslaget lämnas beroende af ett obestämbart antal distrikt med lika obestämbara förvaltningskostnader för landet i sin helhet.

De många och olikartade ärenden, som af yrkesfullmäktige komma att handläggas, äro af lika stor vikt för den ena industriella inrättningen som för den andra, oberoende af om dessa äro belägna i stad eller på landsbyggden. Det kan därför icke på väl grundade skäl försvaras, att den jämförelsevis stora industri, som bedrifves på landsbyggden, först i en obestämdbar framtid i sin helhet kommer i åtnjutande af de ordnade förhållanden, som yrkesfullmäktiginstitutionen afser. Detta så mycket mindre som de landsdelar, hvilka enligt

lagförslaget komma att under obestämd tid sakna yrkesfullmäktige, härigenom blifva i flera afseenden öfverlämnade åt rena tillfälligheter och ovisshet beträffande flere viktiga yrkesförhållanden, emedan de befogenheter, som komma att åligga yrkesfullmäktige med lagens trädande i kraft, synbarligen förutsätta likformighet vid alla industriella inrättningar i landet. Såsom exempel härpå må nämnas, att fullmäktige bland annat hafva att granska och fastställa ordningsregler för näringsrörelse. Men där yrkesfullmäktige icke finnas, skola ordningsreglerna till fullmäktige å annan ort, alltså hvilken som hälst, inom länet ingifvas. Detta är redan en ganska sväfvande bestämmelse, då till äfventyrs det icke kan vara allom bekant, hvar yrkesfullmäktige blifva placerade, hvar icke. Detta förfaringssätt är dessutom förenadt med många omgångar, synnerligast för de mindre arbetsrörelserna. Så tillkommer yrkesfullmäktige också förmedlingsåtgärder vid inträffande arbetstvister. Men å orter, där yrkesfullmäktige icke finnas, skall yrkesinspektören i enlighet med § 21 skynda till. Jag har varit i tillfälle att i reservationen delvis motivera svårigheterna i denna obilliga fordran. En fordran, som är obillig i den mån densamma utsträckes längre än till de i samband med inspektionsbesöken förekommande rättstvisterna. I alla land har yrkesinspektionen blifvit mer eller mindre klandrad. Detta är någonting, som man måste förstå och yrkesinspektionen finna sig i, ty att ständigt stå afgörande emellan två i de flesta fall motsatta intresseriktningar kan ju icke utfalla till belåtenhet för hvardera parterna. I vårt land har klandret mot yrkesinspektionen stundom stått i full öfverensstämmelse med vårt folks utvecklingsståndpunkt, hvilket framför allt kommit till uttryck vid förmedlingsförsöken. Vi hafva sålunda redan all önskvärd erfarenhet att bygga på. Men just emedan de motsatta intresseriktningarna vid arbetstvister ofta leda till blind hetsighet, hafva de olika ländernas lagstiftning merändels begränsat yrkesinsperktörens åtgöranden endast till rättstvisterna i sammanhang med inspektionsbesöken, och befriat honom från förmedlingsverksamheten s å s o m e n s k y l d i g h e t, då arbetstvister eller s. k. strejker inträffa. Detta så mycket mer som denna förmedlingsskyldighet är praktiskt oförenbar med fordran på att yrkesinspektören skall vara i rörelse å tjänsteresor för att kunna medhinna sina omfattande inspektionsskyldigheter och därvid icke heller alltid kan anträffas för anmälan om arbetstvisterna inom distriktet. Skärpa vi ännu ytterligare fordringarna på att yrkesinspektören vid hvarje slag af arbetstvist ovillkorligen skall vara tillstädes å alla de mångtaliga fabriksplatser, som i en obestämbar framtid komma att sakna yrkesfullmäktige, så pålägga vi honom åligganden, hvilka han praktiskt taget icke kan fullfölja. En sådan åtgärd är egnad, att blott ytterligare misskreditera hela institutionen och försvåra för yrkesinspektören en fortsatt verk-

samhet vid de fabriker, där han icke fått stå såsom en objektiv rådgifvare och de lagliga förhållandenas öfvervakare utan tvungits in i en strid, där intresselidelserna brutit lös. Däremot kan en å orten bofast institution, som i likhet med yrkesfullmäktige bestå till hälften af arbetsgifvare och till hälften af arbetare jämte en sekreterare, hvilken helst bör vara en för juridisk utbildning icke alldeles främmande person, ega större förutsättningar att kunna bidraga till konfliktens snabbare lösning i för de båda inom fullmäktige företrädda parterna önsklig riktning.

Förmedlingen i arbetsvisterna är en angelägenhet af den allvarligaste art, icke blott för parterna, utan kunna förhandlingarna och utgången däraf medföra en stagnation i det ekonomiska lifvet, som ännu många år därefter visar sina vidtförgrenade följder, så långt aflägsna från den ursprungliga orsaken, att man icke ställer dem i något samband med hvarandra, för att icke tala om bitterheten i sinnena, som blir följden af en sådan intressekamp. Att skaffa ur världen dessa förödande strider står inte i vår makt, men att i väsentlig mån förmildra verkningarna, det kan en förutseende lagstiftning göra. Ordnandet af förmedlingen i arbetstvister är emellertid en hos oss alldeles för mycket förbisedd social angelägenhet. Då en arbetstvist utbruter, är egentligen yrkesinspektören den enda, som har att å tjänstens vägnar såvidt möjligt försöka bilägga den. Med hvilka olägenheter detta kan ske, har jag redan i reservationen framhållit. När då under sådana förhållanden yrkesinspektören ensam icke alltid kan vara herre öfver situationen, känner sig litet hvar liksom kallad och manad att försöka bilägga tvisten. Tidningsmännen, som samla uppgifter för sina resp. blad, försöka i sin mån fälla ett fridens ord i enligt med bladens olika läggning. Arbetarorganisationerna icke blott de med fackliga insikter och kännedom om förhållandena, hvilket man kan förstå, utan stundom öfver hela landet ända till ungdomsföreningarna, handlägga ärendet och afgöra om rätt och orätt; enskilda personer tillkallas, allmänheten har t. o. m. samlats till medborgaremöten för att öfverenskomma om åtgärder med afseende å förhållanden i hvilka de icke kunna ligga inne. Och — regeringens direkta ingripande gör man snart till en fordran! I all denna oreda kommer så förslaget till lag om yrkesfullmäktige, som genom sin sammansättning af arbetsgifvare och arbetare synes vara synnerligen egnad för de förmedlingsbefogenheter densamma ålägger fullmäktige, så äfven med afseende å tillsättandet af särskilda fackförlikningsnämnder. Men tyvärr är steget icke uttaget. Vi stå fortfarande därvid att en stor del af landets industri är lämnad för obestämd framtid i detta ömtåliga afseende åt ovisshetens alla eventualiteter. Jag afser de trakter, där yrkesfullmäktige icke finnas.

Jag står icke ensam för åsikten om nödvändigheten af landets

geografiska indelning i yrkesfullmäktigdistrikt med gränserna tangerande hvarandra. Sedan jag beslöt att inlämna föreliggande reservation, har jag rådfört mig med i liknande angelägenheter förfarne män, hvilka alla ställt sig på reservationens ståndpunkt, liksom också näringslagskomitén i sitt betänkande yrkar på en något liknande åtgärd, d. v. s. i form af industrifullmäktiges tillsättande länsvis för landsbyggdens vidkommande.

Man har emot mitt förslag i utskottet framhållit bl. a. fruktan för att yrkesfullmäktigdistrikten komme att blifva allt för stora och att lämpliga personer för ett så stort antal fullmäktige måhända ej stå att få. Därtill kan jag i korthet svara, att distriktens antal af utskottet föreslås approximativt till 49, alltså redan ett mycket högt tal i betraktande af att detta innefattar blott sporadiskt i landet spridda distrikt. Med samma tal och landets fullständiga inledning i geografiskt fasta distrikt, sålunda omfattande landets hela yrkesverksamhet, komme samma antal distrikt att till sin areal i genomsnitt långt ifrån motsvara ens ett härad. Af landets femtioen härad förefinnes nämligen ingen industri, som kräfver yrkesfullmäktigskap, t. ex. i Lappmarkens härad samt i stora områden af andra landsdelar, belägna i norra, mellersta och nordöstra Finland. I betraktande af att fabrikerna merendels ligga invid kommunikationsvägarna synes saken klar, att de fasta distrikten ingalunda bli för stora, lika litet som det kräfves ens en enda funktionär mera för denna anordning än för den andra.

På grund af hvad jag sålunda i saken framhållit och med hänsyn till motiveringen i min reservation, vågar jag med förtroende öfverlämna denna genom lagförslaget i vissa afseenden olösta fråga till landtdagens afgörande, vördsamt och förhoppningsfullt emotseende reservationens antagande och därmed lagförslagets återremitterande för en liten retouche till socialutskottet.

Ed. Ehrnrooth: Fröken Hjelts andragande påkallar måhända några ord till förklaring af utskottsmajoritetens ståndpunkt. Den kalkyl öfver de utgifter, som kunna ifrågakomma för institutionen, är icke någonting att bygga på, då man sträfvar till ett svar på frågan: på huru många orter komma yrkesfullmägtige att införas? Kalkylen upptager visserligen 49 orter, men det är ingalunda afsikten att nu omedelbart i denna utsträckning realisera förslaget.

Hvad för öfrigt beträffar fröken Hjelts förslag, så må det framhållas att, då den planerade yrkesfullmäktiginstitutionen är någonting alldeles nytt och opröfvadt, man icke har velat med ett slag i hela landet införa densamma. Man har ansett det vara lämpligare att gå försöksvis framåt, införa den på de orter, där de bästa förutsättningar förefinnas för att institutionen skall lyckas och först sedermera på grundvalen af stadgad erfarenhet gå vidare. Det är att

hoppas, och kanske sannoligt, att man kommer därhän, att hela landet blir indeladt i distrikt. Denna lag, sådan den nu är affattad, bereder nog regeringen möjlighet därtill. Men man har icke i utskottet, lika litet som tidigare, då frågan varit under behandling, ansett det vara lämpligt att med ett slag gå så långt som fröken Hjelt nu velat. Emellertid skulle jag för min del be att få innesluta fröken Hjelts framställning i stora utskottets åtanke, då det ju kunde vara anledning att ännu taga förslaget under närmare ompröfning.

Ed. Sohlberg: Det synes mig såsom om de af fröken Hjelt framhållna synpunkterna vore synnerligen värda att beaktas. Den senaste ärade talaren har ju också understödt uttalandet, för så vidt det gäller behandlingen i stora utskottet. Jag inser dock icke, att de af honom anförda motiven för den i lagförslaget gjorda inskränkningen skulle vara så synnerligen vägande, därför att, om ock denna yrkesfullmäktiginstitution nu försöksvis införes, det dock redan i denna form gäller hela landet, då det i landsorten är tillåtet, att sammansluta sig och bilda särskilda distrikt. Om landet i sin helhet nu genast skulle indelas i bestämda distrikt, såsom fröken Hjelt föreslagit, tänker jag, att genast från början en större reda skulle kunna vinnas och sålunda också de vunna erfarenheterna blifva gynnsammare, än om man försöksvis inför en olämplig anordning

Hvad för öfrigt yrkesinspektörernas ingripande för biläggande af arbetstvister inom särskilda delar af landet beträffar, så vill jag äfven i detta hänseende förena mig med reservanten, såväl med afseende å de motiv, som i reservationen anföras, som också med afseende å de af henne här framställda synpunkterna. Det synes mig vara rätt mycket man fordrar af yrkesinspektörerna, och om än antalet yrkesinspektörer i den närmaste framtiden torde blifva ökadt, så blir det dock enligt detta förslag för mycket för de krafter som komma att finnas.

Keskustelu julistettua päättyneeksi asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen Valiokuntaan.

4) Elinkeinoliikkeiden järjestyssäännöt.
(1 K.)

Esitetään Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 3.

Mietinnöstä otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva

Ehdotus laiksi elinkeinoliikkeiden järjestyssäännöistä.

Keskustelu:

Ed. Ehrnrooth: Det motionen bilagda lagförslaget bar namnet: Lag angående arbetsreglementen. Utskottet har ansett

nödigt att vidtaga en förändring härutinnan. Då jag icke var närvarande vid utskottets behandling af denna fråga, ber jag att nu få anföra min skiljaktiga åsikt.

Utskottet motiverar å sid. 8 af betänkandet sin mening sålunda: „I anseende därtill att förevarande institut, hvilket ej mindre i gällande lagstiftning och den till tidigare landtdagars handläggning öfverlämnade nådiga propositionen angående näringslag än äfven allmänneligen i praktiken benämnes ordningsregler, har utskottet, efter omröstning, ändrat lagens benämning till: »Lag angående ordningsregler vid näringsrörelse» samt sedermera i lagförslaget följdriktigt användt sagda beteckningssätt i stället för den af minoriteten förordade termen »arbetsreglementen». Nu är det visserligen sant, att benämningen ordningsregler är den allmännast förekommande, men vid en granskning af nu gällande ordningsregler i fabriker och verkstäder påträffar man äfven en hel del andra benämningar: arbetsreglemente, arbetsordning, arbetsregler, arbets- och ordningsregler, ordningsstadgar, reglemente, fabriksreglemente o. s. v. Det är alltså icke något stadgadt språkbruk, man kan stödja sig på. Det är också sant, att gällande näringslag använder beteckningssättet, »ordningsregler». Men det har skäl för sig. Ty gällande näringslag tager endast hänsyn till de befogenheter, som arbetsgifvare genom lagens bestämningar fått. Det står också där, att yrkesidkare är berättigad att till efterrättelse för sina arbetare i afseende å arbetstimmar, iakttagelser under arbetet, viten för oordningar eller försummelser, uppsägning m. m. fastställa vissa regler. Redan då frågan ånyo kom före i näringslagspropositionen hade institutet fått en helt annan karaktär. Det afsågs då att icke endast klargöra arbetsgifvares rättigheter gentemot arbetaren, utan att genom ett reglemente fastställa och noggrant afväga de ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, som på grund af arbetsaftal tillkomma hvardera kontrahenten, arbetsgifvaren såväl som arbetarne. Då emellertid frågan om arbetsreglementen i näringslagspropositionen endast behandlas i några paragrafer af ett kapitel, så var det dock måhända anledning att där bibehålla det gamla beteckningssättet.

Emellertid föreligger frågan nu i en annan form. Nu gäller det en särskild lag i ämnet, och då må man tillse att lagens rubrik också blir ändamålsenlig. Detta kan ej sägas om den af utskottet föreslagna vidlyftiga rubriken. Det är att märka, att vi redan nu i vårt lagspråk hafva tagit i anspråk i det allra närmaste enahanda benämningar, som här ifrågasatts. Det heter enligt utskottets förslag »Lag angående ordningsregler för näringsrörelse» (Laki elinkeinoliikkeiden järjestyssäännöistä). Nu är det att märka, att i juli månad detta år af Senaten utfärdades Ordningsföreskrifter angående bagareyrket (Järjestysohjeita leipurinammattia varten) och möjligt är att enahanda regulativ äfven för andra yrken framdeles komma att finnas

erforderliga. Det kan aldrig vara lämpligt, att, då det nu gäller att stifta en lag, som afser ett väsentligen annat institut, använda en benämning, som i hufvudsak motsvarar den af mig nu citerade, då man är i tillfälle att använda ett annat namn, som klart hänvisar till det förhållande man afser att reglera. Det förefaller mig såsom om någon befogad anmärkning icke kunde framställas mot det använda uttrycket »arbetsreglemente» (på finska „työsäännöt"), hvilket äfven har den fördelen att det är kortare än det af utskottet föreslagna. Jag ber få innesluta dessa synpunkter i stora utskottets åtanke.

Ed. L a t v a: Minä myös olen valiokunnassa ollut tämän nimen suhteen samalla kannalla kuin ed. Ehrnrooth ja pyydän siis ilmoittaa kannattavani hänen äskeistä lausuntoaan.

Ed. P a a s i v u o r i: Tähän asti on työnantajilla ollut oikeus yksin laatia järjestyssäännöt sekä asettaa ne työpaikoilla käytäntöön ja vaatia työntekijöitä niitä noudattamaan. Tästä on ollut seurauksena, että järjestyssäännöt ovat olleet yksipuolisia, niinkuin valiokunnan perusteluissa sanotaankin, ja että näillä järjestyssäännöillä on ollut enemmän kurinpitosääntöjen kuin työohjeiden luonne. Työnantajat eli elinkeinoliikkeenharjoittajat eivät ole kuitenkaan olleet pakoitetut laatimaan näitä kurinpitosääntöjä, jos he eivät ole tahtoneet. Nyt tämän ehdotuksen kautta tehdään järjestyssäännöt pakollisiksi kaikissa työpaikoissa, joissa on työssä vähintäin 10 työntekijää. Tämän järjestyssääntöjen pakolliseksi tekemisen puolesta, jota valiokunta ehdottaa samoin kuin ennen on ehdotettu arm. esityksessä, ei minun tietääkseni ole valiokunnassa esitetty mitään painavaa syytä. On kyllä sanottu, että sellaisilla pakollisilla järjestyssäännöillä voitaisiin estää riitaisuuksia työntekijäin ja työnantajain välillä, mutta minun käsittääkseni ei näillä säännöillä, sillä tavalla laadittuina kuin valiokunta ehdottaa, ensinkään voida poistaa niitä riitaisuuksien aiheita, mitkä tähän astikin on näiden järjestyssääntöjen johdosta vallinneet. Työntekijät ovat usein nousseet työlakoilla vastustamaan sellaisia yksipuolisia kurinpitosääntöjä, joita työnantajat ovat heille laatineet. Nyt kun nämä säännöt tehdään pakollisiksi, kun määrätään, että työnantaja on velvollinen laatimaan tuollaiset kurinpitosäännöt, tahtooko hän tai ei, niin sillä ei saavuteta mitään muuta, kuin että pienempi joukko työntekijöitä katsoo mahdottomaksi ryhtyä työlakon kautta niitä vastustamaan. Tämä järjestyssääntöjen pakolliseksi tekeminen on ainoastaan työnantajan etujen turvaamista. Valiokunta myöntää, että järjestyssääntöjen laatimisessa tulee edelleenkin olemaan työnantajalla yksinomainen oikeus. Valiokunnan ehdotuksen mukaan työnantaja laatii nämä järjestyssäännöt ja kysyy sitten vain työntekijäinsä mielipidettä niistä, jonka nämät saavat antaa joko yhteisessä kokouk-

sessa tai valitsemiensa luottamusmiesten kautta. Nyt kuitenkaan tällä työntekijäin lausunnolla ei ole yhtään mitään merkitystä. Työnantaja saa ottaa sen huomioonsa, ja jos hän on hyväntahtoinen niin hän sen ottaa, mutta jos hän itsepäisesti tahtoo pitää oman päänsä tässä asiassa, niin hän ei pane mitään merkitystä työntekijäin lausunnolle.

Valiokunnan mietinnön perusteluissa 7:llä sivulla sanotaan, että valiokunta siis ei ole voinut hyväksyä vähemmistön edelläkerrottua ehdotusta, nimittäin että työntekijät saisivat tasaväkisesti työnantajan kanssa ottaa osaa järjestyssääntöjen laatimiseen, vaan valiokunta jättää tässä työnantajalle edelleenkin vallan laatia järjestyssäännöt. Mutta heti samassa lauseessa alempana sanoo valiokunta, ettei valiokunnan mielestä ole sopivaa, että työnantajan tahto yksin pääsee vaikuttamaan järjestyssääntöjen laatimisessa. Mikä tässä sitten sen eroittaa? Eikö se ole työnantajan tahto, kun hän itse oman mielensä mukaan laatii järjestyssäännöt ja tuon työntekijäin lausunnon hän lähettää ammattivaltuustolle järjestyssääntöehdotuksen kanssa? Mutta ammattivaltuusto on velvollinen vahvistamaan järjestyssäännöt, jos ne eivät sisällä mitään kohtuutonta tai lainvastaista. Nyt voimassa olevan lain sekä valiokunnan ehdotuksen mukaan tulee työnantajalla järjestyssääntöjen laatimisessa olemaan jotenkin rajaton vaikutusvalta. Ensiksikin työnantaja voi määrätä rahallisia sakkoja nykyisen lain mukaan sekä niiden uusien ehdotuksien mukaan, mitä työsopimuslaista on ennen ehdotettu. Sen arm. esityksen mukaan elinkeinolaista, jossa oli työsopimuksia koskevat säädökset — ja samanlaisia säädöksiä ehdoittaa lainvalmistelukunta työsopimuslaista — saa työnantaja määrätä rahasakkoja, vetää työntekijän palkasta osan vahingon korvaukseksi ja työsopimuksen vakuudeksi pidättää aina kahden viikon palkan niinkuin arm. esityksessä elinkeinolaista ehdotetaan. Kun valiokunnan ehdotuksen mukaan annetaan näin rajaton valta tai jotenkin pitkälle menevä valta työnantajille näiden järjestyssääntöjen laatimisessa, niin minä toivon, että tämä lakiehdotus semmoisena kuin se valiokunnan enemmistön ehdotuksena esiintyy, tässä eduskunnassa hyljätään.

Me sosialidemokraatit olemme valiokunnasa olleet sitä mieltä, että jos järjestyssääntöjä katsotaan tarvittavan, niin on siitä työnantajan ensin sovittava työntekijäinsä kanssa, ja jos he ovat molemmin puolin sitä mieltä, että järjestyssäännöt tarvitaan, niin valitsevat yhtä monta jäsentä komiteaan, joka laatii järjestyssääntöehdotuksen, jonka sitten saisivat työntekijät sekä elinkeinonharjoittaja tarkastaa ja hyväksyä. Tämä ehdotus voitaisiin sitten vielä lähettää ammattivaltuustoon ja jos ammattivaltuusto huomaa, ettei se sisällä mitään lainvastaista eikä kohtuutonta, niin se voisi sen ehdotuksen vahvistaa. Mutta ei missään tapauksessa voida hyväksyä pakollisia järjestyssääntöjä ja sitä ehdotusta, että työnantajat saavat yksin

määrätä järjestyssääntöjen sisällöstä ja työntekijöillä ei ole mitään muuta oikeutta kuin että he saavat armosta antaa lausuntonsa, joka voidaan toisinaan ottaa huomioon ja toisinaan jättää huomioonottamatta. Minä pyydän, että eduskunta hylkää tämän ehdotuksen.

Ed. Ahlroos: Ifrågavarande lagförslag kan af mig såsom arbetare icke godkännas, emedan hela förslaget afser att blifva en klasslag mot en stor del af vårt lands befolkning, mot arbetarne. Jag anser nämligen, att arbetsgifvarne själfva skildt för sig eller genom sina speciella organisationer må komma öfverens med sina arbetare om ordningen å sina arbetsplatser. Jag skulle därför hälst se, att motionen skulle förkastas, men om denna min önskan icke vinner beaktande, ber jag att stora utskottet måtte taga första reservationen under omprövning.

Ed. Jalava: Ed. Paasivuori jo kosketteli sitä seikkaa, että tämä tulee vaikuttamaan hyvin haitallisesti, jos tosiaan lainsäädännöllä tehdään järjestyssäännöt pakollisiksi, jota ne tähän saakka eivät ole olleet. Jos nyt esim. maaseutuoloissakin on joku pieni käsityöliike, jossa on kymmenen työntekijää, ja työnantaja itse puolestaan ei ole katsonut, että hän tarvitsee työpaikallaan mitään järjestyssääntöjä, niin on minunkin mielestäni aivan kohtuutonta siihen yleensä ruveta lain avulla niitä pakottamaan. Järjestyssääntöjen laatiminen ja niiden käytäntöönottaminen on tosin, niinkuin täällä ensimäisessa vastalauseessa sanotaan, työntekijän ja työnantajan välinen asia eikä siihen siis tarvitsisi erityisesti millään erinäisillä pakkokeinolla pakottaa, varsinkin jos vielä, kuten valiokunta on ehdottanut, järjestyssääntöjen laatimisen oikeus yksistään tulisi työnantajan oikeudeksi. Siitä juuri syntyisikin sellaista, jota kenties eivät ne, jotka valiokunnassa ovat tätä enemmistön kantaa puolustaneet, ole voineet ajatella, että tällaisilla pakollisilla säännöksillä joudutaan sellaisiin olosuhteisiin, ettei sitä ole osattu aavistaa. Siitä voi esim. johtua työlakkoja, riitaisuuksia työnantajan ja työntekijän välillä, jos tosiaan työntekijöitä pakotetaan alistumaan sellaisiin järjestyssääntöihin mitä työnantajat niille tulevat laatimaan. Valiokunnan enemmistö on kyllä koettanut puolustaa kantaansa sillä, että onhan jo koko paljon otettu työntekijäinkin oikeuksia huomioon, kun nyt ammattivaltuusto, jossa on puolet työntekijöitä, toinen puoli työnantajia, saa vahvistaa säännöt. Mutta eipä edes tämä valiokunnan enemmistön väite pidä paikkaansa sellaisenaan. Täällä nimittäin eräässä toisessa pykälässä säädetään, että esim. valtion ja kuntain teollisuuslaitoksille vahvistaa järjestyssäännöt teollisuushallitus. Näin ollen ei ammattivaltuustolla valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan olisi siis mitään oikeutta näiden järjestyssääntöjen vahvistamiseen. Eikä se itse asiassa

paljoakaan merkitse, vaikkakin ammattivaltuusto nämä säännöt nyt vahvistaa yksityisten harjoittamalle teollisuusliikkeelle, kun niissä kuitenkin useasti puheenjohtaja tulee olemaan lähempänä työnantajaa kuin työntekijöitä ja jonka ääni tässä tapauksessa tulisi ratkaisemaan. Vielä kummallisemmalta tuntuu minusta se vastalause, joka tänne on liitetty, jossa toinen puoli valiokunnan jäsenistä vaatii, että kun järjestyssäännöt vahvistetaan ammattivaltuustossa, pitäisi niiden saada $^2/_3$ äänten enemmistön, nimittäin ennen kuin tämä vahvistus voidaan hylätä. Tällaisessa valtuustossa nyt kuitenkaan ei koskaan ole toivoakaan, että täällä voitaisiin tällainen enemmistö saada. Sehän on aivan mahdotonta. Ja pitäisi nyt toki jo edes sen riittää, kun he ovat olleet siitä yksimielisiä, että järjestyssääntöjen laatiminen on työnantajien oikeutena. Jos edelleen tulee näin käymään ja jäämään, että työnantajat saavat laatia omapäisesti järjestyssäännöt, niin tulevat ne sisältämään samallaisia määräyksiä kuin tiedämme, että järjestyssäännöt nytkin sisältävät. Niissähän tavallisesti on kaikkialla sellaisia kohtia työjärjestyssäännöissä, ettei niitä työntekijät voi parhaallakaan tahdolla noudattaa. On kohtia sellaisia, että niistä päästään aina kiinni ja sakoittelemaan ja rankasemaan työntekijöitä, jos vaan työnantajalla on hyvää tahtoa. Järjestyssäännössä on tavallisesti kielletty, että työntekijät eivät saa työpaikalla puhua toisen henkilön kanssa. Ja onpa vielä tavattu järjestyssäännöissä semmoisiakin määräyksiä, että työntekijät eivät saa käydä useasti käymälähuoneessa. Kuinka voidaan ajatella, että jos sattuu olemaan tauti tai muu sellainen, jotta olisi pakko siellä käydä, niin, jos siellä siis taudin pakottamana useasti käy, voi mahdolliseti seurata muutaman markan sakko. Sitte on niissä määräyksiä, ettei saa ottaa asuntoonsa työntekijä tuttavaansa vastaan jälkeen klo 9 illalla. Niitä voisi luetella aivan loppumattomiin tällaisia sääntömääräyksiä. Ja sitte valiokunta ehdottaa edelleen, että työnantaja saisi sakottaa työntekijää työssään tekemästään rikkomuksesta. Mutta valiokunnan mietintö ei ole ollenkaan ehdottanut, että jos työnantaja rikkoo järjestyssääntöjä, hänelle seuraisi samanlainen rangaistus. Valiokunnan enemmistö on tuonut kantansa tueksi sen väitteen, että tarvitseehan rikoksentekijä rangaista. Emme me sosialidemokraatitkaan ole olleet sitä mieltä, etteivät he tarvitsisi rangaistusta. Mutta meillä on olemassa rikoslaki, joka kylläkin ankarasti rankaisee kaikki työntekijät niinkuin muutkin, jos ne työpaikalla tai muualla harjoittavat lakivastaisia tekoja. Ei suinkaan voida silloin ajatella että työntekijät pitäisi asettaa kahdenlaisen rangaistuksen alaisiksi, kun ei kerta samanlaisia velvoituksia aseteta työnantajille.

Mitä sitte yleensä tulee ankarain rahasakkojen määräämiseen, niin työväellä on siitä sangen surulliset kokemukset. Meillä työskentelee eri teollisuuden aloilla työntekijöitä, niinkuin ilmenee niistä tutki-

muksista, joita hallituksen puolelta on pantu toimeen tupakkateollisuuden, kutomateollisuuden ja ompeluammatin alalla, erinomaisen alhaisilla palkoilla. Niinpä esim. ilmenee näistä tutkimuksista, että tupakkateollisuuden alalla, paperossin valmistuksessa täällä Helsingissä, jossa elantokustannukset ovat tavattoman kalliit, työntekijät, jotka ovat olleet työssä neljä — kuusi vuotta, ansaitsevat viikossa 3 markkaa 60 penniä ja samaten mainitaan, että on sellaisia, jotka ovat työskennelleet 13 vuotta ammatissaan, ansaitsevat 4 markkaa 56 penniä. Tietysti on niitäkin, jotka ansaitsevat enemmän, mutta on niitäkin, jotka ansaitsevat näin vähän. Sikariteollisuudessa työskentelee täälläkin Helsingissä eräs mainittu henkilö, joka on 55 vuotta vanha, on työskennellyt 41 vuotta ammatissaan, ja ansaitsee viikossa 4 markkaa 98 penniä. Samanlaisia palkkoja voi luetella niistä tutkimuksista, joita on tehty kutomateollisuuden ja ompelija-ammatin alalla. Kun muutamat työläiset ansaitsevat näin perin vähän, niin kyllä täytyy sanoa, että on sydämmetöntä, että tällaisilta henkilöiltä vielä riistetään yksi osa palkasta pois ja pidätetään sakkorahoina. Pienistä, vähäpätöisistä rikkomuksista, kun järjestyssäännöt tulevat olemaan ankarat, niin että työntekijät eivät parhaalla tahdollakaan voi niitä noudattaa, tulee sitte rangaistus. Kukapa voi väittää, ettei tässä mennä kohtuuttomuuksiin, kun työntekijöitä tällä tavalla voidaan sakottaa ja heidän pienistä palkoistaan pidättää. Yleensä tällainen sakkojärjestelmä on sitä vaarallisempi senvuoksi, että se yleensä kasvattaa työntekijöissä huonoja taipumuksia. Työntekijät, jotka muutenkin ansaitsevat vähän, ryhtyvät luonnollisesti siitä pelosta, että heitä sakotettaisiin, pyrkimään yleensä työnjohtajain suosioon. Ja tällainen suosioon pyrkiminen tietysti kasvattaa työntekijöissä sellaista, että he ovat valmiit kuljettamaan kieliä, tekemään ilmiantoja ja seuraa siitä suoraan sanoen vielä monia muitakin siveellisiä rikoksia. Emme saa itseltämme salata, että on tullut sitäkin ilmi, että esim. naistyöntekijättäret useasti teollisuusaloilla, pyrkiessään ankaran työnjohtajan suosioon ja välttääkseen sakkoja, ovat olleet pakotetut alistumaan tällaisen työnjohtajan käytettäväksi suoraan sanottuna sen intohimoisissa tarkoituksissa. Useasti tällaiset tapahtumat eivät tule julki, mutta on niitä toisinaan tullut julkikin. Meidän on muistettava kuinka kuuluisan Voikan lakon aikana esim. ilmeni sellaista, että työnjohtaja oli siten menetellyt työläisnaisten kanssa, vaikka se ei silloisten vallanpitäjien puolelta herättänytkään erityistä paheksumista. Lausuttiin vain, että ei ole niin vaarallista, kun ne olivat vain työläisnaisia.

Muutamia päiviä sitte eduskunnassa oli esitys esillä, josta täällä tänä iltanakin on mainittu, nimittäin nuorten tyttöjen suojeleminen, jonka johdosta eräässä vastalauseessa ehdotettiin, että olisi viettelysyritys rangaistava 17 vuotta nuorempaa tyttölasta kohtaan.

Mutta eiköhän nyt voisi tämä eduskunta paljoa paremmalla syyllä, tehoisammalla keinolla suojella myöskin nuoria työläisnaisia sillä, että asettuu sille kannalle kuin ensimäisessä vastalauseessa esitetään, etteivät järjestyssäännöt saisi sisältää minkäänlaisia sakkomääräyksiä, koska ne tulevat olemaan tavattoman turmiollisia työväestölle. Työntekijöitä voidaan kyllä muillakin keinoilla rangaista, eikä aina sakolla. Voidaanhan ajatella, että jos työntekijä rikkoo järjestyssääntöjä vastaan, eikä hän varoituksista ota ojentuakseen, niin parempi olisi se, että sellainen työntekijä eroitettaisiin. Olin muutamia päiviä sitte puheissa erään työmiehen kanssa, joka on useita vuosia työskennellyt Amerikassa suurissa teollisuuslaitoksissa, joissa on työntekijöitä 8—10,000 yhdessä tehtaassa. Siellä ei ole minkäänlaisia sakkomääräyksiä työntekijöille. Jos työntekijä rikkoo, niin on selvä peli, että sellainen työntekijä erotetaan ja siitä ei suinkaan työntekijä kärsi, kyllä hän silloin koettaa järjestyssääntöjä noudattaa työpaikan menettämisen pelosta.

Ei ole myöskään kohtuudenmukaista se, kun valiokunnan enemmistö ehdottaa että työnantaja saisi työsopimuksen vakuudeksi pidättää osan työpalkasta. Tehtaissa, joissa työskentelee useampia satoja työläisiä, voi liikkeenharjoittaja pidättämällä työpalkkaa, tätä työntekijältä pidätettyä palkkaa käyttää liikkeensä hyväksi työntekijäin kustannuksella. On siis myöskin kerrassaan kohtuutonta antaa laissa sellainen oikeus, että järjestyssäännöt saavat sisältää sellaisen määräyksen; vie ehdottomasti mielivaltaisuuksiin, jos järjestyssäännöt saavat sisältää määräyksiä että työntekijältä voidaan rangaistuksena ottaa osa palkasta. Jos esim. työntekijä työssänsä särkee jonkun vanhan, kuluneen työkalun tai koneen, niin useasti on nyt käynyt, että on sanottu työntekijän sen kelvottomuuttaan rikkoneen ja huolimattomuudesta j. n. e. ja onhan ymmärrettävä, ettei koneet eivätkä mitkään työkalut kestä ainaisesti, — joskushan tietysti niidenkin täytyy särkyä. Lainsäätäjän tulisi juuri katsoa, ettei järjestyssääntöihin sellaisia määräyksiä tule, että työnantaja voi mielivaltaisesti suoraan sanoen ottaa työntekijän palkasta, jolla hän sitte hankkii itselleen uusia työkaluja ja koneita. Minä siis toivon, että suuri valiokunta esittää eduskunnalle hyväksyttäväksi tämän kysymyksessä olevan lain sillä tavalla kuin ensimäisessä vastalauseessa on esitetty.

Ed. Ståhlberg: Kun mietinnön perusteluissa on esiintuotu ne syyt, joiden nojalla valiokunta on tehnyt ehdotuksensa, ja kun suuressa valiokunnassa, jossa ed. Paasivuorikin on jäsenenä, tulee olemaan tilaisuus tehdä huomautuksia vastalausetta vastaan, niin en tahdo seikkaperäisesti ryhtyä kahteen edelliseen lausuntoon. Mutta kun niissä nyt esillä olevan lakiehdotuksen merkitys ei ole saanut

riittävän tasapuolista arvostelua, pyydän kuitenkin huomauttaa muutamia yleisiä näkökohtia.

Ne elinkeinoliikkeen järjestyssäännöt, jotka tulisivat laadittaviksi nyt puheenaolevan ehdotuksen mukaan, eivät ole samoja kuin entiset kurinpitosäännöt, sillä niissä ei tule olemaan yksinomaisena sisällyksenä eikä edes pääsisällyksenä varsinaiset järjestysmääräykset, vaan niissä tulee selvästi määriteltäväksi työsopimus, työsopimuksen tekijäin molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Jos tällaista lakia ei olisi, silloin työnantajalla on rajaton oikeus määrätä, millä ehdoilla hän tahtoo ottaa työhönsä. Mutta jos tällainen laki säädetään, rajoitetaan hänen oikeuttansa, hänen on työsopimuksen pääkohdista ja niinikään työjärjestykseen nähden noudatettavien määräysten pääkohdista otettava säännökset sellaiseen järjestyssääntöön, josta ensinnäkin on työväestöä kuulusteltava ja joka toiseksi tulee ammattivaltuuston tarkastettavaksi ja vahvistettavaksi, sellaisen ammattivaltuuston, jonka valitsemiseen työväestö on osallisena. Tämä ammattivaltuusto silloin tarkastaa, että työsääntöön ei tule lainvastaisia eikä ilmeisesti kohtuuttomia määräyksiä. Se, että tällaisia työsääntöjä laaditaan, ei estä työväestöä koettamasta saada siinä vahvistettuja työsopimusehtoja muutetuksi, samaten kun se voi koettaa saada niitä muutetuksi itsellensä edullisemmiksi, jos työsääntöä ei ole. Siinä kohden eivät pakolliset työsäännöt tuota mitään lisärajoitusta, vaan ne rajoittavat ja estävät työnantajaa ottamasta käytäntöön laittomia ja kohtuuttomia määräyksiä ja niitä mielin määrin muuttelemasta.

Edellinen puhuja puhui erityisesti sakkojärjestelmästä. Siihen nähden on huomattava, että se seikka, saako sakkoja käyttää työsopimuksen vakuutena ja palkasta jotakin pidättää ja vahingonkorvausta määräillä, säädetään työsopimuslaissa. Tämä nyt puheenaoleva laki määrää ainoastaan, että jos aijotaan sakkoja käyttää, vahingonkorvauksia ottaa j. n. e., niin se pitää nimenomaan olla vahvistetussa työsäännöksessä edeltäpäin määrätty; ja tässäkin siis työsääntöjen merkitys tulee olemaan se, että työnantajan rajattoman sakonottamisoikeuden ja muiden sellaisten oikeuksien sijasta tulee sellainen oikeus olla työsäännössä rajoitettu.

Mitä vihdoin tulee valtion ja kunnan liikkeiden työjärjestyksiin, niin on ilmeistä, että siinä ei ole ammattivaltuuston tarkastus niin tarpeen, kuin yksityisiin liikkeisiin nähden, koska tällaisia liikkeitä harjoitetaan valtion ja kunnan, siis julkisen yhdyskunnan puolesta, jolta voi vaatia, että se itse tässä kohden katsoo, ettei työjärjestyksiin panna mitään lainvastaista.

Keskustelu julistettua päättyneeksi asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti S u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

5) Palkkaussääntö.
(1 K.)

Esitetään Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 4 Eduskunnalle tehdyistä eduskuntaesityksistä ja anomusehdotuksista, jotka tarkoittavat voimassa olevan palkkaussäännön tarkastamista tahi kumoamista, ja ilmoitetaan esittämisen tapahtuvan mietinnössä mainittujen eduskuntaesitysten kautta vireillepannun lainsäätämiskysymyksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Sillanpää: Siitä saakka, kun palkolliset ovat ruvenneet järjestäytymään, on heidän puoleltaan myöskin esitetty vaatimus nykyisen palkkaussäännön kumoamisesta, koska se vielä muistuttaa liiaksi paljon orjuusajan sääntöjä. Siinä asetetaan palkolliset aivan erikoisasemaan muihin työläisiin verraten. Kun tätä kysymystä valiokunnassa käsiteltiin, sanoi valiokunnan enemmistö, että miltei kaikissa oleellisissa kohdissa palkollisten suhde työnantajaan on aivan samanlainen kuin työntekijän suhde työnantajaan. He tunnustivat siinä, että nykyinen palkkaussääntö ei enää vastaa nykyistä oikeuskäsitettä, vaan että se on aivan vanhentunut, joten siis sen noudattaminen edelleenkin asettaa tämän luokan nöyryyttävään erikoisasemaan. Mutta vaikka valiokunnan enemmistö tuon onkin tunnustanut, eivät he kumminkaan, ole tahtoneet heti päättää nykyisen palkollissäännön kumoamista, vaan ovat asettuneet siinä odottavalle kannalle uuteen työsopimuslakiin nähden, joka laki, kuten enemmistö sanoo, käy aivan oikeaan suuntaan. Tässä uudessa lakiehdotuksessa työsopimuksista, joka on lainvalmistelukunnan laatima, yhä edelleen asetetaan palkolliset erikoisasemaan. Siinä lakiehdotuksessa nim. sanotaan, että palkollisiin nähden on noudatettava kaikkia, mitä tässä laissa sanotaan työntekijöistä, mutta sen lisäksi on siinä vielä erikoismääräyksiä palkollisille. Näistä ovat useat erittäinkin räikeitä, joista muutamia tässä mainitsen.

Perusteluissa lainvalmistelukunta sanoo, että ei ole tarvis edelleen määrätä pakollista vuosipalvelusta, koska pakollinen vuosipalvelus on yksi niitä kipeimpiä kohtia, mistä palkolliset juuri ovat tahtoneet päästä. Lakiehdotuksessa kyllä sanotaan, että palveluksesta saadaan vapaasti sopia, kuinka pitkäksi ajaksi se tehdään, mutta sitte sanotaan 40 §:ssä, että, »jos palvelusajasta ei ole erityisesti sovittu tahi jos asianhaaroista ei käy selville, että asianomaiset ovat muuta tarkoittaneet, pidetään sopimus tehtynä, milloin se tarkoittaa palvelusta maataloudessa, senjälkeen ensiksi tulevan marraskuun 1 p:stä yhdeksi vuodeksi eteenpäin». Tämähän pykälä tarkoittaa ilmeisesti juuri sitä samaa, josta on tahdottu päästä. Työsopimuslaissa, jossa kyllä annetaan työnantajalle oikeus tehdä sopimuksia kolmeksi vuodeksikin työntekijänsä kanssa, ei ole katsottu soveliaaksi määritellä,

että, silloin kuin sopimusta tehdessään asianomaiset eivät sovi varmasta ajasta, se aina tulkitaan vuodeksi. Muille työläisille riittää, että sopimus, josta ei määritellä, on toistaiseksi tehty, josta työntekijä siis pääsee 14 vuorokauden ylössanomisella. Nyt tahdotaan palkollisiin nähden määritellä tuo aika aina vuodeksi. Vaikka siis tahdotaankin uskotella, että tämä laki on paljon kansanvaltaisempi kuin entinen, se kumminkin asettaa palkolliset hyvin ikävään asemaan, koska, jos ei palkollisella ole todistettavasti näyttää, että hän on sopimuksen tehnyt lyhemmäksi aikaa, isäntä voi sen aina tulkita vuodeksi, silloin kun se on isännälle edullista.

Sitte sanotaan perusteluissa, ettei ole tarvis enää muuttopäivänä pitää marraskuun 1 päivää, kuten vanhassa laissa oli määritelty, vaan se saa olla asianomaisten omassa vallassa päättää, milloin he tahtovat muuttaa. Tämäkin määritelmä, joka perusteluissa esitetään, kumotaan kuitenkin lakiehdotuksessa, koska siinä määritellään, että sopimus aina päättyy seuraavaan marraskuuhun, sillä laki tulkitsee sen tällä tavalla.

Sangen omituinen määräys on tässä eritoten maalaispalkollisiin nähden, nimittäin se, jossa puhutaan palkanmaksusta. 44 §:ssä sanotaan: »jos palkollinen on maataloudessa vuosipalveluksessa, lasketaan rahassa maksettavasta vuosipalkasta $^1/_3$ marraskuun 1 ja toukokuun 1 päivän väliseltä ajalta ja $^2/_3$ jälellä olevalle vuosipuoliskolle». Mitä palkollinen täten on ansainnut, suoritetaan hänelle kuukausittain. Tätä määräystä on tahdottu perustella sillä, että muka talvella on maataloudessa niin paljon helpompaa, että ei kannata maksaa kuin kolmasosa talvikaudesta ja että kesällä muka työt ovat niin paljon raskaampia, että niistä täytyy maksaa suurempi palkka. Mitä erittäinkin naispalkollisiin tulee, niin he ainakin itse väittävät, että heillä talviaikana työ on paljon raskaampaa kuin kesäajalla, koska talvella heillä on karjanhoito veden ja ruuan kantoineen, joka tulee toisin paikoin hyvinkin raskaaksi. Ja kuitenkin määrättäisiin heille palkka tuolta talviajalta kolmatta osaa vähemmäksi kuin kesäajalta. Tällä pykälällä ilmeisesti tahdotaan estää palkollisten muuttamista kesäksi. Jos he syksyllä ovat tehneet sopimuksen, niin on hyvä, että isännillä on valtti sanoa, että jos tahdot muuttaa, niin sinulta jää osa palkastasi sisään.

Edelleen on se seikka, että maalaispalkolliset lain kautta asetetaan ankarampaan asemaan kuin kaupunkilaispalkolliset, vaarallinen, koska nykyäänkin juuri maalaisisännät väittävät, että he eivät tahdo saada palkollisia, kun kaikki muuttavat kaupunkiin. Jos nyt laki laaditaan sellaiseksi, että kaupungissa saadaan tehdä lyhyempiä palvelus-sopimuksia, että palkolliset siellä saavat muuttaa milloin tahtovat, jos sattuvat huonoon paikkaan joutumaan, niin onhan ilmeistä, että miltei kaikki alkavat pyrkiä kaupunkiin, koska siellä heidät asetetaan parempaan asemaan.

Palkollisten puolelta on hyvin paljon valitettu sitä, että heillä ei ole mitään säännöllistä vapaa-aikaa. Vuosipalveluksessa on heilläi vanhan lain mukaan oikeus saada yhden viikon loma. Lainvalmistelukunta on tahtonut olla oikein kansanvaltainen tässä uudessa lakiehdotuksessa ja on ehdottanut, että nyt annetaan vuosipalveluksessa oleville kokonaista 8 päivää lomaa, siis yksi päivä enempi kuin entisessä. Onhan se kai suuri ilo palkollisille, kuin myös se, että puolivuosipalveluksessakin oleva saa kokonaista 4 päivää lomaa.

Kun puhutaan työntekijöistä, olen nähnyt määriteltävän, että heidän työpäiviänsä on noin 300 vuodessa. Palkollisten työpäiviä tulee 355 päivää vuodessa. Ja tähän katsotaan tässä lakiehdotuksessakin voitavan varsin hyvin tyytyä.

Vielä määritellään tässä, että jos palkollinen ilman laillista syytä luopuu palveluksestaan, on isäntä oikeutettu saamaan vahingon korvaukseksi tämän kuukautisesta rahapalkasta vastaavan määrän, ellei hän, nim. isäntä, tahdo toteennäyttää vahingon nousseen suurempaan määrään. Sen lisäksi jos palvelija maatalouspalveluksessa — sitä kai tässä tarkotetaan —, vaikka hänen talvipalkkansa on paljon pienempi, muuttaa keväällä, niin tuo kuukauden palkka häneltä vielä otetaan.

Alaikäisiin palkollisiin nähden ei lainvalmistelukunta ole katsonut olevan syytä asettaa minkäänlaisia suojelusmääräyksiä. Nykyään jo valitetaan, että monilla paikkakunnilla palkollisammatissa ei ole enää muuta kuin alaikäisiä. Ja näillä alaikäisillä teetetään täysikäisten työtä. Laissa ei ole ollut minkäänlaista määritelmää heidän suojeluksekseen, ei työpäivän pituuteen, enempää kuin muuhunkaan nähden. Tästä on kuitenkin tuotu juuri palkollisten puolelta esiin hyvinkin räikeitä epäkohtia ja on vaadittu niihinkin lain kautta jonkunlaista korjausta saatavaksi.

Sitä ihmeellisemmältä tuntuu, että alaikäisiin nähden lainvalmistelukunta perusteluissaan sanoo seuraavasti: »alaikäisiin nähden voitaisiin vielä panna kysymyksenalaiseksi, eikö olisi tarpeellista säätää jotakin määrättyä ikää, jota nuoremmat eivät saisi ruveta palkollisiksi. Joskin on myönnettävä, että aivan alaikäisiä henkilöitä pestattaessa voi esiintyä väärinkäytöksiä, näyttävät kuitenkin toisaalta ne moninaiset muodot, joissa palkollistyö esiintyy, tekevän sellaisen yleisen määräyksen säätämisen mahdottomaksi, ja ne syyt, jotka tekevät alaikäisen suojelemisen ammattityössä tuiki tarpeelliseksi, eivät yleensä ole palkollistyössä olemassa. Paimenpoika, joka kaitsee laumaansa kymmenkunta tuntia päivässä, tekee sen sellaisissa oloissa, ettei kukaan tahtone väittää hänen siitä liiaksi rasittuvan. Usein on sitäpaitsi alaikäisten palkollistyö katsottava enemmän koulutukseksi kuin varsinaiseksi työksi». Tähän nähden ei lainvalmistelukunta ole katsonut mahdolliseksi, eikä tarpeelliseksikaan, ehdottaa alaikäisiin palkollisiin enempää kuin muihinkaan alaikäisiin näh-

den erityisiä suojelussäännöksiä, vaan katsonut holhoojan valvonnan tarjoovan tässä suhteessa tarpeelliset takeet. Kun toiselta puolen ottaa huomioon miten lain kautta on pyritty alaikäisten suojelemiseen, niin tuntuu omituiselta, että palkollisiin nähden ei katsota tarpeelliseksi minkäänlaista lailla suojelemista. Eivätkö ne, jotka palkollistyössä toimivat, ole aivan samanlaisia kuin ne, jotka tehdastyössä oleskelevat? Tiedetään, että nykyään on alle kymmenen vuoden ikäisiä palkollisia, jotka ovat vuosipalveluksessa, ja tiedetään, että heitä käytetään päivällä taloustoimissa ja yöllä lasten hoidossa. Ei ollenkaan oteta kysymykseen, kestävätkö he sitä, kärsiikö heidän terveytensä siitä ja voiko heidän työtänsä katsoa ainoastaan koulutukseksi. Totta kyllä on, että heidän tointansa voitaisiin katsoa jonkunlaiseksi ammattiopetukseksi, jos sitä pidettäisiin kohtuuden rajoissa, mutta kun siinä on määrääjänä isännän kohtuus, isännän mielivalta, niin silloin voidaan panna kysymyksenalaiseksi, eikö ole tarpeellista lain kautta ryhtyä tässä suojelemaan alaikäisiä myös palkollisammatissa. Minun mielestäni olisi vaadittava, että palkolliset tehtäisiin suojelussäännön alaisiksi ja velvoitettaisiin heidän isäntänsä aivan kuin tehtaanomistajatkin kouluttamaan alaikäisiä palkollisiaan, sekä säädettäisiin, että heitä saadaan pitää ainoastaan määrätunnein työssä, sillä heidän ruumiinsa vaatii myöskin voimistusta ja kehitystä. Vähemmistö valiokunnassa on asettunut esityksen pohjalle ja siinä esittänyt, että eduskunta nyt jo päättäisi palkkaussäännön kumoamisen, koska kerran valiokunnan enemmistökin on tunnustanut, että palkollisten asema on oleellisesti aivan yhtäläinen kuin työläisten asema yleensä, ja että ne yleiset lakimääräykset, joiden alaisina työntekijät muilla aloilla voivat olla, voidaan myös sovelluttaa palkollisiin nähden. Tiedetään kyllä, että siellä, missä suhde isännän ja palkollisen välillä vielä on pysynyt hyvänä, ei laki tule mitään muuttamaan, vaan siellä eletään entistä normaalielämää. Ainoastaan siellä, missä täytyy turvautua lakiin, tuntuu asianomaisilta nöyryyttävältä ja katkeralta, että täytyy tunnustaa sellaisen lain määräyksiä, mitkä ovat häpeäksi koko yhteiskunnalle.

Minä ehdotan vastalauseen hyväksyttäväksi.

Ed. K a a r n e: Eduskuntaesityksessäni olen jo esittänyt mielipiteeni kyseenalaisessa asiassa, joten en siitä enempää, ajan voittamiseksi tahdo puhua, pyydän vaan kannattaa mietintöön liitettyä vastalausetta. Kuitenkin pyydän kunnioittaen suurta valiokuntaa ottamaan huomioonsa ja hyväksymään minun jättämäni esitysehdotuksen 26 ponnen, joka kuuluu: »Palkkaussääntö isännille ja palkollisille tammikuun 30 p:ltä 1865 sekä sitä erinäisissä kohdissa muuttavat Keis. Asetukset tammikuun 27 päivältä 1879 ja joulukuun 28 p:ltä 1888 olkoot tämän kautta kumottu; ja olkoon isäntien ja palkollisten välisistä suhteissa tästä lähtien voimassa

ainoastaan, mitä työsopimuksesta työnantajien ja työntekijäin välillä on säädetty tai vastedes säädetään.»

Ed. Ahlroos: Utskottet har erkänt, att det nu gällande lagstadgandet i fråga är föråldradt, men det oaktadt har utskottet förordat, att en dylik undantagslag skall vara gällande, tills en ny åstadkommits. Då jag väntat, att utskottet enhälligt för landtdagen skulle föreslå upphäfvande af denna föråldrade lag och att den samhällsklass, som nu räknas under legostadgan, skulle betraktas såsom fria medborgarinnor och medborgare, ber jag att få föreslå, att stora utskottet skall taga reservationen i beaktande.

Ed. Hallsten: Minä en saata olla lausumatta ihmettelyäni siitä, että ed. Sillanpää, lähtien valiokunnan mietinnön väärästä referaatista, kuluttaa eduskunnan aikaa pakoittaen sitä kuuntelemaan sellaisen lain selostusta, joka nyt ei ole eduskunnan käsittelyn alaisena, vaan joka tulee esille myöhemmin joillakuilla seuraavilla valtiopäivillä.

Ed. Sillanpää: Minä tein tämän sen vuoksi, että valiokunta ei tahtonut nyt jo tunnustaa, että tämä laki ei mene oikeaan suuntaan. Valiokunnan mietinnössä on, että nykyinen ehdotus laiksi työsopimuksista käy aivan oikeaan suuntaan, Me emme tunnusta sitä siksi, sillä se ei käy oikeaan suuntaan, koska palkollisiin voidaan täydellä syyllä sovelluttaa ne määräykset, mitä yleensä työntekijäin ja työnantajain välillä säädetään. Ja siksi tahtoisin ehdottaa, että nyt jo voitaisiin hyväksyä, mihin suuntaan tuo laki työsopimuksista saisi käydä, ja että sinne ei enää erikoismääräyksiä palkollisista asetettaisi.

Ed. Hallsten: Minä lausuin äsken, että ed. Sillanpää lähti tämän mietinnön väärästä referaatista ja nyt hän uudisti samat sanat. Hän sanoi valiokunnan lausuneen, että lainvalmistelukunnan lakiehdotus käy »aivan» oikeaan suuntaan, kun päinvastoin valiokunta lausuu että se »ylipäänsä» käy oikeaan suuntaan.

Ed. Kirves: Minä kyllä arvasin, että tästä asiasta jos mistään meidän keskustamme tulee vaatimaan äänestystä. Sillä jos me kiinnitämme huomiomme 1907 vuoden valtiopäiviin, niin me huomaamme, kuinka suurella joukolla tämän keskustan edustajat silloin jättivät anomuksen, jossa pyydettiin palkkaussääntöä kumottavaksi. Samoin oikeiston puolelta jätettiin myöskin lukuisilla nimikirjoituksilla varustettuja anomuksia, joissa tuomittiin koko palkkaussääntö. Mutta mitä on nyt tapahtunut? Ovatko he nyt asiassa samalla kannalla, vai ovatko he muuttaneet kantansa, sen osoittaa

tämä valiokunnan mietintö, joka tänä iltana on esitetty. Minua silloin ihmetytti, mistä johtui se harrastus ja ihmetytti myöskin se, onkohan se oikein tosisydämestä lähtenyt. Nyt näkyy, että se oli samanlaista teeskentelyä, kuin yleensä meidän kamarimme keskustalta ja oikeistolta olemme oppineet saamaan. Valiokunnalla, johon kuuluu useita näiden anomusten allekirjoittajia, olisi nyt ollut tilaisuus saada mietintöön sellainen ponsi, että palkkaussääntö todellakin olisi tullut kumotuksi. Mutta valiokunnan jäsenet, enemmistö, ovat asettuneet kannalle, jota todellakin täytyy ihmetellä ja johtopäätöksenä tulee olemaan, että heillä 1907 mahdollisesti oli kohta tiedossa tulevat uudet vaalit ja sentähden oli harjoitettava tällaista anomusmanööveriä. Ja siinä kaikki.

Kun tutkii palkkaussääntöä, huomaa heti, että meidän keskustallemme ja oikeistollemme on mahdottomuus lähteä sitä kumoamaan sillä siinä on sellaisia määräyksiä palvelijoihin nähden, jotka ovat heille erittäin mieluisia. Minä pyydän ensiksi kiinnittää huomiota muutamiin seikkoihin. Esim. siinä sanotaan, että isäntä voi antaa palkolliselle ruumiillista kuritusta, jos hän vain huomaa, että tämä sitä tarvitsee. Jos hän varoittaa palvelijaa, eikä tämä siitä tottele, niin hän pannaan mahalleen ja keppiä selkään. Tämä on sitä mitä meidän keskustamme ja oikeistomme rakastaa. Sitte on vielä määräyksiä siltä varalta, että palkollinen sattuu sairastumaan. Isännän pitää kustantaa hänelle sairausajalla hoito, mutta saa vetää kustannukset palkasta pois. Sitte määrätään, että isäntä saa vielä luovuttaa isäntävallan toiselle. Jos hän itse on heikkohermoinen ja helläluontoinen, ettei kykene kurittamaan, niin hän voi valtuuttaa toisen tekemään sitä, mihin ei itse kykenisi. Täällä on myös puhuttu palvelijan vapaa-ajasta. Mutta palkkaussääntö sanoo, että palkollinen ei saa viettää vapaa-aikaansa muuten kuin isännän suostumuksella. Jos isäntä sanoo: sinä et saa viettää vapaa-aikaa, ei palkollisella ole oikeutta sanoa mitään. Ei pyhäpäivääkään saa viettää missään ilman ettei isännältä ole lupaa. Sitte sanotaan vielä, että jos palvelija sanoo jotakin isäntää vastaan, siitä rangaistaan niinkuin murhasta, taposta tai muusta pahoinpitelystä. Luopuisiko nyt meidän kamarimme isäntämiehet ja muut herraskaiset tämmöisestä oikeudesta noin vaan vähällä. Ei suinkaan; sitä osottaa tämä valiokunnan ponsi. Sitte sanotaan, että kunnianloukkauksesta, jos se tutkitaan semmoiseksi kunnianloukkaukseksi, josta rikoslaissa puhutaan — ja miksei sitä tutkittaisi — siitä pannaan vuodeksi vankeuteen. Sitte sanotaan, että jos palkollinen pitelee varomattomasti tulta tai muuta sellaista, siitä on myös vuosi vankeutta taikka on hänen korvattava isännälle tullut vahinko. Vielä sanotaan, että jos palkollinen ei tyydy tavalliseen kotiruokaan, joka nykyään kuuluu olevan kurnaali, häntä rangaistaan erittäin kovasti, saatetaan sakottaa niinkin paljon, että hän menettää vuoden palkkansa.

Isäntä siis saa syöttää palkolliselle huonoa ruokaa, saa hänet siten tyytymättömäksi — ja saa pitää palvelijan palkan. Tämmöisestäkö nyt meidän herraskaisemme luopuisivat. Sehän olisi vallan kauheata, jos he niin hyvistä eduista luopuisivat! Sitte vielä palkolliset ovat niin vaarallista väkeä, että ne ovat vaaralliset ympäristölleen. Jos palkollinen jostain syystä vie jotain tavaroita toisen luokse, vaatearkkunsa tai muuta, silloin on sakko molemmilla. Ei kukaan saa minkäänlaista turvaa antaa palkolliselle, vaan kaikkien täytyy kohdella häntä, niinkuin sananlasku sanoo, kuin vierasta koiraa. Vielä sitte sanotaan pakollisten palkasta, että palkollinen ei saa vaatia palkkaansa ennenkuin palvelusaikansa on lopussa. Siis palkollisella ei ole mitään oikeutta sanoa isännälle, että maksa minun palkkani ennen auringon laskemista. Eivät anomuksen allekirjoittajat pappismiehetkään ole kannattaneet sitä anomusta, jonka ennen ovat tehneet, vaan ovat luopuneet tykkänään, vaikka juuri heidän etupäässä olisi luullut sitä kannattavan. Kun nyt tämmöinen laki on olemassa, josta kaikin puolin on heille niin suurta hyötyä, ei minua ollenkaan ihmetytä, että ponsi on tullut tuommoinen, sillä muunlaisen ponnen tulokseen ei ole ollut heillä mitään mahdollisuutta. Onhan luonnollista, että kun kerran kuka saa vallan toisen ylitse, se ei siitä tule hyvin pian luopumaan, ja sitä ovat kaikkein enimmän nyt osoittaneet näiden anomusten allekirjoittajat tämän kamarin keskustasta ja oikeistosta, jotka 1907 ja tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä uudistivat anomuksen. He peräytyivät hyvin jäniksen tietä. Kun kerran muka odotetaan hallituksen toimenpiteitä ja on toimenpiteitä tiedossa, mikä silloin pakottaa eduskuntaa hyväksymään minkäänlaista anomuspontta; hylätään hyvät ihmiset pois koko ajatus. Tämmöinen on tuon anomuksen sisällys. Minä kaikesta huolimatta pyytäisin kannattaa tähän mietintöön liitettyä vastalausetta, jossa anotaan suorastaan palkkaussäännön kumoamista siten, että palvelijat jäävät samaan asemaan työnantajaan nähden kuin ovat muutkin työntekijät. Ei voi nimittäin väittää, sitäkään, että palkkaussäännössä on määrätty alin palkka, mutta sekin on jätetty vapaan sopimuksen varaan. Tämäkin osottaa, että koskei siinä ole edes alinta palkkaa määrätty, sitä suuremmalla syyllä on kumottava koko palkkausasetus ja annettava palkollisten olla samojen säädösten alaiset, minkä alaiset muutkin työntekijät ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

6—7) Pöydälle panoja.

Esitetään ja pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi istuntoon

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 6 kahden Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, jotka koskevat, toinen sellaisia tiloja, joita tehtaat tilanasukasten edellä ovat perinnöksi ostaneet, ja toinen n. k. sukuoikeustiloja.

Pankkivaliokunnan mietintö N:o 4 säästöpankkiasetuksen 1 §:n muuttamista koskevan eduskuntaesityksen johdosta.

Suuri valiokunta.

Puhemiehistön puolesta ilmoitetaan, että ed. Virkkunen on tuleva ed. Palménin sijaan Suuren valiokunnan jäseneksi.

Seuraava istunto on ensi tiistaina kello 6 i. p.

Istunto päättyy kello 9,47 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

20. Tiistaina 22 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi Suomen Pankin 19 päivänä helmikuuta 1895 annetun ja 10 päivänä heinäkuuta 1901 muutetun ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus asetukseksi 19 p:nä kesäkuuta 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta.

Ainoa käsittely:

3) Anomusehdotukset, jotka koskevat sellaisia tiloja, joita tehtaat tilanasukasten edellä ovat perinnöksi ostaneet, sekä n. k. sukuoikeustiloja.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 6; ed. G. G. Rosenqvistin anomusehdotus N:o 85 ja ed. Kairamon ja Paloheimon anomusehdotus N:o 218 (Liitteet V, siv. 63—66).

Pöydälle panoa varten esitetään:

4) Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 1 kunnallisen lainsäädännön uudistamista koskevain eduskuntaesitysten johdosta.

5) Lakivaliokunnan mietintö N:o 2 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen painovapauslaiksi sekä laiksi lisäyksestä Rikoslain 16 lukuun.

6) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7 Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueitten muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Poissaoleviksi merkitään nimenhuudossa ed. A. Eronen, Hiltula, Kannisto, Kivioja, Koponen, Lautasalo, Nix, Peltonen ja Sirén.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta valtiopäivätyöstä saavat yksityisten asiain takia ed. Hiltula täksi viikoksi, ed. Koivisto ensi torstaiksi ja perjantaiksi, ed. Telkkä ensi perjantaista seuraavaan tiistaihin saakka sekä ed. Storbjörk tämän kuun 26 päivästä lokakuun 5 päivään.

Pankkivaltuusmiesten vaali.

Puhemies ilmoittaa Pankkivaliokunnalta saapuneen kirjelmän, jossa ilmoitetaan tulos Suomen Pankin valtuusmiesten ja tilintarkastajain ynnä varamiesten vaaleista ja jota kirjelmää seuraa myös pöytäkirja itse vaalitoimituksesta.

Kirjelmä luetaan julki näin kuuluvana:

Suomen Eduskunnan
Pankkivaliokunta.

Suomen Eduskunnalle.

Valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n säätämällä tavalla ja Eduskunnan päätöksen mukaan ovat pankkivaliokunta ja Eduskunnan valitsijamiehet lauantaina 19 p. syyskuuta toimittaneet pankkivaltuusmiesten vaalin eroavien valtuusmiesten sijaan ja pankkivaltuusmiesten varamiesten ynnä pankin tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaalin.

Lähettäessään täten kunnioittaen Eduskunnalle vaalissa pidetyn pöytäkirjan pankkivaliokunta samalla pyytää ilmoittaa vaalien tulokset:

Pankkivaltuusmieheksi olemaan osallisena kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa on valittu yliopiston professori, filosofiantohtori, vapaaherra Ernst Gustaf Palmén.

Pankkivaltuusmieheksi olemaan osallisena kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa siksi ajaksi, mikä entisellä senattorilla Lennart Gripenbergillä olisi ollut jäljellä, on valittu entinen senattori, lakitiedetten tohtori Kaarlo Juho Ståhlberg.

Pankkivaltuusmieheksi olemaan osallisena niiden asiain käsittelyssä, jotka ovat kaikkien pankkivaltuusmiesten yhteisesti ratkaistavat, on valittu maanviljelijä Hjalmar Gabriel Paloheimo.

Pankkivaltuusmiesten varamiehiksi ovat valitut:

Ensimäiseksi varamieheksi esittelijäsihteeri Akseli August Listo.

Toiseksi varamieheksi lainvalmistelukunnan toisen osaston vanhempi jäsen, filosofianmaisteri ja lakitiedetten tohtori Georg Fredrik Granfelt.

Kolmanneski varamieheksi lääkintöneuvos, lääketieteen lisentiaatti Gustaf Rudolf Idman.

Neljänneksi varamieheksi vakuutustarkastaja, kollega, filosofianmaisteri Gustaf Onni Immanuel Hallstén.

Viidenneksi varamieheksi lyseonlehtori, filosofiantohtori Hugo Magnus Johannes Relander.

Kuudenneksi varamieheksi kauppias Juho Santaholma.

Pankin tilintarkastajiksi ovat valitut:

kauppaoppilaitosten tarkastaja, yliopettaja, filosofiantohtori, professori Ernst Jakob Waldemar Bonsdorff;

sanomalehdentoimittaja Väinö Alfred Tanner;

lakitiedetten kandidatti Jonas Castrén ja

maanviljelysneuvos Karl Wilhelm Bruncrona.

Tilintarkastajain varamiehiksi ovat valitut:

ensimäiseksi Suomen Liikemiesten Kauppaopiston johtaja, filosofianmaisteri Kyösti Nestor Järvinen;

toiseksi puuseppä Jaakko Emil Perttilä,

kolmanneksi filosofiantohtori Arvid Neovius ja

neljänneksi sanomalehdentoimittaja Eero Erkko.

Helsingissä 21 p. syyskuuta 1908.

Pankivaliokunta.

Juhani Arajärvi.
Puheenjohtaja.

Päätös:

Vaalin tuloksesta ilmoitetaan alamaisessa kirjelmässäKeisarille ja Suuriruhtinaalle ja annetaan tieto Pankkivaltuusmiehille.

Valiokuntien työsuunnitelmat.

Julkiluetaan seuraava Talousvaliokunnalta saapunut kirjelmä:

Suomen Eduskunnan
Talousvaliokunta

Helsingissä syyskuun 18 p:nä 1908.
N:o 10.

Suomen Eduskunnalle.

Koska talousvaliokuntaan vielä sen jälkeenkin, kun se on saanut loppuun käsitellyksi nyt valmistelun alaisena olevan armollisen

esityksen N:o 2, sisältävä ehdotuksen metsänhoitoasetukseksi ja asetukseksi eräiden 3 p:nä syysk. 1886 annetun metsälain pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi, jää 4 eduskuntaesitystä ja 30 anomusehdotusta, ja kun varottava niin ollen on, ettei valiokunta ennätä näitä kaikkia valmistella, saa valiokunta kunnioittaen Eduskunnalle ehdottaa, että Eduskunta, muuttaen viime elok. 21 ja 25 päivinä tekemänsä päätökset, joiden kautta Eduskunta on lähettänyt allamainittavat asiat talousvaliokuntaan, siirtäisi ne laki- ja talousvaliokunnan valmisteltaviksi, nimittäin:

1. Edustajain Wuorimaan y. m. esityksen N:o 2 ehdotuksineen laiksi, joka ehkäisee yksityisiä tai yhtiöitä hankkimasta itselleen liian suuria maa-aloja;

2. Edustajain Hannes Gebhardin y. m. esityksen N:o 6 ehdotuksineen laiksi, joka sisältää määräyksiä maan pakkolunastuksesta viljelystilojen aikaansaamista varten;

3. Saman edustajan y. m. esityksen N:o 7 ehdotuksineen laiksi, joka sisältää määräyksiä rappeuden ehkäisemiseksi erinäisillä maatiloilla, joista eduskuntaesityksistä valiokunnan mietinnöt arvattavasti valmistuisivat niin myöhään, että Eduskunta tuskin ennättäisi niitä loppuun käsitellä;

4. Edustajain Hannes Gebhardin y. m. anomusehdotuksen N:o 32 suurista maanomaisuuksista johtuvien epäkohtien ehkäisemisestä;

5. Edustajain Hiltulan y. m. anomusehdotuksen N:o 19 laidunveron lakkauttamisesta kruunun metsämailla Oulun läänissä;

6. Edustajain Koiviston y. m. anomusehdotuksen N:o 69 laidunmaksun lakkauttamisesta kruunun metsämailla käyviltä hevosilta ja nautakarjalta; sekä

7. Edustaja Halosen anomusehdotuksen N:o 106, oikeuden myöntämisestä Lapin kihlakunnan väestölle saada vapaasti kruunun metsistä ottaa tuulenkaatoja, liekopuita sekä juurakoita, ynnä koota poronjäkälää.

Tätä paitsi rohkenee valiokunta ehdottaa, että

8. Edustajain Tannerin y. m. anomusehdotus N:o 193, valtion omistaman maaomaisuuden säilyttämisestä valtion hallussa ja eräiden yhtiöiden ja yksityisten velvoittamisesta laissa tarkemmin määrätyillä ehdoilla valtiolle luovuttamaan omistamansa metsä- ja viljelysmaat, jonka Eduskunta kuluvan syysk. 11 p:nä tekemällään päätöksellä on siirtänyt maatalousvaliokunnasta talousvaliokuntaan läheisen yhteenkuuluvaisuutensa vuoksi yllä mainittujen eduskuntaesitysten kanssa myöskin, lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Valiokunnan puolesta:

O. A. Hainari.

A. Pulkkinen.

Päätös:

Puhemiesneuvoston puoltolauseen mukaisesti hyväksytään kirjelmä, mikäli se koskee niitä kahta anomusta, jotka tarkoittavat laidunmaksun poistamista, eli ed. Hiltulan y. m. anomusehdotusta N:o 19 laidunveron lakkauttamisesta kruunumetsämailla Oulun läänissä sekä ed. Koiviston y. m. anomusehdotusta N:o 69 laidunmaksun lakkauttamisesta kruunumetsämailla käyviltä hevosilta ja nautakarjalta.

Nämä kaksi anomusehdotusta, joilla Puhemiesneuvosto on katsonut olevan jonkunlaista yhteyttä Laki- ja talousvaliokunnan käsiteltävien asiain kanssa, niinmuodoin siirretään mainitun valiokunnan valmistavasti käsiteltäviksi, jota vastoin Talousvaliokunnan ehdotus muihin kirjelmässä mainittuihin asioihin nähden hylätään.

Puhevuoron saa tämän jälkeen

Ed. P a l o h e i m o, joka lausuu: Sen johdosta että olen joutunut vakinaiseksi jäseneksi suureen valiokuntaan, pyytäisin kunnioittaen, että eduskunta vapauttaisi minut vakinaisen jäsenyyden toimesta maatalousvaliokunnassa. Epäilemättä tulee suuren valiokunnan jäsenyys tästä lähin olemaan hyvin raskas toimi.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu

Ed. S e t ä l ä: Pyydän huomauttaa, että luultavasti useimmat suuren valiokunnan jäsenet voisivat tuoda aivan saman syyn kun ed. Paloheimo on esittänyt. Jotkut suuren valiokunnan jäsenet ovat puheenjohtajinakin toisissa valiokunnissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Paloheimon pyynnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on se hylätty.

Ei-äänet ovat voitolla. Ed. Paloheimon pyyntö on siis hylätty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen pankin ohjesääntö.

(3 K.)

Ehdotus asetukseksi Suomen Pankin 19 p:nä helmikuuta 1895 annetun ja 10 p:nä heinäkuuta 1901 muutetun ohjesäännön 18 ja 19 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, esitetään k o l m a n t e e n

käsittelyyn ja hyväksytään keskustelutta sellaisena kuin se on tämän syyskuun 15 p:nä loppuun saatetussa toisessa käsittelyssä päätetty.

2) Säästöpankkiasetus.

(1 K.)

Esitetään Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 säästöpankkiasetuksen 1 §:n muuttamista koskevan eduskuntaesityksen johdosta ja ilmoitetaan esittämisen tapahtuvan mietinnössä olevan, 19 p:nä kesäkuuta 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:n muuttamista koskevan asetusehdotuksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Kun puheenvuoroa ei pyydetä, julistetaan asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

3) Tehdas- ja sukuoikeustilat.

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 kahden Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, jotka koskevat, toinen sellaisia tiloja, joita tehtaat tilanasukasten edellä ovat perinnöksi ostaneet, ja toinen n. k. sukuoikeustiloja.

Keskustelu:

Ed. G. G. Rosenqvist: Jag ber endast att få uttala min tillfredsställelse öfver det slutresultat, till hvilket utskottet kommit. De upplysningar angående bruk underlagda lägenheters rättsliga ställning, som utskottet här lämnat, äro visserligen, såsom utskottet själft framhåller, långt ifrån fullständiga och tarfva i många afseende komplettering, men de visa i alla fall hvad som är hufvudsaken, att nämligen ifrågavarande lägenheters rättsliga ställning är oklar, och att den är ofördelaktig i och för deras ändamålsenliga bruk. Detta visar att petitionen varit motiverad.

Ed. Perttilä: Minä tahtoisin vaan tämän ponnen evästykseksi vielä sanoa muutaman sanan siitä, että näiden tilojen asukkaat, joista tässä on kysymys, ovat joutuneet tavattoman epäoikeutettuun asemaan. Esim. täällä Etelä-Uudenmaan rannikkoseudulla löytyy useilla paikoilla tiloja, joista asukkaat vasten voimassaolevia asetuksia ja lakeja ovat suorastaan häädetyt pois. Tehtaat ovat anastaneet maat ja lisänneet päivätöitä niin paljon, etteivät alkuperäiset asukkaat ole voineet niitä suorittaa, vaan ovat kauniisti saaneet väistyä. Tämän johdosta on valiokunnan laatima ponsikin kyllä koko lailla hatara, mutta kun asiasta ei voitu niin pian saada parempaa selkoa, on sen täytynyt sellaiseksi jäädä. Täytyy kuitenkin olettaa että hallitus, jolla on parempi tilaisuus ja jolla on saatavissa parempia

tietoja, tulee löytyvät epäkohdat korjaamaan. Toivon, että tämä ponsi, niin epämääräinen kuin se onkin, kuitenkin johtaa toivottuun tarkoitukseen, niin että vääryydet tällä alalla poistuvat.

Ed. Schybergson: Brukshemmanen och deras förhållanden känner jag icke och kan därför icke uttala mig om dem, men beträffande bördsrättshemmanen, kan jag lämna besked och ber därför att i denna del af ärendet få yttra några ord. Jag vill dock reservationsvis nämna, att någon tid förgått sedan jag haft att taga befattning med dem och att mitt minne därför måhända uti en del punkter sviker. Bördsrättshemmanen äro icke många. De äro ett trettiotal, sålunda en endast ringa del af de lägenheter, som underlyda Jokkis gods. Den lagstiftningsåtgärd, som beträffande dem nu påyrkas, skulle sålunda komma att afse en mycket liten grupp af lägenheter och komma att ingripa uti rent privaträttsliga förhållanden mellan dem å ena sidan, godsets ägare å den andra.

Hvad dessa lägenheters ekonomiska ställning beträffar, så är den öfverhufvudtaget ungefär likartad med vanliga bondlägenheters af en par- trehundra tunnlands areal. Några befinna sig dock uti ett vida gynnsammare läge. Detta är särskildt fallet med de bördsrättslägenheter, som äro belägna i närheten af Forssa fabrikssamhälle. Jag kan i detta afseende nämna, att då järnvägen byggdes från Humppila station till Forssa, och expropriation ägde rum, en expropriationslösen af, om jag icke missminner mig, 20,000 mark tilldelades för jord, som afskildes från ett enda bördsrättshemman. Detta bördsrättshemman bär nu fortfarande upp räntan årligen å denna expropriationsskilling, och för öfrigt torde på lägenhetens mark finnas arendatorer, som betala två- tre-, kanske fyratusen mark i årligt arrende. Det är sålunda kapitalister efter en temmeligen hög måttstock, det här är fråga om. Det stora flertalet af dessa bördsrättshemman är visserligen icke i detta utomordentliga läge, men de hafva temmeligen stora ägor, anses hafva rätt att utan vidare utarrendera delar af dessa lägenheter, såvidt dem själfva lämpligt synes, och deras utskylder, som förblifvit oförändrade allt sedan 1700-talet, äro, man kan tryggt säga det, minimala. Mitt minne skulle säga mig, att de i regeln, det fåtal dagsvärken som från dem utgöras inberäknade, kunde uppskattas till cirka 100 mark om året. Från synpunkten af deras nödställda belägenhet finnes sålunda icke någon anledning till ingripande.

Då frågan var före i ständerlandtdagen yttrade jag i borgarståndet, att godsförvaltningen skulle hafva varit mycket tacksam för att regeringen på detta sätt skulle ingripa i fråga om upplösning af förhållandet mellan bördsrättsbönderna och godsegaren, antagligen till hvarderas förmån, men jag fann, att det var ett så enkelt rätts-

förhållande, att det kunde ordnas äfven regeringens mellankomst förutan, och jag tror fortfarande, att så är förhållandet.

Frågan var under den tid jag hade med förvaltningen af dessa gods att skaffa flere gånger uppe, och vi vände oss till framstående jurister för att få saken utredd. Det besked de gåfvo gick helt enkelt ut därpå, att godsegaren kunde tillösa sig besittningsrätten, och i och med detsamma var han oförhindrad att med full eganderätt sälja området till den förra egaren eller hvem som hälst annan. Ett kombineradt aftal kunde utan svårighet göras med det resultat, att dessa bördsrättsbönder utan någon särskild lagstiftningsåtgärd blefve förbehållna fullständig eganderätt till sina resp. områden. Dock skulle lägenheterna i så fall icke blifvit skatte, såsom i betänkandet förutsättes, utan af frälsenatur.

Jag är villig medgifva, att den fideikommissartade ställning, som bördsrättslägenheterna innehafva, icke är lycklig. Det är visserligen fallet, att jordbruket på en del af dem går framåt samt att innehafvarene i hög grad förkofrat sig i ekonomiskt afseende, men i afseende å det stora flertalet besannar sig icke den uppfattning som eljest på agrarförhållandenas område numera nästan antagit karaktären af en dogm, nämligen att den tryggade besittningen skulle föra med sig ifver och intresse för jordbrukets förkofran. Besittningen för bördsrättsbonden är så väl tryggad som man möjligen kan önska det, ja, kanske mer än den är afsedd att blifva för de framtida småbrukarena. Det finnes ingen möjlighet för jordegaren, att rubba deras ställning. De må sköta sin ekonomi huru illa som hälst, de må skuldsätta sig eller föra ett osedligt lefverne och på allt sätt göra sitt bästa för att förstöra sin ekonomi, de sitta kvar, de kunna icke skuldsätta lägenheten, och allt går sin gilla sömniga gång, såsom det gått i årtionden, kanske århundraden. De äro, dessa bördsrättshemman, ett slags profkarta på det slags jordnatur, som man nu vill åter införa hos oss, sedan man under de föregående decennierna sökt blifva af med den. Det häftar något af fideikommiss vid bördsrättshemmanen. Innehafvarene hafva icke anledning att taga itu med förbättrande af jorbruket, då de icke kunna gå förlustiga besittningsrätten, men å andra sidan icke häller äro i tillfälle att försälja någon del af sina lägenheter och sålunda gifva åt mer än en af sina efterkommande rätt att icke besitta den. För min del är jag nog omodern att icke sätta värde på en sådan jordnatur. Jag finner det vara bättre att den som brukar jorden, i regeln har full, oförfalskad eganderätt till den och gjorde på min tid, hvad jag kunde för att få till stånd en lösning af frågan om bördsrättshemmanen, i denna riktning. Det var mest de tekniska svårigheterna i fråga om afskiljandet, som ställde hinder i vägen för planens realiserande.

Jag betviflar emellertid, att det är någon synnerlig anledning för landtdag eller regering, att ingripa i ordnandet af dessa förhåll-

landen, då de så lätt kunna ordnas äfven utan sådan inblandning. Men då jag icke har någon utsikt att få understöd för ett sådant yrkande, så vill jag icke göra det, har endast reservationsvis velat framhålla, att det utan tvifvel finnas mera behjärtansvärda missförhållanden i detta land, än de som i detta petitionsmemorial beröras och hvilka märkvärdigt nog på detta vis hafva fått preferens framför en del andra ärenden, som äro af mera brådskande natur.

Ed. K a i r a m o: Ellen väärin muista, on se, mitä ed. Schybergson lausui, pääasiallisesti saman sisältöistä, kuin mitä hän vuoden 1897 valtiopäivillä samassa asiassa on tuonut esille. Myönnettäköön mielellään, että tosin löytyy maassamme sangen paljon epäkohtia, jotka ovat paljoa vakavampaa laatua kuin ne, jotka vallitsevat sukuoikeustiloilla. On myöskin tunnettu asia, että näitä tiloja ei ole paljon. Se epäkohta, josta nyt on puhuttu, onkin siis aivan paikallista laatua, mutta tämä seikka ei puhu sitä vastaan, että tämä epäkohta, johon myöskin laki- ja talousvaliokunta viittaa, mikäli mahdollista poistetaan. Olisi tietysti toivottava, että ne toimenpiteet, jotka havaitaan tarpeellisiksi, voitaisiin aikaansaada vapaaehtoisen sopimuksen tietä. Mutta päinvastoin, mitä ed. Schybergson lausui, lienee sangen vähän toiveita, että tätä tietä voitaisiin päästä perille. Ainakin mitä paikkakuntalaiset ovat minulle ilmoittaneet, eivät nykyiset kartanonomistajat ole taipuvaisia suostumaan mihinkään kauppaan tämän tarkoituksen saavuttamiseksi. Minä puolestani pyydän saada lämpimästi kannattaa laki- ja talousvaliokunnan mietintöä, toivoen, että se poikkeustila, jossa sukuoikeustalot kuitenkin joka tapauksessa ovat, ja joka on omiansa ylläpitämään tyytymättömyyttä niitten omistajain keskuudessa, saataisiin poistetuksi hallituksen toimenpiteen kautta.

Ed. L i s t o: Tämä asia joka nyt on käsillä, ei se ole niitä suurempia, mitä eduskunnan käsiteltäviksi tulee. Mutta kyllä on tuntunut tarpeelliselta, että ne olosuhteet, joita tässä mietinnössä kosketellaan, tulevat perinpohjin tutkituiksi ja saatavan selityksen perustuksella järjestetyiksi.

Mitä ensiksikin tulee tehdastiloihin, niin ilmoitettiin meille senaatin kamaritoimituskunnasta, ettei viranomaisilla ole edes tarkkoja tietoja siitä, minkä verran ja minkälaisia tiloja luetaan sellaisiksi tehdastiloiksi, joista tässä on kysymys. Joka tapauksessa niiden oikeussuhde tehtaiden omistajiin nähden on hyvin epäselvä, ja ilmoitetaan, niinkuin jo tässä edustaja Perttiläkin on esittänyt, että niissä tapahtuu tuontuostakin isompia tai pienempiä muutoksia. Kun näin on asianlaita, niin on tietysti tarpeellista, että toimitetaan tutkimus tällä alalla ja koetetaan saada konstateeratuksi ainakin mitkä tilat ovat tämänluontoisia ja mitä oikeuksia ja velvollisuuksia niillä perus-

kirjojen mukaan oikeastaan on. Sillä eihän saada, jos todellakin sellaisia epäkohtia on olemassa, joista täällä on huomautettu, niitä muulla tavoin poistetuksi.

Mitä sitten tulee Jokioisten tilan sukuoikeustaloihin, niin en epäile, etteikö ed. Schybergsonin esitys niiden oloista ole aivan oikea. Mutta huomattava on kuitenkin, että niidenkin oikeussuhteet tätä nykyä epäilemättä ovat kutakuinkin epäselviä sen vuoksi, että talojen peruskirjojen mukaan niiden haltijoilla olisi oikeus nauttia niitä pelto-, niitty- ja hakamaita, joita asukkaat verojen määräämisen aikana tavallisuudessa olivat käyttäneet. Muut maat kuuluisivat sitä vastoin kartanonomistajan hallittaviin ja käytettäviin. Mitenkä nyt, kun sukuoikeustilat ovat alkuisin 16-sataluvulta, ilman tutkimusta voitaisiin konstateerata, mikä niitten silloinen ja siis oikeudenmukaisesti nykyinenkin pelto-, niitty- ja hakamaanautinto on. Sitäpaitsi on huomattava, mihinkä tässä mietinnössäkin on ohimennen viitattu, että kun mennään yleiseen veroitusreformiin, tällaiset erikoisluontoiset tilat tulevat siinä tuottamaan paljon vaikeuksia, ellei tutkimuksen kautta niiden oikeussuhteet ole selville saatu. Onhan ehdotettu, että maavero poistettaisiin samalla kuin säädetään yleinen tulo- ja pääomavero. Jos ei lain kautta saada järjestetyksi näitä tällaisia erikoisluontoisia oloja, niin ne tietysti tulevat tuossa reformissa olemaan kylläkin kiusallisia. Kun näitä seikkoja on valiokunnassa harkittu, niin valiokunta on katsonut täytyvänsä tulla toiseen tulokseen kuin mihin asia on vienyt aikaisemmilla valtiopäivillä, jolloin samaan suuntaan menevät anomusehdotukset on hyljätty.

Minä toivon, että eduskunta hyväksyy tämän mietinnön.

Ed. H u l t i n: Minäkin pyydän saada kannattaa sitä tarkotusta, jossa nämä anomukset ovat tehdyt. Minulla tosin ei ole lähempiä tietoja sukuoikeustilojen oloista ja laadusta, mutta tehdastiloista tiedän varmasti, että niiden perinnöksi ostoissa on tapahtunut paljonkin vääryyttä tilojen entisille haltijoille. Tilojen entiset haltijat saivat näet kyllä jäädä tiloilleen, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että he suorittivat verot tehtaalle polttamalla sysiä ja toimittamalla ajoja. Ne joutuivat siten joka tapauksessa suureen riippuvaisuuteen tehtaista, ja senvuoksi melkein aina kun tällaisia tiloja lunastettiin perinnöksi tehtaille, niiden entiset haltijat panivat sitä vastaan vastalauseensa. Tämmöisiä tiloja on aikoinaan ostettu suuriakin määriä. Esimerkkinä voin mainita yhden tapauksen. Männäisten ruukki sai v. 1749 lunastaa itselleen perinnöksi yht'aikaa 89 taloa, ja tästä perinnöksiostosta käräjöitiin sitten yli 20 vuotta aina Kuninkaalliseen Majesteettiin asti sekä useilla Ruotsin valtiopäivillä ilman että asia siitä selveni. Nämä perinnöksi-ostot lienevät useimmat hyvin vanhaa lukua, ja sentähden on olemassa niiden selville saamisessa hyvin suuria

vaikeuksia. Joka tapauksessa olisi niiden selvittäminen ja oikaiseminen, mikäli se voidaan aikaansaada, erittäin tarpeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätös:

Mietintö hyväksytään.

4—6) Pöydälle panoja.

Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 1 kunnallisen lainsäädännön uudistamista koskevain eduskuntaesitysten johdosta.

P u h e m i e s ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan mietinnön pantavaksi pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Puhevuoroa käyttää

Ed. E s t l a n d e r: Jag anhåller att detta betänkande skulle bordläggas till första plenum nästa vecka.

Ed. A h l r o o s: Jag ber få understöda hr Estlander.

Ed. A n t o n H u o t a r i: Minä pyytäisin vastustaa edellisten puhujain ehdotusta. Asialla on kiire ja siksi yhtyisin puhemiesneuvoston ehdotukseen, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Ed. W a l a v a a r a: Minä pyydän yhtyä ed. Huotariin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo mietinnön pöydälle ensi perjantain istuntoon, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta päättänyt panna mietinnön pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Jaa-äänet ovat voitolla, joten asia on päätetty panna pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Lakivaliokunnan mietintö N:o 2 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen painovapauslaiksi sekä laiksi lisäyksestä Rikoslain 16 lukuun.

P u h e m i e s ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan asian pöydälle ensi perjantaiksi.

Puhevuoroa käyttäen lausuu

Ed. K. H ä m ä l ä i n e n: Minä ehdotan tämän mietinnön pantavaksi pöydälle ensi tiistain istuntoon. Sekin seikka puolustanee tätä ehdotusta, että edellinen kunnallisvaliokunnan laaja mietintö

on pantu pöydälle perjantain istuntoon, ja kun ottaa huomioon, että suurella valiokunnalla kyllä riittää työtä niissäkin asioissa, mitkä sinne tätä ennen on lähetetty, niin ei mikään seikka estäne panemasta tätä mietintöä pöydälle tiistain istuntoon. Jos mietintö pantaisiin pöydälle perjantain istuntoon, voitaisiin sitä mahdollisen lähetekeskustelun varalta vielä pyytää pöydälle seuraavaan istuntoon, joten olisi parasta jo tällä kertaa panna se pöydälle tiistain istuntoon.

Ed. S a l o: Minä kannatan ed. Hämäläisen tekemää ehdotusta.

Ed. H e i k k i l ä: Samoin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo asian pöydälle ensi perjantain istuntoon, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on mietintö päätetty pantavaksi pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Ei-äänet ovat voitolla. Asia on siis päätetty pantavaksi pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7 Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueitten muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Seuraavat istunnot ovat ensi torstaina klo 6 i. p.; pöydällepanoa varten, ja ensi perjantaina klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 7,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

21. Torstaina 24 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Pöydälle panoa varten esitetään:

1) Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 2 Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen johdosta, joka koskee asetusta maanvuokrasta maalla.

2) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 9 Keisarillisen Majesteetin arm. esityksen johdosta, joka koskee muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

3) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3 yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitosen kustannuksia koskevain eduskuntaesitysten johdosta.

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2 Suomen Eduskunnassa tehdyn tientekolainsäädännön uudistamista koskevan esitysehdotuksen johdosta.

5) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8 ed. Kairamon y. m. anomusehdotuksen johdosta vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

6) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 4 Eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilasten apurahoiksi.

Poissaoleviksi merkitään nimenhuudossa ed. Ahlström, Hokkanen, Koskinen, Paloheimo, Salo ja Saraste.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta valtiopäivätyöstä saavat ed. Malmivaara virkatehtävien takia huomispäivän istunnosta, yksityisasiain takia ed.

Saraste tämänpäivän istunnosta, ed. Hokkanen, Koskinen ja Paloheimo tästä päivästä ensi tiistaihin, ed. Salo huomispäivästä torstaiaamuun ja ed. Ahlström ensi maanantaihin saakka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1—6) Pöydälle panot.

Esitetään Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 2 Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen johdosta, joka koskee asetusta maanvuokrasta maalla.

Puhemiesneuvosto ehdottaa mietinnön pantavaksi pöydälle huomispäivän istuntoon.

Keskustelu:

Ed. Cederberg: Jag finner icke, att betänkandet ännu skulle vara utdeladt.

Ed. Castrén: Suomenkielinen mietintö on jo osaksi jaettu eduskunnan jäsenille ja jaetaan niille par'aikaa. Ellei ruotsinkielinen kappale ole valmis, ei vika ole maatalousvaliokunnan. Suomenkielisen mietinnön kääntäminen ruotsiksi on kuten tunnettu ruotsalaisen kanslian asia. Kun kerran suomenkielinen mietintö on jaettu, on se myöskin pöydälle pantava.

Ed. Schybergson: Då agrarutskottets betänkande i anledning af propositionen i ämnet påtagligen är i all hufvudsak öfverensstämmande med det betänkande, som tidigare utdelats i anledning af motionen i ämnet, så finner jag icke någon anledning vara till uppskof med bordläggningen, utan tillstyrker jag bordläggning af detta betänkande tills i morgon.

Ed. Cederberg: Min afsikt var icke häller att yrka på, att saken icke nu skulle bordläggas, utan gjorde jag denna anmärkning, emedan jag trodde, att af betänkandet icke ens det finska exemplaret blifvit utdeladt. Åtminstone har det icke blifvit utdeladt åt mig.

Puhemies: Voin ilmoittaa, että asianomainen valiokunta on ilmoittanut sekä suomalaisen että ruotsalaisen mietinnön valmistuvan täksi illaksi, ja ainakin suomalainen mietintö on jaettu.

Ed. Ahmavaara: Eiköhän ed. Cederbergin sopisi luopua muistutuksestansa, kun kerran asia on siksi tunnettu, se kun on jo suuressakin valiokunnassa käsitelty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätös:

Mietintö pannaan pöydälle huomispäivän istuntoon.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 9 Keisarillisen Majesteetin arm. esityksen johdosta, joka koskee muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä

pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3 yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitosten kustannuksia koskevain eduskuntaesitysten johdosta,

jonka puhemiesneuvosto ehdottaa pantavaksi pöydälle huomispäivän istuntoon.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. V. T. Rosenqvist: Detta betänkande af kulturutskottet föreligger i ofullständig svensk dräkt. Här ingå motiverna och lagförslagen, men saknas reservationerna och bilagorna. Felet härtill är naturligtvis icke utskottets och jag vill tillägga icke heller svenska kansliets. Det finnes en gräns för arbetsförmågan, som detta kansli icke kan öfverskrida, och det torde vara bekant, att dessa tider mycket omfattande betänkanden samtidigt lämnats till kansliet till öfversättning, hvarför det varit omöjligt för detsamma att medhinna allt. På grund af att detta betänkande icke nu föreligger fullständigt och då ingen öfverhängande hast föreligger, tager jag mig friheten föreslå, att betänkandet måtte bordläggas till första plenum i nästa vecka.

Ed. Saarikivi: Minulla oli aikomus ehdottaa mietintö pantavaksi pöydälle ensi viikon tiistain istuntoon.

Ed. Ahmavaara: Minäkin pyysin puheenvuoroa kannattaakseni pöydälle panoa tiistaiksi. Meillä on aivan yltäkyllin lukemista huomiseksi.

Ed. Sohlberg: Det var endast för att understöda hr Rosenqvists förslag om bordläggning till första plenum i nästa vecka, som jag begärde ordet.

Ed. A. R. Hedberg: Jag begärde ordet endast för att understöda hr Rosenqvists förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo mietinnön pöydälle huomispäivän istuntoon, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on Eduskunta päättänyt, että mietintö on pantava pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Ei-äänet ovat voitolla. Mietintö on siis päätetty panna pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2 Suomen Eduskunnassa tehdyn tientekolainsäädännön uudistamista koskevan esitysehdotuksen johdosta.

P u h e m i e s ilmoittaa Puhemiesneuvoston ehdottavan mietinnön pantavaksi pöydälle huomispäivän istuntoon.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. S t å h l b e r g: Pyydän ehdottaa, että tämäkin mietintö pantaisiin pöydälle tiistain istuntoon.

Ed. T o k o i: Kannatan ed. Ståhlbergin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo mietinnön pöydälle huomispäivän istuntoon, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on mietintö päätetty panna pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Ei-äänet ovat voitolla. Mietintö on siis päätetty panna pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8 ed. Kairamon y. m. anomusehdotuksen johdosta vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta,

pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 4 Eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilasten apurahoiksi,

pannaan Puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle huomispäivän istuntoon.

Seuraava istunto on huomenna klo 6 i. p.

Istunto päättyy klo 6,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

22. Perjantaina 25 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) a) Ehdotus asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

b) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §, sellaisena kuin se on joulukuun 3 p:nä 1895 annetussa asetuksessa.

c) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan muutamia 3 p:nä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain pykäliä.

d) Ehdotus asetukseksi — — — annetun, torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 13 ja Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 2.

2) a) Ehdotus maalaiskuntain kunnallislaiksi.

b) Ehdotus kaupunkien kunnallislaiksi.

c) Ehdotus kunnalliseksi vaalilaiksi.

d) Ehdotus laiksi taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa 15 p:nä kesäkuuta 1898 annetun asetuksen 5 ja 9 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 1; ed. Erkon ja Ahmavaaran sekä Koiviston edusk. esitykset N:o 5 ja 8 (Liitteet VII siv. 3—100).

Ainoa käsittely:

3) Anomusehdotukset, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilaiden apurahoiksi.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 4; ed. Kareksen

ja Sarasteen anomusehdotus N:o 167 ja Kareksen y. m. N:o 169 (Liitteet VI siv. 52—54).

4) Anomusehdotus, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7; ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa ed. Hiltula, Hultin, Kurikka ja Malmivaara.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat senaattori August Hjelt virkatehtäviä varten ensi tiistaiksi; ed. Soininen ja Helenius-Seppälä ensi viikoksi alkoholimonopoolikomitean töitä varten; yksityisasiain takia ed. Junnila ensi maanantaiksi ja tiistaiksi, ed. Kurikka huomisaamusta ensi keskiviikko-iltaan, ed. Hultin tämän päivän istunnosta, sekä ed. vapaaherra von Troil ensi maanantaista ensi torstaihin saakka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) **Maanvuokralaki.**

(1 K.)

Esitetään Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 2 Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen johdosta, joka koskee asetusta maanvuokrasta maalla.

Puhemies: Ensimäisen käsittelyn alaisiksi otetaan mietinnössä olevat neljä asetusehdotusta, siinä järjestyksessä kuin ne ovat mietinnössä. Sitä paitsi on mietinnössä sivulla 83 eräs ponsilause siitä että viimeinen eli neljäs asetusehdotus käsiteltäisiin sillä tavoin kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa säädetään. Tämän ponsilauseen katson parhaimmaksi esittää sen jälkeen kuin tuo neljäs lakiehdotus on toisessa lukemisessa saanut lopullisen muotonsa.

Vieläkin on valiokunnan mietinnössä sivulla 84—85 eräitä ponsilauseita, jotka koskevat anomuksen tekemistä. Näitä ponsilauseita katson sopivimmaksi esittää sitten kun asetusehdotukset on käsitelty kolmannessa lukemisessa.

Esitettyänsä tämän jälkeen käsiteltäväksi mietinnössä ensimmäisenä olevan

a) Ehdotuksen asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta,

Puhemies ilmoittaa olevansa pakotettu yksityisasiain takia vähäksi aikaa poistumaan, minkä johdosta ensimmäinen Varapuhemies, Puhemiehen kutsumana astuu johtamaan puhetta, kunnes Puhemies seuraavan lausunnon aikana palajaa.

Ed. Hannes Gebhard: On kyllä totta, että tänään olojen pakosta on lähetettävä suureen valiokuntaan melkein sanasta sanaan sama vuokralakiehdotus, kuin mikä äskettäin sinne lähetettiin. Mutta tänä päivänä meillä on sen yhteydessä lähetettävä myöskin se pieni lakiehdotus, mikä koskee uuden vuokralain takauttavaa voimaa ja jota ilman uudella vuokralailla ei tulisi olemaan juuri mitään vaikutusta nykyisiin vuokrasopimuksiin. Tämän johdosta, sekä koska itse päälakikin tulee vielä suuressa valiokunnassa toisen lukemisen alaiseksi, eikä minulla ole tilaisuutta ottaa siihen osaa, pyydän saada esittää muutamia periaatteellisia näkökohtia nyt puheena olevassa asiassa kokonaisuudessaan, toivossa, ettei ole vielä myöhäistä suuressa valiokunnassa ottaa niitä huomioon.

Suuressa valiokunnassa on äskettäin päätetty muuttaa maatalousvaliokunnan määräys korvauksesta näin kuuluvaksi: Vuokranantaja on vapaa suorittamasta korvausta vuokramiehen tekemistä parannuksista, jos hän tarjoutuu entisillä ehdoilla tekemään uuden sopimuksen vuokramiehen kanssa niin pitkäksi ajaksi, kuin vuokralautakunta määrää, parannusten arvon mukaan. Tällä päätöksellä ovat oikeisto ja sosialistit tahtoneet saada 50:n vuoden vuokra-ajan nykyisiin vuokrasopimuksiin nähden siirtymään epämääräiseen tulevaisuuteen. Ensimmäisen vastalauseen ehdotuksen mukaan olisi näet takauttavalla lailla sekin voima, että kaikki nykyiset vuokrasopimukset päättyessään muuttuisivat 50-vuotisiksi, ellei maanomistaja tahtoisi maksaa korvausta rahassa. Mutta suuren valiokunnan äskeisestä päätöksestä olisi se seuraus, että nykyiset vuokrasopimukset tulisivat parannusten arvon mukaan vuokralautakunnan määräyksestä ehkä 3- 5- 6- 10-vuotisiksi, riippuen korvauksen arvosta. Näyttää siis siltä, kuin oikeisto ja sosialistit välttämättömästi tahtoisivat päästä tuosta 50:n vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta niin kauas kuin mahdollista.

Voidaan siis kysyä, eikö niin pitkä lyhin vuokra-aika, kuin 50 vuotta, todella olekaan maalle eduksi?

Minä puolestani katson 50:n vuoden lyhimmän vuokra-ajan välttämättömäksi jo siltäkin kannalta, että 149 edustajaa on sen valitsijoilleen luvannut. Sillä mitenkä voi kansamme enää missään muussakaan asiassa tähän eduskuntaan luottaa, jos se näkee pettyvänsä tällaisessakin tärkeässä kysymyksessä?

Mutta vielä tärkeämpi on tietysti se, että 50:n vuoden lyhin vuokra-aika on asiallisestikin maalle edullisin. Tunnustan mielelläni omasta puolestani, että olen vielä muutamia vuosia sitten ollut paljoa lyhemmän vuokra-ajan kannalla. Tämän kannan minä olin silloin saanut ainoastaan teoreettista tietä. Vielä joku aika sitten oli näet suurin osa ulkomaalaista kirjallisuutta, erittäinkin Englannissa ilmestynyt, lyhyen vuokra-ajan, mutta siihen liitetyn täydellisen parannusten korvaamisen kannalla. Tälle kannalle oli johtanut Euglannissa etenkin se tunnettu ahdinkotila, johon viljanhintojen pysyvä aleneminen 60-luvulta alkaen oli vienyt maanviljelyksen. Tästä ahdinkotilasta oli muun muassa seurauksena se, että maanarvo aleni ja ne vuokramiehet, joilla oli pitempiaikainen kontrahti, joutuivat äkkiä perikadon partaalle.

Sittemmin, vuonna 1906, tulin ottamaan osaa tunnettuun suomalaisen puolueen yksityiseen torpparilakikomiteaan, jossa maanomistajat olivat valtaavana enemmistönä. Siinä tultiin pian yksimielisesti sille kannalle, että vuokrasuhde tulee sekä kansantaloudellisesti, maanviljelystuotannon kannalta, että yhteiskunnallisesti, eri kansaluokkien välisten suhteiden kannalta edullisemmaksi, kuta pysyväisemmäksi se saadaan. Lyhyimmän vuokra-ajan 50:ksi vuodeksi säätämisen puolesta puhui vielä se tosiasia, että maanomistajat suuressa osassa Satakuntaa ja Etelä-Pohjanmaata yleisesti jo aikoja sitten ovat vapaaehtoisesti itse antaneet 50:n vuoden kontrahteja. Lisäksi otettiin huomioon sekin, että Etelä-Suomessakin, missä vuokrasopimukset yleensä ovat lyhyet, jopa yksivuotisiakin, torpat yleensä ovat käyneet perintönä polvesta polveen. Ja tänä vuonna on minulla ollut se tyydytys, että olen saanut nähdä, että itse Englannissakin, missä vuokrasopimukset viime aikoina yleensä ovat olleet yksivuotisia, jo on säädetty yksi laki eräänlaisesta maanvuokrasta, jossa lyhin vuokra-aika on määrätty 35:ksi vuodeksi.

Täytyy meidän myöskin ottaa vielä huomioon, ja se minusta tässä on kaikkein tärkeintä, että meidän maalaisolomme yleensä kaipaavat niin suuria parannuksia, ettemme niitä kykene missään tapauksessa saamaan tyydyttävälle kannalle yksinomaan valtiovarojen avulla. Täällä on tosin eräs arvoisa puhuja oikeistosta äskettäin lausunut, että yhteiskunta-reformeja ei pitäisi pyrkiä saamaan aikaan prohibitiivisten lakisäännösten kautta, vaan muun muassa erityisesti valtion varoilla avustetun maanhankinnan kautta tilattomille. Mutta minulla on ollut tilaisuus eräässä anomusehdotuksessa äsken valmistuneen tilaston perusteella osoittaa, että meidän 160,000 vuokraajaa ja 150,000 ihan tilatonta perhettä tarvitsisi avustukseksi oman maan ja asuntojen hankkimista varten ainakin kaksi miljaardia markkaa; (Tämän on puhuja lausuntoansa tarkastaessaan oikaissut sanoiksi »toista miljaardia»)

valtion varoja, ja jokainen tietää, kuinka äärettömän vaikeata nyt on meidän valtiomme saada aivan pieniäkin valtiolainoja ulkomailta. Koska siis emme valtion varoilla voi suuria saada aikaan maalaisolojemme parantamiseksi, täytyy meidän koettaa pyrkiä lainsäädännön kautta järjestämään niitä niin paljon kuin suinkin. Ja kun tässä nyt voidaan erityisesti lainsäädännön kautta saada tämä asia osittain järjestymään tavalla, joka tulee tyydyttämään torppareita, samalla kun suuri osa meidän valveutuneista maanomistajistammekin on ilmoittanut olevansa siihen tyytyväisiä, niin ei ainakaan minulla enää voi olla mitään epäilyksiä myötävaikuttaa 50 vuoden lyhyimmän vuokra-ajan hyväksi.

Mutta vallan ratkaisevasti on tätä käsitystäni vahvistanut se tapa, jolla tätä 50 vuoden lyhintä vuokra-aikaa on vastustettu ainoalta vastustajataholta, jolle minä ainakin panen arvoa, nimittäin Suomen Talousseuran lausunnossa 1907 vuoden valtiopäiväin maatalousvaliokunnan ehdotuksessa. Tämä lausunto on painettuna jaettu viime valtiopäivillä eduskunnassa. Sen on m. m. vapaaherra von Born allekirjoittanut ja nähtävästi pitkin matkaa myöskin suuressa määrin sitä ainakin inspireerannut, joskaan ei kirjoittanut. Tässä lausunnossa puolustetaan 25 vuotta lyhimmäksi vuokra-ajaksi m. m. sillä, että »se jo sallii vuokramaksun määräämisen kohtalaisen korkeaksi», ja toiseksi sillä merkillisellä syyllä, että »se vastaa suunnilleen torpparin työijän pituutta, 25 vuotiaasta, jolloin hänellä voi olla mahdollisuus ottaa torppa huostaansa, 50 vuoden vanhaksi». Siis toisin sanoen: 25 vuotta on Suomen Talousseuran lausunnon mukaan hyvä sen vuoksi, että maanomistaja voi heittää torpparinsa maantielle, niin pian kuin hän ei enää voi käyttää hänen työvoimaansa hyväkseen. Kun näkee siis, millä keinolla eräitten suurtilallispiirien edustajat katsovat voivansa puolustaa 25 vuoden lyhintä vuokra-aikaa, niin viimeisetkin epäilykset 50 vuoden välttämättömyydestä hälvenevät.

Sanoin äsken, että tämä Talousseuran lausunto on kaikista 50 vuoden vuokra-aikaa vastustavista lausunnoista arvokkain. Tämä siitä syystä, että se on laadittu suurimmalla asiantuntemuksella ja että siinä todella on osattu kysymyksen ydinkohtiin, vaikka tietysti minun ymmärtääkseni aivan yksipuolisesti maanomistajain kannalta. On sen vuoksi merkille pantava tässä samassa lausunnossa eräs lause, jossa tuodaan esiin se Talousseuran ajatus, että äsken mainitun 1907-vuoden maatalousvaliokunnan ehdotusten rinnalla työveron poistamisesta ja korvauksesta sen ehdotus 50 vuoden vuokra-ajasta »merkitsee itsessään vähemmin». Tämäkin siis, tämä suurtilallisten lausunto tunnustaa, että 50 vuoden vuokra-aika ei ole heidän mielestään niin vaarallinen, kuin tuo työverosta siirtyminen rahamaksukannalle ja ehdotus korvauksesta.

Tätä ehdotusta 50 vuoden vuokra-ajasta on lisäksi vastustanut m. m. n. s. agraarikomitea. Mutta, kuten jo kerran ennen olen ollut täällä tilaisuudessa lausumaan, tämä agraarikomitean vuokralakiehdotus minun mielestäni yleensä osoittaa, että sen laatijat eivät kylliksi tunne maalaisoloja ja maatalouden tarpeita ja että heillä ei silloin ollut enempää kuin muillakaan vielä selvillä, mitä tilasto nyt osoittaa, nimittäin se, kuinka äärettömän suuria parannuksia meidän maalaisolomme tätä nykyä tarvitsevat. He ovat, tämän agraarikomitean lain laatijat, kuten olen sanonut ennenkin, kaupunkilaisia ja yleensä liberalistisen suunnan vaikutuksen alaisia. Sen vuoksi he ovat pitkin koko ehdotustaan ja eritoten juuri vuokra-aikaan nähden, joka heidän ehdotuksensa mukaan voisi tosiasiallisesti supistua yhteenkin vuoteen, koettaneet saada torpparisopimukset niin hölliksi ja niin nopeasti liikkuviksi kuin suinkin. Tällaisesta, minun vakaumukseni mukaan, ei voi olla muuta seurauksena, kuin että se ryöstöviljelys, jota tähän saakka yleensä on meillä harjoitettu, tulisi vaan jatkumaan.

Sekä uudempi tiede että myöskin kotimainen kokemus osoittavat, että maanviljelys menestyy s. o. maan tuotantokyky pysyy tai kasvaa sitä pikemmin, kuta pysyväisemmiksi maanviljelijäin, tässä torpparien, olosuhteet voidaan järjestää. Juuri tältä näkökannalta on suomalaisen puolueen torpparilakiehdotus laadittu.

Sosialistit, jotka tähän saakka ovat olleet tällä samalla pysyväisyyden, jatkuvaisuuden, maan tuotantokyvyn enentämisen kannalla, näkyvät nyt näillä valtiopäivillä ottaneen vaikutusta tuolta kaupunkilaisnäkökannalta, mikä onkin luonnollista, koska heidän ryhmäänsä määräävät teoriiat ovat nekin kotoisin kaupunkilais- ja teollisuusmaailmasta. Tämä sosialistien kannan muuttuminen — muuksi sitä ei voi sanoa — on minusta aivan luonnollinen. Onhan nim. itse asiassa koko tuo 50 vuoden lyhin vuokra-aika aivan ristiriidassa sosialistien ohjelman kanssa yleensä, koska siihen yleensä kuuluu niin lyhyet sopimukset kuin suinkin. Ja se kiivaus, jolla he nyt tahtovat ajaa 25 vuoden lyhintä vuokra-aikaa, — mikä kiivaus ei ole voinut olla huomiota herättämättä, — osoittaa selvästi, että he rupeavat katumaan, mitä ovat torppareille luvanneet. Minua ei nyt enää ollenkaan hämmästyttäisi, jos sosialistit vielä joskus tulisivat puolustamaan yhdenkin vuoden sopimuksia, sillä silloin he ymmärtääkseni olisivat sopusoinnussa oman katsantokantansa kanssa.

Tähän arveluun minulle antaa tukea sekin sosialistein avulla tehty suuren valiokunnan päätös korvauksesta, josta äsken mainitsin,

että nim. maanomistaja on vapaa korvausvelvollisuudesta, jos hän vuokra-ajan päätyttyä antaa vuokramiehen asua tilalla entisillä ehdoilla, niinkauvan kuin vuokralautakunta katsoo sopivaksi, sillä tuo määräys tietäisi nykyisille torppareille sitä, kuten jo äsken sanoin, ettei kukaan heistä pääsisi nykyisiä vuokrasopimuksia uudistettaessa 50 vuoden vuokra-aikaa nauttimaan jos he olisivat parannuksia tehneet, vaan saisivat he tyytyä ehkä kolmeen, viiteen, kuuteen, kymmeneen vuoteen.

Tämä sosialistien kannan muuttuminen ei ole tullut ilmi ainoastaan siinä, että he liittyivät oikeiston kanssa 25 vuoden hyväksi, vaan myöskin siinä, että he tätä menettelyä puolustavat väittämällä, että me muka tahdommme sillä torpparit ja mäkitupalaiset turpeeseen kiinnittää. Turpeeseen kiinni! Niin, juuri siihen me pyrimme (naurua vasemmalta) ja siihen pyrkivät tässä maailmassa useimmat terveesti ajattelevat ihmiset. Turpeeseen kiinni, sitä se on juuri, johon suomalainen puolue todella täydellä vakaumuksella pyrkii. Me tahdomme tehdä työtä juuri sen puolesta, että niin monet torpparit ja niin monet tilattomat kuin suinkin pääsisivät niin pian kuin suinkin turpeeseen kiinni (S. Wuolijoki: Ja veroa niskaansa), — Odottakaa kyllä se tulee vielä! — että he pääsisivät pysyvästi ja jatkuvasti maata viljelemään.

Viidenkymmenen vuoden vastustajat eivät ole voineet tuoda mitään muita vakuuttavia syitä tätä viidenkymmenen vuoden vuokra-aikaa vastaan, kuin sen, että maanomistaja ei voisi järjestää talouttaan vapaasti vuokrakauden kestäessä, ja sen, että olisi mahdotonta asettaa vuokramaksu sellaiseksi, että se tulisi olemaan kohtuullinen koko tuon pitkän ajan. Mitä tulee maatalouden vapaaseen järjestämiseen, kuten esim. tilusten yhdistämiseen tai osan tiluksista myymiseen, niin tietää jokainen, että sellainen tulee niin harvoin kysymykseen, ettei sen vuoksi voi panna alttiiksi noin 160,000 vuokramiehen turvallisuutta. Lisäksi voi pitää kutakuinkin varmana, että maanviljelijällä kaikkein useimmissa noista harvoistakin tapauksista tulisi olemaan tilaisuus riittävän korvauksen maksamisen kautta hankkia itsellensä tuo haluamansa toimintavapaus maatilansa järjestämiseen nähden.

Ja mitä taas tulee siihen, että olisi mahdotonta asettaa vuokramaksu kohtuulliseksi niin pitkäksi ajaksi kuin 50 vuodeksi, niin tämän haitan merkitystä ei suinkaan voi kieltää. Mutta tämä haitta voidaan poistaa sen suomalaisen puolueen tekemän ehdotuksen kautta, että vuokralautakunnan pitäisi voida järjestää vuokramaksu uudelleen vuokrakauden kestäessä, aivan samaten kuin äskettäin on säädetty siinä Englannin vuokralaissa, josta varemmin mainitsin.

Mitä tämä verojärjestely siis itse asiassa tietää?

Maatalousvaliokunnan ruotsalais- nuorsuomalais- maalaisliitto-

lais- sosialistinen enemmistö on tästä kohdasta mietintöön ottanut selonteon, joka tahtoo antaa lukijalle sen käsityksen, että tämä ehdotus verojärjestelystä tietäisi yhdessä suomalaisen puolueen ehdottaman korvaus- ja uudistusehdotusten kanssa muka torpparien köyhtymistä ja heidän sitomistaan turpeeseen. Tätä samaa on yhtä yksipuolisesti mutta vielä räikeämmin esitetty osassa meidän sanomalehdistöämme melkein joka päivä.

Katsokaamme siis lähemmin, mitä tuo ehdotus todellisuudessa tulisi vaikuttamaan.

Ensiksikin on muistettava, että sen mukaan ei saisi missään tapauksessa tulla kysymykseen minkäänlainen vuokramaksun korottaminen vuokramiehen tekemäin parannusten johdosta. Tämä tärkeä asianhaara joko unohdetaan kerrassaan tai suoriudutaan siitä muutamalla sivulauseella, panematta siihen mitään erityisempää painoa.

Ehdotettu verojärjestely tarkoittaa siis sitä, että vero muuttuisi ainoastaan sen mukaan kuin maanarvo **ansiottomasti,** siis aivan riippumatta siitä, mitä torppari on tehnyt, joko nousee tai mahdollisesti alenee, mikä mahdollisuus, kuten äsken mainitsin, on m. m. Englannissa ollut erittäin tuntuva.

Mutta juuri tästä maanarvon ansiottomasti muuttumisesta meillä näkyy yleensä olevan aivan hämärä käsitys.

On väitetty että maanarvo muka aina vaan nousisi. Mutta mehän tunnemme yleisesti, että maapohja meillä Suomessa niissä osissa maata, joissa metsätiloja ostetaan, on vieläkin nollan arvoinen, että itse maapohjan arvo ei siellä vielä koskaan ole vähääkään noussut. Ja toiseksi voipi ihmisjärki ymmärtää, minkä historiakin todeksi näyttää, että maanarvo voi väliin suuressakin määrässä aleta ja pysyä vuosikymmeniä alhaisella kannalla, kuten mainitsin Englannissa 60-luvulta 90-luvulle saakka olleen asianlaidan.

Milloin siis maan ansioton arvo tulisi pysymään aivan muuttumattomana, ei vuokramaksua voitaisi korottaa. Silloin torppari meidän ehdotuksemme mukaan saisi jäädä 50 vuodeksi torppaansa muuttumattomalla verolla, mutta valiokunnan ehdotuksen mukaan, jonka sosialistitkin ovat katsoneet paremmaksi, ainoastaan 25 vuodeksi.

Milloin taas tämä maan ansioton arvo tulisi alenemaan, saisi torppari meidän ehdotuksemme mukaan pysyä torpassaan 50 vuotta ja tulisi varmasti saamaan osakseen vuokramaksun alentamisen. Mutta sen ehdotuksen mukaan, jota sosialistit maatalousvaliokunnassa ovat pitäneet parempana, täytyisi torpparin 25 vuoden perästä joko maksaa entinen vuokramaksu, tai ilman korvausta lähteä pois.

On siis selvää, että meidän ehdotuksemme on varmasti paljon

edullisempi vuokramiehille aina silloin kun maanarvo joko pysyy entisellään tai alenee.

Katsokaamme nyt toista tapausta, jolla tosin on suurempi mahdollisuus, sitä nim., että maan ansioton arvo nousee.

On joltakin taholta väitetty, että maanarvo muka nousisi aina 2 %:lla vuodessa, eli 50 %:lla 25 vuoden kuluessa. Kuten edellisessä on nähty, ei tämä väite pidä paikkaansa. Mutta joskin se olisi mahdollista, niin on siitä torppareille johtuva olotila, jos ensimmäinen vastalause hyväksyttäisiin, kuvattu sekä valiokunnan mietinnössä että sanomalehdistössä kerrassaan yksipuolisesti. Niissä näet peloitellaan aivan turhan paljo tällaisesta maanarvonnoususta johtuvaa vuokramaksun kohoamista. Tämä vuokramaksun korottaminen han ei paremmin kuin sen alentaminenkaan voi tulla sen suuremmaksi, kuin että vuokramaksun suhde vuokraesineen tuotantoarvoon nähden asetetaan jälleen samanlaiseksi kuin se oli 25 vuotta sitten. Tällä tavoin vuokramies ei tule maksamaan **suhteellisesti** ollenkaan korkeampaa vuokraa, kuin mitä hän maksoi 25 vuotta takaperin. Mutta hänen on tietysti nyt paljon helpompi suorittaa tuo suhteellisesti sama, vaikkapa nimellisesti korkeampi vuokramaksu, kuin 25 vuotta sitten, sillä hän saa nyt lyhentämättä nauttia hyväkseen kaiken sen edun, minkä hänen omat tekemänsä parannukset hänelle tuottavat.

Sitä paitsi maanarvonnousu on torpparille itse asiassa suhteellisesti paljon edullisempi kuin suurviljelijälle, koska maataloustuotteiden hintojen nousu on molemmille yhtäläinen, mutta torpparin, joka tekee työnsä pääasiallisesti itse perheineen, ei tarvitse kärsiä samaan aikaan tapahtuvasta työpalkkojen kohoamisesta.

Tämän vaarallisempaa ei nyt siis tuo vuokranmaksun korotus itse asiassa ole!

Mutta tähän tulee vielä lisäksi eräs toinen hyvin tärkeä asianhaara, jonka valiokunnan mietintö ja sanomalehtikirjoittajat jättävät aivan lukuunottamatta, kun he intoilevat 25 vuoden vuokra-ajan ja siitä seuraavan »vapauden» puolesta. Heidän esityksensä mukaan lukija jää näet siihen käsitykseen, että maanarvon ansioton nousu tehtäisiin valiokunnan ehdottaman järjestelmän kautta muka ihan mitättömäksi. Valiokunta ei näet puhu mitään siitä, että maanarvo tietysti kaikesta lainsäädännöstä huolimatta joka tapauksessa voi nousta, ja että maanomistaja heidänkin järjestelmänsä mukaan joka tapauksessa pääsee nauttimaan tätä maanarvonnousua hyväkseen. Siis se maanarvon nousu, minkä meidän ehdotuksemme mukaan vuokralautakunta arvioi ja määrää, tulee tietysti myös valiokunnan ehdotuksen mukaan maanomistajan hyväksi. Tämä

tosiasia jätetään aivan mainitsematta. Mutta sensijaan valiokunta ja sanomalehtikirjoittajat puhuvat paljon siitä suuresta »sopimusvapaudesta», joka torpparilla muka valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisi olemaan.

Tästä sopimusvapaudesta olen yksityistenkin oikeiston jäsenten puolelta kuullut muutamia lausuntoja. Eräs arvoisa oikeiston jäsen puhui äskettäin, että tämä vuokralakiehdotus on omiaan yleensä »att inskränka en fri människas självbestämmelserätt», se on: rajoittamaan vapaan ihmisen itsemääräämisoikeutta. Ja erään toisen oikeiston arvoisan jäsenen kuulin sanovan, että »vi vilja förskaffa tillfälle för hvardera parten att efter en lämplig tid åter få sina mellanhafvanden fritt arrangerade». Toisin sanoen siis oikeisto tahtoo samaa, mitä sosialistitkin, s. o.: hankkia molemmille asianosaisille tilaisuuden aina sopivan ajan perästä vapaasti saada tehdä uudet sopimukset keskenään.

Tämän entisen vapaamielisen suunnan vallassa eläneet henkilöt siis unhottavat, että lainsäädäntö yleensä ei ole mitään muuta kuin »inskränka en fri människas självbestämmelserätt». Kaikki lainsäädäntö tarkoittaa estää ihmisiä tekemästä vääryyttä toisille, estää heitä vahingoittamasta yhteiskuntaa. Ja erityisesti pitäisi nyt jo olla jokaiselle sivistyneelle henkilölle selvää, että tuo liberalistisen suunnan hankkima asiantila taloudellisen elämän alalla on saanut jokaisen sivistysmaan mitä suurimmassa määrässä rajoittamaan vapaan ihmisen itsemääräämisoikeutta. Sitähän tarkoittaa esim. työväensuojeluslainsäädäntö. Ja sitä samaa tarkoittaa myöskin tämä vuokralainsäädäntö. Se tahtoo rajoittaa taloudellisesti vahvemman ihmisen halua tehdä vääryyttä taloudellisesti heikommalle. Sen että oikeiston puhujat voivat puhua tästä »vapaudesta» vielä täydellä vakaumuksella, sen minä kuitenkin voin käsittää. Mutta kuinka sosialistit voivat siitä yhtä tosissaan pitää kiinni, niinkuin valiokunnan mietinnössä sosialistien enemmistön kautta on tehty, se minusta on aivan käsittämätöntä.

Sopimusvapaus torpparille valiokunnan ehdotuksen mukaan tietäisi näet itse asiassa seuraavaa:

Jos maan arvo on sanottavasti noussut ja jos torppari on maanomistajalle epämiellyttävä henkilö tai jos maanomistaja muutoin voi saada korkeampaa vuokraa joltakin toiselta, niin vuokramiehellä ei ole mitään muuta edessään, kuin lähteä maantielle, tosin korvaus taskussa, jos hän on parantanut tilaa. Siinä on koko vapaus! Torpparilla itsellään siis ei olemitään varaa valita, jääkö hän, vai meneekö. Hänen on **pakko** mennä. Ja kun hän silloin lähtee johonkin toiseen torppaan, niin hänen täytyy tietysti siellä suostua maksamaan se korotettu vero, minkä maanarvo vaatii, sekä sen lisäksi vielä mahdollisesti korkoa edelliselle vuokramiehelle maksetusta korvauksesta.

Jos taas tuo maanarvo on alentunut, niin maanomistaja kieltäytyy luonnollisesti korvausta maksamasta ja silloin on vuokramiehellä valiokunnan ehdotuksen mukaan tosin vapaus valita, tahtooko hän jäädä entisillä ehdoilla, vaiko mennä mieron tielle ilman korvausta. Sellainen on se vapaus, jonka valiokunnan enemmistö sosialistien myötävaikutuksella tarjoo torpparille. Minä kysyn nyt, onko tämä edullisempaa kuin vastalauseen ehdotuksen mukaan tässä tapauksessa — nimittäin, jos maan arvo alenee, — saada jäädä tilalle vielä 25 vuotta varmasti alennetulla vuokramaksulla?

Tehdäkseni tämän asian havainnollisesti selvemmäksi olen ajatellut kahta yhtäläistä torppaa, toinen on valiokunnan torppa ja toinen on ensimmäisen vastalauseen torppa. Molemmilla torpilla ajatellaan olevan vuokrasopimusta tehdessä sama vuokra, nimittäin 200 markkaa. Maanarvo oletetaan kohoavan kuten on väitetty 2 % vuodessa.

Ajatellaan ensiksi että torpparit eivät olisi sanottavia parannuksia tehneet ensimmäisten 25 vuoden kuluessa ja että siis mitään korvausta ei tulisi kysymykseen.

Silloin olisivat ehdot seuraavat:

Valiokunnan torppari saisi, jos hän itse haluaisi tai jos maanomistaja sitä tahtoo, mennä 25 vuoden kuluttua tiehensä ilman korvausta. Mutta siitä torpasta, jonka hän jättää, samaten kuin siitäkin, johon hän lähtee, jos se on samanarvoinen, on torpparin maksettava entinen vero, 200 markkaa, sen lisäksi maanarvon nousu 100 markkaa, mutta vielä lisäksi joku määräämätön summa, sen vuoksi että maanomistajalla on tässä tilaisuudessa valiokunnan ehdotuksen mukaan monopooli-asema: hänellä on maata tarjottavana, jota on rajoitettu määrä kunnassa, mutta torpparin takana seisoo torpparien ja tilattomien sankat parvet hänen kanssaan kilpailemassa vuokratilasta. Tähän kyllä voidaan väittää, että onhan olemassa vuokralautakunta, jonka tulee katsoa, että vuokraehdot ovat kohtuulliset. Niin on, mutta maanomistajalla on tässä taas valiokunnan ehdotuksen mukaan täysi todellinen vapaus kieltäytyä kontrahdin teosta, jos hän ei saa sitä vuokramaksua, minkä tahtoo. Ja jos vuokramies, kuten usein tapahtuu, on taloudellisen ahdingon pakosta halukas maksamaan tuota korotettuakin vuokraa ja hartaasti vuokralautakunnalta sitä pyytää, eikä vuokralautakunta mahdollisesti katso sitä aivan kohtuuttomaksi, niin tämä ei voi lopulta olla vahvistamatta sellaistakin vuokrasopimusta, jonka ehdot maanomistaja itse on yksin määrännyt.

Tällaista se nyt on se suuri »sopimusvapaus», jota oikeisto ja sosialistit kilvan kiittävät. Oikeiston on tietysti täysi syy sitä kiittää, sillä maanomistajalla tulee todella olemaan täysi vapaus. Mutta kuinka sosialistit sitä voisivat ylistää, kun torpparilla tulisi olemaan se pakko, johon hänen heikommuutensa hänet ahdistaa?

Tällainen on nyt tässä tapauksessa valiokunnan torpparin asema. Vastalauseen torpparillakin kyllä on aina tuo vähemmin kadehdittava vapaus lähteä torpastaan ilman korvausta, kuten valiokunnankin torpparilla. Mutta häntä ei voida 25 vuoden kuluttua pakoittaa lähtemään toiseen torppaan maksamaan korotettua vuokramaksua. Ja omallakaan torpalla hänen ei tarvitse maksaa enempää korotusta, kuin minkä vuokralautakunta maanarvon nousun vuoksi määrää, siis tässä tapauksessa 200 ynnä 100 markkaa. Sillä hänellä on se suoja, että maanomistajan on pakko alistua siihen vuokramaksun korottamiseen, jonka vuokralautakunta katsoo kohtuulliseksi. Ei siis ole tässäkään tapauksessa kummaa, että oikeisto tällaista maanomistajan vapauden sitomista viimeiseen saakka vastustaa. Mutta sitä on vaikeampi ymmärtää, kuinka sosialistit sellaista vastustavat, kun heidän puoleltaan juuri valitetaan, ettei tällaista viljelyspakkoa ole säädetty jo vuokrasopimuksen tekemiseenkin nähden.

Olemme siis tulleet siihen tulokseen, että torppariluokan tulee valiokunnan ehdotuksen mukaan joko lähteä pois ilman korvausta tai maksaa 200 + 100 markkaa + määräämätön, kilpailusta johtuva korotus, mutta ensimäisen vastalauseen mukaan ei missään tapauksessa enempää kuin 300 markkaa.

Ajatellaan nyt sitä vaihtopuolta, että torppari on tehnyt parannuksia torppaansa ensimäisinä 25 vuotena ja pannaan parannusten arvoksi esim. 2,000 markaa.

Valiokunan torpparilla ei ole oikeutta itse valita, ottaako hän tuon korvaussumman 2,000 markkaa ja lähtee pois, vai jääkö hän entisillä ehdoilla. Siitä määrää yksin maanomistaja. Maanomistajalla on siis taas täysi vapaus, ja jos hänen mielestään on edullista pitää torppari entisillä ehdoilla, niin hän pitää. Mutta tavallisesti se ei voi olla hänelle edullista, jos kerran maanarvo, kuten tässä on oletettu, nousee tämän ajan kuluessa 50 %:lla. Hän siis maksaa torpparille nuo 2,000 markkaa ja käskee hänen menemään pois, ellei torppari suostu maksamaan hänelle seuraavaa veroa. Ensiksikin tuo pohjavero 200 markkaa. Sen lisäksi maanarvon noususta johtuvat 100 markkaa. Sen lisäksi tietysti korko tuolle 2,000 mkn korvaussummalle, minkä maanomistaja on torpparille maksanut, taas 100 markkaa. Ja neljänneksi vielä tuo äsken mainittu epämääräinen summa, joka tulee johtumaan maanomistajan monopooliasemasta. Siis yhteensä 400 markkaa ja tuo tuntematon epämääräinen summa. Ja tämän kaiken torppari tietysti saa maksaa myöskin, jos hän mieluummin menee johonkin toiseen samanlaiseen torppaan.

Vastalauseen torppari maksaa vain 300 markkaa vuodessa, mutta hänellä sen sijaan ei ole 2,000 markkaa taskussaan.

Tällä tavoin aikakaudella 26:sta—50:een vuoteen. Siitä lähtien, eli 51:stä vuodesta alkaen tulisi asema olemaan seuraava: Valio-

kunnan torpparilla se, että hän ei enää edellisiltä 25:ltä vuodelta saisi enempää korvausta. Mutta vastalauseen torppari tulee nyt varmasti saamaan täyden korvauksen mainitulla ajalla tekemistään parannuksista, joko kaikki yht'aikaa rahassa, jos hänen pitäisi mennä pois torpastaan tahi veron alennuksena, niin suurina vuotuisalennuksina ja niin monen vuoden kuluessa, että hän olisi saanut koko korvaussumman. Mutta joka tapauksessa hän saisi jäädä taasen 50 vuodeksi torppaan ellei omistaja suostuisi suorittamaan heti koko korvaussummaa. Jos tuo korvaus olisi, kuten tässä oletetaan, 2,000 markkaa, ja maanomistajan kanssa sovittaisiin siitä, että se tulisi torpparille vuotuisalennuksina koko seuraavan vuokrakauden aikana, niin silloin vastalauseen torppari tulisi maksamaan seuraavan veron: Ensin 200 markkaa alkuperäistä veroa ja toiseksi 200 markkaa maanarvon noususta 50 vuoden kuluessa, siis 400 markkaa. Mutta tästä otettaisiin pois tuo vuotuinen lyhennys korvaussummasta, jaettuna 50 vuodelle, eli 40 markkaa. Täten siis tämä vastalauseen torppari tulisi maksamaan veroa yhteensä ainoastaan 360 markkaan.

Kuinka voipi siis nyt valiokunta hyvällä omallatunnolla väittää mietintönsä perusteluissa sellaista, kuin se on väittänyt esim. sivuilla 3—5 ja varsinkin seuraavissa sanoissa: maanomistaja olisi oikeutettu vuokramiehen tekemäin parannusten korvausten rahallisen suorituksen **asemesta** saamaan vuokramaksun jokaisen 25 vuoden jälkeen tarkastuksen alaiseksi korottamista varten? Kuinka voi valiokunta tässä antaa lukijalle sen käsityksen että torppari muka meidän ehdotuksemme mukaan ei koskaan saisi korvausta, vaan että hän päinvastoin tämän korvauksen asemesta eli sen sijasta tulisi saamaan vuokramaksun korotetuksi? Sillä onhan toki, kuten tässä esitin, asianlaita aivan päinvastainen.

Katsotaanpa nyt valiokunnan oman torpparin veroa. Se tulisi olemaan 200 markkaa alkuperäistä veroa, 200 markkaa maanarvon nousua, sekä 100 markkaa korkoa korvaussummasta, eli yhteensä 500 markkaa, ja sen lisäksi tuo määräämätön summa siitä, että maanomistaja silloin on vapaa käyttämään hyväkseen monopooliasemaansa. Siis meidän ehdotuksemme mukaan tulisi olemaan veroa 360 markkaa, mutta valiokunann ehdotuksen mukaan 500 markkaa + tuo tuntematon korotus. Hänellä on tietysti vapaus lähteä pois ilman enempää korvausta; hänellä on matkapassin saatuaan tuo 25 vuotta sitten saatu korvaussumma kourassaan vapaus lähteä esim. teollisuustyöhön. Tämä on kyllä yksityisen torpparin yksityinen vapaus. Mutta jos tätä lakiehdotusta arvostelee koko torppariluokan ja koko maanomistajaluokan kannalta, niin täytyy jokaisen taloudellisi aasioita arvostelemaan

pätevän henkilön myöntää, että tässä asiassa suomalaisen puolueen ehdotus on torppariluokalle kokonaisuudessaan edullisempi, jota vastoin se ehdotus, jolle sosialistit tahtovat antaa kannatuksensa, katsoo itse asiassa maanomistajien etua.

Ja tämä ylistetty vapaus, tämä tietäisi muutakin! Se tietäisi maan nylkemistä kaupunkilais- ja teollisuusmaailman hyväksi. Sillä kuta lyhyempi vuokra-aika ja kuta höllemmät vuokrasopimukset, sitä vähemmän halukas vuokramies olisi pysyväisiä ja todellisia parannuksia tekemään. Ja kuta helpommin ja kuta useammin maanomistajalla olisi tilaisuus päästä epämieluisasta torpparista maksamalla korvausmaksun, sitä enemmän maanviljelyksestä siirtyisi väkeä kaupunkeihin, teollisuuskeskuksiin ja ulkomaille. Ja nuo korvaussummat olisivat ikäänkuin palkintoja, valmiita matkarahoja niille, jotka lähtisivät maasta pois, samalla kuin ne olisivat, niinkuin sanoin, maaemon nylkemisrahoja.

Se järjestelmä siis, jota oikeisto sosialistien avulla täällä yhdessä hommaa, tarkottaa ensiksikin **maanvuokraajain uuvuttamista** ja toiseksi **maanviljelyksen uuvuttamista,** maan jatkuvan tuotantokyvyn vähentämistä, se on, maamme köyhdyttämistä. Ymmärrättekö nyt, hyvät sosialistit, miksi te olette joutuneet niin kieroon asemaan, että te ajatte täällä maanomistaja- ja teollisuuskapitalismin etuja, ja me keskustassa torppariluokan etuja? Asia on se, että meillä keskustassa on ohjeenamme isänmaamme tuontantokyvyn kohottaminen ja sen yhteiskunnallisen voiman lisääminen; te sitä vastoin selvästi pelkäätte nyt torppariluokan olojen todellista parantamista pysyväisesti (Tainio: Ei sitä torppari usko.). Jos te luulette että tuo meidän verojärjestelypykälämme on lähtenyt erityisesti maanomistajien puolelta, niin te siinäkin taas erehdytte. Kyllä se on lähtenyt meidän tilattomain maalaisasiaa harrastavien puolelta, ja sitä me olemme ryhmässämme viimeiseen saakka puoltaneet. Maanomistajiemme tahdosta olemme nyt sen valmiit hylkäämään, jotta saataisiin kuitenkin lyhin vuokra-aika 50:ksi vuodeksi (S. Wuolijoki: Kenenkä ansio?). Te näette siis, arvoisat sosialistijohtajat, että tässä asiassa luokkarajat ovat aivan hämmentyneet! Ja se johtuu siitä että te oikeiston kanssa ajatte afäärimaailman, liikkuvaisuuden periaatetta, me, kuten sanoin, koetamme suojella maanviljelysmaailmaa, maan tuotantokykyä ja sitä pysyväisyyttä ja jatkuvaisuutta, jota tämä maan tuotantokyky tarvitsee. Tästä periaatteellisesta eroavaisuudesta johtuu, että te todellisuudessa nyt olette torpparietujen vastustajia ja tällä kertaa, vaikkapa vastoin tahtoanne, suurtilallisten etujen ajajia, samoin kuin te äskettäin olette asettuneet tukkiyhtiöidenkin etuja ajamaan.

Te väitätte, yhdessä valiokunnan kanssa, että se seikka, että torppari meidän ehdotuksemme mukaan mahdollisesti ei koskaan

voisi saada korvaussummaa yhdellä kertaa käteensä, vaan vuokramaksun vuotuisten lyhennysten muodossa, muka sitoisi hänet turpeeseen. Ja kun me tähän vastaamme, että onhan torpparilla lakiehdotuksen 32 §:n mukaan tilaisuus siirtää vuokraoikeutensa toiselle, niin te tähän väitätte, että se muka kävisi hänelle itse asiassa mahdottomaksi tuon meidän ehdottamamme verojärjestelyn ja korvausmuodon vuoksi. Mutta sitten kun tässä edellä on esimerkkien kautta valaistu, mitä laatua eri ehdotukset todellisuudessa ovat, ei enää kukaan, joka pystyy taloudellisia asioita ajattelemaan ja puolueettomasti tahtoo näitä eri ehdotuksia arvostella, voi tuolle väitteelle panna mitään arvoa. On kyllä totta että ensimäisten 25 vuoden kuluessa voipi mahdollisesti pelotella ostajia tuo tuleva veronkorotus. Mutta seuraavana 25 vuoden aikana ensimäisen vastalauseen torpparilla tulee itse asiassa olemaan paljo halukkaampia ostajia ja paremman hinnan maksajia, kuin valiokunnan torpparilla, sillä kuten minä osotin, vastalauseen torpparin vero tulisi olemann 360 markkaa ja tämä alennettu vero siirtyisi tietysti torpan uudelle haltijalle muuttumattomana, jota vastoin valiokunnan torpan vero olisi tämän esimerkin mukaan ainakin 500 markkaa. Näin ollen torpparit siis meidän ehdotuksemme mukaan, jos heidän asemansa sitä vaatii, olisivat täysin vapaat ilman tappiota irtaantumaan vuokratusta turpeestaan, samoin kuin maanomistajat omasta turpeestaan.

Meidän vuokrajärjestelmämme koettaa siis lähetä maanomistusta niin paljon kuin se suinkin voi, maanomistajain todellisia ja oikeutettuja etuja loukkaamatta. Mutta tälläinen järjestelmä näkyy yhtä paljon pelottavan sosialistijohtajia ja heidän harhaan vietyjä tovereitaan, kuin oikeistoakin. Olen varma siitä, että, kun tämän eduskunnan historia joskus kirjoitetaan, tullaan valittamaan sitä, että torppariemme kehityskanta oli niin alhainen, että he ovat antaneet viedä itsensä harhaan, niin että he tai heidän edustajansa eivät ole kyenneet ottamaan vastaan, mitä heille nyt on tarjottu.

Ed. Castrén: Tältä paikalta pitämässään pitkässä puheessa on ed. Gebhard ensiksikin väittänyt, että jos suuressa valiokunnassa ensimäisessä lukemisessa hyväksytty korvauksen suorittamistapa astuisi voimaan ja sitä sovellettaisiin ennen uuden vuokralain voimaan astumista syntyneisiin vuokrasuhteisiin, niin ennen uuden lain voimaanastumista tehdyt vuokrasopimukset lakkaisivat 3, 5 tai 6 vuoden perästä. Tällä väitteellään teki edustaja Gebhard itsensä syypääksi hyvinkin kouraantuntuvaan erehdykseen, niin suureen erehdykseen, että sitä on melkein vaikea käsittää. Vanhat vuokrasopimukset tulisivat tietysti pysymään voimassa sen ajan, joksi ne ovat tehdyt. Jos edustaja Gebhardin mainitsema § tulisi sovellettavaksi vanhojen vuokrasopimuksien uudistamisiin nähden, niin

se tapahtuisi vasta sitten kuin vanhat sopimukset ovat umpeen kuluneet.

Sitten ed. Gebhard otti laajaperäisesti selittääkseen, kuinka hän teoreettisesta tieteilijästä on muuttunut käytännölliseksi mieheksi vuokra-asian alalla. Saattoihan monellekin olla huvittavaa kuulla edustaja Gebhardin kertomusta omasta sielutieteellisestä kehityksestään, mutta kun eduskunnalla ei ole aihetta ryhtyä keskustelemaan siitä ja kun ed. Gebhardin sielutieteellinen kehitys ei ole omiansa vaikuttamaan vuokraolojen parantamiseen, en minäkään katso asiakseni siihen sen enempää kajota.

Tämän jälkeen ed. Gebhard ryhtyi selittelemään, kuinka epäedullinen vuokramiehelle valiokunnan enemmistön ehdotus lyhimmästä 25 vuoden vuokra-ajasta ja vuokrasopimuksen uudistamisesta olisi verrattuna hänen ryhmäänsä kuuluvien valiokunnan jäsenten ehdotukseen, viidenkymmenen vuotisesta lyhimmästä vuokra-ajasta siihen kuuluvine vuokramaksujärjestelyineen ja korvauksen suorittamisjärjestelmineen. En tahdo tässä tilaisuudessa ryhtyä juurta jaksaen osottamaan mitä laatua tuo suomettarelainen ehdotus 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta siihen liittyvine veronmaksujärjestelyineen oikeastaan on. Lausun vaan kummastukseni siitä ettei ed. Gebhard näy tietävän, että suuressa valiokunnassa olevat hänen puolueensa jäsenet ovat tuosta viidenkymmenen vuotisen lyhimpään vuokraaikaan kuuluvasta vuokramaksujärjestelystä luopuneet. Edustaja Gebhard puolusti niinkuin innokas sankari ainakin vuokrakauden kestäessä tapahtuvaa verojärjestelyoikeutta, eikä hänellä ollut aavistustakaan siitä ettei yhdelläkään hänen ryhmänsä suureen valiokuntaan kuuluvalla jäsenellä ollut asiaa siellä käsiteltäessä rohkeutta esiintyä vastalausettansa puolustamaan, vaikka heitä kerta toisensa perästä vaadittiin sitä tekemään. Ei yksikään heistä uskaltanut seisoa vuokramaksujärjestelyä puolustavan vastalauseensa takana, vaan luopuivat he hiljaisesti siitä ennen äänestystä. Minä odotan vaan, että nämä suomettarelaiseen ryhmään kuuluvat vuokramaksunjärjestelystä suuressa valiokunnassa luopuneet jäsenet astuvat nyt esille ja kumoovat ed Gebhardin puolustuksen tämän veronmaksujärjestelyoikeuden puolesta.

Vihdoin edustaja Gebhard koetti vertaamalla toiselta puolen valiokunnan ja toiselta puolen vastalauseen ehdotuksen mukaan vuokrasopimuksia tehneitten torpparien asemaa toisiinsa osottaa, kuinka paljoa edullisempi jäkimäinen tulisi olemaan torpparille kuin edellinen. Kun tuo hämmästyttävässä määrässä mielivaltainen vertailu ja siinä käytetyt numerot sietävät seikkaperäistä tarkastusta, jotta ilmeneisi minkä arvoinen ed. Gebhardin todistelutapa oli, eikä sellainen tarkastelu tässä istunnossa ole mahdollinen, lienee parasta jättää se siksi kunnes asia jälleen palaa eduskuntaan suuresta valiokunnasta.

Ed. Gebhard on sanonut, että jos lyhimmäksi vuokra-ajaksi

säädettäisiin valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan 25 vuotta, tulisi siitä ja sen yhteydessä olevasta korvauksen suorittamistavasta seuraamaan, että vuokramies, kun 25 vuotta on kulunut umpeen pakotettaisiin pois vuokratilaltaan, jota vastoin niin ei tulisi olemaan asian laita suomettarelaisen ehdotuksen mukaan. Torpparia ei suomettarelaisen ehdotuksen mukaan pakoiteta vuokra-ajan umpeen kuluttua lähtemään pois vuokra-alueelta, sanoo edustaja Gebhard. Se on totta. Torpparia ei vastamainitun ehdotuksen mukaan pakoteta lähtemään pois, mutta hänet paikoitetaan j ä ä m ä ä n. Jos joku on ollut niin varomaton, että hän on maanomistajan kanssa tehnyt vuokrasopimuksen torpan vuokraamisesta, pakotetaan mainitun ehdotuksen nojalla torppari pysymään vuokra-alueellaan epämääräiseen tulevaisuuteen asti. Ensimmäisen vastalauseen tekijäin korvauksensuorittamistärjestelmän mukaan on nimittäin maanomistaja oikeutettu ilman torpparin suostumusta vuokrasopimuksen päätyttyä uudistamaan se 50 vuodeksi ja jälleen 50 vuodeksi, loppumattomiin saakka. Torppari joutuu suomettarelaisen ehdotuksen mukaan maaorjaksi. Eikä siinä kyllin. Sen suomettarelaiseen ehdotukseen kuuluvan vuokramaksujärjestysoikeuden nojalla, josta suomettarelaiset suuressa valiokunnassa ovat kaikessa hiljaisuudessa luopuneet, mutta jota ed. Gebhard täällä on suurella pauhinalla puolustanut, voitaisiin vasten vuokramiehen tahtoa vuokrakauden kestäessä vuokramaksua korottaa aina 25 vuoden kuluttua, jos maanarvo sen ajan perästä olisi noussut, seikka, joka, sanottakoon siitä mitä tahansa, säännössä tulisi tapahtumaan, jopa niin suuressa määrin että se, kuten eräs maatalousvaliokunnassa oleva samaan ryhmään kuin ed. Gebhard lukeutuva jäsen väittää, kohoaa 25 vuoden perästä kaksinkertaisesti. Vuokranantajan tahdon ilmauksesta kytkettynä epämääräiseksi ajaksi turpeeseen, olisi vuokramiestä aina 25 vuoden perästä uhkaamassa maan arvon nousemisen perustuksella korotettu vuokramaksu. Mutta ei siinä kyllä. Suomettarelaisen ehdotuksen mukaan on vuokranantaja uudistettuaan 50 vuoden loppuun kuluttua vuokrasopimuksen ja annettuaan vuokramiehen vuokralautakunnan määräyksen mukaan, ellei asianomaiset siitä keskenään sovi, jonkun aikaa tuosta uudesta viidenkymmenen vuoden vuokra-ajasta nauttia vuokrasopimusta entisillä ehdoilla, joten vuokranantaja kuittaa kaikki vuokramaksun ensimmäisenä 50 vuotena tekemät parannukset, oikeutettu korottamaan vuokramaksua sekä maanarvon nousemisen että suoritettujen parannusten perustuksella. Onneton vuokramies ei pääse vuokrasuhteesta, jossa hänelle aika ajottain korotetaan vuokramaksua muuten kuin siirron kautta. Mutta tämäkin keino tarjoo hänelle hyvin vähän toiveita. Useimmissa tapauksissa olisi vuokramiehen erinomaisen vaikea saada toista vuokramiestä sijaansa, joka ottaisi suorittaakseen hänelle korvauksen niistä parannuksista, joita hän

on vuokra-alueella tehnyt, koska tätä uutta vuokramiestä aina olisi 25 vuoden perästä uhkaamassa veronkorotus ja sitä paitsi parannusten suorittamisen jälkeen niistä johtuva korotus.

Sitä vastoin tulisi valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan vuokramies maanomistajan tahdon ilmauksesta ainoastaan yhden kerran vuokrasopimuksen uudistuksen alaiseksi, vuokranantaja kun olisi oikeutettu kuittaamaan vuokramiehen 25 vuoden kuluessa tekemät parannukset uudistamalla vaan yhden kerran vuokrasopimuksen 25 vuodeksi samoilla ehdoilla. Mutta kun vuokrasopimus kerran olisi uudistettu, olisi uudistus ajan loppuunkuluttua vuokramies täydellisesti vapaa vaatimaan korvauksen rahassa taikka jälleen uudistamaan vuokrasopimuksen niillä ehdoilla, joita hän katsoisi hyväksyttäviksi.

Minä pyysin oikeimmiten puheenvuoroa erään toisen seikan tähden. Meillä on nyt käsiteltävänä suureen valiokuntaan lähettämistä varten arm. esityksen perustuksella maatalousvaliokunnassa laadittu mietintö. Entisen perustuslaillisen hallituksen toimesta on jo peräkkäin kolmilla valtiopäivillä jätetty armollinen esitys uudeksi laiksi maan vuokrasta maalla. Ensi kerran annettiin arm. esitys vastamainitusta asiasta 1907 vuoden eduskunnalle. Sanotun vuoden valtiopävät eivät kuitenkaan ehtineet käsitellä maatalousvaliokunnan mietintöä, syystä, että mitä suurin erimielisyys miltei kaikista uuden lakiehdotuksen tärkeimmistä kohdista ilmestyi eri ryhmäin edustajain kesken, niin maatalous- kuin suuressa valiokunnassa. Tämä erimielisyys näyttäytyi varsinkin mikäli koski määräystä lyhimmästä vuokra-ajasta. Perustuslailliset ryhmät maatalous- ja suuressa valiokunnassa kannattivat armollisen esityksen säädöstä 25 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta vuokralautakunnille annetulla oikeudella asianomaisten pyynnöstä suostua lyhempäänkin vuokra-aikaan. Suomettarelainen ryhmä taas piti kiinni 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta, oikeudella saada vuokramaksu, jos ulkonaiset seikat vaativat sen korottamista tai alentamista, uudelleen järjestää vuokrakauden kestäessä. Viimein tahtoi sosialidemokraattinen ryhmä lyhimmäksi vuokra-ajaksi säädettäväksi 50 vuotta ilman oikeutta vuokramaksun järjestelyyn vuokra-aikana ja siis 50 vuotta muuttumattomine vuokramaksuineen. Kun 1908 ensimmäisillä valtiopäivillä hallitus jälleen jätti aivan samanlaisen arm. esityksen kuin 1907 vuoden eduskunnalle, antoi silloisten valtiopäiväin maatalousvaliokunta esityksestä mietinnön, jossa ilmeni sama erimielisyys, mitä lyhimpään vuokra-aikaan tulee, kuin edellisillä valtiopäivillä. Perustuslaillisiin ryhmiin kuuluvat valiokunnan jäsenet asettuivat silloinkin arm. esityksen kannalle. Suomettarelaisten ryhmään lukeutuvat pitivät yhä edelleen jyrkästi kiinni 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta vuokramaksujärjestelyyn nähden ja valiokunnan sosialidemokraatit tahtoivat lyhimmäksi vuokra-ajaksi 50 vuotta

ilman vuokramaksujärjestelyä. Tämä maatalousvaliokunnan lakiehdotus jäi 1908 vuoden ensimmäisillä valtiopäivillä loppuun käsittelemättä, koska valtiopäivät, kuten me kaikki tiedämme, hajoitettiin.

Nykyisillä valtiopäivillä tuli vuokralain uudistus ensin esiin eduskunnassa tehdyn edustajain Paloheimon y. m. suomettarelaisten edustajain laatiman eduskuntaesityksen muodossa. Tässä eduskuntaesityksessä ehdotettiin lyhimmäksi vuokra-ajaksi 50 vuotta vuokramaksujärjestelyineen. Kun asia tuli maatalousvaliokunnassa käsiteltäväksi, uudistui taas erimielisyys eri ryhmäin edustajain kesken lyhimpään vuokra-aikaan nähden. Mahdollisen sovinnon aikaansaamiseksi ehdottivat perustuslaillisen ryhmän edustajat lyhimmäksi vuokra-ajaksi 25 vuotta ilman vuokralautakunnalle myönnettyä oikeutta vuokra-ajan lyhentämiseen, joka eri äänestysten perästä tuli valiokunnan enemmistön päätökseksi. Mutta kuten valiokunnan tästä eduskuntaesityksestä annetusta mietinnöstä on käynyt selville, pysyivät sekä valiokunnan suomettarelaiset, että sosialistit mietintöön liitetyssä vastalauseessaan jyrkästi entisellä kannalla, edelliset vaatien yhä edelleen 50 vuoden vuokra-aikaa vuokramaksujärjestelymahdollisuuksineen vuokrakauden kestäessä, jälkimmäset 50 vuotta muuttumattomine vuokramaksuineen. Kun maatalousvaliokunnan edustajain Paloheimon y. m. eduskuntaesityksen pohjalla annettu mietintö tuli suuressa valiokunnassa käsiteltäväksi, tapahtui siellä jotakin aivan odottamatonta. Ennenkuin ensimmäisessä lukemisessa äänestys lyhimmästä vuokra-ajasta tapahtui, luopuivat sekä suomettarelaiseen ryhmään kuuluvat maatalousvaliokunnan jäsenet omasta valiokunnan mietintöön liittämästään vastalauseesta, että saman puolueen muut suuren valiokunnan jäsenet tuosta 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta siihen kuuluvine vuokrakauden kestäessä tapahtuvine vuokramaksujärjestelyineen ja yhtyivät sosialistien kanssa 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta, huolimatta siitä, että tuota vuokramaksujärjestelyä oli vaalien aikana kaikkialla selitetty ja pidetty niin erinomaisen tärkeänä. He yhtyivät sosialistien kanssa 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta, jonka kuluessa vuokramaksujärjestely nimenomaan kielletään.

Asian näin ollen, ja kun eduskunnalle muutamia päiviä sitten on jätetty arm. esitys, ja koska eduskunnassa on nyt esillä maatalousvaliokunnan, arm. esityksen perustuksella antama toinen mietintö vuokra-asiassa, olisi tärkeää tietää, millä kannalla nykyisen kokoomushallituksen vanhaan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet ovat lyhimpään vuokra-aikaan nähden, ovatko he arm. esityksen kannalla, siis hallituksen antaman esityksen kannalla, jossa ehdotetaan lyhyimmäksi vuokra-ajaksi 25 vuotta, vai ovatko he samalla kannalla kuin heidän suuressa valiokunnassa olevat puoluelaisensa ovat ensimmäisessä lukemisessa olleet, nim. sosialistien kannalla. Ei liene liian paljon pyydetty, jos halutaan puheenalaisessa kohdassa

saada vanhaan suomalaiseen puolueeseen lukeutuvilta hallituksen jäseniltä selitys heidän kannastaan tässä meidän maallemme mitä tärkeimmässä asiassa. Uskallan siis toivoa, etteivät vanhaan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat hallituksen jäsenet tule kieltäytymään tekemästä selkoa siitä, seisovatko he kotimaisen hallituksen jäseninä arm. esityksen takana, seisovatko he lyhimpään vuokra-aikaan nähden samalla kannalla kuin armollinen esitys, vaiko onko heidän kantansa eroava armollisesta esityksestä ja nykyisen hallituksen enemmistön kannasta.

Luulen olevani sitä suuremmalla syyllä oikeutettu tekemään tällaisen kysymyksen, koska ainakin 1907 vuoden valtiopäivillä tuiki tiheään juuri niitten suomettarelaiseen puolueeseen kuuluvien jäsenten puolelta, jotka tätä nykyä istuvat senaatissa, tällaisia kysymyksiä tehtiin silloiselle perustuslailliselle hallitukselle. Asiain näin ollen toivon, etteivät vanhaan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat nykyisen hallituksen jäsenet vetäydy antamasta selityksiä, joitten antamista hallituksen puolelta he itse ennen astumistaan hallitukseen ovat pitäneet mitä luonnollisimpana asiana.

Ed. Sulo Wuolijoki: Edustaja Gebhard sanoi täällä keskellä äskeistä lausuntoaan muun muassa, että kaiken lainsäädännön tarkoituksena on estää meitä tekemästä toisillemme vääryyttä. Minä johduin silloin ajattelemaan, että olisi kai jonkunlainen lainsäädäntötoimenpide tarpeen ed. Gebhardin suhteen, sillä minun mielestäni hän teki koko lausuntonsa aikana sangen suurta vääryyttä sosialidemokraateille. Hän alkoi lausuntonsa siitä, että suuressa valiokunnassa on muka tehty päätös, joka edellyttäisi, että taaksepäin vaikuttavaan lakiin tulisi määräys, jonka mukaan tulisi vanhat kontrahdit 3-, 5-, tai 10-vuotisiksi. Eikö ed. Gebhard tiedä, että suuressa valiokunnassa käsitellään torpparilakia eduskuntaesityksen perustuksella, johonka ei ensinkään sisälly koko taaksepäin vaikuttavaa kohtaa, ja sitten vasta voidaan puhua, minkälaiseksi tuo taaksepäin vaikuttava kohta muodostuu, kun se on ensin käsitelty. Eihän suinkaan pidä edellyttää, että ne muutokset, mitkä lakiin tulevat nyt, kun sitä käsitellään ensimäisessä tai toisessa lukemisessa, eivät ollenkaan olisi vaikuttamatta taaksepäin vaikuttavaan kohtaan. Tietysti ne tulevat vaikuttamaan. Siis hänen puheensa oli tässä kohdin kaikkea pontta ja perää vailla, se oli suorastaan erehdyttävää.

Samaa täytyy sanoa siitä kohdasta, missä hän lausuu, kuinka muka sosialidemokraatit suuressa valiokunnassa aiheuttivat lakiin määräyksen, jonka mukaan, vuokrakauden lakattua kontrahti uudistetaan ainoastaan niin pitkäksi ajaksi, että katsotaan sen kuluessa torpparin tekemäin parannusten tulevan korvatuiksi. Jos ed. Gebhard olisi viitsinyt ottaa selvää asioista, niin hän olisi saanut tietää, että kun suuressa valiokunnassa äänestettiin tässä asiassa, niin kah-

dessa viimeisessä äänestyksessä sosialidemokraatit äänestivät tätä määräystä vastaan, mutta ed. Gebhardin puolue äänesti tämän määräyksen puolesta. Ed. Gebhardin puolue äänesti kahdesti 50 vuoden vuokra-aikaa vastaan, jos nimittäin käsitetään ed. Gebhardin selityksen mukaan 50 vuoden vuokra-ajan vastustamiseksi se korvausmääräys, mikä suuren valiokunnan päätökseksi tuli. Kuten muistetaan, oli suuressa valiokunnassa vastakkain tämä ed. Castrénin ehdotus, mikä tuli valiokunnan päätökseksi, ja maatalousvaliokunnan ehdotus tämän kontrahtien uusimisen ja korottamisen suhteen, ja maatalousvaliokunnan ehdotuksessa sanotaan, että »vuokranantaja on vapaa suorittamasta korvausta vuokramiehen tekemistä uudistuksista, jos vuokranantaja katselmuksen tapahduttua tarjoutuu entisillä ehdoilla tekemään uuden sopimuksen yhtä pitkäksi ajaksi kuin alkuperäinen sopimus on tehty.» Tämän ehdotuksen vastaehdotuksena oli ed. Castrénin ehdotus, jonka mukaan tohtori Gebhard juuri äsken väitti vuokra-ajan tulevan 3-, 5-, ja 10-vuotisiksi. Siitä huolimatta, että tämä maatalousvaliokunnan ehdotus sisältää 50-vuotisen vuokra-ajan, äänestivät kaikki suuren valiokunnan suomettarelaiset jäsenet 50 vuoden vuokra-aikaa vastaan ja ed. Castrénin ehdotuksen puolesta. Mutta sitä ei tehnyt yksikään sosialidemokraatti. Seuraava äänestys, joka suuressa valiokunnassa tapahtui, oli samanluontoinen. Siinä oli vastakkain tämä sama surullisen kuuluisa ed. Castrénin ehdotus, jota ed. Gebhard ei ole tarpeeksi osannut moittia, ja se kanta, että torppari 50 vuoden kuluttua saisi määrätä, ottaako hän korvauksen rahassa vai tahtooko hän uudistaa kontrahdin. Mutta tätä vastaan äänesti koko suomettarelainen ryhmä ja mainittakoon, että kaksi oikeistossa istuvaa jäsentä oli tässä kohden niin paljon radikaalisempia kuin suomettarelaiset, että he äänestivät tämän ehdotuksen puolesta, ne olivat professorit Rosenqvist ja Setälä, mutta ei yksikään suomettarelainen äänestänyt tämän 50 vuoden vuokra-ajan puolesta, vaan he kaikki äänestivät 3- 5- 6- 10-vuoden vuokra-ajan puolesta. Se tässä on totuus, enkä luule että ed. Gebhard tämän jälkeen rohkenee sitä väärin esittää tai kieltää.

Sitte hän alkoi pitää pitkänpuoleista esitelmää 50 vuoden vuokra-ajasta ja sen asiallisesta puolesta, joka olikin vaihteen vuoksi mukavaa kuulla, sillä pitkään aikaan ei 50 vuoden vuokra-aikakysymyksen yhteydessä ole puhuttu asiasta juuri mitään, vaan on puhuttu ainoastaan kaikista asiaan vaikuttavista sivuseikoista ja refereerattu sitä kohtaloa, minkä alaisena 50 vuoden vuokra-aika on ollut. Ja ennenkuin voi oikein käsittää kaikki ne kohtalot, joiden alaisena se on varsinkin viime aikoina ollut, niin minun mielestäni täytyy hiukan muistella muutamia kuukausia taaksepäin. Ed. Castrén loi tosin jo pienen silmäyksen 1907 vuoden valtiopäivien maatalousvaliokunnan kantaan, mutta siitä ei kuitenkaan käynyt selville se, millä tavalla etupäässä juuri suomettarelainen puolue on vuokra-aikakysymyk-

sen suhteen menetellyt, joten minä katson tarpeelliseksi vielä siitä hiukan huomauttaa.

1907 vuoden maatalousvaliokunnassa ei tehty minkäänlaista ehdotusta suorastaan 25 vuoden vuokra-ajasta, vaan sitä koskeva ehdotus oli sama kuin hallituksen esitys, 25 vuoden vuokra-aika, jota vuokralautakunnalla vielä olisi oikeus asianhaarain mukaan alentaa. Sosialidemokraateilla ei siinä tapauksessa ollut valittavana muuta kuin suomettarelaisten kanta, 50 vuoden vuokra-aika, veron korotuksella, ja hallituksen kanta, joka olisi edellyttänyt vaikkapa yhden vuoden vuokra-ajan. Olihan silloin luonnollista, että sosialidemokraatit, kun ei ollut muuta valintaehtoa, eivät voineet äänestää yhden vuoden vuokra-ajan puolesta, vaan heidän täytyi äänestää suomettarelaisten kantaa, joka takasi ainakin 25 vuoden vuokramaksun korottamattomuuden. Mutta kun asia tuli suureen valiokuntaan, niin muistamme, että siellä tapahtui pieni omituinen käänne asian kulussa. Siellä eräässä äänestyksessä tuli päätökseksi sosialidemokraattien kanta, 50 vuoden vuokra-aika ilman veronkorotusta ja sen johdosta suomettarelaisen puolueen mahtavimmat kyvyt maatalousasioissa ilmoittivat luopuvansa 50 vuoden vuokra-ajasta ja äänestävänsä sitä 25 vuoden vuokra-aikaa, jota ed. Gebhard äsken ei osannut tarpeeksi moittia. Ne olivat ed. Paloheimo, Kairamo ja Paasikivi. Ed. Kairamo nimenomaan lausui, että tämän äänestyksen kautta on koko lain hyväksyminen tullut vaaranalaiseksi. Ed. Paloheimo lausui puolestaan, että »minä en tämän jälkeen tule äänestämään 50 vuoden vuokra-aikaa». Mutta luultavasti nämä teoreettikot ovat joutuneet kuten ed. Gebhardkin tuonne maaseudulle praktikkojen pariin, se tahtoo sanoa he ovat käyneet sen jälkeen yhden vaalitaistelun ja huomanneet kuinka huonosti veronkorotuksella voidaan kalastaa; ja eiköhän siitä ole ollut seurauksena jonkinmoinen kannanmuutos.

1908 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä ei sosialidemokraateille maatalousvaliokunnasssa tullut valittavaksi minkäänlainen vaihtoehto, sillä valiokunnan ehdotus tuli sosialistien ehdotuksen mukainen. Se oli 50 vuoden vuokra-aika ilman veronkorotusta, joka mietintöön tuli hyväksytyksi, joten heille ei tullut minkäänlainen valitseminen kysymykseen. Mutta näillä valtiopäivillä kun maatalousvaliokunnassa äänestettiin, niin siellä oli ehdotuksena 25 vuoden vuokra-aika ilman että vuokralautakunta voisi lyhempää vuokra-aikaa myöntää. Ja silloin tuli vastakkain tuo suomettarelaisten ehdotus ja 25 vuoden vuokra-aika ja silloin sosialidemokraatit ehdottomasti äänestivät 25 vuoden vuokra-aikaa mieluummin kuin tuota maskeerattua 25 vuoden vuokra-aikaa eli suomettarelaisten kantaa, jonka hyväksi suureksi ihmeekseni näin ed. Gebhardin vielä puhuvan. Minä nimittäin edellytin, ettei puolueessa ole ketään semmoista viimeistä mohikaania, joka tätä kantaa puolustaisi, vaan kaikki olisivat taipuvaiset

suuren valiokunnan päätöksen alle. Ja minkätähden meitä niin peloittaa tuo suomettarelaisten 50 vuoden vuokra-aika 25 vuoden perästä tapahtuvalla veronkorotuksella? Ed. Gebhard jätti joitakuita kohtia huomioon ottamatta, kun hän teki muun muasssa laskelmansa kahdesta torpasta, joista toinen oli valiokunnan torppa ja toinen suomettarelaisten. Kun hän selitti mitenkä esim. niissä tapauksissa, jolloin maanarvo ei ensinkään vuokrakauden kestäessä nouse, ei tulisi minkäänlainen veronkorotus suomettarelaisille kysymykseen, niin siinä hän hiukan ampui yli maalin. Sillä aivan toisella tavalla ilmoitetaan tätä asiaa valiokunnassa ja kulissien takana. Vaikka maanarvo ei ensinkään nouse, niin kuitenkin olen kuullut ed. Paloheimon omasta suusta valiokunnassa, että siinäkin tapauksessa tulee kysymykseen veronkorotus, nimittäin metsän kohonneen arvon tai polttopuiden tähden. Vaikka maanarvo ei nousisi millään tavalla, niin polttopuiden hinnan kohoamisen tähden voi kuitenkin torpan vero nousta verrattain paljon 25 vuoden kuluttua. Ja semmoinen tapaus, ettei maanarvo 50 vuoden vuokra-ajan kestäessä ensinkään nousisi, on sitä laatua, että minä olen aivan vakuutettu siitä ettei ed. Gebhard usko itsekään mitä puhui. Suotakoon minulle anteeksi tämä sana, mutta minä olen lukenut m. m. muistaakseni 1908-vuoden ensimäisten valtiopäivien mietinnössä suomettarelaisten kirjoittamia lauseita, joissa sanotaan, että maanarvon kohoaminen »kaiken todennäköisyyden mukaan tulee vuokra-ajalla tapahtumaan». Nyt kun he itse myöntävät valiokunnan mietinnössä tuommoisia asioita, jotka puhuvat tuolla tapaa heidän kantaansa vastaan, niin mitä me enää todistuksia kaipaamme. Tietysti ei kukaan uskalla mennä profeteeraamaan, kuinka paljon maanarvo nousee, nouseeko se niin ja niin monta prosenttia, vaan siinä täytyy pysyä jonkunlaisten olettamuksien pohjalla, ja semmoisten olettamuksien pohjalla on juuri eräs maatalousvaliokunnan suomettarelainen jäsen arvellut, että maanarvo kohoaisi 25 vuodessa, ei kaksinkertaiseksi, kuten ed. Castrén hiukan lennokkaasti sanoi, vaan 50 %. Jos me otaksumme vaan tämän 50 % kohoamisen — olen kuullut väitöksiä ja kaikennäköisiä todennäköisyyslaskelmia että se nousisi koko joukon enemmänkin muutamissa osissa Suomea — mutta jos otaksumme sen nousevan vaan 50 prosenttia, niin ei tarvitse pitkiä puheita pitää tehdäkseen selväksi, mitenkä tämäkin olisi torpparille tavattoman epäedullinen 25 vuoden perästä. Pitää nimittäin ottaa huomioon, että tämä veronkorotus kohtaa torpparia, niinkuin sanotaan siitä asiasta valiokunnan mietinnössä sivulla 12, silloin kun hän on miehuutensa voimat kuluttanut. Silloin kun hänellä on vanhuus edessä, niin silloin tulee tuo veronkorotus. Ja jos ehkä torppari nuorempana olisi voinut jaksaa tuon korotetun verotaakan alla työskennellä, niin silloin kun hän on miehuutensa voimat kuluttanut, se ei ole niin erittäin helppoa. Ja kun vero ei kohoa

ainoastaan 50 %, vaan se kohoaa sen lisäksi sen mitä metsän arvo on noussut. Ja yksi sangen pätevä muistutus, mikä ed. Gebhardin äskeistä todistelua vastaan myöskin voidaan tehdä, on se, että vuokralautakunta, pantakoon se kokoon millälailla tahansa, ei osaa eikä voi aivan pennilleen laskea 25 vuoden kuluttua, paljonko vuokratilan arvo on kohonnut vuokramiehen tekemien parannusten kautta ja kuinka paljon se on kohonnut yleisen maa arvon aiheuttamana. Ja silloin on pelättävänä, että vuokralautakunta tulee antamaan vuokramiehelle umpimähkäisen veronkorotuksen. Ja jos se olisi edes sellainen vuokralautakunta, johon torppari voisi luottaa; vaan se tulee olemaan kokoonpantu sillä tavalla, ettei siihen voi torppari luottaa. Sillä kihlakunnantuomari tulee siihen määräämään puheenjohtajan. Ja minun muistaakseni ed. Gebhard itsekin on ollut sillä kannalla, että vuokralautakunnan puheenjohtajaa ei saisi määrätä kihlakunnantuomari, sillä silloin se tulee määrättyä puolueellisesti ja ilman asiantuntemusta.

Mutta näkyy ed. Gebhardilla olevan sellaisia sielutieteellisiä probleemia muitakin, jotka enemmän huvittaisivat sanomalehtiä lukevaa yleisöä kuin eduskuntaa. Hän m. m. 50 vuoden vuokra-ajasta puhuessaan sanoi, mitenkä sosialidemokraatit ovat muuttaneet kantaansa. Mutta eiväthän ne ole muuttaneet kantaansa, vaan ne olivat pakotetut menettelemään sillä tavalla kuin ne menettelivät. Ei heillä koskaan ennen ole ollut sitä vaihtoehtoa äänestyksessä kuin nyt oli. Mutta ensi kerran kun se vaihtoehto tuli, silloin he äänestivät 25 vuoden vuokra-aikaa mieluummin kuin tuota kantaa, jota torpparimaailmassa ei suinkaan minään hyvänä pidetä. Olen varma siitä, että koko Suomessa voi ne torpparit, jotka suomettarelaisten kannan hyväksyvät, lukea miltei aivan yhden käden sormilla. Ja kenties ne voivat löytyä tästä huoneestakin, jos oikein tarkkaan rupee ajattelemaan, sillä kai ne kaikki istuvat suomettarelaisten edustajina täällä valtiopäivillä. Mutta vaikka sosialidemokraatit olisivatkin muuttaneet kantaansa, jota he eivät kuitenkaan ole tässä asiassa tehneet, niin ed. Gebhardin ei pitäisi sitä niin pahasti ihmetellä, sillä me olemme tottuneet ed. Gebhardin suhteen kannan muutoksiin, jopa hämmästyttävän suuriin. Ed. Gebhard tietysti muistaa sen ajan, jolloin hän kirjoitti pienen lentokirjan: Pienviljelijät kokoon, ja miten hän siinä sanoo, että isäntä ei saa olla oikeutettu vaatimaan torpparilta veroa päivätöissä. Mutta kun ed. Gebhard tuli valtiopäiville valittua, niin hän 1907 vuoden valtiopäivillä yhdessä muiden puoluelaistensa kanssa tahtoi lakiin sellaista muutosta, että vasta 2 vuotta sen jälkeen, kun torppari on ilmoittanut, hän saisi tätä rahanmaksuoikeutta käyttää. Sitte taaksepäin vaikuttavaan lakiin ed. Gebhard asetti määräyksen, yhdessä puolueensa kanssa, saaden siihen suosiollista apua oikeistolta, että vasta 10 vuoden perästä sovellutetaan tätä kohtaa nykyisiin torppareihin. Siis jo kymmenen

kertaa vanhoillisemmaksi on ed. Gebhardin kanta muuttunut sillä välillä. Mutta taantumus teki yhä työtään ja ed. Gebhardin kanta muuttui yhä tästäkin. Sillä herran vuonna 1908, tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä ed. Gebhard jo puhui aivan toista kieltä. Hän puhui jo, ettei ilman vuokralautakunnan suostumusta torppari saisi asettua rahanmaksukannalle, ja sittenkin jos vuokralautakunta antaa suostumuksensa pitää kulua kaksi vuotta, ennenkuin torppari saa rahanmaksukannalle asettua, ja semmoisen vastalauseen ed. Gebhard teki mietintöön. Huomaamme tässä noin niinkuin sanoisin kehitystä, mutta kehitystä sinnepäin, jonne ei olisi joku aika takaperin ed. Gebhardin luullut kulkevan. Sitten ed. Gebhard teki vertauksia noista valiokunnan torpista ja suomettarelaisten torpista, mutta minä olisin tahtonut, että hän olisi edes puolella sanalla muistanut mainita sitäkin kantaa, mikä on sosialidemokraattien allekirjottamassa vastalauseessa. Mutta hän katsoi kai viisaammaksi kokonaan vaieta siitä. Hän ei polemiseerannut sitä vastaan, vaan hän polemiseerasi oikeiston ehdotuksia vastaan, joka paikassa aivan tuskallisen tarkkaan muistaen mainita, että sitä myöskin sosialidemokraatit muka kannattavat. Mutta sosialidemokraattien kanta näkyy heidän vastalauseestaan, ja olisi ollut hauskaa, jos joku ystävällinen sana olisi tullut senkin osaksi, sillä olisihan hänen puolueensa »prestiisi» vaatinut, että eduskunnassa puolustettaisiin sitä kantaa, jolle puolue asettuu kokonaisuudessaan suuressa valiokunnassa. Sitte ed. Gebhard sanoi, että maanarvon nousu olisi edullisempi torpparille kuin suurviljelijälle. Mutta jos nyt otaksutaan ensin suurtorppari ja ajatellaan, mitä maanarvon nousu merkitsee hänelle. Se vaikuttaa hänelle tietystikin etua siinä suhteessa, että hän saa paremman hinnan tuotteistaan. Mutta maanomistajalle se vaikuttaa monessa suhteessa edullisesti; hän saa myös paremman hinnan tuotteistaan. Suurtorpparille on epäedullista, että hänen pitää maksaa enemmän palkollisille, sillä palkollisia suurtorpparilla on, mutta maanomistajalle on samassa suhteessa epäedullista että hän saa maksaa enemmän palkollisille; asia on suurtorpparille ja maanviljelijälle siis jotenkin sama. Mutta nyt vaatii ed. Gebhard, että suurviljelijän pitäisi saada suurtorpparilta vielä hyötyä siitä, että maanarvo on noussut; suurviljelijä saa ensiksi hyötyä siitä, että hän saa paremman hinnan tuotteistaan, mutta nyt vaatii hän lisäksi, että vieressä asuvan torpparin pitäisi maksaa veroa siitä, että maanarvo on noussut, josta itsestään on jo suurtilalliselle etua.

Jos taas otaksutaan sellainen tapaus, että suurtilallisen maalla on torppari, jolla on niin pieni viljelys, että hän ei itse saa siitä maasta perheelleen eikä itselleen tarpeeksi ravintoainetta, ja 25 vuoden päästä on yleisten maataloustuotteiden hinnat nousseet, niin silloinhan se on epäedullista eikä suinkaan edullista tälle pienelle torpparille — sillä hänhän on tuotteitten ostaja eikä myyjä — se, että maatalou-

dellisten tuotteitten hinta kohoaa, koska hänen perheensä ylläpitoon menee paljon enemmän rahaa kuin ennen. Mutta ed. Gebhard tahtoo että siinäkin tapauksessa lyötäisiin veroa niskaan pikkutorpparille, vaikka jo maataloustuotteiden hinnan nousu on ollut hänelle epäedullinen.

On tietysti vaikeata seurata semmoista puhetta kuin ed. Gebhard piti, sillä vaikka kyllä olen halukas myöntämään siinä olleen jonkun asiallisen paikan, niin enimmäkseen se oli kuitenkin hajanaista hyppimistä, jotta sitä voitaisi seurata lause lauseelta. Hän m. m. sanoi että kenties sosialidemokraatit samalla tavalla puolustavat suurtilallisten etuja kuin ovat puolustaneet tukkiyhtiöiden etua. Sen johdosta muistuu mieleeni mitenkä, kun suuressa valiokunnassa, laitettiin tämä tukkiyhtiöitten laki semmoiseksi kuin Gebhard kyllä muistaa, ed. Gebhard tuolta lavalta moitti, että se on aivan lievä eikä pane juuri minkäänlaisia rajoituksia yhtiöiden ja yksityisten maanostohimolle. Mutta kumminkin suuressa valiokunnassa tätäkin lievää lakia eivät tahtoneet Gebhardin eräät puoluetoverit soviteltavaksi ollenkaan yksityisiin, vaan puhuivat mahtavia sanoja siitä, ettei saa rajoittaa yksityisten vapautta, yksityisillä pitää olla oikeus ostaa itselleen tiloja. Jos ed. Gebhard tahtoo tarkempia tietoja motiiveista, joita hänen puoluelaisillaan oli, niin kehotan hänen kääntymään Lagerlöfin, Paloheimon, Kävyn, Liston ja Sarasteen puoleen. Kenties ne voivat antaa tarkempaa selkoa siitä. Johtuu oikein mieleeni, että asia saattaa ollakin siten, että puolue asettaa ed. Gebhardin eduskuntaan puhumaan tukkiyhtiölaista, mutta puolue asettaa nämät edustajat suureen valiokuntaan ajamaan aivan toisenlaista asiaa.

Pieni asiallinen kohta jäi myöskin mieleeni hänen lausunnostaan, kun hän selitti, mitenkä torppari, joka siirtää kontrahtinsa, voi jossakin tapauksessa saada paremman siirtosumman, jos hän on sen tehnyt suomettarelaisten mukaan, kuin jos hän olisi sen tehnyt valiokunnan mietinnön mukaan. Mutta mitenkä se on oikein mahdollista, kun kerran rajoitetaan siirtosumman suuruus valiokunnan ehdotuksessa niin, ettei siirtosumma saa nousta korkeammalle kuin niiden parannusten arvo, jotka torpparin pääoman ja työn kautta ovat torpalle tulleet. Rajoitus on siinä joka tapauksessa, ja meillä on syytä olettaa, että se ei kummassakaan tapauksessa voi nousta yli tuon siirtosumman, vaan luultavasti tulee se pysymään parannusten ja korvausten tasalla.

Ed. Castrénin lausunnossa ei ollut paljon, mihinkä minulla olisi syytä kajota. Mutta herätti huomiota se kun hän sanoi, ettei hän ryhdy kumoamaan 50 vuoden vuokra-aikaa veronkorotuksella. Hän samalla muistutti, mitenkä siitä ovat suomettarelaiset luopuneet suuressa valiokunnassa. Mutta muistui silloin mieleeni se seikka, että tämä 50 vuoden vuokra-aika veronkorotuksella sai siellä uusia

kannattajia; ellen väärin muista, ed. Ståhlberg, Ahmavaara ja Castrén ilmoittivat, että he tulevat kenties kannattamaan 50 vuoden vuokra-aikaa verojärjestelyineen, sillä se on niin edullinen heille, että he ottavat paljoa mieluummin 50 vuotta suomettarelaisten kannalta kuin saman vuosimäärän ilman veroregleerausta. Ed. Gebhard on koko ajan tahtonut heittää sen epäluulon sosialidemokraattien päälle, että he ovat kerran maailmassa äänestäneet semmoisen ehdotuksen puolesta, mikä on tehty oikeiston puolelta. Tietysti tämä epäluulo on kohdistunut myöskin ed. Gebhardin ehdotukseen, kun kerran oikeisto on sanonut kannattavansa sitä ja kyllä se silloin mahtaa olla edullinen myöskin heille.

Kun ed. Gebhard aina miltei joka lauseen perästä, jossa hän oli esittänyt niitä epämukavuuksia, jotka johtuvat 25 vuoden vuokra-ajasta, lisäsi että sosialidemokraatit yhdessä oikeistolaisten kanssa ovat olleet kannattamassa tätä asiaa, niin johtuu oikein ajattelemaan, mitenkä monta ehdotusta suomettarelaiset ja oikeisto yhdessä ovat sosialidemokraatteja vastaan maatalousvaliokunnassa kannattaneet. Jos täällä rupeaisi luettelemaan maatalousvaliokunnan esillä olevasta mietinnöstä niitä kohtia, joita suomettarelaiset ja oikeisto yhdessä ovat sosialidemokraatteja vastaan asettaneet torppareille epäedullisiksi, niin luulen, ettemme koko yönä pääse kunnallislakiin käsiksi. Sillä pykälä pykälältä, missä torpparien, köyhälistön edustajain, vastalauseita löytyy, ovat luonnollisestikin porvarit niissä kohdin veljellisesti yhtyneet ja äänestäneet sosialidemokraattien ehdotuksen kumoon. Mutta niinkuin sanoin, tahdon säästää jonkun verran aikaa kunnallislaille, enkä tahdo niitä kohta kohdalta ruveta luettelemaan.

Ed. Schybergson: Det är väl icke tvifvel om att en arrendelag med 50-års skylten kommer att mottagas med jubel i stora delar af vårt land. Det är väl icke häller tvifvel om att de 149 medlemmar af kammaren, som enligt hr Gebhards uppgift skulle på förhand hafva lofvat att rösta för en sådan lag, skola vid hemkomsten mottagas med tacksamhets- och ärebetygelser.

Men det kan hända att jublet snart nog lägger sig och förbytes i misstämning. Jag vill nu icke uppehålla mig vid frågan om de nuvarande torparena och deras öde, i händelse lagen antages. I afseende å dem röra vi oss på områden, där den ene kan hafva lika rätt i sina förutsägelser som den andre. Det är möjligt att de nuvarande torparena uppsägas, tvingas att afflytta och att vi få en hel del nya Laukko-historier. Men det är å andra sidan icke uteslutet, att en stor del får sitta kvar och då med en tryggare rätt än hittils. Hvad som däremot i alla fall är säkert, är att, om också eljes på senaste år tillökningen af torparenes antal varit i oroväckande grad ringa, detta efter den nya lagens antagande ännu mer blir förhållandet. Och enhvar, som enligt nu gällande lag skulle få ett torp eller ett

backstuguområde, men till följd af den nya lagens tillkomst förvägras detta, skall för visso icke välsigna denna lag eller dem som stiftat den. Men vi skola gå ut från förutsättningen, att dock äfven nya torpare, nya jordarrendatorer, komma att antagas, om också i ett ännu mer begränsadt antal än hittills. Är det då sagt, att de komma att vara tillfreds med att blifva bundna vid aftalet i 50 års tid. Det är icke uteslutet att de vid torpaftalets ingående göra misstag, och jag tror icke att detta, att en legonämnd sätter sin hallstämpel på kontraktet, skall skydda dem för sådana misstag. Det kan hända att de hafva förbundit sig till högre lega än de å torpet rätteligen kunna bära. De äro ju icke bundna vid kontraktet, svarar man, de äro i tillfälle att öfverflytta det på annan person. Ja, mycket riktigt, men hvilken annan person har väl lust att ikläda sig ett aftal som är oförmånligt? De blifva antagligen tvungna att, om de önska frigöra sig från kontraktet, vidkännas förlust och åtminstone gå de miste om en del af den ersättning för förbättringar, som enligt lagen skulle komma dem till del. Och vi få häller icke därvid glömma, att enligt en paragraf i denna arrendelag, som är fullt konsekvent från den skyddslagsståndpunkt, som lagen intager, vid transport af kontraktet den gamla innehafvaren icke får betinga sig en transportsumma, som öfverstiger den på förbättringar nedlagda kostnaden. Han löper sålunda risken att, om han gjort ett dåligt aftal, nödgas stå för det. Har han däremot gjort ett godt aftal, så kan han icke utnyttja detta annorlunda än att han själf stannar kvar, äfven om han skulle vara benägen för att utbyta jordbrukarens yrke mot ett annat eller t. ex. från att vara torpare skulle önska öfvergå till den självegande jordbrukarens klass.

Som sagdt jag tror icke, att torpare, hvilka blifva intvungna i ett femtio års kontrakt, alltid skola blifva tillfreds därmed. Man kan ju visserligen resonera som så, att torpare i regeln hafva så litet att förlora att, medan jordegaren är bunden vid de 50 åren, torparen däremot helt enkelt kan lämna torpet och bryta aftalet, då han dock icke har någonting att svara med. Men detta är en alldeles oriktig ståndpunkt, ty redan nu ega torparena sina inventarier, sina kreatur, det i torpet nedlagda arbetet, utsäde, foder. Det är en klass, om hvilken man småningom kan säga, att den kanske är färdig att betacka sig för en sådan skyddslag som den ifrågavarande och skulle kunna sköta sig därförutan. Jag förstår mycket väl att, om man, såsom hr Gebhard, har arbetat sig in i den tankegången, att det ärftliga arrendet vore det gynnsammaste för vårt jordbruk, man mindre bryr sig om hvad torparena själfva i saken skulle önska, och helt enkelt förklarar, att de må nu vilja stanna vid jordbruket eller icke, så skola de göra det i jordbrukets utvecklings intresse. Men jag vill ifrågasätta, huruvida den tryggare besittningsrätten i alla fall medför en utveckling af jordbruket och om icke sna-

rare följden däraf blir likgiltighet för framsteg och ett mindre intensivt jordbruk. Den erfarenheten har åtminstone jag haft, där jag har varit med, att torpen på 10 eller 25 års tid med ersättningsrätt hafva brukats bättre än de, där ärftlig besittning förekommit.

I hvarje händelse kommer denna nya lag att medföra en fullständig omhvälfning i förhållandena på landsbyggden och vi komma för ingen del med den till en tid af lugn och frid. Snarare kommer den att gifva anledning till så mycket missnöje och så mycken agitation, att man om den kan säga, att man icke bättrar ondt med sjufalt värre, och det är därför det ligger en sådan utomordentlig vikt på att denna tanke, som hr Gebhard affärdade med endast några ord, tanken på torpenas utlösning, tages upp. Det har beredt mig stor tillfredsställelse, att denna tanke omfattats af en medlem af kammaren, om hvilken man dock icke kan misstänka att han är vare sig stadsbo eller i kapitalisternas eller industriidkarenas tjänst, såsom hr Gebhard brukar uttrycka sig om sina motståndare, utan hvars landsortsegenskaper icke äro tvifvel underkastade, nämligen hr Kallio. Hans petitionsmemorial i frågan är helt säkert förtjänt af mycken uppmärksamhet. Jag står i denna sak på samma ståndpunkt som 1907 och anser att regeringen bör skaffa sig den nödiga krediten för att i stor skala genomföra torpenas emancipation, och jag ber att få gentemot hr Gebhard påpeka, att för detta ändamål icke behöfves utländsk kredit, utan inhemska obligationer skola utan tvifvel mottagas såsom likvid af jordegarena. Hvad som härvid naturligtvis är att befara, är att jordens värde till följd af sådan ökad efterfrågan kommer att stiga, men jag ber att få påpeka, att regeringen för ingen del behöfver skrida till inlösen af det första bästa anbud, utan det gäller att se till att torparena få så förmanliga villkor, att de godt kunna reda sig därmed. Eljes bör köpet afvisas. Då det t. ex. var fråga om köpet af Vuojoki, var jag i tillfälle att framhålla, att priset var temligen högt. Det kan ju hända, att jag i detta afseende misstagit mig, men jag förmodar att, så olidliga som förhållandena i många afseenden blifvit på landsbyggden, jordegarene skola befinnas villiga att försälja sina lägenheter till pris som befinnas skäliga och som icke äro högre än att torparena godt kunna slå sig igenom. Och då har man såsom biprodukter, naturligtvis icke utan betalning de häller, skogen för kronans räkning äfvensom områden, hvilka kunna öfverlåtas åt kommunerna för utarrendering, vare sig åt jordbrukstorpare eller till bostadstomter.

Hr Gebhard som är van att umgås med siffror, drog till med ett belopp af två miljarder. Detta tal måste hafva berott på felräkning, en nolla för mycket. Med ytterligare reduktion kunna vi komma till ett belopp, med hvilket vi redan uträtta stora ting. Jag tänker mig att en kredit på 100 miljoner inhemsk upplåning är

någonting, med hvilket vi göra mycken nytta, utan att statsverket därför behöfver vidkännas någon synnerlig risk, ty statsverket får ju säkerhet för penningarna.

Hr Gebhard nämnde att han till en början, så länge han var teoretiker, hade hållit på en kortare arrendetid, därför att den utländska litteraturen gaf vid handen, att en sådan var i utlandet införd, men sedan, när han blef en praktisk man, gick han öfver till längre arrendetid, därför att den engelska litteratur, som då hade kommit honom tillhanda, innehöll trettiofem års tid. Jag kan icke riktigt med detta sätt att reformera vårt land, att man sitter på sin kammare och läser utländska böcker och möjligen sätter ihop litet statistik, utan man skall röra sig ute i det praktiska lifvet och se huru detta gestaltar sig. Men om man nödvändigt vill följa utländska mallar, denna gång då icke tyska utan engelska, så finnes det ju en god mall, den som den engelska regeringen följt vid sitt storartade reformarbete i Irland. Jag skulle vara glad om hr Gebhard ännu kunde uppvisa ett tredje stadium i sin utveckling och gå öfver till det systemet, ty det är ändå det enda, som leder till målet.

Ed. K ä p y: Ed. Castrén ei tällä kertaa ole tahtonut yrittääkään kumota sitä todistelua, jota ed. Gebhard täällä esitti ja jossa ed. Gebhard päivänselvästi osoitti, että 50 vuoden vuokra-aika vuokranmaksujärjestelyineen on kaikin puolin edullisempi kuin 25 vuoden vuokra-aika. Ed. Wuolijoki sitä vastoin on rientänyt ed. Castrénille avuksi ja koettanut tuota seikkaa todistaa. Minä en olisi ottanut ensinkään osaa tähän keskusteluun, ellei sekä ed. Castrén että ed. Wuolijoki kumpikin pariin kertaan olisi ilmituoneet, että suomalaisen puolueen edustajat suuressa valiokunnassa muka ovat luopuneet suomalaisen puolueen vastalauseesta eivätkä siis muka enää tahdokaan 50 vuoden vuokra-aikaa verojärjestelyn ohella. Kyllä ed. Castrénille ja ed. Wuolijoelle epäilemättä on hyvinkin tunnettua, että suomalainen puolue tässä kohden on samalla kannalla, kuin se on ollut ennenkin. Mutta suomalainen puolue tuli näkemään, että sekä oikeisto että vasemmisto yhteisvoimin ajoivat maatalousvaliokunnassa läpitse 25 vuoden vuokra-aikaa. Ed. Wuolijoki on täällä selittänyt, että 25 vuoden vuokra-aika on parempi kuin 50 vuoden vuokra-aika verojärjestelyineen. Minä en tahdo siihen seikkaan kajota, minä annan hänen olla siinä vakaumuksessa ja oletan, että se hänen vakaumuksensa on täyttä totta. Mutta suomalaisen puolueen vakaumus on se, että 50 vuoden vuokra-aika, olkoonpa se nyt verojärjestelyllä tai ilman verojärjestelyä, on monta vertaa parempi kuin 25 vuoden vuokra-aika. Tämän takia oli aivan välttämätöntä, jotta kahdesta pahasta, nim. 50 vuoden vuokra-ajasta ilman verojärjestelyä ja 25 vuoden vuokra-ajasta, saataisiin menemään lävitse

se ehdotus, joka on vähemmän paha, nim. 50 vuoden vuokra-aika ilman verojärjestelyä, että suomalainen puolue suuressa valiokunnassa ei laskenut omaa ehdotustansa äänestyksen alaiseksi. Tämä nyt ei ollut mikään varsin »odottamaton käänne». Se on aivan rehellistä politiikkaa, sellaista politiikkaa ja menettelyä, jossa otetaan huomioon olevaiset olot. Mutta, kuten ed. Wuolijoki jo mainitsi, varsin odottamatonta oli kuulla, että useat nuorsuomalaisista edustajista rupesivat suuressa määrässä kehumaan juuri tätä 50 vuoden vuokra-aikaa verojärjestelyineen; he ylistivät sitä verrattuna 50 vuoden vuokra-aikaan ilman verojärjestelyä. Siihen heillä kyllä onkin täysi syy. Minä vaan toivon, että he käytännössä saattavat voimaan sen toivomuksensa, jonka he siinä kohden lausuivat, sillä on ihan varma, että joka tapauksessa vuokra-aika tulee 50 vuodeksi. Siitä me nyt saamme olla ihan varmat. Ja vaikka minulla ei ole minkäänlaista valtuutta kotimaisen hallituksen puolesta mitään vastata, niin minä voin myöskin ed. Castrénia lohduttaa sillä, että kotimainen hallitus tietysti tulee kannattamaan tässä kysymyksessä eduskunnan päätöstä. Sellaiset kysymykset, joita hän teki, ovat ihan lapsellisia ja naurettavia.

Ed. Wuolijoki esitti hieman pintapuolisesti tuon suuressa valiokunnassa korvauksesta tapahtuneen äänestyksen. Hän jätti mainitsematta sen seikan, että äänestettäessä suomalaisen puolueen korvausehdotuksen välillä ja ed. Castrénin korvausehdotuksen välillä sosialidemokraatit, ainakin useimmat heistä, äänestivät ed. Castrénin ehdotuksen puolesta, jonka kautta, kuten ed. Gebhard on osoittanut, uudistettu vuokra-aika saattaisi tulla useasti sangen lyhyeksi, jota vastoin suomalaisen puolueen ehdotuksen mukaan se joka tapauksessa tulee olemaan 50 vuotta.

Vielä mainitsi ed. Wuolijoki minunkin nimeni tukkiyhtiölain yhteydessä. Itsepuolustukseksi olkoon minun sallittu tässä yhteydessä sen verran mainita, että kysymys oli suuressa valiokunnassa siitä, pitikö tämän tukkiyhtiölain määräysten koskea yksityisiä henkilöitä, jotka harjoittavat puutavarakauppaa, vaiko, niinkuin minä tahdoin, yksityisiä henkilöitä, jotka p ä ä a s i a l l i s e n a elinkeinona harjoittavat puutavarakauppaa. Minä tahtoisin tätä sanaa »pääasiallisena» lisättäväksi ja olin pahoillani, kun suuri valiokunta ei sitä ehdotusta ottanut huomioon, vaan jätti asian niin epäselväksi, että pykälä nyt voi koskea ehkä kaikkia yksityisiä henkilöitä. Minä toivon ja olen vakuutettu siitä, että kun vuokralaki tulee toiseen lukemiseen suuressa valiokunnassa, vuokra-aika joka tapauksessa tulee olemaan 50 vuotta, olipa se sitte verojärjestelyllä tai ilman.

Ed. H a n n e s G e b h a r d: Minä voin, ymmärtääkseni, toistaiseksi jotenkin tyytyväisenä konstateerata, että sitä todistelua 50

vuoden vuokra-ajan hyväksi verojärjestelyineen, joka minulla oli kunnia esittää, ei ole voitu kumota.

Sitä yritti ed. Castrén muutamilla helppohintaisilla sukkeluuksilla, joilla hän voitti vasemmiston hymyn — olkoon se hänelle suotu!

Sitten yritti ed. Wuolijoki sitä tehdä m. m. esiintuomalla tuon äänestysehdotuksen suuressa valiokunnassa, josta ed. Käpy äsken antoi selityksen, joten minun ei enää tarvitse siihen kajota. Toiseksi hän tahtoi esittää, kuinka minä olin eräässä toisessa kysymyksessä nim. kysymyksessä siirtymisestä päivätyöverosta rahaverokannalle muka »muuttanut kantaani». Se kysymys ei kuulu ollenkaan tähän ja minä toivon, että minulla on vielä tältä paikalta tilaisuus selittää sekin asia yhtälailla kuin tämä kysymys 50 vuoden vuokra-ajasta. Lisäksi on ed. Wuolijoki tarttunut erääseen pieneen sivuseikkaan, jolla ei ole mitään suurempaa merkitystä. Sen johdosta että minä olin väittänyt, että torppareille on maanarvon nousemisesta suurempi etu kuin suurviljelijöillä, sanoi hän, että suurtorppari ja suurmaanomistaja ovat samassa asemassa tässä kohden. Meillä nyt kumminkaan ei ole niin suuria torppareita kovinkaan monta, että niistä kannattaa puhua, ainoastaan joku harva, joka olisi suurviljelijä siinä merkityksessä, että hän itse ei tee ruumiillista, vaan ainoastaan henkistä työtä. Suuret torpparit, sellaisia kun ne meillä ovat, tulevat pääasiassa toimeen omalla ja oman väkensä työllä, joskin heillä saattaa olla joku renki. Ja sellainen viljelijä, joka täten pääasiallisesti tulee toimeen omalla työllään, hän on maanarvon nousuun nähden ehdottomasti edullisemmassa asemassa kuin sellainen suurviljelijä, joka kokonaan on palkkatyöväen varassa.

Edelleen ed. Wuolijoki väitteli sitä vastaan, että minä olin todistanut n. k. »vastalauseen torpparin» tulevan saamaan, jos hän siirtää torpan toiselle, suuremman siirtosumman samoissa oloissa kuin »valiokunnan torpparin», koska »vastalauseen torppari» tulisi maksamaan 360 markkaa veroa, mutta »valiokunnan torppari» vähintäin 500 mk. Tämän johdosta kysyi ed. Wuolijoki, mitenkä se on mahdollista, koska lakipykälä on semmoinen, että siirrettäessä vuokramies ei saa suurempaa siirtosummaa kuin minkä maanomistaja olisi velvollinen hänelle korvauksena maksamaan. Myös ed. Schybergson valitti sitä, ettei tuo siirtosumma saa koskaan olla suurempi, kuin se summa, jonka torppari on oikeutettu saamaan korvaukseksi maanomistajalta. Mutta asia on nyt niin, että ensimmäisen vastalauseen torppari voi varmasti saada tämän summan. Ja se riittää. Ei hänen tarvitse ruveta torpallaan »jobbaamaan», vaan hän voi olla varsin tyytyväinen kun hän saa sen, minkä hän on siihen pannut. Sitä vastoin minä väitän, että kun valiokunnan torpparin on pakko maksaa paljon enemmän veroa vuodessa kuin vastalauseen torpparin, niin hän ei tule tätä korvaussummaa saamaan, jos hän siirtää torpan toiselle. Se on se, joka tässä on kysymyksessä.

Sitte ed. Schybergson laski ruotsiksi niitä samoja vitsejä, joita ed. Castrén aikaisemmin suomeksi jo oli esittänyt, siitä, että minä ennen olin ollut teoreettikko ja sitten praktikko y. m. s. Ed. Schybergson vaan refereerasi, niinkuin hänellä usein on tapana tehdä, hieman kevytmielisesti minun esitystäni. Minä osotin, kuinka Englannissa tuo lyhyen vuokra-ajan teoriia, johon minä olin tutustunut, historiallisesti oli syntynyt. Sen jälkeen minä osotin, kuinka meillä käytännön miehet vakuuttivat minua siitä, että tuo teoriia oli väärä. Se oli v. 1906. Mutta vasta senjälkeen, nim. tänä vuonna, olen minä tutustunut siihen uuteen vuokralakiin Englannissa, joka on asettunut 35 vuoden vuokra-ajan kannalle. Minä siis osoitin, että Englannissa on tultu myöhemmin samalle kannalle kuin me täällä. Ed. S:n sukkeluus oli siis aivan turha, perustuen siihen että hän ei ollut seurannut tarkoin esitystäni. Lopuksi ed. Schybergson arveli, että siinä laskelmassa, jonka olen tehnyt tilaston pohjalla siitä mitä rahavaroja tarvittaisiin, jotta maalaisolomme saataisiin täysin tyydyttävälle kannalle, olisi ollut muka yksi nolla liikaa. Minä pyydän vielä kehottaa häntä ja muita, jotka mahdollisesti tätä vastaväitettä pitävät sattuvana, lukemaan sen anomusehdotuksen, jossa olen todistanut, että tuollainen summa todella tarvitaan. Myönnän kyllä, että tuolla sadalla miljoonalla markalla, josta ed. Schybergson puhui, saadaan »varsin paljon hyvää aikaan», kuten hän sanoi, mutta siihen nähden, että meillä on 160,000 vuokralaista ja 150,000 sellaista perhettä, joilla ei ole mitään omaa kattoakaan päänsä päällä, vielä vähemmän mitään viljelystä, tämä sata miljoonaa markkaa on aivan riittämättömän pieni summa.

Vielä ed. Schybergson lausui ihastuksensa siihen asutuspolitiikkaan, jota Englanti on harjoittanut Irlannissa ja kehotti minua tutustumaan siihen. Kyllä minä sen tunnen. Mutta se on vasta kamariteoriiaa se, kun kuten ed. Schybergson tekee täältä köyhästä Suomesta, jonka krediitti ulkomailla, varsinkin Englannissa, on niin perin huono kuin se on, ihailee Englannin asutuspolitiikkaa Irlantiin nähden siinä mielessä, että sitä voitaisiin jäljitellä täällä. Ken tätä ihailee, hänen tulisi tutustua niihin miljooniin ja miljaardeihin, joita Englannin rikas ja vankka valtio on ollut tilaisuudessa siihen käyttämään. On lapsellinen ajatus se, että me täällä voisimme sanottavassa määrin noudattaa Englannin esimerkkiä.

Ed. Huoponen: Täällä on eräs arvoisa edustaja väittänyt, että ne, jotka puolustavat lyhimmäksi vuokra-ajaksi 25 vuotta, eivät tunne maatalousoloja ja maalaisten tarpeita. En rohkene väittää olevani asiantuntija, mutta sen verran ainakin tiedän, että Karjalassa ei hyväksytä niin pitkää vuokra-aikaa kuin 50 vuotta. Pitkää vuokra-aikaa puolustetaan pysyvämpiä viljelystarkoituksia varten. On kuitenkin eräs seikka, johon on kiinnitetty varsin vähän

huomiota. Kuten tunnettua, on maanvuokralain järjestelyn yhteyteen kytketty myös mäkitupalaiset. Kukaan ei voine väittää, että mäkitupalaiset palvelisivat viljelystarkoituksia, niinkuin torpparit tekevät. Olisi opettavaista kuulla, mitkä ovat ne perusteet, joilla esimerkiksi mäkitupalaisten vuokra-aikaa 50 vuodeksi voidaan puolustaa. Kun maanvuokrasta puhutaan, otetaan melkein aina määräväksi suurviljelysnäkökohdat. Mutta minun mielestäni ei lainsäädännön tulisi ottaa huomioon ainoastaan suurviljelystä, vaan myös pieniviljelys tarpeineen. Niin ei ole laita, jos lyhimmäksi vuokra-ajaksi määrätään 50 vuotta. Kuten tunnettua on Viipurin läänissä etupäässä pieniviljelijöitä. Pieniviljelijöillä saattaa olla torppareita ja myös lapsia. Lapset varttuvat ja tarvitsisivat saada omaa maata viljelykseen. Tämä ei ole mahdollista, jos lyhimmäksi vuokra-ajaksi määrätään 50 vuotta. Tämän lisäksi on pieniviljelijän maalla asumassa mäkitupalaisia, jotka usein suorittavat veron päivätöissä. Ottaen huomioon, että pieniviljelijöillä ei ole tilaisuutta palkata kalliita palvelijoita, on mäkitupalaisten veropäivinä suorittama vuokra pieniviljelijöille mitä suurimmasta merkityksestä. Pieniviljelijöille on siis maanvuokralain säätäminen yhtä suuresta merkityksestä kuin suurviljelijöillekin. Olen pitänyt useita kokouksia eri kunnissa Karjalassa, joissa kokouksissa on ollut keskusteltavana vuokra-ajan pisin ja lyhin määrä. Tuhannet maanviljelijät, juuri pikkuviljelijät, ani harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, olivat ehdottomasti lyhemmän vuokra-ajan kannattajia. Se väite, että kaikkialla hyväksyttäisiin 50 vuoden lyhin vuokra-aika, ei siis pidä paikkaansa ainakaan Karjalassa. Kun pisin vuokra-aika olisi 100 vuotta ja lyhin 25 vuotta, niin sisältyy tähän aikamäärään myös 50 vuotta. Tämmöisiin puitteisiin saataisiin näin ollen sisältymään eri paikkakunnilla vallitsevat olosuhteet. Arvelen, että järkevässä lainsäädännössä olisi juuri tämä varteen otettava.

Kysyn sentähden: minkätähden tyrkytetään lyhimmäksi vuokra-ajaksi 50 vuotta sellaisiinkin maakuntiin, joissa se on kerrassaan soveltumaton ja joissa sen käytäntöön ottaminen voisi tuottaa mitä turmiollisimpia seurauksia. Ilmoitan näin ollen vain lyhyesti, että mitä jyrkimmin vastustan lyhimmäksi vuokra-ajaksi niin pitkää aikaa kuin 50 vuotta, enkä missään tapauksessa tule kannattamaan, että mäkitupa-alueiden vuokra-aika olisi kytkettävä yhteen torpantilain vuokra-ajan kanssa.

Ed. Sulo Wuolijoki: Ed. Huoposelle pyydän saada huomauttaa, että hän nähtävästi on puhunut asioista, joista hän ei ole ollenkaan ottanut selvää. Hän sanoo, että häntä huvittaisi kuulla motiiveja, jotka puhuisivat 50 vuoden vuokra-ajan puolesta mäkitupalaisille. Kolmilla valtiopäivillä, joilla minä olen ollut mukana, on tullut valiokunnanmietintöjä, joiden perusteluissa on

mainittu syyt, jotka ovat johtaneet 50 vuoden vuokra-aikaan. Mutta ed. Huoponen ei ole viitsinyt asiaan edes sen vertaa perehtyä, että hän olisi lukenut mietintöjen perusteluja. Perusteluissa sanotaan sivulla 6:

»Mäkitupa-alueisiin nähden ei tosin olisi olemassa samanlaisia maatalouden tarpeisiin perustuvia syitä, jotka puhuvat 50 vuoden lyhimmän vuokra-ajan puolesta torppien vuokrauksessa. Mutta katsoen toiselta puolen siihen suureen vahinkoon, minkä vähävarainen työmies voisi tulla kärsimään, jos hän lyhyen vuokra-ajan päätyttyä olisi pakotettu hajottamaan kotinsa ja muuttamaan muualle, toiselta puolen siihen tosiasiaan, että maanomistajille tällaisista vuokramiehistä on hyötyä, kun he niistä voivat saada kiireellisinä aikoina välttämätöntä aputyöväkeä, ja kun he yleensä eivät voi tuottavammin käyttää tällaisia pieniä alueita, jotka tavallisesti ovat heidän viljelyksilleen tarpeettomia, usein aivan karujakin, olisi myös niihin nähden säädettävä 50 vuotta lyhimmäksi vuokra-ajaksi». Tämä kai riittää ed. Huoposelle selvitykseksi.

Ed. Kävyn lausunnon johdosta olen oikeastaan pyytänyt tämän puheenvuoroni. Hän nimittäin selvitteli, minkätähden suomettarelainen ryhmä suuressa valiokunnassa tällä kertaa asettui kannattamaan sosialidemokratien ehdotusta kokonaan, jättäen oman ehdotuksensa kannatusta vaille. Hän selitti mitenkä suuressa valiokunnassa hänen ryhmänsä valittavaksi lopulta tuli 50 tai 25 vuotta, ja silloin he asettuivat kannattamaan sosialidemokratien 50 vuotta. Mutta maatalousvaliokunnassahan asetettiin aivan sama vaihtoehto suomettarelaisten eteen. Siellä ilmotettiin samoin kuin suuressa valiokunnassakin, että jos sosialidemokratien kanta 50 vuoden vuokra-ajasta hylätään, niin seurauksena tulee olemaan, että sosialidemokratit tulevat äänestämään 25 vuoden vuokra-aikaa, koska he pitävät sitä torppareille edullisempana kuin suomettarelaisten veronkorotusta. Tämä ilmotettiin suomettarelaisille maatalousvaliokunnassa, mutta siitä huolimatta he toivat siellä esiin tuon oman ehdotuksensa ja äänestivät sen puolesta, aivan tahallaan siten aiheuttaen valiokunnan mietintöön 25 vuoden vuokra-ajan, vaikka he saivat valita vuokra-aikojen välillä. Mutta useinhan on totuttu tämän puolueen taholta näkemään sellaista taktikan muuttamista lyhyen ajan kuluessa. Nytkään ei kulunut kuin muutamia päiviä, kun suomettarelainen puolue jo teki valintansa toisella tavalla. Tästä on johduttu ajattelemaan, että tällä taktillisista kokemuksistaan kuuluisalla puolueella mahtoi tällä kertaa olla jotain muuta mielessä kuin sosialidemokratien ehdotuksen laiksi ajaminen. Ja minun mielestäni se kävikin ilmi jotakuinkin selvästi ed. Kävyn lausunnosta, kun hän viittaili siihen, mitenkä tosiaankin nuorsuomalaisella ryhmällä olisi aihetta äänestää tuota heidän kantaansa, 50 vuoden vuokra-aikaa veronkorotuksineen. Hän sanoi

että heillä olisi syytä siihen. Minusta tuntui hänen esiintymisensä juriidista kieltä käyttääkseni, jonkinlaiselta kiristämiseltä. Eduskunnassa hän ilmottaa, että jos te ette kannata meidän ehdotustamme ja luovu omastanne, niin kostoksi me äänestämme sosialidemokratista ehdotusta, mutta emme tuo omaa ehdotustamme esille. Tämmöinen menettely entisen hovioikeudenasessorin Kävyn puolelta, koska hän on juristi, on oudoksuttavaa, sillä tämä on selvästi parlamenttarista kiristystä. Mutta mitä tulee sosialidemokratien menettelyyn maatalousvaliokunnassa, kun he etukäteen ilmoittavat menettelevänsä määrätyllä tavalla, jos ei heidän ehdotuksensa mene lävitse, niin heillä oli siihen velvoituksensa, sillä sosialidemokratinen eduskuntaryhmä oli päättänyt kaikilla äänillä kahta vastaan, että jos tämmöinen ehdotus tulee esiin, on sosialidemokratien kannatettava 25 vuoden vuokra-aikaa: samaten kaikki torpparikokoukset, joita maassa on tämän vuokra-aikakysymyksen johdosta pidetty. Minulla on tässä sievonen joukko torpparikokousten pöytäkirjoja, joita on lähetetty Torpparien keskustoimikunnalle. Niitä on, niikuin edustajat näkevat, satoja, ja jollei uskota, että torpparit, meidän valitsijamme, ovat velvoittaneet meitä äänestämään 25 vuoden vuokra-aikaa, niin voin huvittaa eduskuntaa lukemalla 5—6 tuntia torpparikokousten päätöksiä ja ponsia.

Mitä tulee siihen äänestykseen suuressa valiokunnassa, jota ed. Käpy kosketteli, niin tulee ottaa huomioon, että silloin kun oli vastakkain ensimäisessä äänestyksessä tuo suomettarelaisten kanta, jota on sanottu maaorjuuskannaksi, ja ed. Castrénin kanta, niin silloin haettiin vastaäänestysehdotusta ja edellinen tuli kumotuksi aivan ensimmäisessä äänestyksessä. Mutta senjälkeen, kun oli ratkaisevasta äänestyksestä kysymys, niin kaksi kertaa suomettarelainen puolue äänesti 50 vuoden vuokra-aikaa vastaan ja yhtyi rakkaan ystävänsä ed. Castrénin tekemään ehdotukseen korvauksesta, joka tosin ei ollut erittäin odottamatonta. He kenties ihastuivat ed. Castrénin lausunnosta, jossa hän ilmotti tulevansa äänestämään mieluummin suomettarelaisten ehdotusta kuin että hän näkisi sosialidemokratien kannan tulevan eduskunnan päätökseksi. Kenties se oli vain jokin vastapalvelus näinä koalitsioniaikoina.

Ed. Gebhard teki täällä sangen pitkät laskelmat siitä, minkälaiseen asemaan samanlaiset torpat samoissa oloissa joutuvat, jos ne tulevat vuokrattaviksi valiokunnan ehdotuksen mukaan tai ed. Gebhardin oman ehdotuksen mukaan. Tuossa pitkässä teoreettisessa laskelmassa, joka veisi liian paljon aikaa, jos menisi sen yhsityiskohtiin, luulen jo huomauttaneeni muutamia virheitä, mutta suureksi ihmeekseni, vaikka ed. Gebhardilla oli puheenvuoro senjälkeen, ei hän maininnut mitään niistä, vaan lausui ylimalkaan, miten ei ole kyetty niitä kumoamaan. Minä huomautin, että ed. Gebhard ei ensinkään ottanut lukuun metsänhinnan nousua, joka aiheuttaa myös

veronkorotuksen ja joka voi olla kaksi kertaa korkeampi kuin maaveron korotus. Se yksin riittää järkyttämään hänen laskunsa. Moni muu asia voidaan vielä ottaa lukuun. Mutta otaksutaan nyt spesialitapaus, jossa vuokrataan kolme samanlaista torppaa eri ehdotusten mukaan. Ensimmäinen torppa vuokrataan sosialidemokratien ehdotuksen mukaan. Ei tarvita pitkiä puheita selvitykseksi ed. Gebhardille miten se on edullisempi torpparille kuin suomettarelainen, sillä se lienee jokaiselle itsestään selvää. Tämä torppa, joka vuokrataan sosialidemokratien ehdotuksen mukaan, saa 50 vuotta pitää sitä vuokramaksua, jonka vuokralautakunta on kohtuulliseksi harkinnut, eikä ainoastaan harkinnut, vaan minkä se on myös alentanut siitä, minkä maanomistaja on alkujaan määrännyt. Sillä jos katsotaan sosialidemokratien ehdotuksen 6 §:ää, niin sen mukaan vuokralautakunnalla on oikeus alentaa vuokramaksua ilman että maanomistaja saa peräytyä tekemästään sopimuksesta.

Mutta vuokrataan tämä torppa suomettarelaisten ehdotuksen mukaan. Vuokramaksu on ehkä ollut 600 markkaa. Otaksutaan että maanarvonnousu on 25 vuoden perästä, kuten suomettarelainen valiokuntajäsen lausui, ainoastaan 50 prosenttia. Siitä on seurauksena, että 25 vuoden perästä vuokramaksu kohoaa ensiksi tuon määrätyn 50 prosenttia ja tulee siis 900 markkaan, Ja tämän lisäksi tulee vielä se epämääräinen summa, minkä se kohoaa metsäntuotteiden hinnan nousun takia. Nyt on torppari siinä ollut parhaimmat ikävuotensa. Hän on alkanut tulla vanhanpuoleiseksi ja hänellä on 600 markan vero, kuten otaksuttiin. Nyt hänelle lisätään veroa 300 markkaa ynnä tuo epämääräinen summa. Mitä torppari nyt tulee tekemään tällaisessa tapauksessa? Jos hän lähtee pois, hän ei saa pienintäkään korvausta, jos hän jää siihen, tulee vuokramaksu 900 mk ynnä tuo epämääräinen summa. Torppari on kahden tulen välissä ja valiokunnan mietinnössä edellytetään semmoinenkin tapaus, että vuokramies tulee semmoiseen asemaan, että katsoo parhaaksi siinä tapauksessa lähteä pois, vaikka ei saa penniäkään korvausta. Jos edelleen seurataan saman vuokratilan kehitystä, mikä suomettarelaisten ehdotuksen mukaan on vuokralle annettu, niin vuokramaksu nousee 900 markkaan 25 vuoden perästä, ja jos edellytetään maanarvon taas kohonneen yhtä paljon, niin se nousee taas puolet 900 markasta eli 1350 markkaan. No sitten jos torpparin parannukset tekevät esim. 1,000 markkaa, niin ainoastaan pari vuotta saa torppari asua entisellä verollaan ja sitte se kohoaa 1,350 markkaan. Eikä ainoastaan siihen, vaan veroa korotettakoon ei yksin sen mukaan, mikäli maan ansioton arvonnousu kohoaa, vaan myöskin minkä parannukset aiheuttavat. Siihen tulee lisäksi vielä niiden parannusten aiheuttama veronkorotus, minkä vuokralautakunta määrää. Ja taas kun kuluu, — jos otaksutaan, että torpparin korvaus olisi suuri, että kestäisi esim. 10—15 vuotta,

ennenkuin se olisi tullut tällä tavalla veronalennuksella loppuun suoritetuksi — esim. 15 vuotta, niin 10 vuoden perästä on taas niskassa veronkorotus. Sillä 7 § sovellutetaan sopimukseen joka 50 vuoden kuluttua, ja aina 25 vuoden kuluttua tulee maan arvonnousun aiheuttama veronkorotus. Tulisi siis kaikkiaan 75 vuoden kuluessa 4 veronkorotusta vuokramiehelle tämän suomettarelaisten ehdotuksen mukaan. Valiokunnan ehdotuksen sosialidemokratit pitivät parempana suomettarelaisten kantaa ja vieläkin pitävät parempana, koska heitä siihen velvottaa ei yksistään teoria vaan käytäntökin (sillä joka on tilaisuudessa katselemaan näitä pöytäkirjoja, huomaa että niissä on paljon enemmän käytännön kuin teorian miehiä takanaan, sen huomaa käsialasta jo, kädet, jotka ovat kirjoittaneet näitä liuskoja, ovat tottuneet pitelemään enemmän kirvestä ja kuokkaa kuin kynää). Jos otaksutaan siis valiokunnan mietinnön mukainen 25 vuoden vuokra-aika, niin 25 vuoden päästä, kun vuokra-aika loppuu, on isännän valittavana, maksaako hän korvauksen käteisellä rahalla kouraan tai uudistaako hän kontrahdin uudelleen entisillä ehdoilla 25 vuodeksi. Jos torppari on esim. raivannut uudistorpan johonkin korpeen kuten Suomettaressa tässä joku päivä takaperin edellytettiin, niin nousee verrattain suureen summaan tuo korvaus, jonka torppari on oikeutettu saamaan. Jos torppari joutuu torpastaan pois, on hänellä korvaus kourassaan, ei hän ole siinä merkityksessä turvaton tekemään uutta sopimusta kuin nykyiset torpparit, joilla ei ole mitään kourassaan, vaan jotka tekevät sopimuksen, agitatsionikieltä käyttääkseni, nälän pakosta. Ja torppari, joka joutuu 25 vuoden perästä torpasta pois, käteistä rahaa taskussaan, ei ole niin turvaton, kuin sitä koetetaan tältä keskustan puolelta agitatsionitarkotuksessa nyt huutaa. Vaan hän on paljoa turvatumpi kuin ne, jotka aivan köyhinä miehinä kontrahtia tekevät, sillä se antaa jonkinlaista selkärankaa, kun on miehellä taskussa käteistä rahaa. Ja samoin on koko torppariluokka, jos edellytetään koko torppariluokan tekevän yhteen aikaan sopimuksen, silloin varakkaampi, koska niillä edellytetään olevan korvauksena suoritetut rahat taskussaan, jos on sanottu ylös ja maksettu rahat. Mutta asian laita on kuitenkin niin, että maanomistajat ovat suuresti riippuvaisia kapitalistisista konjunktuureista. Eivät ne voi koska tahansa pistää pöytään suurellaista rahasummaa, useita tuhansia markkoja, kun jo on vaikeata ottaa useita satojakin markkoja, varsinkin jos on heikompi talo ja useita torppareita. Siinä tapauksessa olisi suurempi syy olettaa, että torpparille ei maksettaisi korvausta, vaan kontrahti uudistettaisiin edelleen 25 vuodeksi entisillä ehdoilla. Se olisi silloin 50 vuoden vuokra-aika ilman veronkorotusta, ensin 25 vuotta ja sitten 25 vuotta samoilla ehdoilla, Jos nyt suomettarelaiseen ehdotukseen sisältyisi torpparille irtisanomisoikeus, jos torppari saisi sanoutua irti 25 vuoden kuluttua, niin silloin se olisi

likipitäen yhtä hyvä kuin perustuslaillisten ehdotus. Mutta nyt kun ei ole irtisanomisoikeutta, niin teorian kuin praktikankin miehet, torpparit ja heidän etujensa ajajat, katsovat olevansa pakotetut äänestämään suomettarelaisten vuokra-aikaa vastaan ja perustuslaillisten vuokra-ajan puolesta.

Jos me katselemme muuten sitä ed. Gebhardin niin kehumaa turpeesen-sitomissysteemiä, niin sitä suurempia epäilyksiä tulee niitä ehdotuksia vastaan, mitä tehdään torppariasiassa keskustan taholta. Sillä kyllä sitä huudettiin ennen vaaleja torppariasiassa ja tuli tosiaankin käsitys, jopa sosialidemokrateillekin, että suomettarelaisilla olisi jonkunlainen merkillisen jyrkkä torpparilakiehdotus. Mutta kun sitte ruvettiin tarkastamaan lähemmin sisältöä, mikä oli noihin muotoihin puettu, 50 vuoden vuokra-aikaan, sovintotuomiostuimiin ja muihin semmoisiin, niin on kohta kohdalta voitu panna merkille, että se torpparilaki, jota täällä nämä kaikkein rutivanhoillisimmat oikeiston jäsenet ajavat, on torppareiden etua lähempänä kuin se laki, jota keskusta ajaa. Sitä on oltu tilaisuudessa näkemään maatalousvaliokunnassa, samoin myöskin suuressa valiokunnassa. On usein oltu pakotetut nimenomaan huomauttamaan kohta kohdalta että katsokaa tätä asiaa, tätä asiaa ja tätä asiaa, joka osassa saisi keskusta ja oikeisto vaihtaa paikkaa. Lieneekö tämä seikka johtunut siitä, että keskustan miehiä taas on päässyt hallitukseen, joten se on joutunut oppositsionipuolueesta hallituspuolueeksi, tai johtuuko se muista syistä, mutta niin asianlaita kuitenkin on. Jos katsotaan sitä torpparilakimietintöä, mikä on edessämme, niin siinä heti 2 §:ssä tulee jo esille vuokra-aika, joka torpparien itsensä ja heidän edustajiensa mielestä on ollut edullisempi kuin keskustan. Sitte 3 §:stä, joka koskee päivätöissä suoritettavaa vuokramaksua, on täytynyt konstateerata, että siinä oikeiston ehdotus on ollut torppareille edullisempi kuin keskustan ehdotus. Kun katsoo 6 §:ää, niin kaikki maatalousvaliokunnan jäsenet muistavat, millä merkillisellä, suoraan sanoen vihalla suomettarelaisten puolelta kohdeltiin sitä ehdotusta, mikä nyt on maatalousvaliokunnan mietinnön 6 §:ssä, jossa estetään pikkutorpparien nylkeminen suhteellisesti korkeampien vuokramaksujen kautta. Todella viaton on tämä lakiehdotuksen 6 §, jossa sanotaan että »vuokraehtoja tutkiessaan tulee vuokralautakunnan pitää silmällä, ettei pienten vuokraesineitten vuokramaksu, mikäli ei sen suuruuteen vaikuta vuokra-alueen erilainen maa-arvo ja asema, ole samalla seudulla sijaitsevista suuremmista vuokraesineistä suoritettavaa vuokramaksua suhteellisesti korkeampi». Nyt tätäkin äärettömän varovaista ja kainoa määräystä suomettarelaisten taholta fanaattisesti vastustettiin valiokunnassa, ja samoin tapahtui myöskin suuressa valiokunnassa. Siellä samalla tavalla nostettiin aika sota 6 § vastaan ja, ellen väärin muista, jokainen suo-

mettarelainen jäsen äänesti tätä pykälää vastaan. Ainakin osa oikeistoa äänesti sen puolesta, niin suuri osa, että se voitiin pysyttää laissa.

Samalla tavoin jos käydään eteenpäin lakia pykälä pykälältä, niin huomaamme, että oikeisto on ollut enemmän radikaali, torppariystävällinen kuin keskusta.

17 §:ssä tahtoivat suomettarelaiset panna torpan rakennusvelvollisuuden torpparille epäedullisemmaksi, mutta oikeisto pysyi hallituksen esityksen torpparille edullisemmalla kannalla. — 19 §:ssä puhutaan päivätyön pituudesta. Oikeisto oli valmis rajoittamaan maatyössä päivätyön pituutta, mutta suomettarelaiset ovat taistelleet kynsin hampain tätä ehdotusta vastaan, ja ovat vastalauseessa esiintyneet kieroilla motiiveilla, ovat sanoneet, ettei missään maassa Euroopassa ole lyhintä työpäivää maanviljelyksessä, vaikka asianlaita ei ole sillä tavalla. Vanhoillisten ehdotuksiensa tueksi he esittävät sellaisia motiiveja, jotka eivät edes pidä paikkaansa. — 20 §:n suhteen he tahtoivat päivätyön suorittamistavan torpparille epäedulliseksi, mutta oikeisto edullisemmaksi. — 21 §:n suhteen tahtoivat he pidentää sitä aikaa, minkä kuluttua torppari saisi, kun hän on asiasta ilmoittanut, asettua rahanmaksukannalle. Siinä taas oikesto, jota te olette maalanneet jos jonkinlaisilla väreillä, oli torppariystävällisempi kuin te. Minä voisin jatkaa tätä luetteloa, mutta kenties jo alkupykälät riittävät todistamaan, että se puolue, joka on ottanut ikäänkuin patentin torppariasian ajamisessa, joka aina puhuu, että he ensin ovat keksineet sen ja sen asian, se puolue on eduskunnan vanhoillisin puolue. Ja minä luulen tässä todistaneeni väitteeni, niin ettei se ole mikään semmoinen fraasi, joita keskustan taholta tuodaan esiin. Mutta kun ajatellaan, mikä aiheutti ne radikaaliselta näyttävät muodot suomettarelaisten torpparilaissa, niin me muistamme, että se oli tuo äkkiä puhjennut työväenliike. Ja samalla muistuu mieleen, että venäläinen valtiomies, pääministeri Stolypin on lausunut erään kerran että Suomen torpparilaki tulee toivottavasti heikentämään sosialidemokratian vaikutusta. Sietää vain huomauttaa, että tässäkin asiassa näyttää olevan keskustalla ja Venäjän pääministerillä kanta, joka jotakuinkin likeltä sivuaa toinen toistansa, kuten muistamme heillä Behrendtsin lausunnon mukaan olevan myös kysymyksessä Suomen ja Venäjän suhteista. Suomettarelaisten torpparilain radikalinen muoto, 50 vuoden vuokra-aika, syntyi sosialidemokratian pelosta ja pakosta, ja siihen kai se radikalisuus loppuikin. Sitte alkoi perääntyminen: muodot säilytettiin, mutta sisällys vietiin pois.

Ed. K a l l i o: Tässä hyödyttömässä keskustelussa on ed. Gebhard heittänyt palavan kekäleen eduskunnan toisten jäsenten eteen, ja keskustelu on jo näyttänyt, että tällä kekäleellä koetetaan mustata häntä itseään. Tällainen keskustelu on ehdottomasti agitationi-

tarkoituksessa tehty, sillä tällä kertaa ei vielä tästä kysymyksestä päätöstä tehdä.

Täällä puhutaan laajasti 25 vuoden vuokra-aikaa vastaan, vaikka tiedämme kaikki, että suuri valiokunta on 41 äänellä 14 vastaan päättänyt 50 vuoden vuokra-ajan, ja ellei keskusta vain väisty tästä päätöksestä, niin se saadaan toivottavasti silloin myös laiksi. Täällä on torpparien etuja sanonut kaikki puolustavansa, mutta jos ne muutokset, jotka jo suuri valiokunta on ehdottanut, tulevat laiksi, niin luulen minä, että tästä maanvuokralaista tulee ainakin heidän kannaltaan katsoen, kaikkein paras. Toivon että tämä hyödytön keskustelu, jossa suuren valiokunnan jäsenet ovat enimmän puheenvuoroja käyttäneet, taukoisi, sillä me saamme tämän kaiken kuulla vielä toisen, ehkä kolmannenkin kerran ennenkuin laki lopullisesti hyväksytään

Ed. K ä p y: Minä pyysin puheenvuoroa sanoakseni ed. Wuolijoelle, että minä en ainakaan ole maatalousvaliokunnassa kuullut hänen ehdotustaan — tai niinkuin hän itse sitä kutsuu kiristysyritystään —, että nim. sosialistit olisivat uhanneet äänestää 25 vuoden vuokra-ajan puolesta, ellei heidän ehdotuksensa mene läpi. On mahdollista, että ed. Wuolijoki on antanut tuollaisen lausunnon, mutta minä en ainakaan ole sitä kuullut ja se johtunee siitä,että hän ajottain puhuu tavattoman epäselvästi, niin ettei paraimmallakaan tahdolla ymmärrä, mitä hän tarkoittaa. Tämä hänen viimeinen lausuntonsa esim. oli sitä laatua, että ihmettelen pikakirjoittajia, millä tavalla he ovat toimeen tulleet. — Olin kuitenkin kuulevinani hänen m. m. sanoneen, että meidän ehdotuksemme mukaan 75 vuoden kuluessa torppari tulee neljän verokorotuksen alaiseksi. Sehän olisi mainio ehdotus, jos se pidentäisi torpparin ikää noin paljon, sillä torppari tulisi siten nähtävästi ainakin 100 vuoden vanhaksi, kun hän 75 vuoden kuluessa tulisi neljän verokorotuksen alaiseksi.

Lopussa ed. Wuolijoki vetosi Venäjän pääministerin lausuntoon, että hyvä torpparilaki heikentää sosialidemokraattien valtaa. Asian laita tietysti onkin niin. Minä voin siinä kohden vedota ed. Wuolijoen lausuntoon. Hän on kerran itse lausunut samaa ja tältä kannalta on ymmärrettävä, minkä takia täällä muutamilla tahoilla osotetaan niin suurta hermostumista sen johdosta, että saadaan 50 vuoden vuokra-aika sittenkin läpi. (Ed. Wuolijoki: Mutta ei veronkorotuksella).

Ed. C a s t r é n: Se ryhmä, johon minulla on kunnia kuulua, on seisonut alusta pitäen 25-vuoden lyhimmän vuokra-ajan kannalla ja seisoo yhä edelleenkin samalla kannalla. Se ei ole koskaan katsonut arvonsa mukaiseksi siitä taikka tästä taktillisesta syystä jättää kannattamasta tätä ohjelmaa. Se ei ole koskaan katsonut ar-

vonsa mukaiseksi vapaaehtoisesti satunnaisen voiton takia jättää oma ohjelmansa syrjään ja yhtyä muiden ohjelmaan. Vuokralakia valtiopäivillä käsiteltäessä on se aina asettanut sen ohjelmaan otetun viidenkolmatta vuoden lyhimmän vuokra-ajan äänestyksen alaiseksi. Minkä tähden pitää nuorsuomalainen ryhmä 25-vuoden lyhintä vuokra-aikaa riittävänä? Sen takia ettei se tahdo ummistaa silmiänsä tosiasioille. Nykyään voimassa olevassa vuokralaissa vuodelta 1902, joka astui voimaan tammikuun 1 p:nä 1904, on yleensä säädetty lyhimmäksi vuokra-ajaksi yksi vuosi. Ainoastaan kolmessa poikkeustapauksessa on säädetty lyhimmäksi vuokra-ajaksi 10 vuotta Eikö olisi jo suuri edistysaskel vuokramiehen aseman turvaamiseksi, jos nykyään voimassa olevan lain kannalta, yhden vuoden lyhimmän vuokra-ajan kannalta astuttaisiin 25-vuoden lyhimpään vuokra-aikaan. Se ei olisi vähäinen, vaan melkeinpä rohkea askel. Mutta mitkä tulisivat seuraukset jos mentäisiin vieläkin pitemmälle säätämällä lyhimmäksi vuokra-ajaksi viisikymmentä vuotta? Minun käsittääkseni mitä haitallisimmat ei ainoastaan vuokranantajille vaan vuokramiehille itselleen. Älköön unohdettako että maatalousvaliokunnan esillä oleva lakiehdotus suuressa määrässä muissakin kohdin supistaa maanomistajan sopimusvapautta. Se asettuu korvaukseen nähden aivan toiselle kannalle kuin nykyään voimassa oleva laki. Se suo vuokramiehelle lyhentämättä korvauksen kaikista niistä kustannuksista, jonka vuokramies on parannuksiin pannut, laskettuina sen korotetun arvon mukaan, mihin ne olisivat nousseet vuokrasuhteen lakatessa. Verrattakoon 1902 maanvuokralain kantaa mikäli koskee vuokraoikeuden menettämistä maatalousvaliokunnan lakiehdotuksen kantaan! 1902 vuoden maanvuokralaki myöntää maanomistajalle oikeuden häätöihin lukuisissa tapauksissa. Esilläoleva lakiehdotus rajoittaa ne ainoastaan muutamaan harvaan tapaukseen. Otettakoon lukuun, että puheenalaisen lakiehdotuksen mukaan vuokralautakunta tulisi ennen tuntemattomattomalla tavalla supistamaan maanomistajan sopimusvapautta. Jos kaiken tämän lisäksi vielä säädettäisiin 50-vuoden lyhin vuokra-aika, tulee siitä olemaan yhtenä seurauksena se, ettei maanomistajat vanhojen vuokrasopimusten umpeen kuluttua ryhdy tekemään minkäänlaisia uusia sopimuksia ei torpparin eikä mäkitupa-alueitten vuokrauksesta. Siitä tulee vielä olemaan se seuraus, että maanomistajat sanovat irti vuokramiehensä kuten jo he viidenkymmenen vuoden lyhimmän vuokra-ajan pelosta ovat suurissa osissa meidän maatamme tehneet siten päästäkseen vuokrasopimuksista pois. Ja otettakoon vielä sekin seikka lukuun, että maanomistaja, jos häneltä kuinka pyydettäisiin uuden vuokrasopimuksen tekemistä taikka sellaisen vanhan uudistamista, joka ennen uuden vuokralain voimaan astumista lakkaa, korkeintaan suostuisi siihen että entinen vuokramies saa suullisen kahden kesken

tehdyn tai kirjallisen välipuheen nojalla, jota viimemainittua ei esitetä vuokralautakunnan vahvistettavaksi, pitää vuokra-aluetta hallussaan. Sopimus olisi täten laiton ja vuokraus kestäisi ainoastaan niin kauvan kuin maanomistaja sallisi vuokramiehen pitää vuokraesinettä hallussaan. Viidenkymmenen vuoden lyhin vuokra-aika ei seurauksiltaan ole mikään leikin asia. Lainsäätäjän täytyy lyhimpään vuokra-aikaan nähden asettua käytännöllisyyden pohjalle ja katsoa tosiasioita silmiin sellaisina, kuin ne ovat. Säätämällä lyhimmäksi vuokra-ajaksi 50 vuotta ei hyödytetä vuokramiehiä, ei torppareita eikä mäkitupalaisia, jos tuhansia niistä sen johdosta joutuu mierontielle. Viidenkymmenen vuoden lyhin vuokra-aika ei ole hyödyksi tilattomalle maalaisväestölle, jos maanomistajat sen johdosta eivät solmi uusia vuokrasopimuksia ei torppien eikä mäkitupa-alueitten vuokrausta varten. Ei sillä paranneta vuokramiehen asemata, jos maanomistaja päästäkseen viidenkymmenen vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta tekee kahden kesken vaan suullisen sopimuksen vuokramiehen kanssa tai kirjallisen, jota ei lainkaan esitetä vuokralautakunnalle, joten vuokramies jäisi yksistään maanomistajain mielivallasta riippuvaksi

Jos säädetään liian jyrkkiä, liian ankaroita lakeja, eikä oteta lukuun maassa todellisesti vallitsevia oloja, tulee siitä aina olemaan seurauksena lain kiertäminen heikomman sopimuspuolen vahingoksi. Kun 25 vuoden lyhin vuokra-aika on 25 kertaa pitempi kuin nykyään voimassa olevan lain yleisesti säätämä, olisi sitä katsottava riittäväksi. Ne, jotka seisovat 25 vuoden lyhimmän vuokra-ajan kannalla, eivät tahdo ottaa vastataksensa kaikista niistä vaurioista, jotka seuraisivat 50 vuoden lyhimmän vuokra-ajan säätämisestä. Ottakoot sen edesvastauksen hartioilleen ne, jotka voivat siitä vastata. Tulkoon vaan 50 vuoden lyhin vuokra-aika verojärjestelyn kanssa taikka ilman sitä eduskunnan päätökseksi, mutta moitteet siitä johtuvista seurauksista eivät ainakaan tule kohdistumaan niihin, jotka ovat seisoneet 25 vuoden lyhimmän vuokra-ajan kannalla. (Ed. Tainio: Moitteet tulevat kohtaamaan viljelyspakon vastustajia!).

Ed. Käpy on puolustanut sitä suomettarelaisten suureen valiokuntaan kuuluvien jäsenten menettelyä, etteivät he asettaneet omaa ehdotustaan vuokrakauden kuluessa tapahtuvasta veromaksun järjestelystä, ehdotusta, joka sisältyi heidän valiokunnan mietintöön liitettyyn ja allekirjoittamaan vastalauseeseensa sillä, että se oli järjellistä. Jos se on järjellistä menettelyä, että puolue katsoo ydinkohtaa omassa ohjelmassaan, jolla on pidetty mitä suurinta melua vaaliaikana, sen arvoiseksi, että se lakkaa sitä kannattamasta, eikä edes aseta sitä äänestyksenalaiseksi, jos tällaista menettelyä sanotaan järjelliseksi, niin sanottakoon vaan. Arvokasta ei se missään tapauksessa ole.

Ed. Käpy on vihdoin ilmoittanut täällä, millä kannalla nykyisessä hallituksessa olevat vanhaan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet tulevat olemaan eduskunnan hyväksymään vuokralakiehdotukseen nähden, silloin kun heidän lausuntoansa siitä vaaditaan. En tahdo epäillä etteikö ed. Käpy, joka täten näyttää seisovansa toisella jalalla hallituksessa, tunne puheenalaisten Senaatin jäsenten kantaa, ei hänen tekemänsä ilmoitus kuitenkaan sisällä vastausta minun kysymykseeni. Minun kysymykseni koskee sitä, millä kannalla kokoomushallituksen arvoisat vanhaan suomalaiseen puolueeseen kuuluvat jäsenet tällä hetkellä ovat lyhimpään vuokra-aikaan nähden. Onko tuntematonta, että edellisen hallituksen jäsenillä on tärkeissä asioissa ollut tapana esiintyä eduskunnassa ja suuressa valiokunnassa puoltamassa arm. esitystä sekä asiallisesti että muodollisesti. Niin on tapahtunut vuokralakia käsiteltäessä vuoden 1907 ja vuoden 1908 ensimmäisillä valtiopäivillä. Onko nykyisen hallituksen asema sellainen, ettei sillä ole mitään yhteistä kantaa vuokra-asiassa? Vai saammeko nähdä sen ylösrakentavan näytelmän, että suuressa valiokunnassa esiintyy kenties senaattori Nyberg puhuen 25 vuoden lyhimmän vuokra-ajan puolesta ja senaattori Paasikivi tai senaattori Danielson-Kalmari puhuen 50 vuoden lyhimmän vuokra-ajan puolesta? Jos nykyinen hallitus ei ilmoita kantaansa maanvuokra-asiassa, jos hallituksen jäsenet eivät esiinny ei suuressa valiokunnassa eikä eduskunnassa selittäen mitä mielipidettä hallitus tässä maalle niin tärkeässä kysymyksessä on, niin se tietää joko sitä ettei nykyisellä hallituksella ole asiassa mitään kantaa ollenkaan tai sitä, että vuokra-asiassakin eripuraisuutta vallitsee nykyisessä hallituksessa, joka tekee yhteisen esiintymisen mahdottomaksi. Jos tämä on asian laita, niin osottaa se selvästi, ettei välttämättömämpiä edellytyksiä kokoomushallituksen aikaansaamiseen nähden ole ollut olemassa. Sillä kokoomushallituksen muodostaminen edellyttää sen, että ne eri puolueryhmiin kuuluvat henkilöt, jotka astuvat hallitukseen, ovat keskenänsä sopineet ainakin tärkeimpien kysymysten läpiajamisesta yhteisellä perustuksella, jota ne eduskuntaryhmät kannattavat, joitten keskuudesta hallituksen jäsenet ovat otetut. Jos tällaista sopimusta ei ole ollut olemassa, ei nykyinen hallitus ole mikään kokoomushallitus, siltä puuttuu pystyssä pysymisen edellytykset, se on elävänä kuollut.

Vihdoin minun täytyy oikaista erästä ed. Kävyn väitettä. Ed. Käpy on lausunut, että ed. Ståhlberg, Ahmavaara ja minä olisimme suuressa valiokunnassa »suuressa määrässä» ruvenneet »kehumaan» suomettarelaisten vuokramaksujärjestelyä. Tuo väite ei ole ollenkaan tosiasiain kanssa yhtäpitävä. Yksikään meistä ei ole kehunut suomettarelaisten vuokramaksujärjestelyä, vielä vähemmän olemme me ryhtyneet sitä suuressa määrässä kehumaan. Me olemme vaan ilmoittaneet, että, jos meitä, vaikka me seisomme 25 vuoden lyhim-

män vuokra-ajan kannalla, asetetaan siihen asemaan, että meidän lopullisessa äänestyksessä on valittava 50 vuoden lyhimmän vuokra-ajan välillä ilman veronjärjestelyä ja 50 vuoden vuokra-ajan välillä verojärjestelyineen, me kentiesi näkisimme itsemme toistaiseksi pakotetuksi, niin vastenmielistä kuin se meille olisikin, äänestämään viimemainittua ehdotusta. Mutta älköön suomettarelaiset luulotelko itseään että he konsanaan tässä eduskunnassa saavat hyväksytyksi sellaista vuokrasopimuksen uudistamispykälää, joka on olemassa heidän mietintöön liittämässä vastalauseessaan.

Minulla olisi ollut paljonkin sanottavaa ed. Gebhardin sekä edellisen että viime lausunnon johdosta. En kuitenkaan tahdo tässä lähetekeskustelussa kuluttaa eduskunnan aikaa, koska eduskunta, asian palattua suuresta valiokunnasta, tulee tilaisuuteen uudestaan käsittelemään tätä asiata ja silloin kuulemaan ja arvostelemaan syyt puolin ja toisin.

Ed. K a a r n e : Jotteivät olisi puolestaan tuhlanneet eduskunnan kallista aikaa sen kansanryhmän edustajat, johon kuulun, luopuivat jättämästä omaa, jo valmiiksi laadittua eduskuntaesitystään asiassa, kun alote ennätettiin ottaa toiselta taholta. Luulimme myöskin, että kansan syvien rivien vaatimukset olisivat löytäneet edes jotain vastakaikua porvaripuolueihin kuuluvissa maatalousvaliokunnan jäsenissä. Kun asian palattua valiokunnasta näemme, ettei näin ole tapahtunut, ei meillä ole muuta keinoa kuin yhtyä pääasiassa kannattamaan mietintöön liitettyä toista vastalausetta.

Maanviljelys on ennen muuta sellainen elinkeino, joka vaatii jatkuvasti turvattua asemaa. Tästä seuraa, että maanvuokraajan vuokraoikeuden pysyväisyydellä ja pituudella on mitä suurin merkitys. Koko yhteiskunnallekin on maanviljelyksen vakavasta asemasta runsasta hyötyä. Maanvuokraajain taholta on aina pyritty mahdollisimman pitkän vuokra-ajan saavuttamiseen. Myöskin on otettava huomioon, että torpat useimmissa tapauksissa ovat uudesta tehtävät, joten siis jo niiden maanviljelyskuntoon saattaminen yksistään viepi aikaa kymmeniä vuosia. Näin ollen täytyy pitää välttämättömänä, että lyhin vuokra-aika säädetään 50 vuodeksi ilman minkäänlaista verojärjestelyä. Jos vuokra-aika lyhemmäksi säädettäisiin, seuraisi siitä jotenkin luonnollisesti, että niissäkin seuduissa, missä jo ovat pidemmät vuokra-ajat yleisessä käytännössä, tulisi vuokra-aika lyhenemään, ja näin ollen laki veisi kehitystä taaksepäin. Jos vuokraaja, jonka useimmiten täytyy maahan panna kaikki omaisuutensa ja työvoimansa, tahtoo saada viljelyksensä voimaperäiseksi ja kukoistavaksi, ei hän voi sitä tehdä, jos vuokra-aika olisi 25 vuotta.

Pidemmälläkin määräaikaisella vuokraoikeudella on kuitenkin aina haittansa. Näitä haittoja kykenee poistamaan, ainakin suu-

ressa määrässä, vasta perinnöllinen vuokraoikeus. Se poistaa ylipäätään kaikki viljelysoikeudelle vahingolliset vuokranvaihteet, paitsi jos vuokraaja itse tahtoo luovuttaa vuokraoikeutensa toiselle henkilölle. Pysyväinen vuokraoikeus olisi siis kaikkein suotavinta. Silloin voisivat myös perilliset yhä jatkaa, jos he tahtovat, vanhempainsa ja esivanhempainsa toimille arvoa panna, työntekoa samoilla viljelyksillä, ja silloin hoidettaisiin maata heti alusta alkaen sillä kiintymyksellä ja ahkeruudella, jota ilman ei voimaperäistä, yhteiskuntaa todella hyödyttävää maanviljelystä saada syntymään. Perinnöllista vuokra-aikaa onkin suuressa valiokunnassa ehdotettu, mutta siellä se ei kuitenkaan saanut ensinkään kannatusta, niin että se ei tullut äänestyksen alaiseksikaan.

Mitä erityisesti tulee mäkitupalaisiin, niin on huomattava, että näiden vuokra-alueet enimmäkseen muodostavat maanviljelystyöväen asuntojen tontteja pienine perunamaineen ja puutarhoineen. Näiden asukkaille, vähävaraiselle työkansalle, tulisi luonnollisesti suuret vahingot, jos he joutuisivat täältä muuttamaan. Heidän asuntonsa tontit ovat usein aivan karua maata, johon ainoastaan perin ahkeralla ja raskaalla työllä on voitu vähän peltoa ja puutarhaa muokata. Olisihan aivan ihmisyyttä loukkaavaa, ellei näille jos mahdollista perinnöllisen tai ainakin 50 vuoden lyhimmän vuokra-ajan kautta turvattaisi asunto-oikeutta.

Vaikkei toinen vastalause minua täydellisesti tyydytäkään, niin lähenee sen ehdottamaan suuntaan käyvä maanvuokralaki kuitenkin jonkun verran edustamani ryhmän mielipidettä asiassa. Ehdottaisin, että eduskunta pääasiassa asettuisi kannattamaan toista vastalausetta.

Ed. A h m a v a a r a: Kamaria näyttää jo kaduttavan, että tämä asia silloin, kuin maatalousvaliokunnan mietintö lähetettiin suureen valiokuntaan, jäi evästämättä, ja nyt kai tänä iltana on koetettu sitä korjata. Mutta minä en kuitenkaan ole tässä pitkässä, lähes 4 tuntia kestäneessä keskustelussa huomannut tuodun esiin sellaista, jota ei olisi jo kaikkia sanottu monta kertaa tätä ennen. Ed. Gebhardin ärsyttävä ja kiihkeä lausunto on pääasiassa aivan samaa, minkä hän on jo kaksilla edellisillä valtiopäivillä täällä esittänyt, ja lisäksi hän on tästä samasta asiasta monta kertaa sanomalehdissä kirjoittanut. Minusta hän näin ollen olisi voinut jättää tuon lausuntonsa siksi, kunnes asia palaa suuresta valiokunnasta, jolloin on aika ruveta asiaa seikkaperäisesti arvostelemaan. Nämä puheet täällä nyt ovat turhaan heitettyjä, ja minusta on vähän sopimatonta, että suuren valiokunnan keskeneräistä työtä ruvetaan täällä arvostelemaan ja selittämään, miten se on kulloinkin äänestänyt ja niin poispäin. Tämä ei minun mielestäni ole oikein parlamentaarista. Ryhdyttäköön arvosteluihin sitten, kuin suuri valio-

kunta on antanut asiasta mietintönsä, silloin on siihen aika. En tahdo käydä itse asiaan, koska minusta tehdään torppareille parempi palvelus siten, että me jo lopetamme tämän turhan keskustelun ja annamme asian mennä valiokuntaan. (Jaa!).

Ed. Kairamo: En minäkään tahdo pitkittää tätä keskustelua, mutta pyydän kuitenkin saada oikaista erään väärän sitaatin, jonka ed. Wuolijoki ties kuinka monennen kerran on esiintuonut mielipiteittensä tueksi. Hän nimittäin väitti, että minä olisin suuressa valiokunnassa viime syksynä luopunut 50 vuoden lyhimmästä vuokra-ajasta. Näin ei ole tapahtunut, vaan todellisuudessa olen minä, niinkuin pikakirjoittajain muistiinpanot myös osoittavat, ainoastaan pannut vastalauseeni suuren valiokunnan silloista päätöstä vastaan. Sen minä tein siitä syystä, että mielestäni oikeiston noudattama menettelytapa ratkaisevassa äänestyksessä oli kiero ja siis omansa sotkemaan ja häiritsemään asian käsittelyä. Huomioon ottaen vallalla olevat mielipiteet sekä omassa että muissa eduskuntaryhmissä, tulin siihen käsitykseen, että tämä menettelytapa pani itse asian vaaranalaiseksi. Sen minä silloin lausuin julki, mutta minä en suinkaan silti luopunut 50 vuoden vuokra-ajasta.

Herra Castrénille minä pyydän lyhyesti huomauttaa siitä, että hän arvatenkin, niinkuin kaikki muutkin, tietää, että nykyinen hallitus ei ole valmistanut nykyistä arm. esitystä.

Ed. Sulo Wuolijoki: Minä sain sille mielipiteelle, että ed. Kairamo olisi tämän lausuntonsa kautta ilmaissut luopuvansa 50 vuoden vuokra-ajasta, tukea siitä, että hänen jälkeensä käytti puhevuoroa ed. Paasikivi, joka sanoi yhtyvänsä ed. Kairamoon, ja lisäsi, että hänenkin mielestään vuokra-ajan kohtalo tämän äänestyksen kautta on ratkaistu. Ed. Paasikivi näytti siis pikakirjoituspöytäkirjasta päättäen käsittäneen ed. Kairamon lausunnon aivan samoin kuin minäkin; ed. Paloheimo oli käyttänyt puhevuoroa juuri ennen ed. Kairamoa, ja hänen viimeiset sanansa olivat: »minä puolestani en tule äänestämään 50 vuoden vuokra-aikaa.»

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toiset mietinnössä olevat asetusehdotukset, nimittäin

b) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §, sellaisena kuin se on joulukuun 3 p:nä 1895 annetussa asetuksessa;

c) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan muutamia 3 p:nä joulukuuta 1895 annetun Ulosottolain pykäliä; ja

d) Ehdotus asetukseksi — — — — annetun, torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin

eivät aiheuta mitään keskustelua, minkä vuoksi asetusehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

2) Kunnallislainsäädännön uudistus.

(1 K.)

Esitetään kunnallisvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan siitä ensimmäisen käsittelyn alaiseksi

a) Ehdotus maalaiskuntain kunnallislaiksi.

Keskustelu:

Ed. Laine: Kun tässä lakiehdotuksessa on muutamia pykäliä, jotka minua eivät tyydytä, eikä niistä ole vastalauseitakaan olemassa, joten näyttää siltä, kuin ne eivät olisi valiokunnassa joutuneet erikoisen huomion alaisiksi, niin rohkenen suuren valiokunnan harkittavaksi esittää käsitykseni niistä.

Ensiksikin määrätään 24 §:ssä yhtä korkea sakko valtuuskunnan varapuheenjohtajalle kuin puheenjohtajalle. Arvelen että tässä etupäässä tarkoitetaan semmoista tapausta, jolloin valtuuskunnan puheenjohtaja on ollut estetty saapumasta kokoukseen ja on antanut tästä tiedon varapuheenjohtajalle, ja jollei hän tässä tapauksessa saavu kokoukseen, niin hän olisi silloin velvollinen maksamaan tuon puolta korkeamman sakon kuin valtuuskunnan muut jäsenet. Tämmöisessä tapauksessa pidän tätä säännöstä aivan paikallaan. Mutta asettaa hänet yleisesti toisellaiseen asemaan kuin valtuuskunnan jäsenet, se ei minusta ole oikein kohtuuden mukaista.

27 §:ssä säädetään, että pöytäkirjan valtuuston kokouksessa kirjoittaa puheenjohtaja tai hänen johdollaan valtuuston sitä varten valitsema henkilö. Minä pahoin pelkään, että tämä voi antaa aihetta riitoihin siitä, kummalla tässä on etuoikeus, puheenjohtajallako itsellään on oikeus pöytäkirjan kirjoittamiseen, tai onko valtuustolla oikeus määrätä vastoin puheenjohtajan tahtoa pöytäkirjan kirjoittaja? Minä soisin, että tämä kohta selvennettäisiin jotensakin siihen suuntaan kuin nykyiset säädökset ovat kuntakokouksen puheenjohtajasta.

Saman pykälän kolmannessa kohdassa säädetään, se nimittäin koskee pöytäkirjan tarkastusta, että jolleivat tarkastajat voi sitä hyväksyä, on se lykättävä valtuuston kokoukseen uudestaan. Voi sattua niin, että yhdessä valtuuston kokouksessa käsitellään hyvin lukuisa joukko asioita, ja jos nyt ainoastaan yhdestä kohdasta pöytäkirjan tarkastajat sattuisivat väittämään, etteivät he voi sitä hyväksyä, niin minusta olisi suuri vahinko, että kaikki asiat lykättäisiin silloin uuteen valtuuskunnan kokoukseen tämän yhden

kohdan tähden. Minä soisin, että tämä kohta tulisi selvennetyksi siihen tapaan, että ainoastaan riidanalainen kohta tulisi valtuuskunnan tarkastettavaksi eikä muu osa pöytäkirjaa. Mietinnön sanamuodon mukaan joutuu koko pöytäkirjan hyväksyminen valtuuston ratkaistavaksi, eikä mikään siinä mainittu asia voi päästä lailliseen voimaansa, ennenkuin on uudestaan käynyt valtuuskunnassa.

Saman pykälän viimeinen kohta ei myöskään minua tyydytä, siinä kun säädetään, että pöytäkirja pitää julki luettaman määrättynä aikana sen jälkeen kun se on tarkastuksessa käynyt. Siis se joutuu tavallaan kolmannen käsittelyn alaiseksi. Tämä mielestäni vitkastuttaa asiain käsittelyä hyvin paljon. Kaupungissa saattaa tämä tapa olla hyvinkin käytännöllinen, mutta maaseudulla se on minusta jotenkin epäkäytännöllinen. Luulen että hyvin vähän menee ihmisiä kuuntelemaan pöytäkirjan julkilukemista. Mieluummin soisin, ja luulisin, että se maaseutuun nähden olisi paljon käytännöllisempääkin, jos valtuuston puheenjohtaja määrättäisiin kirjoittamaan ote pöytäkirjasta ja naulaamaan se kunnan talon seinälle. Saatetaan väittää, että se tulee liian laaja, joten ei saada otteita seinälle mahtumaan, mutta kyllä sitä aina voidaan saada tarpeeksi suuri tila vaikkapa otetta tulisi kolme neljä arkkia kokouksesta. Olisi kuntalaisille paljon edullisempaa voida pistäytyä kunnanhuoneella milloin tahansa tarkastamaan mitä valtuusto on päättänyt, eikä tarvita varoa sitä määrättyä tuntia, milloin pöytäkirja julki luetaan. Kirkonkyläläisiä valiokunnan ehdotus kyllä voinee tulla tyydyttämään, mutta ei kunnan laitapuolella asujia ollenkaan. Toivon, että suuri valiokunta ottaisi harkittavakseen, eikö olisi syytä tehdä muutoksia siihen suuntaan kuin edellä olen esittänyt.

28 §:ssä säädetään, että jos kunnan valtuuskunnan päätös koskee jotakin kunnan yksityistä jäsentä, on se todistettavasti annettava hänelle tiedoksi kokouksen pöytäkirjanotteella, johon on liitettävä osotus, miten päätökseen muutosta haetaan, sekä lisäksi vielä, että tämän otteen antajan pitää merkitä otteeseen nimensä ja antopäivä. Luulen, että tämä tulee kaupungissa hyvin käytännölliseksi, kun voidaan lähettää esim. vahtimestari viemään tuommoista otetta kokouksen päätöksestä asianomaiselle. Mutta kun ajattelen semmoisia kuntakokouksia maalla, joissa saattaa tulla paljon vaaleja kysymykseen, niin kyllä tämä säädös käypi hyvin haitalliseksi. Arvelen että valiokunta ei ole ollenkaan ajatellut, että tämä tulisi koskemaan tuommoisia kunnan luottamustoimiin valittavien vaaleja, vaan että sillä tarkoitetaan jotakin muuta, joka tärkeämmin koskee yksityistä kuin nämä vaalit, mutta säädös tulee koskemaan vaalejakin tämmöisessä muodossa kuin lakiehdotuksessa tässä on. Esim. syyskuun kuntakokouksessa on kotikunnassani joskus valittu satakin luottamusmiestä, kun on asetettu taksoituslautakunta,

valittu jäsenet kansakoulujohtokuntiin j. n. e. Tästä pitäisi nyt mietinnön säädösten mukaan valtuuskunnan esimiehen, tai voinee hän lähettää jonkun lähetinkin, kiertää ympäri kuntaa antamassa otteita valituille henkilöille ja ne vielä todistettavasti heille antaa. Minun mielestäni riittäisi tämmöisessä tapauksessa, jos ilmoitus asiasta lähetetään postitietä, eikä sitä tarvitsisi niin todistettavasti antaa. Valitusaika olisi luettava siitä ajasta kuin pöytäkirja on tarkastettu. Eihän 30 §:n mukaan tarvitse esim. kunnallislautakunnalle lähettää tiedonantoa näin virallisella tavalla, niille kun ehdotetaan lähetettäväksi vain ilmoitus.

Sitte 72 §:n suhteen, jossa puhutaan taksoituslautakunnasta, ja samoin tutkijalautakuntaa koskevan 77 §:n suhteen, olisi suotava, että niihin tulisi selvennys siitä, miten taksoitus ja tutkijalautakuntain puheenjohtajat valitaan. Sitä ei kyllä nykyisessäkään kunnallisasetuksessa ole, mutta siitä on sattunut semmoisia häiriöitä, että kun kuntakokous ei ole muistanut valita henkilöä, joka olisi kutsunut taksoituslautakunnan kokoukseen, ei ole kukaan sitä voinut tehdä.

Pelkään myöskin, että 82 § tulee epäkäytännölliseksi maaseutuihin nähden, siinä kun määrätään, että veroliput olisivat levitettävät ennen ylöskantoa sopiviin paikkoihin siellä täällä kunnassa, luultavasti sillä tarkoituksella, että asianomaiset saavat niitä itselleen selville. Se perustuu luultavasti siihen, että kruununverokuitit myös levitetään siten ennen ylöskantoa. Mutta tähän nyt on toinen syynsä, sillä kruununrahojen ylöskantokirja ei ole nähtävänä ennakolta asianomaisille, niinkuin nämä kunnan rahojen ylöskantokirjat tulevat olemaan. — Edellä huomautetusta säädöksestä voi johtua se, että kuitti voi hukkua ja tästä taasen voipi johtua rettelöitä. Kuitin ottaja rupee väittämään, ettei hän ole ottanutkaan kuittia ja ylöskannossa pitää sitten ruveta uusia kuitteja kirjoittamaan.

Olisi myöskin muistutettava 6 §:stä. Siitä tosin on vastalause olemassa, mutta kun sen alla on ainoastaan kaksi nimeä, on syytä siitä huomauttaa. Mielestäni olisi maaseudulla käytännöllisempää jos tulisi hyväksytyksi kuudes vastalause, jossa puolustetaan, sitä että valtuusmiehet valittaisiin kaikki yhtäaikaa ja kahdeksi vuodeksi sekä että niiden luku olisi pienempi kuin mietinnössä esitetään.

Ed. T u r k i a: Kun valtiolliset äänioikeusolot saatiin uudistettua tässä maassa ja kun se neljäsäätyinen luokkalaitos muuttui tällaiseksi yksikamariksi ja varallisuuteen, manttaaliin, sukuun ja erääseen ammattiin perustuva äänioikeus muuttui yleiseksi äänioikeudeksi, silloin on luonnollista, että kunnallisetkin äänioikeusolot korjataan aivan lähimmässä tulevaisuudessa.

Ovathan kunnalliset olot siksi kurjat, että etenkään kansan syvien kerrosten keskuudessa ei tällaiseen asiaan tarvitse montakaan sanaa tuhlata. Epäkohdat kunnallisissa oloissa ovat siksi silmiinpistävät, että kansan syvien kerrosten keskuudessa ei ole muuta kuin yksi mieli siitä ja se mieli on se, että kunnalliset olot ovat saatavat ensi tilassa perinpohjaisesti uudistetuiksi. Tästä tietysti tullaan yläluokan edustajien taholta sanomaan, että kunnalliset olot eivät sentään ole niin kurjat kuin sosialistit koettavat niitä selittää. Ne yläluokan edustajat, jotka tuollaisen väitteen tekevät, olisivat mielestäni velvoitetut osoittamaan, missä sivistysmaassa löytyy niin kurjat kunnalliset äänioikeus- ja verotusolot kuin Suomessa, ja missä sivistysmaassa löytyy niin barbaarisella kehitysasteella oleva yläluokka, joka kehtaisi puoltaa sellaisia äänioikeus- ja verotusoloja kuin, mitkä meillä ovat nykyään kunnallisissa oloissa voimassa.

Vastustaako sitten meidän yläluokka uudistusta kunnalisella alalla? Onko se vastahakoinen tämän uudistuksen toimeenpanossa? Kunnallisvaliokunnassa esitettiin yläluokkamme taholta vastustavia mielipiteitä, siellä esitettiin niitä aivan rehellisesti. Tässä mietinnössä on vastalause, jossa ehdotetaan, että mietintö eduskunnan puolelta ei antaisi aihetta minkäänmoisiin toimenpiteisiin. Osa yläluokastamme näyttelee, että se tahtoisi uudistuksia tällä alalla, mutta ei liene mitään syvällisempää halua, sitä osottanee erittäinkin ne ylistysveisut, joita vastalauseisiin on liitetty ja joissa kehutaan, että kunnallisasiain hoito tähän saakka on ollut tyydyttävällä kannalla maassamme. Sellaisen vastalauseen ovat liittäneet nuorsuomalaiset ja ruotsalaiset säestävät sitä sen ajatuksen perusteella, että koska kunnalliset asiat ovat hoidetut tyydyttävästi, niin voidaanhan niitä hoitaa yhä edelleenkin samalla tavalla kuin nykyään, voidaanhan uudistukset toistaiseksi panna paperikoppaan.

Nuorsuomalaisten vastalauseessa sivulla 190 sanotaan tästä tyytymättömyydestä nykyisiin kunnallisasetuksiin, että se ei johdu siitä, että kunnan asioita olisi ylipäänsä huonosti hoidettu, vaan on tyytymättömyyteen syynä se, että varallisuudelle on myönnetty liian suuri vaikutusvalta, mikä tekee vähävaraiset välinpitämättömiksi kunnan asioihin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin katsoen. Siis nuorsuomalaisten mielestä kunnan asioita on tähän saakka yleensä hoidettu hyvin. Vähävaraiset ovat tuohon hyvään hoitoon tulleet niin tyytyväisiksi, että he ovat oikein vaipuneet välinpitämättömyyden uneen. Ja tuollaista välinpitämättömyyttä poistaakseen tämän ajatuksen mukaan ovat nyt herrat nuorsuomalaiset ja ruotsalaiset ryhtyneet suuriin uudistuspuuhiin. Ei edes muka kansan vähävaraisissa joukoissa ole tyytymättömyyttä kunnallisasioiden hoitoon nähden. Minkä verran tällaisissa väitteissä on perää, on jokaiselle kunnallisia oloja tuntevalle jotenkin selvää. Tuo väite on peräti lapsellinen. Tällaisella väitteellä nuorsuomalaiset todistavat,

että kaikki ne ruikutukset, kaikki ne kirjoitukset, joita nuorsuomalaisissa lehdissä on ollut viikinkivallan väärinkäytöstä, siitä, mitenkä muutamissa kaupungeissa ruotsalainen ylimmistö sortaa suomenkieltä, mitenkä siellä sorretaan suomalaista kansallisuutta, tällä väitteellä kumoovat nuorsuomalaiset tällaiset kirjoitukset perättömiksi. Saa nähdä, näinkö suomettarelainen ryhmä täällä yhtyy samaan ylistysvirteen.

Helppo olisi osoittaa, kuinka kunnallisasioiden hoito, puhumattakaan kaupunkikunnista, maalaiskunnissakin on huonolla kannalla. Kuinka suuressa määrin voitaisiin kunnallishoitoa parantaa, ellei kunnallisasioihin nähden ohjakset olisi olleet ainoastaan yläluokan käsissä! Mutta tällainen todistelu kai on tarpeeton. Jokainen käsittää, että kuntien asioita ei ole mallikelpoisesti eikä edes tyydyttävästi hoidettu. Sentähden että niitä on hoidettu niin peräti kurjasti, sentähden että kansan syvät rivit ovat lähteneet vaatimaan oleviin oloihin korjausta, tuo vaatimus on pannut myöskin nuorsuomalaiset ja suomettarelaiset ryhtymään jonkunmoisiin puuhiin.

Mikä sitte on porvarispuolueiden kanta tähän uudistukseen nähden? Nuorsuomalaiset sanovat vaaliohjelmassaan tästä asiasta: »Kunnallinen äänioikeus on säädettävä yhtäläiseksi jokaiselle täysiikäiselle, Suomen kansalaisoikeutta nauttivalle ja kunnallisia veroja suorittavalle kunnan jäsenelle». Täytyy sanoa, että mikäli tämä koskee verovelvollisuutta, siinä nuorsuomalaiset ovat pysyneet ohjelmansa kannalla, — kuinka oikeutettu tuo kanta on, se on kokonaan eri asia. Nuorsuomalaisten ajatuksen mukaan saa äänioikeuden kunnan valtuuston vaalissa ne maalaiskunnan jäsenet, joiden vuositulot nousevat 300 markkaan; kaikki sen pienempiä vuosituloja nauttivat jäävät ilman tällaista inhimillistä oikeutta. Mistä sitte johtuu, että tuhannet työläiset, jotka kaikki tekevät hyödyllistä työtä, ovat pakotetut elämään niin kurjan pienellä palkalla, alle 300 markan vuosituloilla, ja että nuorsuomalaiset pääsevät niitä rankaisemaan sentähden, että niiden vuositulot ovat niin pienet? Ja mistä johtuu se, että toiset, jotka eivät tee yhtään päivää hyödyllistä työtä esim. koroillaeläjät, että ne ovat voineet nauttia kymmenentuhannen markan vuosituloja ja suorittaneet veronsa reilusti? Tämä sietäisi hiukan tarkastusta.

Kun kysytään, mistä koroillaeläjä saa varansa, heti vastataan siihen, että hän voi yksinkertaisesti nostaa ne korkoina pankista. Hän voi pääomalle saada pankista 4—5 prosenttia korkoa. Mutta mistä pankki saa nuo korot? Pankki lainaa tehdasosakeyhtiöille, joka suorittaa pankille 7—8 prosenttia korkoa. Pankki saa välityksestään noin 3 prosenttia. Mutta mistä saa tehdasosakeyhtiö pankille suorittamansa korot? Tehdasosakeyhtiöllä saattaa olla tuhatta työläistä työssä. Näiden työn tuloksista se otetaan, työläiset maksavat nämä korot. Näiden työn tuloksista otetaan myöskin toimitusjohtajan

palkka, — mies, joka tehtaassa itse tuotantoon nähden on usein jonkunmoisena leluna — hänelle maksetaan 16—18 tuhatta markkaa vuodessa. Tehdasosakeyhtiö laskee myös työläisten työntuloksista maksut koneiden kulumiseen, tehtaan korjaukseen ja laajennukseen. Ja lopuksi tehdasosakeyhtiö jakaa ehkä 30- 40- 50- prosenttia osakkeen omistajain kesken puhdasta voittoa. Kaikki tämä tulee työläisten työntuloksista. Mutta tähänkään ei vielä lopu riistäjäin kiskominen. Tehdasosakeyhtiö myö jälleenmyyjille ja kiskoo niiltä ehkä 20—30 prosenttia. Jälleenmyöjä tekee samoin ja tavara siirtyy moneen kertaan ja kaikki menot menevät työntekijäin työntuloksista pois. Kun työntekijöillä on noin hirveä määrä elätettävänä ja kun kaikki tahtovat elää herroiksi ja nauttia kymmenien tuhansien markkojen vuosituloja, niin lopuksi työläisille ei jää, vaikkapa ovat tehneet ehkä tuhannenkin markan arvosta hyödyllistä työtä, muuta kuin hiukan vaille 300 markkaa vuodessa. Ja nyt nuorsuomalaiset ehdottavat että tuollaiset työntekijät, joiden kustannuksella elää monet kymmenet, ehkäpä sadatkin herrat oikein herroiksi, joiden ansaitsemista varoista he suorittavat veronsa, että tällaiset työntekijät olisivat rangaistavat sillä tavoin, että ne heitettäisiin ilman äänioikeutta yksistään senvuoksi, että niiden työntuloksia riistetään liian paljon. Suomettarelaiset ovat myös samaa mieltä nuorsuomalaisten kanssa siinä, että tuollainen vääryys pitää tehtämän työntekijöille lisävaltuusmiesten vaaliin nähden. Tuollainen kanta on minusta ja meidän puolueestamme peräti kurja; se osoittaa mitä pohjattominta kiittämättömyyttä, mitä suurinta tunnottomuutta niitä kohtaan, jotka elättävät yläluokan ja sen edustajat.

Suomettarelaiset ovat tässä kunnanvaltuusmiesten vaalissa vapaammalla kannalla, ne myöntävät äänioikeuden ihmisyyden perustuksella, mutta niinkuin jo mainitsin, lisävaltuusmiesten vaalissa ne sen kieltävät, ne kieltävät sen vähätuloisilta. Suomettarelaiset ovat siis tässä asiassa kaksinaamaisia, ne kieltävät köyhiltä äänioikeuden, mutta myös myöntävät sen. Heidän puoluepelinsä on tässä jotenkin samanlaista kuin esim. ed. Danielson-Kalmarin siinä kuuluisassa kieltolakipuheessaan. Kukaan ei voi syyttää, etteivätkö suomettarelaiset myöntäisi köyhille äänioikeutta, mutta kukaan ei myöskään voi väittää, etteivät he myös kiellä; siis kiellä ja myönnä. Suomettarelaiset perustelevat tätä myöntämistään sillä, että vähävaraisetkin kunnan jäsenet saattavat olla perehtyneitä kunnanasiain hoitoon, ne voivat olla jotensakin järkeviä käsittämään asioita, aivan niinkuin varakkaatkin. Sitäpaitsi myöntävät he, että kunnanasioiden hoito koskee vähävaraisia jotenkin suuressa määrässä, jopa suorastaan niiden henkiseen ja taloudelliseen hyvinvointiin, mutta suomettarelaisilla on sellainen käsitys, että nuo vähävaraiset eivät vähätuloisina ole oppineet säästämään. Tuota heidän käsityksensä mukaan säästäväisyyden jaloa taitoa oppivat ainoastaan ne, jotka

ovat oppineet tuhlaamaan suuria tuloja. Ja koska nuo vähävaraiset eivät osaisi säästää kunnan talouden hoidossa, niin silloin täytyy heiltä kieltää äänioikeus lisävaltuusmiesten vaaleihin nähden, sillä lisävaltuusmiehet tulevat käsittelemään sellaisia asioita, joissa tulee kunnan varojen käyttö kysymykseen.

Kummatkin puolueet, niin nuorsuomalaiset kuin suomettarelaisetkin, ovat juhlallisesti vakuuttaneet, että he ovat yleisen äänioikeuden puolella, ja että he tulevat sitä puoltamaan eduskunnassa. Nyt he kuitenkin maalaiskuntien kunnallislakiehdotuksessa osoittavat toista. Siellä ei tyydytä yhtäläiseen äänioikeuteen, siellä siirretään sellaisten asioitten käsittely, jotka koskevat manttaaliin pantua maata tai sellaisia laitoksia, joitten puolesta suoritetaan manttaalin perusteella veroa, kokonaan erikoisen ryhmän käsiin ja siinä ryhmässä saadaan äänestää aina viidennellätoista osalla koko annetusta äänimäärästä. Kumpainenkaan puolue ei siis ole pitänyt vaaliohjelmastaan kiinni, ei ole pysynyt sillä kannalla, mitä ne vaalien aikana lupasivat, vaan ne tahtovat muutakin kuin yleistä äänioikeutta. Tällaisen aikeen voi ymmärtää aivan hyvin, kun ottaa huomioon, että nuo manttaalimiehet tulevat keskustelemaan tientekoasioista ja sen sellaisista ja kun tiedetään, että useissa pitäjissä on suuret rahastot, tientekorahastot, ja kun myöskin tiedetään, että manttaalimiehet koettavat tientekovelvollisuuden sysätä niskoiltaan valtiolle. Näin myöskin voidaan selittää, miksi yläluokan edustajat tahtovat nuo erikoiset asiat saada erikoisen pikkuryhmän käsittelyn alaisiksi. Kun viidennellätoista osalla koko annetusta äänimäärästä voi äänestää yksi manttaalipomo, tietää tämä sitä, että nuo kassat, tientekorahastot, jotka pitäjässä ovat, joutuvat kussakin pitäjässä noin neljän varakkaan manttaalipösön haltuun; ja sitä kai tässä on pidetty silmällä. Jokaisessa tuollaisessa kokouksessa neljä pitäjän rikkainta, kun ne sopivat keskenään, voivat päättää, mihin noita varoja käytetään. Tämä ei suinkaan estä suomettarelaista puoluetta enempää kuin nuorsuomalaista puoluettakaan vakuuttamasta, että kyllä he sittenkin valvovat pikkutilallisten etua. Mutta asiat ovat niin, että tuolla kannalla eivät tule pikkutilallisten edut kysymykseen, vaan joittenkuitten osakeyhtiöitten ja maaparoonien edut, sillä niitten haltuun siirtyvät kokonaan maantientekorahastot ja sen sellaiset.

Meidän ohjelmamme mukaan tulisi kunnallinen äänioikeus myönnettäväksi 20-ikäisille. Porvarit valiokunnassa olivat sitä mieltä, että se on myönnettävä vasta 21 täyttäneille. Tämän perusteensa puolesta ei porvareilla ollut tuotavana juuri mitään asiallista. He myöntävät, että 15 vuoden ikäinen jo saa lain mukaan hallita, mitä hän ansaitsee, 16-vuotias on jo verovelvollinen ja 18-vuotias on jo rikosoikeudellisesti edesvastuullinen. Mutta miksikä ei 20-vuotiaille voitaisi antaa äänioikeutta? Nyt löytivät porvarit

holhouslain. Perintökaaren 19 luvun 1 §:ssä sanotaan: »sillä, joka ei ole täyttänyt yhtäkolmatta vuotta, älköön olko valtaa hallita perintöänsä». Kun nyt tiedetään, että on vain muutamia rikkaita perillisiä näitten 20 ja 21 vuosien välillä, ehkäpä näitä löytyy 10 %, niin on suoraan sanoen veruketta, että tällä perusteella kielletään kaikilta 20 vuotta täyttäneiltä kansalaisilta kunnallinen äänioikeus. Jos yläluokan edustajat tahtoisivat olla sitä mieltä, että tulisivat pysymään tässä holhouslaissa kiinni, niin miksi he eivät kieltäisi kunnallista äänioikeutta ainoastaan noilta, ehkä noin 10 prosentilta, jotka perivät rikkauksia? Miksi he samalla kieltävät sen siltä 90 prosentilta, joka ei mitään peri?

Suomettarelaiset, vaikka lupaavatkin vaalijulistuksessa, että suomalainen puolue on sitä mieltä, ettei kunnallista äänioikeutta ole keltäkään kunnolliselta mieheltä ja naiselta köyhyyden tähden kiellettävä, kuitenkin kieltävät äänioikeuden työläiseltä, joka on niin köyhä, että tarvitsee turvautua vaivaisapuun. Ajatellaan tuollaista työntekijää, joka saa ainoastaan alle 300 markan vuodessa tuloja ja jolta nuorsuomalaiset tahtovat riistää äänioikeuden. Hän ei voi sellaisilla tuloilla pysyä voimissa, semminkin jos hän on perheellinen. Hän kuihtuu ja kutistuu. Vähin erin joutuu hän taudin runtelemaksi, sillä kun ruumis ei saa kulumista vastaavaa ravintoa, on luonnollinen seuraus kuihtuminen. Ja kun tällainen työntekijä jonkun aikaa kituu, niin hänen työkykynsä vähenee ja pian hän ei kykene, vaikkapa saisikin työtä, ansaitsemaan niin paljon, että voisi perheensä elättää, vaan hänen täytyy turvautua vaivaisapuun. Ja silloin tahtovat yläluokan edustajat rangaista tuota työläistä panemalla hänet eläimen kirjoihin ja kieltämällä häneltä inhimillisen oikeuden, kunnallisen äänioikeuden.

Valiokunnassa huomautettiin, että kun kerran yläluokan edustajat kieltävät työläisluokan vaivaisilta äänioikeuden vaivaisavun perusteella, niin yhdenmukaisuuden vuoksi tulisi heidän kieltää se omankin luokkansa vaivaisilta. Mutta yläluokan vaivaiset, jotka nauttivat vaivaisapua valtion eläkkeiden muodossa, ovat heidän mielestään täysin kunniallisia. Kun valiokunnassa tästä huomautettiin, niin ed. Wiljakainen esitti vastaan, että kun yläluokan henkilöt saavat eläkkeen, niin he eivät saa sitä vaivaisapuna, vaan se tulee heille muka palkkiona suurista isänmaalle tehdyistä palveluksista. Ed. Wiljakaisen ja ehkä koko nuorsuomalaisen puolueen mielestä senlaiset valtion vaivaisapua nauttijat kuin Papkoffit, Mjäsojedoffit

P u h e m i e s : Pitää välttää sellaisia lausuntoja!

Ed. T u r k i a : ja monet muut, esim. laittomasti nimitetyt hovioikeuksien virkamiehet, bobrikoffilaisen ajan senaattorit y. m.

ovat niin kunniallista väkeä, että he voivat nauttia tuon vaivaisavun valtiolta

P u h e m i e s : Järjestykseen!

Ed. T u r k i a : muka palkkiona suurista töistä. Työntekijä sen sijaan, joka on tehnyt yhteiskunnalle hyödyllistä työtä 40, ehkäpä 50 vuotta, ei ole näiden herrojen mielestä minkään arvoinen, häneltä voi riistää äänioikeuden ilman muuta.

Valiokunnan enemmistö on kieltänyt äänioikeuden niiltä, jotka ovat joutuneet holhouksen alaisiksi. Perintökaaren 19 luvun 4 §:ssä sanotaan: »joka heikkomielisyyden, tuhlaavaisuuden tai muun sellaisen syyn tähden ei voi omaisuuttaan hoitaa, pantakoon holhottavaksi». Meidän mielipiteemme on se, ettei heikkomielisiltä tarvitse erityisesti laissa äänioikeutta kieltää, sillä sellaiset ovat siirrettävät mielisairaalaan pois yhteiskunnan jaloista, pois terveiden jaloista. Mitä sitte tulee niihin, jotka tuhlaavaisuuden tähden joutuvat holhouksen alaiseksi, saattavathan ne yläluokkalaiset, jotka yhtäkkiä saavat suuren perinnön, osottautua ensi alussa kykenemättömiksi sitä hoitamaan ja heidät senvuoksi asetetaan holhouksen alaisiksi. Mutta eihän sillä ole todistettu, etteivät sellaiset henkilöt ymmärrä kunnan asioista mitään, että heiltä sillä perusteella pitää kieltää myös osanotto kunnan asioiden hoitoon.

Rangaistujen rikoksentekijöiden uudestaan rankaiseminen sillä, että heiltä kielletään äänioikeus vielä senkin jälkeen, kun he ovat rangaistuksensa kärsineet, ei myöskään ole meidän mielestämme oikein. Henkilöille, jotka ovat rikoksesta kärsineet rangaistuksen, pitäisi antaa mahdollisuus elää kunniallisesti, kun he pääsevät linnasta pois. Mutta nyt heiltä kiellettäisiin sellainen mahdollisuus, jos heiltä ryöstettäisiin äänioikeus; he juotuisivat ympäristönsä pilkan esineiksi, poljettaviksi ja syljettäviksi. Kunniallisen toimeentulon mahdollisuus olisi heiltä sen kautta jotakuinkin kielletty. Heidät voi tällainen kielto johtaa uudestaan rikollisuuden tielle.

Tässä kunnallislaissa löytyy myös määräys, että äänioikeus kiellettäisiin irtolaisuuden tähden. Jos joku köyhä työläinen työtä etsiessään on joutunut poliisiviranomaisen käsiin, joka lähettää hänet läänin kuvernöörin tutkittavaksi ja kuvernööri, ilman että tämä henkilö on tehnyt minkäänmoista rikosta, tuomitsee hänet 3 kuukaudeksi tai korkeintaan vuodeksi pakkotyöhön, niin tällaiselta henkilöltä ehdottaa valiokunnan enemmistö kiellettäväksi äänioikeuden vähintään 3 vuoden ajaksi sen jälkeen kun hän on pakkotyöstään päässyt. Tuollainen rankaisu meidän mielestämme osottaa ääretöntä koston tunnetta työläisiä kohtaan. Kun köyhä työläinen, joka ei ole minkäänlaista rikosta tehnyt, hakiessaan työtä joutuu sellaiseen asemaan, että hänen täytyy kulkea paikasta toiseen,

pyytää ihmisiltä apua j. n. e., eikä saa työtä missään ja hänet senvuoksi vangitaan, niin tuo rangaistus ei vielä yläluokan edustajia tyydytä, vaan tietäen, tai vaistomaisesti, tahtovat he kostaa tuollaiselle raukalle aivan sydänveriä myöten, ainoastaan senvuoksi, että hän kuuluu työläisiin, kieltää häneltä äänioikeuden kolmeksi vuodeksi. Se osottaa, että yläluokan edustajat saattavat mennä kostopyyteissään kuinka pitkälle tahansa.

Kunnallisverotuksen uudistaminen oli kunnallisvaliokunnassa samoin kuin täällä eduskunnassakin äärettömän arka kysymys yläluokan edustajille. Kun meikäläisten tahoilta esitettiin tuollainen ehdotus, niin yläluokan edustajain taholta ei tahdottu löytää syitä, joilla olisi voitu sitä torjua. Mitään päteviä syitä ei voitu esittää. Vedottiin verukkeisiin. Sanottiin, että kohtahan se tulee koko verotusolojen uudistus kysymykseen, kun hallitus antaa siitä esityksen. Samalla kuin valtiolliset verotusolot korjataan, samalla saadaan kunnallisetkin korjatuiksi. Sen sellaisia syitä siellä tuotiin esille, mitään muita päteviä ei tuotu. Todellinen syy on kuitenkin se, että nykyiset kunnalliset verotusolot ovat yläluokalle niin edulliset, ettei se voi toivoa mitenkään edullisempia, ja sentähden se koettaa säilyttää niitä niin pitkälle kuin suinkin mahdollista. Kuitenkaan eivät yläluokan edustajat olleet aivan toimettomia tämän verotusuudistuksen suhteen. Heillä oli luokkansa edut valvottavina ja he ehdottivat, että tämä lakiehdotus laadittaisiin sellaiseksi, että kiinnitysvelkojen korot voitasiin laskea verotettavista tuloista pois. Siis yläluokan edustajat valvovat sellaista uudistusta verotusoloihin, joka helpottaisi rikkaiden yhtiöiden tai sellaisten yksilöiden veronmaksuvelvollisuutta, jotka huijaavat kiinnityslainoilla.

Eräs korjaus kuitenkin saatiin valiokunnassa verotusoloihin, ja se on se, että tuli määrätyksi, että tulot ovat ilmoitettavat. Korjaus olisi tullut jotensakin täydellinen, jos tuohon ilmoitusvelvollisuuteen olisi yhdistetty meidän vastalauseessamme oleva kohta, jossa määrätään jonkunmoinen rangaistus niille, jotka ilmoittavat tulonsa pienemmiksi kuin ne todellisuudessa ovat. Siinä määrätään, että sellaisia henkilöitä, jotka ilmoittavat tulonsa pienemmiksi, verotetaan 25 %:n korotuksella. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan perusteluissaan mainitse mitään siitä, minkätähden ei tuollaista ehdotusta otettu lakiin. Valiokunnassa porvarilliset sanoivat, että rangaistus olisi liian ankara. Siellä kyllä tunnustettiin, että työläisten tulot tiedetään pennilleen, he eivät siis voi erehtyä, mutta porvarit sanovat, että rangaistus on liian suuri, kun ihmiset voivat erehtyä ja yleensä aina niinpäin, että he ilmoittavat tulonsa pienemmiksi. Porvarit olivat tässä rankaisutoimenpiteessä kovin helläluontoisia. Minun mielestäni tämä osoittaa, että rangaistukset olisivat tulleet kohdistumaan siihen luokkaan, jota he edustavat. Mutta toisissa asioissa, äänioikeuden rajoituksissa he eivät ole helläluontoisia.

Meikäläisten taholta esitettiin valiokunnassa, että lisävaltuuston tilalle asetettaisiin kansanäänestys. Samoin myös niihin kohtiin, joissa porvarit vetoavat kuvernööriin, me ehdotimme, että niissä vedottaisiin kansanäänestykseen. Sosialistit eivät pelkää kansanvaltaa. Heidän voittonsa on myös kansan voitto. Mutta yläluokka se pelkää kansanvaltaa aivan niinkuin yökkö pelkää päivän valoa. Sosialistit tietävät, että jos tällaiset tärkeimmät asiat jätetään kansanäänestyksen ratkaistaviksi, niin kansan enemmistö päättää etujensa mukaisesti ja yläluokka tietää myös, että jos tällaiset asiat jätetään kuvernöörin ratkaistaviksi, niin kuvernöörit tulevat päättämään ne yläluokan etujen mukaisesti. Oli aivan luonnollista, että yläluokka kansanäänestyksen tilalle asettaa lisävaltuuston, joka valitaan verovelvollisuuden perusteella, sekä kuvernöörit, joilta se tietää saavansa turvaa. Tästä mietinnöstä ja erittäin niistä eroavaisuuksista, joita on meidän ja porvarillisten välillä, voisi puhua kuinka pilkältä tahansa, mutta kun aika on kulunut jo niin myöhäiseen niin lopetan.

Muuten lausun toivomuksenani, että suuri valiokunta panisi enemmän huomiota tämän mietinnön ensimäiseen vastalauseeseen kuin mitä tähän saakka on pantu sosialidemokraattien vastalauseisiin, sillä se vastalause, joka seuraa tätä mietintöä, sietää todellakin suuressa valiokunnassa tarkempaa tutkimusta, jos toivotaan, että tästä kunnallislaista tulee sellainen laki, joka tyydyttää kansan syviä pohjakerroksia.

Ed. Peltonen: Minä pyytäisin kiinnittää huomiota tämän kunnallislain 8 pykälän 1 momenttiin. Sen mukaan tulisi valtuusmiesten vaali pidettäväksi joka vuosi. Tämä vaalitoimitus on kuitenkin siksi monimutkainen ja paljon työtä ja vaivaa kysyvä toimitus, ettei sitä mielestäni kannattaisi ilman todellista syytä niin usein toimittaa. Kun sen toimeenpanemista varten kunta tulee jaettavaksi vaalialueisiin ja varustettavaksi jokaiseen vaalialueeseen vaalilautakunta, niin tulee se, kun niiden palkat suoritetaan, maksamaankin koko lailla paljon. Se nyt ei kuitenkaan ole tämän asian pahin puoli. Siksi on katsottava se tavaton kiihoitus, mikä aina silloin on olemassa ihmisten kesken, kun tämmöisiä vaaleja toimitetaan. Ei ole ensinkään edullista, että ne uusiutuvat niin usein kuin mahdollista; olisi parempi, että niitä olisi niin harvoin kuin suinkin. Tämä vaali ei millään tavoin minun käsittääkseni tule olemaan yksinkertaisempi eikä helpommin toimeenpantava kuin meidän nykyinen valtiollinen vaali. Ja kaikki tiedämme hyvin, kuinka ihmiset ovat vähintäin kuukautta ennen vaalia jalkeilla ja hommassa. Samalla tavoin tulee epäilemättä suureksi osaksi käymään näissä kunnallisissakin vaaleissa. Joka vuotisten vaalien syyksi on tuotu esiin se, että jos valtuuston vaali toimitetaan yhdellä

kertaa, niin voi tulla yhtäkkiä aivan kokemattomat, tottumattomat henkilöt tuota tointa hoitamaan. Se nyt kuitenkin on tuulen tuoma pelko. On selvää, ettei missään kunnassa asioihin pystyviä henkilöitä ole niin tavattoman paljon, että jokaisesta puolueryhmästä tulisi aivan uusia henkilöitä aina valituksi. Onhan meillä nyt jo valtiollinen vaali toimitettu kaksi kertaa eikä sekään osoita, että toisissa vaaleissa vallan uudet edustajat voisivat tulla valituiksi. Jos tulee osaksi uusia, niin tulee aina vanhojakin joukkoon. — Toinen haitta tästä vaalintoimittamisesta joka vuosi on se, että tulee kovin pieni luku valtuuston jäseniä, varsinkin pienissä kunnissa, valittavaksi. Niinpä missä on 12 jäsentä valtuustossa, valitaan kerrallaan ainoastaan neljä. Tämmöisissä tapauksissa eivät pienemmät ryhmät voi tulla mihinkään kuuloon. Suhteellisuus katoaa siinä aivan mitättömiin. Tämän perusteella pyydän lausua sen toivomuksen suurelle valiokunnalle, että se ottaisi harkittavakseen, eikö näitä vaaleja voitaisi järjestää niin, että ne toimitettaisiin aina kolmen vuoden päästä.

P u h e m i e s: Kello lähentelee yhtätoista. Työjärjestyksen mukaan ei voida jatkaa asian käsittelyä kello 11 jälkeen. Minä kyllä annan puheenvuoron niille, jotka ovat pyytäneet, kuitenkin sillä edellytyksellä, että istunto päättyy kello 11.

Ed. H o i k k a: En voi olla julkituomatta tyytymättömyyttäni valiokunnan mietinnön joihinkin peruskohtiin. Porvaristo on pitänyt meikäläisten vaatimuksissa epäoikeutettuna sitä, että me vaadimme 20 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta yhtäläistä ääni- ja vaalikelpoisuusoikeutta kunnallisissa vaaleissa. Minun käsitykseni on se, että kun me muuallekin otamme nuorukaiset mukaamme käytännöllisessä elämässä, miksikä emme ottaisi heitä mukaamme kunnallisenkin elämän alalle. Minä en ainakaan näe siitä mitään vahinkoa, vaan päinvastoin yleistä hyötyä siitä on, jos poikamme ja tyttäremme jo aikaiseen oppivat seuraamaan kaikkia kunnallisiakin kysymyksiä. Turha on se pelko, että asiat silti vielä joutuisivat kovin huonoille jäljille, vaikkapa 20 vuotta täyttäneille myönnettäisiinkin kunnallinen ääni- ja vaalikelpoisuusoikeus. Eihän se ikäluokka lisää vielä niin paljon äänioikeutettujen lukuakaan, että se johtaisi mihinkään kovin vaaralliseen kumoukseen kunnallisen elämän alalla. Sitä paitsi puolueiden äänimääräkin kasvaa aina suhteellisesti. Siis puoluetaistelussakaan sillä ei tule olemaan ratkaisevaa merkitystä.

Mitä siihen puoleen tulee porvaripuolueiden väitteissä, että nuorukaiset eivät ole vielä kyllin kehittyneitä ja kypsyneitä käyttämään kunnallista äänioikeutta, niin saatta kyllä olla niin, että he eivät vielä kaikki ole tottuneet käyttämään äänioikeuttaan sillä

vakaumuksella, kuin olisi toivottavaa. Mutta minä voin väittää, että löytyy 20 vuoden vanhojakin nuorukaisia, jotka tahtovat ja jotka kykenevät seuraamaan kunnallisia asioita yhtä hyvästi, kuin jotkut 40 vuoden vanhat. Kokemukseni seuroista ja yhdistyksistä on se, etten milloinkaan ole huomannut, että nuorukaiset olisivat käyttäneet äänioikeuttaan väärällä tavalla. Aina olen tehnyt sen havainnon, että jos milloin on ollut valittava henkilö johonkin tärkeään luottamustoimeen, niin nuorukaiset ovat aina tähdänneet siihen, ketkä olisivat vanhempia ja kokeneempia. Aina olen saanut sen käsityksen, että he ovat pitäneet päämääränään sen, kuka kykenisi parhaiten paikkaansa käyttämään. Minä rohkenen väittää, että samoihin tuloksiin tultaisiin kunnallisenkin elämän alalla. Mitä siihen väitteeseen tulee, jota on tuotu valiokunnassa esiin ja perustelussakin mainittu, että ne eivät ole muutenkaan vielä lailliset hoitamaan omaakaan omaisuuttaan, niin sillä väitteellä tosin on jonkunsainen lainopillinen arvo. Mutta onhan nuorukaiset monessa muussa luhteessa tehty täysi-ikäisiksi, vaikkapa he eivät ole täyttäneet 21 vuoden laillista ikärajaa. Niinkuin täällä jo ed. Turkia mainitsi, ovat he vastuunalaiset rikoksista jo aikaisemminkin; ja ovathan he oikeutetut hoitamaan oman tienestinsä. Onhan paljon nuorukaisia sellaisia, joita veroitetaan omasta tienestistään, niin miksi ei suotaisi heidän ottaa osaa kunnallisten asiain käsittelyyn. Vaikka minä en hyväksykään veronmaksua kunnallisen äänioikeuden perusehdoksi, niin mainitsin tämän senvuoksi, koska se on omiansa muistuttamaan porvareille heidän käsitteittensä ristiriitaisuudesta, kun he aina ovat valmiit vetoamaan siihen, että se, jolla on velvollisuuksia, sille kuuluu myöskin oikeuksia.

Mitä tulee eritoten nuorsuomalaisten kantaan, niin en malta sivuuttaa sitä tässä. He ovat asettuneet sille kannalle, että verotus ja veronmaksu tulee olla äänioikeuden perusehto. Se on minun käsitykseni mukaan kokonaisuudessaan väärin, varsinkin ottaen senkin seikan huomioon, että on paljon sellaisia kuntia, joissa kunnan menoarviosta peittävät kunnan muut tulot suuren osan ja ainoastaan pienoinen osa kannetaan verotuksen kautta. Tämänsuuntaisen ajatuksen onkin kahdesti kunnallisvaliokunnan enemmistö tunnustanut oikeaksi. Mutta valiokunta on kuitenkin tahtonut tehdä rajoituksia, jotka eivät miellytä minua. Se on jakanut kunnassa äänioikeutetut kahteen luokkaan, kieltänyt äänioikeuden lisätyn valtuuston vaaleissa sellaisilta, jotka eivät ole maksaneet kunnallista veroa. Ja tässä on luonnollisena seurauksena se, että tärkeimmissä asioissa edelleenkin vielä tulee jäämään suuri joukko kunnassa kunnallisen vaikutusvallan ulkopuolelle.

P u h e m i e s Kello on jo 11, jotenka istunto työjärjestyksen mukaan on nyt lopetettava, ellei toisin päätetä.

Ed. Valpas: Minä pyytäisin ehdottaa, että eduskunta päättäisi jatkaa tämän asian käsittelyä.

Ed. Tainio: Minä pyydän kannattaa ed. Valppaan ehdotusta.

Puhemies: Koska on ehdotettu että asian käsittelyä jatkettaisiin myös jälkeen 11, niin tulee tästä ehdotuksesta äänestettäväksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo että istuntoa on jatkettava äänestää »jaa;» jos »ei» voittaa, on päätetty keskeyttää istunto.

Äänestyksessä annetaan 77 jaa-ääntä ja 81 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt keskeyttää istunnon, ja esitetään tämän päivän päiväjärjestyksessä olevat, nyt käsittelemättä jääneet asiat seuraavassa täysi-istunnossa.

Seuraava istunto on tiistaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 11,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

23. Tiistaina 29 p. syyskuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun armollisen asetuksen 13 ja 31 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 10; Laki ja talousvaliokunnan mietintö N:o 9.

2) a) Ehdotus maalaiskuntain kunnallislaiksi.
b) Ehdotus kaupunkien kunnallislaiksi.
c) Ehdotus kunnalliseksi vaalilaiksi.
d) Ehdotus laiksi taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä 15 p. kesäk. 1898 annetun asetuksen 5 ja 9 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 1; ed. Erkon ja Ahmavaaran sekä Koiviston edusk. esitykset N:o 5 ja 8 (Liitteet VII siv. 3—100).

Ainoa käsittely:

3) Anomusehdotukset, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilaiden apurahoiksi.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 4; ed. Kareksen ja Sarasteen anomusehdotus N:o 167 ja Kareksen y. m. N:o 169 (Liitteet VI siv. 52—54).

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus painolaiksi.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Söderholmin eduskuntaesitys N:o 17 (Liitteet III siv. 19—41).

5) Eduskuntaesitykset, jotka koskevat yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitoksen kustannuksia.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Soinisen y. m. edusk. esitykset N:o 22 ja 23 (Liitteet VI siv. 15—30).

6) a) Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

b) Ehdotus laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Laineen y. m. eduskuntaesitys N:o 14 (Liitteet V siv. 5—31).

Ainoa käsittely:

7) Anomusehdotus, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7; ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

8) Anomusehdotus vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8; ed. Kairamon y. m. anomusehdotus N:o 21 (Liitteet V siv. 91).

Pöydälle panoa varten esitetään:

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 5 armollisen esityksen johdosta, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä.

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6 armollisen esityksen johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.

11) Lakivaliokunnan mietintö N:o 4 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi yhdistyksistä.

12) Lakivaliokunnan mietintö N:o 3 niin sanottuja ehdollisia rangaistustuomioita koskevien anomusehdotusten johdosta.

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 4 verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavien anomusehdotusten johdosta.

14) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 10 manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetus-rasituksesta koskevan anomusehdotuksen johdosta.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ed. Antila, Eloranta, Heimbürger, Helenius-Seppälä, A. Hjelt, Junnila, Kurikka, Soininen ja von Troil.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Heimbürger, joka sairauden takia on estetty saapumasta tämän illan istuntoon ja ed. Antila sairauden takia, lääkärintodistuksen nojalla tämän viikon ajaksi; yksityisten asiain takia ed. Pullinen ja Sundblom tämän päivän istunnosta, ed. Grotenfelt tämän istunnon loppuosasta, ed. Virkki lokakuun ensimäisestä 6:een päivään, ed. Koskelin ja Hainari ensi torstaista tämän viikon loppuun, ed. Sipponen ensi perjantain ja tiistain istunnoista, ed. Ängeslevä yhden viikon ajaksi ensi torstaista lukien, ed. Tuunainen ensi perjantaiksi ja lauantaiksi, ed. Torppa lokakuun 2 päivästä 8 päivään sekä ed. Pohjanpalo ensi perjantaista seuraavaan torstaihin saakka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Metsästysasetus.

(1 K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä valmistavasti käsitelty, armollisessa esityksessä N:o 10 Eduskunnalle annettu Ehdotus asetukseksi, joka sisältää muutettuja määräyksiä hirven metsästämisestä.

Keskustelu:

Ed. J. Hedberg: Då man genomläser lag- och ekonomiutskottets motivering till hvad det i sitt betänkande föreslår, och särskildt fäster sig vid hurusom älgjakten här i landet varit öfverlämnad så godt som i hvar mans hand, så kan man icke undgå att häri se en förklaring till, hvarför älgen blifvit så godt som utdöd i Finland, medan den i Sverige oafbrutet fortlefvat och under senare årtionden i mycket betydlig grad tilltagit. Det var rättigheten att här så godt som fritt få skjuta älg som gjorde att älgen strök med, oaktadt den strömmade ånyo in öfver hela den långa gränsen emot Ryssland, där älg aldrig har saknats. När man läser detta, blir man utan tvifvel icke så litet betänksam gentemot det, som utskottet nu föreslår. Utskottet nöjer sig nämligen icke med den nåd. prop., som föreslår, att jakttiden å älg skulle blifva från den 1 till den 15 september, utan utskottet föreslår, att en månad blefve lofgifven tid för skjutandet af älg, och icke nog med att tiden sålunda förlänges, utan utskottet förflyttar äfven tiden framåt så pass mycket, som ända till tiden från den 16 november till den 15 december. Denna flyttning af tiden är isynnerhet ödesdiger för den älgstam

vi efter fridlysningen enligt 1868 års lag ha lyckats skaffa oss i Finland. Den är ödesdiger därför,att snön då redan betäcker marken i största delen af vårt land och att det är oändligt mycket lättare att förfölja älg på spårsnö än att på bar mark förskaffa sig något byte. Detta synes utskottet också hafva tagit i betraktande, ty utskottet säger på sid. 5, att det under denna tid är lättare att följa älgens spår och upphinna en sårad älg. Om detta vore ännu mycket att säga, men jag har endast velat fästa uppmärksamheten vid dessa omständigheter, för att återkomma, då ärendet återvänder från stora utskottet.

Ed. Virkki: Käsillä oleva hirviasetus on jo kolmansilla valtiopäivillä ollut eduskunnan laki- ja talousvaliokunnassa käsiteltävänä ja nyt on asiassa päästy niin pitkälle, että asetus on eduskunnan täysi-istunnossa ensimäistä käsittelyä varten.

Kun asia nyt menee suureen valiokuntaan, niin tahtoisin evästyksenä suuren valiokunnan jäsenten huomiota kiinnittää muutamiin mielestäni tärkeisiin seikkoihin. Ensiksikin tahtoisin kysyä, onko hirvi kansallisomaisuutta, vai onko se maanomistajain omaisuutta? Laki- ja talousvaliokunnan mietinnön perusteluissa selvitellään, kuinka hirviä, samoin kuin muutakin metsänriistaa vanhempina aikoina, Ruotsin vallan aikana, 15-vuosisadan puolivälissä oli Suomessa maan asukkailla oikeus metsästää, ja huomautetaan että samanlaiseen poikkeusasemaan jäi Suomi vuonna 1664 hirvenmetsästykseen nähden, jolloin muu hyödyllinen metsänriista riistettiin pois maan asukkailta ja joutui kuninkaan ja aateliston yksinoikeudeksi. Vasta 1723 annetussa asetuksessa riistettiin hirvi pois maan asukkailta ja joutui ritariston ja aatelin yksinoikeudeksi. Sitten laajennettiin tätä hirvenmetsästysoikeutta vuonna 1789 myöskin perintötilallisiin nähden ja valiokunnan mietinnössä huomautetaan sitten: »Siten oli lainsäädännössä tunnustettu periaate että omistusoikeus maahan käsittää myös omistusoikeuden sillä vapaudessa olevaan metsänriistaan ja tähän periaatteeseen nojautuvat myöhemmin asiasta annetut asetukset». Kun nyt kuitenkin katselee myöhäisempää lainsäädäntöä tässä asiassa, niin joutuu ehdottomasti ajattelemaan, että miten ihmeellä tuollaista periaatetta on voitu valiokunnassa sovittaa myöhäisempään lainsäädäntöön nähden. V. 1868 kiellettiin hirven metsästäminen toistaiseksi kokonaan. Vuonna 1898 annetussa asetuksessa myönnetään sitten koirashirven metsästys, mutta vaan 1,500 ha:n suuruisen metsästysalueen alalla ja samassa asetuksessa, sisältävä erityisiä määräyksiä metsästyksestä, 2 §:ssä määritellään sitten ne ehdot, miten tällaiselle suurmaanomistajalle myönnetään metsästysoikeus. Toinen pykälä kuuluu: »Luvan hirven metsästykseen antakoon yhdeksi vuodeksi erältään kuvernööri, jolle luvan hakemus on jätettävä ennen elokuun 1 päivää.

Oikeudesta harjoittaa sellaista metsästystä suoritetaan, kun luvanantopäätös saadaan, kruunulle menevät 25 markan maksu sekä senjälkeen vieläkin 100 markkaa jokaisesta kaadetusta eläimestä. Lupaa annettaessa voidaan myöskin määrätä, montako hirveä korkeintaan saa kaataa, samoin kuin että maksu joltakin eläimeltä on edeltäkäsin tallennettava tai vakuus maksusta annettava». Kun tätä lainkohtaa tarkoin ajattelee, niin ei tästä voi saada muuta käsitystä, kuin sen, että tämän lain voimaan astuttua on hirvi tullut valtion omaisuudeksi ja on 1789 vuoden lainsäädännön periaate kumottu. Valtio hirven omistajana on oikeutettu sitä myymään; maanomistajat, luopuen oikeudestaan olla hirven omistaja, ovat taipuneet sitä ostamaan. Jokaisen ostajan on niinkuin laissa huomautetaan, asiasta ilmoitettava läänin kuvernöörille ja ilmoituksesta on maksettava 25 markkaa.

Toisin sanoen, jo kauppaa tehdessä on maksettava 25 markkaa. Maanomistajan on edeltäpäin määrättävä, montako hirveä hän aikoo ostaa ja että maksu joltakin eläinluvulta on edeltäkäsin tallennettava. Siis erittäin tärkeitä määräyksiä, ettei ostaja, maanomistaja, missään suhteessa saisi pettää myyjää. Ja kuitenkin tästä huolimatta väittävät maanomistajat, että nykyinen metsästysasetus hirviinkin nähden nojautuu 1789 vuoden periaatteeseen.

Toinen tosiasia, joka yhtä pätevästi todistaa sitä, ettei hirvi ole maanomistajan, on se, että samasta vuodesta alkaen on valtio maksanut maanomistajalle hirven tekemät vahingot eli toisin sanoen, valtio on maksanut hirven elättämisestä maanomistajalle, niinkuin valiokunnan mietinnössä sanotaan, 10 vuoden kuluessa yhteensä noin 581,055 markkaa, siis tavattoman huikean summan. Yleinen oikeusperiaate on maanomistajainkin keskuudessa se, että jos kenen eläin vahingoittaa hänen viljavainioitaan, niin eläimen omistajan velvollisuus on korvata se, ja kun maanomistaja on lähtenyt hakemaan korvausta hirven tekemästä vahingosta valtiolta, niin on hän samalla tunnustanut valtion hirven oikeaksi omistajaksi.

Minulla on tässä edessäni myöskin 9:nnen yleisen metsästäjäin kokouksen kertomus, jossa hirviasia on myöskin ollut päivän polttavin kysymys. Kokouksessa hirvikysymyksen on alustanut varatuomari Londén, jonka johdosta asiassa syntyneessä keskustelussa herra Wadén teki selvää ensin, kuinka Ruotsissa on voitu kaataa 3,000 hirveä vuodessa ja huomautti, että Suomessakin kaadettujen hirvien luku nuosee ehkä samaan määrään, jos kaikki salaa ammutut hirvet otetaan lukuun. Pyydän saada lukea herra Wadénin lausunnosta sen paikan, jossa hän tekee selkoa, mikä merkitys on hirvellä metsätaloudellisessa suhteessa ja josta myös käy selville, kenen omaisuutta hirvi on. Herra Wadén lausuu: »metsästystaloudellisessa suhteessa merkitsisi tämä sitä, että maasta saataisiin hirvenlihaa 450,000 markan edestä, jos jokainen eläin arvioidaan 150 markkaan, siis

paljon enemmän kuin lintujen vienti nykyään tuottaa ja tämä tulo ei olisi satunnainen, vaan vuosittain uusiutuva. Maassa on siis tämän mukaan pääoma, joka laskettuna 5 %:n koron mukaan, tekee noin 9 miljoonaa markkaa. Mutta jos asiaa arvostellaan ottamalla huomioon ne 600 hirveä, jotka menneenäkin vuonna ammuttiin maassa, saataisiin 90,000 markkaa vuosituloja, joka tekee koron 1,800,000 markalle». Ja herra Wadén päättää lausuntonsa tällaiseen ponteen: »siis pysyy tosiseikkana se asia, että valtio uhraamalla noin 350,000 markkaa on kartuttanut maan kansallista omaisuutta 1,800,000 markalla».

Tässä lausunnossa siis herra Wadén rehellisesti tunnustaa hirven kansallisomaisuudeksi sillä perusteella, että sitä on yhteisillä kansan varoilla elätetty. Herra Wadénilla ikävä kyllä ei ole tiedossa kahden viimeisen vuoden, nimittäin 1907 ja tämän vuoden hirvivahinkoja ja siitä syystä huomauttaa hän, että tätä kansallispääomaa on kartutettu 350,000 markalla. Mutta me voimme nykyään käsilläolevien numerojen ja tosiasian perusteella väittää — käyttääkseni herra Wadénin sanoja — että siis pysyy tosiseikkana se asia, että valtio uhraamalla noin lähes 600,000 markkaa on kartuttanut maan kansallista omaisuutta 9 miljoonalla markalla.

Nämä edellä kerrotut näkökohdat luulisi olevan tarpeeksi todistamaan sitä seikkaa, että hirvi kuuluu yksinomaan valtiolle. Mutta kaikesta tästä huolimatta on maanomistajilla otsaa väittää, että hirvi vielä edelleenkin kuuluu heille, vaikka heillä 1898 vuoden asetuksen mukaan ei ollut oikeutta edes rahallaan ostaa sitä, saatikka sitte olla sen omistajina. Tällaiselle maanomistajain väitökselle ei löydy muuta perustetta, jos ei huomioon oteta sitä seikkaa, jonka ed. Listo esiintoi laki- ja talousvaliokunnassa. Ed. Listo nimittäin väitti, että hirvi kuuluu maanomistajalle siitä syystä, että se elää maantuotteilla. Mutta jos tällaisilla perusteilla voidaan todistettavasti väittää hirven kuuluvan maanomistajalle, niin aivan samalla syyllä voidaan väittää, että kaikki työläisetkin kuuluvat maanomistajille, sillä maantuotteistahan nekin elävät.

Tämän lain tarkoituksena on nyt vasta tehdä hirvestä maanomistajan hirvi kytkemällä se turpeeseen kiinni, mutta mitä kummaa siinä sitte olisi! Tahtovathan suomettarelaiset kytkeä maanvuokralailla torpparitkin turpeeseen kiinni, sitähän ed. Gebhard viime kerralla moneen kertaan vakuuttamalla vakuutti. Kun nyt kuitenkin on tavattoman vaikea saada hirvestä maanomistajan hirvi ja ilman sitä ei olisi mitään keinoa, jolla voitaisiin estää kansan pohjakerroksilta hirven metsästämisoikeus, niin on edellisillä valtiopäivillä kysymyksestä tehty perustuslakikysymys ja tahdottu sitä tietä syrjäyttää maattomain oikeus yhteiseen kansallisomaisuuteen. Tämän johdosta pyytäisin saada huomauttaa eräästä seikasta viime valtiopäiväin arm. esityksessä sivulla 3. Siellä nim. sanotaan, että

senaatin päätöksen mukaan 13 päivältä heinäkuuta 1906 voitiin vihdoin myöntää koko maassa lupa koirashirven metsästämiseen ylempänä mainitulla metsästysalueella. Siis kysymyksestä on olemassa jo hallinnollisia määräyksiä ja tämän suhteen voitaisiin hyvällä syyllä sanoa, että mikä perustuslaki on se, jota voidaan senaatin määräyksestä mielin määrin muuttaa. Muuten eiköhän ole vaarallista nyt, kun Venäjän musta taantumus kovemmin kuin ehkä ennen uhkaa meidän perustuslaillista itsenäisyyttämme, että tehdään hirvikysymyksestä perustuslakikysymys, jota se ei ole ollut kymmeneen vuoteen ja josta paraillaan on käytännössä noudatettavina hallinnollisia määräyksiä. Mitähän meidän porvareillamme olisi vastaan sanottavaa, jos rajantakainen sitten nojautuisi näihin menettelyihin ja sieltä alettaisiin antaa senaatille käskyjä perustuslain muittenkin kohtain hallinnollista tietä muuttamiseksi. Sietäisi tämä kysymys joka tapauksessa porvarienkin harkitsemista, onko syytä nyt antaa asetta vastustajaimme käsiin.

Toinen mielestäni yhtä tärkeä seikka, joka myöskin sietäisi tarkkaa harkitsemista, on se, mitä seurauksia tämä uusi laki saattaisi tuoda mukanaan sellaisena, kuin laki- ja talousvaliokunta on sen laatinut. Johdonmukaisuus vaatii, kun hirvi muuttuu valtion hirvestä maanomistajan hirveksi, että valtio lakkaa maksamasta maanomistajille hirvien tekemistä vahingoista. Mutta millaiseen asemaan joutuu silloin meidän 150,000 torppariamme? Torpparilla ei ole lupaa hirven ampumiseen, eikä hän voi kääntyä enää valtion puoleen eikä myöskään maanomistajan puoleen, jonka oikeuden mukaisesti vahinko nyt olisi korvattava, sillä vapaudessa elävän hirven sarveen maanomistaja ei voi puumerkkiään lyödä, joten torpparin on mahdoton tietää, kenen maanomistajan hirvi se on, joka hänen viljelyksilleen vahinkoa tekee. Maanvuokraaja näin ollen jää monta vertaa huonompaan asemaan kuin nykyisen lain aikana.

Mutta sitten on toinen mielestäni mitä suurin yhteiskunnallinen vaara tarjona, jos tämä laki voimaan astuu sellaisena, kuin se on laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä. 9:ssä metsästäjäin yleisessä kokouksessa varatuomari Londén alustuksessaan mainitsi, miten jo nykyisen lain aikana on paljo salametsästäjiä ja niitten suojelijoita, sillä kansan keskuudessa pidetään hirveä kaikesta huolimatta vahinkoeläimenä ja salametsästäjät ovat siis hyväntekijöitä. Etenkin suojelevat niitä torpparit ja köyhempi väki, sanoi Londén. Kun uusi asetus jättäisi torpparit kaikkea lainsuojaa vaille, ja näin ollen hirven tekemiin vahinkoihin nähden ei torpparilla olisi, mihin kääntyä, tulisi tämä laki aina viettelemään maanvuokraajaa lainrikkomiseen, joten salametsästäjäin ja niitten suojelijain luku tulisi entistään suuremmaksi. Maanomistajat, jotka tämän lain mukaan saisivat metsästysoikeuden, tulisivat tietysti nuuskimaan ja ilmiantamaan salametsästäjät ja niitten suojelijat. Tästä uudesta hirviasetuksesta

olisi siis seurauksena sekin, että se tekisi maanomistajista oikein vakinaisen urkkija- ja ilmiantaja-ammattikunnan. Kelle tämä ammattikunta olisi tervetullut, ei tarvinne täällä mainita. Bobrikoffin ajoilta lienee se vielä tuoreessa muistissa. Kun nämä ilmiannot maanomistajain puolelta saattaisivat taas johtaa salametsästäjäin ja niitten suojelijain puolelta ankarasti kostamaan, voisi tästä kaikesta seurauksena olla mitä kamalin yhteiskunnallinen sekasorto. Tällainen sekasorto taas saattaisi aiheuttaa sen, että hallitus saisi syyn muutaman ajan kuluttua vaatia 2 miljoonaa markkaa poliisivoiman lisäämiseksi ja näin ollen hirvieläkkeet nousisivat Suomen kansalle, vaikka vaan toisessa muodossa, entistään monta vertaa kalliimmiksi. Kaikista näistä kuitenkin voitaisiin pelastua ja siitä syystä ehdottaisin, että metsästysasetuksen 13 § muutettaisiin laki- ja talousvaliokunnan mietintöön toisen liitetyn vastalauseen mukaiseksi.

Ed. Listo: Meidän päiväjärjestyksessämme on kyllä tänään joukko tärkeäimpiäkin asioita. On sen vuoksi jotenkin rohkeata vaatia Eduskuntaa kuluttamaan aikaa tämän asian evästämisellä suureen valiokuntaan. Mitä nyt erityisesti tulee ed. Virkin evästykseen, niin minun käsitykseni mukaan hän on jo vastalauseensa kautta, joka on liitetty esillä olevaan mietintöön, evästänyt tätä asiaa ja omaa kantaansa paljon paremmin kuin sen lausunnon kautta, jonka hän vastikään esitti. Sillä jos jotain johdonmukaisuutta tahdotaan noudattaa, niin kyllä hänen suullisen evästyksensä olisi pitänyt viedä siihen, että se arm. esitys, minkä johdosta tämä laki- ja talousvaliokunnan mietintö on valmistettu, olisi hyljättävä. Sillä niin pian kuin kerran hirvenmetsästys tehdään erityisestä esivallan luvasta riippumattomaksi, siirtyy se 21 päivänä helmikuuta 1789 annetun asetuksen nojalla, joka on perustuslain luontoinen, välttämättömästi maanomistajain eikä kaikkien kansalaisten käsiin. Siitä emme pääse yli emmekä ympäri vähemmällä kuin että käymme muuttamaan mainittua asetusta, joka vakuuttaa maanomistajille metsästyksen omilla maillaan.

Ed. Virkki on suuresti säälinyt niitä torppareita ja muita maanvuokralaisia, joiden viljelyksillä hirvet tekevät vahinkoa, ja pitänyt sitä hyvinkin vaikeana, että jos nyt valtio taukoaa suorittamasta korvauksia hirvien tekemistä vahingoista, he eivät voi mitenkään saada niistä korvausta. Mutta ed. Virkki tietää aivan hyvin — se on hänelle erityisesti laki- ja talousvaliokunnassa huomautettu —, että meillä on juuri tekeillä maanvuokralaki, joka vakuuttaa maanvuokralaiselle oikeuden metsästykseen — siis myöskin hirvenmetsästykseen — heidän vuokraamillaan alueilla, ellei nimenomaisella välipuheella maanomistajan ja vuokralaisen kesken ole toisin sovittu. Sitä tietä voivat vuokramiehet saada korvauksen hirvivahingoistaan. Ei kai viipyne kauvan, ennenkun ed. Virkki joutuu maan-

vuokralain ehdotusta toisessa lukemisessa täällä kamarissa käsittelemään ja silloin hän on tilaisuudessa vertaamaan, minkä verran hänen äskeinen evästyksensä pitää paikkansa.

Ed. Hedberg valitteli sitä, että laki- ja talousvaliokunta on ehdottanut hirvien metsästyksen tapahtuvaksi myöhemmin syksyllä, jolloin maa on jo lumen peitossa. Minä en tiedä, onko ed. Hedberg seurannut niitä kertomuksia, joita julkisuudessa nähdään meidän nykyisistä hirvenmetsästyksistämme. Pyydän vain saada mainita, kuinka vuosi takaperin eräässä Keiteleen saaressa metsästysseurue tapasi kymmenkunta hirveä. Jokaista niistä ammuttiin ensin siellä saaressa, kunnes ne sieltä lähtivät uimalla karkuun, sitte niitä ammuttiin järvessä ja samaa pauketta jatkettiin vielä, kun pakolaiset pääsivät mannermaalle, eikä kuitenkaan niistä ainoatakaan saatu saaliiksi. Minä luulen, että yksin tällainen kertomus panee ajattelevan ja eläinten kärsimyksiä säälivän ihmisen harkitsemaan, eikö hän nykyisessä hirven mestästysajassa ole vikaa. Jos hirvi saadaan ampua lumelta, niin haavoitetun eläimen jälkiä voidaan seurata kunnes se saadaan tapetuksi. Mutta nyt, niin kauvan kuin jälkiä ei voida seurata ja eläimet voivat kätkeytyä metsän suojaan, niin ne saattavat jäädä sinne viikkomääriksi kitumaan. Sellaisen katsantotavan voi ehkä piintynyt urheilija hyväksyä, mutta lainsäätäjä minun luullakseni ei voi sitä tehdä, vaan hänen täytyy ajatella sopivampaa aikaa tälle metsästykselle.

Täällä on sanottu, että hirven metsästysajan siirtymisen kautta se vaara on tarjona, että hirvet tapetaan sukupuuttoon meidän maassamme. Minä en usko, että niin käy, sillä jos pyytäjä tietää saavansa hirven, niin hän ei ammu useita niistä, vaan ajaa yhtä takaa, kunnes sen saa, ja tyytyy siten paljon vähempään saaliiseen. Luulen siis, että tässä metsästysaikakysymyksessä laki- ja talousvaliokunta on osannut oikeaan kohtaan. Mahdollista on, että kuukauden metsästysaika on liian pitkä, ja kyllähän siitä äänestyksiä valiokunnassa onkin tapahtunut, mutta tähän 30 päivän metsästysaikaan on valiokunnan enemmistö lopuksi tullut.

Ed. Nissinen: Tässä laki- ja talousvaliokunnan mietinnön asetusehdotuksessa on eräs kohta, josta minä tahtoisin lyhyesti huomauttaa, ennenkuin asia menee suureen valiokuntaan.

31 §:ssä sanotaan nimittäin: »Joka luvatta pyytää, tappaa, haavoittaa tahi muuten metsästää tahi häiritsee otuksia niiden rauhoitusajalla, tahi luvattomasti koiralla metsästää kielletyllä ajalla tahi pesästä ottaa tai hävittää 18 §:ssä mainittujen lintujen munia, sakotettakoon enintäin sata markkaa».

Tämä korkein sakkomäärä on minusta aivan liian pieni rikoksen suuruuteen nähden. Ehdottaisin senvuoksi korkeimman sakkomäärän kaksinkertaiseksi, siis 200 markaksi.

Ed. Ahlroos: Den råhet, som ännu råder bland vårt folk och hvilken vi så godt som dagligen få erfara bl. a. genom tidningspressen och som hr Listo genom exempel mycket slående nu redogjort för, talar för att 31 § borde skärpas, hvarför jag för min del anhåller att få understöda fröken Nissinens förslag om att bötessumman måtte fördubblas. Tillika vill jag anmäla, att jag förenar mig om första reservationen, hvad jakttiden å älg beträffar.

Ed. Lautasalo: Hirven metsästystä koskevan pykälän hyväksyn siinä kohden, että valiokunta on ehdottanut hirven-metsästysajan jatkettavaksi kolmeksikymmeneksi päiväksi. Mutta siinä kohden en voi tyytyä siihen, että vielä edelleenkin maanomistajat tahtovat omata tämän riistan, joka ei ole yhdenkään ihmisen omaa. Koska nyt ei yksikään maanomistaja voi sanoa, että se on hänen alueellaan syntynyt ja kasvanut, niin ei hän sitä myöskään voi omistaa. Viimeksi kuluneitten 10 vuoden aikana on melkoisia määriä yhteiskunnan varoja kulutettu näitten hirvien tekemien vahinkojen korvaukseksi, mutta sitä vastoin on enempi niitä, jotka ovat saaneet ilman vahingonkorvausta kärsiä niitten tuottamat vahingot, esim. syrjäisillä seuduin, missä hirviä on suurissa laumoissa. Kun siellä ei ole ollut minkäänlaisia todistuksia saatavissa, niin on täytynyt tyytyä siihen, että hirvet ovat vahinkoa tehneet, eikä ole korvauksesta ollut puhettakaan.

En tahdo tämän pitemmältä puhua, vaan toivon suuren valiokunnan ottavan huomioonsa toisessa vastalauseessa ehdotetun 13 §:n.

Ed. Paunu: Pyydän kiinnittää suuren valiokunnan huomiota niihin näkökohtiin, joita toisessa vastalauseessa on mainittu. Ja koska huolimatta siitä, mitä täällä tänä iltana on esitetty, hirvien metsästyksen perustuslaillisuudesta ollaan koko lailla eri mieltä — sitä osoittaa itse perustuslakivaliokunnan mietintökin vuodelta 1907 — niin toivoisin, että suuri valiokunta hyväksyisi metsästysasetuksen 13 §:n sellaiseksi, kuin se toisessa vastalauseessa esitetään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti keskustelupöytäkirjan seuraamana Suureen valiokuntaan.

2) Kunnallislainsäädännön uudistus.

(Jatkuva 1 K.)

Esitetään ensimmäisen käsittelyn jatkamista varten Kunnallisvaliokunnan mietinnössä n:o 1 oleva

A. Ehdotus maalaiskuntien kunnallislaiksi.

Keskustelu:

Ed. Hoikka: Jatkaakseni viime istunnossa keskeytettyä lausuntoani teen huomautuksen valiokunnan mietinnön 9 §:n 2 mom. eritotenkin kolmatta ja neljättä kohtaa vastaan. Teen sen jo senkin vuoksi, että jos vertaa näitä kohtia toisiinsa, niin siinä tunkeutuupi näyttämölle oikeusperiaatteen ristiriidan sekasotku. Kolmannen kohdan mukaan menettää äänioikeutensa se, joka nauttii jatkuvaa vaivaisapua. Neljännen kohdan mukaan saapi äänioikeutensa pitää se, jonka kunnan viranomainen voi todistaa köyhäksi. Saman kohdan mukaan myös kadottaa äänioikeutensa se, jota kunnan viranomainen ei voi todistaa riittämään asti köyhäksi. Siis sen mukaan köyhyys tuopi ja köyhyys viepi kunnallisen äänioikeuden. Missä määrin lieneekin itse kunkin mielestä oikein viedä tai kieltää äänioikeus köyhyyden tähden, minä en ainakaan voi hyväksyä minkäänlaatuisen köyhyyden vuoksi äänioikeuden kieltämistä kunnallisissa asioissa keltään ihmiseltä, koska kerran en voi laskea ihmisarvoa ja kansallisia oikeuksia niin halpaan hintaan, mistä se tämän kunnallisvaliokunnan mietinnön nimellä kulkevan kauppakirjan mukaan tulisi menemään sellaisilta ihmisiltä, jotka varattomuutensa tähden ovat pakotetut turvautumaan kunnan apuun. Todellisista syistä tuleepi katkeroittumaan kansan pohjakerroksen mielet, jos me täällä laadimme sellaisen kunnallislain, joka pakottaapi ihmiset myymään kansalliset oikeutensa leipäpalasesta sille yhteiskunnalle, minkä hyväksi hän on ehkä raskaimman reen vetänyt ja kuorman kantanut.

Sen vuoksi kehotan teitä kaikkia, arvoisat eduskunnan jäsenet, ja eritotenkin huomautan suureen valiokuntaan kuuluville edustajille, että tyystin harkitsette ennenkuin jätätte tämänlaisia määräyksiä kunnallislakiin. Olettehan kaikki kokemuksen miehiä ja naisia ja teette itsekukin ympäristössänne havaintoja siitä mitä todellisuudessa tapahtuu, ja varmasti olette huomanneet sen, että monasti kohtalon oikku työntää kymmeniäkin vuosia kunnan tärkeimmissä luottamustoimissa olleet henkilöt köyhälistön ylenkatsottujen riviin, ja ettekä suinkaan voi väittää, etteivät ne vielä sittenkin ole yhtä kyvykkäitä arvostelemaan kunnallisia asioita kuin ennenkin.

Vielä joku sana erikseen neljännen kohdan vuoksi, jonka mukaan niinkuin jo mainitsin, menettää äänioikeutensa se, joka ei voi kunnan viranomaisen todistuksella näyttää köyhyyttään toteen. Minä en voi hyväksyä, niinkuin jo kolmannen kohdan yhteydessä mainitsin, vaikka minä hyvin tiedänkin sellaisien tosiaisioiden olevan olemassa, että monasti vähemmän maksukykyinen kuntalainen maksaapi mutisematta kunnalle veronsa, jota vastoin paremmin maksukykyinen usein jättää sen maksamatta, koska hänellä olevat olot ovat sitä laatua, ettei niille ryöstömiehenkään kautta mitään

voi ja niin oikeuden ja kohtuuden mukaista kuin olisikin riistää äänioikeus pois sellaisilta, jotka tahallaan jättävät kunnalliset veronsa maksamatta, jos laki yksinomaan voitaisiin niihin kohdistaa. Mutta siinäpä tuleekin esteitä ja vääryyksiä tapahtumaan syyttömille ihmisille. Mahdotontahan on kunnan viranomaisenkaan aina tietää kuka on köyhyyden ja kuka muun syyn tähden jättänyt kunnalliset veronsa maksamatta. Voisihan niinkin käydä, että kunnan viranomaiset joistakin muista syistä olisivat joko liian tinkiä tai liian löysiä antamaan noita mainituita todistuksia. Ehkä asiat tulisivat paljon riippumaan siitä, mihinkä puolueeseen kullakin kertaa kunnan viranomainen ja todistuksen tahtoja kuuluu. Liian paljon mielestäni jäisivät asiat riippumaan kunnan viranomaisen mielivallasta. Voisihan vääryys kehittyä vielä niinkin pitkälle, että taksoituslautakunta panisi kunnalliset verot tietensä maksukyvyttömille ja siten riistäisi heiltä kunnallisen äänioikeuden. Onhan parempi, asiain näin ollen, että joku syyllinen jää rankaisematta, kuin että paljo syyttömiä tulee rangaistuksi.

Toivon siis että suuri valiokunta, ottaen esiintuomani näkökohdat huomioon, poistaa eritotenkin nämä mainitut kohdat. Vaikka minä en puolestani hyväksy näissä jälkimäisissäkään kohdissa mainittuja rajoituksia, en kuitenkaan tahdo enää jatkaa niistä puhetta, sillä se voisi käydä kiusallisen pitkäksi, vaan tahdon yhdessä tukussa lausua ajatuksenani, etten niitäkään hyväksy, koska niillä ymmärtääkseni ei ole pysyväistä pohjaa oikeustunnon periaatteessa.

Ed. Wichmann: Kun kunnallisvaliokunnan mietintö kunnallisen lainsäädännön uudistamisesta nyt lähetetään suuren valiokunnan käsiteltäväksi, pyytäisin minä jonkinlaiseksi evästykseksi kääntyä muutamin sanoin ensiksi niiden suureen valiokuntaan kuuluvien henkilöiden puoleen, joilla voi otaksua olevan suurempaa kunnallista kokemusta, suurempaa sivistystä, enemmän tietoja, sävyisyyttä ja malttia käsittääkseen, että tämänlaatuinen täydellinen, yleinen kunnallinen äänioikeus ei enää ole kunnallinen reformi, vaan se on suoraan sanoen kunnallinen revolutsiooni eli vallankumous (Hyvä! Iloisuutta vasemmalla). Se on järjen ja järjellisyyden supistamista ja syrjäyttämistä (Vasemmalta: Oho!), jommoiselle ei löydy mitään vastaavaa missään muualla maailmassa niin jyrkässä muodossa kuin meillä tulisi olemaan, ei esimerkiksi Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa eikä Ranskan tasavallassa, jossa sentraaliset hallitusmiehet, pääasiassa prefektit, kuitenkin voivat silmällä pitää, ohjata ja tarvittaessa estää mahdollista vallattomuutta.

Kavahtakaamme Norjan esimerkkiä, missä ulosteot nykyään ovat yleisen kunnallisen äänioikeuden kautta nousseet niin hirmuisesti, että melkein kaikki kapitalistinen alote, kumminkin välttä-

mätön kunnallinen tekijä, tulee lähes kuristetuksi! Muistakaamme myös Kotkan esimerkkiä, joka viittaa siihen, mitenkä valitettavalle kannalle kunnallinen elämä tämän asetuksen kautta muuallakin voi joutua, jos sosialistit pääsisivät vallalle myös muissa kaupungeissa.

Eikö olisi jo aika, että kaikki me, jotka emme lue itseämme sosialidemokraattiseen ryhmään kuuluviksi, jättäisimme kaikki puoluetemput ainakin tämmöisissä vakaisissa kysymyksissä? Muistakoot erittäinkin maalaisväestön edustajat, mitkä ajatukset tässä vakavassa asiassa vallitsevat maanviljelijäin keskuudessa, maanviljelijäin, jotka ovat, jos kohta ei Suomen kansan henkinen kukka, kuitenkin sen ponsi ja pohja. Muistakaamme myös, etteivät toki työläiset yksinään muodosta Suomen kansaa, eivätkä edes sen enemmistöä tässä eduskunnassa, jos me muut ryhmät kaikki heitä yksimielisesti vastustamme. Nyt jos konsaan meidän pitäisi yhtyä vastustamaan tämänlaatuisia vallankumouksellisia reformeja (Vasemmalta: Johan te olette yhtyneet!). Tämä reformi ei nykyään ole hyödyksi, vaan vaaraksi koko Suomen kansalle, eipä edes se olisi työläistenkään hyödyksi, sillä se voipi kasvattaa vielä kypsymättömissä kerroksissa vallanhimoa ja puuttuvaa edesvastuun tunnetta (Vasemmalta: Niinkuin herroissa) ja siten johdattaa heitä mitä pahimpaan kiusaukseen. Ei tässä nyt ole kysymys köyhyydestä eikä rikkaudesta, niinkuin ed. Hoikka juuri on otaksunut, vaan kunnallisesta kokemuksesta, joka taas riippuu sivistysmäärästä ja aatekehityksestä. Mitä siihen alimmissa kansankerroksissa vallitsevaan tyytymättömyyteen tulee, josta hän puhui, niin tietysti, jos semmoista nyt ensiksikin löytyykään, se ei ole luonnollisella tavalla kehittynyt, vaan se on suora agitatsioonin tulos. Sitä ei löydy ainakaan maaseudulla, jos kohtakin sitä tavataan muutamissa tehdaspaikoissa, jotka ovat sosialidemokratian vaikutuksen alaisia.

Käännyn myös niiden arvoisain sosialidemokraattisten edustajain puoleen (Vasemmalta: So, so, so!), jotka, kuten luulen, ovat ideaalilisella kannalla, vaikkakin tämä ideaalisuus heillä on pukeutunut sosialidemokratian poliitisessa suhteessa täydellisesti epäonnistuneeseen ja käytännössä mahdottomaan teoriaan. Pyydän heidän vakavasti punnitsemaan, löytyykö kansamme pohjakerroksissa nykyään sitä malttia ja sitä edistystä, jota tällainen asetus edellyttää. Onko nämät kerrokset niin kehittyneitä, että he voisivat ylläpitää isänmaan, muiden kansanluokkien ja myös oman kansanluokkansa hyödyksi sitä valta-asemaa, suoraan sanoen sitä valta-asemaa, jonka he täten saisivat? Kun jo yksityiseltä henkilöltä vaaditaan pitkä opetus- ja kehitysaika, eikö koko kansanryhmiltä, koko kansakunnilta samoin ja vielä suuremmalla syyllä, voisi tämmöistä vaatia? Eikö näin suurissa, ehkä vuosisatoja varten asetetuissa tulevaisuuskysymyksissä olisi meidän pantava pois luokkakateus,

luokkaviha ja vimma? Eikö niiden pitäisi poistua yhteisen hyvän, kaikkien luokkien ja koko isänmaan hyväksi? Eihän edes sosialidemokraattisen ryhmän rautainen puoluekuri pitäisi peljättää näitä tosi-ihanteellisia edistysmiehiä. Eihän tässä muutenkaan ole mitään vaaraa käsissä, jos nyt annettaisiin koko tämän asian vielä j o n k u n a i k a a viipyä, hautua ja kypsyä. Onhan meidän kaikilla kansankerroksillamme jo täydellinen poliittinen äänioikeus. Eikö nyt olisi soveliasta, että me antaisimme kansamme ensin sulattaa tämä poliittinen oikeus, ennenkuin me jälleen sen päälle pakkaamme suoraan sanoen kypsymättömiä reformeja (Huuto vasemmalta: Voi onnettomia!), antaisimme asian raueta kumminkin siksi ajaksi, kuin koko kansamme uuden kansakoulun ja kansan sivistyksen kautta on saanut myös hengelliset takeet tulevaisuuden uudistustyötä varten, sillä sivistysaate on, sanottakoon mitä tahansa, ainoa, joka, niinkuin historia meille opettaa, vakuuttaa kansakunnille todellisen valtiollisen kukoistuksen ja tulevaisuuden.

Minä pyytäisin siis, että suuri valiokunta ottaisi erityiseen huomioon ed. Stenbäckin esityksen 5:ssä vastalauseessa, että koko tämä asia n y k y ä ä n raukeisi sikseen.

Ed. P ö y s t i: Minä tahtoisin vain aivan lyhyesti kannattaa ja evästää ehdotusta, joka tehtiin viime istunnossa, nimittäin sitä, ettei kunnan valtuuston jäseniä valittaisi joka kolmas vuosi juuri siitä syystä että, kun valitseminen toimitetaan suhteellisten vaalien kautta, niin se vaikuttaa joko niin, että kansa pysyy joka vuosi jonkun verran kiihtyneessä mielentilassa, tai niin, että se herpoaa ja väsähtää koko asian hommasta ja sillä tavalla koko harrastus jääpi jonkun suunnan monopooliksi, joka taitaa paremmin itsensä pitää virkeänä. Mainitsen vielä osoitteita siitä, kuinka erilaiset mielipiteet eri suunnissa ovat. Esimerkiksi ed. Hoikka pitkässä puheessaan, joka alkoi viime viikolla ja loppui vasta tänä päivänä, ehdoittaa välttämättömästi annettavaksi kunnallisen äänioikeuden 20-vuotisille ja pitää suurena vääryytenä, jos 21-vuotisiksi kasvatetaan kansalaiset, ennenkuin heille äänioikeus annetaan. Nyt on kuitenkin ottaminen huomioon, että sosialistisessa suunnassa valmistutaan aikaisemmin kunnallisia ja valtiollisia asioita käsittelemään, kuin porvarillisessa, sillä siinä suunnassa tarvitaan pääasiallisesti ainoastaan tottelevaisuutta johtajia kohtaan, mutta porvarisuunnassa tarvitaan jokaisen kansalaisen itsensä tajuamista myöskin. Siitä syystä me emme kuitenkaan voi katsoa, että tuo 21 vuotta olisi liian pitkälle jäänyt kasvatus; kun ei siinä kuitenkaan enempi yhdelle kuin toisellekaan puolueelle, tehdä mitään vääryyttä — sillä jos mikä jakaa tasan antimensa, niin se on aika, joka antaa jokaiselle ikävuotensa, niin yhdelle kuin toisellekin, niin sosialistille kuin porvarillekin — niin ei tätä voine sanoa puoluekysymykseksi. On

myös mainittu, että tämmöinen asetus, jonkalainen nykyinen kunnallisasetus tulisi olemaan, ei tule tyydyttämään kaikkia kansankerroksia. Jos nykyaikana yritetään laittaa semmoista asetusta, näin suurissa asioissa semminkin, jonka pitäisi kaikkia kansankerroksia tyydyttää, niin jos mikä yritys, kyllä se on hullun yritys. Mutta kuitenkin on pääasia se, että me vilpittömästi jokainen koitamme tehdä sen siksi hyvästi, kuin voimme, sekä itseämme että toisiamme kohtaan. Ja jos me sitä koitamme parhaan kykymme mukaan, niin ehkä siitä sentään hyvä tulee. Ja voipihan sitä myöhemmin korjata niissä kohdin, missä se näyttää hankaluutta ja vaikeutta synnyttävän. Muuten minä pelkään sitä, että tässä keskustelussa voipi tulla perin jyrkkiä vastakohtia, sillä eihän tämä vallan rauhallisesti ole alkanutkaan, niin soisin, että me voisimme jokainen vähän myöskin tyynnyttää itseämme tämän asian käsittelemisessä. Ja sentähden, vaikka minulla tässä olisi yhtä ja toista merkittävää, niin kun ne ovat sen laatuisia, jotka kuitenkin valiokunnan mietinnössä ja sen prusteluissa hyvällä tarkoituksella löytää, jos tahtoo, niin sentähden en rupea niistä tällä kertaa puhumaan, vaikka paljon on ollut tapana, että evästyksessä puhutaan sitä, jonka jokainen voisi itsekin lukea.

Ed. von Alfthan: Då jag är medlem af stora utskottet, vill jag icke ingå i någon vidlyftig detaljbehandling af denna sak vid första läsningen. Jag vill blott fästa uppmärksamheten vid några omständigheter, främst vid den, att utan tvifvel den nu ifrågavarande reformen till sina verkningar kommer att blifva vida mera ingripande än hela reformen utaf L. O. och att detta ärende sålunda är kanske det mest betydelsefulla, som den nu lefvande generationen kommer att ha att göra med. Om man har klart för sig, att ärendet är utaf denna beskaffenhet, så fordrar man gärna, där man icke sväfvar ut i högre rymder, att ärendet skall vara ordenligt handlagdt och beredt. Det synes mig därför icke vittna om en riktig uppfattning utaf ärendets betydelse, att motion i frågan har blifvit väckt på en tid, då man vet, att regeringen med all den skyndsamhet, som ärendets beskaffenhet medgifver, har försökt att skaffa saklig utredning till frågans belysning. Jag tror, att ett sådant förhastadt handlingssätt i andra civiliserade länder skulle ha väckt allmänt ogillande inom pressen och inom den upplysta opinionen öfverhufvudtaget.

Regeringen vände sig senaste vår till kommunerna med anhållan om utlåtande öfver det komitébetänkande, som förelåg. Kommunerna fingo då på sig en ytterst kort tid, hvilket i det stora flertalet utlåtanden från kommunerna påpekades. Också det material, som man på denna väg skulle hafva kunnat få till stånd, om kommunerna skulle hafva beredts tillräcklig tid, har sålunda blifvit förvanskadt och mindre dugligt. Men dessutom förefaller det, som

om detta dock ganska rikliga, om äfven på antydt sätt bristfälliga material, skulle af utskottet i ytterst ringa grad hafva tagits i betraktande vid uppgörandet af betänkandet.

Hvad den allmänna planen utaf reformen beträffar, så synes det mig, att här saknas behandlingen af en mycket väsentlig och särskildt för de större städerna kännbar omständighet, nämligen den, att samma kommunallag nu knappast passar för en stad med 1,000, som för en stad med 100,000 innevånare.

Puhemies: Det är nu fråga om kommunallag för landskommunerna.

Ed. von Alfthan: Frågan om städerna sammanhänger ju med reformen i sin helhet, men jag får väl, då det nu är kommunallagen för landskommunen, som är uppe, lof att förbigå detta och återkomma därtill, när kommunallagen för städerna föredrages.

Beträffande en punkt i motiveringen på fjerde sidan i den svenska upplagan, ville jag rikta en fråga till utskottet och närmast till dess ordförande. Här säges nämligen i tredje stycket på fjärde sidan: »Inom utskottet har framhållits, att beviljande af allmän rösträtt i stad åt kommunens icke skattskyldige medlemmar innebure en ändring utaf tredje punkten af borgerskapets privilegier och med anledning däraf har yrkan framställts därom, att grundlagsutskottets utlåtande i ärendet borde införskaffas, men har utskottets flertal ansett, att det egentliga borgerskapets privilegierade ställning beträffande handhafvande i stad af gemensamma angelägenheter och val blifvit genom sistnämnda förordning upphäfd och förty icke funnit skäl föreligga att införskaffa sagda utlåtande». Om jag nu riktigt skall förstå detta uttalande, så innebär det, att kommunalutskottet ingått i saklig pröfning utaf huruvida de föreslagna förändringarna beröra grundlagsfrågor eller icke. Har nu en sådan pröfning försiggått, så synes det mig, att landtdagen skulle hafva rätt att icke blott få höra hvad kommunalutskottet ansett i frågan, utan också på hvilka grunder utskottet stött sin uppfattning. Det synes mig sålunda, att här i en viktig sak förefinnes en lucka, och skulle jag därför anhålla om att blifva upplyst beträffande denna sak.

Ed. Hallstén: Tahdon ainoastaan lausua muutaman sanan siitä nousevaan asteikkoon perustuvasta verotusehdotuksesta, joka tavataan ensimmäisessä vastalauseessa. On kai selvää, että tuskin saattanee muodostaa veroitusoloja oikeudenmukaiselle ja jokaisen veronmaksajan veromaksukykyä vastaavalla tavalla, ellei käytetä nousevaa asteikkoa. Ja sen verran kun saatan ymmärtää valiokunnan enemmistön kantaa, on valiokuntakin periaatteellisesti puolta-

nut tätä katsantokantaa, jos kohta se ei ole ryhtynyt asiaa lähemmin pohtimaan. Se lausuu mietintönsä 13 sivulla, että valiokunnan vähemmistö ei ole tuonut esiin mitään todisteita siitä, että sen laatima ehdotus olisi meikäläisiin oloihin soveltuva. Ja omasta puolestaan valiokunta ainoastaan sanoo, että se ei ole katsonut syytä olevan nyt ryhtyä näin laajaperäisen kysymyksen käsittelemiseen. Olisi kuitenkin ollut suotavaa, että valiokunta tässä kohden olisi voinut tuoda esiin jotakin lisävalaistusta asiaan, ainakin arvostelemalla sitä ehdotusta, joka on ensimmäisessä vastalauseessa. Tahdon siitä esittää muutamia näkökohtia, luetella muutamia lukuja.

Arvostelun pohjaksi olen asettanut todellisen verotuksen Helsingin kaupungissa sellaisena kuin se tapahtui vuosina 1904 ja 1905. Nämä vuodet olen valinnut senvuoksi, että niistä on saatavana täydellinen veronmaksajien ryhmittely niiden veroäyrien mukaan, joiden nojalla verot ovat maksetut. Mainitsen tässä lyhykäisyyden vuoksi vaan lukuja vuodesta 1904.

Silloin kannettiin täällä Helsingissä kunnallisveroja 1,863,000 markkaa ja oli 400 markan veroäyriä kohti maksettava 12 markkaa 33 p. Jos olisi silloin ollut täällä Helsingissä voimassa verotusjärjestelmä, jota ehdotetaan ensimäisessä vastalauseessa ja olisi maksettu 1 markka kutakin verotettavaa 100 markkaa kohti, silloin olisi verotus-summa noussut 1,776,000 markkaan, siis ainoastaan 87,000 markkaa pienemmäksi, kuin mikä todellisesti kannettiin. Mutta valiokunnan vähemmistön ehdotuksessa tavataan vielä se lisämääräys, että korkotuloista on verotus korotettava 50 %:lla. Tämä hyvinkin riittänee peittämään tuota 87,000 markan vajaa. On tietysti mahdotonta, koska ei ole saatavana siihen riittäviä tilastollisia tietoja, kokonaan yksityisseikkoja myöten näitä molempia verotusjärjestelmiä toisiinsa verrata, mutta suurissa piirteissä pitää paikkansa se, että noin markan vero kutakin verotettavaa 100 markan tuloa kohti olisi täällä Helsingissä tuottanut sen summan, joka sinä vuonna oli tarpeen.

Katsotaan sitten, miten verot tämän mukaan tulisivat jakautumaan. Ne henkilöt, joilla on vähemmän kuin 100,000 markan tulot, 100,000 markan tulot mukaan luettuna, olisivat maksaneet toisen puolen tästä verotuksesta, ja toisen puolen ne, joidenka tulot olivat 100,000 markkaa suuremmat. Nuo, joiden verot olivat 100,000 markkaa suuremmat, olivat kaikkiaan 50 veron maksajaa, ei henkilöä, — harvoja lienee persoonallisia henkilöitä, useammat ovat tietysti yhtiöitä. Jos otetaan tulot 22,000 markkaan saakka, — siis meidän kaikki virkamiehet, senaattoria myöten ja tietysti kaikki muut, joilla on 22,000 markkaa pienemmät vuositulot niin ne olisivat sen mukaan joutuneet maksamaan noin 400,000 markkaa, siis vajaan neljättä osaa koko kannettavasta summasta.

Katsotaan vielä vähän, mitenkä tämä olisi vaikuttanut yksi-

tyisiin veron maksajiin. Ajatellaan henkilöä, jonka tulot olisivat 6,000 markkaa, siis jo varsin hyvillä tuloilla olevaa. Hänen veronsa oli sinä vuonna, josta on puhe 185 markkaa — jätän pennit pois. Jos olisi ehdotettu uusi verojärjestelmä ollut käytettävänä, hän olisi maksanut ainoastaan 65 markkaa. Hän olisi siis päässyt 120 markkaa vähemmällä. 10,000 markan tuloinen maksoi 308 markkaa, mutta olisi päässyt 135 mk:lla, siis 173 mkn veron alennus. 20,000 mk:n tuloinen maksoi 616 mk:aa, mutta olisi päässyt 400 mk:lla, siis 216 mk:n veronalennus. Ja sen jälkeen rupeaa tuo veronalennus jonkun verran pienentymään siten, että kun henkilön tulo on 38,000 markkaa, olisi hän vielä saanut nauttia 21 mk:n 35 pennin veronalennuksen. Kun tullaan 40,000 markan tuloihin olisi vero noussut 17 markalla.

Siis jokseenkin hyvätuloisille henkilöille tämä tuottaisi veron alennusta. Minä olen puolestani aina kuullut, kun on puolustettu asteettain nousevaa verotusta, että on tahdottu päästä nostamaan niidenkin veroa, joilla on 15—20 tuhannen markan tulot. Mutta nyt esitetty ehdotus vie vallan toisiin tuloksiin. Seuraus siitä tietysti olisi, että verotaakka kokonaan siirtyy yhtiöitten niskoille, teollisuusyhtiöiden ja liikeyhtiöiden. Onko se työväelle edullista, sen tahdon jättää sanomatta. Tuskin on tarkoitettu tällä ehdotuksella saavuttaa sitä tulosta, johon se näyttää vievän. Lakiehdotuksen sanamuodosta näkee, että se on Ruotsissa nykyään voimassa olevan suostuntaverolain kopio. Sanat ruotsinkielisessä asetuksessa ovat sanasta sanaan samat, numerot vaan ovat muutetut. Siinä on kiristetty Ruotsin järjestelmää muka vähän tiukemmaksi, on koitettu verottaa vähän enemmän suurituloisia, mutta on tuskin suoritettu niitä laskuja, joiden nojalla kävisi selville, paljoko tämä todellisuudessa vaikuttaa. Ruotsin lain mukaan on suurin summa, jonka mukaan on laskettava se vero, joka pannaan veronmaksajan suoritettavaksi, nelinkertainen verraten hänen todellisiin tuloihinsa. Vastalauseen ehdotuksessa on tämä nostettu siten, että suurin verotettava summa on oleva kahdeksankertainen verraten veronmaksajan todellisiin tuloihin. Katsotaan mitä tämä vaikuttaa. Se vaikuttaa sen, että kun Ruotsissa tämä rajotusmääräys rupeaa vaikuttamaan, tulojen noustessa 145,000 markkaan, niin rajotusmääräys vastalauseen ehdotuksen mukaan astuu voimaan vasta silloin kun henkilön tulot ovat noin 360,000 markkaa, siis lähes 400,000 markkaa. Jos koettaisi sovittaa äskenmainitun vuoden, vuoden 1904, Helsingin verotukseen ruotsalaisen verotusjärjestelmän ja silloin kuitenkin tiukentaisi sitä siinä määrässä, että kruunun tulo pantaisiin yhtä suureksi kuin markan tulo — minä olen kyllä laskenut myös siten, että tosiaan muutetaan kruunut markoiksi, mutta se lasku ei ole minulla vielä täysin valmiina — silloin olisi sinä vuonna kannettu veromäärä ollut noin 1,200,000 markkaa, jos olisi silloin ollut vero-

pohjana markka sadan markan tuloa kohti. Olisi siis ollut tarpeellista korottaa jonkun verran veroa sataa kohti, jotta todellinen tarvittava tulo olisi saavutettu. Noin 1 mk. 45 penniä olisi tähän riittänyt ja tämä olisi jo tuntuvassa määrin alaspäin tasoittanut veronmaksuja.

En tahdo jatkaa tätä pitemmälle. Luulen jo tästä käyvän selville, että ehdotus, semmoisena kuin se esiintyy vastalauseessa, tuskin saattaa olla mahdollinen ja että ne, jotka ovat sitä laatineet kopioimalla ja muuttamalla Ruotsin lakia, tuskin ovat tehneet itselleen selvää, mitä heidän tekemänsä muutokset itse teossa vaikuttavat.

Ed. Johansson: Vid genomläsandet af det digra betänkande kommunalutskottet har afgifvit angående reformering af kommunallagstiftningen, kan man icke undgå att känna besvikelse öfver det resultat utskottet kommit till. Man hade hoppats, att den för befolkningen så viktiga och med spänning väntade frågan skulle lösts i dylik riktning som flertalet af befolkningen önskar det. Tyvärr har detta hopp kommit på skam. Betänkandet är icke alls sådant, som flertalet af befolkningen väntat. I början af detsamma uttalas nog vackra ord och fraser om demokrati, om att den kommunala rösträtten bör göras så demokratisk som möjligt, enär den politiskt har blifvit det. Men vid genomläsandet af lagförslaget finner man, att det endast varit ord utan någon större betydelse, då utskottet talat om demokrati och dylikt. Det betänkande utskottet afgifvit är icke så demokratiskt som man hoppats på. Utskottet har infört en massa inskränkningar, hvilka göra att lagförslaget endast blifvit en halfmesyr. Särskildt hvad den kommunala rösträtten beträffar har utskottet ställt sig på en konservativ ståndpunkt. Om detta förslag verkligen går igenom, så kommer en stor del af befolkningen att bli utan kommunal rösträtt såsom hittills. Vidare har utskottet föreslagit införande af förstärkta fullmäktige, hvilka skulle komma att utgöra något slags bromsinrättning på fullmäktige. Hvad § 18 vidkommer, så kan jag icke för min del godkänna den. Det uttalas i slutet af § 18, att förhandlingarna skola vara offentliga, därest icke fullmäktige i särskilda fall därom annorlunda besluta. För min del anser jag att slutet af denna paragraf bör bortfalla. Fullmäktiges sammanträden böra göras offentliga, någon hemlighetsfullhet får icke förekomma vid dem. De ärenden, som behandlas, böra vara sådana, att utomstående medlemmar af kommunen hafva rättighet att bevista alla sammanträden. Jag vill icke vidare ingå i något detaljeradt uttalande därom, utan vill för min del hemställa till stora utskottet, att det skulle taga i beaktande den till betänkandet fogade första reservationen. Men då jag engång har ordet, kan jag icke undgå frestelsen att beröra tvänne reservationer till betänkandet, nämligen den 5:te och 6:te, hvilka afgifvits af svenska folkpartiets

representanter i utskottet. Då jag redan vid remissdebatten yttrade, att man icke på svenskt håll med glädje skulle se en grundlig reformering, icke skulle önska att förslaget skulle gå igenom, så trodde kanske icke många, att detta var med sanningen öfverensstämmande. Men dessa reservationer visa, att de voro i allo sanna. I 5:te reservationens början säga dessa svenska folkpartiets representanter: »En icke tillräckligt noga öfvervägd reformering af lagstiftningen på detta område kan resultera däri, att förvaltningen af kommunernas angelägenheter, hvilken hittills öfverhufvudtaget skötts på ett tillfredställande sätt, råkar i händerna på personer o. s. v.» Detta är icke öfverensstämmande med verkligheten. Sedt från ensidig herremannasynpunkt kan det vara fallet. Men arbetareklassen har icke några skäl att rosa marknaden därvidlag. Just herremannaklassens sätt att sköta kommunens angelägenheter vittnar om bristande ansvarskänsla. Ty det kan icke vara ansvarskänsla mot befolkningen, då endast en ringa del af densamma blir föremål för deras välvilja. Och det är endast en fåtalig öfverklass, som varit föremål för deras välvilja och intresse. Exempel kunde framdragas flerfaldiga. Hvad repr. Wichmann yttrade här vill jag icke beröra. Jag måste för min del säga, att hans yttrande var ärligt, och jag tror att hans åsikt äfven delas åtminstone i det inre af största delen af de borgerliga representanterna härstädes, fastän de icke öppet uttala det. Men jag skulle hoppats, att detta uttalande hade blifvit gjordt före valen. Jag skulle då vara öfvertygad om att det svenska folkpartiets representantantal i landtdagen icke skulle varit hälften af hvad det nu är.

Ed. K o m u : Supistan evästykseni suurelle valiokunnalle ainoastaan huomautukseen, joka koskee esillä olevan maalaiskuntia varten laaditun lakiehdotuksen 7 §:ää.

Sen toinen momentti, samoin kuin sitä vastaavat kohdat ensimäisessä vastalauseessa, jonka kannalla pääkohdissa olen, jättää Lapin kihlakunnan kunnille itselleen oikeuden noudattaa kunnanvaltuutettujen ja lisävaltuutettujen vaalissa joko enemmistö- tai suhteellista vaalitapaa. Käsitän, että tuota poikkeusasemaa, johon Lapin kihlakunta tässä asetetaan, puolustetaan vetoamalla harvaan asutukseen, kuntien vähäväkisyyteen, y. m. paikallisiin oloihin, enkä minäkään tahdo niiden painoa kokonaan kieltää. Mutta siitä huolimatta minua arveluttaa tällainen Lapin kuntain poikkeustilaan asettaminen, sillä minä en ollenkaan voi olla vakuutettu siitä, että siellä nykyisin vähemmistöön kuuluvat, tärkeissä asioissa vähemmistöksi jäävät voisivat tällaista hyväntahtoisuuden tietä päästä kunnallisten asiain kulkua ohjaamaan. Ja milloin näin tapahtuu, milloin enemmistö, joka ei ole paljon suurempi vähemmistöä, syrjäyttää jälkimäisen, silloin tapahtuu tätä kohtaan ehdottomasti vääryys, mikä on vasten

tämänkin lakiehdotuksen yleistä henkeä. Ja ettei Lapissakaan aivan niin yksimielisiä olla, se saatiin ulommaskin nähdä viimeisten valtiollisten vaalien aikana. Tämän vuoksi minä jätän sanotun kohdan suuren valiokunnan erikoisesti harkittavaksi, harkittavaksi eikö myös Lapissa voitaisi ryhtyä noudattamaan suhteellista vaalitapaa.

Ed. Hannes Gebhard: Minä pyydän saada yhtyä kannattamaan ed. Stenbäckin vastalauseen ensimäistä pontta, että nim. eduskunta tulisi siihen päätökseen, että on parempi jättää tämä asia hallitukselta odotettavan esityksen varaan.

Minä teen tämän ensiksikin siitä syystä, että, mikäli olen voinut huomata, vähäväkiset kansankerrokset maalaiskunnissa yleensä eivät vielä tätä reformia kaipaa yhtä kiihkeästi kuin esim. syvälle käypiä ja nopeita maareformeja, kieltolakia ja veroreformeja. Mutta toivon tämän asian jättämistä kypsymään vielä siitäkin syystä, että minua on alusta pitäen epäilyttänyt, onko todellakin maan tosietujen mukaista mennä nyt äkkiä niin pitkälle äänioikeusreformissa kunnallisiin vaaleihin nähden kuin nyt ollaan menossa (Vasemmistosta: Missä ohjelma on?) Mikäli olen asiaan perehtynyt, käyvät kunnalliset äänioikeusreformit useimmissa maissa jonkun verran valtiollisen äänioikeusreformin jälessä ja sehän on minun ymmärtääkseni aivan luonnollista. Valtiollisella alalla on olemassa toinen valtiomahti, hallitus, joka voi ohjata asioita oikealle tolalle, jos eduskunta tekee erehdyksen. Lisäksi koko valtiota edustavassa edustajakokouksessa on tietopuolisella sivistyksellä suurempi mahdollisuus saada vaikutusta kuin kaukaisissa maalaiskunnissa, missä tätä sivistystä on suhteellisesti paljon vähemmän, ei ainoastaan vähäväkisten keskuudessa, mutta myös varakkaampainkin. Sitä paitsi kunnalliset asiat ovat paljon suuremmassa määrässä taloudellista laatua kuin valtiopäiväasiat.

Mitä erityisesti tulee Suomen oloihin, niin tunnetaan yleisesti, että meillä yleissivistys, ja varsinkin taloudellinen ja erikoisesti yhteiskuntataloudellinen sivistys ovat paljon alhaisemmalla kannalla kuin useimmissa Europan maissa. Tästä huolimatta tahdottaisiin meillä nyt uudistaa kunnallista äänioikeutta ei ainoastaan radikaalisemmaksi kuin missään muussa Europan maassa, vaan vielä lisäksi radikaalisemmaksi kuin valtiollinen äänioikeutemme.

Olen senvuoksi nyt taas uudelleen kysynyt itseltäni, antaako meille tähänastinen kokemus ja nykyiset olot todellakin aihetta tähän? Jo nykyisten äänioikeusolojen vallitessa on alkanut näkyä esimerkkejä meidän kunnallisesta elämästämme, jotka puhuvat päinvastaiseen suuntaan. Eräässä maalaiskunnassa esim. halusivat edistysmieliset kuntalaiset viime keväänä saada kuntaan ajanmukaisen vaivaistalon varattomia vanhuksia, sairaita ja muita työkyvyttömiä varten. Mutta kunnan sosialistit, erään kaupungista

hankitun agitaattorin johtamina, tulivat kuntakokoukseen rähisemään ja tekemään tämän yrityksen tyhjäksi (Vasemmistosta: Missä se oli?). Eräässä toisessa maalaiskunnassa on sosialistinen enemmistö päättänyt, että kunnan yhteisiä varoja on käytettävä sosialistisen puoluekirjallisuuden levittämiseksi.

Eivät tällaiset esimerkit kuitenkaan yksin olisi vielä saattaneet minua näin jyrkästi esittämään epäilyksiäni tämän lakiehdotuksen tarkoituksenmukaisuudesta maalaiskunnille, mutta nämä epäilykset ovat saaneet varsinaista voimaa näillä valtiopäivillä saaduista kokemuksista.

On näet saatu kokea, että sosialistit, jotka vielä viime keväänä kannattivat radikaalista reformia tukkiyhtiöiden maanostoja vastaan, näillä valtiopäivillä taktillisten periaatteittensa johtamina asettuvat myötävaikuttamaan tukkiyhtiöiden etuja valvovan lain aikaan saantiin; on saatu kokea, että sosialistit, jotka vielä viime keväänä kannattivat uuteen torpparilakiin torppareille ja maanviljelykselle edullisempia ehdotuksia, nyt sitä vastoin kannattavat sellaista järjestelmää, joka suosii kapitalismia ja nylkee maata; on saatu kokea, että sosialistit, jotka viime valtiopäivillä valtionvarainvaliokunnassa innokkaasti puuhasivat esimerkiksi tupakka- ja sokerimonopoolia, nyt eivät ainoastaan vastusta näitä, vaan vieläpä esittävät veroreformivaatimuksia, jotka tulisivat tekemään mahdottomiksi m. m. kieltolain ja vanhuudenvakuutuksen; ja nyt juuri äskettäin saimme kuulla sen hämmästyttävän verolakiehdotuksen, jonka sosialistien vastalause tässä esillä olevaan mietintöön sisältää.

Kun siis olemme saaneet kokea, että sosialismista meillä voisi tulla edistyksen vastustaja, niin täytyy minun tunnustaa, etten enään voi olla myötävaikuttamassa siihen, että ainakaan maalaiskunnillemme hankittaisiin sellaista äänioikeuslakia kuin valiokunta nyt ehdottaa (Ed. Tanner: Olisi pitänyt sanoa ennen vaalia!). — Ennen vaalia ei tunnettu sosialistien nykyistä kantaa! — sillä meidän maalaiskunnissamme on, kuten sanottu, sivistys vielä siksi alhaisella kannalla, että sellainen reformi, jota nyt ehdotetaan, voisi olla, niinkuin näistä esimerkeistäni näkyy, omansa tuomaan edistyksen sijalle taantumusta.

Meidän maalaiskunnissamme on näet kansakoululaitos vielä paljon kehittymättömämmässä tilassa kuin niissä maissa, joissa kunnallinen äänioikeus on uudenaikaisella kannalla. Meillä on kansanopisto vielä viime vuosiin saakka ollut verrattain harvojen sivistyslaitos. Osuustoimintaliike, joka minun vakaumukseni mukaan paremmin kuin mikään muu on omansa kasvattamaan vähävaraisia yhteistaloutta hoitamaan, on meillä paljon nuorempi, kuin useimmissa muissa sivistysmaissa. Ja ennen kaikkea ovat useimmissa maalaiskunnissamme maan hallinta-olot niin epäedulliset, että ne-

kään eivät ole olleet omiaan kasvattamaan kuntalaisissa sellaista yhteishenkeä, joka takaisi kunnallistalouden hyvän hoidon, jos nyt ehdotettu äänioikeusreformi toteutuisi. On senvuoksi hyvin todennäköistä, että häikäilemätön agitatsiooni tällaisissa oloissa voi viedä kuntain talouden täydelliseen epäjärjestykseen. Ja jokainen voi ymmärtää, mitä se merkitsisi, ei ainoastaan kuntalaisten omalle elämälle, vaan myös koko yhteiskunnan poliittiselle elämälle: epäjärjestykseen joutuneet kunnat tietäisivät tietystikin epäjärjestykseen joutunutta valtiota.

Toivon senvuoksi, että tämä mietintö ei tulisi täällä eduskunnassa loppuun käsitellyksi ja hyväksytyksi, vaan että hallitus ottaisi tämän asian kokonaisuudessaan aivan uuden pohdinnan alaiseksi, huolimatta siitä, mitä kunnalliskomitea tai valtiopäivävaliokunta on ehdottanut.

Olisi otettava tarkoin harkittavaksi, onko ollenkaan syytä meillä ulotuttaa kunnallista äänioikeutta, jos se kerran tehdään riippumattomaksi varallisuudesta, niin nuoriin kuin 21-vuotisiin, sillä eikö hän jo ole nähty, että jo 24-vuotistenkin valtiollinen äänioikeus tuo yllin kyllin kypsymättömyyttä yleisten asiain käsittelyyn; tuoreimman todistuksen tästä on antanut ed. Hallsténin äskeinen lausunto. Olisi myös otettava harkittavaksi, olisiko syytä todellakin ottaa käytäntöön nyt ehdotettu monimutkainen suhteellinen vaalitapa maalaiskunnissa, joissa sen toteuttaminen luultavasti tulisi olemaan useinkin mahdotonta. Vielä olisi otettava harkittavaksi, eikö olisi syytä panna tämä reformi toimeen aluksi ainoastaan kaupungeissa, ja vasta niistä kokemusta saatua, ulottaa se maalaiskuntiin.

Ja vielä, eikö maalaiskunnissamme tämän reformin perille ajaminen olisi pantava yhteyteen esim. kansakoululaitoksen edistymisen kanssa (Vasemmalta: Eikös yliopiston!)? Olisi vihdoin syytä harkita, eikö maalaiskuntiemme hoitoa varten, sittenkun äänioikeus tulisi reformeeratuksi radikaaliseen suuntaan, olisi asetettava sellaisia ulkoapäin tulevia tilintarkastajia ja neuvojia, jommoisia meillä on esim. vaivaishoitoa, säästöpankkeja ja kuntien tilattoman väestön lainarahastoja varten, jotka tilintarkastajat ja neuvojat paikalla tapahtuneen tarkastuksen kautta valvoisivat ei ainoastaan laillisuutta vaan myös tarkoituksenmukaisuutta kunnallisasiain hoidossa. Sillä se valvonta, mikä on aijottu esim. kuvernööreille annettavaksi, se minun ymmärtääkseni ei olisi riittävä. Nämä tarkastajat ja neuvojat voisivat kyllä olla kuntien itsehallinnon omia orgaaneja, kun saadaan sellainen edustus kunnallisen itsehallinnon laajentamiseksi, jota m. m. näilläkin valtiopäivillä on anottu.

Kuten alussa sanoin, minä toivoisin siis että eduskunta tulisi siihen päätökseen että tämä tärkeä reformi tarvitsee vielä kypsy-

mistä (Vasemmalta: Suomettarelaisten ohjelmaa! — Gebhard: Odottakaa!). Mutta ennenkuin lopetan, katson tarpeelliseksi nimenomaan huomauttaa: ensiksikin että yhä edelleen pidän välttämättömänä, että kunnallislainsäädäntö saadaan pian perinpohjin uudistetuksi; toiseksi, että minä yhä edelleen toivon, että tämä reformi voitaisiin rakentaa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perusteella (W. Wuolijoki: Ainoastaan voitaisiin.) ja kolmanneksi, että minä tässä olen puhunut yksinomaan omasta puolestani.

Ed. Lehtonen: Lapin maa-olojen tuntijana minäkin pyytäisin vielä kiinnittää suuren valiokunnan huomiota 7 §:n 2 momenttiin. Ei olisi luullut valiokunnalla olevan mitään syytä asettaa Lapin kihlakunnan pitäjiä erikoisasemaan muihin maamme paikkakuntiin nähden. Siellä jos missään on siksi suuri erimielisyys vallalla, että on mahdotonta siellä pienten ryhmien ollenkaan saada yksinkertaisella enemmistövaalilla kunnalliseen lisävaltuustoon valituksi jäseniä. Toivoisin, että suuri valiokunta kiinnittäisi vielä tarkkaa huomiota tähän kohtaan sekä siihen, josta ed. Komu jo mainitsi, että suuri valiokunta tarpeettomana poistaisi mainitun momentin mietinnöstä.

Ed. Gebhardille olisi minulla syytä tehdä muistutus, mutta jätän sen tälläkertaa säästäissäni eduskunnan aikaa, mainitsen vaan siihen, kuinka se puolue, jota hän edustaa, viime vaalien edellä lupasi valitsijoilleen kunnallisen äänioikeuden, ja myös kunnallisen lainsäädäntöuudistuksen. Mutta nyt hän kansaneduskunnan edessä puolueensa etumiehenä perääntyy.

Ed. Kallio: Tämä kysymys on epäilemättä tärkeimpiä, mitä eduskunnalla on käsiteltävänä. Nämä kaksi vastakkaista suuntaa, joita ovat edustaneet m. m. ed. Turkia ja Wichmann, osoittavat selvän selvästi, että jo on aika tullut ryhtyä uudistuksiin tällä alalla, ettei tulisi sitä, mitä ed. Wichmann sanoi tässä tapahtuvan, nimittäin kunnallista revolutsioonia. Täällä on onneksi kuitenkin valiokunnan mietintö ja kolmas vastalause välimuotona näille äärimmäisyyksille. On uskoteltu näillä olevan suuriakin käytännöllisiä erotuksia, mutta minä luulen että on nyt jo puolet kuntia, joiden verotus menee yli tuon laissa edellytetyn 3 %, joten näissä ei ole suurta käytännöllistä erotusta. Senvuoksi olisi suurella valiokunnalla syytä koettaa sulattaa näitä ehdotuksia yhteen.

Täällä vasemmisto on koettanut uskotella, että veronmaksuvelvollisuudella ei ole mitään tekemistä äänioikeuden kanssa ja se suunta onkin luonnollista heille, koska he koettavat muodostaa verotusoloja siihen suuntaan, etteivät ne missään tapauksessa heikäläisiä koskettaisi. Täällä on ilmennyt niissäkin piireissä, jotka

ovat antaneet asiasta esitysehdotuksen sille pohjalle, jolle mietintö on rakennettu, peräytymistä ja sentähden on syytä koettaa sovittaa kolmas vastalause ja mietintö yhteen ja muodostaa niistä välimuoto, sillä en ymmärrä miksikä varsinaisen valtuuskunnan ja lisätyn valtuuston jäsenet pitäisi valita eri perusteilla.

Mietinnön erikoisiin kohtiin en tahdo ruveta lähemmin koskettelemaan, vaikka siellä on sellaisia kohtia m. m. 9 §:n 4 momentti, josta jo on erimielisyyksiä tullut valtiollisissa vaaleissa, sillä tätä voi kiertää siten, että maksaa vain joka toinen vuosi ulostekonsa, ja sentähden pyytäisin, että se selvennettäisiin niin, ettei siinä kiertoteihin olisi tilaisuutta. Myös ihmettelen sitä, että 74 §:ssä valiokunta on niin peräti löyhästi perustellut sen seikan, kun eivät ota huomioon kiinnitetyn velan korkoa, sillä kuitenkin pyrkimykset näissä käyvät siihen, että persoonallisesta takauksesta pyrittäisiin juuri tuohon omaisuustakaukseen. Ja kaikessa tapauksessa, velka se on kiinnitysvelkakin.

Minä toivon, että suuri valiokunta tämän asian ottaa käsitelläkseen sillä kiireellä, että se voidaan saada valmiiksi, jottei sellaiset peräytymisaskeleet, joita m. m. ed. Gebhard tässä esitti, tulisi laisinkaan tämän eduskunnan historiaan.

Ed. A. R. Hedberg: Jag hade kunnat underlåta att begära om ordet och i stället låta den sjette reservationen tala för sig själf inför stora utskottets medlemmar, därest icke representanten Peltonen vid plenum förra veckan och Pöysti i dag framkommit med förslag, som mycket nära beröra det af mig i sjette reservationen gjorda, rörande tiden för fullmäktiges mandat. Jag är fullt ense med förslagsställaren om vikten däraf, att de kommunala valen särskildt enligt proportionell valmetod icke årligen återkomma. Utom de många omständigheter, som tala för nödvändigheten häraf, nämnes, såsom ock på sid. 211 i utskottsbetänkandet säges, den omständigheten, att dessa val blefve afsevärdt dyra. För att belysa denna sida af saken, ber jag få nämna, att i en af de Österbottniska landskommunerna de direkta kostnaderna för landtdagsmannavalen 1907 stego till 1,123 mark och några penni och för valet 1908 till ungefär samma belopp. Att denna summa är afsevärdt stor framgår däraf, att en så betydande utgiftspost, som hela utgiften för fattigvården i samma kommun och för samma år, steg till endast 11,000 mark. Summan 1,100 mark är sålunda afsevärdt stor och dock bör i betraktande tagas, att alla tryckningskostander för landtdagsvalen bestridas med statens medel, något som icke blir fallet, då fråga är om kommunala val. Men så angeläget det än är att valen med dem åtföljande tidsspillan, slitningar och kostnader m. m. icke årligen återkomma, så opraktiskt synes det mig vara att söka afhjälpa olägenheten sålunda, att fullmäktige väljas på tre år och afgå

efter fullgjordt tre års mandat. Den olägenheten skulle nämligen kvarstå, att den erfarenhet, som vunnits, under föregående år äfvensom nödig kontinuitet i sammansättningen af fullmäktige icke bli tillvaratagna, då antagligt är, att en stor del af fullmäktige komme att undanbedja sig återval. Det kan ju tänkas, att afgående fullmäktige skulle åläggas att för en ny valperiod kvarstå, men en sexårig värneplikt i detta afseende vore väl i alla fall för mycket. För att nu tillvarataga krafvet på nödig kontinuitet vid sammansättningen äfvensom det att icke val skulle årligen återkomma, vore en lämplig utväg den, att mandaten skulle blifva två-åriga, men fullmäktige skyldigkännas att låta en gång omvälja sig, genom hvilken anordning mandatet på detta sätt komma att utsträckas till högst fyra år.

Då jag har ordet, ber jag med anledning af hr Johanssons uttalande (nämligen att samma åsikt som uttalats af hr Wichmann skulle förefinnas hos de flesta borgerliga representanter) få framhålla, att jag delar denna uppfattning. Det torde nog så vara. Men, jag vill gå ännu längre. Jag tror att denna uppfattning delas icke endast af de borgerliga representanterna i denna kammare, utan af en stor del, möjligen större delen af landets innebyggare. Den saken låter sig emellertid icke afgöras annorlunda är genom noggrann undersökning. En sådan är ej häller omöjlig att åstadkomma. Senaten har redan införskaffat ett betydande material i detta afseende. Kommunerna i landet hafva blifvit tillsporda rörande deras åsikt i frågan. Äfven kommunalutskottet fann nödigt att vid ett af sina första sammanträden anhålla om att få sig tillsändt detta material. Det kom något sent, såsom man uppger, »efter det utskottet redan fattat definitivt beslut». Men det kom tidigt nog för att utskottet skulle kunnat egna någon dag till att taga kännedom om, hvad folkets stora flertal i en så viktig fråga som denna önskar. Nu har man skjutit det föreliggande materialet åt sidan, utan att ens taga kännedom om detsamma. Har det möjligen skett i följd af fruktan för innehållet i detta konvolut, som ligger obrutet kvar på utskottets bord? Det är emellertid en omständighet af stor vikt, att erhålla uppgift om hvad landet tänker. Hvad mer, om dessa uppgifter ej skulle stämma öfverens med socialdemokraternas tanke i frågan! Mig åtminstone är det bekant, att enligt de föreliggande utlåtandena, åtskilliga kommuner på det bestämdaste undanbe sig såväl proportionel valmetod som allmän och lika rösträtt.

Hr Gebhard har, underligt för resten att säga, så varmt talat för den åsikt jag framlagt i sjette reservationen rörande rösträtten, att jag med afseende å denna ej vidare behöfver uttala mig.

Ed. Kirves: Se vastenmielisyys tämän kamarin keskustan ja oikeiston taholta, joka on esiintynyt tätä kunnallislain uudistusta vastaan, on minun mielestäni hiukan omituinen. Silloin kun valtiolli-

nen äänioikeus uudistettiin, julkaisivat nimenomaan tämän kamarin keskustaan kuuluvat henkilöt, esim. ed. Paasikivi, kirjasia kunnallisesta äänioikeudesta, joiden mukaan on suunniteltu koko suomettarelaisten kunnallinen ohjelma. Hän tekee kirjasessaan selvää muiden maiden äänioikeusoloista ja suunnittelee, minkälaiset kunnalliset uudistukset olisi meillä toimeenpantavat. Täällä hän myös ehdottelee lisättyä valtuustoa, johon muka valitsisivat jäseniä veroa maksavat ja sen mukaan on muodostunut melkein tämä kunnallislakiehdotus, josta nyt on kysymys. Nyt luusisi kuitenkin, että siinä ryhmässä vallitsisi tyytyväisyys tätä lakiehdotusta kohtaan, jonka ohjelman mukainen tämä on, mutta niin ei ole asian laita. Silloin kun kunnallisvaliokunta alkoi työnsä, lausui muutama sen ryhmän jäsenistä, että kunnallisvaliokunta ei tarvitse sihteeriäkään, sillä ei kunnallislaista tule mitään siitä yksinkertaisesta syystä, että me olemme muodostaneet yhteisen hallituksen. Niin rehellisenä kuin minä pidinkin sitä henkilöä, joka tuon kertoi, ajattelin kuitenkin, että ehkä puolueessa löytyy vielä sen verran tarmoa, että se on niiden entisten julkaisujen takana, joita vaaliaikoina on julkaistu. (Huuto vasemmistosta: Pettureissako?). Eräässä julkaisussa ed. Paasikivi m. m. lausuu: »Pelätään tällaisen järjestelmän — yleisen äänioikeuden — vahingoittavan »omistavien luokkien» etuja. Ranskassa on yleinen ja yhtäläinen kunnallinen äänioikeus ollut voimassa aina vuodesta 1848 asti, siis yli puolen vuosisataa, ja kuitenkin on Ranska tälläkin hetkellä juuri pääomista rikkain maa Euroopassa». Siis tässä hän väittää vääräksi sen, mitä täällä useinkin suomettarelaiset selittävät, että jos meillä muka jotain uudistuksia pannaan toimeen, silloin pääoma virtaa maasta pois, mutta heidän taholtansa ed. Paasikivi selittää aivan toista. Sitten hän jatkaa: »Jos olot ovat sellaiset, että valtaava enemmistö niitä kannattaa, niin ne pysyvät paikallaan. Ellei niillä taas ole selkänojaa suuressa enemmistössä, niin ei niitä nykyaikana, jolloin kansa — onneksi — pohjakerroksia myöten herää . . .» Nyt ed. Gebhard väittää, että me olemme ihan takapajulla elävää kansaa, ja senaattori Paasikivi kirjoittaa tällä tavalla. Kumpi heistä puhuu totta (Huuto keskustasta: Eri henkilöt.), kumpaa on tämän kamarin uskottava? Sitten hän jatkaa: »ettei epäkohtia voida ainakaan pitemmäksi ajaksi lakipykälillä pönkittää.» Siis ed. Paasikivi uskoo, että kansan enemmistö herää ja se ottaa oikeutensa, jota ed. Gebhard ei ole uskonut eikä nähtävästi hänen kanssaan moni muukaan keskustaan kuuluva jäsen. »Tuollainen pönkittäminen on asiain luontoa vastaan sotivien olojen keinotekoista ylläpitämistä. On muodostettava yhteiskunnalliset olot sellaisiksi, että ne suurta enemmistöä tyydyttävät. Silloin ei ole pelkoa niiden sortumisesta». Ja nyt suomettarelaisten taholta puhutaan, että jos me tällaisen uudistuksen luomme, vaikka olot eivät tyydytäkään enemmistöä, Suomen kunnat ovat mennyttä ja ne vievät Suomen valtiotalouden mennessään.

Tällaista ristiriitaisuutta on täällä tänä iltana esitetty suomettarelaisten taholta. Hän jatkaa: »Erittäin tulee miedän pienen, epävarmassa valtiollisessa asemassa olevan kansamme käyttää hyväksi nykyistä hengähdysaikaa». — Silloin heillä oli kiire, kun menettivät valtansa, nyt ne tahtovat jonkunlaista lepoa, ja nyt kun he ovat saaneet, kansalta hiukan luottoa, niin he sanovat: Emme me teitä enää tarvitse — »perustamalla sisälliset olomme mahdollisimman leveälle pohjalle. Sitä tukevammin kykenee kansamme tulevaisuudessa pysymään pystyssä». Tällä tavalla kirjoittaa ed. Paasikivi. Nyt ed. Gebhard väittää täällä, että kuvernööritkään eivät riitä pönkittämään Suomen kansaa eikä Suomen kunnallistaloutta, jos kunnallislaki uudistetaan, vaan vaaditaan Bobrikoffia takaisin. Se kyllä kykenee pitämään puolensa, silloin Suomen kunnalliset olot saadaan oikein mallikelpoiselle kannalle. Mutta otanpa toisen lehden. Täällä suomettarelaiset täydellisesti hyväksyvät ed. Wichmannin kannan. Hän pelkäsi äärettömästi kostoa. Jos kansalle annetaan valta, se tulee tietysti kostamaan samalla mitalla, jolla sille on äänioikeutta mitattu. Mahdollisesti se tulee silloin käyttämään sitä valtaa siten, että omistaville luokille tulee ehdottomasti vahinkoa, ainakin verotuksen muodossa. Ed. Wichmann täällä hehoitti kaikkia porvarispuolueita yhtymään vastustamaan sosialidemokratiaa. Sen he ovat jo tehneet, ja ennen kuin ed. Wichmann on sitä voinut ajatellakaan. Kas täällä luetaan suomettarelaisten vaalijulistuksessa — jossa myöskin pelätään kostoa samalla tavalla kuin ed. Wichmann; paha omatunto ei saa rauhaa, se kolkuttaa ja kolkuttaa niin kauvan, kuin siitä jotain täytyy tulla — täällä kirjoitetaan: »Myönnettäköönpä, että tähän asti varakkaammat kansanluokat ovat voineet kiskoa vähempivaraisia. Mutta silläkö lailla tämä asiaintila korjautuu, että nämä vuorostaan saavat riistää vähänkin vauraammat ihmiset putipuhtaiksi?» — Nyt he pelkäävät tässä,että vähävaraiset riistävät heidät aivan putipuhtaiksi, kuten he ovat ennen riistäneet vähävaraiset, mutta tirehtööri Paasikivi vakuuttaa, että Ranska on kaikkein rikkain maa, vaikka on yleinen äänioikeus. Se on johdonmukaisuutta suomettarelaisten puoluepelissä. Sitte jatketaan: »Ei yhteiskuntaa rosvoamalla korjata, ja jos asiat nyt ovat toiselle taholle kaatumassa, ei niitä paranneta sillä, että ne kaadetaan toiselle laidalle. Kostamalla ei vääryyksiä korjata, sillä lailla luodaan vaan uusi vääryys rauhan sijalle». — Kun minä vertailen näitä yhteen, tulen ehdottomasti huomaamaan, että tässä on täydellinen muutos tapahtunut, ja se on tapahtunut rehellisesti nyt juuri, ehkä tämän istuntokauden kuluessa. Sillä vielähän he viime istuntokaudella olivat ajavinaan kunnallista äänioikeutta joltisellakin lailla (Vasemmistosta: Teeskentelyä!). Ei edes yleisissä keskusteluissa tuotu vastustusta julki. Mutta nyt he ovat kuitenkin sen tuoneet siksi julki, ettei ole vähintäkään sijaa epäilyksille siitä, millä tavalla he näitä äänioikeusoloja korjaavat.

Täällä vastalauseissa yleensä sanotaan, että meidän kunnalliset olomme ovat erinomaisen hyvällä kannalla. Jos minä saan konstateerata, että ne ovat hyvällä kannalla, ja että niitä on hoidettu äärettömän hyvin, minä yhdyn tähän. Esim. Jaakkiman kunnassa menetettiin neljännes miljoonaan nouseva lahjoitusrahasto, joka oli lahjoitettu köyhille sivistystarkoituksia varten. Missä se on? Sitä on hoidettu tyydyttävällä tavalla, eikö niin, sillä sitä ei ole nimeksikään jälellä! Monessa maalaiskunnassa on ostettu maatiloja, ja kärsitty niissä 12,000, jopa 15,000 markan tappioita siitä syystä että on ostettu joltakin kunnan mieheltä, joka on ollut vararikon partaalla! Kyllä niitä hoidetaan hyvästi! Entäs kuntien kassavaillingit? Täällä on kolmannen vastalauseen allekirjoittajia, joiden omissa kunnissa on ilmaantunut sellaisia, ja senkötähden he sanovat, että kunnalliset olot ovat tyydyttävällä kannalla. Siis he kannattavat kassavaillinkeja, he kannattavat lahjoitusvarain hävittämistä, he kannattavat kaikkia sitä, mitä me emme voi hyväksyä. On merkille pantava seikka se, että tässä on kuitenkin yhdytty, kaikki porvaripuolueet ovat yhtyneet siihen, että tämä mietintö ei antaisi aihetta eduskunnan puolelta mihinkään toimenpiteisiin. Ed. Gebhard on puhunut yksilönä, minä puhun myöskin yksilönä. Mutta jos sieltä nousee joku toinen henkilö, se puhuu myöskin yksilönä, mutta samaa mitä ed. Gebhard.

Täällä on sitte ed. Hallstén tahtonut tuoda esille muka niin peittämättömiä totuuksia sitä vastalausetta vastaan, jossa puhutaan verotusuudistuksesta. Mutta sen, minkä minä tunnen tämmöisiä verotustapoja, olen huomannut Uuden Suomettaren kirjoituksistakin, ettei ole vielä keksitty verotustapaa, joka olisi ollut vallan moitteeton, eikä ole ed. Hallsténkaan semmoista vielä tietääkseni esittänyt. On tosin jonkun kerran Uuden Suomettaren palstoilla tehty selvää suhteellisesta verotuksesta, mutta se on ollut vielä epätasaisempi, kuin tämä, jonka me olemme esittäneet. Jos suomettarelaisten leirissä ovat ehdottomasti parhaat verotusteknikot, miksi eivät he luo moitteetonta veroitusuudistusta? Mutta jos toiset tekevät ehdotuksen, silloin se tietysti tuomitaan, yksinkertaisesti siitä syytä että se on sosialistiselta taholta tullut. Minä en tietysti rupea tässä verotuskysymyksestä väittelemään, koska minä olen suuren valiokunnan jäsen yhtähyvin kuin ed. Hallstén, ja minä luulen, että me tulemme tapaamaan toisemme siellä, jos tätä kunnallisen äänioikeuden uudistuslakia ei haudata, jota minä kaikessa tapauksessa pelkään. Sillä minä uskon nyt varmasti, että se haudataan sitäkin suuremmalla syyllä, kun täällä on jo useammalta taholta sanottu, että se ei voi antaa aihetta mihinkään toimenpiteeseen.

Minä oikeastaan halusin viitata muutamissa kohdin tähän verotussensukseen, nimittäin sen alhaisuuteen. Minä olen puolestani aina moittinut, että se on alhainen, kuten minä jo tämän vuoden

ensimäisillä valtiopäivillä osotin. Minä vielä tahtoisin todistaa hiukan lisää, millä tavalla voidaan ottaa verot niiltä, kun on pantu verotussensus niin alhaiseksi. Kun meillä ruvettiin verotusuudistusta ajamaan, alkoi ilmestyä muutamia kirjasia myöskin luullakseni suomettaralaiselta taholta — en ole varma, mutta mikäli olen kuullut, henkilö, joka kirjoitti kirjan verotuspolitiikan uudistuksesta,on suomettarelainen. Siinä hän teki laskelmia, jonka mukaan nelihenkisen perheen elatustarpeet vuosittain nousevat 657 markkaan ja silloinkaan ei tulisi kuin 15 penniä ateriaa kohti päivässä ja muut kustannukset jäisi ulkopuolelle. Hän sanoi ottaneensa tämän tilaston Suomen vaivaishoitotilastojen laskelmista ja ottaneensa semmoisen määrän, jonka hän ei luule olevan liiallisen. Mutta täällä kaikki porvaripuolueitten jäsenet ovat verotussensuksen laskeneet äärettömän alas, niin että se on maalais- sekä kaupunkikunnissa alle sen minimin, jota mainittu Hannikainen »Verotuspolitikan pääpiirteissä» esittää. Minä nyt luulen, kun tämä on porvariston talholta tehty, ettei sen pitäisi olla liioiteltu, vaan luulisin sen voitavan hyväksyä.

Täällä on myös eräs toinen verotustilasto. Sen tekijä on ed. Vera Hjelt. Teollisuushallituksen tiedonannoissa n:o 35 vuotena 1904 sivulla 219, hän kertoo, että työläiset saavat tehtaissa ravitsevaa ja hyvää ruokaa, joka maksaa annos ainoastaan 10, 15, à 20 penniä. Ja vaikka näinkin halvalla saadaan hyvää ruokaa, niin silloinkin tulisi nelihenkisen perheen elatus keskimäärin nousemaan 618 markkaan. Mutta tuleekohan ed. Vera Hjelt tällä toimeen ja mahtaako se ruoka olla niin hyvää kuin hän siellä kirjelmässään kehuu! Hän viittaa siihen, että työläiset muka sen lisäksi ovat niin vaativaisia, että tahtoisivat vielä makeaa soppaa j. m. s. (jota eivät heikäläiset ollenkaan käytä!) Ei hän tosin sano suoraan, että se on liikaa työläiselle mutta rivien välistä ilmenee kuitenkin, että se on liika vaatimus. Mutta vaikka sillä hinnalla saataisiinkin hyvää ruokaa, sittenkin menisi 4 henkisen perheen elatukseen, kuten sanoin, 618 markkaa. Mutta tällä asialla on vielä toinenkin puoli.

Ed. Vera Hjelt lausuu, että tehtaat kannattavat muka semmoisia ruokalaitoksia ja antavat huoneita ja muuta semmoista. Mutta on vielä otettava huomioon että tämä ei riitä ruokatavaroihin ja muihin kustannuksiin. On tilastoa, jossa sanotaan, että Borgströmin tupakkatehdas Helsingissä on saanut vielä näiden maksujen lisäksi maksaa ruuasta vuonna 1880 1,913 markkaa, v. 1890 2,798 markkaa, v. 1900 2,123 markkaa, tasaisissa markoissa, ja v. 1907 4,160 markkaa. Riittääkö nyt perheelle tämä 618 markan vuositulo? Jos se riittäisi, niin silloin ei luonnollisesti tarvitsisi tehtaitten kärsiä sitä tappiota, jota tämä ruokasalien tilasto osottaa. Voidaan sanoa, että se on tapahtunut Helsingissä, mutta me voimme mennä pitemmälle. Jos katsomme mitä maksavat annokset, niin täällä mainitaan, että joka aterian kustannukset v. 1880 ovat olleet 37,42 pen-

niä, siis ei 10, 15 tai 20 penniä, kuten ed. Vera Hjelt väittää, vaan paljon enemmän. Lisäksi: v. 1890 41, 22 penniä, v. 1900 34,16 penniä, v. 1907 34,42 penniä. Hyvät herrat, keskusta ja oikeisto! Riittääkö 15 ja 20 pennin annokset silloin, tai eivätkö annokset tule maksamaan muuta kuin 15 ja 20 penniä ateria, jos kerran tämä tilasto pitää paikkansa, mitä minä en epäile, sillä onhan tämä teollisuushallituksen julkaisu. Edellä sanottu koski Helsinkiä. Menemme Tampereen oloihin. Sielläkin tilasto osottaa että esim. v. 1895 Tampereen pumpulitehdas kärsi tappiota 1,750 markkaa ja v. 1904 10,142 markkaa. Riittääkö silloin se vuositulo, mikä täällä on osotettu verotettavaksi. Tilastoa olisi vielä enemmänkin, jos vaan haluttaisiin kuunnella. Otan vielä esimerkin eräästä toisesta maaseutukaupungista. Pietarsaaren tupakkatehtaassa on niinikään tullut suuri tappio. Sielläkin on v. 1902 ollut vajaus 13,850 markkaa ja v. 1907 22,212 markkaa. Siis, jos lähdemme ajattelemaan, mikä pitäisi olla alhaisin tulo, josta verotetaan, emme voi mitenkään ajatella sitä, että sen pitäisi olla valiokunnan ehdottama määrä, vaan sitä olisi tuntuvasti korotettava. En rupea sen paremmin kajoomaan lakiehdotuksen yksityiskohtiin, syystä, jonka äsken mainitsin. Täällä tulee nyt ehkä vielä kysymys siitä, kannattaako keskusta ja oikeisto todellakin tämän asian juoduttamista siinä määrässä, että se tulee suureen valiokuntaan, niin olen tilaisuudessa siellä tekemään muistutukseni, jos eivät keskustan ja oikeiston herrat ole semmoisia yksilöitä kuin ed. Gebhard on täällä. Minä sentähden lopetan tähän ja toivon, että tämä kunnallisasian uudistuskysymys saisi eduskunnan puolelta semmoisen evästyksen, että se otettaisiin suuressa valiokunnassa esille ennen muita anomusehdotuksia, lukuunottamatta armollisia esityksiä.

Ed. Wichmann: Jag anhåller få upplysa hr Johansson därom, med anledning af hans replik gentemot mig, att jag öppet uttalat vid särskilda valmöten och valtillfällen just före valen dylika åsikter, som jag framdrog i mitt uttalande här. Och jag uppmanar hr Johansson att, för att vinna ytterligare visshet om, hurudana åsikterna i själfva verket äro om den föreslagna kommunalreformen, bland mina valmän själf på ort och ställe därom förvissa sig. Och jag kan försäkra hr Johansson, att dylika åsikter som jag här uttalat, i sin mån bidragit just därtill, att jag nu blifvit i tillfälle att få framlägga dem för folkrepresentationen. Och såsom hr Hedberg redan har framhållit, så äro de icke blott mina åsikter, utan åsikter för en härskande opinion i våra trakter, icke blott bland den af socialisterna förkättrade öfverklassen, utan också bland det egentliga folket, särskildt bland den besuttna svenska allmogen i Wasa läns norra valkrets.

Ed. Kirveelle minä tahtoisin kaikessa lyhyydessä vastata, että

minä en ensinkään voi, totuuden ja tekoasian kannalta katsoen, tunnustaa, että vielä voimassaolevaa kunnallisasetusta olisi väärin käytetty, jos kohta tässä, niinkuin kaikessa inhimillisessä toiminnassa tietysti löytyy virheitä ja virheellisiä henkilöitä vaikuttamassa.

Ed. Anton Huotari: Täällä oikeistossa nostettu huuto on saanut arvoisensa kaiun keskustasta. Ed. Gebhard on vastoin puolueensa vaaliohjelmaa julistanut täällä kunnallisessa uudistuksessa aivan samaa oppia kuin äärimmäinen oikeisto. Muistaakseni hänen puolueensa vaaliohjelmassa sanotaan kunnallisesta äänioikeudesta, ettei sitä missään tapauksessa saa tehdä rajoitetummaksi kuin valtiollinen äänioikeus on. Ed. Gebhardin äskeisestä puheesta voi päättää, kuinka paljon hän seisoo tämän puolueensa ohjelman takana. Näiden valtiopäiväin aikana on kyllä kuulunut kuisketta että keskusta kaikessa hiljaisuudessa aikoisi luopua ohjelmastaan mutta ei sentään olisi uskonut tätä luopumusta tällaiseksi kuin se nyt on ed. Gebhardin lausunnossa muodostunut. Otaksuttiin, että he pysähtyisivät edes nuorsuomalaisten ohjelman kannalle, jotka vaativat äänioikeuden ehdoksi veronmaksua, mutta ed. Gebhard nyt yksinkertaisesti julisti, että koko tämä uudistus on tällä kertaa tarpeeton. Hän perustelee tätä mielipidettään sillä, että muka näin jyrkkä uudistus toisi mukanaan taantumusta. Minä tahdon huomauttaa vaan hänelle, että kuten jokainen tietää, ei hänen puolueensa ennenkään ole liian paljon taantumusta pelännyt, miksi heidän sitä nyt tällä kertaa erikoisesti tarvitsisi pelätä. Ed. Gebhard mainitsi myöskin, että valtiollisessa äänioikeudessa on saatu sellainen kokemus, että tämän eduskunnan toimintaan on kypsymättömyys päässyt vallitsemaan. Minä myönnän, että sellaistakin kokemusta on saatu, ja loistavin todistus siitä on tämän illan keskustelussa ed. Hallstén, joka polemiseerasi ensimäisessä vastalauseessa esiintyvää ylenevää verotusjärjestelmää vastaan. Minä olen luullut, että keskustakin täällä sentään olisi ylenevän verotuksen kannalla, mutta niinkuin näkyy, ei ole niinkään varmaa, että se sillä kannalla olisi. Ed. Hallstén toi täällä esimerkin, muistaakseni Helsingistä, että jos tällainen ensimmäisen vastalauseen ehdotus saataisiin laiksi, niin vaikuttaisi se, että vielä 30,000 markan tulojen nauttijalta alenisivat verot nykyisestään. Minä en mene sanomaan, miten paljo tässä ed. Hallsténin väitteessä ja sovituksessa Helsingin oloihin on perää. Minä vaan huomautan, että jos tosiaan Helsingissä, tai vaikkapa missä muussa paikassa tahansa, on suurituloisia niin paljon, että tämän verotustavan mukaan vielä 30,000 markan tulon nauttijalta vero nykyisestään alenisi, niin minulla ei ole mitään sitä vastaan. Jos suurten tulojen nauttijoita on niin paljon, että heidän tuloistaan riittää kunnallisiin menoihin niin paljon veroja, että se vielä näinkin

suurituloisilta vähentää nykyisiä veroja, niin minä en ymmärrä, mikä haitta tästä olisi. Päinvastoin minä katson, että tämän verotustavan sovelluttaminen käytäntöön, olisi johdonmukainen ja aivan luonnollinen seuraus siitä. Verotustilasto osottaa, että meillä muutamat suurtuloiset nauttivat tosiaankin sellaisia tuloja, että niistä voidaan ja täytyisi maksaa suurempia veroja, kuin mitä nykyään maksetaan. Vuoden 1900 verotustilasto m. m. osottaa, että yli 50,000 markan tulojen nauttijoita kaupungeissa oli ainoastaan 0,48 %, mutta näillä vajaalla puolella prosentilla kaikista maamme kaupunkien verotetuista tulojen nauttijoista oli kuitenkin tuloja 26,58 %. Menkäämme vielä suurempiin summiin. Otetaanpa ne, jotka nauttivat tuloja 200,000 markkaa tahi siitä yli. Niitä oli ainoastaan 0,08 %, mutta näillä sittekin oli tuloja 13 % kaikista kaupungeissa taksoitetuista tuloista. Eikö silloin ole oikeutettua, että näitä tulonnauttijoita, joita on ainoastaan näin mitätön määrä, mutta joitten tulot kuitenkin tekevät tuollaisen suuren osan kaikista kaupungeissa verotetuista tuloista, yhteiskunta verottaa ankarammin kuin pienituloisia ja taas vuorostaan helpoittaa pienten tulojen nauttijain veromaksuvelvollisuutta?

Ed. Hallstén ihmetteli, ettei valiokunta ole tätä sosialidemokraattien vastalauseen ehdotusta vastaan polemiseerannut. Minä, joka olen ollut valiokunnassa, tiedän, miksi se ei ole sitä tehnyt. Se yksinkertaisesti ei ole viitsinyt ollenkaan kajota tähän puoleen asiasta. On sanottu vaan kauniisti, että tällä kertaa ei tahdota koko verotusuudistusta ottaa kysymykseen, ja sillä hyvä. Mitään muita perusteita kuin tämä ei ole esitetty. Syyksi on sanottu ajan niukkuutta. Mutta esimerkit osoittavat, ettei enempää tämän kuin muidenkaan asiain käsittelyssä täällä niinkään suuresti kiirettä pidetä. Ed. Hallstén ei kyennyt tätä sosialidemokraattien ehdotusta periaatteessa vastustamaan. Hän sanoi, että sen voi sovittaa käytäntöön ja että se jo onkin sovitettu Ruotsissa. Miksei siis valiokunta olisi voinut tätä pohjaa ottaa keskustelunsa alaiseksi ja myöskin saada ehdotuksen nyt, kun kunnallisia lakeja muutenkin uudistetaan, samallakertaa valmiiksi, ettei taas tarvitsisi vuoden tai parin päästä lähteä paikkaamaan tätä lakia ja siinä asettaa asia jälleen saman kiirastulen ja koko uudistus taantumuksen pelon alaiseksi, millaisena se nykyäänkin on.

Lyhyesti tahdon vielä mainita siitä puolesta asiaa, mikä koskee äänioikeutta. Keskusta ja oikeisto ovat kysymyksessä aina asiallisesti siinä olleet samalla kannalla, vaikka keskustan menettely onkin ollut naamioitu. Nyt keskusta on tullut muodollisestikin samalle kannalle. Tämän mielipiteen kannattajat väittävät, että kunnalliset asiat ovat etupäässä taloudellista laatua. Mutta eiköhän kunnallisten asiain merkitys sittenkin ole suurimmassa määrässä yhteiskunnallinen, vasta toisessa sijassa tulee niiden taloudellinen merkitys. Ja kun lähemmin tutkitaan tätä kantaa, joka keskustalla

ja oikeistolla tässä kysymyksessä on, niin silloin ehdottomasti huomataan sen pätemättömyyys. Meillä, kuten tiedetään, kuntien tulot eivät ole yksinomaan verotustuloja, vaan maaseudullakin, sekä varsinkin kaupungeissa, ne ovat suureksi osaksi muita kuin verotustuloja. Niitä saadaan kiinteistöstä, liikennemaksuina, valtioapuina j. n. e., jotenka niiden hankkimisessa, etenkin kaupungeissa veronmaksajilla siis ei ole niin suurta osaa kuin on väitetty. Kaupunkien tulo- ja menoarviot esim. vuodelta 1905 osoittavat, että niillä oli tuloja pyöreissä luvuissa 21 $^1/_2$ miljoonaa, mutta taksoittamalla hankittuja näistä tuloista oli ainoastaan 6 $^1/_2$ miljoonaa; siis ainoastaan noin kolmas osa kaikkien kaupunkien yhteisistä tuloista. Onpa sattunut sellaisiakin vuosia muutamissa kaupungeissa, joissa on suuria kiinteistöjä, ettei ole ollenkaan taksoitettu, vaan tulot on saatu kokonaan muulla tavoin. Oikeiston mielestä, joka pitää veronmaksun äänioikeuden ehtona, ei luonnollisesti sinä vuonna kellään kaupungin asukkaalla olisi äänioikeutta. Nykyvuosinakin on ollut muutamia kaupunkeja, joissa taksoitettujen tulojen summa tekee ainoastaan noin kahdeksannen tai kuudennen osan kaupungin yhteisistä tuloista. Ja Raumalla esimerkiksi taksoitetut tulot tekevät ainoastaan kymmenennen osan kaupungin kaikista tuloista. Tämän pitäisi riittävästi todistaa sitä, ettei äänioikeutta missään tapauksessa ole veronmaksuun kytkettävä, vaan että äänioikeus jokaiselle kunnan asukkaalle on lankeava inhimillisenä oikeutena.

Ed. Wichmann täällä ensimäisessä puheessaan tänä iltana mainitsi kyllä, että tämän ehdotuksen ja etenkin sosialidemokraattien ehdotuksen mukaan tahdotaan järki syrjäyttää kuntien asiain määräämisestä. Koska tähän asti kunnissa äänioikeuden ovat määränneet tulot, siis raha, niin hänen ajatustapansa mukaan raha on se järki, jolla tätä maata ja sen kuntia on hallittava. Hän myös ilmaisi sellaisen odottamattoman väitteen, että sosialidemokraatit ovat idealisteja. Tähän asti porvarit ovat väittäneet sosialidemokraatteja materialisteiksi. En tiedä, kumpiako me sitten olemme.

Jotkut puhujat — etenkin valiokunnassa — ovat lausuneet myös, että jos tämä sosialidemokraattien ehdotus hyväksytään, niin silloin saisivat kaikki hullut ja narrit äänioikeuden. Minä siihen pyydän huomauttaa, että hullut tavallisesti ovat hourujenhoitoloissa, joten he eivät ole äänestämässä. Sen sijaan kuntien asioille, samoin kuin valtiollisillekin, on lyhytjärkisyydestä paljon suurempi haitta. Ja sitä lyhytjärkisyyttä saattaa ilmestyä ei ainoastaan kunnissa, vaan vieläpä täällä eduskunnan keskelläkin. Mutta oikeisto ja keskusta eivät tietysti lähde lyhytjärkisiltä äänioikeutta kieltämään, sillä he sotisivat sillä itseään vastaan.

Ed. T a n t t u: Katsellessa mietinnön lukuisia vastalauseita ja kuunnellessa vielä lukuisampia juttuja täällä eduskunnassa tulee

ajatelleeksi, että vielä ei lienekään aika kunnallislain uudistamiseen. Jos katselee näitä uudistuksia nyt kuultujen keskustelujen valossa, niin täytynee myöntää, että kunnallislain uudistamisen harrastus on muodostunut paljaaksi puolueväittelyksi. Täällä on lausuttu ihmettelyä siitä, että se ja se henkilö on muuttanut kantaansa puolueeseensa nähden. Minun täytyy kuitenkin iloita ja ihmetellä, että meidän eduskunnassamme vielä on niinkin paljon tasapainossa olevia henkilöitä, jotka eivät seuraa puoluehullutuksia, varsinkaan näin tärkeässä asiassa kuin kunnallinen lainsäädäntö on. Joka on seurannut maamme kunnallislain kehitystä ja ollut mukana sen kaikissa otteluissa viimeisten parin tai kolmenkymmenen vuoden kuluessa, hän ei suinkaan saata jättää tätä lakia sen varaan, että se on ollut välttämätön paha maassamme. Sehän on kuitenkin synnyttänyt ne sivistyslaitokset, mitä meillä nykyään on, kuin myös moni muu yleinen hyvä on siitä lähtenyt. Mutta sanottakoon, mitä tämä uusi ehdotus, jos se tulisi laiksi, olisi siihen verrattuna. Vastaavatko sen eksyttävät puolet sen edullisia puolia? Vaikka minä täydellisesti olenkin 3:nen ja 4:nen vastalauseen kannalla, niin sittenkin minun täytyy vielä sanoa, että enemmän kannatan sellaisia mielipiteitä, joita ed. Wichmann ja Gebhard täällä esittivät.

On lausuttu, että tämä esitys joutuu suuren valiokunnan käsiteltäväksi ja ennustettu, että siellä samat väittelijät tapaavat toisensa. Minä en toivoisi tämän tekeleen vielä menevän suureen valiokuntaan, vaan ainoastaan entiseen kunnallislakivaliokuntaan, joka saisi siihen etsiä ne perusteelliset pohjanumerot, joissa Suomen maalaiskunnat ovat kuitenkin tästä asiasta jotain lausuneet. Sillä kyllä kaikenlaiset agitaattorit ja herrat voivat tässä laissa nähdä kaiken maailman hullutuksia ja hyviä puolia, mutta täytyy ottaa huomioon, mitä siitä ovat sanoneet ne kuntalaiset, jotka oikeastaan tästä laista tulevat joko hyötymään tai kärsimään. Minä pyydän huomauttaa ainoastaan erään kunnan viimevuotista verotusluetteloa. Siinä on 200 markan vuosituloista verotettujen luku 510 veroa maksavaa perhettä, 300 markan tuloista verotettujen perheiden luku 245, 400:n 86, 500:n 28 ja siitä ylöspäin 416 perhettä. Jos nyt ajattelee, että nämä numerot voivat suuresti muuttua, kun verotusjärjestelmä lähtee siitä, että elantokustannukset otetaan korkeammiksi kuin tässä on otettu, niin sittenkin jää vielä verotuksen ulkopuolelle suuri luku, vaikkakin ajatellaan 300 markan vuositulot pohjaksi. Mitenkä kävisi, jos pohjaluku otettaisiin ensimmäisen vastalauseen mukaan? Silloin jäisi noin 869 verotettua perhettä aivan verottomiksi. Näistä ei monikaan tietysti siitä suurta lukua pitäisi, vaan olisi niitäkin, jotka tahtoisivat ihmisinä kulkea ihmisten mukana ja ottaa osaa kunnallisiin menoihin ja rasituksiin ja samalla toivoa siltä taholta apua silloin kun hätä tulee.

Toistan vielä sen mielipiteeni, että toivoisin tämän ehdotuksen menevän kunnallisvaliokuntaan. Ei ainoastaan 3:nen ja 4:nen vastalauseen, vaan vielä osittain 5:nenkin vastalauseen mielipiteet olisivat siellä yhdistettävissä, mutta sittenkin on siinä vielä joitakuita sellaisia kohtia, jotka saattavat muuttua, jos asia tulee tarkemman ja perinpohjaisemman tarkastuksen alaiseksi.

Ed. Lundström: Representanten Hedbergs replik till representanten Johansson, hvilken framhållit att den svenska befolkningen i lika hög grad som den finska befolkningen önskade en reformering af den kommunala rösträtten, gick ut på, att hr Johansson icke tagit i betraktande de svar, hvilka af kommunalstämmorna afgifvits, af hvilka svar man kunde få en annan syn på tingen än den, som hr. Johansson företrädde. Det är nog sant, att man af dessa kommunalstämmors svar kunde få en annan syn på tingen. Men hvarför? Jo, därför att dessa svar hafva gifvits af kommunalfullmäktige på landet, där minsann icke några representanter för de obesuttna sitta, samt af stadsfullmäktige i städerna. De flesta af dessa svar hafva för öfrigt ingått i tidningsprässen och böra således icke vara kommunalutskottet okända.

Hrr Hedbergs och Wichmanns yttranden gifva mig anledning att litet närmare granska reservationerna, som af dem underskrifvits. Jag anser att dessa personer och den grupp de representera, icke endast representera sin egen klass utan också de mindre i samhället, hvilka valt dem, och detta gifver mig orsak att då betrakta på hvilket sätt de tillvarataga de mindre bemedlades intressen. Först och främst påstå de att öfverhufvudtaget icke något missnöje har gjort sig gällande rörande förhållandena inom den kommunala förvaltningen. Den, som känner den arbetande befolkningen å landsbygdens ställning, samt äfven arbetarnes ställning i städerna, vet att ett allmänt missnöje är rådande. Taxeringen på landet är orättvis. En bonde taxeras ofta icke mer än en torpare oaktadt denna bonde kan hafva en tre, fyra torp på sin lägenhet. Öfverallt på den svenska landsbygden åtminstone i södra Finland råder missnöje öfver kommunalförvaltningen. Således kan man icke påstå, att icke ett behof af reformering härvidlag skulle göra sig gällande. Och då man anser att detta behof, om det också i viss mån gjorde sig gällande, dock icke är så skriande att reformer nu i brådkastet böra genomföras, utan att motionen icke föranleder till någon åtgärd från landtdagens sida, så talar man endast i öfverklassens intressen. Inom de flesta kommuner blir, åtminstone enligt hvad jag tror, ett uppskof med kommunalreformen allt mer och mer olyckligt, isynnerhet sedan arbetarena småningom ha börjat inse att de kommunala utskylderna icke erläggas endast utaf de direkt skattebetalande, utan äfven utaf dem, som icke direkt skattas. Vissheten för den arbetande befolk-

ningen, att den i alla händelser är upphof till de förmögenheter som beskattas, och att den således indirekt betalar alla skatter, gör det också för denna arbetande befolkning olidligt, att fördraga de nuvarande förhållandena.

Men äfven reservanterna anse att någon slags reformering härvidlag borde vidtagas. Jag anser dock att de reformer de plädera för, icke äro af någon betydelse. I den 5:te reservationen föreslås att valen till fullmäktige å landet skulle försiggå inom två klasser, sålunda att de, som skattas för 1,500 mark, samt egarena af i mantal satt jord, skulle bilda den ena klassen samt den andra klassen bestå af kommunens öfriga skattskyldiga medlemmar. Man måste inse att en inkomst af 1,500 mark på landet redan är utöfver det vanliga. Detta belopp skattar aldrig en arbetare för. Tänker man sig nu att den egendom egande befolkningen väljer hälften utaf fullmäktige samt de öfriga skattebetalande resten, och beaktar man vidare att den skattebetalande befolkningens antal, hvilken skattar under 1,500, är en obetydlig del af kommunens medlemmar, och att bland dessa dessutom en hel mängd af oförstånd komma att följa med den första klassens sträfvanden, så inser man till fullo, att icke någon ändring af nuvarande förhållanden på landsbygden härmed skulle ega rum. Och då man vidhåller att de proportionella valen icke skola utsträckas till landsbygden, så sker detta också med en viss afsikt. Man vet, åtminstone såvidt det gäller den svenska underklassen, att den svenska befolkningen för närvarande är särskildt på landsbygden i kulturelt hänseende den finskatalande underlägsen. Jag talar icke om denna befolknings ställning till de socialdemokratiska idéerna, utan jag håller mig främst till den svenska befolkningen, sådan den nu är med den lilla tillsats af socialdemokrati som den har. Om man genom att förhindra proportionalitetsvalens utsträckande till landsbygden kunde påräkna säkert kommunalstyre utan någon slags kritik från minoritetens sida, så är det för mig klart, hvarför det så sker, och det förvånar mig därför icke att dessa representanter hålla på majoritetsval i landskommunerna. Detta lagförslag gäller ju dock endast kommunalförvaltningen på landet, och ser jag därför icke någon anledning att beröra valen i städerna.

En sak, som ännu fäste min uppmärksamhet, var den, att reservanterna anse, att icke någon ersättning bör gifvas åt kommunalfullmäktige för förlorade arbetsdagar. Man anser att därigenom de kommunala förtroendeposterna ur ekonomisk synpunkt blifva eftersträfvansvärda och att man bör kunna fordra, att de personer, som utses till dessa uppdrag, af oegennyttigt intresse egna sig åt desamma. Men då denna ersättning enligt utskottets förslag icke uppgår till mer än tre mark om dagen, så förstår man att högst sällan någon af slem vinning skulle söka sig till kommunalfullmäktig. Men jag förstår äfven att, då man vill neka denna ersättning af tre mark per dag,

man därmed vill försöka göra det vanskligt för mindre bemedlade att antaga kommunala förtroendeuppdrag.

Hr Wichmann yttrade, att hans valmän stodo bakom den ståndpunkt han här representerat, och han framhöll särskildt den besuttna delen af folket i Österbotten. Jag tror väl, att den ståndpunkt, hr Wichmann representerar, i hjärtat döljes af nästan hvarenda en besutten på landet samt äfven af kapitalegande i städerna. Endast förhållandenas tvång gör, att man härvidlag måste i många fall intaga en annan ståndpunkt. Om man finge styra och ställa såsom hittills, så vore det icke att inom en öfverskådlig framtid vänta någon reformering af nuvarande förhållanden.

Representanten Gebhards yttrande gifver mig orsak att förvåna mig öfver, huru han kunde påstå om socialdemokraterna, att de vid olika tillfällen byta om åsikt. Detta förvånar mig särskildt därför, att hr Gebhard, som vid agrardebatten så varmt talade för småfolket och påstod att socialdemokraterna icke kämpade för dem, nu i kommunaldebatten talar för de besittande och talar för dem med en pondus, som gifver vid handen, att han känner sig kränkt i sitt innersta hjärta såsom kapitalist.

Jag anser att här redan tillräckligt yttrats och att vi öfverhufvudtaget dock icke kunna öfvertyga hvarandra. De yttranden, som fällts utaf hrr Gebhard, Wichmann och Hedberg gifva till fullo vid handen, att det endast är omständigheternas tvång, som härvidlag åstadkommer en reform utaf den kommunala rösträtten och kommunalförvaltningen såväl i stad som på landet. Öfvertygelserna äro härvidlag enligt min åsikt icke utslaggifvande.

Ed. T o k o i: Tuskin yksikään tässä huoneessa on enää epätietoinen siitä, että ne puheet, mitä oikeiston ja keskustan tahoilta on tässä kysymyksessä tänä iltana puhuttu, ovat olleet hautauspuheita kunnallisille kysymyksille ja kunnalliselle äänioikeudelle. On täysin selvästi todistettu, ja voidaan todistaa näitten puheitten nojalla, että kunnallista reformia ei ole tarkoitettukaan, vaikkakin se on ollut kaikkienkin porvarillisten puolueitten ohjelmissa.

Minä pyysin oikeastaan puheenvuoroa ed. Gebhardin puheen aikana ja hänen puheensa johdosta. Meillä on nim. kunnia, käyttääkseni ed. Huoposen sanoja, edustaa samaa vaalipiiriä, Pohjanmaan vapaata kansaa, kuten suomettarelaiset niin helähtelevällä kielellä usein sanovat. Minä pyytäisin terottaa ed. Gebhardin mieleen muutamia tosiseikkoja, miten ajatellaan asioista siellä Pohjanmaalla. Ed. Gebhard sanoi edustavansa omaa itseänsä, yksilöään, omaa persoonaansa. Kyllä käynee päinsä niin suurelle miehelle kuin ed. Gebhard, edustaa itseänsä, mutta täytyy ottaa huomioon, ettei ed. Gebhard oman tahtonsa ilmaisusta, kyttääkseni ed. Castrénin sanoja, ole tullut tänne. Hänet ovat lähettäneet Pohjanmaan

pikkuviljelijät ja suurimmaksi osaksi Pohjanmaan torppariväestö, joita hänen on onnistunut pitää vielä siinä luulossa, että hän on kansanvaltainen mies, edistyshaluinen, reformihaluinen mies. Mutta ed. Gebhard on antanut tuntuvan korvapuustin kaikille kansanvaltaisille harrastuksille, joita hän on sanonut edustavansa. Tahtoisin johtaa mieliin erään kokouksen Kokkolan yhteiskoululla syksyllä 1907. Siellä m. m. nuo vapaat pohjanmaalaiset olivat hiukan nyreissään siitä, että tämä suomettarelainen puolue on ollut liian taantumusmielinen, se saisi olla vähän radikaalisempi. Mitähän ne nyt sanovat? (Viisastelua) M. m. Pohjanmaalla on yleensä ollut yleisenä mielipiteenä jo kauvan se, että kunnallinen äänioikeus on käyvä valtiollisen äänioikeuden rinnalla, onpa lausuttu voimakkaita mielipiteitä itse suomettarelaisten puoluemiesten, vieläpä johtavien miestenkin riveistä, että kunnallinen äänioikeus on valtiollisen äänioikeuden edellä kävijänä, sen johtajana, niinkuin se todellisuudessa onkin.

Monessa kansalaiskokouksessa lausuttiin se mielipide, että kunnallinen äänioikeus on toteutettava siitä syystä, että kunnallisia asioita ymmärtävät paljon paremmin kunnassa asuvat maanviljelijät ja työläiset, ja näitä asioita käsitellessään ja niiden ympärillä toimiessaan heidän näköpiirinsä, heidän havaintokykynsä tarkistuu, joten heistä näin ollen tulee käytännöllisiä ja kykeneviä henkilöitä käyttämään valtiollista äänioikeuttansa. Mutta täällä nyt ed. Gebhard edustaa vallan toista käsityskantaa, nim. että kunnallista äänioikeutta ei ole annettava silloin kun on annettu valtiollinen äänioikeus. Hän edustaa sitä mielipidettä, että valtiollisissa kysymyksissä kyllä kykenee toimimaan ja niitä käsittämään kuka tahansa, mutta kunnalliset asiat ne ovat pihkaa. Minä uskallan väittää että se ed. Gebhardin väite on kerrassaan väärä, eikä löydä minkäänlaista vastakaikua kansan syvien rivien seassa. Useissa kokouksissa, m. m. Lapualla, on tulkittu samanlaisia mielipiteitä kuin Kokkolassakin v. 1907, ja vielä viime kesänäkin. Viime keväänä lähetti senaatti läänien kuvernööreille kiertokirjeensä, jossa kuntia kehotetaan antamaan lausunto kunnalliskomitean mietinnöstä, mitä kukin siitä ajattelee. Ed. Tanttu kyllä sanoi, että pitäisi antaa tilaisuus kunnille lausua ajatuksensa. Kunnilta on kysytty siitä ja he ovat lausuneet ajatuksensa, m. m. viime keväänä viimeksi. Ja mitä he ovat lausuneet? Suomettarelaiset lehdet Pohjanmaalla, esim. »Kokkola» ja »Vaasa», ovat selittäneet, että kuntien pitäisi antaa lausuntonsa siten, että koska kerran eduskunta kunnallisvaliokuntansa kautta nyt talvella 1908 jo on asiasta antanut lausuntonsa, niin he tyytyvät siihen, he tahtovat seisoa sen mielipiteen takana, mitä kunnallisvaliokunta edusti ja mitä se lausui. Ja suurin osa Pohjanmaan kunnista tahtoi asettua tuon kunnallisvaliokunnan mietinnön taakse; m. m. Kannuksen kunta yksimielisesti, niin suo-

mettarelainen kuin se onkin, antoi tämän suuntaisen lausunnon. Ed. Gebhard on tänä iltana täällä lausunut, ettei se kelpaa mihinkään, ja tämä asia on lykättävä vielä toistaiseksi hämärään tulevaisuuteen. Tämä todellakin todistaa erään ikävän tosiasian nim. sen, että kunnallinen äänioikeus on ollut ainoastaan vaalisyötti. Ed. Tanttu ihailee noita sankareita Gebhardia ja Wichmannia lausuessaan, että hän kunnioittaa niitä, jotka eivät seuraa puoluehullutuksia. Nämä ovat olleet siis puoluehullutuksia. Ja ed. Gebhardin lausunto täällä tänä iltana on todellakin suomettarelaisuuden huippu, kuten eräs edustaja talvella lausui sosialidemokraateista, että niitten menettely eräissä kysymyksissä oli valtiollisen älyttömyyden huippu. Tässä on nyt myöskin suomettarelaisuuden huippu ainakin toistaiseksi olemassa. Mutta tämä kysymys sellaisena kuin se täällä esiintyy sisältää hiukan muutakin. Täytyy punnita asioita hiukan tyynesti, kylmän järjen kannalta. Muistetaan esimerkiksi kuuluisa sähkösanoma, jonka suomettarelaisen puolueen sihteeri lähetti eräälle edustajalle, ed. Kävylle Turkuun, jossa hän m. m. käski tukkia noitten rusthollarien suut. Minä uskon, ettei hän tänä iltana enää kykene tukkimaan rusthollarien suuta, siksi selällään se jo on (Oikein). Mutta tällaisena kuin se nyt ilmautuu, ilmenee se seikka, että rusthollareilla, noilla vanhoillisuuden edustajilla, on tiedossaan selkänoja. Luuletteko todellakin, että porvarilliset ovat niin tyhmiä, että ne tällä tavalla kieltäytyisivät kannattamasta omaa ohjelmaansa, ellei heillä olisi tietoa siitä, että he saavat tahtonsa läpi ajetuksi muilla keinoilla. Heidän ei nyt tarvitse kalastaa kansan syviä rivejä, torppareita ja muita köyhälistöön kuuluvia, jotta nämä äänestäisivät heitä eduskuntaan, sillä he eivät enään tarvitse niitä (Tai uusia Bobrikoffeja!). Tässä ilmenee liiankin selvästi se tosiasia, mitä olemme jo kauvan sitten peljänneet, että tämä ei rajoitu ainoastaan kunnallisen äänioikeuden ehkäisemiseen, mutta se tähtää vielä pitemmälle. Tässä ei ole enää turvassa valtiollinenkaan äänioikeus. Minä olen täydellisesti vakuutettu siitä, että silloin kun kerran uskalletaan näin kouraantuntuvasti antaa korvapuusti kunnalliselle äänioikeudelle, niin se tarkoittaa jo vähän pitemmälle. (Vasemmalta: Niin on. Oikein). Mutta koska tämä on muodostunut, kuten minä uskallan olettaa, hautauspuheeksi kunnalliselle äänioikeudelle, niin siitä syystä minä olen tahtonut täällä saada sanotuksi sen, mitä minä asiasta ajattelen. Mutta minä myös tahdon sanoa sen, että pitäkää te hautauspuhe äänioikeuskysymykselle, pitäkää te hautaussaattueita ja juhlapuheita kaikille kansanvaltaisuuden harrastusten ehkäisemiselle! Mutta olkaa tietoisia siitä, että te ette hautaa kansanvaltaisuuden harrastuksia, ettekä kunnallista äänioikeutta ainiaaksi, vaan olkaa tietoisia siitä, että se kerran vielä nousee ja se nousee sellaisella voimalla, jotta taantumuksen kahleet eivät voi sitä enään kytkeä (Vasemmalta: Hyvä, hyvä).

Ed. Ahlroos: Jag hade icke tänkt uttala mig i denna fråga emedan jag i hufvudsak åtnöjde mig med betänkandet. Jag anser nämligen i detta afseende att steget för en gångs skull är tillräckligt långt. Men då representanter från den folkgrupp jag tillhör, föreslagit att reformförslaget måtte lämnas utan afseende, ville jag för min del hafva sagt, att genomförandet af denna kommunala politiska reform är lika efterlängtad af den svenskatalande befolkningen som af den finskatalande. Detta är åtminstone min erfarenhet. Det är ju helt naturligt att de, som sitta inne med makten, icke vilja gifva något af densamma ifrån sig. Utlåtandena från kommunalstämmorna och stadsfullmäktige spela därför icke någon afgörande roll. Vill man ha ett rättvist uttalande, skall ett referendum helt säkert visa motsatsen. Likaså bevisa partiprogrammen behofvet af en rättvis kommunalreform. Jag har också reda på att där uppe i det svenska Österbotten finnes en mäktig opinion för en rättvis kommunallagstifning. Att hr Wichmann blifvit vald berodde icke på de af honom framlagda åsikterna, utan på andra konjunkturer.

Ed. Paasikivi: Minä en myöskään aikonut tässä aiassa puhevuoroa käyttää, mutta ed. Kirveen lausunto antoi minulle siihen aiheen. Valitettavasti en kuullut tätä lausuntoa, koska sattumalta olin silloin sivuhuoneessa. Olen ainoastaan kuullut sen kerrottavan minulle toisten kautta. Ed. Kirves oli, mainittiin, lukenut täällä julki muutamia kappaleita eräästä kirjasesta, jonka minä kolmatta vuotta sitten olen tästä asiasta julkaissut. Hänen tarkoituksensa lienee ollut esittää se jonkunlaiseksi todistukseksi siitä, että tässä asiassa nyt olisi periaatteellinen käännös jollakin taholla tapahtunut. (Huuto vasemmalta: Niin on!).

Voin ilmoittaa, että olen asiassa aivan samalla kannalla kuin mikä siinä kirjasessa esiintyy, ja sitä periaatteellista kantaa myös tulen ajamaan, ja katson, että on ainoastaan ajan kysymys, milloin tällainen demokraattinen äänioikeuden reformi toimeenpannaan. Sillä se tulee toimeenpannuksi, vaikkapa sitä koetettaisiinkin vastustaa.

Täällä on myöskin viitattu siihen vaaliohjelmaan, joka sen puolueen taholta, johon minä kuulun, ennen viime vaaleja esitettiin. Siinä vaaliohjelmassa on tässä asiassa juuri asetuttu minun huomatakseni samalle kannalle, kuin mikä on minunkin mielipiteeni, ja mikä tässä kirjasessa esitetään. Siinä sanotaan, että kunnalliset äänioikeusolot ovat niin järjestettävät, että keltään varattomuuden vuoksi ei äänioikeutta kiellettäisi, siis esim. ei sellaiselta, joka esillä olevan ehdotuksen muutamien määräysten pohjalla on suuren perheen elättämisvelvollisuuden vuoksi vapautettava kunnallisveron maksusta, tai joka sairauden tapauksen, taikka muun sellaisen syyn vuoksi saapi tällaista verotusvelvollisuuden huojennusta nauttia. Mutta siinä vaaliohjelmassa lausuttiin myöskin, että niille,

jotka huolimattomuuden ja kunnottomuuden vuoksi jättävät suorittamatta osuutensa kunnallisiin menoihin, älköön kunnallista äänioikeutta myönnettäkö. Tämä on myöskin oleellinen periaate meidän ryhmämme kannassa. Juuri tämän periaatteen käytäntöön sovelluttamista on sillä säännöksellä tarkotettu, mikä sisältää, että kunnan jäsen, joka muuten kuin kunnallisen viranomaisen todistaman varattomuuden vuoksi jättää suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kunnalliset verot, ei ole oikeutettu äänivaltaa käyttämään. Onko tämä määräys riittävä, ja eikö se kaipaisi muutamia lisäyksiä ja selvennyksiä: se on eri asia, jota en tahdo tässä tilaisuudessa ryhtyä arvostelemaan. Ja lisäksi sisältää ohjelma, josta mainitsin, myös sen, että on riittävät takeet hankittava m. m. siitä, että kunnan jäsenten liiallinen verottaminen estetään. Se on myös oleellinen kohta ja nykyisessäkin ehdotuksessa on sitä koetettu käytäntöön erinäisillä määräyksillä sovelluttaa. Ovatko nekään käytännössä perille vievät, se on asia, josta tietysti myöskin voi olla eri mieliä.

Näille periaatteille minun mielestäni on kunnallisen äänioikeuden reformi perustettava, ja uskon että nämä periaatteet voidaan siinä pohjaksi asettaa. Tosin täytyy myöntää, sen me olemme kyllä saaneet huomata, että pitkin maata nykyänsä, ja yhä enemmän, mitä enemmän aikaa on kulunut, on epäilyksiä syntynyt siitä, olisiko tällainen pitkälle menevä reformi ainakaan tällä hetkellä paikallaan. Tästä asiain tilasta, joka on valitettava, — siitä että tällainen ajatussuunta on päässyt vallalle ja näyttää yhä enemmän ja enemmän vahvistuvan — siitä minun nähdäkseni täytyy syy panna juuri suurimmaksi osaksi sosialidemokraattien menettelylle, (Jaa-ah! Bra!), he ovat siihen antaneet aihetta. Ja erittäinkin se esimerkki, mitä meillä on Kotkan kaupungista, on vaikuttanut hyvin paljon. Tämä Kotkan esimerkki on minun mielestäni vaikeuttanut, ei ainoastaan tämän reformin aikaan saamista, vaan se on yleensä vaikeuttanut demokratian asiaa. Joka taholta — minä tietysti olen liikkunut ainoastaan n. k. porvarillisissa piireissä, mutta niissä löytyy hyvin paljon demokraatteja, vaikka eivät olekaan sosiaalidemokraatteja. (Johan nyt! Ei enää!) — joka taholta sekä tämä Kotkan esimerkki että muutamat muut esimerkit vedetään esille, ja täytyy sanoa, että niittenkin, jotka tahtoisivat demokraattista katsontokantaa puolustaa, joutuvat tällaisten tosiasioiden edessä useinkin hyvin pahaan pulaan. Toista olisi, jos demokraatit ja demokraattisen katsantokannan läpi tunkemat voisivat vaan viitata Kotkan esimerkkiin: siellä ovat sosiaalidemokraatit saaneet vallan käsiinsä, katsokaa, kuinka loistavasti siellä asiat hoidetaan, mitä te voitte siitä sanoa! Sitä ei valitettavasti voida nyt tehdä, ja se on hyvin ikävä asia, ja se on saattanut usean epäilemään, — ei sitä, onko demokratian periaate, joka nyt on julkisessa toiminnassa meilläkin yhä enemmän ja enemmän pyrkinyt esille, ei sitä, onko se oikea,

vaan sitä, onko meidän kansamme vielä niin kypsä, että se olisi sopiva ja kelvollinen jo tällä helkellä tällaisia syvälle ja pitkälle meneviä demokraattisia reformeja vastaan ottamaan (Sadan vuoden päästä!). Siitä voipi erimielisyyksiä syntyä, ja mitä tähän reformiin tulee, niin kuten mainittu, siitä on kyllä paljon epäilyksiä esillä. Omasta puolestani en ole niin arka tässä asiassa. Uskon että kunhan tässäkin joku vuosi päästäisiin eteenpäin, niin arvatenkin kunnallisen elämän alalla toiminta ja kehitys tulisi kulkemaan eteenpäin rauhallisesti, niinkuin uskon ja toivon, että tämän kansanvaltaisen eduskunnankin toiminta ainakin jonkun vuoden kuluttua on pääsevä rauhalliseen uraan ja työn tulokset ovat osoittautuvat tyydyttäviksi. (Nagaikkojen!)

P u h e m i e s : Puhujaa ei saa häiritä.

Ed. P a a s i k i v i : Mitä muuten tulee erittäin tähän valiokunnan ehdotukseen, niin se on jotenkin samanlainen kuin se ehdotus, jonka kunnalliskomitea valmisti. Minä olin myöskin kunnalliskomitean jäsenenä, ja niin ollen minun kaiketi täytyisi katsoa, että valiokunnan ehdotus on mukiin menevä. Minä olen sen jälkeen kun komitea työnsä lopetti tai keskeytti — komiteallahan oli hyvin vähän aikaa, eihän sillä ollut kuin viime valtiopäivien väliaika marraskuun alusta helmikuun alkuun, ja oli hyvin kiire — minä olen senjälkeen asiata jonkun verran, mikäli olen ehtinyt, tuuminut ja katson, että tämä ehdotus kaipaisi muutamissa kohden parannuksia. Ja minulla olisi muutamia ehdotuksia siinä kohden tehtävänä, vaikka en ole vielä niitä pykälien muotoon ehtinyt valmistaa. Tietysti voisi ajatella, että tämän reformin käytäntöön panossa meneteltäisiin varovaisemmin, kuin mitä tähän asti on ajateltu. Ja siinä kohden on pitkiä aikoja sitten minun ajatuksiini tullut se kysymys, johonka myöskin ed. Gebhard kosketteli, eikö olisi onnellisinta, että tämä uudistus ensinnä pantaisiin toimeen kaupungeissa (Viikinkivalta pois ensin!). Senvuoksi ensiksikin, että kaupungeissa tätä tarvittaisiin. Kaupunkien kunnallishallinnolla on sellaisia tehtäviä, jotka juuri kaipaisivat muutosta kunnallisissa äänioikeusoloissa enemmän kuin maaseuduilla. (Rusthollarivalta!). Ja sitä paitsi silloin saataisiin kokemusta jonkun vuoden ajan ja silloin olisi demokratialla ja myöskin sosialidemokratialla tilaisuus näyttää, mihinkä se kykenee, ja se voisi näyttää, että se kykenee kunnallisia asioita hoitamaan loistavasti (Vasemmistosta: Antakaa tilaisuus!). Siihen minä juuri tahtoisin tilaisuuden antaa. Ja sitten kun sosiaalidemokratia on saanut tämän tilaisuuden ja näyttänyt, niinkuin minä toivon ja uskon, että kunnallisten asioiden hoito sen käsissä — sillä se epäilemättä monessa kaupungissa tulisi olemaan enemmistönä — onnistuisi tyydyttävästi, ellen sanoisi loistavasti, sitten voitaisiin

ryhtyä tämän reformin ulottamiseen maaseudullekin käyttämällä hyväkseen sitä kokemusta, joka sillä tapaa on saatu. Tämän puolesta puhuu myöskin se seikka, että maaseudulla — minä nyt en tunne maaseudun oloja tarkasti, minä myönnän sen, olen ainoastaan puhunut maaseutulaisten kanssa, en ole itse paljoa asunut maaseudulla — maaseudulla ei tätä reformia myöskään niin paljon kaivata vielä tällä hetkellä. Toiseksi minä pelkään sitä, minkä jo kunnalliskomiteassakin lausuin, että se monimutkainen vaalijärjestelmä, jota mietinnössä on ehdotettu, monessa paikoin maaseudulla tuskin voisi tulla käytäntöön soveltuvaksi. Se on siksi monimutkainen ja maaseudulla ei ole varsinaisia laskumiehiä apuna, niin että pelkään, että monessa kunnassa jouduttaisiin siinä asiassa pulaan. Mutta minä huomautan vieläkin, etten maaseudun oloja niin tarkasti tunne ja minä tässäkin asiassa, niinkuin ylipäänsä asioissa, jotka koskevat maalaisoloja, mieluummin jätän päätäntövallan maalaisille itselleen.

Ed. E r k k o: Minäkin olen kyllä, samoinkuin ed. Pöysti vakuutettu siitä, että kunnallislakeja ei voida laatia milloinkaan sellaisia, että ne tyydyttäisivät kaikkia. Mutta minun täytyy sittenkin myöntää, että minua on sangen suuresti hämmästyttänyt se, että esillä oleva ehdotus, niin vähän tyydyttää sen alkuunpanijoitakaan, kuin nyt tästä keskustelusta on käynyt selville. Minä nimittäin otaksuin, että ainakin se ryhmä, joka jo 1907 vuoden valtiopäivillä teki eduskuntaesityksen tässä kysymyksessä ja joka myöskin ensimäisillä 1908 valtiopäivillä teki siitä esitysehdotuksen, samaan suuntaan menevän kuin nyt käsillä oleva, olisi yksimielisemmin liittynyt sitä kannattamaan kuin nyt näyttää olevan laita.

Ovatko nyt sitte olot maassa muuttuneet ja onko todellakin yleinen mielipide tämän reformin tarpeellisuudesta siksi paljon kääntynyt, että se on saanut aikaan myöskin muutoksen eduskunnan mielipiteissä? Käsittääkseni ei niin ole laita. Ainakin vielä viime valtiopäivämiesvaaleissa molemmat suomalaiset puolueet esittivät kantansa tämän reformin suhteen samallaisiksi kuin edellisissä vaaleissa ja sen jälkeen ei minun käsittääkseni ole tapahtunut mitään, joka olisi antanut aihetta kannan muutokseen. Täällä on arvoisa viimeinen puhuja sanonut, että hän kyllä edelleenkin on samalla kannalla kuin ennen, vaan että hänen mielestään ei asialla ole kiire, voipi olla kysymys ajasta, milloinka tämä uudistus pannaan toimeen. Samanlaisia parantumattomain syitä esitettiin aina silloin, kun oli kysymys reformeista valtiollisen äänioikeuden alalla. Ja niin lykättiin uudistus vuodesta vuoteen. Seurauksen me tunnemme. — Ainakin pitäisi niiden, jotka nyt ovat kaikkea uudistusta jyrkästi vastaan, muistaa että tulos voi olla samanlainen kuin silloin, että

reformi lopulta pakostakin täytyy tehdä ja että silloin voidaan joutua vieläkin pitemmälle, kuin nyt olisi pakko mennä.

Minusta se pelko, joka yleensä näyttää olevan porvarillisissa piireissä tämän uudistuksen suhteen, ei ole niinkään aiheutettu kuin tahdotaan väittää. On viitattu Kotkan esimerkkiin, ja eihän se ole suinkaan kehuttava. Mutta lienee kai kuitenkin jonkun verran perää siinä, että Kotkan kaupungin raha-asioiden huono tila ei ole yksinään nykyisen kaupunginhallituksen aikaansaama, vaan että se johtuu pitemmältä ajalta.

Sama puhuja, joka teki viittauksen Kotkan esimerkkiin, ehdotti kuitenkin, että tämä reformi ensin koetteeksi otettaisiin käytäntöön kaupungeisssa. Minä puolestani en voi pitää tätä ehdotusta erittäin onnistuneena, sillä kaupungeissahan juuri, varsinkin suurissa kaupungeissa, on kunnallisen hallituksen käsiteltävänä suuremmat yritykset, suuremmat raha-asiat, kuin koskaan maaseudulla. Ne vaativat myöskin enemmän ja perinpohjaisempaa erikoisalain ja asiain tuntemusta, kuin maalaiskuntien yksinkertaisten asiain hoito. Minä päinvastoin luulisin, että jos erityinen koekenttä tarvitaan, niin siksi paremmin sopisivat olot maalla senkin vuoksi, että eri kansanluokat siellä yleensä ovat lähempänä toisiaan kuin kaupungeissa ja sen vuoksi voivat paremmalla menestyksellä yhdessä toimia.

Täällä on sosialistien taholta erityisesti moitittu sitä kantaa, jolle 3:nnen vastalauseen allekirjoittajat ovat äänioikeuskysymyksen suhteen asettuneet. Minä pyydän kuitenkin huomauttaa, että tämä kanta on sittekin jonkun verran vapaamielisempi, kuin esim. se uusi kunnallinen laki, joka äskettäin on hyväksytty Tanskassa, jonka kansa nyt kuitenkin kaikinpuolisessa kehityksessä melkoisesti voittaa meidän kansamme. Me 3:nnen vastalauseen tekijät olemme menneet ehdotuksessamme koko joukon pitemmälle. Tanskassa on äänioikeus myönnetty vasta 25 vuotta täyttäneille, me sen myöntäisimme 21 vuotta täyttäneille, monista muista seikoista p ıhumatta. Minusta näyttää siltä, että jos valiokunnan porvarilliset ainekset olisivat voineet yhtyä siitä ehdotuksesta, joka pääasiallisesti sisältyy kolmanteen vastalauseeseen, me olisimme voineet näillä valtiopäivillä saada aikaan sangen mukiin menevät, käytännölliset ja kohtuulliset kunnallislait. Minä nimittäin otaksun ja pidän luonnollisenakin, että suuri valiokunta voi tehdä ja tuleekin tekemään tässä erityisiä korjauksia, joista on osiksi täälläkin huomautettu. Niinpä esim. se huomautus, joka täällä tehtiin siitä, että valtuuston jäsenet olisivat valittavat kolmeksi vuodeksi, kaikki samalla kertaa, on sellainen, jota sopisi ajatella. Niinikään saattaa olla syytä, että suhteelliset vaalit tehtäisiin yksinkertaisemmiksi, kuin mitä ne nyt valiokunnan ehdottamassa vaalilaissa ovat. Ja siitä jo saavutettaisiin melkoisen hyvä tulos, jos esimerkiksi säädettäisiin, että jokaisen äänestäjän tulee äänestää vaalilistaa muuttamattomana, ettei

olisi oikeutta siitä pyyhkiä pois nimiä eikä myöskään muuttaa nimien järjestystä. Siten laskeminen kävisi melkoista helpommaksi semmoisenkin suorittaa, joka ei ole varsinainen laskumies. Tällainen säännös on Tanskan kunnallisessa vaalilaissa.

Ed. Hallstén kaipasi valiokunnan mietinnöstä ensimmäisen vastalauseen verotusehdotuksen arvostelua. Syy minkä vuoksi sitä ei siellä ole, on, niinkuin valiokunnan mietinnössä lausutaan, ettei valiokunta ylipäänsä ole tahtonut ryhtyä koko verotuskysymystä pohtimaan, koska se ei ole pitänyt sitä kylliksi valmistettuna. Sitä paitsi tehtiin vastalauseessa mainittu ehdotus vasta toisessa lukemisessa valiokunnalle eikä sittenkään niin pitkälle kehitettynä, siinä muodossa kuin se nyt esiintyy vastalauseessa.

Tämän asian lykkäämistä tuonnemmaksi on täällä puollettu silläkin, että muka olisi tärkeätä ottaa selkoa kuntien lausunnoista, joita on annettu kunnalliskomitean ehdotuksen johdosta. Valiokunta oli kyllä aikonut noita lausuntoja tarkastaa, vaikka se sai ne niin myöhään, ettei ehtinyt sitä tehdä. Minä en kuitenkaan pitäisi välttämättömänä, että kysymys sen vuoksi lykättäisiin, että voitaisiin ottaa selkoa kuntien lausunnoista. Minä nimittäin en pane niihin niin suurta merkitystä. Nämä kuntien lausunnot ovat syntyneet useissa tapauksissa semmoisissa kokouksissa, joissa on ollut muutama kuntalainen läsnä. Jos nyt semmoinen eduskunta kuin tämä, joka on mitä laajimpain kansankerrosten valitsema, ottaa edesvastuulleen jonkun lain, niin kylläkai se voi sen tehdä hyvällä omallatunnolla, tarvitsematta tukea kuntakokousten lausunnoilta.

Minusta olisi sangen tärkeätä, että saataisiin nyt uudet kunnallislait aikaan. Minä nimittäin, samoin kuin useat muut puhujat täällä, olen sitä mieltä, että epäkohta tällä alalla on ilmeinen niin hyvin kaupungeissa, kuin maalaiskunnisssa. Me helsinkiläiset olemme pitkiä aikoja tunteneet suurta tyytymättömyyttä nykyistä kunnallisasetusta vastaan. Samaa on kuulunut useista muista suurkaupungeista. Ja aivan samanlaista tyytymättömyyttä on myös olemassa maaseudulla.

Kun minun käsittääkseni valiokunnan ehdotuksista, muutettuina kolmannen vastalauseen mukaisesti, voisi syntyä nykyisiin oloihin soveltuvat kunnalliset lait, niin minä puolestani pyytäisin suositella niitä suurelle valiokunnalle.

Ed. Schybergson: Jag begärde ordet medan herr Huotari bemötte hr Hallsténs kalkyler i anledning af den monstruösa stegrade beskattning, som från socialdemokratiskt håll föreslagits. Jag ville nämligen fästa uppmärksamheten därpå att en beskattning med stigande skala verkar annorlunda i händelse skattebeloppet såsom vid en bevillning till statsverket är obegränsadt uppåt, än om det såsom här gäller en repartitionsskatt, eller en skatt, hvars slutbelopp

är på förhand bestämdt och som fördelas på kommunens medlemmar. Det har synbarligen varit ett misstag från förslagsställarens sida att utan närmare pröfning och modifikation använda ett system, som är lämpligt för det ena beskattningsförslaget, på ett helt annat — en liten malör helt enkelt.

Det var för öfrigt icke min mening att blanda mig i denna diskussion. Min konservativa ståndpunkt är äfven därförutan bekant. Men jag kan dock icke låta bli att i anledning af hr Gebhards och Paasikivis yttranden säga, att vi stadsbor betacka oss för den speciella omvårdnad de vilja egna oss. Det är nog, såsom hr Erkko senast påpekade så, att om icke landsbygden är mogen för denna reform, så äro naturligtvis städerna ock i all synnerhet de större städerna det ännu mindre. När man, såsom hr Paasikivi, understryker förhållandena i Kotka så starkt, ja, kanske något starkare än de i själfva verket skulle förtjäna, så är det märkvärdigt att däraf draga den slutsatsen, att det är just i sådana städer och under sådana förhållanden, som försöket borde göras. Han borde väl utan vidare inse att försöket kommer att misslyckas. Huru stark opinionen än är, så är politikern skyldig att äfven om han icke riskerar att vara varsam i afseende å försök och experiment, där utgången icke är gifven, dock vara det ifråga om försök, om hvilka han själf på förhand måste veta, att de komma att totalt misslyckas.

Ed. Lantto: Täällä on nyt jo kaksi pitkää iltaistuntoa käytetty tämän tärkeän asian vuoksi ja olisi voinut odottaa, että lähestymistä olisi tapahtunut, mutta, niinkuin kuulen, niin yhäti pakenevat vaan mielipiteet toisiaan. Mitään sulautumista tahi yhteenvetoa ei tunnu näissä puheissa olevan ja se on meistä maalaisliittolaisista hyvin paha asia. Me odottaisimme kuitenkin tältä kansanvaltaisimmalta eduskunnalta, etteivät ainakaan sen puolueen miehet, jotka jokaisessa vaalijulistuksessa ovat ilmoittaneet olevansa kansanvaltaisimpia, peräytyisi entisiltä asemiltaan, vaan koettaisivat toimia siihen suuntaan, että tämä laki tulisi ilmoille edes tämmöisena, kuin se tässä mietinnössä on, tai huonoimmassa tapauksessa kolmannen vastalauseen pohjalla. Minä toivoisin siis, että ilman mitään jarrutuksia tämä asia toimitettaisiin menemään omaa tietänsä suureen valiokuntaan ja myöskin siellä joudutettaisiin etunenässä.

Ed. Wiljakainen: Täytyy myöntää, että ed. Gebhard on vaatimaton mies. Hän ei ole tahtonut mielipiteitään varsinaisessa evästyskeskustelussa tuoda julki, silloin kuin hänen ryhmänsä on tehnyt eduskuntaesityksiä, jotka ovat olleet hyvin radikaalisia ja tehnyt niitä kaksi kertaa. Jos hän silloin olisi mielipiteensä lausunut, olisi valiokunnalla voinut olla niistä ohjeita. Nyt ne ovat jotenkin hyödyttömiä. Ja varsinkin olisi siihen ollut syytä tänä syksynä,

sillä nuo esimerkit, mitkä ed. Gebhard täällä toi esille ja jotka ovat saattaneet hänet mielipidettään muuttamaan ja nyt kantansa ilmaisemaan, olivat jo kuukausi takaperin kaikki tunnettuja, paitsi nuo tukkiasiat, joten ne olisi voinut silloinkin lausua. Kotkan esimerkki on tunnettu, tunnettu on myöskin, ettei maaseudulla ole aivan ehyttä ryhmän kesken äänioikeusasiassa, ja lisäksi kaikki nuo seikat, joita nyt on tuotu esiin. Olisivathan, niinkuin sanottu, ryhmän miehet voineet valiokunnassa ottaa varteen näitä seikkoja.

Aivan samaa on sanottava ed. Paasikivestä, semminkin kun hän on ollut tavallaan, enemmän kuin kenties kukaan muu hänen ryhmästään, vaikuttamassa sen kannan muodostukseen, jolla ryhmä on. Mutta nyt vasta ruvetaan epäilemään. On kyllä totta, että ed. Paasikivi on tuohon varokeinoon, noihin määräprosentteihin nähden jo ennenkin muuttanut mielipidettä ja että se, joka nyt ryhmällä on, on toinen painos. Kenties tulee vielä joku kolmaskin sopivampi; ainakin viitattiin siihen.

Ja sitten tuo mainio esitys, että tämä järjestys pantaisiin toimeen kaupungeissa, mutta jätettäisiin maalla panematta. Näiden lakien vanhempi synty on kuitenkin niin, että maalaislait ovat aina ensin tehtyjä ja uusittuja ja kaupunkilaiset ovat tulleet jälestä; nyt tehtäisiin päinvastoin. Edelleen tuntuu tuo uusimisen kiireellisyys kaupungeissa vähän kummalliselta, kun maalla ei ole vielä mitään esimerkkiä siitä, että asiat olisivat käyneet hullusti, mutta kaupungeista tuodaan niin loistava esimerkki kuin Kotka. Tästä tulee siihen käsitykseen, että kaupungit saavat mennäkin haaksirikkoon huonon lain tähden, mutta maaseutu, se on suojeltava. Tai olisiko asia käsitettävä niin, että maalaisten puolelta on ryhmässä ollut niin suuri pakko muuttaa mielipidettä, että maaseutu on täytynyt jättää toiseen kertaan ja tyytyä vain kaupunkeihin. Kuitenkin on asia niin, että olisi syytä panna uudistus toimeen, niinkuin on luvattu, molemmissa yhtäaikaa ja panna se myös toimeen näillä valmistuksilla, sitä enempää enää lykkäämättä, sillä se ei tietenkään ole kuulunut ohjelmaan.

Täällä on sosialistien puolelta koetettu uskotella, että he olisivat tuoneet esiin tyytymättömyyttä kunnallisten asiain hoitoon aikaisemmin ja muussa suhteessa kuin nurjien äänioikeusolojen vuoksi. Sellaista ei ole tuotu esimerkeillä, joskin kyllä ed. Turkia sanoi, että kunnallisten asiain hoito on ollut mitä kurjin. Me porvarilliset olemme kyllä moittineet kunnallisia toimia, mutta me emme ole siitä syyttäneet lakeja emmekä myöskään systeemiä, vaan inhimmillisiä heikkouksia ja sitä, että erehdys on tapahtunut. Niistä on moitetta kyllä kuulunut ja päätöksiä on aina arvosteltu. Sellaista arvostelua, sellaista moitetta ei ole ainakaan tätä asiaa käsiteltäessä tuotu esiin siten, että olisi esimerkeillä näytetty, missä kohden asioita on väärin hoidettu. Tuo esimerkki, että on taksoitettu hullusti, ei

tule lainsäädännöllä autetuksi, sillä taksoittajat voivat sopimattomasti menetellä tämän uuden lainkin aikana yhtä hyvin kuin he ovat vanhankin aikana menetelleet.

Täällä on kauniisti puhuttu ihmisoikeuksista ja luultu, että niitä loukattaisiin, jos kunnallista äänioikeutta ei kaikille myönnettäisi. Asia on nyt sillä lailla, että tässä ei ole kysymys ihmisoikeuksista, vaan on tässä kysymys (Ed. Valpas: Rahasta!) itsehallinnosta (Ed. Valpas uudestaan: Rahasta!) ja joka ei kykene itseään hallitsemaan, se ei kykene hallitsemaan kunnankaan asioita. Sentähden tämä ei ole ihmisyyden loukkausta, se on vaan alaikäisyyden merkki.

Sitten täällä on kovasti arvosteltu sitä, että äänioikeutta ei ole myönnetty 20-vuotisille, vaan 21-vuotisille. Aivan saman syytöksen voisivat 19-vuotiset tehdä sosialisteja vastaan siitä, että nämä myöntävät äänioikeuden 20-vuotisille, sillä mitään oikeuksien lisäystä ei tällä rajalla, 19, ja 20 välillä tapahdu, mutta totta on, että monissa muissakin suhteissa kuin holhouksessa ihmisen, varsinkin miehen, mutta myös naisenkin elämässä 21 vuotta täytettyä tapahtuu muutoksia, ja sentähden tämä raja tuntuu meistä porvarillisista luonnolliselta.

Täällä on pelätty, että jos tämä uusiminen tapahtuu sillä tavalla kuin kolmannessa vastalauseessa on esitetty, niin sitä ei enää voi pitää uudistuksena, reformina, vaan revolutsioonina, vallankumouksena. Kyllähän täytyy myöntää, että askel on pitkä, mutta sillä on se verraton etu, että se tekee tarpeettomaksi monta kertaa, vähin erin eteenpäin pyrkimisen kun voidaan kerralla päästä siihen, mihin kuitenkin on tultava. Epätietoista sitävastoin on, tullaanko milloinkaan siihen, että veroa maksamattomille annettaisiin kunnallinen äänioikeus. Kun niinkin edistynyt kansa kuin Tanskan ei ole sitä havainnut mahdolliseksi, ja kun vielä on huomattava, että Tanskan kunnallisista laitoksista niin tärkeät kuin kansakoulut ovat erotetut, ja sittenkin ollaan niin varovaisia, niin ei kait sopine moittia, jos meillä vaaditaan, että äänioikeus myönnetään ainoastaan niille, jotka maksavat veroa.

Täällä on sanottu, että nämä ovat kunnallislain hautajaispuheita. Saattaa niin olla. Mutta jos niistä hautajaiset tulee, niin silloin saavat vasemmistolaisetkin syyttää itseään (Vasemmalta: Oho!), etteivät he ole ottaneet sitä, mikä kuitenkin olisi epäkohdat auttanut, ja kannattaneet yleistä, yhtäläistä äänioikeutta kaikille kunnan verotetuille jäsenille. Jos he tahtovat asiaa pelastaa, niin silloin kait heidän on yhtyminen niihin, jotka eivät tässä asiassa halua lykkäystä, ja lait ovat silloinkin mahdolliset saada uusituiksi (Ed. Valpas: Eikö muuten?).

Ed. Wichmann: Gentemot hr Ahlroos måste jag framhålla att han ju icke är österbottning, känner således icke i själfva verket

närmare till de svenska österbottniska förhållandena, bland hvilka han icke har sin verksamhet. Och hans ståndpunkt inom det svenska folkpartiet torde väl också — vare det sagt med all aktning för honom i öfrigt — ganska nära beröra de socialdemokratiska åsikterna. Demokratin har gudskelof ännu icke inom det svenska Österbotten slagit någon rot och därför måste nu också de, som i större eller mindre grad hylla dessa åsikter, gifva sig till tåls, att representanter sådana som Hedberg och jag fått tillfälle att här utlägga sina åsikter. Den »mäktiga opinion», som hr Ahlroos talat om, torde väl i själfva verket inskränka sig till några arbetarkretsar i fabrikssamhället Jakobsstad. Att äfven hos oss existerar ett kraf, ett reformkraf afseende förändring af den kommunala representationen i någon mån och ett slags missnöje, det är naturligt, det tillhör den mänskliga naturen. Men att detta kraf och missnöje skulle vuxit till något verkligt behof af en reformering af vårt kommunalväsende för närvarande, det måste jag fortfarande bestämdt förneka (Från vänstern: Vänta bara!). Ja, det kan vi tryggt göra.

Här har mycket riktigt framhållits, att de senaste exemplen om kommunalt missbrukande såsom t. ex. i Kotka härvidlag verkat afskräkande. Äfven jag måste förena mig om detta uttalande. Hvad slutligen beträffar hr Erkkos sammanställande af den politiska rösträttens införande med den kommunala rösträttsreformen, så är det ju icke okändt för den ärade talaren, lika litet som för någon annan på detta rum, under hvilka rent af öfverraskande omständigheter den politiska rösträtten infördes (Bra! från högern).

Ed. Ahmavaara: Sen jälkeen kun edustajat Erkko ja Wiljakainen ovat täällä lausuneet mielipiteensä asiasta, ei minulla ole paljon lisättävää. Yhdyn heihin kaikissa pääasiallisissa kohdissa.

Epäilemättä kunnallisissa äänioikeusoloissa on hyvin paljon kipeitä epäkohtia, jotka sietävät pikaista korjausta. Mutta tietysti, kun kunnallista äänioikeutta mennään korjaamaan ajan vaatimusten mukaan, on otettava todelliset olot huomioon ja järjestettävä ne sillä tavalla että se takaa kunnan taloudellisen elämän järkiperäisen kehityksen.

Täällä on moitittu nuorsuomalaisten kantaa tässä asiassa vanhoilliseksi ja saattaahan se sitä olla, mutta juuri se, että vasemmisto on sitä vanhoilliseksi moittinut, on hyvä puolustus tälle kannalle. Se todistaa silloin, että siinä on pidetty silmämääränä todellisia oloja eikä ole tahdottu uudistuksissa mennä pitemmälle, kuin välttämätöntä on (Oikein!).

Minä en tahdo mennä tässä tuomaan esimerkkejä Kotkan oloista, niitä kun en tunne ja saattaahan niitä sitä paitsi olla huonoja esimerkkejä muualtakin tuotavana. Mutta minä tuon esimerkkini täältä eduskunnasta. Minulla on käsitys, että jos todellakin kunnallisissa asioissa samalla tavalla menetellään ja mennään niin

äärimmäisyyksiin ja kokonaan todelliset olot syrjäytetään, kuin mitä sosialistit täällä ovat anomuksissaan ja vastalauseissaan tehneet, niin se on minun kannaltani hyvin arveluttavaa (Oikein!). En tahdo yksityiskohtaisia esimerkkejä esittää, — olkoon vaan viitattu viljelyspakosta lähtien tullitulojen poistamiseen ja muihin sellaisiin —, näitä esimerkkejähän on melkein jokaisessa valiokunnan mietinnössä olevat vasemmiston vastalauseet, jotka minun mielestäni tähtäävät yli maalin ja tämä minusta osottaa, että on syytä olla varovaisia kunnallisia äänioikeusoloja korjattaessa. Ja kun meidän ehdotuksemme mukaan annetaan yleinen, yhtäläinen äänivalta kaikille kunnallisveroa maksaville, niin minusta tämä jo on hyvinkin kansanvaltaista (Vasemmistosta: Ei ole!). Mutta minä en pidäkkään ainoana silmämääränä ratsastamista tuolla helisevällä kansanvaltaisuudella. Täällä väitellään pitkiä tunteja siitä, mikä on kansanvaltaista, mikä ei. Se on varsinkin näin evästyskeskustelussa jotenkin turhaa. Kansanvaltaista on minusta se, joka ei mene tahallaan tekemään niin pitkälle meneviä lakiehdotuksia, että niistä seuraa mullistuksia; se on kansanvaltaista, että pysytään lainlaadinnassa sillä kannalla, mihin kansan kehitys on ehtinyt (Hyvä!).

Kun nyt, niinkuin minä alussa huomautin, kunnallisissa äänioikeusoloissa epäilemättä on paljon korjauksia tarpeen, niin minustakin on ollut ikävä kuulla, että täällä on tahdottu kokonaan jättää tämä asia toistaiseksi. Minusta on tämän anomuksen johdosta koetettava saada uusi kunnallinen lakiehdotus sille perustalle, mikä kolmannessa vastalauseessa on esitetty. Pitkä on tosin askel nykyisistä oloista jo tähänkin, mutta minä en tätä askeleen pituutta pelkää, olen valmis sen ottamaan, mutta sen pitemmälle minä en tahdo mennä, syistä, joihin jo edellä viittasin. Se tapa tai keino, jota täällä ovat muutamat arvoisat puhujat suositelleet, että olisi ensinnä kokeiltava kaupunkikunnissa ja vasta sitten, kun on saatu kokemus ja nähty, mitenkä kunnallisia asioita osataan hoitaa, pantaisiin tämä reformi toimeen, myös maalaiskunnissa on minusta mitä epäkäytännöllisintä jo sinään, sillä kyllä kai esim. Helsingin kaupungin asiain hoito kysyy paljon suurempaa taitoa ja kypsyyttä kuin jonkun pienen maalaiskunnan asiain hoito. Jos kokeilla tahdottaisiin, olisi oikeampaa lähteä pienemmistä kunnista, missä kunnallisissa luottamustoimissa kysytään vähemmän kykyä. Mutta minusta on tällainen osittainen kokeilu aivan tarpeeton. Ja minä en luule, että sitä on aivan vakavassa tarkoituksessa tehty. Kyllä minusta voidaan reformi kaikkialla panna toimeen yht'aikaa, mutta pantakoon sillä tavalla, että siinä pysytään todellisten olojen kannalla, eikä mennä tuon luulotellun kansanvaltaisuuden ja vapauden nimessä pitemmälle kuin mikä on asian vaatima.

Olisihan tässä yhtä ja toista sanottavaa niitten lausuntojen johdosta, joita tämän keskutelun aikana on täällä kuultu, mutta

aika on siksi kulunut, etten tahdo niihin pitemmälti kosketella. Huomautan vain, että m. m. ed. Turkia, silloin kuin asia tätä ennen oli esillä, lausui, mitenkä nuorsuomalaiset ja suomettarelaiset ovat vaaliaikana luvanneet toista kuin mitä he nyt tarjoovat ja siis pettävät kansaa (Niin on!). Minä pyydän vakuuttaa hyvät herrat, että me olemme aivan ohjelmamme kannalla nytkin. Me emme ole koskaan luvanneet niin yleistä äänioikeutta kuin vasemmisto ja keskusta. Ed. Turkia luki meidän ohjelmamme ja hänen täytyi tunnustaa, että emme ole luvanneet enemmän (Erehdys!) ja silloin me seisomme samalla kannalla nyt kun vaaliaikanakin (Ed. Pärssinen: Kuinka kauvan?). — Niin kauan kuin asia tulee korjatuksi. — Ed. Turkian ja muittenkin lausunnoista olisi yhtä ja toista muutakin sanottavaa, mutta jääköot ne omaan arvoonsa.

Kun kuitenkin vasemmiston taholta on tänä iltanakin lausuttu, että tämä valiokunnan mietintö on herättänyt kansassa suurta pettymystä ja, ettei se vähimmälläkään tavalla tyydytä kansan vaatimuksia, niinkuin eräs edustaja sanoi, niin kyllä tämä minusta osoittaa ettei sillä puolen ole rajoja missään. Keksimällä täytyy heidän keksiä jotain äärimmäistä, mihin porvaristo ei voi yhtyä. Minusta meidän keskustamme on tässä asiassa mennyt liian pitkälle, minä sanon sen suoraan, mutta se ei tyydytä vasemmistoa sittenkään.

Mitä ikärajaan tulee, on tahdottu osoittaa, että se olisi jotain epäkansallista, kun tahdotaan että ihmiset ovat täysi-ikäisiä ennenkuin saavat äänioikeuden, niin eihän voi millään järkisyillä epäkansanvaltaiseksi sanoa 21 vuoden ja kansanvaltaiseksi 20 vuoden ikärajaa. Se on aivan pikkuseikka ja muotoasia. Kun vasemmiston taholta on huomautettu, että jo 15-vuotiaat kansalaiset saavat hallita, mitä he itse ansaitsevat, ja 18-vuotiaina ovat vastuunalaiset rikoksistaan ja toimistaan, niin tämä kai johtaisi siihen, että heidän pitäisi puolustaa jo 15-vuotiaalle kunnallista äänioikeutta. Mutta tässä kohden ei vasemmistokaan ole mennyt niin pitkälle kuin sen periaatteet vaatisivat. Tämä olkoon sanottu osoitukseksi, että joku ikäraja pitää olla; eihän lapsille voi antaa kunnallista äänioikeutta.

Ed. T u r k i a: Minä pyytäisin ehdottaa, että istuntoa jatkettaisiin yli 11:sta. Nyt on kello viittä vaille yksitoista, joten minäkään en kerkiäisi sanottavaani sanoa.

Ed. W e s a: Minä kannatan pyyntöä.

P u h e m i e s: Koska on tehty ehdotus, että istuntoa jatkettaisiin jälkeen kello yhdentoista ja ehdotusta on kannatettu, lienee asiallisinta, että tämä kysymys, koska aika on mennyt pitkälle, nyt ratkaistaan, ja kehoitan siis seuraavia puhujia kohdistamaan lausuntonsa ainoastaan tähän seikkaan, tahdotaanko jatkaa istuntoa

yli klo 11 vaiko ei. Puheenvuoroja on vielä merkitty edustajille v. Alfthan, Ahlroos, Johansson, Riihelä ja Torppa. Jos kuka näistä haluaa puhua nyt päätettävänä olevasta asiasta, niin se on heille sallittu.

Ed. v. Alfthan, Ahlroos, Johansson, Riihelä ja Torppa luopuvat järjestänsä puheenvuorosta.

Ed. Schybergson: Mot slutet af denna landtdagssession få vi antagligen finna oss uti nattsessioner. Men för att vi skola kunna hålla ut med dem, så måste vi nu spara på våra krafter. De, som äro medlemmar af stora utskottet och där den ena aftonen efter den andra få hålla ut till kl. 11 eller 1/2 12 på natten, förmå icke göra det också vid dessa plena. Jag yrkar på afbrott kl. 11.

Ed. Castrén: Minä puolestani ehdottaisin myös, että istunto nyt keskeytettäisiin. Kenties sellainen menettely olisi omiansa saamaan puhetulvaa rajoitetuksi, kun asia ensi kerran tulee esille.

Keskustelu istunnon jatkamiskysymyksestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: On ehdotettu että jatkettaisiin istuntoa myös jälkeen klo 11, kun työjärjestyksen mukaan sitä vastoin istunto yleensä on keskeytettävä klo 11:ltä. Asiasta on senvuoksi äänestettävä ja katsoisin äänestyksessä olevan oikeinta, että »jaa»-esitykseksi tulee se mikä työjärjestyksessä oletetaan säännöksi, eli ehdotus istunnon keskeyttämisestä; »ei»-esitykseksi tulisi istunnon jatkaminen, siis päinvastainen menettely kuin viime istunnossa samasta asiasta äänestettäessä.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo että istunto nyt keskeytetään, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on Eduskunta päättänyt jatkaa istuntoa.

Äänestyksessä annetaan 91 jaa- ja 82 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt, että täysi-istunto on keskeytettävä.

Puhemies: Tämän päivän esityslistalla olevat, täten käsittelemättä jääneet asiat tulevat siirrettäviksi seuraavaan istuntoon.

Seuraava istunto on ensi perjantaina klo 11 a. p.

Istunto päättyy klo 11,19 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:
Ph. Suuronen.

24. Perjantaina 2 p. lokakuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) a) Ehdotus maalaiskuntain kunnallislaiksi.
b) Ehdotus kaupunkien kunnallislaiksi.
c) Ehdotus kunnalliseksi vaalilaiksi.
d) Ehdotus laiksi taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä 15 p. kesäk. 1898 annetun asetuksen 5 ja 9 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 1; ed. Erkon ja Ahmavaaran sekä Koiviston edusk. esitykset N:o 5 ja 8 (Liitteet VII siv. 3—100).

Ainoa käsittely:

2) Anomusehdotukset, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilaiden apurahoiksi.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 4; ed. Kareksen ja Sarasteen anomusehdotus N:o 167 ja Kareksen y. m. N:o 169 (Liitteet VI siv. 52—54).

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus painolaiksi.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Söderholmin eduskuntaesitys N:o 17 (Liitteet III siv. 19—41).

4) Eduskuntaesitykset, jotka koskevat yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitoksen kustannuksia.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Soinisen y. m. edusk. esitykset N:o 22 ja 23 (Liitteet VI siv. 15—30).

5) a) Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

b) Ehdotus laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Laineen y. m. eduskuntaesitys N:o 14 (Liitteet V siv. 5—31).

Ainoa käsittely:

6) Anomusehdotus, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7; ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

7) Anomusehdotus vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8; ed. Kairamon y. m. anomusehdotus N:o 21 (Liitteet V siv. 91).

Pöydälle panoa varten esitetään:

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 5 armollisen esityksen johdosta, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä.

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6 armollisen esityksen johdosta, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.

10) Lakivaliokunnan mietintö N:o 4 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi yhdistyksistä.

11) Lakivaliokunnan mietintö N:o 3 niin sanottuja ehdollisia rangaistustuomioita koskevien anomusehdotusten johdosta.

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 4 verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavien anomusehdotusten johdosta.

13) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 10 manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetus-rasituksesta koskevan anomusehdotuksen johdosta.

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 1 hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamista tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta.

15) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 5 Eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat määrärahan myöntämistä koulukeittojen järjestämiseksi kansakouluoppilaille sekä köyhien oppilaiden vaatetusavuksi.

16) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 6 vuotuisen valtioavun korottamisesta Kansan Näyttämö nimiselle teatterille.

17) Pankkivaliokunnan mietintö N:o 5, anomusehdotuksen johdosta, joka koskee muutoksia ja lisäyksiä armolliseen asetukseen säästöpankeista.

18) Työväenasiain valiokunnan mietintö N:o 5 anomusehdotuksesta, joka koskee työttömyyden tutkimuksen toimeenpanemista, työttömyysvakuutusta sekä muita työttömyyden aiheuttamia toimenpiteitä.

19) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 11 Eduskunnassa tehdyn, toimenpiteitä maanjakojen edistämiseksi koskevan, anomusehdotuksen johdosta.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Hainari, Helenius-Seppälä, Koponen, Koskelin, A. Mäkelin, Mömmö, Pohjanpalo, Sipponen, Soininen, Stenbäck, Tokoi, Torppa, Tuunainen, Virkki ja Ängeslevä.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta saavat ed. Tokoi tämän päivän aamuistunnosta, ed. Mömmö tämän päivän istunnosta, ed. Partanen tämän päivän iltaistunnosta sekä sama edustaja lauvantaiksi ja maanntaiksi ja ed. A. Mäkelin tämän päivän istunnosta.

Puheenjohto Suuressa valiokunnassa.

Puhemies ilmoittaa Suurelta valiokunnalta saapuneen seuraavan kirjelmän:

Eduskunnan
SUURI VALIOKUNTA.

Helsingissä,
lokakuun 1 p. 1908.
N:o 13.

Suomen Eduskunnalle.

Siihen nähden, että valiokunnan puheenjohtaja Emil Nestor Setälä, joka samalla toimii Eduskunnan Perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana, on ilmoittanut muutamina lähimpinä päivinä

viimemainitun toimensa takia olevansa estetty Suuren valiokunnan puheenjohtajan tehtäviä hoitamasta, ja koska Eduskunta on allekirjoittaneelle valiokunnan varapuheenjohtajalle Torpalle myöntänyt vapautusta eduskuntatyöstä yhden viikon ajaksi 2 päivästä kuluvaa lokakuuta lukien, Suuri valiokunta, joka ei ole katsonut voivansa kieltää edustaja Setälältä hänen tarvitsemaansa vapautta, on, ollakseen esteetön sille lähetettyjä asioita käsittelemään, tänään pitämässään kokouksessa valinnut edustaja Yrjö Sirolan olemaan valiokunnan väliaikaisena varapuheenjohtajana sinä aikana, jolloin varsinainen varapuheenjohtaja on eduskuntatyöstä vapautettu. Tämän saa Suuri valiokunta Eduskunnalle täten kunnioittaen ilmoittaa.

Valiokunnan puolesta:

Juho Torppa.

V. K. Simelius.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Kunnallislainsäädännön uudistus.

(Jatk. 1 K.)

Esitetään ensimmäisen käsittelyn jatkamista varten Kunnalisvaliokunnan mietinnössä n:o 1 olevat neljä kunnallislainsäädännön uudistamista tarkoittavaa lakiehdotusta, nimittäin:

A) Ehdotus maalaiskuntien kunnallislaiksi.

Keskustelu:

Ed. Turkia: Viime istunnossa lausui ed. Ahmavaara, että nuorsuomalaiset ovat pysyneet ohjelmansa kannalla kunnallislain uudistusasiassa. Minä en tahdo väittää, että ed. Ahmavaara olisi vastoin parempaa tietoansa täten sanonut. Minä otaksun, että ed. Ahmavaara ei ole tutustunut nuorsuomalaisten ohjelmaan, ja sentähden hän teki myös tuollaisen väitöksen. Jos hän olisi siihen tutustunut, niin hän olisi huomannut, että siinä myös lyötyy seuraava kohta: »Kunnan valtuuston päätös erinäisissä asioissa, jotka syvälti koskevat kaikkia kunnan jäseniä, voidaan ratkaista yleisellä kansan äänestyksellä, johon saavat ottaa osaa kaikki kunnan täysi-ikäiset jäsenet». Löytyyköhän nyt nuorsuomalaisten vastalauseessa edes tällaista kohtaa, sillä mietinnössä ei puhuta mitään kansan äänestyksestä? Mietinnön perusteluissa sanotaan, että valiokunnan jäsenistä osa ehdotti kansan äänestystä lisävaltuuston tilalle, mutta niillä

ei ollut muka päteviä syitä ehdotuksensa puolesta. Ne jotka sitä ehdottivat, kuuluivat sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään.

Ed. Wiljakainen huomautti viime istunnossa, että »täällä on sanottu, että nämä ovat kunnallislain hautajaispuheita. Saattaa niin olla, mutta jos niistä hautajaiset tulee, niin silloin saavat vasemmistolaiset syyttää itseään, etteivät ole ottaneet sitä, mikä kuitenkin olisi epäkohtia auttanut, ja kannattaneet yleistä, yhtäläistä äänioikeutta kaikille kunnan verotetuille jäsenille».

Johtui heti meikäläisten mieleen, kun kuulimme ed. Wiljakaiselta tämän huomautuksen, että eikö todellakaan ed. Wiljakainen muista, että tämä mietintö, joka on esillä, sisältää jotakin muuta kuin yleistä, yhtäläistä äänioikeutta. Siinä mietinnössä esimerkiksi 92 § sisältää: »Älköön kukaan valtakirjan nojalla käyttäkö puhetahi äänivaltaa tai vaalioikeutta useamman kuin kahden äänivaltaisen puolesta, älköönkä omasta tahi toisen puolesta äänestäkö enemmällä kuin yhteensä viidennellätoista osalla äänestykseen osaa ottavain yhteenlasketusta äänimäärästä». Onko nyt ed. Wiljakainen sitä mieltä, että tämä on aivan samaa kuin yleinen, yhtäläinen äänioikeus? Nuorsuomalaiset eivät vastalauseessaan huomauta mitään tätä vastaan. Siis nuorsuomalaiset itse asiassa, vaikkapa heidän ohjelmassaan puhutaankin yleisestä, yhtäläisestä äänioikeudesta, eivät tässä mietinnössä ole sillä kannalla.

Muuten eivät ainoastaan nuorsuomalaiset ole tässä mietinnössä erehtyneet siitä, mitä tämä mietintö sisältää, vaan tuon erehdyksen ovat tehneet kaikki valiokunnan porvarilliset jäsenet. Mietinnön perusteluissa sivulla 8 sanotaan: »Niinikään on valiokunta yhtynyt ehdotuksiin siinä, että äänioikeutta on käytettävä mieskohtaisesti eikä valtamiehen kautta». Samoin vielä 7:ssä §:ssä vahvistetaan tämä ajatus. Siinä sanotaan: »Älköön vaalioikeutta valtamiehen kautta käytettäkö». Mutta 91 § sisältää: »Äänivaltainen saa luovuttaa puhe- ja äänivaltansa toiselle henkilölle, joka on Suomen kansalainen.» Samoin valiokunnan perusteluissa sanotaan sivulla 4: »Tästä syystä on valiokunnan enemmistö asettunut esitysten kannalle siinä, että ääniasteikko on kokonaan poistettava». Mutta 92 § sisältää, että ääniasteikkoa ei ole poistettu. Mietinnössä ei siis tarjota yleistä, yhtäläistä äänioikeutta, niinkuin ed. Wiljakainen koetti väittää.

Muuten tämä kanta, minkä nuorsuomalaiset ovat esiintuoneet kunnallislain uudistukseen nähden, ei minun käsittääkseni ole heidän todellinen kantansa. Useissa eri tapauksissa on nuorsuomalaisen puolueen taholta tuotu esiin toinenkin kanta, ja se kanta on jokseenkin yhtä pitävä sen kannan kanssa, minkä suomettarelaiset ovat tuoneet esille. Tätä todistaakseni pyydän huomauttaa sitä lausuntoa, jonka Kuopion kaupungin nuorsuomalainen valtuusto antoi hallituksen kunnallislakiehdotusta käsitellessään. Kuopion kaupungin valtuusto asetti kolmimiehisen valiokunnan antamaan

lausuntoa kunnallislaista valtuustolle. Tuohon kolmimiehiseen komiteaan tuli valittua herrat Kastegren, Killinen ja Streng. Sen lausunnon perusteluissa sanotaan:

»Kun valiokunnassa tästä vaalitavasta keskusteltiin, asettui allekirjoittanut Kastegren komitean lausuntoa ja suhteellista vaalitapaa y. m. pääkohdissa hyväksyvälle kannalle, mutta allekirjoittaneet Killinen ja Streng asettuivat sille kannalle, että he, katsoen parannuksia ja uudistuksia kunnallisissa vaaleissa kylläkin tarpeellisiksi, mutta ei sillä tavalla aikaansaataviksi, kuin komitea on ehdottanut, vastustavat komitean ehdotusta suhteellisesta vaalitavasta ja äänioikeuden laajentamisesta niin laveaksi kuin komitea on ehdottanut, seuraavilla perusteilla:

»Allekirjoittaneiden Killisen ja Strengin mielestä pitäisi kaikille ajatteleville kansalaisille olla selvä, ettei kansamme ollutkaan kypsynyt edukseen käyttämään sitä tavattoman jyrkkää muutosta, mikä valtiollisiin vaaleihin nähden täällä tapahtui, vaan että juuri tämän muutoksen seurauksena on ollut se, että kansamme nykyjään on mitä vaarallisimmassa valtiollisessa asemassa, jota vaaraa vielä suurentaa se, että kansamme on jakaantunut puolueisiin, joiden välillä suuri kiihoitus ja katkeruus vallitsee. Ja tätä hajanaisuutta koko maamme vahingoksi on juuri omansa ylläpitämään valtiollinen vaalilakimme. Hajaantuneina olemme tietysti heikot torjumaan ei ainoastaan niitä vaaroja, jotka meitä kansana ulkoapäin uhkaavat, vaan myöskin niitä vaaroja, jotka sisällisten asian järestämistä uhkaavat. Sen ulkonaisen heikkouden osoituksen vuoksi, joka tuli ilmi juuri kansan vielä kypsymättömänä ollessa liika laajalle rakennetun vaalilain perusteella kokoonpannun eduskuntamme toiminnasta, menetimme suuressa määrin sivistyneen Europan myötätuntoisuutta meitä kohtaan, samoin ulkomaisen luottomme finanssiasioissa, suureksi vahingoksi maanviljelyksellemme, kaupallemme ja teollisuudellemme. Kun käsillä oleva ehdotus on melkein täydellinen kopia valtiollisesta vaalilaista, on täysi syy pelätä, että tulevaisuudessa uuden ehdotuksen pohjalla käsitellyt kunnalliset asiamme joutuisivat samanlaiselle huonolle ja kypsymättömälle kannalle, kuin ulkonaiset asiamme tätä nykyä ovat». Sitte jatketaan vielä perusteluissa: »Suomen kansa on viime aikoina pyrkinyt olemaan mallikansa koko maailmalle, mutta syytä on kuintenkin epäillä, ettei se sellaiseksi pysty. Minkätähden meidän nyt pitäisi tälläkin alalla ottaa niin laaja ja äkkijyrkkä askel, jollaista ei ole uskallettu ottaa kaikkein vapaimmissakaan ja kansanvaltaisimmissa maissa».

Tämän lausunnon johdosta Kuopion kaupungin nuorsuomalaisella valtuustolla ei ollut mitään muistuttamista. Kun sikäläinen meidän puolueen äänenkannattaja paljasti tämän lausunnon, toi sen julkisuuteen, niin yksikään nuorsuomalaiseen puolueeseen lukeutuva sanomalehti ei ole sisältänyt tätä vastaan yhtäkään riviä.

Siis nuorsuomalainen puolue kokonaisuudessaan on hiljaisesti hyväksynyt Kuopion valtuuston kannan kunnallisen äänioikeuden uudistukseen nähden (Ääni vasemmistosta: Kuvaavaa!).

P u h e m i e s: Puhujaa ei saa häiritä!

Ed. T u r k i a: Jos nuorsuomalaiset esiintyisivät yhtä peittelemättä kuin suomettarelaiset, niin ne voisivat jotensakin yhtyä kunnallislain uudistukseen nähden. Mutta nyt ei nuorsuomalaisilla ole pakkoa siihen. He tietävät, että kunnallislaki joka tapauksessa tulee jäämään hyväksymättä, kun kerran suomettarelaiset ja ruotsinmieliset ovat sillä kannalla ja kun osa, kuten ed. Tanttu y. m., nuorsuomalaisistakin ovat yhtä mieltä ed. Gebhardin y. m. kanssa. Silloin kun on takeet, että kunnallislaki jää kesken, silloin voivat nuorsuomalaiset näytellä vapaamielisten osaa täällä.

Suomettarelaisten surullisen kuuluisaan kuperkeikkaan, jonka he ovat tehneet tässä kunnallislain uudistuksessa, ansaitsee vielä hiukan kajota. Täytyy heittää silmäys siihen, mitä suomettarelaiset ovat ennen sanoneet tästä tärkeästä asiasta. Olemmehan kuulleet tässä eduskunnassa edellisillä istuntokausilla ja 1907 vuoden valtiopäivillä jo, kuinka suomettarelaiset jokaisen asian yhteydessä toivat kantansa esiin kunnallislain uudistukseen nähden. Eihän ollut juuri sitä asiaa, missä he eivät sitä tuoneet esille, moittien hallitusta vitkastelusta ja viivyttelemisestä. Yksinpä silloin, kuin kieltolakia evästettiin valiokuntaan, ed. Paasikivi ensiksikin moitti hallitusta mitä ankarimmin siitä, ettei se ollut »valmistanut suuria uudistusasioita», niinkuin hän sanoi vaan »viivytellyt, vaikka sillä kyllä oli ollut hyvästi aikaa», ja mainitsi lopuksi: »Tämä asianhaara on ollut syynä myöskin siihen, että olemme olleet pakoitetut valmistamaan laajan kunnallisia äänioikeusoloja koskevan lakiehdotuksen. Siinä asiassa on hallitus pitkän aikaa viivytellyt, ja kun se vihdoin on asiaan käynyt käsiksi, niin se, asettaessaan sitä valmistamaan komitean, on osottanut siinäkin erinomaista ja meidän mielestämme kummastuttavaa yksipuolisuutta». Nämä merkilliset sanat löytyvät 1907 eduskunnan pöytäkirjassa sivulla 681. Nyt ed. Paasikivi sanoo: »Olisiko tällainen pitkälle menevä reformi ainakaan tällä hetkellä paikallaan.» (Ääni vasemmistosta: Kuulkaa!)

P u h e m i e s: Pyydän huomauttaa, että välihuudahdukset saattavat häiritä eduskuntaa ja kehottaisin siis edustajia olemaan niitä tekemättä.

Ed. T u r k i a: Ed. Paasikiven mielestä oli hallitus silloin viivytellyt tavattoman suuressa määrässä, niin että suomettarelaisten puolueen oli oikein pakosta täytynyt ryhtyä semmoisen laajan lakiesi-

tyksen tekemiseen kuin kunnallislakiesitys on, mutta nyt sama herra sanoo: »Maaseudulla ei tätä reformia myöskään niin paljon kaivata vielä tällä hetkellä». Tämä herra on nyt valmis yhtymään ed. Gebhardiin siinä, että sitä nyt voitaisiin kokeilla korkeintaan kaupunkeihin nähden, mutta ei maaseudulla. Näin on ed. Paasikiven kanta muuttunut ja tietysti, niinkuin täällä on tullutkin esiin, koko suomettarelaisen puolueen kanta.

Kun kieltolaista keskusteltiin 17 p. lokakuuta 1907, silloin ed. Nevanlinna tältä paikalta lausui jotensakin suoria sanoja hallitukselle kunnallislain viivyttelyyn nähden. Hän sanoi: »Tämä laki on yksi niistä kolmesta, joidenka suhteen tämän kansan verraton enemmistö, sen uskaltaa huoleti sanoa, on ollut jo kauvan aikaa selvillä, että ne ovat kaikkein tärkeimmät, joiden ratkaisua tältä uudelta eduskunnalta odotetaan. Ne kolme ovat tavallisilla triviaalisilla sanoilla sanoen: torpparilaki, kunnallisen äänioikeuden uudistaminen ja kieltolaki. Tämä on yksi näistä, onko se kolmas, vai toinen vai ensimmäinen niiden joukossa, se saattaa olla yhdentekevä, sitä on kai yleensä vaikea ratkaistakin, arvosteltakoon asia miltä kannalta tahansa». Ja sitten hän jatkaa: »Ne kaksi muuta, tämän viimeksi mainitsemani kolmannen kanssa, ovat ainoat leivänmuruset kivien joukossa, jos täällä esillä olevia esityksiä katselee kansan kipeimpien ja suurimpien tarpeitten rinnalla».

Niin tärkeä oli kunnallislain uudistus silloin suomettarelaisen puolueen mielestä. Kun ed. Nevanlinna piti tämän puheensa, keskeytti keskusta hänet usean kerran hyvä-huudoilla. Keskusta näytti olleen silloin ed. Nevanlinnan takana. Missä se on nyt? Missä on ed. Nevanlinna nyt, kun hän ei tule kantaansa puolustamaan? Jos meikäläisistä joku olisi silloin noussut tälle paikalle ja sanonut että ed. Nevanlinnan myötätuntoisuus kunnallislain uudistusta kohtaan, samoin kuin koko suomettarelaisen puolueen, on teeskentelyä, niin mitä te hyvät suomettarelaiset olisitte sanoneet? Voidaanko kuvitella sitä raivoa, mikä keskustassa olisi noussut, ja kuitenkin se oli teeskentelyä, se on nyt tullut täysin selville.

Kun hallitus sai kunnallislakiehdotuksensa valmiiksi ja kun se lähetti sen maalaiskunnille kuntien lausuntoja varten, niin Suometar kirjoitti pääartikkelin paikalla mitä äkeimmän artikkelin, jossa ei löydetty kyllin kiivaita sanoja, joilla moitittiin hallitusta siitä, että se on viivytellyt kunnallislain valmistusta niin kauvan ja nyt se lähettää sen kunnille ja kuvernööreille lausuntoa varten. Siinä artikkelissa asetutaan sille kannalle, että kunnallislain uudistus on tapahtuva ennenkuin kunnilta saapuu vastaukset tai ainakin samaan aikaan. Siinä artikkelissa m. m. sanotaan näin:

»Mitään nurinkurisempaa, kuin että näin ollen, sitten kun kansan ainoat lailliset edustajat ovat jo asiasta mielensä lausuneet ja lain siitä puolestansa laatineet, kuntien ja kuvernöörien — kuver-

nöörien! — pitäisi käydä sanomaan, millainen heidän mielestään asiasta eduskunnalle tehtävän ehdotuksen pitäisi olla, — mitään nurinkurisempaa, sanomme, kuin tämä tämmöinen nurinpäisyys, on vaikea tällä alalla kuvitella.

Mutta niinhän on, tällaisiin mielettömyyksiin saattaa sellainen tila viedä, mikä meillä vallitsee hallituksen ja kansan enemmistön välisessä suhteessa, hallitus on kokoonpantu aineksista, jotka ovat tälle enemmistölle ja sen pyrinnöille vieraat. Tärkeimmistä pyrinnöistään ei kansa voi luopua, päinvastoin se ajaa niitä voimiensa takaa. Hallituksen on kyllä sitten senkin pakko laahata perässä, mutta kun se tulee perässä, ei se voi, niinkuin sen pitäisi, johtaa, suunnitella, järjestää ja edistää tervettä kehitystä, vaan löytää itsensä kerta toisensa perästä sellaiseen umpikujaan ajautuneeksi kuin nyt tässä äänioikeusasiassa, jossa senaatin asema on suorastaan säälittävä. Sillä se on pahin kaikista mahdollisista asemista, se on naurettava».

Ajatelkaa hyvät suomettarelaiset! Kuka tässä on nyt umpikujassa, hallitusko vai suomettarelaiset (Ääni vasemmistosta: »Saako nauraa»? — Vasaranlyöntejä).

Samassa artikkelissa sanotaan myöskin, että kun »eduskunta tekee päätöksensä kunnallisessa äänioikeuskysymyksessä, tieto siitä leviää ilosanomana jokaikiseen Suomen kuntaan». — Silloin oli suomettarelaisten kanta se. Nyt he sanovat ed. Gebhardin suun kautta: »Toivon sen vuoksi, että nykyinen mietintö ei tulisi täällä eduskunnassa loppuun käsitellyksi, vaan että hallitus ottaisi tämän asian kokonaisuudessaan aivan uuden pohdinnan alaiseksi, huolimatta siitä, mitä kunnalliskomitea tai valtiopäivävaliokunta on ehdottanut». Noin suuressa määrässä ovat suomettarelaiset muuttuneet kunnallislain uudistukseen nähden.

Mistä sitten tuollainen muutos on johtunut? Täytyy johtaa mieleen, millä kannalla suomettarelaiset olivat kansan uudistuskysymyksiin nähden silloin, kun he olivat vallassa. Täytyy muistaa, että tämä puolue ei pannut pienintäkään painoa kansan vaatimuksille, se ei välittänyt kansan vastalauseista, ei mistään. Se totteli nöyrästi virkavaltaisen Venäjän hallituksen määräyksiä. No, miksi suomettarelainen puolue sitten yht'äkkiä kääntyi kansanvaltaiseksi, miksi se lupasi suunnattoman määrän uudistuksia, miksi kaikkialla sen agitaattorit ja luottamusmiehet selittivät, että suomettarelainen puolue nyt on niin ja niin edistysmielinen niissä ja niissä tärkeissä kysymyksissä? Semmoinen tilapäinen uudistushalu syntyi siitä, että suomettarelainen puolue kukistui hallituksesta. Sen täytyi luvata, ja se ei empinyt mitä se lupasi.

Täytyy johtaa myös mieleen suomettarelaisen puolueen kokous, joka pidettiin lokakuussa 1906. Siinä kokouksessa lausui suomettarelaisen puolueen johtaja ed. Danielson-Kalmari: »Meidän täytyy

pyrkiä siihen, että me saamme tässä maassa johtavan aseman». Suomettarelaiset ovat aivan tarkasti noudattaneet tätä johtajansa lausetta. Ne ovat pyrkineet tuohon asemaan, mutta eivät ole välittäneet keinoista, joiden avulla ovat siihen pyrkineet. Tulee muistaa, minkälaisia keinoja se puolue on käyttänyt Venäjän virkavaltaista hallitusta liehakoidessaan, samalla kuin tämä sama puolue on teeskennellyt edistyspuolueeksi. Tulee muistaa mitä kaikkia palveluksia suomettarelainen puolue on Venäjälle päin tehnyt. Muistetaan, mitä sanomalehdet kertoivat silloin, kun Stolypin piti sen suuren puheensa duumassa. Yleensä kaikki Suomen sanomalehdet, paitsi suomettarelaiset, sanoivat, että se puhe oli jonkunlainen jäljennös niistä kirjoituksista, joita suomettarelaiset lehdet olivat sisältäneet. Kuinka pitkälle suomettarelaiset ovat menneet noissa renginpalveluksissa —

P u h e m i e s : Saan muistuttaa puhujalle, että pitää käyttää sopivampia sanoja.

Ed. T u r k i a : Kiitos! Mainita ansaitsee, että Suomettaressa oli pari merkittävää kirjoitusta vuodelta 1906, ensimmäinen 28 p:ltä lokakuuta, toinen 18 p:ltä marraskuuta. Nuo kirjoitukset sisälsivät erinomaisia tietoja. Niissä koetettiin todistella, että niinkutsutut »Kalskekirjeet» eivät olleet väärennettyjä. Tahdottiin uskottaa Venäjän taantumusmieliselle hallitukselle, että joku perustuslaillisen ryhmän osa oli noiden kirjeiden takana. Tuskin on yksikään valtiollinen puolue missään maassa käyttänyt noin kehnoja keinoja kuin suomettarelainen puolue, päästäkseen valtaan. Ne ovat aivan kirjaimellisesti seuranneet sitä ajatusta, jonka ed. Danielson-Kalmari lausui mainitussa suomettarelaisten kokouksessa, että »meidän tulee pyrkiä siihen, että saamme tässä maassa johtavan aseman.»

Mistä nyt johtui sitten tuo äkillinen kuperkeikka, että suomettarelainen puolue heittää kansalle antamansa lupaukset täyttämättä, että se rehellisesti tunnustaa, että kunnallisuudistus ei ole vielä kiireellinen, vaan että se voidaan heittää yhä edelleenkin hallituksen valmistettavaksi? Tämä kannan muutos johtuu siitä, että suomettalaiset ovat jo päässeet hallitukseen, heille on jo noussut valta päähän. He luulevat, että kyllä sitä nyt taas pärjätään, niinkuin Bobrikoffin vuosina. Nyt heidän mielestään voidaan kaikenlaisille uudistuksille antaa palttua!

Täällä ovat useammat edustajat viitanneet Kotkan esimerkkiin. Etenkin suomettarelaisen puolueen taholta tahdotaan todistella, että nyt on mielipide yleensä maaseudulla muuttunut, ettei enään kannateta uudistuksia siinä määrässä kuin ennen, ja siihen on vaikuttanut Kotkan esimerkki. Etenkin ed. Paasikivi koetti tätä teroittaa.

No, mitä ihmettä siellä Kotkassa sitten oikein tapahtuu? Siellä on

sosialistinen valtuusto, mutta se sama sosialistinen valtuusto oli siellä jo silloin, kuin suomettarelainen puolue 1907 jätti laajan esitysehdotuksensa kunnallisiksi uudistuksiksi. Siis se ei ole syynä. Tahtooko ed. Paasikivi nyt väittää, että Kotkassa nykyään on sellainen valtuusto, ettei sen aikana ole tapahtunut kaupungin kassan kavalluksia kuten ennen muinoin, kun ei siellä ollut vallassa yhtäkään sosialistia? Tahtooko ed. Paasikivi nyt väittää, että tämä esimerkki on niin kauhea? Minä en todellakaan tiedä, mitä siellä muuta olisi tapahtunut sellaista pahaa. Luultavasti täällä sanotaan, että Kotkan kaupungin valtuuston syy on se, että raha-asiat ovat siellä niin huonolla kannalla. Ovatko muitten kaupunkien raha-asiat hyvällä kannalla? Äskettäin oli eräässä lehdessä uutinen, että Helsinki, Viipuri, Turku ja Tampere hakevat yhteensä 42 miljoonan markan lainaa. Eikö siis muualla kuin Kotkassa ole huonot raha-asiat? Kotkalaiset etsivät ainoastaan miljoonan markan lainaa.

Ja mistä johtuivat sitten Kotkan kaupungin huonot raha-asiat? Onko se nykyisen sosialistisen valtuuston syy? Jokaisen Kotkan oloja tuntevan, joka omaa sen verran rehellisyyttä, täytyy myöntää, että syy ei ole nykyisten valtuuston. Tiedetään, että Kotkan rahallisia oloja ovat kaikkein suurimmassa määrässä painostaneet sataman laajennustyöt. Mutta kuka pani nämä sataman laajennustyöt alkuun? Se ei ollut sosialistinen valtuusto. Sen teki porvarillinen valtuusto. Ja kenen etuja silmälläpitäen tämä laaja sataman perkaustyö pantiin toimeen? Ei suinkaan työväen, vaan porvarien. — Niitten jotka ovat seuranneet Kotkan oloja, täytyy muistaa, että silloin siellä työväen joukossa kohosi ääni, joka vastusti sataman laajennuskysymystä ja joka olisi tahtonut siirtää sataman kokonaan toiselle puolen kaupunkia. Porvarit taistelivat sitä suunnitelmaa vastaan. He tahtoivat vanhan sataman saada kuntoon, suorittaa siinä suuret syvennystyöt ja sen sellaiset. Se oli porvarillinen valtuusto, joka laati Kotkan kaupungin satamanlaajennukseen piirustukset ja joka hankki niille vahvistuksen. Sosialistinen valtuusto on nyt pannut työt siellä käymään. Rahaa se on tietysti niellyt, mutta Kotkan kaupungin raha-asiat eivät nyt ole sen kehnommalla kannalla kuin muittenkaan kaupunkien, kaikista niistä parjauksista huolimatta, mitä porvarit ovat koettaneetkin levittää.

Täällä ed. Erkko rehellisesti tunnusti, että syy ei liene Kotkan nykyisen valtuuston, vaan ovat siinä juuret pitemmällä. Ja se pitää paikkansa. Suomettarelaisten edustajien joukossa löytyy täällä henkilöitä, jotka ovat mieskohtaisessa keskustelussa aivan rehellisesti tunnustaneet, että heikäläiset olisivat joutuneet monessa kunnassa samanlaiseen asemaan, kuin Kotkassa nyt sosialistit, taistellessaan ruotsalaisten kanssa kunnallisesta vallasta, ellei heillä olisi ollut turvanaan Kansallis-Osake-Pankki. Tämän ovat suomettarelaiset edus-

tajat tunnustaneet, mutta siitä huolimatta ed. Paasikivi tulee ja viskoo täällä syytöksiä, joilla hän koettaa osottaa koko kunnallislain uudistuksen tarpeettomuutta, muka Kotkan kaupungin esimerkillä. Nämä tällaiset seikat joita ed. Paasikivi y. m. ovat esiintuoneet kunnallislain uudistuksen hylkäämiseksi, ovat, katselisipa niitä miltä kannalta tahansa, tekosyitä, joita on nyt äkkiä haalimalla haalittu kokoon.

Me olemme täällä saaneet kuulla sielutieteellisen luennon, miten ed. Gebhard on muuttunut teoreettikosta käytännön mieheksi. Me saimme myös kuulla sen tärkeän ilmoituksen ed. Paasikiveltä, että hän liikkuu »ainoastaan n. k. porvarillisissa piireissä». Minä en tiedä, mitä tuollaiset tiedonannot tätä eduskuntaa hyödyttävät. Sillä jokainenhan täällä, ainakin meikäläisistä, tietää, että suomettarelaiset herrat eivät varsinaisen kansan keskuudessa liiku muulloin kuin silloin, kun he tarvitsevat sieltä äänestäjiä. Siis tuollaisia ilmoituksia tekemättä tiedetään kyllä, missä piireissä suomettarelaiset herrat liikkuvat. Ne liikkuvat porvarillisissa piireissä, milloin sitte venäläisissä, milloin ruotsalaisissa.

Minun mielestäni jokaisen edustajan pitäisi tietää, että tässä maassa löytyy suuri joukko kansalaisia kansan syvistä kerroksista, jotka ovat menettäneet jotensakin koko luottamuksensa rauhallisen kehityksen kulkuun ja joilta on riistetty toiveet, että rauhallista tietä saadaan mitään uudistuksia tässä maassa aikaan. Kun porvaristo, niinkuin näyttää jotensakin varmaa olevan, tulee hylkäämään tämän kunnallislain uudistuksen, niin tehkää se tietäen, että te samalla yhä edelleen kasvatatte sitä joukkoa, joka ei luota rauhalliseen kehitykseen, vaan uskoo ainoastaan vallankumoukseen. Kun te tulette suuressa valiokunnassa menettelemään niin, että tästä kunnallislain uudistuksesta ei tule mitään, niin tietäkää se, että te samalla annatte vallankumouksellisille aseita; te koetatte saada sekasorron tässä maassa aikaan. Sillä teidän kaikkein pitäisi ymmärtää, että jos niin tarpeellista uudistusta, kuin kunnallislain uudistus on, ei saada hyvällä, niin kansa ottaa sen pahalla sopivan hetken tullessa. Kansan syvistä kerroksista ei ole kadonnut se kokemus, jolla saavutettiin valtiollinen äänioikeus. Ja se tulee siihen kokemukseensa nojaamaan silloin, kun tulee sopiva hetki kunnallisen äänioikeuden saavuttamiseksi.

Mutta, hyvät porvarit, älkää luulko, että jos te nyt kiellätte kunnallislain uudistuksen, seuraava suurlakko tulee leikittyä yhtä rauhallisesti kuin viimeinen. Minä en ainakaan ole niin ihanteellinen, että sitä voisin uskoa. Sosialidemokraattinen puolue ei kykene silloin enää hillitsemään niitä voimia, joilta te olette kaiken luottamuksen rauhalliseen kehitykseen riistäneet (Hyvä-huutoja vasemmalta).

Me ymmärrämme kyllä ruotsinmielisten kannan tässä asiassa.

Se on meille selvä kuin päivä. Me tiedämme, että jos tämä kunnallislakiuudistus tulee laiksi edes sellaisenaan, kuin mitä se on valiokunnan mietinnössä, niin se sisältää sen, että ruotsinkielinen ylimystö tässä maassa menettää lähes kokonaan kunnallisen vaikutusvaltansa. Ruotsalaiselta ylimystöltä on tämän lain hyväksyttyä leikattu siivet poikki ja sentähden sen ylimystön edustajat ovat koettaneet tehdä voitavansa saadakseen tämän lain kumoon. Ne tulevat tarttumaan niinkuin hukkuva oljenkorteen ja minä en epäile, ett'eivätkö suomettarelaiset avusta heitä tässä tehtävässä, sillä se on tullut täällä niin selvästi ilmi. Yleensä huhuna kiertää — muutamat yläluokan edustajat ovat olleet niin varomattomia, että ovat tulleet lausuneeksi, miten suuressa valiokunnassa menetellään — huhuna kiertää, että suuri valiokunta tulee lähettämään kunnallislakiehdotuksen perustuslakivaliokuntaan. Sitä koetetaan siellä viivyttää mahdollisimman kauvan ja sitten heittää sikseen. Minä uskallan kuitenkin olla sitä mieltä, että meidän ryhmämme edustajat tulevat tuollaista taantumuksellista tekoa vastustamaan suuressa valiokunnassa kaikilla keinoilla. Jos sellainen temppu tapahtuu, niin siitä edesvastuu lankee myöskin tämän eduskunnan yläluokan edustajain kontolle. Miettikää ja tehkää niinkuin hyväksi näette. (Hyvä! Hyvä!).

Ed. von Alfthan: Det har gått med debatten i denna fråga såsom att förutse var, nämligen att den i väsentliga delar har rört sig som en allmän debatt rörande frågan om reformering af kommunallagstiftningen i dess helhet. Det är väl också det riktigaste sättet, att begynna denna fråga, att låta en sådan allmän debatt föregå specialdebatten. Jag har icke för afsikt, att gå in uppå några detaljer, men skall beröra några frågor af allmän betydelse i sammanhang med det nu föreliggande ärendet.

Jag ville dock först fästa uppmärksamheten vid det anmärkningsvärda uttalandet, som representanten Paasikivi gjorde vid senaste plenum. Jag kan nu icke tro, att detta yttrande egentligen innebar något program, utan antar att det snarare var en plötsligt påkommen tankeflykt, som föranledde detsamma, då hr Paasikivi antydde att städerna lämpligen kunde göras till föremål för ett sådant här rösträttsexperiment i ändamål att utvidga hans sociala vetande. Detta experiment kunde blifva ganska dyrt. Om vi taga t. ex. en kommun med den omfattning, som landets hufvudstad, med en årsbudget om 13 miljoner mark, sålunda en mycket stor procent af hela vår statsbudget, och då vi veta att detta samhälle besitter fastigheter och tomter till ett värde af tiotal miljoner, så är det påtagligt, att ett kommunalt vanstyre skulle kunna hållas uppe under åtskilliga år genom ett bortödslande af denna förmögenhet, som är afsedd att vara ett stöd för den kommunala ekonomin under decennier framåt.

Det är således ganska alvarliga följder, som dylika experiment kunna framkalla. Jag vill därför i det längsta hoppas, att någon verklig afsikt icke låg bakom yttrandet.

Så framhölls här utaf kommunalutskottets ordförande senast, att han vid närmare eftersinnande finner en hel hop med brister i det förslag, som kommunalutskottet förelagt landtdagen, men att stora utskottet ju kan bortarbeta dessa brister. Nu är det näppeligen stora utskottets uppgift att bearbeta till detsamma hänskjutna förslag i sådant syfte att sådana brister, som specialutskottet skäligen väl själf skulle kunna bortarbeta, därigenom skulle afhjälpas. Konsekvensen utaf hr Erkkos påstående i denna del vore dock att hr Erkko skulle anhålla om att få detta betänkande tillbaka till kommunalutskottet på det att kommunalutskottet måtte bortarbeta de brister han själf nu redan finner i detsamma. Ett sådant förfarande vore fullkomligt riktigt och från den synpunkten också motiveradt. Taga vi nu saken helt praktiskt, så ha vi här för oss tre lagförslag med sammanlagdt 250 §§, hvilket nu jämte det stora antalet lagförslag, som redan äro remitterade till stora utskottet, skulle ditsändas i och för närmare bearbetning, och dock hafva vi blott fyra veckor af landtdagstiden kvar. Vi veta att stora utskottet på behandlingen af agrarlagen, som icke nu häller är alldeles afslutad, har användt två veckors tid, agrarlagen med dess 70 à 80 §§. Det är påtagligen otänkbart att kommunallagförslaget skulle hinna bli slutbehandladt å ena sidan i stora utskottet, å andra sidan af landtdagen, som för sin del ännu har att handlägga den stora agrarfrågan.

Jag kommer härmed in på en del af arbetsordningen, som måste alvarligen tagas under ompröfning, om någonting skall fås till stånd öfver hufvud. Det är fullkomligt omöjligt att under en tid af tre månader till behandling företaga ett helt dussin stora lagstiftningsärenden med mindre att dessa bli ytterst ytligt behandlade. Vi måste nöja oss med att fördela arbetet på en hel valperiod och se till hvad vi hinna utföra under tre, respektive fyra, sessioner och försöka få någon planmässighet i vårt arbete till stånd. Annars blir det mycket skrik och litet ull. Jag håller det för önskligt att stora utskottet skulle hinna behandla åtminstone de viktigaste till detsamma från socialutskottet remitterade ärenden, så att åtminstone dessa skulle hinna bli slutförda och icke denna landtdag åter skulle uppvisa ett tomt slutresultat.

Hvad åter den ifrågasatta reformen af kommunallagstiftningen beträffar, så ville jag återhämta det påståendet jag gjorde vid senaste plenum, nämligen att denna reform, som är afsedd att för decennier, ja, kanske för ett sekel framåt utgöra grunden för hela vår kommunala förvaltning, så i staden som på landet, är det mest betydelsefulla ärende, som den nu lefvande generationen har att handlägga, och ett

ärende af denna betydelse skall handläggas med det alvar, som ärendets vikt kräfver. Ett sådant alvar har härintills icke kommit detta ärende till del. Det har icke behandlats från synpunkten af hvad landets bästa i detta afseende kräfver, utan det har tyvärr väl mycket behandlats som ett taktiskt val- och agitationsmedel partierna emellan. Detta är ett ovärdigt sätt att behandla en så viktig sak. I huru hög grad det varit fråga om dylik partitaktik har det senaste andragande gifvit vid handen, hvilket mera sysselsatt sig med den partitaktiska sidan af saken än med frågans kärna. Då ett ärende är af denna stora vikt, så kan man ifrågasätta, huruvida icke frågan är af den beskaffenhet att den bör som ensamt ärende vid en landtdag behandlas, måhända vid en särskild urtima landtdag, så att detta ärende då skulle få den grundligaste beredning, som Finlands landtdag är i stånd att ge ett ärende. Sedan man så skulle fått fram ett verkligt lagförslag, som blifvit så beredt som det kan blifva här i landet, så skulle lagförslaget läggas att hvila och föreläggas folket som skulle om detaljerna få uttala sig öfverallt i bygderna genom olika kommunalmyndigheter och på fria möten, samt gifva sin åsikt om lagförslaget till känna vid nya val, innan lagen träder i kraft. Jag håller detta ärende för så betydelsefullt att ett sådant sätt att gå tillväga vid dess beredning borde komma i fråga. Jag emotser därför med tillförsikt, att nu sittande landtdag icke i detta afseende skall låta partisynpunkterna eller fruktan för nya val eller dylikt afhålla sig från att behandla detta ärende så, som dess alvar och vikt förtjänar.

Ed. K a s k i n e n: Kun tätä asiaa tällaisessa yleiskeskustelussa jo kolmatta päivää eduskunnassa jauhetaan, nousee ajatus väkisinkin siitä, eivätköhän edustajat tässä kysymyksessä tarkoitakaan täyttä totta. Keskustelussa on ilmennyt kaksikin jyrkästi toisistaan eroavaa suuntaa. Toiselta puolen on vaadittu, että uusi kunnallislaki olisi muodostettava sellaiseksi, että kunnan varoilla eläjätkin olisivat kunnan asioiden käsittelyssä samanarvoisia kuin ne, jotka kunnan asioita taloudellisesti ylläpitävät. Toiselta puolen on tuotu esiin sekin katsantokanta, ettei mitään uudistuksia tällä alalla olisi tarpeen, ei ainakaan maalaisoloissa. Tämä viimeksi mainittu suunta on antanut minullekin aihetta puuttua tähän ikävään keskusteluun.

Mitä itse asiaan tulee, että näin hajalleen on jouduttu eri käsitteissä, johtunee se pääasiallisesti tuosta kurjasta puolue-elämästä. Ovathan kaikki puolueet vaaliagitatsioonissa panneet suurta merkitystä kunnallislakimme uudistamiseen. Eittämätön totuus onkin, että uudistuksia silläkin alalla tarvitaan ja ennen kaikkea niitä tarvitaan juuri maalaisoloissa. Onhan jokaiselle tunnettua, että juuri maalaisoloissa puuttuu kunnallisissa asioissa niin sanoakseni ääniasteikko kokonaan, mikä sentään jo kaupunkikunnilla on jossain

määrin olemassa. Yhtä tunnettu on myöskin se seikka, miten monen maalaiskunnan kunnalliselämä on lamautunut sen vuoksi, että päättämisoikeus kunnan asioissa on vaan muutamien harvalukuisten kuntalaisten käsissä, vaikka jokainen on velvollinen kykynsä mukaan ottamaan osaa kunnallisiin rasituksiin. Juuri tästä on löydettävissä syy siihen, minkätähden kunnallislakimme nykyisessä muodossaan ei ole sellainen, että se tyydyttäisi kansan oikeustajuntaa. En todellakaan ole vielä milloinkaan tullut havaitsemaan terveen maalaiskansan keskuudessa — tarkotan ainoastaan sellaista maalaiskansaa, joka ei ole puolue-elämään hullaantunut — että se vaatisi kunnallista äänioikeutta, päättämisvaltaa kunnallisissa asioissa sellaisille henkilöille, jotka eivät kunnalle penniäkään maksa, vaan se vaatii sen tunteen oikeutusta, joka ilmenee siinä, että köyhinkin, joka maksaa pienimmänkin summan kunnanveroina, tekee sen yhtä vakavasti ja vaivannäöllä kuin rikaskin, joka suurempien tulojensa puolesta maksaa enemmän. Sen vuoksi vaaditaan myös yhtäläistä päättämisoikeutta kaikkien niiden kesken, jotka sitä rasitusta joutuvat kantamaan.

Tämän uuden lakiehdotuksen määräämät suhteelliset vaalit tulevat kyllä ensi alussa monessa kunnassa tuottamaan hankaluuksia niitä toimeenpantaessa. Mutta ne ovat kuitenkin sellainen paha, joka ei ole vältettävissä. Erityisesti pyydän minä kiinnittää suuren valiokunnan huomiota siihen seikkaan, että se koettaisi keksiä keinon, jolla voitaisiin välttää jokavuotiset vaalit. Tahtoisin siihen nähden ehdottaa, että kunnan valtuusto valittaisiin neljäksi vuodeksi ja että vaalit toimitettaisiin joka toinen vuosi, jolloin puolet valtuusmiehistä tulisi valittavaksi.

Muuten toivoisin, että suuri valiokunta ottaisi huomioon sen ajatuksen, joka ilmenee valiokunnan kolmannessa vastalauseessa.

Ed. Schybergson: Jag unnar så gärna partiprogrammen, deras författare, och dem, som drifvit på dessa program, allt hvad de kunna få. Det kan ju icke nekas, att dessa program, sådana de framträdt alltsedan de första valen, voro minst sagdt monstruösa, omfattade allting under himmel och på jorden och icke togo någon hänsyn till värklighetens kraft och till det band, som omständigheternas makt dock måste lägga på reformifvern. Men såsom förhållandena utvecklat sig hos oss, allt sedan novemberdagarna, kan man ju dock icke neka, att den låg så att säga i luften, denna reformifver och denna tilltro till att reformkrafven kunde genomföras. Må man därför icke helt och hållet förtänka en stor del af nationen, att den anslöt sig till denna framtidstro. Och då man en gång hängifvit sig åt ett visst program, vissa ideer, och tänkt sig möjligheten af deras realiserande, så låter det sig icke så lätt göra att rycka sig lös från dem och med klara ögon se och

erkänna, att man farit vilse. Det är detta, som för mig utgör förklaringen på att dessa program äfven vid de senaste valen framträdde i något så när oförändrad skepnad. Men äfven de, som ha egnat sig åt denna programverksamhet och detta programförfattande, måste ju dock sist och slutligen få ögonen öppna. Och det är detta, som enligt min mening förklarar de yttranden, som i förevarande fråga vid senaste plenum egde rum. Det måste ju dock sist och slutligen för enhvar, som tänker alvarsamt och vill landets bästa, framstå såsom en nödvändighet, att icke fortfarande med blinda ögon gå i samma riktning som förut. Någonting skall man väl lära utaf hvad dessa år hafva att framvisa, icke minst inom denna kammare. Det är därför jag finner, att det nu, då det gäller att se framtiden an och försöka ordna vårt arbete så, att det blir fruktbärande och nyttigt, kunde vara på tiden att stryka ett streck öfver programmen och stryka ett streck öfver hvad denna eller den andra ha under dessa tider sagt. Allra minst är det något synnerligt nöje att här i timtal höra samma saker, som vi fingo i så rikligt mått bevittna under den första utaf dessa landtdagar, då denna samma metod som i hr Turkias andragande kom till användning i det han lämnade en skildring af det ungfinska partiet och det suometarianska partiet, var så vanlig och upptog våra sammanträden, det ena efter det andra. Nöjet har ju dessutom blifvit icke så väsentligt minskadt nu, sedan talmannen beslutit sig för att göra alvar af arbetsordningens föreskrift och icke vidare tillåta de afbrott, som förut hafva varit vanliga och som ju visserligen icke så litet påmint om folkmöten, men ändock gifvit en smula krydda åt de eljest tarfliga anrättningarna.

Hr Turkia gaf, också sin vana likmätigt, en släng åt representanterna för det svenska folkpartiet och förklarade, att kommunallagförslaget innebure en afklippning af vingarne på detta parti. I detta afseende synes det socialdemokratiska partiet liksom suometarianerna och det ungfinska partiet vara tämligen ense, och med denna taktik ha de ju nu redan hållit på i några tiotal år, men märkvärdigt nog, ser det ut, som om icke försöken helt och hållet skulle lyckas.

Hufvudsakliga anledningen, till att jag uppträdt i denna diskussion, är att jag önskat förklara, att trots det jag icke har anslutit mig till dylika partiprogram, som de, hvilka hos oss spelat en så stor roll, jag dock finner naturligt, att man har inrangerat sin tankegång inom dem och att det sedan varit rätt svårt att lämna dem. Jag vill uttala min tillfredsställelse öfver, att detta nu dock sist och slutligen har skett och att sist och slutligen förnuftet kommit till sin rätt.

Ed. Hannes Gebhard: Koska se lausunto, jonka minä viime istunnossa annoin, on muutamien edustajain puolelta täydel-

lisesti väärin esitetty ja tämän väärän esityksen pohjalla on käyty sekä viime istunnossa että vielä tässäkin intoilemaan ei ainoastaan minua, vaan ihan asiattomasti myös koko suomalaista puoluetta vastaan, niin pyydän saada huomauttaa, että nämä intoilijat eivät näy malttaneen kuunnella minua silloin loppuun saakka. Lausuntonihan päättyy seuraavilla selvillä sanoilla:

1:ksi: että pidän välttämättömänä, että kunnallislainsäädäntö saadaan pian perinpohjin uudistetuksi;

2:ksi: että minä yhä edelleen toivon, että tämä reformi voitaisiin rakentaa yleisen ja yhtäläisen ääni-oikeuden perusteella; ja

3:ksi: että minä puhuin yksinomaan omasta puolestani.

Ei siis niinkuin ed. Turkia täällä sanoi, minun suuni kautta suinkaan ole puhunut koko suomalainen puolue, vaan ainoastaan minä yksin. Se tietysti soveltuu herrojen vasemmistolaisten — ja väliin eräitten muittenkin vastustajaini — »taktillisiin periaatteisiin», ettei olla tällaisista tosiasioista tietääkseenkään. Senpävuoksi minun viime istunnossa antamastani lausunnosta, joka on muuten kokonaisuudessaan otettu vasemmiston äänenkannattajaan, ovat juuri nämä tässä viimeksi esittämäni loppulauseet jätetyt kerrassaan pois. Ja sehän olikin välttämätöntä, sillä mitenkä muuten olisi voitu sitten refereerata niitä oman ryhmän edustajain lausuntoja, joissa kerrassaan totuudesta poikkeavalla tavalla väitettiin ei ainoastaan minun, vaan koko ryhmäni muka pitävän koko tätä kunnallisreformia »tarpeettomana!» Kuinka kauan vasemmisto tällä tapaa katsoo voivansa perustaa toimintansa tosiasiain väärentämisiin?

Tämän yhteydessä tahdon vielä huomauttaa muutamista täällä annetuista lausunnoista.

Ensiksikin ed. Tokoi oli huolissaan siitä, että minä muka olisin »pettänyt» torppariäänestäjiäni meidän yhteisessä vaalipiirissämme. Jos minä todella olisin sen tehnyt, niin ei suinkaan ed. Tokoin olisi tarvinnut siitä olla niin pahoillaan kuin hän oli; sehän olisi vain ollut hänelle itselleen ja hänen puolueelleen eduksi. Mutta nyt on asianlaita se, että minä en ole missään tilaisuudessa valitsijoilleni luvannut enempää, kuin mitä täällä olen esittänyt toivovani, en edes aina niinkään paljoa. Olen näet varma siitä, että minun valitsijani hyväksyvät sen, etten tahtoisi heille säätää niin mutkaista vaalilakia, että useassakaan kunnassa sitä ehkä ei voitaisi käyttää. Olen myös varma siitä, että he ennemmin tai myöhemmin hyväksyvät sen, etten omasta puolestani tahtoisi syöstä heidän kuntainsa asiain hoitoa niin nuorten kuin 21-, 22- ja 23-vuotisten käsiin, joista

useimmat eivät ole edes omaa kotiakaan vielä perustaneet, — mikä toki olisi omiansa edesvastuuntunnetta lisäämään — olen siis varma siitä, että he tämän ehdotukseni hyväksyvät, varsinkin kun he jo näkevät, että jo 24-vuotistenkin äänioikeus tuottaa yhteisten asiain hoitoon mitä arveluttavinta kypsymättömyyttä, jota sitte häikäilemättömät henkilöt voivat käyttää hyväkseen edistystä vastustaakseen

Kyllä minun siis on paljo helpompi astua valitsijaini eteen, kuin esim. edustaja Tokoin, jonka on selvitettävä, millä tavalla sosialistien puolustama ehdotus 25 vuoden vuokra-ajasta on torppareille edullisempi kun 50:n (Sorinaa vasemmalta. Puhemies: Hiljaa!).

Olen vihdoin levollinen siitäkin, että maalaiskansa, niin torpparit kuin tilallisetkin, ymmärtävät sitäkin ehdotustani, että kunnallisreformi aluksi pantaisiin toimeen vaan kaupungeissa ja vasta muutamien vuosien kokemuksen perästä maalaiskunnissa. Tätä ehdotusta tehdessäni ajattelin seuraavia asianhaaroja:

Ensiksikin kaupungeissa voidaan, kuten äsken sanoin, käyttää ehdotettua vaalitapaa, useimmissa maalaiskunnissa se olisi mahdotonta.

Toiseksi on kaupungeissa järjestynyt työväki jo pidemmän aikaa tavallaan harjaantunut yhteisten asiain hoitoon, mutta useimmissa maalaiskunnissa on tilattomain suurilla joukoilla tuskin muuta harjaantumista yhteisissä asioissa kuin minkä he saivat suurlakkoviikolla.

Kolmanneksi on sosialisteilla kaupungeissa toki muutamia tietopuolisestikin sivistyneitä johtomiehiä, jotka voivat ymmärtää järkisyitä. Maalaiskuntain sosialisteja olemme oppineet tuntemaan täällä, erityisesti valiokunnissa, ja millaisia kykyjä he ovat, siitä lienee parasta puhua niin vähän kun suinkin. Ed. Castrén ehkä pitää niitä sosialisteja maatalousvaliokunnassa erittäin kehittyneinä, jotka hän eräässä istunnossa oli saanut uskomaan, että arm. esityksen ehdotus takautuvaksi laiksi olisi muka paljon edullisempi torppareille kuin suomalaisen puolueen ehdotus. Tällaisten ynnä monien muitten yhtä uskomattomien ja yhtä surullisten esimerkkien täytyy saattaa meidät vakavasti ajattelemaan, mitä me säädämme meidän rauhalliselle ja vakavalle maataviljelevälle väestöllemme.

Täällä kysyttiin viime kerralla useammalta eri taholta, miksi en ole varemmin tuonut esiin näitä epäilyksiäni ja muistutuksiani. Siihen jo silloin vastasin, että varemmin en ole tuntenut sosialistien näillä valtiopäivillä kerrassaan muuttunutta kantaa niin tärkeissä kysymyksissä kuin ovat tukkiyhtiökysymys, torppariasia ja veroreformiasia. Ei mielestäni siis koskaan ennen ole käynyt niin selvästi esille laajojen kansankerrostemme kypsymättömyys yhteisten asioitten hoidossa, kuin näillä valtiopäivillä.

Tämän yhteydessä en voi olla parilla sanalla selittämättä vähän

käsitteitä niille ruotsiapuhuville edustajille, jotka viime istunnossa lausuivat hämmästyksensä siitä, että minä tässä kysymyksessä esiinnyn varottajana. Onhan toki erotus toiselta puolen sen demokratian välillä, joka tahtoo antaa vaikutusvallan yhteisten asioitten hoidossa siihen määrään kehittymättömien käsiin, että heidät voidaan avosilmin johtaa tänäpäivänä yhtäälle, huomenna toisaalle, sillä siitähän olisi vain seurauksena sekasorto ja taantumus — onhan toki erotus toiselta puolen tällaisen demokratian välillä, ja toiselta puolen pyrkimyksellä radikaalisesti ajaa sellaisia reformeja, joitten tarkoituksena on hankkia vähävaraiselle kansalle turvattu asema, katto pään päälle ja tilaisuus toimeentulon helpottamiseksi, sillä se demokratia tietää samalla kulttuurin kohoamista ja kansan voimien kartuttamista.

Ed. Kaarne: Kansanvaltaisuuttaan ovat kaikki puolueet kehuneet ainakin vaalien edellä, silloin kun oli äänestäjiä kansan keskuudesta saatava. Miten kehuttavaa tuo valtapuolueittemme kansanvaltaisuus on ollut, alkaa tulla täysin selville. Jos missään olisi tilaisuus osoittaa kansanvaltaisuuttaan ja edistysmielisyyttään, niin olisi se tässä kysymyksenalaisessa kunnallislakiasiassa. Jos missään, niin juuri kunnallisten olojen uudistamisessa kansanvaltaista harrastusta tarvitaan, siksi surkeat ovat kunnalliset olomme. Mutta kaikesta huolimatta tahtovat vielä ruotsalaisen puolueen edustajat ehdottaa, että nyt vielä, kun asia jo on saanut lykkäystä ajasta toiseen, se vain ilman muuta haudattaisiin. Ja mitä vielä on voinut tapahtua tässä ihmeellisessä kamarissa, ovat eräät yleisesti jotenkin kansanvaltaisina pidetyt suomalaisen puolueen edustajat yhtyneet kannattamaan ruotsalaisten rutivanhoillista ehdotusta tässä suhteessa.

Ed. Hannes Gebhard on nyt kuitenkin tänään, tässä asiassa tahtonut viitata ainoastaan viime lausuntonsa jälkimmäiseen osaan. Mutta minun mielestäni on pysyttävä koko lausunnon takana, eikä ainoastaan siinä, mitä on jälkiosassa puhuttu. Sen lausunnon, jonka hän täällä on esittänyt, ymmärsivät toisetkin suomalaisen puolueen jäsenet aivan samalla tavalla kuin useat puhujat ovat sen ymmärtäneet. Useat suomalaisen puolueen edustajat ovatkin yksityisesti lausuneet, että heidän ryhmässään on ainoastaan nämä kaksi, jotka ovat sillä kannalla.

Ed. Gebhard on täällä ainakin viime kerralla esiintuonut väitteen, etteivät muka vähäväkiset kansankerrokset maalaiskunnissa yleensä vielä tätä kunnallisreformia kaipaa yhtä kiihkeästi, kuin esim. syvälle käypiä ja nopeita maareformeja, kieltolakia ja verouudistuksia. Tällaiseen vakuutukseen on ed. Paasikivikin yhtynyt. Mutta minun

valitsijani, jotka ovat juuri vähäväkistä ja enimmäkseen maalaisväestöä samassa vaalipiirissä kuin ed. Paasikivenkin, ovat aivan kuin yhdestä suusta vaatineet minua esiintuomaan, että kunnallinen äänioikeus ja kunnallisverotuksen huojennus ovat maanvuokralain ja kieltolakiasian rinnalla yhtä tärkeät kuin nämät, ja ovat kaikki aivan heti aikaan saatavat. Minun täytyy sen vuoksi otaksua, varsinkin kun olen tähän eduskuntaan lähetetty edustamaan aivan saman maakunnan kansaa, jonka äänillä ed. Paasikivikin on valittu, — Satakunnan — että hän ei ole puhunut laajoihin tilattoman kansan kerroksiin kuuluvan väestön kanssa, vaan on kuulustellut ainoastaan yläluokan maanomistajia ja kaupunkilaisherrassäädyn mielipiteitä asiassa. Noiden luokkien varsinkin vanhoillisimmat ryhmät ovat kyllä-kin voineet antaa ja luultavasti ovat antaneetkin sekä ed. Paasikivelle että ed. Gebhardille viittauksia siihen suuntaan, että olisi kunnallislain uudistuksia ainakin koetettava saada v i i p y m ä ä n. Mutta näiden suhteen on huomattava, että samat ryhmät tahtoisivat myöskin maavuokralakia, vieläpä kieltolakiakin mahdollisimman kauvan viivytetyksi. Älköön sentähden millään ehdolla esitettäkö täällä eduskunnassa noiden vanhoillisten, kapitalismin kiivaimpien puoltajien mielipiteitä vähäväkisen maalaiskansan mielipiteinä, koska se olisi tämän kansan suuren enemmistön mielipiteiden väärentämistä, eikä sitä myöskään uskalleta julkituoda maaseudulla tuon kansan keskuudessa silloin, kun herrat Gebhard ja Paasikivi ja muut saman puolueen johtajat, äänestäjiä tarvitsevat juuri tämän vähäväkisen maalaiskansan keskuudesta. En ole tätä tahtonut esiintuoda jatkaakseni asiasta keskustelua, joka jo muutenkin on perin pitkälle venynyt, vaan olen sen sanonut senvuoksi, että se on velvollisuuteni, koska en voi sallia, että vähäväkisen maalaiskansan mielipiteitä täällä esitettäisiin väärässä valossa.

On kyllä surullinen asia, että sosialidemokraattien keskuudessa on tapahtunut monia järjettömiäkin tekoja, joita nyt voidaan käyttää vastapainoksi sille kansanvaltaisuudelle, johon tässäkin kohden pyritään. Tätä pelkoa on omansa ainakin osassa kansaa lisäämään se seikka, että he yleensä periaatteellisessa suhteessa, edistäen materialistista maailmankatsomusta, saattavat kaiken järjestyksen vaaraan sekä hävittävät kansalta tosionnellisuuden mahdollisuudet. Tämä kaikki on saattanut heidän valtansa kasvamista pelkäävät ihmiset pelkäämään kansanvaltaisuutta, varsinkin kun porvarilliset pääsevat sen kautta kansanvaltaisuudesta maalaamaan mitä mustimman pöpön. Joskin sosialidemokraattien levittämä materialistinen maailmankatsomus aikaansaattaa siveellisyyden höltymistä ja tapainturmelusta, niin ei siinä auta porvarillinen rahavalta asiaa muuta kuin yhä surkeammalle kannalle. Suuri onnettomuus kansallemme on juuri siinä, että monet, joiden tulisi pitää huolta kansan siveellisestä ja henkisestä kasvatuksesta sekä hyvinvoinnista,

nyt nukkuvat velttouden unta sekä turvaavat porvarillisiin puolueisiin ja niiden rahalliseen mahtiin. Kumminkaan ei porvarillisten raha-asiain hoito tuota yhtään parempaa siunausta yhteiskunnalle, kuin sekään hoito, josta nyt syyttävät sosialidemokraatteja. Kun saadaan kunnallinen äänioikeus, joutuvat nekin, jotka nyt eivät tahdo mitään välittää yhteisen kansan taloudellisesta ja henkisestä tilasta, viimeinkin ajattelemaan yhteiskunnan alempienkin kerrosten onnellisuutta.

Pyydän senvuoksi suurelle valiokunnalle lausua evästyksenä, että se ensi sijassa ottaisi tämän kunnallislain uudistuksen käsittelyn alaiseksi ja jouduttaisi käsittelyä niin, että laki ajoissa ennen tämän istuntokauden loputtua saadaan valmiiksi. Millään ehdoilla se ei enää saisi kesken jäädä, sillä kansan kärsivällisyys ei ole niin taattua, ettei se, jos huomaa sille näin tärkeää elinkysymystä suotta viivytettävän, voisi käydä hyvinkin uhkaavaksi. Tyytymättömyyttä on jo olemassa, että kiihoituksella on sangen otollista maaperää, seikka, joka ei pitäisi olla kenellekään edustajista tuntematon. Jotta ehdotuksesta saataisiin edes jossakin määrin vähäväkisen kansanosan tarpeita vastaava kunnallislaki, tahdon suurelle valiokunnalle lausua myöskin sen toivomuksen,että kunnan valtuutettujen lukumäärä pitäisi ehdottomasti niiden syiden perusteella, joita ensimäisen vastalauseen tekijät, kunnallisvaliokunnan sosialidemokraattiset jäsenet, perusteluissaan esiintuovat, olla niin suuri kuin mainitussa vastalauseessa sekä maalais- että kaupunkilaiskuntiin nähden ehdotetaan. Kunnalliseen äänioikeuteen nähden asettaa mietintö liiallisia rajoituksia, joista varsinkin määräys, joka kieltää äänioikeuden kunnallista köyhäinhoitoa nauttivilta on kerrassaan ihmisyyttä loukkaava ja esittää räikeän kuvan valtapuolueittemme ihmisyyden halveksimisesta. Toivon että tämän tähden suuri valiokunta tulee mietintöön tekemään sellaisen muutoksen että »äänioikeus tulee kaikille 21 vuotta täyttäneille kansalaisluottamusta nauttiville kunnan asukkaille, jotka kunnassa ovat hengille kirjoitetut.»

Kunnan valtuuston käsiteltäviin asioihin täytyy minun työväen edustajana ehdottomasti toivoa, että suuri valiokunta hyväksyisi 11 §:n, ehdotuksessa maalaiskuntain kunnallislaiksi, ensimmäisen vastalauseen mukaiseksi, samoin monessa muussakin kohden, vaan ajan voittamiseksi ja kun täällä on jo useampaan kohtaan kosketeltu, en tahdo evästystä pitemmälle jatkaa.

Ed. Homén: Mietinnössä tulee näkyviin mielipide, ja vastalauseissa on sitä myöskin esiintuotu, jonka mukaan asiat kunnissa hoidettaisiin paljoa paremmin, jos luottamusmiesten vaaliin ottaisivat osaa ainoastaan ne, jotka veroa maksavat. Minä olen

samaa mieltä. Mutta tämä ei kuitenkaan ole ainoa eikä pääsyy, jonka tähden olen asettunut sille kannalle. Minusta on aivan oikeuden mukaista, että kunnallisissa asioissa on päätösvalta ainoastaan niillä, jotka veroa maksavat. Jos sekin, joka ei maksa kuntaan mitään, olisi päättämässä kunnan asioista, jotka enimmäkseen, voi sanoa yksinomaan, ovat taloudellista laatua, niin tulisi asema olemaan semmoinen, että toinen määräisi, paljoko toisen kukkarosta otetaan. Ja tämä on väärin.

On sanottu, että koska eduskuntavaalit ovat yleiset, siis jokaisella kansalaisella on oikeus ottaa osaa näihin vaaleihin, pitäisi kunnallisissa vaaleissa asian laidan oleman saman. Tämä ei pidä paikkaansa. On aivan luonnollista, että jokaisella kansalaisella on oikeus ottaa osaa vaaleihin eduskuntaan, missä lakeja säädetään. Mutta kunnissa on, kuten sanoin, asianlaita toisenlainen, siellä on melkein yksinomaan taloudellisia asioita esillä. Kysytään maalla esim., rakennetaanko kansakoulu, rakennetaanko vaivaistalo, rakennetaanko köyhäinhuone, rakennetaanko joku tie, joku silta j. n. e. Aina kysytään rahoja ja tarvitaan veroja. On siis luonnollista, että ne, jotka rahat maksavat, jotka siis ottavat osaa rasituksiin, myös niistä ja niitten suuruudesta päättävät.

Kun puhutaan yhtäläisyydestä ylipäänsä, niin on sitä sovellutettu siihen, että jokaisella olisi samanlaisia oikeuksia. Mutta on olemassa toinenkin puoli, nimittäin se, että jokaisella pitäisi olla samanlaisia velvollisuuksia. Jos vaan pidetään oikeuksista kiinni ja siitä, että jokaisella on sama oikeus, mutta unhotetaan velvollisuudet, silloin ei synny johdonmukaisuutta. Jos ihmisellä on oikeuksia, niin on aivan luonnollista, että hänellä myös täytyy olla velvollisuuksia. On sanottu, ettei ole kansanvaltaista, että se, joka ei maksa veroa kuntaan, ei saisi olla päättämässä. Minusta tämä ei sodi kansanvaltaisuutta vastaan, jos vaan alin verotettava tulomäärä ei ole liian korkea. Jos tämä raja tulisi niille paikoille, kuin mietinnössä on ehdotettu, 300—500 mk. maalla ja 600—1,000 mk. välille kaupungeissa, niin tämä raja on siksi alhainen, että jokainen, joka ahkerasti ja uutterasti tekee työtä ja on jonkun ajan työskennellyt paikkakunnalla, voi ehdottomasti saada semmoisia tuloja, että hän saavuttaa oikeuden ottaa osaa vaaleihin. Jos taas joku tilapäisesti asuu kunnassa ja hänellä ei ole tuloja, niin on aivan toista; hänellä ei olekaan luonnollista oikeutta ottaa osaa kunnan asioihin, kuten niillä, jotka siellä elävät ja asuvat ja rehellisesti toimivat.

Minusta on siis kerrassaan oikeudenmukainen se mielipide, joka tulee näkyviin 3 vastalauseessa ja joka alusta alkaen on ollut nuorsuomalaisen puolueen mielipide. Jo kohta, kun näistä asioista pari kolme vuotta sitten ruvettiin keskustelemaan, niin minä jyrkästi olin sitä mieltä, että oikeus vaatii, että ainoastaan ne, jotka veroa maksavat kuntaan, myös saavat ottaa osaa vaaleihin, jotka tapah-

tuvat kunnassa tai joista päätökset kunnan asioissa riippuvat. Sentähden, että tämä on oikeudenmukaista, minä olen ja tulen pysymään tällä kannalla. Kun ennen valtiopäiviä viime vuonna liikuin maaseuduilla, niin avonaisesti ja jyrkästi toin tämän mielipiteeni esille valitsijoilleni. Ja mitä minä käsitin, niin ne olivat myöskin samaa mieltä. Ei ole meidän ohjelmassamme muutosta tapahtunut, se on, minkä minä voin ymmärtää, oikeuden pohjalle rakennettu. Tämä on varma pohja, ja silloin ei tarvita heilua sinne tänne, silloin ei ole muuta tehtävää, kuin koettaa puolustaa sitä ja ajaa sitä läpi.

Ed. Arajärvi: Eduskunnan edellisissä istunnoissa on tämän asian käsittely ollut joutumassa kokonaan pois oikealta tolalta, ja edelleen ovat tänäpäivänä useat puhujat unohtaneet että nyt on kysymyksessä kunnallisvaliokunnan mietinnön evästäminen suureen valiokuntaan eikä mikään vaalitaistelu. Sen johdosta, että niin hyvin oikealta kuin vasemmistostakin on etupäässä juteltu siitä, kuinka keskusta tässä asiassa on muka eksynyt pois omaa, oivallista ohjelmaansa kannattamasta, on varmaan useampi kuin minä uudestaan ottanut lukeaksensa tämän mietinnön ja verrannut sitä tekemäänsä eduskuntaesitykseen sekä hyväksymäänsä ohjelmaan.

Meitä on nimittäin, ainakin keskustassa useampia, jopa keskusta kokonaan, vallan toista mieltä kuin ed. Schybergson, joka arvelee, että nyt on tultu ymmärtämään, että ohjelmain yli on vedettävä risti. Se käy päinsä semmoisen ohjelman suhteen, jonka pääasiallisempana tunnusmerkkinä on: »pysytään vanhoillaan» ja josta johtuu että minkäänlaisia alotteita asioissa ei pidä tehdä.

Mietinnön luettua huomaa, että suomalaisen puolueen jäsenet ovat onnistuneet ajamaan lävitse kantansa kunnallisvaliokunnassa siinä, että kunnallinen äänioikeus on, niinkuin meidän ohjelmassamme sanotaan, oleva yhtäläinen ja yleinen, niin ettei ketään, olkoon mies tai nainen, naimisissa oleva tai naimaton, varattomuuden takia estetä käyttämästä äänioikeutta ja että äänioikeutettu olkoon myös vaalikelpoinen.

On ilahuttava asia, että suomalaisen puolueen jäsenet valiokunnassa ovat onnistuneet ajamaan kantamme lävitse mietintöön. Mutta miten on ohjelmamme toisen yhtä velvoittavan kohdan laita, jossa sanotaan näin: »samalla kuin kunnallinen äänioikeus täten laajennetaan on sopivalla lainsäädännöllä kunnallisten asioiden hoito siten järjestettävä, että asioiden kelvollinen käsittely turvataan ja kunnan jäsenten liiallinen verottaminen estetään». Mietintöön liitetty ensimäinen, sosialidemokraattien laatima vastalause antaa aihetta vakavaan huoleen yleensä eikä suinkaan vähimmin siinä esitetty verotusta koskeva 69 §, jonka järjettömyyden ed. Hallstén edellisessä istunnossa jo osotti ja jonka järjettömyyden esim. Kotkan oloja tunteva Turkia tulee suuressa valiokunnassa huomaamaan,

jos hänelle opetetaan, mitä sanottu § tietää sovitettuna Kotkan oloihin. Jos siinä ehdotettu verotusjärjestelmä sinne sovitetaan, eivät Kotkassa pysty porvaritkaan — sosialidemokraateista puhumattakaan — hoitamaan kunnallisasioita. Nyt se ymmärtääkseni on vielä mahdollista, jos siellä vaan kunnallisasioiden hoidossa on miehiä, joihin voidaan luottaa, mutta jos pannaan se verotusjärjestelmä toimeen, jota sosialidemokraattien vastalauseen 69 § tietää, niin ei Kotkan kunnan asioita kukaan kuolevainen pysty hoitamaan. Samaan huomioon luulen myöskin tulevan saman vastalauseen toisen allekirjoittajan, Huotarin, kun häntä opetetaan laskemaan, mitä tietää hänen hyväksymänsä verotusjärjestelmä Tampereen oloihin sovitettuna. Siellä on seuraus oleva samallainen.

Kun tuonlaatuisia §:iä pyydetään saada kunnallislakiin, niin silloin järki käskee meidän pitämään huolta siitä, että varmat takeet tulevat lakiin siitä, että kelvollinen kunnallisasioiden käsittely turvataan ja kunnan jäsenten sopimaton verottaminen estetään. Tässä suhteessa rohkenen minä puolestani kehottaa suurta valiokuntaa, kun se käsittelee tätä kunnallismietintöä, ottamaan vakavasti harkitaksensa seuraavat kohdat:

Ensiksikin riittääkö mietinnön 9 §:ssä olevat määräykset estämään, sen että niinkuin suomalaisen puolueen vaalijulistuksessa näille valtiopäiville sanotaan: »Niille ei ole äänioikeutta annettava, jotka huolimattomuutensa tai kunnottomuutensa tähden jättävät osuutensa kunnan yhteisiin menoihin suorittamatta». Puolestani epäilen, että 9 §:n säädös nykyisessä muodossaan ei anna tässä suhteessa semmoisia takeita. Ne voidaan siihen kyllä sovittaa ja toivon puolestani suuren valiokunnan tulevan sen tekemään. On tehtävä suuri ero semmoisen varattoman välillä, joka ei kykene suorittamaan kunnallismaksuja esim. sen takia, että hänellä on suuri perhe, 5—6 lasta, ehkä useampiakin, ja semmoisen välillä, jolla on hyvät tulot, kiertää ympäri maailmaa, mutta ei voi, kun ei tahdo suorittaa kunnallisveroa, mutta voi, jos etenkin sosialidemokraattien valmistama kunnallislaki tulee käytäntöön, hankkia ja on oikeutettu saamaan kunnan viranomaisilta todistuksen, että hän on varaton eikä ole voinut maksaa maksujaan. Suuren valiokunnan on erityisen tarkkaan harkittava ne takeet, joita tässä suhteessa on lakiin saatava, ettei, niinkuin sanoin, huolimattomuutensa ja kunnottomuutensa takia muutamat voisi jättää osuuttaan maksamatta yhteisiin menoihin ja kuitenkin päästä tilaisuuteen hankkimaan itselleen köyhäntodistuksen.

Samaten on luullakseni pantava erityisen harkinnan ja ajattelun esineeksi lisävaltuustoa koskevat määräykset. Näyttää siltä kuin voitaisiin tässä suhteessa asettaa lakiin säädöksiä, jotka takaavat kunnan asiain käsittelylle suurempaa vakavuutta, varmuutta ja vähemmän vaaranalaisuutta kuin ne säädökset, jotka mietinnössä

nyt ovat. Saattaa panna ja tulee panna kyseeseen, eikö kunnan lisävaltuusto olisi valittava pidempiaikaiseksi, useampivuotiseksi, niinkuin on ehdotettu täällä ja useilta tahoilta ehdotusta kannatettukin varsinaiseen valtuustoon nähden. Tämä tuottaisi etua etenkin finanssiasiain käsittelylle kunnassa. Silloin saattaisivat lisävaltuusmiehet myöskin keskuudessaan asettaa, jos niin tahtoisivat, erityisen valiokunnan näitä asioita käsittelemään. Silloin myös saattaisi kunnan tulo- ja menoarvion käsittely jäädä lisättyjen valtuusmiesten päätöksen varaan. Niinikään mielestäni mietinnön 26 § sietäisi tarkistaa. 26 §:ssä puhutaan siitä, mimmoinen enemmistö vaaditaan lisävaltuusmiesten kokouksissa päätöksiä tehtäessä. Saattaisi hyvällä syyllä panna kyseeseen, eikö lisävaltuusmiesten kokouksissa pitäisi myöntää lisävaltuusmiehille erityistä oikeutta siten, että vaadittaisiin, että heitä tulee olla vissi, huomattavasti suurempi määrä päätöksen puolella, ennenkuin voi laillinen päätös syntyä. Tämä siitä syystä, että he ovat nimenomaan kutsutut silmällä pitämään sitä, että veronmaksajan oikeuksia ei jätetä kohtuuttomain päätösten ja säädösten alaisiksi. Toivoisin puolestani, että suuri valiokunta tässä suhteessa kiinnittäisi erityistä huomiota tähän pykälään.

Ehdotuksen 13 §:n kohdalla olisi niinikään mielestäni syytä harkita, eikö kunnallisten rahastojen käyttämisestä ainakin eräissä tapauksissa olisi säädettävä enemmän tai vähemmän samaa kuin säädetään kiinteätä omaisuutta koskevien asioiden käsittelystä.

Neljänneksi on otettava harkittavaksi suuressa valiokunnassa, onko se suhteellinen vaalitapa, jota mietinnössä esitetään, sellaisenaan sopiva kaikkiin kuntiin. Eikö voisi ajatella mahdolliseksi sitä, että laki sisältäisi vaihtoehtoisesti kaksi tai useampia vaalimuotoja tässä suhteessa, joita kunnat voisivat valita sen mukaan kuin katsovat sopivaksi heidän oloihinsa ja jota he luulevat voivansa toteuttaa keskuudessaan.

Samoin minusta, kun tarkastetaan sosialidemokraattien vastalauseen äskenmainitsemaani 69 §:ää, joka on ymmärtääkseni mieletön, olisi otettava suuressa valiokunnassa eritoten harkinnan alaiseksi, eikö tähän lakiin sittenkin olisi saatava veroitusasteikko, mutta järkevä. Tähän suuri valiokunta on mielestäni pakoitettukin kiinnittämään erityistä huomiota osoittaessansa, niinkuin minä toivon, ed. Turkialle ja Huotarille heidän allekirjoittamansa vastalauseen mahdottomuus tässä ylen tärkeässä kohdassa.

On itsestään selvää, että me, jotka jo eduskuntaesitystä jättäessämme valitimme, ettei tämä laki ehtinyt kumpasillakaan edellisillä valtiopäivillä tulla loppuun käsitellyksi, toivomme suuren valiokunnan nyt käyttävän kaiken saatavissa olevan ajan ja tarmonsa, että tämä mietintö tulee siellä käsitellyksi ja tulee hyvässä muodossa eduskuntaan uudestaan käsiteltäväksi. Vakaumuksemme nimittäin on, että meidän on nopeasti saatava aikaan tarpeelliseksi katsomiam-

me uudistuksia kunnallisen lainsäädännön alalla. Tiedämme kyllä, että eräissä piireissä selitetään, oikeistoissa etenkin, että kunnan raha-asiat joutuvat käsiin, jotka eivät kykene niitä hoitamaan; pelätään puoluetaistelun kiihkoa ja vaiheita kunnallisessa elämässä. Nämä epäilykset eivät ole voineet järkyttää meidän vakaumustamme, että kunnallisella alalla yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, joka ei varattomuuden takia sulje pois ainoatakaan kuntalaista kaikesta osallisuudesta yhteisten asiain hoitoon, on lopultakin ainoa hyväksyttävä kanta. Viittaamme vaan siihen todisteluun, joka valiokunnan mietinnön 5 ja 6 sivuilla esitetään. Toiselta puolelta uskomme, että ne varokeinot, joita lakiehdotus tarjoo ja joita suuri valiokunta edelleen kehittää siihen suuntaan kuin tässä olen toivonut, varmaankin riittävät pahimmissakin tapauksissa estämään vaurioita, jos vaan ne, joilla on jotakin menetettävää, pitävät silmänsä auki ja muuten rohkenevat vakaumuksensa mukaan toimia. Tällaista toiminnan valppautta ja rohkeutta uusi laki on epäilemättä omansa synnyttämään ja kehittämään ja se taas ylipäänsä on ainoa keino, meidän nähdäksemme, millä tehokkaasti voidaan tukahuttaa ne pyrkimykset, jotka meillä nykyään tarkoittavat omistusoikeudelle perustuvan yhteiskuntajärjestyksen muuttamista. Mitä enemmän taistelu kumoavia aineksia vastaan esiintyy kunnallisella alalla, sitä helpommaksi se meidän käsityksemme mukaan käy valtiollisella.

Ed. Riihelä: Olisi mielestäni ollut suotavaa, että tämä kunnallislain uudistaminen olisi voinut tapahtua koko laajuudessaan. Tarkoitan nimittäin sitä, että myöskin verotusuudistus olisi ollut esillä samalla kuin äänioikeudenkin laajentaminen. Luulisin, että tämä asia siten olisi muuttunut paljoa selvemmäksi.

Täällä ovat kunnallisvaliokunnan jäsentenkin taholta sosialidemokraattiset edustajat väittäneet, että se kanta, jolla me nuorsuomalaiset valiokunnan jäsenet, ja puolue yleensä, olemme, ei olisi oikea, koska kunnilla muka on muitakin kuin verotettavia tuloja ja niin ollen olisi suotavaa, että kaikki veroa maksamattomatkin tällä perusteella saisivat täyden määräämisvallan. Jokainen tietää kyllä, mitä oikeastaan nämä »muut» tulot ovat. Ei ainakaan maalaiskunnissa niitä ole sanottavasti ollenkaan, jollei jossakin ole erityistä kiinteistöä tai jotakin muuta sellaista, joka tuottaa tuloja. Mutta siinäkin tapauksessa ovat siitä tietysti vastuunalaiset ne, jotka veroa maksavat. Ei kai voi »muuksi» tuloksi lukea, jos valtiolta tulee esim. apurahoja kansakoulujen opettajien palkkaamiseksi, sillä eivät-hän kunnat niitä ollenkaan käsittelekään.

Kuulin ihmeekseni täällä, että eräs kunnallisvaliokunnan jäsen, kohdistaen lausuntoansa meidän kantaamme vastaan, esitti ihmettelynsä siitä, että sellaistenkin seutukuntien edustajat, joissa on tapahtunut kassarosvouksia, vielä uskaltavat puolustaa sitä kantaa,

joka meillä on, ettei äänioikeutta myönnettäisi kaikille. Jos tämä lausuja ei olisi niin pätevä kunnallisasiain tuntija kuin hän on, niin uskaltaisin väittää vastaan, että on aivan saman tekevä, onko silloin kunnan luottamusmies valittu yhdessä niitten kanssa, joilla ei mitään vastuunalaisuutta ole, vai ovatko sen valinneet ainoastaan veroa maksavat. Tällaista voi aina tapahtua eivätkä tällaiset esimerkit minun mielestäni ole ollenkaan soveltuvia.

Täällä on m. m. väitetty, että se kanta, joka ilmenee kolmannessa vastalauseessa, on vanhoillinen. Se näyttääkin kyllä vanhoillisemmalta kuin se kanta, jolle valiokunnan mietintö on rakennettu. Mutta minun täytyy ihmetellä, minkä takia ne, jotka ovat saaneet mielipiteensä läpiajetuksi valiokunnan mietinnössä ja jotka pitävät oikeana äänioikeuden myöntämistä kaikille, puolustaen sitä siten, että jokaisella kansalaisella täytyy olla samanlainen määräämisvalta kaikissa kunnan asioissa, sillä se on ajan vaatimus, kuitenkin toiselta puolen ovat panneet esteitä, että ei saa tätä oikeutta samalla tavalla käyttää. Siinä tunnustetaan samalla juuri se mielipide oikeaksi, joka on meidän vastalauseessamme, että jos kaikki kansalaiset, nekin, joilla ei ole mitään vastuunalaisuutta kunnassa, saavat täyden määräämisvallan kaikissa raha-asioissakin, silloin kunnalliset asiat voivat joutua sellaiselle tielle, että koko yhteiskunta-elämä siitä kärsii. Ellei tätä heidänkin taholtaan pelättäisi, ei olisi pantu sitä estettä, että veron noustessa 3 %:iin tuota valtaa ei enään myönnetä. Siis aivan samalla kannalla ollaan, mutta tahdotaan näyttää vapaamielisyyttä siten, että mitä toisella kädellä annetaan, se toisella otetaan pois.

Täällä lausuttiin, että on maaseudulla syntynyt paljon epäilyksiä ja huolia tämän lain voimaan astumisesta. Koska nämä epäilykset on lausuttu juuri siltä taholta, joka on saanut mielipiteensä valiokunnassa läpiajetuksi, luulen minä, että nuo epäilykset ovat aiheutuneet aivan samasta syystä kuin ne, jotka ilmenevät kolmannessa vastalauseessa.

Mitä tulee siihen väitteeseen, että nuorsuomalaiset olisivat luopuneet ohjelmastaan siinä, että ne eivät ole valiokunnassa tuoneet esiin lupaamaansa kansanäänestystä, vaan sensijaan yhtyneet kannattamaan lisättyä valtuustoa, niin puhuja kyllä tietää, mikä merkitys oli nuorsuomalaisten ohjelmassa tällä kansanäänestyksellä, verrattuna valiokunnan ehdottamaan lisävaltuustoon. Se on aivan toisessa tarkoituksessa, sillä kuten jokainen tietää, lisävaltuusto on ehdotettu juuri sitä varten, että se ehkäisee tai ottaa sen vallan pois mitä toisessa kohdassa on luvattu.

Sitten ed. Turkia vielä koetti väittää, että muutamat nuorsuomalaiset edustajat, jotka täällä ovat antaneet lausuntoja, muka ovat lausuneet, että meidän kantamme, joka on yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden myöntäminen, ilmenee vastalauseessa, ja se kanta on niin vapaa-

mielinen, mikä nykyään käytännössä voi onnellisesti asioita johtaa. Hän koetti väittää, että saman lakiehdotuksen 91 §:ssä, jonka nuorsuomalaisetkin valiokunnan jäsenet ovat hyväksyneet, ei myönnetä yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta, vaan siellä on aste että saa luovuttaa valtakirjan toiselle ja käyttää äänioikeuttaan $^1/_{15}$:ta kokouksessa annetuista äänistä. Hän jätti kyllä mainitsematta §:n otsikon, joka osoittaa mitä tämä pykälä tarkoittaa. Jokainen tietää, että sillä tavalla käsitellään ainoastaan manttaalia koskevia asioita ja jokaisen pitäisi tietää, mitä ylipäänsä ne asiat ovat. En minä käsitä, mitä loukkausta on siinä toiselle, jos manttaalimiehet saavat itse hoitaa niitä lainoja, jotka ovat yksinomaan maanomistajien vastuulla, ja jos ne käsittelevät niitä asioita tai niitä rasituksia, jotka yksinomaan heidän hartioillensa on sälytetty. Nehän ovat suorastansa kaikki raha-asioita; he maksavat manttaalinsa mukaan veroa ja ovat senvuoksi myöskin oikeutettuja näitä asioita käsittelemään. Koska löytyy sellaisia kuntia, että muutamat harvat voisivat päättää koko kunnan asioista, niin tämä este, joka ennenkin kunnallislaissa oli, ettei kukaan saa käyttää valtaansa enempää kuin $^1/_{15}$:nnen puolesta, on oikeutettu rajoitus, joka käytännössä on myöskin huomattu oikeaksi.

Täällä koetettiin väittää kumoon meikäläisten mielipiteitä tuomalla esiin Kuopion valtuuston hallitukselle antama lausunto. Minua tämä tieto hämmästytti, koska tämän teki vielä edustaja, joka istui kunnallisvaliokunnassa, sillä kun valiokunnassa tahdottiin näitä lausuntoja nähtäväksi, niin sama edustaja kivenkovaan sitä vastusti. Äänestyksen kautta enemmistö kuitenkin sai päätöksen, että nämä lausunnot hankittiin; niistä ei kuitenkaan valiokunnalla ollut mitään hyötyä, koska ne saapuivat liian myöhään. Näillä lausunnoilla ei sanottu olevan mitään merkitystä asian käsittelyssä, mutta nyt näyttää niillä olevan suurikin merkitys, koska nyt luetaan sanomalehtikirjoituksia niiltä ajoilta. Mutta tässä on otettava huomioon, että nyt on asia esillä eduskunnassa eikä valiokunnassa, josta se kai ei olisi kuulunut niin kauas.

Täällä myöskin hyvin mahtavasti sama puhuja vasemmiston taholta väitti nuorsuomalaisten tarkoituksen olevan sen, että kunnallislaki ei tulisi hyväksytyksi näillä valtiopäivillä, vaan jäisi se lepäämään. Minulla ei suinkaan ole valtuutta puhua puolueeni puolesta, mutta luulen kuitenkin uskaltavani lohduttaa tätä arvoisaa edustajaa sillä tiedolla, että hän vartoisi vähän aikaa, kunnes tämä asia saapuu suureen valiokuntaan ja takaisin eduskuntaan, sillä me nuorsuomalaiset tulemme seisomaan ohjelmamme pohjalla tässä kysymyksessä niinkuin muissakin ja aina avonaisesti laskemaan sen äänestykseen. Ja jos me koetamme vaikuttaa asian käsittelyssä siihen suuntaan, että tämä mielipide, jonka me, tällä kertaa katsomme ainoaksi oikeaksi, tulisi myöskin eduskunnan päätökseksi,

niin se ei suinkaan tiedä sitä, että me tahtoisimme asian jättää sikseen. Me soisimme, että laki tulisi mitä pikemmin, mutta että se tulisi sen mielipiteen mukaan, jonka me pidämme oikeana.

Ed. Pärssinen: Vaikka evästyskeskustelu on venynyt näin pitkäksi, en voi olla sanomatta paria sanaa, jotka erittäin tarkoitan täällä istuvan keskustan ja oikeiston naisjäsenille. Te olette vaikenemalla, ja siitä päättäen hyväksymällä, kuunnelleet niitä kylmiä ja luokkaitsekkyyttä huokuvia puheita, joita viime istunnossa ja tänään teikälaisten miesten taholta on esitetty. Nyt ette puhu mitään naisten ihmisoikeuksista, kun on kysymyksessä m. m. köyhälistön naisten oikeudet. Te olette valmiit vaikkapa jättämään koko kunnallisen äänioikeuden uudistuksen lepäämään tietämättömään tulevaisuuteen saakka, kunhan vaan kukkarovalta säilyy. Te olette valmiit hyväksymään häpeällisiä äänioikeusrajoituksia, (Vasaranlyöntejä!) jotka löisivät poiskulumattoman orjanmerkin ihmisten ja etukädessä köyhäin naisten otsaan. Rahalla ovat ennenkin niin valkeat kuin mustatkin orjat voineet itselleen ostaa kansalaisoikeuksia. Rahaa nytkin vaaditaan tässä lakiehdotuksessa, mutta sitähän on köyhän mahdoton saada irti; senvuoksi pysyköot ikänsä ulkopuolella yhteistoimintaa. Näin näytte te ajattelevan. Mutta mahdotontahan on meidän aikanamme sellaisen perheen, jolla on suuri lapsilauma tai joka kärsii työttömyyttä, ansaita niin paljon yli jokapäiväisen toimeentulonsa, että voi veronsa suorittamalla ostaa itselleen ihmis- ja kansalaisoikeudet. Onpa nykyisen yhteiskunnan osattomimpain pakko turvautua kylmän ja ankaran luonnon käsissä kuntienkin apuun henkensä ylläpidoksi. Ja kun he sen tekevät, on se nykyisen yhteiskunnan ihailijain mielestä ja valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan sellainen loukkaus heidän ihmisarvoansa kohtaan, että heitä täytyy siitä rangaista riistämällä heiltä kansalaisen oikeudet. Meillä, köyhälistön edustajilla, on toisenlainen käsitys näiden nykyisten yhteiskunnan orjain ja orjattarien ihmisarvosta. Me iloitsisimme, jos köyhä leski, joka ei voi lapsilleen hoitajaa palkata, tulisi vaikkapa näitä käsivarrellaan kantaen, jättämään äänilippunsa, kun on kysymys luottamushenkilön valitsemisesta kunnallisiin toimiin. Eikö meidän ihmisinä tulisi siitä ylpeillä, että köyhimmätkin naiset ja miehet, jotka eivät voi maksaa veroja, todella kiiruhtavat ottamaan osaa yhteiskunnan kulttuuritaisteluun. »Jalassa saapas tai ei, mutta laittakaa, ettei täydy pakoon juosta», näin lauloi Runeberg. Mutta te tahdotte kieltää köyhiltä ihmisoikeuden, oikeuden ottaa osaa ihmistaisteluun. Ettekö ajattele, että kerranhan köyhäkin elää, ei kahdesti. Elkää tehkö siis heidän elämäänsä entistä synkemmäksi. Rohkenen vakuuttaa, että löytyy paljon valistuneita mieliä, jotka surevat ja surkuttelevat sitä, että etuoikeutettujen luokkain naistenkin silmät ovat sokeat

ja korvat kuurot näin tärkeässä asiassa. Me täällä eduskunnassa emme ihmettele sitä, sillä me olemme tietoisia siitä, että te ajatte varakasten luokkain etuja, joiden etujen ajamisesta täällä m. m. ed. Arajärven ja Riihelän puheet olivat todistuksina. Menettelyllenne ette voi vetää sitä puolustusta, ettei köyhälistö ja sen naiset tahdo yleistä kunnallista äänioikeutta, sillä tuon vaatimuksen olemassaolo on teidän omalta taholtanne tunnustettu. Miten viheliäiset nykyiset kunnallishallinon olot ovat, siitä ovat m. m. työväenluokan naiset saaneet lukuisia kokemuksia; mitään heidän tarpeitaan vastaavia parannuksia on mahdoton saada aikaan. Kerron yhden esimerkin. Kun kolmatta vuotta sitte Viipurissa sekä kaupungissa että maalaiskunnassa köyhälistön naiset jättivät kaupungin ja maaseurakunnan valtuustoille esityksen, jossa vaadittiin monia toimenpiteitä pienten lasten hoidon ja sen yhteydessä olevain asiain edistämiseksi, niin ehdotus, vaikka se oli todistettu esimerkeillä ja tilastolla pienten lasten harvinaisen suuresta kuolevaisuudesta paikkakunnalla, joutui makaamaan jonnekin pöytälaatikoihin ja on siellä vielä tänäkin päivänä. Valtuustolla oli tärkeämpiä tehtäviä: sen täytyi kaupungin varoilla m. m. pystyttää muistopatsas Torkel Knuutinpojalle, Karjalan kansan vapauden kukistajalle ja verojen kiskurille.

Kun nyt te keskustan ja oikeiston naiset olette mukana joko tätä asiaa hautaamassa tai rajoituksia kunnallisen äänioikeuden tielle pönkittämässä, ei ole kumma, että tuhannet köyhät naiset kautta maan katsovat teidän tekevän heitä kohtaan rikoksen ja he katsovat ettei teillä ole minkäänlaista siveellistä oikeutta puhua muka työskentelevänne naisten vapauttamiseksi, kun työnne itse asiassa on mustan taantumuksen tukemista.

Ed. Lehtinen: Tästä asiasta ei ehkä täällä olisi syntynyt niin pitkää keskustelua kuin nyt olemme saaneet kuulla, enkä minä ainakaan olisi ruvennut siinä käyttämään puheenvuoroa ja kuluttamaan eduskunan kallista aikaa sen takia, että on vielä ei ainoastaan tämä, mutta muitakin kysymyksiä, jotka köyhälistölle ovat sangen tärkeitä ja joiden täytyisi päästä ratkaisuun vielä tällä istuntokaudella, vaan se yllätys, joka tapahtui porvarillisten taholta toisella kertaa tätä asiaa käsiteltäessä, kun lähetekeskustelu tapahtui suureen valiokuntaan, oli vasemmistolle aivan odottamaton, ja se oli myöskin yllätys — porvarit saakoot sen tietää — odottamaton suurelle osalle maalaisköyhälistöä, eikä liene ollut odottamaton ainoastaan suurelle osalle köyhälistöä, vaan myös vähä varakkaammallekin osalle maalaisväestöä. Minä näet ainakin tunnen maalaisväestöä siten, että se luottaa hyvin paljo toisten antamiin vakuutuksiin, vielä hyvin suuressa määrässä porvarienkin vakuutuksiin, joita me olemme täällä kaupunkipaikoissa jo enemmän oppineet epäilemään.

Yksityiskohtiin en tällä kertaa aijo käydä käsiksi, mutta pakostakin täytyy minun tehdä muutamia huomautuksia, niiden hyvin köykäisten vastaväitteiden johdosta, joita toiselta puolelta on tehty kunnallislain pikaisen hyväksymisen tärkeydestä.

Ensiksikin täällä on hyvin suurella painolla puhuttu kansan pohjakerrosten huonosta sivistyskannasta, jonka takia muka ei voida kunnallista äänioikeutta myöntää niin laajoille joukoille. Routavuosien aikana puhuttiin jotain aivan päinvastaista. Silloin täältä enemmän oikeiston taholta sanottiin muutamissa tilaisuuksissa, että on sentään vahinko, ettei ole myönnetty kansalle enemmän oikeuksia, jotta se olisi kohonnut sivistyksessä korkeammalle, voidakseen voimakkaammin taistella ulkoapäin tulevaa sortoa vastaan. Nyt ovat käsitykset muuttuneet toisiksi, kun ei ehkä tällä kertaa ole porvarien mielestä sellaista syytä toivoa kansan sivistymistä, että sitä tarvittaisiin tuommoiseen taisteluun. Nyt voi kansa olla sivistymätöntä, sitä ei tarvitse kohottaa tämmöisillä reformeilla, joiden kautta se tulisi sivistyksestä osalliseksi.

Vielä ovat täällä eri puhujat antaneet asiassa erilaisia lausuntoja. Muun muassa pyydän huomauttaa ed. Riihelälle, joka moitti sosialidemokratisia valiokuntajäseniä siitä, etteivät nämä olleet tehneet valiokunnassa näitä ehdotuksia tai lausuneet julki niitä havaintojaan, mitä he olivat tehneet puolueen menettelyyn nähden ja joita he nyt esittivät tältä puhujalavalta, että valiokunnan jäsenet yksinkertaisesti jättivät kaikki liialliset huomautuksensa ja liialliset tietonsa syrjään sentakia, että he uskoivat porvarien jo hyväksyvän sen, mitä he olivat siellä puhuneet. Mutta kun täällä sen jälestä ilmeni toisia kantoja, niin silloin myös porvarit ovat pakottaneet tämän ryhmän edustajat sanomaan tästä enemmänkin kuin mitä he olisivat halunneetkaan sanoa.

Täällä on vielä ed. Gebhard tuonut esille yhtä ja toista huvittavaa, muun muassa puhunut maalaisedustajain kehnoudesta lainsäädäntötyössä. Vaalin aikana oli päinvastoin. Kai kaikki muistavat, millä mittapuulla silloin mittailtiin kaupunkilais- ja maalaistyöväestön edustajia. Mutta sitte vielä tämä sama edustaja tässä väitteensä tueksi mainitsi, että uuden kunnallislakiesityksen monimutkainen vaalilaki tuottaisi hyvin paljon vaikeuksia aikaan maaseuduilla, kun maalaisväestö ei tulisi toimeen tämmöisissä vaaleissa, eikä voisi tämmöistä vaalilakia asiallisesti seurata. Muistaakseni ei hän viime istunnossa siitä maininnut, vaan ainoastaan äänioikeudesta, sillä ei sitä näy edes Uuden Suomettaren eduskuntaselostuksessakaan. Nämä hänen väitteensä olivat siis tällä kertaa vaan haettuja, tueksi niille edellisille väitteilleen, jotka täällä aivan pätevästi kumottiin. Se seikka, mistä ed. Pärssinen jo täällä mainitsi, on hyvin silmiin pistävä, kun vedotaan siihen, että tuo porvarien käsittämä koulusivistys olisi ainoa mittapuu, joka oikeuttaisi kansalaiset saa-

maan ihmisoikeuksia, ja köyhälistölle ei niitä siksi voitaisi antaa, ettei niillä sitä ole. Tämä väite ei pidä paikkaansa. Juuri siitä, että köyhälistö kuitenkin on ymmärtänyt vaatia näitä oikeuksia itselleen, näkyy, että he kuitenkin omaavat sitä sivistystä niin paljo, että he kykenevät sitä luonnollisesti myös hyväkseen käyttämään. Ne tämän kamarin edustajat, joilla ei ole kunnallista äänioikeutta, ei oman sivistyksensä eikä varallisuutensa perusteella, mutta joilla kuitenkin lienee takanaan jonkun verran valitsijoita, eivät sittenkään ole valmiita puolustamaan uutta kunnallisasetusta, jonka kautta aviovaimokin vapautuisi lapsipuolen asemasta ja pääsisi täysivaltaiseksi yhteiskuntajäseneksi.

Muuten oli myös hyvin kuvaava ed. Homénin lausunto, jossa hän toi esille, että köyhälistö eli varattomat eivät tunne samanlaista edesvastuuntunnetta kuin varakkaat, että he eivät voi yhteiskunnallisissa asioissa ottaa hartioilleen edesvastuuntunnetta aivan samalla lailla kuin varakkaiden ryhmien edustajat sen tekevät. Mitenkä epäoikeutetusti on siis tämmöinen väite ja syytös heitetty sellaisia yhteiskunnan jäseniä kohtaan, jotka eivät ole itse syylliset siihen, että he ovat varattomia, jotka eivät ole syylliset siihen että he eivät ole voineet käyttää lahjojaan sen mukaisesti, mitenkä he olisivat voineet, jos heillä olisi ollut varoja! He eivät ole voineet kehittää henkisiä lahjojaan, ollessaan varattomia, eivätkä myöskään kehittää työkykyään sen mukaisesti, mitenkä varallisuus useinkin edellyttää henkilöä, aivan ruumiillisen työnkin tekijää, saamaan itselleen työkykyä kehityksen kautta. Ja että nämät ovat joutuneet vallitsevan yhteiskuntajärjestelmän takia köyhälistön joukkoon, sen takia porvaristo syyttää niitä, asettaa ne nyt syytettyjen penkille, etteivät ne muka tunne edesvastuun tunnetta ja että se niiltä puuttuu. Se tosiasia kumoo tämän väitteen, että nuo köyhät, jotka nyt tässä niin tunnustetaan edesvastuuttomiksi, ne eivät koskaan olisi voineet menetellä siten kuin porvarit usein menettelevät, nim. niin, että silloin kuin heidän vierellään heidän omat kanssasiskonsa tai veljensä näkevät nälkää, kurjuutta ja kaikella lailla joutuvat kärsimyksistä osallisiksi, he eivät millään lailla ottaisi osaa niitten kärsimyksiin, että he eivät ainoata leipäpalaansa jakaisi niitten kanssa. Se ei ole totta, sillä ne tulisivat sen tekemään. He siis näillä edellytyksillä — ja nämä ovat vielä vähäisiä — näillä edellytyksillä jo he ovat oikeutetut saamaan aivan täysiarvoiset yhteiskunnalliset oikeudet aivan samalla lailla kuin porvaristokin, oikeudet joita porvarit nyt yksinoikeutenaan käyttävät hyväkseen.

Muuten olkoon vielä sanottu, ettei porvaripuolueet ole olleet valmiit panemaan mitään suurempia uudistuksia edes alullekaan, ennenkuin on nähty, että kansan joukkojen seassa syntyy jonkimmoista levottomuutta. Porvaripuolueitten näyttää täytyvän saada ensiksi nähdä jonkummoinen palo, joka roimuaa aika lailla, joka uhkaa,

ja joka ilmenee jo siinä muodossa, että se alkaa tehdä tuhojansa. Sitte vasta tehdään se alote ja sitte myönnetään jonkun verran niiden vaatimuksien oikeudenmukaisuutta ja sitte aletaan asiaa vähän viedä eteenpäin. Nyt näyttää siltä, että tämä kunnallislaki ehkä tulee porvarien myötävaikutuksella suureen valiokuntaan ja siellä myöskin otetaan käsittelyn alaiseksi. Mutta eiköhän liene aivan paikalleen arvattu, jos sanotaan, että se jää suureen valiokuntaan. Se ei sieltä enää palaa, sillä täällä on tehty jo semmoisia evästysehdotuksia, jotka pysähyttävät sen sinne pitemmäksi ajaksi. Jos asia palaisi suuresta valiokunnasta eduskuntaan, ed. Arajärven toivomuksen mukaan tehdyillä muutoksilla, olisi se hyvin suuresti muuttunut. Siinä ei olisi tuskin enää puoleksikaan sitä mitä siinä nyt on olemassa suomalaisen puolueenkaan taholta myönnettynä.

Muuten minä nyt sentään vielä toivon, että porvarit eivät halua tuota suurta paloa nähdä, mikä tästä syntyy, jos tämä laki jää tällä istuntokaudella valmistumatta. Nyt on vielä sentään niinpaljon aikaa, että tämän lain viivyttäminen ei ole mahdollista, jos siihen ei käytetä joitakin keinoja, joitten kautta sitä voidaan pönkittää. Siis toivon, että porvarit luopuvat siitä kannasta, jota muutamat ovat täällä esittäneet,että tuo asia jätettäisiin määräämättömään tulevaisuuteen, ja että eduskunta saisi jo tällä istuntokaudella lopulliset ja suotuisat tulokset saattaa kansan laajoille joukoille, jotka tätä lakia mielenkiinnolla odottavat. Ne tunnustavat ja tietävät mikä arvo tällä on, ja ne tulevat sen mukaisesti myöskin teitä tuomitsemaan, minkä puolen te tästä valitsette.

Ed. Halonen: Sen jälkeen kuin ed. Arajärvi on täällä lausuntonsa antanut, minä olisin voinut luopua puhevuorostani, koska pääasiassa hyväksyn ne näkökohdat, joita hän on esiintuonut. Mutta koska täällä ed. Pärssinen on manannut kaikki porvariryhmien edustaja-naiset tässä asiassa esiintymään, niin on mahdollista että vasemmistosta nousee joku miesedustaja, joka manaa kaikki porvarillisten ryhmäin miesedustajat tänne puhelavalle, niin minä pyydän samalla kuin olen saanut puhevuoron, lausua oman kantani tässä asiassa. Samalla kun minä ilmoitan, että minulla ei ole mitään ennakkositoumuksia, joita olisin sitoutunut noudattamaan, voin vakuuttaa, että minä olen jo aikoja sitten oman mielipiteeni mukaan ollut yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kannalla ja tulen sitä nytkin mitä lämpimimmin ajamaan. Enkä suinkaan hyväksy sitä, että minkäänlaisia esteitä nyt viritettäisiin käsiteltävänä olevan kunnallislain käsittelylle ja hyväksymiselle.

Muuten minun tekisi mieli antaa tunnustus ed. Turkian erinomaiselle haukkumataidolle, sillä hänellä piisaa letkauksia puolelle

ja toiselle, mutta ei tietysti omalle puolueelle; se on aivan luonnollista.

Mitä sitte ed. Tokoi ja Turkia täällä viime istunnossa ovat ennustaneet, että tämä asia tulisi haudatuksi, niin kyllä minun mielestäni se nyt on ollut liian varomaton ennustus, ja kaikessa tapauksessa ennenaikainen. Mutta se nyt saattaa olla niin, että oli kaikkein sopivin aika tehdä tämä hyökkäys, sillä nyt tämänpäiväisen keskustelun jälkeen minun ymmärtääkseni ei tämmöinen hyökkäys enää olisi tullut kysymykseenkään, ainakaan keskustaa vastaan, ja tuskin muitakaan puolueita vastaan.

Minun oli vielä jotakin lausuttava edustajain Komun ja Lehtosen ehdotuksen johdosta, jonka he tekivät viime istunnossa. He nimittäin ehdottivat, että suhteelliset vaalit myöskin Lapinmaassa olisi ehdottomasti pantava voimaan. Se komitea, joka kunnallislakia on valmistellut, ei ole katsonut sopivaksi ehdottomasti esittää Lapin kihlakunnan kunnille suhteelliseen vaalitapaan siirtymistä, vaan on jättänyt niille vallan vielä toistaiseksi noudattaa enemmistövaaleja, siksi kunnes kunnat tahtovat siitä luopua. Onhan lausuttu hyvinkin vakavia epäilyksiä koko tämän suhteellisen vaalitavan mahdollisuuksista jo kehittyneimmissäkin oloissa, ja on siis toki otettava huomioon, että Lapissa pitkien matkojen ja muiden hankaluuksien vuoksi olot ovat niin paljon kehittymättömämmät, että olisi aivan sopimatonta ehdottomasti nyt heti panna suhteelliset vaalit siellä toimeen, jonka vuoksi minä toivon että suuri valiokunta säilyttää lakiehdotuksessa Lappiin nähden ne määräykset, jotka siellä ovat.

Ed. Lautasalo: Minä en pyytänyt puheenvuoroa lausuakseni mielipidettäni kunnallislain suhteen evästykseksi suureen valiokuntaan, sillä se on tarpeetonta. Sen nyt jokainen,joka keskustelua kunnallislaista tässä kamarissa on seurannut, on voinut selvästi päättää, että ainakin keskustan taholta näyttää se olleen paljasta humbuugia. Edustajat Gebhard ja Paasikivi ovat sanoneet, että kansan pohjakerrokset maaseudulla ovat vielä peräti pähkäpöhköjä. Ed. Gebhard kohdisti tämän vielä äskeisessä puheessaan erittäin sosialidemokraatisen puolueen tässä eduskunnassa oleviin maaseutuedustajiin. Sanoi valiokunnissa tulleensa sen huomaamaan. Minä myönnän kyllä, että maaseutuedustajat eivät ole mitään teoreetikkoja, vaan sama vika näyttää olevan myös porvaripuolueiden maaseutuedustajissa. Mutta mitä tulee maalaiskuntien kunnallislain uudistukseen, niin siitä saamme kyllä olla rauhallisia, sillä useissa kunnissa on jo alettu järjestää kunnalliset asiat siihen suuntaan, kuin esillä olevassa kunnallislaissa säädetään, joten ei se äkkiarvaamatta tulisi aikaansaamaan niitä hämmennyksiä, joita meidän oikeistolaisten taholta ehkä peljätään. Muuten voin keskustalaisille huomauttaa, että vanhat vaaliratsut ovat tämän kunnallislaki-

keskustelun aikana käyneet niin epäkäytännöllisiksi, että jokainen kunnon kansalainen on pakoitettu sitä kammoksumaan, mutta sitä ei kaiketi tämän eduskunnan porvarilliset edustajat enään tahdokaan käyttää. Heidän katsantokantansa on luultavasti kääntynyt toiseen suuntaan nimittäin kiertotietä myöten hyökätä valtiollista äänioikeutta supistamaan.

Ed. Turkia: Edellisessä puheessa en viitsinyt kajota ed. Gebhardin siihen väitteeseen, että sosialistit kannattavat muka sellaista järjestelmää, joka puoltaa suurkapitalisteja ja vahingoittaa maata. Pidin tuon lausunnon, jonka hän esitti viime istunnossa, siksi lapsellisena, etten viitsinyt siihen kajota. Sitä paitsi hän samassa lausunnossa kumosi itse tuon väitteensä. Mutta koska hän nyt uudestaan toi tuon väiteen esiin, niin tarkastakaamme sitä hiukan.

Ed. Gebhard sanoi viime istunnossa pitämässään puheessa: »sosialistit kannattavat sellaista järjestelmää, joka suosii kapitalismia ja nylkee maata», ja sitten hän jatkaa: »Ja kun nyt vielä saimme kuulla sen verolakiehdotuksen, jonka sosialistien vastalause sisältää, niin täytyy minun tunnustaa, etten enään voi olla myötävaikuttamassa siihen, että ainakaan maalaiskunnille hankittaisiin sellainen äänioikeuslaki, kun valiokunta nyt ehdottaa». Ed. Gebhard siis väittää, että sosialistit kannattavat sellaista järjestelmää, joka suosii kapitalismia, ja todistaakseen sitä vetoaa hän meidän verotusuudistusehdotukseemme. Mitä sanoi ed. Hallstén meidän verotusuudistusehdotuksestamme? Hän pitkässä polemiikissa tuli seuraavaan tulokseen: »Seuraus tästä tietysti on, että verotaakka kokonaan siirtyy yhtiöiden niskoille, teollisuusyhtiöiden ja liikeyhtiöiden; onko se työväelle edullista, sen tahdon jättää sanomatta». Siis ed. Hallstén taitavana matematiikkona on tullut siihen tulokseen, että meidän verotusehdotuksemme rankaisee kaikkein suurimmassa määrässä suurkapitalisteja, ja ed. Gebhard ottaa nyt meidän verotusehdotuksemme aseeksi näyttääkseen, että sosialidemokraatit ovat sillä kannalla, että he puoltavat suurkapitalismia. Kun kerran edustaja puhuu noin ristiin, niin minä en olisi tahtonut kajota siihen, mutta koska hän uudisti vielä tänään tuon väitteensä, niin tämä olkoon siitä sanottu.

Muuten ed. Gebhard lausui viimeisessä puheessaan: »Tähän saakka ei ole tullut kansan kypsymättömyys ilmi niin selvästi kuin tämän eduskunnan koossa ollessa.» Hän myös lausui puheessaan, että kansajoukkoja voidaan johtaa milloin sinne milloin tänne. Tämä ei ole ainoastaan ed. Gebhardin ajatus, vaan läpeensä suomettarelaisen puolueen. Tämä pulpahtaa milloin missäkin esiin. Se pulpahtaa joka viikko esiin heidän sanomalehtiensä palstoilla. Ja koska suomettarelaiset luulevat olevansa Juhana Vilhelm Snellmanin opin

takana, niin minä pyydän lukea, mitä Snellman sanoo tällaisesta katsantotavasta, että kansanjoukkoja voidaan johtaa milloin sinne, milloin tänne. Hän sanoo: »Jos katsellaan ihmisten suurta joukkoa tahdottomaksi joukkioksi, jota voidaan ajaa sinne ja tänne sen mukaan mitä toinen tai toinen neron nimeä itselleen vaativa katsoo sen onneksi, niin tämä halveksiva käsite ihmisistä osottaa vaan puuttuvaa ihmisarvoa siinä, jolla semmoinen käsitys on. Ja historia opettaa monien esimerkkien avulla, kuinka tällainen ylimielisyys rankaisee itsensä.»

Eikö tämä ole sopiva suomettarelaisille? Eikä tämä osoita, että suomettarelaiset ovat J. V. Snellmanin opeista yhtä kaukana, yhtä vastakkaisella kannalla, kuin tuli ja vesi.

Ed. Grotenfelt: En ole pyytänyt puheenvuoroa laajahkolla lausunnolla pitkittääkseni tätä jo kylliksi pitkäksi käynyttä keskustelua, vaan ainoastaan lyhyesti lausuakseni pari sanaa muutamista keskustelussa kosketelluista seikoista.

Ed. Turkia edellisessä lausunnossaan ihmetteli, ettei kolmannessa vastalauseessa ole tehty mitään ehdotusta siitä kansanäänestyksestä, josta puhutaan nuorsuomalaisten ohjelmassa. Asia on kuitenkin helposti ymmärrettävissä. Se laki, joka nyt esillä on, on rakennettu aivan toisille perusteille, kuin mille nuorsuomalaiset olisivat toivoneet tämän lain laadittavaksi. Ja niin ollen on tämä kohta kansanäänestyksestä jäänyt vastalauseessa käsittelemättä. Se kansanäänestys, jota sosialidemokraatit ehdottavat vastalauseessaan, on aivan toisenlainen ja koskee toisenlaisia kysymyksiä, kuin mitä on nuorsuomalaisten ohjelmassa ajateltu. On mahdollista että kansanäänestyksen toimeenpano tuottaa vaikeuksia sitä käytännöllisesti järjestettäessä. Mutta olen varma siitä, että nuorsuomalaiset pysyvät ohjelmassaan ja ovat valmiit hyväksymään tämmöisen kansanäänestyksen kun se saadaan sopivalla tavalla määritellyksi nuorsuomalaisten ehdottamaan suuntaan. Ettei tämä käy laatuun sillä tavalla ja siinä laajuudessa, kuin sosialidemokraattien vastalauseessa on mainittu, on selvä. Siinä puhutaan m. m. siitä, kuinka on käytettävä tämmöistä kansanäänestystä, kun on kysymys »uudesta yrityksestä, joka voi tuntuvasti vaikuttaa kunnalliseen verotukseen». Näin epämääräinen lause voi antaa aihetta aivan erilaisiin tulkinnoihin, ja kuka silloin ratkaisee, mitenkä on meneteltävä.

Ed. Gebhardin lausunnon johdosta en myöskään voi olla huomauttamatta muutamaa seikkaa. Herra Gebhardin kehitys tässä asiassa, joka on käynyt helisevistä korulauseista pois faktillisia asianhaaroja lukuunottavaksi kannaksi, on minusta ilahuttava. Mutta valitettavaa on, että hän ei ollut jaksanut tätä kehitystä seurata loppuun asti. Hän oli nyt valmis heittämään kaupunkien kunnallishallituksen jonkunlaiseksi koekentäksi, jossa koeteltaisiin tätä

uutta kunnallisjärjestystä, jota hän itse piti varsin epäilyttävänä. Kaupunkien kunnallishallitus ja kunnallisasiat ovat kuitenkin niin tärkeä asia, ja rahalliseen puoleen katsoen ehkä vielä suurempi asia, kuin maalaiskuntien asiain hoito, että minusta nähden se on sulaa kevytmielisyyttä, kun tekee tämän asian tuommoisen kokeen esineeksi. Mutta minä toivon, että ed. Gebhard, joka monesssa asiassa on osoittanut niin suurta mahdollisuutta kehitykseen, myöskin tässä asiassa vielä kehittyy ja viikon perästä ehkä huomaa, että on vähemmän harkittua jättää kaupunkienkaan kunnallishallitusta tuuliajolle.

Myöskin ed. Arajärven lausunto voisi kyllä antaa aihetta puheisiin. Hänen puolustuksensa lisävaltuustojärjestelmälle oli semmoinen kohta. En kuitenkaan tahdo tähän laajemmalti kajota, ainoastaan huomauttaa että lisävaltuustojärjestelmä antaa aihetta aivan samoihin muistutuksiin niiden puolelta, jotka tahtovat asettua sille kannalle, että osanotto kunnallisiin asioihin olisi ikäänkuin myötäsyntynyt oikeus, joka tulisi jokaiselle kansalaiselle niin pian, kuin hän on täysi-ikäiseksi tullut ja jo sitä ennenkin, ottamatta ollenkaan huomioon hänen kykyänsä siihen. Se antaa aihetta samoihin muistutuksiin eikä se paljoa hyödytä. Seurauksena tämmöisestä lisävaltuuston järjestelmästä olisi vain oleva alinomainen riita varsinaisten valtuusmiesten ja lisävaltuusmiesten välillä, ja että voitto yleensä tulisi olemaan varsinaisilla valtuusmiehillä, ainakin lopulta, sitä ei mielestäni tarvitse epäillä. Sillä on samat viat, jos niin tahtoo sanoa, kuin sillä järjestyksellä, joka tahtoo antaa oikeuden ottaa osaa kunnallisten asioiden ratkaisemiseen ainoastaan verovelvollisille, mutta sillä ei ole samat ansiot.

Kannatan siis kolmatta vastalausetta ja toivon, että suuri valiokunta tämän mukaisesti muuttaisi esillä olevan lakiehdotuksen, ja niin siitäkin syystä, että tämä on ainoa pohja, jolla nykyään voidaan saada mitään edistysaskelta aikaan. Ja toivottavana puolestani minä pidän, että asiassa askel eteenpäin jo tämän eduskunnan koossa ollessa aikaan saataisiin.

Ed. Ahmavaara: Ed. Turkian lausunto minua erittäin huvitti, koska huomasin siitä, että hän oli niin tarkoin tutkinut meidän puolueohjelmaa, että hän luuli olevansa oikeutettu minulle tekemään muistutuksen, etten tätä ohjelmaa tunne. Olen tästä hyvin hyvilläni ja toivon, että ed. Turkia jatkaa tätä puolueohjelmamme tarkastusta, sillä en ole vielä kadottanut kaikkea toivoa hänen suhteensa, ehkä hän vielä viisastuu, jos jatkaa tutkimuksia, mutta kehottaisin, että hän vastaisuudessa tutkisi pikkusen tarkemmin kuin mitä vielä on ehtinyt tapahtua.

Kunnallisesta äänioikeudesta sanotaan ohjelmassamme: »Kunnallinen äänioikeus on säädettävä yhtäläiseksi jokaiselle täysi-ikäi-

selle Suomen kansalaisoikeutta nauttivalle ja kunnallisia veroja suorittavalle kunnan jäsenelle». Tämä ohjelman yleinen sääntö on mielestäni aivan selvä. Sitten sanotaan kyllä näiden ponsilauseiden viimeisessä kohdassa seuraavasti: »Kunnan valtuuston päätös erinäisissä asioissa, jotka syvälti koskevat kaikkia kunnan jäseniä, mutta joiden taloudellinen merkitys niiden yleiseen kantavuuteen verraten on vähäisempi, on, milloin asia on sellaista periaatteellista laatua, että se voidaan ratkaista yleisellä kansanäänestyksellä, alistettava yleisen äänestyksen alaiseksi, johon saavat osaaottaa kaikki kunnan täysi-ikäiset jäsenet». Ja ponnen perusteluissa sanotaan seuraavasti: »Niiden asioiden joukossa, joita kaupunki- ja maalaiskuntain edustajain on käsiteltävä, on useita sen luontoisia, joilla on erittäin laajalle ulottuva vaikutus kunnan väestön siveellisen elämän muodostamiseen. Tämmöisiä asioita ovat etenkin väkijuomaasiat, niinkauvan kun ei yleistä kieltolakia ole, sekä kansansivistysoloja koskevat kysymykset». Nämä ovat siis aivan toisen luontoiset asiat kuin ne mitkä vasemmiston vastalauseen mukaan kansanäänestyksellä jätettäisiin ratkaistaviksi. Ensimäisessä pykälässä sanotaan vasemmiston vastalauseessa: »yleinen kansanäänestys on toimitettava, milloin maalaiskuntien kunnallislain 2, 7, ja 13 pykälissä ja kaupunkikunnallislain 13 §:ssä mainitut asiat ovat ratkaistavat». — Tämähän koskee aivan toisia asioita, nimittäin kunnan verotusseikkoja y. m. sellaisia, joita minä en ajan voittamiseksi rupea luettelemaan. Meidän ehdotuksemme mukaan taas tulisivat kansanäänestyksellä ratkaistaviksi ainoastaan vissiä sivullista luontoa olevat asiat, eikä yleensä kunnallisasiat niinkuin sosialistien ehdotuksen mukaan. Jos ed. Turkia, niinkuin minulla nyt on syytä luulla, ryhtyy kannattamaan tälläistä kansanäänestystä, mitä me olemme ehdottaneet, niin voin vakuuttaa, että me joka mies äänestämme yhdessä hänen kanssaan. Me siis seisomme aivan ohjelman kannalla tässä asiassa. Syyn miksi meidän ryhmän edustajat valiokunnassa eivät ole panneet tämän ohjelmamme poikkeusehdotuksen puolesta vastalausetta, on jo ed. Grotenfelt selittänyt, joten en tahdo siihen kajota.

Ed. L a n t t o: Vaikka täytyykin tunnustaa, että jotenkin rohkea kansanvaltainen henki liikkuu kauttaaltaan tässä ehdotuksessa, niin kun tulee 92 §:ään, luulisi, että kokonaan eri eduskunta on ollut tätä laatimassa. Se on kerrassaan rutivanhoillinen. Siinä puhutaan manttaalimiesten keskinäisistä oikeussuhteista, — siinä turvataan suurille manttaalimiehille kokonaan monin vertainen äänioikeus kuin pienille, mikä kuitenkin on aivan väärin, sillä minä olen varma siitä, että pieniviljelijät, ollen köyhää maksuvelvollista kansaa, eivät kevytmielisesti menettele enempi muitten, kuin omankaan omaisuutensa kanssa.

Voin sanoa, että pieniviljelijä on rehellisin mies mitä Suomessa voi olla. Jos hänellä on yksikin manttaaliäyri maksettava, niin on hän rasituksiin katsoen yhtä varovainen kuin isommatkin maksajat, — jonka vuoksi on kokonaan loukkaavaa häntä polkea. Suomen maalaisliiton jäsenenä lausun suurimman paheksumiseni tämän pykälän johdosta.

Ed. Nissinen: Tämä mietintö on vienyt paljon aikaa eduskunnalta, enkä minä puolestani ollut aikonut tätä aikaa lausunnollani kuluttaa ja jatkaa tätä jo ennestään liian pitkäksi käynyttä keskustelua. Mutta ed. Pärssinen on täällä kiivaasti käynyt muiden puolueiden naisten kimppuun ja tahdon minä sen johdosta tässä lausua vain muutaman sanan.

Meillä nuorsuomalaisilla naisilla ei ole eri ohjelmaa kunnallisissa asioissa kuin on meidän ryhmämme miehillä. Kannatamme siis kunnallisissa asioissa nuorsuomalaista ohjelmaa ja erityisesti tässä nyt kolmatta vastalausetta, jossa on ehdotettu yhtäläiset oikeudet naisille kuin miehillekin. Mitään erityisiä etuoikeuksia emme me pyydä.

Ed. Käkikoski: Ed. Pärssiselle minä vain lausun lyhyesti että meillä suomalaisen puolueen naisedustajilla ei ole ollut mitään aihetta nostaa hätähuutoa tässä evästyskeskustelussa, joka muutenkin on muodostunut niin pitkäksi, että se huomattavasti viivyttää tekeillä olevan lain valmistumista. Meidän ryhmämme edustajat kunnallisvaliokunnassa ovat esiintyneet siksi valppaasti ja tarmokkaasti, että mietintö tärkeimmässä periaatteellisessa kohdassa on laadittu suomalaisen puolueen ohjelman mukaan: yleinen ja yhtäläinen äänioikeus naiselle niinkuin miehellekin, köyhälle niinkuin rikkaalle. Olkoon, että kaksi edustajaa on lausunut epäilyksiä siitä, onko lakiehdotus nykyisessä muodossaan kyllin kypsä ratkaistavaksi. Meillä ei ole mitään syytä pelätä, että puolueemme, asiaa lopullisesti ratkaistaessa, aikoisi poiketa puolueen ohjelmasta: yleinen ja yhtäläinen äänioikeus naiselle niinkuin miehellekin. Näin ollen edustajain Pärssisen ja Lehtisen hyökkäykset meitä kohtaan olivat aivan aiheettomat ja minun ymmärtääkseni — suotakoon anteeksi, jos sanon — lausutut kokonansa agitatoorisessa tarkoituksessa.

Ed. Tainio: Näille oikeistolaisille sietää sanoa pari sanaa, vasemmistolaiset eivät sitä kuitenkaan enää kaipaa. Ei terveet tarvitse parantajaa, vaan sairaat.

Sosialistien vastalausetta en ryhdy puolustamaan, eikä se puolustusta kaipaa, eikä se puolustus myöskään mitään hyödyttäisi. Sillä onhan tässä kysymyksessä luokkavastakohdat, porvariston

luokkaedut, ja silloin on aivan turhaa koettaa vedota minkäänlaisiin järkisyihin jai oikeusnäkökohtiin. Porvaristo aina puolustaa luokkaoikeuksiaan villin, haavoitetun pedon tavalla. Ja näin ollen ei ole ihmettä, joskin esim. keskusta tässä asiassa on havainnut menneensä pitemmälle kuin sen luokkaetuoikeudet oikeastaan sallisivat. Siten on sosialidemokraattinen ryhmä aivan voimaton vastalauseineen ja — oikeusperiaatteineen. Oikeusperiaatteilla ei ole mitään merkitystä luokkataistelussa, siinä määräävät ainoastaan voimasuhteet. Voimasuhteet täällä eduskunnassa ovat tällä kertaa meille epäedulliset. Mutta jos keskustan suunnittelema taantumus pääsee valtaan, niin tapahtuu muutos. Voimasuhteet kääntyvät silloin sosialidemokraateille edullisiksi, vaikka se tulee tapahtumaan eduskunnan ulkopuolella. Keskustan ja nykyisen kokoomushallituksen pitäisi muistaa, millä tavalla, mitä keinoja käyttäen ja millä häpeällä Bobrikoffin aikuinen myöntymyssenaatti ajettiin pois hallituksesta. (Puhemies lyö vasaralla pöytään.)

Se temppu saattaa uudistua vielä, mutta jos se uudistuu, se uudistuu tehokkaammin, ja silloin ei ehkä enää auta jo koeteltu keino kansanvaltaisuuteen vetoamalla koettaa päästä uudelleen valtaan.

On valitettu, että on käytetty liian paljon puhevuoroja tässä evästyskeskustelussa. Mutta tässä ei ole keskusteltu vielä edes tarpeeksikaan, sillä se skandaali, miksi tiistainen istunto muodostui, ennen kuulumaton skandaali kaikkien maiden parlamenttarisessa elämässä....

P u h e m i e s: Pyytäisin kehoittaa puhujaa käyttämään vähän sopivampia sanoja. Me voimme joutua liian pitkälle, jos emme tarkkaan varo ja valitse sanojamme, voimme joutua ulkopuolelle sitä arvokkaisuutta ja sopivaisuutta, jota valtiopäiväjärjestys vaatii.

Ed. T a i n i o: Asia vaatii oikean nimensä.

P u h e m i e s: Puhemiehen kehoituksia vastaan ei sovi väitellä.

Ed. T a i n i o: Minä uudistan, että se oli skandaali, sillä miksikään muuksi ei voi sanoa sellaista menettelyä, että suuri puolue kolme kuukautta jälkeen vaalien luopuu ohjelmastaan, törkeästi pettäen valitsijansa,

P u h e m i e s: Järjestykseen!

Ed. T a i n i o: — unohtaa kaiken rehellisyyden, kaiken ihmisyyden, tarjoo todellakin kansalle kiviä leivän asemasta. Jos meidän suomalaisessa pikkuporvaristossamme olisi pikkusenkin moraalista rohkeutta, niin se kieltäisi kannatuksensa sellaiselta puolueelta,

joka turmelee maassamme kaiken julkisen moraalin, joka antaa aihetta luulla, että poliittisessa elämässä kaikki keinot ovat luvallisia määrättyjen tarkoitusperien saavuttamiseksi. Se ei ole skandaali ainoastaan tässä eduskunnassa, vaan se asettaa liian epäedulliseen valoon kaikki siveyskäsitteet koko maassa. Ja minä luulen, että jos löytyisi porvaristossamme muutamia rohkeita, tarmokkaita, siveellisiä miehiä, jotka rohkenisivat tällä kertaa heittää taisteluhansikkaansa sitä puoluetta vastaan, niin meillä suomettarelainen puolue olisi saanut kuoliniskun. Sillä eihän täällä yksikään ainoa ole rohjennut nousta kiivaaseen vastarintaan niitä näkökohtia, niitä taantumuksellisia näkökohtia vastaan, joita puolueen tuuliviiri Gebhard pantiin täällä esilletuomaan jonkunlaisena koetepallona, kuinka suuren suuttumuksen ja inhon myrskyn moiset taantumusyritykset herättävät ja synnyttävät. Senaattori Paasikiven lausunto siinä asiassa ei millään tavalla periaatteessa poikennut ed. Gebhardin lausunnosta. Se oli ainoastaan jonkunlaista selitystä, se oli yritys pelastaa se, mikä pelastettavissa oli, mutta sellaisten tyhmyyksien jälkeen ei enää mitään ole pelastettavissa.

Ed. Turkia aivan oikein sanoi, että keskustan ainoana päämääränä on ollut päästä valtaan, Sen johtaja on myöskin sen tunnustanut. Valtaan pääsemiseen on kaksi tietä: pistimet vasoin kansan tahtoa tai kansan tahto vastoin pistimiä. Keskusta koetteli useita vuosia ennen suurlakkoa pistimiä vastoin kansan tahtoa, koetti hallita niitten välityksellä. Eräs tunnettu valtiomies on kuitenkin lausunut, että pistimiin on hyvä nojautua, mutta niillä on paha istua. Ja se istuminen kai kävi mahdottomaksi. Sen jälkeen sama puolue koetti, eikö se voisi petollisilla lupauksilla (Vasaranlyöntejä!), jesuiittain keinoja käyttäen päästä valtaan kansan suosion nojalla. Sekin osottautui mahdottomaksi. Ei niin paljo sen takia, että ohjelma olisi ollut huono, minkä mainittu puolue itselleen laati — ohjelmahan oli sangen kansanvaltainen —, mutta se ei saavuttanut kansan luottamusta sentakia, että kansalla ei ollut mitään luottamusta sen ohjelman laatijoihin. Kansan syvät kerrokset tiesivät, että tuo on vaan petosyritys, tuo on verkko, jolla meitä koetetaan pyydystää tukemaan sellaisia tarkoitusperiä, jotka ovat jyrkästi ristiriidassa kansanvaltaisuuden kanssa. Nyt kun havaittiin tämäkin keino pettäväksi, nyt se puolue pyrkii uudelleen valtaan pistimien nojassa ja aikoo turvautua politiikkaan, jota sanottiin duumassa sattuvasti kaulaliinapolitiikaksi. Mutta siihen menee aikaa, ennenkuin kaikki kansanvaltaisuuden rehelliset puolustajat tässä maassa on hirtetty. Sitä ennen tapahtuu sellaisia ihmeitä, että keskustan pitäisi säikähtää niitä mielessään kuvittelemastakin. Ja jos te hirtätte sosialidemokraatit johtomiehineen, niin te ette koskaan hirtä kansanvaltaisuuden periaatteita. Te ette koskaan hirtä niitä vapauden ja oikeuden vaatimuksia, jotka joka päivä tunkeutuvat julki alikerroksista yli-

kerrokseen. Mutta ne, ne oikeus- ja vapausvaatimukset, ne vielä kerran hirttävät teidät (Vasemmistosta: Hyvä!).

Suomettarelainen puolue pyrkii Suomen vanhoillisimmaksi puolueeksi ja se on siinä onnistunut. Se saisi sangen hyvin istua tänne äärimmäisen oikeiston joukkoon huolimatta siitä pienestä perheriidasta, mikä herra Gebhardilla on oikeiston kanssa tukkiyhtiöitten oikeuksiin nähden — pientä perheriitaahan se vaan mahtanee olla. Syyt myöskin, miksi keskusta pyrkii äärimmäiseen oikeistoon, ovat selvät. Sehän tietää, että ainoastaan äärimmäinen vanhoillinen katsantokanta ja politiikka saattavat nauttia Stolypinin ja muiden Venäjän taantumusmielisten ja mustasotnialaisten hyväksymistä ja suosiota.

P u h e m i e s : Järjestykseen!

Ed. T a i n i o : Taantumusmielisten suosiota keskusta tavoittelee, se on päivän selvä.

Tähän käsitykseen antaa aihetta vielä eräs sangen kuvaava seikka. Kun perustettiin nykyinen kokoomus-senaatti, kirjoitettiin Suomettaressa, että tämän jälkeen suomalaisella puolueella ei ole toivoa koko ohjelmansa toteuttamisesta. Tällä tahdottiin uskotella, että heidän täytyi tinkiä jotakin vaatimuksistaan, pysyäkseen hyvässä sovussa oikeiston kanssa. Tiistai-iltana he osoittivat sangen varomattomasti, että tällaiseen väitteeseen ei ollut laisinkaan aihetta. Sillä nyt he itse ovat osoittaneet, että he vapaaehtoisesti, ilman pienintäkään pakoitusta itse luopuvat ohjelmastaan ja luopuvat siitä niin suuressa määrässä, että he tulevat vanhoillisemmiksi kuin kaikista rahavaltaisimmat ruotsikot, vanhollisemmiksi kuin ed. Wichmann.

Koska kerran tulin maininneeksi ed. Wichmannin, niin hänen suomenkielinen lausuntonsa osoitti myöskin, että kielikiista on jo loppuun suoritettu Suomessa. Ruotsikot puhuvat suomea silloin, kun se on heille edullista, ja suomettarelaiset puhuvat ruotsia silloin kun se on heille edullista, — jolleivat vaihda sitä ryssään. (Voi surullista Suomea, jolla on sellainen kansallismielinen puolue! Jollei Suomen kansallisuudella ja Suomen kansalla olisi parempaa turvaa, niin perikatoon tuomittu se olisi).

Suomettarelaisten menettely muuten osoittaa myöskin, että he eivät aikone enää tehdä tiliä valitsijoilleen toiminnastaan eduskunnassa. Ed. Tokoin lausunto siinä suhteessa oli aivan paikallansa, että suunnitteluja täytyy olla siihen suuntaan, että nykyinen vaalilaki tullaan muuttamaan, sillä eiväthän uskaltane, niin julkeita kuin mahtavat ollakin, uskaltaa käydä pystypäin, avoimin silmin tekemään valisijoilleen tiliä moisesta petoksesta.

P u h e m i e s : Järjestykseen!

Ed. Tainio: Ja jos joutuisivat siitä tekemään tiliä nyt, niin sen puolueen edustajaluku supistuisi korkeintaan tusinaksi. Siksi ankara täytyy sittenkin senkin puolueen jäsenten arvostelukyky olla. Niitten ainakin täytyisi vaihtaa henkilöitä; ainakin niiden täytyisi panna ed. Gebhard tutkimaan teorioja kamarissaan ja kehittymään uudelleen kansanvaltaiseksi.

Ed. Wichmann ynnä eräät toiset ovat väittäneet, että syvimmät pohjakerrokset olisivat kehittymättömiä vastaanottamaan tätä reformia, ja on sanottu että tarvittaisiin siihen kansakoulun laajempi vaikutus j. n. e., enemmän sivistystä, ennenkuin tämä reformi onneksi Suomen kansalle koituisi. Minulla on ollut tilaisuus seurustella porvaripiireissä sangen paljon ja minä olen havainnut ihmeekseni että siellä, jos missä, on mitä suurin yhteiskunnallinen tietämättömyys vallalla. Sosialidemokraatit ja yleensä köyhälistö eivät uskaltane ylpeillä yleissivistyksellään, sehän ei ole suuri ja sehän ei voi olla suuri, katsoen siihen kuntoon, jossa meidän koululaitoksemme on ollut. Mutta on pantava merkille tämän seikan yhteydessä, että juuri sosialidemokraatit ovat olleet ensimmäiset ja kiivaimmat vaatimaan koulupakkoa; porvaristo on sitä yksimielisesti aikanaan vastustanut. Ja vaikka köyhälistön yleissivistys-pohja onkin verrattain alhainen, niin sen yhteiskunnallinen sivistys on verrattomasti korkeampi kuin porvariston keskimääräinen yhteiskunnallinen sivistys. Minä en puhu teistä herroista edustajista täällä, porvariston kukista, sen loistavimmista kyvyistä, vaikka, jos minä sitä pidän silmällä, niin eivät ne aina sangen loistavia ole (Naurua). — Sellaisia kuin istuu täällä vasemmistossa, saattaisi lähettää eduskuntaan kymmenintuhansin; ne eivät ole mitään sosialidemokratian tai köyhälistön kukkia; ne on valittu hujan hajan, ne voisi ottaa sieltä melkein arpomalla. — Ja tämä porvariston yhteiskunnallisen sivistyksen puute, se on meidän suurin vikamme. Se on mädättänyt nykyisen kunnalliselämän siksi homehtuneeksi, siksi ummehtuneeksi kuin se on. Suurkaupungeissa, Helsingissä ja Turussa, valtuustojen jäsenet vielä ovat sangen intelligenttejä ihmisiä, mutta niiden valitsijat eivät ymmärrä kunnallisesta elämästä, ei tuon taivaallista; se minulla on ollut tilaisuus monta kertaa huomata. Eivätkä ne seuraa yhteiskunnan asioita, ei millään tavoin. Ne ovat niin kokonaan kiintyneet omaan elinkeinoelämäänsä ja ylpeilevat siitä asemasta, jonka heille raha ja rikkaus ovat tuottaneet, etteivät ole katsoneet tarpeelliseksi ja välttämättömäksi nähdä lainkaan suurempaa vaivaa kunnallisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin perehtyäkseen. Ja jos he tottakin olisivat perehtyneet näihin asioihin, niin pitäisihän heidän luottaa sivistyksen suurempaan voimaan myös valtuustoissa, ja luottaa siihen, että he voivat vaikuttaa sosialidemokraatteihin ja yleensä köyhälistön edustajiin sillä tapaa, ettei kunnalliselämä pääse turmeltumaan, ettei siinä tulla tekemään tuhmuuksia. Mutta jollei

heillä sitä luottamusta ole, niin sen täytyy johtua yksinomaan siitä, ettei heillä ole edellytyksiä saavuttaa sellaista vaikutusvaltaa ja sellaista asemaa. Ja se taas ei voi johtua muusta kuin velttoudesta, välinpitämättömyydestä ja tietämättömyydestä. — Hyvät herrat! Kohottakaa te porvariston yhteiskunnallinen sivistys samalle asteelle kuin on köyhälistön, niin silloin me olemme onnellisessa asemassa.

Nuorsuomalaisista jäänee riippumaan sangen suuressa määrin, saaneeko tämä tärkeä reformi toteutua; minä nim. pidän varmana, että keskusta tulee luopumaan omasta kannastaan, jollei se säikähdä valitsijoitaan, jos sen odotukset pettyvät jossain määrin sen suhteen, mitä kansa tulee moisesta keikausyrityksestä sanomaan. Minun käsittääkseni koko vasemmisto tulee kaikin keinoin pyrkimään siihen, että tämä reformi saataisiin toteutumaan mahdollisimman pian, jo tällä istuntokaudella. Jollei sitä saada toteutumaan sellaisena kuin se esiintyy mietinnössä, niin se toteutettakoon sellaisena kuin se esiintyy nuorsuomalaisten laatiman vastalauseen mukaan. Kansa ei tule olemaan tuohon uuteen kunnallislakiin tyytyväinen, se on selvä. Mutta se tulee olemaan tyytyväisempi kuin jos sille ei annettaisi mitään. Ja kun pelätään, että eduskunta tullaan hajottamaan joko Nevan-sillan miljoonien takia — tai ehkäpä porvaristo myöntää ne yksimielisesti — tai sen välikysymyksen johdosta, joka täällä on tehty Suomen asiain esittelyjärjestystä koskevan laittoman muutoksen johdosta, niin olisihan tärkeätä ajaa ainakin tämä reformi lävitse, sitä tärkeämpää, kuin tiedetään, kuinka voimakkaan vastarinnan uusi bobrikoffilaisjärjestelmä saattaa nostattaa kunnallisessa elämässä. Jos meidän kunnallishallintomme läpi läpeensä ovat kansan hallussa, jos niihin köyhälistökin tulee saamaan osansa mukaisen, lähipitäen sen mukaisen, vaikutusvallan, niin silloin myös vastarinta uusia venäläistyttämisyrityksiä vastaan tulee paljon voimakkaammaksi, tulee voittamattomaksi. Sillä juuri kunnalliselämän kautta avautuu tilaisuus, verraton tilaisuus pitää vireillä kansassa isänmaallista henkeä, pitää vireillä itsepuolustuskykyä ja innostusta. Tässä on siis kysymys, ei ainoastaan luokkaeduista eikä ainoastaan köyhälistön pyrkimyksestä valtaan, vaan tässä on kysymys yleisisänmaallisista eduista. Ja vaikkakaan kansa ei tulisi olemaan yleensä tyytyväinen siihen reformiin, mikä nuorsuomalaisen puolueen ohjelman perusteella saadaan, niin tulisi se kuitenkin jossain määrin tyyntymään, se tulisi sittenkin vaikuttamaan laajoihin pohjakerroksiin virkistävästi, elähyttävästi, ja sen kautta meidän kansamme itsepuolustuskyky verrattomasti kohoaisi, samalla kuin tämän uuden aineksen esiintymisen kautta porvariston itsensä täytyisi vilkastuttaa omia harrastuksiaan ja pyrintöjään tällä alalla. Kun se joutuisi kilpailemaan köyhälistöaineksen kanssa kunnallisen elämän alalla, silloin täytyisi sen havahtua siitä välinpitämättömyydestä, siitä herpoamisesta, missä se tähän saakka on ollut, ja

vasta sen kautta ja sen jälkeen me pääsisimme terveempiin, parempiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Onnittelen suurta valiokuntaa tämän evästyskeskustelun johdosta. Onhan siinä ravintoa moneksi viikoksi. Ja erittäinkin tahtoisin lausua mielipahani siitä, etten minä saa istua siellä asioita harkitsemassa, kun olen kuullut ne asialliset ja valaisevat lausunnot, joita edustajat Pärssinen ja Tainio ovat esittäneet. Ne ovat todellista jälkiruokaa! (Vasemmalta: Siksi ne on aijottukin!). Mutta koska täällä on pitkin aikaa puhuttu lehtereille, niin minäkin tahtoisin lausua pari sanaa.

Ensiksikin täällä on valitettu, ettei köyhänapua nauttiville ole annettu äänioikeutta, ja että tämä muka on ristiriidassa sen kanssa, mitä suomalaisen puolueen ohjelmassa sanotaan siitä, ettei kukaan saa varattomuutensa takia olla estetty tästä oikeudesta. Mutta pyytäisin ilmoittaa, että tässä ei ole kysymys varattomuudesta. Jos nämä köyhänapua nauttivat saavat elatuksen lisää joltakin muulta kuin kunnalta, niin ei se estä heitä äänioikeuttaan käyttämästä. Mutta se, että saavat apua juuri siltä laitokselta, jonka yhteisiä asioita he sitten tulisivat käsittelemään, on tässä ratkaiseva.

Toiseksi pyytäisin huomauttaa vasemmistolle, että jos se tahtoo näillä valtiopäivillä tälle lakiehdotukselle Eduskunnan kannatuksen, niin sillä ei ole muuta neuvoa kuin jättää pitkät puheensa ja joka kohdassa yhtyä kannattamaan suomalaisen puolueen ehdotusta. (Vasemmalta hälinää ja huudahdus: Vai niin!) Sen omalla ehdotuksella ei ole pienintäkään toivoa päästä läpi. Niin on asia. Tämä selittää sen silmittömän raivon, mikä tässä keskustelussa on ilmennyt ja mikä nyt viimeksi ed. Tainion lausunnossa puhkesi todelliseen kukkaan.

Ed. G. G. Rosenqvist: Den, som varit med om skapandet af Finlands nya representation och som gjort det med ett fast förtroende till de goda, de uppehållande krafterna i folkkaraktären, frestas att blifva pessimist, då han nödgas åhöra andraganden utmärkta utaf den hänsynslösa intolerans och den häjdlösa smädelselusta gentemot olika tänkande, som präglat senast hr Tainios uttalande. Till hr Tainio själf vill jag endast säga: De starka ljuden och de braskande orden imponera icke på människor med åtminstone ett minimum af själsodling.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

B) Ehdotus kaupunkien kunnallislaiksi.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det kan icke vara någon anledning för mig att i detta skede af ärendets behandling ingå på en granskning af de särskilda stadganden, som i förevarande lagförslag ingå och som utan tvifvel till stor del äro sådana, att de skulle påkalla icke allenast granskning utan äfven gensaga. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten endast vid en viktig omständighet, där det synes mig, att utskottets utredning är bristfällig. Den lag, som här är föreslagen beträffande stadskommunerna, upphäfver den nu gällande förordningen af den 8 december 1873. Utskottet synes emellertid, såvidt jag kan finna, icke hafva i alla afseenden beaktat i hvad mån de för borgerskapet utfärdade privilegierna af 23 febr. 1789 komme att genom den af utskottet föreslagna lagen beröras. Uti en reservation å pag. 212 har visserligen framhållits, att denna omständighet borde närmare utredas, men såvidt jag har kunnat finna, har denna sak icke från utskottets sida egnats annan uppmärksamhet än att utskottet å pag. 4 säger, att enligt utskottets uppfattning här ifrågakommande stadganden uti borgerskapets privilegier äro genom Kejserliga Förordningen af den 8 december 1873, af samma dag som kommunallagen för städerna, upphäfda. Det synes mig likväl som om denna utredning icke vore tillräcklig att öfvertyga någon i lagfarenhet bevandrad om detta sakförhållande. Jag skall anhålla att få en stund här uppehålla mig vid frågan, i hvad mån borgerskapets privilegier verkligen blifvit upphäfda genom den sagda förordningen af 1873, och i hvad mån de beröras af den nu föreslagna lagen.

Enligt detta förevarande lagförslag skulle stadskommunerna utöfva beslutanderätt genom fullmäktige och genom fullmäktige till förstärkt antal. Den beslutanderätt, som sålunda uppdragits åt dessa fullmäktige, omfattar jämväl taxering. Uti 10 §, där dessa förhållanden beröras, stadgas emellertid icke skattepliktighet för medlemmar af stadskommun såsom förutsättning eller villkor för rätt att välja fullmäktige, med andra ord skattepliktigheten göres icke till villkor för rätt att utöfva den beskattningsbefogenhet som tillkommer kommunen. Granskar man emellertid ur historisk synpunkt uppkomsten af ett borgarestånd, så finner man, att grunden för detta stånd, såsom uppbärande och åtnjutande särskilda privilegier, nämligen egen jurisdiktion och egen administration genom rådstufvurätt och magistrat, samt grunden för dessa privilegier utgjorde den skatt, hvilken af de i stadssjälfstyrelsen delaktige erlades. Härmed i samband stod oskiljaktigt den själfbeskattningsrätt, som tillkom städerna och som skulle utöfvas för tillgodoseende af dessa och öfriga å stadens drätsel ankommande »allmänna och nödiga

behof». Till denna självbeskattning hörde åter att den berättigade, den som skulle vara medlem af den självbeskattande korporationen också själf droge skatt och borgerlig tunga. Då det i borgerskapets privilegier tillerkännes borgeskapet rätt att »taxeras af sina egna medlemmar,» så betyder detta, att de, som skulle betala skatt, också själfva egde bestämma densamma. Dessa grundsatser äro genomgående, på sätt jag redan antydde, i borgareståndets och stadskommunernas hela äldre historiska utveckling. Den finnes klart angifven just i de för »Rikets borgerskap och Städerne i allmänhet» utfärdade privilegierna af den 23 februari 1789, särdeles uti deras 3 och 6 §§. Den 3 § lyder i detta afseende, som följer: »Äfven vil Kongl. Maj:t i Nåder hafva samtelige Rikets Borgerskap och Städerne än ytterligare försäkrade om et orubbadt bibehållande af theras rättighet at föreslå Borgmästare och välja Rådman, at antaga mindre Betjening, at taxeras af egne Medlemmar och at förvalta Städernes enskilte Cassor, alt som hittils vanligt varit; dock så att the må vara tilräckelige och förslå til allmänna och nödiga behof.»

Det står utom hvarje tvifvel, att detta stadgande hvilar på den åskådning, att inom en kommun, ett samfund med borgerlig självstyrelse, de, hvilka själfva voro fritagna från bidrag till det gemensamma, icke heller egde bestämma om de skattdragandes utskylder.

Emellertid har den uppfattningen försports, att då nu gällande kommunallag för stad af den 8 december 1873 antogs och i samband härmed genom en liktidig särskild förordning stadgades att »den borgerskapet och städerna härförinnan tillförsäkrade rättigheten att föreslå borgmästare och välja rådman, att antaga mindre betjäning, att taxeras af egna medlemmar och att förvalta städernas enskilda kassor, dock så att de må vara tillräckliga och förslå till allmänna och nödiga behof, skall hädanefter orubbad tillkomma stadskommunernas samtliga vid rådhusstämma röstberättigade medlemmar, att säger jag, då denna författning antogs, härmed äfven skulle öppnats möjlighet för lagstiftning i det syfte, som nu förevarande lagförslag innebär. Utskottet har, såsom jag redan erinrat om, också gjort sig till tolk för en dylik uppfattning. Det hade emellertid varit skäl för utskottet att ur landtdagshandlingarna vid 1872 års landtdag och där tillkomna beslut söka vinna upplysning om verkliga innebörden af den då skedda lagändringen. Af denna författning den 8 december 1873, som jag här till dess innehåll uppläst, följer ingalunda, att grundvalen för privilegierna i afseende å självstyrelse, hvilka alltjämt bestått och utgjort s. a. s. substratet för hela den kommunala självstyrelsen i stad, skulle hafva upphört att finnas till. Ur kommunalförordningen af den 8 december 1873 framgår, att »samtliga vid rådhusstämma röstberättigade personer» äfven skola vara skattdragande. Det står således fast, att den då antagna kommunallagen för stadskommunerna intager den ståndpunkt,

att samtliga vid rådhusstämma röstberättigade personer också skulle vara skattedragande. Det är visserligen sant, att förordningen af den 8 december 1873 angående kommunalförvaltningen i stad är tillkommen med ständernas bifall och kan genom deras medverkan ändras utan att grundlagarna däraf nödvändigtvis behöfva beröras. Men detta gäller icke denna författning i alla dess delar. Ty liksom den i vissa afseenden för sin tillkomst var beroende af borgerskapets privilegier, likaså är den det med afseende å vissa ändringar däri.

En undersökning af förfarandet vid 1872 års landtdag gifver enligt min uppfattning vid handen, att genom de ändringar, som då vidtogos i privilegierna, icke afskaffades den gamla grunden för desamma, nämligen skatteskyldigheten, och att denna grund allt fortfarande med privilegii-hälgd gäller. Jag skall be att få i detta syfte uppläsa några utdrag ur de vid denna landtdag tillkomna handlingar.

Uti propositionen angående lag om kommunalförvaltningen i stad till 1872 års landtdag heter det: »För att afhjälpa ofvannämnda (i propositionen antydda) behof af en kommunalstadga för städerna har H. K. M., under förbehåll, att borgerskapet medgifver de uti 3 § af Kongl. Försäkran till borgerskapet och städerna af den 23 februari 1789 omförmälda privilegii-rättigheters utsträckning till stadskommunernas alla skattskyldige medlemmar, hvarom särskild nåd. prop. kommer att ständerna föreläggas, velat till ständernas grundlagsenliga behandling öfverlämna det ofvan åberopade förslaget, så lydande: — — »

I det betänkande som kommunalutskottet härom afgaf heter det: »I våra kommuner har af ålder den grundsats varit rådande, att hvarje medlem eger utöfva rösträtt i förhållande till det skattebelopp, hvarmed han bidrager till fyllandet af kommunens behof.» Och i svaret konstatera ständerna, att jämväl propositionen uppbäres af den uppfattning, att »likställdhet i kommunala rättigheter och förpliktelser är den nödvändiga förutsättningen för en verklig kommunal självstyrelse.»

Af direktare intresse för denna fråga är den behandling, som kom den nåd. prop. om ändring af borgerskapets privilegier till del. Lagutskottet framhöll, att borgerskapet borde särskildt gifva sitt medgifvande, samt att ändrigen berörde såväl 3 som 6 § af ifrågavarande privilegier. I den ingress, hvarmed den af landtdagen antagna författningen försågs, intogs också detta, och dessutom infördes på lagutskottets förslag i själfva författningen följande ord: »vid rådshusstämma röstberättigade medlemmar»; hvarmed man åsyftade att klargöra, att ändring i privilegii-stadgandena hade afseende å den nya kommunalförfattningen. I ständernas svar å propositionen framhölls därför, hurusom i prop. säges, att författningsförslaget »är öfverlämnadt till ständernas grundlagsenliga behand-

ling, under förbehåll, att borgerskapet medgåfve de i 3 § af sagda Kongl. Försäkran omförmälda privilegii-rättigheters utsträckning till stadskommunernas alla skattskyldige medlemmar». I svaret säges ännu vidare: »Den ordalydelse, som det nödigt ansedda stadgandet skulle erhålla enligt prop. antyder icke det nära sammanhanget emellan detsamma och den åsyftade författningen angående kommunalförvaltning i stad, samt innebär därför en viss tvetydighet däri, att den ifrågasatta grundlagsändring, med denna lydelse, kunde ega rum, äfven om den nya lagen angående städernas kommunalförvaltning icke komme till stånd. Denna tvetydighet kan enligt ständernas tanke fullständigt häfvas genom insättandet af de anmärkta orden »vid rådhusstämma», förmedelst hvilket tillägg det i förslaget begagnade uttrycket »röstberättigade» också skulle erhålla en sakenlig närmare bestämning, samt sambandet emellan själfva grundlagsändringen och den blifvande förordningen om kommunalförvaltning i stad blefve bevardt. . . Af samma orsak anse ständerna det vara af synnerlig vikt, att bägge de förordningar, här omförmälts, samtidigt utfärdas, hälst grundlagsstadgandet i frågan, med den af ständerna antagna lydelse, blir tillämpligt endast å sådana stadskommuner, som omtalas i den nya förordningen angående städernas kommunalförvaltning». Landtdagen anhöll därför också »att H. K. M. ville låta utfärdandet af mernämnda grundlagsändring icke ske annorlunda än i omedelbart sammanhang med utfärdandet af änberörda författning», d. v. s. den nya kommunallagen för städerna. Som bekant tillgick det äfven på sätt ständerna anhållit.

Af hvad jag här haft äran anföra synes mig klarligen framgå att ändringen i borgerskapets privilegier afsåg och finge afse endast den ändring, som skedde genom K. Förordningen af den 8 december 1873 om kommunalförvaltning i stad, men att den icke kan åberopas för sådan ändring i denna författning, som vore stridande mot dessa privilegier. Angående förhållandet till § 6 af borgerskapets privilegier förefunnes också särskilda anledningar att uttala sig, men skall jag icke nu, då debatten dragit så långt ut, dröja härvid.

Jag ville endast med det jag här haft äran andraga, framhålla, hurusom det synes vara nödvändigt, att stora utskottet åt frågan i denna del egnar en beredning, utan hvilken landtdagen icke torde kunna skrida till ett afgörande af de i lagförslaget ingående väsentliga och stadskommunerna så nära berörande stadganden.

Hvad beträffar betänkandet i öfrigt, så är det som jag antydde, nog egnadt att i många väsentliga stycken väcka betänkligheter, men vill jag vid detta tillfälle nu icke närmare ingå därpå.

Ed. A. R. Hedberg: Jag begärde ordet med anledning af samma fråga, som den af hr Estlander nyss berörda, och efter detta uttalande kan jag fatta mig kort. Det visar att en utredning af den

berörda frågan hade varit af behofvet påkallad. Af den affattning, som läses å sid. 4 i utskottets betänkande rörande denna sak, kunde man få den uppfattning, att utskottet gått till en saklig utredning af frågan. Så har emellertid icke skett, utan har till och med yrkandet om införskaffande af grundlagsutskottets utlåtande mötts med ett afböjande svar. Jag förutsätter, att stora utskottet skall finna nödigt att egna frågan en beredning, innan den återkommer till landtdagen, en utredning, som specialutskottet försummat att prestera. Häraf kan nu emellertid följden blifva, att hela ärendet väsentligen fördröjes. Så hade ej skett, ifall detta utlåtande tidigare hade infordrats. Om därför ett fördröjande nu sker, så är felet förty icke de borgerligas, som i denna sak sökt och funnit en grop i hvilken hela ärendet skulle falla, utan främst de socialdemokratiska representanternas i utskottet, hvilka icke begagnat sig af det nog i god tid gjorda yrkandet, att få till stånd en utredning.

Ed. Stenbäck: För min del kan jag icke fullt dela de föregående talarenes åsikt om, att rösträttens utsträckande till stadskommunernas icke skattskyldiga medlemmar skulle innebära en ändring af borgerskapets och städernas privilegier. Förordningen af den 8 december 1873, hvarigenom 3 och 6 paragraferna uti Kongl. Försäkran af den 3 februari 1789 ändrades därhän, att den städerna och borgerskapet tillförsäkrade rätten att föreslå borgmästare, välja rådman, antaga mindre betjäning, beskattas af egna medlemmar och förvalta städernas kassor, skulle tillkomma städernas samtliga vid rådhusstämma röstberättigade medlemmar, innehåller icke några stadganden angående rösträtten vid rådhusstämma, utan dessa stadganden ingå i nu gällande förordning angående kommunalförvaltning i stad, hvilken förordning icke har privilegiihälgd, och således kan ändras utan att privilegierna behöfva ändras. Emellertid kunde de omständigheter, som af Estlander anfördes rörande behandlingen utaf dessa förordnigar vid 1872 års landtdag, gifva anledning till någon tvekan, och är det därför icke ur vägen att stora utskottet egnar frågan en noggrann pröfning.

Ed. Anton Huotari: Koska tässä kysymyksessä yleensä on ollut jo niin pitkä keskustelu, niin toivoisin ettei tätä enää jatkettaisi, sillä se kuitenkin tulisi olemaan samaa, mitä täällä jo on lausuttu maalaiskuntain lain esillä ollessa. Oikeiston taholta esiintuotu veruke, että tässä täytyisi vielä vaatia perustuslakivaliokunnan lausuntoa, on kyllä ymmärrettävä, mutta onhan se ruotsalaisten edustajain vastalauseessa jo lausuttu, joten ei tarvitsisi nyt täällä sen vuoksi enää aikaa kuluttaa. Ensimäinen puhuja, joka tässä kysymyksessä käytti puheenvuoroa, olisi kyllä voinut palkata jonkun

lukijan lukemaan valiokunnassa ne vanhojen asetusten säädökset, jotka hän täällä esitti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Esitetään

C. Ehdotus kunnalliseksi vaalilaiksi; ja

D. Ehdotus laiksi taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä 15 p. kesäkuuta 1898 annetun asetuksen 5 ja 9 §:n muuttamisesta.

Kun kumpainenkaan viimemainittu lakiehdotus ei anna aihetta keskusteluun, lähetetään asia V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti keskustelupöytäkirjan seuraamana suureen valiokuntaan.

P u h e m i e s: Kunnallislakien käsittelyn jälkeen pyydän esittää erään ehdotuksen, josta ed. Tainio on puhemiehelle työjärjestyksen 20 §:n mukaisesti tehnyt kirjallisen pyynnön. Ed. Tainio nim. ehdottaa, »että Eduskunta päättäisi tehdä sensuuntaisen lisäyksen työsuunnitelmaan, että ne lakiehdotukset, jotka sisältyvät kunnallisvaliokunnan mietintöön n:o 1, otettaisiin suuressa valiokunnassa käsiteltäviksi ihan heti, mikäli arm. esitysten käsittely ei sitä estä».

Kun valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan puhemiesneuvoston tulee ehdottaa työsuunnitelmat valiokuntia varten, pyytää ed. Tainio, että hänen ehdotuksensa »lähetettäisiin puhemiesneuvostoon lausunnon antamista varten ja että puhemiesneuvosto käsittelisi tämän asian kiireellisenä». Nyt on siis vaan kysymys ehdotuksen lähettämisestä puhemiesneuvostoon.

Keskustelu:

Ed. v o n A l f t h a n: Jag skulle anhålla att detta förslag skulle bordläggas till första plenum.

Ed. P e r t t i l ä: Minä pyydän kannattaa ed. Tainion tekemää ehdotusta.

Ed. T a i n i o: Ed. Alfthanin pyyntö, että tämä asia jätettäisiin pöydälle, on sama kuin sen asiallinen hylkääminen, sillä jos se hyväksyttäisiin, niin parhaassa tapauksessa saataisiin puhemiesneuvoston lausunto vasta viikon kuluttua ja silloin tällä minun ehdotuksellani tuskin enään olisi minkäänlaista asiallista merkitystä. Jos

herrat vanhoilliset haluavat minun ehdotukseni tappaa, niin miksei sitten käyttää rehellisempää keinoa ja suorastaan äänestää sitä vastaan, ettei sitä laisinkaan puhemiesneuvostoon lähetettäisi. Se olisi rehellisintä. Minä käsitän kyllä, että täällä on paljon samanlaisia kuin ed. Gebhard, jotka toivoisivat, ettei tätä lakiehdotusta tällä istuntokaudella saataisi hyväksytyksi. Nyt hän sai lämpimän kädenpuristuksen, vaikka hyvin kainossa muodossa ed. Alfthanilta. Herrat voivat olla sangen tyytyväiset tähän kahdenpuoliseen toistensa ymmärtämiseen. Mutta annettakoon tämän äänestyksen kautta rehellisemmin kansan ymmärtää, että eduskunnan porvarillinen aines kaikin mokomin tahtoo syrjäyttää koko kunnallislain hyväksymisen. Jos se on tarkoituksena, niin voidaanhan se myöskin selvästi äänestyksen kautta osottaa. Varmaa nimittäin on, ettei tämä laki ehdi tulla lopullisesti käsiteltäväksi, jollei minun ehdotustani hyväksytä. Se on ainoa keino, jonka kautta tämä laki saataisiin jo tällä istuntokaudella loppuunsuoritetuksi, ja tämä minun ehdotukseni on sitä tärkeämpi, kun ennakolta on tiedossa, että suuressa valiokunnassa eräät taantumuksen edustajat tulevat kaikissa tapauksissa ehdottamaan tämän asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan. Sehän on jo ennakolta päässyt täällä tietoon, että on sellaisia aikomuksia, ja jos ne siellä tulisivat toteutumaan, jos ne saavuttaisivat suuressa valiokunnassa enemmistön, niin sitä tärkeämpää olisi nyt jo ajoissa saada tämä asia suureen valiokuntaan käsiteltäväksi, mikäli valtiopäiväjärjestys ei siinä esteitä tee. Liian hidasta muutenkin on tämän puolitoistakamarisen eduskunnan työskentely. Sentähden olisi välttämätöntä, että kaikista tärkeimpäin asiain käsittelyä kiirehdittäisiin ja että laadittaisiin työsuunnitelma suurta valiokuntaa varten samalla tavalla kuin on laadittu työsuunnitelma toisia valiokuntia varten. Ainakin ennen keskustan taholta myönnettiin tämän asian tärkeys; ed. Nevanlinna ainakin on sitä erikseen painostanut. Jos ed. Nevanlinna ja hänen ryhmänsä tämän asian tärkeyden pitävät yhä edelleen yhtä suurena kuin ennen, niin silloin olisi luonnollista, että he tätä minun esitystäni kannattaisivat. On eräällä taholla oltu näyttävinään, kuin oltaisiin halukkaita tyytymättömyyttä kansassa jonkun verran lieventämään, että oltaisiin halukkaita noudattamaan Stolypinin reseptiä sosialidemokraattisen liikkeen vastustamiseksi. Jos eduskunta oikein rehellisesti näitä Stolypinin tarkoitusperiä tahtoo toteuttaa, niin tässä minun nähdäkseni olisi hyvin tepsivä keino siihen suuntaan. Maanvuokralaki ja kunnallislaki, eikös niiden jälkeen jo luulisi tyytymättömyyden syiden vähentyvän ja sen kautta sosialidemokraattisen puolueen kannatuksen? Tällainenhan ajatuksenjuoksu on ollut. Ja minunkin mielestäni se on aivan oikea. Mitä suuremmassa määrässä tyytymättömyys saadaan poistettua, sen vähemmän kannatusta sosialidemokraattisella puolueella on. Eri

asia on sitte, tullaanko koskaan tyytymättömyyden syitä siihen määrään poistamaan, että se tuntuvammin asiaan vaikuttaisi.

Ennakolta olen saanut kuulla, että puhemiesneuvostossa ei oltaisi erittäin suopeita tätä ehdotusta kohtaan, että sitä aijottaisiin siellä vastustaa. Näin ollen saattaisi olla tuloksena, että vaikka tämä asia lähetettäisiinkin puhemiesneuvostoon, sieltä tulisi siitä sellainen lausunto, ettei se anna aihetta mihinkään toimenpiteisiin. Siitä syystä ja selvyyden vuoksi minä ehdottaisin, että sitä äänestäisivät puhemiesneuvostoon lähetettäväksi ainoastaan ne, jotka toivovat sen tulevan sieltä hyväksyttynä takaisin. Sen kautta annettaisiin viittaus puhemiesneuvostolle mitä siinä eduskunnan enemmistö toivoo, ettei tarvitsisi toisessa keskustelussa hylätä puhemiesneuvoston ehdotusta.

Ilman pitempiä puheita on tämän ehdotukseni tarkoitus selvä, samoin myös sen tärkeys. Sen äänestyksen kautta, joka tässä asiassa mahdollisesti syntyy, ilmenee selvästi, mikä on porvariston todellinen kanta kunnallislakiin nähden, halutaanko sitä jouduttaa, halutaanko sitä rehellisesti edistää, vai aijotaanko kieroja takateitä koettaa sen valmistumista estää.

Ed. Ahlroos: Då friherre v. Alfthan icke framlagt några vägande skäl för bordläggning af hr Tainios förslag, ber jag för min del att få förorda förslagets remiss till talmanskonferensen.

Ed. G. G. Rosenqvist: Då här nu endast är fråga om att sända det utaf hr Tainio väckta förslaget till talmanskonferensen, icke om dess sakliga afgörande, så synes det mig att inga skäl finnas för att begära bordläggning.

Ed. Arajärvi: Huolimatta siitä, että ed. Tainio on koettanut houkutella porvaristoa tekemään hänelle mieliksi tässä suhteessa ja tappamaan hänen ehdotuksensa, minä puolestani lämpimästi kehottaisin eduskuntaa siihen, että asia lähetetään puhemiesneuvostoon. Samalla kehottaisin ed. von Alfthania peruuttamaan tekemänsä ehdotuksen, huolimatta siitä, että ed. Tainio erityisesti toivoisi päinvastaista menettelytapaa.

Ed. v. Alfthan: Hr Tainios långa första andragande var utaf den okvalificerbara art, att jag icke i denna stund kan finna, huru det fick slutföras, och då han på basen af ett sådant andragande framställer ett förslag, så skulle jag för min del anhålla om rådrum för att blifva i tillfälle att öfverlägga om, huruvida det är med landtdagens värdighet förenligt att bifalla till den af honom begärda remissen.

Ed. Nykänen: Minä kannatan ed. Tainion ehdotusta, että tämä anomus lähetettäisiin puhemiesneuvostoon. Toivon yhtä hartaasti kuin ed. Tainiokin, että tämä kunnallisasetus tulisi niin pian kuin mahdollista hyväksytyksi, sillä minä tiedän, että kansa odottaa tätä suurella halulla.

Ed. Grotenfelt: Myöskin minusta tuntuu ettei ole mitään syytä olla tätä ehdotusta lähettämättä puhemiesneuvostoon. Onhan sitte jokaisella aikaa lopullisesti määrätä kantansa itse asiaan nähden, kun se tulee esiin.

Ed. Tainio: Ed. Arajärven lausunto sisälsi minun tarkoitusteni tulkitsemisen siksi loukkaavalla tavalla, vaikka hienossa muodossa, että se olisi yhtä hyvin ansainnut puhemiehen järjestykseen kutsumisen kuin monet muut lausunnot tältä taholta (Vasemmistosta hyvä-huutoja).

Puhemies: Pyydän huomauttaa että puhemiehen menettelytavan arvosteleminen on asia, josta on tehtävä eri alote, sekottamatta sitä tähän kysymykseen.

Ed. A. R. Hedberg: Det föreligger en hel mängd lagförslag, som enligt mitt förmenande äro lika nödvändiga att få lösta redan vid denna landtdag, som det föreliggande, och då det vidare, såsom redan under diskussionen framhållits, icke föreligger tillräcklig utredning rörande en hel del punkter i lagförslaget och lagen sålunda, om sådan utredning skall kunna åstadkommas, ej hinner blifva färdig denna landtdag, ville jag motsätta mig hr Tainios förslags remitterande till talmanskonferensen, och föreslår att detsamma helt enkelt måtte falla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. v. Alfthan on ehdottanut ehdotuksen pöydällepanoa, mutta kun sitä ei ole kannatettu, niin se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi. Itse ehdotus tulee, koska sitä näytään myös vastustettavan, äänestyksen alaiseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Tainion ehdotuksen asian lähettämisestä puhemiesneuvostoon ja sen kiireellisenä käsittelemisestä, äänestää »jaa», jos »ei» voittaa on tämä ehdotus hylätty.

Jaa-äänet ovat voitolla, joten asia lähetetään Puhemiesneuvostoon.

2) Valtioapu kansanopistoille.

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 Eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat enennetyn valtioavun myöntämistä kansanopistoille ja määrärahan myöntämistä kullekin kansanopistolle vähävaraisten oppilaiden apurahoiksi.

P u h e m i e s: Sivistysvaliokunta tekee ehdotuksensa mietinnön 5 sivulla ja on huomattava, että kun tässä on kysymyksessä määräraha, niin eduskunnan päätös jää ehdolliseksi ja lopullinen päätös tehdään samalla kun käsitellään valtiovarainvaliokunnan mietintöä valtiovaroista ja valtion tarpeista.

Keskustelu:

Ed. K ä k i k o s k i: On ilahuttavaa, että sivistysvaliokunta on yksimielisesti puoltanut korotettua valtioapua kansanopistoille. Eduskunnalla on mielestäni täysi syy hyväksyä valiokunnan ehdotus.

Kansanopisto meidän maassamme ei ole enää eilispäivän lapsi: kansanopisto voi ensi vuoden alussa viettää 20-vuotisjuhlaansa ja näiden kahden vuosikymmenen kokemus on osottanut, että kansanopisto on huomattavassa määrässä herättänyt aatteellisia harrastuksia maalaisnuorisossa ja samalla opettanut sitä katselemaan arkielämän tehtäviä ihanteellisessa valossa ja siten entistä enemmän rakastamaan ruumiillista työtä. Ennen kaikkea on huomattava, että kansanopisto korottaa nuorissa, miehissä ja naisissa, ihmisarvon tuntoa ja siten on voimakkaana kannustimena siveelliseen elämään. Omituista on, että kansanopisto, joka on aina siitä hetkestä saakka, kun se Suomen maaperään istutettiin, ollut Suomen kansan lempilapsi, ei tähän vuoteen saakka ole saanut valtion kannatusta muuta kuin välillisesti siihen yhdistetyn maamies- ja emäntäkoulun kautta, ja kuitenkin on aina vuodesta 1891 melkein joka valtiopäivillä tehty anomuksia, joissa valtiovaroja on opistoille pyydetty ja näitä anomuksia on voimakkaasti kannatettu. Varojen puute ei ole ollut haitallisesti vaikuttamatta kansanopistojen kehitykseen. Monet kansanopistot ovat viettäneet vaivaloista elämää; toinen etevä työntekijä toisensa perästä on aineellisten huolien pakottamana muuttanut toisille työaloille. Tosin on viime eduskunnan myöntämä kannatus kyllä omansa kansanopiston asemaa turvaamaan. Mutta jos mielii kiinnittää kansanopiston palvelukseen lahjakkaita henkilöitä, jotka aineellisista huolista vapaina ja voimakkaina persoonallisuuksina käyttävät kaiken voimansa ja työkykynsä kansanopiston palvelukseen, silloin täytyy kannatuksen olla suurempi kuin edellisten valtiopäiväin päättämä 6,000 mk. opistoa kohti. Valiokunnan ehdotus 3,000 mk alkavalle opistolle, joka avustus kahden vuoden

kuluttua voipi oppilasluvusta riippuen nousta 6,000:sta 8,000:een, on mielestäni oikein harkittu. Epäilemättä on kohtuullista, että se opisto, jonka oppilasluku on suurempi, saapi suuremman kannatuksen. On tosin väitetty, että monesta taajaan perustetusta pienemmästä opistosta muka olisi kansalle enemmän hyötyä kuin kauvemmaksi toisistaan sijoitetuista suurista. Mutta kokemukset kansanopiston kotimaassa Tanskassa sekä Ruotsissa todistavat toista. Siellä on suuri joukko sekä suuria että pieniä opistoja, mutta suurten herättävä ja kasvattava merkitys on paljon valtavampi kuin pienten. Ne voivat sitoa palvelukseensa parhaat opettajavoimat ja hankkivat parhaat opetusvälineet ja muodostuvat valveutuneen nuorison suuriksi kokoontumispaikoiksi, henkisiksi keskustoiksi, jotka voimakkaasti vaikuttavat koko kansan henkiseen elämään, jopa antavat herätyksiä itse yliopistollekin. Tosin on luonnollista, ettei etevää opistoa yksin rahalla saada aikaan, siihen tarvitaan ennen kaikkia henkistä rikkautta ja voimakkaita personallisuuksia. Mutta luonnollista on, että aineellisella kannatuksella voidaan asiaa edistää, sen sijaan että kannatuksen puutteella kehitystä ehkäistään. Myöntää täytyy, että opiston kehitykselle muutamissa tapauksissa ehkä saattaisi olla vaaraakin siitä, että kannatuksen suuruus tehdään oppilasmäärästä riippuvaksi. Saattaisi nimittäin kurinpitoa vaikeuttaa se seikka, että opiston järjestystä häiritsevät oppilaat tietävät opiston kannatuksen riippuvan heidän opistossa olostaan, ja voisi ehkä joku huimapää saada päähänsä, että opiston johtaja ei muka uskalla häntä erottaa oppilasluvun vähentymisen pelosta. Mutta tähän pelkoon ei mielestäni ole aihetta, kun valiokunnan ehdotuksen mukaan kannatuksen suuruutta ei tehdä riippuvaksi satunnaisista oppilasluvun muutoksista, vaan otetaan perustaksi kolmen ensimäisen vuoden oppilasluvun keskimäärä.

Kannatusta ansaitsee myöskin se valiokunnan ehdotus, että yleisiä varoja on käytettävä rajaton siirtomääräraha myöskin vähävaraisten oppilaiden avustamiseksi. Aika on nyt sellainen, että yhteiskunnan täytyy voimakkaasti auttaa nuorisoa itsekasvatukseen, sillä sitä työtä on viime vuosien sekasortoisissa oloissa liian paljon laiminlyöty. Nykyinen kansanvaltainen kehitys varsinkin vaatii tässä suhteessa tavallista voimakkaampaa toimintaa ja tärkeätä on auttaa etenkin niitä, joilla itsellänsä ei ole varoja päästä kansanopistoon ja jotka senvuoksi tuntevat olevansa syrjäytettyinä parempiosaisten rinnalla ja senvuoksi ovat vaarassa joutua katkerien tunteiden valtaan. Ne, jotka olojamme tuntevat, tietävät varsin hyvin, että muutamissa paikoissa Suomea vallitsee varsinkin suuri säätyeroitus tilallisten ja tilattomain lasten välillä je että tämä säätyero on monin paikoin syynä sosialismin tavattomaan menestykseen maassa. Tehokkaimpia keinoja tällaista säätyeroa vastaan on se, että tilattomain lapsille ja palveluksessa olevalle nuorisolle annetaan

tilaisuus hankkia itselleen työtaitoa ja henkistä etevyyttä ja siten jalossa kilpailussa parempiosaisen nuorison kanssa näyttää kuntoansa. Ei ole mitään, mikä nuorten kesken edistää tasa-arvoisuutta niin kuin toveruus opinahjon ääressä ja henkisessä voimainmittelyssä. Rikkirevityn kansan täytyy valppaasti käyttää jokaista keinoa, joka voi eheyttä edistää ja siltä kannalta varsinkin minä kannatan valiokunnan ehdotusta, että opistoille annetaan 1,500 mk., 2,000 mk. jaettavaksi varattomille oppilaille 75 ja 125 markan stipendeinä.

Vaikka kaikin puolin kannatan sivistysvaliokunnan mietintöä, en voi olla tekemättä sitä vastaan erästä pientä muodollista muistutusta. Siinä nim. yhtä vähän kuin niissä anomusehdotuksissakaan, jotka ovat mietinnön aiheuttaneet, ei ole selontekoa siitä, millä kannalla kansanopiston kannatus on nykyänsä, eikä myöskään ole tämän kannatuksen historiaa. Asianharrastaja kyllä hakee nämä tiedot muista lähteistä, mutta useammat kiireisen valtiopäivätyön aikana luultavasti jäävät epätietoisuuteen asian entisistä vaiheista, jotka olisi voitu mietinnössä muutamilla riveillä esittää. Siinä suhteessa vanhain säätyvaltiopäiväin mietinnöt edukseen erosivat näistä yksikamarisen eduskunnan mietinnöistä. Niissä oli tavallisesti historiallinen pohja ja asiain valaisemiseksi tarpeelliset tiedot, jotka edustajat löysivät lyhyessä muodossa mietinnöstä tarvitsematta niitä muista lähteistä haalia. Tosin työjärjestys määrää, että mietinnön tulee olla lyhyt, mutta jos lyhyyden vaatimus käsitetään niinkuin näkyy käsitetyn tässä mietinnössä, että nim. historiallinen yhteys entisyyden ja nykyisyyden välillä kokonaan katkeaa, silloin ei lyhyyden vaatimus ainakaan ole eduksi yksikamarisen eduskunnan työlle. Tämä huomautus on vaan muodollista laatua, enkä suinkaan tahdo senvuoksi ehdottaa mietintöä takaisin lähetettäväksi. Sanon sen vaan siinä toivossa, että vast'edes ainakin tämäntapaisessa mietinnössä historiallinen yhteys paremmin säilytettäisiin.

Valiokunnan ehdotusta muuten kaikissa kohdin kannatan ja rohkenen ehdottaa, että eduskunta ilman pitemmittä keskusteluitta hyväksyisi mietinnön.

Ed. L a t v a : Valiokunta on ehdottanut korotettavaksi kansanopistojen nykyään nauttimaa valtionavustusta. Tämä korotus onkin tuiki tarpeen vaatima. Kansanopistojen taloudellinen asema nim. vielä nytkin, vaikka ne saavatkin valtiolta avustusta, on useimmiten verrattain heikko ja horjuva. Varsinkin nykyaikana, kun niin moniin muihin edistys- ja yleishyödyllisiin tarkoituksiin vaaditaan kansalaisten aineellista kannatusta, käy vaikeaksi vapaaehtoisista antimista saada kokoon ne melkoiset varat, jotka tarvitaan kansanopistoille niiden välttämättömien menojen suorituksiin, joihin valtioapu ei riitä. Menopuolta onkin senvuoksi täytynyt koettaa supistaa

aina äärimmäisyyksiin saakka. Siten ei esim. opetusvälineihin ole milloinkaan tahtonut varoja riittää, ja kuitenkin juuri kansanopistojen opetus, tullakseen täysin menestykselliseksi, vaatisi runsaasti ja hyviä opetusvälineitä. Toivottavasti tällä korotetulla valtioavulla saadaan tämäkin epäkohta kansanopistojen toiminnassa vast'edes autetuksi.

Oikeaan on valiokunta mielestäni myöskin osannut ehdottaessaan valtioavustuksen määrän riippuvaksi oppilasluvusta. Tämä tulee epäilemättä vaikuttamaan edistävää kilpailua eri kansanopistojen kesken sekä myös lisäämään yleisön harrastusta asiaan.

Kaikissa kansanopistoissa ei oppilasmäärä vielä ole noussut läheskään niin korkeaksi, kuin olisi ollut toivottava. Tästä on moitittu harrastuksen puutetta yleisössä. Epäilemättä paljo on olemassa harrastuksen puutettakin, mutta toiselta puolen on muistettava, että vähävaraisia ovat aineelliset seikat estäneet opistoja hyväkseen käyttämästä. Se avustus, joka nuorisoseurain puolelta on tässä suhteessa voitu antaa, on ollut kuin pisara meressä, se ei ole paljoakaan merkinnyt, eikä ole epäkohtaa voinut auttaa. Senvuoksi onkin mielihyvällä otettava vastaan valiokunnan ehdotus, että valtiovaroista saataisiin antaa apurahoja myöskin varattomille oppilaille. Siten tehdään kansanopistoissa käynti mahdolliseksi vähävaraisillekin, juuri sille kansanluokalle, jonka tähän saakka on olojen pakosta varain puutteessa täytynyt jäädä opistoista pois voimatta niitä hyväkseen käyttää. Siten myös tulevat kansanopistomme todellisiksi kansanopistoiksi, eivätkä enää ole yksinomaan varallisten saavutettavana, kuten tähän saakka ikävä kyllä on enimmäkseen ollut asian laita. Valiokunta on ehdottanut näitä oppilasapurahoja runsaammastikin kuin anomuksentekijät ovat uskaltaneet pyytää. Mutta tuo valiokunnan ehdottama määräkään ei silti vielä ole liika suuri. Kyllä sekin aivan hyvin tarvitaan ja epäilemättä tulee tarkoin käytetyksi, eikä edes riitäkään kaikkea tarvetta tyydyttämään. Olisi sentähden suotava, että nuoriso- ja muut edistysseurat edelleenkin avustaisivat varattomia nuorukaisia kansanopistoihin pääsemään varainsa mukaan, siitä huolimatta, että valtionavustustakin tähän tarkoitukseen täs'edes saataisiin käyttää, kuin myöskin että yksityiset uhraisivat samaan tarkoitukseen. Tuo lisämääräraha, kaikkiaan 95,000 markkaa, joka näin tarvittaisiin nykyisten opistojen apurahan korotukseen sekä ensi vuonna alkaviksi suunniteltujen opistojen turvaamiseen ynnä oppilaitten apurahoiksi, tuntuu kylläkin suurelta varsinkin tällaisena aikana, jolloin tarvitaan paljo valtiovaroja suurten uudistusten toimeenpanemiseen. Mutta siitä huolimatta olisi tuo korotus myönnettävä, sillä sehän tulisi käytettäväksi sangen tärkeään tarkoitukseen, tulisi käytettäväksi kansan kalleimman omaisuuden, nuorison, hyväksi ja kehittämiseksi. Maassamme toimii vasta 27 kansanopistoa. Se on epäilemättä liian vähän. Ne eivät

mitenkään voi tyydyttää kansan koko nuorison sivistystarvetta. Paljo useampia opistoja siis tarvittaisiin; ja varmana saattaa pitää, että niitä tuleekin tarpeen mukaan syntymään, kunhan ne vaan saavat rauhassa ja vapaina jatkaa toimintaansa ja niitä valtionkin puolelta tuntuvasti aineellisesti avustetaan sekä myös valtion y. m. varoilla tehdään mahdolliseksi vähävaraisille oppilaille niissä käydä.

Minä samoin kuin edellinen puhuja olen tässä mietinnössä kaivannut lyhyttä selontekoa kansanopistojen toiminnasta. Pitäisin sen vuoksi suotavana, että vast'edes sellaista menettelyä käytettäisiin, että lyhyt pääkohtainen selonteko kansanopistoista ja niitten toiminnasta tällaiseen mietintöön otettaisiin. En kuitenkaan tahdo, että tämä mietintö tuota tarkoitusta varten valiokuntaan takaisin lähetettäisiin. Lausun sen vain toivomuksena vastaisen varalle. Kannatan valiokunnan mietinnön hyväksymistä.

Ed. v. Alfthan: Då jag i tiden tagit en mycket verksam del uti denna rörelses popularisering här i landet och i grundandet af de första folkhögskolorna, och jämväl senare med intresse arbetat för deras väl, så hoppas jag att jag icke skall blifva föremål för missförstånd, då jag säger att jag med bekymmer sett, huru folkhögskolorna hafva gjort sig allt mer ekonomiskt afhängiga utaf staten. Dessa skolors egentliga uppgift var, att vara fria medborgerliga skolor, där för upplysningsarbetet varmt intresserade medborgare bjödo sitt folk upplysning på fria banor, oreglerade af staten och oreglerade utaf fastställda reglementen. Det är klart, att antalet skolor som på denna bas kunde grundas, icke kunde blifva synnerligt stort, då de voro hänvisade till den privata offervilligheten, och vill man uteslutande se på antalet så är ju den inslagna vägen den riktiga. Men man kan fråga om det icke skulle hafva varit nyttigare att hafva ett mindre antal fria medborgerliga skolor än ett större antal läroinrättningar af detta slag, som mer och mer får karaktär af statens skolor. När de till 75 % af sina årsutgifter blifva beroende af staten, kan man knappast tala om något oberoende mer. Och inträffar det en konflikt så skall flertalet skolor hafva svårt att frigöra sig och återtaga sin fria verksamhet samt offra detta penningeunderstöd för att häfda sin undervisningsfrihet. Jag ser därför med bekymmer att detta beroende yttermera ökas. Men jag tror, sådan opinionen nu engång är, att det är fåfängt att yrka på att så icke skall ske, och jag skall därför åtnöja mig med att uttala denna varning, på det att skolornas direktioner måtte taga under ompröfning, huruvida skolorna i nödfall åter kunna komma att stå på egna ben.

Hvad nu detta betänkande i öfrigt beträffar, ville jag föreslå en liten ändring i motiveringen. På 5:te sidan af betänkandet ingår följande uttalande: »Utskottet har icke funnit skäl att tillstyrka petitionärernas förslag att ifrågavarande statsunderstöd skulle äskas

för tre års tid, utan funnit önskligt att detsamma måtte liksom härintills bestridas ur bevillningsmedel». Jag finner icke något motsatsförhållande mellan utskottets uttalande beträffande tiden och angående bevillningsmedlen, och det är väl icke någon afsikt att här pointera en skillnad i vår statsbokföring mellan allmänna statsfondens medel och bevillningsmedel. Detta vore ju fullkomligt öfverflödigt i detta sammanhang. Jag skulle därför föreslå, att de sista orden skulle ändras sålunda: »Måtte liksom härintills beviljas för ett år», eller i det finska exemplaret »myönnettäisiin yhdeksi vuodeksi» i stället för myönnettäisiin »suostuntavaroista».

Därjämte vill jag, då jag har tillhands det finska och svenska exemplaret af betänkandet, uttala ett beklagande öfver att typografin i detta svenska betänkande är synnerligen bristfällig och underhaltig. Typerna äro dåliga, raderna äro sneda och dansande och öfverhufvudtaget företer hela betänkandet ett synnerligt slarfvigt typografiskt arbete. Detta är icke första gången jag har varit i tillfälle att konstatera en väsentlig skillnad mellan det finska och det svenska betänkandets typografiska utstyrelse. Jag har därom gjort anmärkningar på tryckerikansliet och då blifvit upplyst om, att tryckningsarbetet öfverlämnas åt den, som gör detsamma billigast. Man ser sålunda icke på kvaliteten utan blott på, att få det så billigt som möjligt. Det är ju nog aktningsvärdt att söka trycka ned omkostnaderna för landtdagsarbetet, men detta får icke ske helt och hållet på bekostnad af arbetets kvalitet.

Tillika har jag, och jag tänker äfven andra svenska landtdagsmän, stött på svårigheter att i tid få de svenska texterna till genomseende, hvilket är ett extra arbeta, som vi hafva oss pålagdt. Man får texterna ofta i sista ögonblicket på grund af att olämpliga tryckerier, som sakna erfarenhet, vilja eller förmåga att arbeta snabbt, anlitats, och detta har varit till synnerlig olägenhet vid vårt arbete. Jag ville uttala den förhoppning, att kanslikommissionen skulle försöka att i antydt afseende åstadkomma rättelse för framtiden.

P u h e m i e s: Kun useampia puheenvoroja on vielä käyttämättä ja aika on kulunut pitkälle, täytyy keskeyttää istunto ja kokoontua jälleen kello 6 i. p.

Täysi-istunto keskeytetään kello 3,58 i. p.

Istuntoa jatketaan
klo 6 i. p.

Jatkettaessa kansanopistojen kannatusavustusta koskevan asian käsittelyä

käyttävät puheenvuoroa:

Ed. Vikman: Kun tämä esillä oleva sivistysvaliokunnan mietintö tuli eduskuntaan ja kun siitä kävi selville, että valiokunnassa jokainen jäsen oli ollut aivan yksimielinen siitä, että kansanopistojen valtioavustukset olisivat korotettavat, samoin kuin siitä, että kansanopistojen oppilaita varten olisi apurahoja myönnettävä, niin luulin, että ainakin tämä asia ilman pitemmittä reposteluitta pääsisi päätökseen. Näyttää kuitenkin siltä kuin tämä asia tulisi kaipaamaan 200 puheenvuoroa, sillä niin monta edustajaa täällä on samaa mieltä kuin valiokunnan mietintö. Pari puhujaa jo ennen päivällislomaa kävi todistamassa ilonsa siitä tuloksesta, johon valiokunta on tullut. Kaikki edustajat — kuten luulen — iloitsevat tästä tuloksesta ja jos kaikki käyvät täältä lavalta tämän ilonsa ilmituomassa, emme saa tätäkään asiaa tällä kerralla päätökseen. Minä kansanopistomiehenä toivon, että asia laskettaisiin päätökseen ilman pitempiä puheita.

Ensimmäiselle puheenvuoron käyttäjälle asiassa, joka katsoi lausuntonsa niin tärkeäksi, että hän piti välttämättömänä avata asiasta keskustelun, pyydän saada huomauttaa, että hänen lausunnossaan oli yksi sellainen asiallinen virhe, joka sietää tulla korjatuksi. Ed. Käkikoski sanoi nim. että kansanopistot ensimmäistä vuotta nauttivat valtioapua ilman emäntä- ja isäntäkoulujen välitystä. Tämä tiedonanto ei pidä paikkaansa. Ne, jotka ovat olleet mukana viimeisessä säätyeduskunnassa, tietävät, että kansanopistot nauttivat viimeisen säätyeduskunnan päätöksen mukaan tällaista apurahaa, ja että niitä on jaettu jo kolmatta vuotta.

Minä pyytämällä pyytäisin, että tämä hyvä asia laskettaisiin päätökseen eikä jatkettaisi näitä tarpeettomia ilonilmaustodisteluja eduskunnan puhujalavalta.

Ed. Brander: Minulla oli tarkoitus puhua samaan suuntaan kuin viimeinen puhuja; lausun sentähden aivan lyhyesti mielipiteeni tästä mietinnöstä. Minua on siinä miellyttänyt sen asiallisuus ja sen työjärjestyksenmukainen lyhyys ja ennenkaikkea se yksimielisyys, joka valiokunnassa on vallinnut ja joka yksimielisyys on huomattava tunnustus kansanopistotyölle ja turvaa sille ne varat, jotka se tarvitsee. Pyydän siis ehdottaa, että me pitemmittä puheitta yksimielisesti hyväksymme sivistysvaliokunnan yksimielisen ehdotuksen.

Ed. Partanen: Tuskin tarvinnee mainita mitään lisäksi siihen, mitä täällä jo on sanottu. Sosialistiset sivistysvaliokunnan

jäsenet tuntenevat itsensä täydellisesti nolatuiksi. Kun silmäilee tätä valiokunnan mietintöä, niin huomaa täällä yhden mukavan seikan, nim. aivan alussa. Anomus, jonka johdosta kansanopiston apurahojen korottamista ehdotetaan, koskee opettajiston palkkausta. Valiokunta hyvin naivisti koettaa peitellä tuon opettajiston palkkauskohdan ehdottamalla kansanopistoille suoranaista avustusta vain avustuksen muodossa. Mutta jos hiukan silmäilee, mitä nämä kansanopistot maksavat valtiolle, niin tulee havaitsemaan, että ne tarjoovat kovin kallista opetusta. Meillä annetaan oppikouluille valtionapua oppilasta kohden ainoastaan vähän yli 100 markkaa, ja tämän ehdotuksen mukaan tulisivat kansanopiston oppilaat maksamaan valtiolle lähes saman summan, mitä valtion varsinaisesti kannattamissa oppikouluissa oppilaat maksavat. Ja kun vielä ottaa huomioon kansanopistojen johdon, niin täytyy ihmetellä, miksi tähän avustuksen korottamiseen kansanopistoille näin korkealle on menty. Sen ilon kyllä hyvin ymmärtää, mikä täällä keskustasta ja oikeistosta on tämän johdosta lausuttu, sillä me tiedämme, ja varsinkin köyhälistö tuntee tarkasti sen, että nämä kansanopistot ovat porvarien agitatsioonikouluja. Siitä tuo erinomainen ilo, mikä valiokunnan mietinnön yksimielisen tuloksen johdosta tältä puhujalavalta niin moneen kertaan tänään on todistettu. Kansansivistämistä, tapahtukoon se missä muodossa hyvänsä, olisi ja sitä on edistettävä, mutta sillä täytyy myös olla jonkinmoinen muu tarkoitus, jottei se kyhäänny ainoastaan puoluetarkoitukseksi. Hiljattain luin eräästä nuorsuomalaisesta sanomalehdestä erään kansanopiston, joka on suomettarelaisten johdettavana, johtajan menettelystä opettajan valinnassa, jossa yksinomaan puoluemielipiteet määräilivät, sillä hakija, ollen nuorsuomalainen, ei tuota paikkaa saanut. Myös on tunnettavissa päinvastaisia tapauksia. Opistojen johto toisin paikoin nuorsuomalaisten, toisin paikoin suomettarelaisten käsissä ollen on tehnyt ne, kuten äsken mainitsin, näiden puolueiden kasvatuslaitoksiksi. Näiden opistojen kannatusyhtiöt, jotka yksin määräävät niiden opetussuunnitelmasta ja ohjelmasta, ovat kovin supistetut. Minä ehdottaisin, että ennen kuin ryhdytään valtioapua, varsinkaan niin korkeata valtioapua myöntämään, otettaisiin ehdoksi se, että kunnat itse kussakin kunnassa, missä kansanopistoja löytyy asettavat sen johtavan toimikunnan, mikä näitä kansanopistoja tulee johtamaan ja valvomaan ja mikä tulee määräämään näille opistoille opetussuunnitelman. Silloin saataisiin jonkunverran tasapuolisemmaksi puoluetaktiikasta tai tuosta puoluekiihotuksesta nuo kansanopistot.

Yksi omituisuus täällä vielä ilmenee tässä valiokunnan mietinnössä, nimittäin se, että valiokunta ehdottaa varoja myönnettäväksi opistoille, joita ei ole vielä perustettu. Täällä näet sanotaan, että ensi vuonna tullaan perustamaan 5 tai 6 kansanopistoa ja sen perus-

teella ehdotetaan niin korkeaa valtioavustusta. Minusta jo yksin tuo seikka kykenisi alentamaan valtioavun myöntämistä. Jos maassamme löytyisi opistoja, joita sosialidemokraatit olisivat johtamassa, niin aivan kauttaaltaan keskusta ja oikeisto yhtenä miehenä olisi kieltämässä valtioavustuksen näiltä kouluilta; sanoisivat, että ne ovat vain puoluekouluja, joissa kasvatetaan noita kansan kiihottajia. He eivät ota huomioon laisinkaan, että heidän omat kansanopistonsa ovat juuri noita puoluekouluja, juuri niitä, missä he koettavat kasvattaa omistavien luokkien etujen valvojia. Tämän perusteella minä pyytäisin, että tuo ehto, minkä äsken mainitsin, otettaisiin näitä apurahoja myönnettäessä huomioon.

Ed. R o s e n d a l: Ed. v. Alfthan huomautti eräästä sanasta mietinnössä, joka löytyy 5 sivun 5 kappaleen lopussa, että nim. nuo varat myönnettäisiin »suostuntavaroista». Siitä oli valiokunnassa kyllä kysymys, ja olen minä puolestani valmis kannattamaan hänen tekemäänsä ehdotusta, varsinkin koska minä pidän tämän sanan »suostuntavaroista» riippuvan redaktsioonivirheestä. — Täällä on syyllä huomautettu siitä, ettei ole vastalauseita liitetty tähän mietintöön ja ehdotettu, että mietintö hyväksyttäisiin. Viimeinen puhuja teki kyllä hyvin ankaria syytöksiä mietintöä vastaan, mutta minä luulen, että on turhaa koettaa niitä selvittää ja sentähden minä kannatan niitä, jotka ehdottivat, että ratkastaisiin tämä asia ilman pitkiä keskusteluja.

Ed. K a r e s: Minä pyysin puheenvuoroa ed. v. Alfthanin esiintymisen johdosta tässä asiassa. Epäilemättä on moni muukin kuin ed. v. Alfthan katsellessaan tätä määrärahan kokonaissummaa ajatellut, että kansanopistojen valtioapu todellakin nyt yhtäkkiä korotetaan yli sen kuin suotava olisi. Minä kuitenkin pyydän huomauttaa, että suuren osan tätä korotusta vaikuttaa se, että tässä on kansanopistojen varattomille oppilaille nyt ehdotettu apua. Toiseksi on huomattava, että koko joukolle meidän kansanopistojamme valtioapu jää samaksi kuin se on ollut tähänkin asti. Vasta silloin, jos oppilasmäärä nousee yli 40, vasta silloin alkaa korotus vaikuttaa. Ei tässä siis, varsinkaan korkeimmasta korotuksesta 8,000 markasta, tule osalliseksi muuta kuin 3—4 nykyistä kansanopistoa. Ed. v. Alfthan on varsin erehtynyt, kun hän on kiinnittänyt huomiotansa ainoastaan siihen valiokunnan mielipiteesen, että valtioapu yhteensä ei saa nousta muuta kuin 75 %:iin näitten opistojen vuosimenoista. Jos ed. v. Alfthan olisi tahtonut tähän asiaan tutustua, niin olisi hänen tarvinnut lukea ne perustelut, jotka tähän anomukseen liittyvät 1908 valtiopäivien asiakirjoista, — siellä on myös eräs tavallisen kansanopiston nykyinen kulunkiarvio yhdeltä vuodelta, joka nousee näitten laskujen mukaan yhteensä 17,000 markkaan, ja se

on kuitenkin vaan tavallisen kansanopiston kulunkiarvio. Jos kansanopiston oppilasmäärä nousee 70—80:een niin tähän kulunkiarvioon on lisättävä ainakin yksi opettajatar lisää naisten käsitöitä varten j. n. e. Monia muita rahamääriä tulee tietysti tähän sen kautta lisättäväksi, niin että tuollaisen suuren kansanopiston vuosimenot nousevat lähemmäs 18,000 markkaan, jonka minä myös aivan hyvin omasta kokemuksestani tiedän, oltuani 5—6 vuotta opettamassa kansanopistossa, jossa on ollut 90 oppilaan vaiheilla. Ja tällainen kansanopisto tulee tämän ehdotuksen mukaan saamaan korkeintaan 11,000 markkaa. Se ei vielä tietysti ole läheskään 75 % siitä rahamäärästä, jonka nykyään tällainen laaja kansanopisto vie. Siinä on maakunnalla vielä sangen paljon kokoamista, kun se kokoaa tuon jälellä olevan määrän 6,000—7,000 markkaa. Siitä tietysti vähän toistatuhatta markkaa voidaan laskea oppilaitten sisäänkirjoitusmaksuista. Jos ajatellaan kansanopistossa olevan 80 oppilasta, niin voi ajatella niistä 50, ehkä 55 maksavan sisäänkirjoitusmaksun. Muut ovat vapaaoppilaita, koska on tapana ollut, että yleensä vähänkin varattomat pääsevät vapaaoppilaina kansanopistoon. Tämän minä vaan tahdon huomauttaa ed. v. Alfthanille sekä niille muille, jotka mahdollisesti ovat hämmästyneet tuota sangen korkealle, 75 %:iin asti, menevää määrää. Tällä määräyksellä on tahdottu estää keinottelu, ettei syntyisi sellaisia opistoja, jotka koettavat tulla toimeen yksinomaan tällä valtion avustuksella. Sentähden on tuo määräys pantu eikä suinkaan sitä peläten, että nykyisissä kansanopistoissa ehdotetut valtioavut mitenkään nousisivat 75 % niiden vuosimenoista.

Mitä ed. Partasen lausuntoon tulee, niin se voitaisiin sivuuttaa ehkä parhaiten sillä lausunnolla, minkä ed. Nuorteva viime vuonna sivistysvaliokunnassa, kun tämä sama asia oli esillä, lausui omille puoluetovereilleen, joista muutamilla oli samallainen halu kuin ed. Partasella, vastustaa tätä anomusta. Hän lausui, että sosialistit eivät pääse siitä, että nykyiset sivistyslaitokset ovat porvarillisten vaikutuksen alaisina, ovat porvarillisten johtamina j. n. e. Jos he siitä tahtovat päästä, niin heidän täytyy vastustaa ylimalkaan kaikkia sivistyslaitoksia. Hän sanoi, että sosialisteilla ei ole muuta kuin uskottava ja toivottava, että nämä laitokset kerran, sosialismin aatteen vahvistuttua ja tultua valtaan, tulevat heidän haltuunsa. Ja minä luulen, että se on kaikkein luonnollisin puolueiden kanta, niiden jotka tulevaisuuteen uskovat, se on ainoa ajatuskanta, jonka voi omistaa tämmöisissä sivistyskysymyksissä.

Ed. Partanen teki myös erään asiallisen ehdotuksen tämän yhteydessä, nim. että pitäisi antaa sille kunnalle, jonka piirissä kansanopisto sijaitsee, oikeus määrätä opiston johdosta j. n. e. Tämä ehdotus on epäilemättä sangen muodoton ja mahdoton. Luonnollisesti tämmöinen oikeus paikalliselle kunnalle on annettava ja anne-

taan silloin, jos tuo paikallinen kunta todella omistaa kansanopiston, jos se kansanopistoa kannattaa. Mutta nykyisissä oloissa kansanopiston kannatus on useimmissa tapauksissa yksityisten varassa. Ja sitä paitse useita meidän kansanopistoja kannattavat monet kunnat; kymmenetkin kunnat saattavat kannattaa yhtä kansanopistoa. Olisi koko lailla väärin, jos tämmöisen kansanopiston johdon järjestäminen jäisi yhden ainoan kunnan käsiin. Semmoisissa paikoissa, missä kunnat ovat ottaneet kansanopiston kannattamisen kokonaan omaksi asiakseen — muutamia semmoisia minä tiedän — niissä on opiston johtokunta kuntien yhteisesti valitsema. Mutta nykyisissä oloissa, kun kansanopisto on tällaisella kannalla, olisi ed. Partasen ehdotuksen toteuttaminen suoranainen mahdottomuus.

Ed. Partanen myös oli löytävinään jotain muodotonta siinä, että me ehdotamme valtioapua sellaisille kansanopistoille, joita vasta perustetaan. Se ei ole niin muodotonta, sillä on jo tähänkin asti ollut määräyksenä se, että kahtena ensimmäisenä vuotena kansanopiston perustamisesta laskien annetaan kansanopistolle 3,000 markkaa valtioapua, ja tätä määräystä on mietinnössä ajateltu myös vastaisuudessa säilytettävän. On luonnollista, että eduskunnan tulee silloin varata joku rahamäärä sitä varten, että mahdollisesti syntyy rahanhoitokautena uusia kansanopistoja, jotka määräysten mukaan pääsevät 3,000 markan valtioavusta osallisiksi. Jollei eduskunta tällaista tekisi, niin epäilemättä se olisi ristiriitaista menettelytapaa. Valiokunnan tietoon on tullut, että ainakin kuusi tällaista kansanopistoyritystä on, jotka ensi vuonna tulevat nauttimaan tätä 3,000 markan avustusta.

Nämä huomautukset tahdoin tehdä niiden puheiden johdosta, mitkä on mainittu. Muuten luulen, että asia olisi kypsä äänestettäväksi ja lopullisesti päätettäväksi.

Ed. R a u n i o : Minä pyydän lyhyesti huomauttaa ed. Partaselle, että sosialidemokraattiseen ryhmään kuuluvat jäsenet kyllä sivistysvaliokunnassa tietävät ja tiesivät sen, että mihinkään sivistystarkotukseen myönnettyjä varoja nykyään ei käytetä sosialidemokratian hyväksi suorastaan, ja tämä ajatus kyllä lausuttiinkin sivistysvaliokunnassa silloin kuin käsiteltiin näiden rahojen myöntämistä mainittuun tarkoitukseen. Mutta tiedettiin myös se, ja ainakin minä olen sillä kannalla, jonka ed. Kares lausui jo ed. Nuortevan täällä ennen sanoneen, että ei sillä voida edistää sosialidemokratiaa, kun vastustetaan yleisten varojen myöntämistä sivistystarkoituksiin. Ja varsinkin nyt, koska tässä mietinnössä sivulla neljä lausutaan sellainen ajatus, että kansanopistojen kannatusmaksut olisivat asetettavat niin alhaisiksi, että vähävaraisetkin pääsisivät vaikuttamaan kansanopiston johtoon ja siis siihen henkeen, joka siellä tulee vaikuttamaan, en minä

eikä muut sivistysvaliokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ole yhtyneet tekemään vastalausetta, vaan toivomme että nämä varat myönnetään ilman pitemmittä keskusteluitta.

Ed. P y k ä l ä : Täällä on kyllä tehty oikeutettuja huomautuksia, ettei tässä asiassa jokainen ilmaisisi iloansa. Minulla ei nyt ole ollut tapana pitää pitkiä puheita eikä lyhyitäkään, enkä ilmaise usein iloani niissä tarpeettomisssa keskusteluissa, joita täällä on ollut. Mutta katson, että nyt olen tavallani paikoitettu käyttämään puheenvuoroa ed. Partasen esiintymisen johdosta.

Ed. Partanen sanoi, että kansanopistot ovat agitatsioonikouluja ja siitä syystä niille ei olisi myönnettävä niin runsaasti valtiovaroja. Minä en nyt tiedä, minkä verran tämä pitää paikkansa, mutta ristiriidassa se on ainakin niiden pyrkimysten kanssa, joita vasemmistolaiset tänä iltana ovat puhujalavalta niin loistavasti tuoneet esiin; he nimittäin pitävät jo kunnallista äänioikeutta niin suurena tekijänä kansan sivistyksen pohjaksi, että se on välttämättä saatava kaikille, jotka eivät tiedä mitään. Minä kyllä luulen, että vasemmistolle olisi helppo kaahata tietämättömiä laumoja edellänsä, mutta samalla vasemmistolaiset vastustavat, että nuo kansan syvät pohjakerrokset eivät tietäisi mitään eikä niillä olisi tilaisuutta mitään oppia. Tämä on ristiriita, joka pakottaa minun lausumaan mielipiteeni. Jos me kerran vaadimme kansalle oikeuksia, pitää sillä myös olla tietoja, miten se niitä oikeuksia käyttää ja kansanopisto on yksi sellainen laitos, joka kansan pohjakerroksille valmistaa henkilöitä, joilla on jonkun verran tietoja yhteiskuntarakennuksesta, yhteiskuntajärjestyksen mukanaan tuomista velvollisuuksista ja oikeuksista. Siitä syystä me maalaiset tulemme kannattamaan kansanopistoja, ja tulemme myös pitämään silmällä, etteivät ne muodostu agitatsioonilaitoksiksi, vaan pysyvät sellaisina kuin niiden todella täytyy olla. Näkyy yleensä olevan käymässä sellainen harrastus, että koetetaan kaikki hyvät pyrkimykset vetää puoluepyrkimysten piiriin. Mutta tämä asia ei saa olla tekijänä kansanopistoille valtioapua myönnettäissä, vaan jokaisen kansalaisen on tehtävä itselleen selväksi, ettei kansan sivistysasioita ja puolueasioita sovi sotkea toisiinsa.

Viimeinen puhuja, ed. Raunio, sanoi, että heikäläiset kyllä tietävät, että kansanopistoille myönnettävät avut eivät tule sosialidemokraattien hyväksi. Kyllä ne tulevat, jos sosialidemokraatit vaan luulevat kestävänsä sitä, että he lähettävät jäseniä kansanopistoihin. En tiedä, tulevatko ne valtioavut minkään erityisen aatteen hyväksi, mutta niillä koetetaan kohottaa Suomen kansan sivistystasoa, ja toistaiseksi ehkä sosialidemokraatitkin vielä sisältyvät Suomen kansaan. Sen pitemmälti tästä asiasta puhumatta minä täydellisesti kannatan valiokunnan mietintöä, en sillä, että lausun siitä iloani, mutta sillä, että meidän kansalaisten oikeus on saada myös kanna-

tusta sivistyspyrkimyksille. Täällähän on juuri tänään jaettu mietintö Kansan Näyttämön kannatusavusta, ja koska kerran tämän ovat tehneet sosialidemokraatit, ja he siis katsovat, että näyttämötaide on myös kansansivistyksen kohottaja, niin kyllä minä pidän, että kansanopisto on myös sellainen. Kun pyydetään ja valiokunta on ehdottanut 25,000 markkaa Helsingissä toimivan Kansan Näyttämön valtioavuksi, niin kyllä minä voin ottaa vertauskohdaksi ne valtioavut, joita on ehdotettu maaseudun kansanopistoille ja sanoa, että ne menevät ainakin yhtä hyvään tarkoitukseen. Ei meillä siellä maalla ole professoreja, tohtoreita ja korkean sivistyksen saaneita niinkuin pääkaupungeissa, joita on tilaisuus saada iltasella työväelle ja kansalle luennoita pitämään, eikä siellä voida niinkuin täällä palkata kehittyneitä henkilöitä kansan sekaan herättämään tietoisuutta kansan pohjakerrosten nuorisolle, jonka käsiin tämän maan kohtalo kuitenkin kerran jätetään, niin riitainen kuin se nyt onkin; ehkä kehittyneempi nuoriso ymmärtäisi sitä paremmin hoitaa.

Siis ei ole mikään ilo eikä armo se, että kansanopistoille myönnetään summa, jonka valiokunta on ehdottanut, mutta minä pidän sen maaseudun opetustarpeen tyydyttämiseksi, kansanvalistuksen kohottamiseksi välttämättömänä ehtona, täydellisenä oikeutena, ja siksi minä täydellisesti kannatan mietintöä.

Ed. v. T r o i l: Landtdagsmannen Partanen har ansett det tillständigt att också i denna fråga göra ett utfall mot de borgerliga, då han påstår att folkhögskolorna äro borgerliga agitationsskolor. Mot detta påstående kan jag icke underlåta att nedlägga min bestämdaste protest. Jag har själf deltagit i folkhögskolerörelsen i tjugu år, varit medlem utaf två folkhögskolors direktioner i omkring femton år och har sålunda varit i tillfälle att följa med dessa folkhögskolors liksom också med flera andra folkhögskolors verksamhet, men jag har icke inom dessa skolor funnit tillstymmelse till en sådan agitation, som hr Partanen här låtit påskina. Landtdagsmannen Partanens påstående vidhandengifver blott att han icke känner till lifvet och arbetet inom folkhögskolorna. Jag vill blott erinra därom, att folkhögskolorna stå öppna för alla, sålunda också för dem, som känna sig dragna till de socialdemokratiska lärorna. Folkhögskolorna hafva också besökts utaf elever, som hafva varit ganska långt avancerade åt vänstern, men de hafva inom folkhögskolan också lärt sig få ögonen upp, och därför hafva de icke tagit för godt det, som utaf socialdemokraterna uti vårt land bjudes åt dem. De hafva insett, att socialdemokraterna här i detta land hafva förvanskat snart sagt hvarenda en af socialdemokratins bästa sanningar.

Ed. L u n d s t r ö m: Då representanten Partanen på sätt och vis gjort ett utfall mot socialdemokraternas repsesentanter i utskottet,

vill jag i korthet referera vår ståndpunkt, såvidt jag kunde uppfatta densamma. Vi visste väl, att dessa folkhögskolor äro till för den besuttna befolkningen och att i ringa grad obesuttna där kunna vinna inträde, detta på grund af ekonomiska svårigheter, som ställa sig hindrande i vägen. Och vi visste äfven, att den undervisning, som där bibringas, icke är den rent praktiska undervisning, som medborgare under nuvarande förhållanden tarfva. Representant Käkikoski gaf också i dag i sitt yttrande ett erkännande åt den idéella riktning som i folkhögskolan gör sig gällande, och vid det representantmöte för svenska folkhögskolan som nyligen hållits, yrkade en talare på, att undervisningen i naturvetenskaperna skulle göras poetisk. Det är en egendomlig anda, som genomströmmar folkhögskolan och gör, att den för en realistisk nutidsmänniska förefaller icke tidsenlig. Därför gjorde sig också uti utskottet röster gällande för en reform utaf den läroplan, som för närvarande ligger till grund för folkhögskolan. Men då medelklassen på landet också behöfver något slags bildningsföretag, för att icke helt och hållet stelna bort i dogmer, kunde vi icke ställa oss afvisande mot densamma, oaktadt vi icke i alla afseenden kunde godkänna den grund, på hvilken dessa skolor bygga. Vi måste ju påräkna, ett dessa bildningsföretag senare kunde komma att omändras under tidsriktningarnas inflytande. Och skulle man beröfva folkhögskolorna deras statsunderstöd, så skulle den äfven annars väl inskränkta medelklassen på landsbygden blifva ännu mer inskränkt.

Ed. S a a r i k i v i : Edustaja Partasen lausunnon tueksi pyydän saada esittää muutaman esimerkin. Täällä on koetettu alentaa sitä ed. Partasen käsitystä, että kansanopistot olisivat puoluelaitoksia, mutta mitä esim. Itäkarjalan kansanopistoon tulee, voin mainita sieltä aivan tuoreen esimerkin.

Siellä oli käsityönopettaja, jolla oli se paha vika, että kuului paikkakunnan työväenyhdistykseen, sekä myöskin kansanopiston puhujatilaisuuksissa puhui työväen asioista. Tämä ei kelvannut suomettarelaisille johtokunnan jäsenille, vaan juonittelivat kaikilla tavoin sen miehen pois paikastaan. Paikkakunnan työväki piti kokouksen tämmöisen boikottauksen johdosta vaatien opettajan pysyttämistä virassaan.

Tässä vaan yksi esimerkki siitä, että taitaa sittekin olla kansanopistotkin puoluelaitoksia, koska ei miestä, joka on erilaisella maailmankatsomuksella varustettu kuin koulun johtokunta, suvaittu toimessaan. Minä en tiedä millaisiksi asiat siellä ovat lopullisesti kehittyneet minun paikkakunnalta poistumiseni jälkeen, mutta mainitsen tämän vaan tueksi sille, että puoluepeliä niissäkin voidaan harjoittaa.

Hyvä olisi jos kunnat saisivat määräämisvallan, niin ehkä silloin

myös saisivat sosialidemokraatit pitää paikkaansa, ettei niitä aina aatteen tähden vainottaisi niinkuin tässäkin on tapahtunut. Kannatan siis ed. Partasen tekemää ehdotusta.

Ed. Lahtinen: Koska joku meikäläinen edustaja ei näkynyt hyväksyvän tätä puheena olevaa yksimielistä mietintöä, niin huomautan, että kyllähän kansanopistojen porvarillisuutta vastaan voisi tehdä montakin muistutusta, mutta jos sen perusteella kieltäisi valtioavun, niin kävisi niin, kuin joku edellinen puhuja lausui, että pitäisi kieltää valtioavut ehkä kaikilta kouluilta ja ehkä monelta vielä ennemmin kuin kansanopistoilta. Kun meikäläinen, sosialidemokraattinen, ryhmä on päättänyt kannattaa valtionavustusta, on se tehnyt sen siinä uskossa, että vaikka tieto olisi kuinka porvarillisesti väärennettyä tahansa, niin on siinä kuitenkin niin paljon totuuden muruja, ettei ole tahdottu vastustaa tätä avustusta. Samalla huomautan ed Alfthanille, että se lause, jota vastaan hän teki muistutuksen, on jäänyt siihen muotoon jonkun sihteerille tapahtuneen epähuomion takia ja että valiokunta on päättänyt puheenalaisen kohdan sen suuntaiseksi kuin ed. Alfthan ehdotti.

Ed. Kaipio: Valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat tietääkseni menetelleet ryhmämme päätöksen mukaisesti ja ne muutamat mielipiteet, mitkä täällä on tuotu esiin vasemmalta valiokunnan päätöstä vastaan, eivät ole myöskään ryhmän päätöksen mukaisia. Siitä pyydän myöskin huomauttaa ed. Pykälälle, ettei se ole vasemmistossa enemmistön mielipide. Hän puhui sosialidemokraattien sivistyksen vastustamisesta. Se ei ole sosialidemokraattien kanta; vaan se ilmenee usein kehittymättömillä seuduilla, että näitä kouluja pidetään herrain kasvatuslaitoksina. Sellaisia mielipiteitä ilmenee kyllä silloin tällöin vasemmistonkin keskuudessa ja on myös ilmennyt valiokunnassa, mutta kun asioita on enemmän mietitty niin on huomattu että me olemme nykyään semmoisessa asemassa, ettemme me voi tehdä muuten kuin näin. Kuten täällä on sanottu, voidaan vastustaa samoilla syillä kaikkia koululaitoksia, jos me yhtäkin vastustamme. Muuten valiokunnassa on ollut kysymyksessä myöskin työväen opistot. Pyydän huomauttaa siitä, että siellä oli kertomuksia, kuinka kaupunkipaikoissa työväen luentoja on pidetty. Niissä on niiden tietojen mukaan työväellä ollut määräämisvaltaa nytkin ja siihen on myös myöhemmän päätöksen mukaan myönnetty valtioavustusta 2,000—5,000 markkaa opistoa kohti. Minä en tiedä, vaan tuskinpa oikeistolaiset tulevat siellä panemaan vastalauseita. Yleisesti vielä kuitenkin valiokunnassa on sivistys ollut pääasiana ja on täytynyt pakostakin jättää puoluekysymykset enemmän sivuasiaksi. Sanon kerta kaikkiaan, että sivistysvaliokunnasta tulee vieläkin tällaisia päätöksiä, joissa myönnetään valtioavustusta

monille muille kouluille, tyttökouluille, lyseoille ja yhteiskouluille. Kun tullaan moittimaan näitä päätöksiä, niin tiedettäköön, että ne ovat tehdyt valiokunnassa pitäen silmällä sivistystarpeita eikä puoluetarkoituksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty kaksi muutosehdotusta. Ensinnäkin on vapaaherra von Alfthan ed. Rosendalin kannattamana ehdottanut mietinnön perusteluissa 5 sivulla olevaan ensimäiseen kappaleeseen sellaisen muutoksen, että sanat »suostuntavaroista» muutettaisiin sanoiksi »yhdeksi vuodeksi»; — tulen nimittämään tätä vapaaherra von Alfthanin ehdotukseksi. Sittemmin on ed. Partanen ed. Saarikiven kannattamana ehdottanut puheenalaisen määrärahan myöntämiselle pantavaksi sellaisen ehdon, että kunnat asettavat kansanopistojen johtajat ja määräävät yleensä opiston johdon; — tulen nimittämään tätä ed. Partasen ehdotukseksi.

Koska nuo kaksi muutosehdotusta eivät ole toisistaan riippuvaiset, niin tulee mietinnön ja niiden välillä äänestettäväksi erikseen. Ehdottaisin senvuoksi sellaista menettelytapaa äänestettäessä, että ensin äänestettäisiin valiokunnan mietinnön perustelujen ja vapaaherra von Alfthanin ehdotuksen välillä; senjälkeen äänestettäisiin valiokunnan mietinnön ponnen ja ed. Partasen ehdotuksen välillä.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön perustelut, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. v. Alfthanin tekemä ehdotus hyväksytty.

Ei-äänet ovat voitolla; ed. von Alfthanin ehdotus on siis hyväksytty.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön ponnen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Partasen tekemä ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Mietinnön ponsi on siis hyväksytty.

Määrärahaa koskevana on tämä päätös ehdollinen, kunnes lopullinen päätös asiasta V. J:n 63 §:n osoittamassa yhteydessä voidaan tehdä.

3) Ehdotus painolaiksi.

(1 K.)

Esitetään Lakivaliokunnan mietintö n:o 2 siinä olevan, edustajain Söderholmin y. m. allekirjoittamassa eduskuntaesityksessä N:o17 Eduskunnalla annetun Painolakiehdotuksen ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. K. H ä m ä l ä i n e n: Kun tässä asiassa on valiokunnassa syntynyt erimielisyyttä, pyysin puheenvuoroa lausuakseni muutamia sanoja siltä kannalta, jolle mietintöön liitetyn kolmannen vastalauseen allekirjoittajat ovat asettuneet. Mutta ennenkuin minä ryhdyn itse asiaa koskettelemaan, tahtoisin tehdä erään oikaisun.

30 §:ään nähden ovat sanotut vastalauseen allekirjoittajat asettuneet sille kannalle, ettei olisi jätettävä mahdollisuutta samoista kirjoituksista rangaista useampia henkilöitä, että jos siis joku kirjoitus on rikoksellinen tai tulee syytteen alaiseksi, ja sen kirjoituksen kirjoittajina tai osallisina siihen on useampia henkilöitä, silloin rangaistaisiin ainoastaan pääsyyllistä. Tässä tarkoituksessa olemme liittäneet vastalauseen 30 § vastaan, mutta epähuomiossa tähän pykälään on tullut kaksi liikasanaa, niin että se näyttää vähän ristiriitaiselta.

Että jonkunlainen painolaki nykyään on tarpeen vaatima, sellainen laki, jonka kautta päästäisiin nykyisestä sekavasta välitilasta, siitähän ei tietysti ole muuta kuin yksi mieli. Senvuoksi valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat ryhtyneet käsittelemään eduskuntaesityksen pohjalla tätä asiaa, vaikka tämä eduskuntaesitys onkin hyvin suuressa määrässä epätyydyttävä. Niinkuin tiedetään, on säätyvaltiopäiväin tästä asiasta hyväksymä laki Pietarissa jäänyt vahvistamatta, ja sen johdosta on tämä asia joutunut tämän eduskunnan käsiteltäväksi eduskuntaesityksen perusteella. Se ristiriita, jonka vuoksi tuo säätyvaltiopäiväin hyväksymä laki ei ole saavuttanut Pietarissa vahvistusta, kuuluu koskevan venäjänkielisiä painotuotteita ja keisarikunnan viranomaisten toimialaan kuuluvien asiakirjain julkaisemista.

Mitä nyt ensinnäkin tulee venäjänkielisiin painotuotteihin, niin ei tällä seikalla liene nykyään erittäin suurta käytännöllistä merkitystä, mutta kuitenkin me kolmannen vastalauseen allekirjoittaneet olemme olleet sitä mieltä, ettei venäjänkielisiä painotuotteita olisi syytä asettaa poikkeusasemaan muunkielisistä painotuotteista. Paljoa tärkeämpi on kysymys julkisten asiakirjain painattamisesta. Tässä se kohta, joka on kuulemma osaltaan aiheuttanut sen, ettei lakia ole Pietarissa vahvistettu, on seuraava. 25 §:n toisen momentin mukaan keisarikunnan julkisen viranomaisen käyteltäviin asioihin kuuluvan asiakirjan saa painosta julkaista ainoastaan kenraalikuvernöörin luvalla, ellei asiakirjaa ole aikaisemmin keisarikunnassa julkaistu. Kun me sosialidemokraatit emme hyväksy julkaisemiskieltoa sellaisiin asiakirjoihin nähden, jotka koskevat kotimaisten viranomaisten käsittelemiä asioita, niin ei tietenkään voi tulla kysymykseen, että tässä suhteessa asettaisimme poikkeusasemaan sellaiset asiakirjat, joiden kanssa venäläisillä viranomaisilla on ollut

tekemistä. Tämä asia ei ole niinkään vähäpätöinen eikä toisarvoisesta merkityksestä, niinkuin valiokunnan enemmistön taholta on koetettu väittää. Valiokunta sanoo mietintönsä perusteluissa nimittäin tällaisten asiakirjain, jotka ovat koskettaneet venäläisen viranomaisen toimivaltaa, julkaisemisesta, tällä tavalla: »mitä taas kolmanteen momenttiin tulee, olisi mahdoton tehdä ehdotettua eroitusta keisarikunnan viranomaisten käsiteltävien asiain välillä, koskapa sellainen asia, joka koskee Suomea voitaisiin katsoa keisarikunnan asiaksi, niin pian kun se lain mukaan kuuluu keisarikunnan viranomaisen toimivaltaan». Tämän mukaan voisivat vaikka mitkä tärkeät asiakirjat siirtyä tähän luokkaan. Kun joku keisarikunnan viranomainen on tullut hiukankin jonkun Suomea koskevan asian kanssa tekemisiin, niin sellaista asiakirjaa ei saisi julkaista tai sellaisen asiakirjan julkaiseminen tulisi rangaistuksen alaiseksi. Ja mehän tiedämme, että nykyään alkaa melkein kaikkien lainsäädäntäkysymysten ja muitten asiain käsittely muuttua sellaiseksi, että Venäjän valtakunnan viranomaiset tulevat niiden kanssa tekemisiin. Oikeastaan on valiokunta perustelussaan antanut tälle kohdalle laajemman tulkinnan kuin mitä siitä ensiksi saattoi ajatella. Luultiin, että tämä ei tarkoittaisi muuta kun keisarikunnan asioita, mutta nyt valiokunta on selittänyt asian sillä tavalla, että se tarkoittaa myöskin niitä Suomen asioita, joiden kanssa joku keisarikunnan viranomainen on tullut tekemisiin. Kun tällainen vaatimus venäläiseltä taholta on esitetty, niin valiokunnan porvarilliset jäsenet ovat ajatelleet, että parasta on tehdä kaikenlaiset kysymyksessä olevat asiakirjat julkaisemiskiellon alaisiksi. Tätä kantaansa ovat nuo valiokunnan jäsenet puolustaneet hyvinkin omituisilla perusteilla. Niinpä on sanottu valiokunnan enemmistön taholta, kun me sosialidemokraattiset jäsenet huomautimme, että tuollainen julkaisemiskielto voisi tulla hyvinkin vaaralliseksi, että voitaisiin suunnitella, päättää ja antaa määräyksiä venäläisellä taholla minkälaisia hyvänsä, mutta Suomessa ei näitä asiakirjoja voitaisi, eikä saataisi päästää julkisuuteen, — että kyllä hän se niin on, mutta voipihan lakia kiertää; jos nyt sattuu sellainen tärkeä asia, niin julaistaan asiakirja vastoin lakia ja julkaisija ottaa sen pikku sakon niskoillensa, mikä siitä seuraa. Valiokunnan enemmistö siis tieten ja tahtoen laatisi sellaisia lakeja, joista se tietää jo edeltäpäin, että niitä ei voida noudattaa, hyväksyy venäläisten mahtimiesten sormen viittauksen johdosta lakisäädöksiä sellaisilla motiiveilla, että »kyllä niistä huonoja tulee, mutta meneväthän ne mukiin, kun niitä välistä rikotaan». Nämät ovat hiukan anarkistisia perusteita. — Tätäkin kohtaa hyväksyessään valiokunnan enemmistö on nojannut yksistään sille perusteelle, että tästä laista täytyy saada sellainen, että on varmuutta sen vahvistamisesta. Valiokunta mietintönsä 6 sivulla myöntää nimenomaan, että tässä on sellaisia määräyksiä, jotka eivät ole toi-

vottavia eivätkä tarkoituksenmukaisia. Mutta niitä täytyy lakiin ottaa senvuoksi, että se ei muuten saisi Pietarissa vahvistusta. Meistä on tuollainen kanta perin väärä. Meidän mielestämme pitäisi asiallisten seikkain olla määräämässä silloin, kun äänestetään tärkeistä lakipykälistä. Meidän mielestämme pitäisi joko hyväksyä ne taikka vastustaa niitä asiallisilla perusteilla. Jos ne ovat asiallisia ja kansan etujen kannalta puollettavissa, niin puolletaan niitä silloin, mutta jos ne ovat päinvastaisia, niin ei maksaisi vaivaa ruveta niitä silloin hyväksymään yksistään sillä syyllä, että niillä on suurempi ja pikaisempi mahdollisuus tulla hyväksytyiksi. Tämä painolaki on kauttaaltaan sellainen, etteihän se ole mikään kansainvälinen eikä yleisvaltakunnallinen laki. Tämähän koskee yksinomaan Suomen painoasioita. Jos asetutaan suomalaisten itsemääräämisoikeuden kannalle, niin kyllä kai tältä kannalta katsoen Venäjän valtakunnan viranomaisilla ei tällaisten asian kanssa pitäisi olla mitään tekemistä. Tämä on kokonansa sellainen Suomen sisäinen asia, että minun käsittääkseni Venäjän valtakunnan viranomaisilla ei ole oikeutta sekaantua siihen. Jos siitä huolimatta sellainen sekaantuminen tapahtuu, ja silloin esitetään Suomen oikeuksia rajoittavia vaatimuksia, niin väärin on ja huonolle tielle joudutaan, jos sellaisten seikkain johdosta ruvetaan ottamaan lakiin määräyksiä, jotka ovat vahingoksi meidän paino-oloillemme.

Olisi siis Suomen kansan itsemääräämisoikeutta suuresti loukkaavaa alistua sellaisiin määräyksiin ja sellaisiin vaatimuksiin. Me valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet näistä syistä emme ole asettuneet sille kannalle. Olemme asettuneet julkaisemiskieltoa kokonansa vastustamaan. Mutta porvareille näyttää olevan tärkeätä saada tuollainen julkaisemiskielto kotimaisiin asiakirjoihin nähden eli sellaisiin asiakirjoihin nähden, joita kotimaiset viranomaiset käsittelevät. Oikeastaan tämä ristiriita lieneekin selitettävissä siten, että, ellei tuollaista kieltoa olisi lakiin laitettu kotimaisiin viranomaisiin nähden, luullakseni samaa kysymystä tuskin olisi Pietarissakaan herätetty. Mutta kun nyt suomalaiset porvarit tahtoivat säilyttää tällaisen salaamisoikeuden itsellensä ja ajaa sen läpi, niin venäläisellä taholla myös näyttiin tahdottavan vaatia osansa sielläkin, ennenkun myönnetään tuollaista oikeutta suomalaisille valtaluokille. Ja porvarilliset ovat valmiit siihen suostumaan.

Jos nyt kyseenalaisessa suhteessa tämä painolaki hyväksyttäisiin yksinomaan suomalaisia näkökohtia silmälläpitäen, niin voidaan huomauttaa, ettei se saavuttaisi vahvistusta. Mutta onhan nyt kaikesta päättäen mahdollista ja luultavaa, että monet muutkin kuin tämä asia ja sellaiset asiat, jossa ei mitenkään kansan enemmistön etujen kannalta voida suostua venäläisten virkaherrain vaatimuksia seuraamaan, tulevat tällaisen ristiriidan alaisiksi. Silloin on tarpeellista ja välttämätöntä ajatella asiaa siltä kannalta

kuin me ajattelemme, nim. että tällainen ristiriita, kun se uudistuu, pakottaa ajamaan eduskunnan oikeuksien laajentamista, pakottaa ajamaan sellaista ohjelmaa tässä suhteessa, sosialidemokraattien ohjelmaa, jonka mukaan valtion päämiehen ehdoton kielto-oikeus lakien hyväksymiseen nähden tulisi lakkautetuksi. Tässä suhteessa on sosialidemokraattien ohjelmassa m. m. seuraava pykälä: »Valtion päämiehen ehdoton kielto-oikeus lakien vahvistamisessa on lakkautettava. Sen sijaan sallittakoon hänen ristiriidan sattuessa vedota joko uusien oitis toimitettavien vaalien kautta kokoontuvaan eduskuntaan tahi yleiseen kansanäänestykseen». Tästä minä huomautan vain vastapainoksi sille porvarillisten politiikalle, joka asettaa lain vahvistamisen saannin ylimmäksi muita näkökohtia. Kyllä porvarilliset tietenkin tällaiselle vaatimukselle hymähtävät, mutta samanlaista suhtautumista on siltä taholta sosialidemokraattien vaatimuksiin nähden esiintynyt ennenkin eivätkä ne silti ole osoittauneet erinomaisen järkevyyden merkiksi. Minä huomautan, että kun esim. puolikymmentä vuotta sitten sosialidemokraattinen puolue puoluekokouksessaan hyväksyi ohjelman, jossa m. m. vaadittiin yleistä äänioikeutta, yksikamarijärjestelmää ja lausunto-, yhdistymis- ja kokoontumisvapautta j. n. e., niin siitä kirjoitettiin ja puhuttiin hyvin pikallisesti porvarillisella taholla. Suometar kirjoitti, että kylläpä ne sosialistit ovat mahtavia poikia, kun ne sellaisia oikeuksia meille toimittavat. Mutta senjälkeen on niitä oikeuksia kuitenkin siihen määrin saavutettu, että porvarillisten nauru on joutunut häpeään.

Ne muut osat lakiehdotusta, joista erimielisyyttä on ollut, eivät johdu pietarilaisista vaatimuksista, vaan ovat porvarilliset valiokunnan jäsenet samoin kuin eduskuntaesityksen tekijät niissä kohdissa noudattaneet omia harrastuksiaan. Minä tahtoisin näistä muista kohdista huomauttaa erityisesti takavarikkojärjestelmää. Tämä takavarikkojärjestelmä tässä lakiehdotuksessa on meidän käsittääksemme erittäin vaarallinen jos se tulee käytäntöön painooloissamme. Valiokunnan ehdotuksen mukaan jäisi poliisiviranomaisille — jollaisena virallistakin syyttäjää asiallisesti lienee pidettävä — valta panna takavarikkoon vaikka jokikinen sanomalehtinumero ja jokikisen kirjan painos. On selvää, että tällaisen määräyksen, tällaisen oikeuden kautta voisivat viranomaiset milloin niin tahtoisivat tuhota hallitusta vastustavan sanomalehdistön aivan yhtä helposti kuin sellaista on tapahtunut ja voi tapahtua ennakkosensuurijärjestelmän kautta. Kun ottaa huomioon, että jonkun sanomalehden painosta pidettäisiin takavarikossa muutama viikko tai kaksi, niin mitä sellaisella sanomalehtinumerolla sitte olisi enää merkitystä. Ja ajatellaan että kun tällaista takavarikkojärjestelmää sanomalehtiin sovellettaisiin esim. vaaliaikoina ja sen sellaisina, niin silloin hallituksessa oleva puolue saisi tehdä toisten puolueitten toiminnan tällaisella ihan laillisella tavalla kerrassaan melkein mahdottomaksi.

Tosin olisivat tuollaiset takavarikot alistettavat oikeuden tutkittaviksi. Mutta sanomalehtien kannalta katsoen tällainen vetoaminen oikeuteen ei mitään auttaisi, sillä senjälkeen kun tuomioistuin olisi ennättänyt asian käsitellä ja sen johdosta mahdollisesti takavarikko peruutettaisiin, sellainen takavarikon alaisena ollut painos ei olisi enää mistään merkityksestä. Ja siksi toiseksi, jos ajatellaan asiaa myöskin muihin painotuotteisiin kuin sanomalehtiin nähden, niin meikäläisillä ei ole syytä luottaa nykyiseen oikeuslaitokseen juuri sen enempää kuin poliisiviranomaisiinkaan.

Mitä muihin rajoituksiin tulee, niin niitä on vallan runsaasti tässä valiokunnan ehdotuksessa sellaisia painovapautta rajoittavia kohtia, jotka tulisivat riistämään hyvin suuren osan painovapauden merkitystä, tulisivat tekemään painovapauden enemmän nimelliseksi, mutta niistä minä en ryhdy tässä selkoa tekemään, siinä suhteessa viittaan kolmanteen vastalauseeseen.

Yleensä väitetään, että uusiin lakeihin ei pitäsi ottaa mitään tarpeettomia määräyksiä. Lakiin pitäisi ottaa ainoastaan sellaista, mikä katsotaan tarpeelliseksi ja välttämättömäksi. Tällä perusteella olemme valiokunnassa vaatineet valiokunnan enemmistöön kuuluvia edustajia todistamaan esimerkeillä, mitkä tarpeet vaatisivat kaikkia niitä rajoituksia, mitä valiokunnan hyväksymä lakiehdotus sisältää. Mitkä tarpeet vaativat esim. tällaisen hallinnollisen takavarikkojärjestelmän käytäntöön ottamista? Tällaisiin kysymyksiin eivät valiokunnan enemmistöön kuuluvat edustajat ole antaneet vastausta. On kyllä annettu ymmärtää, että ankarasti painovapautta rajoittava laki on tässä maassa tarpeellinen ehkäisemään sosialismin leviämistä ja siinä suhteessa, kun m. m. kansaneduskunnan tominnasta kertominen tahdotaan tässä laissa kovien rajoitusten alaiseksi, — ei esim. valiokunnista saisi mitään selostusta antaa ilman erikoista lupaa, — on viitattu siihen, että sosialistien valiokuntaselostukset ja sen sellaiset ovat vaikuttaneet porvarillisten etuja vahingoittavasti ja että sellaisesta menettelystä pitäisi saada lain kautta tehdyksi loppu. Tosin kaikki valiokunnan porvarilliset jäsenet eivät ole sanoneet hyväksyvänsä näitä ehdotuksia siinä mielessä, että niitä tarvittaisiin estämään sosialismin levenemistä, mutta ei näillä jäsenillä ole sentään ollut muitakaan perusteluja kantansa tueksi. Takavarikkojärjestelmäähän meillä ei ole suurlakon jälkeen, jota ennen meillä tällaista painovapautta, mikä nykyään vallitsee, ei ollut olemassa, ole sovellutettu. Mutta voiko kukaan väittää, että tämä järjestelmä olisi ollutkaan tarpeen? Osottavatko minkäänlaiset merkit, että se olisi tarpeen vaatima? Minun mielestäni ja lakivaliokunnan vähemmistön mielestä ei sellainen toimenpide ole osottautunut lainkaan tarpeelliseksi. Se painovapaus, joka nykyään on ollut käytännössä, on osottautunut hyväksi, lukuunottamatta niitä hallinnollisia rajoituksia, mitkä nykyäänkin ovat olemassa ja jotka täytyy saada pois. Tuo

takavarikkojärjestelmä olisi sitäkin vaarallisempi, kun ottaa huomioon sen erikoisen aseman, jossa meidän maamme on. Kun poliisiviranomaiset saisivat tehdä takavarikoita, voisi sattua, että joku kirjoitus, kirja tai sanomalehtinumero katsottaisiin venäläiseltä kannalta vaaralliseksi, epämieluisaksi tai miten sitä sanoisivat ja silloin tarvitsisi vaan jonkun santarmiupseerin tai -konstaapelin kehottaa kovalla sanalla meikäläistä poliisiviranomaista toimittamaan sellainen painotuote takavarikkoon. Eikä ole epäilemistä, etteivätkö meikäläiset poliisiviranomaiset seuraisi sellaisia kehoituksia; tähän olettamukseen on sitäkin suurempi syy, kun kaikilla on tuoreessa muistossa, miten paljon kuntoa, selkärankaa ja lainkunnioitusta viranomaiset osoittivat bobrikoffilaiseen aikaan, jolloin tuonluontoisia vaatimuksia venäläiseltä taholta heille tehtiin enemmän kuin muulloin.

Kuitenkin on ed. Söderholm vastalauseessaan väittänyt, että yksistään epäluulo yhteiskuntajärjestystä vastaan voi aiheuttaa hänen kannattamiensa painovapauden rajoituksien vastustamista ja hän on lisännyt tähän, että jos niitä vastustetaan, niin täytyy kaiken lainsäädäntötyön jäädä hedelmättömäksi. Tämä hänen lausuntonsa on minusta loistava todistus siitä, kuinka porvarillisella taholla ollaan sekä kuuroja että sokeita käsittämään oloja ja tapauksia niiden todellisessa valossa. On kyllä totta, ettemme me sosiaalidemokraatit luota nykyiseen oikeuslaitokseen. Mutta sen on tuo oikeuslaitos omilla teoillaan aiheuttanut, se on meikäläisiin nähden jakanut alituiseen uudistuvia luokkatuomioita. Me voisimme sellaisia luokkatuomioita esittää paino-olojenkin alalta jo sataluvuissa. Rahasakot sosialidemokraattisille sanomalehdille ovat viime aikoina tulleet aivan päiväjärjestykseen, eivätkä suinkaan vankeusrangaistuksetkaan ole mitään harvinaisia. Muutaman vuoden kuluessa on tullut aivan muotiasiaksi, että herra Kannisen ylihallitus, niinkuin sitä sanotaan, ja porvarilliset tuomioistuimet ovat ottaneet urakakseen toimittaa sosialidemokraattisia sanomalehtimiehiä linnaan n. k. majesteettirikosjuttujen vuoksi. Lyhyessä ajassa on sillä nimellä tuomittu suuri juokko sosialidemokraattisia sanomalehtimiehiä vankeuteen: »Sosialidemokraatti»-lehden toimittaja on passitettu vankeuteen 10 kuukaudeksi, oululaisen työväen-lehden entinen toimittaja kahdeksaksi kuukaudeksi, tamperelaisen »Kansanlehden» eräs toimittaja kuudeksi kuukaudeksi, Helsingissä ilmestyneen ruotsalaisen lehden toimittaja seitsemäksi kuukaudeksi, »Hämeen Voiman» toimittaja neljäksi kuukaudeksi ja viimeksi on juuri viime viikolla »Savon Työmies»-lehden entinen toimittaja tuomittu kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen myöskin n. k. majesteettirikoksesta. Samaten on eräs »Työ»-lehden toimittaja saanut istua vankeudessa painokannetuomion johdosta ja kotkalaisen »Eteenpäin»-lehden toimittaja lienee parastaikaa kärsimässä samanlaista rangaistusta.

Näitä luokkakoston ilmauksia — sillä senlaisia ne kaikessa tapauksessa ovat — arvostellaan eri tavalla ylä- ja alaluokan keskuudessa. Porvarilliset näistä tuomioista yleensä iloitsevat; jokaisen uuden luokkatuomion tunnetuksi tultua porvarillisella taholla taputetaan käsiä ilosta. Sillä tavalla menettelee yläluokka-yleisö, eduskunnan jäseniä myöten — ja tämä käsitys on kyllä tullut esiin lakivaliokunnan keskusteluissakin — antaen siten kannatuksensa tuomi-istuinten luokkamenettelylle, mutta samalla tietysti sitoutuen jakamaan edesvastuun siitä.

Kun näistä asioista on keskusteltu sekä valiokunnassa että muualla, on minussa vakiintunut se käsitys, että porvarillisilla tahoilla ja porvarillisen luokkakäsityksen mukaan koko sosialidemokraattinen ajatussuunta ja sosialidemokratiian puoluetoiminta on rikos sellaisenaan, ja sen vuoksi niillä tahoilla pidetään koko toimintaa rangaistavana, sellaisena, jota sopii rangaista jokaisessa sopivassa tilaisuudessa, ja näiden rangaistusten kautta koetetaan tukahduttaa tämän puolueen toiminnan menestystä. Tämän väitteen todistukseksi voin huomauttaa, että nuo rangaistusten alaisiksi joutuneet kirjoitukset, sellaiset kirjoitukset, joista on annettu rahasakkoja, joista on annettu pitkäaikaisia vankeustuomioita, eivät ole sisältäneet muuta kuin tavallista työväenasian ajamista. Ne kirjoitukset, ne uutiset ja artikkelit, joista tuomioita on mätkitty, kymmenenkin kuukauden vankeustuomioita, ovat olleet vaan sellaista työväenasian selvittelyä ja ajamista, jonka puolueen jäsenet ovat hyväksyneet, ovatpa sellaiset kirjoitukset joskus olleet tavallista parempaakin työväenasian ajamista. Kun tällaisista kirjoituksista rangaistaan, niin eihän sitä voi muuten selittää kuin että rangaistukset ovat tähdänneet koko puoluetta ja sen aatesuuntaa vastaan. Lisäksi voi huomauttaa, ettei suinkaan porvarillisten tahoilla viimeistenkään vuosien kuluessa ole säästetty sananruoskaa, vaan sitä on käytetty sosialidemokraattista puoluetta ja puolueeseen kuuluvia yksilöitä vastaan aivan säälimättömästi, mutta yksikään viranomainen, yksikään virallinen syyttäjä ei ole tämän johdosta virkatoimiin ryhtynyt, niinkuin me emme odottaneetkaan heidän ryhtyvän. Mutta sellaisiin toimenpiteisiin on kyllä muistettu ryhtyä sosialidemokraatteja vastaan.

Näiden huomautusten jälkeen luulisin minä ed. Söderholmin ja muiden hänen kannallaan olevien käsittävän, että meillä on muitakin syitä kantamme tueksi kuin pelkkä epäluulo. Kun ottaa huomioon, minkälaisia kidutuslaitoksia nykyiset vankilamme ovat, niin kyllä kai voi helposti käsittää, mitä pitkäaikaset vankeustuomiot pikkuisten painojuttujen johdosta merkitsevät. Ne ovat jonkunmoista teloitusjärjestelmää, sillä teloitukseksi se täytyy muodostua, kun ihmisiä vuosikaupalla pidetään sellaisessa olotilassa kuin missä he nykyisissä vankiloissamme tulevat olemaan.

Minä olen ollut sitä mieltä, että laeissa yleensä, niin myös painolaissakin, pitäisi jättää mahdollisimman vähän viranomaisille tilaisuutta mielivaltaiseen menettelyyn. Mitä enemmän sellaista tilaisuutta jätetään, sitä runsaammin mielivaltaisuutta ja väärinkäytöksiä luonnollisesti tulee esiintymään. Tämän pitäisi olla jokaiselle selvää. Voihan olla niin, ettei esim. tuomareilla kaikistellen tarvitse olla niin paha tarkoituskaan, he vaan toimivat oman luokkakäsityksensä mukaisesti. Se puoluetoiminta ja ne kirjoitukset, mitkä sosialidemokraattiselta kannalta katsoen ovat varsin luvallisia ja välttämättömiä tämän ajatussuunnan edistämiseksi, voivat porvarillisen luokkakäsityksen mukaan tuntua vallan rikoksellisilta. Tuomarit ovat osakkaina liikeyrityksissä, tehdaslaitoksissa, pankkilaitoksissa j. n. e. Jos nyt sosialidemokraattinen sanomalehti kirjoittaa tuollaisten liikeyhtiöiden tai muiden sellaisten oloista, jos siinä kerrotaan, että työväelle maksetaan huonoja palkkoja tai että siellä on muita työväkeä rasittavia epäkohtia, ja tästä nyt nostetaan painokanne, niin kyllä kai tuomari, jonka edut tuollaisten liikeyhtiöiden osakkaina vaativat, että työväelle niissä maksettaisiin huonoja palkkoja j. n. e., taipuu olemaan liikkeen johtajan kanssa samaa mieltä työväen valistamisen ja luokkataisteluun kiihottamisen vaarallisuudesta, ja tuomiot tulevat tietysti sen mukaisiksi. Sitä paitsi on olemassa lukuisia esimerkkejä siitä, että jos laissa jätetään mahdollisimman paljon tilaisuutta viranomaisten, joko tuomarien tai hallinnollisten viranomaisten, mielivaltaiselle menettelylle, niin kyllä sitä voidaan käyttää hyvinkin huonossa tarkoituksessa.

Äsken juuri ovat sanomalehdet kertoneet, mitenkä tuo Tanskan kuuluisa oikeusministeri oli innokas rankaisemaan sanomalehtiä sen vuoksi, että nämä paljastelivat kaikenmoisia juttuja. Tanskassa kuullaan ihmetellyn sitä seikkaa, että tämä herra oikeusministeri tuppasi rankaisemaan sanomalehtiä, vaikka ei se siellä noudatetun tavan mukaan oikeastaan kuulukaan hänen virkatehtäviinsä. Nyt jälkeenpäin on käsitetty, mistä sellainen virka-into johtui. Ne »afäärit», miljoonakavallukset, mitä tämä herra harjoitti, eivät olisi muuten menestyneet, tai ainakin niiden sanomalehtien toiminta, jotka vetivät ja tahtoivat vetää tapauksia päivänvaloon, oli sen herran »afääreille» hyvin epäedullista.

Porvarilliset sanomalehdet ja sanomalehtimiehet eivät näytä olevan tyytymättömiä tähän valiokunnan ehdottamaan painolakiehdotukseen, ainakaan ne eivät pidä sitä liian huonona. Tämän voi käsittää, kun ottaa huomioon, että tuomioistuimet ovat porvarillisten käsissä ja että jos painojuttuja nostetaankin, niin silloin kun kyseessä on joku porvarillinen sanomalehti, lakia ei sovelluteta niin ankarasti, että siitä olisi näille sanottavaa haittaa. Sitä paitsi voi porvarillisten sanomalehtimiesten taholla vaikuttaa tässä asiassa jon-

kun verran myöskin kilpailuvaisto. Siellä otettanee huomioon, että kun laitetaan ankara kuristuslaki, niin sillä voidaan porvarillisten lehtien vaarallisia kilpailijoita, sosialidemokraattisia sanomalehtiä jonkun verran masentaa. Tämänkin väitteen todisteeksi on olemassa esimerkkejä. Ovathan monet porvarilliset sanomalehdet tuon tuostakin suoraan kehoitelleet viranomaisia nostamaan painojuttuja sosialistisia kirjoittajia ja sanomalehtiä vastaan, kun eivät nuo herraslehdet ole muuten katsoneet kykenevänsä puolustamaan niitä asioita ja aatteita, mitä sosialidemokratia vastustaa.

Sekin painovapaus, mikä on ollut olemassa suurlakon jälkeen, on osoittautunut erinomaisen hyödylliseksi. Ja työväestö käsittää ja tietää, että tällainen vapaus on sen toiminnan menestymisen ehto. Tämän lyhyen verrattaisen painovapauden aikana on työväestö valistuksellisessa taistelussaan saavuttanut melkoisia etuja. Työväestö myöskin tietää, mitä kuristukset merkitsevät. Ennakkosensuurijärjestelmän aikana ei saatu perustaa uusia työväen lehtiä, ei saatu antaa ulos sosialidemokraattisia kirjateoksia ja niissä muutamissa työväenlehdissä, mitä oli olemassa, ei saatu kirjoittaa tärkeistä asioista juuri mitään. Silloin saattoi menestyä ja kukoistaa ainoastaan hallitukselle mieleinen sanomalehdistö ja yleensä hallitukselle mieluinen kirjallisuus. Näitä seikkoja huomioon ottaen meikäläisten taholla ollaan jyrkkiä kansalaisvapauksia koskevissa kysymyksissä, eikä tässä suhteessa haluta ollenkaan ruveta tinkimään. Niinpä kun ne valiokunnan ehdottamat kuristukset, jotka tulisivat huonontamaan hyvin suuressa määrässä paino-oloja Suomessa, kun ne ovat tulleet tunnetuiksi, niin sangen lukuisat työväenkokoukset ovat lausuneet mielipiteenään, että ellei eduskunnan enemmistö suostu luopumaan näistä tällaisista kuristusehdotuksista, on sosialidemokraattisen ryhmän parasta äänestää tällainen lakitekele seuraavien vaalien yli. — Kun on tietenkin hyvä, että saataisiin painolaki järjestämään oloja, että sen kautta nykyiset hallinnolliset rajoitukset käytännöstä poistettaisiin, niin olisi sangen toivottavaa, että suuri valiokunta antaisi tälle lakitekeleelle sellaisen muodon, että sosialidemokraattinenkin ryhmä saattaisi olla sen läpimenemistä myötävaikuttamassa.

Ed. Söderholm: Det är icke utan tillfredsställelse jag konstaterar, att man från det håll den senaste talaren representerar, är angelägen om att få till stånd en tryckfrihetslag. Då man läser den reservation, som är fogad till betänkandet såsom den tredje, kunde man nog komma till en annan uppfattning. Men som sagdt, det är ju bra, att man äfven på detta håll hoppas få en sådan.

De anmärkningar hr Hämäläinen gjorde emot förevarande lagförslag skulle, om de icke komme från en medlem i lagutskottet, vara förklarliga. Man skulle kunna tro, att den, som förde sådant

tal, icke gjort sig förtrogen med den utländska prässlagstiftningen och på denna grund kunnat bedöma betänkandet så strängt som han det gjort. Men detta är ju icke fallet. Hr Hämäläinen har varit i tillfälle att få kännedom om den utländska lagstiftningen på detta område och gör ändå de anmärkningar han framställt. Man måste därför ifrågasätta, att dessa anmärkningar härrört af allvarliga motiv.

Hvad detaljerna utaf de anmärkningar, som nu framstälts, beträffar, så hafva de redan blifvit genom utskottsbetänkandets motivering bemötta, och, då de utan tvifvel komma att upprepas i stora utskottet, skall jag, såsom medlem af detsamma, i detta sammanhang icke uppehålla mig vid dem. Endast ett par omständigheter vill jag beröra. Hr Hämäläinen klandrade särskildt kvarstadsinstitutet, som ingår i lagen. Man skulle af hans andragande kunna få den uppfattning, att kvarstaden vore någonting nytt, som nu införts i vår tryckfrihetslagstiftning. Så är dock ingalunda fallet. Det är icke något nytt, lika litet hos oss som i andra länder. — Vidare sade hr Hämäläinen om kvarstaden, att den skulle gifva åt polisen en alltför stor makt och därigenom sätta i regeringens hand möjligheten att, där den så skulle finna för godt, undertrycka politiska meningsriktningar. Detta är enligt min tanke i dubbel mening orätt. För det första tillägger lagförslaget icke åt polisen alls någon rätt att verkställa kvarstad. Det är icke polisen utan allmänna åklagaren, som detta skulle tillkomma, och allmänna åklagaren är i sin tur skyldig att underställa kvarstaden domstols pröfning. Hvad dessutom själfva kvarstaden som sådan beträffar, så lägger den icke häller direkt hinder i vägen för spridning utaf tryckskrifter, en tidning exempelvis. Kvarstad kan icke ega rum innan en tidning eller annan tryckskrift utgifvits från trycket, alltså kan kvarstad icke någonsin drabba en upplaga i dess helhet, utan endast den del af upplagan, som icke blifvit utdelad, när kvarstaden eger rum.

Jag vill nu icke uppehålla mig vid de omdömen om vårt domstolsväsende, som hr Hämäläinen i detta sammanhang uttalade. De voro ju icke nya; de upprepade endast kanske uti litet skarpare form än tidigare hvad som från socialdemokratiskt håll många gånger har sagts beträffande våra domstolar och vårt rättegångsväsende öfverhufvud. Men om man engång ställer sig på denna ståndpunkt, så är det ju icke möjligt att alls stifta någon lag, som skall af domstolarna tillämpas.

I detta sammanhang har hr Hämäläinen också berört frågan om de åtal för majestätsförbrytelser, som egt rum under senare tider. Hvad denna sak har att göra med föreliggande lagförslag har jag litet svårt att fatta, ty såsom hvar och en finner är det icke föreliggande förslag till tryckfrihetslag, som föranledt dessa åtal, utan de hafva egt rum på grund af den lagstiftning, som för närvarande gäller, och att saken skulle blifva värre genom tryckfrihetslagen kan

väl ingen påstå, då tryckfrihetslagen om denna sak icke stadgar någonting. Detta har jag anfört endast för att angifva värdet af de erinringar, som utaf hr Hämäläinen gjort mot föreliggande lagförslag.

Ed. Tulikoura: Ed. Hämäläisellä on ollut paljon valittamista lakivaliokunnan enemmistön menettelystä, mitä painolakiin tulee, mutta hänellehän, ollen sanomalehtimies, se onkin luokka- tai puoluelaki, kuten hän sitä nimittikin. Hänen valituksiinsa en kuitenkaan käy likemmin koskettelemaan, koska jokainen kuulija, joka tarkkaan kuunteli ed. Hämäläisen arvostelua lain pyhyydestä tai siitä mikä oikeastaan on lakina pidettävä, kyllä itsekin ilman selityksiä tietää antaa sille arvonsa. Ed. Hämäläinen nim. valitteli sitä, että on nostettu syyte sanomalehtiä vastaan majesteettirikoksista, ja sanomalehdentoimittajat tuomittu rangaistukseen, vaikka kirjoitukset eivät sisältäneet mitään muuta kuin sellaista mitä työväestö hyväksyy. Tästä jo käypi selville, minkä hän pitää lakina; pitääkö sen, jonka jokin kansanryhmä hyväksyy ja toimii sen mukaan, vai senkö, mikä on kirjoitettu ja voimassaoleva laki. Ed. Hämäläisellä oli täällä paljon ruikuttelemista ja kuten sanoin, teki hän sen omassa asiassaan. Minullakin, asiattomana, koska en ole sanomalehtimies enkä tuomari enkä juuri mitään sellaista, mistä ed. Hämäläinen valitti, olisi myöskin tähän lakiehdotukseen vähän sanottavaa, nim. aivan päinvastaista. Sanomalehtimiehet tässä ovat asetetut erikoisasemaan. Niille on annettu erikoisoikeudet muihin kansalaisiin verraten. Jos nim. tarkastelee lakivaliokunnan mietinnön 24 §:lää, on siinä se henki, että jos julkinen viranomainen tahi yksityinen henkilö tulee loukatuksi jollakin painotuotteeseen otetulla kirjoituksella, niin hän on oikeutettu vastaustansa varten saamaan yhtä suuren osan kuin loukkaava kirjoitus oli, mutta jos tarvitaan enemmän tilaa, niin siitä pitää hänen maksaman kuten ilmoituksesta. Jos tuo loukkaava kirjoitus on sellaista laatua, että sitä ei voida selvin ymmärrettävästi selittää yhtä pitkällä palstalla, niin loukatun, vaikka hän ei ole antanut mitään aihetta siihen kirjoitukseen, jossa häntä loukataan, pitää kuitenkin maksaman tuolle loukkaavalle sanomalehdelle, kuten ilmoituksesta säädetään. Tässä on sanomalehtimies asetettu aivan erikoisasemaan, hänelle on annettu eri oikeuksia, kuin mitä minun tietääkseni tässä maassa vielä on millekään porvarille annettu. Tämä lakiehdotus suo sellaisia oikeuksia sosialistiselle sanomalehtimiehelle yhtä hyvin kuin porvarillekin. Se siitä.

Voitaisiin sanoa, että älköön oikaisko kirjoitusta sanomalehdessä, vaan jos häntä on syyttömästi loukattu, niin haastakoon asiansa oikeuteen. Niinhän se olisi, mutta tässä laissa löytyy taas 52 §, josta selviää, ettei se niinkään helposti ole oikeuteen saatava. Lautakunnan pitää ensin tutkia, ennenkuin asia otetaan oikeuden käsi-

teltäväksi, onko asia rikollinen ja missä määrin. Tähän lautakuntaan tietysti molemmat asianomaiset valitsevat kumpikin puolestansa kaksi jäsentä, kuten täällä säädetään, ja nämät neljä valitsevat viidennen puheenjohtajakseen. Mutta 58 §:n säädöksen mukaan vaikka kantajaa olisi aivan aiheettomasti loukattu, vaikka loukkaaja olisi aivan ilmeisessä rikollisessa tarkoituksessa tämän tehnyt, niin häntä ei kuitenkaan velvoiteta maksamaan kantajan valitsemien lautakunnan jäsenten palkkoja muuta kuin mitä ne ovat viettäneet aikaansa siinä piirissä, missä vastaaja asuu. Voidaan ajatella, että helsinkiläinen sanomalehti loukkaisi esim. Rovaniemen miestä, kertoilisi joitakin tapahtumia Rovaniemeltä, joissa voisi olla vähän historiallista pohjaa, mutta niistä olisi keitetty sellainen soppa, että se maistuu aivan toiselle, kuin mitä itse asia on. Jos tuo rovaniemeläinen ottaisi Helsingistä lautakunnan jäsenet, ei niillä olisi mitään merkitystä. Ei täällä taida olla montaakaan, jotka olisivat edes käyneet Rovaniemellä, sen vähemmän tietäisivät, miten asiat siellä ovat. Kantajan välttämättömästi täytyy tuoda jäsenet sieltä, jotka tuntevat sitä asiaa, mistä on kysymys. Ja niin muodoin kun lautakunnan lausunnon johdosta oikeus antaa päätöksensä, että tuo loukkaus on aivan aiheettomasti tapahtunut ja ilmeisesti rikollisessa mielessä tehty, ja tuomitsee loukkaajan rikoslain mukaiseen rangaistukseen, niin siinäkin tapauksessa loukattu saa itse maksaa kaikki ne kulut, mitä hänen valitsemansa lautakunnan jäsenet ovat tarvinneet, matkakustannukset Rovaniemeltä Helsinkiin ynnä päiväpalkat. Vasta Helsingin asemalta oikeuspaikalle kyyditsemälle ajurille menevän palkan sekä Helsingissä asiata varten käytetystä ajasta maksaa vastaaja. Tällainen oikeus on sanomalehtimiehellä, joten tästä ei olisi minun mielestäni ollut mitään syytä ruikutella. Siis pyytäisin, että otetaan huomioon toisessa vastalauseessa mainitut näkökohdat juuri näiden tällaisten asiain saattamiseksi oikeudenmukaiseen käytäntöön.

Ed. Homén: Minä olen yhtynyt ed. Söderholmiin siinä, että pykälät 52—58 poistettaisiin. Mutta jos niin ei tapahdu, niin minä yhdyn, mitä pykälään 58 tulee, ed. Tulikouraan, jonka muodostus minusta on ehdottomasti parempi kuin se mikä mietinnössä on.

Ed. Danielson-Kalmari: Keskustelu tässä asiassa, niinkuin ehkä yleensä tänäpäivänä, näyttää ymmärtääkseni, kuinka asema tässä eduskunnassa on muuttunut. Kun edellisillä valtiopäivillä, nimenomaan ensimäisillä, joita tämä eduskunta vietti, puhuttiin siihen tapaan, kuin tänään on puhuttu, kun lausuttiin mielipiteitä, joista suuri osa eduskuntaa, voimme sanoa eduskunnan enemmistö, oli täysin selvillä, että ne olivat omansa suurimmassa määrin vahingoittamaan maatamme, niin silloin tästä huomautettiin, ja keskustelu sai sen kautta, toisinaan jos kohta hyvinkin kiih-

keän sisällyksen, niin kuitenkin sisällyksen, josta näkyi, että kaikilla eri tahoilla koetettiin voimien mukaan valaista kysymystä ja myöskin saattaa kansa eduskunnan ulkopuolella ymmärtämään asian merkitystä. Tänään on minuun ainakin, — ja monessa edellisessäkin istunnossa näillä valtiopäivillä — se tunne päässyt valtaan, että ylipäänsä ei enään katsota ollenkaan tarpeelliseksi vastata silloinkaan, kun joltakin taholta lausutaan mielipiteitä, jotka ovat maallemme ja kansallemme mitä vahingollisimpia. Annetaan näiden lausuntojen olla ja mennä, annetaan niiden levitä kansaan, siellä varmaankin usein ikäviä erehdyksiä aikaansaamaan. Tämä osoittaa luullakseni jonkunlaista lamautumista, sitä käsitystä, että keskustelu eduskunnassa ei kuitenkaan merkitse niin aivan paljon, että täällä ei puhuta suinkaan aina asian vuoksi, vaan että puhutaan usein vastoin sitäkin, mitä tiedetään oikeaksi, ja että sentähden ei ansaitse ottaa toisten mielipiteitä todellisen arvostelun alaisiksi Tämä on ymmärrettävissä niitten kokemusten jälkeen, joita meillä on ollut, on ymmärrettävissä että oikeistossa ja keskustassa tämä käsitys on jo syvälle juurtunut vasemmiston lausuntoihin nähden. Ja niin ollen on kyllä ymmärrettävissä että tänäänkään, mikäli olen voinut keskustelua seurata, ei ole lausuttu sanottavasti mitään siitä yleisestä valtiollisesta katsantokannasta, joka on ilmaantunut useissa vasemmiston puhujien lausunnoissa. Mutta minut on kuitenkin lopulta vallanut tänä iltana se tunne, että olemme menemässä liian pitkälle tässä kohden ja että täytyy kuitenkin edes joskus sanoa tästä valtiollisesta katsantokannasta totuuden sana, siten kuin me toiset ryhmät totuuden käsitämme.

Eriävä valtiollinen katsantokanta on selvästi tullut näkyviin esillä olevassa painolakiesityksessä eli oikeammin sitä koskevassa mietinnössä ja vastalauseissa ja tänä iltana täällä annetuissa lausunnoissa. Selvästi näkyy, että vasemmiston taholla, ja muutamat taitavat toisistakin ryhmistä jonkun verran kallistua siihen, käsitetään tämä painolakiasia siten, että me täällä Suomessa voimme tällä hetkellä järjestää painoasiamme kokonaan oman mielemme mukaan. Puhutaan siitä, että kun eivät sosialidemokraatit hyväksy sitä tahi sitä määräystä, pidä täysin oikeana, niin he tietysti vastustavat sitä, estävät lain pääsemästä voimaan. Tässä ensiksikin ilmeisesti edellytetään että ne olot, jotka ovat paino-asiain alalla olleet maassamme voimassa suurlakon jälkeen, tulevat jäämään muuttumattomiksi siinä tapauksessa, että täällä ei painolakia saada. Tässä kohden on nyt kuitenkin varma syy jättää sikseen sokkosillaolo. Ja tiedetäänhän se, että on aivan tulkinnan alainen se kysymys, kuinka pitkälle hallitsija saattaa mennä joutumatta ristiriitaan sen perustuslakisäännöksen kanssa, jonka me olemme saaneet ja joka takaa meille ettei tässä maassa saa olla ennakkosensuuria. Tämä sama perustuslaki määrää kyllä, että paino-olot ovat järjestettävät tavallisen,

siis eduskunnan myötävaikutuksella syntyneen lain kautta, mutta siksi kun tämä saadaan, mikä on siihen asti voimassa. Käytäntö on näinä vuosina ollut sellainen, että ei paljon mitään niistä hallinnollisista säännöksistä, jotka ovat annetut ja jotka eivät koske ennakkosensuuria, ole saatettu käytäntöön, mutta tietäähän jokainen, joka vähäisenkin on seurannut näitä asioita, että tuon tuostakin on nostettu vaatimus, että näitä hallinnollisia aikaisempia määräyksiä uudelleen ruvettaisiin laajassa määrässsä noudattamaan, ja lakimiehemme ilmoittavat, että on kokonaan tulkinnan kysymys, missä määrin ja missä laajuudessa näitä säännöksiä uudelleen voidaan saattaa eloon ja käytäntöön. Tähän asti tämä kysymys on jäänyt odottamaan, se on saatu syrjäytetyksi, kun on oltu toivossa, että saataisiin syntymään painolaki hallitsijan ja eduskunnan myötävaikutuksella. Mutta jos tämä toivo pettää, silloin en usko, että kukaan voi mennä takaamaan, mikä tulkinta korkeimmassa paikassa pääsee voimaan ja minkälaiset säännökset eli tarkemmin sanoen, mitkä aikaisemmista säännöksistä uudelleen saatetaan voimaan. Saattaisi ehkä olla syytä ottaa tämä asia huomioon, nimenomaan niiden, jotka toivovat painolakia ja jotka ovat vakuutettuja siitä, että ainoastaan eduskunnan myötävaikutuksella syntynyt painolaki voi järjestää nämä asiat edes pääasiassa tyydyttävälle kannalle.

Minkälainen on sitten se lakiehdotus, joka on eduskuntaesityksen kautta nyt jätetty eduskunnan harkittavaksi? Joka vertaa sitä muiden maiden vapaamielisimpiinkin painolakeihin, hänen täytyy myöntää, että jos me saisimme sellaisen painolain, mikä tässä meille ehdotetaan, niin Suomi olisi tässä asiassa edistyneimpien maiden tasalla, niiden maiden tasalla, joita tähän asti on aina kehuskeltu sananvapauden kotimaiksi. Mutta esitetään nyt pitemmälle meneviä vaatimuksia, sellaisia, joihin ylipäänsä ei vapaammissakaan maissa ole katsottu mahdolliseksi suostua, ne esitetään täällä sellaisina ehdottomina vaatimuksina, jotka tekevät sen, että jos ei niihin korkeimmassa paikassa suostuta, niin jääköön sitte laki tulematta. Ja kuitenkin on Suomen kansa vuosikymmeniä tullut kokemaan, mitä sille on tietänyt, kun se on antanut asiain sujua sille kannalle, että painovapautta vastustavat mielipiteet ovat päässeet määräämään. Muistutan sitä, että Suomen kansalla on ollut lyhyt aika ennenkin, jolloin painovapauslaki täällä oli voimassa. Sitten ei Suomen eduskunta katsonut mahdolliseksi hyväksyä lakia, joka sille tarjottiin, ja joka ei suinkaan ollut likimainkaan niin tyydyttävä kuin tämä nykyään Venäjälläkin hyväksytty, Venäjän vaikuttavissa piireissä Suomeen nähden hyväksytty laki. Jos silloin, v. 1867 oli jonkunverran ymmärrettävä, että lakiehdotus jäi hyväksymättä, niin tätä nykyä kysymyksessä olevalta lakiehdotukselta puuttuu eli paremmin sanoen se on vapaa kaikista sellaisista määräyksistä, jotka

tähän asti meidän maassa vallinneen käsityksen mukaan oikeuttaisivat hylkäämään painolakiesityksen. Mutta vasemmiston taholtahan vastataan tässä niinkuin kunnallislakiasioissa, että jos me emme saa sitä mitä me tahdomme, niin tulee aika, jolloin me otamme sen. Jos me emme saa hyvällä, niin me uudistamme lakon ja uudistamme sen väkivaltaisella tavalla, toisin sanoen uhataan väkivallalla, uhataan vallankumouksella. Uhataan sitä, että hallitsijalta riistetään se kielto-oikeus lakiehdotuksiin nähden, joka hänellä meidän maamme lakien mukaan on. Se on totta, niinkuin muuan puhuja täällä sanoi, sosialistinen puhuja, joka itse esitti näitä mielipiteitä, että toisessa ryhmässä usein hymähdellään näille sosialistien uhmailuille. Ja voidaanhan niille hymyillä, kun tiedetään, että ei niiden takana ole suinkaan mikään sanottava osa Suomen kansaa, kun hyvin tiedetään, että perin pieni on se osa sosialistisen ryhmän valitsijoista, joka olisi valmis astumaan vähimpäänkään väkivallan tekoon järjestysvaltaa, ainakaan vahvistettua järjestysvaltaa vastaan.

Mutta asialla on toinen puoli. Ja miettimistä ansaitsisi kuitenkin, tahdotaanko tässä maassa tehdä kaikki edistykset suorastaan mahdottomiksi. Jos niin tahdotaan, niin minä ainakaan en tiedä, mikä olisi samassa määrin omansa johtamaan tähän tulokseen kuin tuollaiset uhmailevat uhkaukset. Sillä eihän tässäkään ole syytä peittää silmiämme tosiasioilta. Täällä on kyllä viitattu siihen, että sosialistit ne ovat suurlakossa voimanponnistuksella ottaneet, mitä he tahtoivat, yksikamarisen eduskunnan, sananvapauden, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden. Mutta kyllä he itsekin tietävät, ettei asia ollut niin. Kyllä he tietävät, että nämä tulokset saavutettiin suureksi osaksi muitten kansanluokkien myötävaikutuksella ja sen ohessa ja ehkä ensi sijassa sentähden, että suuri maailmanhistoriallinen tapaus Venäjällä tuli kansanvaltaisten pyrintöjen avuksi meidän maassamme. Se oli silloin. Ja sen liikkeen kannattamana sosialistinen puolue ja, lisätkäämme, me muut, jotka olimme toivoneet valtiollista edistystä täällä, vaikka me emme olleet uskaltaneet odottaa niin suurta askelta kuin se oli, joka sitte osottautui mahdolliseksi, se oli tuon maailmanhistoriallisen liikkeen kannattamana kuin me saimme, minkä me saavutimme. Mutta tuon liikkeen aika se on mennyt. Sen sijaan on astunut osittain taantumus, osittain ainakin hyvin verkalleen etenevä edistystyö. Ja sen sijaan on ennen kaikkea astunut suuressa naapurimaassamme ja päässyt voimaan se käsitys, että kaikki väkivaltaiset yritykset kansanvapauksien ja oikeuksien laajentamiseksi ovat muserrettavat. Ja vallanpitäjät ovat siinä maassa näyttäneet, että heillä on voimaa tähän musertamiseen. Silloin, sillä hetkellä nousee suuri osa Suomen eduskuntaa ja julistaa, että jos ei se saa hyvällä, mitä se vaatii, niin tässä maassa ryhdytään väkivaltaan.

Se valtiollinen katsantotapa, joka esiintyy tänlaisissa uhkauk-

sissa tällä hetkellä, tässä ajan vaiheessa, se on meille muille käsittämätön. Emmehän me voi ajatella sitä, että tämän maan ja tämän kansan asiat olisivat niin vähäarvoisia vasemmistolle, että se ehdoin tahdoin tahtoisi saattaa kaikki täällä vaaraan. Mutta täytyyhän kuitenkin vasemmistonkin asiata ajatellessaan ymmärtää, että jos mikään, niin juuri sen esiintyminen tekee meidän maamme pahimmille, piintyneimmille vastustajille mahdolliseksi saattaa sen ajatuksen voimaan, että täällä Suomessa on sama vaara olemassa kuin se, joka on ainakin toistaiseksi tukahutettu Venäjällä, ja että täälläkin täytyy asettua vastustamaan kaikkia oikeuksien laajentamisia ja ennen kaikkea pitää silmällä sitä, että Suomen kansaan juurtuu tieto siitä, että sillä ei ole voimia nousta väkivallalla oikeuksiansa laajentamaan. Ja pitäisi toki senkin ajatuksen päästä voimaan sosialistisella taholla, että ne tekevät tuollaisilla uhkauksilla niille Suomen miehille, joitten tulee valvoa kansamme oikeuksia hallitsijan lähimmässä ympäristössä, siis ennen kaikkea maamme ministerivaltiosihteerille, äärettömän vaikeaksi saada sitä käsitystä ylläpidetyksi hallitsijassa ja häneen vaikuttavissa neuvonantajissa, että kehitys Suomessa on rauhallisella, lujalla pohjalla, niin että täällä voidaan toteuttaa niitä suuria reformeja, jotka on saatettu päiväjärjestykseen.

Se kokoamissenaatti, joka on ollut lyhyen ajan toimessa, ei voi tosin vielä puhua niin aivan paljon kokemuksistansa, mutta se kuitenkin täytyy minun nyt jo sen jäsenenä sanoa, että jos jo ennen minussa oli lujasti juurtunut se käsitys, että sosialistinen ryhmä vahingoittaa maatamme äärettömässä määrässä, tämä käsitys on näinä viimeisinä aikoina yhä vaan vakaantunut. Paljon tapahtuu meillä siten, että me vaan pidämme silmällä omia sisällisiä taistelujamme, ja tämä on ymmärrettävissä; mehän olemme tottuneet vuosikymmeniä elämään ja olemaan sillä tavoin, että meidän muka ei ole ollut välttämätöntä ottaa huomioon, mitä maamme rajojen ulkopuolella tapahtuu. Mutta jota enemmän me saamme elää valtiollista koulua, sitä enemmän täytyy toki meidänkin kansamme joutua sille kannalle, jolla ovat täysin itsenäisetkin kansat. Meidänkin täytyy vielä enemmän tulla ymmärtämään, että reaktsioonin ajat ja suurten reformien ajat ne harvoin ovat eri maissa aivan toisistaan eriäviä ja että vastavirta toisessa maassa tavallisesti vaikuttaa vastuksena myöskin toisessa. Meidän täytyy oppia ymmärtämään, että on oikein, kun käytetään myötävirtaa silloin, kun se on liikkeellä, mutta että jos toimitaan vastavirrassa aivan samalla tavoin kuin silloin, kun laineet vievät valtioaluksen helposti eteenpäin, niin silloin joudutaan pian siihen, että alus saa pahan vuodon. Minä en voi muuta ajatella, kuin että sosialistisenkin ryhmän johtomiehet voivat vielä, kun asiaa ja asemaa tarkoin miettivät, löytää jonkun menettelytavan, jossa he kyllä vielä edelleen saavat sydä-

mensä kyllyydestä soimata porvarillisia ryhmiä, ladella heistä vaikka kuinkakin paljon perättömiä, mutta kuitenkin asettaa nämä moitteensa ja hyökkäyksensä siihen muotoon, ettei aivan yllyttämällä yllytetä maalle vieraita voimia sekaantumaan asioihin.

Minä olen valmis odottamaan, että sanotaan, että tällaisella puheella minä olen viitannut noille maamme vastustajille heikkoja kohtia, joihin he voivat tarttua. Minä vastaan vaan siihen, että mitä tässä salissa lausutaan sellaista, jota sosialistiset puhujat tänään täällä ovat puhuneet, se ei jää kansamme ja maamme vihollisilta salaan, ja silloin on kuitenkin luullakseni tämän eduskunnankin kannalta ja Suomen kansan ja yleensä edistysharrastuksiemme kannalta ja, mikä tietää vieläkin enemmän, kansallisten ja valtiollisten oikeuksiemme suojelemisen kannalta, tärkeää, että pannaan huomautus ja vastalause sitä valtiollista katsantotapaa, sitä — saanko sanoa — valtiollista uhmailevaa kevytmielisyyttä vastaan, joka on tänäkin päivänä niin räikeänä keskusteluissamme osottautunut.

Ed. A i r o l a : Tuntuu tietenkin useasta siltä, ja mahdollisesti kamarin monet jäsenet ajattelevatkin, että edellisen puhujan äsken tekemä väite, että tässä eduskunnassa usein ja varsinkin tänään on puhuttu paljon sellaista, jota puhujat itsekään eivät ajattele, sopisi perin hyvästi minuunkin. Jos olisin tällainen, niin olisin jättänyt puheenvuoron käyttämättä, mutta tahtoni on sanoa juuri se, mitä ajattelen ja sentähden en voi olla sitä tekemättä.

Edellisen puhujan pitkä puhe kokeneen valtiomiehen puheena oli tietenkin johdonmukainen, monista nähtävästi hyvin valaiseva; sitä osoittaa se harrastus, jolla suuri osa kamarin jäsenistä puhetta kuunteli. Mutta siinä on yksi heikko puoli, se seikka nim. että, kuten minä käsitän, tuon puheen, tuon aseman selvittelyn tarkoitus oli vaikuttaa kamarin jäseniin, ettei täällä moitittaisi valiokunnan mietintöä ja että vasemmisto luopuisi siitä vastalauseesta, jonka eräät sen jäsenet ovat allekirjoittaneet. Myöskin oli nähtävästi tarkoitus saada sanotuksi se, että asema on kerta kaikkiaan sellainen, että tuo painolaki täytyy hyväksyä siinä muodossa kuin se tässä valiokunnan lakiehdotuksessa esiintyy. Siihen viittaa sekin, että tuota ehdotusta kehui sekä edellinen puhuja että jo aikaisemmin ed. Söderholm. Edellinen puhuja lausui, että kun nyt tämä lakiehdotus kuitenkin on yhtä hyvä ja parempikin kuin vapaimpain maiden painolait, niin ei saisi mennä panemaan maatamme vaaraan uhmailemalla ja yllyttämällä vieraita voimia sekaantumaan maamme asioihin. Hän puhui myös aivan niinkuin sosialidemokraattien kanta tässä asiassa olisi se, että tahdotaan vaan ärsyttää eikä huolita senvuoksi hyvääkään lakia hyväksyä. Tässä kohden nyt on asia mielestäni toisin. Me emme ole h y ö k k ä ä v ä s s ä vaan p u o l u s t a v a s s a asemassa. Maamme köyhälistön sananvapautta aijotaan ruveta

kuristamaan ja kuristamaan laillisella tavalla. Ja silloin minun mielestäni eivät ne, jotka köyhälistö on tänne valinnut, voi olla vaiti, eivätkä voi hyväksyä sitä, että tällaiseen lailliseen kuristamiseen ryhdytään. Nähtävästi ei ole riittänyt se sananvapauden kuristaminen, jota suurlakonkin jälkeen näinä vapaampinakin aikoina on voitu harjoittaa syystä, että meillä jo yleinen laki on niin perin suosiollinen tällaiselle kuristamiselle. Yleisessä laissahan löytyy sangen paljon kohtia, joilla sananvapautta, painetun sanan vapautta luokkatuomioistuinten avulla voidaan kuristaa, ja joita on käytetty ja oikein reimalla tavalla, kuten ed. Hämäläinen laajemmin kertoi. Nyt tahdotaan tämä kuristuttaminen laillistuttaa ja vielä laajemmassa muodossa. Minun mielestäni näet tämä valiokunnan mietintö sisältää selvän kuristuslain, joka ei ole kovinkaan suuressa määrin edullisempi kuin hallinnollisten asetusten kautta toimitettu painovapauden rajoittaminen ja kuristaminen. Olenkin päinvastoin tullut siihen tulokseen, että tämän lain aikaansaamisella ei ole, kuten valiokunnan mietinnön perusteluissa lausutaan, tahdottu vapautua siitä tukalasta ja sekavasta asemasta, jossa nyt ollaan, kun ei varsinaista painolakia ole olemassa, ja kun on epäselvää, missä määrin hallinnolliset asetukset muka vielä ovat voimassa. Minun mielestäni on tämä ollut sivuseikka, ja pääasia on ollut kuten jo aikaisemminkin viittailin, saada aikaan kuristuslaki ja vielä juuri siihen suuntaan kuin ennen ovat olleet nämä hallinnolliset asetukset. Valiokunnassa näet tämän tästä tuotiin esiin kuristuspykälien puolustamiseksi se huomautus, että sellaisia rajoituksia ei ennen tarvittu, kun silloin oli ennakkosensuuri, joka kykeni estämään väärinkäytökset; nyt sitä vastoin, kun ennakkosensuuria ei ole olemassa, tarvitaan muka lakipykäliä rajoittamaan vapauden käyttöä siinä ja siinäkin kohdassa.

Tässä lakiesityksessä on monta minun mielestäni hyvin väärää periaatetta. Yksi sellainen kohta on se, mikä koskee edesvastuuta. Täällä ed. Tulikoura sanoi, että tämä laki asettaa sanomalehtimiehet erikoisasemaan, jonkummoiseen etuoikeutettuun asemaan. Minä yhdyn siihen, että tämä laki asettaa ei ainoastaan sanomalehtimiehet, vaan myös kirjanpainajat, kustantajat, kirja-kauppiaat y. m. s., jotka painotuotteiden kanssa tekemisiin joutuvat, erikoisasemaan, mutta asemaan, joka ei ole etuoikeutettu, vaan joka on poikkeusasema. Kaikista sellaisista rikoksista, joita painetun sanan avulla voidaan tehdä, on rikoslaissa tarpeeksi ankaroita rangaistusmääräyksiä. Siellä on sakkorangaistuksia, vankeusrangaistuksia ja kuritushuonetta moneksi vuodeksi. Kun muu ihminen tekee muullaisen rikoksen, niin häntä rangaistaan ainoastaan yleisen lain mukaan ja sillä hyvä. Mutta tähän lakiin tahdotaan sellainen johtava ajatus, että jos joku painetun sanan kautta tekee rikoksen, niin ensiksi häntä rangaistaan yleisen lain, rikoslain mukaan, ja sitte

häntä rangaistaan painolain mukaan. Siinä nimittäin on myös sovellettuna paljon ja kovia rangaistuksia, sekä sakko- että vankeusrangaistuksia. Eikä tämäkään vielä riitä, vaan jo aikaisemmin pannaan omaisuus, s. o. rikollisiksi katsotut painotuotteet ja myös ne välineet, joita on tarvittu niiden valmistamiseen, kuten laatat ja sen sellaiset, takavarikkoon, ja sitte myöhemmin julistetaan ne menetetyiksi. Siis tässä tulee ainakin kolmenlainen rangaistus samasta rikoksesta ja saattaa tulla myös samalle henkilölle: ensiksi rikoslain määräämä, toiseksi painolain määräämä, ja kolmanneksi painotuotteen ja sen valmistamiseen tarvittujen välineiden menetetyiksi julistaminen. Tämä on väärä periaate. Se tietää kirjallisella alalla työskentelevien henkilöiden erikoisasemaan asettamista ja näiden tai oikeammin sanoen painetun sanan vapauden vihaamista ja vainoomista. Muilla aloilla ei samasta rikoksesta tuomita useamman eri lain mukaan ja useampaan eri rangaistukseen.

Tässä rangaistussysteemissä on toinenkin minun mielestäni hyvin väärä periaate. Siinä ei toteudu se Wibeliuksen antama ohje, että »jos rikkoo ken, niin syy on hänen vaan,» vaan tämän lain mukaan joutuvat toisetkin kärsimään rangaistusta. Jos joku — olkoonpa vaikka aikakautinen — julkaisu sisältää puolen vaaksan pituisen kirjoituksen, jossa joku sana on yleisten syyttäjäin, tuomioistuinten ja tuomarien mielestä rikollinen, ja jos siinä julkaisussa on lisäksi jäänyt joitakin muotoseikkoja huomioonottamatta, niin saattaa hyvin moni henkilö joutua tämän lain mukaan rangaistuksen alaiseksi: ensiksikin kirjoittaja, sitte lehden toimittaja, lehden kustantaja ja kirjanpainaja, vieläpä nekin, jotka painotuotetta levittävät. Lakiehdotusta kyllä perustellaan sillä, että muillakin aloilla on rikoksiin nähden olemassa sellainen menettely, että rangaistaan niitä, jotka ovat rikokseen sellaisessa suhteessa, että he ovat olleet osallisina sen aikaansaamisessa. Tämä väite ei kuitenkaan ole varsin paikkaansa pitävä painorikoslakiin nähden, sillä näissä on yksilön syyllisyys useassakin tapauksessa hyvin epämääräistä laatua. Jos esim. on jäänyt kirjanpainajan nimi tai vuosiluku tai kustantajan nimi tai toiminimi julkisuuteen tulematta, niin siitä voi tämän lain mukaan tuomita useamman henkilön, vaikka sellainen saattaa tapahtua syistä, joita ei olisi rikoksina, ei ainakaan kovin suurina rikoksina pidettävä. Tämä sanottu systeemi muistuttaa hyvin paljon sitä kuninkaallista julistusta, joka annettiin vuonna 1665. Sen mukaan pidettiin edesvastuullisena jokaista, joka joutui rikollisen painotuotteen kanssa tekemisiin, olipa vaikka niin että hän — oli löytänyt sen maantieltä. Tämän lain mukaan, jota, kuten valiokunnan monet jäsenet sanoivat tai valiokunnan jäsenten lausunnoista voi päättää, on koetettu saada mahdollisimman mukaan korvaamaan noita vanhoja asetuksia, ennakkosensuuria ja muuta, pyrkii hyvin paljon samaan suuntaan tässäkin kohden, koska siinä rangaistaan ei ainoas-

taan teon tekijää, vaan myöskin monia muita henkilöitä, yksinpä niitäkin, jotka tilapäisesti sattuisivat levittämään jotakin vaaralliseksi katsottua painotuotetta. Tämä rankaisupuoli on yksi pahimpia puolia tässä laissa.

Toinen kohta olisi se, jossa on koetettu ennakkosensuuria korvata sillä tavoin, että velvoitetaan yleiselle syyttäjälle toimittamaan kappale kutakin painotuotetta. Se kuitenkin valiokunnan mietinnössä, jollei vastalauseita oteta lukuun, tuli lievennetyksi jossain määrin niin, että sen tässä sivuutan, vaikka sekin kyllä arvostelun ansaitsisi, ja ankaran, sillä se lähentelee hyvin paljon ennakkosensuuria, varsinkin mitä tulee venäjänkielellä julkaistuihin painotuotteisiin.

Hyvin paha puoli on tässä se, että jo laissa, jonka pitäisi turvata painovapautta, luetellaan laajoja aloja, jotka julistetaan kokonaan kielletyiksi. Perusteluissa on säädös, että jokaisella Suomen kansalaisella olkoon oikeus painetun sanan avulla ilmituoda ajatuksiaan, ilman että minkäänlaista estettä ennakolta voidaan asettaa. Siitä huolimatta tässä jo itse tämä laki asettaa tällaisia ennakkoesteitä, ja kuten sanoin, hyvin monenlaisiin asioihin nähden. 25 § on sellainen, että sen mukaan voidaan melkein kaikkien virastojen mitkä asiakirjat tahansa julistaa kielletyksi tavaraksi, niin että niitä saisi julkaista ainoastaan virkamiehen luvalla. Tällä alalla on jo ennestään kyllä salaperäisyyttä olemassa. Tiedetäänhän, että tässä maassa varsinkin korkeampien viranomaisten toimenpiteet ovat kerrassaan salaperäisyyden verhossa. Muistetaanhan aivan viime ajoilta esimerkki, tuo Nevan sillan miljoona-asia. Hallituksen jäsenet pitivät sen salaisuutenaan, kunnes kenraalikuvernöörin välityksellä Finlandskaja Gazeta julkasi tämän maallemme ja kansallemme niin tärkeän ja vaarallisen asiapaperin. Tämäntapaiseen asemaan tahtoo 25 § asettaa ei ainoastaan senaatin asiakirjat, vaan kuten sanoin, melkein mitkä tahansa, mitkä vaan virkavalta sellaisiksi suvaitsee katsoa, sillä tässä ei ole olemassa mitään lakimääräystä. Tämä laki ei määrittele, mitkä asiakirjat olisivat tällaisia, vaan tässä viitataan hallituksen antamiin yleisiin asetuksiin, joita tietystikin voidaan antaa uusia minä päivänä tahansa. Silloin kun tämä laki tulee vahvistetuksi, niin voitaisihan jo heti lähimpinä päivinä laatia ukaasi, että ne ja ne virastot ovat sellaisia, ettei niitten niitä ja niitä asiakirjoja saa julaista, sillä kun tämä seikka, mitkä asiakirjat ovat pidettävät salaisina, mitkä ei, määritellään esim. sellaisissa asetuksissa kuin virastojen ohjesäännöt ja muut hallituksen ukaasit, niin niitähän voi uusia antaa, niitä voi muutella ja sillä tavoin saattaa julkisen sanan vapaus kerrassaan vaaranalaiseksi ja supistaa se hyvin pieneksi. Tästä on hyvin suuria haittoja kaikin puolin, varsinkin kun vielä vastalauseessa osa valiokunnan jäsenistä ehdottaa lisättäväksi tähän sellaisenkin määräyksen, että muun muassa

hallitsijalle jonkun viranomaisen tai laitoksen tekemiä esityksiä ei saisi julaista, ennenkuin hallitsija on niistä päätöksensä antanut. Siis toisin sanoen niitä ei saisi julaista ollenkaan, muuten kuin hallitsijan tahdon ilmaisuna. Tämä johtaisi siihen että viranomaiset voisivat ilman, että kansa mitään siitä tietäisi, hallitsijalle tehdä kansalle mitä vihamielisimpiä ja vääristeltyjä esityksiä esim. sellaisia, kuin joku vuosi sitten Mikkelin läänin kuvernööri, joka kääntyi Keisarin puoleen ja vääristellen esitti maamme oikeuslaitokset ja koululaitokset kerrassaan sellaisessa valossa, että siitä olisi saattanut olla kansallemme hyvinkin haitallisia toimenpiteitä seurauksena. Valiokunta ei kuitenkaan ole tyytynyt siihen, että suojelisi ainoastaan virkavallan toimenpiteitä kansan arvostelulta. Se on tahtonut julistaa myöskin esimerkiksi oikeuslaitokset sellaisiksi. Jos jotakin henkilöä joku ilkiö syyttää miten törkeästä rikoksesta tahansa ja hän on miten viaton hyvänsä, niin, jos oikeus vain suvaitsee käsitellä asiaa salaisesti, ei edes sittenkään, kun asiasta on päätös annettu, voi viattomasti syytetty eikä kukaan muukaan asiasta selvää tehdä, koska tämänlainen asia salaiseksi tässä laissa julistetaan. Salaisiksi julistetaan yksityisten kirjeet ja jos jonkinlaiset paperit, pastorien asiakirjat ja monet muut. Mennäänpä niinkin pitkälle, että kansaneduskunnan, kansan valitsemien ja valtuuttamien henkilöiden toimet julistetaan osittain, vieläpä hyvin suureksi osaksi ja hyvin tärkeissä kohdissa salaisiksi. 26 § näet edellyttää, että osa näistä täysi-istunnoista olisi sellaisia, että niistä ei kansalle, valitsijoille, tietoja saa antaa, ja kaikki valiokuntien keskustelut olisivat myös sellaisia. On ymmärrettävää, että porvaripuolueilla on halu saada tällainen pykälä lakiin. Onhan täällä nyt jo, esimerkiksi kunnallisasetuksista keskusteltaessa, annettu sellaisia lausuntoja — ja valiokunnissa niitä annetaan jok'ikisessä istunnossa — joita porvariedustajat eivät millään ehdolla sallisi valitsijainsa tietoon tulla, sillä silloin valitsijat näkisivät, että ne, jotka ovat lupauksilla ja kauneilla puheilla houkutelleet ja onnistuneetkin saamaan valitsijat heitä äänestämään, eivät ole olleetkaan sellaisia, kuin ovat sanoneet ja luvanneet. Jos tämä pykälä tulisi lakiin, johtaisi se siihen, että silloin ei tarvittaisi edes, ottaakseni taas kunnallisasiain käsittelyn esimerkiksi, enää ed. Arajärven tulla esittämään toista kantaa kuin ed. Gebhard, vaan voisivat umpimähkään sanoa, että he eivät sellaisia uudistuksia hyväksy, ja ilman pitempiä korupuheita ja kansanvaltaisuutta teeskentelemättä äänestää ehdotukset nurin.

Koko tämä luku, joka koskee joittenkin asiain salaiseksi julistamista, on minun mielestäni jossakin määrin ristiriidassa sen hengen kanssa, joka perustuslaissa vallitsee. Ja se tulisi turvaamaan tässä maassa yläluokan vallan, virkavallan ja hallitusmiesten mielivallan. Ja tämä luku on sellainen, joka vaikuttaa, ettei ole kovin

suurta eroitusta olemassa hallituksen toimenpiteiden välillä, joilla se painovapautta rajoitttaa asetuksillaan, ja tämän eduskunta-lakiehdotuksen välillä. Kumpikin koettaa köyhälistöltä riistää sananvapauden niin tarkkaan kuin suinkin mahdollista.

Sitte on vielä se ikävä seikka, mutta porvarien kannalta hyvin luonnollinen, että tämäkään laki ei ole vielä tarpeeksi sananvapaudelle vihamielinen, ei ole tarpeeksi kuristava. Kaikki eivät vielä usko tämänkään lain avulla voitavan kapulaa asettaa sosialidemokraattisen kansan-aineksen suuhun, vaan ovat tahtoneet mennä vieläkin pitemmälle, ovat liittäneet mietintöön vastalauseen, joka sanavapaudelle vihamielisyydessään hakee vertaistaan. Siinä vastalauseessa on mielestäni sama henki, jolla ennen suurlakkoa sananvapautta kuristettiin, esimerkiksi vastalauseen 16 §:ssä. Pykälä koskee sitä, millä ehdoilla saa painotuotteita levittää. Kansanvaltaisen ajatustavan mukaan, vieläpä sellaisenkin, joka edes jossain määrin olisi kansanvaltainen, ei voisi tulla kysymykseen mikään muu, kuin että jokainen, joka haluaa, saa levittää kaikenlaisia painotuotteita. Myöskin perustuslain hengen mukaista ei ole se, että asetetaan ennakkoeste tälle levittämiselle. Tosin perustuslaissa ei mainita levittämistä, vaan että jokainen saa ajatuksensa painotuotteiden avulla ilman ennakkoesteitä ilmituoda. Mutta jos levittämiselle ennakkoesteitä asetetaan, silloin on asetetttu myöskin ennakkoeste ajatusten julkituomiselle painetun sanan kautta. Ja tämä pykälä asettaa hyvin tehokkaita ennakkoesteitä painotuotteiden levittämiselle. Ensiksikin siinä on se lupajärjestelmä, josta mainitsin, ja kuvernööristä jäisi riippumaan, kenelle tämä lupa annetaan. Tässä maassa on opittu tuntemaan kuvernöörit sellaisiksi, etteivät ne ole kansalaisvapauksille suosiollisia; sitä ei tarvinne minun enempää selvitellä. Mutta eivät vastalauseen tekijät edes luota niihinkään, eivät luota edes siihen, että vaikka tässä maassa tulisi olemaan miten paljon sellaisia kuvernöörejä kuin esim. Mjäsojedoff, joka aikoinaan harrasti painovapautta samaan suuntaan kuin nämä vastalauseentekijät, niin nämä vieläkin arvelevat, etteivät he kyllin voisi kuristaa sananvapautta. Siksi vastalauseessa tahdotaan antaa ohjeita, miten pitäisi sananvapautta kuristaa.

Painotuotteita saisi levittää ainoastaan se, joka on hyvämaineinen. Se jo on määritelmä, jota en tähän lakiin hyväksyisi, mutta se ei ole vielä mitään sen rinnalla, jota sisältää sana: »nuhteeton». Se sisältää sellaisen määritelmän, että keltä tahansa tässä maassa asuvalta voidaan kieltää kirjallisuuden levittämisoikeus. Uskon, että jos jonkun sellaisen kuvernöörin eteen kuin äsken mainittiin menisivät esim. nämä vastalauseentekijät ja pyytäisivät oikeutta levittää kirjallisuutta, niin kyllä saattaisi käydä niin, että se lupa evättäisiin. Sillä kyllä heidänkinlaisiaan miehiä ja naisia ovat kuvernöörit tässä maassa »nuhteellisiksi» selittäneet. Puhumattakaan siitä, että

sosialidemokraattinen ajatussuunta ja sen edustajat olisivat kauttaaltaan sellaisia, joita nuhteellisiksi selitettäisiin. Eikä siis voisi tulla kysymykseenkään, että tällaiset virkaherrat, kuin kuvernöörit heille mitään levittämislupaa myöntäisivät. Tämä pykälä on nähtävästi tähdätty siihen, että meikäläisten puhujain kirjallisuuden levittäminen kävisi mahdottomaksi. On nähty, miten kansan pohjakerrokset, kun niille valistusta levitetään, saavat silmänsä auki ja heräävät. Ja siitä syystä luullakseni on tämä pykälä suunniteltu. Siinä ei vielä ole riittävästi, että on tuollainen määritelmä kuin »nuhteeton» ja että pitää hakea lupaa, vaan se pitää hakea vielä joka vuosi erikseen. Miksi ei yhtä hyvin menty niin pitkälle, että pitäisi jokaisen eri kirjasen myymiseen pyytää erikoinen lupa!

Myöskin näyttävät mainitun vastalauseen allekirjoittajat olevan taiteelle hyvin vihamieliset tai oikeastaan niille ajatuksille, jota näyttämötaiteessa toisinaan esitetään. Heidän mielestään pitäisi virkavallalle jättää tilaisuus keskeyttää ja kieltää jonkun näytelmäkappaleen esittäminen. Tässä on nähty, että meidän maassa virkavalta on kovin kärkäs tällä alalla toimimaan. Nyt ei ole olemassa tällaista painolakia, ei ole olemassa tällaista pykälää, joka yllyttäisi, vieläpä velvoittaisi yleisen syyttäjän käyttämään sensuurivaltaa, ja kuitenkin tämän tästäkin näkyy sanomalehdissä kertomuksia, miten siellä ja siellä on estetty jonkun näytelmäkappaleen esittäminen. Juuri näinä päivinä Lappeenrannassa kävi niin, joku aika sitten Oulussa. On useampia kappaleita: »Tuomio», »Herrat kapakassa», »Johan Ulfstjerna» j. n. e., joita on estetty esittämästä. Kun ei vielä ole ollut tällaista pykälää, niin kielto on lausuttu toivomuksen muodossa. Mutta, kuten näitä asioita seurannut on voinut huomata, jos näitä toivomuksia ei olisi varteen otettu, niin olisi käytetty muita keinoja näiden toivomusten varteen otettaviksi saattamiseksi. Tämä seikka, että jo nyt, ennenkuin laki yleisen syyttäjän tällaiseen ennakkosensuurin tapaiseen toimenpiteeseen velvoittaa, jo on harjoitettu tällaista näytelmäkappaleiden sensuroimista, se osoittaa, miten kovasti tätä tultaisiin harjoittamaan, jos tämän vastalauseen 49 pykälä tulisi laiksi.

Tässä laissa, kun sitä kokonaisuudessaan ajattelee, on alkupuoli sellainen, että se muistuttaa hyvin paljon todellista painovapauslakia. 4 ensimmäistä lukua ovat melkein kauttaaltaan sellaisia, että niissä jo on säädetty kaikki se, mitä tulisi ottaa painotuotteita julkaistaessa huomioon. Siinä olisi myöskin riittävästi turvaamaan yhteiskuntaa painovapauden väärinkäyttämiseltä, jota porvarilliset edustajat sanovat niin välttämättömän tarpeelliseksi. En oikeastaan hyväksy minkäänlaisia rajoituksia sille, mitä joku kirjoittaa ja mitä hän painettuna tahtoo julkituoda. Jos yhteiskunta on niin heikko, että siinä olot mullistuvat, jos joku yksilö saa ajatuksensa vapaasti kansalaisten tietoon saattaa, niin minun mielestäni sellainen yhteis-

kunta ansaitsee mullistuksen, se ansaitsee nurin mennä, sillä sellaisessa yhteiskunnassa täytyy olla paljon mätää, paljon huonoa, joka ei kestä julkisen sanan arvostelua.

Mutta varsinkin kun meillä voimassa olevassa laissa on niin paljon rajoituksia ja niin paljon rangaistusmääräyksiä, niin se, mitä tämän lain viidessä viimeisessä luvussa puhutaan, on melkein kauttaaltaan sellaista, että se olisi poistettava, jollei tahdottaisi kuristuslakia laatia. Mutta olenkin tullut siihen tulokseen että kuristuslakia juuri tahdotaankin laatia. Kyllä puhutaan kauniisti, mutta maassamme on sillä tavoin, että meillä sanoissa, puheissa, kirjoituksissa ei löydy vanhoillista, ei löydy taantumuksellista puoluetta, vaan kaikki ovat puheessa ja kirjoituksessa vapaamielisiä, kansanvaltaisia ja niin on paino-oloihinkin nähden. Kaikki porvaripuolueet tässä maassa ovat olevinaan niin kansanvaltaisia, että tahtovat turvata ja suojata kansalaisvapaudet, mutta minä rohkenen väittää, ettei maamme porvaristo ole tähän saakka vielä koskaan rehellisesti tahtonut painetun sanan vapautta enemmän kuin muitakaan kansalaisvapauksia turvata. On kyllä joskus, kuten routavuosina, pidetty kovaa melua, kun heikäläisetkin joutuivat kärsimään tämän vapauden kuristamisesta. Mutta samoina aikoina ovat he itse samaa vapautta kuristaneet; aina on yläluokka täässä maassa tahtonut riistää köyhälistöltä tämän vapauden. Siitä voisi tuoda esimerkkiä miten paljon tahansa. Muistanette miten kerrankin kävi aikana, jolloin porvaristonkaan mielestä ei ollut tässä maassa riittävästi sanavapautta. Eräs sanomalehti, Työmies, aikoi ruveta ilmestymään laajennetussa muodossa. Useammin nimittäin, työväki piti sitä tarpeellisena. Ryhdyttiin hankkeeseen, vaan porvaristo, tämä vapaamielinen, tämä »kansalaisvapauksia turvaava» porvaristo ryhtyi estämään tätä hanketta. Kunnianarvoisat herrat porvarit Kurtén ja Sanmark kääntyivät vieraan virkavallan edustajan puoleen pyynnöllä, ettei suostuttaisi tähän Työmiehen laventamispyyntöön.

Sillä aikaa kun suurlakon jälkeen on yritetty saada sellaista lakia, joka turvaisi porvaristolle painetun sanan vapauden, on myöskin hyvin kauniisti puhuttu, miten tämä vapaus olisi tarpeellinen. Voisi lukea, miten luokkaeduskunta aikoinaan siitä lausui. Silloisen lakivaliokunnan mietinnössä sanotaan m. m.: »Voisipa miltei, eikä suinkaan syyttä, sanoa että edistyksen määrä voidaan laskea niiden takeiden lujuudesta, joilla painovapaus aina kussakin maassa on turvattu. Saattaa huoleti laskea, ettei inhimillisen sivistyksen mahtava kehitys viime vuosisadalla olisi ollut mahdollinen ilman laissa säädettyä painovapautta. Ilman sitä ei ole mahdollista tehokkaasti valvoa viranomaisia eikä lain noudattamista.» Tämä on ajatus, joka kylläkin pitää paikkansa, mutta meidän porvaristo on aina kaksinaamainen; se puhuu vain kansanvaltaisesti, vapaamielisesti, mutta ei toteuta. Tällöinkin, näiden sanojen jälkeen, kun se

rupesi lakiehdotusta perustelemaan, niin ne perustelut ovat sellaisia, että niiden alle voisi kirjoittaa melkein jokainen virkavallan suosija ja kaikki ne, jotka vihaavat sananvapautta. Luulen, että jos sitä lakiehdotusta, joka kuulemani mukaan tulee jätettäväksi Venäjän valtakunnan duumalle, käydään perustelemaan, niin tällaiset perustelut sopisivat hyvin suuressa määrässä sitäkin puolustamaan.

Tässäkin mietinnössä puhutaan kyllä paikka paikoin kauniistikin sananvapaudesta. Mutta siitä huolimatta se kauttaaltaan on vastakohta vapaamielisyydelle ja kansanvaltaisuudelle. Olisikin vaikeata ymmärtää, miten kaikki valiokunnan porvarijäsenet voivat olla niin vieraita ja vihamielisiä sananvapaudelle, jollei olisi nähnyt, että porvarit pitkään aikaan ovat tottuneet pyrkimään toisellaisiin tarkoitusperiin. He tämänkin lain kautta tahtovat turvata luokkaetuoikeutensa, yhä mahtavammaksi paisuvalta sosialidemokraattiselta liikkeeltä. He kyllä tuntevat itsensä — sen näin valiokunnassa — että on vaarallista jäädä tässä maassa niin huonon turvan varaan kuin on tämä lakiehdotus, mutta tulin myöskin huomaamaan heidän lausunnoistaan, että he näkivät olevansa pakotetut alistumaan tähän. Näin, että he tiesivät, että kyllä mahdollisesti tulee tämä »kuonokoppalaki», joksi tahtoisin tätä lakiehdotusta nimittää, asettamaan kapulan heidänkin suuhunsa, mutta heidän mielestään oli kapulan asettaminen sosialidemokraattien suuhun niin tärkeä, että katsoivat tarpeelliseksi alistua sen vaaran alaiseksi, että itsekin saattaisivat saada siitä ruoskasta maistaa, jota köyhälistölle punoivat. He ovat pyrkineet saavuttamaan toisia tarkotusperiä. Yhtenä on se, josta ed. Danielson-Kalmari täällä sen laajan puheensa piti, nim. että tämän lain pitäisi olla niin paljon kuin mahdollista sellainen, kuin rajan takana tahdotaan. Viime aikoina on sielläpäin ilmennyt johdonmukainen järjestelmä, jonka tarkoituksena on hävittää tämän eduskunnan lainlaatimis- ja veroista määräämisvalta aivan olemattomiin. Siitä syystä tehdään kaikenlaisia huomautuksia, kuten tähänkin asiaan nähden on tehty. Ne huomautukset, joita tätä lakiehdotusta vastaan on Pietarissa tehty, eivät mielestäni ole niin toisarvoista laatua kuin mitä valiokunnan enemmistö väittää. Minun mielestäni ne itsessään jo asiallisesti sisältävät hyvinkin vaarallisia sananvapauden kuristamismääräyksiä. Mutta siinä on pahempi puoli juuri se, että se on yksi osa kokonaisesta järjestelmästä. Meitä tahdotaan totuttaa siihen, että ensiksi suostuisimme joihinkin muodollisiin muutoksiin, jotka eivät asiallisesti vaikuttaisi suuremmassa määrässä sinne eikä tänne, että suostuisimme siihen, kaikkialla selvästi tietona ollen, että siitä riippuu lain hyväksytyksi tuleminen tai hylkääminen. Kun tähän päästäisiin, niin seuraisi se, joka jo on alotettu: tehtäisiin sellaisia huomautuksia, jotka jo ovat tärkeämpiä, kuten tähänkin jo on tehty ja sitä jatkettaisiin pelottamalla sillä, että laki ei tule muuten hyväksytyksi. Luokkaetujensa suojelemisen

kiihkosta niin arka ja pelkurimainen porvaristo saataisiin näin suostumaan askel askeleelta eduskunnan lainsäädäntövallan supistamiseen ja kansan varoista määräämisoikeuden hävittämiseen. Sillä selvästi pyritään siihen, että tämä eduskunta ei olisi muuta kuin ainoastaan neuvotteleva laitos, joka voisi ajatuksensa ilmituoda, mutta jolla ei sen suurempaa merkitystä olisi. Kun tällä eduskunnalla on ennestään niin kovin vähän tuota valtaa, niin pidän hyvin vaarallisena ryhtyä millään tavoin edesauttamaan mainitsemani järjestelmän käytäntöön saattamista. Minun mielestäni ei saisi muu tulla kysymykseen kuin se, että tämä laki täysin turvaa sananvapauden, että se siis on sellainen laki, jollaista kansa kaipaa ja tarvitsee. Tämä seikka olisi pidettävä mielessä silloin, kun lakia laaditaan. Sitten kun se on laadittu, olisi sen ajan murhe, miten se laki hyväksytyksi saataisiin.

En usko, että tämä eduskunta, jossa on tällainen enemmistö kuin tässä, tulisi hyväksymään sellaista painovapauslakia, joka sananvapauden todella turvaisi, mutta rohkenisin sentään toivoa, että edes hituisen otettaisiin varteen sitäkin, minkälaista lakia tässä maassa tarvitaan. Tahtoisin painaa edustajain mieleen sen, että tässä maassa on hyvin suuri lukumäärä sellaisia, mahdollisesti enemmistö koko kansasta, että he eivät halua tämänsuuntaista kuristuslakia, että he ajattelevat olevan samantekevää kuristetaanko tämän kansan kansalaisvapauksia eduskuntalain avulla vaiko hallituksellisten ukaasein kautta. Kyllähän nyt on porvaristolla selkänoja rajan takana niin luja, ja heidän yhtymisensä kokoomushallitukseen vahvistaa myös heidän asemaansa, mutta tahtoisin silti varoittaa heitä, etteivät kovin röyhkeästi kohtelisi kansan pohjakerrosten esittämiä vaatimuksia. Tämä saattaa tuntua uhkaamiselta ja sellaista se kuitenkaan ei varsinaisesti ole. Minä tahdon vaan tuoda esiin vakaumukseni siitä, saman vakaumuksen, joka täällä jo tänäkin päivänä on vasemmiston taholta esitetty, että jos porvaristo, jos eduskunnan enemmistö, jos tämän maan hallitus järjestelmällisesti asettuu sille kannalle, että se tahtoo oikeuksia ja vapauksia ainoastaan itselleen, mutta alemmille kerroksille ei ollenkaan; jos tahtovat asettua sille kannalle, että manttaalimiehet, yläluokka, on vapautettava kaikista rasituksista ja ne sälytettävä alaluokan harteille; jos tahtovat asettua sille kannalle, että köyhälistölle on säädettävä kuristuslakeja, omistaville luokille etuoikeuksia turvaavia lakeja, yläluokkaa hyödyttäviä, heidän riistämisvapauttaan turvaavia ja varallisuuttaan kartuttavia lakeja, niin se välttämättömästi luonnonlain voimalla nostaa sellaisen tyytymättömyyden, että se puhkeaa ilmi. Porvaristosta riippuu, missä muodossa se puhkeaa. Mutta sen täytyy puhjeta. Se on, kuten sanoin, jonkunmoisen yhteiskunnallisen luonnonlain määräämä ja se sen synnyttää ja siksi sitä ei voi estää. Kuristus synnyttää aina halun katkoa kahleet ja sorto

ja vapauden riistäminen herättävät ja lisäävät halua pyrkiä saavuttamaan ja taistelemaan vapauksien puolesta.

Toivon, että jos tämä asia ei hautaannu suureen valiokuntaan, jonne näyttävät kaikki tärkeät asiat hautaantuvan, se sieltä palajaisi toisessa muodossa, sillä kansa ei tarvitse kuristuslakia, vaan todellisen, sananvapauden turvaavan lain.

Ed. Schybergson: Den föregående talaren anmärkte om den stora uppmärksamhet och det stora intresse, hvarmed centern och högern åhörde hr Danielson-Kalmaris tal. Hvem skulle icke hafva åhört det med spänd uppmärksamhet? Äfven venstern gjorde det, samma venster, som däremot under hr Airolas eget tal efterhand lämnade sina platser, likasom kammarens öfriga medlemmar. Man måste ju med intresse åhöra hr Danielson-Kalmaris tal, så formfulländadt, så klart, så på sak gående, som det var.

Hvad talets innehåll beträffar, så kan jag godt förena mig om dess förra del. Det är nog så som hr Danielson-Kalmari det anmärkte, att det har inträdt en viss förlamning uti kammaren. Man orkar icke, har kanske icke heller lust att bemöta allt, som säges af venstern. Men detta har sin naturliga orsak, ty från det hållet uttalas nu detsamma, på samma sätt, med samma uttryck, som vid de två föregående landtdagarna, hvilka ju ligga oss så nära. Hvad kan det väl vara för intresse vid att bemöta allt detta? Och det har förefallit mig som om t. o. m. venstern själf i någon mån skulle hafva tröttnat. Det är först i dag vi återigen hafva sett talarene från venstern med samma ifver, samma långdragenhet, samma uthållighet framlägga sina satser. Det är vid sådant förhållande ganska naturligt, att man icke bemött dem och jag tror, att hr Danielson-Kalmari nog ser orätt då han föreställer sig, att dessa yttranden skulle, därför att de icke bemötts, i landet hafva en jämförelsevis stor verkan. Jag kan icke annat föreställa mig än att man också ute i byggderna icke så litet tröttnat på dem.

Men om jag sålunda kan vara ense om hr Danielson-Kalmaris andragande i dess förra del, så är jag det icke i afseende å talet i öfrigt. Jag vill nu icke säga att hr Danielson-Kalmari med sitt andragande skulle hafva väckt vederbörandes i kejsaredömet, och våra motståndares där, uppmärksamhet vid de minst sagdt klandervärda yttranden, som under denna dag hafva fällts inom denna kammare. Jag tror som han, att man nog på det hållet följer med allt som händt, händer eller möjligen kunnat ske, då man där äfven meddelar åtskilligt, som aldrig ens varit påtänkt. Men det förefaller mig, som om talaren skulle i någon mån, ja, jag ville säga i hög grad, hafva öfverdrifvit betydelsen af dessa herrars andraganden. Jag har redan framhållit, att man här hemma börjat förstå att värdesätta dem såsom de förtjäna. Äfven hotelserna fäster man numera icke

så mycket afseende vid, alls icke lika mycket som för några år tillbaka. Och jag förmodar att också våra motståndare i Ryssland, om de också försöka göra nummer af alla möjliga saker, såsom Voima-förbundet och annat dylikt, dock slutligen måste foga sig i att dylika angrepp bära vatten. De kunna omöjligt i längden få gehör för sina yrkanden och påståenden. Man måste ju också där, likaså väl som här och öfverallt i världen, förstå att värdesättning af socialistiska andraganden icke får ske i proportion till deras mängd och längd.

Det är möjligt, att hr Danielson-Kalmari har rätt uti att vi här i kammaren numera alltför litet egnat oss åt att bemöta herrar socialister, men jag tror och har ansett mig böra framhålla det, att han för sin del har tillagt deras yttranden i dag en större betydelse än de förtjäna.

Ed. Kuusinen: Esillä olevasta kysymyksestä on meidän puoleltamme täällä jo sekä laajasti että asiallisesti tuotu esiin meidän vaatimuksiamme, niin että minun ei ole tarvis tässä pitemmälti yksityiskohtaisesti asiaan puuttua. Pyysinkin puheenvuoroa oikeastaan vain kajotakseni mahdollisimman lyhyesti siihen lausuntoon, jonka edustaja ja hallituksen jäsen herra Danielson-Kalmari täällä äsken esitti.

Herra Danielson-Kalmari lausui, että sosialistit ovat täällä uhkailleet, ja kuitenkin hänen oma lausuntonsa oli alusta loppuun asti uhkausta. Hän nähdäkseni ensiksikin peloitti tässä meitä senkin painovapauden ryöstämisellä, mikä tähän asti suurlakosta alkaen on maassamme vallalla ollut. Hän arveli, että jollei sosialidemokraattien taholta täällä suostuta sellaiseen painovapauden kuristuslakiin, mitä porvarillisten taholta nyt tarjotaan, niin hän — kuten hän lausui — ei uskaltanut taata, ettei tultaisi antamaan tässä asiassa hallituksen taholta, hallitsijan taholta hallinnollisia määräyksiä, joilla nykyinenkin painovapaus kansalta ryöstettäisiin. Vieläpä hän lausui omasta puolestaan, että hänen tietääkseen on aivan tulkintakysymys ainoastaan, eikö aivan laillisesti voitaisikin sillä tavalla menetellä, eikö tosiaan voitaisi antaa hallinnollisia asetuksia, jotka ehkä hyvinkin paljon rajoittaisivat nykyistä painovapautta. Tuo tuollainen epäilys, että tässä olisi ainoastaan tulkintakysymys, se on hallituksen jäsenen suusta jokseenkin omituinen. Sillä se lainpaikka perustuslaissa, jossa painovapaus nykyään säädetään, on siksi selvä, ettei siitä luulisi voitavan missään tapauksessa olla eri mielisiä. Se paikka kuuluu: »Suomen kansalaisella on sananvapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen, älköönkä niille ennakolta estettä pantako.» Lopussa tätä lakia, jossa säädetään kansalaisvapauksista, sanotaan: »Säännöksiä siitä, mitä näiden oikeuksien käyttämisessä on noudatettava, annetaan yleisen lain säätämisestä voimassa olevassa järjestyksessä.» Erikoisia

säännöksiä tämän vapauden käyttämisestä voidaan siis antaa ja niitäkin ainoastaan yleisen lain säätämässä järjestyksessä, mutta itse painovapautta ei voida riistää, jollei rikota perustuslakia. Minulle ainakin yksityisesti täällä huomautettiin — en tiedä minkä verran siinä on perää — että tämän kysymyksen ollessa esillä lakivaliokunnassa olisi siellä kuulema porvarillisetkin jäsenet olleet yksimielisiä siitä, ettei tässä voi olla tulkinnan eikä epäilyksen alaisena se, että voisi tulla hallinnollisten asetusten kautta painovapauden rajoittaminen ensinkään kysymykseen.

Herra Danielson-Kalmari esitti myöskin toisen uhkauksen. Hän pelotti Venäjän taantumuksen puuttumisella meidän olohimme, jos ja kun sosialistit tässä menettelevät sillä tavalle kuin ne nyt hänen nähdäkseen ovat alkaneet menetellä täällä eduskunnassa. Herra Danielson-Kalmari lausui, että sosialistit ovat täällä uhanneet väkivallalla, ja sen vuoksi hän arveli, ettei olisi niinkään mahdotonta, että juuri sosialistit tällä tavoin kutsuisivat tänne Venäjän taantumuksen uudelleen. Hän syytti sosialisteja ylimielisistä uhkauksista, sanoi että sosialistit yhäkin menettelevät sillä tavoin kuin suurlakon aikana, sanovat,että jolleivät he hyvällä saa uudistuksia, niin he ottavat niitä väkivallalla. Hän myönsi, että niin kyllä kävi suurlakossa. Silloin, joskaan eivät yksin sosialistit, niin kumminkin kansan enemmistö, eivät tosin ne kansalaiset, jotka kuuluivat suomettarelaiseen puolueeseen, mutta melkeinpä yleensä muu kansan enemmistö, sai vallatuksi oikeuksia eikä aivan laillista tietä. Herra Danielson-Kalmari tiesi myöskin syyn tähän, tiesi, että syy oli niinkuin mekin sen myönnämme, etupäässä siinä maailmanhistoriallisessa liikkeessä, joka silloin oli noussut Venäjällä. Se on aivan oikein, vaikka jotain ansiota siinä kai oli myös Suomen järjestyneellä työväellä. Mutta kellä siinä ei ollut mitään ansiota, niin se oli suomettarelaisella puolueella, joka nähtävästi koetti sen vapauden saantia, joka silloin saavutettiin, kaikin tavoin estää. Nyt on tullut toinen aika, lausui herra Danielson-Kalmari. Kyt on taantumuksen aika, ja herra Danielson-Kalmari lisäsi mahtipontisesti, että Venäjän taantumus on kyennyt näyttämään, että se jaksaa musertaa kansanliikkeen, kansanvapauden pyrkimykset omassa maassaan. Niin on näyttänyt käyneen ja siitä kai johtuu, että nyt myöskin meillä taantumus uskaltaa nostaa päätään. Sillä nuo väitteet, joita täällä esitettiin, että sosialidemokraatit olisivat uhanneet väkivallalla, ne ovat tuulesta temmattuja. Sosialidemokraatit eivät ole täällä uhanneet väkivallalla. Me sosialidemokraatit olemme yleensä, ehkä enemmän kuin koskaan porvaristo, laillisen kehityksen puolella. Yksin näitä omia olojamme me tahdomme laillisella tavalla muuttaa. Ei Venäjän oloja, niinkuin usein tahdotaan meidän syyksemme panna, että me tahtoisimme sekaantua Venäjän oloihin. Venäläiset toverit, ne kyllä pitävät huolta Venäjän taantumuksesta, me pidämme

huolen omastamme. Aivan laillisesti. Me olemme aina sanoneet, että me tahdomme käyttää viimeiseen saakka laillista tietä, niin kauvan kuin suinkin sitä tietä saadaan oikeuksia. Mutta aina on maailmassa, historia sen näyttää, ollut sillä tavalla, että porvaristo, se se juuri pakottaa köyhälistön astumaan laittomuuden tielle, silloin kuin laittomuuden tielle astutaan. Se pakottaa kansan enemmistön astumaan sille tielle sen kautta, että se ei laillisella tavalla myönnä kansalle oikeuksia, vaan koettaa kansan tukehuttaa oikeudettomuuteensa. Me olemme nytkin laillisen kehityksen puolella. Otammepa vielä senkin huomioon, jonka herra Danielson-Kalmari esitti, että täytyy tehdä ero taantumuksen, reaktsiooninajan ja edistyksen, suurten uudistusaikojen välillä. Tiedämme, että nyt on taantumuksen aika; otamme huomioon sen. Olemme nyt tyytyväisiä esim. siihen äänioikeuteen, niin rajoitettu kun se onkin, mikä meillä nyt on. Olemme tyytyväisiä tähän eduskuntaankin, niin paljon kuin siinäkin olisi kansanvaltaisuuden kannalta moittimista. Jos te ette vaan tahdo tätä rauhallista kehitystä rikkoa, me emme sitä suinkaan tule tekemään, sen kyllä hyvin tiedätte. Ja vieläpä täytyy sanoa niinkin paljon, että yleinen äänioikeus, vieläpä juuri sosialidemokraattinen puolue tässä maassa on suurlakosta alkaen ollut kaikkein paras kansan rauhoittaja, vaikka te koetatte sitä selittää kansan yllyttäjäksi. Jollei tätä puoluetta olisi ollut ja tätä näinkin yleistä äänioikeutta saatu, niin oletteko varmat, että kehitys olisi näin rauhallisesti jatkunut täällä? Mutta nyt tulee tämän uuden kokoomushallituksen vaikutusvaltaisin jäsen ja sanoo sittekin, että sosialidemokraatit täällä uhkaavat väkivallalla, kapinalla ehkä, uhkaavat ottaa väkisin, jolleivät hyvällä saa. Ehkä olisi taantumukselle mieleistä väkivallan käyttäminen vallankin tällaisena aikana. Voisivat ehkä silloin näyttää itäänpäin: katsokaa, sosialistit täällä kapinoivat tai valmistavat kapinaa. Me kumminkin tiedämme tehdä kaiken voitavamme estääksemme väkivaltaista kehitystä.

Lieneekö ollut paha omatunto, tai mikä lie ollut, joka saattoi herra Danielson-Kalmarin itsensä täällä ilmaisemaan sen epäilyksen, että jonkun mieleen saattasi johtua hänen puheestaan, että hän, vetämällä esiin sen perättömön väitteen, että sosialistit täällä muka uhkaavat väkivallalla, oli tahtonut juuri antaa tästä viittauksen Venäjän taantumukselle. Joka tapauksessa täytyy tässä varmentaa, että ehdottomasti sellainen vaikutus jäi täällä ehkä eduskunnan enemmistön mieleen (Ed. Pärssinen: Totta! Puhemies lyö vasaralla pöytään). Rinnakkain tämän kanssa tahdon mainita, kuinka viime keväänä ed. Danielson-Kalmari puheessaan esitti ennen eduskunnan hajoittamista jotain siihen tapaan, että tällaisen eduskunnan kanssa ei saada mitään hyvää aikaan ja ettei ehkä mitään kunnollista saada aikaan, ennenkuin kansa uusissa vaaleissa pääsee näyttämään tahtonsa. Tuon viittauksen jälkeen seurasi silloin eduskunnan hajoitta-

minen. Mikä seurannee nyt näitten viimeisten uhkausten ja varotusten jälkeen?

Hallituksen jäsen lausui, että hallituksen on muka tavattoman vaikea nyt estää venäläisiin tulemasta sitä vakuutusta, että täällä tosiaan tarvitaan heidän sekaantumistaan, tarvitaan heidän rauhoitustaan. Kyllä se tiedetään, että vastoin vallassa olevien porvarien tahtoa ei Venäjän taantumus tule sekaantumaan meidän oloihimme. Me sosialidemokraatit taas emme sitä taantumusta tänne kutsu, päinvastoin koetamme sen tuloa vastustaa. Ja jos se siis tulee, niin tiedetään, kenen kutsusta se tulee.

Mutta näistä virallisista varoituksista ja uhkauksista huolimatta, joita nyt olemme täällä saaneet kuulla, olkoon meidän puoleltamme sanottu, että jos noiden tarkoituksena on ollut estää meitä lausumasta julki niitä vaatimuksia, joita julkilausumaan köyhälistön puolelta meidät on tänne pantu, niin on luulo, että tuollainen aije tulisi onnistumaan niiden uhkauksien avulla, suuri erehdys. Työväenliikkeen uudistusvaatimukset tässä maassa eivät sammu, eikä sen liikkeen uudistusvaatimuksia tukahuteta ei uhkauksilla eikä väkivallalla. Bobrikoffin aikana sellainen saattoi ehkä vielä jossain määrin menestyä, nyt se ei enää menesty, siksi on sosialidemokraattinen liike jo meidän maassamme päässyt kansan silmiä aukomaan. Ja mitä pitemmälle, tietääkää se, te menette taantumuksen tiellä, sitä paremmin myös aukenevat kansan silmät. Tämä eduskunta, tämä nykyinen yleinen äänioikeus se on, kuten jo sanoin, kansan rauhoittaja. Jos taantumus siihen koskee, jos te annatte taantumuksen siihen koskea, niin silloin tuskin mistään Venäjän aroilta enää saadaan sellaista rauhoittajaa, joka täällä pystyisi ylläpitämään taantumuksen haluamaa kalmiston rauhaa. Saattaahan näet vielä toisenkin kerran esiintyä »maailmanhistoriallisia liikkeitä» sekä Venäjällä että meilläkin.

Te porvariston edustajat tiedätte ja teistä riippuu, mille tielle tahdotte työväenluokan tässä maassa johtaa, laillisen kehityksen vaiko väkivallan tielle. Teistä se riippuu, ratkaiskaa itse (Vasemmalta: Hyvä, hyvä, hyvä!).

Ed. Danielson-Kalmari: Minun on ensiksikin viimeisen puheen johdosta huomauttaminen, että minä en ole sanonut, että on tulkitsemisen varassa, saako hallitus antaa hallinnollisia asetuksia paino-oloista. Minä olen sanonut, että on tulkitsemisen varassa, missä määrin hallitsija voi panna käytäntöön määräyksiä entisessä painoasetuksessa, jota edelleen ei ole muodollisesti muulla tavalla kumottu kuin että ennakkosensuuri on kielletty.

Tietysti me otamme mielihyvällä vastaan vakuutuksia siitä, että sosialistit eivät tahdo ajaa asioita mihinkään väkivaltaisuuksiin, ja että heidän puheensa siitä, nekin puheet, jotka tänään ovat pidetyt,

eivät ole olleet täyttä totta. Mielihyvällä otetaan vastaan tällaisia vakuutuksia, kun ne tulevat henkilöltä, joka minun tietääkseni on täällä ensimäisiä, jotka ovat julkisesti saarnanneet sitä, että hyvällä ei voida saavuttaa niitä vaatimuksia, jotka sosialistit asettavat, vaan että siihen tarvitaan juuri väkivaltaa.

Muuten viimeisessä puheessa ilmeni muuan äärettömän suuri ja vaarallinen erehdys. Puhuja lausui, että riippuu porvarillisista aineksista meidän maassamme, syntyykö täällä taantumusta. Näin ei ole asian laita. Ei ole tämän maan porvarillisten ainesten vallassa millä ehdoilla tahansa estää taantumuksen syntymistä. Jos ei sosialistinen puolue olleenkaan toiminnassaan ota huomioon sitä vaaraa, sitä tosiasiaa, että se käytöksellään, sanoillaan ja teoillaan voi saada tässä maassa aikaan vieraiden synnyttämän taantumuksen, niin mitkään porvarilliset ainekset meidän maassamme eivät voi tätä taantumusta ja sen seurauksia estää. Tämä on totuus, joka on jokaisen ajattelevan ymmärrettävissä, ja se on tosiasia, jota minä edelleen pyydän, jos sitä ei voidakkaan julkisesti sosialistien taholta tunnustaa, kuitenkin ottamaan mietinnän esineeksi silloin kun omassa piirissä suunnitellaan toimintaa.

Herra Schybergsonin lausunnon hyvän tarkoituksen minä ymmärrän. Minä olen hänen kanssaan yhtä mieltä siitä, että itsessänsä sosialidemokraattien lausunnoilla ei ole niin aivan suurta merkitystä, että omassa maassa on kyllä ruvettu ymmärtämään tämä asia, mutta edelleen minä uskon, että siltä taholta voidaan kuitenkin lausua sellaista, ja toimia semmoisella tavalla, että sekin saa merkityksen, ja että sitä voidaan käyttää meitä ja maatamme vastaan. Niin merkityksettömäksi kuin herra Schybergson tahtoi esittää asian, ei kuitenkaan sosialidemokraattinen ryhmä meidän maassamme ole joutunut.

Ed. K. Hämäläinen: Täällä lakivaliokunnan puheenjohtaja kuului lausuvan, ettei hän ymmärrä niitä muistutuksia, mitä minä esitin valiokunan mietintöä vastaan. Minä kumminkin katson, että kolmannessa vastalauseessa on siksi asiallisia ja painavia seikkoja esitetty, että jos lakivaliokunnan puheenjohtaja ei ymmärrä niitten aiheutusta, niin sille minä en voi mitään. Sitten sama edustaja sanoi jotakin siihen tapaan, ettei tällä asialla ole mitään tekemistä majesteettirikosjuttujen kanssa. Minä kumminkin esitin näitä juttuja osoitukseksi siitä, minkälaisia ilmauksia on ollut meidän paino-oloissamme ja osoitukseksi siitä, että kun rajoittavia määräyksiä säädetään, niin ne eivät suinkaan jää merkityksettömiksi, mutta niillä on turmiollinen merkitys niihin piireihin nähden, joita vastaan niitä erikoisesti käytetään.

Sitten ed. Söderholm myöskin kosketteli takavarikkojuttua ja huomautti, ettei siinä jätetä takavarikkoon tekemisoikeutta poliisi-

viranomaisille, mutta viralliselle syyttäjälle. Se on kyllä totta, mutta mikä ero siinä on? Se on kumminkin yksilö, se virallinen syyttäjä, ja hän panee omin päinsä toimeen takavarikon. Ja ennenkuin tuomioistuin ehtii sitä peruuttamaan, niin silloin, kuten minä huomautin, takavarikko on jo tehnyt sen vahingollisen vaikutuksen, mikä sellaisella yleensä voi olla ja ehdottomasti on, silloin kun sitä käytetään.

Sitten siihen puoleen asiasta, mitä täällä ed. Danielson-Kalmari kosketteli, on ed. Kuusinen jo antanut vastauksen. Minä yhdyn tähän lausuntoon, eikä minulla sen lisäksi ole monta sanaa jatkettavana. Mutta kun ed. Danielson-Kalmari ed. Kuusisen lausunnon jälkeen selitti, että edellisillä vasemmistolaisten lausunnoilla ei ole tarkoitettukaan totta, niin tässä hän harjoitti samanlaista mielivaltaista tulkitsemista kuin edellisessäkin lausunnossaan. Ei se, mitä ed. Kuusinen täällä lausui, sisällä suinkaan entisten lausuntojen peruuttamista. Ed. Danielson-Kalmari sanoi, että muka me käsittäisimme, että meillä suomalaisilla on täysi oikeus ja myöskin tilaisuus järjestää paino-olomme oman mielemme mukaan. Kuitenkin minä erityisesti huomautin, että on kysymys siitä että me katsomme sopimattomaksi ja mahdottomaksi luopua sellaisista vaatimuksista ja sellaisista asioista, jotka me katsomme Suomen kansan oikeuksiksi ja jotka perustuslaki turvaa. Sama edustaja katsoi arvonsa mukaiseksi jättää lakiehdotuksen kaikki rajoitukset samaan luokkaan. Ovathan nyt kumminkin näistä painolakiehdotuksen rajoittavista määräyksistä useammat sitä laatua, että ne eivät herätä suinkaan venäläisissä piireissä huomiota. Ne ovat sitä laatua, että varmaankin, elleivät suomalaiset porvarilliset ryhmät niitä asettaisi tähän lakiin, niitä ei myöskään venäläiseltä taholta vaadittaisi, ja senvuoksi on väärin tehdä kaikista näistä rajoittavista määräyksistä sellainen yleisvaltakunnallinen tai sellainen ulkopoliittinen kysymys, minkä sanottu puhuja on niistä tehnyt. Tai tahdotaanko väittää, että venäläiseltä taholta ryhdyttäisiin vaatimaan esim. eduskunnan toiminnan salaamista. Lakiehdotukseen on otettu määräys, ettei eduskunnan toiminnasta saisi kertoa muuta kuin julkisista istunnoista, siis ei myöskään valiokuntien töistä. Väittääkö nyt kukaan, että jos tämä rajoittava määräys jätettäisiin lakiehdotuksesta pois, laki sen vuoksi menisi Pietarissa karille ja että siltä taholta vaadittaisiin tällaisen määräyksen lisäämistä lakiehdotukseen? Samanluontoisia ovat minun käsittääkseni monet muutkin rajoittavat määräykset. Kuten sanottu, on lakiehdotuksessa ainoastaan pari sellaista pykälää, jotka ovat Pietarissa herättäneet huomiota ja joita on katsottu sellaisiksi, ettei niiden vuoksi ole säätyvaltiopäivien hyväksymää lakia vahvistettu.

Sitte ed. Danielson-Kalmari on sanonut, että sen kannan takana, joka ilmeni m. m. minun lausunnossani, ei ole tiettävästi muuta kuin

hyvin pieni osa Suomen kansasta. Minä puhuin hänen viittaamassaan osassa lausuntoani eduskunnan oikeuksien laajentamisesta sen mukaisesti, mikä ilmenee sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa, ja minä vakuutan että tämän vaatimuksen takana on suuri osa Suomen kansasta, ainakin sosialidemokraattinen puolue kokonansa. Mitä ed. Danielson-Kalmari katsoi arvolleen sopivaksi puhua väkivallasta, uhmailusta ja muusta sellaisesta, niin siinä suhteessa on ed. Kuusinen antanut hänelle vastauksen, johon minäkin voin yhtyä.

Edelleen ed. Danielson-Kalmari sanoi, että vasemmistolaisten kannan tähden käy suomalaisten hallitusmiesten vaikeaksi ylläpitää siedettäviä suhteita Pietarissa. Minusta tämä huomautus tämän asian yhteydessä oli tarpeeton. Meidän kantamme koskee kiinnipitämistä sellaisista vaatimuksista, mitkä katsomme kuuluvan Suomen kansan itsemääräämisoikeuteen. Emmekä me koskaan tahdo semmoisia vaatimuksia ja tätä kantaa keltään salata. Muuten sanotun edustajan ja hallituksen jäsenen puhe oli sitä laatua, että jos niitä »suhteita» koetetaan sentapaisilla lausunnoilla Pietarissakin ylläpitää, niin eihän se osoita erittäin hyviä tarkoituksia.

Ed. von Troil: Landtdagsman Kuusinen har visserligen här förklarat att herrar Hämäläinens och Airolas andragande voro uttömmande och själfva frågan belysande. Jag kan för min del icke vara ense med honom i denna sak. Jag saknar nämligen i deras andragande en upplysning. Mig synes, att dessa herrar ovilkorligen, hade bort afsluta sina andraganden med den utryckliga upplysningen, att de själfve äro tidningsmän, att de arbeta i det fria ordets tjänst. Konsekvenserna af en sådan upplysning hade ock varit den, att hvad dessa herrar från talaretribunen anfört, utgör en sammanfattning af de principer, som för dem äro de ledande i deras arbete för det fria ordet. Denna slutsats måste man ovilkorligen draga, men måhända hafva dessa herrar icke varit angelägna om att så skall ske.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti keskutelupöytäkirjan seuraamana suureen valiokuntaan.

4) Yleinen oppivelvollisuus.

(1 K.)

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 siinä olevien oppivelvollisuutta ja kansakoululaitoksen kustannuksia koskevien kahden lakiehdotuksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Puhemies: Tässä mietinnössä on valiokunta käsitellyt kahta eri lakiehdotusta, toinen koskee oppivelvollisuulakia, toinen

taas lakia kansakoululaitoksen kustannuksista. Koska nämä lakiehdotukset kuuluvat läheisesti yhteen, arvelen sopivimmaksi esittää ne myös samalla kertaa. Lakiehdotukset esitetään ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Wäinö Jokinen: Selvemmin kuin monessa muussa kohden tulee nykyisen valtion luokkaluonne näkyviin tarkastaessa sen koululaitosta. Kaikkia keinoja käyttää nykyinen yhteiskunta köyhälistön pysyttämiseksi omistavien luokkien vallanalaisuudessa. Ei siinä tarkoituksessa käytetä yksin poliisia ja sotaväkeä ja suoranaisia pääoman voimakeinoja. Tiedettä ja oppiakaan kohtaan, joita porvarillinen yhteiskunta saa kiittää kehityksestään, ei sillä ole niin paljon kunnioitusta, ettei se häpäisevästi alentaisi niitäkin omien luokkaetujensa palvelukseen. Köyhälistön lapsia kasvattava kansakoulu pyrkii paraansa mukaan tekemään niistä tahdottomia, kurjuuteensa tyytyväisiä jäseniä työtä tekevään raatajajoukkoon. Siihen tähtää kaikkien aineiden opetus. Uskonto opettaa nöyryyttä ja vaatimattomuutta, historia kasvattaa ihantelemaan raakaa sotilasmahtia, ja lukukirjat ovat täynnä sanahelinäksi jäävää isänmaallisuutta. Luonnontieteiden opetus on aivan kuin tarkoitettu viemään viimeisenkin halun vapauttavan luonnontutkimuksen harrastukseen. J. n. e.

Kaikesta tästä nykyisen koulun turmelevasta vaikutuksesta on työväestö aivan tietoinen. Ja sillä on täysi työ koettaessaan varjella lapsiaan siltä. Mutta siitä huolimatta on köyhälistö jo vuosia sitten ottanut yleisen oppivelvollisuuden vaatimuksen ohjelmaansa. Työväestö osaa antaa täyden arvon niille tiedon muruille, joita koulu kaikesta huolimatta pakostakin tulee jakaneeksi. Se tietää, että koulusta saatu vähäkin todellinen tieto on sillä hyvänä apuna elämänsä raskasta taakkaa kantaessa.

Varmaa on kumminkin, että oppivelvollisuuslaki sellaisena kuin valiokunnan porvarillinen enemmistö sen ehdottaa, ei tule köyhälistöä tyydyttämään.

Valiokunnan lakiehdotuksen puutteellisuuteen ja hataruuteen — kumpaakin siinä nimittäin suuressa määrin ilmenee — on luonnolliset syynsä.

Kunnallislakiehdotuksen puheena ollessa on tässä eduskunnassa viime päivinä porvariston taholta haikeasti valitettu sitä, että »tahdotaan saada kunnallislain uudistus toimeen, vaikka yleissivistys on meillä alhaisella kannalla,» kuten tohtori Gebhardin sanat kuuluivat. Nyt oppivelvollisuusasian yhteydessä olisi hyvillä porvareillamme tilaisuus näyttää, kuinka paljo ne todella harrastavat sivistyksen leviämistä kaukaisiin maalaiskuntiinkin, joiden sivistyksellinen tila näytti täällä niin olevan

heidän sydämellään. Sivistysvaliokunnan porvarien kanta ei siinä asiassa viittaa hyvään päin. Sillä heidän lakiehdotuksensa jättää asian koko lailla puoliväliin. Valiokunnan ehdotuksen mukaan jää yksinpä koulujen perustaminenkin laajoilla alueilla riippumaan kuntien vapaasta harkinnasta. Maaseudun koulumuodoille ja opettajavoimille on suureksi osaksi asetettu aivan liian pienet vaatimukset ja oppivelvollisuusikä loppuu maaseudulla jo 13:nteen ikävuoteen. Köyhien lasten koulunkäynnin turvaamisesta ei ole tahdottu pitää tarpeellista huolta.

Kaikkia näitä puutteita puolustamaan on porvareilla aina sama lyhyt puolustus: ei ole varoja sellaiseen. Mutta varoja on m u u h u n k i n ja v ä h e m m ä n t ä r k e ä ä n. Ja j o s porvareita tässä asiassa kannustaisi tieto siitä, että oppivelvollisuus todella edistää yhteiskunnan parasta, kehittämällä ihmisiä käyttämään äänioikeuttaankin yhteiskunnan hyvän edistämiseen, niin k y l l ä h e s i l l o i n v a r o j a l ö y t ä i s i v ä t. N y t varoja e i löydetä, ja siihen on vallan luonnollisena syynä se, että jokainen porvari sydämessään selvästi tuntee, että jota enemmän kansa valistuu, sitä vähemmän voivat porvarilliset puolueet vaalivaleillaan vaalikarjaansa koossa pitää. Se seikka se vie asiat sille kannalle, että kun on k u n n a l l i s e s t a ä ä n i o i k e u d e s t a puhe, niin porvarit ovat mitä lämpimimpiä kansanvalistuksen vaatijoita, mutta että he sitte kun tulee puhe o p p i v e l v o l l i s u u d e s t a, kieltävätkin kansalta opinsaannin tilaisuuden mahdollisimman vähiin. Niin vähiin, kuin kehtaavat, ja oppia janoavalle kansalle antamiltaan lupauksilta uskaltavat. Valiokuntakin oppivelvollisuutta säätämään mennessään mietintönsä ensi sivuilla melkein pahottelee, että yleinen äänioikeus nyt on annettu kansakoulua käymättömille, mutta ei kumminkaan sitte tee voitavaansa päästääkseen kaikkia kansalaisia yleisen opinsaannin tilaisuuteen, eikä tee sitä edes sikälikään kuin sen voisi tehdä aivan k u s t a n n u k s i t t a tai verrattain p e r i n p i e n i l l ä k u s t a n n u k s i l l a. Porvarit tietävät kovin hyvin, että jota suurempi kansan yleinen sivistyskanta on, sitä vähemmän voi sitä johtaa harhaan petollisilla lupauksilla ja törkeillä valeilla. Sen tietävät ennen kaikkea suomettarelaiset, jotka yhä vähemmän saavat kannatusta muualta kuin kaikkein valistumattomimmilta syrjäseuduilta. Se selittää heidän kantansa tässä asiassa.

S o s i a l i d e m o k r a t i a l l e k i n on oppivelvollisuus-asia kyllä myöskin kysymys vallastakin, mutta v a l l a n t o i s i n p ä i n k u i n p o r v a r e i l l e. Sosialidemokratia on vakuutettu siitä että sen asia, kansanvallan asia, ja yleisen kansanvalistuksen asia ovat yhteiset.

P o r v a r e i t a pakottaa oppivelvollisuuden säätämiseen epäilemättä suureksi osaksi vain kansan alinten kerrosten tinkimätön valistuksen vaatimus ja sen tiukkaamat vaalilupaukset. Niihin

ollaan suostuvinaan, mutta tehdään se toki vain silmälläpitäen porvarillisen talouselämän vaatimuksia.. Se selittää ne suuret puutteellisuudet, joita valiokunnan ehdottamalla oppivelvollisuudella on. Alussa oleva kapitalistinen kansantalous ei yläluokkamme mielestä nähtävästi maan syrjäseuduilla tarvitse laajempaa kansanvalistusta. Syrjäseutujen oppivelvollisuuteen uhratut varat eivät porvariston mielestä tuottaisi tarpeeksi suurta korkoa ja silloin ei kapitalistisen valtion tietysti sovi sellaiseen yritykseen varoja »sijottaa», vaikka jaettu opetus onkin vallan porvarillista. Sen tietäen on hyvin ymmärrettävää, että oppivelvollisuus täydellisenä ja yhtäläisenä juuri rahalliselta kannalta on kohdannut porvaristossa niin jyrkän vastustuksen, ettemme ole katsoneet olevan miksikään hyödyksi edes vastalauseessa tavoitella perinpohjaisia tällaisia korjauksia lakiehdotukseen.

Mutta katsoen porvaripuolueidemme tavattomaan »kansanvalistusharrastukseen» olemme kuitenkin vastalauseessa ehdottaneet lakiehdotukseen eräitä vaatimattomia muutoksia, joiden tarkotuksena on edes hiukan auttaa asiaa siihen suuntaan, että kaikkialla, syrjäseuduillakin, köyhätkin pääsisivät parempaan osallisuuteen opista ja sen tuottamasta siunauksesta, vaikkemme suuresti uskallakaan toivoa niiden hyväksymistä eduskunnassa. Yllä viittasin jo siihen, että porvareilla on aivan luonnolliset syynsä karttaa tehoisammin levittämästä kansanvalistusta, vaikkapa se tapahtuisi porvarien luokkapyyteitäkin palvelevien koulujen kautta. Mutta kovin pitkälle menneeltä näyttää sentään porvarillistenkin valistuksen pelko sellaisena kuin valiokunnan mietintö useissa kohdissaan on omiaan sen osoittamaan.

Sellaista ilmenee kovin räikeänä esim. valiokunnan suhtautumisessa köyhien koululasten avustamiseen. Kaikkialla, sekä meillä että muualla, on tultu siihen kokemukseen, että huonosti ravitut ja nälkäiset lapset hyvin vähän hyötyvät opetuksesta. Lisäksi on suoraan lapsen terveydellekin vaarallista, että lapsi koulupäivänä saa useimmiten aina iltapäivään jopa iltaankin saakka olla kuivalla ja kylmällä ruualla. Epäkohdan on valiokuntakin näennäisesti myöntänyt. Oppivelvollisuuslakiehdotuksensa 15 §:ssä se määrää, että »kunnan täytyy riittävällä avustuksella tehdä varattomien lasten koulunkäynti mahdolliseksi». Lisäksi on määräyksiä matka- ja majoitusavustuksesta. Mutta kun tämän tarkempia määräyksiä ei ole, jää asia aivan huonolle kannalle. Valiokunnan määräys on niin hatara, että sen perusteella ei paljonkaan avustusta tarvitse antaa, jollei kunta tahdo. Kuntien manttaaliporhot taas kyllä tietävät, millä tavalla tämän avustuksen määräävät, kun se ei ole tämän tarkemmin määritelty, ja valiokunta nimenomaan puolustaakin tätä hataraa määräystä sillä, että se ei ole tahtonut »liiaksi sitoa kuntien toimintaa». Lapset jää-

vät tietysti näinollen vähälle opille, kun nälkäisinä eivät voi opetusta seurata. Mutta silloin onkin porvariedustajien sitte taas niin mukava uudistuksien esillä ollessa pitää pitkiä saarnoja köyhien »valistumattomuudesta» ja »kypsymättömyydestä», kun kaikki muut tekosyyt ovat loppuneet.

Valiokunnan sosialidemokratit ovat kolmannessa vastalauseessa 16 §:ssä ehdottaneet edes hiukan tarkempia määräyksiä puheena olevassa suhteessa. Niiden mukaan olisi lapsille paitsi matka- ja majotusavustusta annettava ainakin kerran päivässä ateria lämmintä ruokaa ja kouluajaksi varattava heille lämpimät, siistit vaatteet ja jalkineet. Kaikki kokemus todistaa, että lapset eivät muuten hyödy kuolunkäynnistä. Jos he nälkäisinä istuvat koulussa, eivät he saa opista ollenkaan vastaavaa hyötyä, ja vilu ja nälkä turmelee aivan liian usein jo lapsuudessa heidän terveytensä. Meidän mielestämme on suoraan lasten rääkkäystä, ellei heille anneta ainakin sellaista avustusta kuin me olemme esittäneet ja siltä kannalta olemme tahtoneet nimenomaan laissa määrättäväksi ainakin sellaisen avustuksen. Tuntuu siltä kuin porvarilliselta »kannattavaisuusnäkökannaltakin pitäisi ainakin sellaista avustusta suoda. Jollei avustusta ole niin tarkkaan määritelty, että lapsille joka tapauksessa on taattu sellaiset elämisen mahdollisuudet että jotakin hyötyä johtuu opetuksesta, niin kaikki ne kymmenetmiljoonat, jotka oppivelvollisuuteen uhrataan, menevät suurimmaksi osaksi hukkaan. Oppivelvollisuuslaki sellaisena kuin valiokunta ehdottaa, tuntuu joltakin pohjaa vailla olevalta kalliilta asialta, jolla lapsiin koetetaan oppia ajaa. Meidän ehdotuksemme tarkottaa pohjankin laittamista astiaan, että siitä todella silloin olisi tavoteltu hyöty.

Sitten syrjäseutujen koulut! Harvaan asuttujen seutujen koulumuodoksi ehdottaa valiokunta n. s. laajennetun alemman kansakoulun, joka on tarkotettu toimivaksi sellaisissa koulupiireissä, joissa kouluunpantavia lapsia on 10—29. Niissä koulupiireissä, joissa on kymmentä vähemmän lapsia, olisi lapsia avustettava läheisten piirien kouluihin, niihin, joissa lapsia on 30 tai sen yli, tulisi perustaa ylempi kansakoulu. Laajennetussa alemmassa kansakoulussa kävisivät yhden opettajan opetettavina kahdella vuorolla päivässä kaikki piirin kouluikäiset lapset, toisena vuorona olisivat kahden alimman, toisena neljän ylimmän luokan lapset. Lukuvuosi olisi yleensä 18 viikkoa, niin että sama opettaja voisi opettaa kahdessa piirissä samana vuonna, joten koulukustannukset tulisivat halvemmiksi.

»Valistushaluiset» porvarimme näyttävät pitävän tästä epäilyttävän heikosta koulumuodosta niin tiukasti kiinni, ettei kai ole mitään tinkimisen mahdollisuutta ainakaan itse koulumuotoon nähden.

Ainoa valoisampi puoli asiassa on se, että kunnilla on joka tapauksessa vapaus itse vapaaehtoisesti perustaa laajempi koulumuoto, ylempi kansakoulu, ja siihen sitten saada valtion avustusta. Mutta jos mieli tuollaisesta koulusta olla jotain apua, on sen opettajain pätevyydelle toki asetettava suuremmat vaatimukset kuin mitä valiokunta tahtoo asettaa. Valiokunta on sitä mieltä, että tällaisessa koulussa olisi opettajana opettaja, joka on saanut alemman kansakoulun opettajalle vaadittavan opettajasivistyksen. Sosialidemokraatit sen sijaan ovat katsoneet, että tällainen opettaja ei voi opettaa näin vaikeassa koulussa, ja vaativat sentähden että opettajan tulisi olla tavallisen kansakouluseminaarin läpikäynyt, olla siis samalla virkapätevyydellä varustettu kuin ylemmän kansakoulun opettaja.

Tällaiseen vaatimukseen on montakin pätevää syytä. Ensiksikin ellei laajennetun alemman kansakoulun opettajan palkkoja aseteta melkoista paremmiksi kuin alemman kansakoulun opettajien palkat ovat, pyrkivät epäilemättä kaikki alempaan kansakouluun hakukelpoiset opettajat ensi sijassa tavallisiin alempiin kansakouluihin eikä laajennettuihin alempiin kansakouluihin, koska työ näissä olisi paljon vaikeampaa. Nämä koulut syrjäseuduilla jäisivät näin ollen huonommille opettajavoimille. Ja näin käy, vaikka niiden opettajien palkat asetettaisiin 100 markkaa suuremmiksi kuten valiokunta ehdottaa.

Toinen suuri vaikeus koituu opettajain valmistamisesta. On nimittäin kysymyksessä, missä harjottelisivat näiden laajennettujen alempien kansakoulujen opettajiksi aikovat seminaarioppilaat käytännössä opettamaan tällaisessa vaikeassa koulussa? Kaupunkiin ei saa seminaarin yhteyteen perustaa laajennettua alempaa kansakoulua, joita saa olla vain harvaan asutuilla seuduilla. Ja seminaaria taas lienee perin vaikea perustaa niin syrjäiselle seudulle, että siellä saisi olla laajennettu alempi kansakoulu. Opettaja voisi harjoitella vaan seminaarikaupungin alemmassa kansakoulussa; ylemmässä kansakoulussa hän ei pystyisi opettamaan, kun hänellä ei lopultakaan olisi muuta kuin kaksivuotisen seminaarikurssin tiedot. Jos hän taas näin harjoittelisi vain alemmassa kansakoulussa, ei hän pystyisi opettamaan laajennetussa alemmassa kansakoulussa. Toista on, jos opettaja on käynyt nelivuotisen ylemmän kansakouluopettajan seminaarin. Silloin on hän harjaantunut opettamaan ylempää kansakoulua ja voi helposti hoitaa virkaansa laajennetussa alemmassa kansakoulussa. Näitä seikkoja silmällä pitäen olemme ehdottaneet laajennetun alemman kansakoulun opettajat asetettavaksi palkkaetuihinsa nähden ylemmän kansakoulunopettajien veroisiksi. Siitä kustannukset jonkun verran nousisivat, mutta ne eivät missään tapauksessa nouse mahdottomiin, kun tälläisia opettajia kaikkiaan on vain hiukan yli 700.

Porvarien vastahakoisuus niiden heidän rakkaiden syrjäseutujensa valistamiseksi on ollut niin kiihkeä, ettei ole maltettu ollenkaan ajatella tätä laajennettujen alempien kansakoulujen opettajain valmistusta. Ainoa selvitys, minkä valiokunnassa olen onnistunut siitä asian käsittelyn aikana saamaan, on se, että »kyllä se asia nyt jollain keinoin täytyy voida järjestää!»

Köyhälistön valistuksen asiaa ei tässäkään ole porvarien taholta kovin valvottu. Manttaaliporhojen karjanhoitokonsulenttien virkapätevyydestä on varmaan aina pidetty tarkempi huoli kuin tulevien inhimillisten työjuhtien kasvattajien virkakelpoisuudesta tässä.

Melkein kaikkein kummallisin kohta osottamaan, miten porvarit valvovat sen heidän maalaisköyhälistönsä sivistysetuja, on kuitenkin se kanta, mille sivistysvaliokunta on joutunut kansakoulujen jatkokursseihin nähden. Niitä ehdottaa valiokunta yksivuotisina pakollisiksi kaupungeissa, mutta maalaislapset saisivat jäädä niitä ilman ja lopettaa koulunsa jo 13-vuotisina. Kurssit voitaisiin kuitenkin maalla järjestää helposti ja ilman erikoisia suuria kustannuksia jokaisen ylemmän kansakoulun yhteyteen. Tässä ei siis ole rahallisesta vaikeudesta kysymys. Mitä kurssien muuhun puoleen tulee, on niiden hyöty ja tarpeellisuus niin ilmeinen, että valiokuntakin — kai vallan vahingossa — toisessa yhteydessä johtuu antamaan niille suosittavan tunnustuksen. Mietintönsä sivulla 16 sanoo valiokunta: »Kansakoulunsa päättänyt 13-vuotinen poika ja tyttö ei vielä ole elämää varten kypsynyt, ei luonteensa puolesta eikä tietoihinsa nähden. Sitä paitsi vaatii nykyaika semmoisiakin tietoja, joita ei menestyksellisesti voitane vielä kansakoulussa opettaa, niinkuin jonkinlaista alkeellista yhteiskunta- ja ammattioppia. Näitä tarkoituksia varten on jatko-opetus, joka kokoaa nuorison parina tai kolmena iltana viikossa yhteen varsin tarpeellinen ja tarkoituksen mukainen.» Kaikesta siitä huolimatta valiokunta kuitenkin vastustaa kurssien pakollisuutta! Mutta manttaalimiesten ja rahamiesten edustajille onkin kai tärkeämpää, että 13 vuotta täyttäneet lapsukaiset joutuvat helppona työvoimana hyödyttämään omistavia luokkia ja ajamaan täysi-ikäisiä työttömien armeijaan, huolimatta siitä että he vielä eivät ole »elämää varten kypsyneitä» kuten valiokuntakin myöntää. Ulkomailla, suurissa teollisuusmaissakaan, ei enään kehdata olla yhtä ahnaita. Useimmissa niistä ulottuu oppivelvollisuusikä täytettyyn 14 vuoteen.

Kuvaavia sivistysvaliokunnan porvarien sivistysharratuksille ovat myöskin ne monet hataruudet, joita se on lakiehdotukseensa laittanut, aivan kun antaakseen kunnille tilaisuuden puikkelehtia täyttämästä velvollisuuksiaan.

Sellaisia on lakiehdotuksen 4 §, joka antaa kansakoulunjohtokunnille vallan vapauttaa terveydeltään heikon lapsen koulua käymästä miten pitkäksi ajaksi hyvänsä, ellei lääkärin todistusta voida hankkia »ilman suuria vaikeuksia». Jos on kunnan koulumenoja kitsasteleva johtokunta — jommoisia herraparatkoon kyllä tulee olemaan — johtuu se vallan helposti arvelemaan, ettei todistuksia voida »ilman suuria vaikeuksia» hankkia, ja vapauttaa lapsen oppivelvollisuudesta. Epäilemättä voi herra Gebhard silloin taas pelastaa nämä seudut saamasta jotakin niille »pakotettua» uudistusta, joilta hän niitä niin tahtoo säästää. Mutta en mene takaamaan, kuinka kiitollisiksi nämä syrjäkyläläiset jäävät tällaisesta kaksinaamaisesta politiikasta.

Kaiken varmuuden vuoksi on sivistysvaliokunnan porvarillinen enemmistö kuitenkin tahtonut valmistaa kunnille tilaisuuden päästä vallankin perustamasta noita ikäviä kansakoululaitoksia. Oppivelvollisuuslakiehdotuksen 28 § antaa nimittäin kunnille tilaisuuden rettelöidä, miten kauvan tahansa jo oppivelvollisuuden täytäntöönpano suunnitelman laatimisessa. Asia saa kulkea yhä uudelleen kouluylihallitukseen ja senaattiin, ilman että koskaan tulee lopullista päätöstä, jos kunta vaan suvaitsee laittaa sellaisen suunnitelman, jota on mahdoton vahvistaa. Ja näiden syrjäseutukuntien suomettarelaiset kunnallispapat osaavat kyllä sellaistakin, kun vaan on rakasta rahakukkaroa varjeltava. Porvareilla on ollut tässä kohdin kuntien »itsehallinto-oikeus» tavattomasti sydämellä, vaikka toisissa asioissa yksin kuvernööörillekin annetaan valta sekaantua asioihin. Vastalauseessa olemme, mahdollisimman paljon säilyttäen kunnan oikeudet, ehdottaneet senaatille myönnettäväksi vallan ratkaista asia, mutta vain siinä tapauksessa, että kunta on pyrkinyt tinkimään velvollisuuksistaan.

Sellaisten »rehellisten» kuntien varalle, jotka vallan koukkuilematta tahtoisivat päästä oppivelvollisuuden suorittamisesta, on valiokunta laatinut 30 §:nsä, jossa senaatille annetaan valta antaa kunnalle armonaikaa oppivelvollisuuden täytäntöön panossa esim. vaikkapa vaan — miespolven ajaksi! Enkä ollenkaan epäile, ettei armollinen senaattimme joillekin kunnille voisi olla niinkin suosiollinen. Silloinhan se saisi itselleenkin kylliksi aikaa valmistella »uudistuksiaan», kun aina olisi seutuja, joiden »kypsymättömyyteen» voisi taiteen kaikkien sääntöjen mukaisella kädenliikkeellä viitata, senaattorinkaan tarvitsematta aina yksitoikkoisesti vedota siihen »Kotkan esimerkkiin».

Toisellaista seikkaa kuin nämä ja monet muut vastalauseessamme mainitut valiokunnan lakiehdotuksen kohdat, koskee se kanta, jolle valiokunta on asettunut kysymyksessä uskonnonopetuksen määräämisestä oppivelvollisuuden piiriin.

Valiokunnan enemmistö on asettunut sille kannalle, että uskontokin olisi asetettava niiden aineiden joukkoon, joita oppivelvollisuus käsittää. Tällainen määräys toisi meidän, 3:nnen vastalauseen allekirjoittajien, mielestä niin arveluttavan muutoksen nykyisiin oloihin, että meidän on puolestamme siihen kerrassaan mahdoton suostua.

Ennenkuin kumminkaan sitä käyn osoittamaan, on kajottava erääseen toiseen asiaan, joka on sen yhteydessä.

Oppivelvollisuuden asialle on meistä arveluttavaksi vahingoksi, jos hyväksytään se valiokunnan mietintönsä perusteluissa, sivulla 21, esittämä mielipide, että lapsen, joka haluaa suorittaa oppivelvollisuutensa kansakoulussa, on pakko ottaa osaa koulun kaikkien aineiden opetukseen, huolimatta siitä, kuuluvatko ne oppivelvollisuuden piiriin vaiko eivät. Jos kerran oppivelvollisuuslaissa luetellaan ne aineet, joihin oppivelvollisuus ulottuu, on aivan käsittämätöntä, miksi sitte oppivelvollisuudella kumminkin tahdottaisi sitoa lapsi ottamaan osaa muidenkin aineiden opetukseen. Asia olisi mielestäni järjestettävä siten, että lakiehdotuksen 2 §:ssä luetellaan ne aineet, jotka katsotaan yleiseen kansalaissivistykseen ja sen nojalla oppivelvollisuuteen kuuluviksi. Niitä mutta ei muita mahdollisesti koulussa opetettavia aineita, on lapsen sitte lain 5 §:n velvoittamina mentävä oppimaan kansakouluun.

Kansakoulu on meillä nykyisin aivan hallinnollisten asetusten varassa. Sen oppiaineiksi voidaan eduskuntaa kysymättä määrätä ei yksin venäjänkielet j. m. s., vaan vaikka kerrassaan mitä hyvänsä. Jos eduskunta nyt suostuu käsittämään lain 5 §:n siten kuin valiokunnan enemmistö, voi tulla sellainen aika, ettei kukaan voi panna lastaan kansakouluun, jos sen siellä pitäisi oppia mitä aineita hyvänsä, vaikka mielellään panisi lapsensa samaan kouluun jos sen tarvitsisi mennä sinne oppimaan vain niitä aineita, jotka eduskunta on määrännyt oppivelvollisuuteen kuuluviksi. Siltä kannalta voisi ajatella käyvän niin, että kaikki oppivelvollisuuden täyttämiseksi rakennetut kalliit koulut jäisivät seisomaan tyhjinä, ja kansa olisi pakoitettu hankkimaan oppivelvollisuuslain säätämän opin lapsilleen yksityiskoulujen tai yksityisopetuksen tietä. Mitään sellaista ei voi tapahtua, jos lain 5 § käsitetään siten, kuin me sen alusta alkaen olemme käsittäneet, että nimittäin lapsi on vain oppivelvollisuuden alaisten aineiden oppimiseksi pantava kansakouluun, ellei hän saa vastaavaa opetusta muussa koulussa tai kotona.

Mitä sitte oppivelvollisuuden piiriin kuuluviin aineisiin tulee, toisi, kuten jo sanoin, käsittääksemme, uskonnon asettaminen

oppivelvollisuuden piiriin kerrassaan arveluttavan muutoksen nykyisiin oloihin.

Vaikka vanhemmat kuuluisivat samaankin uskonoppiin kuin koulun opettaja, tapahtuisi epäilemättä useinkin, että he mitenkään eivät tahtoisi uskoa lastansa tämän opettajan opetettavaksi uskonnossa, niin mielellään kuin lapsen muille tunneille lähettäisivätkin. Sellaiseen voisi sangen ymmärrettävänä syynä olla esim. opettajan erilainen uskonnollinen katsantotapa, ehkäpä usein opettajan pintapuolinen tai muuten nurja uskonnollisuuskin, ja vallan huolimatta siitä, vaikka vanhemmat kuuluisivatkin saman uskonopin tunnustajiin kuin opettaja. Kumminkin tultaisiin tällaiset vanhemmat sakon paikolla velvottamaan viemään lapsensa kouluun. Ainoa keino vanhemmille päästä tällaisesta kamalasta tilasta olisi ottaa lapsensa pois koulusta. Mutta silloin olisivat he lain mukaan pakotettuja hankkimaan lapsilleen muuta tietä opetusta, ja sanomattakin on selvää, että sellainen suurien kustannuksien vuoksi olisi kerrassaan mahdotonta köyhille vanhemmille. He olisivat vastoin kaikkea omantuntonsa käskyä pakotettuja pitämään lapsensa koulussa sen uskontotunneilla. Rikkaille kyllä on mahdollista päästä pakonalaisuudesta. Ja ehkäpä valiokunnan porvarien yksimielisen kannan tässä asiassa käsittääkin, kun muistaa, että tässä on kysymys vain köyhien omantunnon pakosta. Varma on, että tämä seikka monille köyhille uskonnollisille vanhemmille tulisi tekemään oppivelvollisuuden sanomattoman katkeraksi asiaksi.

Sinä ehkä hyvinkin pitkänä aikana, joka kuluu ennenkuin uskonnonvapaudesta tulee mitään, tulisi tämä pakko edellisten lisäksi painamaan myöskin niitä lukuisia vanhempia, joiden nyt uskonnonvapauden puutteessa täytyy nimellisesti kuulua mielipiteilleen aivan vieraisiin kirkkokuntiin. Siinä muodossa tulee puheena oleva pakko häpäisemään maamme koko sivistyneen maailman silmien edessä, sellaisessa määrässä, että eduskunnalla lienee kaikki syy karttaa ehdotettua askelta. Kaikki ne lukuisat vanhemmat, jotka eivät kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai maassa luvallisiin protestanttisiin eriuskolaisseurakuntiin, joutuisivat valiokunnan ehdotuksen mukaan asemaan, jota kenelläkään toisen uskonnollista vakaumusta hiukankaan kannattavalla ihmisellä ei pitäisi olla sydäntä mennä säätämään. Sellaiset vanhemmat olisivat, elleivät jaksa muuten hankkia lapsilleen opetusta, sakon pakolla velvotettuja pitämään lapsia evankelis-luterilaisilla uskontotunneilla, olkoon heidän oma uskonnollinen vakaumuksensa mikä hyvänsä. Kamalaa on siltä

kannalta ajatella esim. lukuisien vapaa-uskoisten vanhempien asemaa. Joka päivänsä saisivat he elää siinä tiedossa, että uskonnollisesti vallan kehittymätön opettaja koulusssa tekee paraansa kasvattaakseen lapsen tuntemaan kodille vallan vieraita tunteita »taivaan» tulevista »iloista» ja »helvetin kauheuksista» ja muusta samallaisesta. Päivä päivältä näkisivät he, miten lapsen puhdas mielikuvitus saastuu kaikenlaisista kertomuksista isänsä haureuteen vietelleistä tyttäristä, poikansa uhriksi tappamaan valmiista patriarkasta, toisen vaimon vietelleestä kuninkaasta ja lukemattomista muista. Lapsen luonnollisen selvän järjen näkisivät he vähitellen sotkettavan istuttamalla siihen heidän mielestään aikaansa eläneitä uskonnollisia »totuuksia», joiden katsovat olevan mitä jyrkimmässä ristiriidassa sekä muiden samallaisten uskonnollisten »totuuksien» että tosioloisten tieteiden ja jokapäiväisen elämänkokemuksen kanssa. Kaikki tällainen tieto tuottaisi näille vanhemmille niin kiduttavaa tuskaa ja epätoivoa, että huolehtiminen sellaisesta pitäisi jättää joillekin inkvisitsionituomioistuimille, mutta ei valiokunnan tavoin ehdottaa eduskunnalle laiksi säädettäväksi.

Uskonnon asettamista oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien aineitten joukkoon on puolustettu sillä, että kansan siveellinen kasvatus sitä muka vaatii. Pintapuolinenkin silmäys nykyiseen uskonnonopetukseen osoittaa kuitenkin, ettei sillä ole sellaisia tarkoituksia kuin erääseen määrättyyn suuntaan, nim. kasvattaakseen lapset nöyrämielisiksi ja tyytyväisiksi, tästä »maallisesta murheenlaaksosta» pois ikävöiviksi työjuhdiksi, jotka ovat »alamaisia kaikelle inhimilliselle säädylle» ja »pelvolla ja vavistuksella» noudattavat isäntiensä ja työvoutien käskyjä. Nykyinen yhteiskunta köyhyyksineen ja kurjuuksineen selitetään olevan jumalan sellaiseksi luoma, niin että sen epäkohtiakin vastaan taisteleminen olisi »jumalan tahtoa» vastaan taistelemista. Kaikellainen »himoitseminen» kielletään ja lapsi opetetaan tyytymään siihen, mitä hänellä on. Sitä mukavamminhan voivat silloin tietysti ne, jotka ovat »himoinneet» tavaraa ja kultaa ja korkeita virkoja, nauttia elämästä ja nauraa partaansa niille, jotka eivät »himoitse». Uskonnonopetuksen tarkoituksen kaikessa räikeydessään paljastaa yksin alkuopetuskomiteankin lausunto. Mietintönsä 37 sivulla se selittää: »Uskonnonopetuksen poistaminen toisi mukanaan siveellisessä suhteessa arvaamattomia seurauksia. Ylemmissä piireissä saatetaan uskonnon ulkonaisesti sivistävää merkitystä korvata tieteellä, taiteella ja hienostuneella seurusteluelämällä, mutta kansan alemmat kerrokset, jotka usein (!) ovat riippuvaisia ainoastaan uskonnon ihmistyttävästä vaikutuksesta, jäisivät raaistumiselle alttiiksi». Ylempien piirien siveyttä rakennetaan siis tieteellä ja taiteella, mutta »alempaa kansaa» varjellaan raaistu-

masta, antamalla sen kuulla Bileamin aasin mietelmiä ja kertomuksia Joonaasta valaskalan vatsassa ja muusta samanlaisesta tai sitten korkeintaan hurskastelevia saarnoja nöyryydestä ja tyytyväisyydestä, joitten jäljet nykyaikainen elämä kuitenkin pian pyyhkäisee työläisistä pois.

Mielipiteemme hyväksymistä vastaan muistuttaa valiokunnan enemmistö, että se viivyttäisi oppivelvollisuusasian ratkaisua viemällä asian kirkolliskokoukseen lausunnon saantia varten, kun uskonnonopetuksen asema koulussa muka sen vuoksi tulisi muutettua. Mutta vaikkapa niin olisikin, ei se suinkaan oikeuttaisi hyväksymään niin tuiki oikeudetonta säädöstä, kuin puheena olevaa. Mutta muuten näyttää mahdottomaltakin selittää, että uskonnonopetuksen asema kouluissa muuttuisi, ellei uskontoa asetettaisi oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien aineiden joukkoon. Ne lapset, jotka kävisivät koulua vapaaehtoisesti, ellei oppivelvollisuutta olisi, ne tietysti ottaisivat joka tapauksessa osaa kaikkien aineitten opetukseen oppivelvollisuudenkin aikana. Lapset eivät tietysti vanhempien tahdotta saisi jäädä minkään opetusaineen tunneilta pois; heidän tulisi »käydä koko kansakoulu», jos vanhemmat sitä tahtovat, vallan kuten nytkin. Niitä lapsia varten vaan, jotka vapaaehtoisesti eivät kouluun missään tapauksessa mene säädetään oppivelvollisuus eräisiin kansalaissivistykselle välttämättöminä pidettyihin aineisiin nähden. Nykyisen koululaitoksen sellaisenaan jättää ehdotuksemme siis koskematta eikä niin ollen mielestämme missään tapauksessa vaadi kirkolliskokouksen lausuntoa.

Mutta samaa ei suinkaan voi sanoa valiokunnan ehdotuksesta. Kuten yllä olemme nähneet, koskisi sen ehdottama säädös varsin arveluttavalla tavalla lukuisain henkilöiden uskonnollista vapautta ja saattaisi ehkä hyvinkin antaa kirkolle aihetta ryhtyä suojaamaan jäseniään moiselta omantunnon pakolta, niin vähän kuin kirkko muuten omantunnon pakkoa kammookin. Mutta asialla on sen lisäksi toinenkin samallainen puoli. Valiokunnan oppivelvollisuuden lakiehdotuksen 24 ja 25 §:n mukaan ovat kansakoulujohtokunnat tai toisessa tapauksessa kouluylihallitus oikeutettuja valvomaan kotiopetusta oppivelvollisuuden piiriin kuuluviin aineisiin nähden. Jos uskonto luetaan näiden aineiden joukkoon, saavat yhteiskunnan viranomaiset siis oikeuden sekaantua kirkollisten koulujen uskonnonopetukseenkin. Siitä voi tulla kerrassaan ikäviä rettelöitä, joista ei ainakaan uskonto kai tulisi hyötymään. Sellaisena asia epäilemättä koskee valtion ja kirkon välisiä suhteita ja vaatisi kirkkolain 455 §:n mukaan kirkolliskokouksen lausuntoa. Koko tämä ikävä mutka kirkolliskokoukseen vältetään, jos tässä kohdin hyväksytään

vastalause eikä aseteta uskontoa siihen oppivelvollisuuden alaisten aineiden luetteloon, joka valiokunnalla on oppivelvollisuuslakiehdotuksensa 2 §:ssä. Se, mitä uskonnollisista liikkeistä täytyy tietää, voidaan aivan helposti opettaa oikeassa yhteydessään muiden aineiden, ennen kaikkea tietysti historian, yhteydessä.

Toivon, että vastalauseemme sekä tässä että muissa kohdin suuressa valiokunnassa ja eduskunnassa, enemmän kuin sivistysvaliokunnassa, tapaa porvaripuolueissa joitakin jälkiä siitä »köyhälistöystävyydestä» ja muista yhtä kauneista avuista, jotka ovat porvariemme sydäntä niin lähellä — ainakin vaaliaikana.

Puhemies: Koska useita puheenvuoroja on pyydetty ja kello lähentelee 11:sta, niin huomautan että puhemiesneuvostossa tänään arveltiin ehkä olevan syytä koettaa jatkaa istuntoa jonkun verran yli klo 11, (»Ei»-huutoja!) kenties klo 12:een asti, varsinkin jos olisi toiveita saada tämän päivän päiväjärjestyksessä olevat asiat käsitellyiksi; sillä muussa tapauksessa täytyy pitää erityinen istunto huomenna klo 6, jolloin esitetään tämän päivän käsittelemättä jääneet asiat. Ehkä päätetään ensin tästä istunnon jatkamisesta.

Keskustelu:

Ed: Kares: Kun aivan selvältä näyttää, että ei edes tämä asia, joka nyt on esillä, tule keskustelluksi vaikka istuntoa jatkettaisiin kello 12, tuskinpa vaikka istuisimme kello 3 asti aamulla, niin näyttää minusta sopivammalta, että istunto lopetetaan työjärjestyksen määräämänä aikana, nyt kello 11 (Hyvä!).

Ed. Sohlberg: Jag anhåller, att plenum måtte fortsättas, och att vi skulle göra diskussionen så kort som möjligt för att kunna slutbehandla ärendet i dag.

Ed. Wuorimaa: Kun tämä ensimäinen puhuja käytti jo lähes tunnin aikaa tässä kysymyksessä, jotenka minäkin luulen, ettei ole mitään toivoa, että pääsemme täältä pois ainakaan ennen kello 3, niin minä kannatan ed. Karesta ja toivon, että lopetetaan nyt ja huomenna alotetaan uusilla voimilla.

Ed. V. T. Rosenqvist: Man kan ju nog uttala önskningsmålet att diskussionen måtte blifva så kort som möjligt, men jag tror knappast, att någon kommer att följa detta önskningsmål. Under sådant förhållande understöder jag dem, som vilja att frågan ajourneras till i morgon.

Keskustelu istunnon jatkamisesta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Ennenkuin asiasta äänestetään, pyydän huomauttaa, että kaikissa tapauksissa tulevat asianomaiset pöydällepanot tänä iltana suoritettaviksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo että istunto keskeytetään kello 11, äänestää »jaa» jos »ei» voittaa, on päätetty jatkaa istuntoa kello 12:een.

Jaa-äänet ovat voitolla. Siis on päätetty keskeyttää istunto.

8—19) Pöydälle panot:

Esitetään ja pannaan pöydälle

Puhemiehen esityksestä asiat n:ot 8) ja 9), jotka koskevat budgettiasioita,

huomispäivän istuntoon,

sekä samoin asiat n:ot 15) ja 16), jotka koskevat toinen määrärahaa koulukeittojen järjestämiseksi, toinen valtioavun korottamista Kansan Näyttämölle.

Muut asiat, nimittäin n:ot 10), 11), 12), 13), 14), 17), 18), ja 19) pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Loppuosa asioita siirretään huomispäivän istuntoon.

Vapautusta saa ed. Söderholm huomispäivän istunnosta.

Seuraavat istunnot ovat huomenna klo 6 i. p. sekä ensi tiistaina klo 12 päivällä.

Istunto päättyy klo 11,05 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

25. Lauvantaina 3 p. lokakuuta

klo 6 i. p.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies edustaja Sirola.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö, joka koskee paloviinan valmistamisesta suoritettavaa veroa sekä sanotun veron käyttämistä.
Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 11, Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 5.

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö, joka koskee suostuntaveroa mallasjuomain valmistamisesta.
Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 12; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6.

Ainoa käsittely:

3) Anomusehdotukset, jotka tarkoittavat määrärahan myöntämistä koulukeittojen järjestämiseksi kansakoulunoppilaille sekä köyhien oppilaiden vaatetusavuksi.
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 5; ed. Käkikosken y. m. anomusehdotus N:o 55; ed. Peltosen y. m. anomusehdotus N:o 95 ja ed. Lanton y. m. anomusehdotus N:o 74 (Liitteet VI siv. 74—83).

4) Anomusehdotus, joka tarkoittaa vuotuisen valtioavun korottamista Kansan Näyttämö nimiselle teatterille.
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 6; ed. Kirjarinnan y. m. anomusehdotus N:o 195 (Liitteet VI siv. 128—129).

Ensimmäinen käsittely:

5) Eduskuntaesitykset, jotka koskevat yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitoksen kustannuksia.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Soinisen y. m. edusk. esitykset N:o 22 ja 23 (Liitteet VI siv. 15—30).

6) a) Edotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.
b) Ehdotus laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Laineen y. m. eduskuntaesitys N:o 14 (Liitteet V siv. 5—31).

Ainoa käsittely:

7) Anomusehdotus, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7;ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

8) Anomusehdotus vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8; ed. Kairamon y. m. anomusehdotus N:o 21 (Liitteet V siv. 91).

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Airola, Antila, Helenius-Seppälä, Koponen, Koskelin, Pohjanpalo, Sipponen, Torppa ja Ängeslevä.

Ilmoitusasiat:

Vapautta tämän päivän täysi-istunnosta saavat ed. Arajärvi, Pykälä, Rajala, Mömmö, Wiljakainen, A. Jokinen ja Airola yksityisten asiain takia, sekä täksi päiväksi ja maanantaiksi ed. Sivenius.

Kunnallislainsäädännön uudistamista koskevien lakiehdotusten käsittely.

Varapuhemies: Eduskunta on puhemiesneuvostoon lähettänyt ed. Tainion ehdotuksen, joka tarkoitti sellaisen lisäyksen tekemistä työsuunnitelmaan, että ne lakiehdotukset, jotka sisältyvät kunnallisvaliokunnan mietintöön N:o 1, käsiteltäisiin suuressa valiokunnassa heti mikäli arm. esitysten käsittely ei sitä estä. Puhemiesneuvoston puolelta ilmoitetaan, että se on tämän asian käsitellyt eikä omasta puolestaan ole katsonut voivansa puoltaa tätä ehdotusta, syystä että useat tärkeät lakiehdotukset, jotka nykyään ovat suureen valiokuntaan lykätyt, ovat jo aikaisemmin perinpohjaisesti valmistellut (kuten kyytilakiehdotus ja erinäiset elinkeinolain muuttamista tarkoittavat lakiehdotukset), joista edellisille valtiopäiville on an-

nettu arm. esitykset ja senvuoksi ovat näillä valtiopäivillä saatavat loppuun käsitellyiksi; että ne lakiehdotukset varmasti jäisivät päättämättä, jos kunnallislakiehdotukset, joiden tärkeyden puhemiesneuvosto kyllä tunnustaa, mutta jotka ovat vähemmän valmisteltuja, tulisivat suuressa valiokunnassa edellä muiden käsiteltäviksi; että toiselta puolen on aivan epätietoista, joutuisivatko edes nuo kunnallislait, ne kun ovat laajaperäisiä ja mielipiteet niistä sangen eriäviä, valmistumaan näillä valtiopäivillä, vaikkapa ne ed. Tainion ehdotuksen mukaisesti tulisivatkin suuressa valiokunnassa käsiteltäviksi; sekä että täten eduskunnan työn tulokset jäisivät melkoista vähemmiksi kuin muuten.

Keskustelu:

Ed. T a i n i o: Puhemiesneuvoston enemmistö on asettunut kunnallislain viivyttämistä puoltavalle kannalle, kuten jo ennakolta voi arvatakin. Sen nuorsuomalaisetkin jäsenet, paria poikkeusta lukuun ottamatta, ovat äänestäneet viivyttämisen puolesta, kuten olen kuullut, ja siten asettuneet aivan samalle kannalle kuin ed. Gebhard ja suomettarelainen puolue yleensä. Tämän asian kiirehtimiseen nähden ei näiden porvarillisten ryhmien keskuudessa ole olemassa mitään eroa. Vaikka tältä puhujalavalta on hieman ivailtu ed. Gebhardin esitystä ja sanomalehdissä on suomettarelaisten menettelyä hiukan oudoksuttu, on nuorsuomalainen puolue itse asiassa asettunut aivan samalle kannalle kuin keskustakin. Se jo tämän puhemiesneuvoston päätöksen kautta antaa koko maalle tiedoksi, ettei senkään mielestä ole laisinkaan tärkeätä eikä edes suotavaakaan, että kunnallislakiehdotukset saataisiin jo tällä istuntokaudella käsitellyiksi. Edellisessä istunnossa minä erittäin vetosin nuorsuomalaisiin edustajiin ja huomautin, että heistä riippuu, saadaanko nämä lakiehdotukset tällä istuntokaudellla käsitellyiksi, ja nyt he ovat antaneet edustajainsa kautta puhemiesneuvostossa tähän vetoamiseen jyrkästi kieltävän vastauksen. Porvaristomme näyttää siis olevan sangen yksimielinen tässä asiassa. Aina kun esiintyy joku tärkeä lakiehdotus, joka porvariston luokkavaltaa vähentäisi, silloin saamme havaita, ettei sellaisen asian lopulliseen päätökseen saattamisella mitään kiirettä olekaan. Olen kuullut lausuttavan, että tämän porvariston menettelyn tarkoituksena ja varsinaisena aiheena olisi toivo, että taantumus yleisessä mielipiteessä kävisi voimakkaammaksi, kuin mitä se nyt on, että ennen pitkää tultaisiin koko porvariston leirissä yksimielisiksi siitä, että ohjelmissa on luvattu liian paljon. Koko porvaristo aikoo siis noudattaa ed. Schybergsonin antamaa esimerkkiä, että vedetään suuri risti kaikkien ohjelmien yli.

Niin hartaasti kuin meidän taholtamme olisi toivottukin näitten lakiehdotusten toteutumista, niin tuskin sittenkään on syytä kovin

paljon tätä porvariston suunnittelua pahotella. Eiköhän lopputulokset siitä sittenkin koitune kansanvaltaisuuden ja sosialidemokraattisen puolueen hyväksi. Tämä tällainen menettely parahiten avaa kansalaisten silmät, kaikkien niitten silmät, jotka ohjelmalupauksiin luottaen, luottaen porvariston kansanvaltaisuuteen, ovat sille luottamuksensa ja äänensä vaaleissa antaneet. Meille tällä tavalla annetaan käsiin sangen hyvä agitatsiooniase. Me emme ole sitä toivoneet, olisimme toivoneet, että sitä meille ei annettaisi, mutta jos se meille tällä tavoin annetaan, niin olkaa varmat, kyllä me osaamme sitä myöskin hyväksemme käyttää (Hyvä!).

Hämmästystä ei saattanut olla herättämättä puhemiesneuvoston lausunnossa ilmenevä ajatus, että vaikka nyt jo lähetettäisiin nämä kunnallislakiehdotukset suureen valiokuntaan, että ne sittenkään eivät siellä voisi tällä istuntokaudella valmistua. Jollei tahallista suunniteltua jarrutustyötä tehtäisi, niin olisihan aivan varma, että tavallisella työkiireellä, tavallista työsuunnitelmaa noudattaen nämä kaikki sittenkin saataisiin läpi. Mutta jos tarve vaatisi, voitaisihan työtä jouduttaa, voitaisihan suuren valiokunnan kokouksia pitää paljon useammin ja ahkerammin kuin tähän saakka. Voivathan kaikki ne valiokunnat, joilla ei ole käsiteltävänä armollisia esityksiä lopettaa työnsä tällä istuntokaudella, koska niitten työ kuitenkaan ei ehtisi tulla eduskunnassa käsiteltäväksi, lukuunottamatta anomusasioita, joita ei tarvitse suureen valiokuntaan laisinkaan lähettää. Tällä tavalla kiinnittämällä erityistä huomiota kunnallislakiesityksiin, ei voi olla pienintäkään epäilystä, ettei niitä saataisi loppuunsuoritetuksi, jos vaan olisi pienintäkin hyvää halua ja tahtoa siihen suuntaan. Tämä tällainen puhemiesneuvoston lausuma epäilys osoittaa, että hyvää tahtoa puuttuu, että tultaisiin jarrutuskeinoja käyttämään.

Jos esittämälläni tavalla työtä kiirehdittäisiin, niin olenpa aivan varma, että ehdittäisiin suorittaa vielä maalaisten kipeästi kaipaama kyytilakikin. Minä käsitän aivan hyvin useitten maaseutuedustajain toiveet siinä suhteessa, mutta tämä minun ehdotukseni ei laisinkaan estäisi kyytilain käsittelemistä. Jollei sen käsittelyyn muita esteitä tule, aivan hyvin vielä siitäkin selvittäisiin, kun näihin tärkeimpiin ja enimmän toivottuihin asioihin kiinnitetäisiin tarpeellista huomiota.

Se väite, että eduskunnan lainsäädäntötyö jäisi vähäisemmäksi, jos tämä minun ehdotukseni hyväksyttäisiin, on käsittämätön. Ei ainakaan rahvas pitkin koko maata sillä tavalla asiaa käsitä. Niitten mielestä jääpi lainsäädäntötyömme vähäiseksi, perin vähäiseksi, jollei saada kunnallislakia menemään lävitse. Sitä kansa odottaa, sitä kaivataan välittämättä niistä vakuutuksista, joita ed. Gebhard aikaisemmin täällä toi esille, etteivät muka nämä lakiesitykset maaseuduilla niin erittäin kipeästi toivottuja olisi. Toisenlaisiin koke-

muksiin ovat toiset tulleet maaseudun väestön keskuudessa liikkuessaan ja keskustellessaan heidän kanssaan eduskuntatyöstä.

Paljoa suurempaa tyytyväisyyttä ja luottamusta eduskunnan kykyyn, luottamusta yleensä parlamenttaariseen edistykseen, syntyisi koko Suomen asujamiston keskuudessa, jos kaksi tällaista suurta lakiehdotusta kuin maanvuokralaki ja kunnallislaki voitaisiin tällä istuntokaudella saada suoritetuksi.

Puhemiesneuvoston epäävästä lausunnosta huolimatta minä en vielä kuitenkaan ole aivan toivoton esitykseni suhteen. Minä en usko, että kaikki porvariedustajat täällä asettuisivat sitä tukemaan. Mutta minä rohkenen odottaa, että täällä kuitenkin löytyy useita, siksi useita kuin tarvitaan enemmistön muodostamiseksi, siksi kansanvaltaisia, että, vastoin puoluejohtajiensa kavalia suunnitelmia, rohkenisivat puolustaa minun esitystäni ja sen kautta tyydyttää kansan hartaimpia toiveita.

Ed. John Hedberg: Jag har anhållit om ordet för att protestera emot det sätt, hvarpå hr Tainio här utlagt syftet med förhandlingarna vid denna landtdag, och det — jag måste säga förnärmande sätt hvarpå han bemött hela grupper utaf representanter. Det torde väl icke finnas mången bland oss, som icke är öfvertygad därom, att äfven om talmanskonferensen hade kommit till ett annat beslut, kommunallagen därigenom icke varit hjälpt långt framåt, emedan tiden numera verkligen är så knapp, att de nådiga propositionerna, af hvilka ännu icke alla inkommit till kammaren eller till stora utskottet, knappast hinna komma under behandling. Men vare härmed huru som hälst, så är det väl något djärft att likt hr Tainio ställa sig såsom mästare öfver hela grupper af folkets valda representanter. Jag kan icke förstå annat, än, att hvar och en här handlat efter sin bästa öfvertygelse och efter hvad han förstår vara förenligt med folkets bästa. Om ett ärende icke hinner afgöras vid en landtdag, så är det ju numera hos oss ingen svår olycka, emedan landtdagarna upprepas hvarje år. Man måste besitta så mycken moderation, så mycket förstånd, att man inser, att det icke gagnar till något, att ondgöra sig och utfara i beskyllningar mot andra. Det förefaller mig såsom otvifvelaktigt, att hr Tainio i icke ringa grad skadat den sak, hvilken han här ville främja (Från venstern: »Ei kuulu»). Jag kan icke göra min röst mera bärande än hvad den är, men jag sade, att jag är öfvertygad om, att hr Tainio mera skadat än gagnat sin sak med det andragande han här alldeles nyss höll.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Minun puheenvuoroni tulee liian myöhään. Aikomukseni oli esittää että, sitten kun vasemmisto,

ed. Tainion johtamana, on saanut tyhjennetyksi tavallisen haukkumavarastonsa, asiasta äänestettäisiin.

Ed. von Alfthan: Enligt stadgandena i 16 § utaf arbetsordningen åligger det talmanskonferensen att göra de framställningar, som den kan finna nödiga för att på det bästa sättet anordna landtdagens arbetsordning och arbetsplan. Det är ju påtagligt att när landtdagen i går till talmanskonferensen hänsköt hr Tainios förslag att med företrädesrätt behandla frågan om reform utaf kommunallagstiftningen, talmanskonferensen därvid hade att iakttaga de stadganden, som arbetsordningen innehåller. Och det synes mig att talmanskonferensen, som har slutat med att afstyrka hr Tainios förslag, härvid sakligt har träffat det riktiga. Såsom jag redan under gårdagens debatt antydde, återstår det för landtdagen icke annat än att välja emellan en ofruktbar, icke till slutligt resultat förande behandling utaf kommunallagen eller att slutföra behandlingen utaf särskilda redan väl förberedda lagförslag, utaf hvilka ett flertal på det närmaste beröra arbetarklassens och på samma gång vår industris intressen. Då vi nu stå i beråd att skrida till en vidlyftig ombyggnad af vårt samhälle i många, för att icke säga i alla afseenden, så torde det vara en sak, om hvilken vi alla kunna vara eniga, nämligen att denna ombyggnad kommer att kräfva enorma kostnader, mycket penningar, mycket statsmedel. Kunna vi icke åstadkomma de nödiga medlen för att förverkliga våra önskningar på olika områden af det sociala lifvet, så stannar det vid toma önskningar — de kunna ju icke sättas i verket. Det viktigaste villkoret för att vi verkligen icke endast skola bygga om vårt samhälle på papperet och i paragrafer utan i det lefvande lifvet, är, att ordna våra förhållanden sålunda, att de nödiga penningemedlen finnas till hands. Och de nödiga penningemedlen kunna icke fås annorlunda än sålunda, att vårt lands nationella produktion på snart sagdt alla områden höjes, att vår industri blir större, vår skatteförmåga större, för att vi sålunda må gå i land med de kostnader, som ombyggnaden framkallar. I sådant afseende är det verkligen brådskande och trängande nödvändigt, att få lagstiftning till stånd på sådana områden, som på det närmaste beröra vår arbetsverksamhet och vårt industriella lif. De af socialutskottet utarbetade viktiga lagförslagen, som nu föreligga bordlagda hos stora utskottet, äro egnade att i sådant afseende verka synnerligen gynnsamt. Jag skulle hålla före att, om vi bedömde förhållandena rent sakligt och lämnade de kära agitationsmedlen å sido, dessa frågor till sin natur och sitt väsende äro verkligen brådskande, medan frågan om den kommunala rösträtten och de öfriga kommunala förhållandenas omgestaltning mycket väl kan vänta ett år eller par, eller kanske flere, med villkor att denna lag, en gång genomförd, verkligen blir riktig, förnuftig och planmässigt uppställd med nog-

grannt iakttagande af alla de omständigheter, som härvid böra tagas i betraktande. Under sådana förhållanden tala alla skäl för att främst slutligt behandla särskildt de från socialutskottet till stora utskottet hänskjutna ärendena, emedan desamma äro i ett förberedt skick, medan däremot frågan om kommunalreformen ännu icke är mogen till afgörande. Den är alldeles för illa, för hastigt och för slarfvigt beredd, för att kunna göras till föremål för slutlig lagstifning. Och särskildt på grund af den ofullständiga beredning, frågan ännu har fått, kan den ingenting förlora, men vinna allting på att vänta. Jag finner sålunda alla såväl formella som sakliga skäl tala för ett sådant förfarande, som talmanskonferensen tillstyrker, och ber att få för min del uppmana landtdagen att godkänna denna framställning.

Ed. Ståhlberg: En tahdo ryhtyä niihin syytöksiin ja soimauksiin, joita ed. Tainio tapansa mukaan taaskin on esiintuonut. Mainitsenhan vain, että nuorsuomalainen edustajaryhmä ei ole tehnyt mitään päätöstä kunnallisasian käsittelemisestä suuressa valiokunnassa, ja siihen kuuluvat puhemiesneuvoston jäsenet eivät sentähden ole siellä esiintyneet tämän ryhmän mielipiteen edustajina. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että valtiopäivätöiden säännölliselle menolle epäilemättä on tärkeä, että lakiehdotuksia suuressa valiokunnassa käsitellään siinä järjestyksessä, kuin eduskunta ne suuren valiokunnan käsiteltäväksi lähettää, jollei ole aivan erityistä syytä tästä säännöllisestä järjestyksestä poikkeamaan. Jos nyt ed. Tainion ehdotus puhemiesneuvoston lausunnon mukaisesti jäisi hyväksymättä, niin sen kautta ei olisi määrätty, että kunnallisasiaa ei saa ottaa muussa kuin säännöllisessä järjestyksessä siellä käsiteltäväksi, vaan tämä jäisi suurelle valiokunnalle avonaiseksi. Mielestäni olisi suotava, että suuri valiokunta ottaisikin kunnallisasian heti ensimäiseksi käsitelläkseen yleistä keskustelua varten, jotta saataisiin siinä selville, katsooko suuri valiokunta tarpeelliseksi asian palauttamisen erikoisvaliokuntaan, jotakin sellaista lausuntoa varten, joka vaikuttaa lakiehdotuksen käsittelyyn yleensä. Se seikka voitaisiin heti ratkaista eikä jäädä niin kauaksi, että sittemmin aika olisi liian myöhäinen tuollaisen lausunnon saamiseen. Mutta tällaisen päätöksen jälkeen olisi asioita siellä säännöllisessä järjestyksessä käsiteltävä. En nim. pidä niin vähän mahdollisuuksia olevan asiain joutumisesta näillä valtiopäivillä kuin puhemiesneuvoston lausunnon perusteluista näyttää, vaan selvää on, että ne asiat, jotka ovat suuressa valiokunnassa, ennen kunnallisasiaa tulleena, saadaan siellä käsitellyksi verrattomasti lyhyemmässä ajassa kuin kunnallisasia. Siellä ei muistaakseni ole enää muita aikaisempia asioita käsittelemättä kuin kyytilaki, elinkeinolakiasiat ja pieni metsästysasetuksen muutosta koskeva asia. Luulen, ettei olisi mahdotonta saada näillä valtiopäivillä käsitellyiksi sekä nämä asiat että kunnallisasia, jos

vaan niiden käsittelyä suuressa valiokunnassa ei viivyteltäisi turhan pitkillä puheilla, niinkuin kunnallisasiaa eduskunnan täysi-istunnossa on viivytelty.

Ed. Ahlroos: Då en rättvisare kommunalreform är en utaf de lagstiftningsakter, våra mindre bemedlade folklager mest sakna, dristar jag understöda förslaget om att nu ifrågavarande lagförslag toges till först till stora utskottets behandling, där ej nådiga propositioner ställa hinder i vägen. Jag hoppas i likhet med hr Ståhlberg, att med god vilja äfven andra lagförslag hinna blifva behandlade.

Ed. Sulo Wuolijoki: Kannatan ed. Tainion ehdotusta ja ja huomautan samalla, että tässä itse asiassa on kysymys kunnallislain tappamisesta tai kunnallislain mahdollisesti näillä valtiopäivillä valmistumisesta. Sillä jos eduskunta nyt antaa ed. Tainion ehdotuksen johdosta hylkäävän päätöksen, niin seurauksena tulee ehdottomasti olemaan se, että myöskin suuri valiokunta tulee antamaan siitä hylkäävän päätöksen. Suuren valiokunnan porvarilliset jäsenet tulevat pitämään eduskunnan päätöstä jonkinlaisena ennakkopäätöksenä ja nojautuvat siihen. Sillä se keskustelu, joka tästä asiasta tänäpäivänä suuressa valiokunnassa tapahtui, oli omiaan osoittamaan, että suuressa valiokunnassa olevilla porvarillisilla johtomiehillä ei ole pienintäkään halua saattaa kunnallisasia ed. Tainion ehdotuksen mukaisesti käsittelyn alaiseksi.

Ed. Ahmavaara: Ed. Tainio tässä vakuutteli, että kaikki porvarilliset ovat tässä asiassa yhtä mieltä jarruttamassa kunnallislakiehdotusta. Voin tähän vakuutukseen lisätä, että koko Suomen yksikamarinen eduskunta on yhtä mieltä tässä jarrutuksessa (Valetta!), toiset vaan vähän rehellisimmillä syillä kuin toiset. Sosialidemokraatit tahtovat puhetulvalla tappaa nämä kunnallislakiehdotukset, siitähän meillä on kyllä todistuksia. Jos nämä lakiehdotukset olisivat menneet valiokuntaan silloin kun ne ensi kerran toista viikkoa sitte olivat esillä eduskunnassa, niin olisi vielä ollut jonkinlaista toivoa saada ne laiksi näillä valtiopäivillä. Mutta niin ei valitettavasti käynyt. Kolme pitkää istuntoa on käytetty tässä asiassa muka evästyskeskusteluksi ja minkälaista on ollut tuo evästyskeskustelu. Jos siitä asiallisen valitsee, niin jää tuskin neljättä osaa jälelle. Se on ollut aamusta iltaan niinkuin eilinen päivä, yhtä ja samaa porvarillisten haukkumista. Kunnallislait ja niihin aijotut reformit ovat jääneet aivan syrjään, pääasia näissä keskusteluissa on ollut sama sävel kaikissa, nimittäin porvarillisten alituinen haukkuminen ja kuvaaminen heitä kurjiksi vehkeilijöiksi ja pettureiksi. Tämä vasemmiston alituinen haukkumatulva paremmin kuin mikään muu osoittaa mielestäni sitä, että he eivät itsekään todella usko mitä he

puhuvat. Sillä jos he kerran uskoisivat että porvarilliset ovat niin kehnoja, vehkeilijöitä ja konnia kuin he väittävät, niin ei heidän tarvitsisi alituiseen uudistaa päiväkausia yhtä ja samaa. Mutta tämä alituinen vakuutus paraiten todistaa kuten jo sanoin, etteivät he itsekään usko sitä ja tästä olen huomannut, että heillä on sentään vielä pohjaltaan rehellisyyttäkin. Taktiikan vuoksi on puhuttu tätä asiaan kuulumatonta eikä sen vuoksi, että asiaa olisi valaistu tahi joudutettu. Ja samaa, samassa tarkoituksessa on uudistettu nytkin taas täällä. Minä jo eilen, kun ed. Tainio asiaa ehdotti puhemiesneuvostoon, itse puolestani arvelin, että siinä oli tarkotus saada vielä neljäs päivä tälle asialle pyhitetyksi, että eiliset haukkumiset eivät hänen mielestään riittäneet enkä ole pettynyt tässä, olen aivan oikein arvannut. Arveluni perustin siihen, että ed. Tainio täällä jo eilen sanoi, että hän edeltäpäin tietää, että puhemiesneuvosto on ehdotusta vastaan, mutta kuitenkin hän tahtoi sen sinne esittää vaikka hän tiesi tuloksen. Ed. Tainio sanoi täällä, että tämän ehdotuksen hylkääminen on erinomaisen hyvä agitatsiooniase, jonka porvarit heille antavat, ja vakuutti, että sitä he eivät tule olemaan käyttämättä. Tämän me kyllä olisimme tienneet ilmankin, vaikka ei ed. Tainio sitä olisi vakuuttanutkaan. Mutta tässä on pikkujuttu, joka pikkuisen hämmentää tätä Tainion hyvää agitatsioonitarkoitusta, jonka takia hän kai tahtoi tätä kunnallislakia jarruttaa. Meillä ei ole aivan pian vaaleja, vaan kolmen kuukauden perästä on eduskunta jälleen koolla ja tässä välissä ei ole meillä tilaisuutta ainakaan näissä valtiollisissa vaaleissa käyttää tätä agitatsioonikeinoa. Mutta tämä ed. Tainion puhe nähtävästi tarkoitti vähän toista, se ei ehkä ollut niin yksinkertainen, kuin hän sanoi. Kyllä hänellä nähtävästi oli takana toinen ajatus. Vasemmisto nähtävästi tahtoo tätä asiaa jarruttaa uusien vaalien jälkeen, se näyttää selvältä asialta, ja silloin tämä olisi erinomainen ase agitatsioonikeinona. Mutta me porvaripuolueet vakuutamme, ettemme jätä tätä asetta teille, me tulemme laatimaan tällä vaalikaudella uuden kunnallislain. Se on kyllä nähtävästi ikävä vasemmistolle, mutta sen me tulemme siitä huolimatta laatimaan, me voimme sen vakuuttaa teille. Tästä tulkitsemisesta, kun nimittäin sanoin ed. Tainion tarkoituksena olevan jarruttaa tätä lakia yli vaalien, voidaan aivan hyvällä syyllä sanoa, että olen väärin ed. Tainion mielipiteet tulkinnut. Mutta olen tässä nyt pikkusen tahtonut näyttää mallia siitä tavasta, millä vasemmisto aina tarttuu yksityisiin lauseisiin ja tahtoo niiden perusteella selittää aivan väärin, mitä toiset ovat lausunnoillaan tarkoittaneet. Minä luulen, että tämä tulkitseminen on enemmän oikeutettua ed. Tainion lausunnon tarkoituksesta kuin monilla muilla hänen väitteillään porvarillisten lausunnoista.

Täällä on nyt tänäpäivänä, niinkuin eilenkin, puhuttu sangen paljon kansanvaltaisuudesta, vapaamielisyydestä ja muusta sem-

moisesta. Mutta miten vasemmisto tämän kansanvaltaisuuden käsittää, siitä on meillä nyt jonkun verran kokemusta. Vasemmiston mielestä mikään muu ei ole kansanvaltaista kuin se, mikä on sosialismia, sosialistit yksin vaan ovat kansanvaltaisia (Ohoh!). Porvaripuolueita he ovat tälläkin viikolla kaikkea hienotuntoisuutta vailla olevalla tavalla syyttäneet kaikenlaisista olemattomista asioista ja vehkeistä. Mutta kun kuitenkin porvaripuolueet ovat Suomen kansan enemmistön valitsemat, niin on Suomen kansan enemmistö meidän takanamme (Vasemmistosta: Toistaiseksi!), jaa, vaikkapa vaan toistaiseksi, — niin siis kaikki ne hyökkäykset, joita olette tehneet porvareita vastaan, kohdistuvat Suomen kansan enemmistöä vastaan. Tällaisia syytöksiä voisi ladella, jos meillä valtiollinen äänioikeus perustuisi johonkin kukkarovaltaan, niin ettei täällä kansa saisi vapaasti valita ja jos ei jokaisella kansalaisella olisi samanlaista äänioikeutta. Mutta nyt, hyvät herrat, meillä on jokaisella, niin köyhällä kuin rikkaallakin, sama äänioikeus valtiollisissa asioissa (Vasemmistosta: Ei kaikilla!). Jos siis meitä porvareita on lähetetty eduskuntaan, niin se on kansan syy, haukkukaa sitä. Tämän pitäisi olla aivan selvän, mutta tämä nähtävästi meidän sosialisteilta niin kovin usein unohtuu, että siitä täytyy väliin huomauttaa, kun tässä valossa katselee niitä uhkauksia, joita vasemmistosta aina satelee — viimeksi ed. Tainio tältä paikalta teki uhkauksen. (Tainio: Minkälaisen?). — Kyllä minulla on niitä paljon muistiin merkittynä, eilisen päivän kuluessa sateli niitä koko joukko. — Nyt ed. Tainio uhkasi käyttää tätä asiaa agitatsioonikeinona ja eilen hän uhkasi ja tuomitsi porvareita äärettömästi. Mutta nämä uhkaukset ovat aivan aiheettomia, sillä niistä ei enää uhata mitään ylimystöä ja rahavaltaa, mutta niissä uhataan Suomen kansan enemmistöä. Nähtävästi meidän herrat sosialistimme eivät ole ottaneet sitä pikkuseikkaa huomioon, että meillä eduskuntaolot ovat muuttuneet sen jälkeen kuin oli säätyeduskunta. Säätyeduskunnan aikana oli näillä uhkauksilla ja syytöksillä jotakin perustusta, mutta nyt ne kaikki kohdistuvat tekijöihinsä.

Palatakseni nyt esillä olevaan asiaan tahdon huomauttaa, että olisi tietysti ollut kovin suotavaa, että kunnalliset äänioikeusolot olisi lain kautta saatu jo näillä valtiopäivillä korjatuiksi. Mutta eihän nyt ole juuri paljon toivoa siitä enää, vaikkapa ed. Tainion ehdotus hyväksytäänkin, sillä meillähän tuleva viikko luultavasti menee maanvuokralakiin suurimmaksi osaksi, jos suunnilleen puhutaan niin paljon kuin on puhuttu viime päivinä. Ja sen jälkeen ei jää kuin pari viikkoa koossa olemisen aikaa. Kaikki raha-asiat, koko finanssibudgetti on järjestämättä ja monta muutakin sellaista asiaa, joista valtiopäiväin täytyy päättää ennenkuin hajaantuvat. Ei siis ole enään paljon toivoa saada kunnallislakia näillä valtiopäivillä päätetyksi, vaikkapa olisi kuinkakin hyvää halua. Hyvä on

jos saamme pienemmätkin lakiehdotukset valmiiksi, sillä hyvin tärkeitä nekin ovat. Minä nyt en puhu kyytiasetuksesta, sillä tiedänhän, ettei vasemmisto pidä sitä minkään arvoisena, mutta minä luulen, että vasemmiston pitäisi panna jotakin arvoa elinkeinolaille, joka on suuressa valiokunnassa ja joka koskee köyhälistön etuja, sekä palkkaussäännölle y. m. s. Eivätköhän nämä ole sellaisia, joille vasemmisto panee jotakin merkitystä! Kun nämä saadaan pois tieltä, niin alkakaamme helmikuussa kokoontuvilla valtiopäivillä kunnallislakia heti alussa käsittelemään ja pannaan se, niinkuin maanvuokralaki tällä kertaa, ensimmäiseksi, ja semmoiseksi, joka ajetaan läpi. Ei tässä kolmessa kuukaudessa nyt sentään kerkiä maa mullistua, jos vielä kärsitään tätä entistä kylläkin vanhentunutta ja paljon epäkohtia aikeuttavia kunnallislakiasetuksia. Mutta kun me hyvällä halulla ajamme sen läpi, niin me saamme siitä kunnollisen lain ensi valtiopäivillä ja minä toivon, että ed. Tainio on silloin yhtä mieltä minun kanssani tätä ajamassa, eikä jätä sitä ensi vaalien jälkeen.

Ed. Kaskinen: Täällä on esiin tuotu se kats utokanta, että uusi kunnallislain muutos ei olisikaan mikään tärkeä eikä kiireellinen asia. Onhan selvä, että kunnallislaki on laki, joka koskee miltei jokaista täysi-ikäistä Suomen kansalaista ja sentähden jokainen myös kiinnittää huomioonsa, tuleeko tältä eduskunnalta tähän uuteen lakiin minkäänlaisia muutoksia. Minä sydämestäni toivoisin, että tämä laki saataisiin, jos mahdollista, jo tässä eduskunnassa valmiiksi. Kyllä se varmaankin tyydyttäisi maalaisoloissa kansan syviä rivejä. Minä toivoisin, että tähän lakiin pantaisiin kaikki huomio, jotta se saataisiin valmiiksi, jos suinkin jokin keino siihen löytyisi.

Ed. Grotenfelt: Pyydän saada yhtyä siihen mielipiteesen, minkä ed. Ståhlberg tässä äsken lausui. En voi pitää suotavana, että eduskunta päätöksen kautta siihen suuntaan, minkä ed. Tainion ehdotus sisältää, sitoisi suurta valiokuntaa, joka täten tulisi siihen tilaan, että sen täytyisi käsitellä yksin tätä yhtä asiaa aina kun siihen vaan olisi tilaisuutta, ja silloin kulloinkin jättää kaikki muut asiat siksensä. Täten voisi käydä siten, ettei mitään tulisi valmiiksi. Mutta tahdon nimenomaan huomauttaa, että tämä päätös ei sisällä sitä, mitä eräs puhuja vasemmistossa arveli, nim. että tämän kautta sidottaisiin suuren valiokunnan kädet toiseen suuntaan. Suuri valiokunta voi käsitellä tätä asiaa ja muita asioita sillä tavalla ja siinä järjestyksessä, kuin se katsoo sopivimmaksi ja paraiten tuloksiin vieväksi, ja mahdollisesti siinä suhteessa puolestaan tehdä jonkun ehdotuksen eduskunnalle.

Ed. Erkko: Puhemiesneuvostossa kannatin ed. Tainion ehdotusta senvuoksi, että tämä kysymys, kysymys kunnallislakien uudis-

tamisesta, on niin tärkeä ja sen ratkaisua odotettaan niin suurella jännityksellä, että se sietää tulla käsitellyksi ennen niitä kysymyksiä, jotka nyt ovat sen edellä suuressa valiokunnassa. Ja minun mielestäni se voipi myöskin tulla niitä ennen käsiteltäviksi senvuoksi, että se on sillä kehitysasteella, että se voidaan saada ratkaistuksi, jos vaan tahdotaan.

Ed. Tainio: Ed. Ahmavaaralle pyydän huomauttaa hänen väitteensä johdosta, että muka vasemmisto on jarruttanut kunnallislakia, joten sitä ei ennen ole saatu suureen valiokuntaan, että sitä ei olisi saatu siellä ennen käsiteltäväksi, vaikka se olisi eduskunnasta joutanutkin, sillä siellä on ollut esillä kaksi arm. esitystä, nim. laki maanvuokrasta ja hirvien metsästyksestä, ja hirvenmetsästysjuttu saatiin siellä vasta tänään loppuun käsitellyksi. Se ei olisi siis siellä tullut aikaisemmin esille. Mutta tämän lisäksi: täällähän kahtena iltana oli äänestys istunnon jatkamisesta ja silloin sosialidemokraatit kummallakin kertaa äänestivät istunnon jatkamisen puolesta, ettei olisi niin monta päivää tähän asiaan kulutettu, vaan olisi saatu se ehkä jo ensi kerralla menemään täältä suureen valiokuntaan. Ja niin olisikin aivan varmaan käynyt, jos silloin olisi asian käsittelyä jatkettu. Siis kaikki puhe sosialidemokraattien jarrutuksesta on aivan aihetta vailla.

Meidän taholla kyllä tiedetään paraiten, kuinka suurimerkityksellisiä elinkeinolakiasiat ovat. Ne koskevat etupäässä juuri teollisuusköyhälistöä. Mutta siitä huolimatta kunnallislaki on niin paljon tärkeämpi, että koko maan työväki yksimielisesti antaisi työväenasiainvaliokunnan mietintöjen jäädä toistaiseksi, jos tällä istuntokaudella saataisiin kunnallislaki läpi.

Ed. Ahmavaara: Minä vaan ed. Tainiolle huomautan, että hän oli aivan oikeassa siinä, mitä hän kertoi, että suuressa valiokunnassa on ollut kyllin töitä, mutta eilisenkin päivän me olisimme koko päivän voineet istua suuressa valiokunnassa, niinkuin olikin jo määrätty, jos ei eduskunnan istunto olisi vienyt koko päivää. Se muuttaa jo paljon asiaa (Ed. Tainio: Kuka äänesti?).

Ed. Ingman: Olen tämän ehdotuksen tekijän kanssa samaa mieltä siinä suhteessa, että jos näillä valtiopäivillä saataisiin valmiiksi — paitsi pienempiä ja juoksevia asioita — maanvuokralaki ja kunnallislaki, niin tulos näiden valtiopäivien työstä ei suinkaan olisi niukka. Ja jos vertaan kunnallislain merkitystä niiden lakiehdotusten merkitykseen, jotka nyt ovat sen edellä suuressa valiokunnassa, niin mielestäni ei voi muuta sanoa, kuin että kunnallislaki on niitä tärkeämpi. Olisin siis halukas äänestämään ehdotuksentekijän ehdotuksen puolesta, jos minulla olisi vähääkään toivoa

siitä, että kunnallislaki todella saataisiin valmiiksi tyydyttävään kuntoon suuressa valiokunnassa tällä istuntokaudella. Mutta minulla ei ole, huolimatta herra Tainion tältä paikalta antamista vakuutuksista, siitä vähääkään toivoa. Ensinnäkin vaikuttaa tähän toivottomuuteeni sama seikka, josta ed. Ahmavaara huomautti, nim. asian käsittely täällä eduskunnassa. Tämä on nyt neljäs päivä, jota käytetään asian käsittelyyn, ja erinomaisen vähän itse asiaa valaisevaa on koko tänä aikana tullut esille; päinvastoin vasemmisto on mitä häikäilemättömimmin käyttänyt täällä aikaa pitääksensä agitatsioonipuheita.

Mutta on toinenkin seikka, joka vaikuttaa saman vakaumuksen minussa. Kunnallislakimietintöön on liitetty m. m. sosialidemokraattien vastalause, joka sisältää suuren määrän ehdotuksia, jotka jyrkästi poikkeavat valiokunnan mietinnössä esitetyistä mielipiteistä ja jotka, päättäen jo siitä esimerkistä, jonka ed. Hallstén ensimäisenä iltana, jolloin asiaa täällä käsiteltiin, toi esille, ovat täydellisesti kypsymättömiä. Kun on lukuisa määrä tällaisia ehdotuksia, niin jokainen, joka on ollut mukana työssä suuressa valiokunnassa, helposti tietää, minkä verran aikaa tällaisten ehdotusten käsittelyyn menee, kun ne sielläkin esitetään.

Kun asia on tällä kannalla, olisi mielestäni anteeksi antamatonta määrätä että tämä asia suuressa valiokunnassa on käsiteltävä muitten pienempien asiain edellä, joita siellä voidaan saada valmiiksi. Minä sanoin, että v o i d a a n, minä en ole varma minkä verran niitä todella saadaan valmiiksi, sillä se riippuu siitä, minkä verran mahdollisesti vasemmisto, jos se nyt joutuu vähemmistöön, katsoo olevan syytä muita asioita jarruttaa. Mutta hyvällä tahdolla voidaan kyllä jonkun verran saada valmiiksi. Minä tulen siis äänestämään herra Tainion ehdotusta vastaan ja puhemiesneuvoston ehdotuksen puolesta.

Ed. K a l l i o: Kun tätä asiaa käsiteltiin täällä muutamia päiviä sitten, niin lausuin mielipiteenäni, että pidän tätä kysymystä tärkeimpänä kaikista niistä, jotka ovat eduskunnalla käsiteltävinä. Mutta kun suuressa valiokunnassa on m. m. eräs kysymys, joka on jo neljä kertaa valmisteltu pienemmässä valiokunnassa ja kolmatta kertaa suuressa valiokunnassa ja joka on sitä laatua, että se ei viivytä missään tapauksessa ainakaan tätä kunnallislain käsittelyä, niin ehdotan minä, että kyytiasia ratkaistaisiin ensin ja sen jälkeen tämä kunnallislakiasia. Se ei ole ainakaan kunnallislain jarruttamista, sillä parissa istunnossa tulee se suuressa valiokunnassa loppuun käsitellyksi ja silloin saadaan tuokin asia pois, joka on jo kymmeniä vuosia ollut päiväjärjestyksessä.

Ed. S c h y b e r g s o n: Jag ber först som sist få konstatera, att talarnes andraganden i dag blifvit interfolierad genom diverse

rop från ledamöternas i kammaren sida, enär nu vicetalmannen i detta afseende har hållit på gammal tradition. Bland dessa rop fattade jag, att det också gälde kammarens möjliga upplösning. Jag skulle kanske icke fäst afseende vid detta ord, om icke hr Tainio i går, att döma af tidningsreferaten (jag var förhindrad åhöra slutet af hans yttrande) skulle ha gjort antydningar om samma sak. Det såg ju också i går ett skof litet bekymmersamt ut, men så skickligt som hr Kuusinen bar af hr Tainios förlöpning, tänker jag, att vi ändå äro räddade från en sådan eventualitet, åtminstone för en tid framåt. Vi få sålunda tänka oss, att kunna komma tillsammans igen den första februari.

Hr Tainio har sagt, att de borgerliga skulle räkna med, att en reaktion i denna fråga skulle ega rum, och att den blifvande kommunallagen därigenom kunde bli för dem mera gynnsam. Jag kan dock icke tänka mig, att reaktionen under dessa tre månader hinner ta en så synnerlig fart. Vi hafva ju hunnit rätt långt redan på den vägen, och jag tänker, att det stannar vid det, så att den lag vi få vid nästa session antagligen är sådan vi skulle få den redan nu. Vid sådant förhållande hafva vi icke anledning att vare sig hoppas eller frukta den. Vi kunde lika gärna taga den nu, som efter tre månader.

Hr Tainio och några andra med honom såsom hr Erkko, äro optimister beträffande landtdagens arbetsmöjligheter. Och senast hr Kallio var det i högre grad än vi andra. Han nämnde, att skjutslagen icke skulle taga mer än ett par sammanträden i anspråk, och hvad skulle väl det hafva att betyda, menade han. Vi måste dock räkna med, att plena framdeles komma att ega rum tre, måhända fyra gånger i veckan. Mer än tre gånger i veckan kan sålunda stora utskottet icke sammanträda. Om då skjutslagen tager om också endast två dagar — jag tänker den nog tager tre i anspråk — så är det en mycket stor del af den tid, som ännu är för stora utskottet öfrig. Så hafva vi vidare arrendelagen, som ännu kräfver åtminstone ett halft sammanträde. Och slutligen hafva vi hvilande två propositioner angående skogsförhållandena; beträffande en tredje kommer utskottsbetänkandet antagligen att utdelas om tisdag. Då vi dessutom hafva att remittera till stora utskottet finansbetänkandena, så tänker jag, att i betraktande däraf, att kommunallagen med säkerhet skulle komma att återremitteras till specialutskottet, såsom hr Ståhlberg förutsatte, och en förnyad behandling den tar sin tid i anspråk, det helt enkelt är omöjligt att vid denna landtdag få kommunallagen slutbehandlad. Hr Tainio fordrar något mycket, då han vill, att vi skola sitta nätterna ut. Jag tror icke häller att det skulle lända till fromma för landtdagsarbetet, ty man kan redan nu förmärka en icke ringa trötthet hos landtdagens medlemmar. Så viktiga lagar som dessa måste dock behandlas under andra förutsättningar och förhållanden.

Hr Tainio har som vanligt slutat med hotelser. Han är tacksam för att ha fått detta agitationsämne, säger han. Jag unnar honom det gärna. Det gäller ju i alla fall blott tre månader, och om jemväl denna mellantid skall användas till agitation, så ser jag gärna, att man har någonting att agitera med. Så värst farligt kan det icke blifva, ty när sedan lagen blir antagen under nästa landtdagssession, så skall det krut, som af venstern användts under dessa vintermånader, visa sig hafva varit förspildt.

Ed. Halonen: Minä pyydän saada kanattaa ed. Kallion tekemää ehdotusta, että ed. Tainion esitys hyväksyttäisiin, sillä muutoksella, että kyytilaitosta koskeva lakiehdotus käsiteltäisiin suuressa valiokunnassa ensin ja sen jälkeen kunnallislaki.

Ed. Walpas: Ed. Schybergson viittasi niihin muka koviin uhkauksiin, joita sosialidemokraatit olivat täällä tehneet. Niissä uhkauksissa ei oikeastaan ollut mitään perää, niinkuin kaikki rehelliset ihmiset tunnustavat. Mutta jotkut edustajat rupesivat tappelemaan tuulimyllyjen kanssa ja selittivät sosialistien tehneen sellaisia uhkauksia jotka muka saattaisivat eduskunnan olemassaolon vaaraan. Nyt ed. Schybergson tahtoo olettaa, että kun sosialidemokraatti Kuusinen torjui sopivalla tavalla niitä uhkauksia, niin eduskunnan olemassaolo näyttää taas varmalta. Ed. Schybergson tahtoi siis itsekin osottaa, kuinka epävarmalla pohjalla tässä eduskunnassa ollaan.

Viimeisen hajotuksen jälkeen on kansankin keskuudessa ollut se käsitys suuressa määrin vallalla, että minä rumana päivänä hyvänsä saattaa taas tulla joku määräys; ellei se tule rajantakaisten tahdosta, niin voivat kotimaiset porvaripuolueet keinotella tavalla tai toisella estääkseen tärkeiden reformien aikaansaamista. On huomattava, että viimeinen hajoitus tuli sen jälkeen, kuin valiokunnasta oli saatu kunnallislakimietintö eduskuntaan ja kun eduskunnan piti ruveta sitä lopullisesti käsittelemään. Mikä olikaan johdonmukaisempaa kuin se käsitys, että hajoituksella tahdottiin, kun oli kysymyksessä meidän porvarisluokille tärkeitä etuja, estää näiden lakiehdotusten aikaansaaminen. Näin kansan keskuudessa tehtiin johtopäätös, että itse porvarilliset puolueet touhusivat tuon hajoituksen. Näin ollen on myös luonnollinen se ajatus, että mahdollisesti nytkin tultaisiin suomalaiselta taholta touhuamaan hajoitus sinä hetkenä, jolloin meidän vanhoillisimmat porvaripuolueet luulevat, että kunnallislakiehdotus voisi tulla ratkaisevasti käsiteltäväksi eduskunnassa.

Kun tuollaista pelkoa on olemassa kansamme syvien rivien keskuudessa, niin on siellä tehty hyvin painavasti vaatimuksia siitä, millä tavalla, missä järjestyksessä eduskunnan pitäisi nyt asioita

käsitellä. Syvien rivien keskuuteen kuuluvat kansalaiset ovat pitäneet yleisiä, laajoja kokouksia ja niissä on nimenomaisesti vaadittu, että tämän eduskunnan pitäisi ensi istuntokautenaan hyväksyä torpparilaki ensimäisenä ja kunnallinen äänioikeuslaki toisena. Kaikki edustajat, myös porvarilliset, lienevät saaneet jotain vihiä tällaisten kokousten olemassaolosta ja noista lausunnoista, sillä onhan niitä julaistu, paitsi työväen lehdissä, myös joissakuissa porvarillisissakin. Noihin lausuntoihin liittyy sitte vielä aivan yksityiskohtaisempia määräyksiä. Näissä huomautetaan, että sekä torpparilaista että kunnallislaista on olemassa edellisiltä valtiopäiviltä jo seikkaperäisiä, yksityiskohtaisesti laadittuja lakiehdotuksia. Ja kun nämä yksityiskohtaisesti valmiit lakiehdotukset lähetettiin asianomaisiin valiokuntiin, niin vaadittiin kansan taholta, että näiden tuli suorittaa työnsä niin nopeasti kuin mahdollista. Selitettiin aivan oikein, että noissa valiokunnissa ei olisi tarvinnut pitkäpiimäisiä keskusteluja, jotka keskustelut jo on ennen moniin kertoihin suoritetut sekä eduskunnassa että eduskunnan ulkopuolella, vaan että eri puolueet olisivat voineet jotenkin yksinkertaisesti vain äänestää noista valmiista lakiehdotuksista. Jos joihinkuihin olisi tarvinnut välttämättömästi tehdä joitakin pikkumuutoksia, olisi ne hyvin pian voitu suorittaa, varsinkin kun työtapa on sellainen, että muutosehdotuksia jo käsitellään asianomaisten puolueryhmäin kokouksissa ja sieltä useastikin tuodaan pikkuvaliokuntiin. Jos tuota tapaa olisi noudatettu, niin olisi tämä kunnallislakiehdotus saatu valmiiksi ehkä kolmen tai ainakin neljän viikon kuluessa sen jälkeen, kun valiokunnat pääsivät toimimaan. Kolmessa viikossa ei olisi ollut mikään vaikeus toimittaa äänestyksiä valmiitten ehdotusten välillä, painattaa mietinnöt ja lähettää ne tänne eduskunnan käsiteltäviksi; näin olisi ne saatu paljon aikasemmin. Mutta kuinka tehtiin? Ensin vitkastelivat porvarilliset edustajat kunnallisvaliokunnassa sihteerin vaalin vuoksi. Ed. Ahmavaara on huomauttanut, että kun eduskunnassa nyt on kolme päivää keskusteltu asiasta, se on esteenä, jonka takia lakia ei saada tänä istuntokautena valmiiksi. Kolme päivää! Miksei sitte nuorsuomalaiset toimittaneet sitä sihteerinvaalia kolmea tai vaikkapa useampia päiviä aikasemmin ja panneet kunnallisvaliokuntaa silloin työhön? Täten olisi sieltä käsin saatu säästetyksi kolme päivää. Jos edelleen nuorsuomalaiset ja suomettarelaiset valiokunnan jäsenet olisivat säästäneet hirveätä puhetulvaa, jota he ovat käyttäneet valiokunnassa, olisi voitu säästää taas useita kalliita päiviä. Lakiehdotus olisi arvatenkin tullut yhtä hyvänä tänne, ehkä vielä vähän parempanakin. Jos se olisi tullut semmoisenakin, kuin se oli viime valtiopäivillä, niin se olisi kyllä eduskuntaa tyydyttänyt melkein samassa määrässä kuin tämä nykyinen. Eduskunta olisi yhtä hyvin sen pohjalla voinut ruveta asiaa käsittelemään, kuin nyt esillä olevan pohjalla. Mutta kun tuommoisista syistä on

viivytetty lakiehdotusta valiokunnassa, niin on taasen syvien rivien keskuudessa vedetty se johtopäätös, että pikkuvaliokuntaa myöten on tahdottu tahallisesti jarruttaa asian käsittelyä. Ja samalla ovat muiden valiokuntain porvarilliset enemmistöt koettaneet noista valiokunnista työntää eduskuntaan vähemmän tärkeitä asioita,saadakseen niitä ennen eduskuntaan ja sitte suureen valiokuntaan kun kunnallislaki tulee. On kerrottu kaikenlaisia kaskuja esim. sivistysvaliokunnan porvarillisten jäsenten yrityksistä, jotka täydellisesti tätä vahvistavat, ja ilman näitä kaskujakin tosiasiat kyllä näyttävät, mitenkä on menetelty. Ne toiset asiat sitte ovat porvarillisten edustajain mielestä ehkä paljo tärkeämpiä kuin kunnallisasetus. Ed. von Alfthan on täällä viitannut elinkeinolakiasiaan. On myönnettävä, että siinä on muutamia sangen tärkeitä kohtia, jotka voisivat tulla työväelle edullisiksi, mutta ed. von Alfthan kai muistaa, mitä eräs tällä alalla varsin etevä asiantuntija sanoi tältä puhujalavalta yhdestä sen elinkeinolain osasta, työjärjestystä koskevasta lakiehdotuksesta. Hänhän mainitsi, että sitä ei saisi, semmoisena kuin se on valiokunnan ehdotuksessa, tehdä ollenkaan, koska se olisi työväelle niin vahingollinen. Kun semmoisia lakitekeleitä on tiellä, niin voiko olla epäilystä siitä, että työväen keskuudessa pidetään kunnallislain hyväksymistä monta vertaa tärkeämpänä.

Nyt täällä vanhoillisimmat edustajat, jotka arvatenkin edelleenkin tahtovat jarruttaa kunnallisasian käsittelyä, väittävät puheissaan, että olisi ihan mahdotonta saada sitä valmiiksi, vaikka nyt hyväksyttäisiin ed. Tainion ehdotus. Tosiasiassa ei semmoista mahdottomuutta olisi olemassa, jos noudatettaisiin hyviä eduskunnallisia menettelytapoja eikä sellaisia kuin valitettavasti kyllä suuressa valiokunnassa porvarilliset edustajat noudattavat. Minä olen ollut siellä pari kertaa, ja minua on ihan ihmetyttänyt, kuinka porvarilliset edustajat siellä käyttävät pitkiä puheenvuoroja. He pitävät siellä hirveän pitkiä puheita ja usein aivan tarpeettomasti, vatkuttamalla ja vatkuttamalla puheenvuoroissaan samoja asioita neljä, viisi, jopa kymmeniäkin kertoja. Täällä he syyttävät sosialisteja siitä, että nämä kertaavat samoja asioita, mutta itse siellä kulissien takana, jonnekka ei pääse lehtereille kuulijoita näkemään sitä porvarillispeliä saattavat he jauhaa kymmeniä kertoja samoja mitättömiä pikkuasioita, jotka eivät edes koske suuria periaatteita. Tämän he kaiketi tekevät sentähden, että siellä on niin mukava olla piilossa, sinne kun ei lasketa edes sanomalehtimiehiä kertomaan keskusteluista. Vieläpä, jotta tuo peli tulevaisuudessa onnistuisi paremmin, tahtovat määräystä, etteivät edes edustajat vastaisuudessa saisi kertoa sanomalehdissä siitä jarrutuksesta, mitä tuossa salaperäisessä kulissientakaisessa laitoksessa harjoitetaan. Jos ei harjoitettaisi tuota jarrutusta senjälkeen kuin kunnallislaki sinne saataisiin, niin kyllä tämä laki tulisi tänä istuntokautena valmiiksi. Kun siitä on

jo olemassa valmiit ehdotukset, niin voisi suuri valiokunta päästä niistä varsin nopealla käsittelyllä. Melkeinpä ei tarvitsisi muuta kuin äänestellä vain, eikä tehdä mitään suurempia muutosehdotuksia, tai jos suurempia muutosehdotuksia olisi tehtävä, niin voisihan niitä tehdä vaikka kotona kamarissaan ennen suureen valiokuntaan menoa ja antaa ne siellä äänestettäviksi nostamatta suuria keskusteluja. Täällähän ovat niin useat porvarilliset edustajat lyöneet rintoihinsa ja kehuneet, että sillä taholla niitä on hyviä edustajia, sellaisia erinomaisia neroja, jota vastoin sosialisteja on moitittu siitä, etteivät ne kelpaa mihinkään. Varsinkin on porvarillisissa sanomalehdissä mainittu, etteivät nämä ollenkaan kelpaa valiokuntatyöhön, että he ovat noloja siihen työhön. Kun nyt porvarien taholta väitetään, että he itse ovat niitä erityisiä neroja, niin eivätkö he voi tehdä viidessä minuutissa, kymmenessä minuutissa tai puolessa tunnissa paperille muutosehdotusta, viedä sitä taskussaan suureen valiokuntaan, lukea se siellä ja toimittaa se äänestetyksi jatkamatta keskustelua. Jos tuolla tavalla meneteltäisiin suuressa valiokunnassa, niin vielä tänä istuntokautena siellä menisi läpi kunnallislaki, menisivät läpi myöskin ne asiat, mitkä siellä ovat. Jos tahdottaisiin kaikella tavalla edistää asiain tuollaista käsittelyä, niin minun mielestäni olisi ed. Tainion ehdotuskin täällä tarpeeton, kun aikaa riittäisi kyllä niiden asiain käsittelyyn. Mutta kun tiedetään, että edustajista, suuren valiokunnan jäsenistä ainakin vanhoillisimmat, koettavat tahallaan jarruttaa tämän kunnallisasian käsittelyä suuressa valiokunnassa, niin olisi suurelle valiokunnalle saatava sellainen työjärjestys, joka pakottaisi muutkin edustajat kuin porvarilliset kiiruhtamaan asiain siellä käsittelemistä. Ed. Tainion ehdotus olisi minun mielestäni semmoinen. Jos saataisiin kunnallislaki käsiteltäväksi suuressa valiokunnassa kyytilain edellä, niin silloin saataisiin ne maaseutuedustajat, jotka harrastavat kyytilain aikaansaamista jo tänä istuntokautena, myös kiirehtimään kunnallislain käsittelemistä. Silloin olisi sosialisteilla apuna joitain henkilöitä vaatimassa suuressa valiokunnassa nopeampaa työtä, ja kunnallislakiehdotuksella olisi sillä tavoin ehkä mahdollisuus joutua pois suuresta valiokunnasta ja tulla eduskunnan lopullisesti päätettäväksi, jotta kyytilaki, jota maaseutuedustajat niin harrastavat, saisi tilaa. Maaseutuedustajat voisivat suostua tähän järjestykseen, ottaa itselleen pienen ruoskan, joka pakottaisi heitäkin kiirehtivämpään toimintaan.

Kun täällä eduskunnassa niinä pitkinä tunteina, joina kunnallislakia käsiteltiin, esiintyi sekä suomettarelaisten että nuorsuomalaisten riveistä puhujia, jotka väittävät, että sen asian jouduttaminen sittenkin olisi heidän mielestään perin tärkeätä, niin eiköhän olisi johdonmukaisinta, että ne porvarilliset edustajat nyt äänestäisivät ed. Tainion ehdotuksen puolesta? Elleivät he sitä tee, herää siitä aivan itsestään epäluulo, että nämäkin, niin nuorsuomalaiset

kuin suomettarelaisetkin edustajat, niillä puheillaan vaan tahtoivat pettää kansaa, kuten niiden ryhmien vanhoillisimmatkin edustajat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

V a r a p u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on kannatettu sekä ed. Tainion ehdotusta että puhemiesneuvoston lausuntoa, ja sen ohella on ed. Kallio tehnyt ehdotuksen, että eduskunta päättäisi, että suuressa valiokunnassa olisi käsiteltävä ensin kyytiasia, sitten kunnallislait, mikäli arm. esitysten käsittely ei sitä estä. Tätä ehdotusta on ed. Halonen kannattanut.

Ehdottaisin seuraavan äänestysjärjestyksen: puhemiesneuvoston ehdotukselle haetaan vastaehdotusta äänestämällä ed. Tainion ja Kallion ehdotusten välillä. Voittava ehdotus pannaan puhemiesneuvoston hylkäävää ehdotusta vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Tainion ehdotuksen, äänestää »jaa;» jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Kallion ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 101 jaa- ja 69 ei-ääntä, joten vastaehdotukseksi on hyväksytty ed. Tainion ehdotus.

2) Ken hyväksyy Puhemiesneuvoston ehdotuksen äänestää »jaa;» jos »ei» voittaa on ed. Tainion ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 83 jaa- ja 86 ei-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Tainion ehdotuksen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) **Paloviinavero.**

(1 K.)

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan sen johdolla e n s i m m ä i s e n k ä s i t t e l y n alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 11 Eduskunnalle annettu

Ehdotus Armolliseksi Asetukseksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on Suomessa suoritettava, sekä tämän veron käyttämisestä v. 1909.

Mietinnön 3 sivulla olevat kaksi ponsilausetta, jotka koskevat toinen paloviinaverosta saatavan nettotulon ja toinen kulkulaitosrahaston osuuden vähittäismyynti- ja anniskeluyhtiöiden voitosta

v. 1909 arvioimista, sitävastoin lykätään käsiteltäviksi mainitun asetusehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua ja sen yhteydessä.

Kun puheenvuoroja ei käytetä, julistetaan asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 61 §:n mukaisesti Suureen valiokuntaan.

2) Mallasjuomasuostunta.

(1 K.)

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6 ja otetaan sen johdolla ensimmäisen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 12 Eduskunnalle annettu

Ehdotus Armolliseksi Asetukseksi suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1909.

Mietinnön 2 sivulla oleva edellinen ponsilause mallasjuomasuostunnasta v. 1909 saatavan nettotulon arvioimisesta sitävastoin lykätään käsiteltäväksi asetusehdotuksen kolmannen käsittelyn tapahduttua ja sen yhteydessä.

Kun puheenvuoroja ei käytetä, julistetaan asetusehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia lähetetään V. J:n 61 §:n mukaisesti Suureen valiokuntaan.

3) Koulukeittojen järjestäminen.

(A. K.)

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5 Eduskunnalle jätettyjen anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat määrärahan myöntämistä koulukeittojen järjestämiseksi kansakouluoppilaillle sekä köyhien oppilaiden vaatetusavuksi.

Keskustelu:

Ed. Käkikoski: Se anomusehdotus, jonka muutamat edustajat yhdessä minun kanssani tekivät, oli varsin vaatimaton: me pyysimme, että eduskunta myöntäisi koulukeittojen järjestämiseen kansakouluoppilaille vuodeksi 1909 10,000 markkaa sekä määräisi sen rahasumman käyttöoikeuden Koulukeittoyhdistykselle. Sitä suurempi syy meillä on olla tyytyväisiä huomatessamme, että sivistysvaliokunta, ottaen huomioon erään toisen anomusehdotuksen on päättänyt ehdottaa kokonaisen 100,000 markan suuruisen määrärahan käytettäväksi samaan tarkoitukseen, mihin mekin määrärahaa pyysimme. Selvää on, että meidän ehdottamamme 10,000 markkaa ei olisi riittänyt pitkälle. Se olisi ollut vain vähäisenä

lisänä niihin niukkoihin varoihin, joita yksityinen yhdistys vapaaehtoisina lahjoina kipeään tarpeeseen on kerännyt, ennen kaikkia herättääkseen ihmisiä itseapuun. 100,000 markan summa kuuluu kyllä suurelta, mutta sekään ei ole riittävä, jos sen ainoana tarkoituksena on avun tarpeessa olevien lasten ruokkiminen valtion kustannuksella. Meidän maassamme on nykyänsä yli 2,500 maalaiskansakoulua, ja jos 100,000 markan summa jaettaisiin tasan niiden kesken, ei siitä tulisi edes 50 markkaa jokaisen osalle. Ja vaikka emme otaksuisi useamman kuin 1,000 koulun olevan valtioavun tarpeessa, niin ei sittekään tulisi enempää kuin 100 markkaa koululle. Mutta Koulukeittoyhdistyksen saavuttama kokemus osottaa, että kustannukset nousevat useampaan sataan, 3—400, jopa 700 markkaankin vuodessa kutakin koulua kohti. Jos valtion siis tulisi tyydyttää koko tarve, silloin täytyisi myöntää miljoonia. Selvää siis on, että suurin osa koulukeittoihin tarvittavia varoja on saatava kokoon yksityisen harrastuksen kautta paikkakunnalla, ja valtioapua vaan käytettävä siihen, missä tarve on kaikkein kipein. Ja varsinkin on näitä varoja käytettävä harrastuksen herättämiseen ja neuvojen ja ohjeiden antamiseen sekä astioiden hankkimiseen. On lähetettävä esitelmänpitäjiä ja neuvojia, jotka jakavat kirjallisuutta ja ohjeita, puhuttelevat koulujen johtokuntia ja lasten vanhempia, ja herättävät alkuunpanointoa opettajissa, sillä jos ei opettajia ja lasten vanhempia saada aatteille lämpiämään, silloin valtion antamat 100,000 markkaa ovat aivan riittämättömät. Valtion antamasta avusta ollaan ensin hyvällä mielellä, keitetään ja syödään niin kauvan kuin rahat riittävät, mutta kun valtion varat loppuvat, silloin padat lakkaavat kiehumasta ja lapset menevät nälkäisinä kotiin. Saattaapa syntyä mielenkatkeruuttakin siitä, ettei apua ole runsaammin, ja että joku naapurikoulu ehkä on saanut runsaamman avun. Aivan toisin on asianlaita, jos onnistutaan herättämään asianharrastusta opettajissa ja lasten vanhemmissa. Silloin ne vanhemmat, joilla on varoja, lähettävät lasten mukana ruoka-aineita yhteiseen varastoon, mikä jauhoja mikä perunoita, jolloin saadaan kokea vanha totuus että »karttuisa on kansan käsi». Jokainen, jolla on varoja, suorittaa viisi tai kymmenen penniä päivässä lastensa ruuasta. Siten valtion myöntämä kannatus on kuin siemen, joka kantaa moninkertaisen sadon ja josta siemenestä riittää tarpeellinen määrä leivän lisäksi niille, joilla ei mitään ole tai joilla on liian vähän. Jos onnistutaan herättämään voimakas harrastus paikkakunnalliseen toimintaan koulukeiton hyväksi, silloin ei jouduta pulaan, vaikka valtion apu joskus viipyisikin tai sitä tulisi niukemmin kuin oli toivottu. Ja vielä lisäksi tämmöinen toiminta herättää lasten vanhemmissa sekä opettajissa sitä yhteistoiminnan ja uhrauksen intoa, joka vaikuttaa niin kehittävästi ja kohottavasti ihmiseen. Selvä on, että valtioavun käyttäminen tässä viitoitetun ohjelman mukaan vaatii paljon enemmän puuhaa

ja työtä kun ainoastaan raha-apujen jakeleminen, jos nim. niitä jaetaan pelkkinä elatuksen apuina, esim. kansakoulujohtokuntien kautta. Mielestäni on hyvin harkittu se valiokunnan ehdotus, että määräraha on käytettävä kouluylihallituksen kautta, sillä se epäilemättä voipi esim. kansakoulun piiritarkastajien kautta paremmin kuin mikään yhdistys hankkia suurimman paikallistuntemuksen. Koulukeittoyhdistyksen työvoimatkaan tuskin tällä hetkellä riittäisivät siihen suunnattomaan työhön, jota 100,000 markan käyttäminen kysyisi, jos tämä summa sille annettaisiin kokonaisuudessaan. Mutta luonnollista on, että Kouluylihallituskaan ei ole tällä hetkellä niin kokoonpantu, eikä sen toiminta ole niin järjestetty, että edes sekään voisi nyt heti käyttää puheenaolevat rahat kaikinpuolin tarkoituksenmukaisesti, ellei se saa käyttää sellaisten järjestöjen apua, joilla on koulukeiton toimeenpanossa jonkinlaista kokemusta. Täytyy pitää onnellisena seikkana sitä, että maassamme on »Koulukeittoyhdistys», joka on tämän toiminnan alkuunpannut ja jolla on jo kolmen vuoden kokemus. Pidän siis luonnollisena, että Kouluylihallitus käyttää asian hyväksi tämän yhdistyksen työn tuloksia ja, antamalla osan määrärahaa sen käytettäväksi, panee senkautta tälle yhdistykselle uusia velvollisuuksia ja uutta vastuunalaisuutta. Kannatan siis valiokunnan ehdotusta myös sen viimeisessä kohdassa, että Kouluylihallitus on harkintansa mukaan oikeutettu käyttämään myös yksityisten järjestöjen välitystä. Täyden tunnustuksen ansaitsee niinikään valiokunnan ehdotus, että hallituksen olisi otettava asia koko laajuudessaan harkittavaksi sekä valmistettava yksityiskohtainen tarkka suunnitelma, jossa m. m. selitettäisiin, mikä olisi oleva kohtuullinen suhde valtion avustuksen ja paikallisen yhdistyksen tai kuntain avustuksen välillä, onko koulukeittoja annettava kaikille oppilaille, vai ainoastaan varattomille, onko ravinto annettava maksua vastaan vai maksuttomasti. Välttämätöntä on tosiaan viisaasti harkita, millä keinoin koulukeittoharrastus sillä tavalla saataisiin järjestetyksi, ettei valtioapu veltoistuttaisi, vaan kannustaisi ihmisiä itseapuun ja siten voimakkaasti edistäisi kansamme terveyttä. Kaikkea sitä, mitä valiokunta on ehdottanut koulukeittojen järjestämisestä minä kaikin puolin kannatan. Mutta sen suhteen, mitä valiokunnan mietinnön perusteluissa sivulla 4 on lausuttu vaatetusavustuksesta, nim. että tähänkin avustukseen olisi valtion »yhtä suurella syyllä kuin köyhien lasten ravitsemiseen» otettava osaa, olen jossain määrin epäilevällä kannalla. Selvää on, että on tapauksia, joissa tässä kohden tarvitaan kipeätäkin apua. Olisi esim. välttämätöntä, että jokaiselle lapselle etenkin talvisaikana ja kelirikon vallitessa olisi kahdet jalkineet, toiset jalassa ja toiset koulutuntien aikana kuivamassa, ja missä vanhemmilla ei ole varaa hankkia kaksia jalkineita, siinä täytyy saada apua. Mutta onko se v a l t i o n annettava tai onko saatava p a i k k a k u n n a l t a,

siten että esim. kotiteollisuutta kehitetään sekä muillakin keinoin autetaan ihmisiä itseapuun, siitä saattaa olla eri mielipiteitä. Olisin taipuvainen pitämään avonaisena kysymyksen siitä, onko suotavaa, että valtio ainakaan suuremmassa määrässä kustantaa koululapsien vaatteita. Mutta sehän saadaan selville kun asia valiokunnan ehdotuksen mukaan pannaan harkinnan alaiseksi. Kannatan erityisen lämpimästi näiden asiain harkinnanalaiseksi ottamista.

Mitä sitten tulee mietinnön muotoon, niin sitä vastaan tahtoisin tehdä samantuuntaisen muistutuksen kuin eilen käsiteltyä kansanopiston avustusta koskevaa mietintöä vastaan, nimittäin, että tässäkin puuttuu jossain määrin historiallinen pohja. Siinä ei ole tehty kylliksi selkoa siitä, mitä kansakoululasten ravitsemisen hyväksi on tehty ulkomailla ja omassa maassa. Tähän muistutukseen liittäisin vielä toisen: siinä ei ole lausuttu mitään ohjelmaa pyydettyjen varojen käyttämisestä. Se kuitenkin olisi ollut erinomaisen tärkeätä, kun asia vielä on niin uusi, että eduskunta vasta ensi kertaa ehdottaa rahoja tällaiseen tarkoitukseen. Kun on 100,000 markan suuruinen summa kysymyksessä, eikä se laitos, jonka käytettäväksi se ehdotetaan, ole millään tavalla sitä varten erityisesti valmistautunut, silloin ainakin olisi ollut erinomaisen tärkeätä, että eduskunta olisi voinut antaa enemmän ohjeita kuin mitä tämä varsin laiha mietintö sisältää. Nämä muistutukset eivät kuitenkaan minun mielestäni anna aihetta mietinnön valiokuntaan takaisin lykkäämiseen, varsinkaan siitä syystä, että se siinä tapauksessa myöhästyisi. — Minä saatan mitä lämpimimmin kannattaa valiokunnan mietinnön ponsia.

Ed. P ö y s t i : Minä tulin pyytäneeksi puheenvuoroa sen puheen johdosta, jonka ed. Jokinen piti täällä viime istunnossa, jolla hän koetti vastustaa uskonnon ottamista opetusaineeksi kansakouluihin.

V a r a p u h e m i e s : Tahtoisin puhujalle huomauttaa, että nyt on kysymys koulukeitoista.

Ed. P ö y s t i : Minä kuulin väärin tuonne taakse.

Ed. D a g m a r N e o v i u s : Jag anhöll om ordet för att göra en formel anmärkning särskildt till expeditionsutskottets beaktande. Uti det svenska betänkandet har ett fel insmugit sig. Man har öfversatt orätt det finska ordet »koulukeitto» med »skolkök». Det borde egentligen öfversättas med ordet »skolbespisning». Med skolkök förstår man någonting helt annat. Det är sådana kök, som inrättas vid skolorna för att undervisa barn i matlagning. För öfrigt är jag färdig att understöda utskottets klämmar. Mig synes visserligen 100,000

mark vara en något stor summa, då frågan är så litet förberedd, men jag kan dock förena mig om förslaget.

Ed. von Alfthan: Jag måste erkänna, att öfversättningsfelet i någon mån vilseledt mig och jag måste säga, att jag skulle hafva varit mera tillfredsställd, om vi här skulle hafva haft ett betänkande om verkliga skolkök, d. v. s. om åtgärder för införandet af undervisning i matlagning i våra skolor, ty kunskapen häruti är af de viktigaste, som skolorna borde bibringa sina elefver. Men kanske vi få hoppas, att intresset härför med tiden skall blifva större. Hvad nu förevarande betänkande beträffar, så ville jag först påminna om att det beslut, som därom fattas, är villkorligt enligt 63 § L. O., och därtill finnes dessutom särskilda skäl. Detta betänkande är så till vida anmärkningsvärdt, som det är ett stort steg framåt på banan till barnens socialisering eller öfvertagande af staten. Man börjar här med ett anspråkslöst belopp. Men om man skulle verkställa en multiplikation på grund af de uppgifter, som den första ärade talarinnan lämnade, så skulle man finna att, när vi genomfört skoltvång och läroplikt och fått det nödiga antalet skolor, detta belopp skulle svälla ut till öfver 2 miljoner mark om året, ifall vi nämligen beräkna en summa af 500 mark om året per skola, hvilken summa i medeltal förefaller mig vara ungefär det som behöfves. Detta kan sålunda blifva en fråga af ganska stor finansiell betydelse, hvarför jag ville hoppas, att statsutskottet, då denna summa skall införas i budgeten, ville verkställa någon slags kalkyl i detta afseende, på det att man måtte få veta, hvilken summa det kommer att gälla om detta system skulle tillämpas enhetligt för hela landet.

Hvad beloppet beträffar, så är ju här endast fråga om ett experiment, och då en minoritet inom utskottet ansett, att 50,000 mark om året skulle räcka till för detta experiment för nästkommande år, så är jag ifall denna minoritet här ville framställa yrkande i sådan riktning, färdig att understöda detsamma.

Ed. V. T. Rosenqvist: När kulturutskottets betänkande om understödande af folkhögskolor i går var föremål för behandling i kammaren, uttalade representanten Käkikoski sitt beklagande af att utskottet icke hade presterat någon historik i frågan. När detta betänkande, som rör anslag för bespisande af fattiga folkskoleelever föreligger, så har fröken Käkikoski åter uttalat sitt beklagande öfver att ingen historik förebragts. Den ärade representanten måtte ha stort intresse för historia! Men om här nu verkligen skulle presteras en historik icke blott öfver hvad som i detta afseende gjorts i eget land — det är endast hvad som framträdt i den förening, till hvilken fröken Käkikoski själf hör, — utan äfven beträffande hvad som gjorts i andra länder, så befarar jag, att betänkandet skulle

blifvit så långt, att från annat håll skulle sagts om kulturutskottet, att det icke ställt sig till efterrättelse af hvad arbetsordningen uttryckligen säger, nämligen att betänkandena skola vara korta.

Ed. Peltonen: Minulla oli jo aikoinaan, toistakymmentä vuotta takaperin, tilaisuus Sortavalan yleisessä kansakouluopettajain kokouksessa tuoda esiin alustuskirjoituksessa ajatukseni tästä asiasta. Silloin jo huomautin, että meidän sivistysharrastuksissamme kansakoulualalla on olemassa eräs aukko. Meillä jo siihen aikaan perustettiin sangen lukuisasti kansakouluja maaseuduille sydänmaillekin, mutta sen sijaan ei pidetty juuri mitään huolta siitä, että nämä koulut tulisivat lapsilla täytetyiksi, että köyhien lapset voisivat niitä hyväkseen käyttää. Siitä lähtien on harrastus yksityisten valistusystävien keskuudessa siksi kohonnut, että sangen laajoilla aloilla on tätä epäkohtaa koitettu korjata. Koulukeittoyhdistyksen kautta, joka nyt on kolmisen vuotta toiminut, on lähes 60 koulua saanut viimeisenä hoitokautena avustusta. Sen lisäksi ovat yksityiset siellä täällä ympäri maata tämän asian eteen tehneet koko joukon, ja paljon on ollut kouluja, joissa koulukeittoja on lapsille jaettu.

On joskus syytetty vanhempia leväperäisyydestä, kun eivät ole laittaneet lapsiaan kouluun. Minun täytyy kuitenkin vakaumuksesta sanoa, että useassa tapauksessa ovat vanhemmat tehneet viisaasti, kun eivät ole lähettäneet lapsiaan kouluun. On aivan oikein, ettei lapsia lähetetä monen kilometrin päästä pitkin talvea kulkemaan koulussa, kun ei heille voida varustaa tyydyttäviä vaatteita ja kenkiä eikä antaa nimeksikään ravitsevaa ruokaa raskaan koulutyön aikana. Säilyttäväthän lapset ainakin terveytensä, kun saavat kotonaan olla.

Tähän asti tämä toiminta on ollut kokonaan armeliaisuuden työtä. Nyt on kuitenkin käänne tapahtumassa. Tämä työala on siksi laaja, ettei yksityis-armeliaisuuden toimi riitä tarvetta tyydyttämään. Köyhien varustaminen ja avustaminen kouluun täytyy vähitellen muuttua yhteiskunnan asiaksi. Olkoon nyt sitte vaikka niin, kuin täällä eräs puhuja äsken on sanonut, että lapset tavallaan sosialiseerataan. Minun käsitykseni mukaan ei olekaan arvokkaampaa tavaraa sosialiseerattavaksi kuin lapset, joista nousee uusi sukupolvi.

Meillä on näinä aikoina juuri kysymyksenalaisena oppivelvollisuus eli oppipakko. Minun käsittääkseni, vaikka se voidaankin täydellä syyllä toimeenpanna, ei se itse asiassa ole niin suuresti tarpeen, kuin näyttää. Paljoa ennemmin olisi tarpeen avustuspakko. Sillä eihän aivan helposti löydä vanhempia, jotka eivät ole valmiit käyttämään lapsiaan koulussa, jos he todella siihen pystyvät, mutta

sangen paljon on vanhempia, jotka eivät omin neuvoin pysty tätä tehtävää suorittamaan.

Mitä tulee tämän asian käytännölliseen toteuttamiseen, niin on eräs puhuja täällä lausunut, ettei sitä ole aivan helppo järjestää, mutta toiselta puolen hän on aivan oikein huomauttanut, että on olemassa jo koko lailla saavutettua kokemusta, johon nojaten voidaan asiassa selviytyä. Mietinnössä ei ole tahdottu seikkaperäisesti tehdä selvää, miten tämä olisi toimeenpantava. Eräässä anomuksessa kuitenkin oli jo tässä suhteessa tehty viittauksia. Ja kun asia on tahdottu järjestää sille kannalle, että toimeenpanijana tulee olemaan kouluylihallitus, piiritarkastajia apunaan käyttäen, niin ei ole mitään syytä epäillä, ettei asia onnistuisi. Asian järjestäminen käypi yksinkertaisesti niin, että ne johtokunnat ja opettajat, jotka haluavat kouluissaan koulukeittoja aikaansaada, pyytävät kouluylihallitukselta tarkastajain kautta tarpeellisen apurahan ja sen saatuaan järjestävät keittojen jakamisen. Niitten toimeenpaneminen ei nyt todellakaan ole niin erittäin vaikea temppu. Opettajat voivat useimmissa tapauksissa omissa keittiöissään tuon keittämisen suorituttaa ja käsityöhuoneissa sopii itse aterioiminen järjestää. Niitä on jo useina vuosina siksi monessa paikassa pantu toimeen, että on täydellisesti tultu perille niiden onnistumisesta. Minun arvioimiseni mukaan on 20 markkaa oppilasta kohti riittävä avustus; siitä tulee 10 penniä päivää kohti. Koulukeittoyhdistys on laskennut, että keittoja voidaan saada 3, 4, 5:lläkin pennillä päivää kohti. Se kyllä onnistuukin toisin paikoin, mutta kaikin paikoin ei niin vähällä rahalla saa kylliksi ravitsevaa ruokaa. Mutta jos 8 penniä käytetään itse keiton aineisiin ja 2 penniä hoitokuluihin, niin silloin voidaan saada aivan tyydyttävän ravitsevaa keittoa.

Muuten on tämä asia — niinkuin valiokunnassakin on tullut esiin — joka ei ensinkään ole puoluekysymys. Kaikki pitävät tämmöistä asiaa yhteisenä, kuulukoot ne sitten porvarillisiin tai työväenpuolueeseen; asia on, niinkuin ollakin pitää, aivan yhteinen.

Mitä summan suuruuteen tulee, se todellakin tuntuu ensi katsannolta isolta, mutta, niinkuin on huomautettu, tarpeeseen nähden se on vieläkin pieni. Mutta tarkoitushan ei olekaan auttaa varakkaitten lapsia, summa on tarkoitettu annettavaksi kaikkein kipeimpään tarpeeseen vähävaraisille ja erikoisesti juuri harvaanasutuilla ja köyhillä seuduilla. Kun meillä nyt jo käytetään teaatterien kannattamiseen 144,000 markkaa vuodessa, niin verrattuna siihen ei voi pitää ollenkaan kohtuuttomana, jos nousevan polven kasvattamiseen käytetään 100,000 markkaa vuodessa.

Olen puolestani vakuutettu, että eduskunta mielihyvällä on yhdistyvä samaan ajatukseen, johonka valiokuntakin muuten on yksimielisesti tullut, paitsi että toiset ovat ajatelleet ensi vuotena mahdollisesti pienemmän summan riittävän. Mutta kun tiedetään,

että tähderahat voidaan käyttää toisena vuonna, jos niitä jälelle jäisi, niin ei ole siinä suhteessa olemassa mitään vaaraa. Mutta omasta puolestani olen vakuutettu, ettei tämä summa missään tapauksessa jää käyttämättä, kun se kerran tarjolle pannaan, ja että se todellakin tulee käytetyksi asiaan, joka on sen arvoinen.

Ed. P i i r a i n e n: Valiokunta ei minun käsittääkseni ole näitä varoja ajatellutkaan siihen tarkoitukseen, mitä ed. Käkikoski lausui, että pitäisi lähettää neuvojia, esitelmänpitäjiä ja muita semmoisia neuvomaan, mitenkä näitä koulukeittoja järjestettäisiin näillä varoilla. Nämä avustusmääräykset on jo myönnetty entisen järjestyksen pohjalle, jota on jo kokemalla käytetty yksityisten armeliaisuuden tuloksilla samoin kuin koulukeittoyhdistyksen avustuksilla. Anomuksentekijät ovat pyytäneet näitä varoja koulukeittoja varten ja vaateavustukseen ainoastaan harvemmin asutuille seuduille Itä- ja Pohjois-Suomessa, siellä on niitä jo kokeiltukin ja hyvällä menestyksellä, niin paljon kuin varat ovat myöntäneet. Jos sinne tulisi esitelmänpitäjä, niin ei se vielä auttaisi mitään todelliseen hätään, j o k a o n n ä l k ä. Siellä Pohjois-Suomen harvaan asuttujen seutujen kansakouluissa käydessä Etelä-Suomen parempiosainen kansalainen huomaa pian sen näyn mikä heti ilmenee oppilaita katsellessa, jotka siellä ovat nälkäisen ja viluisen näköisinä, vähälukuisina. Tulee kysyneeksi, että mikä tauti näitä oppilaita vaivannee, kun ovat niin keltaisia. Siihen täytyy opettajan vastata että se on n ä l k ä. Jos nämä oppilaat saavat jonkun esitelmän kuulla tai saavat neuvojan koululleen, eivät siitä sen kummemmaksi tule, mutta kun niille apua annetaan ja he saavat valmistaa ruokaa sen kokemuksen mukaan, minkä nälkä on heille opettanut, silloin niiden tarve tulee tyydytetyksi. Siellä jo toiminnassa olevat koulut kärsivät oppilaitten puutetta juuri siitä syystä, kun niiden vanhemmilla ei ole varaa käyttää lapsiaan koulussa. Oppilasluku on supistunut niin vähäiseksi, että olisi jo voitu kieltää valtioapu, vaan kun seudut ovat sellaiset, niin on vielä armahdettu. Näin ollen on riennettävä näitä kouluja turvaamaan tällä vähäisellä valtioavulla, eikä tämä apu olekaan kaikille kouluille tarkoitettu, vaan etupäässä Pohjanmaan ja Itä-Suomen harvaan asutuille seuduille.

Ed. R a u n i o: Kun Suomen kansa nyt varustautuu ottamaan vastaan oppivelvollisuuslakia, ja se on tervetullutkin varsinkin Suomen köyhälistölle, niin on myös luotava suurempi huomio niihin taloudellisiin seikkoihin, jotka tulevat vaikuttamaan silloin kun oppivelvollisuuslaki tulee käytäntöön. Minä olen vakuutettu siitä, että moni työläisperhe, joka tuntee sivistyksen välttämättömyyden, huokailee miettiessään, mitenkä voisi toimittaa lapsensa osalliseksi oppivelvollisuudesta. Ja senvuoksi onkin tämä esillä oleva mietintö

ainakin minun mielestäni koko laajuudessaan otettava huomioon ja hyväksyttävä. Senvuoksi en minä mitenkään voi hyväksyä sellaista kantaa, jonka ed. Alfthan täällä toi esille, hän kun sanoi, »että nyt jo vaaditaan noin 100,000 markkaa kysymyksessä olevaan avustukseen, joka ensi vuonna voi nousta kahteensataantuhanteen». Jos kerran tahdotaan toivoa oppivelvollisuuslailta tuloksia, täytyy meidän varustautua siihen, että meidän on uhrattava mainittuun tarkotukseen, siihen tarkotukseen nim., joka mietintöön sisältyy, suurempia summia kuin kaksisataatuhatta markkaa. Minä olen vakuutettu siitä, että me saamme käyttää siihen joskus vastaisuudessa yhteiskunnallisia varoja useampia miljooniakin ja olen vakuutettu, että sillä tavalla käytetyt varat tulevat hyödyttämään koko kansaa. En voi siis ollenkaan kannattaa sitä ehdotusta, että hyväksyttäisiin vain 50 tuhannen markan myöntäminen. Tässä on todellakin otettu ensimmäinen askel siihen suuntaan, johon me toivomme, kun ei nim. enää ole hyväksytty sitä tapaa, jolla tähän asti on koululapsia avustettu, vaikka köyhälistön on täytynyt tyytyä siihen avustukseen, jota me emme voi hyväksyä, nim. yksityiseen hyväntekeväisyyteen. Köyhälistön lapset ovat saaneet armopaloina ottaa vastaan sen, minkä varakkaitten lapset nauttivat kodin turvissa. Tämä, jos mikään, on vaikuttanut epäedullisesti, se on luonut säätyeroavaisuutta jo nuoruudessa lasten kesken, kun lapset ovat tähän asti saaneet yksityisestä hyväntekeväisyydestä riippuen käydä koulua. Se tapa, jolla nuo hyväntekesyysyhdistykset ovat avustaneet lapsia, on omiaan myrkyttämään näiden mielet. Onpä nähty, että sellaiset lapset, jotka ovat tällaista avustusta nauttineet, ovat saaneet käydä puukengissä kaupungin kaduilla, silloin kuin varakkaiden lapsilla on käytettävänä useammanlaisia lämpimiä ja hyviä jalkineita; he ovat saaneet tyytyä kaikki käyttämään samanlaisia vaatteita, erityistä vaatetapaa, joka on ollut omiaan leimaamaan heidät yhteiskunnan vähävarasiksi, joiden sivistystä hankkiessa on täytynyt turvautua yksityiseen hyväntekeväisyyteen. Tämä mietintö tarkoittaa siis ensimmäisen askeleen ottamista sillä tiellä, johon yhteiskunnan vastaisuudessa tulee ottaa yhä useampia ja useampia askeleita. Mitä tulee siihen, että tässä mietinnössä ei ryhdytty tekemään yksityiskohtaisempia suunnitelmia, joita ed. Käkikoski tuntui odottaneen, niin on luonnollista, että kun pyydettiin hallitusta ryhtymään asian järjestelyyn, oli mahdotonta valiokunnassa antaa tarkkoja yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten tuota avustusta olisi jaettava ja senvuoksi tyydyttiin nyt anomaan, että hallitus vastaisuudessa ryhtyisi järjestämään noita asioita ja nyt vuonna 1909 olisi oikeutettu käyttämään yksityisiä järjestöjä avukseen. Tällä tapaa toivottiin päästävän alkuun tällä tiellä.

Mitä tulee siihen ed. Peltosen lausuntoon, että tämä ei olisi

mikään puoluekysymys, niin on kyllä totta, ettei tämä ole varsinaisesti mikään puoluekysymys, kun tässä on kysymys näin pienestä määrästä valtion varoja. Mutta oppivelvollisuuslakia käsiteltäessä kyllä jo nähtiin, että kun on kysymys niin suurista summista, joita tuon asian edistämiseksi tarvitaan, silloin asia kyllä muuttuu puoluekysymykseksi. Niin pian kuin sosialidemokraatit tekivät sellaisia vaatimuksia, jotka todellakin tulevat ehdottomasti käytäntöön, jos todella tahdotaan oppivelvollisuuslaista täydellisiä hedelmiä, muuttui asia puoluekysymykseksi, sillä porvarilliset tunsivat, että heidän kukkaroonsa liiaksi kajottiin. Alussa mainitsemiani seikkoja silmällä pitäen minä toivoisin, ettei kukaan panisi huomiota ed. von Alfthanin ehdotukselle, vaan että mietintö kokonaisuudessaan hyväksyttäisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

V a r a p u h e m i e s : Sivistysvaliokunnan mietintöä n:o 5 käsiteltäessä ei mietintöä vastaan ole mitään muutosehdotusta tehty. Saanen siis esittää, että eduskunta kait ensiksikin hyväksyy valiokunnan ehdotuksen esimäisen ponnen.

Ponsi hyväksytään. Ja samoin toinen ponsi.

Valtiopäiväjärjestyksen 63 §:n mukaan on tämä päätös ehdollinen ja asiasta päätetään lopullisesti silloin, kun käsitellään Valtiovarainvaliokunnan mietintö valtion varoista ja tarpeista.

4) Korotettu valtioapu Kansan Näyttämölle.

(A. K.)

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 6 vuotuisen valtioavun korottamisesta Kansan Näyttämö nimiselle teatterille.

Keskustelu:

Ed. J u n n i l a : On kait vähäsen uhkarohkeata kohottaa ääntänsä vastustamaan tätä sivistysvaliokunnan ehdotusta 5,000 markan lisäavun myöntämisestä Kansan Näyttämölle. Ehdotettu summa on siksi pieni, että sen epääminen valtion varoista tuntunee monen mielestä lapselliselta. En kuitenkaan voi olla vaitiolevana rahojen myöntäjänä.

Me maalaiset, hyisten korpien raatajat, emme tunne, emme ymmärrä, emme koskaan ole edes tilaisuudessa samaan mitään nautintoa siitä taiteellisesta huvista, jota tällaisten yhäti korotettavien valtioapujen turvissa tarjotaan kaupunkien asukkaille. Me maalaiset olemme aina ihmeeksemme kuulleet, kuinka valtionvaroja auliilla kädellä jaetaan kaupunkien eduksi meille maalaisille enemmän

tai vähemmän vieraisiin tarkoituksiin, samalla aikaa kun me maalaiset saamme itse hoitaa huvimme ja kustantaa kansankirjastomme y. m. m. sivistysvälineemme. Me arvelemme, että valtion aulis kukkaro kyllä täst'edes pannaan koetukselle, kun ruvetaan tiedonmuruja jakelemaan korven pimeimpiinkin komeroihin tekeillä olevan yleisen oppivelvollisuuden takia. Laaja, hedelmällinen ala valtion varojen käyttämiselle avautuu tässä noiden korven ryysyisten pienokaisten avustamisessa, ja jonka avulla ainoastaan saamme heidät osalliseksi tietomurujen nauttimisesta, joka heille on välttämättömänä apuna vastaisten kansalaisvelvollisuuksiensa kunnollisessa käyttämisessä. Nämä ovat tarkoituksia, joihin käytetyt valtionvarat eivät varmaankaan ole »penikoille» heitettyjä muruja.

Toista on tällaisen valtioavun korotusten laita meidän yksinkertaisten maalaisten mielestä, vallankin kun tiedämme, että tämäkin laitos jo nauttii 20,000 markan valtioapua. Vaikka tiedänkin tässä asiassa potkivani tutkainta vastaan, rohkenen kuitenkin maalaisena ja maalaisten edustajana valitsijaini puolesta vastustaa käsillä olevaa sivistysvaliokunnan ehdotusta lisätyn valtioavun myöntämisestä Kansan Näyttämölle.

Ed. K a a r n e : Tältä puhujalavalta on joka kerta, kun on näistä valtiovaroja kysyvistä anomusehdotuksista päätetty, annettu asiaankuuluva lausunto. Lienee siis paikallaan, että tällekin nyt esillä olevalle kysymykselle annetaan asianmukainen voitelu, ennenkun siitä päätetään.

Täällä eduskunnassakin on sangen usein esilletuotu se tosiasia, että valtionvarat suurimmaksi osaksi kokoontuvat välillisinä veroina, tulleina y. m. köyhän työkansan varoista. Tästä kaikesta seuraa, että kaikesta mitä valtio kuluttaa, kantaa raskainta taakkaa köyhälistö. Kieltämättä lepää tässä suhteessa suurin paino juuri etupäässä maalaiskansan syvimpien kerrosten hartioilla. Tämä sama kansankerros jää myös osattomaksi kaikista niistä valtion ja kuntien muille kansanryhmille hankkimista eduista. Vielä kaupunkilais- ja usein muullakin tehdastyöväestöllä on yhteisillä varoilla hankittuja työväenopistoja. Näiden on myös suhteellisesti sentään paljon helpompaa lähettää lapsiaan kouluihinkin, kuin noitten kaukana rintamailla asuvien korvenraatajien, joita täällä pääasiallisesti edustan. Senvuoksi, ja myöskin kun tuon kansan ääntä harvoin kuullaan, täytyy joskus olla oikeus tässä eduskunnassa sekin esille tuoda.

Varsin raskasta mieltä tuntee tuo sydänmaan köyhälistö, kun ei se ollenkaan ymmärrä, miksi sen päivät pitkät täytyy raataa raskaassa työssä, toimittaakseen kaupunkilaishienolle herrasväelle tai heidän tapojaan tavotteleville sosialidemokraateille hauskoja teaatteri-iltoja. Monasti tällä maalaisköyhälistöllä on itsellään tuskin leipämurua. Tietojen suhteen on sen täytynyt tyytyä elämän

kovassa koulussa saamaansa elämänkokemukseen ja siihen valoon, mitä pienestä, mutta usein sangen rakkaaksi käyneestä uskonnollisesta kirjavarastostaan ja kirkon opetuksesta on voinut saada. Tuhannet ja kymmenettuhannet lapset kärsivät puutetta ja kurjuutta. Kansa tarvitsee siis leipää. Onko eduskunta tähän asti tarjonnut sitä; ei, vaan se tarjoaa teaatterihuvitusta valtion kustannuksella. Kansa tarvitsee maanvuokralain, kunnallisen äänioikeuden ja vanhuudenvakuutuksen. Mutta teaatteriharrastukset eivät edistä leipäasioita muille kuin muutamille kansan kustannuksella loistavasti eläville näyttelijöille. Köyhälistö, todellisen ruumiillisen työn väsyttämä köyhä kansa, ei voi käsittää, miksi teaatteriharrastuksille viivytetään taloudellisten uudistuspyrintöjen toteuttamista. Kansalla on myöskin henkisesti nälkä. Mutta jos sitä aijotaan tyydyttää tämäntapaisilla teaatteriharrastuksilla, jos teaatterilla muuten olisi jotain sivistävää merkitystä, niin kyllä kumminkin tässä suhteessa »kurki kuolee ennenkuin suo sulaa».

Sitäpaitsi ei tietääkseni koskaan ole todistettu teaatterista ja sirkusnäytelmistä olleen mitään tosisiunausta ja hyötyä kansalle. Vanhassa Roomassa kyllä vallantavottelijat opettivat kansan alituiseen vaatimaan leivän ohella sirkusnäytäntöjä, samoin kuin nyt näytään täällä tehtävän. Mutta vanhastaan raitis roomalainen kansa turmeltui tuollaisella menettelyllä niin, että koko tuo ennenmuinoin voimakas valtio kukistui raunioiksi. Samanlaatuisista harrastuksista ei meidänkään kansamme keskuudessa ole parempia hedelmiä nähty. Kansassamme ovat nykyään kaikenlaiset paheet suuresti saaneet jalansijaa ja ne menestyvät äärettömän hyvin tuollaisten pintapuolisten nautintojen ääressä. Yläluokasta ja hienostosta on kaikenlainen mädännys ja huvikiihko likaveden tavoin valunut varsinaisen kansan keskuuteen, kun kansa on raittiin, terveen ja perinpohjaisen valistuksen puutteessa ollut liian heikko tuota inhoittavaa henkistä myrkkyä vastustamaan. Ja kumminkin on tuolla hienostolla aina ollut runsaasti tilaisuutta teaatterinäytäntöihin, joita valtio sille köyhälistön varoilla on kustantanut.

On kyllä hyvin ymmärrettävää, miksi porvarillinen hienosto tahtoo teaatteria. Sehän muutenkin tahtoo todellisesta elämästä yhä useammissa suhteissa vieraantua ja sillä on tässä oivallinen keino saattaa kansa niin pintapuolisuuden valtaan, ettei se sitten enää ymmärrä todellista hyväänsä paremmin henkisesti kuin taloudellisessakaan suhteessa. En ihmettele sitäkään, että sosialidemokraattinen oppinut hienosto, joka yleensä muutenkin tahtoo kaikessa matkia porvarillista herrasväen sivistystä, on asettunut samalle kannalle. Mutta sitä minä pikemmin ihmettelen, ettei niissä maalaisedustajissa, joiden sosialidemokraattisessa ryhmässä myöskin pitäisi edustaa kansan syviä pohjakerroksia, maalaiskansaa, ole noussut mitään ääniä tuollaista porvarillisten perässä juoksemista vastaan.

Vai onko kansa evästänyt heitä täällä ajamaan teaatteriharrastuksia, eli luulevatko he korven kansaa valistettavan sillä, että Helsingissä valtion varoilla ylläpidettävästä teaatterista, mahdollisesti käydään joissakin kaupungeissa ja muutamissa tehdaspaikoissa esittämässä »Pirun kirkkoa» ja muita samantapaisia kappaleita? Kyllä minä ja edustamani kansanryhmä ainakin olemme sillä kannalla, että valtion ei tule avustaa mitään teaatteria, oli se sitten porvarillisten tai sosialidemokraattien käsissä. Ne teaatteriavustukset, jotka tähän asti ovat myönnetyt ja kuluttavat valtion varoja yksin näyttelemiseen, paitsi teaatterirakennuksiin, tekevät yhteensä vähän vaille 150,000 markkaa vuosittain, joka summa nyt vielä aijotaan kohottaa, ovat kiellettävät kokonaan. Sillä sievosella summalla saataisiin jo vuosittain monta leipää nälkäänäkeville, vaikka esim. täällä Helsingissä.

On vielä tämän asian yhteydessä otettava huomioon, että sosialidemokraatit ovat tällä istuntokaudella vastustaneet varojen myöntämistä raittiustyön edistämiseksi, joka työ kumminkin on monta kertaa hyödyllisempää kuin teaatterinäytelmät. Eilen täällä pari sosialidemokraattista edustajaa pahoitteli myöskin varojen myöntämistä kansanopistoille, koska niissä ovat jalansijaa saaneet puolueharrastukset. Mitä kauheimpana asiana tuntui eräät sosialidemokraattiset edustajat viime vuonna pitävän, jos valtio avustaisi kristillisyyttä tarkoittavia yhdistyksiä. Ja nyt tässä he itse vaativat valtion avustusta laitokselle, jonka tarkoitus alusta loppuun on edistää määrätyn valtiollisen puolueen ajamia periaatteita. Vai onko sosialidemokraattien mielipide sellainen, että teaatterilaitos on sille niin pyhä ja korkea laitos, että se on kokonaan pyhitetty ajamaan sosialidemokratian periaatteita.

Kauniin ja hiljaisen hautauksen on sivistysvaliokunnassa saanut minun anomusehdotukseni määrärahan myöntämisestä köyhälistön lasten kesäsiirtoloita varten. Kyllä olisi sen eduskunnalle toimittaminen ollut paljon välttämättömämpää, kuin kansan varojen tuhlaus teaatterin virkailijoille.

Ylläsanotun perusteella pyydän kunnioittaen eduskunnalle ehdottaa sen saman, minkä täällä jo edellinen puhuja ehdotti, nimittäin, että eduskunta hylkäisi esillä olevan sivistysvaliokunnan ehdotuksen, ja toiseksi, että eduskunta mielipiteenään lausuisi, että valtion tulee lakkauttaa kaikki teaattereille menevät apurahat.

Ed. Vahe: Tämä sivistysvaliokunnan mietintö on minun käsittääkseni vähän liika ylimalkainen. Mietintö ei vähääkään sen paremmin kuin sen ponsikaan, takaa syrjäkylien ja salomaitten asukkaille minkäänlaista huvitusta. Siihen katsoen ja myöskin katsoen siihen

että jos tämä eduskunta panee saman sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 3 ehdotetut reformit toimeen, minä pelkään, että kansan varat menevät siihen kaikki, ja epäilen myöskin, ettei tähän kyseessä olevaan tarkoitukseen riitä mitään varoja. Yhdyn sentähden lyhykäisesti edelliseen puhujaan siinä, että tämä mietintö hylättäisiin.

Ed. V. T. Rosenqvist: Jag kan icke neka, att detta kulturutskottets betänkande har gjort på mig ett egendomligt intryck. Det synes mig på sitt sätt vittna om det förfarande, som nu blifvit allmänt, nämligen att, då man anhåller om understöd för någonting, det må vara hvad som hälst, så anser sig resp. utskott skyldigt att föreslå ett sådant understöd. Om det icke föreslår hela det belopp, som begäres, så föreslår det ändå något. — Här säges på sid. 2 i betänkandet, att man anhållit om 20,000 marks tilläggsunderstöd för denna teater, och motiveras denna anhållan därmed, att det visat sig ogörligt, »att med det beviljade understödet vid teaterföretaget fästa en tillräckligt stor och tillräckligt aflönad ordinarie personal äfvensom att anskaffa tidsenliga inventarier». Men detta motiv, som petitionärerna anfört, har utskottet alls icke brytt sig om. Men utskottet har själft utfunderat ett annat motiv för att bevilja sitt understöd, nämligen att teatern också borde anordna föreställningar i landsorten, något som petitionärerna icke alls talat om. Jag har i utskottet hört till dem, som velat förvägra detta understöd, men har deltagit i frågans behandling först vid tredje läsningen och därför icke varit i tillfälle att reservera mig. Jag har alla fall nu velat framhålla min åsikt.

Ed. Kares: Olen ollut valiokunnassa sitä mieltä, että ylimalkaan tästä teaatterien avustamisesta erityisten ryhmien ja eri paikkakuntien huvituslaitoksina olisi kokonaan luovuttava. Teaatteri on minun ymmärtääkseni oikeutettu saamaan valtioapua korkeintaan kansallisen taiteen edistäjänä ja sellaisena kansallisen taiteen edistäjänä katsoisin ainoastaan suomalaisen Kansallisteaatterin valtioapuaan täydellä oikeutuksella nauttivan. Tältä kanalta lähtien ylimalkaan vastustan kaikkien muiden teaatterien auttamista valtiovaroilla. Mutta jos ei tällekään kannalle asetuta, niin sittenkin täytyy sanoa, että ne perustelut, millä tätä valtioavun korottamista on pyydetty, ovat kovin heikot. Sivistysvaliokunnan mietinnön perusteluista todellakin pitäisi tulla vallan toisenlaisiin tuloksiin, kuin mihin tultu on. Teaatterin tilit eivät viime vuodelta näytä minkäänlaista tappiota teaatterin taloudessa, ja maaseutunäytännötkin, joiden tappioille tämä 5,000 markkaa on rakennettu, ovat, kun teaatterin jäsenet itse ovat niitä tehneet, tuottaneet jonkun verran voittoa, niinkuin teaatterin kertomus itse myöntää. Kun asianlaita on näin ollut, niin minä yksistään jo tästäkin syystä, puhumattakaan

siitä yleisestä perusteesta, jonka äsken mainitsin, olen ollut valiokunnassa tämän anomuksen vastustajia.

Ed. W e m m e l p u u : Olen samaa mieltä kuin edellinen puhuja. Valiokunnan mietinnön toisella sivulla sanotaan seuraavasti: »Kansan Näyttämön tulot näyttävät riittävän peittämään sen nykyiset menot ja mikään varsinainen taloudellinen ahdinko ei siis aiheuttane valtioavun korottamista». Siinä siis suoraan sanotaan, että se valtioapu, joka on tälle näyttämölle annettu, riittää sille toimimaan nykyisessä tilassaan. Seuraavalla sivulla vielä sanotaan tästä teaatterista: »Valtio nyt jo kannattaa teaatteria verrattain suurella avustuksella, joka takaa sen toiminnan tähänastisessa laajuudessaan ja joka on melkoista suurempi kuin siihen lähinnä verrattavien näyttämöjen (Maaseutuuteaatteri, Tampereen teaatteri, Folkteatern ja Svenska inhemska teatern) valtioavut». Viimemainitut teaatterit saavat noin 10,000—12,000 markkaa vuosittain, ja näistä teaattereista, niinkuin Maaseutuuteaatterista, riittää varoja tekemään pitkiä matkoja maaseuduillekin, vaikka sillä onkin niin pieni valtioapu. Koska Kansan Näyttämö siis ei välttämättömästi tarvitse lisäapua toimiakseen nykyisessä laajuudessaan, niin minusta on aivan suotta, että rupeamme valtioapua sille korottamaan. Jos tätä teaatteria rupeamme yhä edelleen suuremmilla valtioavuilla kannattamaan, niin silloin meidän täytyy myös ruveta korottamaan muiden teaatterien valtioapua. Minä en ole periaatteellisesti mikään teaatterin vastustaja, mutta näillä syillä, jotka mainitsin, tahdon kannattaa ed. Junnilan tekemää ehdotusta.

Ed. H a l o n e n : Kysymyksessä tosin ei ole mikään suuri rahamäärä, jota on ehdotettu Kansan Näyttämölle myönnettäväksi, mutta periaatteellisista syistä minä olen vastustavalla kannalla, ja tulen äänestämään tätä valiokunnan ehdotusta vastaan. Ed. Kaarne on täällä jo laveammasti esittänyt niitä mielipiteitä, joita minäkin kannatan ja joiden perusteella minä mietintöä vastustan. Minä kannatan hänen lausuntoansa pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta, jotka olivat syrjäseikkoja. Pääasiallisesti olen hänen lausuntonsa kannalla.

Ed. J ä r v i n e n : Ed. Kaarneen esitelmä oli sitä laatua, ettei se ansaitse mitään vastausta. Pääasiassa tämän puheen sisällön kohdistan niihin väitteisiin, mitä ed. Kares täällä toi esiin.

Kansan Näyttämö-nimisen teaatterin tili kesäkuun 1 p:stä 1907 samaan aikaan kesäkuuta 1908 osoittaa, että sanottu teaatteri on tuona tilikautena saanut valtioavustusta 5,000 markkaa. Mutta siitä huolimatta on tappio likipitäen 13,000 markkaa. Näin ollen olisi siis Kansan Näyttämön tulo- ja menopuoli pysynyt tasapainossa,

jos sen vuotuinen valtioapu olisi ollut 18,000 markkaa, ja siis myöskin tällä tilikaudella olisi tulo- ja menopuoli tasapainossa 18,000 markan avustuksella. Mutta mehän tiedämme, että Kansan Näyttämö eduskunnan jo ennen tekemän päätöksen mukaan saa vuotuista valtioapua 20,000 markkaa, ja näyttäisi siis, että valtioavun lisääminen tällä kertaa ei tarvitsisi tulla ollenkaan kysymykseen. Ja kyllä asia niin olisikin, jos Kansan Näyttämö voisi yhä edelleen toimia niissä ahtaissa oloissa ja puutteellisissa puitteissa, kuin se tilikaudella 1907—08 on toiminut. Mutta se on mahdotonta. Tuon väitteen todisteeksi muutamia numeroita. Kansan Näyttämö-niminen teaatteri on antanut näytäntöjä Ylioppilastalolla. Viime kesäkuun 1 päivään asti oli vuokra jokaiselta näytäntöillalta 110 markkaa, nyt se on korotettu 125 markkaan illalta. Ja tämän lisäksi teaatteri on päättänyt antaa yhden näytäntöillan joka viikko lisää. Tietysti tämä myöskin suuressa määrin kohottaa menoja. Tästä yhden illan lisäyksestä on ollut seurauksena, että myöskin valoa enemmän tarvitaan. Sähkövaloon kuluu noin 50—60 markkaan illassa. Kansan Näyttämön näyttelijäkunta on tavattoman pienilukuinen. Kansallisteaatterissa näyttelijäkunta on 30—40 henkilön välimailla. Kansan Näyttämön näyttelijäkunta on ainoastaan 9-henkinen, miehineen, naisineen yhteenluettuna. Ja kyllähän sen arvaa jokainen, joka vähän ymmärtää näytelmätaidetta, että yhdeksällä hengellä toimia ja panna toimeen näytelmäkappaleita kohtaa tavattoman suuria vaikeuksia. Kansan Näyttämön näyttelijäin palkka on tavattoman matala. Täällä ed. Kaarne kyllä kauniilla fraaseilla puhui Helsingin herrain ja näyttelijäin ylellisistä oloista ja hienosta elämästä. Mutta ehkä muuttuu mielipide, kun tuon esiin jonkun numeron. Kansan Näyttämön miesnäyttelijöillä on palkkaa 125 markkaa kuussa, naisten palkka on 100 markkaa kuussa. Ja kyllähän jokainen helsinkiläinen sen tietää ilman mitään erityistä huomautusta, että 100 ja 125 markkaa kuussa Helsingissä on liian vähän. Yksin ruumiillisen eksistensin ylläpitämiseen se on vähäinen. Mutta jos puhutaan näyttelijöistä, niin täytyy ottaa huomioon heidän henkinenkin puolensa. Sillä kyllä joka tapauksessa meidän täytyy olla yhtä mieltä siitä, että näyttelijäkin on kansan sivistäjä. Ja joka muita sivistää, sen täytyy myös itse itseänsä sivistää. Siitä on seurauksena, että näyttelijäin täytyy hankkia itselleen sivistystä. Kielitunteja täytyy ottaa, samoin soittotunteja, plastiikkatunteja ja tilata edes jonkun verran aikakauskirjallisuutta. Mutta mitenkä 100 tai 125 markkaa kuussa tähän piisaa, se on melkein mahdoton käsittää. Sivistysvaliokunnassa, samoin kuin täällä, näkyy olevan muutamia, jotka väittävät, että tämä Kansan Näyttämö on yksinomaan helsinkiläinen laitos ja että on nyt jo liika paljo uhrattu Helsingin herrojen hyväksi kansan varoja. Mutta minä pyydän huomauttaa niille samoille puhujille, että Kansan Näyttämö on yhtä vähän helsinkiläi-

nen kuin ne monet museot, jotka ovat Helsingissä, Ateneumi, Yliopisto, Polyteknikumi. Eihän niitäkään pidetä yksinomaan helsinkiläisinä laitoksina. Helsinkiläiseksi laitokseksi minun nähdäkseni voi lukea kuuluvaksi ainoastaan sen Wallgrenin suihkukaivon alastomine naisineen, joka sijaitsee Kauppatorilla. Se on todella helsinkiläinen laitos! Kansan Näyttämö on tahtonut todella, niin paljon kuin sen pienet voimat ovat riittäneet, levittää vaikutustaan myöskin maaseuduille. Se on tehnyt toistakymmentä eri matkaa maaseuduille tärkeimpiin paikkoihin, vaikka varat ovat olleet pienet, ei edes sitä 9-henkistä näyttelijäkuntaa ole voitu ottaa mukaan, puhumattakaan mistään dekoratiooneista. Kyllä minä uskaltaisin toivoa sitä, että tämä uusi eduskunta suostuisi myöntämään sen pienen 5,000 markan lisän, mitä valiokunta ehdottaa. Ja siitäkin syystä vielä uskallan sitä odottaa, että yläluokan sivistykseen on niin paljon tämä sama eduskunta hyväksynyt ja myöntänyt. Juuri tässä oli puhe Kansallisteatterista. Sehän saa 72,000 markkaa vuodessa; ruotsalaiselle teatterille annetaan lähes 40,000 markkaa vuodessa. Ja kun tämä kyseessä oleva Kansan Näyttämö on, jos kohta ei yksinomaan sosialistinen, sitä ei voi sanoa, niin kumminkin paremmin sentään työväen puolella oleva, niin uskallan toivoa, että sille myönnetään se 5,000 markan pienoinen »Latsaruksen muru», mikä nyt on kyseessä.

Ed. Walpas: Eiköhän oteta ja kuluteta tämän eduskunnan aikaa 5,000 markan anomuksen takia 5,000 markan edestä ja sitte hylätä, niin tulos tulee kai semmoinen kuin ed. Kaarne ja monet muut ovat toivoneet. Porvarilliselta taholta yritetään melkein jokainen sellainen ehdotus, jota vasemmisto kannattaa, leimata puoluetarkoituksessa tehdyksi. Suomettarelaiset ovat koettaneet tehdä sitä tässäkin vähäpätöisessä asiassa. He ovat erikoisesti panneet merkille että tämä teaatteri olisi muka joku sosialistinen teaatteri; semmoista ei olisi avustettava, vaan kaikki mahdollinen valtioapu olisi tuleva n. s. »kansallisen taiteen» edistämiseksi. Kansallista taidetta kaiketi esitetään tuolla Kansallisteaatterissa eikä missään muualla. Minä myönnän kyllä että Kansallisteaatterissa sitä tapaa sangen usein. Suomettarelaiset kai tahtovat väittää, että siellä ei mitään muuta taidetta, olekaan, kuin juuri sitä kansallista. Ed. Kares luultavasti on sitä mieltä että »Valtiollinen kannunvalaja»-näytelmä, joka muuten hyvin sopii suomettarelaisiin, on myöskin n. s. kansallista taidetta ja kun semmoinen esitetään Kansallisteaatterissa, niin pitäisi sen teaatterin patenteeratusti saada nauttia valtioapua, eivätkä mitkään muut teaatterit. Kansallisteaatterin ohjelmisto on suuressa määrässä hyvin kevyttä. Sinne on hankittu kappaleita, jotka ovat köykäisiä ja huvittavia sisällöltään suhteellisesti enemmän kuin monen muun teaatterin. Mutta kun nämä näy-

telmät ovat enimmäkseen tehdyt ulkomailla, niin tuskin sitä taidetta ainakaan sisältöön nähden voi sanoa niin kovin kansalliseksi, joskin sitä esittävät suomalaiset. Jos neiti Duncan voisi puhua suomea ja tanssia suomeksi, niin on hyvin luultavaa että hänkin kelpaisi esittämään kansallista taidetta ja monet muut ulkomaalaiset. Kun se tapahtuisi teaatterissa, jonka johtoon suomettarelaisilla on vaikutusta, olisi se pelkästään sentakia n. s. kansallista taidetta! Olisi hauska tietää missä suhteessa suomettarelaiset voisivat todistaa, jotta Kansan Näyttämön taide ei ole yhtä suuressa määrässä kansallista kuin Kansallisteaatterin. Kansan Näyttämöllä puhutaan suomea eikä ruotsia. Jotkut arvostelijat, jotka ovat olevinaan taitavia kieliniekkoja, väittävät että siellä puhutaan parempaa suomea kuin Kansallisteaatterissa. Toiset arvostelijat voivat olla toista mieltä, riippuen suuressa määrin siitä, miten kukin arvostelija suhtautuu teaatterin kauniimpiin naisiin.

Kun Kansan Näyttämön taide on yhtä kansallista kuin Kansallisteaatterin, s. t. s. molemmat ovat osaksi kansainvälistä, internatsionaalista taidetta, niin tuolta kannalta katsoen sopisi niitä kohdella jotakuinkin yhtäläisesti avustusta myönnettäessä. Ehkä vastustus johtuu melkein yksinomaan luulosta että Kansan Näyttämö olisi sosialistien määrättävissä ja sosialistien johdettavissa, ehkä vielä siitä luulosta että se palvelisi sosialistisia tarkoitusperiä. Mutta ne henkilöt, jotka tuntevat Kansan Näyttämön hoidon, tietävät, että se ei suuressa määrässä ole sosialistista. Sen osuuskuntaan, joka sitä ylläpitää, kuuluu joku määrä sosialisteja, sen johtokuntaan kuuluu joku määrä sosialisteja, mutta niin suvaitsevaisia, niin revisionistisia sosialisteja tai mitä ne lienevät, jotta ne sietävät nuorsuomalaisia teaatterinjohtajia ja antavat jotenkin diktaattorimaisesti johtajan määrätä siellä asioita. Nuorsuomalaisia runoilijoita hankitaan sen suuriin juhliin tekemään runoja. Olen aina ajatellut, että eiköhän se teaatteri olekin etupäässä nuorsuomalainen eikä erikoisesti sosialidemokraattinen. Kun tämä käsityskanta saadaan selväksi, niin voivat ne arvoisat edustajat, jotka vastustavat sosialistiselle laitokselle avun myöntämistä, tulla toisiin käsityksiin ja ajatella nuorsuomalaiselle taidelaitokselle avun myöntämistä. Sitte ne näytelmät, joita siellä on esitetty, eivät tietääkseni ole liioin erikoisesti sosialidemokraattisia. En tunne montakaan näytelmää maailmassa, joita voisi sanoa puhtaasti sosialidemokraattisiksi. Mutta Kansan Näyttämön ohjelmisto on ollut kuitenkin vakavampaa, syvämietteisempää kuin Kansallisteaatterissa esitetty ohjelmisto. Kansallisteaatteri on esittänyt suuressa määrin kevyttä taidetta; Kansan Näyttämö on esittänyt aaterikkaampaa taidetta. Molemmilla taidehaaroilla on Helsingin väestössä kannattajansa ja molemmat ansaitsisivat sentähden myöskin elää ja tulla tunnetuksi. Mielestäni olisi syytä, ellei Suomessa muuten voida kannattaa niitä,

antaa molemmille valtioapua sentakia juuri kun niillä on tavallaan eri alat, joita ne edustavat. Olisi hyvä, jos avun myönnytykset saataisiin eduskunnassa käsille aivan yhtä aikaa. Olisi samalla kertaa päätettävä avun myöntämisestä Kansallisteaatterille, Kansan Näyttämölle, Ruotsalaiselle teaatterille j. n. e. Ehkä olisi hyvä, jos päästäisiin niin pitkälle, että eduskunta voisi ylimalkaan samalla kerralla käsitellä kaikkia rahamyönnytyksiä, mitä taiteen avustamiseksi tässä maassa annetaan. Siten saataisiin tarkemmin selville, missä määrin valtionvaroja uhrataan eri luokkien taidenautinnon hyväksi. Kun tutkittaisiin valtionpapereista kaikki ne tuhansien markkojen avut, jotka myönnetään milloin millekin livertäjälle, etevälle maailmankuululle laulajattarelle, taidemaalarille ja sen semmoisille, niin saataisiin selville, jotta enimmät avut tässä maassa myönnetään juuri hienoimman ja rikkaimman kansanosan taiteilijoille, niille hienoille hyville taiteilijoille, jotka eivät laske vähävaraisia ollenkaan nauttimaan taiteesta. Kun ne stipendinsaajat esiintyvät Helsingissä niin lyövät tavallisesti 5 markan pääsyrahan konsertteihin ja muihin taidenautintotilaisuuksiin ja sillä korkealla pääsymaksulla estävät köyhemmät pääsemästä kuulemaan heitä. Köyhemmät siis eivät saa nauttia siitä taiteesta, mitä köyhät ovat kustantaneet sillä tavalla, jotta ovat antaneet valtiolle varoja ja niitä sitten on käytetty noiden taiteilijain kouluttamiseksi. Kun nuo summat laskettaisiin yhteen, niin kerääntyisi niistä sievoinen summa, joka käytetään juuri rikkaiden taidenautinnon hyväksi. Kun Kansan Näyttämön katsojat suureksi osaksi ovat työläisiä ja keskiluokkaisia työläisiä jonkun verran, sitä on tietysti mahdoton sanoa, minkäverran, niin on suurempi syy myöntää tällaiselle taidelaitokselle pieni lisäys, kuin on syytä myöntää taiteilijain avustamiseksi, jotka esiintyvät ainoastaan hienoille, hyvin rikkaille yläluokkalaisille ja estävät vähävaraisia pääsemästä nauttimaan heidän taiteestaan.

Valiokunnan mietinnössä on osotettu vielä, että tuo pieni erä tulisi käytettäväksi maaseutulaisten hyväksi. Kansan Näyttämö tulisi siis retkeilemään joissakin maaseutupaikoissa. Sillä kai on hyvänä tapana antaa näytäntöjä semmoisissa huoneustoissa, joihin nyt vähäväkisetkin kehtaavat tulla, työväenyhdistysten huoneustoissa, jos paikkakunnalla on semmoisia, jotta vähävaraisemmillekin maan eri osissa näytettäisiin, minkälaisia taide on. 5,000 markkaa ei suinkaan olisi liikaa siihen tarkoitukseen käytettäväksi, vaan olisi se jotenkin vähän. Ei sillä vielä monessa paikkaa Suomessa käydä, vaan lankeaisi hyöty tästä ainoastaan muutamien vähälukuisten paikkakuntien eduksi. Tämän vuoksi voisivat ne, jotka eivät pääsisi sitäkään etua suoranaisesti nauttimaan, katsoa itsellään olevan syytä murista, mutta välillisesti voi tuo vaikuttaa ihan syrjäisimpiä kolkkia myöten, sillä tavalla näet, että jos Kansan

Näyttämö jollain paikkaa antaa näytäntöjä ja herättää harrastusta taiteeseen, se saa syntymään työväenyhdistyksiin pienempiä näytelmäseuroja ja ne rupeavat esittämään kappaleita. Ne taas vaikuttavat syrjäisimpiinkin osiin pitäjäänsä ja vähitellen voi aste asteelta taidetulva voipi mennä kylästä kylään, voipi mennä vielä niihin kristillisiin sopukkoihin asti, joita ed. Kaarne ehkä tahtoisi suojella taiteelta. Kun tällä tavalla Kansan Näyttämön vaikutuksesta voisi tulla etua eri puolille Suomea, jos se voisi retkeillä useimmin maaseuduilla, niin voisi eduskunta nyt hyvällä syyllä myöntää niin pienen erän kuin 5,000 markkaa kokeiden tekemiseen. Varmaankin olisi siitä vastaavaa hyötyä.

Ed. Schybergson: »Mycket prutades ej och länge köpslagades icke, hälften dock prutades strax», och icke blott hälften utan tre fjerdedelar. Detta att petitionen går ut på ett vida större belopp än det beviljade och att petitionären själf t. o. m. tyckes vara tillfreds därmed har icke på mig gjort något godt intryck. Dessa anspråk med prutningsmån äro icke tilltalande. Också en annan sak talar emot petitionen, den nämligen, att landtdagen så nyligen för ändamålet beviljade ett belopp af 20,000 mark årligen, hvilket landtdagen dock säkert ansåg vara temligen högt tillmätt. Men oaktadt detta var mitt intryck, då jag först genomläste förevarande betänkande, så har den diskussion, som här i dag förts, emot vanligheten gjort intryck på mig och ett intryck motsatt det åsyftade. Alla de andraganden, som här hafva afgifvits emot petitionen, hafva bidragit till att förändra min uppfattning och föranledt mig att föreslå petitionsbetänkandets godkännande.

Hvad är det för ett sätt att tala om landsortens utgifter för städerna, eller om vårt fattiga land, som icke rår med utgifter af detta slag, när det gäller endast 5,000 mark? Hvad är det för ett sätt att tala om att teatern öfver hufvud icke är en anstalt, som skall med statsmedel understödas, naturligtvis finska teatern undantagen? Hvad är det för ett sätt att ställa sig på den ståndpunkt, att det är endast denna teater, som representerar konstens utveckling här i landet, och att ingen annan får på något sätt hjälpas eller stödjas?

Allt sedan gamla tider har proletariatet önskat icke blott bröd utan också circenses, och har ju haft goda skäl därför. Jag hade vissserligen hällre sett, att detta anslag redan senast hade beviljats till det högre belopp, som nu är i fråga, så att vi icke landtdag efter landtdag blefve tvungna att företaga liknande petitioner till behandling, men jag är icke dessmindre villig att också i detta sammanhang, och trots den klena motiveringen i utskottsbetänkandet, bevilja det ökade beloppet.

Jag tror att, om vi, såsom hr Walpas förutsatt, samtidigt skulle

hafva att bevilja anslag åt samtliga teatrar här i landet och det då skulle gälla att för de andra teatrarna kunna räkna på den socialdemokratiska gruppens röster, vi måhända skulle tala ifrån en helt annan ton än den, som under dagens debatt anslagits.

Som sagdt, debatten i dag har för första gången på länge varit egnad att öfvertyga mig, men i en riktning, motsatt den afsedda. Jag tillstyrker betänkandet.

Ed. Virkkunen: Mikäli minä olen voinut ymmärtää, ei täällä ole tuotu esille ainoatakaan syytä, jonka nojalla voisi puolustaa korotetun valtioavun myöntämistä. Valiokunta itse sanoo mietinnössä, että teatterin tulot näyttävät peittävän sen nykyiset menot, ja vetoo ehdottaessaan korotettua valtioapua vastaisiin maaseuduturneisiin. Nekään, jotka tätä valtioapua ovat koettaneet puolustaa eivät ole minusta voineet tuoda esille mielipiteilleen mitään päteviä syitä. Ed. Järvinen on huomauttanut, että tulot ja entinen valtioapu voisivat riittää nykyisiin menoihin, mutta kun teatteri antaa jonkun näytännön viikossa lisää, tarvitsee se senvuoksi enemmän valtioapua. Ed. Walpas taas mainitsi, että tämän korotetun valtioavun tarkoitus olisi panna toimeen jonkunlainen kokeilu maaseutunäytännöissä. Vaikka summa onkin jotenkin mitätön, niin minä periaatteellisesti, kun ei mitään varsinaisia syitä valitoavun korottamiselle ole tuotu esille, asetun sille kannalle, että valiokunnnan ehdotus olisi hylättävä.

Ed. Kaarne: Ed. Walpas sanoi, että minä muka olen sentähden puhunut, että pelkään edustamani ryhmän tulevan käymään näissä teattereissa. Tätä en minä pelkää, sillä kyllä niitä senpuolesta saa asettaa vaikka joka ainoaan kylään ja taloon, eivät he tule niihin menemään. Mutta minä olen tehnyt tämän vastalauseen juuri heidän omasta vaatimuksestaan. He ovat nimenomaan evästäneet minua sillä, että eduskunnan kallista aikaa ei saisi tällaisiin teatteriharrastuskysymyksiin kuluttaa silloin, kun he odottavat saavansa eduskunnalta leipää. Siis heidän vaatimuksestaan olen tämän esittänyt.

Ed. Soininen: Kun minä olen äänelläni myötävaikuttanut siihen, että tämä pikkuinen avustus on valiokunnassa ehdotettu myönnettäväksi, niin lienee syytä muutamalla sanalla minunkin puolustaa tuota kantaa, varsinkin kun on sanottu, ettei ole tuotu esiin mitään syytä, joka voisi tämmöistä kantaa tukea. Täällä on huomautettu, että maaseutu olisi syrjäytetty kohtuullisissa ja oikeutetuissa vaatimuksissansa tämän ehdotuksen kautta. Minä en ymmärrä, kuinka sitä voidaan sanoa, kun tämä pikkuinen avustus on myönnetty nimenomaan juuri maaseutunäytäntöjä varten, ja maaseudulla tässä ei ole tarkoitettu ainoastaan maaseutukaupunkeja, vaan myöskin

maalaiskuntia, mikäli niissä voidaan teatterinäytäntöjä yleensä esittää. Ettei voi joka syrjäkylään mennä, se on asianlaita, jota ei valiokunta voi korjata eikä muuttaa. Tässä eduskunnassa tuskin tarvinnee ruveta selittämään, että näytelmätaide on taidetta, joka ansaitsee valtionkin puolesta kehotusta ja kannatusta. Ja jos nyt kerran sitä taidetta varten kaupungeissa uhrataan monta kymmentätuhatta markkaa, vieläpä yksistään pääkaupungissa niin paljon, niin ei mielestäni ole liikaa, jos sitä myönnetään 5,000 markasta maaseudun ja maalaiskuntien teatteriolojen parantamiseksi. Se, joka tuntee oloja maaseudulla, tietää, että tässä suhteessa siellä olisi hyvin paljon korjattavaa. Siellä näytellään paljon, mutta maku on huono ja taito on huono ja tuskin nämä näytelmät ovat omiansa jalostuttamaan ja sivistyttämään. Siitä voi olla suorastaan vahinkoa kansan sivistyskannalle, jos maaseutunäytännöt jätetään kehittymään noin aivan ilman minkäänlaista opastusta. Jos oltaisiin tilaisuudessa maaseudulla, niinkuin eräs edellinen puhuja täällä jo sanoi, joskus näkemään todellista taidetta, niin minä luulen, että se vaikuttaisi aaltoliikkeen tavoin paikasta paikkaan ja kylästä kylään ja saisi vähän paranemaan käsityksen siitä, mitä näytelmätaide on. Tässä olisi minusta jo kylliksi syytä siihen, että puheenaolevat 5,000 markkaa mainittuun tarkoitukseen myönnettäisiin.

Ed. K a r e s: Ed. Schybergsonin lausunnon johdosta täytyy minun huomauttaa, että kyllä meidän maamme sentään on siksi köyhä, ettei meillä ole varoja kustantaa kaikkia niitä huvittelulaitoksia, jommoisiksi teatterit muodostuvat, ellei niillä todellakin ole kansallisen taiteen kehittämisen tarkoitusperää. Sellaisten laitosten kannattamiseen meidän maassamme ei ole varaa, mutta meidän maassamme täytyy olla varoja kansallisen taiteen, suomalaisen taiteen kehittämiseksi ja minä uskon, että ainoa tie todellisen kansallisen taiteen kehittämiseen tällä alalla olisi se, että kaikki saatavissa olevat voimat yhtyisivät yhden taidelaitoksen ympärille. Silloin me mahdollisesti voisimme synnyttää sen suomalaisen taiteen, jota Kansallisteaatterilla on tarkoitettu synnyttää. Kuinka pitkälle se on siinä päässyt, se on asia, jonka vaillinaisuus meidän puoleltamme tunnetaan yhtä hyvin kuin kenen muun puolelta tahansa. Minä en ihmettele lainkaan ed. Schybergsonin mielipiteen muutosta, sillä hän huomasi, että varsinkin minun mielipiteessäni piilee vaara myös esim. tukholmalaisen taiteen haaraosastoille Suomenmaassa.

Ed. E. S. Y r j ö - K o s k i n e n: Minä vastustan tätä valiokunnan esitystä, mutta vähän toisilla syillä, kuin edelliset puhujat. Jos maaseuduilla ei olisi mitään tilaisuutta näyttämötaiteen nauttimiseen, tunnustan, että kannattaisin tämmöistä ehdoitusta. Mutta ed. Soinisen väite, että maaseuduilla, sekä kaupungeissa että maalais-

kunnissa, saa nykyään nähdä ainoastaan huonoa taidetta, ei pidä paikkaansa. Minä olen tosin liian vanha jaksaakseni enää paljo kulkea teattereissa, mutta niin paljon olen nähnyt sekä tätä Kansannäyttämöä että myös maaseutunäyttämöitä, että voin vakuuttaa: erotus ei ole aivan suuri. Maaseutunäyttämöt, jotka osittain kulkevat ympäri ansaitakseen sitä toimeentuloa, jota eivät yhdessä paikassa voisi saada, nauttivat vähempää kannatusta valtion puolelta kuin Kansan Näyttämö nykyään. Siitä huolimatta ne yleensä sairastavat toimeentulon vähyyttä, ja niitä täytyy yksityisavuilla kannattaa. Onko kohtuullista, että nyt valtion varoilla ruvetaan edistämään yhden laitoksen kilpailua näiden kanssa. Tietysti toimeentulo näille maaseutunäyttämöille käy sitä hankalammaksi mitä useampia kilpailijoita ilmaantuu. Jos Kansan Näyttämö voi omilla varoillaan lähteä maaseuduille, niin minä toivotan siihen onnea, mutta en pidä oikeana, että valtio rupeaa yhtä näyttämöä suosimaan. — Tämä valiokunnan mietintö on muuten huonoimpia, mitä olen milloinkaan silmilläni nähnyt. Se on niin hatara ja risainen että minua suuresti kummastuttaa, kuinka sivistysvaliokunta on kehdannut sitä päästää eduskuntaan, ja minua ihmetyttää, että mutistaan vastalauseita vasta eduskunnassa, eikä yhdessäkään valiokunnan vähemmistön jäsenessä ole ollut sitä tarmoa, että olisi selvän ja pontevan vastalauseen muodossa osoittanut, kuinka aiheeton koko esitys on.

Ed. Soininen: Minä tahtoisin vaan sanoa, että kun puhuin siitä, että maaseuduilla näytellään paljon, niin minä en tarkottanut mitään semmoista teaatteria kuin Maaseututeatteri, vaan seuranäytelmiä; niiden maku on huono ja ne tarvitsevat korjausta. On totta, että Maaseututeatteri tekee työtä tällä työalalla, mutta kyllä sen rinnalla olisi vielä toisellakin tilaa tehdä samanlaista kasvatustyötä. Maaseututeaatteri saa sitäpaitsi valtioavustusta enemmän kuin tässä on ehdotettu Kansan Näyttämölle maaseutunäytäntöjä varten.

Mitä muuten tulee edellisen puhujan moitteeseen, joka kohdistui tähän mietintöön, niin en minä tiedä onko sillä juuri mitään arvoa, kun se tulee tuommoisessa ylimalkaisessa muodossa. Siinä olisi pitänyt sanoa, mikä mietinnössä niin aivan ala-arvoista on.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Pyydän oikaisuksi vain mainita, että semmoisia maaseututeattereja, joita voi pitää taidelaitoksina, on useita ja että ne kaikki ovat osittain kiertäviä siitä syystä, että ne eivät voi yhdellä paikalla ansaita toimeentuloaan. Minä siis toistan vielä, että tässä tulisi kilpailua, jota suositaan valtion kustannuksella.

Ed. Peltonen: Minä olen yksi niitä, joka kuulun siihen vähemmistöön, joka ei ole ollenkaan taipuvainen myöntämään

tätäkään vähintä 5,000 markan lisäystä. Se ei kuitenkaan tapahdu semmoisista syistä, joita täällä on tänä iltana tuotu esiin, ei semmoisista syistä, ettei teaatteria yleensä olisi pidettävä muuna kuin huvilaitoksena. Minä puolestani olen täydellisesti vakuutettu, että teaatteri on ja tulee olemaan taidelaitos, jota sivistyneet kansat aina tarvitsevat, olkoon, että sekin joskus joutuu palvelemaan huonoja aatteita. Enkä myöskään ole sillä kannalla, että tässä maassa olisi avustettava ainoastaan yhtä teaatterilaitosta, olkoon se vaikka nimeltään Kansallisteaatteri, vaan aivan yhtä oikeutettuja ovat kaikki muutkin teaatterit, jotka yhtä hyvällä menestyksellä voivat aatetta palvella, avustuksen saantiin. Mitä siihen puoleen tulee, että muka pääkaupunki saa liiaksi ja maaseutu ei mitään, niin onhan siihen valitukseen aihetta. Mutta toiselta puolen on asian laita niin, että jos pääkaupungissa tällainen taide ei kehity, niin ei se kehity maaseudullakaan; maaseutu saa nimittäin kuitenkin välillisesti vaikutuksia juuri siitä kehityksestä, mitä pääkaupungissa tällä alalla tapahtuu. Kun täällä nytkin yliopistokursseilla on maaseutulaisia ja myös nyt kansanedustajat täällä ovat tilaisuudessa tutustumaan tähän taiteeseen, niin he kotiseudulleen mentyään tavalla tai toisella ovat kypsyneempiä tätäkin asiaa toteuttamaan.

Mitä tulee Kansan Näyttämöön, niin täytyy minun ilolla tunnustaa, että se on mennyt pitkin askelin eteenpäin. Kun kolmatta vuotta sitte kävin siihen tutustumassa siellä Yrjönkadun sokkeloissa, niin minä menin sinne hyvin varoen ja varoen sieltä tulin; sinä talvena siellä näyteltiin hyvin rämisevää kappaletta, joka oli ilmeinen agitatsioonikappale, »Kankurit» nimeltään. Nyt, kun olen tänä syksynä ollut seuraamassa Kansan Näyttämön työtä, niin olen huomannut heti, että se on mennyt pitkälle eteenpäin. Ne kappaleet, joita siellä esitetään, ovat aatteensa puolesta todella arvokkaita, sellaisia kuin Ylösnousemus, Yli-ihminen y. m. Niitä täytyy pitää täysipainoisena tavarana. Täydellä syyllä siis tämä teaatteri ansaitsee valtion kannatusta, jos kerran muillekin annetaan.

Mutta toinen asia on, onko tällä kertaa syytä korottaa tätä valtioapua. On vasta vuosi siitä, kun tämä nuori laitos sai 20,000 markan vuotuisen apurahan ja nyt ei vielä se tili, joka valiokunnassa esitettiin, sisällä valtioavustuksesta kuin 5,000 markkaa. Siltä näytäntökaudelta näyttää tosin olevan vajausta 13,000 markkaa, mutta nyt on otettava lukuun, että se näytäntökausi, joka nyt on käsissä, tulee käyttämään hyväkseen 20,000 markkaa, joten ei ole mitään syytä arvella aiheutuvan uusia tappioita.

Mitä taas tulee siihen keksintöön, että tuo 5,000 markkaa olisi annettava nimenomaan maaseudun teaatteriolojen korjaamiseksi, niin on vaikea sanoa, voidaanko noin suurta summaa vuotta kohti siihen tarkoitukseen käyttää, kun ei ole vielä siihen erikoisesti valmistuttu. Se on tästä syystä kuin minä en ole tällä kertaa puolestani

voinut yhtyä kannattamaan lisäyksen myöntämistä, vaikka muuten olen täysin myötätuntoinen itse laitosta kohtaan. Ja minun täytyy sanoa, että kysymyksessä oleva laitos saa myös hyvää avustusta porvarien puolelta senvuoksi, että teaatteri näyttelee sellaisia kappaleita, joita kelpaa yhtä hyvin katsoa porvarien kuin työväen puolueeseen kuuluvien. Minä en voi uskoa, että, kun katsomo on aina täynnä, niinkuin tänä syksynä on ollut laita, tämä laitos voi ensi tilissä osottaa mitään tappiopuolta.

Ed. K a i p i o: Olen joskus kuullut sanottavan, että valiokunnissa jarrutetaan enemmän kuin eduskunnan täysi-istunnoissa, joissa porvarispuolueet ovat enemmän edistysmielisiä kuin valiokunnissa. Sivistysvaliokunta näyttää kuitenkin yleensä olevan edistysmielisempi kaikissa kysymyksissä, kuin itse eduskunta kokonaisuudessaan. Tämän Kansan Näyttämönkin avustuksen suhteen on asianlaita niin, että anomuksessa alkuaan pyydettiin 20,000 mk. mutta porvarillinen enemmistö sai summan menemään ensin 10,000:een; ja sillä kannalla pysyi loppuun saakka toinen puoli sivistysvaliokunnan jäseniä. Asia ratkaistiin arvan kautta. Toiset vastustivat — tosin heikosti — koko avustuksen myöntämistä, toiset olivat 5,000 markan kannalla, ja lopulta tuli oikeastaan valiokunnan vähemmistön päätös siksi, mikä nyt on esitetty eduskunnalle. Minä sain valiokunnassa sen käsityksen, että ne, jotka avustusta vastustivat — muuten miedosti — eivät kehdanneet panna mietintöön vastalausetta, kun rahamäärä oli niin monta kertaa uudestaan ja uudestaan alennettu. Ja minä toivoisin, ettei eduskunta nyt enää vastustaisi noin pienen summan myöntämistä.

Ed. W a l p a s: Ed. Peltonen on täällä hiukan moittinut Yrjönkadun teatteria. Selitykseksi pyydän parilla sanalla huomauttaa, että Yrjönkadulla työskenteli »Työväen Teatteri»-niminen laitos. Siinä oli näyttelijöinä henkilöitä, jotka päivin olivat ruumiillisessa työssä ja ainoastaan iltasin harjoittelivat. He tekivät sen jokseenkin ilman palkkaa; kaikin ajoin ei tahdottu voida palkata heille edes johtajaa. Tuo teatteri näytteli siitä huolimatta varsin suuria ja huomattavia kappaleita, m. m. Tolstoin ja Björnson'in niinkin vaikeita näytelmiä kuin »Yli voimain»-näytelmän toinen osa ja monta muuta. Ed. Peltosen lausunnosta sain sen käsityksen, että hän mahtaa olla aivan erinomainen ja suurikin taiteentuntija. Mutta Helsingissä löytyy melkein vielä huomattavampia taidearvostelijoita, m. m. professori Söderhjelm, joka arvosteli tätä Työväen Teatteria pitkissä alakerroissa Huvudstadsbladetissa, antaen siitä erinomaisen kiittäviä lausuntoja. Kun toisella puolen on noin eteviä auktoriteettejä, niin minä katson sen teatterin kunnian puolesta täytyväni tästä mainita, jottei aiheettomasti himmennettäisi tuon

pienen taidelaitoksen arvoa. Työväenyhdistys kuitenkin lakkautti Yrjönkadun teatterin, kun se varojen puutteessa ei voinut sitä ylläpitää, ja jotta sitte saataisiin Työväenyhdistyksen ja sosialidemokraattisen puolueen ulkopuolelta teatterille kannatusta, muodostettiin osuuskunta, joka sittemmin perusti Kansan Näyttämön. Siis tämä on itse asiassa kokonaan toinen teatteri.

Minä pyysin puheenvuoroa lausuakseni hiukan ed. Yrjö-Koskisen pelkäämästä kilpailusta. Kansan Näyttämö, jos se tulee jonkun verran näyttelemään maaseudulla, ei suinkaan saata vaaraan Maaseututeatterin olemassaoloa eikä luultavasti tunkeudu kovin paljon niille aloille, millä Maaseututeatteri näyttelee. Maaseututeatterihan pyrkii etupäässä juuri maaseutukaupunkien varakkaamman väestön keskuuteen, mutta Kansan Näyttämö on tähän asti koettanut liikkua työväestön ja vähävaraisemman väestön keskuudessa, joten siis näillä teattereilla on oikeastaan kaksi eri alaa. Tästä myös johtuu, että ne tulevat ehkä näyttelemään kokonaan tai suuremmaksi osaksi toisissa paikoissa. Kansan Näyttämö pyrkii teollisuuskeskuksiin ja muille semmoisille paikkakunnille, Maaseututeatteri taas kaupunkipaikkoihin, joissa on enemmän varakkaampaa porvaristoa. Yhteentörmäyksiä ei siis näiden teatterien välillä tulle suuressa määrin sattumaan, eikä siis kilpailu tuottane haittaa kummallekaan.

Ed. Peltonen: Enhän minä ihmetellyt sitä, että Yrjönkadun teatteri oli mitätön Kansan Näyttämöön verraten, vaan lausuin, että Kansan Näyttämö, joka toimii Ylioppilastalolla, on koko lailla etevämpi kuin Yrjönkadun teatteri. Enkä minä arvosteluani ulottanut sen teatterin koko työhön; mainitsin vaan, että »Kankurit», jota kävin kolme kertaa katsomassa, ei ollut läheskään saman arvoinen kuin »Ylösnousemus» ja »Yli-ihminen», joihin olen ollut tilaisuudessa tutustumaan Ylioppilastalolla. Kyllä minä edelleenkin uskon, että Kansan Näyttämö on nyt tällä kertaa paljon korkeammalla kuin Yrjönkadun teatteri aikoinaan, ja kylläkin niistä luonnollisista syistä, jotka vastaväittäjäni toi esiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Varapuhemies: Sivistysvaliokunnan ehdotusta vastaan on tehty kaksi muutosehdotusta. Ed. Junnila useiden kannattamana on ehdottanut, että eduskunta hylkäisi mietinnön. Ed. Kaarne ed. Halosen kannattamana on ehdottanut, että eduskunta hylkäisi mietinnön ja tämän lisäksi mielipiteenään lausuisi, että valtiolaitoksen tulee lakkauttaa kaikki teatteriavustukset.

Ehdottaisin sellaisen äänestämisjärjestyksen, että haettaisiin vastaehdotus valiokunnan ehdotukselle äänestämällä ed. Junnilan

ja ed. Kaarneen ehdotusten välillä. Se ehdotus näistä, joka voittaa, asetetaan valiokunnan ehdotusta vastaan.

Äänestämissuunnitelma hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Junnilan tekemän ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Kaarneen ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 82 jaa- ja 62 ei-ääntä. Vastaehdotukseksi on siis hyväksytty ed. Junnilan ehdotus.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on valiokunnan mietintö ed. Junnilan ehdotuksen mukaan hylätty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä Sivistysvaliokunnan ehdotuksen. Tämäkin päätös on ehdollinen, kunnes käsitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö valtion varoista ja tarpeista.

V a r a p u h e m i e s: Kello lähestyy 11. Pyydän ilmoittaa, että minä työjärjestyksen minulle suoman oikeuden perustalla katson, että eduskunnan on istuttava kello kahteentoista, päästäksensä vähän pitemmälle.

Ed. B ä c k: Jag ber att få föreslå, att detta plenum måtte afslutas kl. 11.

Ed. C a s t r é n: Työjärjestys säätää, että istunto on lopetettava kello 11, ellei eduskunta toisin päätä. Asiain näin ollen, olen sitä mielipidettä, että tämä istunto on katkaistava kello 11.

Ed. S u l o W u o l i j o k i: Edustaja Castrén ei näytä oikein lukeneen työjärjestyksen 30 §:lää, sillä siinä sanotaan: »Täysi-istunto ei saa jatkua jälkeen kello 11 illalla, ellei puhemies katso siihen erityistä syytä olevan tai eduskunta toisin päätä.» Siis työjärjestyksen mukaan on puhemiehellä täysi valta päättää, onko istuntoa jatkettava yli 11 vai eikö.

Ed. S c h y b e r g s o n: Jag fattade hr talmannens yttrande så, att vi i alla fall kl. 12 skulle få afbryta plenum.

V a r a p u h e m i e s: Nojautuen työjärjestyksen 30 pykälään minä katson, että eduskunnan on tänä-iltana istuttava kello kahteentoista.

Yleinen oppivelvollisuus.

(1 K.)

Esitetään ensimmäisen käsittelyn jatkamista varten Sivistysvaliokunnan mietinnössä N:o 3 olevat lakiehdotukset oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista.

Keskustelu:

Ed. Wuorimaa: Jokaiselle kansalle, joka aikoo kulkea eteenpäin ja kehittyä, on välttämätöntä, että kaikki kansankerrokset tulevat tietoisuuteen ja sivistykseen. Varsinkin se on meidän kansallemme tarpeen, joka on saanut lainsäädännön alalla niin suuren vapauden kuin tuskin mikään muu kansa Europassa. Vapauden käyttäminen vaatii tietoa ja sivistystä. Mutta kun on kysymyksessä niin suuri asia kuin koko kansan kohottaminen kansallissivistyksen kukkulalle, niin on tarkasti harkittava myöskin, mitenkä se on mahdollista, mitenkä se voidaan toimeensaada, niin ettei kansa sen alle taloudellisesti näänny.

Valiokunta tehdessään mietintönsä on esittänyt ehdotuksen, joka osottaa, että se on perusteellista työtä tehnyt. Mutta samassa siinä ilmenee piirre, joka valitettavasti muissakin meidän toimissamme on tavallista, nimittäin ettei oteta huomioon meidän maamme todellista varallisuutta. Valiokunta pyörittää miljoonia melkein samalla keveydellä, kuin yksityinen muonamies perunoitansa. Valiokunta asettaa hyväksyttäväksi ehdotuksen, joka kysyy perustamiskustannuksissa 32 miljoonaa ja vuotuisia lisämenoja 13 miljoonaa, siis ei vähempää kuin 45 miljoonaa uusia menoja. Kun menot ovat näin suuret, olisi ollut syytä, että valiokunta olisi tarkemmin punninnut asian taloudellisia puolia. Totta on kyllä, että kaupungeissa rahat ovat helposti saatavissa ja helposti menevätkin ja ettei siis kaupungeissa tämä kustannus tule aiheuttamaan erittäin suuria vaikeuksia. Mutta kun ajattelemme maaseutujemme todellista varallisuuden tilaa, kun me tiedämme, että suurin osa veronmaksajista saa hyvin tarkasti laskea tulonsa ja menonsa voidaksensa elää sangen kehnoa, yksinkertaista elämää. Kun lisäksi otamme sen huomioon, että heidän, ennen kuin tekevät mitään ulosmaksua, täytyy, niinkuin sanotaan, vetää rahat melkein soikeiksi, silloin myöskin selviää, että niin summattoman suuret menot kuin tässä on kysymyksessä, tulevat mitä suurimmassa määrässä myöskin vaikeuttamaan jokaisen yksityisen veronmaksajan vuotuisia maksuja.

Valiokunta on esittänyt järjestelmän, jonka kautta luotaisiin uudenlaisia, 2,500 kappaletta, niinkutsuttuja alempia kansakouluja. Niihin tarvittaisiin sama määrä opettajia ja valiokunta on laskenut, että koulurakennuksia varten näille voitaisiin osaksi käyttää vanhojen korkeampien kansakoulujen käsityöhuoneita. Lisäksi on va-

liokunta ehdottanut, että vuokrattaisiin syrjäpiireissä kouluja varten huoneustoja ja lopuksi, että rakennettaisiin 500 uutta koulua. Valiokunta on myös ehdottanut, että opettajille maksettaisiin 600 markkaa valtion varoista ja kunta antaisi avustusta 175 markkaa vuotta kohti. Kun se sitten tekee kaikista näin syntyvistä menoista summan, tulemme siihen lopputulokseen, josta täällä äsken mainitsin. Mutta se lopputulos ei kuitenkaan minun mielestäni vielä riitä. Valiokunta ei ole ottanut huomioon muutamia kohtia, jotka ennen pitkää tulevat näyttäytymään tarpeellisiksi. Ensiksikin sen, että korkeampien koulujen työhuoneustot ennen pitkää tulevat mahdottomiksi käyttää uusille kouluille. Jo ennenkin olivat käsityöhuoneet yhdistetyt luokkahuoneiden kanssa. Mutta meidän kylmässä ilmanalassa tämä näytti tuottavan pedagoogisessa ja hygieenisessä suhteessa semmoisia vaikeuksia, että siitä täytyi luopua. Sekä opettajat että piiritarkastajat väittivät, että se on vallan mahdotonta. Varsinkin opetusvälineet ja ilmasto ja puhtaus heidän mielestään tuli kärsimään. Ja seuraus oli, että käsityöhuoneet ja luokkahuoneet eivät enää ole samana. On täytynyt rakentaa uusia huoneita käsitöitä varten. Aivan varmaa on, että sama vaikeus nytkin syntyisi, jos alettaisi käyttää käsityöhuoneita luokkahuoneina. Vielä enemmän, koska käsityöhuoneet hyvin monessa koulussa, varsinkin siinä, missä on kaksi koulua, ovat rakennetut yht'aikaa käsityöhuoneeksi ja eteiseksi, jossa lapset tavallisesti talvisaikana kylminä pakkaisilmoina saavat oleskella silloin kuin heillä on välitunti. Tästä syntyisi tietysti lisämenoja, sillä täytyisi rakentaa uusia kouluja ja sen kautta tulisivat perustuskustannukset koko suuressa määrin lisääntymään. Toinen kohta, joka tulisi lisäämään kustannuksia yli sen, mitä valiokunta on laskenut, on se seikka, että myöskin niihin paikkoihin, joissa valiokunta on luullut, että voidaan huoneita vuokrata, ennen pitkää nähtäisiin välttämättömäksi myöskin rakentaa kouluja. Ei ole niin helppoa saada vuokratuksi sopivia kouluhuoneita, kuin ylipäänsä luullaan. Sen seikan osoittaa jo entinen kokemus korkeammista kouluista, joita hyvin harvoissa paikoissa, ainoastaan ehkä noin 300 on saatu sijoitetuiksi vuokratuissa huoneissa. Mutta vielä tulisi lisäämään kustannuksia jotenkin suuressa määrin eräs toinen seikka. Valiokunta on arvostellut, että vuokrahuoneita, lämmintä ja valoa voitaisiin saada 300 markalla. Se on ehdottomasti liian pieni summa, kun ottaa huomioon, että vuokraajan täytyy asettaa huone semmoiseen kuntoon, että se kelpaa opetushuoneeksi ja kun ottaa huomioon, kuinka korkeaan hintaan puuaineet ovat nousseet. Sekin tulisi lisäämään koko joukon valiokunnan laskuja. Tulevat vielä lisäksi opettajien palkat. 600 markkaa valtiolta vuotta kohti, se tekisi 50 markkaa kuukaudessa. Onko ajateltava, että opettaja, joka ei juuri voi minkäänlaista muuta lisätointa saada, kuukaudessa voi tulla toimeen 50 markalla. Ja varsinkin, jos hän

on naimisissa, kuinka voidaan ajatella, että opettajat semmoisilla nälkäpalkoilla voivat elää, — kun vielä mainitsen, että valiokunta on lakitekstissä määrännyt, ett'ei kunnan tarvitse maksaa kuin 175 markkaa kortteerin vuokraa, lämmitystä ja valoa varten. Valiokunnan summat ovat siis ehdottomasti liian pienet. Pääsumma tulee koko joukon nousemaan.

Mutta on toinen ehdotus valiokunnan ehdotuksen rinnalla, jonka käyttäminen minun mielestäni veisi siihen päämäärään, mihin pyritään, nim. kansan jokaisen lapsen opetukseen ja joka samassa mitä suurimassa määrin helpottaisi suuren opetusreformin aikaan saamista. Se on ehdotus, jonka oppipakkokomitea on tehnyt. Noudattamalla sitä ei tarvita mitään uusia koulurakennuksia eikä uusia opettajia, ei tarvita laittaa semmoista suurta uusia tuhatkuntia käsittävää opettajakuntaa eläkkeineen päivineen, vaan niistä päästään kokonaan. Eikä tarvita edes uusia opetusvälineitä, ja kuitenkin voidaan tulla aivan samaan tulokseen. Jos asetetaan meidän koulumme sillé kannalle, että lisätään vähäsen korkeimmissa kansakouluissa opetusaikaa, siten, että tehdään kansakouluopetus kuusivuotiseksi, alkaen lapsen seitsemännestä ikävuodesta kolmanteentoista vuoteen ja lapset käyvät kaksi ensimäistä vuotta n. s. alempaa kansakoulua, siten että alkavat koulunsa elokuun 15 päivä ja käyvät syksyllä kuusi viikkoa ja taas alkavat koulunsa toukokuun 1 päivänä ja käyvät kuusi viikkoa tai kesäkuun 15 päivään saakka, niin he tulevat yhteensä käymään 24 viikkoa alemmassa kansakoulussa. Ylempi kansakouluopetusaika kyllä supistuu sen kautta vähäsen, nimittäin toukokuun ajan, mutta kun valiokunta on sanonut että tämä olisi taka-askel, että tietomäärä nykyisestä supistuisi, niin luulen että siinä ei ole sitä perää kuin valiokunta on luulotellut. Ensiksi nimittäin ne lapset, jotka tulevat korkeampaan kansakouluun, ovat kaksivuotisena oppiaikanaan alaosastolla saaneet niin paljon parempaa valmistusta, että kansakoulun ensimäisellä luokalla voidaan suorittaa paljon laveampi kurssi kuin nykyään. Ja sen kautta voidaan toisella, kolmannella ja neljännellä osastolla tehdä kurssi lyhemmäksi. Toiseksi on otettava huomioon että korkeamman kansakoulun oppilaat, kun ovat käyneet tammikuusta aina kevääseen asti yhtämittaa koulua, toukokuussa ovat jo niin rasittuneet ja niin väsyneet, että se luku, joka silloin lämpimänä kevätaikana jaetaan, ei enää ole suurimerkityksellinen. Heidän mielensä palaa ulos, he ovat väsyneet lukuun, ja luku on enemmän satunnaista ja vähemmän hyödyttävää. Mutta oppipakkokomitean järjestelmällä, joka siis ei ole mikään taka-askel eikä tule opetusta vähääkään supistamaan, olisi monta suurta etua. Ensiksi se etu, että niiden seitsenvuotisten pikku lasten ei tarvitsisi kodistaan kouluun talvipakkasessa tarpoa. Keväin, syksyin he vaaratta ja helposti voivat kulkea edestakaisin

itse koulun ja kodin välillä ja helposti voivat lämpimänä aikana saada kortteerin koulun likiseudulla huonommissakin asunnoissa.

Tämä järjestelmä tuottaisi myöskin toisen hyödyn, taloudellisesti sangen suuren, joka ei ole unhotettava. On muistettava että vähitellen meidän maanviljelijämme muuttuvat pieniviljelijöiksi. Semmoisina he eivät pidä palvelijoita koska sitä ei kannata tehdä. Heitä on siis vaan tavallisesti kaksi henkeä, mies ja vaimo, jotka hoitavat koko maataloutta. Mutta kesällä ja syksyllä on suuresta merkityksestä, että heillä 9, 10, 11 ja 12-vuotisista lapsista on taloudessaan niin suurta apua kuin mahdollista. Keväällä on välttämätöntä käyttää paimenta, mutta jos kaikki lapset ovat koulussa he eivät semmoista saa. Samaten on syyspuolella. Oppipakkokomitean ehdotuksen mukaan voivat he käyttää omia lapsiaan taloudentoimissa. Tästä lapsille itselleenkin on elämää varten suurta hyötyä, sillä olen sitä mieltä, että jos lapset kuusikin vuotta yhtäperää kasvatetaan siten, että koko heidän aikansa menee kouluopetuksessa, sen kautta tehdään heille itselleen käytännöllisessä elämässä vahinkoa. Sen ovat esim. käytännölliset amerikalaiset hoksanneet. Siellä kestää pakollinen opetus ainoastaan 5 kuukautta vuotta kohti ja sentähden 6 $^1/_2$ kuukaudessa, joka meillä tulisi olemaan, olisi varmaan aivan kylliksi.

Oppipakkokomitean järjestelmä tulisi senkin laskun mukaan, minkä valiokunta on tehnyt, noin 2 $^1/_2$ miljoonaa markkaa huokeammaksi vuodessa, ja sitä paitsi kaikki ne tavattoman suuret perustavat kustannukset jäisivät pois. Valiokunta on kyllä koettanut peittää yhden miljoonan tästä vuotuisesta lisämenosta sillä tavalla, että se on kuvitellut, ettei erotus ole niin suuri, jos otetaan huomioon, että voidaan järjestää kansakouluihin n. s. jatkokurssit sen kautta, että alemman koulun opettajat laitettaisiin koulussa opettamaan muutamia harjoitusaineita ja sillä aikaa korkeamman koulun opettajat voisivat jatkokurssia järjestää. Nyt kuitenkin minä luulen, että käytännössä siitä tulee sangen vähän hyötyä, sillä meidän on muistettava, että alemman koulun opettajat tulevat olemaan ainakin kahdessa tai kolmessa eri paikassa, joka tulee vaikeuttamaan tämän mahdollisuuden. Sitäpaitsi minä olen sitä mieltä sen kokemuksen nojalla, joka minulla on näistä jatkokursseista, ettei niillä oikeastaan ole mainittavaa merkitystä kansan sivistyksessä. Minä luulen, että niistä on tehty enemmän kuin mitä ne oikeastaan ovat ja että ne tulevat myös samanlaisina tästä puoleen olemaan. Niitä kyllä on nykyään käytännössä, mutta jos tarkastamme, minkälaisia ne ovat, niin varmaan tulemme siihen tulokseen, että koko jatkokursseissa on hyvin paljon humbuugia. Jos tahdotaan todellista korkeampaa kansansivistystä, niin on parasta, että se yksi miljoona, jonka valiokunta on laskenut jatkokursseihin, käytetään kansanopistoille tai muille varmasti järjestetyille laitoksille, josta ne kansalaiset, jotka tahtovat korkeampaa opetusta, voivat sitä tosiaan saada.

Kaiken tämän perusteella mitä nyt lyhyesti olen esilletuonut, olisi ajatukseni se, ettei eduskunta ryhtyisi niin suurta kustannusta tuottavaan hommaan kuin minkä valiokunta on esittänyt, vaan hyväksyisi sen järjestelmän, joka esiintyy oppipakkokomitean mietinnössä. Se varmaan tulisi tuottamaan paljoa suurempaa myötätuntoisuutta yleisesti meidän maassamme.

Sitten on vielä muutamia kohtia valiokunnan mietinnössä, joihin tahtoisin kosketella. Semmoinen kohta on sen 16 §. 16 §:ssä sanotaan: »Jos matka lähimpään kansakouluun on 5 kilometriä pitempi, tulee kunnan ottaa osaa saattamis-, ja majoituskustannuksiin lapsen ikään katsomatta». Nyt minulla ei suinkaan ole mitään sitä vastaan, että kunta majoittaa lapset, mutta saattamiskustannuksia vastaan minulla on suuria epäilyksiä, sillä sen kautta voi kunta tulla semmoisiin rasituksiin, että ne ovat aivan arvaamattomia. Silloin sen täytyy pitää erityinen kyytimies ja hevosia, jotka eivät muuta tee kuin koko talvikauden ovat kyyditsemässä lapsia aamulla kouluun ja illalla takaisin. Ajatellaan, että koulu olisi kahden tai kolmen kilometrin päässä, niin kyyditsemisessä tulisi mies olemaan koko päivän sidottuna, sillä hänen täytyisi aamulla lähteä kouluun ja palata takaisin ja taas päivällisen aikana tulla kouluun ja mennä takaisin. Mies ja hevonen tulee siten sidotuksi päiväkaudeksi siinä. Tämäkin täytyy ottaa huomioon ja sentähden asia täytyy järjestää jollakin käytännöllisemmällä tavalla.

Vielä arveluttaa minua 22 §. Siinä määrätään sakkoa vanhemmille, jotka eivät pane lapsiaan kouluun, 50 markasta alkaen, ja ellei se riitä, niin pannaan 100 markkaan niskaan j. n. e. ,ja ellei saa ulos sakkoa, niin kruununmies vie isän tai äidin linnaan. Tämmöinen rangaistus on jotakin luonnotonta. Voimme ajatella, minkälaisella mielellä se lapsi on, joka tietää, että hänen tähtensä hänen isänsä tai äitinsä istuvat linnassa, ja voimme ajatella, minkälainen tunne sillä isällä tai äidillä on, joka istuu linnassa lapsensa tähden. Mutta voidaan sanoa, ettei ole tarpeen, että he istuvat linnassa. Mikseivät he pane lapsiaan kouluun? Mutta siinä suhteessa voipi olla monta semmoista syytä, jota täällä ei voi niin tarkasti punnita ja joka vaikuttaa sen, että heidän on mahdoton laittaa lapsensa kouluun. Minä otan vaan yhden esimerkin. Voipi olla joku vähävarainen, jolla kuitenkin on juuri sen verran varoja, ettei hän saa kunnalta apua. Hänen piirissään on koulu, jossa on opettaja, jonka opetusta hän ei millään tavalla voi hyväksyä, jonka opetusta hän ei soisi lapselleen mistään hinnasta. Ja silloin hänen täytyy viedä siihen kouluun lapsensa sillä uhalla, että hänen täytyy istua linnassa, varaa hänellä ei ole yksityisopetuksen hankkimiseen. Se on jotakin, joka on luontoa vastaan ja on armotonta. Jokin muu rangaistustapa täytyy keksiä. Rangaistustapa, että kruununmiehet kulettavat vanhempia lastensa tähden linnasssa, ei ole sopiva.

Ennenkun lopetan, pyydän vielä saada sanoa muutaman sanan sen merkillisen vastalauseen johdosta, joka on kolmantena. Kun lukee sitä, niin saa sen tunnelman, että se on kirjoitettu hermostuneessa mielentilassa, joka on täynnä katkeruutta. Muussa tapauksessa ei tämmöistä vastalausetta olisi voinut syntyä valtiolliseen asiakirjaan, jossa kylmän järjen ja ymmärryksen pitää johtaa. Vastalause oikeastaan onkin jonkunlaista tunteenpurkausta, mutta ei mikään asiallinen ja valtiollinen asiakirja. Mutta siinä on kuitenkin muutamia kohtia, jotka ovat sentapaisia, että on syytä niitä vähän lähemmin kosketella. Samassa pyydän saada myöskin kosketella ed. Jokisen pitkää epistolaa, jonka hän täällä eilen luki eduskunnalle, koska se on aivan samansisällyksellinen.

Siinä ensiksikin ilmaantuu tuo sana »köyhälistö» vähä väliä. Jo ensimmäisellä sivulla on se useassa paikassa ja sitten pitkin matkaa. Sitten siinä ilmaantuu semmoisia lauseita kuin »työläisarmeija», »porvari», ja kaikki nuo tituleeraukset ja tunnetut lauseet. Minä nyt pyytäisin kysyä, mikä se köyhälistö oikeastaan on, jota tässä tarkoitetaan. Onko se ed. Jokinen ja ed. Järvinen ja ed. Lahtinen, vai kutka ne oikeastaan ovat, jotka ovat »köyhälistö»? Minä en ole vielä koskaan oikein päässyt sen asian perille. Minä olen nim. nähnyt suuria hovinomistajia, jotka ovat niin köyhiä, ettei niillä ole ollut housutkaan omia. Ja minä olen varma, että edustajat Jokinen ja Lahtinen ja Järvinen eivät sinnepäinkään ole niin köyhiä kuin semmoiset. Olen nähnyt myöskin muita kansalaisia, virkamiehiä ja talollisia, jotka ovat niin köyhiä, ettei niillä ole kerrassaan mitään, vaan päinvastoin suuria velkoja. (Ed. Walpas: Se on köyhälistöä!). Ja sitten olen nähnyt semmoisia, jotka sanovat kuuluvansa köyhälistöön, niinkuin vastalauseentekijätkin, mutta joilla on rahaa ja omaisuutta kaikenlaista taskussa, jotka voidaan sanoa suorastaan rikkaiksikin. Olisi siis hyvä, että ne, jotka käyttävät aina tuota »köyhälistö»-sanaa, kerran myöskin selittäisivät, mikä se köyhälistö oikein on (Ed. Walpas: Syrjäkaupungilla niitä on!).

Sitten vielä on yksi asia, johon pyytäisin koskettaa, ja se on se, että täällä näkyy olevan uskonto jo ensimmäisessä kappaleessa ja sitten pitkin matkaa vähän väliä jonkunlaisena ikäänkuin punaisena vaatteena, kuten Spanjan härillä härkätaisteluissa. Se näkyy olevan ikäänkuin joku semmoinen peloitus ja vihollinen, jota vastaan täytyy alituiseen rynnätä. Sanotaan m. m. täällä, että uskonnon alalla ilmeneviä kysymyksiä on lapsen mahdoton perin pohjin käsittää ja omantakeisesti itselleen selvittää, kun hänellä ei ole mitään sellaista elämän kokemusta, jossa uskonnollinen elämä kasvaa. Ja sitten sanotaan samassa, että uskonto väärennetään kasvattamaan lasta porvarillisen luokkavallan tahdottomaksi aseeksi. Tämänkin johdosta pyytäisin kysyä arvoisilta vastalauseentekijöiltä, mitenkä on selitettävissä, että vaikka he ovatkin käyneet näitä porvarillisia

kouluja ja siellä opetettu uskonnossa, he kuitenkaan eivät ole nyt tämän »porvarillisen luokkavallan tahdottomia aseita», vaan että he ovat tulleet aivan päinvastaiseksi aseeksi. Mitenkä uskonto ja semmoiset koulut, joissa uskontoa opetetaan ovat voineet heitä kasvattaa semmoisiksi, kuin he ovat. Sitäkin tahtoisin tietää. Olisi hyvä, että saataisiin siitäkin selvää, sillä siinä on ristiriitaa.

Mitä sitten tulee siihen, että lapset eivät voi käsittää omintakeisesti uskonnon kysymyksiä, niin on huomattava, että uskonnolla on kaksi puolta. Uskonnolla on salattu puoli, sisällinen, transcendentaalinen puoli ja sillä on toinen puoli, joka on käännetty aistillista maailmaa kohtaan, niinkuin ihmisien olento itsekin on. Nyt on asia niin, että on paljon ihmisiä, jotka eivät käsitä uskonnon sisäistä, transcendentaalista puolta, vaikka kyllä tuntevat ja tietävät sen ulkonaisen puolen. Ja näyttää siltä, että myöskin tämän vastalauseen allekirjoittajat vielä ovat sulkeutuneita uskonnon salaisilta puolilta ja tuntevat vaan sen ulkonaisen puolen. Lapset eivät ole sulkeutuneita siitä, sillä niiden mieli ja omatunto ovat avonaisina ja sentähden he voivat omistaa myöskin sen sisällisen transcendentaalisen puolen uskonnosta paljon helpommin kuin semmoinen henkilö, jolta maailman ulkonainen materialistinen elämä on sulkenut tämän sisällisen salaisen puolen. Uskonto lapselle on sentähden vallan tarpeen, se käsittää sen usein paljon paremmin kuin vanha ihminen ja sentähden juuri Vapahtajammekin sanoi: «Sallikaa lasten tulla minun tyköni».

Sitten ed. Jokinen eilen myös toi esille kysymyksiä, jotka muka ovat senlaatuisia, etteivät ne sovi lapsille. Hän luki epistolastaan historioita raamatusta, jotka eivät ole uskottavia, niinkuin esim. Joonas profeetasta, joka oli valaskalan vatsassa. Ed. Jokinen ei tunnu uskovan sitä, mutta kyllä olisi parasta, että hän kuitenkin vaan omistaisi ja uskoisi sen (Vasemmalta: Pääsisikö autuaaksi?). Tahdon siitä kertoa muutaman pienen historian, kun kerran on puheenvuoro.

Kun matkustin pitkin Välimerta Vähässä Aasiassa, jouduin myös Välimeren itäisimmässä kolkassa, jossa Aasian ranta kääntyy suoraan eteläänpäin, pieneen kaupunkiin, jonka nimi on Alexandrette. Sen vieressä kohoavat korkeat vuoret melkein pilvien korkeuteen asti ja näiden vuorien alla eräässä kohden oli kivikumpu, jossa oli nähtävästi hyvin vanhana aikana kiviä ladottu neliöön ja kivikasan päälle oli asetettu suuri paasikivi. Kivet olivat, vaikka ne olivat graniitista, jo ikäänkuin rappeutumassa. Niihin oli hakattu seuraavat sanat vanhalla foenician kielellä: »Tähän kohtaan sylkäsi valaskala Joonas profeetan maalle ja tästä hän meni Ninivelle saarnaamaan parannusta». Tämä kivi oli siis niin vanha, että se oli foenicialaisten ajalta. Se todistaa, että foenicialaisten aikana tunnettiin profeetta Joonaan tapaus.

Ed. Jokinen tietysti ja moni muu hänen kanssaan ei vieläkään tahdo uskoa sitä tapausta todeksi ja mahdolliseksi, mutta minä voin vakuuttaa, että taivaan ja maan välillä löytyy paljon semmoista, jota ed. Jokinen ei usko ja joka kuitenkin on olemassa. Niitä on ollut sittemminkin Joonaksia, jotka ovat olleet yhtä vaikeassa asemassa kuin Joonas valaskalan vatsassa, ja kuitenkin ovat ilmaantuneet taas näyttämölle. Ed. Jokinen on ensikertalainen eduskunnassa ja sentähden hän myöskään ei tietysti usko tätäkään.

Vastalauseen tekijät vielä lausuvat, että uskonto siveellisessä suhteessa ei myöskään ole tarpeen, että voidaan kouluissa järjestää jonkunlaista siveysoppia, jolla muka tyydytetään sitä, mitä kansa tarvitsee, sillä ilman siveellisyyttä ei kansa voi elää. Minä pyytäisin kysyä, minkälainen se siveellisyys tai moraali sitten on, jota vastalauseen tekijät ovat ajatelleet, ja mistä se tulee? Onko se yleinen aikakauden mielipide tai onko se jotakin Sokrateen tai Platon tai Aristoteleen filosofiaa tai onko se muuta? Mistä siveellisyys saa alkunsa, mikä sen tekee semmoiseksi, että se kulkee samanlaisena läpi aikakaudet. Mikä se on, joka jälleen palauttaa ihmiskunnan takaisin siveyslakien alle silloin, kun se on usein jo pitkiä aikoja kulkenut maailman mielipiteen jälkeen ja unohtanut todellisen siveellisyyden lait? Se on uskonto. Ilman Jumalaa ja ilman uskontoa ja kristinuskoa ei mitään todellista siveellisyyttä ole ja sentähden siellä, missä ei ole kristinuskoa, siellä ei myöskään ole mitään pysyväistä siveellisyyttä eikä moraalia. Siellä, missä ei ole yksi Jumala, joka on kaikkien isä ja jonka edessä kaikki ovat vastuunalaisia, siellä ei ole muuta kuin ihmisten mielipiteitä ja mielivaltaa, jotka määräävät väliin yhden siveellisyysperiaatteen, väliin toisen. Sentähden uskonto on siveellisyyden perus ja pohja ja sentähden uskonto on se pohjaton lähde, josta joka polvi, joka aikakausi ammentaa siveellisyyden aarteita, josta nekin aikakaudet, jotka ovat vaipuneet sentähden, että ovat uskontonsa unohtaneet ja väärinkäyttäneet sitä, uudestaan ovat voineet ammentaa siveellisyyden periaatteita ja saada uutta johtoa elämällensä. Ilman uskontoa koko elämä, olkoon lait kuinka hyvät tahansa, ei ole muuta kuin vihan elämää. Silloin kun ei ole muuta kuin vihan elämää, silloin ovat yhteiskunnan liitteet irtonaiset. Sillä uskonto on nyt kuitenkin se kitti, joka sitoo yhteen yhteiskunnan, joka luo sen rakkauden, joka on ylhäältä Jumalalta. Ja siinä, missä se on hereillä ja elävänä, ei kaivata paljon ulkonaisia lakeja. Rakkauden laki silloin johtaa ihmisiä ja yhteiskunnalliset lait, jotka silloin laaditaan, ovat laaditut tämän mukaan ja ihmiset noudattavat niitä.

Ed. von Altfhan: Jag måste erkänna att jag icke utan en viss förargelse fogade mig uti talmannens bestämning, att vi skulle sitta till kl. 12, men jag är numera tacksam därför, sedan jag fått höra den

föregående talarens kritiska och af bred humor, men dock af djupt allvar präglade andragande. Jag finner nu att jag haft stort utbyte af detsamma.

Detta vidlyftiga lagförslag, som vi hafva framför oss, kommer liksom allt annat att drunkna på grund af landtdagens i dag på eftermiddagen fattade första beslut. Det är därför icke häller nu någon anledning att ingå i en vidlyftigare behandling af detsamma. Jag är den föregående ärade talaren särskildt tacksam, för det han påpekade, hurusom det nu föreliggande reformförslaget icke är enbart en pedagogisk fråga, utan kanske framför allt en finansiell fråga. Det är icke blott fråga om, hvilket system vi eventuelt på grund af särskilda pedagogiska och teoretiska grunder anse vara det absolut bästa, utan det är också fråga om, hvilket system Finlands folk har råd att bestå sig. Någon egentlig utredning, huru medel för denna reform skola kunna anskaffas, föreligger alldeles icke. Endast en utaf kulturutskottet uppgjordt kalkyl öfver kostnaderna. Jag vill icke ingå i kritik af dem. Visserligen fick statsutskottet mottaga en i temligen allmänna ordalag affattad skrifvelse rörande en detalj i förslaget, men statsutskottet hade icke förslaget i sin hand — det var väl knappast färdigt ens då — och kunde förty icke på grund af denna skrifvelse få någon öfverblick öfver frågan, hvilket också framgår af det sväfvande och obestämda svar statsutskottet sedermera aflät till kulturutkottet. Om nu saken skulle förekomma till slutlig behandling vid denna landtdag, så kan jag icke säga annat än att L. O:s 63 § skulle förmå, att lagen angående kostnaderna för folkskoleväsendet såsom varande en fråga som i högsta grad kommer att inverka på statsverkets tillstånd, skulle böra till statsutskottet remitteras för afgifvande af yttrande i detalj. I detta sammanhang och vid ärendets första behandling kan förslag i den riktningen icke väckas, det bör väckas i stora utskottet, men jag har dock, då en skrifvelse från statsutskottet finnes bifogad, velat framhålla, att denna beredning ingalunda är så noggrann och saklig, som enligt L. O. statsutskottet bör egna finansärenden af detta ingripande slag.

Ed. Vera Hjelt: Jag ber att få understöda första och andra reservationerna till betänkandet i läropliktsfrågan. Det är icke blott ur pedagogisk synpunkt ensamt den bestämmelsen icke kan försvaras, som fordrar att en lärare samtidigt skall undervisa ända till 60 barn. I paragrafen har visserligen blifvit inskjuten en liten reduktion genom bestämmelsen, att läraren i allmänhet icke behöfver undervisa flera än 50 elever. Men den som känner svårigheterna att på landsbygden få nya skolor till stånd eller ökad lärarepersonal, vet, att genom en dylik sväfvande bestämmelse å många orter lätt kan inträffa, att samma lärare ålägges undervisningsskyldighet för ända till 60 elever.

Jag har i min barndom gått i en liknande småbarnsskola. Men jag trodde, att sådana skolor blifvit utdömda ur världen samtidigt med skolfärlan, plaggorna, latskärmen och hela den numera kulturhistoriska straffattiraljen. Men mig synes som om 60-barns klasser icke kunde reda sig med mindre, än att den gamla utmönstrade straffradikalismen med sin snabba och lättvindiga rättsskipning återinfördes i stället för vår tids uppfostrande och förfinade pedagogik. Att samvetsgrannt undervisa och uppfostra 60 barn samtidigt är outförbart. Men förutom det; jag har undervisat i folkskola på landet med 50 barn på 4 afdelningar och kan försäkra att jag dåligt stod ut därmed. Mången lärarinna med sämre hälsa tar aldrig upp sig mera efter att något år hafva undervisat i en skola med inemot 60 barn på 4 afdelningar. Jag anser att den ifrågavarande lagbestämningen också därför bör utgå, såsom varande så att säga ett kriminelt långsamt skeende dråp gentemot alla med en klenare fysik utrustade lärarinnor, hvilka åläggas 60-barns klasser med 4 afdelningar enligt systemet på landsbygden. Detta kan låta väl starkt, men den som varit med om några skolmöten, har kunnat konstatera på alla de bleka och enerverade ansiktena, att där inte mera kan läggas sten på denna börda.

Jag vädjar till föräldrar med 10 à 8, t. o. m. färre barn omkring sig, och frågar, om inte den gamla lagbestämmelsen med inemot 50-barns klasser synes nog. En lärarinna skall öfvervaka barnen äfven under rasterna och det är inte så litet nervslitande att hvarje sekund bära och känna ansvaret för allt, som då kan hända andras barn under den minsta lilla ouppmärksamhet från lärarinnans sida.

Beträffande elever, hvilka hafva minoritetens språk till modersmål, delar jag alldeles reservanternas åsikt, likasom också vidkommande medellösa elevers gratis förseende med läroböcker och skoltillbehör, t. o. m. mat, kläder m. m. Men det synes mig icke blott på grund af ekonomiska skäl, omotiveradt, att b e m e d l a d e föräldrar från skolan erhålla böcker och skoltillbehör gratis för sina barn, utan äfven är detta ingalunda väl betänkt från synpunkten af föräldrarnas omsorger om sina barn. Jag känner mig långtifrån tilltalad af den kommunistiska uppfostringsidén, hvilken steg för steg vinner terräng genom att barnen, oberoende af sina ekonomiska förhållanden, endast för likformighets skull kostnadsfritt förses med skolutensilier m. m. De följande stegen i räckan mot de kommunistiska vårdanstalternas förverkligande hålla på att uttagas af dem, som ifra för allmänna bespisningsanstalter och gratis beklädnad åt a l l a folkskolebarn, oberoende af om föräldrarna hafva råd att försörja dem eller ej. Denna opinion är ingalunda ny. Den vinner blott så långsamt insteg, emedan det ännu finnes alltför många skeptiker gentemot den världsordningen och som anse att föräldrarnas ansvar och känslan af omsorg om sina barn förslappas genom att barnens lif, som

till stor del sammanfaller med skolan, allt mera afskiljes från hemmets omvårdnad. I lärarinnekretsar har denna fråga icke sällan varit föremål för uttalanden, hvilka oftast gått i den riktningen, att i skolor, där gratisutdelning af hvarje slag sker så godt som oberoende af förmögenhetsvillkoren, systemet varit egnadt att medföra moralisk slapphet hos föräldrarna beträffande förpliktelserna mot sina barn. Slutligen hafva de icke varit nöjda med någonting, utan uppställt allt större fordringar beträffande både kvantiteten och kvaliteten af de från skolan eller genom lärarinnans förmedling på annat sätt erhållna sakerna.

I likhet med reservanterna anser jag därför, att endast medellösa föräldrars barn må erhålla skoltillbehör, läroböcker m. m. gratis från skolan. Det kan icke på välgrundade skäl försvaras, att förmögna rusthållare och andra penningemagnaters barn, hvilka dels af principiella skäl sättas i folkskolan, dels gå där emedan folkskolan på landet är den närmast hemmet belägna skolan, erhålla skoltillbehör och läroböcker gratis från skolan. Jag känner mycket väl till den riktningen och de motiv, hvarmed ett sådant förfaringssätt i allmänhet försvaras, men finner dem icke hållbara gentemot motskälen.

På grund af långvarig lärarinne-erfarenhet under sådana förhållanden, att gratisutdelningen ställes beroende af medellösheten, likasom också under studieresor, har jag sett de allra bästa resultat äfven beträffande ett likformigt genomförande af läroboks- och skoltillbehörssystem såväl i eget land som i andra länder.

Ed. Sohlberg: Äfven med fara, att det går med mig såsom med en föregående talare, att jag får börja mitt andragande denna vecka och sluta det först nästa vecka, vill jag begagna mig af tillfället att uttala mig rörande denna sak. För att då gå i ordning med frågorna, ber jag att för en stund få fästa uppmärksamheten vid första reservationen. Någon har måhända vid genomläsandet af denna reservation tänkt, att det föreliggande lagförslaget om införande af läroplikt måste vara synnerligen väl affattadt, då här mot detsamma från pedagogisk synpunkt endast en anmärkning kan göras. Så lyckligt är det dock icke. Vid behandlingen af detta lagförslag hafva ingalunda de pedagogiska principerna fått vara de allena härskande. Tvärtom hafva pedagogiska principer ofta fått gifva vika för ekonomiska skäl, och pedagogen har funnit sig häri utan reservation, då det gällt att bryta väg för en ny lagstiftningsåtgärd, hvars godkännande annars kunde hafva äfventyrats. Med afseende å föreliggande reservation är sakförhållandet ett annat. Ty vid affattandet af den 10 § i lagförslaget har utskottets majoritet frångått principer, hvilka redan länge varit godkända och i lagstiftningen genomförda.

Enligt 10 § skulle ett större antal elever än 50 samtidigt kunna undervisas af en lärare. Betrakta vi emellertid utvecklingens gång, så finna vi, att folkskoleförordningen af 1866 stadgade, att under hvarje förhållande icke flere än 60 elever finge samtidigt undervisas af en och samma lärare. Åren gingo och erfarenheter vunnos, som visade att ett elevantal af 60 icke med framgång kunde samtidigt undervisas af en lärare. Tjugu år efter det den första folkskoleförordningen hade sett dagen, gjordes därför den förändring, att högst 50 elever skulle få samtidigt undervisas af en och samma lärare. Nu hafva något mer än tjugu år förgått sedan denna förordning utfärdades, och ganska allmänt höjas röster för att 40 elever borde vara det högsta elevantal, som samtidigt finge undervisas af en lärare. Den åsikten har också gjort sig gällande inom utskottet. Men det oaktadt har en affattning gifvits åt den 10 §, som tillåter ända till 59 elever att samtidigt undervisas af en och samma lärare. När siffran går upp till 60, skall enligt lagförslaget genast åtgärd vidtagas för anställande af biträdande lärare eller för distriktets delning. Reservationen afser att återställa lagparagrafen i ett skick, som är likt nu gällande lagstadgande, och jag ber att stora utskottet må observera detta samt, för såvidt det gäller 10 § 2 mom. vidtaga den i reservationen föreslagna ändringen. Tillika må framhållas, att i 1 mom. då också den ändring bör göras, att orden »i allmänhet» uteslutas. Dessa ord hafva inskjutits här blott för att icke första och andra momenten skulle stå i strid mot hvarandra.

Här har talats mycket om nödvändigheten af att pruta. Man kan dock gå för långt i prutningssystemet, och detta gör utan tvifvel undertecknaren af den fjerde reservationen. Denna reservation, som stöder sig läropliktskomitténs betänkande, framhåller att komittén bättre än utskottet förstått att beakta de ekonomiska svårigheter, som genomförandet af läropliktslagen kommer att medföra. Reservanten har, i likhet med en föregående talare denna afton, icke tagit i betraktande, att läropliktskomitténs betänkande i detta afseende åtföljes af ganska vägande reservationer. Man har måst pruta, det har jag redan sagt. Därför finnas ock många önskningar att uttala rörande lagen från pedagogisk synpunkt sedt. De som pruta minst äro nog undertecknarena af tredje reservationen. Jag är ense med dessa reservanter i flere punkter, särskildt när det gäller den lägre utvidgade folkskolan, hvilken jag, i likhet med undertecknarena af tredje reservationen, anser böra förestås af en lärare med samma kompetens som för högre folkskolan och sålunda också med samma aflöning. Men tiden medgifver icke ett längre ingående i dessa detaljer.

Jag slutar med att uttala mitt beklagande af, att jag icke i allt kan understöda denna tredje reservation och särskildt när det gäller motiveringen måste säga, att denna reservation är en skymf mot

vår folkskola och den lärarekår, som plikttroget och utan själfviska biafsikter här har verkat för folkupplysningen. (Bra, Hyvä).

Istunto keskeytetään klo 12 yöllä ja viimeksi käsiteltävänä ollut samoin kuin muut päiväjärjestyksessä olevat asiat siirretään seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 12 p.

Täysi-istunto päättyy kello 12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

26. Tiistaina 6 p. lokakuuta

klo 12 p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun armollisen asetuksen 13 ja 31 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 10, Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 9 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 4.

2) Ehdotus asetukseksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on Suomessa suoritettava, sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1909.

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 11; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 5 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 5.

3) Ehdotus asetukseksi suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1909.

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 12; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 6.

Ensimmäinen käsittely:

4) Eduskuntaesitykset, jotka koskevat yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitoksen kustannuksia.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Soinisen y. m. edusk. esitykset N:o 22 ja 23 (Liitteet VI siv. 15—41).

5) a) Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

b) Ehdotus laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 2; ed. Laineen y. m. eduskuntaesitys N:o 14 (Liitteet V siv. 5—31).

6) Ehdotus laiksi yhdistyksistä.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 4; ed. A. Neoviuksen y. m. edusk. esitys N:o 15 (Liitteet III siv. 5—18).

Ainoa käsittely:

7) Anomusehdotus , joka koskee kruunutiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7; ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

8) Anomusehdotus vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8; ed. Kairamon y. m. anomusehdotus N:o 21 (Liitteet V siv. 91).

9) N. s. ehdollisia rangaistustuomioita koskevat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 3; ed. Kävyn anom. ehdotus N:o 100 ja ed. S. Wuolijoen anomusehdotus N:o 188 (Liitteet III siv. 87—88).

10) Verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 4; ed. Hallsténin y. m. anomusehdotus N:o 157, ed. Kallion y. m. anom. ehdotus N:o 15 sekä ed. Helenius-Seppälän anomusehdotus N:o 68 (Liitteet II siv. 5—8 ja 29—31).

11) Manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetusrasituksesta koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 10 ja ed. Huoposen y. m. anomusehdotus N:o 76 (Liitteet V siv. 52).

12) Hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamista tarkoittava anomusehdotus.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 1 ja ed. Setälän y. m. anomusehdotus N:o 4 (Liitteet 1 siv. 27).

13) Anomusehdotus, joka koskee muutoksia ja lisäyksiä armolliseen asetukseen säästöpankeista.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus N:o 128 (Liitteet X siv. 3—10).

14) Anomusehdotus, joka koskee työttömyyden tutkimuksen toimeenpanemista, työttömyysvakuutusta sekä muita työttömyyden aiheuttamia toimenpiteitä.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Paasivuoren y. m. anomusehdotus N:o 39 (Liitteet IX siv. 100—101).

15) Toimenpiteitä maanjakojen edistämiseksi koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 11 ja ed. Tuomikosken y. m. anomusehdotus N:o 212 (Liitteet V siv. 95—96).

Pöydälle panoa varten esitetään.

16) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 12 syötöstä kruunun metsämailla laidunmaksun lakkauttamista koskevain anomusehdotusten johdosta.

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 7 anomuksen johdosta, joka tarkoittaa Kolarin kappeliseurakunnan asettamista verotukseen nähden samalle kannalle kuin Lapin kihlakunnan kunnat.

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 8 arm. esityksen N:o 1 johdosta, joka koskee varojen osottamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

Poissa oleviksi merkitään nimenhuudossa ed. Antila, Pohjanpalo, Pykälä, Sipponen, Torppa ja Ängeslevä.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta valtiopäivätyöstä saa ed. Pykälä yksityisten asiain takia tämän päivän istunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) **Metsästysasetuksen muuttaminen.**

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö N:o 4 ja otetaan sen johdolla toisen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 10 Eduskunnalle annettu, Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä N:o 9 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun armollisen asetuksen 13 ja 31 §:n muuttamisesta.

Puhemies ilmoittaa, että ensin suoritetaan yleiskeskustelu, jos asiasta semmoista syntyy, ja sitten läpikäydään asetusehdotus pykälittäin.

Kun yleiskeskustelua varten ei puheenvuoroa pyydetä, siirrytään käsittelemään asetusehdotusta eri kohdittain ja esitetään käsittelynalaiseksi sen

13 §.

Keskustelu:

Ed. Perttilä: Minä ehdottaisin, että hyväksyttäisiin laki- ja talousvaliokunan mietintöön liitetty vastalause, jossa ehdotetaan, että hirvenmetsästys tehtäisiin yleiseksi kaikille kansalaisille.

Ed. Halonen: Minä pyydän esittää, että käsillä olevan lakiehdotuksen 13 § hyväksyttäisiin laki- ja talousvaliokunnan ehdotuksen mukaan. Saattaa olla, että suuren valiokunnan aikamääräys, että pyyntiaika alkaisi vasta joulukuun ensimäisenä päivänä, on sopiva muutamissa osissa maatamme, mutta erittäinkin Lappiin nähden se on aivan sopimaton; sillä lupa-aika sattuisi sellaisena aikana, jolloin esim. aurinko ei laisinkaan nouse, joten silloin on mahdottonta hirviä pimeän tähden pyytää ja joten Lapin asukkaat jäisivät näin ollen osattomiksi siitä edusta, jota lakimuutoksella on tarkotettu. Muuten soisin myöskin, että pyyntiaika olisi 30 päivää, kuten laki- ja talousvaliokunta on ehdottanut, jota ehdotusta siis kannatan.

Puhemies: Koska Ed. Perttilän ehdotus tarkoittaa laki- ja talousvaliokunnan mietinnön toisen vastalauseen ponnen hyväksymistä, pyydän ilmoittaa, että minä katson tämän ehdotuksen olevan perustuslakia vastaan, ja katson, että niistä syistä, joita laki- ja talousvaliokunta mietinnössään sivulla 5 esitttää, ehdotusta ei voida äänestyttää.

Koska ehdotuksen äänestyttämiskielto puhemiehen puolelta on sitä laatua, että on edeltäpäin ratkaistava, hyväksyykö eduskunta puhemiehen toimenpiteen tässä kohden vai eikö, ennenkuin voidaan kysymyksen asiallista käsittelyä jatkaa, sen vuoksi, ja kun ed. Perttilän hyväksyttäväksi ehdottaman vastalauseen takana tiettävästi on suuri joukko edustajia, pyydän esittää eduskunnan ratkaistavaksi, hyväksyykö eduskunta puhemiehen toimenpiteen vai eikö.

Tämän jälkeen puhemies esittää seuraavan äänestysehdotuksen:

Ken tässä kohden hyväksyy puhemiehen toimenpiteen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on Eduskunta päättänyt että tämä kysymys on Valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisesti lähetettävä Perustuslakivaliokuntaan sen lausuntoa ja ratkaisua varten.

Tästä aiheutuu seuraava

Välikeskustelu:

Ed. Danielson-Kalmari: Kyllä minun täytyy tässä tehdä muotoa koskeva kysymys. Minä nimittäin en käsitä, että asia on kehittynyt niin pitkälle, että eduskunnalle tarvitsisi asettaa tämä äänestysehdotus. Minun tietääkseni ei kukaan ole vastustanut puhemiehen käsitystä vaatimalla eduskuntaa tekemään päätöksen. Siksi kunnes tällainen vaatimus tehdään ja sitä kannatetaan, niin minun ymmärtääkseni puhemiehen käsitys on se, joka määrää. Luulisin siis ainakin, että äänestys on ennenaikainen.

Puhemies: Minun ymmärtääkseni V. J. 69 § oikeuttaa menettelemään sillä tavoin kuin minä tässä olen ehdottanut. On kyllä totta, että puhemies usein, kun ei ole vaadittu hänen äänestyskieltojansa erikseen äänestettäviksi, on katsonut, että eduskunta on siihen tyytynyt. Mutta toiselta puolen V. J:n 69 § myöntää puhemiehelle oikeuden heti alistaa äänestyttämiskieltonsa eduskunnan hyväksyttäväksi. Sille edustajalle, joka jonkun ehdotuksen tekee, on tärkeätä tietää, tuleeko hänen ehdotuksensa todella äänestettäväksi vaiko ei; saatuansa tietää, että eduskunta hyväksyy puhemiehen äänestystä kieltävän toimenpiteen, hän voi esim. tehdä uuden toisenlaisen ehdotuksen. Näin ollen minä kyllä luulisin, että tässä kohden minun menettelyni on oikea, siihenkin nähden, että ilmeisesti suuri osa eduskuntaa on samalla kannalla kuin ed. Perttilä. Toiselta puolen taas mielestäni on selvää, että se seikka, ettei ed. Perttilän ehdotusta ole kannatettu, ei vaikuta asiaan, kun ehdotuksentekijän pitää mikäli mahdollista heti saada tietää, tullaanko hänen ehdotustansa äänestyttämään.

Ed. Schybergson: Jag ber att få förena mig om hr Danielson-Kalmaris uppfattning och vill för öfrigt upplysningsvis nämna, att i stora utskottet ordföranden icke ansåg sig hafva samma makt som talmannen i kammaren och därför tillåtit omröstning i denna fråga samt att därvid majoriteten stannade vid samma åsikt som den af talmannen omfattade, nämligen, att frågan i denna del är af grundlagsnatur och därför icke kan underkastas representationens afgörande.

Puhemies: Koska tästä asiasta sukeutuu keskustelu, niin pyydän, että arvoisat edustajat lausuvat mielipiteensä tästä kohdasta asiaa, menemättä itse pääasiaan.

Ed. Sirola: Minä olen puhemiehen kanssa samaa mieltä siitä, että eduskunnan on päätettävä tästä kohdasta, ennenkuin mennään eteenpäin pykälittäin käsittelemään tätä lakia, juuri siitä syystä

jonka puhemies mainitsi, että hävinneellä puolella on tilaisuus tehdä uusia muutosehdotuksia. Mutta kuitenkin katson, että kun puhemies on selityksensä antanut ennenkuin hän äänestyksen esittää, on tähän päätökseen tyytymättömällä tilaisuus ilmaista mielipiteensä ja mahdollisesti sen perustellakin, ennenkuin tällainen äänestysesitys, jonka puhemies nyt on tehnyt, tulee eduskunnassa hyväksytyksi. Minä siis ehdottaisin että puhemiehen ilmoituksen johdosta keskusteltaisiin ja päätettäisiin, ennenkuin mennään lakia edelleen käsittelemään.

P u h e m i e s: Ed. Sirolan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että luonnollisesti keskustelu on sallittava puhemiehen äänestämiskiellosta, jotta tätä kieltoa voitaisi eri näkökohdilta valaista ja eduskunta parhaiten tietäisi tehdä päätöksensä siitä. Siis tästä kohdasta on kyllä keskustelu sallittu.

Ed. S i r o l a: Laki- ja talousvaliokunnassa, sekä viime vuonna että nytkin, samoin kuin perustuslakivaliokunnassa, joka tätä asiaa käsitteli viime vuonna, esiintyi mielipide, joka pani epäilyksen alaiseksi, olisiko hirven metsästämisoikeus sellainen, että se maanomistajalle kuuluu perustuslain tai eri-oikeuksien suomana oikeutena. On nim. huomautettu, että hirven metsästys ei ole kaikkina aikoina senjälkeenkään kun maanomistajille omistusoikeus on perustuslainluontoisesti säädetty, ollut heidän omaisuuttansa, koska hirven metsästys on ollut kokonaan kiellettykin, ja koska esim. valtio viime aikoina on maksanut suuria palkkioita hirvien tuottamista vahingoista. Monelta muultakin kannalta asiaa valaisten on pantu epäilyksenalaiseksi tämän asian perustuslainluontoisuus. En tahdo kuitenkaan nyt siltä kannalta ruveta asiaa käsittelemään, vaan pyysin puheenvuoroa lausuakseni mielipiteeni tämän asian käsittelyjärjestyksestä, vaikkakin hyväksytään käsitys, että tämä toinen vastalause koskettaa perustuslakia.

Kun perustuslakivaliokunta viime vuonna tästä asiasta antoi lausuntonsa laki- ja talousvaliokunnalle, oli sen myös vastattava kysymykseen, voiko eduskunta, kun sillä on esillä hallituksen esitys, joka ei koske perustuslakia, vastauksessaan mennä perustuslain alalle. Silloin perustuslakivaliokunta vastatessaan tähän kysymykseen jakautui aivan kahtia, niin että asia oli arvalla ratkaistava. Toinen puoli perustuslakivaliokuntaa vastasi, että eduskunta hallitukselle vastatessaan yleisen lain luontoa olevaan esitykseen ei voi vastauksessaan mennä perustuslain alueelle. Toinen puoli perustuslakivaliokuntaa oli sitä mieltä, että kun kerran on olemassa asiassa hallituksen esitys, niin eduskunta vastatessaan kyllä voi tätä laventaakin, niin että se jossain kohden voi koskettaa perustuslainluontoisia oikeuksia, koska hallitsijalla joka tapauksessa on lain hyväksymis- tai hylkäämisvalta, ja koska Valtiopäiväjärjestys ei suorastaan

tätä kiellä. Tältä kannalta katsoen minä olisin toista mieltä kuin eduskunnan puhemies ratkaistessaan tämän kysymyksen. Ehdotan että eduskunta asettuisi sille kannalle, millä puolet perustuslakivaliokuntaa edellisillä valtiopäivillä on ollut.

Ed. Estlander: Den, som intresserar sig för att erhålla utredning i den fråga som af den föregående ärade talaren väcktes, nämligen, huruvida landtdagen, då initiativ till lagändring tagits från regeringens sida, kan utvidga detta initiativ till att äfven omfatta, grundlagsändring, ber jag att få hänvisa till den utredning grundlagsutskottet vid 1907 års landtdag afgaf till lag- och ekonomieutskottet, som då hade att behandla just denna fråga.

Ed. Perttilä: Koska täällä oikeiston taholta tehtiin esitys, että pitää tehdä nimenomainen äänestyksen vaatiminen, niin minä kannatan ed. Sirolan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy Puhemiehen toimenpiteen äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on asia V. J:n 69 §:n mukaisesti lähetettävä Perustuslakivaliokuntaan sen lausuntoa ja ratkaisua varten.

Jaa-äänet ovat voitolla. Eduskunta on siis hyväksynyt Puhemiehen kieltäytymisen asettamasta ed. Perttilän ehdotusta äänestyksen alaiseksi.

Tämän jälkeen jatkuu **keskustelu** pääasiasta.

Ed. Listo: Sen ehdotuksen johdosta, jonka ed. Halonen teki, minä pyydän lausua, että mikäli nyt olen kuullut on hirviä viime aikoina ilmestynyt myöskin Lappiin. Kuinka se metsästysaika, jonka suuri valiokunta on ehdottanut, lienee Lapissa sopiva, sitä en ota arvostellakseni. Pyydän vain mainita, että suuressa valiokunnassa pari Perä-Pohjolasta valittua edustajaa ilmoitti, että joulukuun alkupuoli sopii hirven metsästykseen myös Oulun läänissä. Jos kumminkin olisi niin, että tämä aika olisi sopimaton Lappiin nähden, niin ei tule mahdottomaksi järjestää asia siten, että hirven metsästys sovitetaan Lapissa aikaan, joka sikäläisiin oloihin soveltuu. Nykyisen metsästysasetuksen 15 § sisältää nim. seuraavan määräyksen: »Jos kokemus osottaa, että edellä määrätty rauhoitusaika tarvitsee jossakin tapauksessa koko maan tai jonkun osan suhteen pidentämistä tai lyhentämistä, taikka jos paikkakunnalliset olot tahi muut asianhaarat vastedes vaativat sään-

nöksiä muiden otusten metsästämisestä, kuin tässä on mainittu, on siitä hallinnosta lainsäädäntötietä annettava erityinen arm. asetus.» Jos niin kävisi, että hirvenmetsästystä ei voitaisi joulukuun alkupuolella harjoittaa Lapissa, niin hallitus siis voipi määrätä jonkun pitemmän metsästysajan sitävarten. Minä ehdotan, että suuren valiokunnan ehdotus hyväksyttäisiin.

Ed. John Hedberg: Stora utskottet har, såvidt jag förstår, med sin ändring af jakttidens längd å älg till 14 dagar i stället för en månad, träffat ett bättre förslag än hvad lag- och ekonomiutskottet framställt.

Men stora utskottet vill äfven hafva jakttiden framskjuten till 1 december i stället för den 1 september. Häri har utskottet ingalunda träffat en riktig eller lämplig bestämmelse. Stora utskottet försvarar sin åtgärd rörande ändring af jakttiden med hänvisning till själfva jaktens bedrifvande och hänsyn till älgjaktens ekonomiska betydelse. Vill man veta, hvad nu förstås med detta uttryck »själfva jaktens bedrifvande», så kan detta väl icke fattas annorlunda, än att här afses den stora lätthet, som finnes för jägare att anträffa och förfölja älg på spårsnö. Men att framskjuta älgjakten, tills spårsnö inträffar, är för själfva älgstammen så förödande, att man därvid bör taga mera hänsyn till älgstammens bibehållande än till att lätta jägarens mödor. Då detta ärende var senast före vid plenum, försvarades från lag- och ekonomiutskottets sida den framskjutna jaktiden med att förföljandet af sårad älg skulle underlättas och att därigenom älgdjuren icke skulle så lätt komma att vidkännas de svåra lidanden, som de äro utsatta för, ifall de, skralskjutna på bar mark lyckas dölja sig så, att skytten icke träffar på dem. Detta förslag låter ju i någon mån plausibelt. Men det är i alla fall så, att i Sverge, där under årtionden älgjakten varit lofgifven, man icke ens kommit att tänka på ett dylikt framskjutande af jakttiden. Där har man hållit jakttiden ungefär på samma tid af året, som vår nuvarande lagstiftning bestämmer. Man har gjort det bl. a. därför att älgköttet är värdefullast i början af september. Efter den tid jakten å älg hos oss nu slutar, infaller brunsttiden och varar till medlet, ja ända till slutet af oktober. Under den tiden bringas älgtjuren i sådan kondition, att dess kött eger ett i hög grad mindre värde, än hvad det har före brunsttidens infallande. Denna nedsättning i värdet af älgköttet upphör icke omedelbart med brunsttidens utgång; den fortlefver under ett par månader därefter. Om nu således äfven jakten å älg skulle underlättas genom att förläggas till en senare tid, så skulle i alla händelser skyttarna erhålla ett mindre värdefullt utbyte, och detta torde fullt motsvara hvad de möjligen kunde vinna i mängd. Under det plenum då detta ärende tidigare var före, anfördes äfven upprörande händelser från den närmaste

tiden, och särskildt en händelse, som omtalades från mellersta Finland, var värkligen af den art, att den kunde skräm ma upp den, som icke känner till våra skogsförhållanden, som icke känner till, huru jakt i regeln bedrifves och skrämma upp dem för en så tidig jaktperiod som i september. Men man måste medgifva, att denna berättelse och äfven andra historier, som man nogsamt fått läsa i tidningarna, i alla fall äro undantag, och för sådana undantag skola vi icke stifta lag. Lag skall stiftas för sådana fall, som äro allmänna, då först träffar lagen det rätta.

Så vidt jag förstår är sålunda hvarken det, som anfördes vid föregående plenum här på kammaren eller anfördes från stora utskottet, synnerligen väl träffadt med afseende å motiveringen för framskjutande af jakttiden ända till december. Jag tänker, att vi få vida vägnar bättre motiv och bättre exempel ifrån vårt grannland Sverge, där förhållandena äro ungefär desamma som hos oss, och att det vore bättre, att fästa afseende vid dessa exempel än att godkänna lag- och ekonomieutskottets och stora utskottets förslag i denna punkt. Jag får därför föreslå, att med bibehållande af stora utskottets förslag om lofgifvande af älgjakten under 14 dagar, dessa 14 dagar skulle flyttas från 1 december så, att jaktiden skulle börja den 1 september, såsom också nu är fallet.

Ed. H a l o n e n: Ed. Liston lausunnon johdosta pyydän lausua jonkun sanan. Ensinnäkin hän sanoi kuulleensa, että viime aikoina Lapissakin on ruvennut ilmestymään hirviä. Niitä on ollut siellä jo ennenkin, sillä valtion on pitänyt jo monena vuonna maksaa korvauksia hirven tekemistä vahingoista, ja on otettava lukuun, että siellä on laajoja alueita, joissa hirvi ei voi tehdä mitään vahinkoa, nimittäin tunturimaissa. Niinkuin jo mainitsin, suuren valiokunnan ehdotus hirven metsästysajaksi voipi kyllä olla muutamille maanosille hyvinkin sopiva, mutta Lappiin nähden se on sopimaton. Se ed. Liston lohdutus että voisi pyytää hallitukselta erityismääräyksiä Lappiin nähden, on aivan turhanpäiväinen. Meillä on kokemusta kylliksi siinä suhteessa. Esim. kalastussääntöön nähden on pyydetty sellaista muutosta lakiin, että nuotanveto Lapissa keväällä saisi alkaa heti jäiden lähdettyä, koska Lapissa kevätkutuisia kaloja ei sanottavasti ole. Tuota ehdotusta ovat yksimielisesti puolustaneet sekä Lapin komitea että Lapin neuvotteleva komitea, kuin myöskin kalastuksen tarkastaja, mutta siitä huolimatta ei kuitenkaan ole mitään muutosta aikaansaatu. Tämä esimerkki mielestäni aivan selvästi osoittaa, että tuollaista erikoismääräystä on jälkeenpäin vaikea, jopa mahdoton aikaansaada. Onhan tapana tehdä yleisiin asetuksiin,niinpä metsästysasetukseenkin jo lakia laadittaessa erikoismääräyksiä. Jos siis pidetään sopimattomana hyväksyä laki- ja talousvaliokunnan ehdotusta aikamääräyksiin nähden koko maalle yleiseksi, niin pyydän ehdottaa, että ainakin Lappiin nähden hyväksyttäisiin laki- ja talousvaliokunnan ehdotus.

Ed. Kirves: Minä ehdottaisin, että eduskunta hyväksyisi 13 §:n kuuluvaksi samalla tavalla kuin se laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä on esitetty. Se sisältää nimittäin sen, että aikamäärä siinä on puolta pitempi kuin suuren valiokunnan 13 §:ssä.

Puhemies: Se on siis sama ehdotus kuin ed. Halosen?

Ed. Ahmavaara: Olisin minäkin mieluummin nähnyt, että suuressa valiokunnassa marraskuun viimeinen puolisko olisi määrätty hirvien metsästysajaksi, mutta minusta ei asia ole paljoa huonompi, jos se on joulukuun alkupuoliskokin. Mitä tulee Lapin metsästysoloihin, en luule, että siellä tarvitaan eri säännöksiä. Ed. Halonen on sanonut, että siellä on joulukuussa pimeä, mutta kuinkahan valoisa siellä on syyskuulla? Kyllä kai silloinkin siellä on pimeä, eikä tätä metsästysaikaa voitane juhannuksen ajaksi siirtää. — Minusta ei ole niin tärkeätä, vaikka ei Lapissa hirviä kovin paljon metsästetäkään, sillä siellä ovat suuret erämaat ja hyvä olisi, jos hirvet saataisiin edes siellä säilymään. Ehdotan että suuren valiokunnan ehdotus hyväksyttäisiin.

Ed. Kurikka: Jonkun veran tuntien Lapin oloja, yhdyn ed. Halosen väitteeseen, että metsästysaika Lappiin nähden on sopimaton. En kuitenkaan tahdo, että laissa suorastaan olisi joku erityinen määräys Lappia varten, vaan ehdottaisin, että mietinnön perusteluissa mainittaisiin, että hallinnollista tietä olisi Lappia varten määrättävä erityinen luvananto-aika hirven metsästystä varten.

Ed. Lehtonen: Pyydän kannattaa ed. Halosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä vastaan on tehty kolme muutosehdotusta. Ensinnäkin on ed. Halonen ed. Kirveen ja Lehtosen kannattamana ehdottanut, että 13 § hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä. Senjälkeen on ed. John Hedberg ehdottanut pykälää muutettavaksi siten, että sanan »joulukuun» sijaan tulisi sana »syyskuun». Mutta kun tämä ehdotus ei ole saanut kannatusta, ei siitä voida äänestää. Kolmanneksi on ed. Kurikka ehdottanut, että perusteluihin lisättäisiin lausunto siitä, että hallinnollista tietä tulisi Lappiin nähden määrätä erityinen luvanantoaika hirven metsästämistä varten, vaan kun tätäkään ehdotusta ei kukaan ole kannattanut, ei sekään voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Tulee siis äänestettäväksi Suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Halosen ehdotuksen välillä.

Äänestys ja päätös:

Ken asetuksen 13 §:ään nähden hyväksyy Suuren valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Halosen ehdotus tässä kohden hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 jaa- ja 80 ei-ääntä. Suuren valiokunnan mietintö on siis 13 §:ään nähden hyväksytty.

31 §

hyväksytään keskustelutta sekä samoin asetusehdotuksen nimike.

Suuren valiokunnan mietintö on siis kaikin puolin muuttamatta hyväksytty, ja asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Paloviinavero.

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö N:o 5 ja otetaan sen johdolla t o i s e n k ä s i t t e l y n alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 11 Eduskunnalle annettu ja Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 5 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on Suomessa suoritettava, sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1909.

Keskustelu:

Ed. H e l e n i u s - S e p p ä l ä : Käsiteltävänä oleva mietintö on ilahuttava todistus siitä, että ainakin eduskunnassa otetaan huomioon, että yleisen kieltolain on määrä astua osittaisesti voimaan heinäkuun 1 p:nä 1909. Näin ollen nousee itsestään kysymys, mitä aikoo kotimainen hallitus asiassa tehdä. Tarvinneeko kansan piakkoin viettäessään kieltolain säätämispäivän ensimäistä vuosimuistoa kokea sitä katkeruutta, mikä luonnollisesti syntyy, jos on päästetty kokonainen vuosi vierähtämään siitä, kun eduskunta puolestaan hyväksyi yleisen kieltolain, ilman että hallitus on aikaansaanut lausuntoansa tästä laista. Taantumuksen mustat korpit rääkkyvät omassakin keskuudessamme. Toiveet siitä, että kauvan kaivatut ja ehdottomasti välttämättömät parannukset viimeinkin saataisiin aikaan kansan pohjakerrosten oloissa, näyttävät kutistumistaan kutistuvan. Tämä tietysti yhä lisää sitä oikeutettua tyytymättömyyttä, mikä niin laajalti vallitsee keskuudessamme. Sydäntä kouristaa ajatellessa, mihin lopulta joudutaan, jollei ala enemmän olla hyvää tahtoa niillä, joilla valta on, edes tärkeimpien uudistusten perille ajamiseen.

Minkä vuoksi tällainen puhe tässä yhteydessä, kysynee joku. Onhan sanomalehdissä viime aikoina näkynyt jotenkin tiheään uuti-

sia, jotka ovat varustetut kauniilta kuulostavalla otsikolla: »Kieltolain valmisteluja».

Hallitus on, niinkuin tiedetään, asettanut komitean tekemään ehdotuksia kieltolain toimeenpanossa tarvittaviksi hallinnollisiksi määräyksiksi. Tähän komiteaan on m. m. valittu viinatehtailija kieltolain toimeenpanoa järjestämään! Näin ollen ei komitean tehtävä ole ollut helpoimpia. Joku koiranleuka onkin siitä lausunut, että se taitaa olla yhtä vaikea, kuin olisi rikoslain laatiminen yhdessä varkaitten kanssa. Mutta kaikesta tästä huolimatta komitea aikoo saada työnsä suoritetuksi niin pian, että, jollei mitään erikoista jarrutusta siinä enää esiinny, sen ehdotus ehkä voitanee saada valmiiksi jo hyvinkin pian, kenties viikon, parin kuluessa. Näin ollen ei tämän komitean asettamisen johdosta vielä voida hallitusta syyttää tahallisesta jarrutuksesta kieltolakiasian käsittelyssä. Olisihan sellainen komitea pitänyt asettaa jo tämän vuoden alussa, koska sille uskottu työ joka tapauksessa kerran on maassamme suoritettava. Ja onhan päinvastoin, kun komitea asetettiin, meidän alkoholikapitalistien erikoisäänenkannattajassa Hufvudstadsbladet'issa lausuttu julkinen moite nykyiselle kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikölle siitä, että hän, vaikka — Hufvudstadsbladet'in sanontatapaa noudattaakseni — ennen on selittänyt olevansa kieltolain vastustaja, ei kumminkaan komitean kokoonpanossa saanut tarpeeksi valvotuksi viinamiesten etuja.

Mutta mainitun komitean asettamisen ohella on tapahtunut jotakin muutakin, joka juuri on minulle antanut lähimmän aiheen puheenvuoron käyttämiseen tässä yhteydessä. Kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö tai kauppa- ja teollisuustoimituskunta on kääntynyt teollisuushallitukseen käskien sitä toimittamaan maamme juovutusjuomatehtaitten arvioimisen, koska on »todennäköistä», niinkuin kirjelmässä sanotaan, että juovutusjuomatehtaitten taholta ruvetaan vaatimaan korvausta valtiolta, jos kieltolaki tulisi vahvistetuksi. Mikäli tuosta kirjelmästä on julkisuudessa puhuttu, lienee sen sanamuoto ollut jotenkin sellainen, että ensin vaadittua juovutusjuomatehtaitten arvioimista, siinä lausutaan, että myöskin toisessa suhteessa on valmistavia toimenpiteitä tarpeen, ennenkuin senaatti voi antaa lausuntonsa kieltolakiasiasta. Tämä sanontatapa — jos uutiset siinä kohden pitävät paikkansa — on omiaan herättämään hämmästystä ja levottomuutta.

Tuo toinen asia, jossa teollisuushallituksen lausuntoa on vaadittu, koskee denaturoimis-asetuksen uusimista. Se on myöskin tehtävä, jota eduskunta aikanaan on pyytänyt ja joka on kerran suoritettava; siitä ei ole sen enempää sanomista. Olisi vain ollut toivottavaa, että itse kieltolakiasia ensin olisi ajettu pitemmälle, jotta denaturoimis-asetuksen uusijat olisivat varmemmin voineet tietää, minkä-

laisen lain kanssa heidän on laadittava denaturoimis-asetus yhdenmukaiseksi, eduskunnan hyväksymänkö kieltolain mukaiseksi?

Tämä on kuitenkin pieni asia sen suuren kysymyksen rinnalla, onko senaatin kauppa- ja teollisuustoimituskunta menetellyt aivan asianmukaisesti lähettäessään teollisuushallitukselle kirjelmän, jonka sanamuodosta ainakin voi tulla siihen käsitykseen, että senaatti olisi, lausuntonsa antamisessa kieltolaista, riippuvainen teollisuushallituksen toimittamasta juovutusjuomatehtaitten arvioimisesta. Lausuihan 1907 vuoden eduskunta kieltolakiasiassa hallitsijalle lähettämässään alamaisessa ehdotuksessa nimenomaan: »Kysymystä siitä, olisiko korvausta yleisistä varoista suoritettava alkoholiliikkeen harjoittajille, ei eduskunta ole tahtonut tällä kertaa ottaa harkitaksensa. Eduskunnan mielestä tämä on pidettävä asiana joka on kieltolain säätämisestä tykkänään erotettava. Jos kuitenkin korvausvaatimuksia nostettaisiin, odottaa eduskunta, että niiden periaatteellinen ratkaisu jätetään eduskunnalle». Eduskunta lausuu siis hallitsijalle, että k y s y m y s j u o v u t u s j u o m a t e h t a i t t e n k o r v a u k s e s t a o n t y k k ä n ä ä n e r o t e t t a v a k i e l t o l a i n s ä ä t ä m i s e s t ä. Mutta kauppa- ja teollisuustoimituskunta näyttää tavallaan kytkeneen yhteen nämät asiat, jotka eduskunta on nimenomaan erottanut.

Jos muuten juovutusjuomatehtaitten arvioimista olisi katsottu suotavaksi, jotta senaatti voisi muodostaa mielipiteensä puheenalaisessa asiassa yleensä, silloin olisi kaiketi pitänyt myöskin asettaa nimenomainen vaatimus, että arvioimista on t a r p e e k s i joudutettava. Siihen tapaan kyllä kauppa- ja teollisuustoimituskunta lienee teollisuushallitukselle lausunut, mutta teollisuushallitus ei näytä asiata kovin kiireellisenä pitäneen siitä päättäen, että kun se on lähettänyt erityisiä kaavakkeita kaikille maan juovutusjuomatehtailijoille, on se pyytänyt vastausta näihin kyselyihin kuukauden kuluessa siitä, kun kyselykaava on asianomaiselle viina-, olut- tai hiivatehtailijalle saapunut. Sen lisäksi lienee kyselykirjelmässä lausuttu, että jos erikoisissa tapauksissa tulee tarkempi arvioiminen kysymykseen, pyytää teollisuushallitus väkijuomatehtailijoilta suosiollista lupaa tämänkin toimittamiseen. Kaikki tämä vaikuttaa sen, että teollisuushallituksen lausunto arvioimiskysymyksessä tuskin voinee valmistua ennenkuin useitten kuukausien kuluttua.

Sivumennen mainittakoon vielä eräs tässä yhteydessä vähäarvoinen kysymys, vaikka sekin toisissa oloissa olisi voinut suurelta tuntua. Kun Norjan Stortingissä joku aika sitte eräs hallituksen jäsenistä antoi kehotuksen maan viinatehtailijoille korvauksen vaatimiseen valtiolta sen johdosta, että siellä nostettiin viinaveroa siinä määrin, että viinateollisuus kävi vaikeaksi, niin me täällä uutisen asiasta luettuamme ihmettelimme, että Norjassa hallituksen jäsen saattoi mennä antamaan tuollaisen neuvon väkiviinatehtailijoille.

Nyt kuitenkin kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö lausuu teollisuushallitukselle menneessä kirjelmässä, että on todennäköistä, että tuollaisia korvauksia tullaan esittämään. Itse puolestani, mikäli olen voinut asiata viime vuosina seurata, en olisi luullut, että maan viina tehtailijoilla olisi ollut enää otsaa ruveta mitään korvausta vaatimaan. He ovat kaiketi olleet useampia vuosia siinä käsityksessä, että heidän tilansa on toivoton. Mutta kun heille nyt korvausvaatimusten todennäköisyyteen viittaamalla tavallaan annetaan toivoa, tulevat he ilomielellä täyttämään senkin rivin heille lähetetyssä kyselykaavassa, jossa kehotetaan juovutusjuomatehtailijoita, jos tahtovat, mainitsemaan, kuinka paljon voittoa keskimäärin heidän tehtaansa ovat viime vuosina tuottaneet.

Kaiken tämän johdosta olisi valaisevaa saada kuulla, mikä on kotimaisen hallituksen ja lähinnä kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikön tarkoitus lopultakin eduskunnan hyväksymään kieltolakiin nähden: Onko tarkoitus todellakin odottaa teollisuushallituksen toimittamaa juovutusjuomatehtaiden arvioimista, ennenkuin kieltolaista annetaan lausunto — siitä nimittäin, onko kieltolain vahvistaminen suotava vai ei? Vai onko kauppa- ja teollisuustoimituskunnan puheenalainen kirjelmä teollisuushallitukselle saanut sitä tarkoittamatta sellaisen onnettoman sanamuodon, että siitä johtuu siihen käsitykseen, että olisi kieltolain käsittelyä vielä viivytettävä niinkin kauan, kunnes tuo samainen arvioiminen saadaan. Olisi tietysti rauhoittavaa kansalle saada kuulla, millä kannalla hallituksen taholla ollaan tässä asiassa, kun kansa varustautuu lokakuun 31 p:nä eduskunnan säätämän kieltolain muistoa viettämään.

Puhemies: Edellisen puheen johdosta pyydän huomauttaa, että se minun mielestäni oli sangen vähän, tai ei oikeastaan lainkaan, yhteydessä tämän asian kanssa. En tahtonut puhujaa kuitenkaan keskeyttää, kun luulin hänen puheestaan tekevän jonkummoisia johtopäätöksiä itse asiaan, nim. paloviinaveron määrään nähden. Niinkuin sanottu, hänen esityksellään ei minusta ollut riittävää yhteyttä tämän asian kanssa.

Ed. Schybergson: Resultatet af att den föregående ärade talaren obehindradt fick fortsätta sitt andragande blir emellertid nu det, att han har fått yttra hvad honom behagat, men ett bemötande af hans andragande svårligen kan komma i fråga från deras sida, som vilja iakttaga något slags ordning här i kammaren.

Ed. Helenius-Seppälä: Tietysti voidaan tässä olla antamatta vastausta, ja onhan toisiakin keinoja koettaa saada selvitystä tällaiseen kysymykseen! Mutta minun käsittääkseni sanottavani oli sangen läheisessä yhteydessä käsiteltävän mietinnön kanssa,

koska valtiovarainvaliokunnan mietinnön viimeisessä kappaleessa nimenomaan huomautetaan, että alkoholipitoisten juomien valmistamista ja kauppaa koskevan lakiehdotuksen armollista vahvistamista odoteltaessa ei näytä esim. olevan syytä muuttaa paloviinaveroa.

Ed. von Alfthan: Då jag finner hr talmannens uttalande, att hr Helenius-Seppäläs andragande gick utöfver ämnet, alldeles berättigadt, finner jag mig också förhindrad att bemöta detta andragande, så oriktigt det än var i flere detaljpunkter. Jag anser mig dock berättigad att uttala mitt ogillande däröfver att hr Helenius-Seppälä, om än allegoriskt, har likställt utöfvare af en laglig näring här i landet med brottslingar.

Ed. Stenroth: Kun puolestani en voi käsittää, että niillä asioilla, joita ed. Helenius-Seppälä täällä on kosketellut, on mitään yhteyttä nyt käsiteltävänä olevan asian kanssa, niin en katso voivani ryhtyä vastaamaan hänelle mitään tässä tilaisuudessa.

Ed. Wäinö Wuolijoki: Kun tämä asia viime valtiopäivillä oli esillä, niin muistavat kai edustajat, jotka olivat viime valtiopäivillä, että minä käytin tässä puheenvuoron ja ihmettelin silloin hallituksen kantaa, että se oli ilman muuta edellyttänyt, että se kieltolakiehdotus, jonka eduskunta oli hyväksynyt, ei tulisi vahvistettavaksi määräaikaan, jonka eduskunta oli otaksunut. Kun tämä nykyinen hallitus on antanut saman esityksen, kuin viime valtiopäiville, niin minä olen ajatellut, että siihen on kai syynä ollut se, ettei ole ollut aikaa muuttaa esitystä, enkä ole sentakia tällä kertaa tahtonut siitä sen suurempaa numeroa tehdä. Mutta minä en voi itseltäni salata, että tällä kertaa tuntuu omituiselta, jos kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö ei katso asiakseen vastata tässä kysymyksessä mitään, millä kannalla hän on asian lopulliseen suoritukseen nähden. Kun täällä oli esillä välikysymys kieltolakiasiasta, niin minä ymmärsin, että kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö silloin ei tahtonut käyttää puheenvuoroa, koska hän oli niin hiljan tullut hallitukseen ja hän ei ehkä vielä ollut kerinnyt perehtyä kysymykseen. Mutta senjälkeen on tämä hallitus toiminut niin kauvan, että hänen nyt jo olisi pitänyt keritä perehtyä ja ratkaista, onko hän samalla kannalla kun hän vuosi takaperin oli kirjoittaessaan Helsingin Sanomiin kieltolakia vastustavasti, vai onko hän nyt vähän justeerannut kantaansa.

Puhemies: Puhuja siirtyy pois asiasta, paloviinakysymyksestä, samalla tavalla kuin ed. Helenius-Seppälä äsken.

Ed. Wäinö Wuolijoki: Minä pyydän huomauttaa, että tässä juuri nimenomaan valtiovarainvaliokunta edellyttää hallitusta

vastaan, että kieltolaki tulee voimaan, ja paloviinaveron määrä riippuu siitä. Kyllä minusta tämä on vallan läheisessä yhteydessä asian kanssa.

P u h e m i e s: Puhuja tekee hyvin ja jatkaa,mutta pysyy asiassa.

Ed. W ä i n ö W u o l i j o k i: Tietysti vaikeneminen on yksi tapa tästä kysymyksestä päästä, sen minä kyllä erinomaisen hyvin ymmärrän, enkä tietysti suinkaan voi niitä arvoisia herroja hallituksen jäseniä, joita tämä kysymys koskee, saada sanomaan kantaansa, ovatko he esityksen kannalla vai katsovatko he olevansa valtiovarainvaliokunnan mietinnön kannalla. Esityksessä nimenomaan edellytetään, ettei saada valmiiksi kieltolakia, valtiovarainvaliokunnan mietinnössä edellytetään, että se saadaan valmiiksi. Ehkä hallituksen jäsenet ovat hallituksessa toista mieltä ja eduskunnassa toista mieltä.

Ed. H e l e n i u s-S e p p ä l ä: Senaattori Stenrothin lausunnon johdosta pyytäisin sanoa, että minä olen koettanut osoittaa jonkunlaista kohteliaisuutta, kun olen pyytänyt vastausta viinaveromietinnön yhteydessä. Olisinhan voinut valmistaa hallitukselle tilaisuuden selityksen antamiseen toisessakin tilaisuudessa, esim. uuden välikysymyksen tehden, mutta tahdoin sitä välttää, arvellen että tämä asia olisi voitu paljoa mukavammin n ä i n suorittaa, kun kuitenkin jokaisen, joka on lukenut käsiteltävän mietinnön, täytyy myöntää, että esittämilläni asioilla on yhteyttä juuri t ä m ä n mietinnön kanssa.

Sitte pyytäisin sanoa ed. von Alfthanille, että hän on väärin käsittänyt puheeni. Minä olen kaikella kunnioituksella puhunut luvallista ammattia harjoittavista henkilöistä. Vertauksen vaarattomuuden hän kyllä ymmärtää, kun näkee puheeni painettuna.

Ed. P a a s i k i v i: Sen johdosta, että ed. Wuolijoki tässä ihmetteli, että nykyinen hallitus on antanut tämän esityksen eduskunnalle samanlaisessa muodossa, kuin mikä sillä oli jo edellisillä valtiopäivillä, pyydän saada mainita — se lienee ed. Wuolijoellekin tunnettu, vaikka hän on sen arvatenkin unohtanut —, että tämä esitys oli senaatissa käsitelty jo kauvan ennen kuin nykyinen hallitus sinne on tullut; se käsiteltiin jo kevättalvella.

Ed. W ä i n ö W u o l i j o k i: Minä sanoin, ettei esitys ole tämän hallituksen laatima, mutta siksi juuri on tärkeätä tietää, onko tämän hallituksen kanta sama kuin se kanta, mikä ilmenee valiokunnan mietinnössä, joka mietintö on laadittu eri perusteille, kuin entisen hallituksen antama armollinen esitys.

Ed. Paasikivi: Minä ainakin kuulin ed. Wuolijoen lausunnon siten, että hän ihmetteli sitä, että nykyinen hallitus on antanut asiasta saman esityksen eduskunnalle kuin mikä oli annettu edelliselle eduskunnalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asetusehdotus hyväksytään kaikin puolin muuttamattomana Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti. Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Mallasjuomasuostunta.

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö N:o 6 ja otetaan sen johdosta toisen käsittelyn alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 12 Eduskunnalle annettu, Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 6 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1909.

Asetusehdotus hyväksytään keskustelutta Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, minkä jälkeen sen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Yleinen oppivelvollisuus.

(Jatk. 1 K.)

Ehdotuksen oppivelvollisuuslaiksi ja laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista sisältävä Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 3 esitetään näiden lakiehdotusten ensimmäisen käsittelyn jatkamista varten.

Keskustelu:

Ed. Käkikoski: Se on merkille pantava yhteensattuma, että samaan aikaan kuin Suomen kansa viettää suomenkielisen oppikoulun 50-vuotisjuhlaa, annetaan eduskunnalle ehdotus ajanmukaiseksi oppivelvollisuuslaiksi. Ja aika onkin jo laatia laki, jonka avulla oppikoulun jakamat sivistyksen hedelmät saadaan syvien rivien yhteiseksi omaisuudeksi, sillä pohjakerrosten tarpeista ei tähän asti vielä ole pidetty tarpeellista huolta.

Jokaiselle on tunnettu seikka se, että sisäluvun taito meidän maassamme on vielä perin heikko. Meillä tapaa kaikkialla joukottain täysi-ikäisiä ihmisiä, jotka ainoastaan suurella vaivalla saavat selkoa sanomalehtien pääkirjoituksista ja muusta vaikeatajuisemmasta tekstistä. Ja nämä kansalaiset tietysti joutuvat perin tukalaan

asemaan, kun heidän esim. ennen vaaleja tulee muodostaa itsellensä varma vakaumus niistä monilukuisista valtiollisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä, jotka nyt ovat päiväjärjestyksessä. Sankat joukot täysivaltaisia kansalaisia on sen nöyryytyksen alaisina, että he ovat melkein yksinomaan riippuvaiset siitä, mitä heille suullisesti esitetään ja joutuvat suurten kysymysten ratkaisussa enemmän kiihtyneen tunteen, kuin syvän, selvän tiedon ja vakavan harkinnan varaan. Ja samalla nämä kansalaiset jäävät osattomiksi kansalliskirjallisuutemme kalleimmista aarteista, joitten kauneus on salattu maailma niiltä, jotka eivät osaa hyvin lukea. Eikä olekkaan ihme, että lukutaito kansassamme on vielä niin heikko, sillä meidän maassa ei ole pantu tarpeellista huomiota alkuopetukseen. Se oli ilmeinen erehdys, että maalaiskunnissa ei järjestetty alkeisopetusta ajanmukaiselle kannalle silloin, kun maamme kansakoululaitos ensiksi perustettiin. Kaupunkilaislapset toki saavat alusta alkaen järkiperäisen lukuopetuksen, mutta maalaislasten alkuopettajina ovat aivan yleisesti olleet koulunkäymättömät torpparit, vanhat sotamiehet, talonemännät ja monet, joitten kasvatusopillinen valmistus on rajoittunut siihen, että ovat käyneet 6 tai 10 viikkoa jotain kurssia tai korkeintaan 8-kuukautisen pikku- ja kiertokouluseminaarin. Huonosti valmistuneina tuhannet lapset joka vuosi tulevat kansakouluun kiusaksi itselleen ja opettajilleen ja myöhemmin elämässäkään ei ole helppo tehdä eheää siitä, mikä perustuksia laskettaessa on jäänyt hataraksi. Meidän kansamme on aivan kylliksi kärsinyt nöyryytystä puutteellisen alkuopetuksen takia. Kun se nyt lähtee laatimaan itselleen oppivelvollisuuslakia, silloin, se on vakaumukseni, sen tulee ensi työksensä uudistaa a l k u o p e t u s, ja ainoa keino alkuopetuksen perinpohjaiseen uudistamiseen on se, että maaseuduille, kuten kaupunkiinkin perustetaan alempi kansakoulu, jossa otetaan alkuopettajan toimeen erityisesti valmistunut henkilö. Sitä seikkaa pitäisin tärkeimpänä koko oppivelvollisuuslaissa.

Ed. Ängeslevän vastalauseessa puhutaan, ja ed. Wuorimaa on täällä selittänyt viime kerralla, miten tulee kalliiksi kustantaa eri opettajat ylempää ja alempaa kansakoulua varten ja että maallamme ei muka siihen ole varaa. Mutta rohkenen kysyä, onko maallamme varaa rakentaa kallis ylemmän kansakoulun opetus sellaiselle hataralle pohjalle, joka saadaan korkeintaan 24 viikkoa kestävän alkuopetuksen kautta? Mistä me saamme ne opettajanerot, jotka pystyvät 20 tai korkeintaan 24 viikon kuluessa antamaan lapsille sellaisen lukutaidon, että he sen avulla omistavat nykyoloissa välttämättömän kansalaissivistyksen, ja onko meillä varaa liian pitkän lukuvuoden ja luonnottoman raskaan työtaakan kautta ennen aikaansa kuluttaa loppuun kansakouluopettajiston kallis työvoima? Jokainen, joka on opettajana ollut, vaikkapa vain kaupungin oppikoulussa, jossa taakka on monen kesken jaettuna, tietää,

kuinka riuduttava on se väsymys, joka syntyy siitä, että täytyy aina vain jakaa toisille henkistä omaisuutta, eikä saa kylliksi aikaa eikä voimaa tämän omaisuuden kartuttamiseen. Ja siitä riutumuksesta kärsii suurimmassa määrässä se nouseva sukupolvi, jonka kasvattajilta on luonnottoman koulujärjestyksen ja ennenaikaisen kuluttamisen kautta riistetty työvoima ja elämänilo. Ja semmoinen kulutus se kyllä aikoinaan tuntuu kansan kukkarossakin. Niiltä, jotka kitsaasti kääntelevät markkoja ja pennejä silloin, kun on kysymyksessä kallein mitä kansalla on, nuorison kasvatus, tahtoisin vielä kysyä, mihin me panemme nuo 1,600 toimeensa valmistunutta ja paraikaa työssä olevaa pikkukoulun opettajaa? Kauniita summia kysyy myöskin heidän eläkkeensä, jos heidät tarpeettomiksi julistetaan. Vai onko aikomus heittää heidät oman onnensa nojaan ilman eläkettä, ilman toimeentuloa, viskata pois kuin kuluneen rievun, jota enään ei tarvita? Jos sen teemme, silloin syntyy tuhansissa sydämmissä mieltä kalvava katkeruus, sellainen katkeruus, joka on täysin oikeutettu. Onko meidän kansamme niin eheä ja niin rikas keskinäisen luottamuksen onnesta, että sillä on siihen varaa? Ei, rohkenen sanoa. Jos meidän kansamme on liian köyhä pannakseen toimeen oppivelvollisuuden koko laajuudessaan, niin uudistettakoon ensi sijassa alkuopetus ja järjestettäköön niin, että meillä on toimeensa erityisesti valmistettu opettajakunta, jolla on kykyä ja kylliksi aikaa antaa lapsille hyvä ja vankka lukutaito. Pantakoon siinä tapauksessa tämä uudistus toimeen, esimerkiksi 20 vuoden kuluessa niin, että alkuopetus uudistetaan ensimmäisten 10 vuoden aikana ja ylemmän kansakoulun toisten 10 vuoden kuluessa. Silloin on järkevämmällä tavalla säästetty, jos säästäminen on välttämätöntä. Mutta minä en usko, että tällainen säästäminen on tarpeellinen, sillä kun kansamme saa kieltolain, niin sen veronmaksukyky pian kohoaa siksi paljon, että oppivelvollisuuden toimeenpano sivistysvaliokunnan ehdotuksen mukaan ei vie sitä aineelliseen vararikkoon, ja paitsi sitä säästö siitä, että alemman kansakoulun opettajisto hävitettäisiin, ei tuottaisikaan niin suuria säästöjä, kuin vastalauseen tekijä ja ed. Wuorimaa ovat väittäneet. Se tullaan tässä eduskunnassa kyllä numeroilla osoittamaan. Näistä syistä minä lämpimästi ja täydellä vakaumuksella kannatan 11 §:ää sellaisena kuin se on sivistysvaliokunnan ehdotuksessa. Jos Suomen eduskunta nyt laatii itselleen semmoisen oppivelvollisuuslain, että kansamme pohjakerrokset saavat hyvän lukutaidon, silloin se on nostattanut jalon ja pysyvän muistomerkin suomalaisen oppikoulun puolivuosisataisjuhlan kunniaksi.

Ed. W i c h m a n n: Anslutande mig i all hufvudsak till hvad här redan framhållits utaf representanterna von Alfthan och Wuorimaa, ber äfven jag att få gentemot kulturutskottets betänkande i sak få framhålla följande. Utskottet har i min tanke i sitt förslag

framkommit med att understöda ett mindre lyckligt system genom att nu försöka skapa en särskild lärarepersonal för högre och lägre folkskolor. Detta system har visserligen för icke så länge sedan införts i Sverige, men dock med den påföljd, att, så vidt jag känner till förhållandena, man där redan skulle hälst slippa hela systemet, så opraktiskt och så opedagogiskt på samma gång, har det där visat sig vara. Genom denna tudelning försvagas nämligen hela folkskolans organisation, betraktad såsom helhet, hvilket är en högst betänklig sak i alla hänseenden. Systemets olägenheter har äfven i vårt land, såvidt detsamma i någon mån praktiserats i våra städer, visat sig. Jag vill nu här icke upptaga tiden med att relatera, hurusom många af pedagogiens stormän hafva kommit fram med uttalanden, hvilka alla gå ut på att särskildt den lägre undervisningen kräfver en synnerlig pedagogisk förmåga och ofta t. o. m. en större förmåga än den högre undervisningen. Och dock har nu utskottet föreslagit och trott sig kunna dana fullt skickliga lärare genom införandet af en blott tvåårig seminariekurs. Jag har under en mer än 25 årig verksamhet såsom seminarielärare kommit underfund med, huru mångfaldiga brister, som redan vidlåda våra högre folkskolelärares utbildning, ehuru de fått en fyraårig seminarieutbildning. Huru bedröflig måste då icke denna tvååriga seminarieutbildning ställa sig? Jag tror och befarar att vårt folks allmänna bildningsnivå skulle komma att neddragas, ifall dess primära folkbildning skulle anförtros åt dylika halfbildade lägre folkskollärare. Vi måste en gång för alla fastslå såsom framtidsmål höjandet af folkskollärarenes bildning genom seminariekursernas utvidgning. Man kan ju också tänka sig huru svårt lärarene uti den högre folkskolan skola komma att hafva det, att mottaga elever, som hafva blifvit bristfälligt utbildade af lärare, som själfva hafva en ytterst bristfällig och minimal utbildning. De lägre folkskolorna böra i min tanke ovillkorligen ställas i lefvande samband och förbindelse med hela den organism, som de naturligt tillhöra, den högre folkskolan, och denna skall småningom sedermera utbildas till en hela nationens bottenskola. Naturligtvis kräfver dock sakens natur, att den lägre folkskolan också i viss mån tillförsäkras en efter förhållandena lämpad självständighet.

Men äfven andra vådor befarar jag, ifall nu utskottets betänkande skulle förordas af stora utskottet och därpå antagas af kammaren. Den lägre folkskolans personal komme genom sina af utskottet föreslagna formliga svältlöner och sina minimala pensionsbelopp att bilda ett ytterligare tillskott till vårt missnöjda proletariat, och ett högst farligt sådant. Och själfva folkskolans dyra sak, dess omhuldande af folkets lägre lager, särskildt allmogen, skulle härigenom äfventyras, ty folket har redan under nästan ett halft sekel vant sig vid att betrakta folkskolors inrättande och folkbildningens ge-

nomförande såsom en frivillig sak. Nu blefve den icke blott ett legalt, utan också ett ekonomiskt tvångsmål. Hvilken beklaglig inverkan detta skulle hafva på folkopinionen, ligger i öppen dag. Och sist och slutligen, såsom frih. von Alfthan redan tidigare har framhållit, så frågar jag utskottet, hvarifrån detsamma nu egentligen de facto ämnar taga dessa 40 miljoner, med hvilka man skall bekosta uppförandet af 1500 folkskolebyggnader och aflöna en stab utaf 2,500 lärare. Nu i dessa dagar, då reformkrafven, för att icke säga reformskränen, växa på alla håll och områden, hvar skall då den redan annars öfverhöfvan beskattade bonden taga medel till denna fördubbling, kanske tredubbling af folkskolebidragen och utgifterna?

När nu så många både pedagogiska och ekonomiska skäl tala emot utskottets förslag, så ber jag att få hemställa till stora utskottets medlemmar, att de med frångående utaf utskottets betänkande i antydda afseende måtte särskildt fästa sig vid den fjerde reservationen samt i sammanhang därmed vid komiténs för ordnande af den första undervisningen på landsbyggden betänkande. Härigenom finge kommunerna åtminstone i början rätt att själfva välja emellan där omförmälda skolformer och finge införa såsom den lindrigaste obligatoriska skolformen en 6 årig folkskolekurs. Denna skulle de 2 första åren fortgå minst 12 veckor i lägre folkskolan, och de 4 sista åren minst 26 veckor i högre folkskolan med det af kulturutskottet föreslagna timantalet samt skulle densamma anordnas i samma folkskolelokaler som hittills med samma undervisningsmaterial och af samma, den högre folkskolans, lärarepersonal, hvilken då skulle erhålla en något förhöjd aflöning för sitt arbete i de bägge folkskolorna. Härigenom skulle äfven vinnas, såsom reservanten mycket riktigt har betonat, den fördelen, att yngre och svagare barn finge absolvera sin skolgång under de varmare årstiderna, då brådare arbetstid råder och de större barnen därvid kunna vara hemmet behjälpliga med kroppsarbete, en sak, som också enligt min tanke är af utomordentlig betydelse för barnen själfva samt för hemmens opinion gentemot folkskolan.

Jag anhåller därtill få, på skäl som af föregående ärade talare ha anförts, på det varmaste understöda såväl första som andra reservationen i af dem framhållna afseenden.

Vaan lopuksi minä yhdyn ed. Sohlbergin protestiin sitä henkeä ja ajatustapaa ja niitä lausuntoja vastaan, jotka huokuvat kolmannesta, sosialistien vastalauseesta. Tämä vastalause on mielestäni, ei ainoastaan niinkuin ed. Sohlberg sanoi, solvaus Suomen kansakoulun opettajistoa kohtaan, vaan se on myöskin solvaus Suomen kansan uskonnollisia tunteita vastaan. Täällä on vasemmistosta tyrkyttämällä tyrkytetty aamusta iltaan saakka, kuinka porvarilliset ryhmät sen takia, etteivät ne aina voi järjen ja järjestyksen nimessä hyväksyä kaikellaisia kypsymättömiä uudistushommia, että tämmöinen por-

varillinen n. s. taantuminen antaisi sosialisteille erinomaisen aseen agitatsioonin varalle (Vasemmistosta: Oikein!). Mutta nyt nämä nuoret kansanvaltaiset maailman parantajat itse ovat tässä vastalauseessa antaneet vastustajilleen paremman agitatsiooniaseen kuin mikään muu, jos me muut, porvarilliset, vaan tahtoisimme tätä asetta käyttää, jota me kuitenkaan emme tahdo, vetääksemme uskonnon pyhän asian puolue-elämän vimmaan. Nyt ovat sosialistiset edustajat tässä vastalauseessa itse julkilausuneet kantansa uskonnon ja kansanopetuksen asiassa, ja minä olen varma ja vakuutettu siitä, että Suomen harras ja uskonnollinen kansa oikealla ajalla antaa heille oikean vastauksen näihin heidän uudistuspuuhiinsa.

Ja nämä itse asiassa eivät olekaan mitään uusia. Historian opettajana minä kyllä tunnen tämän ajatuskannan, 18 vuosisadan n. k. valistusfilosofian. Kuitenkin tämän kannan suurin mies Voltaire, lausui viimeisenä sananaan tässä asiassa, että ilman uskontoa ei ole mikään järjellinen hallitus, eipä yhdyskuntakaan, mahdollinen, vaan ihmiset muuttuisivat uskontoa vailla itsekkäiksi pedoiksi, jotka vaan raatelisivat toisiaan. Ja jos, niinkuin minä luulen, vasemmisto pitäisi tämän Voltairen lausunnonkin liian porvarillisena, niin tahdon tässä kertoa, mitä eräs köyhä kansanmies, eräs kalastaja meidän saaristossamme vaalien aikana kysyi minulta. Hän sanoi: »Onko se totta, että nuo sosialistit aikovat vastustaa uskontoa ja vaatia uskonnonopetuksen poistamista kansakoulusta? Jos se on totta, niin sanokaa heille, kun tulette eduskuntaan, että kansa hylkää ennemmin kaikki heidän uudistuspuuhansa, kuin se antaa riistää itseltään ja lapsiltaan esi-isiltä perityn kalliimman aarteen.» — Eräs toinen vanhus, monivuotinen opettaja, joka nuorempana ollessaan oli seisonut samalla ajatuskannalla kuin nämä, ylimalkaan melkoisesti nuoret edustajat, jotka ovat laatineet tämän vastalauseen, sanoi eräässä tilaisuudessa, jossa hänen entiset oppilaansa ylistivät häntä hänen antamansa n. s. vapaan katsantokannan takia: »No niin, mitä olen sanonut, sen olen sanonut, mutta se on minun viimeinen sanani teille, nuoret, että ilman uskontoa ja uskonnonopetusta ei ihminen voi löytää rauhaa elämässään ja lohdutusta kuollessaan.» — Tämän rauhan ja lohdutuksen opetuksen nyt nämä sosialistiset edustajat tahtovat riistää, ei ainoastaan itseltään, ja omiltaan, vaan myös koko Suomen kansan lapsilta. Ja minä kummastuksella kysyn, mitä ne antaisivat uskonnonopetuksen sijalle ja minkälainen se uusi uskonnonopetus olisi, jolla he mahdollisesti kasvattaisivat nuorisoa nousevaa.

Voipihan väittää vastaan, että löytyy niitä maita, joissa uskonnollinen opetus on poistettu kansakoulusta. Niinhän on esim. laita Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa. Mutta muistaminen on, että Amerikan kansa pääasiassa seisoo mitä uskonnollisimmalla kannalla koko maailmassa — se on puritaanien perintöä — ja että se on muodos-

tanut yleisen oman uskonnollisen koulun, pyhäkoulun, joka on mitä likeisimmässä yhteydessä kansakoulun kanssa. — Myös Ranskan tasavallan kansakouluissa on uskonnonopetus suoranaisesti kielletty. Mutta minkälaisia valtiollisia ja kansallisia vaikeuksia ja kiusauksia, sisällistä riitaa, jopa koko kansan moraalista alentumista onkaan tämä surkea asema aikaan saanut! Tässä on myöskin muistaminen, minkälainen tuo katoolinen uskonnonopetus kouluissa on ollut, joka ennen siellä vallitsi kansan keskuudessa ja jonka tähden ei olekaan kummeksittava, että sen poistaminen katsottiin muutamissa suhteissa ajan mukaiseksi, vaan ehkä tahtovat juuri sosialistit näiden riita-aineksien yhä kartuttamista kansamme keskuuteen? —

Vihdoin viimein tulee muistaa, että mikä soveltuu yhdelle kansalle, ei sovellu toiselle. Historiallinen kehitys tässä on ratkaiseva. Suomen kansan koko tuhatvuotinen kehitys on pohjistunut juuri uskonnon pohjalle ja ensi sijassa juuri sen kansanopetus. Sitä vastaan ei voi väittää. Ja sen takia on edespäinkin tämä kansa seisova samalla uskonnollisella kannalla, se on kumminkin minun vakava ajatukseni ja toivomukseni.

Ed. R o s e n d a l: Olen pyytänyt puheenvuoroa 3 vastalauseen johdosta. Pyydän saada kohdistaa huomiota tämän vastalauseen edelliseen osaan. Siinä sanotaan m. m.: »Kansakoulusta on tehty ylempien luokkien luokkaetujen palvelija. — — — Uskonto väärennetään kasvattamaan lasta porvarillisen luokkavallan tahdottomaksi aseeksi; ihmiskunnan ja isänmaan historian nimellä saa lapsi oppia rumia raakalaissotilaallisia ennakkoluuloja ja sanahelinäksi jäävää isänmaallisuutta, ja kaikki muukin kouluopetus tähtää pääasiassa siihen, että lapsesta muodostuisi vaatimattomuutensa tunteva nöyrämielinen jäsen yhteiskuntaa ylläpitävään työläisarmeijaan.»

Raskaita syytöksiä! Ja vastalauseen tekijät puhuvat rohkeasti Suomen koko köyhälistön puolesta. Löytyy Suomessa tuhansia ja jälleen tuhansia köyhiä, jotka, saatuaan kuulla tästä, ääneen todistavat: »Me emme ole antaneet teille semmoiseen lausuntoon valtakirjaa.»

Sivulla 75 väitetään, että laajat uskonnolliset ryhmät maassamme vaatimalla vaativat uskonnonopetuksen poistamista kouluistamme. Minun tietääkseni löytyy Suomessa ainoastaan kolme lukuisaa uskonnollista ryhmää: herännäisyys, laestadiolaisuus ja evankelinen suunta, eikä yksikään näistä muuta suo, kuin että uskonnonopetus kouluissa säilytettäisiin. Metodistit ovat eriuskolaislain nojalla oikeutetut olemaan lähettämättä lapsiaan uskontotunneille, ja mitä muihin vapaakirkollisiin ryhmiin tulee, niin on aivan varmaa, että meidän aikamme ei enää tule pakottamaan vanhempia vastoin vakaumustaan lapsilleen uskonnonopetusta tyrkyttämään. Se on aivan varma. Jos siellä täällä joku poikkeus tässä suhteessa vielä ilmenee, niin

ajan henki painaa sen alas. Mutta se on tässä pääasia, että ne, jotka vaativat uskonnonopetuksen poistamista Suomen kansakouluista, eivät edusta Suomen kansan enemmistöä. Ja enemmistöhän on oikeutettu määräämään, mikä on oleva sääntö; jos poikkeuksia laaditaan, niin laaditaan niitä vähemmistöä varten.

On omituista nähdä, miten usein tässä vastalauseessa tulee ilmi se ajatus, että kaikki tähänastinen työ Suomessa on mitätöntä, kelvotonta, ennakkoluulojen painamana toimitettua, se ei kelpaa; nyt tulee uusi aika ja melkeinpä sanovat vastalauseentekijät: me luomme sen uuden ajan ja uuden koulun. Varsinkin moititaan sitä, että Suomen kansakoulut näihin asti ovat kasvattaneet lapsia yläluokkien nöyriksi orjiksi (Vasemmalta: Niin on.), että tämä on ollut koulujemme päätarkotus ja että ne yhä edelleen sitä tarkoittavat. On ollut täällä Suomessa, niinkuin muuallakin, hyvinkin korkeat raja-aidat eri säätyluokkain välillä. Se suuri kansallinen herätys, joka edellisellä vuosisadalla täällä tapahtui, rupesi painamaan alas näitä aitoja. Mutta vielä enemmän, vielä suuremmassa määrässä sitä tekivät suuret uskonnolliset herätykset. Ne sortivat väliaidat totuuden omalla sisällisellä voimalla ja rakkaudessa. Jos työtä tahdotaan jatkaa, siten että raja-aitoja revitään vihan käsivarrella, niin ne nousevat uudelleen ja entistään korkeammiksi.

Kun tahdotaan puolustaa uskonnonopetuksen poistamista kouluista sillä, että lapsi muka ei ymmärrä uskonnon totuuksia, niin sekin jo osottaa, että tuo uskonnollinen kanta on jotenkin heikko. Uskonnon päätotuus on rakkauden suuri käsky ja minä luulen, että jokainen meistä on pakoitettu tunnustamaan: Minä ymmärsin lapsena paljon paremmin, mitä on Jumalaa totteleminen ja Jumalaa rakastaminen ja lähimmäistä rakastaminen kuin minä sittemmin olen tätä ymmärtänyt (Vasemmalta: Hyvä). Tahdotaanko sitte lapsilta riistää se opetus, joka tätä suurta käskyä yhä edelleen terottaa, ja puhuu hänestä, joka ainoana kaikista ihmisistä on tämän käskyn täyttänyt. Minä myönnän, että on ollut yksipuolisuutta ja suuriakin puutteita uskonnollisessa opetuksessa, mutta tämähän ei ole uskonnon syy. Ei saa siitä syystä sanoa, että uskonto on koulusta poistettava sentähden, että sitä on väärin tai huonosti opetettu sentähden, että sitä on puolustettu monta kertaa heikosti, vieläpä niinkin, että puolustus on herättänyt ivaa ja naurua.

Suomen kansakoulunopettajat ovat varmaan ilolla tervehtineet sitä ehdotusta, että Suomessa pantaisiin toimeen yleinen oppivelvollisuus. Kun tiedetään, kuinka suurien vaikeuksien kanssa heidän on ollut taisteleminen, kuinka monta ennakkoluuloa on ollut estämässä heidän muutenkin raskasta työtään, niin on luonnollista, että uuden ajan vaatimus tuottaa heille tyydytystä. Mutta heidän iloaan häiritsemässä, sitä repimässä ja meitä kaikkia loukkaamassa on se häväistys, minkä kolmannen vastalauseentekijät ilman muuta singautta-

vat koko Suomen kansakoulunopettajia vastaan (Vasemmalta: Riittää). Vastalauseessa sanotaan, että opettajat ovat uskonnollisesti kehittymättömiä, sanotaan, että he vasten parempaa tietoaan painavat alas sisällistä vakaumustaan ja pettävät lapsia, kun heiltä muuten menisi leipä; että he siis ovat myyneet yläluokalle vakaumuksensa. Se on paljon sanottu koko opettajakuntaa vastaan. Minä panen sitä lausuntoa vastaan vastalauseeni, niinkuin täällä jo ennenkin tehty on. — Aikana, jolloin Suomen kansa huolehtien odottaa, mitenkä käy oppivelvollisuusasian, aikana, jolloin moni isä ja äiti polvistuen Jumalan edessä odottaa Häneltä uutta toivoa myöskin niihin suuriin kustannuksiin nähden, joihin tämä johtaa, ja kysyy: totta kai säilyy ainakin uskonnonopetus kouluissa, että lapset saavat näinä vihan ja monien eksytysten aikoina vielä kuulla puhuttavan elävästä Jumalasta ja Hänen sanastaan, semmoisena aikana lausuvat vastalauseentekijät heille kylmästi ja ylimielisesti: pois uskonnonopetus kouluista!

Minä en tahdo jatkaa. Ed. Jokinen lausui sen toivomuksen, että suuri valiokunta ottaisi huomioonsa kolmannen vastalauseen. Minä rohkenen myös lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta ottaisi huomioon ne vastakkaiset näkökohdat, joihin minulla on ollut kunnia viitata (Hyvä, hyvä!).

Ed. K a r e s: Epäilemättä tämä sivistysvaliokunnan mietintö oppivelvollisuudesta on herättänyt hämmästystä sangen laajoissa piireissä varsinkin maalaisten keskuudessa. Ennen kaikkia on tähän hämmästykseen ollut syynä se, että, niinkuin jo ennakolta saattoi aavistaa, kustannukset tämän lain toimeenpanosta tulevat nousemaan verrattain korkeiksi. Varsinkin maalaiskansan keskuudessa on tämä kustannusten pelko kansakoululaitoksen menoihin ollut aivan yleinen ja erittäinkin tähän oppivelvollisuusasiaan nähden sangen laajalle levinnyt. Olen valiokunnassa istuessani hyvin tietänyt tämän maalaiskansan yleisen katsantokannan ja olenkin koettanut niin paljon kuin mahdollista asettua samalle kannalle, koettanut todellakin miettiä, millä tavalla päästäisiin niin vähillä kustannuksilla kuin mahdollista, mitenkä päästäisiin sillä tavalla, ettei tämä tärkeä asia kustannusten pelon tähden saavuttaisi suurten maalaiskansanjoukkojen vastenmielisyyttä. Mutta vaikka olenkin tälle kannalle asettunut, niin on minun kuitenkin täytynyt ottaa ohjeeksi se periaate, joka mielestäni sekä maalaisliittolaisen ed. Ängeslevän vastalauseessa että myöskin ed. Wuorimaan y. m. lausunnoissa täällä on täysin unohdettu, nim. se, että meidän täytyy lopultakin yrittää päästä näissä kouluoloissa siihen, että maaseudun kansa, mikäli mahdollista, pääsisi samalle sivistystasolle, millä kaupunkilaisetkin ovat. Tämä on mielestäni maalaiskansan kannalta mitä tärkein vaatimus. Mehän valitamme nykyään sitä, että maalais-

kansa siirtyy maaseuduilta kaupunkiin, se on kautta maan kuuluva valitus. Ja tähän kaupunkeihin siirtymiseen epäilemättä on yhtenä syynä se, että kaikki kehitysmahdollisuudet kaupungeissa ovat paljoa paremmat, että todellakin asiallisesti meidän maaseutumme kansa on esim. oppilaitokseen ja sivistykseen nähden jäänyt sellaiseen asemaan, jota kaupunkilaiset ennen kutsuivat moukkamaisuudeksi. Nyt kun säädetään yleistä oppivelvollisuutta, on mielestäni pidettävä silmällä sitä mahdollisuutta, että niin paljon kuin mahdollista päästäisiin siihen, että samanlainen sivistystaso voitaisiin yleisessä kansan kasvatuksessa saada aikaan niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.

Tämä mahdollisuus kokonaan estetään, jos asetutaan sille kannalle kuin ed. Ängeslevä on asettunut, kuin oppivelvollisuuskomitea ja kuin täällä monet puhujat ovat asettuneet. Sillä tämän ehdotuksen mukaan kaikkein paraimmassa tapauksessa muodostuu kaupunkilaislapsien ja maalaislapsien oppiaikain keskinäinen suhde jotenkin seuraavasti: Kaupunkilaislapsilla on mahdollisuus saada nykyisen järjestyksen mukaan kansakouluopetusta kahtena vuonna 34 viikkoa, siis 68 viikkoa, neljänä vuonna 36 viikkoa, siis 144 viikkoa, kaikkiaan yhteensä näin ollen 212 viikkoa. Tästä ehkä voidaan sanoa, että tavallisissa oloissa kansakouluoppiaika kaupungeissa vähän lyhenee korkeimmasta lain sallimasta, koska kaupungeissa kansakouluopetusaika tavallisesti on 34 viikkoa. Siitä voi siis lyhentyä 12 viikkoa, mutta kaikissa tapauksissa kaupunkilaislapsien kansakouluaika jää 200-viikkoseksi tämän järjestelmän mukaan. Mutta katsotaan nyt, minkälaiseksi asema muuttuisi kaikkein paraimmassa tapauksessa, kun kansakoulunopettajain työtaakkaa lisätään koko joukon nykyisestä. Seuraavanlaiseksi se muuttuu oppivelvollisuuskomitean ja ed. Ängeslevän ehdotuksen mukaan. Maalaislapsi kahtena ensimmäisenä vuonna saa opetusta 12 viikkoa, siis 24 viikkoa, neljänä seuraavana 26 viikkoa, siis 104 viikkoa, yhteensä näin ollen tämän ehdotuksen mukaan ei tule mahdolliseksi saada maalaislapselle muuta kuin 128 viikkoa kansakouluopetusta koko oppivelvollisuusaikana. Se merkitsee kaikkein vähimmissäkin tapauksissa sitä, että maalaislapsi ehdotuksen mukaan tulee saamaan opetusta 72 viikkoa vähemmän kuin kaupunkilaislapsi. Se on viikoissa laskettuna täsmälleen kaksi kouluvuotta vähemmän. Ymmärtääkseni, jos tältä kannalta asiaa katsotaan, täytyy asettua maalaisten ja niiden, jotka maalaisten etujen kannalta katselevat asiata, oppivelvollisuuskomitean ehdotusta jyrkästi vastustamaan, koskapa se kieltää ja panee esteitä sille mahdollisuudelle, jota on silmällä pidettävä, että kerran todella päästäisiin siihen, että kaupunkilais- ja maalaislapset olisivat edes opissa ja opin saamisen mahdollisuuksissa samalla tasolla.

Valiokunnan ehdotuksen mukaan tavallisissa oloissa tulisi maalaislapsen oppiaika olemaan seuraava: Kahtena vuonna 18 viikkoa,

siis 36 viikkoa, neljänä vuonna 36, siis yhteensä 144 viikkoa eli kaikkiaan 180 viikkoa; näin ollen vain 20 viikkoa vähemmän kuin äskeisen laskun mukaan kaupunkilaislapsien. Tosin tästä nyt voivat maalaiskunnat vielä, missä välttämättömäksi havaitaan, taloudellisten seikkojen tähden vähentää 12 viikkoa lisäksi, mutta vaikka sekin kuntien päätöksistä riippuva vähennys otetaan huomioon, niin kuitenkin sivistysvaliokunnan ehdotuksen mukaan maalaislapsien opetusaika jäisi vain vuoden pienemmäksi kuin kaupunkilaislapsien. Tämä sivistysvaliokunnankaan ehdottama suunnitelma ei ole vielä hyvä. Se ei voi tyydyttää niitä, jotka todella tahtovat tässä maassa saada tasaisuutta edes opinsaannissa maalais- ja kaupunkilaislasten välillä. Sitä tyydyttää lopultakin ainoastaan sellainen ajatuskanta, mikä ilmenee vasemmiston vastalauseessa, missä maalais- ja kaupunkilaislapset esim. jatko-opetukseen nähden pannaan kaikki samaan asemaan. Mutta toistaiseksi, vaikka ed. Jokinen täällä väitti, että me porvarit valiokunnassa olemme ajaneet vain omia puolue-etuja ja tahtoneet pitää kansaa sivistymättömyydessä, toistaiseksi ainoa syy, mikä on estänyt meitä asettumasta tämän täydellisen tasaisuuden kannalle, on se, että taloudelliset menot kuitenkin tulevat sen suunnitelman mukaan aivan liian suuriksi. Mutta toiselta puolen kuitenkin valiokunnan ehdotus jättää mahdollisuuden sellaiselle kehitykselle, jonka mahdollisuuden oppivelvollisuuskomitean ehdotus ja ed. Ängeslevän vastalause kokonaan poistaa.

Maalaisten kannalta on tätä oppivelvollisuuskomitean ja ed. Ängeslevän ehdotusta erityisesti tahdottu kannattaa. Minä tahtoisin sanoa: Tällainen maalaisten kassantokanta on todellakin huonoa maalaisten etujen ajamista, peräti huonoa. Se on aivan niinkuin maalaiset itse tahtoisivat ikiajoiksi jäädä svistyksessä ja opissa siihen moukan asemaan, missä ne kaupunkilaisten silmillä katsottuna tähän asti ovat olleet. Ja tämän tällaisen edun maalaiset tahtovat kaupunkilaisille jättää tai tällaisen vähennyksen omassa opissaan jättää 2,400,000 markan tähden, tällaisen rahasumman uhraamista peläten. Mutta ei ole ainoastaan tämä vähennys maalaisten opissa huomattavana, vaan myöskin se, että ed. Ängeslevän vastalauseen ja oppivelvollisuuskomitean kanta tekee kokonaan mahdottomaksi n. s. jatkoluokan toimeenpanemisen kouluissa. Se tekee sen mahdottomaksi edes vapaaehtoisuuden tietä ja edes lisää uhraamalla sen kautta, että opettajan työaika jo muuten niin paljon pidennetään, että tavallisimmin ei opettajalla ole mahdollisuutta enään toimeenpanna niitä vapaaehtoisia kursseja kuin nyt on pantu toimeen. Jos taasen näitä kursseja siitä huolimatta toimeenpannaan, niin menee näihin kursseihin kaikkein vähimmän laskun mukaan noin miljoona Suomen markkaa, joten siis se erotus, joka on oppivelvollisuuskomitean ja valiokunnan ehdotuksen välillä, pienenee miljoonalla markalla. Ja silloinkaan, vaikka tämä uhraus tehdään, jatko-opetus ei tule mil-

lään tavalla säännölliseksi eikä hyväksi. Kun nyt tältä kannalta vähänkin tahdotaan asiaa katsella, niin minun mielestäni joka ainoan varsinkin maalaisten ja niiden, jotka maalaiskansan valistuspyrintöjen mukana ovat olleet, pitäisi jyrkästi asettua oppivelvollisuuskomitean ehdotusta vastaan.

Mutta tässä ei ole ainoastaan kysymys siitä viikkotappiosta, siitä aikatappiosta, minkä maalaislapset saavat oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen mukaan, vaan tässä on myös kysymys siitä, että kansakoulun nytkin jo niin kovin lyhyt työaika sen pitkiin oppikursseihin nähden supistetaan entistään pienemmäksi. Nykyään valitetaan kansakoulunopettajain taholta, ja minä, kansanopistonjohtajana toistakymmentä vuotta toimineena, tiedän omasta kokemuksestani, että kansakoulun nykyinen opetusaika on kursseihin verraten aivan liian pieni. Useimmiten kansakoululapset tulevat kansakoulusta aivan kypsymättöminä ja sellaisina, että heidän lyhyenä kansakouluaikana saamansa tiedot ovat parin kolmen vuoden perästä menneet pois heidän muististaan. Kansanopistoon tullessa heillä ei ole kansakoulusta jälellä mitään muuta kuin parempi kirjoitustaito, laskentotaito j. n. e. Jos nyt lyhennetään kansakouluaikaa vielä sillä tavalla kuin oppivelvollisuuskomitea on ehdottanut, ja siten kuin ed. Ängeslevä on vastalauseessaan tahtonut,tulee asema yhä huonommaksi ja asia joutuu siksi, että kansakoulukurssit kouluissa käydään lävitse aivan haparoiden, käydään lävitse pintapuolisesti ja jäävät oppilaiden tietoon sellaisena tavarana, joka kahtena seuraavana vuonna kokonaan puhaltuu heistä pois. Todellakin jos tältä kannalta katsotaan asiaa, täytyy yhtyä seuraaviin professori Soinisen sanoihin tässä asiassa: »Outoa olisi, jos nyt kun on tarkoitus voimakkaasti edistää kansakouluopetusta, se tapahtuisi tavalla, joka lopulta veisi kansakoulumme sivistysarvon alaspäin ja pakottaisi sen tyytymään vieläkin vähempiin tuloksiin kuin mitä se on tähän saakka saavuttanut».

Tämän lisäksi on huomattavaa, että oppivelvollisuuskomitean ja ed. Ängeslevän ehdotuksen mukaan tulisi mahdottomaksi eräs suunnitelma, joka varsinkin maalaisten taholta on monessa paikoin saanut suurta kannatusta, nim. se järjestelmä, että kansakoulu joskus maailmassa voitaisiin tehdä pohjakouluksi oppikoululle. Se on maalaisille minun ymmärtääkseni kaikkein tärkein asia. Heillä ei ole valmistavaa koulua ja jos tahtovat lähettää lapsensa valmistaviin kouluihin kaupungeissa, tulee se sangen kalliiksi. Heille, jos kelle on tärkeätä, että kansakoulu todella saadaan muodostumaan pohjakouluksi, mutta jos kansakoulun kursseja todellakin supistetaan sillä tavoin, kuin tässä maalaisten taholta on tahdottu, silloin ikiajoiksi poistetaan se mahdollisuus, että kansakoulu pohjakouluksi tulee. Kansakoulu voidaan saada pohjakouluksi ainoastaan sen kautta että kansakoulukursseja koetetaan mikäli mahdollista laajentaa ja

ylentää eikä suinkaan sen kautta, että niitä yhä enemmän ja enemmän supistetaan.

Ainoa, mikä täällä eduskunnassa on tuotu esille oppivelvollisuuskomitean mietinnön puolesta, sellaisena, joka edes vähän vivahtaa asiallisuuteen, on se, että on väitetty, että me saamme valiokunnan ehdottaman suunnitelman kautta alempaan kouluun opettajakunnan, joka on pedagoogisesti niin kehittymätön, että olisi vaarallista uskoa alemman koulun opetus tällaisiin käsiin. Ja sentähden on tahdottu yhdistää alemman koulun opetus ylemmän kansakoulun opettajain käsiin 6 viikkoa keväällä ja 6 viikkoa syksyllä. Nyt on kuitenkin huomattava, että kun joku opettajaksi pyrkivä alempaan kansakouluseminaariin menee, on hän saanut samat alkutiedot, on käynyt kansakoulun, niinkuin ylemmän kansakoulun opettaja. Hän käy seminaarissa kaksi vuotta, ylemmän kansakoulun opettaja käy siellä neljä vuotta, mutta näinä kahtena vuonna alemman kansakoulun opettajan pedagoogista sivistystä koetetaan kehittää kokonaan vaan alemman kansakoulun tarpeita tyydyttäväksi, vaan sellaiseksi, että hän todella voi alemman kansakoulun opetuksen hyvin hoitaa. Sitä vastoin tuossa ylemmän kansakoulun opettajaseminaarissa pannaan kokonaan pääpaino sille, että kansakoulunopettajat tulevat kykeneviksi ylempää kansakoulua hoitamaan ja johtamaan. Tämän takia esim. pedagooginen harjoittelu alemman kansakoulun opettajatoimeen jää näissä ylemmän kansakoulun opettajaseminaareissa aina sivuasiaksi ja opettaja, joka menee sinne, katselee myöskin koko tätä alemman kansakoulun opettajatyötä ja harjoitusta siihen sivuasiana, johon hän ei antaudu kokonaisella ja täydellä sydämmellä. Sitä vastoin alemman kansakoulun seminaareissa kiinnitetään tietysti koko huomio alempaan kansakouluun ja siellä olevat opettajakokelaat myös täydellä sydämmen hartaudella antautuvat harjoittelemaan juuri alemman kansakoulun opettajiksi. Totta on, että varsinainen tietomäärä alemman kansakoulun opettajille jää alemmaksi, kuin ylemmän kansakoulun opettajille. Mutta toiselta puolen on huomattava, että niihin kursseihin nähden, mitä alemmassa kansakoulussa on, eivät he itse kasvatustyössä tarvitsekaan niin paljon varsinaisia tietoja kuin ylemmän kansakoulun opettajat, kunhan he vaan saavat täten pedagoogisen harjoituksen täysin hyvän. Sitä paitsi on huomattava, että, jos nyt asetutaan sivistysvaliokunnan ehdotuksen kannalle, eihän mikään estä, sitten kun kansan varallisuus on karttunut, sitte kun yleinen oppivelvollisuus on näyttänyt, että se kykenee nostamaan kansanvarallisuuden tilaa, sanokaamme jonkun kymmenkunnan vuoden perästä, nostamasta alempien kansakoulujen opettajien sivistystasoa. Eihän mikään estä kehittämästä heitä silloin siihen, että he todellakin vastaavat silloisia vaatimuksia.

On myöskin sanottu tämän yhteydessä, että alemman kansa-

koulun opettajistolle tulee ehdotuksen mukaan aivan liika pienet palkat, että siitä tulee sellainen köyhälistö, joka ei mitään muuta osaa kuin nurkua palkkojensa pienuutta. Se riippuu siitä, minkälaisilla henkilöillä on suunniteltu alempi kansakoulu täytettäväksi. Sivistysvaliokunnassa on ajateltu, että on oikeuden ja kohtuuden mukaista, että alemman kansakoulun opettajiksi etupäässä tulee naishenkilöitä. Ja jos katsellaan nykyisiä elantokustannuksia maaseudulla, niin ainakin tällä kertaa on aivan selvä, että alemman kansakoulun opettajattaret voivat tulla toimeen sillä palkalla, minkä valiokunta on heille ajatellut. Meidän on huomattava, että esim. nykyisissä kiertokouluissa on paljon huonommat palkat ja kuitenkin näihin kouluihin opettajiksi pyrkijöitä on ollut sangen paljon; ei ole minkäänlaista opettajain puutetta niissä ollut näkyvissä. Siis ainakin toistaiseksi tuo ehdotettu palkkaus on sellainen, ettei opettajien tarvitse sentään ainakaan nurkua palkan pienuutta. Mitä taas tulee seuraaviin korottamisiin, jos elantokustannukset maassa kallistuvat ja jos kansan tuotantokyky nousee, niin luonnollisesti eivät kansakoulunopettajain palkatkaan ole sellaisia, että ne ovat ijankaikkisesti samoja, vaan kyllä kai niitä täytyy nostaa sen mukaan, kuin kansan varallisuus kasvaa.

On myöskin tuotu oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen puolustukseksi eräs vähän asialliselta näyttävä puoli. On nimittäin sanottu: onhan kovin hyvä, että tämän ehdotuksen mukaan lapset saavat käydä lämpimänä vuodenaikana koulussa. — Se on kyllä kin sangen hyvä ja erinomainen etu, mutta minä luulen, että meidän ehdotuksessamme, sivistysvaliokunnan ehdotuksessa, tätä etua korvaa eräs toinen etu, jota oppivelvollisuuskomitean ja ed. Ängeslevän ehdotuksessa ei lainkaan ole olemassa. Oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen mukaan nim. alempi koulu tulee olemaan aina vakinaisesti samassa paikassa. Se ei voi kiertää edes kahdessa paikassa samaa piiriä, vaan täytyy sen olla yhdessä paikassa, siellä, missä kansakoulunopettaja asuu. Sitä vastoin sivistysvaliokunnan ehdotuksen mukaan voi tuo koulu, jos niin tahdotaan, toimia kahdessa eri paikassa, 18 viikkoa kummassakin. Sen voi myöskin, jos tahdotaan, ensi aluksi supistaa niin pieneksi kuin oppivelvollisuuskomitean ehdotuksessakin, ja silloin se voi toimia kolmessa eri paikassa saman piirin keskuudessa. Siis matkat tulevat tämän ehdotuksen mukaan niin pieniksi, niin vähäisiksi, että se korvaa täydellisesti tuon lämpimän vuodenajan edun, mikä on toisella ehdotuksella. Siis missä tahdotaan, voidaan aluksi järjestää myös matkat paljon lyhemmiksi, mutta mahdollisuus vastaiseen kehitykseen ei kuitenkaan ehdotuksemme mukaan ole poistettu.

Voisi tietysti vielä tuoda monia eri asioita esiin sivistysvaliokunnan ehdotuksen puolesta. On eräs heikko kohta ed. Jokisen lausunnossa kyllä paljastettu tässä suunnitelmassa, nim. se, että laajenne-

tun alemman kansakoulun opettajatkin ovat ehdotetut alemman kansakoulun opettajan kompetensilla varustettaviksi. Se on epäilemättä kohta, jonka sietää tulevaisuudessa korjata. Mutta tällä kertaa sen muodostaminen ed. Jokisen ja vasemmiston ehdotuksen mukaan lisäisi kustannuksia aivan liian paljon. Ed. Jokinen minun mielestäni menetteli vähän epäjohdonmukaisesti, jopa epälojaalisesti valiokuntaa kohtaan, kun sanoi, ettei ole millään tavalla suunniteltu, millä tavalla laajennetun alemman kansakoulun opettaja saisi ammattiharjoitusta seminaarissa. Hän sanoi näin: »Minä olen sitä valiokunnassa kysynyt. Siihen ei annettu mitään selvitystä. Sanottiinpahan vaan: kyllähän asia itsestään järjestyy». Minä pyytäisin kysyä ed. Jokiselta, kenenkä velvollisuus oli valiokunnassa tämän asian järjestäminen. Miksei ed. Jokinen itse ruvennut tätä järjestämään, sillä hänen ehdotuksensa mukaan, jos ylemmän kansakoulun opettaja pannaan laajennetun alemman kansakoulun opettajaksi, täytyisi kuitenkin ylemmän kansakoulun opettajallekin antaa harjoitusta laajennetun alemman kansakoulun opettamisessa. Ilman tällaista harjoitusta siihen ei voi antautua kukaan. Ja sentähden ed. Jokinen olisi myös siinä kohden aivan yhtä velvoitettu järjestämään tätä asiaa kuin me muut. Ja muuten olen minä sitä mieltä, että tämän asian järjestäminen ei suinkaan ole mikään niin vaikea. Alemman kansakoulun opettajille voidaan kyllä valmistaa harjoitusta myös laajennetun alemman kansakoulun opettajatoimeen, siihen kyllä tulevaisuus keinoja keksii.

Minä olen, niinkuin sanoin, valiokunnassa tahtonut asettua maalaisten katsantokannan pohjalle. Olen koettanut siltä kannalta saada lakiin sellaisia kohtia, jotka eivät maalaiskansaa pelottaisi oppivelvollisuuslakia suosimasta, niinkuin minä pelkään tämän ehdotuksen monelta puolen pelottavan. Yhdestä minä kuitenkin olen selvillä ja niin selvillä, että siinä kohden ei mikään peräytyminen voi tulla kysymykseen. Jos yleistä oppivelvollisuutta tahdotaan säätää meidän maassamme, niin täytyy sen ehdoksi, edellytykseksi panna se, että maalaiskansaa ei iki-ajoiksi tuomita alemmalle asteelle opin ja sivistyksen saamisessa kuin kaupunkilaislapsia. Se on ensimäinen edellytys, joka maalaisten taholta on tuotava esiin. Jos kustannukset tulevat liian kalliiksi, niin jätetään sitten,hyvänen aika, koko tämä lakiehdotus lepäämään, vaikkapa kymmeneksi vuodeksi, mutta ennen kaikkea, älkää te maalaiset olko valmiita tuomitsemaan itseänne alemmalle opetusasteelle ikuisiksi ajoiksi asti poistamalla mahdollisuudetkin tulevaan kehitykseen. Jos oppivelvollisuus säädetään, niin säädettäköön se sellainen, että tasaisen opin mahdollisuudet jäävät kaikille, ellei, niin jätettäköön se säätämättä. On tosin vielä olemassa eräs välitystie, jota minä olen valiokunnassa puoltanut sangen ankarasti ja jolla voitaisiin kustannuksia lieventää, nim. se, että oppivelvollisuuden toimeenpanoaikaa

pidennettäisiin. Se on nyt ehdotettu 15 vuodeksi. Me olemme tähän asti kansakoulualalla luottaneet kansan vapaaseen kehitykseen ja kansan vapaaehtoiseen valistus- ja sivistysrakkauteen. Minä luulen, että meillä vielä voisi vastaisuudessakin olla luottamusta tämän kansanvalistus- ja sivistysrakkauteen niin paljon, että pidentäisimme oppivelvollisuuden toimeenpanoaikaa. Minä olen ollut valiokunnassa sillä kannalla, että pitäisi koettaa pidentää se 20 vuodeksi, ehkäpä vieläkin pitemmäksi. Se on yksi keino, jolla voidaan kustannuksia vähentää, kustannuksien painoa pitemmälle ajalle tasottaa, maalaiskansan kalliita etuja silti uhraamatta.

Ed. Pennanen: Minulla ei ole tarkoitus käydä koskettelemaan tätä valiokunnan ehdotusta yksityiskohdissaan, enkä myöskään aijo näiden yksityiskohtain johdosta ruveta antamaan moitteita en oikealle enkä vasemmalle. Selvästi huomattavissa on tosin, että erilaiset maailmankatsomukset eivät ole voineet olla törmäämättä yhteen tässäkään asiassa. Mutta kaikesta huolimatta minä mielihyvällä tunnustan sen lämpimän ja uhrauksia pelkäämättömän asianharrastuksen, joka valiokunnan mietinnössä ilmenee. Onhan valiokunta yksimielisesti suuria rahallisia uhrauksia pelkäämättä ehdottanut toimeenpantavaksi oppivelvollisuuden, jonka toteuttaminen muodossa tai toisessa vaatii ainakin neljättäkymmentä miljoonaa markkaa ja jonka vuotuiset kustannukset tulevat nousemaan noin 25 miljoonan markan korville. Siis lähes puolta enemmän kuin, mitä kansakoulukustannukset nykyään tekevät. Näin ollen minusta tuntuu, ettei tämän asian yhteydessä ole aivan paikallaan ruveta moittimaan toisia mahdollisesta sivistysvihollisuudesta, ahdasmielisyydestä tai jostakin huonoista motiiveista. Jos erimielisyyksiä ilmaantuu niin syvälle käyvässä asiassa kuin tämä on, senhän voi hyvällä tahdolla ymmärtää.

Minä pyysin puheenvuoroa lausuakseni vaatimattoman mielipiteeni tästä valiokunnan ehdotuksesta pääasiallisesti sikäli kuin se koskee alempien kansakoulujen muotoja ja järjestelyä. Minä mainitsen jo alussa, ettei valiokunnan ehdotus minua siinä suhteessa täysin tyydytä, ja huolimatta ed. Kareksen kiihkeästä innostuksesta, jolla hän moittii maalaisia vanhoillisuudesta tässä suhteessa, asetun minä oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen kannalle. Jos näitä kahta eri ehdotusta, nim. oppivelvollisuuskomitean laatimaa ja nyt käsiteltävänä olevaa valiokunnanehdotusta oppivelvollisuuslaiksi, vertaa toisiinsa, niin huomaa, että — ainakin minun nähdäkseni — pääasiallisin ero on juuri noissa alempien kansakoulujen muodoissa ja järjestelyssä. Komitean ehdotuksen mukaan on ylemmän ja alemman kansakoulun opetustoimi uskottu saman opettajiston käsiin. Valiokunta ehdottaa alemmille kansakouluille luotavaksi uuden, vähemmillä kelpoisuusehdoilla varustetun opettajiston. Tämän

valiokunnan ehdotuksen puolesta voidaan mainita — ja on mainittukin — että se sallii järjestää vuosittaisen opetusajan pitemmäksi kuin mitä oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen mukaan kävisi päinsä. Valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisi nim. vähin vuotuinen opetusaika olemaan alemmissa kansakouluissa 18 ja ylemmissä 36 viikkoa, oppivelvollisuuskomitea taas on ehdottanut alempien kansakoulujen vuotuisen opetusajan vähintäin kymmeneksi ja ylempäin koulujen vuotuisen opetusajan vähintäin 26 viikoksi. Mutta luullakseni voitaisiin tätä oppivelvollisuuskomiteankin ehdotusta pohjana käyttäen rakentaa koulumuotoja, joissa opetusaikaa voitaisiin jatkaa. Jos nim. jätetään pois se laajennetun alemman kansakoulun muoto, jota valiokunta on ehdoittanut, ja myös se kiertävän kansakoulun muoto, jota oppivelvollisuuskomitea on ehdoittanut, silloin tulevat kaikki meidän kansakoulumme muodostumaan kiinteiksi kouluiksi. Ja lienee jotakuinkin varmaa, että ne oppivelvollisuuden voimaan astuttua tulevat muodostumaan ainakin kahden opettajan kouluiksi. Silloin luullakseni käy päinsä sekä varsinaisen kansakouluopetusajan pidentäminen kuin myöskin niitten jatkokurssien toimeenpaneminen, joita ed. Kares on pitänyt mahdottomina, jos asetutaan oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen pohjalle. Sikäli kuin oppivelvollisuuskomitean perusteluissa olevista selostuksista käy selville, on ulkomaalaisissa kansakouluissa monessakin paljon pitempi vuotuinen opetusaika kuin meillä. Tanskan kansakoulut toimivat 41 viikkoa vuodessa, Ranskan kansakoulun kesäloma kestää vain noin 6 viikkoa, Badenin kansakoulujen lomaajat tekevät yhteensä korkeintaan 8 viikkoa ja eräissä Sweitsin kantooneissa näyttävät loma-ajat tekevän vain noin 2 kuukautta. Eivätköhän meikäläisetkin opettajat jaksane toimia ainakin noin 3 kuukauden lomalla, jos kouluaikaa jatkettaisiin vaikkapa esim. 40 viikoksi vuodessa, varsinkin kun opettajia useimmissa tapauksissa, niinkuin sanoin, tulee olemaan useampia kuin yksi. Opetusaika näinkin ollen jäisi kyllä lyhyemmäksi kuin valiokunnan ehdotuksen mukaan, mutta olisihan opetustoimi jo alusta alkaen alemmissa kouluissa uskottu kehittyneemmän, korkeammalla sivistystasolla olevan opettajiston käsiin. Ed. Kares on todistanut tältä paikalta, että käytännöllinen opetuskyky voidaan saavuttaa kyllä kaksivuotisillakin seminaarikursseilla. Minä en ole koulumies, enkä tahdo ruvetakaan väittelemään niistä asioista, mutta siitä minä nyt olen kumminkin varma, ettei opettajan sivistystasoa saada kahdessa vuodessa nousemaan siksi korkealle kuin se saadaan ainakin puolta pitemmissä koulukursseissa. Mitä sitte kukin opettaja itsekasvatuksen kautta saavuttaa, sitä ei voida laskea kouluvuosien mukaan. Jos asetuttaisiin oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen kannalle, silloin myös päästäisiin luomasta sitä uutta opettajakuntaa, jota valiokunnan ehdotus edellyttää ja joka opettajakunta,

vaikkapa nyt ei aivan huonosti, niin kumminkin heikonlaisesti palkattuna, olisi omansa kuitenkin lisäämään jo ennestään suuria kustannuksia. Komitean ehdotuksen mukaan voidaan valmistaa ja palkata yksi ja samallainen toimeensa pystyvä opettajisto, ja se opettajisto, minä uskon sen aivan varmaan, ei tule nurisemaan lisätyöstä, jos sille suodaan palkka, joka riittää sen sekä aineelliseksi että henkiseksi toimeentuloksi, joka vapauttaa meidän opettajistomme kaikesta siitä sivuansiosta, jota se nyt on useinkin pakoitettu toimeentulokseen hankkimaan. Sallittakoon vain heille mahdollisuus omistaa kaiken aikansa koulun ja opetettavainsa lasten hyväksi. Ja muutoinkin minun käsittääkseni ei niin paljon riipukaan asia siitä, mitenkä pitkä on kouluaika. Se riippuu käsittääkseni enemmän siitä, minkälainen on koulun opettajisto. Minä pyytäisin myös huomauttaa siitä, ettei tätäkään uudistusta toimeenpantaessa kokonaan unohdettaisi historiallista kehitystä, ettei jätettäisi ottamatta lukuun sitä vanhaa ja monasti koeteltua hyvää, mitä ennestään on olemassa. Minä tarkoitan nim. kodin vaikutusta lapseen ja lapsen kasvatukseen nähden. Me emme saa tätäkään uudistusta luodessamme antaa vanhemmille vähintäkään käsitystä sinnepäin, että lapsen henkinen tai ruumiillinenkin kehitys ja kasvatus yksinomaan tai edes suurimmaksi osaksi kuuluu koululle. Koti ei tässä suhteessa saa jäädä passiiviseksi. Sen on käsi kädessä koulun kanssa kehitettävä ja kasvatettava lasta. Silloin voi työ tulla siunaukselliseksi, ja niin ollen kuten sanoin, on suurempi merkitys opettajan pätevyydellä kuin mahdollisimman pitkällä kouluajalla. Minä luulen, ettemme jaksa palkata kahta täysin valmistettua opettajakuntaa. Parempi on palkata yksi ja sellainen, joka on ollut ja edelleen on tilaisuudessa hankkimaan itselleen henkistäkin ravintoa. Sellaisella opettajistolla on jotakin myös lapsille antamista.

Ed. Kares mainitsi, että tuo väite talviajan sopimattomuudesta pientenlasten kouluille ei muka pidä paikkaansa. Valiokunnan ehdotuksen mukaan voidaan kouluja järjestää kiertäviksi ja saada ne lähemmiksi lasten koteja. Se on kyllä totta, mutta kaikkien lasten koteihin niitä ei missään tapauksessa voida sijoittaa, lapsille jää siis koulumatkaa niinkin ollen, ja minun luullakseni ja minun kokemuksenikin mukaan nuo tuollaiset kiertävät koulut tulevat toimimaan useimmiten joko liian vetoisissa tai vähän ilmavissa tai kylmissä huoneissa, ja yhtä vaarallista, vieläpä vaarallisempaa lasten terveydelle voi olla tuollaisissa huoneustoissa oleskeleminen, kun sinne saapuminen. Komitean ehdotusta noudattaen voitaisiin pikkulasten kouluja järjestää syksyksi ja kevääksi ennen varsinaisen, ylemmän kansakoulun opetusaikaa.

Voidaan myös sanoa, että alemmat kansakoulut järjestettynä pääpiirteissä sillä tavalla, kuin oppivelvollisuuskomitea ehdottaa, ja varsinkin sitte, jos alemmat kansakoulut sijoitetaan ainoastaan

kiinteiden ylempien kansakoulujen yhteyteen, että ne siinä tapauksessa jättävät tilaa kirkollisille kouluille ja kehoittavat niitä kilpailuun. Voi olla niin ainakin toistaiseksi, mutta mitähän pahaa siitä olisi ja kenelle? Minä luulen, että tällä alalla on työtä kaikille, jotka haluavat sitä tehdä. Me emme voi, vaikka tahtoisimmekin, kieltää sitä hyvää, minkä kirkko on kouluillaan ja opetustoimellaan, sanottakoon siitä muuten mitä tahansa, tässä maassa kansalle tehnyt. Missä lienee esim. maa, jossa kansan lukutaito on jo kauan aikoja sitten ollut niin yleinen, kuin se on ollut meillä, ja kenenkä ansiosta, kenenkä toimenpiteestä etupäässä? Muuten luulisin, että asiat järjestyisivät luonnollisimmin ja parhaimmin, jos noista kirkollisista kouluista päästäisiin vähitellen, jos niillä olisi tilaa toistaiseksi toimia. Silloin niiden nykyinen opettajisto ei jäisi puille paljaille, vaan saisi kuluttaa loputkin voimistaan ja ijästään sen koulun palveluksessa, jolle he ovat nuoruutensa ensi voimat uhranneet. Näyttäköön sitte tuleva aika ja sen antamat kokemukset, ovatko pitemmän päälle nuo kirkon nykyiset koulumuodot enää tarpeelliset.

Valiokunnan ehdotuksen loppuun on vertailun vuoksi liitetty laskelmia näistä kahdesta eri järjestelmästä ja niiden tuottamista vuotuisista kustannuksista. Eroitus näkyy olevan noin 2 $^1/_2$ miljoonan paikkeilla vuodessa. Oppivelvollisuuskomitean suunnitelma näyttäisi tulevan sen verran huokeammaksi. Näitä laskelmia voidaan muutella sinne tai tänne päin, enkä minä puolestani sille puolelle panekaan niin suurta painoa. Jos meidän kansamme kerran jaksaa maksaa 25 miljoonaa vuodessa, niin ehkä se jaksaa siihen kerätä pari kolme miljoonaa lisää, jos niin tarvitaan. Mutta minun mielipiteeni on sama kuin oppivelvollisuuskomitean juuri kasvatuksellisista syistä, joista tässä olen maininnut. Ed. Kares on säälitellyt meitä maalaisia siitä, ettemme arvaa ajaa omaa asiaamme, ja että annamme kaupunkilaisten jäädä paremmalle osalle. Siltäkin voi näyttää, mutta ehkä todellisuudessa ei niin ole. Minä olen vedonnut tässä kotienkin kasvatukseen ja minun käsittääkseni ovat maalaiskodit siinä suhteessa paljon onnellisemmassa asemassa. Ne voivat käyttää opetustoimessaan lapsiin nähden myös Luojan kaunista luontoa, joka ei kaupunkilaisille ole niin hyvin tarjona. Ja opetuksen ja kasvatuksen tehtävähän on ei ainoastaan kehittää nuorta sielua ja ruumista, vaan myöskin varjella sitä vaurioilta, ja se käy aina maalla helpommin päinsä. Jos ed. Kares tai muutkin tahtovat puhua tasa-arvoisuuden puolesta, niin sallikoot silloin samalla sivistystasolla olevan, samoilla kelpoisuusehdoilla varustetun opettajiston astua toimeen myöskin maalla pikkulasten opetukseen nähden ja tehköötsen ehdotuksensa kustannuksia pelkäämättä. Minä ainakaan puolestani en voi luopua siitä, että opettajiston täytyy olla maalla ja kaupungissa samalla kehitystasolla. Jos meidän on opetusajassa täytymys jäädä toistaiseksi jälelle, teh-

täköön se uhraus, mutta minä toivon, että juuri oppivelvollisuuskomitean järjestelmää noudattaen ja sitten kun nämät valmistuskustannukset ovat saatu läpäistyksi, me voimme joskus ottaa täyden askeleen ja laatia maalaiskoulut myöskin oppiaikaan nähden täysin tasa-arvoisiksi kaupunkilaiskoulujen kanssa.

Kuten tästä lausunnostani käynee selville, minä en voi yhtyä edes siihen vastalauseeseenkaan, jossa on ehdotettu sellaista vaihtoehtoista järjestelmää, että maalaiskansakouluissa, alemmissa kansakouluissa voitaisiin käyttää joko vähemmän valmistuneita opettajia tai täysin päteviä. Minun täytyy puolestani pitää kiinni oppivelvollisuuskomitean järjestelmästä, pääpiirteissään nimittäin, ja toivoa, että kun tämä asia milloin ratkaistaan, se ratkaistaisiin ehdottomasti siihen suuntaan.

Yksityiskohdista en ryhdy puhumaan kumpaankaan eri ehdotukseen nähden.

Ed. K a l l i o: Kun minulla ei ole tilaisuutta suuressa valiokunnassa ottaa osaa tämän tärkeän asian käsittelyyn ja kun en voi opetuksen enkä kansantaloudenkaan kannalta pitää onnistuneena sitä koulumuotoa, jota sivistysvaliokunta on mietinnössään ehdottanut, niin pyydän sentähden tehdä muutamia huomautuksia mietinnön johdosta.

Mitä mietinnön tarkoitusperään, yleiseen oppivelvollisuuteen tulee, niin ei voi pitää muuna kuin luonnollisena sitä yksimielistä päämäärää, jonka kautta valiokunta pyrkii laskemaan ikäänkuin yhtenäisen pohjan kansansivistykselle koko maassa. Meillä on siihen pakottavat valtiolliset ja taloudelliset syyt, kun otamme huomioon, että meillä kansalaisoikeudet muutamissa suhteissa ovat ulotetut paljoa pitemmälle kuin monessa muussa maassa, josta olemme sivistyksessä paljon jälellä. Kun nyt käymme tätä päämäärää tavoittelemaan, niin on luonnollista, että meidän tulee tarkoin harkita, että ne järjestelmät ja koulumuodot, jotka omaksumme, ovat sekä kasvatusopilliselta että taloudelliselta kannalta katsottuna sopusoinnussa kansan kehityksen ja sen varallisuuden kanssa. Jos tässä suhteessa tehdään ylivoimaisia laskelmia, niin on luonnollista, ettei koulu tuota sitä luottamusta ja siunausta, jota siltä toivotaan.

Mitä valiokunnan mietintöön tulee, niin näyttää siellä vallinneen jokseenkin suuri yksimielisyys kansakoulun muotoihinkin nähden, vaikka yleensä ei oltane tässä suhteessa niin yksimielisiä, ainakaan maaseuduilla. Ja onhan muistettava, että tätä kysymystä valmisteleva komiteakin asettui toiselle kannalle, niiden mukana eräs kansakoulun tarkastaja ja molemmat siinä olevat kansakoulunopettajat. Valiokunnassa ei tämän koulumuodon kannalla näy olleen kuin yksi valiokunnan jäsen, neljännen vastalauseen tekijä, ed. Ängeslevä. Erimielisyys tässä asiassa kohdistui kuten tunnettu pääasiassa sii-

hen, miten alkuopetus olisi järjestettävä, sillä kuusivuotisesta oppiajasta y. m. ollaan pääasiallisesti yksimielisiä. Pääasiallinen ero on siinä, otetaanko nuo valiokunnan ehdottamat 2,500 uutta opettajaa opettamaan n. s. alikansakoulussa, vai yhdistetäänkö tämä pientenlasten opetus varsinaisen kansakoulunopettajan tehtävään. Kuten tunnettua, työskentelee nyt kansakoulumme 36 viikkoa vuodessa, josta 6 viikkoa pientenlasten koulua ja 30 viikkoa varsinaista kansakoulua. Tästä ajasta on ensinnäkin huomattava, että pientenlasten kouluihin tulijat eivät ole monastikaan laisinkaan alulla lukutaidossa, joten ne siirtyessään kolmen tai kuuden viikon kuluttua varsinaiseen kansakouluun, eivät voi käyttää sen tarjoamaa opetusta hyväkseen, ja siten tästä 30 viikon lukuajasta, kuten valiokuntakin myöntää, kuluu suuri osa alkeellisten tietojen oppimiseen. Vastalauseen tekijä on ehdottanut tuon pientenlasten opetuksen 12 viikkoiseksi ja 2 vuotiseksi, ja sentähden on luonnollista, että tämä perusteellisempi valmistustyö edistäisi paljon varsinaisen koulun opetustyötä, kun oppilaat kahtena edellisenä vuonna saisivat kaikein alkeellisimmat tiedot ja olisivat sitten kolmantena vuotena paremmin kypsyneet kuin nykyään tullessaan varsinaiseen kansakouluun. Tätä koulumuotoa vastaan väittää valiokunnan enemmistö, että se on miltei taantumus nykyisestä. Minäkin olen alkuopetuksen järjestämisestä ja varsinaisen kansakouluopetuksen järjestämisestä kyllä opetusaikaan nähden eri mieltä kuin neljännen vastalauseen tekijä, mutta taantumuksesta on tässä tätäkin ehdotusta silmälläpitäen aivan turha puhua, kun on kumminkin toivo ottaa kaikki mukaan, nuokin 51 prosenttia, jotka nyt ovat ulkopuolella koulun vaikutusta. Sanoin jo, että opetusajoissa olen eri mieltä kuin kukaan valiokunnassa, sillä mielestäni voisi lukuvuotta meilläkin jatkaa, kuten edellinen puhujakin, ed. Pennanen, täällä huomautti. Kun katselemme opetusajan pituutta muissa maissa, saamme tähän toimenpiteeseen sieltä tukea. Tanskassa on kansakouluaika 41 viikkoa, Ranskassa on loma-aika ainoastaan 6 viikkoa, Englannissa ja Baijerissa on opetusaika 40 viikkoa ja Preussissä tekevät vapaa-ajat 70 päivää; tuskinpa muissa Euroopan maissa kuin Norjassa ja Ruotsissa ja meillä on se alle 40 viikosta, ainakin mikäli oppivelvollisuuskomitean mietinnöstä käy selville. Kun ottaa lukuun, että pientenlasten koulua pidetään päivässä vaan 3—4 tuntia ja kun tuona 12 viikon opetusaikana ei opettajalla ole vihkojen korjausta eikä muuta lisätyötä, niin voisi meilläkin ottaa käytäntöön 40 viikkoisen lukuvuoden. Alkuopetuksen voisi myöskin helposti järjestää siten, että, kuten valiokuntakin ehdottaa, oppijakso alkaisi syksyllä, jolloin opetettaisiin 6 viikkoa pientenlasten koulua ja samoin keväällä kahtena vuotena. Vaan ne oppilaat, jotka ovat valmiit menemään vakituiseen kansakouluun, tulisivat vielä kolmantenakin syksynä näiksi 6 viikoksi ja sitten

jaksollisesti jatkaisivat samana syksynä vakinaisessa kansakoulussa. Täten tulisi alkuopetus kestämään 30 viikkoa ja vakituinen kansakoulu neljänä vuonna 28 viikkoa eli nykyisen 126 viikon tilalle 142 viikkoa, siis tuntuva edistys opetusajassakin entisyyteen verraten. Silloin jäisi 12 viikkoa lupa-aikaa ja 12 viikkoa kuluisi vähemmän voimia kysyvään pientenlasten opetukseen. Jos näin teemme, silloin ei voine kukaan väittää, ettei tällä järjestelmällä päästäisi pitemmälle kun nykyisessä kansakoulussa ja tärkeintähän tässä on se, että saadaan kaikki mukaan, jotka ovat koulun vaikutusta vailla. Tällä koulumuodolla on lisäksi se etu, että siinä alkeisopetuksenkin tulee antamaan, kuten monasti on huomautettu, kehittyneemmät opettajat kuin valiokunnan ehdotuksen mukaan ja lisäksi sama, joka tulee lapsen kehityksestä vielä pitämään huolta neljänä seuraavanakin vuonna, mikä ei suinkaan ole vähäksi arvattava. On omituista nähdä sitä todistelutapaa, jota valiokunta käyttää, vastustaessaan tätä komitean ehdotusta ja kuvatessaan ehdotustansa paremmaksi. M. m. on mietinnössä vastustettu sitä sillä, että pienille lapsille tulisi pitkiä koulumatkoja, vaan itse kompastuu valiokunta asettamaan useimmat eli $^2/_3$ näistä 2,500 opettajasta, yksiin paikkoihin piireissä, opetettakoonpa sitten 34 viikkoa tai 18 viikkoa, ottamatta huomioon, että ainoastaan nämä 12 viikkoiset ja jossain tapauksessa 18 viikkoiset kurssit tulevat koulumatkoja lyhentämään. On vielä huomattavaa, että 12 viikkoisissa kouluissa tulisi mietinnön mukaan alkeisopetus lyhemmäksi kuin minun ehdotukseni mukaan. Yhdistetty koulumuoto on siitäkin syystä parempi, että kuten monasti ja syyllä on huomautettu, saavat pienemmät lapset lämpöisempinä aikoina siellä käydä. Isommat silloin kiireellisempien töitten aikana ovat vanhempia auttamassa, mikä seikka ei ainakaan pikkuviljelyksessä ole pieneksi arvattava. Lisäksi on aina kunnolliset opettajat, kunnolliset huoneet ja kunnolliset opetusvälineet. Tämän järjestelmän mukaan voisi myöskin kahden ja useamman opettajan koulussa, joita on enempi kuin valiokunta ehdottaa näitä kiertäviä opettajia, opetuksen toimittaa kahdessa paikassa, jos niin tahdotaan, opettajavoimiin nähden. Tämäkin etevämmyys siis häviäisi jotenkin vähiin. Myöskin on puollettu tätä järjestelmää sillä, että kun perustetaan pieniä seminaareja, niin laajennettuihin alempiin kansakouluihin, joiden tarpeellisuudesta ollaan yhtämieltä, ei tarvitsisi palkata nykyisten opettajaseminaarien suorittaneita opettajia. Tämäkin ajatus on lievemmin sanoen kummallinen, kun kaikki pitävät kuitenkin näitä laajennettuja alempia kansakouluja väliaikaisina ja häviävinä. Tässä ollaan pienemmän ammattisivistyksen varjolla säästävinään, mutta samalla perusteella itse asiassa menetetään kansantaloudellisesti miljoonia. Ainoa, joka minua tuossa ehdotuksessa miellyttää, on se, että siten saataisiin täydennyskurssien kautta nuo hiljaiset, uhrautuvat ja puutteihinkin mukautuvat, usein säälittä-

vän huonossa asemassa olevat nykyiset kiertokoulunopettajat nostetuiksi hieman parempaan asemaan. Tälle asialle ei kuitenkaan voi antaa ratkaisevaa merkitystä sen kohdistuessa vain nykyiseen opettajakuntaan, kun on kysymys laajasta tulevaisuudesta. Päinvastoin on heidän asemansa varottavana esimerkkinä, ettei luotaisi tähän maahan uutta opettajaköyhälistöä. Useat kerrat on eduskunnassa todistettu, etteivät kansakoulunopettajat voi tulla toimeen 1,000 ja 1,200 mkn palkalla, vaan nyt nuo s a m a t t o d i s t a j a t ovat valmiit ehdottamaan, että toiset opettajat voivat elää ja elättää perheensä 6—7 sadan markan tuloilla. Johdonmukaisuus kai vaatisi asettamaan tässäkin eri asteeseen perheelliset kuin perheettömät, johon epäilemättä ennen pitkää jouduttaisiin. Näidenkään näkökohtien takia minä en voi olla tätä ehdotusta kannattamassa. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa syy, sillä taloudellinen puoli täytyy myöskin ottaa tällaisella hetkellä tarkoin huomioon ja tässä komitean ja neljännen vastalauseen tekijän ehdotus on kieltämättä paremmin olevien olojen ja kansan varallisuuden kanssa yhteensopiva. Ensiksikin kansakoulukäsityöhuoneisiin ei väestön kasvaessa ja koulujen kaksoiskouluiksi muuttuessa voi pitkällekään turvautua ja kiertävinä on niiden kohtalo liian puutteellinen ja näiden pienten koulujen rakentaminen luonnollisesti kysyy miljoonia, tulkootpa ne sitten valtiolta tai kunnilta.

Valiokunta on kuvitellut aluksi tarvittavan nyt vaan 500 uutta kansakoulutaloa näille alemmille kouluille. Minä en ymmärrä, mihin tämä lasku perustuu; sitä ei ole koskaan sanottu, eikä sitä voidakaan osoittaa. Siten on saatu perustamiskustannukset nousemaan vaan 4,350,000 markkaan, josta kuntien osalle tulisi 2,900,000 markkaa, joka kumminkin tämäkin huomattaisiin aivan pian riittämättömäksi, sillä mikäli kokemuksia on, niin 4,000 markalla tuskin tuollaista koulua voitaisiin rakentaa. Vuotuiset kustannukset näistä alemmista kouluista olisivat taas, kuten täällä on sanottu 2 $^1/_2$ miljoonaa markkaa, joista kunnille tulisi 1 miljoona markkaa, vaan tämäkin meno tulisi pian kasvamaan. Näiden kustannusten tasaamiseksi on valiokunta huomauttanut, että täten voitaisiin jatko-opetus saada huokeammaksi, kun alemman koulun opettajat ottavat harjoitustunteja ylemmässä koulussa, ja nämä sitten vuorostaan voisivat pitää jatkokursseja. Täten on valiokunta laskenut miljoonan markan säästön, josta täällä myös ed. Kares huomautti. Tämä ei ole kuitenkaan laskettava valiokunnan ehdotukselle kokonaan säästöksi, sillä kahdessa piirissä opettavalta alemman kansakoulun opettajalta ei voitaisi luonnollisestikaan vaatia sitä, että hän olisi auttamassa kahta ylemmän kansakoulun opettajaa. Ja vielä lisäksi kun otamme huomioon, että ylemmän koulun opettajan pitäisi tehdä tämä jatko-opetus ilmaiseksi, niin pelkään, että siitä tulisi juuri samanlainen pykälä kuin on nykyisen kansakouluasetuksen 125 §,

joka myös velvottaa kansakoulunopettajia antamaan opetusta kahtena tai ainakin yhtenä iltapäivänä viikossa, mutta jota ei käytännössä ole toteutettu. Jatko-opetus on kyllä tärkeä ja välttämätön, vaan sen suhteen voisi olla paljonkin toivomuksen varaa, sillä siinä jo edes pitäisi oppilasta johtaa lähemmäksi jokapäiväistä käytännöllistä elämää ja tämä pitäisi ottaa huomioon jo kansakoulunopettajia valmistettaessa. Tätä opetusta voitaisiin tietysti myös auttaa ammattiopetuksen avulla ja kansanopistoilla, joihin sitte voisimme käyttää ne miljoonat, jotka tämän järjestelmän kautta säästetään.

Sanotaan kyllä, että rahallinen puoli ei tässä saa olla määräävänä, vaan silmiään ei saa luonnollisesti eduskunta ummistaa, kun on kysymys kymmenien miljoonien markkain menosta tähän tarkoitukseen ja muihin uudistuksiin. Ja minusta näyttääkin, että valiokunta ei ole ottanut lukuun, kuinka peräti niukkaa ja vaatimatonta elämää kansa saa elää kantaessaan nykyisiäkin rasituksia. Kun ottaa huomioon, että maassamme on laajoja aloja, joissa useina vuosina vilu vie leivän suusta, niin tulee ajattelemaan tätäkin, vaikka olisi kuinka lämmin koulun ystävä. Kaikissa tapauksissa on tässä suuri edistysaskel kyseessä. Minun ehdotukseni mukaan voitaisiin opetusjärjestelmääkin vielä laajentaa, kun opetusaika tulisi 126 viikon sijasta olemaan 142 viikkoa, tarvitsematta tätä uutta opettajaluokkaa. Minusta on paras, että hankimme vähemmille opettajille, kuten ed. Pennanenkin huomautti, kunnollisen toimeentulon ja kunnollisen sivistyksen ja vaadimme heiltä sitten tarmokasta työtä emmekä johda kouluolojamme semmoiseen umpikujaan, josta saamme kaikki kärsiä. Täällä ed. Kares on huomauttanut, ettei eduskunnan pitäisi hyväksyä tätä komitean ehdotusta, mutta minun mielestäni asia on päinvastainen. Tästä järjestelmästä, jos sitä ei onnistuneeksi voida katsoa, voidaan tulevaisuudessa luopua. Se ei vaadi kansantaloudellisia uhrauksia, mutta valiokunnan ehdotuksesta on melkein mahdoton luopua. Nyt jo puhutaan, mitenkä voimme hyvittää nuo kirkollisten pienten lasten koulujen opettajat, kuinka voisimme sitten hyvittää ne 2,500 ja ehkä useammatkin koulun opettajat, jos tätä järjestelmää ei katsottaisi onnistuneeksi. Tämä valiokunnan ehdottama koulumuoto sitäpaitsi ei liene käytännössä missään muualla kuin Ruotsissa. Ja kuten olen kuullut, ollaan sielläkin aikeessa siitä luopua, kuten muutamia viikkoja sitten Tukholmassa pidetyssä opettajain kokouksessa on käynyt ilmi. Minä toivon, että suuri valiokunta ottaa tämän asian perinpohjaisen harkinnan alaiseksi, omaksuen sen kannan, jolle komitea on asettunut laajentamalla lukuvuoden 40 viikoksi, josta 12 viikkoa pienten lasten koulua, 28 viikkoa ylempää kansakoulua varten.

Neljännen vastalauseen tekijä, kuten täällä on huomautettu, on ehdottanut vaihtoehtoista muotoa, että kunnat saisivat itse valita, kumman järjestelmän näistä hyväksyisivät. Minäkin ajattelin aluksi

tuollaista valintavapautta, mutta kun lähemmin ajattelee asiata, niin yhtenäisyyden saavuttamiseksi ja välttääkseen noita perustamiskustannuksia, kuten alempien seminaarien perustamista y. m. ei tuota vaihtoehtoista muotoa missään tapauksessa voi hyväksyä.

Mitä muuten mietintöön tulee, niin sanoi sitä, omituista kyllä, valiokunnan jäsen ed. Jokinen hataraksi. Minusta se ei ole hatara jos vain ei ota lukuun ed. Jokisen y. m. sosialidemokraattisen puolueen jäsenten vastalausetta. Sen kautta tulee kyllä lukijaan eri tunnelma, sillä tuntuu melkein surulliselta se nurja käsitys koulusta, jonka opetusta purkaessa työläisvanhemmilla on vastalauseen tekijöitten sanojen mukaan suuri työ. Sekä vastalauseessa että ed. Jokisen lausunnossa kuvataan kansakoulujen vaikutus t u r m i o l l i s e k s i kapitalistisen ja porvarillisen maailmankatsomuksen kannattajain kasvattajana. Tällainen puhetapa ja kaikkiin asioihin, mahdollisiin ja mahdottomiin vetoaminen ja yhtenäinen huuto porvarillisuudesta, menettää luonnollisesti jo niin kaikunsa, ettei sieltä voi mitään todellista taustaa etsiä. On kyllä totta, että opetusohjelmasta voidaan olla eri mieliä, vaan siinä suhteessa taitaa olla kovin vaikea yksimielisyyttä saavuttaa. Minusta opetuksen tulisi olla lähempänä jokapäiväistä elämää, mutta minä en yritäkään tekemään minkäänjaista ehdotusta, sillä luonnollisesti se vasemmiston taholta maalattaisiin porvarilliseksi.

Tämä kolmas vastalause tuo ilmi vielä 88 sivulla erään ristiriitaisuuden. Mietinnön perusteluissa 44 sivulla sanotaan, että suuri vähemmistö kannatti 350 markan eläkkeitä, mutta 88 sivulla kannattavat kaikki valiokunnassa olevat sosialidemokraattisen puolueen jäsenet valiokunnan enemmistön mielipidettä 1,000 ja 1,200 markan eläkkeistä. Sentähden joutuu ihmettelemään, kutka valiokunnassa todellakin muodostavat tuon 14 sivulla mainitun huomattavan suuren vähemmistön.

Täällä ed. Käkikoski sanoi, että opetusjärjestelmää toimeenpantaessa ei ole säästäväisyys tarpeen. Kyllä minä tahtoisin tähän sanoa, että olisi syytä ajatella näin suurta uhrausta kysyvää suunnitelmaa toimeenpannessa enemmän, ettei täten arvostelisi asiaa.

Ed. Kares on maalannut meitä huonoiksi maalaisten etujen ajajiksi, kun emme sokeasti käy kannattamaan sitä ehdotusta, jota hän suvaitsee katsoa ainoaksi oikeaksi. Hän on m. m. laajasti täällä kuvannut sitä, kuinka sallitaan, että maalaiskansa saa vähemmän opetusta kuin kaupunkilaiset, ja kuitenkin hänen ehdotuksellaankin tultaisiin samaan tulokseen. Jos kansan varallisuus sallii, niin miksei kansakoulua voitaisi laajentaa tulevaisuudessa niin, että se voisi antaa maalaiskansalle opetusta niin paljon kuin kaupunkilaisillekin. Hän sanoi m. m. väitteensä perustukseksi, että kaupunkilaiset ovat tähänkin asti jo oppineet maalaisia katsomaan moukiksi. Minä katson juuri kaupunkilaisille tarpeelliseksi käydä vähän enemmän kou-

lua, etteivät he tällaista puhetapaa vastaisuudessa käyttäisi. Siihen on kyllä hyvin hyvä syy. — Sitten hän vielä sanoi, että kansakouluntieto haihtuu, kun opetusaika olisi lyhyempi. Se on totta ja sentakia täytyy pitää huolta siitä, että maalaiskansakin saa kansanopistojen, jatkokurssien ja ammattiopetuksen kautta lisää kehitystä, ettei annettu opetus hukkaan haihtuisi. — Vielä puolusti hän mietintöä sillä, että kansakoulua ei muka tämän kautta voitaisi saada pohjakouluksi muuten kuin opetusohjelmaa laajentamalla. Mutta pohjakoulun merkitys ei nyt kai yksistään riipu oppiohjelman laajuudesta, vaan laadusta, ja sen takia ei suinkaan tämän järjestelmän mukaan lainkaan kävisi mahdottomaksi joskus toteuttaa sitä, että kansakoulu tulisi pohjakouluksi.

Ed. Kares vielä täällä huomautti, että ellei tätä ehdotusta, jonka valiokunta on ehdottanut, voida hyväksyä, niin jätettäköön kysymys ennemmin lepäämään, ettei sidota itseämme tulevaisuuteen nähden. Minusta tämä on jokseenkin kylmää puhetta. Me tarvitsemme oppivelvollisuuden eikä minusta se, ettei joku edustaja saa suunnitelmaansa läpiajetuksi, ole kyllin pätevä syy jättää tätä käytäntöön panematta. Ja vielä lisäksi tämä järjestelmä, kuten jo olen edellä huomauttanut, ei sido tulevaisuuteen nähden siinäkään määrässä käsiä kuin tämä sivistysvaliokunnan ehdotus.

En tahdo jatkaa, toivoen, että suuri valiokunta muodostaa mietinnön sille pohjalle, että se on sopusoinnussa kansan taloudellisen kehityksen kanssa ja oikealla pohjalla myöskin opetukseen nähden.

Istunto keskeytetään klo 3,55 i. p. jatkettavaksi klo 6 i. p.

Istuntoa jatketaan

klo 6 i. p.

Ed. K a a r n e: Kouluolojen korjaus kuuluu luonnollisesti aikamme edistys- ja uudistuspyrintöihin. Tiedämmehän, että jokaisella alalla tarvitaan parannuksia, ja meillä on ollut se toivo, että niitä voidaan aikaansaada. Mutta uudistusten aikana on tarkoin harkittava, mikä olevissa oloissa on uudistettava ja mikä säilytettävä, jottei tarvitsisi perästäpäin katua. On muistettava, että kaikki todellinen edistys tapahtuu siten, että paha ja huono hylätään ja hyvä sekä kelvollinen säilytetään ja kehitetään. Velvollisuuksia asetetaan monella alalla; henkisen viljelyksen alalla tarvitaan velvollisuuksia, jotta kaikki maaperä tulisi viljellyksi kansamme omaksi, yhteiseksi onneksi. Kun tarkastelee esim. alaikäisten rikostilastoa, niin huomaa, että nuoret rikokselliset ovat enimmiten olleet koulua

käymättömiä. Näin ollen on jo rikollisuudelle henkisesti viljelty maaperä vähemmän otollinen kuin viljelemätön, puhumattakaan sen muista eduista. Löytyy kuitenkin kansalaisia, jotka epäillen ja vastenmielisesti ajattelevat oppivelvollisuuden säätämistä. Nämä epäilykset ja vastenmielisyydet syntyvät etupäässä kahdesta seikasta. Ensiksi varsinkin maalaisköyhälistö tahtoisi, että muut kouluasiat ja olosuhteet olisivat ensin järjestettävät tarkoituksen mukaisiksi. Ei ole köyhästä kodista, varsinkin jos on useampia kouluijässä olevia lapsia, helppo vaatettaa ja evästää lapsukaisia pitkille koulumatkoille. Useasti saa nykyään nähdä, mitenkä talviaikoina köyhän maalaiskansan lapset vilusta väristen ja lumikinoksissa kahlaten kulkevat pitkät koulumatkat. Ruokavarat eivät ole yhdellekään lapselle suuret, toisinaan ainoastaan kuivaa leipää päivän evääksi, mitä sitten, jos olisi lähetettävä kaikki lapset tällaiselle matkalle.

Toinen epäilyttävä seikka, joka tekee oppivelvollisuuden vastenmieliseksi ja epäilyksenalaiseksi varsinkin sille kansanryhmälle, jota edustan, on se ajatus, että koulupakko tulisi säädetyksi ilman uskonnonopetusta. He eivät voi suvaita, että heidän lapsiaan pakotettaisiin käymään sellaisissa kouluissa, missä ei uskontoa opeteta.

Tähän viimemainittuun epäilykseen antaa aihetta mietinnön 3 vastalause. Sen tekijät, sosialidemokraatit, ovat asettuneet sille kannalle, että uskonnonopetus olisi poistetava yleisistä kouluista ja jätettävä kirkollisten koulujen, siis aivan olemattomien laitosten, ja vanhempien, asiaksi. Ajatuksena selvästikin on se, että uskonnonopetus näin saataisiin vähitellen kokonaan häviämään. Heidän ajatuksensa mukaan ei valiokunnan enemmistön mielipide, että uskonnon tulee kuulua koulun aineluetteloon, ole oikea, vaan että se olisi siitä jätettävä pois. Vastalauseessa sanotaan, että »uskonnon alalla ilmeneviä kysymyksiä on lapsen mahdoton perinpohjin käsittää ja omintakeisesti itselleen selvittää, kun hänellä ei ole mitään sellaista elämänkokemusta, jossa uskonnollinen elämä kasvaa». — Mutta minä luulen, että lapsella ei ole moneen muuhunkaan aineeseen elämänkokemusta, kaikki täytyy hänelle opettaa, melkeinpä syömisestä ja puhetaidosta alkain. Kuitenkin voin vastalauseen tekijöille sanoa, että minulla on pieniä lapsia, joilla on niin paljon uskonnollista elämänkokemusta, että tietävät hyvän ja pahan jo silloin, kun se heidän ajatuksissaan ilmenee. Mitä taas siihen tulee, että lapsen pitäisi uskonnon alalla ilmenevät kysymykset »perin pohjin käsittää», on liiallinen vaatimus, sillä niissä asioissa riittää jokaiselle täysi-ikäisellekin koko elämänajaksi uutta oppimista, eikä vaan yksilöille, vaan vieläpä tuhansien vuosien sukupolville. — Emme sitte vaatisikaan uskontoa, enempää kuin muitakaan aineita lapsille opettavaksi, jos he ilman opettamista ne perin pohjin kaikki käsittäisivät ja omintakeisesti itselleen selittäisivät. Turhaa silloin olisi puhua oppivelvollisuudestakin.

Sitten sanotaan täällä vastalauseessa, että »uskonnon perusseikoista on täysikasvaneidenkin ihmisten kesken vallalla jyrkästi vastakkaisia mielipiteitä, kuten lukemattomat lahkokunnat eri kirkkokuntien piirissä osoittavat». Omituista on huomata, kuinka uskonnonopetuksen vastustajain puolelta vedotaan juuri tuohon uskonnolliseen erimielisyyteen. Se muka tekee uskonnonopetuksen mahdottomaksi. Mutta kyllä monet muut aineet tulisivat mahdottomiksi opettaa, jos sitä periaatetta pitäisi noudattaa, että niistä pitää kaikkien olla yksimielisiä, ja eihän sellainen asia juuri opettamista tarvitsekaan, mistä kaikki muutenkin yksimielisiä ovat. Eiväthän edes sosialidemokraatit ole opissaan yksimielisiä. Äskeiset Saksan sosiaalidemokraattiset puoluepäivät ovat siitä tuoreimpana esimerkkinä. Ja mitä muuta voi sanoa siitäkään kahinasta, joka vallitsi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän keskuudessa tämän istuntokauden alussa, ja niistä häpeämättömistä riitakirjoituksista (Vasaran lyöntejä), joita silloin alituiseen oli täkäläisessä sosialidemokraattien pää-äänenkannattajassa, sekä siitä, että ed. Walpas, sosialidemokraattisen puolueen huomatuin edustaja, ennusti periaatteiden eroavaisuuden esiintyvän vielä muuallakin politiikassa. Samoin löytyy sosialisteja, jotka eivät hyväksy tätäkään sosialistien vastalausetta. Eräs heistä, sosialistien johtomiehiä Norjassa, joka on ollut m. m. Amerikassa opettajana, kirjoittaa tästä aineesta:

»Sen kokemuksen perusteella, joka minulla on opetustoimestani uskonnottomissa kouluissa Amerikassa, rohkenen sanoa, että koulu voittaa ottamalla ohjelmaansa uskonnonopetuksen. Itse vapaa-ajattelijallekaan ei ole eduksi, että hänen lapsensa pääsevät koulusta tuntematta uskonnon tai vallitsevan kirkon perusajatuksia. Ja yleensä saakin kokea, että kaikin puolisesti kehittynyt kansakoulunopettajisto voi helpommin käsittää, omaksua itselleen ja nuorisolle jakaa uusia uskonnollisia näkökohtia ja siten paremmin sovittaa kirkkoa edistysten kanssa, kuin jos asetetaan yksinomaan kristillisiä saarnaajia opettamaan uskontoa. Jos suljemme kansakouluista pois uskonnon, niin jätämme sen hoitamatta rehoittamaan, ja tuloksena on hämmennystä ja epäjärjestystä. Me emme myöskään voi katkaista kehitystä. Sillä paitsi sitä, että uskonto taloudellisesti katsottuna on k a n s a l l i n e n v ä l t t ä m ä t t ö m y y s, on se myöskin oleellinen osa sivistyselämässä, sen parhain osa. Eikä kukaan ihminen, uskoipa hän sitte dogmeihin tai ei, voi rankaisematta olla siihen tutustamatta. Uskonnolla on siis oikeus vaatia itselleen sija koulussa — historiallisesti ja siveellisesti.»

Näin tämä tunnettu sosialistijohtaja sanoo uskonnon opetuksesta. Pitäisikö minun nyt sosialistien erimielisyydestä tulla siihen johtopäätökseen, että minun on opettettava lapselleni sosialismin olevan pelkkää »humpuukia» ja kiellettyä oppia, koska eivät kaikki sosialistit ole opistaan yksimielisiä? Ei, vaan minä annan heille vapau-

den oppia sekä sosialismia että uskontoa; muutenhan he kerran, kun he itse alkavat asioita ymmärtämään, sanoisivat minua raukaksi, kun niin pelkäsin sanan vapautta. Vastalauseessa mainittua periaatetta noudattaen kävisi niin, ettei lapsille saisi lopulta opettaa mitään.

Kun kuluneen kesän ajalla olin tilaisuudessa kuulemaan esitelmiä terveydenhoidosta, joita piti kaksi lääkäriä, väittivät he kumpikin päinvastaista, ja kun sittemmin luin kolmannen lääkärin kirjoituksia, niin hän taas kumosi molemmat edelliset; mutta en minä silti lakannut lapsilleni opettamasta terveydenhoitoa. Kiellettyä koulusta pitäisi silloin olla tieteenkin, sillä tuskinpa kahta yksimielistä löytyy monessakaan asiassa tiedemiehissä. Yksi heistä sanoo, että kuu on sijoitettu väärään paikkaan, että jos se olisi saanut paikkansa neljä kertaa kauempana maasta, niin olisi maailman kaikkeudessa enemmän sopusointua. Mutta toinen taas todistaa, että kun jo on päässyt oikeaan paikkaansa. Kun yksi heistä väittää, että valossa on seitsemän väriä, niin väittää toinen niitä siinä olevan ainoastaan kolme. Yksi väittää auringon olevan 76 miljoonaa peninkulmaa maasta, toinen taas 104 miljoonaa peninkulmaa: siis ainoastaan pikkuinen erotus 28 miljoonaa peninkulmaa! Vaikka he ovatkin näin ristiriitaisia, en minä siltä kiellä lapsilleni luonnontiedettä opettamasta.

Itse asiassa ei uskonnollinen hajaannus ole niinkään suuri kuin pintapuolisesta katselijasta näyttää. Päinvastoin kuuluu verrattomasti suurempi osa meidänkin kansaamme evankelis-luterilaiseen kansankirkkoomme. Mitä taas tulee pienempien uskonnollisten yhdyskuntien uskonnon sortamiseen, niin siitä on turha valittaa, koska nykyisen lain mukaan eri kirkkokuntiin kuuluvilla vanhemmilla on ja tulee olla oikeus toimittaa lapsilleen oman uskontonsa mukaista opetusta. Mutta jos he mieluummin soisivat lapsensa kasvavan ilman uskonnonopetusta, niin ei se osottaisi järkevää, vielä vähemmän kristillistä mieltä. Epäilemättä olisi kansamme suuren enemmistön uskon sortamista, jos koulut tehtäisiin uskonnottomiksi eli pakanallisiksi, niin että kristityt tai kristinuskoa suosivat vanhemmat eivät hyvällä omallatunnolla voisi lapsiaan niihin lähettää. Eihän voi olla mitään epäilystä siitä, etteikö se osa vanhempia, joka tahtoo lapsilleen uskonnonopetusta, olisi suurempi. Olisiko paikallaan sortaa heidän vakaumustaan?

Vastalauseen tekijät sanovat vielä, että »köyhälistön kannalta on kaiken tämän lisäksi aivan erikoiset syyt asettua puheena-olevaa ehdotusta vastustamaan.» Mutta juuri köyhälistön kannalta minä ja edustamani kansanosa erityisesti tahdomme uskonnonopetuksen säilyttää. Minä juuri nimenomaan edustan köyhälistöä. Myönnettävä kyllä on, että uskontoa hyvin paljon käytetään päinvastaisiin tarkoituksiin kuin sen oma tarkoitus on. Mutta ei ole maailmassa

yhtään niin hyvää asiaa, ettei sitä voitaisi käyttää väärin. Ja vieläpä on asianlaita semmoinen, että mitä parempi ja jalompi asia on, sitä enemmän sitä väärinkäytetään. Jo eräs vanha roomalainen filosoofi sanoi: »Juuri se, että asiaa väärinkäytetään, todistaa asian oikeuden». Köyhälistönkin jaloa aatetta käytetään väärin. Sen ja sosialismin nimellä on tehty mitä hirveämpiä tekoja, toimitettu murhia y. m. rikoksia, joilla kaikilla on varmasti sangen suuresti köyhälistön aatetta vahingoitettu. Mutta en ole vielä täällä sosialistisen edustajain kuullut sanovan, että sosialismi olisi hylättävä, vaan päinvastoin olen huomannut, että sitä tahdotaan joka paikassa opetettavaksi. Myöskin huomautetaan vastalauseessa, että »sanotaan kyllä, että uskonnonopetukseen tyytymättömät vanhemmat voivat panna lapsensa muualla opetettavaksi, mutta huomattava on, että lasten koulukustannukset silloin vanhemmille nousisivat niin tavattomiin, että useimmille tulisi mahdottomaksi hankkia tuollaista opetusta». Nyt sopii asettaa toiselta puolen kysymyksenalaiseksi, tuleeko helpommaksi perustaa erityisiä kirkollisia kouluja? Kyllä asia tietysti on sellainen, että jos uskontoa kouluissa opetetaan ja uskonnon vastustajat eivät tahdo sinne lapsiansa lähettää, saavat he perustaa omat koulunsa. Samoin käy taas silloin niiden, jotka harrastavat uskonnonopetusta, jos se kouluista poistetaan. Mutta kun sekä historialliselta että siveelliseltä kannalta katsottuna on selvää, että uskonnonopetuksen puolella ei ole ainoastaan o i k e u s, vaan sen lisäksi se on aivan v ä l t t ä m ä t ö n, niin on selvää, että kouluissa uskonnonopetus tulee säilyttää, varsinkin koska melkoinen enemmistö sitä kannattaa. Tästä ovat vakuutettuja kaikki työväenaatteen puoltajat sekä Suomessa että ulkomailla, mitkä eivät ole jyrkästi »materialistisen», kristinuskolle vihamielisen katsantokannan sokaisemia.

Sangen surkeat olisivat seuraamukset itse lapsiinkin ja koulunuorisoon nähden kaksikoulujärjestelmästä. Ken tuntee nykyisiä oloja koululasten keskuudessa, tietää, miten usein toisen koulun oppilaat vihaavat ja halveksivat toisen koulun oppilaita ja kahakoivat niiden kanssa. Jos nyt vielä tulisi koulujen väliin niin suuri periaatteellinen eroavaisuus, kuin sosialidemokraatit ja ehkä monet muutkin tahtovat, niin kyllä jokaisen pitäisi käsittää, miten kaukana silloin on tasa-arvo, veljeydestä puhumattakaan. Toisia lapsia kun opetettaisiin kristinuskoa rakastamaan ja toisia vihaamaan. Kuinka he sitte milloinkaan elämässä voisivat toisiaan ymmärtää tai yhdessä toimia?

Jos lasten ylipäänsä pitää oppia tuntemaan ja käsittämään sitä elämää, jonka keskellä he itse elävät, niin ei heidän sovi olla kristinuskostaan aivan tietämättömiä. Onhan se vaikuttanut koko maailman katsantokantaan. Olisihan se puutteellista, jos eivät lapset saisi mitään tietoa krsitinuskon suuremmoisesta maailmankatso-

muksesta, joka on vaikuttanut ja yhä vieläkin vaikuttaa kansojen historiaan, puhumattakaan sen ijankaikkisuusmerkityksestä, johon ei aijo ensinkään kosketella, sillä se olisi tuuleen puhumista tässä kamarissa. Suuri aukko jäisi myöskin lasten tietoihin, jos eivät saisi tietää mitään maailmanhistorian suurimmasta ja jaloimmasta henkilöstä Jeesuksesta Kristuksesta, joka nimi on mijoonien ihmisten huulilla ollut viimeisenä, ummistaessaan silmänsä viimeisen kerran tässä elämässä.

Ed. Wäinö Jokinen esitti lausunnossaan useampia syitä, joidenka tähden uskonto olisi koulusta poistettava. Ylipäänsä olivat ne hyvin perusteettomia ja heikkoja. Yksi seikka näytti hänen mielestään olevan ikäänkuin pääasia, jonka tähden sitä ei ole sallittava kouluissa opettaa. Se oli uskonnon vaikuttama nöyryys, joka hänen mielestään käytetään väärien yhteiskuntajärjestelmien tukena. Tämän johdosta huomautan, että sosialidemokraateilla ei suinkaan olisi mitään tätä nöyryyttä vastaan, jos tulisi sosialistinen hallitus ja järjestelmä. Luulen että se olisi silloin hyvinkin tarpeellista ja haluttua. Kuitenkin on otettava huomioon, että uskonto ei aseta ihmisiä vääryyttä noudattamaan tai puolustamaan, esiintyköön sitä millä alalla tahansa. Päinvastoin uskonto opettaa vääryyttä vastaan taistelemaan henkeen ja vereen asti. Kun tarkastelemme ensimmäisen seurakunnan historiaa, niin saamme huomata, etteivät ne olleet niinkään kuuliaisia aikansa nurjalle maailmankatsomukselle, eipä edes aikansa hallitusmahdillekaan. Harvalukuisina ja vainottuina luopuivat mieluummin hengestään kuin ajamastaan totuudesta. Oiva esimerkki on meillä m. m. Lutheruksessa hänen yksinään seisoessaan maailman mahtimiesten edessä Wormsissa. Oliko sekin matelemista ja nöyrää alistumista heidän tahtonsa mukaan? Jos totuuden tunnustaminen on nykyään laimeampaa kuin ennen, niin ei se siitä parane, jos uskonnonopetus kouluista poistetaan.

Yllämainitusta syistä, joita en tahdo enempää luetella, jottei eduskunnan aikaa liiaksi kuluisi, voin oppivelvollisuuden hyväksyä ainoastaan siinä tapauksessa, että kouluissa annetaan maksuton opetus ja maksuttomat opetusvälineet, sekä ylläpito kaikille varattomille oppilaille, ja samalla myöskin taataan että uskonnonopetus tulee säilymään maan kaikissa sekä alemmissa että ylemmissä kansakouluissa. Tämän pyydän kunnioittaen suuren valiokunnan ottamaan huomioonsa.

En voi lopuksi olla mainitsematta erästä seikkaa. Yleensä täällä on tämän sosialistein vsatalauseen johdosta puolustettu tarmokkaasti uskontoa, että se on hyvä ja välttämätön ja samalla on lausuttu ankaria tuomiosanoja heidän ryhmäänsä vastaan. Mutta mistä sitte on sosialistein vastalause seurauksena? Suonettehan anteeksi, jos minäkin lausun yksinkertaisen ajatukseni. Minä uskon,

että siinä vastalauseessa kaikuu J u m a l a n v a s t a u s S u o m e n k a n s a l l e j a e t u p ä ä s s ä s e n u s k o n n o n o p e t t a j i l l e (»Hyvä»-huutoja). — Sanotaan, ettei hedelmä putoa kauaksi puusta. Jos siis tahdomme korjata tätä surkeata tilaa, niin ei se siitä parane, jos miten paljon tahansa ruoskimme niitä, jotka ovat peilin eteemme asettaneet nähdäksemme oman kuvamme. Me teemme parhaiten, kun jokainen lyömme omiin rintoihimme ja sanomme, kuten muinoin publikaani temppelissä: »a r m a h d a m i n u a». — Minä toivoisin, että tämä sosialistein vastalause kaikuisi täältä eduskunnasta läpi Suomenmaan niin valtavana, että kaikki tomuna vaipuisimme sen Jumalan eteen, joka on uskontoaan voinut vuosituhansia opettaa koko maailman vastalauseista huolimatta.

Ed. W e m m e l p u u: Neljännessä vastalauseessa kannatetaan, ja samoin ovat täällä kannattaneet useat edelliset puhujat oppivelvollisuuskomitean mietinnössä olevaa suunnitelmaa, että nimittäin ylempi ja alempi kansakoulu muodostaisivat yhtenäisen kuusivuotisen saman opettajan huostassa olevan koulumuodon. Alempi kansakoulu nimittäin kestäisi 12 ja ylempi kansakoulu 26 viikkoa. Tämä tuntuu erittäin miellyttävältä ensi katsannolla, siinä kun kouluaika lyhennetään tuntuvassa määrässä ja samalla myöskin yksi opettaja tulisi tekemään kaiken työn. Ja se tietysti vähentää silloin taloudellisia kulunkeja hyvinkin tuntuvasti. Teoriian kannalta tuntuu tämä suunnitelma erinomaiselta, mutta joka vähänkin on opettanut maalla kansakoulussa, tietää, millä tavalla tänlainen teoriia toteutuisi käytännössä ja mihin se veisi. Nykyään opetetaan ensi osastoa kansakoulussa 36 viikkoa ja muita osastoja 30 viikkoa vuodessa. Onko siinä ollut liikaa aikaa? Päinvastoin täytyy useamman opettajan ikävällä tunnustaa, että lapset useinkin töin tuskin kykenevät täyttämään niitä vaatimuksia, mitä kansakoulun päästötodistuksen saaminen edellyttää. Olen toiminut kansanopistossa toistakymmentä vuotta ja tiedän aivan samaten kuin ed. Kareskin kokemuksesta lausua, että kansakoulun läpikäyneiden tiedot ja taidot ovat perin heikot. Jos katselee heidän kirjoitus- ja laskentovihkojaan, niin useinkin täytyy ihmetellä, että näillä oppilailla on kansakoulun päästötodistus. Näin on asian laita nykyään, vaikka oppiaika on kansakoulussa jotakuinkin pitkä. Tähän vastataan, että alkuopetus on nyt niin huono, mutta kun se tulee paremmaksi, niin silloin yläkansakoulussa kylläkin voidaan lyhentää vuosittain koko paljon. Alkuopetusta ei nykyään juuri voi kiittää, mutta joka tapauksessa kun oppilaita otetaan kansakouluun, vaaditaan heiltä jonkinlaista lukutaitoa. Jos he eivät kykene kansakouluun pääsemään 9-vuotiaina, niin silloin on tultava joko kymmen- tai yksitoistavuotiaina, ja siitä on seurauk-

sena, että he useamman talven kuluessa käyvät kiertokoulua. Vastalauseessa ehdotetaan, että opetustyö alemmassa kansakoulussa suoritettaisiin 24 viikkona, 12 viikkoa kumpanakin vuotena. Vaikka en luulekaan Suomen kansakoulunopettajia niin kunnottomiksi ja kykenemättömiksi, kuin miksi he kuvataan kolmannessa vastalauseessa, niin täytyy minun sittenkin sanoa, etteivät he ihmeitä voi aikaansaada. Ja minä pidän ihmeenä, jos voidaan melkein saman viikkomäärän kuluessa opettaa kuusi osastoa (kaksi alempaa ja neljä ylempää), joka aika nyt on kulunut yläkansakoulun opettamiseen. On kuviteltu, että kehitys ensi asteella käy nopeaan, kun opettaja on etevä ja kyvykäs, mutta minä taas luulen ja tiedän sen, että se on hidasta, olkoon opettaja kuinka etevä tahansa, sillä kaikki alkuopetus vaatii käytännöllistä harjoitusta. Lukemisen, laskemisen ja kirjoittamisen taito vaatii aikaa juuri tuon käytännöllisen harjoituksen takia ja siksi ei 24 viikkoa tule mitenkään riittämään. — Jos kerran yksi opettaja kykenee hoitamaan nämät koulumuodot sen ajan kuluessa, kun oppivelvollisuuskomitean mietinnössä ehdotetaan, niin miksi sitä ei ole pantu käytäntöön jo nykyään kaupungeissa? Kaupungeissa on alempi kansakoulu kestänyt noin 34 viikkoa vuodessa, lähes kolme kertaa pitemmän ajan, kuin mitä nyt ehdotetaan oppivelvollisuuskomitean mietinnössä. Miksi se ei ole työssä vain 12 viikkoa? Ylempi kansakoulu kaupungeissa on myös 34 viikkoa työssä. Miksei se ole vain 26 viikkoa, koska muka sillä ajalla päästään aivan samaan tulokseen kuin pitemmälläkin ajalla? Onhan kaupungissa erinomaisiakin opettajavoimia. Miksei kaupungeissa anneta yhdelle opettajalle sekä alempi että ylempi kansakoulu hoidettavaksi, koska se kerran tämän ehdotuksen mukaan käy päinsä, sillä ei kai kaupungissa ole lapset paksupäisempiä ja opettajat kyvyttömämpiä kuin maaseudullakaan? Miksi kaupungeissa nykyään jo tuhlataan aikaa ja varoja tällaiseen työhön, koska siihen ei kerran ole syytä? Minun ymmärtääkseni taas ylemmän kansakoulun oppiajan niin tuntuva lyhennys, joksi se ehdotetaan neljännessä vastalauseessa, on jyrkkä taka-askel nykyisen kansakoulun kehityksestä.

Oppikursseja tämän ehdotuksen mukaan, jos se tulisi käytäntöön, täytyisi ylemmässä kansakoulussa lyhentää jotakuinkin paljon ja koko kansakoulu muodostuisi jonkinlaiseksi laajennetuksi alemmaksi kansakouluksi. Siihen meidän minusta nähden ei olisi johdettava kansakoulun kehitystä. — On puhuttu ja valitettu sitä, että alemman kansakoulun opettajiksi on ehdotettu vähemmän tietopuolisen kehityksen saanutta opettajaa kuin ylemmän kansakoulun. Se on kyllä ikävää ja minä toivoisin, että alemman kansakoulun opettajat voisivat saada yhtä suuren kehityksen kuin ylemmän kansakoulun opettajatkin, mutta kun tämä tulee käytännöllisesti vaatimaan niin suunnattomia uhrauksia, niin minäkin kuulun niiden jouk-

koon, jotka tahtovat kannattaa sitä mielipidettä, että nämä vielä toistaiseksi saisivat kaksi-vuotisen seminaarisivistyksen. Voisihan esimerkiksi yhtä hyvin valittaa, miksi ylemmän kansakoulun opettajaksi otetaan vähemmän oppinut henkilö kuin oppikouluun ja niin edespäin; voisihan tällaisia vertauksia tehdä aina yliopistoon saakka. Se on juuri tällä vaatimuksella, että alemman kansakoulun opettajan tulee saada yhtä suuri sivistys kuin ylemmän kansakoulun opettajan, kun tahdotaan tappaa sivistysvaliokunnan mietinnön 11 §.

Täällä on puhuttu paljon opettajien työn lisäämisestä. En minä tahdo puolestani vastustaa opettajien työn lisäämistä ja sitä kyllä vaatisi nykyinen ylempi kansakoulukin jo tavallaan. Mutta muutamien viikkojen työn lisäyksellä ei sittenkään voida päästä niihin tuloksiin kuin on neljännessä vastalauseessa ehdotettu. Olisi muuten hauska nähdä, jos joku tämän järjestelmän ihailija, joita täällä tänäpäivänä on ollut niin monta, ottaisi hoitaakseen alakoulun, yläkansakoulun, jatkokurssit, ja pitäisi huolta koulukeitoista, puutarhaopetuksesta, jota myös muutamissa kouluissa harjoitetaan, huoneiden hoitamisesta, lämmityksestä, ja ottaisi myöskin pitääksensä huolta siitä, että oppivelvollisuuslaki tulee täytetyksi — senkin valvomiseen tarvitaan osaksi opettajan apua. Sellainen opettaja, joka kaikkeen tällaiseen kykenee, ehtii, ja jonka voimat kestävät, se on todellakin ihailtava olento. Olen sivistysvaliokunnan kannalla, ja toivon että suuri valiokunta ottaisi 11 §:n tarkan harkitsemisen alaiseksi, sillä se on lakiehdotuksen tärkeimpiä kohtia. Siitä riippuu koko kansakoululaitoksen tulevaisuus.

Tahdon vielä sanoa muutaman sanan 3:n vastalauseen johdosta. Siellä 76 sivulla sanotaan m. m.: »Opettajat ovat huonon taloudellisen asemansa vuoksi, ja säilyttääkseen virkansa, pakotetut pysymään vallassa olevien luokkien suosiossa», ja sitte tuodaan esille, miten opettaja »tieten tai tietämättään» pettää kansaa j. n. e. (Vasemmistosta: Aivan oikein! Puhemies koputtaa vasaralla!). Tämä on jotakuinkin jyrkkä syytös. Tällaiseksiko vääryyttä harrastavaksi, raukkamaiseksi joukoksi, joka myy periaatteensa ja mielipiteensä vallassa olevien suosiota tavoitellakseen, vasemmisto tahtoo opettajakunnan leimata hetkellä, jolloin halutaan maassa säätää oppivelvollisuuslaki, joka kysyy suunnattomia uhrauksia kansalta ja johon myötävaikuttamaan myös tarvitaan kansakoulunopettajakunnan suosio ja työ? Minä uskallan lausua, että puhun monen kansakoulunopettajan puolesta, kun sanon, että tuollainen syytös on kaikkea oikeutta ja perää vailla. Se on niitä syytöksiä, joita täällä eduskunnassa on jo ennenkin kansakoulunopettajain osaksi tullut, ja se syytöksien lähde tuntuu olevan aivan kuivumaton. Toivon, että tälläinen häväisy ei ole lamauttava niitä monia satoja korven keskellä uurastavia työntekijöitä, jotka uskaltavat ja rohkenevat uhrata elämänsä ja työnsä Suomen kansakoululaitoksen hyväksi (Hyvä!).

Ed. K i v i o j a: Koska tämä oppivelvollisuuslaki on tulevaisuudessa kansamme tärkeimpiä, pitäisi se saada niin selväksi ja käytännölliseksi kuin suinkin mahdollista. Siinä tarkoituksessa rohkenen suurelle valiokunnalle tehdä muutamia yksityiskohtaisia huomautuksia.

3 §:n 3 momentissa sanotaan: »Ikään katsomatta pidettäköön lapsi oppivelvollisuutensa täyttäneenä niin pian kun hän on läpikäynyt kansakoulun tai muuten suorittanut vastaavan oppimäärän, sekä sen lisäksi, jos hän on kaupungissa asuva, saanut opetusta yhden vuoden». Tästä sekä 13 §:n 1 momentista päättäen on jokaisen kansalaisen käytävä kansakoulu läpi, ja sehän ei olekaan liika vaatimus. Mutta nyt on kuitenkin elämässä niin, että opettaja ei aina parhaalla tahdollakaan saa kaikkia lapsia edistymään niin, että voisi määrävuosien kuluttua antaa päästötodistuksen, vaikka oppilas ei ole mikään idiootti. Kaipaisin tässä jonkinmoista selvitystä, pidetäänkö määrävuodet kansakoulua käynyttä oppilasta oppivelvollisuutensa suorittaneena, vaikka hän ei olisi päästötodistusta saanutkaan eikä siis sitä läpikäynyt? Mielestäni hän olisi semmoisena pidettävä, ei läpikäyneenä, mutta kouluvelvollisuutensa suorittaneena. Perustelujen 10 sivulla kyllä sanotaan: »Toiselta puolen on lapsi oppivelvollisuudesta vapaa, oppiennätyksestä huolimatta, niin pian kun hän on saavuttanut ylimmän oppivelvollisuusikärajan». Jotain tällaista selvennysviittausta toivoisin tähän lakiinkin, jollei ole aikomus käyttää lasta koulussa niin kauvan, että oppiennätys on suoritettu, joka voisi muutamilla oppilailla itsekussakin koulussa kestää aina nuoruusikään saakka.

16 §:ssä luvataan maksuttomat oppikirjat kaikille. Mitä varten juuri kaikille? Eikö vielä tästä lähteinkin tule harjoittaa säästäväisyyttä kunnan ja valtion varojen käyttämisessä? Onhan itsekullakin paikkakunnalla kylliksi varattomia, ja hyvä on, että heille saadaan ilmaiseksi koulutarpeet y. m. avustukset. Yhdyn tässä kohden toiseen vastalauseeseen.

20 §:n suhteen tahtoisin sulkea huomioon tuota johtokunnalle sälytettyä suurta velvollisuutta, nim. huoltenpitoa siitä, että sen piirissä oppivelvollisuus täytetään tämän lain mukaan. Tämä epäilemättä kuuluu lähinnä johtokunnalle, ja hyvä on, että he voivat sen täyttää. Mutta se tuskin käy päinsä ilman sitä varten palkattua henkilöä. Amerikan Yhdysvalloissa, jossa on koulupakko, on kaikissa kouluissa n. s. koulupoliisi eli valvoja, joka käy joka kodissa katsomassa, mistä syystä lapsi on milloinkin poissa koulusta, ja pakoittaa kouluun, jollei syy ole hyväksyttävä. Hänellä on myöskin tiedossa, milloin kukin lapsi on hyväksytystä syystä pitemmän tai lyhyemmän ajan poissa. Yksi pitemmäksi ajaksi hyväksytty syy on, jos samassa perheessä on useampia kouluijässä olevia lapsia ja kotiolot eivät salli heitä kaikkia yht'aikaa lähettää kouluun, että lapset

käyvät vuoroon koulussa, niin että jokainen tulee käyneeksi vuodessa vähintään 16 viikkoa. Täten helpotetaan kotoisia ahtaita oloja ja lapset saavat kumminkin opetusta. Tämän sopisi meidänkin ottaa huomioon, sillä paljon tulee tuo huolestuttamaan vanhempia, miten voidaan kaikki lähettää yht'aikaa. Nykyään, kun ei ole koulupakkoa, käyvät samassa perheessä toiset lapset koulua toisten kustannuksella, kun ei voida kaikkia lähettää kotoa pois. 22 § suurine sakkomääräyksineen tuntuu peloittavalta. Kunhan tämä ei vaan tekisi koulupakkolakia kauhistuttavaksi ja pakollista koulua k a n s a l l e v a s t e n m i e l i s e k s i. Silloin tehtäisiin erehdys, jota olisi vaikea saada korjatuksi.. Eiköhän vakaalla valvonnalla voitaisi enemmän kuin tämmöisillä suurilla sakkomääräyksillä ja onko hyvä että kohta alusta käytetään pakotuskeinoina tuomioistuimia ja sakkoja? Eiköhän kansa tuntisi omaa hyväänsä, kun tietää koulunkäynnin olevan pakollista ja eikö voitaisi sakkomääräyksiä lisätä jälestäpäin, jos rikkoumukset näyttäytyisivät olevan yleisiä. Muuten, jos sakkoja täytyy välttämättöminä pitää, luulisin tässä kohden pienempien sakkojen tepsivän, ja mitä tehdään niille vanhemmille, joilla ei ole varaa maksaa sakkoa. Sen on valiokunta jättänyt sanomatta.

24 §:ssä johtokunnille on annettu valta vaikka joka lukukauden perästä opettajilla kuulustuttaa jokaista kotona opetettua lasta. Tämä määräys on kyllä varokeinona hyvä, mutta jos silloin tämä laki tulee voimaan, oppikoulujemme alemmilla luokilla on eri oppiennätys ja eri kirjat, jopa eri aineetkin osittain, pitäisi mielestäni oppikouluun valmistettavan lapsen olla vapaa näistä kuulusteluista, eikä voitaisi vanhempia syyttää opetuksen laiminlyönnistä, vaikka lapsi jostakin syystä jäisi oppikouluun pääsemättä, kun vain todella on opetusta annettu. Näillä huomautuksilla kannatan mietintöä suureen valiokuntaan.

Ed. P ö y s t i: Tulin ottaneeksi puhevuoron 3 vastalauseen johdosta, siitä osasta kuin vastustetaan uskonnon ottamista opetusaineeksi kansakouluissa. Tein tämän erittäin juuri siitä syystä, että monet valitsijoistani ovat minua varoittaneet, että tällaisissa asioissa on minun esiintyminen vastustajana, etteivät tämmöiset mielipiteet saisi ainakaan vastustamatta menestyä.

Kansakoulun opetusaika ei ole pitkä. Sentähden myöskin se oppimäärä, joka kansakoulussa annetaan, on luonnollisesti hyvin rajoitettu. Mutta siinäkin on sentään sellaisia oppiaineita opetettavana, joita tavallinen kansan mies ja nainen ei tule kuitenkaan jokapäiväisessä kotielämässä koskaan tarvitsemaan. Mutta niitä kuitenkin pidetään välttämättöminä oppiaineina, sillä ne kuuluvat yleiseen sivistykseen. Kun siis pyydetään uskonto siirrettäväksi pois oppiaineitten joukosta, siihen kaiketi on silloin se syy, että uskontoa pidetään näitä muita aineita halvempana ja tarpeettomam-

pana. Tahdon ainoastaan lyhyesti muutamilla sanoilla huomauttaa, mistä syystä mielestäni uskonto on tarpeellinen eikä suinkaan halveksittava oppiaine.

Uskonto on sen laatuinen, että siinä täytyy joka ainoan ihmisen kerran valita kantansa. Ei ole ketään sellaista, joka siinä voipi olla aivan puolueeton. Kyllä sellaisia löytyy, jotka ovat olevinaan uskonnonasioista aivan välinpitämättömiä, puolueettomia, mutta ne tavallisesti kuitenkin pohjaltaan ovat selvästi uskonnon vihollisia, kutka ovat puolueettomia olevinaan. Siinä täytyy käydä toteen, mitä sanoo vapahtaja itse: »Joka ei ole minun kanssani, se on minua vastaan». Uskonto on myös tärkeä oppiaineena sentähden, että sillä on suuri vaikutus ihmisen siveelliseen elämään. Monet kieltävät tämän, mutta se kuitenkin on tullut aivan selvästi näkyviin. Meidän kansamme on vanhimmista ajoista pohjaltaan uskonnollinen kansa, sillä vaikka niitä on harvassa, joissa uskonto on tullut tosielämäksi, niin on kuitenkin kansallemme ylimalkaan ollut entisinä aikoina semminkin kunnioitus uskontoa kohtaan aivan yleinen. Mikä muu olisi saattanut meidän kansaa kestämään sellaiset ajat, kuin olivat ennen isonvihan ajat? Mikä muu olisi saattanut kansamme niin hyvin kestämään nälkävuodet, jotka olivat vähän yli 40 vuotta takaperin, jos ei kansamme pohja olisi ollut uskonnollinen? Mutta kansamme silloinkin niissä vaiheissa käsitti kantansa, niinkuin runoilija Runeberg siitä puhuu kirjoittaessaan runonsa Saarijärven Paavosta: »Vaikka kokee, eipä hylkää Herra». Muistan miten katovuosina kotipaikalleni tulvi suuret joukot kansaa Pohjois-Savosta ja Pohjanmaalta kerjäten. Huoneet täyttyivät niistä. Minun köyhä pieni kotini oli joka vuosi kerjäläisten olinpaikka, mutta ei yhtään ainoaa pikkuistakaan omaisuutta kadonnut, sillä he olivat kuitenkin siksi tunnolliset, ettei tullut kysymykseenkään varkaus, ei myöskään koskaan missään kohdin tullut kysymykseen väkivalta. Me autoimme mikäli voimme ja he olivat tyytyväisiä ja kiitollisia, sillä he odottivat ajan muuttuvan paremmaksi; he käsittivät, että vaikka kokee, eipä hylkää Herra. Aika muuttui, tuli taas paremmat ajat ja kansamme on vaurastunut onnellisesti. Nykyaika on toinen. Nykyaikana on kansamme kehitys suuri, palkat työmiehillä sellaisia, ettei ennen voitu edes aavistaakaan. Mutta kurjuutta valitetaan. Nykyaikana ei uskalleta samalla tavalla kuin siihen aikaan luottaa jokaiseen, sillä nykyaikana käy toisin kuin silloin kävi. Silloin voitiin kyllä puutteellinen rohkeasti ottaa yöksi ja nukkua hänen kanssaan vaimoineen ja lapsineen samassa huoneessa, mutta nyt saadaan lakkaamatta lukea sanomalehdistä uutisia, kuinka yösija on maksettu murhateolla. Tämä osoittaa, että uskonnon haihtuminen kansasta on tuonut seurauksena kansan sekaan enemmässä määrässä julmuutta ja huonoja tekoja kuin ennen, jolloin kansa kaikessa yksinkertaisuudessaan kuitenkin suuremmassa määrässä kun-

nioitti uskontoa kuin nyt. Minä muistan kyllä, kuinka kolmattakymmentä vuotta takaperin, kun minäkin olin ensikertoja edustamassa Suomen talonpoikaissäätyä, kirjoitettiin ja iloittiin vapauden suunnasta, kuinka nyt on kuitenkin jo siksi edistytty, että kansa yhä enemmän ennakkoluuloista pääsee irti ja nyt kansan menestys on varma, sillä nyt ennakkoluulot kansassa haihtuvat, sillä ennakkoluulona pidettiin uskontoa. Nyt on nähty, onko siinä toiveessa kaikki hyvin käynyt toteen. Siinä ovat toiveet surkeasti pettyneet. Ja monien, jotka ovat ennen halveksineet uskontoa, täytyy myöntää, että uskonto on kuitenkin elävä voima kansalle. Uskonto antaa turvaa vastoinkäymisessä, sillä se opettaa ihmisen luottamaan siihen, ettei ole mitään ihmisen, ei vihamiehen, eikä kenenkään muun vallassa, vaan että ihmisen elämänjohto on korkeimman johtajan käsissä ja se antaa toivoa vaikeina aikoina. Uskonto ulottuu vielä siihenkin saakka, mihin ei ulotu muu voima, nim. tekemään ihmisen kuolemanhetkenkin onnelliseksi. Erittäin johtuu mieleeni kaksi tapausta, jotka ovat tapahtuneet hyvin likeisessä tuttavapiirissäni. Oli eräs mies, joka oli rohkea, iloinen ja onnellinen, sillä hän oli nuori ja kyvykäs. Hän pilkkasi uskontoa minullekin aina ivaten, kun tiesi, ettei se minua juuri miellyttänyt, mutta kaikki tuo sentään kävi hyvässä ystävyydessä. Hän uskoi tietysti kuoleman olevan kaukana ja sentähden hän myös samalla ivaili kuolemanpelkoa. Mutta kuolema olikin lähellä. En saanut kuulla hänen sairaudestaan mitään, mutta sain kuulla hänen kuolemastaan silloin, kun en vielä voinut sitä aavistaakaan. Ja kun eräs toinen toveri kysyi hänen leskeltään, millä mielellä hän kuoli, niin sille vastattiin tuosta rohkeasta, ylvästelevästä, että kyllä ruumiintuskat olivat kovat, mutta kuolemaa hän kauhistui niin, että hänen ruumiinsa vapisi pelosta.

Tunsin taas erään toisen yksinkertaisen talonpoikaismiehen, joka ei suinkaan ylvästellyt eikä kerskaillut, mutta oli nöyrä kristitty. Kun hän tunsi kuolemanhetkensä lähestyvän, niin hän siihen sijaan ihastui ja alotti tuon vanhan virren: »Jesus ystävän' on paras, jonka vertaa ei löydy viel'». Ensimmäisen värssyn hän veisasi ja toisen, sitten vaikeni laulu ja hän kuoli. Tämä osoittaa, että uskonto voi tuottaa helpoituksen kuolemassakin. Me voimme sanoa, mitä semmoinen helpoitus toimittaa, se on vain turha luulo. Jos se olisi turha luulo, niin sittenkin pitäisi antaa sille arvonsa, sillä annetaanhan kuolevaiselle sellaista lääkettä, joka tekee hänen tuskiatuntemattomaksi, vaikka tiedetään ettei hän enää parane. Siis pitäisi antaa sille uskolle arvonsa, joka voi keventää ihmisen sielunhädän kuolemassa. Mutta kun me uskomme Jumalaan ja opin ijankaikkisesta elämästä vahvan olevan, silloin on uskonnolla kuolemassa vielä suurempi merkitys. Uskonnon lähteenä on Jumalan ilmoitettu sana, ja se sana johdattaa meitä yhteen ainoaan vapahtajaan, Jeesukseen. Se on uskonnon keskus. Se on hän, joka on

opettanut meitä rakastamaan toisiamme toisella tavalla kuin kukaan opetti ennen häntä. Se on hän, joka on opettanut meitä käsittämään Jumalan rakkautta ihmisiä kohtaan toisella tavalla kuin sitä oli ennen opetettu. Se oli hän, joka opetti meitä puhumaan Jumalalle niinkuin lapsi isälleen. Ja sentähden nytkin vielä kansakouluissa tuhannen tuhannet lapset alkavat päivätyönsä hänen opettamallaan rukouksella. Ei tarvitse sitä hätäillä, että se oppi, mikä kansakoulussa lapselle annetaan, että se oppi tekee lapsesta vielä mitään tosikristittyä. Se on ainoastaan sellainen pohja, jolla hän voi tehdä valintansa, tahtooko hän antautua tämän opin omistajaksi, tunnustaa sitä oppia, vai tahtooko hän tietensä tämän opin hyljätä. Mutta jos lapselta kielletään tämä oppi, niin silloin hän näistä asioista päättää, niinkuin sokea väreistä, sillä eihän hän koskaan saa tietää, mitä uskonto sisältää, jos ei sitä hänelle opeteta. Voidaan sanoa, että saahan sitä opettaa kodeissa, eikä kansakoulussa. Me tiedämme, että sellaisissakin kodeissa, joissa uskontoa ei suorastaan halveksita, sitä kuitenkin harvoin puhutaan lapsille. Mutta kuinka sitten käypi sellaisissa kodeissa, joissa ei uskonnolle anneta juuri sitä arvoa, että isä ja äiti itse pitäisivät koskaan mitään jumalansanan viljelemistä omassa perheessään. Silloin jääpi lapsi tuosta aivan tietämättömäksi, ainoastaan käsittämään sen, mitä saattaa puhua yksi ja toinen, mutta hänellä ei ole mitään omaa vakavaa kantaa. Onhan uskonto niin välttämätön koko kansan voimalle, sillä missä vaan ikinä kansat ovat uskonnosta luopuneet, ovat ne silloin samassa myöskin siveellisen voimansa menettäneet. Niin on käynyt ennen yksin pakanakansojenkin kanssa, joilla edes pakanausko oli siteenä. Miksei sitte kristinusko ole voimakkaana siteenä niillä, joita se yhdistää yhteen mieleen.

On tarpeen uskonnonopetus usein niillekin, jotka tulevat perästäpäin uskonnonhalveksijoiksi, sillä käypi välistä silläkin tavalla, että sama henkilö, joka aikanaan on sitä halveksinut, kuitenkin perästäpäin tulee rakentamaan ijankaikkisen elämän toivon sille samalle lapsuutensa opille, jota hän väliaikana halveksi. Täällä Helsingissä pari vuotta takaperin kuoli eräs ylioppilas, joka oli ollut uskonnon pilkkaaja, mutta tuli kuoleman lähestyessä suureen hätään. Silloin hänelle sanottiin: »Mitä sinä hätäilet, sillä tiedäthän sinä sen, ettei kuoleman jälkeen mitään elämää eikä kadotusta ole; siihenhän se loppuu kaikki». Silloin vastasi tämä nuori herra: »Älkää puhuko sillä tavalla, sillä kyllähän on hyvä terveenä ilman Jumalaa elää, mutta kauhea on Jumalatta mennä kuolemaan». Hänelle tuli lopulla edes hyödyksi se, että oli lapsena oppinut tuntemaan tien pelastukseen. No, tahdottaisiinko tämä tie välttämättömästi lainsäädännön kautta lapsilta tukkia. Kerta oli myös (Vasemmistosta: Asiaan!) eräs tyttö, jolle oli lääkäri ilmoittanut hänen tautivuoteellaan, että hänen täytyy tähän tautiin kuolla. Isä oli opettanut hänelle

uskottomuutta, äiti Jumalan pelkoa. Kun isä ja äiti vuorotellen valvoivat tuon kuolevan tyttärensä vuoteen luona, kysyi tyttö isältä eräänä yönä: »Kuulkaa isä, te olette opettanut toisella tavalla minua ja äiti toisella. Kumman mielipiteessä te tahdotte minun menevän kuolemaan, teidän mielipiteessännekö vai äidin?» Silloin rupesi isä itkemään:» Älä lapsi kulta mene kuolemaan minun uskossani. Mene äidin uskossa». — Ei rakkaus voinut kestää sitä, rakkaus lausui totuuden. Näinäkin aikoina on moni kuolinvuoteella valittanut sitä, että hänen on vaikea uskoa Jumalan anteeksiantavan armon ulottuvan hänelle sentähden, kun Jumalan halveksijana on toiminut vasten selvää omantuntonsa ääntä. No, kun kerta uskonto näin syvälle käypi ja näin pitkälle tapaa aina kuolemaan saakka, niin kyllä kai se pitäisi olla sen arvoinen, että se kansakoulun oppiaineeksi kelpaisi. Tässä kyllä ei voi tehdä kaikkien mieliksi. Toiset tahtoisivat uskonnon hylätä oppiaineena, toiset taas säilyttää, niinkuin minä kuulin kotipaikoillani jo ennen valtiopäiviä, kun tästä puhe oli, että monet olivat suuressa hädässä siitä, että se hyljätään. Minä ennemmin suostun näitten hätääntyneitten vanhempien puoleen kuin niitten nuorten aatteiden puoleen, jotka luulevat uskonnon hylkäämisestä suurenkin parannuksen tulevan. Sentähden olen minä samalla kannalla kuin valiokunta, että uskonto on säilytettävä täysiarvoisena aineena kansakoulussa kaikille lapsille.

Ed. N i s s i n e n: Se lausunto, jonka ed. Pennanen täällä aamupäivällä antoi, oli sellainen, että siihen kokonaisuudessaan voin yhtyä. Se oli mielipiteitteni kanssa yhtä pitävä. Mutta kuitenkin on minulla vielä sen lisäksi lausuttava muutama sana.

Ed. v. Alfthan lausui viime istunnossa, että tämä sivistysvaliokunnan mietintö osottaa, että on liian vähän pidetty silmällä asian taloudellista puolta. Minun mielestäni on asian laita ihan päinvastainen. Mietintöä lukiessa huomaa, että puhtaasti pedagoogiset seikat ovat saaneet monessa kohdin väistyä taloudellisten seikkain tähden.

Toistaiseksi on sivistysvaliokunnan mietinnössä esille tuotu uusi koulumuoto, n. s. l a a j e n n e t t u a l e m p i k a n s a k o u l u, pannut minut hyvin epäilevälle kannalle. Mietinnössä esim. sanotaan: »Alempaa kansakoulua on ajateltu ainakin aluksi hoitavan opettaja, joka, läpikäytyään kansakoulun, on saanut ammattisivistyksensä 2-luokkaisessa seminaarissa». On ajateltu siis, että lapsukaisten alkeisopetusta näissä kouluissa tulisivat hoitamaan opettajat, jotka ovat valmistuneet toimeensa seminaareissa, joiden oppiaika on vaan 2 vuotta. Tuo opettajien 2-vuotinen oppiaika minua suuresti ihmetyttää. On usein puhuttu siitä, miten vaillinaiset meidän opettajiemme tiedot ovat nykyisissä kansakouluissa ja on mietitty, mitenkä sitä puutetta saataisiin autetuksi. Ja nyt ruvetaan yht'-

äkkiä perustamaan vartavasten oppilaitoksia, joissa valmistetaan opettajia, joilla on vielä heikommat ja vielä vaillinaisemmat tiedot. Sivistysvaliokunnan enemmistö on ajatellut, että lasten opetus kyllä huoletta voidaan jättää tällä tavalla toimeensa valmistuneitten opettajien tehtäväksi. Mutta minun mielestäni on lasten alkeisopetus siksi tärkeä ja suuriarvoinen, ettei sen kanssa saa sillä tavoin menetellä. Pienten lasten opetus tarvitsee kaikista parhaimmat voimat. Alkeisopetus on perustuksen laskeminen kaikelle ja jos perustus lasketaan huono, tulee koko oppiajalla huono työ. Jos ajattelemme jo tuota ylen tärkeää sisäluvun opetusta, — niin yksinkertaiselta kuin se kuuluukin — niin vaikeaa se on, jos sitä oikealla tavalla lapsille annetaan ja jos lapsista tahdotaan kasvattaa hyviä sisältä lukijoita. Sisäluvun taito on, sen pahempi, meillä nykyään vielä hyvin huono. — Löytyyhän tosin oppilaiden joukossa aina lahjakkaita lapsia, jotka oppivat lukemaan ikäänkuin itsestään, mutta paljon on sellaisia, suurin osa, joista taitava opettaja jo oman työnsä kautta harjoittaa vähässäkin ajassa hyviä lukijoita. En tahdo mainitakaan sellaisia oppiaineita kuin esim. laskento, jossa opetusaika taitamattoman ja toimeensa huonosti perehtyneen opettajan käsissä menee kerrassaan hukkaan, vaikka sitä olisi hyvinkin pitkältä. Olen siis vastustavalla kannalla tällaisen alemman kansakouluopettajasäädyn suhteen, jolla ei ole edellytyksiä antaa hyvää opetusta alustavassa opetuskoulussa.

Mielestäni ei myöskään ole pantava erilleen alempaa ja ylempää kansakoulua. Sekä koulun hallintoon nähden että pedagogisista syistä on tarpeellista, että nämä molemmat koulut ovat läheisesti toisiinsa yhdistetyt. Sama opettaja, joka alustavan, valmistavan opetuksen lapsille antaa, on myös jatkava opetusta koko oppivelvollisuusajan. Tällä tavoin tulee lapsia opettamaan pätevä, täydellisen kansakouluopettajaseminaarin läpikäynyt opettaja, eikä opetus jää vaillinaisesti kasvatetun opettajan varaan. Opetukseen, kasvatukseen tulee täten yhtenäisyyttä, jota emme suinkaan voi vähäksi arvostella.

Tämän mietinnön mukaan tulisi meidän maassamme olemaan kahdenlaisia kansakoulunopettajia: alempiarvoisia, kaksi-vuotisen seminaarin läyikäyneitä ja ylempiarvoisia, täydellisen seminaarin läpikäyneitä. Tästä olisi varmaankin monenlaiset ikävät seuraukset. Jo erilainen taloudellinen asema tuottaisi ikävyyttä. Toinen opettaja olisi taloudellisesti huonommassa asemassa kuin toinen. Jo tässä on sellainen vaarallinen tyytymättömyyden syy, joka herättää erimielisyyttä ja riitaa sellaisten henkilöitten kesken, joitten kesken pitäisi olla sopua ja yksimielisyyttä.

Asia ei siis näissä mainitsemissani suhteissa ole oikealla kohdallaan. Siinä olisi jollakin tavalla saatava korjaus parempaan päin. Toivon siis lyhyesti, että suuri valiokunta ottaa nämä seikat huomioon asiaa käsitellessään.

Ed. Järvinen: Minun edelläni on ollut jo hyvinkin useita puhujia, jotka ovat leimanneet sosialidemokraattien tekemän vastalauseen sangen mitättömäksi. Mutta kumminkaan ei yksikään heistä ole tuonut minkäänlaisia päteviä näytteitä, missä suhteessa se olisi niin peräti mitätön. Kun menee syyttämään jotakin vastalausetta, niin pitää tietysti tuoda pätevät syyt esiin.

Tällä kertaa tahtoisin kiinnittää eduskunnan huomiota tämän esillä olevan oppivelvollisuuslakimietinnön 3 §:n ensimäiseen momenttiin. Siinä määritellään se aika, jonka kuluessa lapsi on oppivelvollisuuden alainen, samalla myöskin ilmaistaan tuon oppivelvollisuusaikakauden alin ja ylin ikäraja. Tuosta ylimmästä ikärajasta on valiokunnassa ollut kaksi eri mielipidettä. Porvarit ovat puolustaneet 13 vuotta ylimmäksi ikärajaksi, sosialistit sitävastoin 14 vuotta. 13 vuoden puolustukseksi ovat porvarit sivistysvaliokunnassa esiintuoneet sen näkökannan, että 12 ja 13 vuoden välillä oleva lapsi tarvitsee jo päästä ansiotyöhön. 13 vuoden vanha poikanen kelpaa jo suurtilalliselle hevospojaksi, renkipojaksi, kyytipojaksi ja monenmoiseksi pojaksi. Saman ikäinen tyttö kelpaa suurtilalliselle piikatytöksi, lattian lakaisijaksi, perunain kuorijaksi. Ja juuri tätä aineellista näkökohtaa silmällä pitäen ovat he vaatineet tuota ikärajaa 13 vuodeksi.

14 vuotta on puollettu eri näkökohdalta, ottaen huomioon ruumiilliset, henkiset ja yhteiskunnalliset syyt. Onhan tiettyä, että rikkaat säästävät hevostensa varsoja, eivät ne niitä liian aikaisin puihin pane. Jos ne liian aikaiseen aisoihin asetetaan, ei niistä koskaan tule kunnollisia hevosia. Kun kerran hevosen varsoista näin hyvää huolta pidetään, täytyyhän toki köyhälistön lapsista pitää edes sen verran huolta. Kaupunkeihin on jo lasten suojelussääntö ulotettu; se täytyy ulottaa myös maaseudullekin. Jokainen koulumies myös tietää, että 12 ja 13 ikävuoden välillä oleva lapsi ei vielä kykene sulattamaan koulussa annettua opetusta: sen mitä hän oppii, oppii hän koneellisesti; ja kun hän koulusta menee ulos elämään, unohtuu opittu koneellinen oppi siellä. Mutta 14 vuotias lapsi pystyy paremmin, itsenäisemmin ajattelemaan ja niin hän vie koulusta mennessään pois runsaamman tietoaarteen. Ja kun kerran aijotaan oppivelvollisuutta varten käyttää monia kymmeniä miljoonia markkoja, onhan tietysti asian vaatima, että se koetetaan tehdä niin paljon hyötyä tuottavaksi kuin mahdollista.

Yhteiskunnalliset syyt myöskin puolustavat 14 ikävuotta. Tiedämmehän, että yläluokan lapsia varten kustannetaan monet korkeat koulut. Yhteiskunta uhraa niihin monia miljoonia markkoja vuodessa. On siis aivan kohtuudenmukaista, ettei köyhälistönkään lapsia aivan nuorella ijällä hoputeta pois koulun penkiltä, vaan tulee heidän siellä saada nauttia opetusta edes 14 vuoteen saakka.

Toivon, että suuren valiokunnan jäsenet ottavat ne seikat huo-

mioonsa, mitä tässä esitin kolmannen pykälän ensimmäisen momentin suhteen ja kannattavat neljäätoista vuotta korkeimmaksi ikärajaksi.

Erityistä huomiota myöskin ansaitsee 15 §, jossa puhutaan koululasten avustamisesta. Kun yhteiskunta sakkomääräyksillä pakottaa köyhimmänkin kansalaisen panemaan kaikki lapsensa kouluun, alkaen 7 vanhasta, on kohtuullista, että sama yhteiskunta avustaa näitä vanhempia, niin että he todella voivat kustantaa lapsensa kouluun. Ilman tämän 15 §:n onnellista ratkaisua jää koko oppivelvollisuuslaki kauniiksi sanaksi paperille. Se on kyllä tiettyä, että tämä on vaikeimpia kohtia oppivelvollisuuslaissa. Siinä tulevat esiin kysymykset: kelle on avustusta annettava, kuinka paljon on annettava, missä muodossa on annettava ja kuka arvostelee tämän avunantamisen. Sivistysvaliokunnassa tästä seikasta paljon puhuttiin ja porvarillisten mielipide pukeutui siihen muotoon kuin 15 § on, ja se kuuluu: »kunnan tulee riittävällä avustuksella tehdä varattomain lasten koulunkäynti mahdolliseksi.» On vaan ikävää, ettei tässä sivistysvaliokunnan mietinnössä ole vastattu yhteenkään niistä neljästä kysymyksestä, jotka tässä mainitsin. Koko oppivelvollisuuslain tärkein pykälä on jätetty aivan epäselväksi. Ainoastaan kaksi köyhää riviä on käytetty sitä varten, ikäänkuin paperia olisi tahdottu siinä säästää. Sanotaan vaan: »Kunnan tulee riittävällä avustuksella tehdä koulunkäynti mahdolliseksi.» Mutta minkälaista avustusta sitte voidaan sanoa riittäväksi. Meidän yhteiskunnassammehan on sanalla »riittävä» niin monta eri merkitystä; sitä mitataan niin monella mittapuulla. Jollekulle korkealle virkamiehelle riittää parikymmentätuhatta markkaa vuodessa, keskinkertaiselle kymmenkuntatuhatta, mutta yksinkertaiselle työmiehelle katsotaan olevan kolme, neljäsataa markkaa kylläksi. Sivistysvaliokunnan jäsenet eivät ole ollenkaan maininneet, mitä näistä eri mittapuista he tahtovat käytettäväksi, kun tulee kysymykseen köyhille lapsille avustuksen antaminen. Sana »riittävä» tulee vielä sitäkin epäiltävämmäksi, kun johtokuntien valtaan jää avun määrääminen ja kun on porvarillinen johtokunta ja sosialistien lapsia avunsaajina, silloin tätä sanaa »riittävä» mitataan hyvin niukalla mittapuulla.

Vaikka täällä onkin sosialistien vastalausetta moitittu, niin se kuitenkin tässäkin suhteessa on paljon selvempi ja täsmällisempi. Siinähän sanotaan: »Ainakin ateria lämmintä ruokaa päivässä ja siistit vaatteet koulunkäyntiä varten on lapsille annettava». Minä en tahdo tässä erityisemmin ruveta kuvailemaan, miten tärkeä köyhille koululapsille on ateria lämmintä ruokaa päivässä; saakoon jokainen arvata, miten suuriarvoinen se on. Vaatteista tahtoisin sanoa sen verran, että noiden vaatteiden tarvitsee olla siistit. Minkätähden sanotaan siistit? Siksi, etteivät nuo vaatteet saisi olla

sellaisia kuin esim. pahantapaisten lasten kasvatuslaitoksissa käytetään s. o. yksitoikkoisen samanvärisiä. Sillä jos kunnan apua nauttivat lapset puettaisiin esim. harmaisiin vaatteisiin, kaikki samanlaisiin, joutuisivat he kaikkien rikkaitten vanhempien lasten pilkan esineiksi.

Tahtoisin vielä suuren valiokunnan jäsenten huomiota kiinnittää opettajan oikeudelliseen asemaan, siihen asemaan, minkälaisena se esiintyy tässä oppivelvollisuuslaissa.

Meillä on useita alempia virkakuntia, joiden leipä kokonaan riippuu heitä ylempänä olevien virastojen mielivallasta, ja viheliäisessä oikeudettomassa asemassa ovat juuri kansakoulunopettajat. Heidän yläpuolellaan ovat rajattomalla vallalla varustettuina holhoojina johtokunnat, tarkastajat ja ylihallitus. Täytyy sanoa, että opettaja on niinkuin entinen Buridamin aasi, kahden tukon välissä. Oikealla puolella on o m e n a ja vasemmalla puolella on v i t s a. Jos opettaja omistaa tai teeskentelee — t a h d o n e r i t y i s e s t i a l l e v i i v a t a s a n a n t e e s k e n t e l e e — omistavansa niitä valtiollisia ja uskonnollisia mielipiteitä, mitä hänen yläpuolellaan olevilla virastoilla on, niin silloin hän saa omenan. Silloin hänen aineellisista eduistaan pidetään huolta. Seinät paperoidaan, uunit korjataan, pellot aidataan, puut pilkotaan, ja sitte vielä jos hän on varsinkin suomettarelaisten agitaattorina esiintynyt, hän saa ylempää erityisiä suosionosoituksia. Hän saa sairasapua, niinkuin esimerkiksi Porin puolessa on tapahtunut, hän saa stipendirahoja yliopistollisiin lomakursseihin, eikä hänen tarvitse siveellisestä tilastaankaan niin huolta pitää. Minä tunnen useita opettajia, jotka ovat, sanoisinko oikein patajuoppoja, mutta kun he vaan ovat suomettarelaisia, niin he saavat olla patajuoppoja, heitä ei siitä rangaista. Johtokunnat, tarkastajat — kaikki ummistavat silmänsä hänen »heikkouksillensa.»

Näin sitä on opettajan hyvä olla kun hän kuuluu porvarillisten joukkoon. Mutta annappas, jos opettaja uskaltaa olla rehellinen, uskaltaa pelkäämättä yhtyä köyhälistön riveihin, yhtyä sosialisteihin, silloin kaikki nuo virastot ottavat vitsan käytäntöön. Ja jokainen tietää, miten prosessi sitten kehittyy: väärät syytökset, johtokunnan kokoukset, tarkastajan hyväksyminen, ylihallituksen yhtymiset ovat siitä seurauksena ja nuhteet ja virka pois. Ja syynä tähän on, että opettaja on sosialisti. Että tällä tavalla on asian laita, että minä en suinkaan täällä latele persoonallisista syistä, omista kärsimistäni vääryyksistä, siitä on todistuksena m. m. erään porvarillisen tarkastajan Albin Järvisen kirjoitus Kansakoulunlehdessä. Pyydän siitä lukea palasen:

»Viime aikoina näyttää kansakoulunopettajain oikeudellinen asema joutuneen kehitystilaan, joka tietää arveluttavaa taantumusta. Entisinä aikoina tarvittiin varsinaisia rikkomuksia tai il-

meisesti sopimatonta käytöstä, ennenkuin kysymys opettajan karkoittamisesta virastaan tuli edes puheeksi. Nyt sitä vastoin kuuluvat sellaiset häätämisyritykset melkein päiväjärjestykseen. Tavallisimpana syynä häätämispuuhiin on valtiollinen kiihkomielisyys, vaikka melkein aina joku muu tekosyy otetaan viralliseksi syytöksen pohjaksi. Opettaja on muka liian kivuloinen, tai hänen uskonnollinen kantansa ei ole hyväksyttävä, tai hän on jossakin suhteessa liian ankara j. n. e. Vaikka hän nuhteettomasti täyttäisi kaikki mitä opettajatoimeen kuuluu, ei hän kuitenkaan voi olla vakuutettu siitä, että hänen asemansa opettajana on turvattu. Varsinkin koetusvuosien päättyessä, kun tulee kysymys virkavahvistuskirjan antamisesta, saattaa opettaja joutua riippuvaiseksi kaikenlaisten sellaisten henkilöiden mielijohteesta, joiden vastuullisuuskäsite on varsin sekava.» Hän jatkaa vielä: »Selkärankaa ja ryhdikkyyttä on kansalaisilta vaadittava, mutta itsestään selvää on, että sellainen opettajan aseman turvattomuus kuin nykyisissä oloissamme on nähty, ei kehota suoraluonteisia henkilöitä opettajiksi autautumaan. Ainoastaan matelijaluonteet ja onnenonkijat voivat säilyttää asemansa sellaisissa pyörteissä, jollaisiksi olot monasti ovat muodostuneet.»

Kertaan vielä: tämä kaikki on porvarillisiin puolueisiin kuuluvan tarkastajan Albin Järvisen kirjoittama kirjoitus. Mutta sivistysvaliokunnan porvarit eivät ole olleet ollenkaan sitä mieltä kuin tämä tarkastaja on ollut. He tahtovat yhä edelleen säilyttää tähän oppivelvollisuuslakiin vitsan opettajia varten, ja se vitsa piiloutuu oppivelvollisuuslain 3 luvun 10, 14 ja 17:nnessä §:ssä. Sanotaan näin: Ylemmän kansakoulun opettaja, joka nuhteettomasti on tehtävänsä toimittanut, saa 5, 10 j. n. e. vuoden palveluksen perästä niin ja niin suuren palkankorotuksen. Alemman kansakoulun ja laajennetun alemman kansakoulun opettaja, joka on nuhteettomasti tehtävänsä toimittanut, saa j. n. e. luetellaan taas korotuksia. 17 §:ssä sanotaan: »Vakinainen opettaja olkoon 30-vuotiseen nuhteettoman opetustoimen jälkeen virasta erotessaan oikeutettu saamaan jälellä olevaksi elinajakseen vuotuista eläkettä valtion varoista» j. n. e. Niinkuin tästä näkyy, ovat sivistysvaliokunnan porvarit olleet sitä mielipidettä, että opettajalle on palkankorotus annettava, jos hän on nuhteettomasti palvellut. Hän saa 30 vuotta isänmaataan palveltuaan eläkkeen, jos on osannut kumartaa tarkastajaa, jos on osannut teeskennellä uskonnollisuutta ja porvarillisuutta valtiollisissa mielipiteissä, jos on osannut omaa minuuttaan painaa alas, silloin hän saa eläkkeen. Mutta toinen puoli asiasta. Jos hän ei ole näitä ehtoja täyttänyt, ei saa eläkettä, ei korotusta, ei mitään. Opettajan perhe kasvaa, voimat vähenevät, tarmo heikkenee, korotusta ei saa, siksi että hän on saanut nuhteen. Sama eläkkeen suhteen. Mikä tulee tällaisen nuhteen saaneelle

opettajalle elämänsä iltana eteen? Ei muu kuin mennä vaimonsa kanssa vaivaistaloon. Kaunis näky: kansakoulunopettaja vaivaistalossa!

Täällä minun edelläni ed. Wemmelpuu jo sanoi, että se on hävytön hyökkäys opettajistoa kohtaan, juuri tämä sama kohta, josta täällä juttelen. Ja täällä saattaa nousta minun perästäni puhujia, jotka väittävät, ettei niitä virkoja niin viedä, ei niitä nuhteita niin sentään anneta. Mutta minä pyydän tehdä tässä muutamia selityksiä ja vastata kysymykseen, kuka on oikeutettu antamaan opettajalle nuhteet ja minkälaisista syistä voi antaa nuhteet, minkälainen tutkinto pidetään nuhteitten annettua ja minkälainen valitusoikeus on opettajalla, kun hän on nuhteet saanut. Nuhteen voi antaa opettajalle neljä eri virastoa: johtokunta kokonaisuudessaan, sen esimies yksinään, sen voi antaa tarkastaja ja sen voi antaa ylihallitus. Ja kummastuttavaa, ei ole ollenkaan lakipykälissä määritelty, minkälaisista syistä saa opettajalle nämä nuhteet antaa. Se jää kokonansa riippumaan näitten virastojen mielivallasta. Minä olen nähnyt tapauksen, että opettaja on saanut nuhteet siitä, että on uskaltanut ruveta sosiaalidemokraattien edustaja-ehdokkaaksi, ja on uskaltanut mennä pitämään valtiollisia puheita koulutyönsä jälkeen. Minkäänlaista tutkintoa ei pidetä sittenkun on nuhteet saanut, ei myöskään minkäänlaista valitusoikeutta ole opettajalla, sen mitä on saanut saa sulattaa nahoissaan. Opettaja on kuin pieni lapsi, jota on piiskattu ja siltä on kielletty nyyhkytys tämän piiskauksen jälkeen. No, kun näin ikävästi on asianlaita, kun mielivaltaisesti voidaan antaa nuhteet, eikä valittaa saa, ei mitään oikeutta valittaa, niin olisihan nyt luullut, että niinkin valistuneet, kun sivistysvaliokunnan porvarilliset jäsenet ovat, eivät olisi tahtoneet säilyttää »nuhde»-sanaa tähän oppivelvollisuuslakiin. Mutta ei, lämpimästi ovat puoltaneet sen pysyttämistä. Tietysti täytyy olla jotkut syyt, jotka kehottavat heitä pysyttämään tuota sanaa. Minun täytyy sanoa, että siinä on kahdenlaisia syitä: t e k o s y i t ä ja t o d e l l i s i a syitä. Sanotaan, että opettajat ovat niin peräti juoppoa väkeä, että ellei tällaista sanaa panna oppivelvollisuuslakiin, niin kuka takaa tämän joukon, mitä siitä tulee, mikä sen perii. Se on ikäänkuin sulku heidän juoppoustulvallensa. Mutta onhan nyt kieltolaki eduskunnassa päätetty ja toivottavasti se tulee, että ei tarvitse sanaa »nuhdetta» säästää siinä opettajien juoppouden tähden. Mitä itse rikoksiin tulee, niin opettaja on rikoslain alainen, niinkuin muutkin kansalaiset. Pitäisihän rikoksiin nähden opettajalle riittämän rikoslain säädökset.

Mutta aivan toiset syyt minä tiedän tähän olevan ja ne ovat seuraavat. Opettajajoukko tämän oppivelvollisuuslain toimeenpantua tulee nousemaan vähintään 10 tuhanteen. Ja kun tämä

tällainen joukko leviää pitkin Suomen saloja, sen synkkiin korpiin, niin se on pelottavampi joukkio porvareille kuin suurin armeija pistimineen ja kuularuiskuineen. Ja jos tämä näin suuri joukkue, jos se osottautuisi köyhälistölle suopeaksi, jos se istuttaisi pieniin lapsiin vapauden, veljeyden ja tasa-arvoisuuden käsitteitä, niin meidän etuoikeutettujen luokkien asema olisi tuossa tuokiossa mennyt, mutta sitäpä he eivät salli. Heidän täytyy kaikin voimin koettaa että tuo 10-tuhansinen joukko pysyisi heidän puolellaan. Ja sitä varten he ovat vaatineet palkan korotusta, tarjonneet omenaa, sitä varten ne tahtovat myös sanan »nuhteen» säilyttämistä, että olisi vitsa myös toisella puolen ja näin omenan ja vitsan välillä vieden tätä 10-tuhantista joukkoa säilyttäisivät siinä itselleen oivan agitaattorilauman.

Mutta nämät samat porvarit eivät tule ajatelleeksi, että he täten turmelevat kaikki opettajat moraalisesti. Täällähän tarkastaja Järvinen kirjoittaa, että ainoastaan matelijaluonteet ja onnenonkijat voivat säilyttää asemansa sellaisessa pyörteessä. Ja ilman oikeutta, niinkuin sanoin, ne turmeltuvat moraalisesti, ja kun sellainen opettajajoukkio, jonka leipänsä tähden täytyy teeskennellä kun se on Suomen lasten opettajana, minkälaiseksi tulee se nouseva polvi, jota tällaiset opettajat opettavat.

Kyllä puolestani toivoisin sitä, että Suomen valistunut eduskunta ei asettaisi opettajia tällaiseen eri asemaan kuin muita Suomen kansalaisia, vaan katselisi heitä vapaina kansalaisina, että he vapaasti saisivat mielipiteensä pitää, eikä tarvitsisi heidän alentua teeskentelijöiksi.

Mitä uskontokysymykseen tulee, josta täällä niin tavattoman paljon on solvailtu sosialidemokratiaa, niin ehkäpä siitä vielä saan lausua erittäin mielipiteeni.

Ed. L a t v a : Tämän illan keskustelu on osoittanut, että vaikkakin kaikissa ryhmissä tuntuu olevan yleisenä mielipiteenä, että oppivelvollisuus olisi aikaansaatava ja saatava mitä pikimmin, ei kuitenkaan eri ryhmissä olla täydellisesti selvillä kaikista yksityiskohdista. Ja täytyykin myöntää, että oppivelvollisuuden käytännössä toteuttaminen ei olekaan niin helppo asia kuin sivultapäin katsoen luulisi. Siinä on otettava huomioon ei ainoastaan puhtaasti sivistykselliset ja kouluammatilliset seikat, vaan myöskin kustannuksien puoli, ja tämä viimemainittu ei suinkaan ole vähin vaikuttava tekijä asiassa. En tahdo tässä nyt ruveta esittelemään mielipiteitäni erilaisista koulumuodoista, erilaisista järjestelmistä. Tahdon vain lyhyesti ilmoittaa olevani sillä kannalla, että mieluummin olisi tyydyttävä vähemmänkin täydelliseen koulumuotoon, kuin että asia saisi raueta suurten kustannusten pelon vuoksi.

Sitte minun täytyy tunnustaa, että minulla on suuria epäilyksiä

siitä, olisiko oikeaan osattu, jos muodostettaisiin, kuten sivistysvaliokunta ehdottaa, erityinen huonosti palkattu alkeisopettajien luokka. Olen sitä mieltä, että valiokunnan ehdottamalla palkalla nuo opettajat, olkootpa vaikka naisiakin, eivät tule toimeen kunnollisesti. Voidaan kyllä väittää, että kyllähän silläkin palkalla elää, kyllähän sillä ravintonsa ja vaatteensa saa. Mutta opettajalla, olkoonpa vaikka alkeisopettajakin, on muunkinlaisia tarpeita kuin vaan ruoan ja vaatteen tarve. Hänellä on myös henkisiä tarpeita ja niiden täyttäminen vaatii niinikään aineellisia varoja. Ja ellei opettaja, alkeisopettajakin, ole tilaisuudessa henkeänsä ravitsemaan, niin hän tulee sangen pian toimeensa kykenemättömäksi. Niinikään olen sitä mieltä, että laajennetun alemman kansakoulun opettajiksi, jos nimittäin tuo koulumuoto, jota en pidä onnistuneena, käytäntöön tulisi, olisi ehdottomasti asetettava ylemmän kansakoulun opettajan ammattisivistyksen saaneita henkilöitä, kuten ehdotetaan kolmannessa vastalauseessa. Tuo koulumuoto tulisi nimittäin olemaan niin vaikea johtaa, ettei siihen kentiesi pystyisi niin vaillinaisen valmistuksen saaneet opettajat kuin valiokunta ehdottaa.

Mietintöön liitetyssä kolmannessa vastalauseessa, jonka ovat allekirjoittaneet valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet, tehdään ankaria syytöksiä Suomen kansakoululaitosta ja sen opettajistoa vastaan. Näitä syytöksiä on täällä jo vastustettu, mutta tahdon kuitenkin vielä muutamissa suhteissa niihin kosketella. Niinpä m. m. sanotaan tuossa vastalauseessa, että »kansakoulusta on tehty ylempien luokkien luokkaetujen palvelija». Mikäli minä tunnen asiaa, ei tämä väitös pidä paikkaansa. Alunpitäen on kansakoululaitoksemme suunniteltu yleiseksi, se on koko kansaamme eikä vain erinäisiä luokkia varten. Tämä periaate lausutaan ilmi siinä 19 päivänä huhtikuuta 1858 annetussa julistuskirjassa, jolla kansanopetuksemme perustukset laskettiin. Ja tätä periaatetta yhä vieläkin kansakoulumme toiminnassaan noudattaa. Jos siinä suhteessa jotkut yksityiset ovat poikkeuksellisesti menetelleet, ovat tehneet kansakoulun loukkaetujen palvelijaksi, niin he eivät ole menetelleet kansakoulun yleisen periaatteen mukaisesti, eikä myöskään kansakouluopettajisto kokonaisuudessaan sellaista menettelyä hyväksy.

Myöskin moititaan, että kansakoulussa historian opetuksessa esitetään sotatapahtumia. Myönnettävä on, että täällä kuten muuallakin entisaikoina sotatapahtumia liian paljon opetettiin, mutta se oli aikakauden henki, se oli aikakauden katsantokanta, joka sellaista vaati. Ja kansakoulumme, niinkuin yleensä kansakoulu kaikissa maissa, on sellainen laitos, että se seuraa kansan yleistä ajatuskantaa. Kansan yleinen kehitys siinä aina ilmenee ja kuvastuu. Nykyään ajatellaan historian opetuksen sisällöstä toisin, yleinen mielipide on siinä toisella kannalla kuin ennen. Ja niin onkin nykyään menettelytapa kansakoulussamme myöskin muuttunut. Nykyään pyritään

historian opetusta tässä suhteessa uudistamaan ja juuri siihen suuntaan kuin vastalauseen tekijätkin tarkoittanevat. Siinä suunnitelmassa Suomen kansakoulun oppi- ja lukukirjoja varten, jonka sitä tarkoitusta varten asetettu komitea on laatinut, lausutaan esim. historian opetuksesta, että sen »erityisenä tarkoituksena on tehdä oppilaille selväksi, miten ihmiskunta yleensä ja erittäin oma kansa on nykyiselle asteelle kehittynyt. Ainakin ne suuret aatevirtaukset, jotka aikakausien kehitykselle ovat suuntaa antaneet, olisivat saatavat mahdollisimman selvästi esille.» Tässä siis viitataan se suunta, joka historian opetukselle olisi annettava, vaaditaan että siinä olisi etusijaan otettava juuri sivistyksellinen ja taloudellinen historia. Samaan suuntaan käyvät opettajienkin harrastukset ja toimenpiteet. Kokouksissaan he ovat yksimielisesti päättäneet, että kansakoulun historian opetuksessa olisivat sotatapahtumat mahdollisimman vähään supistettavat ja sen sijaan pääpaino pantava taloudelliseen- ja sivistyshistoriaan. Voisin täällä lukea useammankin kokouksen tämän suuntaisia päätöksiä, mutta en tahdo eduskunnan aikaa vaivata tähän. Näiden periaatteiden mukaan ovatkin laaditut useimmat nykyään jotenkin yleisesti käytännössä olevat historian oppikirjat. Ja mikäli tiedän, tapahtuu myöskin historian opetus kansakouluissa tämän periaatteen mukaan, ainakin niissä kouluissa, joissa on aikaansa seuraavat opettajat. En mene väittämään, ettei vieläkin löytyisi opettajia, jotka eivät ole aikaansa seuraneet, jotka vielä pitävät kiinni tuosta vanhasta menettelytavasta ja kenties käyttävät vielä niitä vanhanaikuisia, entisaikaisen katsantokannan mukaan laadittuja oppikirjoja.

Mitä sitte tulee uskonnonopetuksen asemaan kansakouluissa, on se niin laajaperäinen kysymys, että se tämän lain yhteydessä on jätettävä koskettelematta. Se kuuluu, kuten valiokuntakin lausuu, uskonnon vapautta koskevan lainsäädännön piiriin ja olisi siis sen yhteydessä ratkaistava. Sitä paitsi ei yleinen mielipide suinkaan ole läheskään yksimielisesti uskonnonopetuksen koulusta poistamisen kannalla. Päinvastoin saattaa pitää varmana, että suurin osa Suomen kansaa vaatii sen pysyttämistä. Minä puolestani olen siitä vähäisestä kokemuksesta mikä minulla on kansakoulualalla, tullut siihen vakaumukseen, että uskonnonopetus olisi säilytettävä koulussa.

Niinikään sanotaan vastalauseessa, että »kansakoulunopettajat ovat huonon taloudellisen asemansa vuoksi ja säilyttääkseen virkansa pakotetut pysymään vallassa olevien luokkien suosiossa.» Tämä sisältää syytöksen, että Suomen kansakoulunopettajat olisivat muka selkärangatonta joukkoa, jotka aineellisten etujen vuoksi olisivat valmiit tekemään mitä hyvänsä, suostuvaiset mihin hyvänsä. Niin huonosti ei kuitenkaan liene asianlaita, ei ainakaan yleisesti. Jos todella asianlaita niin huonosti olisi, ei kannattaisi silloin aja-

tella kansakoulumme pakolliseksi tekemistä. Suomen kansan opettajistossa kyllä löytyy, niinkuin kaikissa muissakin ihmisissä, monenlaisia: on itsenäisiä, jos epäitsenäisiäkin, hyviä ja huonoja luonteita. Mitään erityistä valiojoukkoa me emme ole emmekä pyydäkään olla. Mutta useimmat Suomen kansan opettajista, uskallan sen heidän kunniakseen sanoa, ovat ihmisiä, jotka vapaasta tahdostaan ja omantuntonsa vaatimuksesta koettavat tunnollisesti ja rehellisesti täyttää tehtävänsä ja tehdä sen, minkä katsovat oikeaksi, eivätkä vakaumuksestaan luovu väkivallankaan pakosta.

Muuten olen vastalauseen tekijäin kanssa yhtä mieltä siinä, että kansakoulunopettajain taloudellinen asema yhä vieläkin on huono ja kaipaa korjausta. Niinikään on opettajain oikeudellinen asema epävarma. Se myöskin täytyisi saada vakautetuksi. Mutta nehän asiat eivät nyt kuulu tähän. Ihmettelen muuten, että kolmannen vastalauseen allekekirjoittajat, jotka tunnustavat, että opettajain taloudellinen asema on heikko, tahtovat luoda uuden opettajaluokan, joka tulisi olemaan vieläkin paljoa heikommassa taloudellisessa asemassa kuin nykyinen kansakoulunopettajisto.

Erityisesti tahdon vielä ilmoittaa, että kannatan ensimäistä vastalausetta oppivelvollisuuslain 10 §:n 2 kappaleen suhteen.

Ed. A r o k a l l i o: Sivistysvaliokunnan mietintöä vastaan tehdyistä lausunnoista päättäen tulee tämä valiokunnan mietintö ja siinä ehdotettu oppivelvollisuuslaki saavuttamaan suurinta vastustusta, mikäli huomaan, porvarilliselta taholta. Ja kuitenkin tämä oppivelvollisuuslaki sellaisena kuin se mietinnössä esitetään on melkein samanlainen kuin se ehdotus arm. esitykseksi, jonka senaatti on laatinut niiden valmistavien töiden jälkeen, jotka on tehnyt oppivelvollisuuskomitea ja alkuopetuskomitea.

Mikäli tästä keskustelusta voi päättää, ei ole suurta toivoa siitä, että oppivelvollisuuslaki saataisiin aikaan. Ja jos vastedeskin pääpaino pannaan tätä asiaa arvostellessa taloudelliseen puoleen, ei ole luultavaa, että oppivelvollisuuslaki piankaan tässä maassa saadaan. Sillä tällainen kysymys tulee ennen kaikkea vaatimaan hyvin suuria taloudellisia uhrauksia ja jos niitä käydään pelkäämään, niin oppivelvollisuuslaki jää säätämättä. Täällä meidän maassamme on tuskin paljon niitä kuntia, joissa ensimäiset kansakoulut olisivat perustetut ilman hyvinkin suurta vastustusta, ja vastustus koulujen perustamiseen on tullut enemmän parempiosaisten kuin vähävaraisten puolelta. Jokainen, joka on ollut näiden asiain kanssa tekemisessä, voipi tämän todistaa. Tänäkin päivänä on vielä seutuja, joissa syntyy suuri vastustus kansakoulun perustamista vastaan. Kun jollakin syrjäkulmalla kansalaiset pyytävät itsellensä uutta kansakoulua, silloin parempiosaiset ja varsinkin ne, jotka jo ovat nauttimassa kansakoulun eduista, asettuvat

vastarintaan ja kansakoulu jää perustamatta tai varsin suurella vaikeudella saadaan syntymään. Se on tänäkin päivänä laita monessa valistuneessakin kunnassa. Valiokunta sentähden sanoo varsin oikein mietintönsä sivulla 2: »Kansakoululaitoksen kehitys niiden yli neljän vuosikymmenen aikana, jotka ovat kuluneet kansakoululaitoksen perustamisesta, riittänee vakuuttamaan, ettei sitä Suomessa vapaaehtoisuuden tietä ainakaan pitkiin aikoihin viedä perille. Laissa säädettyyn pakkoon on lopulta suurien sivistyskansojen ollut turvauduttava.»

Täällä on monasti useissa puheissa, viimeksi kunnallisreformikysymystä käsiteltäessä esilletuotu, että meidän kansamme ei ole kypsynyt vastaanottamaan niin laajakantoisia reformeja kuin täällä esitetään ja on sanottu, että se on sitten vasta mahdollista, kun kansan yleinen sivistys kohoaa. Oudolta tuntuu sentähden, ainakin minusta, että nyt samalta taholta tahdotaan vastustaa, niinkuin täällä tänään on tehty, oppivelvollisuuden toimeenpanemista siihen suuntaan kuin valiokunta on ehdottanut. Sillä vaikka ne muutosehdotukset, jotka ovat tehdyt, eivät tosin tarkoita oppivelvollisuuden vastustamista, vievät ne kuitenkin käytännössä samaan tulokseen. Eihän nimittäin toki ole otaksuttavaa, että eduskunnassa saataisiin aikaan oppivelvollisuuslaki sen oppivelvollisuuskomitean enemmistön käsityksen mukaan, jota sivistysvaliokunnan mietinnön vastustajat ovat kannattanneet. Ei ole otaksuttavaa että täällä kannatettaisiin sellaista mielipidettä niin yleisesti, että tämmöinen laki saataisiin voimaan, sillä valiokunta arvostelee syyllä tätä oppivelvollisuuskomitean enemmistön mietintöä sellaiseksi, »että se tuntuvasti heikontaa kansakouluopetusta nykysestäänkin.» Ei tosin ole sillä sanottu, että tämä valiokunnan arvostelu olisi ainoa oikea, mutta valiokunnan arvostelun puolella ovat kuitenkin pedagoogisesti sivistyneet opettajat, varsinaiset pedagoogit melkein kaikki koko tässä maassa. Ja kansakouluasetuksia yhtä vähän kuin muitakaan kouluasetuksia voidaan otaksua syntyvän, ellei myöskin pedagooginen auktoriteettikunta ole jossakin määrin asian puolella. Minä siis luulen, että vaikkakin ne, jotka ovat asettuneet oppivelvollisuuskomitean enemmistön kannalle, eivät tarkoitakaan vastustaa oppivelvollisuutta, heidän ehdotuksensa, jos se saavuttaisi suurempaa kannatusta, veisi siihen lopputulokseen, ettemme saa oppivelvollisuuslakia.

Eräät puhujat ovat jo huomauttaneet, kuinka suuresta merkityksestä on että valiokunta on erityisempään huomioonsa ottanut alemman kansakoulun. Ja valiokunta onkin mielestäni painavilla syillä puoltanut alemman kansakoulun merkitystä ja arvoa. Valiokunta sanoo sivulla 7: »Kansakoululaitoksen kehittymistä harrastavissa piireissä» — tässä on huomattava sanat: »kehittymistä h a r r a s t a v i s s a piireissä» — »onkin täydellä syyllä pidetty alku-

opetuksen uudelleen järjestämistä miltei ensimmäisenä ja tärkeimpänä tehtävänä kansanopetuksen parantamiseksi. On pidetty välttämättömänä saada aikaan sellainen alkuopetus, joka pystyy antamaan riittävät tiedot ylempään kansakouluun siirtymistä varten. Tämä tarkotusperä silmämääränä on oltu sitä mieltä, että alkuopetuksen tulee muodostaa osan yhteiseen päämäärään tähtäävää kansanopetusta. On senvuoksi näyttänyt välttämättömältä, että sanottu opetus järjestetään elimelliseen yhteyteen ylemmän kansakouluopetuksen kanssa ja tehdään se kunnalliseksi opetustoimeksi.»

Lähes 30 vuotta olen ollut tekemisissä alemman kansakouluopetuksen kanssa ja tutkinut kansan lapsia sisäluvussa ja tavaamisessa. Ja kokemuksesta voin todistaa, että ylempi kansakoulu ei ole vastannut, eikä tule vastaamaan tarkotustaan, ellei sillä ole pohjana hyvin järjestetty alempi kansakoulu.

1894 vuoden valtiopäivillä tein pappis-säädyssä ehdotuksen alemman kansakoulun järjestämisestä ja että tehtäisiin pakolliseksi sen opetuksen hankkiminen, mikä näin järjestetyissä alemmissa kansakouluissa annetaan, kuin myöskin kunnallisten alempien kansakoulujen perustamisesta. Kun nyt sentähden mietinnössä näen esitettynä saman aatteen vielä paremmin kehitettynä, ilahuttaa se minua suuresti, koska olen vakuutettu siitä, että jos tämä alempi kansakoulu todella järjestetään hyväksi omilla opettajilla, niin yleinen sivistyskanta Suomessa ehdottomasti kohoaa. Nämä alemmat kansakoulut tulevat myös välikappaleeksi kohottamaan ylempää kansakoulua. Sillä sanottakoon näistä alempien kansakoulujen opettajien vähemmästä ammattisivistyksestä mitä tahansa, niin vakuutukseni on, että pienemmänkin seminaarin läpikäyneet henkilöt, jotka ovat varta vasten valmistetut alempaa kansakoulua varten, kykenevät niitä hyvinkin hoitamaan. Kirkollisissa kiertokouluissa nuo huonosti palkatut opettajattaret, jotka ovat saaneet ainoastaan 300 à 400 markkaa palkkaa ja jotka ovat toimineet mitä epäedullisimmissa oloissa ja ilman opetusvälineitä, ovat suhteellisesti tehneet suuren palveluksen alemman sivistyksen levittämiseksi maassamme. Jos nyt alempi kansakoulu järjestetään niin, että opettajalla on oma asunto, omat opetushuoneet ja omat opetusvälineet, niinkuin valiokunnan mietinnössä esitetään, niin olen vakuutettu siitä ja kokemus tulee sen myös osoittamaan, että näistä alemmista kansakouluista, jos kohta niiden opettajalla onkin alempi ammattisivistys ja huonompi palkka, tulee hyvä pohjakoulu ylemmälle kansakoululle.

Pääasiana tässä kysymyksessä on se, ei kuinka paljon nämä koulut maksavat eli kuinka paljon oppivelvollisuus toimeenpantuna tulee maksamaan, vaan pääasia on, täyttävätkö koulut tarkoituksensa. Minun ymmärtääkseni siinä senaatin tekemässä eh-

dotuksessa armolliseksi esitykseksi, johon sivistysvaliokunta nyt on yhtynyt, niinkuin sivistysvaliokunta myöskin viimeisillä valtiopäivillä siihen yhtyi, ovat nämä molemmat puolet otettu huomioon. Siinä on koetettu vähentää menot mahdollisimman vähään ja samalla on myöskin pidetty silmällä, että nämä koulut, sekä alempi että ylempi kansakoulu, todellakin tulisivat sellaisiksi kouluiksi, joiden kautta yleinen sivistysmäärä maassa kohotettaisiin.

Täällä on kyllä moitittu sivistysvaliokunnan mietintöä ja siinä esitettyä oppivelvollisuuslakia. Minä en kuitenkaan tahdo käydä sitä sen yksityiskohdissa puolustamaan. Olen huomannut, että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja professori Soininen kuin myöskin valiokunnan jäsen tohtori Rosenqvist ovat pyytäneet puheenvuoroa ja minä otaksun, että he paremmin kuin minä voisin sen tehdä, puolustavat heidän ehdottamaansa oppivelvollisuuslakia.

Vaikka perusteluihin nähden kenties olisi jotakin jossakin suhteessa sanottavaa (niinkuin esim. puolustuksessa uskonnonopetuksen säilyttämisen tarpeellisuudesta, joka tapahtuu mielestäni enemmän teknillisistä kuin asiallisista syistä), niin kuitenkin perustelut minun mielestäni ovat yleensä hyvät, niinkuin lakiehdotuskin tyydyttävä. Minä puolestani toivoisin, että tämä asia julistettaisiin kiireelliseksi, ja että ennen kaikkea tässä päästäisiin päätökseen, vaan siihen en näe mitään mahdollisuuksia ja pelkään, että voi tulla se aika, ettei eduskunta ole tilaisuudessakaan tästä kohtakaan päättämään, sillä minä luulen, että ne, jotka eivät suo tälle maalle kaikkea hyvää, kaikkein vähin suovat, että yleinen oppivelvollisuus tässä maassa pannaan toimeen. Sekin ehdotus armolliseksi esitykseksi, jonka senaatti on tehnyt, on häipynyt matkoilleen vieraassa maassa.

Minä toivoisin, että tätä kysymystä käsitellessä ei takerruttaisi turhiin taloudellisiin kysymyksiin ja ettei tehtäisi taloudellisia esteitä, joita ei välttämättömästi tarvitsisi tehdä. Minä tahtoisin, että jokainen pitäisi tämän asian niin kalliina, että omasta puolestaan tahtoisi edistää tämän lain syntymistä. Tietysti ehdotetussa laissa vielä voidaan korjauksia tehdä, ja suuri valiokunta kai ei olekaan niitä tekemättä, mutta soisin, että eduskunta olisi suopea tälle ehdotukselle.

Sweitsin kansakouluissa käytetyssä, yhteiskuntaoppia käsittelevässä oppikirjassa jonka on kirjoittanut eräs sen maan presidenteistä, joka aikoinaan oli kansakoulunopettajana, on »mottona» nämä sanat: »Kansanvaltaisuus ilman valistusta on maan vitsaus.»

Ed. L a i n e: Yhdyn pääasiallisesti siihen, mitä edustajat Wuorimaa, Pennanen, Kallio ja muutamat muut ovat täällä tässä asiassa valiokunnan mietintöä vastaan lausuneet. Samoin myöskin siihen mitä eritoten ed. Pennanen ja Kallio ovat lausuneet ed. Kareksen

lausuntoa vastaan. Herättänee ihmettelyä, että maalaisena en ole valmis ottamaan vastaan kaikkea sitä hyvää, jota valiokunta tässä anteliaasti meille tarjoo. Ja ed. Kares on jo rohjennut mennäkin niin pitkälle tässä, että hän on leimannut kaikki ne, jotka rohkenevat olla toista mieltä kuin valiokunta, etteivät he muka käsittäisi näistä asioista yhtään mitään, ei sitä, mitä nykyinen sukupolvi on velkapää tekemään nousevan sukupolven hyväksi. Tuommoinen väite tuntuu ikävältä, kun maaseutulaisena olen koettanut itselleni selvittää, onko maanviljelystalous maassamme jo siksi kehittynyt tai voidaanko sen kymmenen tai viidentoista vuoden päästä edellyttää olevan siihen määrään kehittynyt, että se voipi kestää kaikki ne rasitukset, joita aikamme suuret yhteiskuntaolojen uudistukset kansalaisille tässä maassa tulevat asettamaan; kun tietää kuinka hitaasti edistyy maan viljelysarvon kohoaminen, sen satomäärän suureneminen, kun kokemuksen kautta siitä itse vakiintuneena tietää, että kymmenvuotiskausi tässä suhteessa merkitsee odottamattoman vähän; kun tietää että maanviljelyksen tarkoitustaan vastaavalle kannalle kehitttymiselle, sille asteelle, niihin viljelyssuhteisiin joutumiselle, missä voidaan ja ollaan oikeutettuja vaatimaan maanviljelijöiltä kestävyyttä kantamaan yhteiskunnan raskaintakin verotustaakkaa, on vielä nykyään pahimpana esteenä m. m. meidän onnettoman kurjat maanjaot, kun aivan viimeisien vuosikymmenien aikanakin toimitetuista maanjaoista vain aniharvat voidaan pitää edes alhaisia vaatimuksia täyttävänä; kun ottaa huomioon, että maaseudulla vasta viimeisinä vuosina ja toisin paikoin paraimmillaan järjestetään kansakouluoloja koulupakkosäännösten mukaisiksi ja että nämä toimet ovat sangen tuntuvasti kohottaneet kunnallista verotustaakkaa, joka taakka kansakoulurakennusten suurten kuoletuslainojen tähden ei tule pariin kolmeen vuosikymmeneen huojentumaan; kun tietää oman kokemuksensa perustuksella, kuinka suuresti rasittavat sekä valtion että kunnalliset verot y. m. rasitukset jo nykyisinkin ovat maata viljelevän väestön kannettavina, — nehän nousevat kunnallistaksoituksen alaiseksi arvioidusta vuositulosta noin 15 à 20 %:iin, jopa moniaalla sen ylikin, niissäkin kunnissa, joissa maanviljelystuotteet taksoitetaan verrattain ankarasti. Tähän lisäksi tulevat vielä monet muut maataloutta rasittavat kustannukset. Ja mitä onkaan sitte meidän maanviljelijäin vuodentulon varmuus verrattuna esim. virkamiesasemassa eläjiin. Jo yksi ainut hallayö ja lisäksi moni muu vaurio voipi vielä nykyisinkin saattaa lukemattoman joukon maanviljelyksestä eläviä mitä tukalimpaan taloudelliseen ahdinkotilaan, ei ainoastaan niillä seuduilla, jotka valiokunta on poikkeusasemaan asettanut, vaan kauttaaltaan maassamme. Eivätkä maaseudun rasitukset supistu vielä tähän. Onhan maaseudun täytynyt kaupunkien hyväksi uhrata vuosittain melkoinen määrä väestöstään ja etupäässä työvoimaisinta väestöään,

väestöä, jonka hyväksi se vasta paraiksi on ennättänyt uhrauksia tehdä m. m. kansakoulukäynnin muodossa. Mutta kaupungit saavat nauttia hedelmät. Onhan esim. tämän pääkaupungin väkiluku kasvanut vuosittain noin 5 %:lla, kun sitä vastoin monen m. m. Uudenmaan maaseurakunnan tuskin nimeksi, jopa vähentynytkin. Ed. Kares on väittänyt, että syyt tähän kaupunkiin siirtoon olisivat siinä, että muka kaupungeista saadaan parempaa kansakouluopetusta, kuin mitä maaseudulla voidaan tarjota. Jos hän tämän on sanonut täydestä vakaumuksesta, täytyy minun suuresti ihmetellä, kuinka peräti pintapuolisesti hän maaseutuoloja tuntee ja kuinka sanomattoman heikko hänen havaintokykynsä tähän tarkoitukseen on.

Kun selvitettyäni itselleni sen, mitä edellä olen sanonut, olen lukenut valiokunnan mietinnön, on se synnyttänyt minussa sangen huolestuttavia ajatuksia. Minä kyllä ymmärrän sitä hyvää harrastusta, joka tässä mietinnössä toiselta puolen kansaamme kohtaan huokuu ja minä täydestä vakaumuksestani soisin, että me voisimme vieläkin pitemmälle mennä. Mutta tässä täytyy sittekin, ja ennen kaikkea, ottaa huomioon myöskin maamme ja eritoten maaseudun taloudellinen kykeneväisyys. On kyllä innostavaa ja olisihan se suuremmoistakin, jos voisimme kaikessa kulkea tasossa Europan suurten kulttuurikansojen kanssa tahi mikseikäs ajaa vähän ohitsekin heistä. Mutta kun kansallamme nyt kerran on se paha vika, että meidän varallisuutemme heihin verraten on niin kovin heikko, niin ei auttane muissakaan suhteissa pyrkiä heidän rinnalleen kilpailemaan, vaan täytyy pyrkiä eteenpäin hitaammin ja voimiemme mukaisesti. Ja jos tämä olisi ainoa suuria varoja kysyvä yritys, voisi kyllä suurempia suunnitelmia pitää mahdollisena, mutta kun samaan aikaan tullaan kysymään kansaltamme varoja niin moneen muuhun yhtä tärkeään uudistukseen, on mielestäni täysi syy asettua tässäkin asiassa varovaisemmalle kannalle.

Mitä sitte niihin velvollisuuksiin tulee, joita voidaan asettaa nykyiselle maalaisväestölle, jonka velvollisuus on huolehtia siitä, että tulevat sukupolvet saavat riittävän alkuopetuksen kyetäkseen kestämään aikalaistensa taloudellista kamppailua, niin on muistettava, ettei nykyiseltä sukupolveltakaan saa kaikkea vaatia. Eihän heistä suurin prosenttimäärä ole saanut minkäänlaatuista koulusivistystä ja lähes sama on asiantila vielä niittenkin suhteen, joidenka oma jalka on pöydän alla 15 tai 20 vuoden päästä. Mielestäni on läheisen tulevaisuuden tehtäväksi laskettu kyllin raskas suoritus, jos vaan koulukomitean ehdotuksen mukainen oppipakko tulee hyväksytyksi. Eikä valiokunnan vakuutukset sen heikkoudesta ole ainakaan minuun saaneet näitä käsitteitä vakiintumaan, vaan päinvastoin. Käsittääkseni tulee tällä kertaa kohdistaa pääpaino siihen, ettei yksikään lapsi vanhempien saamattomuuden tai välinpitämättömyyden täh-

den tarvitse jäädä ilman sitä alkuopetusta, jota nyt jo osa kansamme lapsista nauttii ja on aikoja saanut nauttia. Pääasiallisesti juuri vain tämä on oleva nykyajan tehtävä ja vielä tässäkin suhteessa on tyystin harkittava, mitä maan varallisuus kestää ja miten tämä on käytännöllisimmin toteutettavissa.

Olen lausunut käsitykseni pääasiallisesti maata viljelevän väestön — torpparit siihen luettuina — taloudellista asemaa huomioon ottaen, mutta käsittääkseni voipi sen hyvällä syyllä kohdistaa maaseutuväestöön yleensä.

Mielestäni liian paljon puhutaan valtion rahakirstuista, aivan kuin jostakin yliluonnollisesta olemuksesta, jonka varat ovat aivan loppumattomia ja joiden käyttämisestä ei tarvitse ollenkaan huolehtia. Niinpä valiokuntakin lupaa kunnille suuria summia, osittain lahjana, osittain lainana. Mutta me maaseutulaiset, me tunnemme jo, mitä on olla velassa, käsitämme jo senkin, että lahja tulee kaikista kaunistelemisista huolimatta lähtemään kansan omasta kukkarosta. Sentähden on kaikessa, niinpä kansakoulujen järjestämisessäkin, tyystin harkittava myös asian rahallinen puoli.

Ed. Malmivaara: Minä olen joutunut siihen ikävään asemaan, että kaikki mitä olen aikonut tässä asiassa lausua, on jo tullut monin kerroin sanotuksi, ja tuntuu ikävältä ruveta kertomaan, mitä eduskunta jo ennen on kuullut. Mutta minulla on se tunne, että asia, joka nyt on kysymyksessä, vaatii jonkunlaista tunnustusta minunkin puoleltani, ja sentähden koetan lyhykäisyydessä tuoda julki, mitä mielessäni siihen nähden pyörii.

Huolimatta ed. Kareksen innokkaista puolustuksista en ole päässyt vakuutetuksi siitä, että valiokunta olisi osannut oikeaan siinä lakiehdotuksessa, minkä se on oppivelvollisuudesta laatinut alempiin kansakouluihin nähden. Minusta näyttää aivan tarpeettomalta luoda uutta opettajakuntaa näitä oppilaitoksia varten, jolla opettajakunnalla on ainoastaan kahtena vuonna saavutettu opettajasivistys. Minä olen niiden kannalla, jotka pitävät parempana, että kansakoulun 4-vuotisen seminaarin suorittaneet opettajat hoitavat myös alkeisopetusta pientenlasten kouluissa, ja minuun vastasi aivan oikealta sana, jonka ed. Wichmann jo täällä lausui, että tämä alkeisopetus kysyy opettajakykyä usein vielä enemmän kuin myöhempi opetus sitä kysyykään.

16 §:n viimeiseen momenttiin nähden olen toisen vastalauseen allekirjoittajan kannalla. Minusta tuntuu tarpeettomalta hyväntahtoisuudelta valiokunnan puolelta jakaa kirjoja ja koulutarpeita ilmaiseksi myöskin täysivaraisten lapsille, koska täysivaraiset kuitenkin joka tapauksessa tulevat ne maksamaan.

Sitten on eräs seikka, jonka kohdalla minun täytyy viipyä vähän pitemmän aikaa; se on se, mikä tulee esiin 3 vastalauseessa. Sivistys-

valiokunta lakiehdotuksensa 2 §:ssä, samoin kuin vanha koululaki pykälässään 121, on säilyttänyt opetusaineitten joukossa kansakoululle ensi sijassa uskonnon. Mitä tämä tietää? Sitä, että raamatunhistorian opetuksen kautta aijotaan vastedeskin tutustuttaa Suomen kansan lapsia siihen merkilliseen kirjaan, joka jo vanhan ikänsäkin puolesta ansaitsee tulevaisuudessakin huomiota, ellei sille minkäänlaista muuta arvoa enää tahdottaisikaan antaa, ja joka kirja on merkillinen siitäkin syystä, että sille täytyy sen pilkkaajainkin antaa tunnustus, koska yhä ja yhä uudistavat hyökkäyksensä sitä vastaan, vaikka niin monen hyökkääjän kylmenneistä hyppysistä on kynä pudonnut ja se kirja kuitenkin yhä edelleen on joka ainoan kirjaimensa säilyttänyt, ja minä luulen, että se tulee tekemään sen vielä senkin jälkeen, kun mekin kaikki jotka täällä nyt istumme tästä asiasta keskustelemassa, olemme jo kylmenneitä. Ja se tietää sitä, että Suomen kansan nuorisolle aijotaan katkismuksen opetuksen kautta tehdä selväksi sitä elämää ja maailmankatsomusta, jonka tuo kirja luo siellä, missä se pääsee sydämiin vaikuttamaan. Tätä opetusta vaativat sivistysvaliokunnan sosialidemokraattiseen ryhmään kuuluvat jäsenet kansakoulun oppiohjelmasta pois.

Millä he perustavat tätä suurta vaatimustansa? On ikävää, ettei esim. se lausunto, minkä ed. Jokinen täällä perjantain istunnossa antoi, tullut kaikkien edustajienkaan tietoon, vielä vähemmin suuren yleisön. Ja sama on laita suureksi osaksi noiden perustelujen, joihin tämä vastalause rakentuu. Sanomalehdillä ei ole tapana kertoa muiden kuin oman puolueensa miesten lausuntoja kutakuinkin tarkoin ja niin jää suuri yleisö tietämättömäksi siitä, mitä vastapuolueiden puhujat ovat asiassa sanoneet. Minun täytyy sentähden kysyä eduskunnan kärsivällisyyttä kertoakseni hieman siitä, mitä ed. Jokinen silloin lausui.

»Kamalaa on ajatella», sanoi hän, »lukuisain vapaauskoisten vanhempain asemaa. Joka päivänsä saisivat he elää tiedossa, että uskonnollisesti vallan kehittymätön opettaja koulusssa tekee parhaansa kasvattaakseen lapsen tuntemaan kodille vallan vieraita tunteita taivaan tulevasta ilosta ja helvetin kauhistuksista y. m. s. Päivä päivältä näkisivät he, miten lasten puhdas mielikuvitus saastuu kaikenlaisista kertomuksista isäänsä haureuteen viettelevistä tyttäristä, poikansa uhriksi tappamaan valmiista patriarkasta, toisen vaimon vietelleestä kuninkaasta ja lukemattomista muista. Lapsen luonnollisen selvän järjen näkevät he vähitellen sotkettavan istuttamalla siihen heidän mielestään aikansa eläneitä uskonnollisia totuuksia» — sana »totuuksia» oli stenogrammissa sitatsionimerkkien sisässä, jolla kaiketi tahdottiin osottaa sitä, etteivät ne enää päteviä nykyaikana olleet — »joiden katsovat», lisää hän, »olevan jyrkimmässä ristiriidassa sekä muiden samallaisten uskonnollisten »totuuksien» että tosioloisten tieteiden ja jokapäiväisen elämänkokemuksen kanssa.

Kaikki tällainen tieto tuottaisi niille vanhemmille niin kiduttavaa tuskaa ja epätoivoa, että huolehtiminen sellaisesta pitäisi jättää jollekin inkvisitsionituomioistuimelle, mutta ei valiokunnan tavoin ehdottaa eduskunnalle laiksi säädettäväksi».

Miksikä tätä kerron? Ei kumotakseni sitä siinä naivissa ajatuksessa, että minä kykenisin muuttamaan tämän lausujan sekä vastalauseen allekirjoittajien mieltä. Sen muuttamisen täytyy minun jättää tämän vaivaloisen elämän, ja, sanoisinko, kuoleman tehtäväksi. Enkä ensinkään epäile, ettei se kerran vielä muutu. Minä kerron tämän ainoastaan konstateeratakseni sen tosiasian, mitä näistä seikoista, jotka vielä ovat Suomen kansan enemmistön sydämen asioina, vasemmiston taholla ajatellaan.

Vastalauseen perusteluissa sanotaan, että laajat kansankerrokset maassamme, niiden joukossa lukuisat uskonnolliset ryhmät, ovat asettuneet sille kannalle, että uskonnonopetus on poistettava yleisistä kouluista. Ed. Rosendal on jo tämän väitteen osoittanut epäpäteväksi. Minä pyydän vaan saada mainita, että minullakin on täysi oikeus puhua tästä paikasta kymmenien tuhansien uskonnollisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten puolesta, ja minä tiedän, että niihin liittyy satojatuhansia ihmisiä, sellaisia, jotka ovat asettuneet päinvastaiselle kannalle uskonnonopetukseen nähden kansakouluissa kuin tämä vastalause. Ja minä tiedän senkin, että vasemmiston edustajain valitsijoissa löytyy tuhansittain ihmisiä, jotka ovat päinvastaisella kannalla tässä kysymyksessä kuin vasemmisto eduskunnassa on. Luulisin uskaltavani lausua senkin, että jos vaan ihmispelon vuoksi vasemmiston edustajat tohtisivat todellisen kantansa, sydämensä kannan tässä ilmaista, edustajainkin joukossa löytyisi joitakin, jotka tähän kysymykseen nähden ovat toisella kannalla.

Sekin väite vastalauseen perusteluissa on jo kumottu, jossa kerrotaan, kuinka lapsen on mahdoton käsittää syvempiä uskonnollisia kysymyksiä ja saada ne omintakeisesti itselleen selviksi. Se ei todella pidäkään paikkaansa. Minun tekisi mieleni kysyä, kumpiko oli selvemmin käsittänyt uskonnolliset totuudet, sekö isä, joka kielsi ettei hänen lapsilleen saa sanaakaan Jumalasta puhua, vai sekö hänen viisi-vuotias lapsensa, joka, kun äiti äkkiä joutui koviin taudin tuskiin, alkoi itkien huutaa: »Suuri Jumala, anna äidin vielä hetkeksi parantua», ja tällä huudollansa avasi isänkin sydämen. Tämän lapsen teossa oli syvintä jumaluusoppia, ja hän kelpasi isällensä opettajaksi, vaikka isä oli luullut olevansa selvemmällä näihin asioihin nähden kuin koskaan lapsensa. Lapsi ei osaa epäillä eikä viisastella niin paljon kuin täysikasvanut, mutta lapsen sydämen suhde jumalallisiin totuuksiin on usein oikeampi kuin vanhempien ihmisten.

Puhumatta muista väitteistä, joilla koetetaan tukea vastalauseen ehdotusta, on olemassa uskonnonopetukseen nähden seikkoja, jotka tarvitsevat korjausta, ja ne tulevat myös lähimmässä tulevaisuu-

dessa aivan varmaan sitä saamaan. Vanhemmilla, jotka tahtovat riistää tuon henkisen leivän lapsensa suusta, täytyy olla siihen vapaus. Se täytyy sallia, vaikka lapsia säälien sen tekeekin. He tulevatkin sen vapauden saamaan ennen pitkää uskonnonvapauslain kautta. Minä pidän aivan varmana, ettei monta vuotta kulu, ennenkuin se laki on hyväksytty ja vahvistettu. Pääsköot uskonnonopetuksesta silloin irti ne, jotka pitävät sitä irtipääsemistä onnena, mutta ei saa sortaa Suomen kansan enemmistön omiatuntoja. Näillä on omantunnon kysymyksenä saada lapsillensa uskontoa opetetuksi kansakoulussa, ja heillä täytyy olla tämä oikeus. Täydellisen uskonnonvapauden voimaan tultua on jokaisella, ken tahtoo, oikeus kieltää, ettei hänen lapsillensa saa uskontoa koulussa opettaa, mutta jokaisella, ken tahtoo sitä lapsillensa opetettavaksi, täytyy olla sama oikeus vaatia, että se säilytetään koulun oppiaineiden joukossa. Älköön eduskunta ottako niin rohkeaa askelta, että menee virittämään eloon kultturitaistelun, jonka kantavuus on arvaamaton. Älkää luulko, että ne isät ja äidit, joiden sydän elää Jumalassa, koskaan panevat lapsiaan kouluun, jonka ovet ovat heidän Herraltansa suljetut. Ne maksavat sen sakon, minkä laki tästä laiminlyömisestä mahdollisesti säätää, he kärsivät mitä kärsittäväksi tulee, mutta he eivät salli omaatuntoaan ja vakaumustaan polkea.

Puutteellista on kaikki ihmistyö, niin uskonnonopetuskin kansakouluissa. Mutta 30 vuoden ajan sitä opetusta seurattuani, osan siitä kansakouluntarkastajana, on minun velvollisuuteni todistaa, että uskonnonopetusta on tähän asti tunnollisesti hoidettu. Missä opettaja itse elää sitä elämää, mikä on Jumalassa, on hänen opetuksensa elävää, ja minä uskon, ettei vasemmisto siinä tapauksessa, että se kaikissa Suomen kouluissa olisi sitä ollut, olisi ollenkaan tätä vastalausetta laatinut. Minä ymmärrän tämän vastalauseen synnyn. Minulle on yhtä raskasta kuollut, hengetön opetus kirkossa ja kouluissa, kuin se on niille, jotka tämän vastalauseen ovat laatineet. Mutta sielläkin, missä opettajalle on sisällisesti vierasta se elämä, mikä on Jumalassa, on hän tunnollisesti koettanut sillä lahjalla, mikä hänellä on, jakaa mitä hän on saanut, eikä hän ole ansainnut sitä herjausta, minkä tämä vastalause sisältää, ja jonka moni puhuja tätä ennen jo on torjunut.

Minä voin monessa asiassa ymmärtää sosialidemokraattisia edustajia, ja minä voin ymmärtää heidän katkeruuttansakin. Minä voin aivan hyvin ymmärtää, miksi heidän sydämiään kirvelee, kun he näkevät nykyolojen nurjuudet, kun he näkevät, kuinka äärettömän kaukana vieläkin tosiasiassa yläluokka alaluokasta on, kuinka vähä se laskeutuu alaspäin lähemmä niitä, jotka ovat elämän raskaimmat vaivat saaneet kestettäviksensä, kuinka monenlaisia huolia on köyhyyden kanssa taistelevalla isällä ja äidillä lastensa kasvattamisessa kunnollisiksi kansalaisiksi, kuinka monta kyyneltä salassa vuodate-

taan aineellisten puutosten alla, ja kuinka sentähden ääni käy katkeraksi ja kovaksi, kun ruvetaan sydämensä tuskia purkamaan. Tänne asti minä voin aivan hyvin näitä edustajia ymmärtämyksellä seurata. Mutta sitä minä en voi ymmärtää, että ne, jotka sanovat tahtovansa köyhien asiaa ajaa, koettavansa lievitystä niitten puutteisiin hankkia, että ne luulevat sitä saavuttavansa riistämällä köyhiltä sen, mitä niillä vielä jälellä on, sen voiman, elämän, Hengen, ja sen lohdutuksen, minkä yksin elävä Jumala ja Hänen sanansa voi antaa. Minä en voi ymmärtää, kuinka he luulevat saavansa köyhien tilan korjatuksi työntämällä syrjään sen Herran, jonka sydäntä ovat köyhät likempänä kuin ainoaakaan edustajaa vasemmistossa, ja jolla on kovemmat sanat kirjassa tänäkin päivänä lausuttavana säälimättömälle, vaikka paremmassa asemassa olevalle kuin ikään hurjin sosialisti lausua osaa. (Huutoja vasemmalta. Vasaranlyöntejä). Minä pyydän herra Puhemiestä turvaamaan minun puhevapauttani, koska se on minulle suvaittu. — Minä sydämestäni yhdyn ed. Kaarneen loppusanoihin. Oi älkää naurako niille sanoille; te kerran niitä tarvitsette. Siihen sijaan, että poistamme uskonnonopetuksen lastemme oppilaitoksista, antakaamme sanan totuuksien painaa meitä elävän Jumalan kasvojen eteen pyytämään apua Häneltä suureen työhön, jota olemme kutsutut täällä tekemään ja viemään onnelliseen loppuun.

Ed. Käkikoski: Sen jälkeen kuin minä aamupäivällä pyysin puhevuoroa, on moni puhuja täältä etevällä tavalla torjunut niitä hyökkäyksiä, joita sosialidemokraattisen ryhmän vastalauseessa on tehty Suomen kansakoulunopettajia sekä uskonnon ja historian opetusta vastaan. Minun ei siis tarvitse sanoa sanottavaani laajasti. Minä vaan yhdyn niihin voimakkaihin ja miehekkäihin sanoihin, joita täällä varsinkin edustajat Wichmann, Rosendal ja Malmivaara ovat lausuneet uskonnonopetuksen puolesta. Minä voin vakuuttaa, että se, mitä he ovat sanoneet herättää voimakkaan vastakaiun tuhansissa sydämissä kautta koko Suomenmaan. Kun olen lukenut sen, mitä kolmannessa vastalauseessa sanotaan uskonnonopetusta vastaan, ja kun kuulin mitä ed. Jokinen lauvantai-iltana puhui, silloin sieluni sisällisen silmän eteen nousi ne tuhannet naiset, etenkin köyhät äidit, jotka ovat velvoittaneet meitä korottamaan äänemme eduskunnassa niin pian kuin uskonnonopetus kouluissa on vaarassa. Nämä sisaremme ovat puhuneet meille naisedustajille siksi velvoittavaa kieltä, että mekään emme saa kokonansa vaieta silloin kun Suomen eduskunta lähtee ratkaisemaan, onko Suomen kouluista uskonnonopetus poistettava vai ei. Meidän täytyy muistuttaa eduskuntaa siitä, että maassamme on tuhansittain naisia, joille uskonnonopetuskysymys on yhtä poltttava kuin kieltolakikysymys. Ja niitä on, minun täytyy todistaa todeksi se, mitä ed. Malmivaara täältä hetki takaperin sanoi, —

niitä on sellaistenkin, etenkin naisten joukossa, jotka vaaleissa ovat antaneet äänensä sosialidemokraateille siinä yksinkertaisessa luulossa, että »köyhän kansan puolue» ei toki tahdo riistää köyhiltä heidän parainta rikkauttaan. Minä voisin kertoa esimerkkejä köyhistä työmiehen vaimoista, jotka ovat salaa tulleet minun luokseni uskomaan tämän seikan, mutta enempää en tahdo siitä puhua. Nämä äidit eivät osaa kirjoittaa sanomalehtiin, he eivät voi pitää vastalausekokouksia, eivätkä panna toimeen adresseja, he eivät saa mielipidettään kuuluville muuten kuin niitten edustajain kautta, joita he ovat valinneet puolestansa puhumaan. Useita tällaisia naisia elämän huolet painavat siksi raskaasti, ettei heillä ole aikaa ajatellakaan taidetta ja elämän nautintoja, joilla parempiosaiset mieltänsä virkistävät, mutta heillä on aina joku hetkinen opettaa lastansa panemaan kätensä ristiin ja turvautumaan Jumalaan. Kun tällainen köyhä äiti lähettää lapsensa maailmalle, silloin hän sanoo lapselleen: »Pidä Jumala silmäisi edessä», puristaa kyyneleen rikki silmänurkassaan ja lohduttaa itseään sillä, että lapsi on toki saanut Jumalan sanan mukaansa eväiksi, sillä hän on itse saanut kokea, mikä apu kuorman kantajalla on uskonnosta, hän on saanut kokea, että uskonto on ollut hänen lohdutuksensa suruissa ja hän on saanut siitä voimaa tulla paremmaksi ihmiseksi. Kun sosialisti viisastellen väittää, kuten nyt vastalauseessa, että »kansan siveellinen kasvatus ei enää vaadi uskonnon opettamisen säilyttämistä kouluissa,» niin tällainen köyhä äiti epäillen pudistaa päätänsä ja sanoo, että se joka sellaista väittää, ei tiedä, mitä hän puhuu. Tiedän kyllä, että uskonnonopetuksen vastustajat tähän sanovat, että tämän opetuksen paikka ei ole koulussa, että se, ken sellaista, luulee lapsellensa tarvitsevansa opetusta antakoon sen kotona. Niinpä niinkin, mutta kaikilla lapsilla ei ole kotia eikä ole äitiä. Niitä on paljon kodittomia ja niiden opetuksesta tulee yhteiskunnan pitää huolta kouluissa. Ellei niin tehdä, niin meidän keskellämme kasvaa suuri joukko nuorta väkeä, joka ei saa uskonnonopetusta, ja heistä vuorostaan tulee isiä ja äitejä, jotka eivät voi opettaa lapsilleen uskontoa.

Enempää en tahdo tästä asiasta puhua. Pyydän vain, että eduskunta tekisi ratkaisunsa sillä historiallisella pohjalla, että meidän kansamme ei pysy pystyssä ilman uskonnon apua. Ja suuren valiokunnan jäsenille minä tahtoisin sanoa evästykseksi, että kun käsittelette kysymystä siitä, onko Suomen kouluista poistettava uskonto vai ei, niin muistakaa silloin kodittomia lapsia ja köyhiä äitejä Suomen saloilla.

Ed. V. T. Rosenqvist: Det är att beklaga, att denna viktiga fråga icke kan upptagas i landtdagen på grund af en proposition. Då hade man måhända icke gjort de anmärkningar emot

utskottets finansiella utredning, som här hafva framställts, särskildt vid föregående plenum. Emellertid är det ju kändt, att förslag till proposition af senaten för länge sedan blifvit utarbetadt, men ligger detta propositionsförslag där det ligger, såsom så mycket annat. I alla fall tror sig utskottet ha lämnat all den utredning af frågans finansiella sida, som tillhört dess uppgift och som varit möjlig i en förut så väl förberedd sak som denna. För kulturutskottet har det naturligtvis gällt att, fasthållande de pedagogiska synpunkterna såsom de förnämsta, söka åstadkomma det bästa möjliga förslag till läropliktslag, men detta med fasthållande jämväl af den ekonomiska synpunkten, att kostnaderna icke få stiga så högt, att lagens genomförande därigenom blefve en omöjlighet. Skulle utskottet ansett sig kunna frånse de ekonomiska svårigheterna, hade nog det nu föreliggande lagförslaget varit ett annat. Men skulle ustkottet åter undertryckt de pedagogiska synpunkterna för de ekonomiska, så skulle det möjligen ställt sig på den ståndpunkt, som här framträder i fjerde reservationen. Jag ämnar nu icke ingå på frågan om hvad som är att föredraga: en folkskola, där lärare med något större kompetens undervisa såväl i lägre som i högre folkskolan, eller en folkskola, där tvänne lärare, den ena med mindre och den andra med större kompetens, handhafva undervisningen. För min del har jag omfattat den senare ståndpunkten, och jag har gjort det af pedagogiska skäl. Och när representanten Wichmann erinrat om pedagogiska stormäns uttalanden, att den lägre undervisningen kräfver en synnerlig pedagogisk förmåga, så gör detta på mig intet intryck alls, ty i detta sammanhang passar uttalandet icke. Det är nämligen här fråga om en så elementär undervisning, som i många fall allra bäst meddelas af modern i hemmet. Vi hafva i själfva verket också i vårt eget land haft en stor man, stor äfven som pedagog, hvilken obetingadt ställt sig på den antydda ståndpunkten. Men då i denna fråga redan har talats så mycket pro et contra, skall jag icke vidare ingå härpå; vill blott än en gång betona, att utskottet icke anser sitt förslag i och för sig vara det bästa möjliga, men det anser det vara ett sådant, hvarifrån man, när de ekonomiska förhållandena det medgifva, lätt kommer till ett bättre och till det bästa.

Den andra principfrågan som under diskussionens förlopp blifvit berörd är den om religionsundervisningen i skolorna. Jag vill i denna fråga endast helt kort redogöra för utskottets ståndpunkt. Utskottet har icke ansett sig böra ingå på frågan om en sådan undervisning i en eller annan form bör finnas och då, huru den böt vara anordnad, eller om denna undervisning möjligen helt och hållet skall afskaffas. Redan intresset för att läropliktslagen så fort som möjligt måtte blifva en verklighet har motiverat utskottets ståndpunkt i detta afseende. Utskottet har icke velat få denna lag hän-

skjuten till kyrkomötet, hvilket varit en nödvändighet, ifall frågan om religionsundervisningen upptagits, ty därigenom hade frågan om allmän läroplikt tvifvelsutan blifvit fördröjd på obestämd tid. För öfrigt hör frågan om religionsundervisningens ställning i våra skolor icke egentligen till nu föreliggande lag, utan bör denna fråga erhålla sin lösning genom religionsfrihetslagstiftningen; och på en sådan lag skola vi väl icke behöfva vänta alltför länge.

Undertecknarene af den tredje reservationen hafva särskildt intresserat sig för denna fråga och föreslagit en sådan omredigering af § 2, att från de uppräknade läroämnenas antal religionen skulle utelämnas. Det egendomliga härvidlag är nu, att reservanterna i grunden ställa sig på samma ståndpunkt som utskottet, i det att äfven de hålla före, att frågan om religionsundervisningens ställning icke nu bör upptagas, och detta motivera de ungefär på samma sätt som utskottet. De tala äfven om den blifvande religionsfrihetslagstiftningen, jämte det de tala om en ny skolreform, och de tala om kyrkomötet. Men det skall icke kunna ådagaläggas, att om reservanternas förslag ginge igenom, religionsundervisningens ställning i folkskolorna icke blefve en helt annan. Reservanternas egendomliga tankegång är följande. Religionen såsom undervisningsämne bör icke hänföras till de ämnen, som de läroplikt underkastade barnen hafva att inhämta i folkskolor. De barn åter, som besöka folkskolan utan att tvingas därtill af läropliktslagen, böra deltaga i religionsundervisningen, efter som man i detta sammanhang icke vill ändra denna undervisnings ställning, men de barn åter, hvilka på grund af läropliktslagen besöka folkskola, de som så att säga tvingas in i folkskolan, de äro icke skyldiga att deltaga i religionsundervisningen, då religionen icke finnes upptagen bland de ämnen, till hvilka läroplikten hänför sig. Att det är en absolut omöjlighet att i det afseende, hvarom nu är fråga, göra en skillnad mellan barn och barn, torde enhvar kunna inse. Likaså ligger det för öppen dag, att om reservanternas paragraf blefve godkänd, religionsundervisningen erhölle en helt och hållet annan ställning i folkskolan än den för närvarande innehar. Religionen blefve ett frivilligt ämne. Man har svårt att tänka sig, att reservanterna själfva verkligen skulle inbilla sig, att den af dem föreslagna förändringen af § 2 icke skulle innebära en genomgripande förändring af religionens ställning och alltså fordra sakens hänskjutande till kyrkomötet. Åtminstone skola de icke lyckas inbilla andra, att saken så förhåller sig.

Då jag alltså i denna fråga står på komiténs ståndpunkt, står på den ståndpunkten, att frågan om religionsundervisningens ställning icke hör till nu föreliggande lagförslag, ingår jag icke häller på någon granskning af de uttalanden om religionen och religionsundervisningen, hvilka ingå i den tredje reservationen. De synas mig

vittna om en ovanligt stor omdömeslöshet och okunnighet i de frågor, som här beröras, jämte det att de kännetecknas af den storordighet och hänsynslöshet, som vi ju alla äro så vana vid att från vänsterhåll höra i denna sal och hvilken skadar ingen annan än dem, hvilka i kampen begagna sig af dylika vapen och den sak de kämpa för. Dylika uttalanden känner åtminstone jag mig icke manad att bemöta. Men jag gläder mig åt de många protester, som här i dag blifvit uttalade, särskildt af vissa talare, emot den a n d a, som genomgår den tredje reservationen i religionsundervisningsfrågan, och jag är öfvertygad om, att dessa uttalanden skola tränga vida djupare och väcka långt större anklang och sympati inom de breda lagren i vårt land än de stora ord och högmodiga later, som i denna fråga framträda i tredje reservationen.

Ed. S o i n i n e n: Minä olen jossain määrin epäillyt pyytäessäni puheenvuoroa tässä asiassa, syystä että olen suuren valiokunnan jäsen ja olisin tilaisuudessa siinä tuomaan esiin mielipiteeni. Mutta kun on aivan todennäköistä, että tätä kysymystä ei ehditä käsitellä näillä valtiopäivillä suuressa valiokunnassa ja kun täällä on tuotu esiin mielipiteitä, jotka mielestäni vielä tarvitsevat valaisemista valiokunnan katsantotavan kannalta, niin olen kuitenkin lopultakin tahtonut lausua muutaman sanan.

Minä en tahdo viipyä 3 vastalauseessa. Siitä on jo tänäpäivänä niin paljon puhuttu. Pyydän vaan lyhyesti saada yhtyä niihin vastalauseisiin, jotka täällä on tehty niitä loukkauksia vastaan, jotka tämä vastalause sisältää uskontoa ja myöskin kansakoulua ja sen opettajistoa kohtaan. Ei voi kieltää, että koko sävy tässä vastalauseessa on uskonnonvihollinen, vaikka ei tällä kertaa olekkaan siinä puhe uskonnon poistamisesta kansakouluista opetusaineena, vaan ainoastaan siitä, että tehtäisiin kaikille vanhemmille vapaaehtoiseksi panna lapsensa uskonnonopetusta nauttimaan tai ei. Tahdon syrjäyttämällä tämän kysymyksen siirtyä vastaamaan muutamille muille edustajille, jotka ovat arvostelleet valiokunnan mietintöä.

Ed. Alfthan täällä moitti, niinkuin edellinen puhuja jo sanoi, valiokunnan mietintöä siitä, että taloudellinen puoli tässä mietinnössä ei olisi kylliksi perusteellisesti valmistettu. Minä tahtoisin kuitenkin kysyä, missä ja milloin koskaan oppivelvollisuutta säädettäissä on ollut likimainkaan näin tarkkoja laskuja siitä, mitä se tulisi maksamaan. Olen koettanut perehtyä tähän kysymykseen jo pitemmän ajan kuluessa ja luulen tuntevani jossain määrin, mitenkä oppivelvollisuuslait ovat syntyneet, mutta minä en ainakaan tiedä mitään tapausta, jossa olisi ollut tämmöisiä laskuja niistä taloudellisista seurauksista, jotka lain säätämisestä johtuisivat. Ennenkuin ed. Alfthan vastaa tähän minun kysymykseeni, pidän tätä moitetta aiheettomana. Ed. Alfthan arveli sitte

lausunnossansa, että sivistysvaliokunta ei ole osoittanut, mistä nämä tarvittavat varat olisi otettava. Minä en ymmärrä, että se olisi ollut sivistysvaliokunnan tehtävä. Se on minun ymmärtääkseni valtiovarainvaliokunnan tehtävä, ja senvuoksi lähettikin sivistysvaliokunta sitä koskevan kysymyksen valtiovarainvaliokuntaan. Sieltä saatiin, niinkuin ed. Alfthan itse tunnusti, jotensakin ylimalkainen vastaus. Mutta syy siihen, että se vastaus oli niin ylimalkainen, ei saata olla se, minkä ed. Alfthan mainitsi, nim. ettei ollut vielä yleiskatsausta asiaan. Kirjelmään oli liitetty laskut, jotensakin samanlaisina, kuin ne ovat sittemmin mietinnössä julkaistut. Jos valtiovarainvaliokunta ei saanut yleiskatsausta, niin syy ei ole sivistysvaliokunnan, vaan syy on arvatenkin se, että valtiovarainvaliokunnalla on ollut hyvin paljon työtä, enkä minä liioin ihmettele, että se työnpaljouden takia ei ole voinut tähän asiaan kaikin puolin perehtyä. Mutta syytä älköön lykättäkö sivistysvaliokunnan niskoille.

Ed. Wuorimaa arvosteli tätä mietintöä ja koko asiaa taloudelliselta kannalta. Minusta hänen arvostelunsa ja menettelynsä oli jossain määrin outoa. Hän puhui siitä, että tässä on kysymys 45 miljoonasta, nim. 32 miljoonasta perustamiskustannuksia ja sitten 13 miljoonasta vuotuisia lisäyksiä kansakoulukustannuksiin. Tuo 13 miljoonaa pitäisi paremmin olla 12 milj., sivumennen sanoen. Mutta hänen lausunnostaan ei ollenkaan käy selville, että perustuskustannukset jakautuvat 15 vuoden kuluessa jotensakin tasaisesti eri vuosille, niin että siitä pitäisi ottaa kunkin vuoden menoihin ainoastaan 2 miljoonaa ja vähän enemmän. Sittenkun toimeenpanoaika on päättynyt putoovat kaikki nämä toimeenpanokustannukset pois ja silloin on vasta vähitellen kasvanut vuosimeno noin 12 miljoonaa lisää siihen, mitä kansakoulut nykyjään maksavat. Siis ei voisi tulla kysymykseenkään näiden eri summien yhteenlasku, vaan jos tahtoisi sanoa, mitä oppivelvollisuus merkitsee taloudellisesti, niin olisi pitänyt sanoa, että se merkitsee noin 12 miljoonaa vuotuismenoa nykyiseen lisää. Tämä nyt ei ole enempää kuin mitä jokainen sivistyskansa nykyjään suunnilleen kansakoulustansa maksaa. Ja kun otamme lukuun, että useammalla muulla kansalla on paljon sellaisia suuria menoja, joita meillä ei ole, niin minä luulen, että jos me ylipäänsä oppivelvollisuutta tahdomme, jos me ylipäänsä tahdomme seurata aikaamme ja asettua sivistyskansojen riviin, niin emme voi välttää tätä menoa. Ja lisäksi tahtoisin sanoa, että jos 15 vuoden kuluessa kansakoulumenot kasvavat 12 miljoonalla, niin niiden kasvu ei tule olemaan nopeampi eikä raskauttavampi kuin se on ollut viimeisten 10 vuoden kuluessa. Nyt, vaikkei mitään oppivelvollisuutta ole ollut, valtion menot kasvavat vuosittain enemmän, kuin niiden tarvitsisi kasvaa tästä lähin, jos saataisiin 15 vuoden aikana oppivelvollisuus toimeen. Kuntien verot voisivat kasvaa jossain

määrin enemmän kun tähän asti, mutta siinäkin voitaisiin ehkä keksiä menettelytapoja, jotka eivät tätä kasvua varsin suuresti lisäisi. Ja vielä yksi seikka. Jos emme saakaan oppivelvollisuutta, niin siitä huolimatta perustetaan kouluja niinkuin nytkin ja menot tulevat kasvamaan jotenkin samalla tavalla kuin ne ovat viimeisten 10 vuoden kuluessa kasvaneet, niin että oikeastaan taloudellisen asemaan ei tämä oppivelvollisuus suurestikaan vaikuta. Sen suurin merkitys on se, että se pakottaa lapset kouluun, niin ettei kansan tarvitse kustantaa suurelle lapsijoukolle kouluja, ja lapset juoksentelevat ympäri katuja ja kujia, eivätkä mene kouluun; se on oppivelvollisuuden päämerkitys.

Ed. Wuorimaa on kuitenkin sanonut, että nämä valiokunnan laskut eivät ole oikein tarkoin tehdyt ja että ne kasvaisivat melkoista suuremmiksi, jos ne tarkoin tehtäisiin. Tahdon vähän valaista tätä ed. Wuorimaan ajatuskulkua. Hän sanoi, että on mahdoton pitää alempaa kansakoulua ylemmän kansakoulun veistosalissa, vaan että sille joka tapauksessa pitäisi rakentaa oma luokkahuone. Minä tahtoisin vedota ulkomaihin ja sanoa, etten tunne mitään maata, missä oltaisiin niin tuhlaavaisia, että rakennettaisiin joka ikiseen maalaiskansakouluun huone ainoastaan sitä varten, että siinä annettaisiin opetusta 4 tai 6 tai 8 tuntia viikossa. Jos meillä on veistosali jokaisen kansakoulun yhteydessä, joka on vapaa niin suuren ajan viikkoa, niin täytyy siihen mahtua 3 tuntia päivässä myös alempi kansakoulu. Ed. Wuorimaa sanoi, että veistosalissa ovat höyläpenkit, jotka tekevät pulpettien sijoittamisen sinne mahdottomaksi. Asian laita on kuitenkin se, että yhä enemmän siirrytään siihen järjestelmään, että höyläpenkit kiinnitetään saranoilla seinään ja nostetaan ylös, niin etteivät ne ota ollenkaan tilaa, silloin kun niitä ei käytetä, ja niin varustetussa veistosalissa voi olla aivan riittävä määrä pulpettia alempaa kansakoulua varten. Sanotaan sitten, että voimisteluopetushan silloin käy mahdottomaksi, kun pulpetit ovat keskellä lattiaa. Sadoissa kansakouluissa meidän maassamme on menetelty vuosikymmenien kuluessa niin, että pulpetit ovat siirretyt syrjään, silloin kun on tahdottu voimistella kerran tai pari viikossa. Minä tahdon sanoa, että jos mennään Ruotsiin tai mihinkä muuhun maahan tahansa, ei siellä ole erityisiä voimistelusaleja kansakouluissa, vaan siellä voimistellaan suoraan luokkahuoneissa ja pulpetteja pidetään jonkinlaisina voimistelutelineinä, jos niin tahdotaan, tai mennään ulos voimistelemaan. En ole nähnyt, että voimistelusalia kussakin kansakoulussa olisi. Edustajat, jotka ajavat äärimmäistä säästäväisyyden politiikkaa, silloin kun on kysymys kansakoulun oleellisista eduista, menevät siis ehdottamaan menoja, jotka ovat suurempaa tuhlausta, kuin mihinkä mikään kansa tekee itsensä syypääksi.

Taloudellinen puoli valiokunnan ehdotusta on lyhyesti sanoen,

ymmärtääkseni, seuraava. Jos perustamme erityisiä alempia kansakouluja, niin se maksaa 2,400,000 markkaa enemmän kuin jos otetaan samat opettajat nuorempia ja vanhempia lapsia varten. Mutta tämä 2,400,000 ei ole puhtaasti säästöä, ei ainakaan, jos emme tahdo kokonaan uhrata tärkeätä jatko-opetusta; se tulee maksamaan miljoonan, joka säästyisi, jos olisi eri opettajat alempaa kansakoulua varten. Siis jäisi vaan noin 1,400,000. Mutta ed. Pennanen, joka myöskin puhui niin paljon säästäväisyydestä, sanoi että jos pidennettäisiin oppivuotta ja velvoitettaisiin ylemmän kansakoulun opettajia opettamaan nuorempia lapsia, niin täytyisi heidän vaivansa korvata. Jos tämä vaiva korvattaisiin edes markalla tunnilta, joka on vähin, niin hänen ehdotuksensa mukaan tulisi siitä noin puoli miljoonaa lisää menoja. Säästö siis supistuisi alle miljoonan. Sitte tulee vielä lisäksi se seikka, että jos vastalauseen kanta hyväksyttäisiin, niin olisi aina alempaa kansakoulua opetettava ylemmän kansakoulun huoneessa ja, myöskin 7—8-vuotisilla lapsilla 5 kilometriä, ehkä enemmänkin koulumatkaa. Se on kuitenkin enemmän kuin mitä tavallinen 7—8-vuotias lapsi jaksaa kävellä. Ruotsissa ja muualla, missä tämä alempi kansakoulujärjestelmä on, pidetään matkat tuntuvasti lyhempinä. Senvuoksi luulen, että harvemmin asutuissa paikoissa tulisi silloin kirkollinen kiertokoulu yhä edelleen ulkopuolella kansakoulun elämään, ja se maksaa kuin maksaakin noin puoli miljoonaa tätä nykyä. Mahdollisesti se supistuisi vähän laajuudeltaan, mutta sen täytyisi laadultaan kehittyä, niin etten usko, että kustannukset vähenisivät. Ja sekin puoli miljoonaa olisi otettava tuosta vajaan miljoonan säästöstä, johon äsken tulimme, niin että lopultakin taloudellinen tulos, johon tahdotaan päästä, olisi noin puoli miljoonaa markkaa, jos koulu järjestetään niinkuin ed. Pennanen on ehdottanut. Kyllä minä sanon muuten jotenkin niinkuin ed. Pennanen. Hän sanoi, ettei hän pidä ratkaisevana näkökohtana tätä taloudellista puolta, vaan arvelee että jos maksetaan 22 miljoonaa, niin jaksetaan maksaa myös 24 miljoonaa. Minä sanon, että jos on kysymys puolesta miljoonasta vuosittain, niin ei saa päätös siitä riippua, kun valitaan näiden kahden koulujärjestelmän, nim. valiokunnan ja vastalauseen ehdottaman järjestelmän välillä.

Mutta tällä tavalla me voimmekin jo siirtyä arvostelemaan kysymystä kasvatusopilliselta ja pedagogilliselta kannalta. Ed. Wichmann tässä sanoi, että valiokunta koettaa luoda heikon kansakoulujärjestelmän. Hänen puolustamansa kansakoulujärjestelmä siis olisi lujempi ja vankempi kuin se, jonka valiokunta ehdottaa. Minä pyydän saada tarkastaa tätä lujuutta, jota niin on kiitetty. Ensiksikin otetaan puheeksi alempi kansakoulu ja verrataan vastalauseen ja oppivelvollisuuskomitean mahdollisuudet, valiokunnan ehdotuksen heikoimpaan koulumuotoon, nimittäin siihen, jonka mu-

kaan opetettaisiin vaan 12 viikkoa kahdella tai kolmella eri paikalla piirissä. Molemmissa näissä on sama kouluaika, kahtena vuotena 12 viikkoa. Mutta valiokunnan ehdotuksen mukaan on koululla ja lapsilla se erinomaisen suuri etu, että ei olisi kuin kolmas osa tai puolet piirin lapsista yhdellä kertaa opetettavana, kun vastalauseen ehdotuksen mukaan ne olisivat kaikki samalla kertaa. Jokainen, jolla on ollut vähäisenkään tekemistä alkuopetuksen kanssa, tietää, että sillä asteella juuri oppilaiden luku on erinomaisen tärkeä tekijä. Jos pitää opettaa esim. 50 lasta, niin se on sangen paljoa hankalampaa kuin jos opettaa 17 lasta, ja se olisi suhde näiden ehdotusten välillä kaksiopettajaisissa kouluissa. Yksiopettajaisessa koulussa voisi olla 25 lasta, vastalauseen ehdottamassa koulussa ja valiokunnan ehdottamassa ainoastaan 7—8 samalla kertaa. Minä olen varma siitä, että 7 ja 8 lasta, jos saavat opetusta 12 viikkoa yhdessä, edistyvät paljon enemmän kuin 25 lasta, joita opetetaan sama aika. Mutta tämähän on kuitenkin kaikista heikoin koulumuoto, jonka valiokunta on ehdottanut. Tavallisin koulumuoto olisi se, että missä suinkin matkat ja varallisuussuhteet sallivat, olisi 18 viikkoa alemmalla kansakoululla; ja sehän jo oppiaikaan nähden on verrattomasti enemmän kuin tuo vastalauseen ehdottama 12 viikkoa siinä muodossa kuin se ehdotetaan. Vieläpä voisi valiokunnan ehdotuksen mukaan 34 viikkoa tulla kysymykseen hyvin helposti, sillä se ei maksaisi kunnille muuta kuin noin 175 markkaa vuodessa kutakin koulua kohti, ja kuntien valinnasta se riippuisi. Onko tämä nyt koulujärjestelmän vahvistamista, jos hyväksytään ja puolletaan tätä vastalauseen koulumuotoa mitä alkuopetukseen tulee?

Mutta mennään sitte eteenpäin ja verrataan minkälaiseksi tulisi varsinainen ylempi kansakoulu molempien ehdotusten mukaan. Vastalauseen ehdotuksen mukaan olisi ensimmäisellä luokalla kansakoulussa 26 viikkoa, valiokunnan ehdotuksen mukaan 36 viikkoa, siis 10 viikkoa enemmän. Toisena vuonna olisi vastalauseen ehdotuksen mukaan myöskin 26 viikkoa ja valiokunnan ehdotuksen mukaan 36 viikkoa, siis 10 viikkoa enemmän. Kolmantena vuonna olisi eroitus 4 viikkoa ja neljäntenä vuotena samalla tavalla. Yhteenlaskettuna siis ylemmällä kansakoululla koko aikana olisi valiokunnan ehdotuksen mukaan 28 viikkoa enemmän opetusaikaa kuin vastalauseen ehdotuksen mukaan, toisin sanoen, enemmän kuin kokonainen heidän ehdottamansa kouluvuosi. Olisiko se järjestelmän vahvistamista, että perustettaisiin koulu, joka on tuolla tavalla heikompi, mitä opetusaikaan tulee, kuin valiokunnan ehdottama.

Ja vihdoin mennään jatko-opetukseen. Minä äsken lausuin, että jos tahdotaan jatko-opetusta saada toimeen, niin pitäisi siihen uhrata miljoona markkaa, jotta saataisiin se semmoiseksi, jommoinen nyt on pidetty tarpeellisena lasten ja koulun edun mukaan. Mutta minä rohkenen väittää, että vaikka uhrattaisiin tuo miljoona,

niin sitä jatko-opetusta ei sittenkään saataisi, sillä opettajakin on ihminen ja jos hänen täytyisi opettaa noin 40 viikkoa vuodessa alempaa ja ylempää kansakoulua, niin hänestä ei enään voisi puristaa ulos sitä innostusta ja sitä voimaa ja sitä tuoreutta, jota tarvitaan niin vaikeassa opetuksessa kuin on jatko-opetus. Ja sille karille tarttuisi koko tämä tärkeä asia, niinkuin se on tarttunut kaikkialla, missä aikanaan se erehdys on tehty, että ylemmän ja alemman kansakoulun opetus on yhdistetty yksiin käsiin. Näissä maissa, niinkuin Saksassa, turhaan maaseudulla ponnistellaan, että voitaisiin saada hedelmällinen jatko-opetus toimeen ja voimaan.

Mutta ehkä joku sanoo: antaa sen jatko-opetuksen mennä, mitä me sillä teemme. Minä kuitenkin tahtoisin panna jokaisen edustajan sydämelle, mitä jatko-opetus meidän oloissa merkitsee. Meidän kansakouluikämme päättyy säännöllisesti 13 vuoden ijässä ja silloin ei vielä lapsi ole täysin kypsynyt elämän taistelua varten, ei tietopuolisesti eikä luonteensa puolesta. Silloin hän vasta astuu tuohon nuoruusajan pyörteeseen, jossa koko hänen siveellinen maailmankatsomuksensa voipi useinkin joutua aivan satunnaisten vaikutusten valtaan, varsinkin kun kansan lapsi useimmiten silloin joutuu kodista pois. Mikä erinomainen tuki olisikaan hänelle, jos hän vielä jonkun vuoden sen jälkeen voisi tulla yhdessä toveriensa kanssa entisen opettajansa ympärille saamaan hänen neuvojaan ja kehoituksiaan ja tukeaan itsekasvatustyössä. Jo siltä kannalta katsoen jatko-opetus minun nähdäkseni on aivan erinomaisen tärkeä. Ja kun lisäksi ottaa lukuun, että tässä jatko-opetuksessa voitaisiin jonkinlaisella menestyksellä antaa niitä tietoja esim. yhteiskuntaopissa, joita meidän aikamme nyt niin kipeästi tarvitsee, ja vielä, että silloin myös voisi opettaa alkeellisinta ammattiopetusta, sanotaan maanviljelysopetusta maaseudulla, niin voidaan arvata, mitenkä paljo kadottaisi lapsi, joka ei voisi saada tätä jatko-opetusta nauttia. Valiokunta ei ole uskaltanut mennä yhtä kauas kuin kolmas vastalause ja ehdottaa tätä opetusta pakolliseksi. Mutta se on ollut elävästi tietoinen siitä, että se pitäisi saada yleiseksi meidän kansakouluissamme, niin yleiseksi kuin suinkin mahdollista, eikä katkaista kaikkea mahdollisuutta tuon erinomaisen tärkeän kasvatustyön kehittämiselle. Minusta suorastaan tuntuu siltä, kuin jos joku maanviljelijä huolellisesti hoitaisi peltoansa ja kylväisi ja vaalisi viljaansa siksi, kun se rupeaa tähkään käymään, mutta silloin, kun hänellä ei ole jälellä muuta kuin elon korjaustyö, sen hylkää ja jättää tuulten ja säiden sotkettavaksi. Sellaista on meidän kansakouluopetuksemme, jos emme siihen yhdistäisi jatko-opetusta. Koko maailmassa, tahtoisin sanoa, ainakin hyvin monessa edistyneemmässä kulttuurimaassa, on kysymys jatko-opetuksen järjestämisestä tullut päiväjärjestykseen. On koetettu korjata vanhoja erehdyksiä ja avata uusia teitä. Tahtooko Suomen kansa nyt, kun sen pitäisi voimak-

kaasti kehittää sivistyslaitostansa, tehdä niin, että tämä opetus tulee täysin mahdottomaksi?

Minä en tahdo tässä mennä eteenpäin osoittaakseni heikkouksia siinä järjestelmässä, jota täällä nyt tänäpäivänä on niin innokkaasti puolustettu. Minäkin voisin ottaa puheeksi tuon pohjakoulukysymyksen, mutta jääköön se nyt tällä kertaa.

Tähän minun esitykseeni ehkä joku on varannut muistutuksen, jonka ed. Kallio tässä lausui julki, sen nim., etteihän niin paljo riipu oppiajan pituudesta, mitä oppilaat koulussa hyötyvät, vaan se riippuu opettajan kelvollisuudesta. Vähennettäköön, sanotaan, sitä paljoa muistitietoa, mitä kansakoulussa annetaan, niin riittää pienempi oppiaika. Nyt minä tahtoisin sanoa, että meidän kansakouluoppimäärät eivät suinkaan ole ajan vaatimuksiin nähden liian pitkät, vaikka ne kyllä ovat laadultansa korjauksen tarpeessa. Mutta juuri se seikka, että oppiaika on ollut lyhyt, on tehnyt, että tämän opetuksen on täytynyt muodostua enemmän tai vähemmän muistitiedoksi. Sillä ei ole ollut aikaa sulaa eikä kehittyä. Ja siitä tulee se yleinen valitus, että kansakoulun käynyt useinkin osottaa suurta kypsymättömyyttä ja tietämättömyyttä. Jos me saisimme kansakouluajan pitemmäksi, niin silloin voitaisiin näitä oppimääriä opettaa sillä tavoin, että ne todellakin sulaisivat ja tulisivat kansakoululapsen henkiseksi omaisuudeksi. — Mitä tässä nyt olen sanonut tietopuolisesta vaikutuksesta koulussa, se koskee vielä paljo enemmän siveellistä kasvatusta. Siihen tarvitaan aikaa, että voitaisiin syventyä lapsen kanssa niihin asioihin, joista on puhe, niin että hänen oma siveellinen arvostelunsa ja tietoisuutensa herätetään ja hänen siveellinen tuntonsa lämpiää. Jos kiirehditään asiasta toiseen, niin tämä tehdään mahdottomaksi.

Sitte tahtoisin vielä kosketella paria kohtaa, joihinka tässä on pantu suurta painoa: ensiksikin siihen, että muka valiokunnan järjestelmän mukaan alemman kansakoulun opettajat saisivat riittämättömän valmistuksen työhönsä. Minä nyt tahtoisin sanoa, että se lähes kymmenvuotinen kokemus, mikä minulla on kansakoulunopettajien valmistamisen alalla, on saattanut minut siihen vakaumukseen, että jos meillä on kaksivuotiset seminaarit yksistänsä alkuopetusta varten valmistettaville opettajille, niin he saavat tähän toimeensa paremman valmistuksen, kuin he saavat, jos he käyttävät noita nelivuotisia seminaareja. Ed. Kares jo on tätä puolta asiasta valaissut. Minun ei tarvitse olla monisanainen tässä. Onhan selvää, että alkuopettaja ei tarvitse laajoja tietoja matematiikassa eikä fysiikassa eikä kaikissa luonnontieteissä eikä kieliopissa, vaan voivat nuo laajemmat kurssit jäädä kokonaan oppimatta. Se, mitä hän ennen kaikkia tarvitsee, on harjaantumista nuorempien lasten opettamiseen ja lapsen tuntemista, sanotaan vaikka kasvatusopillista ja sielutieteellistä valmistusta. Nyt opetetaan kasvatusoppia ja sielu-

tiedettä enimmäkseen vain kahtena viimeisenä vuonna seminaareissa, ja minä olen varma siitä, että näihin kaksivuotisiin voitaisiin saada näissä aineissa aivan sama, jollei suurempikin tuntiluku, kuin nyt on neli-vuotisissa seminaareissa. Mutta ei se tietopuolinen oppikaan ole tässä pääasia, minä uskallan sen sanoa, vaan pääasia on se, että tottuu olemaan lasten kanssa ja opettamaan lapsia. Nyt tapahtuu seminaareissa valmistus alempaa kansakoulua varten niin, että parhaimmassa tapauksessa kokelas saa opettaa siinä muutamia viikkoja. Useimmat saavat kuitata koko valmistuksen sillä, että he kuuntelevat opetusta jonkun aikaa alemmassa kansakoulussa ja, niinkuin ed. Kares sanoi, koko heidän harrastuksensa on kiinnitetty ylemmän kansakoulun opetukseen. Sitä he ajattelevat tulevaiseksi opetusalakseen. Jos heidän olisi valmistuttava tietoisesti alempaa kansakoulua varten, niin saisivat he melkein koko toisen vuoden harjoitusta juuri pienten lasten opettamiseen, ja silloin he saisivat sen lapsentajuisuuden puhe- ja ajatustavassa, joka on niin vaikea sen saavuttaa, joka on tottunut opettamaan vaan vanhempia lapsia. Tämä seikka tekee sen, että minä olen siinä vakaumuksessa, että opettaja tätä tointa varten tulisi paremmin valmistetuksi 2-vuotisessa seminaarissa yksinomaan alkuopetusta varten kuin nykyisessä 4-luokkaisessa seminaarissa.

Tässä nyt on puhuttu niin paljon siitä, että näiden pientenlastenopettajain pitää olla tietopuolisesti kypsyneitä ja kehittyneitä. Kyllä siinä on, luvalla sanoen, hyvin paljon fraasia, sillä onhan meillä, niinkuin ed. Rosenqvist täällä sanoi, ollut suuri mies, joka olisi tahtonut uskoa koko tämän opetuksen äideille sen vuoksi, että hän tiesi, että äidin sydän tuntee lapsen ja osaa sitä kasvattaa. Ei äidillä ole aina suurta tietopuolista sivistystä. Jos me nyt saisimme 2-vuotiset seminaarit, joissa nimenomaan tätä alaa silmälläpidettäisiin, niin kyllä minä olen aivan varma siitä, että saisimme erittäin hyvin valmistettuja opettajia. Sittenkun kansan varat myöntävät, lisättäköön valmistusaikaa vuodella tai kahdella, niin että opetusaika tulee 4-vuotiseksi. Eihän oppi ojaan kaada. Ei tämä järjestelmä suinkaan ole semmoisen kehityksen tiellä.

Sitten on vielä yksi muistutus, jolle on tahdottu antaa hyvin suuri merkitys, se nim., että luotaisiin jonkunlainen pedagoginen proletariaatti tästä alemman kansakoulun opettajasäädystä, luotaisiin ylempi- ja alempiarvoisia opettajia. Tahtoisin huomauttaa, että meidän aikamme välttämättömästi pakottaa työnjakoon ja valmistuksen spesialiseeraamiseen, ja jos me emme sitä kehitys-suuntaa seuraa emmekä ymmärrä, niin kyllä me joudumme siinä pulaan. Emmekä me ole näin ymmärtämättömiä muilla aloilla. Emmehän me esim. anna yliopiston ja alkeiskoulujen opettajille samaa tieteellistä sivistystä emmekä vaadi samaa valmistusta. Kyllä psykoloogisesti katsoen erotus alemman ja ylemmän kansakouluoppilaan vä-

lillä on yhtä suuri kuin alkeisopiston ja yliopiston oppilaan välillä. Proletaariaattia ei minun ymmärtääkseni tästä tulisi, sillä onhan valiokunta ehdottanut 600 markan valtionpalkan näille alemmankoulun opettajille, siis saman palkan, mikä tähän asti on ollut ylemmän kansakoulun naisopettajilla valtion puolelta. Siihen tulisi vielä lisää kunnan puolesta 175 markkaa, joten palkka siis yhteensä olisi lähes 800 markkaa. Kun ajatellaan, että valmistusaika on ollut vain 2 vuotta, niin kyllä luulisi, että tämä aluksi riittäisi, jos pidettäisiin silmällä, että tämä opetusala kuitenkin, sanottakoon mitä tahansa, kuuluu naisille ja että naisopettajat enimmäkseen ovat perheettömiä. Perheetön nainen maalla kyllä tulee toimeen tyydyttävästi 800 markalla, varsinkin kun hänen palkkansa palkankorotuksen kautta voipi nousta lähes 1,000 markkaan.

Kun täällä oli viime vuoden valtiopäivillä puhe kansakoulunopettajain palkankorotuksesta, silloin pantiin koko paino perheellisten opettajain palkankorotukseen. Minä ainakin olin silloin jotensakin selvillä siitä, että naisopettajat ja perheettömät eivät ole läheskään siinä määrässä palkankorotuksen tarpeessa kuin perheelliset. Kun ajatellaan, että alemman kansakoulun opettajilla tähän saakka on ollut noin 300 tai 400 markan palkka ja että he nyt saisivat kaksi kertaa niin paljon, niin onhan siinä jo melkoinen parannus. Mutta niinpian kun varat sallivat, niin korotettakoon tätäkin palkkaa. Tämä järjestelmä, jota valiokunta on ehdottanut, ei pane siihen mitään estettä.

Sanottiin täällä äskettäin — luullakseni se oli ed. Nissinen, joka sen lausui —, että alempien ja ylempien kansakoulujen opettajat pitäisi saada mitä likeisimpään yhteyteen keskenänsä. Minun ymmärtääkseni ne tulisivat mitä likeisimpään yhteyteen keskenänsä valiokunnan ehdotuksen mukaan, yhtä likeiseen yhteyteen kuin semmoisessa koulussa, jossa on kaksi ylemmän kansakoulun opettajaa, jotka keskenään panevat toimeen ainejaon. Siinäkään ei sama opettaja opeta kaikkia aineita. Ja niissä kouluissa, missä opettajat panevat toimeen luokkajaon, siinä on toinen opettaja alemmalla, toinen ylemmällä luokalla.

Tästä kaikesta voisi epäilemättä vielä paljonkin puhua, sillä paljon muistutuksia on tehty sitä järjestelmää vastaan, jonka valiokunta on ehdottanut, mutta arvelen, että on turhaa eduskunnan aikaa siihen sen enempää käyttää. Tahdon kuitenkin vielä lausua muutaman sanan toisesta ja ensimäisestä vastalauseesta.

Minua vähän oudostuttaa ed. Hjeltin ja Sohlbergin esiintyminen kysymyksessä luokan oppilasmäärästä, sillä minä ainakaan en ole voinut heidän puheestaan saada muuta käsitystä, kuin että valiokunta olisi ehdottanut oppilasluvun luokalla 60:ksi. Ja kuitenkin sanotaan valiokunnan lakiehdotuksen 10 §:n toisessa momentissa: »Jos yhdessä opetettavain lasten luku nousee 60:een tai 2:na toisiaan

seuraavana vuonna yli 50:n, päättäköön kunta, onko piiri jaettava vai koulua laajennettava opettajavoimia lisäämällä». Siitä käy aivan selvästi ilmi, että jos 2 vuotta peräkkäin on enemmän kuin 50 oppilasta luokalla, se on jaettava, ja lain voipi tulkita niinkin, että toisena vuonna, kun nähdään, että on luokalla yli 50 oppilasta, se on jaettava. Aivan harvinaisessa poikkeustapauksessa siis, vallan alkavassa ja joskus muussakin koulussa saattaa tapahtua, että oppilaita on 60, ja se korjataan jo vuoden tai parin päästä. Sitä ei senvuoksi olisi niin suurella voimalla ja painolla pitänyt esittää tärkeänä piirteenä valiokunnan ehdotuksessa. Jos tarkemmin ajattelee, niin luullakseni tuollaisen mahdollisuuden salliminen on hyvinkin luonnollinen. Sattuu nimittäin niin, että joukko työväkeä tulee koulupiiriin ja panee lapsensa kouluun ja siirtyy pois vuoden tai parin jälkeen. Pitäisikö silloin ottaa uusi opettaja näitä aivan satunnaisia oppilaita varten, jotka sitte siirtyvät pois? Se tulisi tuottamaan koko suuria kustannuksia kunnille aivan satunnaista tarvetta varten. Sanoi sitte muistaakseni ed. Hjelt, että on sitä ihmeellisempää, että on ehdotettu 60 oppilaan suuruisia luokkia, koska niitä pitää opettaa neljässä eri osastossa. Se, joka tuntee opetusta neliosastoitoisessa maalaiskansakoulussa, tietää kuitenkin, että juuri se seikka, että samalla opettajalla on neljä osastoa opetettavana, tekee suuren luokan opetuksen helpommaksi, sillä toinen puoli luokkaa on aina hiljaisessa työssä, ja toinen puoli opetuksen alaisena; on vain kysymys kurinpidosta, silloin kun toinen osa kirjoittaa tai piirustaa, ja se menee tottuneelta opettajalta helpommin, kuin jos kaikkia olisi yhdellä kertaa opetettava.

Mitä taas tulee kysymykseen oppikirjoista, niin tahdon lyhyesti sanoa, että jos asetutaan vastalauseen kannalle, niin tulee asianlaita seuraavaksi: veroa maksavain kansalaisten pitää ostaa kirjat omille lapsilleen ja sen lisäksi täytyy heidän ostaa kirjat kaikille varattomille; siis heidän niskoilleen tulevat kustannukset kaikista kirjoista, mutta ne tulevat suuremmiksi senvuoksi, että he kukin ostavat erikseen kirjansa omille lapsilleen. Eikö silloin ole taloudelliselta kannalta suoraan edullisempaa, että kaikki kirjat hankitaan yhdellä kertaa yhteistoiminnan kautta ja veronmaksajat sitte suorittavat maksun? Se on minusta jotenkin yksinkertaista yhteistoimintaa. Kasvatusopilliselta kannalta taas on tultu siihen päätökseen, että tämä järjestys on paljon parempi, sillä silloin on kirjoja, vihkoja ja kyniä käsillä aina kun niitä tarvitaan; muuten sattuu niin, että kun johonkin työhön pitäisi ryhtyä, ei kaikilla oppilailla ole niitä tarpeita, joita siihen vaaditaan. Nämä näkökohdat, sekä kasvatusopilliset että taloudelliset, ovat tehneet, että esim. kaikissa Englannin kansakouluissa ei ainoastaan kirjat, vaan kaikki opetustarpeet ovat täysin vapaat. Samalla lailla on Hollannin kansakouluissa, samaten hyvin monissa Sweitsin kantooneissa, puhumattakaan Pohjois-Ame-

rikan Yhdysvaltain kansakouluista, joissa tämä järjestelmä on vähitellen vallannut miltei koko alat. Meidänkin maassamme on jo Viipurissa niin menetelty, ja moni maalaiskuntakin on järjestänyt kirjojen ja koulutarpeiden hankkimisen tällä tavoin.

Minä en tahdo jatkaa tätä puhettani kauemmin enkä rasittaa eduskuntaa enemmän. Lopuksi tahtoisin vain lausua, että se ehdotus kansakoulun järjestämiseksi, mikä valiokunnan mietinnössä on, ei suinkaan ole hetken päähänpisto, vaan on vähitellen kypsynyt ja käynyt läpi monenkin kiirastulen. Tahdon mainita, että sillä on jo historiallista pohjaa meidän maassamme. Meillä on tuhatlukuinen alemman kansakoulun opettajisto, jolta oppivelvollisuuskomitean ja valiokunnan mietintöön liitetyn neljännen vastalauseen ehdotus riistäisi kaiken työn ja kaiken toimeentulon, vaan jolle valiokunnan ehdotus avaisi portit tähän uuteen järjestelmään, kaikille nimittäin, jotka ovat vielä työkykyisiä ja haluisia. Heidän tarvitsisi vain täydentää sivistystään täydennyskursseilla muutamana kesänä peräkkäin, niin minä luulen, että he voisivat ensimäisen tarpeen tyydyttää. Sillä tapaa rakennetaan historialliselle pohjalle. Mutta myös kaikki aikaisemmat ehdotukset oppivelvollisuuden toimeenpanemiseksi ja alkeisopetuksen järjestämiseksi ovat kulkeneet aivan samaa latua. Tämä keksintö, että alemman kansakoulun opetus uskottaisiin ylemmän kansakoulun opettajan käsiin, on nyt oppivelvollisuuskomitean enemmistön tekemä, mutta sitte kun se laadittiin, se ei ole saanut ainakaan asiantuntijain piirissä hyvinkään suurta kannatusta. Niinpä esim. jo kouluylihallituksen lausunto siitä oli epäävä. Hallitus rakensi esitysehdotuksensa oppivelvollisuudeksi sille kannalle, jolle valiokunta on asettunut, siis epäsi myös tämän oppivelvollisuuskomitean kannan. Kaikki ne kolme esitysehdotusta jotka täällä eduskunnassa on tehty, ed. Nuortevan, ed. Yrjö-Koskisen ja tämä näillä valtiopäivillä jätetty, ovat myöskin rakennetut samalle pohjalle. Sivistysvaliokunta viime valtiopäivillä asettui sekin samalle pohjalle, puhumattakaan tästä sivistysvaliokunnasta, joka niin yksimielisesti kannattaa tätä eri opettajajärjestelmää, että on ainoastaan yhden jäsenen vastalause ilmennyt sitä vastaan. Ja jos tahtoisin vedota opettajiin, niin heidänkin äänenkannattajansa, sekä ylemmän kansakoulun opettajain että alemman kansakoulun opettajain äänenkannattajat ovat pääasiallisesti asettuneet samalle kannalle kuin valiokunta, jos kohta niissä on näkynyt silloin tällöin julkisuudessa toiseen suuntaan meneviä kirjoituksia.

Minä rohkenen kaiken tämän nojalla jättää suuren valiokunnan tehtäväksi, jos se aikoo tämän asian käsittelemisen ottaa esille vakavasti ja tyynesti ja perusteellisesti, harkita puolelta ja toiselta molempia ehdotuksia, ja minun vakava uskoni ja toivoni on, ettei se tule hyväksymään ja puoltamaan eduskunnalle ehdotusta, joka mi-

nun ymmärtääkseni olisi pitkäksi ajaksi aivan korvaamaton vahinko koko meidän kansakoululaitoksellemme. (Bra!).

Ed. R a j a l a: Sivistysvaliokunnan mietintöön liitettyä 3 vastalausetta tutkiessani tulin huomaamaan siinä erinkaltaisia kohtia, joiden johdosta olen pyytänyt puheenvuoroa. Tosin kyllä jo ed. Rosendal ja Malmivaara ovat niistä laajalti puhuneet, jotenka ehkä voisin vaikka luopua puheenvuorostani, mutta kuitenkin pyydän arvoisaa eduskuntaa muutamalla sanalla vaivata, vaikka en kyllä aijo eduskunnan kallista aikaa hukkaan tuhlata pitkillä puhella.

Ensinnä pyydän suuren valiokunnan jäsenille huomauttaa asian aineellista puolta. Jos suuri valiokunta tulee tällä istuntokaudella asiaa käsittelemään, vaikka paljon saattaa epäillä, ennättääkö suuri valiokunta sitä tällä istuntokaudella mihinkään asti, niin on tuo aineellinen puoli kuitenkin otettava huomioon. Jos tämä oppivelvollisuuslaki tulee astumaan voimaan, saattaa se kysyä sangen paljon aineellisia varoja. On muistettava, että se tulee rasittamaan kovin paljon tätä meidän köyhää Suomen kansaamme, joka ei ole mikään sellainen kultakulttuurimaa, jossa voisi kultaa itsestään vuotaa. Täällä meidän täytyy suurella työllä ja ahkeruudella hankkia itsellemme toimeentulon, ja siltä kannalta minä pyydän huomauttaa suuren valiokunnan jäsenille, että he asiaa käsitellessään ottaisivat myös huomioon tämän aineellisen puolen.

Täytyy ihmetellä, kuinka sosialidemokraattinen puolue on asettunut sille kannalle kuin tämä 3 vastalause sisältää. Minun täytyy tässä lausua, että vasemmistolaiset ovat itse kokemattomia, tai oikeammin sanoen he eivät tunne kokonaisuudessaan maalaisten kantaa tai sitä, millä tavalla vastalauseessa ehdotettu järjestelmä tulisi tältä aineelliselta puolelta toteutetuksi.

Mutta tämä aineellinen puoli on minusta nähden kuitenkin vähempimerkityksellinen kuin se asia, josta puhutaan tämän vastalauseen 75 ja 76 sivulla, missä tahdotaan uskonnonopetusta koulusta poistettavaksi. Pyydän huomauttaa vasemmistolle, että minkälainen siemen lasten sydämiin kylvetään, sellainen saattaa myös hedelmä tulla. Jos lasten sydämiin pienuudesta saakka kylvetään Jumalan sanan siemeniä, niin saattaa tämä tuottaa hyvän hedelmän, mutta jos sinne kylvetään pahoja siemeniä, niin saattavat ne kasvaa pahoja hedelmiä. Ed. Rosendal ja Malmivaara ovat jo tästä asiasta lämpimästi puhuneet, jotenka en tässä tahdo siihen puoleen kovin paljoa koskea. Tahdon kuitenkin vielä teroittaa huomioon sitä tosiseikkaa, että tähän lakiteokseen tulisi uskonnonopetus vähän suuremmalla tavalla otetuksi kuin se on meidän aikaamme nähden ollut. Minun täytyy kysyä, että jos ei Jumalan sanan siementä kylvetä lasten sydämiin, — miksi tulee sitte tämä kansa. Onhan nyt jo kokemuksia siitä, että vaikka on kylvetty siunattua siementä, niin

on se siemen pudonnut tien oheen ja taivaan linnut tahtovat noukkia sitä pois.

Tahtoisin vielä huomauttaa — se on kyllä todistettavissa — että meidän nykyinen aikamme on mennyt niin pitkälle, että Jumalan pilkka ja uskonnon halveksiminen ovat kansamme keskuudessa päivän kysymyksiä. Minä rohkenen tässä lausua, että vaikka meillä on Jumalan sana ja sitä tahdotaan istuttaa lasten sydämiin, niin kuinka monessa paikassa kumminkin se siunattu siemen menee hukkaan ja kuinka vähän siementen Herra saapi vaivoistansa koota. Katselemme ensinnäkin suurta maailman peltoa. Millaiseksi se onkaan meidän ajallamme käynyt? Tahdon viitata siihen, että kolmas vastalause on selvä todistus siitä miten moni ihminen halveksii Jumalan sanaa.

Vielä sen lisäksi, mitä ed. Malmivaara on lausunut siitä vanhasta kirjasta, joka monelle meidän kansakunnassamme on tullut halvaksi, tahdon mainita, että tuo vanha kirja on aina ollut minulle rakas. Siinä kirjassa sanotaan: »Joka tämän profetian sanoista ottaa pois taikka lisää, niin hänen nimensä pyyhitään pois elämän kirjasta». Jos nyt vertailen näitä sanoja tämän kolmannen vastalauseen kanssa, niin saatan huomauttaa tälle vasemmistolle, että pitäisi ajatella, minkä kaltainen asia kohtaa ihmistä, jos hän profetian sanoista ottaa jotain pois tai niihin lisää. Näyttää siltä, kuin vasemmisto todellakin tässä vastalauseessa ilmenevän näkökannan mukaan tahtoisi ottaa kokonansa pois tämän profetian sanan meiltä ja meidän lapsiltamme.

Ed. Järvisen väitteen johdosta tahdon lausua muutaman sanan. Hän arveli, ettei kolmatta vastalausetta eikä niitä väitteitä mitä mainitussa vastalauseessa on julki tuotu, ole tässä kamarissa ja tältä paikalta voitu perättömiksi väittää. Minä huomautan ed. Järviselle, että sen käsityksen ja ymmärryksen mukaan, minkä minä olen näistä keskusteluista saanut, saatan täydellisesti tunnustaa, että tämän kolmannen vastalauseen väitteet samoin kuin ed. Järvisenkin väitteet on selvästi kumottu raamatun todistuksilla (Iloisuutta vasemmalla) ja todistettu olevan aivan sellaista humbuugia, joka ei ansaitsisi vastausta. Hänen lausuntonsa johdosta vielä pyydän lausua yhden sanan. Kun hän puhui opettajan asemasta ja kurjasta tilasta, niin hän tietenkin ajatteli sitä, mikä on häntä itseään kohdannut. Hän arveli siihen olevan syynä sen, että on rohjennut sosialistien riveihin asettua ja lähteä työmiehen aatteita edistämään. Siitä syystä pyydän hänelle lausua, ettei siihen ole ollut syynä ainoastaan se, että hän on sosialisti, vaan siihen on paremmin syynä se, että hän on uskonnon hylkääjä ja Jumalan sanan pilkkaaja. Nämä syyt on meidän huomioon otettava, ja ne ovatkin tosisyitä. Lausuin jo, etten pyydä tässä tilaisuudessa pitemmälti kuluttaa eduskunnan kallista aikaa ja siksi jätän tämän asian sillensä.

Ed. Väinö Jokinen: Tässä pitää yhä vieläkin paikkansa se, mitä ed. Järvinen täällä jo ennen lausui, että nimittäin on hyvin vähän asiallista tuotu keskustelussa esille, niin pitkä kuin se onkin ollut, meidän vastalausettamme vastaan. Suuria fraaseja ja pitkiä hartauspuheita kyllä on kuultu, mutta niissä ei ole ollut paljon sellaista, johon kannattaisi ruveta vastaamaan. Muutamiin kohtiin sentään tahdon kajota.

Mitä ensinnäkin tulee laajennetun alemman kansakoulun opettajien virkakelpoisuusvaatimuksiin, olemme me vastalauseessa vaatineet, että näiden opettajain pitäisi olla ylemmän seminaarikurssin suorittaneita. Useat porvarillisetkin puhujat ovat myöntäneet, ettei näiden koulujen opetusta muuten voitaisi kunnollisesti hoitaa. Jotkut toiset ovat kyllä väittäneet vastaan, että kustannukset tämän kautta tulisivat »tavattoman suuriksi» ja käyttäneet niin voimakkaita sanoja kuin ovat ikinä osanneet tätä »tavattomuutta» kuvaamaan. Mutta jos asiaa lähemmältä tarkastaa, huomaa, ettei tuo »tavattomuus» niin tavaton olekaan. Lisäkulut olisi valtiolle opettajaa kohti 200 markkaa ja kunnalle 125, siis yhteensä 325 markkaa opettajaa kohti. Ja lisäksi on huomattava, että valiokunnan ehdotuksen mukaan tavallisissa tapauksissa sama opettaja voisi opettaa kahdessa eri piirissä. Kaikille 730:lle laajennetun alemman kansakoulun opettajalle tekisi tämä lisäys yhteensä 237,000 mk.; sen lisäksi tulisi se, mitä seminaari mahdollisesti tulisi kalliimmaksi, joka ei tee montakaan kymmentä tuhatta. Lisäys supistunee niin ollen korkeintaan neljännesmiljoonaksi, josta lisämenosta kuitenkin olisi vallan tavaton apu noiden muuten niin epäilyttävän heikkojen koulujen opetukselle. Ed. Kares nuhteli minua siitä, että olen mennyt puhumaan, että valiokunnassa tämän käsittelyn aikana ei ole osattu pätevästi osoittaa, miten opettajat voitaisiin asettaa tilaisuuteen seminaariaikanansa harjoittelemaan tällaisessa laajennetussa alemmassa kansakoulussa. Olin sitä mieltä, että jos he pääsevät tilaisuuteen harjoittelemaan vain seminaarikaupungin tavallisessa alemmassa kansakoulussa, he eivät pysty opettamaan laajennettua alempaa kansakoulua, jossa on melkoista laajempi kurssi. Ed. Kares kehoitti minua omalta kannaltani osoittamaan, mitenkä ylemmän seminaarin opettajakokelaat pääsisivät harjoittelemaan tällaisissa kouluissa, kun minunkin kannaltani joka tapauksessa tulisi kysymykseen opetus tällaisessa laajennetussa alemassa kansakoulussa.

Minun täytyy myöntää, ettei näytä mahdolliselta voida järjestää opetusharjotusta tällaisen laajennetun alemman kansakoulun opetukseen ulottuvaksi, kun kerran kaupungit, joissa seminaarit ovat, eivät saa tällaisia kouluja perustaa. Mutta minusta ei näytä tarpeelliseltakaan, että he harjottelisivat opettamaan

laajennetussa alemmassa kansakoulussa. Jos opettaja on ylemmän kansakouluseminaarin läpikäynyt, pystyy hän kyllä opettamaan tällaista laajennettua alempaa kansakoulua. Ero on pääasiallisesti vaan oppimäärän laajuudessa, mutta niin päin ettei se suinkaan vaikeuta opettajan työtä. Onhan muuten kaupungeissa tapana ottaa tavallisiin alempiinkin kansakouluihin opettajiksi juuri ylemmän kansakouluseminaarin suorittaneita opettajia, niissä kun kuntien suurempi varallisuus tekee sen mahdolliseksi. Käytännössäkin on siis myönnetty melkoista paremmaksi, että opettajina pienillekin lapsille ovat ylemmän kansakouluseminaarin suorittaneet.

Mitä sitten tulee jatko-opetukseen, niin ainoa, mitä sen pakollisuutta vastaan maaseudulla on esiintuotu, on se, että »taloudelliset olot» tekisivät jatko-opetuksen pakollisuuden mahdottomaksi. Mutta sitä minä en pysty myöntämään. Voi olla, että sinä yhtenä vuonna, jonka lapset näin tulisivat lisäksi koulua käymään, vanhemmilla olisi jonkun verran etua siitä, että lapset sen vuoden olisivat kotona työssä, mutta jos katsomme pitemmältä, niin koituu epäilemättä suuremmaksi eduksi maalle ja vanhemmille, että lapset tämän vuoden käyvät kansakoulua ja pääsevät rauhassa kehittymään ruumiillisesti ja henkisesti ja sitten vasta 14 vuotta täytettyään, ryhtyvät työntekoon. Heistä tulisi epäilemättä porvarienkin kannalta silloin parempia työjuhtia, kuin jos he aamusta iltaan joutuisivat raatamaan jo 13-vuotiaasta. Täällä sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, tosin tietysti toisessa yhteydessä kuin puheen ollessa kurssin pakollisuudesta, kovin lämpimästi puolusti tällaisia jatko-kursseja. Minä vaan ihmettelen, miksei hän suostu määräämään niitä pakollisiksi maaseudullekin, kun ne eivät missään tapauksessa tule sanottavasti mitään lisäkustannuksia vaatimaan.

Sitten muutama sana uskonnonopetuksen suhteesta oppivelvollisuuteen. Tästä on tavattomasti puhuttu, mutta täytyy valittaa, että hyvin pieni osa puheista on ollenkaan koskenut sitä asiaa, mistä tässä on kysymys. Täällä on laajasti polemiseerattu sitä vastaan, että uskonnonopetusta ei saa koulusta poistaa. Sosialidemokratit vaativat kyllä sitä, mutta minä pyydän lohduttaa herroja ja tästä asiasta kovasti hermostuneita eduskunnan arvoisia naisedustajia, että tässä ei ole kysymys siitä. Minusta ne, jotka kaikkein enimmin ovat tästä asiasta puhuneet, ovat vallan epäselvillä siitä, mistä tässä on kysymys. Yksin eräs sivistysvaliokunnan jäsenkin, ed. Rosendal, joka niin mahtipontisesti esiintyi, ei tiedä mistä tässä on kysymys. Tässä on kysymys vain siitä, onko uskonto määrättävä niiden aineiden joukkoon, joita lasten oppivelvollisuuden pakosta on mentävä kansakouluun

oppimaan. Jos vanhemmat niinkuin tähän asti haluavat antaa lastensa »käydä koko kansakoulun», antaa lasten ottaa osaa kaikkien aineiden opetukseen, niin he meidän ehdotuksemme mukaan saavat sen tehdä vallan niinkuin nytkin. Mutta niitä vanhempia silmällä pitäen, jotka sitä eivät tahdo ja joita oppivelvollisuus tulee koskemaan, katsomme opetuksen olevan ulotettavan vain niihin aineisiin, joita pidetään yleiseen kansalaissivistykseen kuuluvina. Tässä on kysymys siitä, onko sakoilla ja niitä mahdollisesti seuraavalla vankeudella pakoitettava niitä vanhempia, jotka eivät mitenkään tahdo lähettää lapsiaan koulun uskontotunneille se tekemään. Meidän mielestämme sitä ei ole tehtävä.

On vanhempia, jotka uskonnollisista syistä eivät voi mitenkään lähettää lapsiaan koulun uskontotunneille. Sellaisia vanhempia on sekä uskovaisia että uskonnottomia. Jos nämä vanhemmat tahtoisivat ottaa lapsensa pois koulusta, tulisi heidän, oppivelvollisuuden säädettyä, hankkia lapsilleen muuta tietä opetusta, ja siihen köyhät vanhemmat eivät kykene, sillä niin paljon tulee se opetus maksamaan. Silloin tulisi heidän sakon ja vankeuden uhalla lähettää lapsensa kouluun, jos tämä valiokunnan enemmistön ehdotus hyväksytään. Valiokunnan ehdotus tulee siten tuottamaan vallan arveluttavan uskonnon- ja omantunnonpakon opettajille ja monille vanhemmille.

Tässä on puhuttu kaikenlaista asiassa, sinne ja tänne. Tahdotaan ikäänkuin sekottaa näkymästä tätä pääasiaa, josta on kysymys. Mutta ehkäpä tämä puheena oleva pakko onkin sitä laatua, että kukaan ei kehtaa täällä eduskunnassa sitä julkisesti puolustaa. Tahdotaan kai antaa asian vaan kaikessa hiljaisuudessa mennä sellaisenaan.

Kaikilla porvaripuolueilla on ohjelmassa uskonnon vapaus. Siitä on kysymys, ei uskonnonopetuksen säilyttämisestä koulussa.

Eikä tässä sovi asettua odottamaan sitä, että uskonnonvapaus säädettäisiin, sillä niinkauaksi aikaa, kuin uskonnonvapautta ei säädetä, tulisi tämä pakko painamaan kaikkia niitä vanhempia, jotka nyt ahtaiden eriuskolaislakien pakosta kuuluvat sellaisiin kirkkokuntiin, joiden oppeja eivät hyväksy. Uskonnonvapauden säätäminen tulee viemään hyvin pitkän ajan, se on käynyt päivä päivältä yhä selvemmäksi. Kirkkolaissa, sen 6 §:ssä, määrätään, että evankelisluterilaisesta kirkosta ei pääse kukaan eroamaan, ellei liity johonkin toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan. Sellaisille henkilöille, jotka tahtovat olla kaikkien kirkollisten yhdyskuntain ulkopuolella, ei voida säätää

uskonnonvapautta, ennenkuin tämä kirkkolain pykälä on lainmukaisessa järjestyksessä kirkolliskokouksen alotteesta kumottu, ja siihen menee herra ties kuinka kauan aikaa.

Sanoin tässä, että on sellaisia uskonnollisia vanhempia, joiden on vaikea lähettää lastaan uskontotunnille kouluun. Sellaisilla vanhemmilla on vastahakoisuuteensa luonnolliset syyt. Opettajalla voi olla niin erilainen käsitys uskonnosta, vaikkapa hän kuuluu vallan samaan uskontokuntaan kuin vanhemmat, että vanhemmat eivät voi uskoa lastaan hänen opetettavakseen sellaisessa aineessa kuin uskonto on. Toiseksi voi opettaja olla niin varsin kypsymätön ja pintapuolinen uskonnollisuudessaan, etteivät vanhemmat voi lähettää lastansa hänen opetettavakseen. Muissa aineissa on asianlaita aivan toinen kuin uskonnossa. Muissa aineissa on sentään se, mitä kansakoulussa opetetaan, niin vähäistä, ettei siihen sisälly sellaista, mitä yleisesti ei hyväksytä kaikkien tiedemisten piireissä. Täällä on viitattu, että kaikkien tieteiden alalla on erimielisyyksiä asioista olemassa. Mutta se ei toki koske sitä, mitä kansakoulussa opetetaan, sen kaikki tiedemiehet hyväksyvät — paitsi tietysti teologit.

Mitä sitte uskonnottomiin vanhempiin tulee, niin niiden asema tulisi vielä kamalammaksi. Sellaiset vanhemmat väittävät, ja hyvällä syyllä, että uskonnonopetus sisältää sekä sisäisesti että muiden aineiden opetukseen verraten, jyrkkiä ristiriitoja. Minä viime kerralla siitä jo puhuin, ja rovasti Malmivaara äsken »hyväntahtoisesti» siteerasi esitystäni sellaisten vanhempien asemasta. Mutta, varovasti kyllä, hän jätti sanomatta tämän ja siteerasi nimenomaan sitä minun ominani ja sosialidemokratisen ryhmän mielipiteinä. Minä saan siis panna merkille, että »hyvää asiaansa» puolustaakseen rovasti Malmivaaran on täytynyt täällä tehdä väärä referaatti minun puheestani.

Sanoin, että hyvin hyvällä syyllä uskonnonopetus näiden vanhempien mielestä on tavattoman ristiriitaista. Koska täällä puhutaan siitä asiasta, niin tahdon joitakin esimerkkejä sellaisesta lausua, ettei väitettäisi minun perättömiä puhuvan. Ensinnäkin opetetaan lapsille käsky, ettei saa vannoa. Kumminkin taidetaan samaa käskyä »selitellessä» sanoa, että saa vannoa, kun esivalta käskee! Selitetään, että »ei sinun pidä tappaman». Mutta historiassa, väitettäköön täällä mitä tahansa, monet sodat ovat asetetut hyvinkin kauniiseen ja luvalliseen valoon, kristinuskon levittämissodat esim. Joissakin tapauksissa on siis myönnetty oikeaksi tappaminenkin. Selitetään edelleen, että »ei ole kenkään koskaan jumalaa nähnyt.» Kumminkin siellä hyvässä raamatunhistoriassa, josta joku tässä niin koreasti puhui, monella sivulla vastoin tuota toisessa paikassa tehtyä vakuutusta selitetään, kuinka jumala oli Abrahamin ja monien muiden »pyhien miesten»

luona vierailla, söi sämpylöitä ja vasikanpaistia ja muuta sellaista. — Sitte olen väittänyt, että uskonnonopetus on ristiriidassa elämän kanssa. Siitäkin on kovin räikeitä esimerkkejä sen piiristä, mitä nimenomaan lapsillekin koulussa opetetaan. Siellä esim., muistaakseni toisen uskonkappaleen selityksessä, selitetään, että »jumala lahjoittaa minulle runsaasti ja jokapäivä ravinnon verhon ja kaikki tämän elämän tarpeet.» Sellaista siellä koulussa opetetaan repaleinen, nälkäinen lapsi sanomaan. Silloin täytyy sanoa, ettei hän opi ajattelemaan, mitä lukee. Neljännen käskyn selityksessä selitetään, että jumala antaa jokapäiväisen leivän pyytämättä, pahoillekin. Mutta varma on, että moni lapsi koulua käydessänsä rukoilee jumalalta hartaasti, että saisi edes pienen leipäpalasen päivässä nälkänsä pidäkkeeksi, mutta sitä hän useimmissa tapauksissa ei saa. Ja kumminkin jokapäiväisellä leivällä selitetään tarkoittetavan niin paljoa hyvää, kuin Lutherus tämän rukouksensa selityksessä sanoo, niin paljoa hyvää, ettei moni lapsi ole siitä puoliakaan edes unissaan nähnyt. — Sitte väitin, että tällaisten vanhempien mielestä uskonnonopetus on ristiriidassa tieteen kanssa. Se ei ole mikään sosialidemokratien keksimä väite. Useat porvarilliset tiedemiehetkin, jotka uskaltavat sanoa sen, sanovat sen suoraan. Minulla on tässä eräs lausunto, jonka on kirjoittanut Jenan yliopiston kasvatusopin professori Rein, porvarillinen tietysti. Hän kirjoittaa: »Valtion ja kirkon vallassapitäjät eivät tahdo nähdä, että uskonnonopetus koulussa on täydelleen eristetyssä asemassa, se muodostaa oman muista erillään olevan maailmansa, mutta maailman, jossa ei ole elämää ja jolla ei ole mitään vaikutusta. Sen ohella opetetaan luonnontiedettä ja historiaa, vanha elänyt maailma ja uusi kehittyvä maailma ahdetaan siten rinnakkain lasten päähän.» Minä pyydän, että kun ed. Malmivaara tätä ensi kerralla lukee, hän selittää, että tämä on prof. Reinin puhetta eikä minun puhettani.

Vastalauseessa olemme viitanneet siihen, ettei lapsella ole sellaista elämänkokemusta, jossa uskonnollinen elämä omintakeisesti versoisi ja ettei lapsi ymmärrä uskonnollisia »totuuksia». Se onkin totta mielestäni, mutta lisäksi tulee vielä se että lapsi on tavattoman vastaanottavainen kaikelle sille, mitä hänelle opetetaan. Hän pyrkii uskomaan kaikki ja koettaa omaksua kaikki ymmärryksensä mukaan, mutta juuri siksi pelkäävät tässä puheenaolevat uskonnottomat vanhemmat lähettää lapsensa kouluun, kun he tietävät, että se koettaa vastaanottaa ja sulattaa kaikkea sitä ristiriitaista opetusta, mitä koulussa uskonnossa annetaan.

Jos kansamme on niin uskonnollista kuin on väitetty, silloin se panee lapsensa kouluun kaikille tunneille. Se jää heille vapaaksi. Tässä yhteydessä emme tahdo — emmekä voikaan,

kun meitä on vähemmistö — poistaa uskonnonopetusta kouluista, se ei tässä kuuluisi asiaankaan, mutta niitä vanhempia, jotka eivät tahdo panna lastaan kouluun uskontotunnille, tahdomme suojella sellaisesta pakosta, jota valiokunnan enemmistö on ehdottanut heitä vastaan suunnattavaksi.

Täällä on koreasti sanottu, että kodin tulee käydä käsi kädessä koulun kanssa. Meistä juuri uskonto on omiaan sellaiseksi alaksi, jolla kodin tulee koulua auttaa. Meistä uskonto useista syistä ei sovi kouluissa opetettavaksi eikä ennen kaikkea tällaisella pakolla opetettavaksi kuin täällä on ehdotettu. Kotona ja kirkollisissa kouluissa opettakoot ja opetuttakoot vanhemmat lapsilleen uskontoa niiden periaatteiden mukaan, jotka hyväksyvät. Mutta mielestämme ei ole oikein että sakon ja vankeuden uhalla pakotetaan vanhemmat lähettämään lapsiaan sellaista uskonnonopetusta saamaan, jota he eivät mitenkään soisi lapsilleen annettavan.

Ainoa, joka puhui enemmän itse asiasta, oli tohtori Rosenqvist, mutta hänenkään mielipiteensä ei pidä paikkaansa, kuten jo luullakseni viime kerralla osoitin. Vastalauseemme ei mielestäni voisi viedä asiaa kirkolliskokoukseen, ja jos niin olisikin, niin näin perin epäoikeutettua säännöstä kuin, mistä tässä on puhe, ei mielestäni saisi säätää vaikka asia sentähden viipyisi. Toiselta puolen osoitin viime kerralla, että päinvastoin valiokunnan kanta vallan varmaan veisi asian kirkolliskokoukseen, jos laki suoraan luetaan sellaisena kuin se on. Valiokunnan enemmistön ehdotuksessa nim. annetaan valtiovallalle oikeus mitä laajimmassa määrässä sekaantua kirkollisten koulujen uskonnonopetukseen, ja se, jos mikään, koskee kirkon ja valtion välisiä suhteita, josta puhutaan Kirkkolain 455 §:ssä, jonka mukaan asia siinä tapauksessa joutuu kirkolliskokoukseen. En pidä tarpeellisena toistaa sitä, mitä asiasta viime kerralla puhuin, se osoitti asian luullakseni tarpeeksi selvästi, eikä sitä vastaan ole täällä tuotu mitään asiallista esiin.

On paljon puhuttu siitä, että lasten siveellinen kasvatus vaatii uskonnonopetuksen pakottamista kaikille vanhemmille. Mutta rikokset kai sentään pääasiassa jo myönnetään johtuvan yhteiskunnallisista syistä; siten opettavat porvarillisetkin tiedemiehet eikä rikoksiin siis mahdeta lopullisesti muulla mitään kuin yhteiskunnallisten olojen parantamisella. Sellaisilla rangaistuksen pelotuksilla ja palkan lupauksilla, joita niin paljon uskonnonopetuksessa esitetään, ei paljon lopullisesti asiaa auteta. Tämän myöntävät jo useat uskonnollisetkin ihmiset. Zürichin kirkkoherra Paul Pflüger m. m. on asian myöntänyt. Hän sanoo: »Kyseenalaista on, onko ihmiskunta aikojen vieriessä tullut siveellisemmäksi samoin kuin sekin, tuleeko se tulevaisuudessa

siveellisemmäksi» — kaikista saarnoista ja muista huolimatta. Mutta toiselta puolen hän myöntää, että »yhteiskunnallisten laitosten ja yhteiskunnallisen tilan parantaminen poistaa lukemattomia rikoksen aiheita ja siten melkoisessa määrässä edistää ihmisten siveellistä parantumista.» Hän kuuluu samaan virkakuntaan kuin ne monet papit, jotka ovat esiintyneet täällä, ja kumminkin hän suoraan myöntää sen, mitä porvarillinen tiedekin on todeksi osoittanut.

Ei uskonnonopetuksen poistamistakaan siveellisyyden kannalta ole pelätty niissä monissa maissa, missä uskonnonopetus on poistettu koulusta, Yhdysvalloissa, Belgiassa, Ranskassa, Englannissa, Unkarissa j. n. e. Enkä minä usko, että millään pätevällä syyllä voidaan osoittaa, että nämä maat ovat tulleet rikollisemmiksi. Olen nähnyt rikostilastoja, missä osotetaan, että monet jumalisina pidetyt maat ovat suuria rikoksen pesiä ja päinvastoin suurissa kaupungeissa, joita yleensä pidetään rikoksien tyyssijoina, keskimäärin jotakin määrättyä ihmismäärää kohden tapahtuu vähemmän rikoksia kuin takapajulla olevissa syrjäseuduissa, jotka käyvät »uskonnollisten» nimellä.

Meidän kantaamme vastaan on vedottu erääseen sosialistiin, nim. norjalaiseen pastori Kringeniin. Yhtä hyvin voisi vedota Norjan koko sosialistiseen puolueeseen, sillä se ei vaadi kirkon ja valtion eroa eikä uskonnon poistamista kouluista, mutta se onkin ainoa maailman kymmenistä sosialidemorkatisista puolueista, joka on asettunut eroavalle kannalle tässä asiassa. Ja se mitä Kringen esittää, ei suinkaan pysty vakuuttamaan, että toisellaiselle kannalle asettuminen olisi tapahtunut kovin asiallisilla perusteilla. Kringenillä on nähtävästi aivan väärät käsitykset sosialidemokratian koko tästä ohjelmakohdasta. Hän on nähtävästi siinä käsityksessä, että jos sosialidemokratian vaatimus kirkon ja valtion erottamisesta toteutetaan, niin silloin ei saisi olla mitään järjestettyjä kirkkokuntia. Ja kuitenkin monessa maassa, missä tämä sosialidemokratien vaatimus on ohjelmassa monisanaisempana, nimenomaan terotetaan, että kirkolliset yhdyskunnat saavat täyden toimintavapauden,ollen kirkon erottua valtiosta vapaiden yhdistysten veroisia.

Mitä itse asian tähän kohtaan kokonaisuudessaan tulee, niin myöntää meidän kantamme tässä asiassa moni kristillinen porvarikin vieläpä moni pappikin ainoaksi oikeaksi. Minulla on tässä erään kirkkoherrankin lause, jossa hän sen myöntää. Saksalainen kirkkoherra Bauer sanoo »Christliche Welt'issä»: »Nykyisen koulun käsissä kaikki kulta muuttuu tomuksi, se pystyy tekemään kaikki paraimmat ja korkeimmat asiat lapsille inhottaviksi, ennen kaikkea käy niin uskonnon. Sen opetusta arvosteltuaan lausuu hän lopputuloksena: »Joka tahtoo tehdä uskonnon kansalle

taas mieluisaksi, se poistakoon uskonnon oppivelvollisuuden alaisten oppiaineiden joukosta.» Niin sanoo pappi ja kirkkoherra. Jos eduskunnan papit ja kirkkoherrat ovat toisella kannalla, ei se tämän mukaan ainakaan todista hyvää heidän uskonnon hyvän harrastuksestaan, omantunnon vapauden ja toisen uskonnollisen vapauden kunnioittamisesta puhumattakaan.

Meitä vasemmistolaisia vastaan on tehty se syytös, että me olemme tässä tehneet jotakin sellaista, johon valitsijamme eivät ole antaneet meille valtuutusta. Mutta minä nimenomaan muistutan, että sosialidemokratisen puolueen vaalijulistuksessa, jota monen sadantuhannen kappaleen painoksena levitettiin ympäri Suomea viime vaalien edellä, nimenomaan sanotaan, että me vaadimme valtion ja kirkon eroa ja kumminkin tässä on puhe paljo vaatimattomammastakin asiasta, tässä kun nimenomaan puolustetaan uskonnollisen ihmisen alkeellisinta uskonnollista vapautta eikä mitään muuta.

Koko meidän vastalauseestamme on sanottu, että se on »hirveä häväistys» koko nykyistä koululaitosta kohtaan. Mutta mitään tosiasioita ei tuollaisen väitteen tueksi ole voitu esiin tuoda. Ei ole todistettu, ettei uskontotunneilla ja muuten koulussa opeteta tyytyväisyyttä ja nöyryyttä ja »pelvolla ja vavistuksella» alistumista, jota minä väitin, pikemmin on puolustettu sitä, että sellainen opetus on paikallaan.

Kerran entisaikaan nousi suunta, joka julisti aikansa opettajille: »Te kyykäärmeitten sikiöt, te olette valkeiksi sivuttujen hautojen kaltaiset». Sekin oli »häväistys». Mutta siitä huolimatta se oli totta. Sosialidemokratia on noussut nykyisiä opettajia ja nykyistä koulua arvostelemaan, eikä senkään arvostelusta päästä sillä, että sanotaan, että koko arvostelu on »hirveä häväistys».

Sosialidemokratia kasvaa, sen arvostelu saa yhä lukuisampia kannattajia, kunnes vihdoin se koulu, jonka kasvatettavaksi se tahtoo lapsensa antaa, on muutettu valtaan nousevan alaluokan käsityskannan ja vaatimusten mukaiseksi (Vasemmistosta: Hyvä!).

Ed. Virkkunen: Suuren valiokunnan jäsenenä ei ole aikomukseni nyt ryhtyä tätä laajalle kantavaa lakiehdotusta seikkaperäisesti arvostelemaan. Minäkin olen kiinnittänyt huomioni kolmanteen vastalauseeseen, ja vaikka siitä onkin jo paljon puhuttu, on sen yleinen sävy mielestäni sellainen, että sen kannattaa täällä erityisesti merkitä.

Miltei jokaisessa täysi-istunnossa, etenkin viime aikoina, me olemme saaneet vasemmiston taholta kuulla, että se yhteiskunta,

jossa me elämme, on kerrassaan kelvoton, kaikissa osissaan niin tuiki huono, ettei siitä korjaamallakaan enää tule kalua. Tällaiset väitteet ovat olleet läpikäypänä ajatuksena sosiaalidemokraattisten eduskunnanjäsenten lausunnoissa ja myöskin niissä vastalauseissa, joita he ovat valiokuntien mietintöihin liittäneet. Ei ole Suomen koulukaan tässä suhteessa päässyt parempiin armoihin.

Se kuva, jonka vastalauseen tekijät opetuslaitoksestamme yleensä antavat, on kerrassaan lohduton. Sanotaan, että maan koululaitos nykyisellä kannallaan ei suinkaan vastaa niitä vaatimuksia, joita köyhälistö sille asettaa. Työläisvanhempien täytyy »kirvelevin sydämin» nähdä, miten heidän pienoiset lapsensa kansakoulussa saavat ostaa tiedonmuruja vaan sillä kaupalla, että koulu muodostelee heidän ajatuksensa, tietonsa ja tunteensa aivan toisiksi kuin vanhemmat kotona haluavat. Uskonto siellä väärennetään, ihmiskunnan ja isänmaan historian nimellä saa lapsi oppia »rumia raakalais-sotilaallisia ennakkoluuloja», ja kaikki muukin opetus on sellaista, että vanhemmilla kotona on täysi työ puhdistaa lapsensa siitä paljosta saastasta, minkä heihin koulu on istuttanut. (Vasemmistosta: Oikein! Puhemies lyö vasarallaan pöytään.)

Täytyy myöntää, että siitä yhteiskunnasta, josta koko opetuslaitokselle suuri kansanedustajaryhmä katsoo olevansa oikeutettu antamaan tällaisen atestin, on leikki kaukana. Maamme kansakoululaitoksen lämminsydäminen perustaja Uno Cygnaeus ja ne hänen aikalaisensa, jotka luulivat tekevänsä tälle kansalle palveluksen hankkimalla sille kansakoululaitoksen, ovat toki onnellisia siinä, että he ovat saaneet päätetyn elämäntyönsä jälkeen ummistaa silmänsä ja päässeet näkemästä kaikkea sitä surkeutta ja kirousta, miksikä tämän vastalauseen allekirjottajat maan koko köyhälistön nimessä julistavat heidän työnsä muodostuneen. Kentiesi olisi näille ikimenneille kuitenkin joksikin lohdutukseksi se, että Suomen kansa — lukuunottamatta tietysti sen valistuneita ja kaukonäköisiä koululaitoksen uudistajia, jotka alkavat herra Väinö Jokisesta ja Jaakko Piiraisen, William Lundström'in, Arvi Lahtisen, Maria Raunion sekä Josua Järvisen kautta seitsenkertaisesti vahvistuneina päättyvät Oskari Orasmaahan — nähtävästi yhä vielä pitää kansakoululaitostansa laatuunkäypänä ja kokee voimainsa ja varainsa mukaan saada sen laajennetuksikin. Sitä osottaa se, että tämä kansa viime aikoina on kansakouluja lisännyt 500—600:lla vuosittain. Ja kukatiesi hiveleisi noitten entisten kansakoulun ystäväin ja perustajain sydäntä hiukan sekin tunnustus, minkä mainitsemani uusimmat heidän työnsä jatkajat ja puhdistajat maan kansakoululaitoksesta antavat sanoessaan, että »ne todellisen tiedon alkeet, joita koulu kaikista epäkohdistaan huolimatta lapsille jakaa, ovat köyhälistön mielestä kuitenkin niin arvokkaita,

että se sittenkin on valmis asettamaan lapsensa oppivelvollisuuden alaisiksi.»

Hyvä on, että armo lähtee samasta paikasta, mistä hirmukin. Minun käsittääkseni se lopputulos, johon nämä tarkkasilmäiset ja ankarat kouluolojen tuntijat arvostelussaan tulevat, lähentelee jo sangen arveluttavasti sitä samaa käsitystä, mihin oppivelvollisuuden harrastus meissä porvarillisissakin perustuu. Ja mielihyvällä on pantava merkille, että tämän tunnustuksen lisäksi vastalauseen allekirjottajat lupaavat tehdä kaiken voitavansa koko koululaitoksen pikaista uudistamista varten. Lupaus on jo semmoisenaan hyvä, mutta olisi ollut vielä parempi, jos vastalauseessa olisi nähtävänä joku vähänkin tarkempi suunnitelma, miten maamme niin tuiki kelvottomaksi tuomittu koululaitos saataisiin korjatuksi. Mutta mitään tällaista suunnitelmaa siinä ei ole. Ne yksityiskohtaiset muutokset, joita nämä koulureformaattorit ehdottavat joihinkin yksityisiin pykäliin, eivät perusteeltaan muuta maamme kansakoululaitosta vähääkään. Kansakoulun opetusaineet jäävät vastalauseessa olevan ehdotuksen mukaan, lukuunottamatta uskontoa, aivan samoiksi kuin valiokunnan mietinnössäkin. Ainoa parannus tässä suhteessa on uskonnon poistaminen kansakoulun pakollisten oppiaineiden joukosta. Että se on niiden joukosta poistettu, siitä ei päässe mihinkään, ja mielestäni ed. Jokisen äskeinen lausunto vahvistaa yhä tätä käsitystä. Siinä, nim. uskonnon poistamisessa kouluista, näyttääkin vastalauseen allekirjoittajain mielestä olevan koko se taikasauva, jolla koululaitoksemme jälleen saatetaan tyydyttävään kuntoon. Täällä on jo asiantuntevasti ja vakavalla tavalla huomautettu, mitä laatua tämä uudistus on, ja varsinkin se tapa, millä sen toimeenpano perustellaan. Minun ei ole senvuoksi tarve siihen sen enempää kajota. Omasta puolestani olen vakuutettu siitä, että Suomen kansan köyhälistönkin kaikki vakavammat ainekset, varsinkin sen sankat maaseutujoukot, ovat tässä asiassa kokonaan toisella kannalla kuin ne, jotka heidän asiaansa täällä ajavat.

Niinkuin jo sanoin, ei vastalauseessa ole muita oleellisia ehdotuksia kansakoululaitoksen itse suunnittelman muuttamiseksi. Siihen, ettei niitä ole tuotu esille, on tietysti, niinkuin moneen muuhunkin asiaan, syynä porvarillinen yhteiskunta ja sen kelvottomuus. Vastalauseen tekijät lausuvat suoraan, että suurimpia heidän tällä alalla huomaamistansa aukoista on toistaiseksi vaikea täyttää, »niin kauvan kuin eduskunnassa ja hallinnossa valta on porvarillisella yläluokalla, joka työtätekeviltä alaluokilta kokoomistansa valtionvaroista heittää niille takaisin vain vaatimattoman almun silloinkin, kun on kysymys niin tärkeästä asiasta kuin kansanvalistuksesta.» Ja edelleen vakuuttavat vastalauseen tekijät, »että porvarillinen kansantalous ei tarvitse yleistä kansalais-

sivistystä sen suuremmassa määrin eikä kaipaa sitä vallankaan maaseudun syrjäosissa». Me porvarilliset olemme kyllä tässä eduskunnassa tottuneet siihen, että vasemmiston edustajain tärkein valtti, olipa kyseessä melkein mikä asia tahansa, on se, että porvarillinen yläluokka riistää ruumiillisen työn tekijöiltä, vieläpä yksinomaan niiltä, kaiken, minkä yhteiskuntalaitos pystyssäpysyäkseen tarvitsee, ja että köyhälistö tässä maailmassa myöskin yhteiskunnalta nauttimiensa etujen puolesta on kerrassaan lapsipuolen asemassa. Tämä ajatus porvarillisten itsekkäisyydestä mitä räikeimpään muotoon puettuna, toistuu yhä uudestaan kaikissa vasemmiston lausunnoissa ja se esitetään niin usein, että melkein luulisi tarkoituksen olevan soveltaa se joka paikkaan, missä ajatusyhteys ja lauserakennus muuten vaatisi välimerkin käyttämistä. Mutta vaikka tämä onkin tiettyä, tuntuu sittenkin hiukan yllätykseltä, että puhe porvarillisten anastuksista ja köyhälistölle heitetyistä »vaatimattomista almuista» on katsottu olevan paikallaan silloinkin, kun puhutaan oppipakkolain ehdotuksesta. Valiokunta tekee nim. mietintönsä 36 sivulla selkoa niistä kustannuksista, joita tämä uudistus vaatisi. Valtio ja kunnat saisivat yhteensä suorittaa oppipakon vaatimia perustamiskustannuksia vähän yli 32 miljoonaa markkaa. Ja kun oppipakkolaki 15 vuoden kuluttua astuisi voimaan, vaatisi se valtion ja kuntain osalle yhteensä 12 miljoonan markan vuotuisen lisäyksen niihin noin 14 milj. markan vuotuisiin kustannuksiin, jotka valtio ja kunnat tätä nykyä kansakoululaitoksen ylläpitämiseksi suorittavat. Tämän lain hyväksyminen tietää siten Suomen kansan sitoutumista uhraamaan nykyisten menojen lisäksi lähimpien 15 vuoden aikana kansanopetuksen tarpeisiin 44 milj. markkaa, joista 12 milj. jää sitten pysyväiseksi vuotuiseksi lisämenoeräksi. Sen sanakirjan mukaan, josta me moititut porvarilliset olemme tottuneet löytämään sanavastineet käsitteillemme, tämä lähes puoleensataan miljoonaan nouseva menoerä olisi toki merkittävä vähän runsaampisisältöisellä nimellä kuin mitä tietää »köyhälistölle heitetty vaatimaton almu», joksi vastalauseen tekijät leimaavat nämä puolisataa miljoonaa markkaa. Enkä minä voi suoraan sanoen oikein ymmärtää niitä kansanedustajia, jotka kaikissa tilaisuuksissa kehuvat edustavansa maan köyhälistöä, mutta joiden käsissä miljoonat ja kymmenet miljoonat pyörivät aivan yhtä rattoisasti ja iloisesti kuin herneet vallattomien poikaviikarien taskusta.

Pitäisihän olla toki asia, josta ei ole riideltävä, että maan koulu koko laajuudessaan ja kaikissa muodoissaan on historiallisesti kehittynyt laitos, jonka rakenteeseen kansan valistuneimmat naiset ja miehet eri aikoina ovat koettaneet parhaansa panna. Senvuoksi sitä on kohdeltava hellävaroen silloinkin, kun lähdetään siihen parannuksia ja uudistuksia tekemään. Ne 7 koulureformaattoria,

jotka vastalauseessa esiintyvät, näyttävät kokonaan tämän seikan unohtaneen. He julistavat koko koululaitoksemme kerrassaan kelvottomaksi ja lupaavat rakentaa sen vastaisuudessa uudestaan. Hyvähän on, että Snuomen kansakin on saanut viisaita edes 7. Se ei ole mikään halveksittava luku, sillä samaan määrään saivat vanhat kreikkalaisetkin tyytyä. Toivottava vaan on, että nämä meidän niin suurella varmuudella esiintyvät uudet koululaitoksen mestarit, kerran päästyään uudistushankkeissaan hyviä lupauksia vähän pitemmälle, panevat mieleensä hiukan sitäkin, että ne,jotka tähänastinen jälkimaailma on asettanut viisasten kunniasijalle, ovat ymmärtäneet osottaa harrastustansa ja kykyänsä hyödyllisessä, kansansa parasta tarkoittavassa ja sen elämälle uusia uria aukovassa toiminnassa. Mutta niitä kunniasijoja ei ole saavutettu eikä niitä saavuteta vastakaan siten, että säälimättömästi riistetään kansalta sen uskonto, rajattomasti parjataan sen yhteiskuntalaitosta ja kaikkia historiallisesti kehittyneitä oloja sekä asetutaan niin törkeän kiittämättömiksi kuin mahdollista oman kansansa parhaita harrastuksia ja niiden toteuttamiseksi käytettyjä, miltei ylivoimaisia uhrauksia kohtaan.

Tämän minä tahtoisin laskea meidän kotoisten uusien maailmanparantajien sydämelle (Hyvä!).

Ed. Aitamurto: Vapaaehtoisuuden tietä on maassamme saatu perustetuksi tähän asti 40 vuoden kuluessa noin 2,650 ylempää kansakoulua, joissa työskentelee alun 4,000 opettajaa. Tämä loistava tulos on saavutettu, kuten jokainen tietää, monien vastusten vallitessa. Varsinaisia kansakoulun vastustajia löytyi ainakin alkuaikoina hyvin paljon ja koulujen rakennuskustannuksia kykeni valtio vain nimeksi avustamaan. Nyt kun sivistysvaliokunta on ehdottanut, että valtio avustaisi jokaista uutta ylempää kansakoulua maalla 15,000 markan määrärahalla, josta summasta annettaisiin osa suoranaisena avustuksena ja loppu helppokorkoisena kuoletuslainana, niin näyttää siltä, että lisäksi tarvittavat 1,000 ylempää ja noin 5 à 600 alempaa kansakoulua, joita valtio myöskin avustaisi 5,000 markan määräisellä apurahalla, kyettäisiin perustamaan ehdotetun 15 vuoden kuluessa tuottamatta kunnille voittamattomia vaikeuksia. Mutta kun ottaa huomioon, että kunnilla vielä on maksamatta suuret summat ennen rakennettujen koulujen kustannuksista ja lisämenot oppivelvollisuuden kokonaan voimaan astuessa tulisivat vaatimaan niiltä paitsi perustamiskustannuksia noin 13 miljoonan ja valtiolta lähes 14 miljoonan markan vuotuisen menoerän, lukuun ottamatta sitä summaa, joka vaaditaan köyhäin koululasten ruoka- ja vaatetusavun muodossa, tehden sekin vähintäin 5 miljoonan markan vuotuisen menoerän, niin täytyy jokaisen maamme taloudellista elämää vähänkään tuntevan kansalai-

sen asettaa kysymyksenalaiseksi, onko tämä huimaavien summien kokoaminen köyhälle maallemme mahdollinen, kykeneekö valtio vaikeudetta suorittamaan sen osalle asetetun määrärahan, ainakaan ennenkuin uusi tuloveroon perustuva verotusreformi on saatu käytäntöön ja onko kunnilla lainkaan mahdollisuutta suorittaa nykyoloissa ne kustannukset, joita oppivelvollisuuden toimeenpaneminen niiden puolelta tulee vaatimaan. Kuulun niiden kansalaisten joukkoon, jotka pitävät kansan pohjakerrosten sivistämisen elinehtona Suomen kansalle. Yleisen kansalaissivistyksen kohottamisesta riippuu taloudellinen toimeentulomme ja sen kehittyminen kaikilla käytännöllisen elämän aloilla. Suomen pienen kansan täytyy palkita vähälukuisuuttaan ja vähävaraisuuttaan lisääntyneellä henkisellä jäntevyydellä. Valtiollinen ja yhteiskunnallinen kehitys maassamme vaatii ehdottomasti käyttämään varoja laajaan kansanvalistustyöhön, varsinkin maalaisnuorison takapajulle jääneen sivistyksen kohottamiseksi. Kansanvalistuspyrintöihin käytetyt varat mielestäni tuottavatkin yhteiskunnalle suurimman hyödyn. Sittekään en voi jättää huomioon ottamatta niitä tosiasioita, että valtion ja kuntien rahastotkaan eivät ole ehtymättömiä. Näidenkin rahastojen varomaton käytäntö voi syöstä maamme taloudelliseen ahdinkotilaan.

Rohkenen siis kiinnittää suuren valiokunnan huomioon, eikö se aika, jonka kuluessa sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus on ehdotettu toimeenpantavaksi, ole todellakin liian lyhyt. Ehdottaisin oppivelvollisuuden toimeenpantavaksi maalaiskunnissa 25 vuoden kuluessa. Teen tämän ehdotukseni siinä tarkotuksessa, ettemme liian lyhyellä aikamäärällä saata tätä tärkeintä lakiehdotusta vaaranalaiseksi.

Kannatan sivistysvaliokunnan mietintöä sekä ylempiin kansakouluihin että alkeisopetukseen nähden. Uskonnonopetus määrättäköön pakolliseksi oppiaineeksi kansakoulussa. Kristinuskon perustalle rakentuva kansalaissivistys on ainoa parannuskeino aikamme vammoillekin.

P u h e m i e s: Koska kello on jo melkein 11, niin tulee istunto tässä keskeytettäväksi, ellei eduskunta toisin päätä. Kaikessa tapauksessa ovat kuitenkin pöydällepanot jo tänä iltana suoritettavat. Pyydän siis kysyä, haluaako kukaan käyttää puheenvuoroa istunnon jatkamisen hyväksi.

Ed. Y r j ö M ä k e l i n: Minä ehdotan että istuntoa jatketaan.

Ed. T a n n e r: Minä kannatan edellisen puhujan ehdotusta.

Ed. H u o p o n e n: Minä ehdotan päinvastoin kuin edellinen

puhuja, että istunto lopetetaan tähän. Tässä on vielä 10 puheenvuoroa, ja jos samalla mitalla jatketaan, niin ei päästä kello 12:kaan.

Ed. John Hedberg: Jag understöder föregående talare.

Ed. Nissinen: Minä pyydän myös saada kannattaa ed. Huoposta.

Keskustelu istunnon jatkamista koskevasta kysymyksestä julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo että täysi-istunto keskeytetään klo 11 äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on päätetty jatkaa istuntoa jälkeen klo 11.

Jaa-äänet ovat voitolla. Täysi-istunto on siis päätetty lopettaa klo 11 i. p.

4—15) Siirto.

Viimeksi käsiteltävänä ollut samoin kuin päiväjärjestyksessä numeroilla 4—15 merkityt asiat siirretään käsiteltäviksi seuraavassa täysi-istunnossa.

16—18) Pöydälle panot.

Puhemiehen ehdotuksesta pannaan pöydälle päiväjärjestyksessä numeroilla 16), 17) ja 18) mainitut asiat ensi istuntoon.

Seuraava istunto on ensi perjantaina klo 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy klo 11 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

27. Perjantaina 9 p. lokakuuta

klo 11 a. p.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun armollisen asetuksen 13 ja 31 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 10, Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 9 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 4.

2) Ehdotus asetukseksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on Suomessa suoritettava sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1909.

Tämän yhteydessä: Valtiovarainvaliokunnan ehdotus siitä määrästä, joksi a) paloviinaverosta saatava nettotulo ja b) kulkulaitosrahaston osuus vähittäismyynti- ja anniskeluyhtiöiden voitosta vuonna 1909 on arvioitava (ponsilauseet Valtiovarainvaliok. mietinnössä N:o 5 siv. 3).

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 11; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 5 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 5.

3) Ehdotus asetukseksi suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta vuonna 1909.

Tämän yhteydessä: Valtiovarainvaliokunnan ehdotus siitä määrästä, joksi mallasjuomasuostunnasta vuonna 1909 lähtevä nettotulo on arvioitava (ensimmäinen ponsilause Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 6).

Asiakirjat: Armollinen esitys N:o 12; Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 6 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 6.

Ainoa käsittely:

4) Kysymys varojen osottamisesta valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 1 ja Valtiovarainvaliokunnan mietintö N: 8.

Toinen käsittely:

5) a) Ehdotus laiksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokraukses ta.

b) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §, sellaisena kuin se on joulukuun 3 p:nä 1905 annetussa asetuksessa.

c) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan muutamia 3 p:nä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain pykäliä.

d) Ehdotus asetukseksi — — — annetun, torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 13; Maatalousvaliokunnan mietintö N:o 1 ja 2 ed. Paloheimon y. m. edusk. esitys N:o 4 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 7 (Liitteet VIII siv. 5—37).

Ensimmäinen käsittely:

6) Eduskuntaesitykset, jotka koskevat yleisen oppivelvollisuuden säätämistä ja kansakoululaitoksen kustannuksia.

7) a) Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

b) Ehdotus laiksi tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä.

8) Ehdotus laiksi yhdistyksistä.

Ainoa käsittely:

9) Anomusehdotus, joka koskee kruununtiloilla olevien torpan-alueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 7; ed. Kivilinnan y. m. anomusehdotus N:o 142 (Liitteet V siv. 67—68).

10) Anomusehdotus vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 8; ed. Kairamon y. m. anomusehdotus N:o 21 (Liitteet V siv. 91).

11) N. s. ehdollisia rangaistustuomioita koskevat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö N:o 3, ed. Kävyn anom. ehdotus N:o 100 ja ed. S. Wuolijoen anom. ehdotus N:o 188 (Liitteet III siv. 87 ja 88).

12) Verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 4; ed. Hallsténin y. m. anom. ehdotus N:o 157, ed. Kallion y. m. anom. ehdotus

N:o 15 sekä ed. Helenius-Seppälän anomusehdotus N:o 68 (Liitteet II siv. 5—8 ja 29—31).

13) Manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetusrasituksesta koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 10 ja ed. Huoposen y. m. anom. ehdotus N:o 76 (Liitteet V siv. 52).

14) Hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamista tarkoittava anomusehdotus.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 1 ja ed. Setälän y. m. anomusehdotus N:o 4 (Liitteet 1 siv. 27).

15) Anomusehdotus, joka koskee muutoksia ja lisäyksiä armolliseen asetukseen säästöpankeista.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus N:o 128 (Liitteet X siv. 3—10).

16) Anomusehdotus joka koskee työttömyyden tutkimuksen toimeenpanemista, työttömyysvakuutusta sekä muita työttömyyden aiheuttamia toimenpiteitä.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Paasivuoren y. m. anomusehdotus N:o 39 (Liitteet IX siv. 100—101).

17) Toimenpiteitä maanjakojen edistämiseksi koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 11 ja ed. Tuomikosken y. m. anomusehdotus N:o 212 (Liitteet V siv. 95—96).

18) Anomusehdotus, joka tarkottaa Kolarin kappeliseurakunnan asettamista verotukseen nähden samalle kannalle kuin Lapin kihlakunnat.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 7 ja ed. Ahmavaaran anomusehdotus N:o 103 (Liitteet II siv. 16).

19) Anomusehdotukset, jotka koskevat syötöstä kruunun metmailla määrätyn laidunmaksun lakkauttamista.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 12 ja ed. Hiltulan y. m. anomusehdotus N:o 19 sekä ed. Koiviston y. m. anomusehdotus N:o 69 (Liitteet IV siv. 47—48).

Pöydälle panoa varten esitetään:

20) Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 2 koskeva Kertomusta Hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomenmaan Valtiosäädyt 1905—1906 vuosien väliaikaisilla valtiopäivillä ovat tehneet.

21) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 6 äitiysvakuutusta koskevista anomusehdotuksista.

22) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 7 työväenopistojen valtioapua koskevan anomusehdotuksen johdosta.

23) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 13 vaivaishoitoasetuksen muuttamista koskevan anomusehdotuksen johdosta.

Poissa olevaksi merkitään nimenhuudossa ed. Aalle.

Ilmoituasiat:

Vapautusta valtiopäivätyöstä saa ed. Aalle sairauden takia; yksityisten asian takia ed. Tulikoura ensi maanantaiksi, tiistaiksi ja keskiviikoksi sekä ed. Leivo ensi lauantaiksi ja maanantaiksi.

Muutos päiväjärjestykseen.

P u h e m i e s ilmoittaa tämänpäiväiseen päiväjärjestykseen olevan tehtävä sen muutoksen, että 5) asia, ehdotus torpparilaiksi, ei tule tänään käsiteltäväksi, jotenka se siis päiväjärjestyksestä poistetaan; että 6:nnen, 7:nnen ja 8:nnen asian käsittely siirretään 19:nnen asian jälkeen ja että noitten kolmen asian käsittelyä jatketaan myös jälkeen k:lo 11 illalla.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Metsästysasetuksen muuttaminen.

(3 K.)

Esitetään k o l m a n n e n k ä s i t t e l y n alaiseksi armollisessa esityksessä N:o 10 Eduskunnalle annettu, Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä N:o 9 ja Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 4 valmistavasti käsitelty

Ehdotus asetukseksi 20 p:nä lokakuuta 1898 metsästyksestä annetun armollisen asetuksen 13 ja 31 §:n muuttamisesta.

Asetusehdotus hyväksytään muuttamatta sellaisena kuin se on tämän lokakuun 6 p:nä tapahtuneessa toisessa käsittelyssä päätetty, minkä jälkeen asia julistetaan loppuun käsitellyksi.

2) Paloviinavero.
(3 K.)

Esitetään kolmanteen käsittelyyn armollisessa esityksessä N:o 11 Eduskunnalle annettu, Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 5 ja Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 5 valmistavasti käsitelty Ehdotus asetukseksi siitä verosta, joka paloviinan valmistamisesta on Suomessa suoritettava, sekä tämän veron käyttämisestä v. 1909.

Asetusehdotus hyväksytään muuttamatta sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä tämän lokakuun 6 p:nä päätetty.

Tämän yhteydessä esitetään Valtiovarainvaliokunnan äsken mainitussa mietinnössä olevat ehdotukset niistä määristä, joiksi paloviinaverosta lähtevä nettotulo ja kulkulaitosrahaston osuus vähittäismyynti- ja anniskeluyhtiöitten voitosta v. 1909 ovat arvioitavat.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. Heleniu s-Seppälä: Paloviinaverosta saatavan valtion tulon kohdalleen arvioiminen ei yleensäkään liene helppoa. Monesti on huomautettu siitä vaarasta, mikä nykyisissä oloissamme voi olla suostuntaverojen tuottaman tulon arvioimisesta liian alhaiseksi. Mutta selvää on, että sekaannusta tuottaa myös sen arvioiminen liian korkeaksi. Näin ollen täytyisi arvioita tehtäessä saada mahdollisimman mukaan selville ainakin tärkeimmät tekijät, jotka voivat vaikuttaa paloviinan kulutukseen. Mutta juuri tässä kohden on asema tätä nykyä sangen epäselvä. Juopottelu on viimeisimpinä aikoina siinä mitassa maassamme lisääntynyt, että valtiovarainvaliokunnan arvio paloviinaveron tuottamasta tulosta vuonna 1909 tuntuu, kuluvan vuoden paloviinan kulutukseen verrattuna, liian alhaiselta, varsinkin jos hallituksen viimeisten toimenpiteitten takia lausunnon antaminen kieltolaista pääsisi niin myöhästymään, ettei — kuten äsken hyväksytyssä mietinnössä vastoin armollista esitystä on otaksuttu — kieltolaki aikanaan ennättäisi astua voimaan. Toiselta puolen on kuitenkin paraillaan jälleen vireillä kysymys, jonka suotuisa ratkaisu vähentäisi paloviinan kulutusta ensi vuonna siihen määrään, että sen ei silloin luulisi nousevan valiokunnan arvioimaa kulutusta korkeammaksi. Tarkoitan kysymystä juovutusjuomain kuljetuksesta yksityisille valtionrautateillä. Jos hallitus kieltäisi tämän kuljetuksen ja osottaisi sillä, että se puolestaan tahtoo täydellä todella ryhtyä kieltolain toimeenpanoa valmistamaan, olisi siitä jotenkin varmasti seurauksena, että monet sellaiset kaupungit, jotka eivät tähän asti ole tahtoneet käyttää sitä rajoitettua kunnallista kielto-oikeutta, mikä niillä on

koska tämä oikeus paikoittain alkoholin vapaasti virratessa rautateitse muista kaupungeista on ollut nollan arvoinen, kesäkuun 1 p:stä 1909 rientäisivät kieltämään tislattujen väkijuomien myymisen, siten puolestaan myöskin varustautuen vastaanottamaan kieltolakia. Tämä seikka yhdessä kuljetuskiellon muissa suhteissa aikaan saaman suuremman raittiuden kanssa vaikuttaisi siksi rajoittavasti paloviinankin kulutukseen ensi vuonna, että se olisi ehdottomasti saatava lukuunotetuksi paloviinaverotuloa arvioitaessa. Näin ollen rohkenisin asian tärkeyteen katsoen lausua sen toivomuksen, että hallituksen taholta, sen kannasta väkijuomain kuljetukseen valtionrautateillä jotakin ilmoittamalla, suvaittaisiin hyväntahtoisesti avustaa muita eduskunnan jäseniä saamaan kohdalleen paloviinaveron arvioimisen vuodeksi 1909.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy puheenalaiset Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset.

Paloviinaveron lopullinen myöntäminen tapahtuu V. J:n 43 §:n mukaisesti kuitenkin vasta silloin kun käsitellään Valtiovarainvaliokunnan mietintöä valtion varoista ja tarpeista v. 1909.

3) Mallasjuomasuostunta.
(3 K.)

Esitetään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n armollisessa esityksessä N:o 12 Eduskunnalle annettu, Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä N:o 6 ja Suuren valiokunnan mietinnössä N:o 6 valmistavasti käsitelty.

Ehdotus asetukseksi suostuntaverosta mallasjuomain valmistamisesta v. 1909.

Asetusehdotus hyväksytään muuttamatta asian toisessa käsittelyssä tämän lokakuun 6 p:nä tehdyn päätöksen mukaisena.

Niinikään esitetään ja hyväksytään keskustelutta Valtiovarainvaliokunnan ylempänä mainitussa mietinnössä oleva ehdotus mallasjuomasuostunnasta v. 1909 lähtevän tulon arvioimisesta.

Suostunnan lopullinen myöntäminen riippuu, V. J:n 43 §:n mukaisesti vielä siitä, havaitseeko Eduskunta käsitellessänsä Valtiovarainvaliokunnan mietintöä valtion varoista ja tarpeista v. 1909 tämän suostunnan tarpeelliseksi.

4) Valtiopäiväkustannukset.
(A. K.)

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 armollisen esityksen N:o 1 johdosta, joka koskee varojen osoittamista valtiopäiväkustannusten suorittamiseen.

P u h e m i e s: Valiokunta tekee ehdotuksensa kahdessa eri ponnessa, toisen sivulla 5, joka koskee tulevan vuoden valtiopäiväkustannuksia ja toisen sivulla 7, joka koskee tämän vuoden valtiopäiväkustannuksia, nimittäin lisämäärärahaa niihin. Sitä paitsi on mietinnössä muutamia ilmotuksia. Mietintö esitetään kokonaisuudessaan käsiteltäväksi.

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. S e t ä l ä: Minä huomautan, että siinä erittelyssä valtiopäivä-kustannuksista, joka esitetään sivulta 9 alkaen, 11 sivulla on arvioitu palkkio pikakirjoituksesta ja puhtaaksikirjoituksesta suuressa valiokunnassa ainoastaan 3,000 markaksi. Tämä määrä on tähänastisen kokemuksen mukaan osoittautunut liian pieneksi, mutta koska tässä on kysymys ainoastaan arviomäärärahasta ja sitä paitsi esittelyn mukaan on laskettu jokseenkin suuri summa satunnaisia ja arvaamattomia menoja varten, niin en tahdo tehdä tässä kohdin mitään ehdotusta. Tyydyn vain huomauttamaan, että tämä arviomäärä on epäilemättä liian alhainen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään ja asia julistetaan loppuun käsitellyksi.

9) Kruununtilojen torpat.

(A. K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 Eduskunnassa tehdyn anomusehdotuksen johdosta, joka koskee kruununtiloilla olevien torpanalueiden muodostamista eräissä tapauksissa itsenäisiksi tiloiksi tai palstatiloiksi.

Keskustelu:

Ed. S u l o W u o l i j o k i: Kun katselee esillä olevaa laki- ja talousvaliokunnan mietintöä, niin huomaa, että siihen kyllä on pantu työtä, mutta se työ on sellaista kamarityötä, jolla ei juuri ole olevissa oloissa pohjaa. Laki- ja talousvaliokunta on nähnyt paljonkin vaivaa esittäessään meille kruununtilojen asukasoikeuden historiikkiä. Tämän mietinnön 8 sivusta alkaen esitetään tätä historiikkiä kuudella sivulla, ja kolmella viimeisellä puhutaan sitten varsinaisesti itse tästä anomusehdotuksesta. Ja mitä valiokunta on saanut kokoon? Lyhyesti sanoen ei mitään uutta, jota ei ennestään olisi tiedetty. Valiokunta esittää, että kruunutilojen asukasten asema vanhempina aikoina on ollut sama kuin vuokralaisen, että tämä asema on vuosisatojen kuluessa muuttunut sikäli kuin vallanpitäjät ovat olleet pakotettuja myöntämään työn oikeudelle pöy-

dältään muruja. Täten on asema vähitellen vakaantunut. Määräaikaisen, ensin kuusivuotisen, vuokraoikeuden sijaan on astunut elinkautinen hallintaoikeus ja vieläpä vanhimman pojan perintäoikeus, ja lopulta on tämä elinkautinen hallintaoikeus irroitettu tästä esikoisoikeudesta ja tehty kaikkien perillisten, osaltaan kunkin, saatavaksi niinkuin muukin omaisuus, jos kohta eräillä, verrattain pienillä, vähän merkitsevillä rajoituksilla. Mutta oliko tämä ydinkysymys laki- ja talousvaliokunnan selostelussa, joka muuten ilmankin on jokaiselle selvä? Ei suinkaan, sillä asian yhteiskunnallinen puoli ei käy tästä valiokunnan ontosta, juriidisesta protokollahelinästä pienimmälläkään tavalla ilmi. Jos valiokunta olisi tahtonut selvittää tätä kysymystä oikeushistorialliselta kannalta, mikä kyllä oli paikallaan, olisi valiokunta epäilemättä osannut enemmän oikeaan, jos se olisi ottanut kertoakseen pääpiirteet meidän maanjakolaitoksemme monimutkaisesta ja samalla surullisesta historiasta. Sillä tuskinpa tässä kamarissa on ketään, joka ei ainakin nyt oivaltaisi, että meidän rutivanhoillinen, taloudellista kehitystä ymmärtämätön, harvain valtaa suosiva maanjakolaitoksemme on niin moniin huutaviin vääryyksiin syypää, joita vääryyksiä jatkuu vielä tänäkin päivänä. Vielä tänäkin päivänä harjoittaa meidän sama maanjakolaitoksemme niin sanoakseni tilattoman väestön suurtuotantoa. Ensin oli koko manttaalin tila ainoa sallittu, sitte luvattiin, että tilan saa jakaa kahteen osaan, myöhemmin neljään j. n. e. Mutta kansa kasvoi, ja kaikista niistä, jotka eivät mahtuneet näille koko- puoli- ja neljäsosamanttaalin tiloille tuli paraimmassa tapauksessa torppareita. Sitte otettiin käytäntöön uusi periaate, maatilojen itsekannattavaisuuden periaate. Millä tilalla oli maata niin paljon, että paitse talon väkeä, viisi, myöhemmin kolme henkeä, — nim. maanmittarin laskujen mukaan heidän tuloistaan ja menoistaan, — voi tulla toimeen, siinä olkoon tilan jako sallittu. Näin sanoivat lait ja asetukset, ja osaksi juuri tämänkin tähden läksi vuosittain joukottain ihmisiä kodistaan ja konnultaan maata kiertämään, ei suinkaan sentähden, ettei olisi ollut halua ja voimaa ottaa maasta elatusta ja samalla laajentaa viljellyn Suomen sangen rajoitettua pinta-alaa, eikä sentähden, ettei maata olisi ollut riittävästi isän ja äidin raatamalla konnulla, vaan ainoastaan sentähden, että lait ja asetukset ja reklementit tiesivät paremmin kuin nämät ihmiset, jotka itse ovat tottuneet leivän maasta ottamaan, mitenkä suuri kappale maata tarvittiin perheen leivänantajaksi. Ja jos nykyinen maailma haluaa tietää millä mielellä nämä maanjakoasetuksen häätöläiset näiden reklementtien alle taipuen kotinsa jättivät, mitä mieltä vallassaolijain holhous heihin kylvi, niin ajatelkoot vain sitä mieltä, millä maamme nykyinen köyhälistö katselee nykyistä yhteiskuntaa ja sen nykyisiä vallassaolijoita.

Noiden luokkalakien ja noiden niin merkillisen viisasten reklementtien aiheuttama kurjuus oli niin suuri, että herrat kuvernööritkin sen huomasivat, ja jos laki- ja talousvaliokunnan esitys kruununtilojen asukasoikeuden sisällyksestä on riittävän oikea ja tarkka, ovat Viipurin, ja kertomuksen mukaan myös Mikkelin läänin kuvernöörien yritykset aiheuttaa kruununtilojen osittamista, tapahtuneet aivan ulkopuolella voimassa olevia asetuksia. Olipa miten tahansa, joka tapauksessa kysymyksessä olevan asiain kulku on ollut nähtävästi seuraava: On kruununtila, jommoisia useat meidän maamme maatiloista alkuaan ovat olleet. Tilalla asuu useampia veljeksiä ja sisaruksia yhdyspesässä miehinensä joko isän tai jonkun veljeksistä tai jonkun sedän isännyyden alaisina. Veljesten ja sisarusten ympärillä syntyy uusia perheitä, heidän taloutensa käy hankalaksi ja niin pyydetään kuvernööriä järjestämään oloja. Tämmöinen tapaus saattaa sattua joko heti kohta, kun entinen asukas, poikien ja tyttöjen isä, on kuollut ja kysymyksessä on uuden asukkaan sijoittuminen tilalle, tai sitten kun koko sisaruskunta on jonkun ajan asunut tilalla, jonkin muun kuin isän hoitaessa kuvernöörin määräämänä isännyyttä. Mitenkä tahansa, talossa asuu sikermä entisen raatajan jälkeläisiä, kullakin ympärillään puoliso ja sikermä pienokaisia. Yhteinen talous huomataan mahdottomaksi ylläpitää ja kuvernöörin välitystä pyydetään. Paras välitys olisi tilan jakaminen, ja asianomaisten mielestä se kyllä kävisi päinsä. Maata olisi heidän mielestään heille kaikille kylliksi. Mutta reklementti, se tahtoo sanoa voimassa oleva maanjakoasetus, sanoo toista. Ei ole olemassa laillisia edellytyksiä tilan halkomiseen. Korkean kruunun antama reklementti, sehän se näet yksin tietää, mitenkä suuri maankappale pitää olla, ja millä eduilla varustettu, jotta se voisi olla oman kodin ja toimeentulon pohjana ihmisperheelle. Mutta kuvernööri ei voi murtaa lain panemia sulkuja. Hän ei voi osituttaa tilaa vastoin sääntöjä siinä ja siinä pykälässä. Mutta nähtävästi nämät kuvernöörit ovat jonkun verran tunteneet oloja paikkakunnalla ja heidän mielipiteensä on ollut se, että, sitten kun he ovat saaneet asianomaiset lausunnot kruununvoudilta ja nimismieheltä, asiassa on jotain ollut tehtävä. Ja kuvernööri on tavallisesti määrännyt, että Matti jääköön talon pitimiin, Mikko ja Pekka saakoot kumpikin torpan talolta, saaden talosta ne ja ne huoneet, ne ja ne v a n h a t p e l l o t ja niityt sekä oikeuden käyttää talon metsää ja karjalaitumia ja kalavettä kotitarpeiksi, kaikki sitä ja sitä päivätyövelvollisuutta vastaan päätaloon. Mutta mitenkä pitkäksi aikaa? Omaksi sekä vaimonsa ja lastensa elinajaksi, joskus myös lastenlastensa, sanotaan päätöksessä. Kuvernööri ei ole tietystikään voinut jakaa tilaa, asetukset sen kieltävät, ei ole myöskään vahvistanut perinnöllistä vuokraoikeutta, senkin kieltää reklementti, ja niin ovat vahvistetut päätökset tulleet semmoi-

siksi kuin ne ovat. Mutta että juuri suoranaista osittamista tai perinnöllistä vuokraoikeutta on tarkoitettu, sitä todistavat ne päätökset, joissa mainitaan, että tuo torppa on annettu myöskin lastenlapsille, — — jos nim. kukaan järkevä ihminen tuommoisia todistuksia kaipaa.

Tämmöisiä torppia nyt löytyy koko joukko Viipurin läänissä, minkä seikan valiokuntakin olisi edes jollain tavalla mietinnössään voinut mainita. Niitä löytyy, mikäli minulla tietoa on, Vehkalahdella esim. 38, Virolahdella 32, Kymissä 6, Säkkijärvellä, saamieni tietojen mukaan, yli 60. Edelleen tiedetään niitä olevan Lappeen tuomiokunnan kaikissa pitäjissä j. n. e. — Jos lasketaan niitä olevan sen keskimäärän mukaan, mikä näistä numeroista saadaan, noin 25 kutakin Viipurin läänin pitäjää kohden, ja Viipurin läänissä muistaakseni on noin 50 pitäjää, niin saadaan noin tuhatkunta tällaista torppaa. Tämä luku on kenties liian suuri, sillä juuri näitä torppareita on, varsinkin viime vuonna, jotakuinkin riuskasti ajettu kodiltaan ja konnultaan. Niitä eräässäkin pitäjässä on lyhyenä vuosijaksona ollut joka käräjissä noin 12 ja 20, ja jokseenkin joka tapauksessa, ellei asiaa lykätty, ajettiin torpparit konnuiltaan pois. Siis tämä tuhatluku on kenties liian korkea arvioluku, mutta jos ajatellaan, että näitä torppareita on ajettu jonkun verran pois konnuiltaan ja että Viipurin läänin itäisissä kunnissa olisi niitä jonkun verran vähemmän kuin läntisissä, niin voidaan todennäköisyyslaskelman mukaan saada niiden luvuksi noin 600. Näiden 600 turvaamista nyt tarkoitti filosofiankandidaatti Kivilinnan anomus, joka on tämän laki- ja talousvaliokunnan mietinnön pohjana. Sivumennen huomautettakoon, ettei herra Kivilinna suinkaan ole ainoa, joka on näihin huomioonsa kiinnittänyt, vaan oli sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä aikomus tehdä tästä asiasta anomus. Mutta kun herra Kivilinna oli jättänyt sisään anomuksensa, niin arvelimme, että nythän on asia hyvissä käsissä, koska suomettarelainen puolue anomuksen asiasta teki. Ja koska meillä ei ole tapana komeilla anomuksien luvulla, niinkuin eräällä vissillä puolueella, niin, luottaen siihen, että asia tulee tällä tapaa päätökseen, jätimme anomuksen tekemättä.

Ja mitenkä valiokunta on tätä suomettarelaisten taholta lähetettyä anomusta kohdellut? Siten, että valiokunta ehdottaa tämän anomuksen hylättäväksi eikä puolellakaan viittauksella viittaa puheenaolevan kysymyksen yhteiskunnallista puolta, ellemme ota lukuun sivulla 8 olevaa, yhtä ainoaa sanaa, nim. »helliteltävä». Valiokunta sanoo että anomusehdotuksessa kosketeltu kohta on »helliteltävä». Se kenties on ainoa kohta koko valiokunnan mietinnössä, josta voisi sanoa, että valiokunta on asian yhteiskunnallistakin puolta käsitellyt. Vaan valiokunta on ottanut huomioon yksinomaan siviilioikeudellisia näkökohtia ja on asettunut aivan poroporvarilliselle paperijuristiikan kannalle. Kuten sanottu, käsittää valiokunnan mie-

tinnön suurin osa vaan oikeushistoriikkia ja vanhojen reklementtien selostusta ja sivulta 6 alkaa valiokunta asiallisesti muka käsitellä tätä ed. Kivilinnan anomusta.

Ensimäisessä lauseessa valiokunnan mietinnön asiallisessa puolessa sanotaan jo varsin merkillinen seikka. Sanotaan, että koska sen ja sen asetuksen mukaan ainoastaan yksi kruununtalon asukasten lapsista oli oikeutettu saamaan tilan asukkuuden, niin »ei ole aikaisempien säädösten perusteella todistettavissa, että sitä ennen toisille lapsille olisi määrätty torpanpaikka tilalla »heidän perintöosansa vastikkeeksi». Muuten sivumennen huomautettakoon, että »perintöosan vastike», jota anomuksen tekijä on käyttänyt, on jonkun verran epätarkka, olisi pitänyt olla »yhdysmiesoikeuden ja perintöosan vastikkeeksi». Valiokunnan todistelu, kun valiokunta sanoo, että säännösten nojalla ei ole todistettavissa, että olisi myönnetty torpan paikkoja niille ja niille, on jotakuinkin samaa kuin sanoa että laki kieltää paloviinan polton, siis ei ole lakisäädösten nojalla todistettavissa, että salaviinanpolttoa löytyy. Tämä on mielestäni yksi niistä harvoista kerroista, melkeinpä ainoista kerroista, jolloin ruvetaan hakemaan yhteiskunnallista tilastoa aikaisemmista säädöksistä. Sillä oli säädöksiä minkälaisia tahansa, ei ole ollut todistettavissa niiden nojalla, että Viipurin läänissä niissä ja niissä paikoin olisi sellaisia torpanpaikkoja niille ja niille henkilöille annettu. Tämä kohta valiokunnan mietinnössä on jotakuinkin omituinen. Sitäpaitsi, jos valiokunta olisi viitsinyt ottaa asioista hiukankin selkoa, niin valiokunta olisi saanut tietää, että tosiasiallisesti on annettu torpanpaikkoja kruununtilojen haltijain lapsille näiden yhdysmiesoikeuden vastikkeeksi. Aivan sattumalta on joutunut käsiini eräs kuvernöörin päätös, jonka Viipurin läänin kuvernööri Mjäsojedoff on antanut 1904 ja jossa nimenomaan sanotaan, että vuonna 1871 on parille hakijalle, Simolle ja Matille (Jakobssöner) »såsom ersättning för ej mindre den dem i förestående mått tillagde bolagsrätt å lägenheten, än deras derå nedlagda arbete», se tahtoo sanoa »heidän yhdysmiesoikeudestaan sekä heidän tilaan panemastaan työstä», myönnetty torpanpaikka. Tämmöisiä kuvernöörin päätöksiä olisi valiokunta voinut koota aivan summittain, jos olisi viitsinyt vähänkin panna huolta asian yhteiskunnalliseen puoleen eikä tuommoiseen siviilioikeudelliseen protokollajuristeriaan. Seuraavassa lauseessa valiokunta sanoo, että »vähemmän todennäköiseltä näyttää niinikään sekin, että olisi k o r v a u k s e k s i t i l a l l a s u o r i t e t u s t a t y ö s t ä torpanpaikkoja niille annettu». Millä merkillisellä oikeudella valtiopäivävaliokunta mietinnössään menee sanomaan, että vähemmän todennäköiseltä näyttää, kun valiokunta ei samalla pienimmälläkään tavalla näytä, mihin se perustaa tuommoisen todennäköisyyslaskelmansa. Olisi odottanut, että laki- ja talousvaliokunta olisi hiukan asiallisemmin ottanut asian käsiteltäväkseen, ettei olisi puhunut vain

sellaisia ilmassa, tuulissa ja pilvissä heiluvia lauseita kuin »todennäköiseltä näyttää». Tämäkin kuvernöörin päätös, joka minulla on käsillä, nimenomaan osottaa, että sanotaan torpanpaikkoja myönnetyksi juuri heidän tilalle panemastaan työstä. Ja olen kuullut asiantuntijoilta, jotka ovat nähneet kymmenittäin tämmöisiä päätöksiä, jokaisessa päätöksessä sanottavan nimenomaan, että torpanpaikka on myönnetty heidän tilalle panemastaan työstä. Mutta valiokunnan mielestä se näyttää »niinikään vähemmän todennäköiseltä». Seuraavassa lauseessa valiokunta sanoo, että »tosin 1852 vuoden julistuksessa säädettiin, että sekin, joka kauvemman aikaa oli asunut tilalla ja siitä saanut elatuksensa, olematta oikeutettu saamaan siitä eläkettä, oli, asianhaarain mukaan, kykynsä mukaista työtä vastaan, saava ylläpitonsa siltä, joka oli isäntänä, tai asumaan omissa rakennuksissaan tilan maalla». Taaskin viittaan päätökseen, joka on käsissäni. Kyllä tässäkin päätöksessä kerrotaan että kuvernööri on myöntänyt torpparille, ei suinkaan luvan asumaan omissa huoneissaan tilan maalla, vaan on sallinut hänen viedä torpallensa erinäisiä talon huoneita sekä ottaa haltuunsa useampia tynnyrinaloja talon vanhaa peltoa ja vanhaa niittyä; siis aivan niinkuin tilaa jaettaissa tapahtuu. Seuraavassa lauseessa valiokunta sanoo, että »saattaa olettaa». Semmoinen sanamuoto valiokunnan mietinnössä, kun valiokunta ei millään tavalla perustele miten se »saattaa olettaa», tekee aivan sen vaikutuksen, että asiasta ei ole otettu selvää, vaan on tahdottu mennä tuollaisten hatarain lauseparsien taakse, jotta saataisiin lausunto, joka näyttää pyöreältä ja kauniilta, mutta joka ei sisällä mitään. Tässä lausunnossa valiokunta juuri olettaa, että useinkin riippumatta siitä, olivatko nämä torpan asukkaat tehneet työtä tilalla vai ei, he kuitenkin saavat oikeuden asettua torpan paikkaan. Sitten valiokunta sanoo, että näiden torpparien asemaa ei käy sukulaisuuden nojalla katsominen toisenlaiseksi kuin vieraan. On aivan omituista, että valiokunta ei pidä missään arvossa perintöoikeutta. Täytyykö meidän sosialidemokraattien nyt ruveta selittämään teille porvareille, että eräässä vississä merkityksessä sukulaisuudella on jonkunlaista arvoa silloin, kun sitä ei ole vielä koko yhteiskunnassa kumottu.

Sitten seuraa valiokunnan kaikkein murhaavin asia, jolla valiokunta on kokonaan tahtonut kumota anomuksen. Valiokunta sanoo, että »jos torpan paikka on annettu korvaukseksi tilalla toimitetusta työstä, niin ei olisi oikein, että tuo korvaus, mikä aikanaan oli arvosteltu tulevan suoritetuksi elinkautisella vuokraoikeudella, vuosikymmenien kuluttua vielä korotettaisiin, kuten tulisi tapahtumaan, jos vuokraoikeus tehtäisiin pysyväiseksi asukasoikeudeksi torpan maihin». Asianlaita ei ole siten, että se on annettu yksinomaan toimitetusta työstä, vaan y h d y s m i e s o i k e u d e s t a j a t o i m i t e t u s t a t y ö s t ä. Siihen sisältyy nuo kaksi tekijää

»yhdysmiesoikeus» ja »toimitettu työ». Tämmöiset torpat eivät ensinnäkään minun tietääkseni ole syntyneet vuosien 1884—96 välillä, vaan ennen vuotta 1884, jolloin ei ollut vuoden 1884 asetus vielä voimassa, jonka mukaan olisi yhdysmies tai perijä ollut oikeutettu saamaan osansa rahassa. Ja minä muuten olen aivan varma siitä, että koko tuota fraasia työn palkitsemisesta ei olisi ollenkaan syntynyt, jos olisi ollut semmoinen asetus, että tila olisi saatu jakaa, vaan kun näissä tapauksissa asukkaiden oikeudentunto vaati sen, että tila olisi pitänyt jakaa ja kun he koettivat siihen keksiä jonkun syyn, jonka nojalla voitiin asetusta kiertää, niin keksittiin sitten tuo tilalle pantu työ. Tämä on nyt minun teoriiani, enkä tahdo, että sitä pidetään ehdottoman varmana, koska en voi sitä todistaa.

Sitten valiokunta rohkenee vielä selittää, että anomusta ei olisi kannatettava, varsinkin koska heidän vaatimansa toimenpide olisi poikkeava säännöksestä kesäkuun 12 p:nä 1895 annetussa asetuksessa maatilojen osittamisesta. Valiokunta on käsittänyt eduskunnan tehtävän aivan kuin tuomioistuimen tehtävän, koska eduskunta ei voi jotain ehdotusta hyväksyä sentähden, että asetus poikkeaisi siitä ja siitä säännöksestä. Täytyykö nyt minun katsoa, että jokainen uusi laki, jonka eduskunta tekee, on poikkeava siitä ja siitä säädöksestä, että laki, jos se sisältää jotakin uutta, täytyy sentähden jäädä eduskunnan puolelta hyväksymättä, sillä ainahan jokainen uusi asetus kumoo jonkun vanhemman.

Sitten valiokunta edelleen ilmoittaa, että tämä anomuksen vaatima toimenpide olisi verrattain ahdas, koska aijottu lainsäätämistoimenpide tulisi koskemaan niitä kruununtilain torppareita, jotka ovat torpan ottaneet perintönsä vastikkeeksi tai tilalla tekemänsä työn korvaukseksi, sekä näiden vaimoja ja lapsia ainoastaan siinä tapauksessa, että vuokranantaja tai hänen perillisensä vielä olisi tilan haltijana. Tässä on oikeastaan nyt se ainoa kohta valiokunnan mietinnössä, johonka voin jonkun verran yhtyä, sillä itse puolestani olisin ollut kyllä valmis laajentamaan anomusehdotuksen alaa, mutta hyvä olisi kun saataisiin edes niin paljon aikaan kuin anomusehdotuksessa pyydetään. Ja anomuksen laajentaminen lienee nyt jotakuinkin vaikeata, varsinkin koska asia tälle tolalle on kehittynyt.

Sitten valiokunta sanoo, että jos tämä anomus hyväksyttäisiin, niin koska tämän anomuksen kantavuus olisi niin ahdas, se »esiintyisi räikeänä vääryytenä näiden torppain haltioille niillä kruunun — tai perinnöksi — ostetuilla tiloilla, jotka ovat vieraisiin käsiin siirtyneet». Jos siis on kymmenen ihmistä juuri hukkumaisillaan ja laki- ja talousvaliokunnan onnistuu pelastaa niistä viisi, niin on laki- ja talousvaliokunnan mielestä huutava vääryys niitä viittä kohtaan, joita ei ole onnistuttu pelastamaan. Epäilemättä se jonkun verran niin on, mutta pitääkö laki- ja talousvaliokunnan mielestä

sentähden, että viisi jää pelastamatta, jättää kaikki kymmenenkin pelastamatta. Ja jos esim. ostetaan joku Vuojoen kartano valtiolle tilattomille ositettavaksi, niin laki- ja talousvaliokunnan mielestä tapahtuu huutava vääryys kaikille muille tilattomille, jotka eivät saa maata. Siis pitää kaikkien, koko yhteiskunnan tai ei kenenkään, tulla samalla kertaa autetuksi, se on laki- ja talousvaliokunnan logiikkaa. Tämä on jonkun verran sitä, mitä sosialistit ovat puhuneet: mitä siitä on hyötyä jos yksi tulee autetuksi eivätkä kaikki voi tulla autetuksi. Mutta omituista on, että siinä valiokunnassa, jossa ed. Listo on puheenjohtajana, tuodaan tällaisia väitteitä esiin.

Viimeinen kappale tässä mietinnössä on kuitenkin kaikkein paras. Valiokunta sanoo, että valiokunnan mielestä ainoa keino anomusehdotuksessa kosketellun »ehkä helliteltävän» kohdan korjaamiseen on v u o k r a a j a l l e edullisen maanvuokralain ulottaminen myöskin kruunutilojen torppareihin. Ensinnäkin olisi ollut suotavaa, että valiokunta olisi sanonut, mitä valiokunta tarkottaa vuokraajalla, onko se vuokranantaja vai vuokramies. Tarkoittaako valiokunta, että uusi laki on vuokranantajalle tai vuokramiehelle edullinen. Sitte toiseksi tämä torpparilaki, joka on tekeillä, ei olekaan tarkotettu ulotettavaksi suoraan kruununtilojen torppareihin, sillä eräässä viimeisistä pykälistä sanotaan, ettei laki koske kruunutilojen torppareita. Nyt kai olisi sitte valiokunnan tarkotus se, että hallitukselta anottaisiin, että hallitus suvaitsisi armossaan ulotuttaa eduskunnan valmistaman maanvuokralain periaatteita myöskin kruunutilojen torppareihin. Mutta olen hallinnollisella alalla työskenteleviltä juristeilta kuullut, että on aivan tulkinnan asia, katsooko hallitus voivansa ulotuttaa tämän torpparilain taaksepäin vaikuttavia kohtia noin ilman muuta tämmöisiin vuokrasopimuksiin, joista nyt on puhe. Sillä muu kohta ei kai tulisikaan näitä torppareita suojaamaan kuin juuri tuo taaksepäin vaikuttavassa laissa suunniteltu korvaus. Mutta nyt voidaan asiaa tulkita siiten, että nämät torpansopimukset eivät ole syntyneet puhtaasti vapaaehtoisuuden tietä, vaan ovat syntyneet ikäänkuin pakosta ja on aivan tulkinnan asia, voiko hallitus silloin pakottaa nämä kruununtilojen haltijat maksamaan korvauksen näille torppareille, koska sopimukset, jotka ovat vuokranantajan ja vuokramiehen välillä, eivät ole syntyneet tässä tapauksessa vapaaehtoisuuden tietä, vaan ovat syntyneet ikäänkuin pakosta. Joka tapauksessa siis se lohdutus, jonka valiokunta näille torppareille antaa, on niin laiha, että se jää aivan tulkinnan varaan.

Kun katselee tämän anomuksen alla olevia nimiä, niin huomaa, että siellä on sangen »representatiivisiä» henkilöitä suomettarelaisten juokosta. Siellä on Kairamo, siellä on Gebhard, siellä on Hainari, Arajärvi, Wuorimaa, Pullinen, Pöysti y. m. Mikähän nyt mahtaa olla ollut tarkoituksena? Ovatkohan nämä anomuksentekijät nyt

pistäneet nimensä sellaisen anomuksen alle, joka on ollut niin tuhma että laki- ja talousvaliokunnan on täytynyt se kokonaan hyljätä, vai onko ollut tarkoituksena komeilla anomusten luvuilla ja anomusten sivumäärillä ja sitten jättää asia kokonaan, kun se eduskuntaan on saatettu eikä enää toimittaa sitä perille? Vai mikä mahtaa olla tarkoitus? Olen kuullut, että valiokunnassa sosialidemokraatit kaikki äänestivät anomuksen puolesta toisessa lukemisessa, vaikkakaan he eivät ole omaa vastalausettaan liittäneet, niinkuin minä olisin puolestani suonut ja odottanut. Jos tosiaankin on ollut suomettarelaisella ryhmällä tarkoituksena saattaa tämä anomus onnelliseen loppupäätökseen, niinkuin ehkä voisi päättää noista nimistä, jotka anomuksen alla ovat, niin minä soisin, että he olisivat mukana edes äänestämässä tätä asiaa takaisin valiokuntaan, että siellä voisi toisellainen päätös tulla. Ja sen johdosta minä ehdotan, että asia palautetaan takaisin laki- ja talousvaliokuntaan muodostettavaksi anomusehdotuksessa osoitettuun suuntaan.

Ed. Kivilinna: Käsiteltävänä oleva asia lienee yleensä eduskunnan suurelle enemmistölle jotakuinkin outo, paikallista laatua kuin se on. Kun ei liioin laki- ja talousvaliokunnan mietinnöstä juuri hevillä saa täyttä selvitystä siitä, mistä tässä on kysymys, ja koska en minä liioin jaksa olettaa, että eduskunnan jäsenet olisivat viitsineet hakea esille anomusehdotuksen perusteluja 1907-vuoden asiakirjain liitteistä, niin lienee minun ensin pakko lyhyesti koettaa tehdä selkoa, mikä tässä oikeastaan on tarkoituksena.

Niinkuin valiokunta mietinnössään viittaa, ja niinkuin täällä jo on huomautettu, ovat maanositustamme koskevat asetukset, varsinkin mitä ruununtiloihin tulee, olleet kutakuinkin ahtaat. Karjalassa etenkin on tilat jo aikoja sitten jaettu niin pieniksi, kuin ne yleensä voidaan saada ja voitiin saada silloisten olojen vallitessa. Siitä oli seurauksena, että monella tilalla, jotą ei enää voitu jakaa, muodostui karjalaiseen tapaan yhdessä elävä yhdyskunta, hyvin usein, niinkuin täällä on sanottu, joitakuita veljeksiä, tai muita sukulaisia, langoksia j. n. p., useampia perheitä, joista yhdellä oli isäntäoikeus tilalla. Tällaisen yhdyspesän syystä tai toisesta, hajotessa, siirtyi asukasoikeus tilaan yhdelle näistä yhdysasukkaista, yleensä esikoisoikeuden mukaan. Muut olisivat silloin joutuneet ilman muuta puille paljaille, mutta estääkseen tällaisen kohtuuttomuuden tapahtumista, ovat, niinkuin täällä jo on selitetty, kuvernöörit erityisillä päätöksillä, mielivaltaisilla päätöksillä — kuinka paljon tukea niillä oikeastaan lienee voimassa olleissa asetuksissa, siitä en ota mitään varmaa sanoakseni — antaneet näille entisille yhdysasukkaille oikeuden perustaa tilan alueelle torpan, vuotuista vuokraa vastaan päätilalle. Tavallisin määräys on se, että nämä torpat annetaan torpan perustajan, hänen vaimonsa ja lastensa elinajaksi, joskus lasten-

lasten, ja lienee ehkä joku sellainenkin päätös, jossa puhutaan ainoastaan torpan perustajasta ja hänen vaimostaan.

Valiokunta, niinkuin täällä on huomautettu, ei puhu mitään siitä, kuinka paljon tällaisia torppia vielä on olemassa, ja mikäli olen yksityistietä kuullut, lienee valiokunnassa lausuttu Viipurin läänin edustajain taholta sellainen ajatus, että niitä ei löytyisi kuin ehkä jokunen enää jälellä. Nyt sattuu olemaan kumminkin asianlaita se, että ne Viipurin läänin edustajat, jotka laki- ja talousvaliokunnassa istuvat, ovat kotoisin juuri niiltä paikkakunnilta Viipurin lääniä, joissa näitä tällaisia torppia ei yleensä ole. Niitä on nimittäin muutamia kihlakuntia, joissa ne ovat perin harvinaisia. Ne ovat minun tietääkseni Äyräpään kihlakunta, samaten kuin Sortavalan ja Salmin kihlakunnat, enkä liioin ole kuullut juuri puhuttavan niistä Käkisalmen kihlakunnassakaan. Joitakuita saattaa niitä olla siellä, en uskalla varmasti väittää sitä tai tätä siinä asiassa. Jos valiokunta olisi katsonut maksavan vaivaa kääntyä anomuksen tekijän puoleen, niin me olisimme voineet antaa luettelon esim. Kymin kihlakunnasta, jossa on 70 torppaa, ja sekin on vaillinainen; samaten toisen luettelon Jääsken kihlakunnasta, jossa myös on 70 torppaa. Tämäkin luettelo on vaillinainen, siitä puuttuu muutamia pitäjiä kokonaan ja ainoastaan yhdestä pitäjästä on luettelo osapuilleen täydellinen, Jääsken pitäjästä nimittäin, se kun on torpparien itsensä vaivalla kokoonhaalima. Tässä on siis jo 140 torpparia 6—7 pitäjän alueella. Parikkalasta on eräs olojen tuntija ilmoittanut, että niitä saatta siellä olla noin 40. Niitä on myöskin, niinkuin sanottu, Lappeen kihlakunnassa ja Rannan kihlakunnassa, niin että joka tapauksessa voitanee arvostella niiden luku useammaksi sadaksi. Luku 1,000, niinkuin sen esittäjä itsekin sanoi, on arvatenkin liioiteltu, mutta useampia satoja niitä joka tapauksessa on.

Me anomuksen tekijät pyydämme nyt näille torppareille samansuuntaista oikeutta, kuin mitä nykyinen maanomistusasetus on myöntänyt perintötilain perintötorppareille. Nämät nyt kysymyksessä olevat torpparit ovat samassa asemassa, ovat kanta-perillistorppareita, niinkuin he itse kutsuvat itseään. Me olemme tässä vielä tehneet sen rajoituksen, että jos esim. perinnöksi ostettu tila oston kautta on siirtynyt toiselle suvulle, me emme tässä tapauksessa mitään irtilohkomisoikeutta vaadi. Me siis pyydämme vähemmän, kuin mitä aikaisemmin on lainsäädännöllä myönnetty vastaavassa asemassa oleville torppareille muualla Suomessa.

Hylkäävän lausuntonsa, niinkuin sanottu, valiokunta perustaa selvittelylle ruununtilain asukasoikeuden kehittymisestä. Se on sellaista, mikä yleensä tunnetaan niissä piireissä, joissa näitä asioita seurataan. Se riittäisi perusteeksi, jos olisi tarkoituksena todistaa, että tässä ei ole tapahtunut muodollista vääryyttä, ei ole tapahtunut rikosta lain muotoja vastaan. Ja jos olisi kysymyksessä tuomioistui-

meen vetoaminen, niin tietysti tuomioistuin silloin tuomitsisi sillä tavalla kuin laki- ja talousvaliokunta nyt on tehnyt, sillä eihän se voi tuomita muuta kuin voimassa olevien lakien mukaan. Tässä tarvitaan lainsäädäntötoimenpidettä ja juuri sentakia, että asia ei ole korjattavissa esim. tuomioistuimeen vetoamalla, joten siis muodollista vääryyttä ei ole tapahtunut, olemme me anomuksen tekijät lainsäädäntötoimenpiteitä anoneet. Se, että lait aikoinaan ovat olleet kohtuuttomia, synnyttäneet epäkohtia, ei minun käsitykseni mukaan saa estää lainsäätäjää korjaamasta näitä epäkohtia, pelastamasta mitä pelastettavissa on niistä vaurioista, mitä nämä lait ovat synnyttäneet.

Siinä selvittelyssä, jonka valiokunta antaa, käsitellään asioita — niinkuin täällä jo on muuten huomautettukin — huomattavan keveästi. Valiokunta puhuu siitä, mikä ei aikaisempien säännöksien nojalla ole ollut todistettavissa, mikä on todennäköistä ja mikä ei ole todennäköistä, mitä saattaa olettaa j. n. e. Minä uskallan väittää, että laki- ja talousvaliokunta olisi ollut velvollinen hankkimaan käsiinsä ainakin muutamia kuvernöörien päätöksiä tässä asiassa, niin että se olisi voinut perustua ei olettamuksiin, vaan tosiasioihin. Sellaisia kuvernöörin päätöksiä olisi kyllä ollut saatavissa lähempääkin kun asianomaisesta kuvernöörinvirastosta, jos niitä olisi pyydetty.

Valiokunta lausuu, ettei ole aikaisempien säädösten perusteella todistettavissa, että olisi määrätty torpan paikka tilalla torppareille »heidän perintöosansa vastikkeeksi». Minä myönnän, että sanat »heidän perintöosansa vastikkeeksi», eivät ole onnistuneita. Sellainen sanontatapa, josta edellinen puhuja täällä huomautti, »yhdysasukasoikeutensa vastikkeeksi» tai jotakin sellaista, vastaisi paremmin asianlaitaa. Että kumminkin kuvernöörinvirastokin on käsitellyt näitä tällaisia tapauksia asiallisesti perintöluontoisina, vaikkakaan ei muodollisesti, näkyy m. m. siitä, johonka jo myöskin viitattiin, että nämä tällaiset torpparit ovat saaneet tilalta ei ainoastaan valmista peltoa ja niittyä, vaan ovat saaneet siirtää torpalleen talon huoneitakin. Kuvernöörin päätöksellä täällä jo myöskin näytettiin toteen, että se väite, jonka valiokunta tekee, että muka on vähemmän todennäköistä, että olisi korvaukseksi tilalla suoritetusta työstä annettu torpan paikkoja niille, joilla oli jotakin oikeutta tilaan, koska sellainen henkilö olisi voitu määrätä tilaan yhdysmieheksi, ei pidä paikkaansa. Minä voisin myöskin esittää erään kuvernöörin päätöksen, jossa on myönnetty tällainen torpan paikka henkilölle, joka kyllä olisi voitu nimittää yhdysmieheksi. Mutta asianomaiset eivät keskenään sopineet. He olivat muuten kaksi langosta, toinen naimisissa vanhemman, toinen nuoremman tyttären kanssa. Se, jolla oli vanhempi tytär vaimonaan, sai talon, ja toinen ajettiin pois; aikaisemmin olivat he eläneet yhdyspesässä.

En myöskään voi käsittää, että tällaisten torpparien asemaa ei käy heidän sukulaisuutensa takia katsominen toisenlaatuiseksi kuin vieraan torpparin. Siinähän on itse asiassa torpan perustaja pannut työtä taloon, hänen lapsensa ovat ehkä jo tehneet työtä talossa ja jatkaneet tätä työtä torpassa. He ovat siis itse asiassa perillisen asemassa. Mahdotonta siis lienee verrata heitä vieraaseen torppariin, joka tulee taloon sivusta päin, ilman että hänen vanhempansa ovat taloon minkäänlaista työtä kiinnittäneet.

Valiokunta sanoo edelleen, ettei olisi oikein, että sitä korvausta tilalla suoritetusta työstä, joka aikoinaan oli arvosteltu tulevan suoritetuksi elinkautisella vuokraoikeudella, enennettäisiin. Siihen pyydän vaan huomauttaa entisen lisäksi, että tuo vuokraoikeus on osaltaan maksettu päätilalle suoritetuilla verrattain runsailla veroilla.

Mitä tulee aikaan jälkeen vuoden 1884, en ota varmaan sanoakseni, onko tällaisia torppia silloin syntynyt vai eikö. Minä en tosin ole saanut tietooni sellaisia tapauksia, mutta aivan mahdottomia ne eivät liene. Joka tapauksessa ei näillä torppareilla silloinkaan ollut oikeutta siihen, minkä nykyinen maanosituslaki myöntää heille, nim. oikeutta saamaan osaa tilasta. He saivat kyllä lunastuksen ja siinä tapauksessa heidän asemansa oli jonkun verran parempi kuin aikaisempien torpparien.

Täällä jo huomautettiin, että jos valiokunta olisi esittänyt historiikin maanosituslakien kehittymisestä, niin se olisi valaissut tätä asiaa paljon enemmän. Sillä maanositusasetusten ahtaus on luonut nämä torpparit ja se se yleensä on luonut ainakin suurimman osan meidän tilattomasta väestöstämme. On mahdotonta, että voitaisiin korjata nämä epäkohdat palauttamalla tämä tilaton väestö paikoilleen. Mutta tässä on olemassa pieni joukko, pieni jäännös, joka elää entisillä tiloilla ja voidaan yksinkertaisella lainsäädäntötoimenpiteellä pelastaa.

Minä myönnän kyllä, että tällä lailla tulisi olemaan takauttava vaikutus, ja sitähän nyt yleensä pelätään. Mutta olemmehan me — ainakin suuri enemmistö meistä — valmiit säätämään toisenkin takauttavan lain, jolla tulee olemaan paljon laajempi vaikutus, joka tulee aikaansaamaan paljon suuremman mullistuksen. Se on torparilaki, ja siihen liitetty takauttava laki. Sitä paitsi, mitä muuta kuin takauttava laki on esim. se oikeus lohkoa torppansa erilleen, jonka nykyinen maanosituslaki on myöntänyt perintötorppareille. Sellaisia lakeja on kyllä säädetty ennenkin. Tällaisessa tapauksessa en minä ainakaan voi katsoa asiaa siltä kannalta, loukataanko mahdollisesti aikaisempia lakipykäliä; ne ovat kuolleita asianomistajia. Asiaa on arvosteltava siltä kannalta, tapahtuuko yhteiskunnallista vääryyttä puolella tai toisella. Jos asiaa katsoo tältä kannalta, niin minun käsittääkseni on varsin vaikeata mennä väittämään, että sille sukuhaaralle, joka nyt päätilaa hallitsee, tapahtuisi asiallista koh-

tuuttomuutta, jos torppari saisi lohkoa tilansa erilleen. Sillä sukuhaaralla on joka tapauksessa ollut etuoikeus; se sukuhaara on saanut pitää päätilaa ja se sukuhaara joutuisi sittenkin vielä edullisempaan asemaan, tämän lohkomisen jälkeenkin, sillä se saisi edelleen hallita parempaa puolta tilasta. Torppari, asiallisesti yhtä oikeutettu perintöön kuin tuo toinenkin, joskaan ei mahdollisesti, saisi joka tapauksessa huonomman puolen. Sen sijaan taas jos asiaa katsotaan noiden torpparien kannalta, ei voi muuta kuin myöntää, jos nim, jättää pykälät sikseen ja katsoo asiaa inhimillisyyden ja kohtuuden kannalta, että torppareille tapahtuisi vääryyttä, jos he joutuisivat torpistaan pois. Minä jo huomautin siitä työstä, jonka he ja heidän vanhempansa ovat tilaan panneet. Voin lyhyesti mainita erään yksityisen tapauksen, joka räikeästi kuvaa sitä vääryyttä, joka mietinnön mukaan torppareille tapahtuisi. Löytyy monta sellaista torpparia, jotka sivulta päin taloon tulleina ovat entisen isännän vielä alaikäisenä ollessa hoitaneet taloa, ehkä kymmenkunta tai toistakymmentäkin vuotta. Kun vanhin alaikäisistä pojista oli tullut täysi-ikäiseksi, siirtyi talo esikoisoikeuden mukaan hänelle ja se henkilö, joka oli hänelle talon säilyttänyt, ajettiin ensin torppaan ja hänen lapsensa sitte maantielle. Jos arvostelee asiaa inhimillisen oikeuden kannalta, niin täytyy myöntää, että tässä tapahtuu torppareille vääryyttä.

Valiokunta on sitä paitse esittänyt useita muita syitä, joihin täällä jo on viitattu. Se sanoo, että tämä lainsäädäntötoimenpide, jota me pyydämme, olisi poikkeava siitä säädöksestä kesäkuun 12 päivänä 1895 annetussa asetuksessa maatilojen osittamisesta, jonka mukaan kruununtiloista voidaan maanerottamisen kautta muodostaa palstatiloja ainoastaan milloin ala on kruunun tarpeeksi käytettävä. Nythän me, anomuksentekijät, olemme juuri ehdottaneet, että tämä pykälä olisi muutettava ja jollemme sitä olisi tehneetkään, niin olisi kait valiokunnan asia ollut huomauttaa, että meidän ehdottamamme muutos aiheuttaa muutoksen maanositusasetuksen 12 §:ään, joka siis myös on tehtävä, enkä voi käsittää, ettei saisi tehdä muutoksia johonkin pykälään sen vuoksi, että siitä aiheutuu muutoksia toisiin pykäliin. Silloinhan ei voisi yleensä lakia säätää lainkaan.

Valiokunta sanoo edelleen: »Kun senkin lisäksi sekin määräaika, jonka kuluessa rälssi- ja perintötiloista, sanotun asetuksen 41 §:n mukaan, perintötilan vastikkeeksi tai muuten ainaiseksi luovutetun määräalan haltijalla on ollut oikeus saada alueensa erilleen otetuksi, jo on kulunut umpeen, niin että sellainenkin pätevämpi oikeus, ellei sitä ole asianmukaisesti valvottu, on menetetty». Valiokunta siis näyttää olettavan, että mainittu pykälä olisi koskenut myöskin näitä nyt puheena olevia torppareita ja että ne eivät ole valvoneet sitä oikeutta, jonka se heille suo ja siis sen menettäneet. Asianlaita

nyt ei ole niin. Tämä 4 § yleisessä maanosituslaissa ei ole koskaan auttanut näitä torppareita mihinkään. He ovat koettaneet sitä käyttää, vaan saaneet kieltävän vastauksen. Minulla on parinkin kuvernöörin päätökset, joissa tällainen pyyntö evätään, toisessa sen vuoksi, että talo, silloin kun torpanhaltija tämän oikeuden sai, oli kruunun luontoinen, vaikka se sittemmin oli perinnöksi ostettu, toisessa päätöksessä taas sillä perusteella, että tuota torppaa ei ole annettu torpanhaltijalle elinkaudeksi, jota mainitussa lakipykälässä edellytetään. Nämä torpparit eivät ole siis mitään aikaisempaa oikeutta menettäneet.

Lain kantavuus olisi kyllä verrattain pieni, totta kyllä, sillä se ei koske muuta kuin joitakuita satoja, ehkä viittä-, kuuttasataa torppariperhettä, pieniviljelijäperhettä. Mutta en minä ainakaan tahtoisi asetua niin ylhäiselle kannalle, että 500—600:n — tai olkoonpa nyt vähän pienemmänkin joukon — maanviljelijäperheen maantielle joutuminen tai tilallaan pysyminen on liian pieni asia lainsäätäjän toimenpiteen esineeksi joutuakseen.

Se esiintyisi räikeänä vääryytenä, sanoo valiokunta edelleen, sanotunlaatuisten torppain haltijoille niillä kruunun- tai perinnöksi ostetuilla tiloilla, jotka ovat vieraisiin käsiin siirtyneet. Minä olisin kyllä ollut valmis, ja me anomuksentekijät yleensä, ulotuttamaan tämän lain kantavuuden myöskin sellaisiin tapauksiin, jolloin tila on oston kautta siirtynyt toisiin käsiin. Mutta välttääksemme liian monimutkaisia toimenpiteitä, nimenomaan mitä korvaukseen tulee ja voidaksemme siis helpommin saada jotakin parannusta aikaan, me olemme tästä kannasta luopuneet neuvoteltuamme asianomaisten torpparien itsensä kanssa. Tuntuu siis todellakin sangen kammalliselta, kun valiokunta tämän takia ehdottaa anomusta hyljättäväksi. Siinä todellakin olemme joutuneet ojasta allikkoon. Sama valiokunta, jonka mielestä me menemme liian pitkälle vaatiessamme sitä, mitä me vaadimme, esittää meidän anomuksemme hyljättäväksi sillä perusteella, että me emme ole muka vaatineet tarpeeksi paljon. Siinä on minun ainakin ollut vaikea huomata johdonmukaisuutta.

Mitä sitten lopuksi tulee itse tämän asian varsinaiseen yhteiskunnalliseen puoleen, riippumatta nyt mitä se vaikuttaa noitten asianosaisten henkilöitten elämään, niin meidän pitäisi, minun käsittääkseni, ottaa huomioon se, että kyllä meillä on tilattomia tarpeeksi, meillä on niistä vaikeuksia enemmän, kuin mistä me kunnolla jaksamme suoriutua. Kun nyt voidaan yksinkertaisella toimenpiteellä satoja perheitä estää tilattomiksi joutumasta, niin minusta on silloin varsin epäjohdonmukaista, jos annettaisiin aikaisempien lakipykälien estää tätä parannusta aikaansaamasta. Me siis silloin toisaalta hankkisimme tilattomille tiloja, mutta toisella kädellä työntäisimme uusia perheitä tilattomien joukkoon.

Onhan muuten verrattain pieniä, paikallisia asioita käsitelty

täällä ennenkin. Sama valiokunta on kyllä asettunut myötätuntoiseksi niille anomuksille, jotka koskevat niin sanottuja sukulunastustiloja, ja tiloja, joita tehtaat ovat saaneet aikanaan perinnöksi lunastaa; verrattain pieni epäkohta sekin on, pieni alaltaan. Mutta se nähtävästi on ollut valiokunnalle tuttu, tämä taas yleensä kutakuinkin tuntematon. Tällä kysymyksellä nyt ei olekaan mitään varsinaista agitatoorista luonnetta. Näitä torppareita on vähän, verrattain vähän. Ne ovat hajoitetut laajalle alueelle, kahteen vaalipiiriin, ja ne toistatuhatta ääntä, jotka niillä lienee käytettävissä, eivät suuresti mitään puoluetta hyödytä. Mutta juuri sentakia voitanee tätä asiaa katsoa puhtaasti yhteiskunnallisen oikeuden kannalta.

Minä siis ehdotan puolestani, minäkin, että tämä asia lykättäisiin takaisin valiokuntaan muodostettavaksi pääasiassa anomusehdotuksessa viitattuun suuntaan. Kaiken väärinkäsityksen välttämiseksi minä pyydän huomauttaa, että minä en suinkaan tarkoita sitä, että sanamuoto pitäisi olla sama kuin anomusehdotuksessa. Se on ehkä epäonnistunut senkin kautta, että tämä anomusehdotus alunpitäen oli tarkoitettu esitysehdotukseksi, vaikka se ei sellaisena päässyt esille ja siinä siis on säilynyt pykälämuoto. Nuo sanat »heidän perintöosansa vastikkeiksi» korjattakoon. Mitä tulee korvaukseen, torpparien suoritettavaan korvaukseen, niin voidaanhan siinäkin suhteessa harkita asiaa tarkemmin. Minä puolestani tosin olen sitä mieltä, että mikään muu korvaus ei tule kysymykseen, kuin vastaava osa perintölunastuksesta siinä tapauksessa, että tila on perinnöksi ostettu, mutta jos välttämättä nyt vaaditaan jonkunlaista korvausta sentakia, että päätila menettää torpasta tulevan vuokran, niin otettakoon sekin harkittavaksi, mutta muistettakoon silloin myös, että päätiloilta menee rasituksia, sillä niiden ei silloin enää tarvitse maksaa torpan osuudelta menevää kruununveroa, kuten tähän saakka. Minä olen vakuutettu siitä, että nämä torpparit ovat kyllä valmiit maksamaan jonkun verran runsaammankin korvauksen, kun he vaan pääsevät siihen tilaan, etteivät joudu maantielle, että he saavat nämä torpat omiksi omituisiksi tiloiksi. Se on pääasia tässä kysymyksessä.

Täällä on ed. Wuolijoki tapansa mukaan käyttänyt tilaisuutta tehdäkseen pienen taktiikan vaatiman hyökkäyksen keskustaa kohden. Jos nyt todellakin asia olisi ollut sosialisteille alunpitäen niin selvä, kuin hän väittää, niin miksi heidän edustajansa sitten eivät ole liittäneet vastalausetta. Ja mikäli valiokunnan puheenjohtaja minulle on ilmoittanut, niin kyllä tämä päätös valiokunnassa oli yksimielinen. Minä nyt en tahdo tätä tilaisuutta suinkaan ruveta käyttämään minkäänlaisen taktiikan, minkäänlaisten puolue-etujen tavoittelemiseen, mutta sanon kumminkin, että syynä siihen, että tämä asia on tälle tolalle kääntynyt, lienee sekä mitä vasem-

mistoon että keskustaan tulee se, että asia on ollut verrattain outo. Äänestys tässä eduskunnassa tulee näyttämään, mitä anomuksentekijät ovat tarkoittaneet, ovatko he tarkoittaneet totta, vai onko tarkoitus ollut ainoastaan komeilla anomuksilla, jonkalainen epäluulo yleensä minun mielestäni on kaikkea muuta kuin arvokas, ja äänestys tulee myös näyttämään, mitä keskusta tässä asiassa aikoo tehdä.

Kuten sanoin, tässä on kysymys yhteiskunnallisesta oikeudesta. Minä vetoan yleensä kaikkiin niihin, jotka itse maata omistavat ja jotka osaavat pitää arvossa niitä etuja ja sitä turvattua asemaa, joka siitä johtuu. Minä vetoan kaikkiin niihin, jotka haluavat päästä maataomistavain ja maataviljeleväin itsenäisten eläjäin onnelliseen asemaan, ja minä vetoan kaikkiin niihin eduskunnan jäseniin, jotka yleensä tahtovat tehdä yhteiskunnallista oikeutta. Ja minä olen varma siitä, että eduskunta ei tahdo myötävaikuttaa sellaiseen toimenpiteeseen, joka sysäisi useampia satoja rauhallisia pieniviljelijöitä maantielle, tilattoman väestön joukkoon.

Ed. T u l i k o u r a: Että laki- ja talousvaliokunta on yrittänyt tehdä työtä nyt kyseessä olevan anomuksen selvittämiseksi, se näkyy siitä, että se on tutkinut laajalti vanhempia aikoja, alkaen 1600-luvulta vuoteen 1884 saakka. Tutkimus on kohdistunut siihen kehitykseen minkä alaisena maatilat ovat olleet tullessaan lampuotitiloista perinnöllisiksi täydellä omistus- ja asukasoikeudella. Mutta kun valiokunta tulee 1852-vuoden hallinnolliseen säädökseen, josta eteenpäin vasta alkaa se aika mikä on kysymyksessä tässä anomuksessa, sivuuttaa valiokunta tämän ajan melkein yhdellä kädenkäänteellä. Tästä näkyy, että koko asia on ollut valiokunnan jäsenille aivan outo ja tuntematon, ja se ihmetyttää suuresti, sillä tämä torpparilauma, vaikka se ei olekaan niin suuri, että siitä olisi kellekään puolueelle vaalikarjaksi, lienee kuitenkin huomattava joukko. Silloin kuin tilattoman väestön asioita tässä maassa alettiin oikein innolla korjata, nim. perustettiin muun muassa agraarikomitea, niin kävi Vehkalahdelta jo silloin kruununtorpparien lähetystö täällä Helsingissä agraarikomitean puheenjohtajan luona asiaansa selvittämässä. Minä luulin, että tämänkin kautta asia olisi pitänyt olla tunnettu. Mutta vielä enempi sen kautta, kun vuoden 1883 asetuksen jälkeen kruununtilojen asuttamisesta sanotut torpparit alkoivat, yhtä hyvin kuin muutkin entisten kruununtilallisten perilliset, perimysoikeutensa nojalla hakea asukasoikeuttaan, päätilainkin, ja silloin näistä jo riideltiin senaattiin saakka, sekä senaatti jo antoi päätöksiä kruununtilan torppareista. Mutta koska kuitenkin asia on ollut valiokunnalle niin tuntematon kuten mietinnöstä selviää, ja vaikka kaksi edellistä puhujaa jo ovat kylläkin laajasti sitä selittäneet, niin en minä kuitenkaan malta olla siihen

koskettelmatta, erittäinkin kruununtorppien muodostamishistoriikkiin.

Muistaakseni molemmat edelliset puhujat jo viittasivat, että siihen on ollut syynä maatilojen osittamissäännökset, mutta jättivät mainitsematta että ne olivat erinäiset osittamissäännökset, jotka koskevat kruununtiloja, eivätkä olleet säätylainmääräyksiä. Kun 1852-vuoden hallinnollisen asetuksen perusteella, tämän jälkeen asukkaita sijoitettiin kruununtiloille, niin asettui useampi veljeskunta, jopa serkuksetkin, samoille tiloille asumaan. Yksi määrättiin isännäksi ja toiset niin sanotuiksi yhdysmiehiksi. Tätä jatkettiin jonkun aikaa. Silloinen käsityskanta tilojen asuttamisesta oli, että pääasiana pidettiin ainoastaan takeet valtion veron saannille, mistä johtui se katsantokanta, että ehdottomasti oli yksi asetettava isännäksi ja toiset hänen käskyläisikseen. Näin muodoin on jatkettu noin vuosikymmen tällaista yhdyselämää, minkä voin päättää käsillä olevasta luettelosta Vehkalahdella löytyvistä kruunutilan torpista ja niiden torpanoikeuksista. Ensimmäinen torppaoikeus näkyy Vehkalahdella olevan annettu Viipurin kuvernöörin päätöksellä 1864. Nämät torppien perustamiset johtuivat siitä, että isännäksi määrätyt alkoivat käyttää isäntävaltaansa ja yhdysmiehet joutuivat ikäänkuin heidän orjikseen, joten he luopuivat yhdyselämästä ja alkoivat asua torppia. Jälkeen vuoden 1860 oli käytännössä kuvernöörin antama määräys, en tiedä, oliko se hallinnollinen säännös, vai yksin kuvernöörin mielivaltainen käsky, että joka jättää kruununtilan ja on poissa siitä yhden vuoden, hän on kadottanut asukasoikeutensa tilaan ja kaiken oikeutensa siihen. Tällöin toiset veljekset ja perheenjäsenet, jotka olivat yhdysmiehiksi otetut, poistuivat tilalta ansiotöille, mutta toiset kuitenkin tahtoivat asua tilalla ja kun sitä ei sietänyt jakaa, niin kuvernöörin, hovioikeuden jopa senaatinkin päätöksen perusteella perustivat siihen torppia, joissa, kuten täällä ennen jo on sanottu, oli määrätty ala peltoa, määrätty ala niittymaata sekä torpalle rakennukset ja tarvittavat polttopuut. Päätilan asukkkaat, jotka olivat useammassa tapauksessa vanhemmat veljet, vastustivat tällaisten torppien perustamista ja valittivat kuvernöörin päätöksistä. Mutta hovioikeus ja samoin senaatti, jos asia sinne saakka joutui, vahvistivat kuvernöörin päätöksen ja niin muodoin tuli torppaoikeuksien juriidillinen puoli tunnustetuksi. Silloinen kruununtilain jakosäännös oli, että tilalla piti löytymän joku määrätty ala sulaa peltoa, jonka sai jakaa, välittämättä vaikka siinä olisi ollut luonnonniittyjä ja viljelyskelpoista maata sekä metsämaata kuinka laajalti, niin ne eivät tulleet kysymykseen. Ja tämä juuri vaikutti siihen, että kruununtilat yleensä pysyivät hyvin pieninä viljelystiloina. Tuo säännös oli ristiriitainen itsensä kanssa, tilasta kun erotettiin määrätty ala peltoa torpparille, vaikka tilan pelto oli niin pieni, ettei saanut tilaa jaetuksi. Muutamia vuosia

tämän jälkeen annettiin toinen säännös kruununtilojen jakamisesta, joka perustui pinta-alaan, välittämättä viljelysmaasta. Tämä yhä edelleen kehitti torppien muodostamista. Ja näitä torppia on nyt Viipurin läänissä, Viipurin ympäristöllä suuremmoiset joukot. Minulla on tässä muutamia luetteloja. Esim. Vehkalahdella Kymin kihlakunnassa löytyy 38 torppaa, joilla elää 212 asukasta, tämä on 1906 henkikirjan mukaan; Kymin pitäjässä on 6 torppaa, joilla elää 38 asukasta 1905 henkikirjan mukaan; Virolahden pitäjässä on 32 torppaa, joilla elää 142 asukasta 1904 manttaalikirjan mukaan; Miehikkälän pitäjässä 9 torppaa, joilla elää 33 asukasta 1905 manttaalikirjan mukaan. Sitte oli vielä Säkkijärven pitäjästä luettelo, joka on kadonnut, eikä tällä kertaa ole mulla käsillä. Muistan, että siinä oli noin 50—60 torpan vaiheilla. Mutta jos otaksutaan, että siinä oli tuo vähäisempi luku 50, niin niinmuodoin Kymin kihlakunnassa tulisi olemaan 135 torppaa, joilla eläisi 675 henkeä. Ei ole enää niin pieni määrä sekään. Tällaisia torppia on tietääkseni vielä Rannan, Jääsken ja Lappeen kihlakunnissa. Jos otaksutaan kussakin olevan sama määrä kuin Kymin kihlakunnassa, niin niitä tulee lähemmäksi 600 ja asukasluku niissä noin lähes 3,000.

Silloin kun näitä torppia perustettiin, tulkittiin sitä säännöstä, että tuo torpparioikeuksiensaaja saapi nämä oikeudet itselleen ja lapsillensa, että torppa tulee ikuiseksi perinnöksi, ja niinmuodoin tämä kehotti näitä torpanoikeuksia hakemaan ja torppia perustamaan. Useasti isä oli vanhentunut jo silloin, kun hän sai nuo torpanoikeudet ja sattui että hän jo jonkun vuoden perästä kuoli ja hänen lapsensa tuli niitä oikeuksia nauttimaan. Silloin kun nämäkin kuolivat, alkoivat talonomistajat oikeusjuttuja torpparien häätämisestä. Jo silloin selitettiin, että torpparioikeudet on annettu ainoastaan kahdelle sukupolvelle. Niinmuodoin nyt ensimmäiset torpparioikeuksien hakijat olivat erehtyneet siinä, senaikuinen lain tulkinta oli heitä vienyt harhaan. Nykyään ovat ne sellaisessa asemassa, että jokainen päivä, jokainen viikko voi tapahtua, että yksi ja toinen torppariperhe häädetään maantielle.

Sitten on sanottu että laki, jos anomuksentekijän anomus tulisi toteutetuksi, on takautuva. Mutta tähän pyydän huomauttaa, että laki kruununtilojen asukasoikeudesta vuodelta 1883 on ollut paljon enemmän takautuva kun tämä tulisi olemaan. Siinä laissa annetaan asukasoikeus perimisoikeuden nojalla ja niin muodoin tämä on johtanut siihen, että ne, jotka 1852 vuoden hallinnollisen säädöksen mukaan kadottivat asukasoikeutensa, kun nimittäin poistuivat tiloilta, tulivat itse tai, jos olivat jo kuolleet, heidän lapsensa, vuoden 1883 säätylain mukaan otetuiksi uudestaan asukkaiksi niille tiloille. Tästä oli seurauksena useassa tapauksessa, että ne asukkaat, jotka olivat tiloilla silloin kun tämä laki tuli käytäntöön, sen kautta siirtyivät pois. Tämä laki näin ollen oli siis paljon enemmän takautuva.

Kun nyt 1883 asetus tuli voimaan, niin torpparitkin hakivat tällöin sen nojalla, että he olivat sijoituskirjoissa vielä yhdysmiehinä, asukasoikeutta päätilaan. Mutta kuvernööri, jolta asukkuutta haettiin, esti sen, samoin hovioikeus ja senaatti, kun asiat riitaisina tulivat näiden ratkaistaviksi selittäen, että nämä ovat saaneet, torpparioikeuden sen perimisoikeutensa vastikkeeksi, mikä heillä olisi, jos eivät olisi torpparioikeutta nauttineet. Luullakseni tämä kyllä kumoaa sen väitteen, että kruununtilain torpilla ei ole mitään juuriidista luonnetta, vaan ovat ainoastaan kuvernöörin mielivallan nojalla perustetut. Mutta vielä enempi, kun torpan perustamiseen keisarillinen senaatti on antanut päätöksensä sekä oli 1883 vuoden asetusta tulkinnut ja antanut useampia päätöksiä, joista ilmenee se katsomuskanta että torpparit ovat saaneet torppaoikeuden perintöoikeutensa vastikkeeksi. Yhteiskunnan puolelta olisi suuri vääryys, jos yhä edelleen saa jatkua häätäminen torpilta, joka tulee niin tapahtumaan, ellei lainsäätäjä tule väliin. Tämä asia olisi siis mitä kiireellisintä laatua, sillä asian jättäminen ensi tuleville valtiopäiville voi merkitä monenkymmenen perheen siirtymistä pois kodeistaan. Yhdyn siis edellisten puhujain lausuntoon siinä, että asia lähetettäisiin takaisin laki- ja talousvaliokuntaan, joka ottaisi asiassa punnitakseen tarpeelliset kohdat.

Ed. P y k ä l ä: On koetettu vierittää koko syy valiokunnan niskoille, kuinka kylmäkiskonen se tällaisia asioita, ja eritoten tätä anomusehdotusta kohtaan olisi ollut. On tehty laskelmia, joilla on koetettu eduskuntaan vaikuttaa asian suuruuden takia. Ensinnäkin ed. Wuolijoki on sanonut että Viipurin läänissä hänen laskelmiensa mukaan, jos olisi 25 tällaista torppaa joka kunnassa, olisi niitä 50 kunnassa kaikkiaan 1250.

Ed. Wuolijoki vilkasi tilattoman väestön alakomitean mietintöön, että tuskin on minkäänlaisia torppareita Viipurin läänissä niin paljon. Siinä vedotaan kuvernöörin päätökseen ja asiakirjoihin ja moititaan valiokunnan perustelemattomuutta. M. m. ed. Kivilinna on sanonut, että eduskunnalla ehkä ei ole ollut haluakaan syventyä näihin perusteluihin, joten hän tässä tahtoi niitä selvittää. Pyydän lukea muutaman kohdan perusteluista, jotka tietystikin ovat olleet syynä tämän anomuksen hylkäämiseen. Näitä perusteluja ei kannattaisi kehua. Jos ne olisivat olleet niin laajat kuin ed. Kivilinna ja Tulikoura ovat tuoneet esiin tietojansa, niin ehkei valiokunnan päätös olisi tällaiseen tulokseen tullut. Mietinnössä sanotaan: »Verrattain suuri osa mainituista torpista lienee kyllä jo, mikäli ne ovat vanhempiin aikoihin perustettuja, siirtynyt emätilan yhteyteen, mutta tietojen mukaan löytyy niitä vielä huomattavassa määrässä ainakin useassa Viipurin läänin kunnassa. Tarkempia numerotietoja meidän ei ole onnistunut saada, kun yksityisiin tiedusteluihin

Viipurin lääninhallituksesta on vastattu, että jälkeen vuoden 1883 eivät kruununvoudit eikä lääninkonttori ole pitäneet minkäänlaista luetteloa kruununtiloista eivätkä liioin kunnallislautakunnanesimiehet pyydettäessä ole sanoneet voivansa tietoja antaa, eikä aika ole myöntänyt meille useiden seikkaperäisten tiedustelujen tekemiseen». Olisiko valiokunnan pitänyt lähteä juoksemaan samoja jälkiä, joista jo anojat sanovat, etteivät he ole mitään löytäneet asian valaisemiseksi? Mikseivät he tuoneet näitä asiallisia tietoja perusteluissaan esille, vai tahtoivatko he säästää niitä voidakseen sitten hyökätä valiokunnan kimppuun? Minä voin ed. Wuolijoelle vakuuttaa, että suurimmassa osassa Viipurin lääniä ei tällaisia torppareita löydy. Varsinkaan lahjoitusmailla ei niitä ole voinut muodostua, ja niitähän Viipurin lääni suurimmaksi osaksi onkin. Ainoastaan mainituissa Viipurin läänin kunnissa niitä voi jonkun verran olla, mutta missä määrin niillä on käytännöllistä merkitystä, se jääköön sanomatta. Miksi ei ed. Tulikoura silloin tullut antamaan valiokunnalle semmoisia tietoja, kun ed. Paunun kanssa puhuttiin, että nyt teidän anomuksenne menee nurin huonojen perustelujen johdosta? Mutta ed. Tulikoura kieltäytyi silloin valiokunnalle mitään tietoja antamasta, vaikka sama edustaja tahtoo nyt oikein hartiavoimalla käydä valiokunnan kimppuun. Tällaista johdonmukaisuutta en minä ainakaan hyväksy. Silloin hänellä olisi ollut velvollisuus esiintyä, kun tiesi anomuksensa joutuvan vaaranalaiseksi. Silloin edustaja Tulikoura sanoi niitä löytyvän vain 60, ja nyt ne ovat kasvaneet 600:ksi, jopa 1,250:ksi. Minä en ymmärrä, että tällä muuta tahdotaan kuin pitkittää tämän asian käsittelyä ja hävittää eduskunnan aikaa. Minä puolestani ehdottaisin, että mietintö tällä kertaa jäisi voimaan, siksi kunnes anomuksen tekijät uudelleen perustelevat anomuksensa paremmin ja esittävät uuden anomuksen.

Ed. P u l l i n e n: Täällä annetuista lausunnoista on käsittääkseni käynyt riittävästi selville, että anomusehdotuksessa käsitellyllä asialla on puolellaan paljon enemmän oikeudellista puolta, kuin valiokunta on tahtonut sille myöntää, ja sen takia yhdyn kannattamaan täällä tehtyä ehdotusta, että valiokunnan ehdotusta ei hyväksytä, vaan että mietintö kokonaisuudessaan palautetaan valiokuntaan muodostettavaksi siihen suuntaan kuin anomusehdotuksessa on ehdotettu, kuitenkin sillä lisäyksellä, että ellei valiokunta katsoisi enää ehtivänsä näillä valtiopäivillä saada riittävää selvittelyä asiassa, se muodostaisi ehdotuksensa siihen suuntaan, että eduskunta anoisi, että hallitus pohtisi asiaa ja jättäisi armollisen esityksen ensi valtiopäiville.

Ed. H a i n a r i: Pyydän kannattaa ehdotusta, että asia lykättäisiin takaisin valiokuntaan käsiteltäväksi ed. Kivilinnan ehdotta-

maan suuntaan. Tässä kysymyksessä, niinkuin niin monesti muulloinkin, on tapahtunut että elävä käytännöllinen elämä luo virallisten muotojen rinnalle toisia muotoja, jotka nekin ovat oikeutettuja ja vaativat laillistuttamista. Saattaa kyllä olla niin, että kuvernöörit eivät noudattaneet lainpuustavia, kun he nyt kysymyksessä oleville kruununtiloille hyväksyivät yhden perheen jäsenen isännäksi, toisen torppariksi, mutta kaikessa tapauksesssa tämä torpanoikeuksien hyväksyminen vastasi asianosaisten oikeuskäsitystä ja kansan oikeustajuntaa niissä piireissä, joissa näitä torppia syntyi. Sillä torpparioikeudet annettiin vastineena monivuotisesta yhteiseen pesään suoritetusta työstä. Minä en ymmärrä, ettei tätä asiaa voitaisi ratkaista samalla tavalla kuin 1895 vuoden asetus ratkaisi kysymyksen perintötilojen perintötorpista. Tämä kysymys on mielestäni aivan samanluontoinen kuin tuo edellinenkin. Tässä on kysymys monen sadan pien-eläjän kohtalosta ja minusta olisi asia katsottava etupäässä yhteiskunnalliselta eikä lakimuodolliselta kannalta.

Pitäisi laatia uutta lakia tätä pien-eläjien ryhmää varten. Oikeus ja kohtuus puhuu voimakkaasti sellaisen lainsäädännön puolesta, ja eduskunnan pitäisi asianomaisen valiokuntansa kautta löytää se oikea tie, millä tämä asia saataisiin oikealle tolalle.

Ed. Castrén: Tässä tosin ei ole kysymys suuresta torppariryhmästä, mutta kysymys koskee kumminkin niin suurta torppariryhmää, että sen asema ansaitsee lainsäätäjän huomiota. Asiain näin ollen pyydän ilmoittaa, että minä puolestani yhdyn kannattamaan sitä ehdotusta, jonka edustajat Wuolijoki ja Kivilinna ovat tehneet käsillä olevan mietinnön lähettämisestä takaisin valiokuntaan muodostettavaksi heidän ehdottamaansa suuntaan.

Puhemies: Edellisen johdosta pyydän huomauttaa, että minun ymmärtääkseni on pieni ero ed. Wuolijoen ja ed. Kivilinnan ehdotusten välillä, nim. se, että ed. Wuolijoki on ehdottanut, että mietintö lähetettäisiin takaisin valiokuntaan muodostettavaksi anomuksessa osotettuun suuntaan, ed. Kivilinna taas, että se lähetettäisiin takaisin muodostettavaksi pääasiassa anomuksessa viitattuun suuntaan.

Ed. Tulikoura: Minä en ensinkään muista, että ed. Pykälä olisi näillä valtiopäivillä puhunut mitään tästä asiasta.

Tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hän Säätytalon eteisessä kerran kuulusteli minulta jotakin tähän asiaan koskevata ja kerroin silloin hänelle siinä kiireessä, minkä ehdin; — olin nimittäin itse menossa lakivaliokunnan istuntoon ja täytyi juuri lähteä sisään. En muista, pyysikö hän minua silloin spesialistiksi laki- ja talousvaliokuntaan vaiko ei, mutta sen hänen olisi pitänyt ymmärtämän, että

sillä kertaa en voinut häntä seurata kun piti mennä lakivaliokuntaan. Sen minä ainakin muistan sanoneeni ed. Pykälälle, että täällä Helsingissä kyllä löytyy asiata selvittäviä papereita. Sen koomin ei ed. Pykälä eikä kukaan muu enään ole kysynyt minulta tästä asiasta mitään enkä tiennyt mennä tarjoutumaan laki- ja talousvaliokunnalle mietinnön kirjoittajaksi. — Muutoin kannatan ed. Kivilinnan tekemää ehdotusta.

Ed. Pennanen: Eräs edellisistä puhujista on jo maininnut, että laki, jota anomuksen tekijät ehdottavat anottavaksi, tulisi olemaan taaksepäin vaikuttava, n. s. takakantoinen laki. Tällaisen lain säädäntöön on minun mielestäni ryhdyttävä ainoastaan silloin, kun siihen vaativat välttämättömästi yhteiskunnalliset epäkohdat, jotka eivät ole poistettavissa ilman tällaista takakantoista lakia. Nyt kysymyksessä olevaan asiaan nähden, kuten täällä jo ed. Pykälä on maininnut, ei ole olemassa varmuutta siitä, onko tällainen taaksepäin vaikuttava, entisiä oikeussuhteita järkyttävä laki ollenkaan tarpeen vaatima. Ei ole edes täyttä varmuutta siitä, onko olemassa ja minkä verran, väärinkäytöksiä näihin kysymyksessä oleviin torpanasukkaihin nähden. Valiokunta on mietintönsä perusteluissa sivulla 7 maininnut siitä, että tällainen torpan asukas, joka on aikoinaan eronnut päätilalta ja muuttanut torpalle, on mahdollisesti saanut tuon torpanpaikan perintöosansa vastikkeeksi tai korvaukseksi yhteiseen pesään suorittamastaan työstä. Hän on voinut saada tämän torpanpaikan lisäksi myöskin rahallista korvausta, toisin sanoin, veljekset tai muut pesän osakkaat ovat keskenään sopineet, mitenkä pesä on jaettava. Jos nyt lähdetään myöntämään lisäoikeuksia noille torppareille, niin kieltämättähän silloin järkytetään aikaisemmin syntyneitä oikeussuhteita, joihinka asianomaiset ovat sinä aikana puolin ja toisin suostuneet. — Sitte ei ainakaan minulle vielä ole ollenkaan tästä keskustelusta selvinnyt, minkä verran noita kysymyksessä olevia torppareita ja torppia nykyisin on olemassa. Täällä on kyllä mainittu numeroita, mutta tuskinpa anomuksentekijäin vaatimus kaikkiin noihin numeroissa mainittuihin torppiin koskee. Anomuksentekijäthän itse sanovat, että siinä tapauksessa, jos tila perinnöksi oston jälkeen on siirtynyt toiselle omistajalle, käy asia siksi mutkikkaaksi ja vaikeaksi, etteivät he ota siinä suhteessa ehdottaaksensa mitään lainsäädäntötoimenpidettä. Ainoastaan siinä tapauksessa, jos nuo tilat, joilla on kyseenalaisia torppia, ovat entisten omistajainsa käsissä, voitaisiin anomuksen tekijäinkin mielestä sovelluttaa takakantoista lakia. Ja minkä verran noita entisten omistajain hallussa olevia tiloja on, se on, kuten sanoin, aivan selvittämätöntä. Tästä syystä minä ehdotan, että eduskunta tällä kertaa hyväksyisi valiokunnan ehdottaman ponnen. Ken näitä oloja lähemmin tuntee, ja tietää niissä epäkohtia olevan, on tilaisuudessa

jälleen ja paremmin perustellulla anomuksella kääntymään eduskunnan puoleen.

Ed. Sirola: Minä pyydän kannattaa ed. Sulo Wuolijoen tekemää ehdotusta.

Ed. Listo: Tässä keskustelussa on kiinnitetty huomiota etupäässä esillä olevan mietinnön loppuosaan ja koetettu kumota mitä siinä laki- ja talousvaliokunta on esittänyt, mutta on jätetty kiinnittämättä huomio tämän mietinnön alkuosaan, joka sisältää lähtökohdan nyt esillä olevalle asialle. Mietinnön ensimäisellä sivulla ja toisen sivun alkupuolella valiokunta tekee selkoa siitä, mitä sisältää se anomusehdotus, joka on mietinnön pohjana. Jos sitä tarkastelee, näkee, että valiokunnalle on annettu tarkoin määrätty tehtävä. Vallan harvoin annetaan Eduskunnalle niin tarkasti ja täsmällisesti suunniteltua anomusehdotusta, kuin tämä on. Pyydän saada lukea sen lopputuloksen, johonka anomusehdotuksessa tullaan. Siinä anotaan nimittäin, että »muuttaen maatilain osittamisesta 12 päivänä kesäkuuta 1895 annetun asetuksen 6 §:ää ja lisäykseksi saman asetusehdotuksen 41 §:ään säädettäisiin, että jos ennen tammikuun 1 päivää 1896 määräala kruununtilasta on perintöosan vastikkeeksi tai korvaukseksi tilalla tehdystä työstä jollekin luovutettu, hänen omaksi taikka myös hänen sekä vaimonsa ja lastensa elinajaksi, sillä nyt mainituista henkilöistä, joka tämän asetuksen voimaan astuessa on luovutetun alueen haltijana, siinä tapauksessa, että tila vielä on sen henkilön tai hänen perillistensä hallussa, jonka asukkaaksi tullessa luovutus tapahtui, on oikeus saada se lohkomisella tai palstatilaksi erottamisella maatilojen osittamisesta voimassa olevien säädösten mukaan erilleen otetuksi; velvollisuudella kuitenkin, jos hän sellaista etua nauttia tahtoo, sitä kuvernööriltä hakea kahden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona asetus tästä on voimaan astunut ja että, jos tila sen jälkeen kuin alueen luovutus on tapahtunut, on ostettu perinnöksi, luovutetun alueen haltijan on tilanomistajalle korvattava alueen manttaaliarvoa vastaava osuus perintölunastushinnasta sekä muista oikeudenmukaisesti siihen menneistä kustannuksista.» Tämä on anomusehdotuksen ponsilause. Kun nyt valiokunnalle annettiin näin tarkoin määrätty tehtävä, niin tietysti valiokunnan oli lähinnä tarkastettava tämän tehtävän juridista mahdollisuutta, ja silloin ei auttanut käydä tässä kysymyksessä käsiksi yhteiskunnalliseen puoleen, niinkuin nyt on sekä vasemmalta että keskustasta tahdottu asettaa vaatimukseksi. Valiokunnan ei auttanut ruveta yleisiin mietelmiin siitä, kuinka tarkoituksenmukainen meidän maanjakojärjestelmämme on ollut ja minkälaiseksi se toivottavasti on tehtävä, vaan täytyi ottaa tarkastettavaksi, minkälainen

oikeus kruununluontoisilla tiloilla olevien »kantaperillistorppien» haltijoilla mahtaa olla. Ja niinkuin tästä mietinnöstä näkyy, on valiokunta tullut siinä koko hyvin surullisiin tuloksiin, toisin sanoen sellaisiin, että vanhojen säädösten perustuksella kantaperintötorppalaitosta ei kruununluontoisilla tiloilla ole olemassa.

En ymmärrä, mitä tämä asia juuri paranisi siitä, jos se lähetettäisiin takaisin valiokuntaan, sillä valiokunnan tehtävä olisi silloin juuri samanlainen kuin tätä ennen, ellei nimittäin kamari tässä ota, anomusehdotusten tekemiselle säädetyn ajan loppuun kuluttua, luodakseen uutta anomusehdotusta ja lähettääkseen sen sitte laki- ja talousvaliokunnan käsiteltäväksi. Olen vakuutettu siitä, että niin yksimielinen kuin laki- ja talousvaliokunta oli käsityksessään tämän anomusehdotuksen mahdottomuudesta, yhtä yksimielinen se tulee edelleen olemaan siitä, että tästä ei, siinä muodossa kuin se nyt on käsillä, voida mitään tehdä. Jos valiokunta poikkeaisi siitä tehtävästä, mikä sille on annettu, niin silloin se ei minun käsitykseni mukaan menettelisi valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti, sillä valiokunnan on annettava mietintönsä n i i s t ä asioista, jotka sen valmistettavaksi lähetetään, eikä mistään muista.

Tässä nyt on jo valaistu niitä todisteluita, joita ovat tuoneet esiin ne, jotka ovat valiokuntamietinnön kimppuun käyneet. On huomautettu, kuinka nätisti täällä suurennetaan lukuja. Jos en väärin muista, niin pääsi ed. Tulikoura 130:een tai 140:een kantaperillistorppaan kruununtiloilla Kymin kihlakunnassa sillä keinoin, että hän oli tietävinään että Vehkalahdella löytyy joku määrätty luku tämmöisiä torppareita ja siis Kymin kihlakunnassa täytyy todellisuuden mukaan olla niin ja niin paljon. Ja jotenkin samalla tavalla laski ed. Wuolijoki kuntien lukumäärän mukaan. Hän tuli tuhanteen torppaan, tinki kuitenkin vähän siitä pois. Kun sillä tavoin laskelmia tehdään, niin kyllä voisi panna kysymykseen senkin, montako kruununluontoista perintötorppaa on Helsingissä ja siihen kuuluvilla maatiloilla.

On mahdollista, että valiokunta olisi sittenkin ryhtynyt tutkimuksiin puheena olevalla alalla, jos anomusehdotus olisi liikkunut laajemmissa puitteissa, niin että olisi käynyt mahdolliseksi ehdottaa hallitukselle tehtäväksi jonkinlaista sen tapaista anomusta, että hallitus ottaisi asiata tutkiakseen ja koettaisi ryhtyä toimenpiteisiin kruuntilojen perintötorpparien olojen vakaannuttamiseksi. Mutta kun valiokunta ei katsonut itsellään olevan mahdollisuutta käydä asiaan näin laajalta kannalta käsiksi, niin olihan silloin tarpeetonta ryhtyä semmoisiin tutkimuksiin. Valiokunta on siis, mikäli minä ymmärrän, aivan oikein tehtävänsä käsittäen, tullut siihen tulokseen, mikä mietinnön ponsilauseessa esitetään.

Luullakseni tämä asia ei parane sillä, että jätetään valiokunnan ponsilause hyväksymättä. Siinä tulee sittenkin itse alote aina ole-

maan kiusana. Paljon parempi on, että tämä alote hyljätään ja valmistetaan niille, jotka tämän asian tuntevat ja jotka puheena olevia oloja hellittelevät, tilaisuus 4 kuukauden perästä uudistaa anomusehdotuksensa laajemmissa piirteissä. Silloin saa laki- ja talousvaliokunta, jos asia sinne taasen lähetetään, mahdollisuuden käsitellä tätä kysymystä todellakin yhteiskunnalliselta kannalta ja mahdollista on, että valiokunta silloin tulee toiseen tulokseen.

Kun laki- ja talousvaliokunnalla on esillä olevasta alotteesta nyt mainittu käsitys, niin — ainakin minä olen siinä luulossa — jos tämä asia siihen valiokuntaan takaisin lähetetään, se on asian hiljaista hautaamista. Sillä emme me siellä voi sille mitään tehdä ja tuskinpa me ehtisimmekään, jos me ryhtyisimme asiassa tutkimuksiin, näillä valtiopäivillä niitä loppuun saattaa. Mutta koska äskenmainitun uudenkaltaisen anomusehdotuksen puoltajina on esiintynyt niitäkin, jotka istuvat vaikuttavina jäseninä muissa valiokunnissa, niin pyydän saada ilmoittaa, että jos joku heistä — esim. ed. Castrén tai ed. Hainari, jotka molemmat ovat asianomaisten valiokuntien puheenjohtajia, — ehdottavat, että asia lähetetään joko maatalousvaliokuntaan tai talousvaliokuntaan, niin kyllä minä tulen sellaista ehdotusta kannattamaan. Ehkä niissä valiokunnissa on toisenlainen käsitys siitä mahdollisuudesta, minkä valtiopäiväjärjestys antaa valiokunnalle mielensä mukaan muodostella sille lähetettyä anomusehdotusta aivan joksikin muuksi. Olen kumminkin toistaiseksi sitä mieltä, että laki- ja talousvaliokunnan ehdotus olisi hyväksyttävä, koska tästä asiasta sillä keinoin päästään kaikkein mukavimmalla tavalla ja koska kaikki mahdollisuudet alottaa asiaa uudestaan parhaimmalla ja käytännöllisimmällä tavalla, ovat silloin anomusehdotuksentekijälle varatut.

Ed. Kivilinna: Minä koetan olla lyhytsanainen, sillä tämä asia, joka sittenkin on paikallista laatua, uhkaa todellakin paisua vähän liian pitkäksi.

Ensin muutama sana ed. Pykälälle. Hän pahoitteli anomusehdotuksen perustelujen niukkuutta. Minä en tahdo ruveta riitelemään siitä, kuinka hyviä anomusehdotuksen perustelut ovat, jotka suuressa kiireessä vuonna 1907 kirjoitettiin ja joiden uudistamista ei ole pidetty erittäin tarpeellisena sen takia, että asiassa joka tapauksessa on alote tehty. Minun nähdäkseni on valiokunnan asia, jos perustelujen nojalla tai muuten asia tuntuu epäselvältä, koettaa hankkia siihen selvitystä. Minä en voi käsittää valiokunnan toimintavaltaa niin ahtaaksi, että, jos anomuksentekijät eivät ole antaneet joka asiaan tarvittavia tietoja, anomus silloin riittämättömän selvityksen perusteella hylätään. Sittemmin on hankittu ja saatu lisätietoja, joita minä olen täällä esittänyt. Valiokunta olisi

ollut tilaisuudessa nuo selvitykset saamaan, jos se olisi pyytänyt. Ja olkoon sivumennen sanottu se, että niitä on valiokunnalle tarjottu, yksityistä, epävirallista tietä tosin, mutta on tarjous sillä tavalla torjuttu, että meidän tarjoojain ei tehnyt mieli, arvostamme pitävinä, uudistaa tarjousta.

Ed. Pykälä epäili, muistaakseni, näiden torpparien lukua, samaten ed. Listo. Täällähän voidaan esittää yksityiskohtainen luettelo, jossa ne ovat torppa torpalta luetellut, ja on siinä 140 torppaa 6—7 pitäjästä. On silloin turhaa puhua, ettei ole esitetty numeroita. Lopullisia numeroita ei tosin ole voitu saada, mutta kun muutamista pitäjistä päästään näin pitkälle ja tiedetään, että tällaisia torppia muuallakin löytyy huomattava määrä, niin silloin voidaan täydellä perusteella väittää, että niitä on muutamia satoja.

Ed. Listo perustui puheessaan siihen, mitä anomusehdotus sisältää. Minä myönnän, että anomusehdotuksen ponsimuoto ei ole onnistunut. Selitin jo, mistä se on johtunut; se on johtunut siitä, että asia esitettiin ensin esitysehdotuksena ja sitten viimeisessä kiireessä muutettiin anomusehdotukseksi, kun sitä ei esitysehdotuksena saatu esittää. Jos minä olisin tiennyt ja arvannut, että laki- ja talousvaliokunta käsittää toimintavaltansa niin perin ahtaasti, kuin sen puheenjohtaja täällä esitti, niin olisimmehan me anomuksentekijät silloin helposti voineet muodostaa uudestaan tämän ponnen. Minä en kumminkaan sellaista voinut ajatella, sillä mikäli olen ollut mukana valiokuntatyössä ja olen kuullut siitä, niin valiokunnat yleensä eivät asetu niin muodolliselle kannalle, että jos ne eivät voi hyväksyä anomusehdotuksen pontta sellaisenaan, siinä sanamuodossa ja siihen suuntaan kuin se on muodostettu, niin ne esittävät anomuksen ilman muuta hylättäväksi, vaan ne koettavat minun tietääkseni ottaa asiat asialliselta kannalta ja tehdä anomuksista, mitä tehtävissä on, ne koettavat auttaa asiaa eteenpäin eivätkä pane päähuomiota muotoseikkoihin. Jos nyt kumminkin laki- ja talousvaliokunta tahtoo, ja puheenjohtajan lauseesta päättäen aikoo asettua näin ahtaalle kannalle, niin on kai täysi syy asettaa asia laveammalle pohjalle. Jotta siis nämä muodolliset vaikeudet eivät tulisi asian tielle ja jotta laki- ja talousvaliokunta ei voisi toistamiseen tämän, niinkuin olen myöntänyt, epäonnistuneen ponnen varjolla ja sillä tekosyyllä kieltäytyä asiaa käsittelemästä, niin minä pyydän muuttaa ehdotukseni. Minä siis peruutan äsken tekemäni ehdotuksen ja muodostan sen toiseen suuntaan, joka mielestäni takaa, että tämä asia tulee korjatuksi. Minä teen seuraavan ehdotuksen: Ehdotan, että mietintö palautetaan laki- ja talousvaliokuntaan muodostettavaksi siihen suuntaan, että eduskunta anoisi hallitukselta toimenpidettä puheenaolevien torpparien hallintaoikeuden vakiinnuttamiseksi. Silloin ei valiokunta ole ainakaan sidottu meidän ponteemme, vaan se

on sidottu tähän ehdotukseen, ja se takaa minun käsittääkseni täydellisesti sen tarkoituksen saavuttamisen, mitä nämä torpparit itse toivovat.

Laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtaja puhui vielä siitä, että meille olisi annettava tilaisuus antaa tietoja ja perustella anomuksemme toistamiseen paremmin. Me olemme nyt jo olleet tilaisuudessa antamaan kaikki ne tiedot, mitä meillä on, ja olemme valmiit antamaan ne niin täydellisessä muodossa, vaikkapa kirjallisesti, kuin suinkin voimme. Ei se siis suinkaan estä valiokuntaa nyt jo käsittelemästä asiaa. Joka tapauksessa on minusta parempi antaa hallitukselle tehtäväksi, kun se ryhtyy toimenpiteisiin, tutkia tätä asiaa. Sehän lienee yleensä tunnustettu asia, että kyllä hallitus, käytettävinä olevilla apuneuvoillaan, paremmin selviytyy tällaisista asioista kuin yksityishenkilöt. Sen takia ei minusta asia voita sillä, että se lykkäytyy ensi istuntokauteen ja jää sen varaan mitä me yksityiset anomuksentekijät voimme saada aikaan. On kyllä mahdollista, ettei asiaa ennätetä tällä istuntokaudella käsitellä. Siinä tapauksessa tietysti ei ole muuta neuvoa, kuin uudistaa anomus ensi istuntokaudella. Mutta niin kauan kuin on mahdollisuus olemassa, että se tällä istuntokaudella saadaan käsitellyksi, niin sitä pitäisi minun mielestäni käyttää, varsinkin sentähden, että tämä asia on todella kiireellinen, sillä näitä torppareita, joita ennen on ollut paljon enemmän kuin mitä niitä nyt on jälellä, on torpistaan häädetty koko joukko ja häädetään yhä edelleen, jos tämä lainsäädäntötoimenpide vielä joitakuitakin vuosia myöhästyy. Näitä häätöjä tarkoittaa se kohta anomuksentekijäin perusteluissa, jonka ed. Pykälä mainitsi ja jossa sanotaan, että näitä torppareita on häädetty suurempi joukko enemmän kun mitä niitä ehkä on jälellä.

Minä siis, kuten sanottu, peruutan äskeisen ehdotukseni ja teen toisen siinä muodossa kuin äsken mainitsin.

Ed. P y k ä l ä: Ed. Tulikoura on sanonut ettei hänelle ole mitään ilmoitettu eikä häntä pyydetty antamaan selvityksiä valiokunnalle, paitsi viime valtiopäivien aikana oli jotain sellaista puhetta säätytalon käytävässä ollut.

Juuri viime valtopäivien aikana kun valiokunta tämän asian käsitteli ensimäisessä lukemisessa ed. Tulikoura sai tiedon, että valiokunta tulee anomuksen hylkäämään. Sitä suuremmalla syyllä olisi anomuksentekijäin pitänyt korjata perustelunsa, kun ed. Tulikoura sanoo, että hänellä oli asiakirjoja täällä mukana, ja olisi niitä pyydettäissä valiokunnalle antanut. Minä en luule olevan tapana, että perusteluja käydään valiokunnan puolesta edustajien kotoa hakemassa.

Ed. Castrén: Minä en aijo olla tässä asiassa kovinkaan monisanainen. Katson vaan asiakseni lausua mielipiteeni laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtajan tältä paikalta antaman seli tyksen johdosta.

On kieltämätöntä, että anomuksentekijän ehdottama ponsi ei ole onnistunut. Se on liian rajotettu. Mutta laki- ja talousvaliokunnalle olisi pitänyt olla täysin selvillä anomuksentekijäin tarkoitusperä: lainlaatijan huomion kiinnittäminen puheenalaisten torpparien asemaan ja keinojen keksiminen sen turvaaamiseksi. Jos tämä kerran oli selvillä laki- ja talousvaliokunnalle, niin valiokunta ei suinkaan olisi ollut sidottu niin muodollisesti, niin ahtaasti ja sanoisinko byrokraattisesti käsittelemään anomusta, kuin on tapahtunut. Tiedämmehän jo säätyvaltiopäivien ajalta, että kun anomuksia on tehty ja asianomainen valiokunta on katsonut jonkun anomuksen ponnen liian ahtaaksi, niin pontta on muodosteltu tarkoituksen mukaisemmaksi. Minun ymmärtääkseni siis ei olisi ollut vähintäkään asiallista eikä valtiopäiväjärjestyksen rakentamaa estettä, joka olisi tehnyt mahdottomaksi anomuksen ponnen muodostamisen toisenlaiseksi, pysyttämällä sitä päätarkoitusta, mikä on johtanut anomuksen tekemiseen. Jos nyt laki- ja talousvaliokunnalle oli tuntematonta, kuinka paljon alkuperäisiä maanomistajia hallitsee niitä tiloja, joilla kyseenalaisenlaatuisia torppareita on olemassa, jos laki- ja talousvaliokunnalle oli epätietoista, kuinka suuri näiden kyseenalaisten torppien lukumäärä on, niin ei minkään olisi pitänyt estää laki- ja talousvaliokuntaa ehdottamasta eduskunnalle sellaista pontta, jossa pyydetään, että hallitsija antaisi puheenalaisia seikkoja tutkituttaa ja tämän tutkimuksen perusteella ottaisi harkitakseen, olisiko ryhdyttävä lainsäätämistoimenpiteen aikaansaamiseksi torpparien aseman turvaamiseksi. Mutta sitä laki- ja talousvaliokunta ei ole tehnyt. Se on yksistään muodollisista syistä rajoittunut ehdottamaan tämän kumminkin lainsäätäjän huomiota ansaitsevan anomuksen hyljättäväksi, perustaen hylkäämisehdotuksensa ainoastaan siihen, että, kuten laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtaja täällä esitti, anomuksen ponsi oli liian ahdas. Minun ymmärtääkseni olisi laki- ja talousvaliokunnan uudestaan ottaminen tämä asia käsiteltäväkseen ja ehdottaminen sellaisen ponnen, jonka kautta anomuksentekijäin päätarkoitus saataisiin hallituksen tutkittavaksi ja harkittavaksi.

Edelleen on laki- talousvaliokunnan puheenjohtaja täällä lausunut, että ehdottamalla anomuksen hylättäväksi on tahdottu jättää anomuksentekijöille tilaisuutta ensi valtiopäiville tehdä asianmukaisempi anomus asiassa. Mutta täten menetettäisiin aikaa. Kuta enemmän kuluu aikaa, sitä enemmän vähenee alkuperäisten maanomistajien luku, niiden luku, jotka hallitsivat tiloja silloin, kun torpparit sijoitettiin torppiinsa, ja vielä niitä tiloja hallitsevat

ja yhä enemmän supistuu niitten torpparien lukumäärä, jotka tätä nykyä asuvat kyseenalaisia torppia, ellei lainsäätämistoimenpide tule väliin ja ehkäise niitten häätämistä asumistaan torpista. Asian näin ollen ei ole aikaa viivytykseen vaan tarvitaan kiireellisiä toimenpiteitä eduskunnan puolelta.

Ed. Tulikoura: Jos Ed. Listo olisi kuunnellut lausuntoani, niin ei hän enään väittäisi, että tein laskelmani Viipurin kihlakunnan torppareista ainoastaan Vehkalahden torppariluettelon mukaan. Minähän nimenomaan lausuin erittäin jokaisen kunnan torpparit sekä minkä vuoden maa- tai henkikirjan mukaan kunkin pitäjän torppariluettelo on. Se siitä.

Ed. Pykälän kanssa minä olen pienessä perheriidassa. Hän jo myönsi, että se mistä ensiksi puhuin tapahtui kyllä viime keväänä, mutta minun olisi pitänyt tietää, että laki- ja talousvaliokunta oli silloin hylkäävällä kannalla ja sen johdosta tarjouduin näillä valtiopäivillä laki- ja talousvaliokunnan neuvonantajaksi. Enhän minä sitä tietänyt, ei siitä jaettu mietintöä eduskunnalle, eikä minulla ollut tapana mennä nuuskimaan toisen valiokunnan töitä sen vähemmän tunkeutua kutsumatta neuvomaan itseäni viisaampia. Ed. Pennanen on ollut vastustavalla kannalla ja perustanut vastustamisensa siihen, että torpparit olisivat menetelleet sopimuksen mukaan. Nähtävästi hän ei tunne näiden torppien luonnetta. Muuten kannatan ed. Kivilinnan viimeistä ehdotusta ja luovun edellisen ehdotuksen kannattamisesta.

Ed. Pullinen: Senjohdosta, että ed. Kivilinnan ehdotus on tarkoitukseltaan sama kuin minun ehdotukseni ja sanamuodoltaan vielä ehkä tarkempikin, niin yhdyn ed. Kivilinnan viimeiseen ehdotukseen. Valiokunnan puheenjohtaja ed. Listo on kyllä tahtonut jättää tämän asian anomuksentekijäin valmistettavaksi, mutta kun koko valiokunta ei ole pystynyt tätä asiaa valmistelemaan, niin en voi luottaa siihen, että muutamat yksityiset jäsenet ehtisivät saada siihen riittävää selvyyttä, vaan luulen että on parempi, että asia jätetään hallituksen valmistettavaksi ensi valtiopäiville.

Ed. Martikainen: Ed. Kivilinna on täällä äsken huomauttanut, että Sortavalan pitäjässä ei löydy tämän luontoisia torppia, mutta minä äsken otin tarkempaa selkoa Sortavalan pitäjässä syntyneeltä maalaisliiton edustajalta ja hänen, samoin kuin omien tietojeni mukaan, löytyy Sortavalan pitäjässä torppia, jotka kuuluvat tämän esillä olevan anomusehdotuksen alle. Sitäpaitse minulle ovat useat torpparit tulleet valittamaan sitä jokapäiväistä häätöuhkaa, mikä heillä on. Minä olen heidän puolestaan ryhtynyt toimenpiteisiin ja kysynyt eteviein juristien lausuntoa, miten näiden

torpparien olisi meneteltävä säilyttääkseen asemansa, sillä useissa tapauksissa he ovat ainoastaan sentähden päätilan alaisia, kun heidän torppansa alue on niin pieni, ettei sen aikuinen laki ole sallinut heidän asettua itsenäiseksi tilaksi. Päätilan kautta he ainoastaan ovat maksaneet pääveronsa, muuta tekemistä heillä päätilan kanssa ei ole. Ja kun asia on näin vakavaa laatua, josta esimerkkejä löytyy m. m. Sortavalan, Ruskealan ja Soanlahden ja niitten ympäristöpitäjistäkin sangen useita, niin minä toivoisin, että kysymyksessä oleva anomus työnnettäisiin takaisin valiokuntaan, ja että samalla lisäksi keskustan ehdotukseen anottaisiin hallituksen toimenpiteitä, o t e t t a v a k s i h u o m i o o n t o r p p a r i e n a s e m a n v a k a a n n u t t a m i n e n m y ö s k i n n i i s s ä t a p a u k s i s s a, m i s s ä u u s i h a l t i j a p ä ä t i l a l l e o n t u l l u t.

Ed. L i s t o: Minä pyydän uudestaan huomauttaa, että jos yksi tai toinen niistä ehdotuksista, joita täällä on tehty, hyväksytään, ja asia semmoisena lähetetään takaisin laki- ja talousvaliokuntaan, se asiallisesti sisältää uuden anomusehdotuksen, joka nyt anomusajan loputtua lähetetään valiokunnan käsiteltäväksi. Mahdollistahan on, että se lopputulos, johon laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä on tultu, voidaan pitää sellaisena nyt ilmaantuneena uutena aiheena, joka oikeuttaa uuden alotteen, mutta kyllä minä sittenkin epäilen, näinkö anomusedotus voidaan tehdä sillä tavoin kuin tässä mainittiin.

Ed. H a i n a r i: Pyydän kannattaa ed. Kivilinnan viimeksi tekemää ehdotusta ja luovun kannattamasta hänen ensimmäistä ehdotustaan.

Ed. H u o p o n e n: Kannatan laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtajan esittämää mielipidettä, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan mietinnön ponnen, koska, sikäli kuin minäkin käsitän, asian valiokuntaan takaisin lähettäminen ei aiheuttaisi minkäänlaisia toimenpiteitä. Jokainen eduskunnan jäsen tietää, että tässä on kysymyksessä taaksepäin vaikuttavasta lainsäädäntötoimenpiteestä ja yleensä semmoiset ovat mitä vaikealuontoisimpia, niin että ainakin siinä suhteessa ja siihen katsoen, että anomus on perin huonosti perusteltu ja Viipurin läänin edustajistakin monet eivät ole tunteneet juuri näitä kysymyksessä olevia epäkohtia, niin minä puolestani toivoisin, että eduskunta hyväksyy valiokunnan ehdotuksen tällä kertaa.

Ed. S u l o W u o l i j o k i: Täällä ed. Kivilinna ja Listo mainitsivat kumpikin, että laki- ja talousvaliokunnassa olisivat sosialidemokraatit äänestäneet tätä anomusta vastaan, mutta mikäli minä olen ottanut selvää, niin ratkaisevassa äänestyksessä sosialidemokraatit

äänestivät anomusehdotuksen puolesta ja valiokunnan pontta vastaan. Pyysin puheenvuoroa oikaistakseni tämän heidän väärän tiedonantonsa. Muuten en katso tarpeelliseksi itse asiasta enään puhua, sillä asia näyttää menevän kaikesta huolimatta takaisin valiokuntaan huolimatta siitäkin, että ed. Huoposen lausunnon mukaan Viipurin läänin edustajat eivät tätä epäkohtaa tunne.

Ed. Kivilinna: Että tämä minun ehdotukseni, siinä muodossa kuin minä olen sen tehnyt, olisi uusi anomus, siihen käsitykseen minä en voi mitenkään yhtyä. Tämä uusi ehdotus sisältää pohjaltaan saman asian, saman toimenpiteen. Palautan eduskunnan mieleen, mitenkä sairaala-anomus ensimmäisellä istuntokaudella eduskunnassa muodosteltiin muotoon, jota ei löytynyt tietääkseni missään alkuperäisessä anomusehdotuksessa. Kun vaan pysytään käsiteltävänä olevan asian pohjalla, niin ei silloin anomusta ryhdytä käsittelemään. Muuten, jos ed. Huoponen ei tunne näitä asioita, ei se suinkaan estä asiaintilaa olemasta sellainen kuin se on, sillä voihan sentään Viipurin läänin piirissäkin tapahtua ja olla sellaista, mitä ed. Huoponenkaan ei tunne.

Ed. Pöysti: Minä myöskin kannatan ed. Kivilinnan viimeistä ehdotusta.

Ed. Castrén: Minä pyytäisin saada lausutuksi, että ed. Liston, joka itse on ollut monilla säätyvaltiopäivillä, jolla muodollisuutta tarkemmin noudatettiin kuin nykyisessä eduskunnassa, pitäisi tietämän, että enemmän kuin yhden kerran on tapahtunut, että jonkun anomusehdotuksen johdosta on asianomainen valiokunta ehdottanut säätyjen hyväksyttäväksi toisellaisen ponnen kuin anomuksentekijäin esittämän, kunhan tarkotusperä on ollut sama. Ei siis käy laki- ja talousvaliokunnan menettelyä puolustaminen sillä, että laki- ja talousvaliokunta olisi ollut ehdottomasti sidottu anomuksentekijän ponteen, että sen oli joko ehdottaminen ponnen hylkäämistä tai hyväksymistä semmoisenaan. Kun minusta ed. Kivilinnan ehdotus on liian ahdas, pyydän saada ehdottaa, että asia lykättäsiin takaisin, ei maatalousvaliokuntaan eikä talousvaliokuntaan, mutta juuri siihen valiokuntaan, jossa ed. Listo istuu puheenjohtajana, nimittäin laki- ja talousvaliokuntaan, siinä tarkoituksessa, että laki- ja talousvaliokunta eduskunnan hyväksyttäväksi esittää, että hallitus tutkituttaisi puheenalaisia torpparioloja ja kaikkia sen yhteydessä olevia seikkoja sekä tämän tutkimuksen nojalla ottaisi harkittavaksensa, eikö olisi syytä ryhtyä lainsäätämistoimenpiteisiin puheenalaisten torpparien aseman turvaamiseksi.

Ed. Heimbürger: Enär några talare hafva uppdragit en

jämförelse emellan de. s. k. bördetorpen och de torp, om hvilka här är fråga, och förmenat att enahanda lagstiftningsåtgärd som egt rum beträffande bördetorpen, borde kunna vidtagas äfven angående nu ifrågavarande torp, skulle jag önska framhålla, att bördetorpen voro torp, som i tiden på grund af ofullständigheter i gällande lagstifning beträffande hemmans-delning tilldelats arftagare i vederlag för deras arfsdel i hemmanet, på villkor, att bördetorpen skulle för alltid besittas utaf torparen och hans efterkommande. Sådana kontrakt hafva i uppkomna rättegångar respekterats utaf domstolarna. Då lag infördes därom, att dessa torp skulle kunna få utbrytas från hemmanen, så sanktionerades därigenom sålunda endast i formelt afseende hvad som tidigare redan de facto gällde. Om däremot beträffande här ifrågavarande torp skulle vidtagas enahanda åtgärd, så vore följden däraf den, att torparen, som uttryckligen erhållit sin besittning endast för viss tid eller för sin och sina barns lifstid, skulle erhålla mera och annat än hvad åt honom ursprungligen utfästs.

Man kan hysa tvifvel därom, huruvida några sociala missförhållanden i förevarande fall föreligga. För min del tror jag icke att så är fallet. Men om sådana sociala missförhållanden förefinnas, är det väl uppenbart, att dessa missförhållanden böra afhjälpas icke på en eller annan enskilds, utan på hela samhällets bekostnad, och om en sådan lagstifningsåtgärd skulle vidtagas, som den, hvarom petitionärerna anhållit, så kunna kostnaderna för missförhållandets aflägsnande att bestridas af de kronohemmans — eller skatte-hemmans åbor, på hvilkas mark dessa torp äro belägna.

För min del får jag därför föreslå, att utskottets betänkande måtte godkännas.

Ed. Setälä: Minäkään puolestani en voi käsittää valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä niin ahtaasti, että valiokunnalla ei olisi oikeutta tehdyn anomusehdotuksen johdosta verraten vapaasti käsitellä anomusta, kunhan valiokunta vain pysyy siinä pääasiallisessa tarkoituksessa, johon anomusehdotuksen tekijät ovat pyrkineet. Onhan huomattava, että yksin eduskuntaesityksiäkin on asianomaisissa valiokunnissa käsitelty sangen paljon muuttamalla sitä, mitä asianomainen alotteen tekijä alkuansa on ehdottanut. Minä pyytäisin tähän katsoen saada kannattaa toimenpiteitä siinä muodossa, kuin ed. Castrén on ehdottanut. Sitä vastoin en puolestani tahtoisi yhtyä siihen, mitä on anomuksentekijäin puolelta tässä istunnossa ehdotettu, koska sen suuntainen anomus olisi liian paljon sitova.

Ed. Paasikivi: Minä olen valiokunnan oikeuteen nähden tehdä muodostuksia anomusehdotuksiin samalla kannalla kuin

minkä viimeksi ed. Setälä lausui. — Ed. Kivilinnan ja Castrénin ehdotukset menevät samaan suuntaan, mutta siihen nähden, että ei olisi syytä puutteellisen selvityksen nojalla tehdä päätöksiä, jotka mahdollisesti myöhemmin huomattaisiin liian sitoviksi, katsoisin, että se ehdotus, jonka ed. Castrén on tehnyt, olisi tässä tapauksessa asianmukaisin, ja kannatan puolestani sitä.

Ed. P a u n u: Minun, niinkuin muutamien muittenkin valiokunnan jäsenten kannan tässä asiassa määräsi se, ettei valiokunnassa saatu selville, onko sellaisia torppia kuin anomuksentekijät tarkoittavat, ollenkaan olemassa. Jo viime talvena kuin tämä asia oli valiokunnassa esillä, niin valiokunnan jäsenet koettivat ottaa selvää, minkä verran tällaisia torppia olisi, mutta kukaan ei tiennyt varmuudella sanoa, onko niitä minkä verran tai onko ollenkaan. Valiokunnassa istui 3 Viipurin läänistä olevaa jäsentä, mutta kukaan näistä ei tiennyt sanoa, oliko näitä torppia ollenkaan. Anomuksentekijöiltäkin, juuri ed. Tulikouraltakin, ed. Pykälä ja minä koetimme saada selville minkä verran tämän luontoisia torppia on ja ilmoitimme ed. Tulikouralle että valiokunnassa näyttää semmoinen kanta pääsevän voitolle, kun nyt on päässyt. Ed. Tulikoura silloin sanoi, että niitä pitäisi olla mahdollisesti 60 vaiheilla, mutta mitenkään hän ei siitä ollut varma. Tänä vuonna, kun anomuksentekijät eivät mitenkään ole sen enemmän parannelleet anomustaan, vaan ovat uusineet sen vanhoilla sanoilla, vanhoilla heikoilla perusteilla, eikä ole esitetty, että torppia todellakin löytyy, olen jäänyt edelleen siihen vakaumukseen, että niitä ei ole, ja kun pyydetty laki tulisi ainoastaan taaksepäin vaikuttava, koskeva siis niitä torppia, jotka jo ennen ovat olleet olemassa, niin jos niitä kerran ei ole, on turhaa sellaista lakia pyytää. Mutta koska nyt on ilmennyt, että niitä todellakin on olemassa, niin kannatan ed. Martikaisen ehdotusta, että eduskunta päättäisi, että laki ulotettaisiin myöskin niihin tiloihin, jotka jo ovat varsinaisilta ensimäisiltä omistajilta siirtyneet oston kautta toisille. Silloin varmaan tällaisia torppia löytyisi yltä kyllin ja silloin olisi kyllin aihetta anomuksen tekemiseen.

Ed. V i r k k i: Tavattoman selvillä näyttää anomuksentekijöillä kysymyksessä oleva asia nyt olevan. Jos ed. Tulikoura olisi ennen ollut yhtä selvillä asiasta, niin minkä vuoksi on hän kieltäytynyt valiokunnan jäsenille kysyttäessä antamasta asiasta tietoa. Ed. Tulikoura, niinkuin täällä on selville käynyt, on ennen ollut asiasta tietämättä paljon mitään. Samanlaisen käsityksen saivat valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet myöskin toisista anomuksentekijöistä, sillä juuri oikeiston taholta tuotiin ilmi valiokunnassa se ajatus, ettei kukaan muukaan anomuksentekijöistä tiennyt, missä näitä torppia oli ja kuinka paljon niitä kussakin paikassa löytyy.

Senvuoksi käsittivät valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet, että anomus on tehty ainoastaan agitatsioonitarkoituksessa ja sitä käsitystä vahvistaa tänä päivänä pidetyt, anomuksentekijäin ed. Tulikouran ja Kivilinnan puheet anomuksen johdosta. Kun nyt kuitenkin anomuksentekijöillä asia näyttää olevan niin selvillä, kannatan ed. Wuolijoen tekemää ehdotusta, että asia lähetettäisiin takaisin laki- ja talousvaliokuntaan. Ehkä nämä arvoisat anomuksentekijät nyt avustavat valiokuntaa tiedoillaan, kun ovat saaneet pitää agitatsioonipuheensa täällä eduskunnassa.

Ed. Arajärvi: Sen johdosta mitä täällä sanottu on ja että minäkin olen kirjoittanut nyt kysymyksessä olevan anomuksen alle, voin mainita, että jo sentään ennenkun valtiopäivät 1907 tulivat koolle, olin tilaisuudessa Vehkalahdella kuulemaan ed. Tulikouran esitystä tästä asiasta ja näytti hän silloin jo tunteneen puheenaolevien torppien olemassaolon ja tukalan tilan.

Muuten haluaisin tämän yhteydessä kysyä, mistä olivat ed. Wuolijoen tiedot sosialidemokraattisten jäsenien kannasta laki- ja talousvaliokunnassa, koska kaksi heistä jo esittää asian täällä toisin?

Ed. Tulikoura: On vähän kummallista että minun täytyy tässä käyttää niin monta puheenvuoroa, mutta kummallisempaa on kumminkin, että ed. Pykylää on ruvennut kannattamaan tässä ed. Paunua. Voin vielä uudestaan mainita, että kun minulle tuo kysymys tehtiin, olin juuri menossa lakivaliokunnan istuntoon ja kun näin tiellä kysytään asioita, jotka perustuvat numerolukuun niin on vaikeaa niistä silloin olla aivan selvillä. Mutta minä sanoin tietysti mitä silloin muistin. Minut kutsuttiin sitte sisään lakivaliokunnan istuntoon, jonka jäsen olin, eikä sen jälkeen viime valtiopäivien aikana tai tänä istuntokautena kukaan ole siitä asiasta minulta kysynyt mitään, sen vähemmän pyytänyt laveampia tietoja. Edustajain Pykälän, Paunun y. m. laki- ja talousvaliokunnan jäsenien järkeen ei näy mahtuvan, että he ovat syypäät siihen, että mietintö on sellainen kun se nyt on; minulla ei ole siihen mitään osaa. (Äänestys, äänestys!)

Ed. Kivilinna: Väärinkäsitysten välttämiseksi pyydän ed. Virkin ja Paunun puheiden johdosta saada toistetuksi mitä jo olen sanonut, että anomuksentekijäin puolelta on valiokunnalle yksityisiä tietä — muutahan me emme voineet käyttää — tarjottu mainittuja tietoja, mutta valiokunta puolestaan on ne tiedot torjunut. Miten me olisimme voineet enempää kärkkyä kun valiokunnan taholta selvästi annettiin tietää, että se ei ole tietojen tarpeessa?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty 4 eri muutosehdotusta.

Ensinnäkin on ed. Sulo Wuolijoki muutamien kannattamana ehdottanut, että mietintö palautettaisiin takaisin valiokuntaan muodostettavaksi anomuksessa osoitettuun suuntaan. Tulen nimittämään tätä ed. Sulo Wuolijoen ehdotukseksi.

Toiseksi on ed. Kivilinna, luopuen ensimäisestä ehdotuksestaan, ehdottanut, että mietintö palautettaisiin laki- ja talousvaliokuntaan muodostettavaksi siihen suuntaan, että eduskunta anoisi hallitukselta toimenpidettä puheenaolevien torpparien hallintaoikeuden vakaannuttamiseksi. Tulen nimittämään tätä ehdotusta, joka myös on saavuttanut kannatusta, ed. Kivilinnan ehdotukseksi.

Kolmanneksi on ed. Martikainen siten laajentanut ed. Kivilinnan ehdotusta, että eduskunta anoisi hallitukselta toimenpidettä puheenalaisten torpparien hallintaoikeuden vakaannuttamiseksi siinäkin tapauksessa, että päätila ei ole enää sen henkilön perillisten hallussa, jonka aikana torppa perustettiin. Tätäkin ehdotusta on kannatettu ja tulen nimittämään sitä ed. Martikaisen ehdotukseksi.

Neljänneksi on ed. Castrén ehdottanut mietinnön lykättäväksi takaisin valiokuntaan siinä tarkoituksessa,

että valiokunta muodostaisi anomuksentekijäin ponnen siihen suuntaan, että hallitus ottaisi tutkittavakseen kyseessä olevien torpparien oikeudelliset olot ja aseman ynnä kaikki sen yhteydessä olevat seikat sekä tällaisen tutkimuksen perustuksella ottaisi harkittavakseen, eikö olisi syytä ryhtyä lainsäädäntötoimenpiteeseen mainitunlaisten torpparien aseman turvaamiseksi. Tulen nimittämään tätä ehdotusta, joka niinikään on saavuttanut kannatusta, ed. Castrén'in ehdotukseksi.

Koska nämä eri muutosehdotukset kaikki ovat, ainakin osiksi vastakkaisia, täytyy äänestää sillä tavoin, että niiden kesken äänestämällä otetaan selkoa, mikä niistä asetetaan vastaesitykseksi mietintöä vastaan. Ehdottaisin siis, että mietintö asetetaan äänestyksen pohjaksi ja vastaesitystä sille etsitään seuraavasti:

Ensin äänestetään edustajain Castrénin ja Martikaisen ehdotusten välillä; voittaja asetetaan ed. Kivilinnan ehdotusta vastaan; se ehdotus joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan ed. Wuolijoen ehdotusta vastaan, ja vihdoin äänestetään mietinnön ja viimeksi voittaneen ehdotuksen välillä.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Castrénin tekemän ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Martikaisen ehdotus.

Jaa-äänet ovat voitolla. Vastaehdotukseksi on siis hyväksytty ed. Castrénin ehdotus.

2) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Castrénin ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on hyväksytty vastaehdotukseksi ed. Kivilinnan ehdotus.

Jaa-äänet ovat voitolla. Vastaehdotukseksi on siis jälleen hyväksytty ed. Castrénin ehdotus.

3) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Castrénin ehdotuksen äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Sulo Wuolijoen ehdotus hyväksytty vastaehdotukseksi.

Jaa-äänet ovat voitolla. Vastaehdotukseksi on siis tälläkin kertaa hyväksytty ed. Castrénin ehdotus.

4) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Castrénin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 37 jaa- ja 155 ei-ääntä. Mietintö on siis päätetty palauttaa takaisin valiokuntaan siinä tarkoituksessa, kuin ed. Castrénin ehdotuksessa sanotaan.

6) Vesioikeuslain muuttaminen.

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 edustaja Kairamon y. m. anomusehdotuksen johdosta vesioikeuslain 3 luvun osittaisesta muuttamisesta.

Keskustelu:

Ed. Cederberg: Jag ber att till en början få erinra om att afsikten med förevarande petition är att åstadkomma en sådan ändring i 3 Kap. 11 § af lagen om vattenrätten att, därest ägare af kärr, mosse eller annan vattendränkt mark, hvari skilda lägenheter hafva hvar sin del, icke enas om gemensamt utdikande af mark för dess odling eller förbättring, någon af dem, som vid sammanträdet förklarat sig därtill villig, finge, på det i detta lagrum anförda villkor, ensam utföra dikning, äfven om gensaga däremot göres af ägare till minst hälften af den vattendränkta marken. Petitionärerna afse således att undanrödja det hinder för ett nyttigt och produktivt dikningsarbetes utförande, som ligger däri, att person eller personer, som äga hälften eller större lott i marken, hafva afgörande röst i fråga om dikningens värkställande eller dess åsidosättande.

Att petitionen, ifall den blefve godkänd, komme att gagna odlingsintresset i ganska vidsträckt mån, är sannolikt, och därför hade enligt min mening ingalunda behöfts de uti motiveringen ingående nog så omständliga uppgifterna angående den odlade arealen i Finland och uti andra länder, och detta så mycket mindre som det väl icke kan påstås eller antagas, att petitionen, ifall den ledde

till den ifrågasatta lagförändringen, skulle i nämnvärd mån medverka till den odlade arealens ökning. Det måste väl antagas, att andra omständigheter härvidlag hafva en långt större och mera afgörande verkan. Men utskottet har vid beredningen utaf petitionen inlagt i densamma en långt större innebörd än petitionärerna därmed afsett samt gifvit den en utsträckning, som med petitionen icke sammangår. Utskottet har nämligen omfattat den åsikten, att icke endast ägare af en del af vattendränkt mark bör tillkomma den ifrågasatta dikningsrätten, utan att denna rätt äfven kunde tillkomma arrendatorer och andra intresserade personer. Att rätten kunde tilläggas arrendator af mark kan vara skäligt och billigt, så mycket hällre som första paragrafen i detta kapitel medgifver dem samma rätt, som öfverhufvudtaget tillkommer ägare, men oförklarligt eller mindre förklarligt är, att rätten utsträckes till andra personer än ägare. Någon motivering för en sådan radikal reform innehåller betänkandet icke, om man icke därtill räknar det uti motiveringen ingående påståendet, att företagsamheten i afseende å vattendränkt marks uppodling bör i allmänhet underlättas och understödas. Jag saknar således uti betänkandet någon motivering, som skulle direkt hänföra sig till denna utaf utskottet föreslagna vidtgående och betydande förändring. Den innebär ju en kränkning utaf äganderätten, till hvilken det enligt min tanke icke förefinnes något som hälst skäl.

Beträffande åter den kläm, uti hvilken betänkandet utmynnar, så framgår däraf icke klart, att afsikten vore att petitionera om utvidgad rätt för den delägare, som dika vill, ty äfven enligt gällande rätt kan torrläggning af kärr, mosse eller annan vattendränkt mark vidtagas utan afseende å delägares i mark gensaga, för det fall nämligen att den delägare, som gensagan gör, äger mindre än hälften utaf området, och denna rätt existerar äfven utan att utredning förebringas därom att företaget befinnes medföra större nytta eller att dess rentabilitet blifvit tillförlitligt utredd.

Då nu här egentligen endast afses att utvidga den i 11 paragrafen jordägare tillerkända dikningsrätten äfven vid det fall att gensaga göres af ägare till hälften eller större del af den vattendränkta marken, så bör detta äfven på ett tydligare sätt utsägas uti klämmen. Då jag för min del vore villig att understöda petitionen sådan den framlagts utaf petitionärerna, men icke uti den af ustkottet föreslagna formen, så ber jag att få föreslå att på sid. 4 uti ustkottets betänkande, dess svenska exemplar, uti meningen »Utskottet har därjämte, efter omröstning, omfattat den åsikt, att en slik förmån bör beredas icke allenast ägare af sanka marker, utan äfven arrendatorer af dylika marker och, där torrläggningsarbetet kunde medföra större allmänt gagn, jämväl andra, för experiment på detta område intresserade personer» de tre sista raderna d. v. s. orden »där torrlägg-

ningsarbetet kunde medföra större allmänt gagn, jämväl andra, för experiment på detta områda intresserade personer» skulle utgå och att likaså det senare stycket på samma sida, hvilket stycke jämväl sträcker sig till sid. 5, helt och hållet skulle utgå, samt klämmen erhålla följande lydelse: »Att landtdagen måtte hos Hans Kejserliga Majestät anhålla om nåd. prop. till sådan ändring af lagen om vattenrätten, att torrläggning af kärr, mosse och annan vattendränkt mark, hvari skilda lägenheter hafva hvar sin del, kan af delägare företagas äfven om gensaga göres af ägare till större eller mindre del af den vattendränkta marken.»

Ed. G. G. Rosenqvist: Jag förenar mig i hufvudsak om hr Cederbergs uttalande och ber att få understöda hans förslag.

Ed. Kairamo: Nykyinen vesioikeuslaki säätää, että kuivattamistyön suorittaja on riitatapauksessa oikeutettu korvaukseen sen kautta, että hänelle myönnetään nautinto-oikeus muitten osakkaitten maaosuuksiin niin pitkäksi aikaa kuin tähän tarkoitukseen kulloinkin harkitaan tarpeelliseksi, kuitenkaan ei enemmän kuin 50 vuodeksi. Tämä oikeus on kuitenkin laissa rajoitettu siten, että se tunnustetaan ainoastaan siinä tapauksessa, ettei vähintään puoli kuivattavan vesiperäisen maan omistajista yritystä vastusta. Tunnettua on, että nykyinen maanjakojärjestelmä monella tavalla vaikeuttaa uudisviljelyksen edistämistä ja siten hidastuttaa maatuotannon nousemista. Varsinkin on meillä niin tärkeissä suomaitten kuivattamishankkeissa monasti havaittu äskenmainittu lain vaatima enemmistöpäätös sellaiseksi haitalliseksi ehdoksi, joka ei maanomistajalle tuota vastaavaa hyötyä. Anomuksentekijät ovat senvuoksi toivoneet, että tämä määräys laista poistettaisiin. Me olemme asettuneet sille kannalle, että kun laki kerran tunnustaa, että maanomistajan hallintaoikeus kyseessä olevassa tapauksessa voidaan yleishyödyn hyväksi joksikin aikaa syrjäyttää, niin samanlainen väliaikainen rajoitus saattaa olla paikallaan silloinkin, kun se kohdistuu enemmistöön eikä vaan vähemmistöön.

Periaatteen kannalta on tärkeää ennen kaikkea se myönnytys, että maanomistajan oikeus määrätyssä tapauksessa saa väistyä uudisviljelyksen tieltä. Tämän myönnytyksen tekee nykyinen laki. Silloin tuntuu olevan suhteellisesti vähemmästä merkityksestä onko kysymyksessä vähän isompi tai vähän pienempi osa maanomistajista. Kummassakin tapauksessa koskee asia vain kylänmiesten keskinäisiä suhteita ja näiden väliaikaista järjestämistä.

Valiokuntaa ei kuitenkaan tyydytä tämä vaatimus. Laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtaja on äsken selittänyt, että valiokunta yleensä ei olisi oikeutettu menemään pitemmälle kuin mitä asianomainen anomusehdotus sallii. Tuntuu siltä, kuin tätä johta-

vaa periaatetta ei aina olisi valiokunnassa noudatettu. Valiokunta suo nim. saman oikeuden, joka tähän asti on ollut myönnetty vain jakokunnan osakkaitten enemmistölle, myöskin syrjäisille, ehdolla kuitenkin, että yritys havaitaan suurempaa hyötyä tuottavaksi ja että sen kannattavaisuus on luotettavasti selvitetty. Tämä askel tuntuu ainakin tällä hetkellä arveluttavalta. Se nähdäkseni ei ainakaan ole tarpeellisen vakuuttavalla tavalla perusteltu valiokunnan mietinnössä. On kyllä myönnettävä, että löytyy tapauksia, jolloin tällainen poikkeus todellakin olisi paikallaan. Ei liene myöskään kiellettävissä, etteivätkö tällaiset tapaukset kaipaisi lainsäätäjän huomiota, mutta olisi kai suotavaa, että ennenkuin eduskunta lähtee periaatteellisesti hyväksymään näin pitkälle tähtäävän ja tähänastisesta kehityksestä poikkeavan uudistuksen, olisi otettava paljoa tarkemman harkinnan alaiseksi, kuin mitä nyt on voinut tapahtua, ne eri tapaukset, jotka tässä saattavat tulla kysymykseen, millä tavalla ne vaikuttavat oleellisiin oloihin ja millä ehdoilla ojittamislupa olisi myönnettävä. Muuten saattaa käydä niin, että vastoin tarkoitusta portit avataan syrjäisten keinottelulle vahingoksi paikallisten viljelysolojen terveelliselle kehitykselle. Jos valiokunta näin ollen on mennyt pitemmälle kuin mitä anomuksentekijät ovat tarkoittaneet, niin on se toiselta puolen kuten jo mainittiin, tahtonut rajoittaa lainmuutoksen sellaisiin tapauksiin, jolloin yritys havaitaan suurempaa hyötyä tuottavaksi ja sen kannattavaisuus on luotettavasti selvitetty.

Mielelläni yhdyn siihen vaatimukseen, että yrityksen kannattavaisuutta on pidettävä määräävänä ehtona, vaikka — sivumennen sanoen — minusta kannattavaisuus olisi todistettava eikä, niinkuin valiokunta sanoo, ainoastaan »selvitettävä». Ei ole syytä syrjäyttää yksityisen maanomistajan nautinto-oikeutta, ellei siitä ole odotettavissa todellista hyötyä, toisin sanoen, ellei yrityksen kannattavaisuutta ole todistettu. Mutta tämän pitäisi myöskin riittää. Jos työ on osakkaille tai sen toimeenpanijoille todistettavasti edullinen, niin ei liene syytä sitä paitsi vaatia, että sen tulee olla suurempaa yleistä hyötyä tuottava. Tämä ehto tuntuu liian epämääräiseltä ollakseen käytännöllinen. Kuivaustyö saattaa olla sangen edullinen ja sitä seuraava viljelys saattaa olla sangen tuottava, vaikkei sitä nimenomaan ehkä sovi sanoa yleistä hyötyä tuottavaksi.

Minä asetun siis samalle kannalle kuin ed. Cederberg ja olen muodostanut vaihtoehtoisen ponnen, josta kuitenkaan en tahdo pitää kiinni sen jälkeen, kun ed. Cederberg on esittänyt toisen, sanamuodoltaan poikkeavan ponnen, joka kuitenkin asiallisesti tarkoittaa samaa, kuin mitä minäkin olen toivonut. Yhdyn siis ed. Cederbergin ehdotukseen sekä mikäli se koskee perusteluita että pontta.

Ed. Kallio: Kun tämä kysymys lähetettiin laki- ja talousvaliokuntaan, niin lausuin minä tässä eduskunnassa sen toivomuksen, että laki- ja talousvaliokunta ottaisi tämän anomuksen harkitaksensa ja osoittaisi, että tällainen toimenpide, jota anomuksentekijät ovat pyytäneet, johtaisi ojasta allikkoon. Niin kuitenkaan ei ole käynyt. Päinvastoin on valiokunta ryhtynyt pääasiassa kannattamaan tuota anomusta, eikä ainoastaan pysähtynyt siihen, vaan ulottanut toimintansa vielä paljon pitemmällekin. Valiokunta näyttää tulleen tähän tulokseen sen kautta, että sillä on ollut käsitys, että nämät enemmän kuin puolet maanomistajia, voisivat kokonaan ehkäistä tuollaisen kuivausyrityksen. Valiokunta sanoo nim. perusteluissaan, että »vesioikeuslain kolmannen luvun 11 §:ssä säädetään, että ellei suon, rahkan ja muun vesiperäisen maan, johon eri tiloilla kullakin on osansa, omistajat sovi maan yhteisestä ojittamisesta sen viljelemiseksi tai parantamiseksi, ja kokouksessa joku heistä, ilman että vähintään puolet vesiperäisen maan omistajat sitä vastustavat, tarjoutuu toimittamaan ojittamisen, tehköön työn oikeudella saada sen loppuun suoritettua nauttia toisten maa-aluetta kutakin niin pitkän ajan, enintäin 50 vuotta, että tuotannon harkitaan korvaavan kaikki tämän alueen osalle tulevat kustannukset, niin on näillä maanomistajilla, joiden hallussa on vähintään puoli ojituksen kautta kuivattamasta maasta, valta estää koko hankkeen toimeenpanoa, vaikka se muille osallisille olisi kuinka edullinen tahansa. Yleishyödyn kannalta tätä ei voida tunnustaa oikeaksi.» Jos tosiaankin tätä vesioikeuslain 11 §:ää voisi tällä lailla tulkita, niin ei voisikaan tulla muuhun tulokseen kuin siihen, mihin laki- ja talousvaliokunta on tullut. Mutta asia nyt kuitenkin on sillä tapaa, ettei kukaan, ei siis osakasten enemmistökään, voi estää tällaisen hankkeen toimeenpanoa. Vesioikeuslain ensimäisessä pykälässä sanotaan se selvästi. Sitäpaitsi se valiokunta, joka v. 1900 valtiopäivillä käsitteli tätä asiaa perustelujensa 76 sivulla, sanoo siitä seuraavasti: »Jotta takeita kuitenkin olisi olemassa sen mahdollisuuden varalta, että sanottua oikeutta voitaisiin käyttää tilaisuuksissa, joissa se tuottaisi vahinkoa niille, jotka eivät tahdo yritykseen ottaa osaa, on niille annettu oikeus, silloin kun he edustavat puolta kuivatun maan omistajista, vastustaa yrityksen toteuttamista sillä seurauksella, että yksityisellä osakkaalla, joka siitä huolimatta toimittaa ojittamista, ei ole yllämainittua korvauksen saantioikeutta.» Siis tässäkin sanotaan selvästi, että hän siitä huolimatta saa ojituksen toimittaa; vaan ei saa nautinto-oikeutta ja niinkuin huomautin, ensimäinen pykäläkin vesioikeuslain samassa luvussa sanoo samaa. On kyllä totta, että tämä 11 § on jonkun verran hämärä ja kaipaa ehkä selvittämistä, mutta kyllä se ehdotus, johon laki- ja talousvaliokunta tällä mietinnöllään on tullut,

on enemmän kuin ihmeteltävä. Täällä on jo kaksikin edellistä puhujaa huomauttanut siitä, että valiokunta on mennyt paljon pitemmälle kuin anomuksentekijät ja ulottanut sen aivan syrjäisiin henkilöihin, olkootpa ne ketä hyvänsä, jos vain yritys näyttää hyödylliseltä. Tämän kannan kyllä voi sosialidemokraattien kannalta sangen hyvin käsittää, mutta porvarillisten kantaa en minä ainakaan voi tässä kohden mitenkään ymmärtää. Tämä on toisin sanoen aivan sievonen pakkoviljelyslaki, jommoiseen sosialistit täällä ovat pyrkineet toisen lain kautta ja sen tähden minäkin yhdyn siinä suhteessa ed. Cederbergin ehdotukseen, että tämä neljännellä sivulla oleva perustelu poistettaisiin.

Mitä muuten tämän mietinnön toiseen osaan tulee, jossa käsitellään sitä virallisuutta ja mutkikkuutta, joka näissä asioissa on haittaamassa ja jota anomuksessakin moitittiin, niin se olisi vallan hyvä, jos näillä yleisillä toivomuksilla, joita valiokunta tässä tekee, siihen päästäisiin. Mutta minä luulen että näistä ei vapauduta varsin näin yksinkertaisesti, sillä minun käsittääkseni laissa on siinä kohden haitallisia mutkikkaisuuksia. M. m. kuvaa hyvin sitä ääretöntä virallisuutta, mitä laissa tässä kohden vallitsee, että muutamissa tapauksissa esim. asia lykätään tuomiokapituleihin, ja sen asiallisesta tuntemuksesta ei nyt ainakaan, vaikkapa kysymys onkin kirkollisista virkataloista, ole suurtakaan toivoa. Mikseivät seurakunnat siinä voisi yhtähyvin päättää?

Mitä muuten tulee tähän mietintöön, niin, kuten olen sanonut, en voi sitä sellaisenaan kannattaa. Kuitenkin siihen nähden, että tämä kyseessä oleva 11 § on puutteellinen, ja tietysti pitäisi edistää yritteliäisyyttä tällä alalla niin paljon kuin suinkin, jos se voi tapahtua omistusoikeutta loukkaamatta, yhdyn minäkin kannattamaan vastalauseentekijän mielipidettä.

Täällä on ed. Kairamo, joka edelläni käytti puheenvuoroa, selittänyt, että tämä kannattavaisuus olisi todistettava eikä selvitettävä. Minä luulen, että jos tässä käytetään sanaa »kannattavaisuus», niin ei voida mennä pitemmälle kuin asian selvittämiseen. Kannattavaisuutta sinänsä ei nyt luullakseni voida missään tapauksessa tarkoilleen todistaa, sillä se riippuu äärettömän monista seikoista, maanlaadusta y. m. m.: voihan esim. maassa olla sellaisia vieraita aineksia, joita ei tutkimusta toimitettaessa voitu aavistaakaan. Minä ajattelin tähän ehdottaa sanaa »tarkotuksenmukaisuus», mutta myönnän kernaasti, että »kannattavaisuuden selvittely» ei vielä ole esteenä tahi tee mahdottomaksi vastalauseen tekijän pääpyrkimystä. Pyydän sentähden lyhyesti kannatta vastalausetta.

Ed. Sipponen: Valiokunta on tässä mietinnössään pitänyt tärkeänä vesiperäisten maiden kuivaamisen ja lausunut, että siten on viljelykselle saatavissa hedelmällisiä ja useinkin verrattain helposti

viljeltäviä alueita. Mielestäni tämä pyrkimys on sangen oikeutettu, sillä monilla paikoin ne siteet ja esteet, mitkä nykyisessä laissa ovat, tekevät suurta haittaa. Mutta kuitenkin on valiokunnan mietintö minunkin käsitykseni mukaan kahdessa eri kohdassa asettunut sille kannalle, että se tarvitsisi jossain määrin muuttamista. Se periaate, ettei tuon vesiperäisen maan omistajain lukuisuudesta valiokunnan mietinnön mukaan enää riipu sen kuivattaminen, on sangen tarpeellinen ja oikea. Mutta katselmuksessa on vieläkin valiokunnan mietinnön mukaan käytettävä kahta insinööriä, siis tämä on muutettava siten, että katselmus on pätevä yhdellä insinöörillä, sillä kokemuksesta olen eräässäkin seurakunnassa tullut huomaamaan, että suuri joukko tilallisia on tahtonut kuivattaa erään vesiperäisen maa-alueen, mutta siitä ei tullut mitään, kun seurakunnan pappi seurakunnan puustellin haltijana rupesi sitä vastustamaan ja vaati toisen insinöörin. Kuten tästä mietinnöstäkin näkyy, voi tuollaisia vesiperäisiä maita tutkimaan hankkia edelleen kaksikin insinööriä, niinkuin tehtiin tässäkin mainitsemassani tapauksessa. Ensimmäinen insinööri, joka toimitti tutkimuksen, tuli siihen tulokseen, että tämän vesiperäisen alueen kuivaaminen, jonka kautta samalla olisi tullut kuivatuksi eräs pienempi lampi, oli sangen tarpeellinen. Mutta sitten tuli toinen insinööri, ja tämä ottaen huomioon puustellinhoitajan esityksen, tuli päinvastaiseen tulokseen, ja näin täytyi näiden monien maanomistajien jäädä tätä oikeutta vaille. Nyt tämä mietintö on siinä suhteessa raivannut tien, niin että jos nähdään hyödylliseksi asia, se ei enää voisi riippua enemmistöstä. Mutta se on vielä määrännyt nuo koski-insinöörin ja maanviljelysinsinöörin tarkastukset, ja kun nämät saattavat monta kertaa tulla ristiriitaisiin päätöksiin, niin voi siitä johtua monia selkkauksia. Minäkin yhdyn siis siihen käsitykseen, että laki olisi tehtävä yksinkertaisemmaksi siten, että annettaisiin maanviljelysinsinöörin tarkastuksen yksin olla ratkaisevana.

Sitten toinen muutettava kohta on se, kun valiokunta on ehdottanut, että kuivauksentekijä tulisi niiltä osakkailta, jotka eivät ole siihen työhön ottaneet osaa, saamaan palkkioksi jonkun määräajan aina korkeintaan 50 vuoteen asti käyttää heidän maatansa viljelykseen ja näin hankkia korvauksen kuivauskustannuksistaan. Mutta minun käsitykseni mukaan tämä hanke ei saata joka paikassa luonnistua, sillä saattaa olla niin, että se, jolle tuo kuivaustyö on suuresta merkityksestä ja ehkäpä vielä monellekin semmoiselle osakkaalle, jotka ovat siksi vähävaraiset, etteivät saa tuota kuivaustyötä sillä tavalla suoritetuksi, että voisivat saada kaiken maan viljelykseen. Niillä saattaa olla kyllin työtä ja vaivaa siitäkin, että saavat tuon oman osansa viljelykseen ja siitä tulevan hyödyn, eikä ollenkaan heidän varansa riitä niin suureen yritykseen, että panisivat vielä toistenkin osakkaitten maan viljelykseen ja nauttisivat siten kuivauk-

sestansa hyödyn. Sentähden minäkin aijoin tehdä esityksen, mutta koska tässä vastalauseessa on jo melkein minun käsitystäni vastaava ponsi, niin minä tässä kohdassa pyydän kannattaa vastalauseen pontta, että nuo toisetkin velvolliset, jotka eivät suostu kuivaamaan, kuitenkin sen hyödyn mukaan, mikä heille tuosta kuivauksesta tulee, velvoitettaisiin ottamaan osaa tähän kuivaustyöhön. Näin ollen silloin voisi vähävaraisempikin saada toimeen tämän kuivaustyön, kun se saa tästä toisilta osakkailta myös heidän hyötynsä mukaan rahallista korvausta, eikä tarvitse hänen tuota korvausta saadaksensa panna ensin suuria pääomia kiinni ja odottaa sitte korvausta tulevina vuosina niittääkseen. Tämä korvaus kyllä saattaisi käydä hyvin toimeen, jos kuivaustyöntekijä on varallinen, mutta jos se on vähävarainen, silloin hän ei siihen kykene. Ja sentähden minä pyydän yhtyä vastalausetta kannattamaan.

Ed. Pullinen: Kuten täällä jo on huomautettu, on valiokunta tässä ehdotuksessa, sen ensimäisessä osassa, mennyt varsinaisten asioiden ohella vieraille aloille ja kosketellut siinä varsin toisia asioita, kuin anomuksessa tarkoitetaan. Kun en näe olevan mitenkään paikallaan, että tämän asian yhteydessä ruvettaisiin omistusoikeutta supistamaan, niin vastustan valiokunnan ehdottamaa pontta ja yhdyn kannattamaan sitä pontta, jonka ed. Cederberg on täällä esille tuonut.

Mitä sitte tulee tämän mietinnön toiseen osaan, jossa kosketellaan tapaa, miten järvenlaskuasioita meidän virastoissamme käsitellään, ja mitkä syyt aiheuttavat siellä viivytystä ja kaikenmoista haittaa asioiden ratkaisussa, niin sen käsittääkseni on valiokunta koettanut sivuuttaa verrattain ylimalkaisin sanoin. Ja luulen että olisi vahingoksi, jos asia nyt, kun kerran vesioikeuslaki tulee korjausten alaiseksi, tällä tavoin sivuutettaisiin.

Ensinnäkin selostaessaan kysymystä siitä, mitä varten on tarpeellista, että tällaisissa järvenlaskuhankkeissa vaaditaan kahden ammattimiehen lausuntoa, on valiokunta tullut siihen johtopäätökseen, että voimassa olevan vesioikeuslain säännökset eivät ollenkaan vaadi, että kahta viranomaista, kahta ammattimiestä tässä asiassa kuulustellaan. Tässä on valiokunta kuitenkin jättänyt huomioon ottamatta, että paitsi varsinaista suunnitelman ja kustannusarvion laatimista, jokaisessa järvenlaskuhankkeessa, johon kerran on lupa hankittava, on myöskin toimeenpantava katselmus ja tämän katselmuksen juuri toimittaa se henkilö, jonka haltuun vesistön valvominen on uskottu, eli toisin sanoen piiri-insinööri. Tämä toimenpide on ilmeisesti pakollinen, sillä kuvernööri on vesioikeuslain 6 luvun 5 §:n mukaan velvollinen määräämään tällaisen katselmuksen toimeenpantavaksi. Juuri se seikka, että tämmöisiä katselmuksia on ollut pakko toimeenpanna, on aiheuttanut suurimmat viivytyk-

set tässä asiassa. Kun tähän otetaan lisäksi asetuksen määräykset, että paitsi kahta ammattimiestä tällaisesta hankkeesta on lähetettävä tieto tie- ja vesirakennusten ylihallitukseen, metsänhoitohallitukseen, kalastuksentarkastajalle ja maanviljelyshallitukseeen, jota paitsi kuvernöörillä on oikeus lähettää jokainen tällainen kysymys muunkin viranomaisen kuulusteltavaksi, jos hän niin tarpeelliseksi katsoo, ja kun otetaan huomioon, että meidän kuvernöörimme ovat yleensä ottaneet tavakseen tällä tavoin lähettää asiapaperit kaikkiin mahdollisiin virastoihin, niin ovat viivytykset monessa tapauksessa tulleet varsin mahdottomiksi. Silläkin paikkakunnalla, josta olen kotoisin ja jonka tunnen läheisesti, on ollut eräs hyvinkin kannattavaksi havaittu järvenlaskuyritys viereillä kokonaista 40 vuotta, eikä ole nytkään vielä toiveita asian lopullisesta ratkaisemisesta. Kuvernööri lähettää asian välipäätöksellä virastosta virastoon, ja monta kertaa on jo vaadittu asiassa piiri-insinöörinkin lausuntoa. Vähävaraiselle maamiehelle on näin ollen varsin vaikea saada asiansa kulkemaan ja hänelle on varsin käsittämätöntä, mitä varten kulloinkin eri viranomaisten lausuntoa kaivataan. Olisi näin ollen käsittääkseni varsin riittävää syytä ottaa voimassa oleva vesioikeuslaki tässäkin suhteessa harkinnan alaiseksi. Ja sen johdosta ehdoitan, että mietintö tässäkin osassa palautettaisiin takaisin valiokuntaan selvennettäväksi ja oikaistavaksi siinä suhteessa, että meidän vesioikeuslakimme todella ei ainoastaan edellytä, vaan vaatii kahden ammattimiehen lausunnon, siis varsin päinvastoin kuin valiokunta tästä on lausunut, ja että tämän valmistelun perusteella sitte valmistettaisiin eduskunnalle ehdotus, että eduskunta anoisi, että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että lakkautettaisiin vaatimus kaksinkertaisen ammattilausunnon antamisesta asioissa, jotka koskevat vesiperäisten maitten kuivattamista sekä järvien ja jokien laskemista. Tämä ponsilauselma on melkein samansuuntainen sen ponsilauselman kanssa, jonka anomuksentekijät ovat anomukseensa liittäneet, niin ettei varsinkaan voitane katsoa, että esitykseni olisi ulkopuolella anomusehdotusta, vaan että se päinvastoin varsin läheisesti siihen kuuluu. Tämän ehdotukseni rohkenen tehdä sitäkin suuremmalla syyllä, kun on tiedossa, että voimassa olevassa vesioikeuslaissa, niin uusi kun se onkin, on muitakin puutteita ja epäselvyyksiä, varsinkin sellaisia määräyksiä, jotka tekevät asioiden käsittelyn tarpeettoman monimutkaiseksi. Luulen, että jos mainituissa kahdessa kohdassa pyydetään hallituksen tutkimusta, niin hallitus samalla huomaa muutkin heikkoudet ja huolehtii armollisen esityksen aikaansaamisesta joillekin vastaisille valtiopäiville.

Ed. W u o r i m a a: Runsaati kuudesosa Suomen maa-alasta on suota. Siinä siis löytyy rauhalliselle uudisvalloitukselle kyllin sijaa. Mutta sitä on estämässä paitse se asia, että valtion puolesta kovin

supistetussa muodossa avustetaan tätä valloitusta, myöskin muutamat lainsäädäntöpykälät. Täällä on jo mainittu, että 11 pykälä voimassa olevassa vesioikeuslaissa on haitallinen ja esteellinen, siinä kun annetaan oikeus puolelle määrälle suon omistajia ehkäistä kaiken suon kuivattamisen. Mutta ei ainoastaan se ehkäise suon kuivattamista. Vaikka poistettaisiinkin tämä määräys, niinkuin valiokunta on ehdottanut, niin toinen vielä suurempi syy yhäti ehkäisee suon kuivattamisyrityksiä, josta myöskin viimeinen puhuja mainitsi nim. että osakkaita, jotka eivät tahdo ottaa osaa suon kuivaukseen, ei myöskään velvoiteta lain kautta ottamaan osaa kustannuksiin. Asia on nim. niin, että jos esim. on suo, jota omistaa 20 maanomistajaa, ja jos niistä esim. 6 tahtoo ryhtyä kaivamiseen ja 14 ei siihen tahdo ottaa osaa, niin nämät 6 valiokunnan ehdotuksen mukaan nyt ovat esteettömät ryhtymään toimeen. Mutta kun heidän täytyy, ottamatta huomioon sitä valtion avustusta, minkä saavat, omalla kustannuksellaan tehdä koko työ, niin heillä useimmissa tapauksissa ei ole siihen varoja. Valiokunta, niinkuin voimassa oleva lakikin, kyllä antaa heille korvausta siinä muodossa, että he saavat vissiksi ajaksi käyttää sitä vierastakin maata, mikä tulee kuivaksi heidän työnsä kautta. Mutta kun muistetaan, että useimmiten ne, jotka tahtovat kuivata suota,ovat vähävaraisia, asuvat laitamailla ja juuri soiden reunoissa, ja että heidän varansa kuluvat jo oman maan ojittamiseen ja viljelyskuntoon tai metsäkasvun saattamiseen, niin on selvää, että heillä ei ole minkäänlaista hyötyä siitä oikeudesta, minkä ovat saaneet vieraaseen maahan, vaan hyöty siitä tulee suoranaisesti aikojen kuluessa niille maanomistajille, jotka eivät ole ottaneet osaa työhön, senkin kautta, että vaikka he eivät tekisikään mitään työtä kuivatulle maalle, heidän maallansa sittenkin rupee kasvamaan metsää. Laki vaatii tässä suhteessa siis korjausta siihen suuntaan, että kun muutamat maanomistajat ryhtyvät kuivaustyöhön ja kun on viranomaisen kautta selvitetty, että siitä tulee todellista hyötyä, ja että voivat siis saada valtion kannatusta avustukseksi tähän työhön, myöskin kaikki muut suonomistajat ovat velvoitetut ottamaan osaa kuivaustyöhön sen höydyn mukaan, mikä arvataan heille tulevan. Tässä suhteessa olisi valiokunnan mietintö korjattava semmoiseksi kuin vastalauseessa on ehdotettu, jota minä siis kannatan.

Toinen este suonkuivauksen edistymiseen on se, jonka ed. Pullinen jo mainitsi. Nykyisen vesioikeuslain 5 ja 6 § kun ne verrataan 1 §:ään ja kun nämä kohdat taas verrataan hallinnollisen lain 1 §:ään 23 päivältä heinäkuuta 1902, osottavat, että piiri-insinöörin pitää kaikissa tapauksissa tutkia ja tarkastaa jokaista kuivausyritystä. Nyt saman hallinnollisen asetuksen 11 § määrää, että maanviljelysinsinööri, joka pyydetään tekemään kustannusarvio ja kuivaussuunnitelma, hänen on annettava lausunto myöskin siitä, minkä

vaikutuksen veden alentaminen ja kuivaus saattaa, ei ainoastaan siinä vesistössä, johon se lähimmin koskee, vaan myöskin alempana oleviin vesistöihin ja mitä haittaa ja vahinkoa se mukanansa tuottaa. Tämä on synnyttänyt sen yleisen käytön, että kun ensin maanviljelysinsinööri tai agronoomi on tehnyt täydellisen suunnitelman ja antanut lausunnon kaikista näistä asioista, siis myöskin veden nousuasiasta sekä tulva-aikana että kuivana-aikana, niin kuvernööri lähettää asian tie- ja vesirakennustenylihallitukseen, joka lähettää ne piiri-insinöörille ja piiri-insinööri näiden pykäläin mukaan katsoo velvollisuudeksensa tehdä uuden kustannusarvion ja aivan uuden suunnitelman. Tämän kautta asia viivytetään ja tehdään kovin kalliiksi kaikille niille, jotka uskaltavat yrittää vähänkin suurempaa suonkuivattamista. Valiokunta on kyllä kiinnittänyt tähän huomionsa, mutta on sanonut, että kun huolenpito on uskottu piiri-insinöörille siitä, ettei vesijaksossa tahallisesti nosteta vettä yli luvallisen korkeuden ja ettei siinä olevia vesilaitoksia vahingoiteta, niin ei liene vältettävissä se, että isommissa kuivaustöissä piiri-insinöörille valmistetaan tilaisuus lausumaan mielipiteensä yrityksen johdosta. Tämmöinen kaksinkertainen toimitus nyt minun mielestäni on vallan höydytöntä, semminkin koska tie- ja vesirakennusten ylihallitus maanviljelysinsinöörin lausunnosta jo tulee täysin selville siitä, minkä vaikutuksen kuivaus matkaan saattaa allaolevissa vesistöissä. Sentähden pyydän minä yhtyä siihen ehdotukseen, minkä ed. Pullinen on tehnyt, mutta siinä muodossa, ettei vesioikeuslakia itsessään tarvitse muuttaa, vaan että eduskunta lausuisi hallitukselle, että se muuttaisi hallinnollisen lain ensimäisen pykälän siihen suuntaan, että tämmöistä kaksinkertaista toimitusta ei tarvittaisi.

Ed. Nylander: Minun täytyy sanoa, että nyt esillä oleva anomus minusta koko ajan on tuntunut hieman hämärältä. Siinä anomuksessa on ponsi mielestäni aivan oikein. Se tarkottaa vesioikeuslain 3 luvun 11 § muuttamista siihen suuntaan, että nuo sanat: »ilman, että vähintään puolen vesiperäisen maan omistajat sitä vastustaa», poistettaisiin. Sitä sisältää ponsi. Mutta kun tässä anomuksen perustelussa sanotaan, että nämä sanat tässä voisivat estää koko hankkeen toimeenpanoa, niin siinä minusta ilmenee sekavuus. Sillä todellisuudessahan asia on siten, että vesioikeuslain 1 § jo myöntää tällaisen oikeuden kuivattamiseen eikä tämä 11 § sitä oikeutta luonnollisesti voi kieltää, jonka 1 § myöntää Tämä 11 § säätää, että puolen maanomistajista suostumus tarvitaan ainoastaan saadakseen tuolle kaivajalle, jos toiset eivät ole hankkeeseen ryhtyneet, oikeutta nauttia hyväkseen hyöty kaivamistyöstä. Kun näin on, niin minun mielestäni ponsi anomuksessa on tässä kohden aivan paikallaan, mutta niinkuin sanottu perustelut tuntuvat olevan jonkun verran sen kanssa ristiriidassa. Että

näin on, sen osottaa myöskin osittain valiokunnan mietintö ja myöskin tämänpäiväinen keskustelu.

Mitä valiokunnan mietintöön ja sen ponteen tulee, yhdyn siinä täydellisesti niihin, jotka ovat pitäneet sitä tulosta, johon valiokunta on tullut, erinomaisen hatarana. Tässä voi melkein sanoa, että aivan niinkuin pilvistä ehdotetaan vesioikeuslakiin pykälä tai ehdotetaan siihen sovitettavaksi periaate, joka on kokonaan vieras meidän muille oikeusperiaatteille. Tässähän suorastaan valiokunnan ehdotuksen mukaan myönnetään kelle tahansa oikeus suorastaan ryhtyä missä hyvänsä suota kuivattamaan. Tosin hänen on kysyttävä toisilta, mutta jos eivät osakkaat siihen rupea, voi tämä henkilö, joka voi olla aivan vieras, mistä maailmasta tahansa tullut, tulla sinne ja kaivattaa tuon suon ja nauttia siitä hyödyn aina 50 vuoteen asti. Minkälaisia hankaluuksia tästä noille toisille osakkaille voi tulla, on itsestään selvää. Ei tarvitse muuta kuin ajatella teitä ja liikkeitä, ajatella karjalaitumia y. m. s., niin käsittää selvästi, miten käytännössä tästä voi tulla suuria hankaluuksia ja itse periaatteessa on tämä aivan pakkoluovutuskannalle asettumista. Valiokunnan ehdotuksessa on siten vesioikeuslakiin tahdottu sovittaa täydellinen pakkoluovutusperiaate. En puolestani sitä voi hyväksyä. Olisin ollut valmis tähän anomukseen sellaisenaan vastaamaan täysin myöntävästi, sikäli kun se tarkottaa äsken lukemieni sanojen poistamista vesioikeuslain 3 luvun 11 §:stä, sillä epäilemättä on niillä motiiveilla, joilla anomuksentekijä vaatii niitä poisotettaviksi, hyvinkin suuri syy. Sanoin, että tässä on asian käsittelemisessä tämänpäiväisessä keskustelussa ilmennyt jonkun verran hämäryyttä. Ed. Cederberg on ehdottanut ponnen, joka mielestäni ei ole oikea. Hänen ponnessaan nim. pyydetään jotakin, joko jo on olemassa. Siinä ei esitetä näiden sanojen poistamista, vaan ehdotetaan oikeutta saada kaivaa, vaikkakin puolet maanomistajista asettuu sitä vastustamaan. Tätä pontta ovat ed. Kairamo ja Pullinen kannattaneet ja se oikeuttaa minua epäilemään, onko anomuksentekijätkään olleet aivan selvillä siitä, mitä he tässä ovat anoneet. Voihan olla että tähän on syynä se, että ed. Cederbergin ponsi ei tullut niin täysin kuulluksi. Toivoisin että se tulisi jonkun verran muutetuksi siihen suuntaan, jota vastalause tässä tarkottaa. Vastalauseentekijät ovat mielestäni talousvaliokunnassa ainoat, jotka tämän asian on käsittäneet, siis ainoat, jotka asian ovat oikein käsittäneet. Uudistan sen vielä: vesioikeuslain mukaan on osakkaalla oikeus kaivaa oja, joka tässä on kysymyksessä, huolimatta siitä, onko puolet maanomistajista vastaan vai ei. Tässä ei ole kysymys oikeudesta kaivamiseen, vaan tässä on kysymyksessä oikeus korvaukseen siitä, korvaukseen nautinnon muodossa. Vesioikeuslain 11 §:n loppuosa kuuluu: »Tehköön työn (kaivattamisen) oikeudella saada sen loppuun suoritettua nauttia tois-

ten maa-aluetta kutakin niin pitkän ajan, enintään 50 vuotta, että tuotannon harkitaan korvaavan kaikki tämän alueen osalle tulevat kustannukset.» Siis tässä selvästi sanotaan, että oikeus, jota puolet maanomistajista voivat vastustaa, ei koske itse kaivattamista, vaan koskee nautinnon muodossa saatavaa korvausta. En puutu sen pitemmälle valiokunnan ehdottamaan ponteen tässä kohdin, sillä yhdyn täydellisesti niihin, jotka ovat pitäneet sitä aivan mahdottomana käytäntöön sovittaa. Mutta vastalausuja on tähän sovittanut toisenkin periaatteen kuin mitä anomuksentekijä on tahtonut. Hän nim. sanoo, että »eduskunta anoisi j. n. e. että maanomistaja voisi sellaisen maankuivatustyön suorittaa ja saada siitä korvaus toisilta osakkailta.» Tällä hän arvatenkin on tarkottanut sitä, että korvaus voidaan ajatella saatavan niin hyvin rahassa kuin nautinnon muodossa. Tässä on siis kysymys toisesta muutoksesta 11 §:ään, siitä nim. että korvaus voitaisiin saada tässä tapauksessa myös rahassa. Siinäkin suhteessa olisin valmis yhtymään vastalauseeseen. Pyydän siis kannattaa tätä vastalausetta, kumminkin sillä huomautuksella, että suomalaisessa tekstissä — ruotsalaisessa se näkyy olevan toisin — sana »tahi oikeudenomistaja» muutettaisiin sanaksi »tahi haltija». Ruotsalaisessa tekstissä sana on muutettu vastaavaksi. »Maan oikeudenomistaja» on tietysti käsite, joka on kokonaan väärä. Siis tällä muutoksella pyytäisin saada kannattaa toistaiseksi ainakin tätä vastalausetta.

Eräs puhuja jo on huomauttanut siitä, miten laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtaja päätelmissään on ollut epäjohdonmukainen, kun hän edellisessä keskustelussa arveli, että valiokunta ei V. J:n mukaan saa puuttua asiaan laveammalti kuin mitä anomuksentekijä on tahtonut, ja kuitenkin on valiokunta tässä mennyt suorastaan yli aitojen.

Anomuksessa oli toinenkin ponsi, joka tarkotti näistä asioista annettavia kaksinkertaisia lausuntoja. Siinä voin pääasiassa yhtyä ed. Pulliseen. En kuitenkaan aivan täydellisesti kannata sitä perustelua, jonka hän ponteen esitti; siitä nim. kävi selville, että ilman muuta voitaisiin kaikissa asioissa ajatella, että nuo kaksinkertaiset lausunnot ovat tarpeettomat. Olen ensimmäinen myöntämään, että näissä kuivausasioissa jos missään on lausunnon vaatimisia ja mutkia aivan liian paljon, mutta luulen, että tässä on vaikeaa monessa kohdin ajatella ainoastaan yhtä lausuntoa. Mutta siihen puoleen en nyt tällä kertaa enemmän tahdo puuttua, vaan voin, niinkuin sanoin, kannattaa ed. Pullisen esittämää pontta. Olisin myös mielelläni yhtynyt häntä kannattamaan siinä — minä en tiedä, ovatko toiset sen ehdotuksen tehneet, jonka ed. Pullinen teki — että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan takaisin, olisin samoin kannattanut häntä siinäkin, mutta luulen, että se asiaa ei millään tavalla hyödyttäisi, niin että ehdotan ilman muuta, että

eduskunta hyväksyisi vastalauseen ponnen ja sen ponnen, jonka ed. Pullinen on täällä esittänyt.

On muuten jonkun verran ihmeteltävää, että vesioikeuslaista on otettu tällä tavalla ainoastaan yksi kohta erilleen ja tahdottu ainoastaan sitä muutettavaksi, sillä tässä laissa on monta muuta sekavaa kohtaa. Täällä on niistä jo huomautettukin. Mainitsen ainoastaan kolmannen luvun 7 §:n, jonka mukaan kustannusten jako on aivan kerrassaan kohtuuton sillä tavalla, että ojan yläosassa asuva osakas saa kaivattaa oman kohtansa kokonaan ja sitäpaitsi ottaa osaa kaikkiin alla oleviin osiin, kun sitävastoin ojan alaosassa asuvan osakkaan ei tarvitse ottaa osaa muuta kuin osalta niistä kustannuksista, jotka hänen osalleen tulevat. Samoin myöskin 8 §:ään sovitettu periaate välittömästä hyödystä on aivan kokonaan väärä. Muitakin asioita on tässä vesioikeuslaissa, jotka kaipaisivat muutosta, mutta kun esimerkiksi se puolue johon minä kuulun, ei ole tästä mitään anomusta tehnyt, johtuu se siitä, että laki on ollut verrattain vähän aikaa käytännössä ja että vesioikeuslaki, kuten selviää tämänpäiväisestä keskustelustakin, on vaikeimpia lakeja mitä meillä on. Siinä yhtyvät taloudelliset asianhaarat paitsi oikeudellisiin, monihaaraisiin teknillisiinkin seikkoihin, jotka tekevät sen erinomaisen vaikeaksi. Olisi kyllä suotavaa, että vesioikeuslaki otettaisiin melkein kokonaan tarkistuksen alaiseksi, mutta se ei suinkaan ole aivan helppo tehtävä.

Ed. Heimbürger: Här hafva fällts yttranden, som kunde gifva anledning till antagandet, att utskottets ifrågavarande förslag innefattade ett allvarsamt angrepp mot eganderättens hälgd. Detta är nu icke fallet. Men vore det äfven fallet, så borde utskottets förslag icke blott på denna grund förkastas. Eganderätten är icke något, som städse och under alla omständigheter måste respekteras. Expropriationsinstitutet är hos oss ett gammalt rättsinstitut. Det leder sina anor tillbaka till 1734 års lag och möjligen ännu längre. Skulle det för åstadkommandet af en intensiv jordkultur befinnas oundgängligen nödigt att möjliggöra expropriation också för detta ändamål, så vore jag för min del icke däremot. Jag skulle sålunda vara beredd att under vissa förhållanden etablera odlingstvång. Men här är nu icke fråga om att ovilkorligen införa något dylikt. Här är fråga endast om att i en petition göra regeringen uppmärksam på vissa brister i gällande lag om vattenrätten, och att försöka få dessa brister afhjälpta. Ustkottet har visserligen affattat sin kläm ganska allmänt — jag medgifver att den kan påkalla att taga under öfvervägande frågan om införande på ett begränsadt område af odlingstvång — men, jag har varit ense om denna allmänna affattning af orsak, att jag vid pröfningen af ärendet icke velat allt för mycket binda de pröfvandes händer. Jag har

tänkt mig att fall kunde förekomma, då man, utan att i större utsträckning införa odlingstvång, dock kunde finna ett sådant i enskildt fall påkalladt. Jag har föreställt mig exempelvis ett sådant fall att en utjord, väsentligen bestående af vattendränkt mark förefinnes. För egaren af utjorden föreligger icke något intresse att få utjorden uttorkad. Men den vållar frostskador och olägenheter för den by, inom hvars egor den är belägen. Jag kan icke inse hvarför den omständigheten, att byn icke har någon del i utjorden, bör få omöjliggöra för byn att få utjorden uttorkad.

Gällande lag i ämnet är enligt mitt förmenande icke tillfredsställande. Den gör frågan om uttorkning beroende af majoritetsbeslut. Petitionären åter har velat aflägsna den, om ock lindriga garanti, som ligger i majoritetsbeslutet och göra uttorkningen beroende af en enda delegares önskan. Samtidigt har petitionären icke, såvidt jag kan finna, påkallat åtgärd därom att i lagen skulle införas andra garantier mot förhastade uttorkningsföretag. Af dessa anledningar har jag för min del hvarken kunnat förorda bibehållande af lagen sådan den är, ej häller i allo tillmötesgå petitionärens önskningsmål.

Slutligen måste jag anmärka att en talare vid bedömandet af förestående ärende synes hafva förväxlat lagstadgan den om dikning med de stadgandena, som gälla uttorkning af vattendränkta marker. De äro af olika innehåll; sålunda har underbyggare icke någon rätt att leda dike genom öfverbyggares mark. För min del får jag föreslå att lag- och ekonomiutskottets betänkande måtte godkännas.

Ed. Perttilä: Kyseessä olevassa asiassa tahdon kohdistaa puheeni ainoastaan tuohon valiokunnan mietinnön perusteluun, jossa sallitaan niillekin, jotka eivät omista maata, tilaisuus ryhtyä noita kuivaustöitä suorittamaan. Kaikki tiedämme, että meidän maamme viljelty ala sentään vielä on suhteellisesti pieni, ja myöskin kaikille on selvillä, että mitä työtä tuon viljellyn alan suurentamiseksi ja laajentamiseksi tehdään, siitä saavat hyötyä kaikki kansalaiset. Ei se ole yksinään tuon työn tekijän hyöty. Se edellyttää myöskin sen, että tällä alalla, joskin supistetussa muodossa, — se kohdistuu ainoastaan näihin suomaihin — kumminkin tuon »uuden» oikeusperiaatteen takana — ed. Nylander sitä »uudeksi» nimitti — on jo meidän kansastamme suuri joukko, mahdollisesti aivan pian enemmistö ja silloin on tietysti ihan oikeudenmukaista, että tämä uusi periaate otetaan nyt jo huomioon. Jos tahdottaisiin asettua yksinomaan sille kannalle, että lakeihin ei saa mitään muuta sovelluttaa, kuin mitä ennen jo siellä on määrätty, silloin jouduttaisiin lopulta sellaiseen umpikujaan, että kehitys tulisi pysähtymään. Minä joka tapauksessa kannatan valiokunnan mietintöä. Valio-

kunnassa porvarillisetkin jäsenet olivat sitä mieltä, että kun esim. suonkuivaus on tavattoman vaikeasti nykyjään saatava alotteeseen ja on tapahtunut sellaisiakin asioita, että kun hallitus on myöntänyt jonkun määrätyn summan tuon kuivaamiseen, suuri osa tuon suon osakkaista ei ole sallinut sitä, olisi ollut aivan paikallaan, että silloin joku halukas henkilö tai jotkut olisivat saaneet tilaisuuden ryhtyä kuivattamaan tätä suota. Nyt se on ollut mahdotonta nykyisten asetusten perusteella, mutta kun saadaan sellainen muutos aikaan, kuin valiokunnan mietinnössä ehdotetaan, silloinhan tuokin epäkohta olisi poistettu. En tahdo pitemmälle jatkaa tästä asiasta. Kannatan valiokunnan mietintöä.

P u h e m i e s: Koska vielä useampia puheenvuoroja on käyttämättä, täytyy keskeyttää istunto ja kokoontua jälleen kello 6 i. p.

Istunto keskeytetään kello 3, 47 i. p.

Istuntoa jatketaan

klo 6 i. p.

Kun täysi-istuntoa jälleen jatketaan, lausuu

Ed. C e d e r b e r g: Då jag framställde mitt förslag till ny lydelse af klämmen till betänkandet, uraktlät jag att där nämna en omständighet, som med saken äger samband och som bör framhållas till undvikande af missförstånd, d. v. s. den omständigheten, att delägare, som emot öfriga delägares gensaga torrlägger kärr, mosse eller annan vattendränkt mark, bör komma i åtnjutande af rätt till markens afkastning. Då emellertid särskilda talare, som sedan uttalat sig uti saken, framställt en del andra omständigheter, som förtjäna att tagas i betraktande i fråga om den rätt, som delägare bör åtnjuta i ett fall sådant som det ifrågavarande, så har jag funnit att en brist i det af mig gjorda förslaget bör kompletteras såtillvida, att fordran på utredning om företagets räntabilitet bör vara uppfylld, innan en sådan rätt, som här är i fråga kan tilläggas delägare i den vattendränkta marken.

Jag ber därför att få uppläsa ett förslag till kläm, som jag numera efter förmiddagens plenum formulerat. Klämmen skulle lyda: »att landtdagen måtte hos Hans Kejserliga Majestät anhålla om nåd. proposition till sådan ändring af lagen om vattenrätten, att torrläggning af kärr, mosse eller annan vattendränkt mark, hvari skilda lägenheter hafva del, kan af delägare företagas med åtnjutande af rätt till markens afkastning, äfven om gensaga göres af

ägare till större eller mindre del af den vattendränkta marken, såvida företagets räntabilitet blifvit tillförlitligen utredd.» Den lydelse, som här är gifven åt klämmen, afser att i allt väsentligt undanrödja de anmärkningar, som af mig på förmiddagen gjordes emot utskottsbetänkandet och som äfven framställdes af hrr Kairamo, Rosenqvist, Pennanen m. fl. Och jag tror att den bättre än den af hr Pennanen undertecknade och betänkandet vidfogade reservationen återgifver den önskan, som petitionärerne hafva velat få uttalad. Jag ber därför att få föreslå, att denna kläm måtte komma under omröstning i stället för den af mig tidigare föreslagna.

Ed. Listo: Nykyinen vesioikeuslaki tekee erotuksen ojituksen välillä kovalla eli kuivalla maalla ja ojitushankkeitten välillä suolla, rahkalla sekä muulla vesiperäisellä maalla. Mitä nyt tulee ojitukseen kuivalla maalla, niin siihen nähden vesioikeuslaki oikeuttaa maanomistajan vieläpä toisen maatilaa hallitsevan lampuodin taikka muun haltijan johtamaan tiluksiltaan veden toisen maan kautta. Ja jos tällä toisella havaitaan olevan etua siitä ojasta, niin hänen tulee tämän etunsa mukaisella osalla käydä sen valmistamiseen ja kunnossapitoon osalliseksi. Samaa oikeutta ei anna vesioikeuslaki vesiperäisen maan omistajalle, vaan siinä voivat, jos vesiperäinen maa kuuluu useammille, puolen maan omistajat estää ojitusyritykset. Tämän estämismahdollisuuden poistamista tarkoittaa nyt se anomusehdotus, jonka johdosta laki- ja talousvaliokunta on mietintönsä antanut. Anomusehdotus sisältää sen, että yksikin ainoa osakas voisi toimittaa vesiperäisellä maalla ojituksen sillä oikeudella, että tämä sitten saisi ojituksen kautta kuivattuja toisten osakasten maita nauttia niin kauvan, kunnes hänen ojituskustannuksensa tulevat korvatuiksi, kuitenkaan ei pitempää aikaa kuin 50 vuotta.

Laki- ja talousvaliokunta on, niinkuin mietinnöstä näkyy, katsonut, että tätä anomusehdotusta on periaatteessa kannatettava, mutta se on ollut sitä mieltä, että niin laajassa määrässä, kuin anomusehdotuksessa on tarkoitettu, ei tällaista oikeutta yksityiselle osakkaalle ole annettava, vaan että yksityinen osakas saisi toimittaa ojitustyön tällaisella vesiperäisellä maalla ainoastaan siinä tapauksessa, että yritys on yleisempää hyötyä tuottava ja että yrityksen kannattavaisuus on luotettavasti selvitetty. Tässä on moitittu laki- ja talousvaliokuntaa siitä, että se on laajentanut anomusehdotuksen sisällystä. Asianlaita on kuitenkin, niinkuin vasta huomautin, päinvastainen. Valiokunta on supistanut anomusehdotusta. Mutta valiokunnan mietinnön perusteluihin on lopulle sivua 3 ja alulle sivua 4 äänestyksen kautta tullut lause, joka näkyy täällä kamarissa herättäneen huomiota ja joka todellakin on sellainen, että se antaa valiokunnan valmistamalle ponsilauseelle laajemman si-

sällyksen kuin mitä oikeastaan valiokunnassa oli tarkoitettu. Valiokunnassa oli aikomus saada mietinnön perusteluissa mainituksi, että valiokunnassa on lausuttu sekin mielipide, että oikeus vesiperäisen maan kuivattamiseen on valmistettava ei ainoastaan vesiperäisen maan omistajalle, vaan myöskin maanvuokralaiselle ja, milloin kuivaustyö voisi tuottaa suurempaa yleishyötyä, muullekin yrittelijälle. Sellaista keskustelussa esitettiin, mutta ei sitä alunpitäen kannattanut valiokunnan enemmistö. Yksi niistä valiokunnan jäsenistä, jotka sittemmin tekivät vastalauseen, ehdotti tämän lauseen muutettavaksi semmoiseksi, kuin se nyt on mietinnössä, koska hän katsoi että johdonmukaisuus vaatisi sen sellaiseksi, jotta se paremmin sopisi ponsilauseen kanssa yhteen. Tällä keinoin hän vasten omaa mielipidettään tuli toimittaneeksi mietinnön perusteluihin puheena olevan lauseen. Minä joka olen ollut toista mieltä, nim. että sellaista lausetta ei olisi ollut mietintöön pantava, olen edelleen sitä mieltä, että tämä lause olisi perusteluista poistettava tai ainakin muodostettava sellaiseksi, miksi se alunpitäen oli aijottu. Perustelujen tullessa sillä tavalla korjatuiksi, tulisi valiokunnan ponsilausekin sisällykseltään suppeammaksi ja olisi silloin mielestäni jotakuinkin tyydyttävä. Mutta koska täällä on tehty siitä poikkeavia eri ehdotuksia, niin pyydän, jotta tässä päästäisiin jonkunlaiseen yksimielisyyteen, kannattaa ed. Cederbergin äsken ehdottamaa ponsilausetta. Omasta puolestani en niin suuresti pelkää sitä, että hallitukselle annettaisiin valta — onhan tässä puhe vain hallitukselle tehtävästä anomuksesta — ottaa tutkittavaksi, eikö voitaisi tarpeenmukaisilla vakuuksilla antaa muillekin yrittelijöille kuin maanomistajille oikeus ryhtyä yleishyötyä tuottaviin kuivausyrityksiin. Silloinhan hallituksella olisi tilaisuus ottaa kysymys koko laajuudessaan harkinnan alaiseksi. Eihän sillä olisi vielä mitään muutosta vesioikeuslakiin tapahtunut. Mutta kyllä minä luulen, että se haitta, joka mahdollisesti voisi aiheutua yrittelijälle, joka ei maata omista, siitä, että ehdotettu lainmuutos tulisi suppeampi, olisi sangen pieni, sillä eihän paljoa maksa, jos joku aikoo sellaiseen yritykseen ryhtyä, ostaa muutaman kapanalan vesiperäinen maa, joka ei kasva mitään ja jolla siis ei ole juuri mitään myyntiarvoa, — eihän tuollaiseen kuivausyritykseen tarvittavan pienen maan hinta merkitse mitään yrityksen muihin kustannuksiin verraten, ja niin ollen ei ole mitään käytännöllistä merkitystä sillä, pidetäänkö kiinni toisesta vaiko toisesta periaatteesta. Minä voin siis, niinkuin mainitsin, kernaasti yhtyä ed. Cederbergin ponsilauseeseen.

En malta olla tässä yhteydessä koskettelematta hieman ed. Nylanderin ennen päivällislomaa esittämää lausuntoa, sillä tämä lausunto kuvaa erittäin selväpiirteisesti, mihin johtopäätöksiin tullaan sellaisesta päätöksestä, jonka eduskunta teki tämän edellisessä asiassa. On huomattava, että siinä anomusehdotuksessa,

joka on tämän valiokunnan mietinnön pohjana, on pyydetty ainoastaan muutamain sanain poistamista vesioikeuslain 3 luvun 11 §:stä. Tästä on ed. Nylander ottanut aiheen lausuakseen toivottavaksi, että valiokunta olisi myös ottanut tarkastaakseen lain 3 luvun muitakin pykäliä, lausuipa vielä suotavaksi, että olisi tarkastettava koko vesioikeuslaki. Tuskinpa juuri tarvitsemme enempää todistaaksemmme, kuinka venyväksi voi käydä sellainen valtiopäiväjärjestyksen tulkinta, joka eduskunnan äskeisen päätöksen aiheutti. Muuten luulen, että vaikkakin nyt valiokunnalla katsottaisiin olevan oikeutena tai velvollisuutena ottaa vesioikeuslain 3 luku, vieläpä koko vesioikeuslakikin tarkastuksen alaiseksi, valiokunta olisi tullut ed. Nylanderin kanssa yksimieliseksi siitä, että vesioikeuslaki on sangen vaikeasti tajuttava kirjallinen tuote ja että sangen vaikeata on siihen ylimalkaan tehdä korjauksia; niin lyhyenä aikana kuin valiokunnalla on ollut tähän asiaan omistettavana, se tehtävä olisi ollut suorastaan mahdoton.

Mitä lopuksi tulee siihen syynijuttuun, johon on kosketeltu mietinnön 5 ja 6 sivulla ja johon nähden keskustelun aikana on valiokunnan työhön lausuttu tyytymättömyyttä, niin pyytäisin huomauttaa, että valiokunnassa ei ole voitu ummistaa silmiä siltä seikalta, että koko tuo syynijuttu oikeastaan on eri asia, jota ei olisi pitänyt yhdistää puheena olevaan vesioikeuslain muuttamista tarkoittavaan anomusehdotukseen, ja että siis sitä osaa anomusehdotuksessa ei oikeastaan olisi pitänyt ottaa valiokunnassa ollenkaan käsiteltäväksi. Mutta kun rajat sen välillä, mikä on luettava yhdeksi asiaksi, mikä kahdeksi tai useammaksi, ylimalkaan ovat jokseenkin epäselvät, niin valiokunta kuitenkin katsoi voivansa siihenkin anomusehdotuksen osaan koskea, mutta ei ollut sitä mieltä, että tuo osa oli niin likeisessä yhteydessä varsinaisen asian kanssa, että siitä olisi voitu mietintöön asettaa erityistä ponsilausetta. Sen tähden valiokunta asetti perusteluihinsa semmoisen loppulausunnon, joka kursiivilla on painettu mietinnön sivulla 6, ja minun täytyy tunnustaa, että en ole voinut ed. Pullisen ja erään toisen — oliko se ed. Nylanderin — selityksistä tulla siihen käsitykseen, että valiokunta olisi tässä eksynyt harhaan. Asianlaita on nim. se, että vesiperäisten maiden kuivausyrityksiä tavallisesti tutkii maanviljelysinsinööri tai lääninagronoomi. Jos hanke on suurempi, niin silloin tavallisesti määrätään tutkimuksen toimittamaan maanviljelysinsinööri, joka on teknillisesti sivistynyt henkilö. Keskustelussa on tahdottu tehdä säännöksi, että sellaisen viranomaisen tutkimuksen pitäisi riittää. Mutta jos ojitusyrityksessä tulee toimitettavaksi sellaisen vesipaikan kuivaus, josta lähtee johonkin vesijaksoon miljoonia litroja vettä, jos siinä tulee kuivattavaksi esim. myös joku järvi, niin saattaa tämä siinä määrin vaikuttaa vesikorkeussuhteisiin vesijaksossa, että siitä voi syntyä alempana-

olijoille hyvinkin vaikeita haittoja. Ja niitä alempana-olijoita saattaa olla erilaisia, ei ainoastaan maanviljelijöitä, joiden viljelykset ovat vesijakson rannalla, vaan myös myllyjen, sahojen ja muiden tehtaiden omistajia, joilla on vesijaksossa kallisarvoisia patoja ja muita vesirakennuksia. Vesijaksossa saattaa sitäpaitsi veden lasku vaikuttaa haitallisesti esim. kalastukseen, varsinkin arvokkaampien kalojen, kuten lohen ja siian pyyntiin. Jos kalanpyynnin aikana kalastusalueelle lasketaan sekaista vettä, niin se voi vaikuttaa hyvinkin suuria vahinkoja. Samaten voivat tällaiset laskut vaikuttaa haitallisesti tukinuittoon. Onhan meillä vesijaksoja, joissa tukkeja uitetaan joka vuosi suuret määrät. Nämä kaikki ovat sangen tärkeitä ja suuriarvoisia etuja, jotka kuivausyrityksessä ovat huomioonotettavat, ja kyllä silloin on tarpeellista, että asiaa sentään katsellaan vähän useammalla kuin yhdellä parilla silmiä.

Kun piiri-insinööri on se viranomainen, joka on asetettu valvomaan, että kaikki vesijaksossa käy säännöllisesti ja että yhden enemmän kuin toisenkaan oikeuksia ja etuja ei siellä tulla loukkaamaan, ja kun hän vielä on ainoa viranomainen, jonka hallussa on se arkisto, missä vesijaksoa koskevat perus- ja muut asiakirjat säilytetään, niin kyllä ei nyt taideta päästä siitä, että täytyy antaa ojitusasioita ratkaiseville viranomaisille sentään lupa ja mahdollisuus kuulla myös piiri-insinööriä ja muita ammattiviranomaisia tällaisista hankkeista. Mutta niinkuin valiokunta on huomauttanut, ei ole tarpeellista, että itse sillä alueella, joka on aijottu kuivattavaksi käytetään useampia ammattivirkamiehiä tutkimuksia toimittamassa, ainakaan laajemmalti kuin mitä tarvitaan näiden äsken mainitsemieni oikeuksien ja etujen suojelemiseen. Minä luulen sentähden, että valiokunta on nyt puheena olevassa kysymyksessä osannut aivan oikeaan, s. o. koettanut saada asiassa sanottavan niin sanotuksi kuin tarve vaatii. Enempäähän meidän ei lakiasäätävänä kuntana toki tule lausuakaan.

Niinkuin sanottu, pyydän saada kannattaa ed. Cederbergin jälkimmäistä ponsilausetta ja kehottaa muitakin tekemään samoin.

Ed. K a i r a m o: Ed. Cederbergin ensimäinen lausunto oli erittäin hyvä. Se oli siksi hyvä, että minä en huomannut sitä aukkoa, joka löytyy siihen liitetyssä ponnessa. Tämä on ehkä anteeksi annettava, koska tätä aukkoa ei arvoisa ehdotuksentekijä itsekään huomannut, niinkuin hänen toinen lausuntonsa osottaa, ja koska minulla ei ollut tilaisuutta, niinkuin ed. Nylanderilla oli, itse lukea tätä pontta. Koska täällä on väitetty, että minä en olisi ollut selvillä tästä asiasta ja tällainen syytös kun se kohdistuu anomuksentekijään, ansaitsee tulla kumotuksi, pyydän minä saada lukea sen ponnen, jonka minä aamupäivällä jätin lukematta, ja joka osottaa, että minä alusta pitäen olen ollut pääasiassa vastalauseen ponnen

kannalla, vaikka minä en täysin voi hyväksyä vastalauseen perusteluja. Se kuuluu näin: »Ehdotan, että eduskunta anoisi Keisarillisen Majesteetin armollista esitystä vesioikeuslain muuttamisesta siihen suuntaan, että suon, rahkan ja muun vesiperäisen maan omistaja voisi sellaisen maan kuivaamistyön suorittaa ja saisi siten viljelyskelpoiseksi tehdyn maan nautintaoikeuden kautta korvauksen jakokunnan toisilta osakkailta heidän vastustuksistaan huolimatta, jos yrityksen kannattavaisuus on pätevällä tavalla todistettu.

Koska ed. Cederberg nyttemmin on pontensa parantanut, niin en tahdo nytkään tätä omaa ponttani ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi, vaan noudatan ed. Liston kehotusta ja siirryn kannattamaan ed. Cederbergin äsken ehdottamaa pontta.

Ed. Malmivaara: Valiokunnan puheenjohtajan ed. Liston lausunnon jälkeen on minun tarpeetonta nousta puhujalavalle. Niillä perusteilla, joita hän esitti, kannatan minä valiokunnan mietinnön ponsilausetta. — Yhdestä seikasta pyydän sen ohessa huomauttaa. Täällä on joku lausunut, että tuotaisiin aivan uusi periaate lainsäädäntöön tämän ponnen hyväksymisen kautta. Tämä periaate on kuitenkin jo tunnustettu esim. ekspropriatsioonilaissa. Voidaan sanoa, että siinä saa lunastuksen maastansa se, jonka täytyy antaa se pakkolunastuksen alaiseksi. Mutta samoin tulee hänen maansa hinta maksetuksi myöskin tällaisessa tapauksessa maan arvon kohoamisen kautta. Ja vesioikeuslain 3:nnen luvun 11 §:ssä on tämä periaate myöskin tunnustettu. Siinä annetaan oikeus toiselle viljellä toisen maata vastoin omistajan tahtoa. Sen kummempaa periaatetta ei valiokunnan ponsilausekaan sisällä. Jos se lause mietinnön kolmannen sivun lopulla, johon ed. Cederberg on kiinnittänyt huomionsa, ja jota minäkään en ole äänelläni kannattanut, poistettaisiin perusteluista, luulen minä että tämän mietinnön ponsilause tulisi saamaan paljon viattomamman näön.

Ed. Nylander: Minä pyysin puheenvuoroa ed. Liston lausunnon johdosta. Ed. Listo selitti, että vesioikeuslain 11 §:ssä tarkoitettu kuivausyritys olisi mahdoton, jos puolet maanomistajista sitä vastustavat. Minä pyydän saada lukea asiasta erään lauseen siitä asiakirjasta, jonka on tehnyt laki- ja talousvaliokunta 1900 vuoden valtiopäivillä, kun tämä laki päätettiin. Täällä nim. m. m. kun puhutaan tästä oikeudesta, sanotaan (sivulla 76 koskeva vesioikeuslain 3 luvun 11 §:ssä): »jos puolet kuivatettavan maan omistajista vastustavat yrityksen toteuttamista, sillä seurauksella, että yksityisellä osakkaalla, joka siitä huolimatta toimittaa ojittamisen, ei ole yllämainittua korvauksensaamisoikeutta.» Valiokunta siis v. 1900 edellyttää, että yksi henkilö voi toisten vastustuksesta huolimatta toimittaa ojituksen ja on siis

se selitys, jonka minä tässä aamupäivällä annoin samoin kuin ed. Cederbergin myöhempi ponsi oikea, eikä tässä siis ole kysymys tuosta oikeudesta kuivaamiseen, vaan korvauksen saantiin. Muuten minä en käsitä, miten ed. Listo sillä perustelulla, jonka hän täällä antoi, voi kannattaa ed. Cederbergin pontta, sillä ed Cederbergin myöhempi ponsi on aivan päinvastainen kuin mitä ed. Listo selitti. Ed. Malmivaaran lausunto oli myös sangen omituinen samassa suhteessa. Hän nim. yhtyi siihen että eräs lause ed. Cederbergin ehdotuksen mukaan perusteluista poistettaisiin ja pitää kuitenkin, että ponteen edelleen on jätettävä pakkoluovutusperiaate. Muuten minä en tullut vakuutetuksi siitä, että ed. Cederbergin ponsilause on tässä paras, vaan kannatan edelleen vastalausetta.

Ed. Pennanen: Minä pyysin puheenvuoroa ed. Liston lausunnon johdosta. Hän on tässä kertonut, millä tavalla valiokunnan mietinnön perusteluihin on syntynyt lause, joka esiintyy kolmannen sivun lopussa. Kun valiokunnassa päätettiin tästä asiasta, niin luonnollisesti ensin päätettiin mietinnön ponnesta. Silloin minä ehdotin sen ponnen, joka vastalauseessa esiintyy, ja sen valiokunta hylkäsi asettuen siis sille kannalle, jolla valiokunta lopullisesti on esiintynyt. Kun käytiin sitte perusteluita tarkastamaan, tehtiin valiokunnassa tähän kolmannella sivulla esiintyvään lauseeseen muutosehdotus, ja minä, niinkuin ed. Listo aivan oikein sanoi, lojaalisesti äänestin sen ehdotuksen puolesta, jonka minä katsoin olevan lähempänä valiokunnan pontta. Jos minä olisin saanut perusteluista äänestettäessä vielä seurata omaa mielipidettäni, niin minun olisi pitänyt olla kerrassaan pois äänestyksestä. Muuten se toinen ehdotus oli jotenkin siihen tapaan, että »valiokunnassa on lausuttu se mielipide»; ja tässä mietinnössä on: »valiokunta on omaksunut sen mielipiteen.» Ponnesta selvästi näkyykin, että valiokunta on tosiaan omaksunut sen mielipiteen, joka on ponnessa tuotu esille. Asia siis siinä suhteessa ei ole sen kummempi.

Muuten on ed. Listo minunkin käsittääkseni aivan väärin tulkinnut vesioikeuslain 3 lukua selittäessään, ettei muka nykyisin vesiperäisen maan omistajalla olisi oikeus suorittaa ojankaivuuta, jos puolen maan omistajat panevat vastaan. Minä olen käsittänyt tämän lainkohdan aivan samalla tavalla kuin ed. Nylander on maininnut. Oikeus ojankaivuuseen on nykyisinkin maanomistajalla, mutta ei ole oikeutta saada työstään korvausta toisilta osakkailta, jos puolen maan omistajat panevat vastaan. Tätä oikeutta korvauksen saantiin on anomuksentekijäkin minun ymmärtääkseni anonut ja sitä oikeutta olen minäkin anonut vastalauseen ponnessa. Minun nähdäkseni eroitus kuivan, kovan maan ja vesiperäisen maan välillä on tässä luvussa vain siinä, että kuivalla, kovalla maalla ei nykyinen laki suo nautinto-oikeuden muodossa kor-

vausta, vaan on se aina maksettava rahassa, kun sitä vastoin vesiperäisestä maasta voi saada korvauksen nautinnon muodossa. Se on minun nähdäkseni ero eikä mikään muu.

Ed. Cederbergin ponsi kyllä minun nähdäkseni ei eroa suurestikaan vastalauseen ponnesta, mutta ed. Cederbergin ponnessa kumminkin, jos minä oikein muistan, puhutaan vain yksinomaan korvauksesta nautinto-oikeuden muodossa. Minä olen tahallani jättänyt tämän puolen auki. Täällä on keskustelussakin jo ilmaantunut mielipiteitä, että tuo korvaus olisi yksinomaan suoritettava rahassa eikä nautinnon muodossa. Minä jättäisin tämän puolen asiasta hallituksen harkittavaksi, onko nautinto-oikeutta kuivatuun maahan suotava kuivaustyön suorittajalle, vai onko kaikissa tapauksissa korvaus suoritettava rahassa. Tämä vastalauseen ponsi ei siinä suhteessa esitystä valmistaessa sido hallituksen käsiä puolin eikä toisin. Näin ollen rohkenisin minä suosittaa, että eduskunta hyväksyisi vastalauseen ponnen.

Täällä on ed. Perttilä puolustanut valiokunnan pontta tuoden esimerkkinä jonkun tapahtuman, jolloin asianomaiset maanomistajat eivät ole ottaneet vastaan valtion varoja, joita on heille tarjottu suonkuivausyritykseen. On mahdollista, että joku tuollainen tapahtuma lienee sattunut, mutta sehän on tunnettu tosiasia, että jos valtiolla on varoja käytettävissä suonkuivaukseen, niin halullisia kuivaustyönsuorittajia on kyllä olemassa maanomistajien kesken. Muuten minä luulen, ettei tällaisella pakkoluovutuslailla sentään käytännössä paljoakaan voiteta. Laki ei myönnä muuta korvausta kuin sellaisen, joka parahiksi vastaa työn suorittamiskustannuksia, enkä minä usko, että ketään sivullista huvittaa ryhtyä kuivaamaan toisen maita, kun tietää, ettei hänelle ole siitä muuta etua kuin tavallinen työpalkka. Tämän takia on mielestäni tarpeetonta ruveta sovelluttamaan pakkoviljelyslain periaatteita semmoisissa tapauksissa, joissa niistä ei ole minkäänlaista käytännöllistä hyötyä.

P u h e m i e s ilmoittaa että asian käsittely on alempana mainittavasta syystä hetkeksi keskeytettävä.

Uusi armollinen esitys.

Ilmoituksen jälkeen ja asianmukaisesti saatettuna saapuu täysistuntoon senaattori L i n d b e r g, antaaksensa Eduskunnalle Keisarillisen Majesteetin armollisen esityksen, numero 14 kulkulaitosrahastosta.

Puhemiehen kiitettyä arm. esityksestä ja lausuttua että Edus-

kunta on ottava sen perustuslainmukaisesti käsitelläksensä, hra senaattori seuralaisineen poistuu.

Keskustelu jatkuu:

Ed. G. G. Rosenqvist: Jag förenade mig på förmiddagen om hr Cederbergs då gjorda uttalande och understödde hans då gjorda förslag. Hr Cederberg har nu i någon mån omformulerat sin kläm. Jag ber att få understöda detta nya förslag och afstår således från det tidigare förslaget.

Ed. Paunu: Esillä oleva laki- ja talousvaliokunnan jotensakin viaton mietintö on täällä jokseenkin kaikissa nykyisen yksityisen maanomistusoikeuden puolustajissa nostanut tavatonta vastarintaa. He ovat vainunneet tässä mietinnössä olevan jotakin sellaista, mikä loukkaa nykyistä maanomistusoikeutta. Sitä ei tässä mietinnössä kuitenkaan ole. Sillä me sosialistitkin siellä valiokunnassa tiesimme, ettei tällaisen lain kautta kuin vesioikeuslaki on, ainakaan suuremmassa merkityksessä voida järkyttää nykyistä maanomistusoikeutta, — siihen tarvitaan aivan erikoista lakia — joten olisi ollut turhaa ruveta sen kautta sitä ajamaan. Mutta koska ennemmin entinen säätyseduskunta vuonna 1900 on periaatteessa hyväksynyt tämäntapaisen omistusoikeuden loukkauksen, joka löytyy tässä valiokunnan mietinnössäkin, ja koska valiokunnan porvarilliset jäsenet olivat sitä mieltä, että tätä oikeutta olisi nyt ulotettava myös maanvuokraajiin nähden, sillä nykyisen vesioikeuslain mukaan ei maanomistusoikeutta ole saanut loukata muu kuin toinen maanomistaja, tässä mietinnössä valiokunnan porvarilliset jäsenet ovat sitä mieltä, että tämä oikeus olisi ulotettava myöskin maanvuokraajiin. Siis maanvuokraajat ja maanomistajat olisivat nyt tästä lähtien oikeutetut loukkaamaan maanomistusoikeutta. — Kun valiokunnan porvarillisetkin jäsenet olivat tällä kannalla, niin me arvelimme, että kaikki henkilöt, jotka haluavat suonviljelykseen käsiksi käydä, saisivat tällaisen oikeuden. Sillä usein sanotussa vesioikeuslain 3 luvun 11 §:ssä on annettu oikeus jokaiselle maanomistajalle, joka on suon kuivaamiseen ja ojittamiseen ryhtynyt, nauttia toisen maalla tuloja, joka sen kuivauksen kautta on viljelyskelpoiseksi tullut, niinkauvan kuin kustannukset tulevat suoritettua, enintään 50 vuoden ajan. Ja tätä samaa oikeutta valiokunnan mietintö tahtoo myöskin ulotettavaksi ei ainoastaan maanvuokraajiin, mutta myöskin, niinkuin minä lausuin, kaikkiin muihin kansalaisiin jotka tahtovat työnsä ja vaivannnäkönsä uhrata suon kuivaamiseen. Eikä valiokunnan enemmistö tälle kannalle asettunut ainoastaan yllämainituista syistä, vaan sillä oli myöskin yhteiskunnallinen puoli etupäässä silmällä pidet-

tävänä, niinkuin valiokunnan mietinnöstä selviää. Sillä useimmat porvarillisetkin jäsenet lausuivat, että enemmin tai myöhemmin meidän maassamme täytyy ryhtyä pakkokeinoihin maanviljelyksen edistämiseksi. Sillä se asiaintila, mikä meillä nykyään on, ei voi vuosikymmeniä eteenpäin jatkua, koska meidän maahamme tuodaan leipäainetta, viljaa, niin suuret määrät, että lähimmässä tulevaisuudessa meidän kansallistaloutemme mahdollisesti tekee kuperkeikan. Tätä osoittaakseen valiokunta on mietintöön ottanut muutamia numeroita tuonnista ja viennistä parina vuotena. Sen mukaan viime vuotenakin tuotiin meidän maahamme vähän vaille 77 miljoonan markan edestä viljaa ulkomailta. Ja jos tällaista jatkuu muutamia vuosikymmeniä, niin ei meillä kaiketikaan siihen riitä rahoja, eikä riitä toisia keinoja saadaksemme vastaavat määrät rahaa ulkomaalta takaisin. Niin pian kuin meidän metsämme vähenevät, ja niiden vielä nykyään runsas tuotto vähenee, silloin kaiketikin on taloudellinen pula edessä. Ja kun oltiin selvillä siitä, että meidän maassamme täytyy viljelyspakkoon ryhtyä lähimpinä aikoina — siitä ei kaiketi mihinkään päästä — niin olisi erittäin mukava koettaa tuota pakkokeinoa, jota entinen säätyeduskuntakin jo jonkun verran alotti käyttää, nimittäin suon kuivattamisessa ja suonviljelemisessä. Varsinkin siitä syystä pidettiin sopivana juuri suonviljelyksen alalla sovittaa mainittua viljelyspakkoa, koska nykyiset suot ovat maanviljelijälle aivan ilmaista tavaraa, niitä ei verollepanossa ole ollenkaan otettu lukuun. Kaikki suot ovat sellaista maata, josta meidän maanviljelijämme eivät maksa penniäkään veroa, ne ovat isossajaossa jätetyt aivan arvottomaksi maaksi, ja näin ollen olisi kaiketi oikeudenmukaista, että tällainen maa etupäässä joutuisi halullisten viljeltäväksi, vaikka nämä eivät olisikaan maanomistajia.

On jo parinkin henkilön taholta tehty selvää siitä, millä tavalla nuo niin erittäin vaarallisilta näyttävät lauseet tulivat valiokunnan mietinnön 4 sivulle. Alunpitäen valiokunnan enemmistön mielipide oli sen suuntainen kuin olen esittänyt, mutta sittemmin muutamat henkilöt tahtoivat tämän mielipiteen ilmaista niin lievässä muodossa kuin suinkin ja sovittivat silloin mietintöön sellaisen sanamuodon kuin ed. Listo on esittänyt. Sitte kun asia oli esillä toisessa lukemisessa, ei tämä sanamuoto kuitenkaan valiokunnan enemmistöä tyydyttänyt, ja tulivat tänne nämä sanat äänestyksen kautta, jotta saataisiin mietintö ja ponsi keskenään sopusointuun. Edellä esittämieni mielipiteitten mukaisesti kannatan valiokunnan mietintöä täydellisesti.

Ed. K a l l i o: Minäkin pyysin puheenvuoroa ed. Liston väitteen johdosta, että puolet maanomistajista voisivat e s t ä ä ojauksen toimeenpanon, mutta sen jälkeen kuin edustajat Nylander ja Penna-

nen ovat samasta asiasta puhuneet, voin yhtyä heidän lausuntoonsa tässä suhteessa. Sen lisäksi minä aamulla osoitin vuoden 1900 valtiopäiväin asiakirjain perustuksella, että silloinenkin valiokunta on ymmärtänyt asian samalla tavalla, ja näin sen ymmärtävät kaikki ammattimiehet.

Ed. Kairamo on täällä esittänyt erään ponsilauseen, josta olisi pitänyt käydä selville, että hän on asian perillä, mutta anomuksesta käy selville, että ed. Kairamo on ollut samalla kannalla kuin ed. Listo, ja se kanta on ehdottomasti erehdyttävä. Ed. Pennanen teki selkoa erotuksesta kovan ja vesiperäisen maan välillä. Tahdon lisätä että on toinenkin ero, sillä kovan maan ojitukseen täytyy aina alempana asuvien ottaa osaa, mutta veriperäisen maan kuivaamiseen ei voi pakottaa, ja tässä on toinen ero paitsi sitä, minkä ed. Pennanen toi esiin.

Mitä tulee ed. Liston huomautuksiin ed. Pullisen väitteiden johdosta, niin kyllä minun täytyy sanoa, että ne olivat jokseenkin puutteelliset, sillä minusta se katsantokanta, jota ed. Pullinen edusti, on pyrkimykseltään oikea, vaikka luonnollisesti se toimenpide, jota hän ehdotti ei johda käytännöllisiin tuloksiin. Sentähden minä yhä kannatan vastalausetta.

Ed. W u o r i m a a: Valiokunta on mietintönsä viimeisillä riveillä ehdottanut, että säilytettäisiin piiri-insinöörille se oikeus ja velvoitus, mikä hänellä tähänkin saakka on ollut, nimittäin uudestaan pitää katselmus ja arvostella sitä työtä, mitä maanviljelysinsinööri kerran on tehnyt. Ed. Listo on koettanut puolustella tätä valiokunnan menettelyä siten, että hän on lausunut, että on tarpeen vaatimaa, että piiri-insinööri ottaa selkoa, onko vedenpaljous lisääntynyt siinä vesistössä, johon vesiperäisen maan vesi johdetaan, ja myöskin mitä vahinkoja siitä voi syntyä maanviljelijöille. Niinikään on hän lausunut että ainoastaan piiri-insinöörin konttorissa löytyisi asiaa koskevia kirjoja. Ed. Liston väite tässä suhteessa kuitenkaan ei ole asiallinen. Sillä hallinnollinen laki, joka määrää, kuinka vesioikeuslaki toimeenpannaan, sanoo 11 §:ssä, että maanviljelysinsinöörin, kun hän tekee suunnitelman ja pitää katselmuksen, pitää myös ottaa selko siitä vedenpaljouden suuruudesta, joka sekä tavallisissa oloissa että kevättulvien aikana johdetaan ja myös jos vedenpaljous lisääntyy, kuinka paljon vettä siinä vesistössä on, johon vesi johdetaan, ja mitä vahinkoja siinä lähellä asujille syntyy. Tämän kautta tulee jo selville se mistä piiri-insinöörinkin pitäisi ottaa selkoa. Siitä syntyy siis kaksinkertainen toiminta yhdestä ja samasta työstä, kaksi viranomaista tekee aivan saman työn. Jos maankuivaus on niin suuri, että tosiaankin kuvernööri tarvitsee lausunnon, niin silloin minun mielestäni voitaisiin tämä asia asettaa sillä tavalla, että kuvernööri lähettää kirjeet ylihallitukselle, ja jos ei sillä ole tarpeellisia

kirjoja kaikista vesistöistä, niin voisihan hallitus ryhtyä siihen toimenpiteeseen, että piiritoimistoista ylihallituksessa löytyy kopiot asioista. Sen kautta vältettäisiin kokonaan kaksinkertainen toimitus, joka niille henkilöille, jotka tahtovat maata kuivattaa, tuottaa turhia rasituksia ja viivyttää maankuivauksen monilla vuosilla. Tämän syyn tähden ja koska ed. Listo ei ole tuonut esille mitään asiallista, joka kumoaisi nämät tosiasiat pyydän minä vielä saada yhdistyä ed. Pullisen ponteen, joka ei tarkoita mitään vesioikeuslain muutosta vaan hallinnollista toimenpidettä, että asia järjestetään siten, että se tulee yksinkertaisemmaksi ja että vältetään kaksinkertainen toimitus.

Ed. Schybergson: Det börjar blifva bekymmersamt och man känner sig i dubbel mening på allt annat än fast mark i denna fråga. Utskottets ordförande frångår utskottets kläm. Utskottets viceordförande uppträder och håller på klämmen på de skäl utskottets ordförande anfört mot densamma. Hr Cederberg, som öppnat diskussionen med en kläm, har under middagsledigheten ändrat den. Hade vi afslutat diskussionen före middagen hade vi kanske icke fått denna nya Cederbergska kläm att rösta om. Petitionären frångår, äfven han, sin kläm och under diskussionen kommo vi ett tag så långt, att vi voro inne på frågan om odlingstvång. Jag för min del började blifva skrämd för att vi skulle komma rakt in i kärret. Nu är det visserligen så, att regeringen kan taga oss upp från det igen, ty såsom hr Listo sade, det är ju bara fråga om en petition, vid hvilken regeringen kan fästa det afseende den förtjänar. Hr Ahmavaara har dock med rätta vid något tillfälle sagt, här eller i stora utskottet, att det kunde vara skäl att fästa den betydelse vid landtdagens petitioner, att man icke skulle petitionera om hvad som hälst, utan hafva klart för sig, att det finnes fullt skäl för en petition.

Nu är det visserligen så, att det för en jordegare kan förefalla »förtretligt», såsom det heter i det svenska betänkandet, om han vill företaga ett uttorkningsarbete och är öfvertygad om att det är mödan värdt, men de andra jordegarena sätta sig däremot. Men det kan också vara förtretligt för de andra, om arbetet mot deras vilja kommer till utförande och sedan icke alls håller hvad det lofvat, såsom så ofta är fallet med dessa uttorkningsarbeten. Det kan hända att den, som företagit arbetet, icke ens förmår slutföra det och då blir det hvarken det ena eller det andra. Det har ofta vid dessa uttorkningsarbeten inträffat, att jordegaren hällre skulle haft det på det gamla viset än såsom det gestaltat sig efter uttorkningen. Man kan till och med, då det är fråga om att vinna nya marker för odling och anskaffande af brödföda, säga, att det icke sällan händt, att man fått stenar i stället för bröd. Och till och med om ett kärr haft ingen

annan betydelse än att det för ett byalag är källan till byalagets vattenledning, såsom ofta kan inträffa, ifall kärret är högre beläget, så är det icke så angenämt, om en medlem af byalaget sättes i tillfället att torka ut det. Dessa förhållanden äro öfver hufvud så pass invecklade, att man icke med säkerhet vet, om man får det bättre efter uttorkningen än före densamma. Det är visserligen sannt, att man söker en garanti mot sådant genom en tvåfaldig utredning om företagets räntabilitet, men som gammal bankman vet jag hvad räntabilitetskalkylerna och hvad teknikers utlåtanden i den vägen hafva att betyda. De slå allt för ofta fel.

Hufvudorsaken, hvarför jag är tveksam gentemot detta förslag är emellertid den, att jag har anledning att tro, att denna paragraf och alla omständigheter, som härvidlag under diskussionen framkommit, nogsamt dryftats vid uppgörandet af förslaget till vår nuvarande vattenrättslag och icke minst i det utskott, som vid landtdagen hade lagens förberedande behandling sig ombetrodd och som arbetade med stor ifver, stort intresse och stor sakkännedom. Vi må nu låta några år gå, innan vi börja laga om lagen igen. Jag föreslår att petitionen lägges till handlingarna.

Ed. Pykälä: Valiokunnan mietintöä ovat arvostelleet ja olleet siihen tyytymättömiä itse anomuksentekijätkin, vaikka se on täydellisesti heidän toivomuksensa täyttänyt. Mutta he ovat mielestään saaneet liika paljon, kun nim. nekin, jotka eivät omista maata, pääsevät sitä viljelemään. En minä ymmärrä tässä mitään omistusoikeuden periaatteen loukkaamista sen enempää kuin entisessäkään vesioikeuslaissa. Minä pidän sen myös omistusoikeuden loukkaamisena, että toinen tilanomistaja voi laskea toisen maata allensa ja viljellä sitä korkeintaan 50 vuotta. Sama se, kellä on halu ottaa toisen tätä omistamaa rahkaa viljelykseen, vaikkei hän omistakaan siinä osaa, niin samoilla perusteilla hänen tulee sitä päästä viljelemään. Minä olin ensin myös sillä kannalla, kuin millä useat puhujat ovat olleet mutta asian selväksi tultua minä liityin täydellisesti niihin, jotka kannattavat, että tuo oikeus laajennetaan laveammalle alalle kuin itse omistajiin. Siihen on kuitenkin kerran tultava, ehkei sitä voida kovin kauvan kieltää. Minä siis kannatan täydellisesti valiokunnan mietintöä, kuten tässä ovat monet muutkin jo sitä kannattaneet.

Ed. Estlander: Jag anhåller att få understöda det af hr Schybergson gjorda förslaget. Jag gör det särskildt af det skäl, att enligt min tanke utskottet icke haft anledning att så att säga från sidan indraga uti diskussionen angående denna sak en princip, hvars omfattning och bärvidd säkerligen icke har varit klar för utskottet, lika litet som jag tror den är det för landtdagen i detta nu.

Ed. Kirves: Minä olen oikeastaan odottanut, että tämän kamarin keskustasta nyt nousisi samanlaisia ääniä tätä valiokunnan mietintöä puolustamaan, kun löytyi tukkiyhtiöitten maanhankinnasta puhuttaessa. Silloin kun oli kysymys rajoituksista tukkiyhtiöitten ja puutavaraliikettä harjoittavien yksityisten maanhankintaan, kannatettiin niitä, mutta nyt, kun on kysymyksessä ainoastaan pieni osa siitä toimenpiteestä, josta todellisuudessa olisi tilattomillekin jotakin hyötyä, nyt samat henkilöt keskustassa vaikenevat ja siten sotivat entisiä periaatteitaan vastaan. Jos tämän kamarin keskustalla olisi todellinen halu auttaa maalaisväestöä muodossa tai toisessa, tarjoutusi siihen tässä kaikkein sopivin tilaisuus, joka ei suinkaan, kuten täällä on keskustelussa selvitetty, liene suurestikaan omistusoikeutta loukkaava. Ei siis ole kysymyksessä perustuslakivaliokunnan lausunto eikä muut semmoiset. Onhan tässä kysymyksessä ainoastaan anomus hallitukselle. Minä sentähden panen merkille tämän heidän vaiteliaisuutensa taikka oikeastaan suunnan muutoksen tässäkin suhteessa. — Kannatan valiokunnan ehdottamaa ponsilausetta.

Ed. Mäki: Minun täytyy ihmetellä, että tässä jotkut porvarilliset näkevät nyt viljelyspakon peikon hyökkäävän omistusoikeuden kimppuun. Minun mielestäni ei olisi heillä mitään syytä tuollaiseen pelkoon. Jos he olisivat lukeneet 4 sivulta kappaleen perusteluista, niin varmasti heiltä tämä pelko häipyisi. Siinähän sanotaan aivan selvästi, ettei tässä ole kysymyksessä, että näiltä ijäksi päiviksi kiellettäisiin suonkuivauksen laajentamisen kautta omistusoikeutensa. Asia on otettu valiokunnassa puhtaasti siltä kannalta, että sen kautta saataisiin raivatuksi uutta alaa viljelykselle. Mielestäni siis heidän pelkonsa on aivan turha. Ilman pitempää selvittelyä pyydän kaikkia, jotka asiaa pikkuisenkin ajattelevat yhteiskunnalliselta kannalta, kannattamaan valiokunnan mietintöä.

Ed. Listo: Tässä on pari puhujaa käynyt minun äskeisen lausuntoni kimppuun siinä osassa, jossa esitin käsitykseni nykyisen vesioikeuslain 3 luvun sisällyksestä. Minulla ei ole vielä käsillä lausuntoani enkä tarkkaan muista, kuinka sanani kuuluivat. Myönnän, että vesioikeuslaki sallii vesiperäisen maan ojittajan jatkaa ojaansa toisen maan läpi, mutta huomattava on, että hän ei saa mitään korvausta ojituskustannuksista siltä toiselta muussa muodossa kuin siten, että hän saa vissiksi ajaksi toisen maata nautittavakseen. Jos vastaisuudessa laskuojaan, joka viedään vesiperäisen maan kautta, joku toinen johtaa sarkaojansa, niin siinäkin tapauksessa tämän täytyy ruveta siihen laskuojaan osalliseksi. Mutta kyllä minun lausunnostani piti käydä selväksi, että on olemassa

selvä erotus kovan maan ojittamisen ja vesiperäisen maan ojittamisen perustavain säännösten välillä.

Ed. P u l l i n e n: Tarpeettoman äänestyksen välttämiseksi yhdyn kannattamaan ed. Cederbergin ponsilausetta siinä muodossa, kuin hän sen äsken korjattuna esitti.

Ed. N y l a n d e r: Minä olen sangen iloinen siitä, että ed. Listo viimeinkin on päässyt tästä asiasta selville.

Pyysin oikeastaan puheenvuoroa huomauttaakseni ed. Paunulle ja muille vasemmistolaisille, että tässä ei ole kysymys suoranaisesta maan pakkoluovutuksesta, vaan on kysymys semmoisesta periaatteesta, että aivan vieras, syrjäinen henkilö voi tulla johonkin kyläkuntaan ja sanoa: tämän maan minä otan haltuuni 50 vuodeksi. Ajatellaan sitä haittaa, mitä siitä on liikenteen ja muun suhteen. Ajatellaan esim. että nuo maanomistajat ovat siihen ajatelleet perustaa turvepehkutehtaan. Nyt tulee tämä ja tekee sen ja riistää heiltä mahdollisuuden siihen, ellei heillä satu olemaan tuntuvia varoja. Tällaisia esimerkkejä voisi mainita paljonkin. Tämä periaate ei ole mikään uusi, mutta mikä on uutta, se on, että tämä periaate otetaan mietintöön aivan kuin ilmasta, ilman perustelua.

Pyydän samalla huomauttaa myöskin, että ed. Listo on kuullut väärin minun aamupäivän lausuntoni, kun hän sanoi, että minä olisin puhunut että valiokunnan olisi ollut tehtävä laajempia ehdotuksia kuin tämä. Minä päinvastoin sanoin, että valiokunta on mennyt liian pitkälle. Ja se mitä sanoin vesioikeuslain muutoksista koski sitä, että olisi ollut syytä tehdä laajempi anomus, eikä suinkaan valiokunnan tehtävää.

Mitä tulee ed. Schybergsonin lausuntoon, niin uskallan vähän luulla, ettei ed. Schybergsonkaan ole tässä asiassa aivan kuivalla maalla, sillä hän esitti tämän asian sillä tavalla, niinkuin puolet maanviljelijöistä voisivat nykyisen lain mukaan estää kaivaustyötä, jota ne eivät kuitenkaan voi.

Ed. K i r v e s: Minä pyydän viimeisen puhujan lausunnon johdosta ainoastaan kiinnittää eduskunnan huomiota siihen että maanomistajat eivät maksa mitään veroa suomaista, ne eivät siis kuulu heille sen enempää kuin niillekään, joilla ei ole maata, jonkatähden valiokunta on mietinnössään osunut oikeaan.

Ed. S c h y b e r g s o n: Efter hr Nylanders långa utläggning i förmiddags kunde jag icke gärna vara okunnig om denna detalj; men krafvet på majoritet utgör dock ett hinder, äfven det.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valiokunnan mietintö sisältää, niinkuin tiedetään, kaksi eri ehdotusta; ne löytyvät mietinnön 6 sivulta. Sivun alkuosalla on kursiveeratuilla kirjaimilla tehty toinen ehdotus, se mikä koskee hallinnollista asetusta vesioikeuslain käyttämisestä. Tätä osaa valiokunnan mietintöä vastaan on tehty yksi muutosehdotus. Ed. Pullinen nimittäin edustajien Wuorimaan ynnä muitten kannattamana ehdottaa anottavaksi, että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että lakkautettaisiin vaatimus kaksinkertaisen ammattilausunnon antamisesta asioissa, jotka koskevat vesiperäisten maitten kuivaamista sekä järvien ja jokien laskemista. Nimitän tätä ehdotusta ed. P u l l i s e n ehdotukseksi. Tulee siis äänestettäväksi valiokunnan edelläkerrotun ehdotuksen ja ed. Pullisen ehdotuksen välillä.

Sittemmin on valiokunnan toista ehdotusta vastaan, sitä, joka koskee valiokunnan pontta ja siihen kuuluvia perusteluita, tehty useampia muutosehdotuksia.

Ensinnäkin on ed. Cederberg useampien kannattamana ehdottanut, että perusteluista sivulla 4 poistettaisiin niin hyvin sanat »vaan myöskin maanvuokralaiselle ja, milloin kuivaustyö voisi tuottaa suurempaa yleistä hyötyä, muullekin yrittelijälle», kuin myös sitä seuraava kappale, ja lisäksi että mietinnön ponsilause tulisi kuulumaan seuraavasti: »että Eduskunta Hänen Keisarilliselta Majesteetiltaan anoisi armollista esitystä sellaiseksi muutokseksi vesioikeuslakiin, että suon, rahkan tai muun vesiperäisen maan, jossa useammilla tiloilla on osaa, saa sen osakas kuivattaa, nauttien oikeutta kuivatun maan tuotantoon, huolimatta siitä että suuremman tai pienemmän osan vesiperäistä maata omistajat yritystä vastustavat, jos vain yrityksen kannattavaisuus on luotettavasti selvitetty». Tulen nimittämään tätä ehdotusta ed. C e d e r b e r g i n ehdotukseksi ja pyydän huomauttaa, että ymmärtääkseni on hänen ehdotuksensa, vaikka siinä ehdotetaan muutoksia sekä perusteluihin että ponteen, vain yksi ehdotus, sillä jos äänestettäisiin erikseen perusteluista ja erikseen ponsista, voisi käydä niin että muutos perusteluihin hyväksyttäisiin ja valiokunnan ponsi jäisi muuttamatta. Pidän sen vuoksi ed. Cederbergin ehdotusta yhtenä kokonaisuutena.

Tämän jälkeen on ed. Kallio kannattanut ed. Cederbergin ehdotusta mitä tulee perusteluihin, mutta muuten kannattanut vastalausetta. Kukaan muu ei ole tehnyt samanlaista ehdotusta ja senvuoksi ei siitä tarvitse äänestää.

Sittemmin ovat ed. Sipponen, Wuorimaa ja Pennanen ynnä muut kannattaneet vastalausetta. Tulen nimittämään heidän ehdotustaan vastalauseeksi.

Sittemmin on ed. Nylander kannattanut vastalausetta, mutta ehdottanut siihen sellaisen muutoksen, että sana »oikeudenomistaja»

muutettaisiin sanaksi »haltija». Tätä hänen ehdotustaan ei ole kukaan kannattanut, jotenka sitä ei tarvitse äänestyttää.

Edelleen ovat ed. Listo ja Pullinen kannattaneet ed. Cederbergin uutta ponsilausetta, mutta ei hänen ehdotustaan perusteluihin nähden, toisin sanoen he asettuvat perusteluihin nähden sille kannalle, että hyväksyvät ainoastaan ed. Cederbergin ehdottaman ponsilauseen ja jättävät toimitusvaliokunnan asiaksi muodostella perustelut siten, että ne soveltuvat ponteen. Tätä ehdotusta tulen nimittämään ed. Liston ehdotukseksi.

Viimein on ed. Schybergson ehdottanut, että mietintö ei antaisi aihetta mihinkään toimenpiteihin, ja häntä on kannattanut ed. Estlander. Tämä ehdotus sisältää mietinnön hylkäämisen niin toiseen kuin toiseenkin osaan nähden.

Ensiksi on siis äänestettävä siitä osasta mietintöä, josta ehdotus tehdään kuudennen sivun alkuosassa kursiveeratuilla riveillä ja ed. Pullisen ehdotuksesta.

Mitä taas tulee mietinnön toiseen osaan, siihen osaan, jossa ehdotus tehdään itse ponnesta ja perustelut ovat mietinnön alkuosassa, katsoisin, että äänestettäissä olisi meneteltävä seuraavalla tavalla: Tässäkin olisi mietintö äänestyksen pohjana ja sille haettaisiin vastaesitys äänestämällä eri ehdotusten välillä siten, että ensin äänestettäisiin ed. Cederbergin ja Liston ehdotuksien välillä. Erotuksena niissä on vaan kysymys perusteluista. Se joka voittaa, asetetaan vastalausetta vastaan ja vihdoin asetetaan tällöin voittava ehdotus mietintöä vastaan. Kun täten on mietinnön molemmista osista äänestetty, tulee toiselta puolen äänestettäväksi koko mietinnön, toiselta puolen ed. Schybergsonin hylkäävän ehdotuksen välillä.

Ehdotettu äänestysmenetelmä hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Pullisen ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla, joten mietintö on tässä kohden hyväksytty.

2) Ken vastaehdotukseksi mietintöä vastaan hyväksyy ed. Cederbergin ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on siinä kohden hyväksytty ed. Liston tekemä ehdotus.

Jaa-äänet ovat voitolla. Ed. Cederbergin ehdotus on siis tässä kohden hyväksytty.

3) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy ed. Cederbergin ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on siinä kohden vastalause hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Ed. Cederbergin ehdotus on siis tälläkin kertaa hyväksytty.

4) Ken hyväksyy mietinnön semmoisenaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on mietintöön hyväksytty tehtäväksi sellainen muutos kuin ed. Cederbergin ehdotus sisältää.

Äänestyksessä annetaan 89 jaa- ja 96 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Cederbergin muutosehdotuksen.

Puhemies: Nyt tulisi lopullisesti äänestettäväksi mietinnön välillä semmoisena miksi se tämän päätöksen kautta on muuttunut ja ed. Schybergsonin hylkäävän ehdotuksen välillä.

5) Ken hyväksyy mietinnön äänestää »jaa; jos »ei» voittaa, on Eduskunta ed. Schybergsonin ehdotuksen mukaisesti päättänyt hylätä koko mietinnön.

Jaa-äänet ovat voitolla. Mietintö on siis hyväksytty siinä muodossa minkä se lähinnä edellisen päätöksen kautta on saanut.

7) Ehdolliset rangaistustuomiot.

Esitetään Lakivaliokunnan mietintö N:o 3 n. s. ehdollisia rangaistustuomioita koskevain anomusehdotusen johdosta.

Mietintö hyväksytään keskustelutta.

8) Verotuslaitoksen uudistaminen.

Esitetään Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavien anomusehdotusten johdosta.

Puhemies: Valiokunnan mietintö päättyy kahteen ponsilauseeseen sivuilla 22 ja 23. Siihen nähden, että tässä enimmäkseen on kysymys verojärjestelmästä ja että lienee vaikea eroittaa näitä eri veroja asian käsittelyssä, luulisin asianmukaisimmaksi että käsittelyn alaiseksi esitetään koko mietintö sellaisenaan.

Keskustelu:

Ed. Paasikivi: Valiokunta on mietinnössään tullut siihen tulokseen, että meidän veroituslaitoksemme on perinpohjaisten muutosten tarpeessa. Minunkaan mielestäni ei ole epäilystä siitä, että nyt seuraavien vuosien kuluessa verotuskysymykset tulevat vaatimaan erityistä huomiota eduskunnan ja hallituksen puolelta. Niinkuin valiokuntakin mietinnössään huomauttaa, on valtiolla edessä osaksi suuria uusia menoja, osaksi vanhojen pysyväisten tulojen vähennystä. Valiokunta ei ole ryhtynyt laskemaan eikä esittämään numeroita tässä kohden. Ne lienevät kyllä tunnettuja, mutta pyydän kuitenkin tehdä pienen laskun.

Ensinnäkin on eduskunta hyväksynyt kieltolain, joka, niinkuin tunnettu, vaikuttaa noin 10 miljoonan markan vuotuisen vähen-

nyksen valtion vakinaisiin tuloihin. Sitten meillä on mietintö tientekorasitusten ottamisesta valtion haltuun, joka mietintö ei vielä ole lopullisesti hyväksytty, mutta joka arvatenkin tulee lähimmässä tulevaisuudessa hyväksytyksi. On laskettu ne menot, jotka tienteko tulee valtiolta vuosittain vaatimaan, 4 1/2 miljoonaksi markaksi vuodessa. Minä pidän kiinni tästä summasta, vaikka epäilen, tokko tästä asiasta tullaan niin vähällä pääsemään, sitten kuin tiet urakalla tullaan valtion laskuun rakentamaan ja kunnossa pitämään koko maassa.

Kyytilaitos tulee myöskin reformeeratuksi. Ne menot, jotka se mahdollisesti tulee vaatimaan, ovat kuitenkin vähäpätöiset.

Sitte on meillä ehdotus oppivelvollisuuden voimaan panemisesta. On laskettu ne menot, jotka tämä valtiolle vuosittain nykyisten menojen lisäksi tuottaa, noin 6 miljoonaan markkaan. Voimme pitää kiinni tästä summasta vaikka pelkään, että sekin on liian vähäiseksi arvattu. Tämä koulureformi vaatii suurempia kustannuksia etupäässä taloudellisesti heikoissa kunnissa, joissa koululaitos nyt vielä on vähemmän kehittynyt kuin varakkaissa kunnissa, ja menojen lisäys tulee luullakseni senvuoksi suuremmassa määrin näiden köyhien kuntien niskoille kuin varakkaiden. Tästä voi olla seurauksena, että valtion mahdollisesti täytyy ottaa päällensä suurempia menoja, kuin mitä nyt on laskettu, nimittäin osa siitä 6 miljoonan markan lisämenosta, joka on laskettu tämän reformin kautta kunnille tulevan. On myös huomattava, että joskin kansakoulunopettajain palkat äskettäin ovat korotetut, niin arvatenkin parin vuosikymmenen kuluessa tämä kysymys tulee jälleen esille ja voinee silloin taas vaatia lisämenoja.

Sitte meillä on valmistettu erinäisiä ehdotuksia työväen vanhuuden- ja työkyvyttömyysvakuutuksen uudistamisesta sekä muista työväenvakuutuksen muodoista. Voimme olettaa alimman laskun mukaan 10 miljoonaksi markaksi vuodessa sen lisämenon, jonka tämä tuottaisi. Tällä tavalla tulemme jo jonkun verran yli 30 miljoonaan markkaan vuodessa osaksi vähentyneitä tuloja, osaksi lisääntyneitä menoja. Ja sopii tässä pitää mielessä, että kun ei mikään kansa nykyään voi olla kokonaan vapaa sotilasmenoista, niin tuskin Suomenkaan kansa voi tulevaisuudessa päästä vapaaksi siitä, että se jossakin muodossa saa ottaa kannettavakseen sotilastaakkaa.

Toivoa kuitenkin saattaa, että valtion tulot tulevat eräissä kohdin lisääntymään. Sittenkun se metsähallinnon uudistus, jota viimeisten vuosien kuluessa on toimeenpantu, saadaan perille ajetuksi, ja sitten kun puutavaramarkkinat jälleen pääsevät säännöllisiin oloihinsa, täytyy edellyttää, että valtion tulot metsistä tulevat koko joukon lisääntymään. On myös toivottava, että valtionrautateiden taloudellinen puoli tulee sillä tavalla korjatuksi, että tämä suuri liikelaitos tuottaa aluksi edes ne korot ja kuoletukset, jotka sitä

varten otetut valtiolainat vaativat, ja joita se viimeisinä vuosina ei ole edes jaksanut peittää, ja että tulevaisuudessa saadaan vielä sen ylikin tuloja käytettäväksi valtion tarkoituksiin, joko kulkuneuvojen parantamiseen taikka muihin.

Mutta joskin siis on toivoa saada valtion tulopuolta nousemaan, tarvitsematta veronmaksajiin turvautua, niin täytyy ottaa huomioon, että valtion säännölliset juoksevat menot — näitä suuria reformikysymyksiä lukuunottamatta — tulevat vuosittain kasvamaan, ja näiden lisämenojen täyttämiseen tarvittanee kyllä ne lisätulot, jotka täten tulisivat karttumaan. Tämän vuoksi tulee minun nähdäkseni Suomen valtion finanssihallinnossa lähimmässä tulevaidessa olemaan tärkeimpänä ja vaikeimpana kysymyksenä u u s i e n t u l o l ä h t e i d e n e t s i m i n e n.

Tämän kyllä valiokuntakin tunnustaa, mietinnössänsä se siihen useammassakin kohden viittaa. Valiokunta panee kuitenkin minun huomatakseni kokonaan etusijaan nyt jo olemassa olevien verotusolojen muodostamisen oikeudenmukaisuuden vaatimusten mukaiseksi, ja oikeudenmukaisuuden vaatimuksella valiokunta tarkoittaa, että olemassa olevat verotusolot saataisiin muodostetuiksi niin, että ne mahdollisimman tarkasti vastaisivat eri kansalaisten ja kansalaisryhmien maksukykyä. Ja valiokunta huomauttaa mietinnössään sivulla 3 myöskin, että meillä nyt olemassa olevat verot eivät muodosta mitään kokonaisuutta, sellaista kokonaisuutta, jonka eri osat täydentäisivät toisiansa, ja että meillä senvuoksi ei ole mitään varsinaista verotusjärjestelmää. Myönnän, että tämä valiokunnan lausunto kyllä on sinänsä oikea. Meidän verotusjärjestelmämme kaipaisi kyllä tältä, niin sanoakseni teoreettiselta kannaltakin muutoksia. Ja valiokunnan mietintö sisältää eräitä ajatuksia joittenka oikeutta en tahdo panna kyseenalaiseksi. — Tässä on kuitenkin huomioon otettava ne vaikeudet, jotka verotusolojen uudistusta kohtaavat. Valiokunta ei ole minun nähdäkseni näitä vaikeuksia riittävästi huomannut, ei ainakaan se ole mietinnössään niistä juuri mitään, tuskinpa sanallakaan maininnut. Ja minun täytyy sanoa, että siinä kohden valiokunan mietintöä täytyy katsoa puutteelliseksi.

Valiokunta ehdottaa poistettavaksi joukon veroja, ensiksi maaveron, jonka reformeeraus minunkin luullakseni tulo- ja varallisuusveron yhteydessä näyttää olevan välttämätön, sekä sitäpaitsi vielä muita suoranaisia veroja, joitten kaikkien yhteenlaskettu vuotuinen tulo valiokunnan laskujen mukaan tekee 6,3 miljoonaa markkaa. Mutta tämän lisäksi valiokunta katsoo, että meidän tulliverotuksemme olisi asetettava aivan perinpohjaisen uudistuksen alaiseksi. Ensiksikin sokeritulli olisi valiokunnan mielestä oikeastaan kokonaan poistettava, mutta koska se valtiollisista syistä ei näytä olevan mahdollista, niin valiokunta vaatii, että tällä kertaa sokeritulli olisi ainoastaan a l e n n e t t a v a n i i n v ä h ä k s i k u i n s u i n-

kin mahdollista, niin vähäksi kuin meidän kauppasuhteemme Venäjään sen sallivat. Raakasokerin tulli on nykyään 36 penniä kilolta, kun sokeri tuodaan Venäjältä ja 50 penniä kilolta kun sokeri tuodaan muista maista. Pitäen silmällä ainoastaan niitä seikkoja, jotka valiokunta mietinnössään esittää, voisi ajatella raakasokeritullin alentamista 36 pennillä kilolta, kunhan siten vaan se 14 pennin suojelus, jota Venäjän raakasokeri nauttii ulkomaita vastaan tulee säilytetyksi. Vuonna 1907 tuotiin raakasokeria Suomeen noin 38 miljoonaa kiloa, ja se tullin vähennys, joka tästä syntyisi, olisi noin 13,680,000 markkaa. Jos samanlainen alennusperuste sovitetaan myöskin puhdistetun sokerin tulliin nähden, jonka tulli Venäjältä tuotaissa nykyään on 48 penniä kilolta ja ulkomailta 60 penniä kilolta — siis ajateltu alennus 48 pennillä kilolta — niin tästä johtuisi tullitulojen vähennys noin puoleen miljoonaan markkaan. Koko tämä sokeritulliasia, niinkuin valiokunta vaatii sitä järjestettäväksi voisi siten aikaansaada noin 14 miljoonan markan vuotuisen vähennyksen tullituloissa. Jos vielä otetaan huomioon, että valiokunnan mielestä tullimaksut olisivat muissakin suhteissa uudestaan järjestettävät ja alennettavat sekä niihin tehtävä muutoksia myös suojelustullijärjestelmän poistamiseksi, niin havaitaan, että tullitulojen vähennys, mikä valtiolle koituisi, olisi melkoinen. Näitten tässä jo luettelemieni erien yhteenlaskettu summa nousisi lähes 60 miljoonaan markkaan vuodessa, joka siis olisi osaksi lisääntyneitä menoja, osaksi vähentyneitä tuloja. Kun ajatellaan, että meidän koko valtion tuloja menoarviomme päättyy noin 110— 120 miljoonaan markkaan vuodessa vakinaisia tuloja ja vakinaisia menoja, niin täytyy sanoa, että se tehtävä, joka tässä valtion finanssihallinnolle asetetaan, on lievimmin sanoen hyvin vaikea.

Minä olen tätä valiokunnan mietintöä lukiessani luullut huomaavani siinä jälkiä saksalaisista kirjoista. Tahtoisin tämän johdosta siteerata, mitä eräs saksalainen tiedemies, eräs nykyajan etevimpiä finanssiopin tutkijoita, suuri teoreetikko Adolf Wagner lausuu tunnetussa teoksessaan, joka käsittelee finanssioppia. Hän siinä, esittäessään niitä oikeudenmukaisia periaatteita, joita verotuksessa olisi seurattava, jatkaa: »Kaikki edellä olevat tutkimukset ovat todistaneet sen, että järkiperäisesti, teoreettisesti oikean, käytännöllisesti kelvollisen verotusjärjestelmän muodostaminen on tehtävä, joka on joka suhteessa erinomaisen vaikea ja joka voidaan ainoastaan enemmän tai vähemmän, useimmiten hyvin epätäydellisesti suorittaa. Nämät vaikeudet vielä lisääntyvät silloin, kun verotuksella tyydytettävä finanssitarve suurenee». Vähän myöhemmin hän lausuu: »Mitä pienempi on verotuksella hankittavien tulojen tarve, sitä sopivampi on aika sellaisille uudistuksille, joiden kautta verotusolojen puutteellisuudet korjataan», ja hän huomauttaa, että mitä enemm-

män uusia tuloja valtiolle tarvitaan, sitä vaikeampi on verotusreformien toimeenpaneminen. Me olemme nyt siinä asemassa, että tarvitsemme suuria uusia tuloja ja samaan aikaan olisi myöskin pantava toimeen verotusolojen uudistus, pitäen silmällä oikeudenmukaisuuden periaatteita. Luulen, kuten jo äsken lausuin, että, ainakin toistaiseksi, meidän on pakko valtion finanssihallinnossa asettaa etualalle kysymys uusien tulolähteiden hankkimisesta. Tämä on välttämätöntä, jos valtio, eduskunta ja hallitus meillä tahtoo jatkaa sitä reformitoimintaa, joka on pantu alulle. Uusia tulolähteitä etsittäessä on tietysti mahdollisuuden mukaan huomioon otettava ne tulokset, joita sekä nykyaikainen tiede että nykyajan kokemus on saavuttanut, ja ne opetukset, joita siitä on saatavissa. Tämän kautta voitanee meidän verotusjärjestelmämme, joka kyllä on yksipuolinen, saada, kokonaisuudessaan katsottuna, myös jossakin määrin vastaamaan niitä oikeudenmukaisuuden vaatimuksia, joista valiokuntakin puhuu.

Sellaisia uusia tulolähteitä, jotka saattavat tulla kysymykseen, on nyt minunkin mielestäni, niinkuin valiokuntakin on esittänyt, tupakan entistä suurempi verottaminen. Tupakkavero tuottaa monessa maassa, niinkuin valiokunta aivan oikein mainitsee, suhteellisesti paljon enemmän kuin meidän maassamme. Tosin täytyy tunnustaa, että tupakanverotus tulee kyllä kohtaamaan myös varattomampia kansanluokkia. Tupakanpoltto on nautinto, josta varatonkin kansanluokka voipi päästä osalliseksi, ja sehän on meidänkin maassamme aivan yleisesti levinnyt myös näihin kansankerroksiin. Siitä huolimatta täytynee kumminkin katsoa tupakka sellaiseksi verotusesineeksi, joka ennen muuta on tässä huomioon otettava. Ja toivottava on että tämän verotuksen kautta saadaan korvatuksi ainakin osa siitä tulojen vähennyksestä, joka alkoholilainsäädännön uudistamisen kautta tulee aiheutumaan. Mitä muotoa tupakanverotuksessa olisi käytettävä, se on kysymys, joka on vielä aivan liian vähän selvitetty, jotta nyt vielä siitä voitaisiin mitään sanoa, onko se monopooli, vaiko aksiisi vai puhdas tullijärjestelmä. Eri maissa käytetään eri järjestelmää, ja on kullakin näistä verotusmuodoista saavutettu raha-asiallisessa suhteessakin jotenkin hyviä tuloksia. Aluksi tästä on hankittava selvitys, niinkuin valiokuntakin katsoo. Senaatin valtiovaraintoimituskunnassa on kysymys tällaisen selvityksen hankkimisesta ollut esillä ja on lähetetty kaksi virkamiestä erinäisiin ulkomaan maihin ottamaan selkoa sekä tupakkamonopoolin että tupakka-aksiisin järjestelystä. On aikomus, että tämä kysymys voidaan läheisimmässä tulevaisuudessa, tämän syksyn kuluessa, ottaa harkittavaksi, sitten kuin tarpeellinen selvitys on saatu.

Eduskunta on jo viimeistä edellisillä valtiopäivillä tehnyt anomuksen perintö- lahja- ja testamenttiveron järjestämisestä ja leima-

suostunta-asetuksen tarkastamisesta. Niinkuin tunnettu, nämät asiat ovat nyt käsittelyn alaisina, leima-asetus eräässä komiteassa ja perintöverokysymys lainvalmistelukunnassa. Asioita koetetaan ajaa nopeasti, jotta ehdotukset voisivat, jos suinkin mahdollista, jo ensi valtiopäivillä tulla eduskunnassa käsittelyn alaisiksi.

Vihdoin kuuluu uusiin mahdollisiin tulolähteisiin tulo- ja omaisuusvero, joka myöskin valiokunnan mietinnössä esitetään. Tähän kysymykseen nähden on suoritettu koko joukon esitöitä. Asia kuitenkin vatii vielä jotenkin paljon valmistusta senkin vuoksi, että tämä verotus tulee koskemaan läheltä kuntien verotusta, ja näiden valtion ja kunnallisverotusta koskevien kysymysten käsittely toistensa yhteydessä sen vuoksi näyttää olevan tarpeen vaatima. Minunkin mielestäni on syytä ottaa tämäkin kysymys esille jo tämän syksyn kuluessa, jotta ehdotukset saadaan niin pian kuin mahdollista valmiiksi. Mitään toiveita ei kuitenkaan ole, että jo ensi valtiopäivillä asia voisi tulla armollisena esityksenä käsiteltäväksi.

Olen siis näissä kohdissa samaa mieltä kuin valiokunta, nim. että kysymykset näistä uusista tulolähteistä olisi otettava ensi tilassa harkinnan alaisiksi. Epäilen kuitenkin, niinkuin eräässä vastalauseessakin lausutaan, tokko näistä uusista tulolähteistä rahalliset tulokset nousevat niin suuriin summiin kuin mitä toisinaan näkee edellytettävän. Siitä ei kuitenkaan ole mitään kokemusta olemassa, niin että arviolaskujen tekeminen toistaiseksi on vaikea.

Mutta ennen kaikkia tuntuu olevan välttämätöntä noudattaa riittävää varovaisuutta. Ja erittäinkin on silmällä pidettävä sitä, ettei tasapaino valtion tulo- ja menoarviossa tule häirityksi, se tahtoo sanoa, että valtion vakinaiset tulot riittävät vakinaisiin menoihin. Samalla kuin pysyväinen uusi meno päätetään taikka uusi pysyväinen tulo poistetaan, täytyy katsoa, että myöskin tulopuolella vastaava uusi pysyväinen erä on olemassa. Ainoastaan sillä ehdolla pysyvät valtion raha-asiat kunnossa. Vanhojen pysyväisten tuloerien poistamisessa, — mikäli se ei ole aivan välttämätöntä, niinkuin jos kieltolaki tulee voimaan, on asianlaita alkoholiverojen suhteen — on suurta varovaisuutta noudatettava. Vasta sitten, kun nähdään, mitä tuloja uusista veroista ja muista tulolähteistä saadaan, ja vasta sitte, kun uudet pysyvät menoerät on täytetty, voidaan ottaa esille kysymykset suurempien vanhojen tuloerien poistamisesta. Ja ainoastaan tällä edellytyksellä myöskin siihen suuntaan menevät suuret tulliverotuksen alennukset, kuin mitä valiokunnan mietinnössä lausutaan, voivat olla mahdollisia. — Myönnän, että tullitaksa meillä kyllä kaipaa tarkastusta, mutta tällä hetkellä en omasta puolestani vielä voi varmuudella lausua ajatustani tämän laajan ja monessa suhteessa vaikean asian käsittelemisestä.

En tahdo ryhtyä yksityiskohtaisesti käsittelemään niitä lausuntoja, jotka valiokunnan mietinnössä esitetään. On luonnollista, että valiokunta, sillä käytettävänä olleen lyhyen ajan vuoksi, ei ole voinut syventyä tähän monipuoliseen ja erinomaisen vaikeaan asiaan. Itsestään on myöskin ymmärrettävissä, että ne kysymykset, jotka tässä esiintyvät, vaativat aivan toisenlaista selvitystä, kuin mitä valiokunta luonnollisesti on tällä lyhyellä ajalla voinut niistä antaa. Ja huomioon on myös otettava, että itse valiokunnassa näkyy melkein kaikissa tai ainakin hyvin useissa kysymyksissä olleen eri mieliä. Valiokunnan mietinnössä esitettyjä lausuntoja, jos eduskunta tämän mietinnön hyväksyisikin, ei minun ajatukseni mukaan sentähden voi käsittää tulevaisuuteen nähden sitoviksi, vaan tässä minun nähdäkseni on olemassa ainoastaan alote, jonka johdosta esillä olevien kysymysten perinpohjainen selitys suoritetaan, ja tämän selityksen nojalla sitte lopulliset ehdotukset valmistetaan. Tältä kannalta olen käsittänyt valiokunnan mietinnön. Ja tämän selvityksen hankkimista tulee kyllä hallitus, vakaumukseni mukaan, kaikella tarmolla ajamaan.

Omasta puolestani katsoisin sopivimmaksi ja asianmukaisimmaksi, että eduskunnan anomus olisi laadittu yleiseen muotoon, jotenkin siihen tapaan kuin ensimmäinen ja suurimmaksi osaksi myöskin toinen vastalause. En tahdo kuitenkaan siinä kohden omasta puolestani tehdä mitään nimenomaista ehdotusta.

Ed. August Hjelt: Pyydän saada ehdottaa, että tämä asia pannaan pöydälle ensi istuntoon.

Ed. von Alfthan: Då betänkandet har begärts på bordet, vore det kanske riktigast att jag icke nu skulle yttra mig i saken. Men jag för min del skulle icke betrakta det såsom lyckligt, ifall icke detta betänkande nu skulle kunna blifva föremål för en ingående kritik, ty jag håller det för möjligt att, sedan agrarlagen en gång kommer här till behandling, nödig tid icke mer skulle finnas för att egna åt detta betänkande den kritik, hvaraf det är så rikligt i behof. Jag tillåter mig därför, då jag har ordet, för min del försöka kritiskt belysa vissa delar af detta betänkande.

Då vi första gången här behandlade kulturutskottets betänkande om skoltvång, tillät jag mig framhålla, hurusom, när det blef fråga om reformer i främsta rummet måste tagas i betraktande kostnaderna för dessa reformer och möjligheten att uppbringa de härför nödiga medlen. Det hade därför kanske varit skäl att en sådan synpunkt skulle hafva gjort sig mera gällande i nu föreliggande betänkande, så att betänkandet skulle hafva utvisat, hvilka nya inkomstkällor kunna tillgripas för att betäcka de af nya reformer föranledda kostnaderna, och sålunda påvisat, att det finnes möj-

lighet för alla dessa stora reformers förvärkligande. Jag har försökt att på basen af hvad betänkandet innehåller för egen del uppgöra en kalkyl öfver å ena sidan de summor, som här föreslås till afskrifning, och å andra sidan de utgifter, som icke kunna undgås eller äro mycket sannolika, och jag har kommit till ett ganska bekymmersamt resultat. Jag har ställt upp min kalkyl något annorlunda än den första ärade talaren, hvars ståndpunkt jag i väsentliga delar i öfrigt kan omfatta. Jag ber att få här i korthet föredraga denna kalkyl.

Landtdagen har i dag antagit bevillningsskatterna för nästa budgetår för bränvin och malt och därvid efter låg och försiktig beräkning upptagit nettoårsinkomsten af bränvinskatterna till 8 miljoner mark och af maltskatten, förutsatt att ett helt års konsum ifrågakommer, till 2 miljoner, summa 10 miljoner. Tullinkomsterna af spritdrycker uppgå, enligt hvad den i betänkandet förefintliga tabellen visar, till 3 miljoner mark, och om man följt med tullrapporterna för det löpande året, finner man att de äro stadda i ett starkt stigande. Detta gör tillsammans icke 10 miljoner mark, såsom utskottet i betänkandet med stöd af siffror från 1896 framhållit, utan 13 miljoner mark, hvilken summa bortfaller, då förbudslagen träder i kraft. Utskottet har vidare varit temligen enigt om att föreslå att snarast möjligt, när en ingripande skattereform kan åstadkommas, en hel del mindre skatter, som inbringa små belopp och medföra vidlyftig bokföring, skulle bortfalla. Dessa skatters sammanlagda belopp utgör endast något öfver en half miljon mark, och jag tror att vi alla kunna vara ense om att det vore önskligt, att dessa små skatter skulle försvinna. Vidare förekommer det en post, nämligen landthandlareafgifterna, hvilka måste anses vara synnerligen olämpliga. De uppgå till något under en half miljon och borde snarast möjligt bortfalla. Dessa summor göra tillsammans 1 miljon mark. Därtill föreslår utskottet, efter lottning, att mantalspenningarna skulle bortfalla. De hafva inbringat 1,800,000 mark. Vidare har utskottet varit enhälligt om att jordskatterna borde ombildas till en förmögenhetsskatt, detta för att sålunda kunna jämnare fördela den nu ojämna skattläggningen af jorden, hvarjämte en skatt på annan förmögenhet skulle tillkomma. Det bortfall, som de gamla jordskatterna skulle åstadkomma gör 3,400,000 mark, hvadan genom alla dessa skatters upphäfvande skulle komma ett tillskott i bortfallande af inkomster af tillsammans 6,200,000 mark eller med de från alkoholskatten härflytande inkomsterna sammanlagdt 19,200,000 mark, allting lågt och försiktigt beräknadt. Detta är då det bortfall i inkomster som skulle komma att inträffa, ifall samtliga här uttalade önskningsmål skulle uppfyllas. Och härvid har jag alls icke tagit i betraktande någon nedsättning af sockertullen, än mindre dess afskaffande, hvilket skulle medföra yttermera en

minskning af 15 miljoner mark, emedan sockerkonsumen på senare år med de stegrade arbetslönerna blifvit så stor, att denna summa kan betraktas såsom årsnorm för tullinkomsten.

Å andra sidan förestå då utgifter, som icke kunna undgås, till belopp, i hvilka jag är temligen ense med den första ärade talaren. Dock skulle jag beräkna utgifterna något högre. Utgifterna för den högre skolan skulle enligt kulturutskottets betänkande stiga med 5,750,000 mark, hvartill skulle komma för de lägre skolorna cirka 2 miljoner eller tillsammans inemot 8 miljoner mark. Utgifterna för vägunderhåll och skjutsväsendets öfvertagande af staten skulle enligt föreliggande betänkanden omfatta tillsammans 4 $^1/_2$ miljoner, och så har landtdagen beslutit en hel del förhöjda anslag, — särskildt på framställningar från kulturutskottet —, hvilka uppgå till ett belopp af ungefär 700,000 mark. Allt detta tillsammans skulle göra en ökad utgift af 13 miljoner mark. Jag förglömmer då icke, att utgifterna för folkskolor dessutom skulle kräfva en utgift i kapital af 12 miljoner mark och i lån åt kommunerna 17 miljoner mark eller inemot 30 miljoner mark, hvilka penningar också måste mobiliseras. Så komma vi till militärutgifterna. Dessa utgjorde, medan vår gamla värneplikt fanns, mellan 7 och 8 miljoner mark om året, oberäknadt det kapital, som låg i kasernbyggnader och hvilket torde hafva utgjort omkring 22 miljoner mark. Urtima landtdagen antog en fördubbling af den stående militären, hvilken skulle hafva fått kostnaderna att stiga till inemot 15 miljoner mark. Vi kunna ju icke hoppas att för någon lång framtid vara fullkomligt befriade från utgifter för militären. Vi måste tvärtom financiellt bereda oss på möjligheten att kunna återupprätta militären; och under sådana förhållanden böra vi väl räkna minst med en årsutgift af 10 miljoner mark. Lägga vi då dessa 10 miljoner till de tidigare 13, komma vi till en utgiftsstegring af 23 miljoner, och sammanslå vi minskningen i inkomster, 19 miljoner, med ökningen i utgifter 23 miljoner, komma vi till en differens af 42 miljoner i året i fråga om årsbalans. Då blir närmast fråga om, hvarifrån denna summa skall tagas. Utskottet har främst tagit i betraktande de nya direkta skatterna, och det är alldeles riktigt. Jag anser det vara ett stort fel att våra skatter i så ringa grad varit byggda på direkt skattläggning. Men jag tror att utskottets flertal har gjort sig alltför stora förhoppningar om de inkomster, som på denna väg kunna bringas upp. Jämföra vi förhållandena i Sverige och Norge, torde man icke kunna antaga, att vi åtminstone i början här i landet skulle kunna drifva upp nämnvärdt mer än 6 miljoner mark om året i skatt. Hvad en förmögenhetsskatt skulle kunna inbringa, låter sig alls icke räknas utan ingående undersökning. För att bilda mig någon föreställning därom, har jag antagit att främst den bestående jordskatten skulle i denna förändrade form utgå från jord-

egendomen och sålunda till samma belopp som de nuvarande jordskatterna men riktigare fördelad, d. v. s. 3 ½ miljoner. Om vi då tänka att öfriga nu icke som förmögenhet direkt beskattade kapital skulle gifva lika mycket (denna beräkning är alldeles lös, icke byggd på några siffror, utan blott ett antagande), så skulle vi kunna beräkna att få tillsammans 7 miljoner mark. Jag tror icke att vi skola komma upp till väsentligt större belopp.

Hvad arfskatten beträffar, som står i utsikt och som bör komma så snart som möjligt för att råda bot på det olidliga tillstånd, som stämpelförordningen har åstadkommit, så bortfaller inkomsten för stämpeln, hvarför man svårligen kan tänka sig en ökad inkomst utaf mer än låt oss säga 2 miljoner mark. Dessa tre inkomstkällor skulle sålunda gifva sammanlagdt 15 miljoner mark för att betäcka utfallet 42 miljoner. Resten eller 27 miljoner mark måste på annat sätt anskaffas. Härvid har jag alls inte tagit i betraktande de föreslagna försäkringarna, som herr Paasikivi berörde och för sin del beräknade till en utgift af minst 10 miljoner mark om året. Då de direkta skattekällorna vore i det närmaste uttömda med dessa tre skatter, är det ju påtagligt, att, därest icke statens inkomster utaf dess eget kapital, dess skogar, järnvägar, domäner och annat dylikt kan i hög grad uppbringas, det felande måste anskaffas i form af blandade eller till allra största delen i form af indirekta skatter på allmänna konsumtionsartiklar. Differensen blir naturligtvis mindre, ifall förbudslagen icke vinner stadfästelse och däraf beroende skatter således ingå, men falla dessa skatter bort, så måste vi söka en ersättning uti skatter på andra utaf befolkningen allmänt förbrukade artiklar, exempelvis läskdrycker o. dyl.

Jag vill i sammanhang härmed något beröra frågan om sockertullen. Jag anser, att en af de mest tryckande af de indirekta skatterna är just tullen på socker, och jag håller socker för att vara ett mycket nyttigt näringsmedel och mycket behöfligt i vårt land, men jag kan icke tänka mig, att någon nedsättning i högre grad af sockertullen skulle ega rum, därest skatten på alkohol bortfölle. Skulle skatten på alkohol kvarstå, så borde det väl tagas i öfvervägande, huruvida icke just skatten på socker kunde i någon mån nedsättas.

Hvad sedan mantalspenningarna beträffar, skulle jag be att få hänvisa till den motivering, som ingår uti den andra utaf hr Granfelt och mig undertecknade reservationen, och ville jag därutöfver tillägga, att det synes mig, att ett bortfallande af mantalspenningarna skulle innefatta en utsträckning af rösträtten till landtdagsval utöfver hvad vid landtdagsordningens tillkomst afsågs.

I fråga om tobaksmonopolet finner jag det naturligt, att petitionären så varmt har uttalat sig för monopol. Då han å ena sidan är en varm anhängare utaf alkoholskattens bortfallande genom

förbudslag, så är det naturligt, att han söker täcka denna brist genom en större inkomstpost. Jag är med honom ense därom, att tobaksskatten tekniskt anordnad som monopol, skulle kunna gifva den största reveny, men införandet utaf monopol stöter på många betänkligheter, först och främst den, att monopolet, engång infördt, icke mera låter sig aflägsna, emedan de stora kapital som erfordrats för dess ingångsättande, icke kunna utan vidare uppoffras. Dessutom finner jag, att ett sådant monopol i väsentlig grad skulle inskränka finska folkets självbeskattningsrätt, emedan naturligtvis prisbestämningar o. dyl. skulle måsta ske i administrativ väg genom regeringen, och förskjutningar i detta afseende skulle kunna åstadkomma ganska stora förskjutningar i inkomsterna, hvarigenom vår redan nu så begränsade beskattningsrätt skulle blifva i hög grad kringskuren. Men framförallt vet jag icke hvarifrån regeringen skulle vara i stånd att få de kapital som skulle behöfvas för att sätta detta monopol i gång. Jag har icke i detta afseende uppgjort några detaljerade kalkyler men tror mig icke öfverdrifva, då jag säger, att öfvertagandet af tobaksindustrin isynnyrhet i den form petitionären har tänkt sig öfvertagandet äfven af detaljförsäljningen, utan tvifvel skulle medföra en kapitalutgift uppgående till flere tiotal miljoner mark. Vi hafva nu i tre års tid bemödat oss att få ett järnvägslån, som vi i denna stund ännu icke lyckats uppbringa. Det är påtagligt, att ett stort kapital endast skulle kunna fås genom ett nytt utländskt lån, och huruvida möjlighet därtill förefinnes lämnar jag därhän. Jag skulle därför hålla det från många synpunkter för omöjligt för oss att nu besluta oss för att gå monopolvägen, men jag är fullt ense därom, att tobaken bör i annan väg i högre grad beskattas än härintills.

Ytterligare vill jag i korthet beröra skatterna på inkomst, förmögenhet och arf och därvid påminna om att kapitalet öfverhufvud, och det rörliga kapitalet isynnerhet, är mycket känsligt för beskattning, så att man icke obegränsadt kan beskatta detsamma. Man kan teoretisera om en sådan beskattning, men man kan icke utföra den, ty en beskattning, som blir väsentligt drygare än den, som i närliggande länder med hvilka man står i affärsförbindelser, pålägges, medför utan tvifvel en utvandring af rörelsekapitalet från landet. Och hvad vi nu behöfva för att kunna utveckla våra naturliga hjälpkällor, för att göra det nationella arbetet mera produktivt, det är icke minskade rörelsekapital utan ökade sådana. Vi äro således på detta område ganska starkt bundna. Detta gör att jag för egen del tror, att de summor jag ställt i utsikt som möjliga inkomstposter, snarare äro tagna för höga än för låga.

Af denna korta öfversikt ville jag draga den slutsats, att det blir nödvändigt för oss här i landet att göra klart för oss, att om vi vilja hafva stora och genomgripande reformer, så måste vi också hafva

vilja att påtaga oss stora och tyngande skatter. Det ena går icke utan det andra, det ena utgör ett villkor för det andra, och vi böra enhvar bidraga till att för befolkningen göra det klart och tydligt, att så måste vara förhållandet.

Hvad nu själfva betänkandet såsom sådant beträffar, skulle jag anse, att den allmänna riktning, som motiveringen i flere delar har, är byggd på oriktiga förutsättningar och ser en del saker för mycket i ljust, andra för mycket i mörker. Jag skulle anse att betänkandets motivering väsentligen borde omarbetas, och skulle jag tillåta mig i sådant afseende föreslå, att landtdagen ville besluta, att betänkandet måtte återremitteras till statsutskottet i och för införande i motiveringen af de synpunkter, som fått sig uttryck i andra och jämväl i första reservationen.

Ed. Granfelt: Äfven jag ber att få fästa uppmärksamheten vid den i betänkandet ingående andra reservationen, hvilken liksom den första utmynnar i en anhållan, att detta betänkande måtte återremitteras till statsutskottet i och för införandet af de förändringar i motiveringen, som i desamma äro närmare utvecklade. Emot utskottets kläm, som ju endast innehåller en anhållan att möjligheten af en reform af vårt skatteväsende måtte undersökas, har jag ingenting att anmärka. De i betänkandet ingående uttalandena om sättet för reformen af de olika skatteslagen gifva däremot betänkandet en innebörd, som jag icke kan vara med om att understöda.

I afseende å vårt skatteväsende stå vi för närvarande inför rätt betydande minskning, som förbudslagens emotsedda införande komme att orsaka. Därjämte behöfvas nya betydande statsutgifter inom kort för införande af allmän läroplikt, ålders- och invaliditetsförsäkring, anskaffande af jord åt de obesuttna, statens öfvertagande af vägbyggnads- och skjutsningsskyldighet m. fl. dylika reformer. Under sådana förhållanden hade utskottets uppgift bort i hufvudsak gå ut på att undersöka hvilka nya skattekällor kunde för alla dessa ökade utgifter utfinnas. Endast därefter kunde ifrågakomma att föreslå en minskning af de skatter, hvilka antingen kunde anses öfverhöfvan betungande, eller möjligen innebära ett verkligt missförhållande, äfvensom att möjligen fullständigt upphäfva sådana skatter, hvilka i finansiellt afseende äro så obetydliga eller hvilkas uppbörd kräfva sådana omgångar att desamma af sådan anledning kunna och böra bortfalla. Utskottet har visserligen föreslagit en allmän inkomst- och förmögenhetsskatt, hvilken synbarligen ansetts böra komma att utgöra grunden i det nya skattesystem utskottets majoritet tänkt sig genomfördt. Därjämte hafva stora förhoppningar ställts på den nya arbetsskatten samt äfven på den beskattning af tobakskonsumtionen man i en

eller annan form tänkt sig införd. Lämnande detaljerna därhän ville äfven jag nu endast framhålla att dessa nya skatter emellertid ingalunda synas tillräckliga för att täcka alla de nya kraf på statskassan, hvilka jag nyss delvis antydde och att det i hvarje fall hade synts riktigast att först invänta en fullständig utredning och därhos hälst några års erfarenhet rörande skatteintraden, innan man utan vidare yrkar på upphäfvande eller minskande af de flesta större som mindre hittills uppburna skatter. I min reservation har jag dessutom påpekat, att utskottets majoritet för dessa skattelindringar icke funnit något annat skäl än att de befunnits för tungt belasta de fattiga folklagren, medan det ej blifvit observeradt i hvilken hög grad dessa folklager genom öfverflyttning af sådan skatt, troligen till största delen, fördela skattetungan på andra samhällslager.

Efter min mening bör genomgående i betänkandet framhållas, att de föreslagna eller som önskvärda framhållna skattereformerna, där de ej röra sig om rena obetydligheter, böra företagas blott i den ordning, som en sund och försiktig skattepolitik kräfver och i den mån som man efterhand ser sig kunna skrida härtill på grund af hvad nya skatter inbringa. Det är för rättelse och komplettering i sådant afseende jag önskar betänkandets återremiss till statsutskottet.

I sakens närvarande skede kan jag icke vara med om sådana bestämda uttalanden till förmån för frihandel, icke häller i allmänhet till förmån för direkta skatter eller emot indirekta skatter, som utskottets betänkande innehåller, utan att på något vis prestera de bindande skälen härför.

Ed. Helenius-Seppälä: Ei ole ihmeteltävää, että niin laajaperäisessä ja niin syvälti eri yhteiskuntaluokkien aineellisiin etuihin koskevassa asiassa, kuin verotuslaitoksen uudistaminen on, mielipiteet menevät hyvin hajalle. Yksi ainoa valtiovarainvaliokunnan vakinaisista jäsenistä on mietintöä kokonaisuudessaan kannattamassa. Missään vastalauseessa ei kuitenkaan vastusteta valiokunnan mietinnön loppuponsia, joissa, lyhyesti sanoen, ainoastaan anotaan, että hallitus ottaisi tämän asian tarkan tutkinnan alaiseksi ja antaisi siitä arm. esityksen. Olen ollut mukana valiokunnassa mietinnön alkuvalmisteluissa, mutta en sen lopullisessa käsittelyssä. Kun sen vuoksi olen voinut tyynellä mielellä lukea mietinnön, niin ehkä juuri tästä syystä ei se minuun ole tehnyt sitä mahdottomuuden vaikutusta, minkä se on, niinkuin olen kuullut, tehnyt moneen muuhun ja minkä se on tehnyt ulkopuolellakin eduskuntaa, päättäen siitä sanomalehtimelusta, minkä asia nyt jo on synnyttänyt.

Eiköhän olisi asian käsittelyssä pantava pääpaino siihen, että tällä hetkellä päätarkoitus on varmasti saada kysymys koko

laajuudessaan kaikinpuolisen selvittelyn alaiseksi, eikä kannan määrääminen erikoiskysymyksissä? Valtiovarainvaliokunta ei ole voinut päästä mihinkään yksimielisyyteen mietinnön perusteluissa, ja tokko eduskuntakaan voinee päästä mihinkään suurempaan yksimielisyyteen? Mutta yhdestä asiasta on yksimielisyyttä olemassa, siitä nimittäin, että verotusuudistukseen on nyt kerrankin ryhdyttävä ja sitä varten hankittava kaikki se valaistus, mikä voidaan saada. Tästä valaistuksesta sitten paljon riippuu, millekä kannalle vastaisuudessa tullaan asettumaan yksityiskohtiin nähden.

Mietinnön vastalauseet tekevät paikoittain sen vaikutuksen, kuin jos olisi mietinnöstä luettu enemmänkin, kuin siitä välttämättömästi tarvitsee sen lukea, joka ei ole ollut itse mukana eri kantain puolesta taistelemassa.

Ensimäisessä vastalauseessa asetutaan sille kannalle, kuin valiokunnan enemmistö perusteluissaan olisi jo nyt jyrkästi määritellyt vaatimuksensa ja että nämät vaatimukset olisivat, kuten vastalauseessa lausutaan, »sitoviksi ohjeiksi aijotut vastaisen uudistuksen suuntaan nähden». On mielestäni kumminkin jonkun verran varomatontakin mennä antamaan tätä merkitystä perustelun lausunnoille, silloinkin kun siinä etupäässä asian valaistusta pyydetään. Kun valiokunnan mielestä on esim. »käytävä mahdollisuuden mukaan valmistamaan siirtymistä suojelustullijärjestelmästä vapaakauppaan», ei sen vielä tarvitse merkitä sitä, että tämä tapahtuisi umpimähkäisen hyppäyksen tavalla ensimäisessä sopivassa tai sopimattomassa tilaisuudessa, vaan olisi, kuten valiokunta lausuu tätä tarkoitusta varten hankittava selvitys tullitaksamme vaikutuksesta maamme taloudelliseen elämään, nimenomaan tehdasteollisuutemme kehitykseen. Vasta sen jälkeen, lausutaan mietinnössä, voitanee ryhtyä tullitaksamme perinpohjaiseen uudistukseen, joka jo useita vuosia on ollut puheena ja jonka valmistamiseen Hallitsijan suostumuskin on hankittu.

Toisessa vastalauseessa lausutaan ikäänkuin jonakin uutena asiana, että olisi »tarkoin harkittava», sallivatko kauppasuhteemme keisarikuntaan ja ulkomaihin sokeritullin alentamista, mutta mietinnössäkin on nimenomaan lausuttu tähän tapaan, on huomautettu samoista kauppasuhteista ja ehdotettu sokeritullin alentamista »niin vähäksi kuin suinkin mahdollista.»

Näin ollen ja kun joka tapauksessa tämä mietintö tulee käsiteltäväksi vain kysymyksessä tehdyksi alotteeksi, niinkuin äsken kuulimme, niin olisi mielestäni viisainta koettaa saada alote otetuksi niin pian kuin mahdollista ja senvuoksi minä en mielelläni palauttaisi tätä mietintöä edes takaisin valiokuntaan.

Minä en tällä ole suinkaan itse puolestani sanonut, että olisin mietintöön tyytyvänen. Päinvastoin siinä on yksityiskohtia, joiden kannalle en missään tapauksessa voisi asettua. On tahdottu ehdottaa

otettavaksi käytäntöön uusi verotusjärjestelmä, jonka päätunnusmerkkinä olisi se, että verotus suhtautuu oikeudenmukaisesti kansalaisten maksukykyyn. Sitä varten on maaverosta alkaen järjestään tahdottu poistaa kaikki vanhentuneet, tätä periaatetta vastaan sotivat verot. Näin ollen tuntuu hyvin omituiselta saada kumminkin yhtäkkiä lukea valiokunnan ehdotuksena, että olisi niille täysi-ikäisille kansalaisille, joiden tulot ovat niin pienet, ettei luokiteltu tulovero niitä kohtaa, pantava maksettavaksi säädetty pohjavero, — jonkunlainen »köyhälistövero», kuten asiasta sanotaan kolmannessa vastalausessa. Ja köyhälistövero siitä todella tulisi; se ei tuottaisi mitään mainittavaa, mutta tuollainen jäännös vanhoilta ajoilta täytyisi valiokunnan mielestä saada uuteenkin verojärjestelmään! Se ei tosin enää käy »henkirahan» nimellä, mutta kaikkihan näkevät, että se on ainoastaan verhottu henkiraha. Se on vain henkirahaa rumempi, koska sen maksajiksi joutuvat ainoastaan ne, jotka ovat siksi varattomia, ettei heiltä voida muuta veroa uuden järjestelmän mukaan ottaa. Tämmöinen seikka tietysti tekee ikävän vaikutuksen, mutta kun ei ole kysymys vielä l o p u l l i s e n päätöksen tekemisestä, niin tämmöisen epäjohdonmukaisuuden mieluummin sulattaisin, kun jättäisin asian sen epävarmuuden varaan, että se, jos se menee takasin valiokuntaan, ei kenties joutuisi vielä näittenkään valtiopäivien ajalla lopullisen ratkaisun alaiseksi.

Mitä niihin laskelmiin tulee, joita mietinnössä on tehty varsinkin tuloveroon nähden, niin olisi voinut toivoa, että niitä olisi ollut vähän enemmän. Olisi ollut sangen valasevaa saada kohta mietintöä lukiessaan esim. käsityksen siitä, kuinka korkealle tuloveron tulos voisi nousta, jos käytettäisiin siinä korkeampaakin veroprosenttia kuin tuo 4 %, joka tässä on korkeimpana mainittu ed. Aug. Hjeltin tekemän anomuksen mukaan.

Mietintö on epäilemättä puutteellinen, monessakin suhteessa vaillinainen; se on kompromissien tulos ja tuollainen kompromissien tulos ei tietysti koskaan tee hauskaa vaikutusta. Siinä ei ole asetuttu johdonmukaisesti sille kannalle, jolle itse puolestani tahtoisin asettua, että yhteiskunnan suoritettavat menot ovat niin paljon kuin mahdollista otettavat niiltä, jotka ovat taloudellisesti kyllin voimakkaita veroja maksamaan. Mutta sittenkin, vaikka näin on, jotta asia kerrankin joutuisi pysyväisesti päiväjärjestykseen, uskallan asettua sille kannalle, että mietintö tällaisenaan — kaikkine vaillinaisuuksineen — kelpaisi siksi alotteeksi, josta tänä iltana on puhuttu.

On ehkä turhaa enempää kajota alustavassa lausunnossa yksityiskohtiin. Minä en kumminkaan mälta olla jollakulla sanalla koskettamatta sitä pelkoa, että valiokunnan mietinnössä olisi tahdottu asettua sille kannalle, että olisi tulliveroista tykkänään luovuttava. Onhan nimenomaan valiokunnan mietinnössä otaksuttu, että tulli-

verotusta olisi edelleenkin olemassa, mutta on esitetty harkittavaksi, eikö olisi tarkoituksenmukaista kantaa tullimaksua harvemmista tavaroista kuin nykyään ja saattaa tullilaitos sen kautta yksinkertaisemmaksi. Ja onhan vähän myöhemmin mietinnössä pantu kysymyksenalaiseksi, voitaisiinko arvotullia käytäntöön ottamalla toteuttaa sitä oikeudenmukaisuuden vaatimusta, että ylellisyyttä, joka ilmaisee suurempaa veronmaksukykyä, on verotuksen ankarammin kohdattava. Olen ollut itse sillä kannalla — ja olen vieläkin kaikista varoituksista huolimatta —, että varsinaisia ravintoaineita olisi päästettävä mikäli mahdollista tulliverotuksesta vapaiksi. On paljon puhuttu siitä, että sokeritullin alentaminen ei ainoastaan vapauttaisi r a v i n t o a i n e t t a liian korkeasta tullista, vaan että se myös silloin helpottasi kaikenlaisten tavallaan y l e e l l i s y y s t a v a r a i n, karamellien ja muiden makeisten, vieläkin yleisempään käytäntöön pääsemistä. Jos tahdotaan tätä välttää, mikä estää sopivalla aksiisijärjestelmällä tai muulla sellaisella verottamasta sitä ylellisyyteen käytettyä sokeria, jota karamellien, makeisten ja muiden vieläkin kalliimpain herkkujen muodossa ostetaan. Mutta joka vertaa meidän tavallisen ravintosokerin hintaa sokerin hintaan esim. Englannissa, hänen täytyy myöntää, että tässä kohden on parantamisen varaa.

En tahdo pitemmältä jatkaa, kun jo olen sanonut kuuluvani niihin, jotka toivovat, että verotusuudistus joutuisi mahdollisimman pian tutkimuksen ja käsittelyn alaiseksi. Tuosta tutkimuksestahan sitten viime kädessä nähdään, missä määrin rahakysymys tälläkin alalla estää o i k e u t t a käytäntöön pääsemästä. Minä arvaan, että e d u s k u n n a n ei edeltäpäin tarvitse lausua mitään erityistä siitä, että tässä kohden on kaikkea varovaisuutta noudatettava. Kyllä hallitus siitä huolta pitää, että asiaa v a r o v a i s e s t i eteenpäin ajetaan.

Samalla kun siis tahdon puolestani esittää, että tämä moitittu ja puutteellinen mietintö sellaisenaan hyväksyttäisiin, käytän tilaisuutta lausuakseni iloni siitä, että hallituksen jäsen tänä iltana on antanut meille tietoa hallituksen aikeista, mitä hallitus on ryhtynyt tekemään tupakkamonopolikysymyksen tutkimiseksi j. n. e. En tee sitä siitä syystä, että olen tehnyt anomuksen juuri tupakkamonopoliasiasta, vaan siitä syystä, että mielellään kuulee hallituksen kannasta ja aikeista tällaisissa asioissa, sen harvan kerran kun siihen annetaan tilaisuutta eduskunnassa.

Ed. H a n n e s G e b h a r d: Tämä mietintö on useammassa kuin yhdessä suhteessa herättänyt huomiota, mutta ei suinkaan monessa suhteessa etevyytensä vuoksi. Minun päähuomioni on kääntynyt sosialistien vapaakauppa-kantaan ja olen pyytänyt puheenvuoroa jonkun verran valaistakseni sitä.

Mutta sitä ennen pyydän saada esittää muutamia huomautuksia yksityiskohtiin nähden itse mietinnössä. Yksi sellainen kohta, jossa mietinnön heikkous tulee esille, on se tapa, millä siinä puhutaan yleisestä tuloverosta. Tahdon ottaa vaan yhden esimerkin siitä. Siinä esitetään ainoastaan tuota tuloveron yksinkertaisinta periaatetta, joka myöskin on ollut esillä vaaliohjelmissa, nim. sitä, että on otettava suhteellisesti enemmän veroa siltä, jolla on suuremmat tulot. Mutta onhan toki ainakin yhtä oikeudenmukainen ja yhtä järkiperäinen se periaate, että tuloverotuksen tulee kohdata suhteellisesti suuremmassa määrässä ja paljon suuremmassa määrässä a n s i o t t o m i a tuloja kuin muita. Kovin ankara sellaisten tulojen verottaminen, jotka johtuvat ihmisen produktiivisesta työstä, ei ole ainoastaan epäviisas, vaan myöskin kohtuuton, kun sitä vastoin ansiottomain tulojen hyvinkin ankaraa verotusta vastaan ei voi olla paljon muistuttamista. Tällaisia ansiottomia tuloja ovat tätä nykyä meillä m. m. tulot metsätuotteiden myynnistä, koska metsänomistajat eivät yleensä tee mitään tämän tulon aikaansaamiseksi tai lisäämiseksi. Tätäkään tärkeää näkökohtaa ei mietinnössä ole mainittu. Varallisuusveroa esittäessään mietintö tosin puhuu o m a i s u u d e n arvon ansiottomasta noususta ja lausuu siinä sen yhden viisaan ohjeen hallitukselle, että hallitus tässä kohden »voisi hyväkseen käyttää sitä kokemusta, joka ulkomailla on saatu», aivan kuin se ei muissa kohdin voisi sitä tehdä.

Toinen kohta joka mietinnössä kääntää huomiota puoleensa, on se tapa, jolla valiokunta suoriutuu n. s. y h t e i s k u n t a p o l i i t t i s e s t a p e r i a a t t e e s t a verotuksessa. Ensiksikään valiokunta ei näy katsovan tätä yhteiskuntapoliittista periaatetta sellaiseksi, jonka pitäisi olla yleisen ja läpitunkea koko verotusjärjestelmän, kuten uudenaikainen käsityskanta vaatii, vaan valiokunta puhuu siitä ainoastaan yhdessä ainoassa suhteessa, nimittäin keinona, jolla voitaisiin e h k ä i s t ä s u u r i a m a a o m a i s u u k s i a j o u t u m a s t a y k s i i n k ä s i i n. Mutta tässäkään ainoassa kohdassa, missä valiokunta tahtoo sovittaa verotukseen tätä nykyajan yhteiskuntapoliittista periaatetta, ei se osaa oikeaan. Valiokunta ehdottaa näet, että tällainen yhteiskuntapoliittisessa tarkoituksessa pantu vero olisi säädettävä yksinomaan suurten maanomaisuuksien m a a - a r v o n mukaan progressiiviseksi. Mutta sellaisella verolla, joka olisi progressiivinen ainoastaan maa-arvon mukaan, ei meillä Suomessa yleensä saavutettaisi sitä sosialipoliittista tarkoitusperää, jota valiokunta tavoittelee. Sillä niissä osissa Suomea, joissa maalla tätä nykyä on taipumus kasaantua yksiin käsiin, maapohjan arvo on melkein olematon tai ainakin niin alhainen, että sen verottaminen ei paljoa tuntuisi. Jos siis mieli todellakin saavuttaa yhteiskuntapoliittinen tarkoitus tällä verotuksella, nim. jos mieli tämän verotuksen kautta ehkäistä suurten maa-alojen joutumista yksiin käsiin, niin tulee

verotuksen olla progressiivisen myös maanomaisuuden pinta-alan mukaan.

Kolmas yksityiskohta, joka kiinnittää huomiota puoleensa, on se, että valiokunta väittää nykyisen tullitaksamme olevan »jotenkin johdonmukaisesti ainoastaan suojelustullihenkeen laaditun», vaikka valiokunnalle on lähetetty anomusehdotus, jossa selvästi osoitetaan se kuulumaton tosiasia, että meillä kannetaan tullia sellaisistakin metalliteollisuudessa tarvittavista raaka-aineista, joita Suomessa ei ollenkaan ole, ja että, kun tullimaksu kannetaan painon eikä arvon mukaan, niin siitä on seurauksena, että näistä metalliraaka-aineista maksetaan arvoonsa nähden paljon raskaampi tulli kuin valmiista metalliteollisuustuotteista.

Kyllähän tämäkin on tavallaan »suojelustullia», mutta se suojelee ulkomaalaisten teollisuutta meidän teollisuutemme kustannuksella, se suojelee ulkomaalaisten työmiesten työtä suomalaisten työmiesten työn kustannuksella. Ja tästä huutavasta epäkohdasta, tästä järjettömästä finanssitullista meidän sosialisteillamme ei ole mitään sanomista ei mietinnössä eikä vastalauseessakaan. (Vasemmalta: Pikkuasia!). Tällaisesta tullista, joka on omansa tuntuvasti ehkäisemään maan tuontantokykyä ja vähentämään Suomen työmiehiltä tilaisuutta työn ansioon, siitä ei työväen varsinaisilla edustajilla ole mitään sanottavaa, mutta kyllä sokeri- ja kahvitulleista, sillä ne ovat helppotajuisinta ja yleisimmin vaikuttavinta agitatsiooniainetta.

Mutta tämä tulli metalliteollisuuden raaka-aineista ei tietysti vaikuta yksin metalliteollisuuteen. Sillä on m. m. hyvin tuntuva vaikutus uudenaikaiseen maanviljelykseenkin, sillä se tekee mahdottomaksi kotimaisen maanviljelyskoneteollisuuden. Se on senvuoksi omansa pitämään näiden koneiden hintoja kohtuuttoman korkeina ja sen kautta vaikeuttamaan uudenaikaisten maanviljelyskoneiden yleisempää käyttämistä. Ja tämä taas on samaa kuin että mainittu tulli ehkäisee järkiperäisen maanviljelyksen leviämistä, s. o. vaikeuttaa maanvillystuotantoa.

Tästä syystä minä en voi olla lausumatta kummastustani siitä, että valtiovarainvaliokunnan maataviljelevätkin jäsenet ovat tyytyneet siihen tapaan, jolla tätä yksityiskohtaa on käsitelty valiokunnassa, tai, oikeammin, oltu käsittelemättä. Ja tämä kummastukseni on mielestäni sitä oikeutetumpi, kun, kuten sanoin, samassa valiokunnassa on ollut anomusehdotus, jossa juuri tämän metallitullin järjettömyys ja turmiollisuus sekä maamme teollisuudelle että maanviljelykselle on tarpeellisella selvyydellä esitetty.

Mutta, kuten äsken sanoin, pääsyy, miksi minä tätä puheenvuoroa pyysin, oli kuitenkin se, että olen ajatelut, että voisi ehkä

olla tarpeellista saada selville, miksi sosialistit oikeastaan ovat asettuneet vapaakauppajärjestelmää puolustamaan. Jätän kokonaan syrjään heidän tässä mietinnössä tällä kertaa ponsissa esittämänsä käytännölliset vaatimukset ja tahdon valaista ainoastaan heidän yleistä vapaakauppakantaansa. Esitykseni kohdistuu siis osaksi valiokunnan mietinnössä esitettyyn periaatteelliseen vaatimukseen, siihen nim., että »on käytävä mahdollisuuden mukaan valmistamaan siirtymistä suojelustullijärjestelmästä vapaakauppaan,» osaksi sosialistien omassa vastalauseessa luettavaan yhtäläiseen vielä jyrkempään vaatimukseen, että »tulliverotuksesta olisi kokonaan luovuttava.»

Nämä sosialistisen oppisuunnan vapaakauppaharrastukset ovat yhtä vanhat kuin tämän oppisuunnan teoreetinen esitys yleensä. Tämän kannan ovat tässäkin kohdin määränneet aikanaan oppi-isät Engels ja Marx.

Eräässä puheessaan, jonka Engels piti 40-luvulla, lausui hän m.m. tähän tapaan: Kun me, (nim. sosialistit) julistamme vapaakaupan ja poistamme kaikki tullimaksut, niin me hävitämme koko teollisuutemme, muutamia harvoja haaroja lukuunottamatta. Pumpuliteollisuudestamme, villateollisuudestamme, rautateollisuudestamme ei silloin voi olla enää puhettakaan. — Kaikilla, — hän jatkaa — näillä aloilla äkkiä leivättömiksi jääneet työmiehet heitettäisiin joukoissa joko maanviljelyksen taikka teollisuuden vähäisten sirpaleiden varaan. Köyhyys kasvaisi kaikkialla, omaisuuden kasaantumista harvojen käsiin joudutettaisiin j. n. e.

Eräässä puheessa, jonka Marx piti vuonna 1849, siihen aikaan kun Englannissa käytiin innokasta agitatsioonia viljatulleja vastaan, lausui hän näkevänsä samalla kapitalistien agitatsionia työväen palkkojen alentamisen ja omien voittojen lisäämisen puolesta. Tullien poistaminen tulisi hänen vakaumuksensa mukaan lisäämään työttömien lukua ja työväestön kurjuutta. Vapaus taloudellisella alalla ei ollut hänen mielestään muuta kuin kapitalismin vapautta köyhälistön kurjistuttamiseksi, eikä kansainvälinen vapaakauppa s. o. tullien poistaminen ollut muuta kuin kansainvälistä nylkemistä. Tullien poistamisen intoilijat eivät, sanoi hän, näytä ymmärtävän, että toinen maa voi rikastua toisen kustannuksella. Mutta eihän se olekaan kumma, jatkaa Marx, sillä samaiset herrat (nim. tullien poistamisen intoilijat) eivät myöskään ymmärrä, että oman maan rajojen sisällä taloudellinen vapaus ja vapaa kilpailu rikastuttaa toista kansanluokkaa toisen kustannuksella.

Tähän tapaan Marx tullien poistamisesta. Marx näki siinä siis kansan köyhtymisen s. o. työttömäin luvun kasvamisen ja työväen kurjuuden lisääntymisen. Ja kuitenkaan Marxin oppilaat Suomessa eivät häikäile lähteä ajamaan sellaista politiikkaa, josta heidän

oppi-isänsä opin mukaan seuraisi kansamme köyhtyminen, työväkemme kurjistuminen ja omaisuutemme kasaantuminen muutamien harvojen käsiin.

Kuinka se on selitettävissä?

Äsken mainitsemassani puheessa Marx antaa meille yhtä avomielisen kuin häikäilemättömän vastauksen tähän. Olisihan näet odottanut, että, kun Marx noin selvästi käsitti ne epäkohdat, joihin vapaakauppa johtaa, hän silloin ilman muuta olisi hyväksynyt suojelustullit. Mutta sitä hän ei kuitenkaan tehnyt, ja hän esittää kantansa seuraavaan tapaan: Suojelustullijärjestelmä on yhteiskuntaa suojeleva; vapaakauppa vaikuttaa yhteiskuntaa hajoittavasti, se hävittää kansallisuuden, se kehittää huippuunsa saakka vastakohdan köyhälistön ja porvariston välillä, se jouduttaa yhteiskunnallista vallankumousta. Ja Marx huudahtaa lopuksi: »ainoastaan tässä, vallankumouksellisessa mielessä minäkin äänestän vaapaakaupan puolesta!»

Olen tahtonut huomauttaa siitä, mitä ne täällä meidän eduskunnassammekin nyt tulevat äänestämään, jotka antavat äänensä joko mietinnön taikka kolmannen vastalauseen hyväksi. Olen tahtonut huomauttaa, että he toimivat silloin Suomen köyhälistön kurjuuttamiseksi (Vasemmistosta: Jaa! Puhemies lyö nuijalla), että he toimivat kansallisuutemme hävittämiseksi.

Sosialistit voivat tosin lohduttaa itseään sillä, että he siten pysyvät uskollisina oppi-isänsä Marxin kurjistumisteoriialle.

Mutta tämäkin lohdutus on laiha.

Sillä Marx oli yksinomaan teoreetikko. Samalla hän eli poissa omasta maastaan, kaukana omista kansalaisistaan, siis aivan riippumattomana koko käytännöllisestä maailmasta. Marxin oppilaat Suomen eduskunnassa sitä vastoin ovat sosiaalidemokraattisen puolueen edustajia, ovat satojen tuhansien Suomen vähävaraisten tänne lähettämiä, siinä tarkoituksessa, että he täällä koettaisivat parantaa valitsijainsa toimeentulon ehtoja, eikä suinkaan lisätä heidän kurjuuttaan, että he koettaisivat täällä hankkia köyhille valitsijoilleen rauhallisen edistymisen mahdollisuutta, eikä vallankumousta. Sillä meidän maalaissosialistimme eivät ole vallankumouksellisia, sen kuulee selvästi kaikkialla, kun heidän kanssaan puhelee.

Mutta meidän sosialistijohtajamme ehkä uskaltavat puolustautua sillä, että he muka tuolla kurjuuden huippuunsa ajamisella tämän verotuspolitiikankin kautta tarkoittaisivat, samoin kuin Marxkin jouduttaa sosiaalista vallankumousta ja sen perästä, sanoisinko, »makeanleivän päiviä» Suomen vähävaraisille.

Mutta tässäpä on juuri peruserotus Marxin ja hänen täkäläisten jäljittelijäinsä välillä.

Marx oli tullut, omaa aikaansa ja sen yhteiskuntataloudellista kehitystä tarkkaamalla, tuohon tunnettuun kurjistumisoppiinsa. Senvuoksi hänen jylhänsuuri karakteerinsa pakotti häntä jouduttamaan tätä kurjistumista, jotta köyhälistö niin pian kuin mahdollista pääsisi nauttimaan niitä etuja, joita hän toivoi uneksumansa sosialistisen valtion voivan tarjota. Mutta siitä ajasta, jolloin Marx piti tuon yllämainitun puheensa, on nyt jo kulunut pian 60 vuotta. Tällä ajalla ovat yhteiskunnat pyrkineet parantamaan sitä potemaansa tautia, jonka Marx oli ennustanut vievän vallankumoukseen, ja siitä onkin ollut seurauksena, että uudempi tieteellinen tutkimus samaten kuin myös uusi sosialistinen suuntakin ovat jo selvillä siitä, että Marxin kurjistumisoppi ei pidä paikkaansa.

Senvuoksi minä sanoin olevan suuren erotuksen Marxin ja nykyajan sosialistien suojelustulleja vastustavan kannan välillä. Sillä Marx uskoi, että sen kautta päästään pian onnelliseen olotilaan; nykyajan sosialistit tietävät, että sen kautta ei päästä.

Ja täytyyhän Marxistakin sanoa, että hänen kantansa tässä kysymyksessä oli oikeastaan ristiriidassa hänen yleisen oppinsa kanssa ja että hän sille asettui ainoastaan samasta syystä kuin lääkäri, joka määrää hiostavia lääkkeitä kuumesairaalle. Onhan selvää, että ainoastaan se, joka yleensä periaatteellisesti vastustaa sitä että valtio sekaantuu taloudelliseen elämään, johdonmukaisesti myös vastustaa tulleja. Mutta myöskin on selvää, että päinvastoin sen, joka tahtoo saada koko kansantalouden valtion käsiin kuten sosialismi periaatteellisesti tahtoo, ei ainoastaan pidä olla suojelustullien puolella, vaan tulee hänen pyrkiä siihen, että koko kansainvälinen kauppa kävisi valtion kautta. Ja sitä tekeekin johdonmukainen sosialismi. »Ainoastaan,» sanoo tunnettu taloustieteen tutkija Schmoller »epäjohdonmukainen sosialismi sekä se sosialismi, joka tahallaan tahtoo köyhdyttää yhteiskunnan, voipi enään olla periaatteellisesti vapaakaupan kannalla.»

Mitä sitte tulee tämän mietinnön kohtaloon, olen minä yhtä epätietoinen siitä mitä sille pitäisi tehdä, kuin moni muukin. Täällä on yksi puhuja ehdottanut, että se pitäisi ilman muuta hyväksyä, jotta saataisiin hallitus niin pian kuin suinkin tarpeellisiin toimenpiteisiin tällä alalla. Häntä ennen on kuitenkin jo asianomainen hallituksen jäsen, uusi valtiovarain päällikkömme, meille tehnyt selkoa siitä, mitenkä hallitus jo varemmin on ryhtynyt toimenpiteisiin sekä tänä syksynä jatkanut ja miten se lupaa lähimmässä tulevaisuudessa yhä lisätä niitä. Ei siis enää ole mitään syytä hyväksyä tätä mietintöä siinä mielessä, että eduskunta tänä syksynä

voisi jouduttaa hallituksen alotteita. Mutta koska nyt Suomen eduskunnassa on otettu alote, niin täytyyhän se jossain muodossa ajaa perille, ja sen vuoksi minäkin yhdyn niihin, jotka ehdottavat, että mietintö lähetettäisiin uudestaan valiokuntaan, jotta sen perustelut tulisivat lyhyeen ja ylimalkaiseen muotoon laadituiksi ja johtaisivat siihen ponteen, minkä valiokunta on ehdottanut. Kannatan siis ensimäistä vastalausetta.

Ed. Schybergson: Jag minnes mycket väl det tillfälle vid 1885 års landtdag, då den dåvarande inkomstskattens öde afgjordes i förstärkt utskott. Det var endast en röst som saknades, endast en röst som hade behöfts till, för att inkomstskatten fortfarande hade blifvit beståndande. En af statsutskottets mer bekanta medlemmar yttrade omedelbart efter det förstärkta utskottets beslut blef kändt, att det nog icke skulle töfva längre än till följande landtdag, innan vi skulle hafva inkomstskatt igen. Det var nog också allas öfvertygelse, att så skulle ske, men den ena landtdagen efter den andra gick och inkomstskatten blef det allt fortfarande ingenting af. Det var ganska märkligt, att icke ens värnepliktens införande och de yttermera ökade utgifter, som togos i anspråk, då äfven dragonregementet inrättades, att sålunda icke ens dessa ökade utgifter gjorde en inkomstbeskattning nödvändig. Detta var naturligtvis beroende på vår ekonomiska utveckling öfverhufvud, på trävarurörelsen, på den konsumtionsförmåga, som därmed möjliggjordes och de stora tullinkomsterna å konsumtionsartiklar.

Nu stå vi inför en helt och hållet annan situation, och det är inga tvifvel om, att inkomstskatt i en ganska allvarsam form förestår. Men jag tror liksom hr v. Alfthan, att man gör sig för stora förhoppningar, på hvad den kan komma att inbringa. Gifvetvis blir resultatet mycket bättre än af den gamla inkomstbeskattningen, ty den gjorde som kändt totalt fjasko. Den gjorde det både därför, att det då ännu fanns så relativt små inkomster att beskatta, men ännu mera till följd af själfva beskattningssättet. Nu däremot äro förhållandena andra, och man måste kunna räkna i åtskilliga miljoner den inkomst som en sådan beskattning kommer att lämna. Jag har tyvärr icke haft tillfälle att i detta afseende sammanställa några siffror. En öfversikt öfver inkomsterna från kommunalbeskattningen i stad och på landet vore i detta afseende ganska upplysande. I all synnerhet, då man naturligtvis tar med i räkningen en progression, så skulle, äfven om de mindre inkomsterna, som nu beskattas för kommunala ändamål, lämnades fria för beskattningen, slutresultatet dock blifva ungefär detsamma som den sammanlagda kommunaltaxeringen i stad och på landet. Men försiktig bör man ändå vara med kalkylerna. Det gäller härom hvad den gamle franske finansmannen sade på 1700-talet, att man skall plocka hönan såvidt möjligt,

utan att den skriker. Skrik är man dock nu för tiden icke så värst rädd för — man låter hönan gärna skrika, men värre vore om den icke vidare skulle lägga ägg, ty då blefve det en smula knepigt med våra finanser. Också här gäller det sålunda att gå en smula saktare i backarna än hvad vänstern skulle önska, och detta i dess eget och hela landets väl förstådda intresse. Jag tager också för gifvet, att vi ännu få en tid bortåt, kanske länge nog, få finna oss uti, att de indirekta tullarna komma att fortfarande förblifva vårt statsverks hufvudsakliga inkomstkälla.

Jag skulle naturligtvis hafva ingenting emot om vi kunde begå såsom hr Helenius-Seppälä, om jag rätt förstod honom, föreslog, nemligen så att åtminstone delvis förvandlade tullarna till acciser. Men denna metod, som i tiden försökts, är under våra förhållanden förenad med sina vanskligheter. Vi komma ju ihåg, de flesta af oss åtminstone, som tidigare varit i det politiska lifvet, att då det gällde att anskaffa ökade tillgångar för värnepliktens genomförande, en särskild skattekomitée tillsattes, utan att resultatet af dess arbete märkvärdigt nog blef stort annat än, att landtdagen utom maktskatten, antog ett slags tilläggstull på tobak. Man använde icke monopolsystemet, icke häller accis, men man proklamerade, att en del af tullen å tobak var af den art, att landtdagen hade att öfver den förfoga, och det gick ett antal år på det sättet. Redan 1891, om jag icke missminner mig, blef den metoden emellertid bragt ur världen och monarken höll på sin rätt att lagstifta om tullarna. Jag befarar att det skulle gå på samma sätt, om vi nu skulle försöka med accis och andra metoder, som i själfva verket ingenting annat äro än tull, om och i annan form. Det är själffallet, att vi böra försöka sträfva därhän, att det blir en verklighet af landtdagens budgeträtt. Men jag tror knappast, att det lyckas på så enkelt sätt, som herr Helenius-Seppälä tänkt, ty utan vi få försöka att därom komma öfverens med den första statsmakten, när tillfälle därtill någon gång yppar sig. Emellertid kunna vi räkna därmed att, med den fart vi nu hafva i fråga om tillskapandet af nya utgifter och afskaffande af gamla inkomster, vi väl ändå skola komma därhän, att det blir ebb i kassan och att landtdagens bevillningsrätt faktiskt tages i anspråk, då också landtdagens budgeträtt blir en realitet. Tills så sker få vi nog tåligt nöja oss med, att monark och landtdag hvar på sitt håll förklara Gustaf III:s författningar i detta afseende, såsom de kunna förklaras från ena sidan och från den andra. Men som sagdt, om det vore möjligt att utsträcka landtdagens budgeträtt till tullarnas område så visst vore jag med. Huru som hälst, tull eller accis på sådana artiklar som socker, kaffe, tobak o. s. v. måste vi ovillkorligen räkna med för en öfverskådlig tid framåt, för att få statsverkets debet och kredit att gå ihop. Och jag tror att de, som nu finna dessa skatter på konsumtionsartiklar motbjudande

dock vid närmare eftertanke skola finna, att de hafva icke så litet orätt däri.

Hr Granfelt har i dag framhållit, hurusom skatter hafva egenskapen att öfverflyttas på andra än dem de närmast drabba. Då man först inslår ett nytt skattesystem, så är det icke tvifvel om, att förändringen känna såsom ökad tyngd på ett håll, såsom lättnad på ett annat. Men det går icke vidare än ett antal år, innan förhållandena jämna ut sig, innan jämnvikt åter ernås. Och detta är icke blott fallet med de indirekta skatterna, som arbetarena öfverflytta på de förmögnare klasserna genom högre kraf på aflöning, utan det är t. o. m. fallet med inkomstskatten. Man må icke tro att icke våra tjänstemän om de drabbas af en inkomstskatt, låtom oss säga till 25 % af deras årsinkomster, måste få löneförhöjning och jämväl affärsmannen ser till att hans årsvinst blir i motsvarande grad större. Det gäller icke om hvarje enskild, men om det stora hela, och man kan öfverhufvud icke om beskattningen säga, att den drabbar den ena eller andra personen eller samhällsklassen; den drabbar samhället i dess helhet och fördelar sig efter helt andra grunder än dem lagstiftningen i ämnet innehåller. Jag kan i detta afseende åberopa ett samtal med några allmogemän för ett par år tillbaka, några af dem t. o. m. anstuckna af socialism. Jag förvånade mig öfver, huru ögonblickligen de fattade den tankegång, som jag har utvecklat och hvilken då ännu för mig var jämförelsevis ny. Det är öfverhufvudtaget så här i världen, att förhållandenas makt gör sig gällande, om icke i dag, om icke i morgon, så om någon tid. Och för samhället i dess helhet ligger det icke så mycket vikt därpå, att skatten tages ut på det ena eller andra sättet, utan därpå att så litet skatter som möjligt erfordras och att statshushållningen är den bästa möjliga.

Denna synpunkt: större hushållning, och sparsamhet med statens medel har emellertid synbarligen varit helt och hållet främmande för dem som stå för betänkandet, liksom en försiktig finansiering öfverhufvud varit det för dem. Det är som om majoriteten i utskottet alls icke skulle tänkt på att det också i statens bokföring finnes en debet- och kreditsida, hvilka måste balansera mot hvarandra. De hafva nämligen såsom flere föregående talare framhållit, gjort alt sitt till för att öka utgifterna och minska inkomsterna, hvilket ju självfallet verkar bara på en sida åtminstone med den bokföring jag lärt mig och som knappast häller i det blifvande socialistsamhället kommer att undergå ändring. Jag behöfver ju icke efter detta framhålla, att förevarande utskottsbetänkande redan i och för sig kan betecknas såsom en olycka. Ty det är en olycka, att statsutskottet afgifvit ett betänkande sådant som denna. Och hade jag icke varit så strängt upptagen af andra göromål, så hade jag telefonerat till redaktionen för tidskriften Mercator, som eljest

för utlandet så fullständigt och riktigt redogör för våra företeelser, och uppmanat redaktionen att tillsvidare icke referera betänkandet. Så lättsinnigt, så föga solidt finner jag det vara. Lyckligtvis har redaktionen för tidskriften äfven utan särskild uppmaning iakttagit varsamhet i detta afseende. Skulle så lyckligt gå att representationen icke godkänner betänkandet, så kommer tidskriftens meddelandet att lyda, att ett sådant förslag visserligen varit å bane, men lyckligtvis blifvit af representationen förkastadt..

Frågan gäller då, i hvilken form betänkandet borde förkastas. Jag erkänner i likhet med finanschefen och många andra talare, att klämmen är bra, men jag kan icke, såsom hr Helenius-Seppälä, taga klämmen och motiverna såsom tvänne skilda saker, utan måste det förefinnas sammanhang dem emellan. Allra hälst skulle jag rösta för, att vi till motiv för klämmen begagnade oss af finanschefens yttrande. Men jag kan icke riktigt förstå, att det går an att vända sig till regeringen och närmast till finanschefen med hans eget andragande som han känner bättre än vi. Jag kan heller icke i alla delar vara med om detta yttrande. Nog om dess allmänna syfte, men icke då det t. ex. gäller vägbesvärets öfvertagande af statsverket, om hvilket besvär finanschefen riktigt yttrat, att det i statsverkets händer kommer att bli mycket dyrare än det är beräknadt. I denna del skulle jag förbehålla nog betänketid, som utan tvifvel också kommer att bli oss förunnad, för att tänka på någon medelväg, sålunda t. ex. att statsverket skulle öfvertaga de större stråkvägarna, men icke de öfriga. En annan sak som står i nära sammanhang härmed, och som äfven af finanschefen berörts, är den om jordskattens aflyftande, där jag också finner, att vi böra gå varsamt tillväga. Ty att aflyfta jordskatten, innan den stora reformen med inköp af jord och parcellering för den obesuttna befolkningen egt rum, innebure endast detsamma som att göra denna jord dyrare. Man kunde också välja såsom motiv för klämmen första reservationen. Den är tillfredställande i fråga om kritiken, men blir dock såsom positiv motivering så pass allmän, att petitionen med en sådan motivering skulle förefalla allt för innehållslös. Hvad åter reservationen N:o 2 beträffar, så har den i fråga om jordskatten samma fel som finanschefens uttalande, nämligen att den förutsätter, att jordskatten helt och hållet skulle bortfalla. Äfven i några andra afseenden vore jag tveksam i fråga om denna reservationen.

Mitt votum är sålunda, att jag efter att hafva åhört finanschefens yttrande, hvarmed han öfvertygat mig om, att dessa frågor hafva att påräkna regeringens fulla uppmärksamhet och intresse, ansåge petitionen eller petitionerna för denna gången icke böra föranleda till någon åtgärd.

Ed. Grotenfelt: Joskaan ei mietintö kaikissa kohdissa

vastaa sitä kantaa, jolle minä tässä asiassa tahtoisin asettua, niin tunnustan kuitenkin pääasiassa kannattavani niitä mielipiteitä, jotka siinä tulevat esille.

Jossain määrin on tietysti tämä mietintö, niinkuin jo on huomautettu, kompromissi ja sillä on semmoisenaan niitä heikkoja puolia, joita yleensä kompromissilla on. Mutta tässä matoisessa maailmassa on nyt niin, että meidän täytyy sittenkin usein tulla toimeen juuri kompromisseilla. Olen mielenkiinnolla kuullut edustaja ja senaattori Paasikiven esitystä tämän keskustelun alussa, mutta en ole kuitenkaan voinut kokonaan hyväksyä sitä kantaa, jota hän lausunnossaan on esiintuonut. Että verotusreformi meillä on tarpeellinen, myönnettäneen jotenkin yleisesti, ja myöskin mainitussa lausunnossa annettiin tavallaan se tunnustus. Oikeudenmukaisempi verojärjestelmä on epäilemättä meillä aikaansaatava, sillä se, joka meillä on ollut, ei suinkaan täytä pieniäkään oikeudenmukaisuuden periaatteita. Valtiovarainvaliokunan mietintö, niin heikko kuin se monessa suhteessa lieneekin, voinee kumminkin tässä suhteessa olla pohjana. Meidän tulee pyrkiä siihen, että verotaakka otetaan pois vähävaraisempien kansanluokkien päältä, ja varakkaimpien täytyy tästedes suhteellisestikin ottaa suurempi taakka kuin ennen kantaaksensa niistä veroista ja varoista, joita tarvitaan valtiolaitoksemme ylläpitämiseksi. Tämä asia on nyt niin selvä ja loogillinen seuraus, voisin melkein sanoa, jo siitä valtiollisesta edistysaskeleesta, mikä on meillä tapahtunut parina viimeisenä vuonna, että en ymmärrä, kuinka ei jokainen selvänäköinen henkilö voi sitä nähdä, ja kuinka ei voi nähdä sitä, että mitä kauvemmaksi tämän edistysaskeleen ottaminen tulee lykätyksi, sitä vaikeampi ja vaarallisempi se tulee olemaan. Se ei ole vain teoreettinen vaatimus, vaan se on myös hyvin käytännöllinen vaatimus, ja se on myös finanssikannalta hyvin terveellinen vaatimus, sillä ainoastaan tämmöisen oikeudenmukaisemman verojärjestelmän toimeensaamisella mitä pikimmin voidaan lisätä meidän kansamme veronsuorituskykyä siinä määrässä, että se edes jossain määrin voi kantaa niitä suuria rahallisia vaatimuksia, joita tässä suhteessa lähimmässä tulevaisuudessa sen hartioille pannaan. Tämmöinen verojen siirtäminen suhteellisesti suuremmassa määrässä varakkaampien kansanluokkien suoritettavaksi tapahtunee kyllä osaksi ehdotettujen progressiivisten tulo- ja omaisuusverojen kautta. Mutta kuitenkin tarvitaan muitakin ja suuria uudistuksia meidän verojärjestelmässämme.

Voitaneen pitää yleisesti myönnettynä, ja sekin jossain määrin tunnustettiin finanssipäällikön lausunnossa, että tulliverotuksemmekaan ei ole asianmukaiselle ja oikeudenmukaiselle kannalle rakennettu. Ja kun nyt näin on, niin on eduskunnan tämänkin suhteen lausuttava mielensä, niin ettei jäisi kokonaan hallituksen mielivaltaan mihin suuntaan tahdotaan parannus toimeenpantavaksi tällä tärkeällä alalla. Ei voitane näet kieltää sitäkään, että tulliverotuksella meilä

on ollut aivan suunnattoman suuri sija verotusjärjestelmässämme,— jos tämmöisestä verotusjärjestelmästä nykyään ollenkaan voidaan puhua. Tuskin missään maassa täyttänevät tullitulot niin suuren osan valtion verotarpeesta kuin meillä. Tuskin sitä voinee löytää mistään muualta kuin ehkä jostain neekeri- tai villisiirtomaasta. Ja tässä on vielä huomattava se, että tämä verokuorma yhä lisääntyy tavattoman nopeasti. Nykyään tämä tullimaksujen muodossa maksettu vero on keskimäärin 17 markkaa maan asukasta kohti kaikki alaikäiset ja imeväisetkin mukaan otettuina. Mutta tulliverotus niinkuin kulutusverot yleensä, rasittavat melkoisesti vähävaraisempia, ja niin on luonnollisesti laita varsinkin silloin, kun se kohtaa yleisesti käytännössä olevia tarpeita. Kun meillä sokeri, kahvi ja tupakka tuottavat enemmän kuin puolet tulliverotuksestamme, niin on tästä myöskin selvä, missä määrin tämä tulliverotus tulee erittäinkin vähempivaraisten kannettavaksi. Tässä asiassa on parannus aikaansaatava, ja paikallaan on, että eduskunta tässäkin asiassa lausuu, mihin suuntaan se toivoo parannuksen käyvän.

Tulliverotuksen tulee luonnollisesti etupäässä kohdata ylellisyystavaroita ja sellaisia yleisessäkin käytännössä olevia, jotka ovat tarpeettomia ja hyödyttömiä ja joista kuluttaja siis ilman omaa vahinkoaan voi luopua eikä ole pakotettu käyttämään. Nykyinen tullitaksamme verottaa, kuten valiokuntakin sivulla 13 huomauttaa, elintarpeita, niinkuin suolaa, ryynejä, hedelmiä, kalaa y. m.

Ensimäinen vastalause, joka on mietintöön liitetty, on jossain määrin epäselvä siitä, koskeeko siinä lausuttu epäilys varman mielipiteen ilmaisemisesta myöskin tätä asiaa. Valiokunnassa sen allekirjoittajat eivät mitään poikkeavaa mieltä tässä suhteessa esiin tuoneet. Etupäässä näyttääkin se lausunto, että suojelustullijärjestelmästä on pyrittävä vapaakauppaan päin, olevan se, joka on herättänyt niin suurta hämmästystä ja kauhua. Sepä näyttää aivan tarpeettomasti säikähdyttäneen porvarillisten edustajain suurta juokkoa. Ensimmäisen vastalauseen tekijät, niinkuin ed. Helenius-Seppälä jo huomautti, tässä seikassa eivät edes oikein referoi sitä valiokunnan lausuntoa, jota vastaan he panevat vastalauseensa. He lausuvat, että »valiokunta mietinnössään toivoo siirryttävän suojelustullijärjestelmästä vapaakauppaan». Mutta sivulla 13 sanotaan: »valiokunnan mielestä on sentähden käytävä m a h d o l l i s u u d e n m u k a a n v a l m i s t a m a a n siirtymistä suojelustullijärjetelmästä vapaakauppaan», ja lisäksi lausutaan, että vasta sitten, kun on hankittu hallituksen toimen kautta »selvitys tullitaksamme vaikutuksesta maamme taloudelliseen elämään, nimenomaan tehdasteollisuutemme kehitykseen», voidaan ryhtyä tullitaksamme perinpohjaiseen uudistamiseen. Tässä on kumminkin silminnähtävä ero.

Mainittu vastalause on minua sitä enemmän ihmetyttänyt, kun valiokunnan ehdotus ei ole muuta kuin anomuksen kannattamista,

jonka alle useat vastalausujista itse ovat kirjoittaneet. Tässä anomuksessa, jonka ed. Onni Hallstén ynnä useat muut edustajat ovat jättäneet, pyydetään näet nimenomaan »tulliverotuksen muuttamista siten, että se etupäässä ja raskaammin kohdistuu ylellisyys- ja varakkaampien kansankerrosten käyttämiin tavaroihin». Allekirjoittajia ovat m. m. edustajat Palmén, Arajärvi, Rapola, jotka nyt myöskin ovat vastalauseen allekirjoittaneet. Ja että anomuksentekijät eivät suinkaan olleet ajatelleet, että pyydetty toimenpide olisi joku kaukainen, tulevaisuuden unelma, vaan päinvastoin että siihen mitä pikimmin olisi ryhdyttävä, näkyy myöskin anomuksesta. Sanotaan, että »eduskunnalla on täysi syy huomauttaa verotusolojemme yleisen ja yhtenäisen uudestijärjestämisen välttämättömyydestä ja vaatia nopeata toimintaa sen aikaansaamiseksi».

Sitte kun vastalauseen tekijät olivat saaneet valiokunnan mietintöön muuta, kuin mitä siinä itse asiassa on, ja maalanneet peikon seinälle, niin he silminnähtävästi ovat kokonaan pelästyneet. Niihin tavaroihin, joitten verotus nimenomaan kohdistuu juuri vähävaraisiin kansankerroksiin, on kai välttämättömästi luettava sokeri. Sokeri on kaikkien lääkärien ja fysiologien yhteisen tunnustuksen mukaan tärkeimpiä ja paraimpia ravintoaineita, ja tämän aineen verottaminen tavattoman korkealla tullilla on sentähden vähemmän paikallaan. Ja sokeri on ainoa tärkeämpi tavaralaji, jonka suhteen valiokunta on alennusta ehdottanut. Kahvi, tupakka y. m. jäävät entiselleen, jopa tupakka ehdotetaan vielä asetettavaksi melkoista korkeamman veromäärän alaiseksi. Minkä tavaran suhteen mainitut anomuksentekijät näin ollen ovat ajatelleet, että tulliverotus voitaisiin siirtää vähävaraisemmilta enemmän varakkaille kansankerroksille, minä en ole voinut saada selville.

Se esitys, jonka ed. Schybergson antoi valiokunnan mietinnöstä ja sen tavattomasta kevytmielisyydestä, oli minun nähdäkseni hyvin kevytmielinen edustajan puolelta. Ja mielihyvällä tahdon merkitä, että se lausunto, jonka ed. Paasikivi antoi, oli paljoa maltillisempi, en tahtoisi sanoa varovaisempi.

Jos katsoo, mitä sentapainen veroreformi, jota tässä on ehdotettu, voisi vaikuttaa maamme finansseihin, niin huomataan, että tässä tehdyt esitykset siitä, mitä se vaikuttaisi valtion tulojen vähenemiseen ja menojen lisääntymiseen, eivät suinkaan pidä paikkaansa. Numeroiden täytyy tietysti tässä suhteessa olla aivan epävarmoja tulevaisuuteen nähden. Mutta jos katsotaan, mitä tuloja on ehdotettu poistettavaksi, ja, hyvin huomattavaa, on ehdotettu poistettavaksi silloin, kun veroreformi saadaan aikaan ja uusia veroja saadaan samalla kertaa entisten sijaan, niin nähdään, että poistettaviksi ehdotetut verot ovat: maaverot 3,400,000 markkaa; henkirahat (joiden suhteen minä olen ollut vastakkaisella kannalla, niinkuin vasta-

lauseista näkyy) 1,800,000 markkaa, sekä muutamat muut pienet verot yhteensä 1,100,000 markkaa, eli yhteensä 6 miljoonaa ja joku satatuhat sen yli. Tämän lisäksi tulee kieltolain tuottama vähennys valtion tuloihin, jos kieltolaki säädetään, vähän yli 10 milj., mutta sitä ei kai voida lukea valtiovarainvaliokunnan kevytmielisyyden syyksi. Yhteensä siis on ehdotettu poistettaviksi yhdessä kieltolain tuottaman vähennyksen kanssa vähän vaille 16 1/2 miljoonaa. Jos tätävastoin koetetaan laskea, mitä ehdotetut uudet verot voisivat tuottaa, niin on ensin progressiivinen tulovero, jonka anomuksentekijät vuonna 1907 arvelivat tuottavan melkein 9 milj., niinkuin he sanoivat, alhaisen veromäärän otettaessa käytäntöön; voitaisiin ehkä siis summaa vähän korottaa ja laskea tuloveron yhdessä sen pohjaveron kanssa, jonka valiokunnan enemmistö on ehdottanut henkirahojen sijaan, tuottavan noin 12 milj. Perintöverosta voitaisiin lisänä siihen, mitä ennen leimasuostunta on tuottanut, toivoa noin 3 miljoonaa, tupakasta lisää 5 miljoonaa ja varallisuusverosta mahdollisesti 4 1/2 milj., tulisi yhteensä 24 1/2 milj. Ehdotetaan siis uusia veroja yhdeksättä miljonaa enemmän kuin poistettaviksi ehdotetut verot ja kieltolain tuottama vähennys yhteensä tekevät. Jos nyt tästä summasta, yhdeksättä miljoonaa, vielä vähennetään sokeritullin alennuksen tuottama vähennys, niin jää kuitenkin, jos tätä alennusta ei ajatella aivan suureksi, muutamia miljoonia valtiovarastolle voittoa. Tosin tämä ei riitä niihin suuriin yhteiskunnallisiin uudistuksiin, joihin meillä on ryhdyttävä ensi aikoina. Mutta voidaan kai toivoa, että valtion entiset tulolähteet, niinkuin finanssipäällikkökin antamassaan lausunnossa huomautti, vastedes jonkun verran kohoavat, joskaan tämä ei tapahtuisi niin nopeasti kuin edellisenä aikana on ollut asianlaita.

Mitä muuten tulee siihen lausuntoon, joka perusteluissa on annettu sokeritullista, niin minä valiokunnassa puolustin toista lausuntatapaa, ja lausunto, sellaisena kuin se nyt on, on syntynyt senkautta, että muutamat valiokunnan jäsenet, jotka muuten olivat asettuneet toiselle kannalle, tässä asiassa äänestivät jyrkempää lausuntoa, nähtävästi vastenmielisyydestä valiokunnan päätökseen nähden. Koska en pidä lausuntoa aivan onnistuneena, ehdottaisin sille vähäisen muutetun sanamuodon siinä tapauksessa, että tätä ehdotustani kannatettaisiin. Ehdotan siis, että siv. 12 se keskellä sivua oleva lause, joka alkaa: »periaatteessa» j. n. e. olisi loppupuolelta muutettava siten, että sen sijaan, että nyt sanotaan: »siihen nähden, että kauppasuhteemme Keisarikunnan ja ulkomaiden kanssa tehnevät tämän muutoksen tätä nykyä sangen vaikeaksi, ehkäpä mahdottomaksikin, on valiokunta yhtynyt siihen mielipiteeseen, että tällä kertaa olisi vain ehdotettava sokeritullin alentamista niin vähäksi kuin suinkin mahdollista», näiden sanain sijaan tulisi lausuttavaksi: »siihen nähden, että kauppasuhteemme Keisarikunnan ja ulkomaiden kanssa

sekä rahalliset näkökohdat tehnevät tämän muutoksen tätä nykyä sangen vaikeaksi, ehkä mahdottomaksikin, olisi tällä kertaa vain ehdotettava sokeritullin alentamista siinä määrin kuin mainitut olosuhteet myöntävät».

Loppupuoli ensimäisestä vastalauseesta kuuluu melkein siltä kuin vastalausujat ajattelisivat, että koko tarkoitus tällä veroreformilla ei olisi mikään muu kuin saada uusia veroja sopivimmalla tavalla entisten verojen lisäksi. Lausutaan näet: »meidän kantamme on se, että yhteiskunnan yhä lisääntyväin tarpeiden tyydyttämiseksi verolaitoksemme täytyy uudistaa, ja tuskin silloin voi välttää välillisten enemmän kuin välittömienkään verojen korottamista, kun se vaan tapahtuu järkiperäisellä ja oikeudenmukaisella tavalla». Minun täytyy tunnustaa, että puolestani olin tarkottanut jotain muuta tällä veroreformilla ja että olin ajatellut, että todellakin sillä koetettaisiin aikaansaada jonkunlaista verojen tasoittamista ja siirtämistä, niin että semmoiset verot, jotka etupäässä kohtaavat köyhempiä, suoritukseen vähemmän kykeneviä kansalaisia, tulisivat siirrettäviksi varakkaampien maksettaviksi; ja se on kyllä myös ollut anomuksentekijäin tarkoitus.

Muuten kun tämä ehdotus lausunnoksi on herättänyt niin erinmaista peljästymistä, niin on paikallaan vielä erittäin huomauttaa, että tässä on kysymys ainoastaan anomuksen tekemisestä siitä, että hallitus hankkisi tarkan selvityksen asiasta ja valmistaisi ehdotuksen oikeudenmukaisemman verotusjärjestelmän aikaansaamisesta, sekä sitten ensi tilassa antaisi eduskunnalle siitä esityksen. Valiokunnan mietinnön perustelut tarkoittavat siis vain suunnan osoittamista, mihin päin meillä veroreformin tulisi kulkea. Ja mitä nimenomaan tulee tulliverotukseen, niin lausutaan, kuten jo on huomautettu, erikseen, että ennenkuin muutokseen ryhdytään, olisi hankittava selvitys j. n. e. ja vasta senjälkeen j. n. e. Näin pitkälle voidaan täydellä syyllä mennä. Joka todellakin jotain totta tällä reformilla tarkoittaa voi sen aivan hyvällä omallatunnolla lausua. Itse ovat vastalauseen tekijät myös kaikista muista asioista valmiit lausumaan paljon jyrkempiä lauseita. He uskaltavat kyllä lausua, että maaverot ovat poistettavat, apteekkarien verot ovat poistettavat, progressiivinen tulovero on saatava aikaan, varallisuusvero on saatava aikaan j. n. e. Mutta tulliverotukseen nähden vallitsee merkillinen pelko. Olen asiasta keskustellut yksityisesti toisten porvarillisten edustajain kanssa ja olen joskus saanut semmoisia vastauksia, että »oikeastaan olen minä kyllä sillä kannalla, mutta —» ja sitte on ollut yksi tai toinen syy, joka tekee tämän asian nykyään sopimattomaksi. Ja minusta on tuntunut, vaikka sitä ei ole tietysti sanottu siinä muodossa, että vähän pelkoon on oikeastaan syynä yksi vanha tunnettu ohjesääntö: ei pidä antaa eräälle pikkusormeakaan, sillä silloin viedään koko käsi ja koko ihminen. Ja se »eräs», jota tässä on pelätty

on ollut sosialidemokratia. (Vasemmalta: Oikein!). Minä valitan, että tähän mietintöön on liitetty vastalauseita, jotka menevät mahdottomiin, kun ehdottavat kaiken tullin poistamisen semmoisistakin tavaroista kuin kahvista ja tupakasta. Seurauksena tästä menettelystä olisi tietysti se, että valtion meno- ja tuloarvio ei mitenkään voisi pysyä tasapainossa. Mutta kai porvarillisilla edustajilla täytyy olla kyky voida panna vastaan, silloin kun tarvitaan, eikä silloin kun ei tarvita. Ei ole paras, vaan pahin keino vastustaa vastustajaa sillä tavoin, että jätetään hänen oikeutetutkin vaatimuksensa ja huomautuksensa lukuunottamatta. Ja kaikkein pahin ja heikoin keino se varmaankin on sosialidemokratian vastustamiseksi. Siitä ei hyödy kukaan muu kuin juuri tämä sosialidemokratia.

Toivon, että porvarillisten edustajain joukossa löytyy kylliksi monta, joilla on asiassa avonainen ja vapaa näkökanta, ja joilla on rohkeutta myös siinä seista, niin että valiokunnan mietintö tulee hyväksytyksi.

Ed. K a l l i o: Senjälkeen kuin täällä edellinen puhuja on pitkässä ja asiallisessa lausunnossa puolustanut tätä mietintöä, jonka kimppuun kaikki muut ovat käyneet, niin minun puheenvuoroni saa sen takia supistua vähiin, ja voin minä kokonaisuudessaan yhtyä siihen lausuntoon. Kuitenkin tahtoisin muutamissa kohdin tehdä huomautuksia niille, jotka täällä ovat tämän mietinnön kimppuun käyneet, etenkin ed. Gebhardille, joka on tämän anomuksen tekijä.

Ed. Gebhard puhui pitkästi ja kauhulla siitä, että täällä on pääasiallinen paino pantu sokerille ja kahville ja pilkallisesti huomautti, että on ollut kylliksi keveää siitä puhua. Mutta tämä huomautus kohdistuu omaan nilkkaan, sillä täällä anomuksessa puhutaan juuri nimenomaan niistä seuraavasti: »huomattava on tässä, että tämä välillinen verotus etupäässä kohdistuu muutamiin kulutustavaroihin, joita kansamme yleisesti käyttää ja jotka siten, oltuaan ennen ylellisyystavaroita, jo ovat siirtyneet jokapäiväisten elintarpeitten ryhmään. Tällaisia tavaroita ovat ennen kaikkea s o k e r i ja k a h v i.» Ja sitten huomautetaan mitä ne ovat valtiolle tuottaneet Mutta ei sillä hyvä. Täällä vielä erittäinkin painostetaan näitä samoja aineita ja sanotaan, että raskaasti painaa varsinkin kahden ensimainitun tärkeän kulutustavaran tulliverotus maamme vähävaraisia kansanluokkia. Ja sitten vielä huomautetaan, kuinka kohtuutonta on näin raskaasti näitä verottaa, sillä sanotaan että, jos asetamme rinnan tavaran todellisen arvon sellaisina kuin ne tavarat ovat maahan tuotaessa ja toiselta puolen niihin kohdistuvan tullin, niin esim. vuonna 1906 oli sokeritulli kokonaista 146,5 % tavaran arvosta ja kahvitulli 35 %. Selvä on että tässäkin anomuksessa on pidetty näitten kulutustarpeitten tullia kohtuuttomana, vaan

valiokunta ei ole mennyt varsin niin pitkälle. Se ei ole kannattanut kahvitullin alentamista, vaikka anomuksessa siihen pyritään.

Sitten vielä tässä ed. Gebhard huomautti, ettei ole esim. metalliteollisuuden raaka-aineita siinä otettu huomioon, mutta hän ei ole itse ottanut huomioon, että täällä mietinnön 14 sivulla puhutaan nimenomaan siitä, että pitäisi ottaa tutkittavaksi ja pohdittavaksi kysymys: voitaisiinko ja missä määrin sovittaa tullimaksut kunkin tavaran arvon mukaan eikä painon ja kappaleluvun mukaan, kuten nykyänsä. Täällä juuri huomautetaan siis sitäkin, että tästäkin tutkimus pitäisi panna toimeen.

Mitä muuten tähän mietintöön tulee, niin kuten tunnettua olen minä ainoa, joka en ole kirjoittanut vastalauseitten alle. Mutta kaikissa näissä kohdissa, jotka mietinnössä ovat, en minäkään ole ollut tämän takana, mutta kuitenkin sitä pyrkimystä johonka täällä on pyritty minä olen pääasiassa kannattanut. Ainoa kohta, jossa minä olen ollut toisella kannalla, on tämä sanontatapa 12 sivulla sokeriasiasta. Minä olen sillä kannalla, että sokeritulli olisi alennettava ja asiallisestihan tämäkään mietintö ei pitemmälle mene kuin alentamiseen, mutta sitä periaatetta, ja niistä syistä kuin perusteluissa sanotaan, niin sitä sanontatapaa sinänsä, minä kyllä en ole kannattanut, mutta asiallisesti sitä tulosta. Minusta on nyt kerta kaikkiaan, niinkuin anomuksen tekijöistäkin, sokeri liian raskaasti verotettu ja tavallaan suojelustullin muodossa, niin että siinä onnistuneesti sokeritehtailijat voivat pitää rengasjärjestelmää. Muuten tässäkin kohden minä voin yhtyä siihen sanontatapaan, jonka edellinen puhuja esitti, vaan muuten minä kyllä kannatan tätä mietintöä.

Minä en voi salata itseltäni sitä tunnetta, mikä minulle jäi, kun kuulin edustaja Gebhardin lausunnon. Täällä kun oli kysymys kunnallisasioista, niin tämä sama edustaja osotti hyvin selvästi peräytymistä ja tässä on ehdottomasti sama kyseessä, sillä tämä mietintö ei asiallisesti mene pitemmälle kuin kyseessä oleva anomuskaan. Tässä anomuksessa on kosketeltu juuri niitä puutteita, mitä mietinnössäkin. Olkoon tunnustettuna, että siinä on kohtia, kuten tässä sokeriasiassakin, jossa voi muistutuksia tehdä, mutta asiallisesti tässä ei ole menty pitemmälle kuin anomuksessakaan, paitsi mikäli tulee periaatteelliseen kohtaan, että olisi otettava tutkittavaksi tämä suojelustullijärjestelmä tai siirtyminen vapaakauppaan. Se on kyllä erilainen kuin anomus ja se on kyllä, minä tunnustan, suuri periaatteellinen kohta. Mutta yleensä muissa kohden tämä ei ole mennyt edes niinkään pitkälle kuin muutamissa kohden anomuksen tekijät. Minusta näyttää, niinkuin täällä on jo kaksi tämän anomuksen tekijöistä käyttänyt puheenvuoroa nim. senaattori Paasikivi ja ed. Gebhard, että he anomuksen ovat tehneet sangen asiallisen ja siis siitä päättäen pyrkivät yksityisseikkoihin ja asial-

lisuuteen, mutta tänä päivänä he pyrkivät hämmästyttävällä tavalla ylimalkaisuuteen. Ja missä tähän on selitys, sen kai jokainen tietää. Minä pyydän yhtyä ed. Grotenfeltin lausuntoon ja toivon, että eduskunta hyväksyy tämän mietinnön.

Ed. Brander: On pari tuntia siitä, kun pyysin puheenvuoroa ja tarkoitukseni oli kannattaa sitä pöydällepanopyyntöä, joka täällä aikaisemmin tehtiin ja pyydän nyt tämän kannattamiseni ilmi lausua.

Puhemies: Koska kaksi edustajaa on pyytänyt mietintöä pöydälle, niin se on valtiopäiväjärjestyksen mukaan pöydälle pantava. Kysymys on ainoastaan siitä, mihin päivään se on pantava pöydälle. On ehdotettu seuraavaan täysi-istuntoon. Ellei kukaan enää halua käyttää puheenvuoroa pöydällepanosta, niin keskustelu siitä on päättynyt.

Mietintö päätetään panna uudelleen pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Muutos päiväjärjestykseen.

Siihen nähden, että aika on jo pitkälle kulunut, siirretään, Puhemiehen ehdotuksesta, päiväjärjestyksessä numeroilla 13—19) merkittyjen asiain käsittely seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraavien asiain käsittelyssä johtaa puhetta ensimmäinen varapuhemies edustaja Y. Sirola.

---

9) Oppivelvollisuus.

(Jatk. 1 K.)

Esitetään tähän istuntoon lykkäytynyt Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan siitä jatkettavan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi

lakiehdotukset oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista.

Keskustelu:

Ed. Dagmar Neovius: Då mer en tre dygn förflutit, sedan denna fråga senast var före, är det vanskligt att nu fortsätta diskussionen, men jag vågar mig ändå på saken. Jag skall dock fatta mig

helt kort. När frågan om införandet af läroplikt första gången var före, yttrade flere talare, bland andra frih. v. Alfthan och hr Wuorimaa, sina stora betänkligheter med anledning af de stora utgifter för såväl kommun som stat, som skulle åtfölja införandet af allmän läroplikt enligt utskottets förslag. Och de hafva därför föreslagit ett inskränkande af densamma enligt olika grunder. Det är naturligtvis rätt och nödvändigt att vid genomförandet af förslag sådana som detta också taga den ekonomiska sidan i betraktande. Men den ekonomiska sidan kan betraktas på olika sätt. Visserligen kan det förefalla väl svårt att ge ut tiotal miljoner för e t t ändamål. Men vi böra också betänka, att med stigande bildning och kunskaper utvecklas folkets förmåga till självförvärf. Ju högre ett folk nått i kultur, desto större är också dess ekonomiska utveckling. En framstående amerikansk finansman har bl. a. yttrat, på tal om folkbildningens höjande: »Folkbildningsfrågan är helt enkelt ett affärsföretag, som på det allra närmaste berör affärsmännens såväl enskilda som samfällda intressen. Det förefaller nästan banalt att upprepa, att samhällets blomstring beror af utvecklingen, utvecklingen af bildningen och bildningen af uppfostran».

Under den långa diskussion, som utspunnit sig om förevarande fråga, har en del talare uppträdt med värme och hänförelse för religionsundervisningens bibehållande i folkskolorna och samtidigt på det bestämdaste klandrat socialdemokraternas reservation i frågan. Det är sannt, man måste erkänna att tonen i denna reservation ingalunda är tilltalande, och att dess undertecknare bättre gagnat sin sak, om de drifvit den på ett mera hofsamt och med sanningen mera förenligt sätt. Men oberoende af på hvilket sätt religionsfrihetens idé här nu försvarats, måste man dock erkänna att denna i och för sig har sitt berättigande. Ifrån för frågan om full trosfrihet är ingalunda ny. Den är icke årsbarn med socialisterna eller deras särskilda egendom. Nej, långt tillbaka i tiden har religionsfriheten liksom religionen haft sina förkämpar och martyrer. Och lika fullt, som en frisinnad, rättvis människa måste förstå och uppskatta den vackra hänförelse, som ligger bakom de varmt troendes ord och gärningar — lika fullt måste hon skänka full rättvisa och förståelse också åt dem, som fordra att få tänka fritt icke blott i värdsliga utan ock i religiösa frågor. Men liksom den troende vill och bör få uppfostra sina barn i sin tro, bör också fritänkaren i ett fritt samhälle unnas rätt att uppfostra de sina efter sin ideal. Tillåta vi ej detta, då existerar ingen värklig trosfrihet eller tolerans hos oss.

Det har sagts, att skolan nog befriar från religionsundervisningen de barn, hvilkas föräldrar tillhöra en annan troslära än skolans. Ja, om de tillhöra ett förefintligt, godkändt trossamfund. Men de, som intet samfund tillhöra, fritänkarne, dem unnar man icke denna rätt.

Väl hade det därför varit om § 2 i detta betänkande hade kunnat få en annan formulering. Men då det, såsom i betänkandet framhållits, hade varit att uppskjuta hela läröplikten på obestämd tid, om en dylik ändring, som fordrat kyrkomötets hörande, antagits, måste vi tillsvidare nöja oss med paragrafen sådan den är. Men det böra vi då se till, och det blir vår skyldighet, att vi med det allra första ge föräldrar full rätt, och frihet att i religiösa frågor uppfostra sina barn efter sin egen öfvertygelse, och om religionsundervisningen bibehållas i skolan, lämna föräldrarna rätt att befria barnen från densamma.

Hvad jag för öfrigt skulle hafva att tillägga lämnas jag därhän, då frågans behandling redan dragit så långt ut på tiden. (Bra)!

Ed. Sohlberg: Då jag senast yttrade mig från denna plats, hade jag tillfälle att uttala mig angående min ställning till utskottsbetänkandet, för såvidt det rör den lägre utvidgade folkskolan. Hade jag haft tid och tillfälle då, skulle jag äfven yttrat några ord angående den rena lägre folkskolan. Jag har nu begärt ordet för att något uttala mig rörande denna sak, som ju uti det föreliggande betänkandet är en af de allra viktigaste punkterna. Det har under den diskussion, som här förts, framhållits, att, såsom betänkandet nu är affattadt, det kommer att leda till, att vi få en bristfälligt utbildad lärarekår, som kommer att öka det missnöjda proletariatet i vårt land. Man har från en del håll anmärkt mot den lägre folkskolans lärarekår, att den enligt förslaget skulle bli för okunnig. Detta har särskildt lektor Wichmann här framhållit, men han har i detta afseende blifvit sakligt bemött af professor Soininen, som jag i denna punkt är ense med, ehuru jag visserligen skulle önska, att man kunde redan nu ställa den lägre folkskolans lärarekår på samma fot, som den högre folkskolans, såväl med afseende å kunskaper som ock med afseende å aflöningen. Då detta icke tills vidare låter sig göra, har jag mellan två onda ting valt det mindre onda: det förslag som föreligger i det utskottsbetänkande, som är föremål för öfverläggningarna i dag.

Den form, i hvilken läropliktskomittén hade tänkt sig den lägre folkskolan anordnad, är ett ingrepp i den högre folkskolans verksamhet, hvilket ingrepp jag under inga förhållanden kan gå in på att godkänna. Det ideala vore här en anordning lik den i våra städer, där man har en fullständig lägre folkskola och en fullständig högre folkskola hvars lärarepersonal har samma utbildning och i det närmaste samma löneförmåner, med någon skillnad likväl för den lägre folkskolans personal. Erfarenheten visar icke att det i våra städer skulle råda någon slags klasskilnad mellan dem som undervisa i lägre folkskolan och dem som undervisa i högre folkskolan. Jag tror icke häller att någon sådan klasskilnad skulle komma att göra sig gällande i landsorten

om vi finge anordningarna där lika fullständiga som i städerna. Jag tror icke ens, att med den nu föreslagna anordningen småskolekåren eller den lägre folkskolans lärarepersonal på landet skall blifva en föraktad kast bland lärarene, utan att de skola få erfara full rättvisa för det arbete de utföra i småskolans tjänst. Man har framhållit, att aflöningen är så ringa, sådan den nu erbjudes den lägre folkskolans lärarepersonal, att den nödvändigt skulle leda till ökandet af det missnöjda proletariatet. Det är dock att märka, att våra högre folkskolors lärarinnor under många år hafva arbetat under i det närmaste samma lönevillkor, som nu skulle komma den lägre folkskolans lärare till del, utan att de på något sätt hafva bidragit till att öka antalet missnöjda i vårt land. Professor Soininen har också här framhållit skäl och orsaker, hvilka äro fullt öfverensstämmande med de verkliga förhållandena, så att jag i denna sak icke vidare behöfver yttra mig.

En anmärkning, som man med skäl kunde göra mot förslaget, för såvidt det gäller lägre folkskolans lärare, är att de i förhållande till sin utbildning och sin lön påföras för mycket arbete. Man har i allmänhet i komittébetänkandet sökt att draga ut de allra yttersta konsekvenserna af det arbete, som möjligen kan påläggas den lägre folkskolans lärarepersonal, och i detta syfte anser jag, att man i den 28 § gått för långt, då man stadgat, att den lärare vid lägre folkskolan, som har något öfver af sin undervisningsskyldighet af i medeltal 6 timmar dagligen under 36 veckor om året, skall utan vidare ersättning meddela undervisning i högre folkskolan i slöjd eller andra öfningsämnen, såvida det icke med afseende å afståndet till högre folkskolan befinnes vara omöjligt. Att pröfva detta lämnas åt distriktsinspektören. Jag anser, att denna skyldighet blir betungande, och att man här går väl långt i sina fordringar på lärarepersonalens arbetskrafter. Det tycker jag också man gör, då man i den 29 § stadgar, att lärare vid högre folkskolan utan vidare ersättning skall, i den mån tid därtill blir öfrig från en högsta undervisningsskyldighet af 36 veckor med i medeltal 6 timmar dagligen, meddela undervisning vid de fortsättningskurser, som anordnas i folkskolorna. Här synes det mig, som om man skulle påföra folkskolans lärarepersonal för mycket, ty utvecklingen har gått i den riktningen, att man i allmänhet icke ansett sig kunna fordra i medeltal 6 timmar dagligen af en lärare vid högre folkskola.

I saken vore väl mycket ännu att säga, men för att icke draga ut på den annars redan långa diskussionen skall jag sluta detta mitt inlägg i frågan, för såvidt det gäller förslaget i allmänhet. Jag måste dock, innan jag slutar, be att få bemöta professor Soininen i vissa punkter af hans andragande senast. Han sade sig icke kunna förstå fröken Hjelts och mitt andragande rörande det högsta elevantal, som för någon tid kan i folkskolan påföras en och samma lärare.

Det förundrar mig, att professor Soininen icke förstod dessa yttranden, såsom de voro att förstås. Det var icke sagdt, att elevantalet för alla tider genom detta förslag komme att ökas, men det är redan nog, om en lärare under ett till två år nödgas undervisa ett för stort elevantal. Jag har icke sagt, att det kan uppgå till 60, men att det kan uppgå ända till 59, ty det kan det faktiskt göra enligt förslaget. Då professor Soininen framhöll, att det är den växlande in- och utflyttningen, som gör att man måste införa en sådan bestämning i lagen, så ville jag därtill säga, att är in- och utflyttningen af sådan betydelse, så blir denna lagparagraf så mycket ödesdigrare, ty då kan det hända, att år efter år samma lärare tvingas att, om och med något afbrott, undervisa ett ökadt antal elever. Hvad det påståendet beträffar, att det är lättare i folkskola på landet, därför att eleverna där äro fördelade på fyra särskilda afdelningar, så ville jag säga, att den, som stått i arbetet i folkskolan på landet, vet att fyra afdelningssystemet i och för sig är betungande och att en tillökning i elevantalet, låt vara att det blir blott några öfver 50, redan är kännbart. Det gäller icke blott undervisningen, det gäller också disciplinen, och denna försvåras mer och mer, ju högre elevantalet är. Både undervisningen och disciplinen bli tyngre i den mån, som elevantalet i skolan ökas. Detta hade jag väntat, att professor Soininen, hvars pedagogiska insikter och praktiska lärareverksamhet jag alltid på det högsta uppskattat, också skulle ha insett.

Ed. A l a-K u l j u: Ei suinkaan täällä ole yhtään sellaista, joka ei tunnustaisi opin ja sivistyksen tarpeellisuutta. Minä ainakin itse puolestani olen hyvin kipeästi tuntenut sen puutteen, etten ole sitä saanut, ja olen monta kertaa ikäänkuin kadehtimalla katsonut niitä, jotka ovat siinä onnellisessa asemassa, että ovat voineet sitä itselleen saada. Ja jo tämä asema, jossa meillä on niin laajat oikeudet ja edesvastuulliset velvollisuudet valtiollisissa ja yhteiskunnallisissa asioissa, tämä asema jo tekee sen, että edes alkeet opin ja sivistyksen saamiseksi ovat aivan välttämättömät. Kun asiaa yksistään tältä puolelta katselee, niin olisi taipuvainen menemään vielä pitemmälle kuin sivistysvaliokunta mietinnössään on mennyt, mutta asialla on toinenkin puoli, jonka myös täytyy ottaa huomioon ja se on kysymys, mistä saadaan varat kaikkien niiden kustannusten suorittamiseksi, joita tämä sivistysvaliokunnan mietinnön ehdottama koulumuoto täytäntöön pantuna vaatii. Kun ottaa huomioon sen, että valitsijat ovat lähettäneet meidät tänne siinä toivossa, että me saisimme täällä laadituksi lakeja, jotka takaisivat heille helpommat elämisen mahdollisuudet, poistaisivat heidän hartioiltaan niitä raskaita taakkoja, jotka tekevät heille niin vaikeaksi jokapäiväisen toimeentulon, en ainakaan minä, muistaen

tätä, uskalla mennä niin pitkälle kuin sivistysvaliokunta mietinnössään on ehdottanut. Sillä tämä ehdotus mielestäni panee niin raskaan verotaakan köyhimpien kuntain hartioille, että pelkään, mitenkä ne siitä suoriutuvat. Ed. Kares kyllä lausunnossaan edellytti, että sen mukaan kuin sivistys kasvaa, kasvaa kansan varallisuuskin. Mutta tämä on mielestäni sellainen perustus, jolle ei tohdi suuria rakentaa, ennenkuin nähdään, mitenkä se käy, ja senvuoksi yhdyn niihin, jotka ovat ehdottaneet että oppivelvollisuuskomitean ehdotuksen mukainen koulumuoto nyt ainakin ensi aluksi toimeenpantaisiin. Täällä on sanottu, että tämä tietäisi taka-askelta nykyisestäkin asian tilasta. Mutta tämä väite mielestäni ei pidä paikkaansa. Tulisivathan sen mukaan kaikki lapset saamaan ainakin tiedon ja opin alkeet, joten heillä olisi mahdollisuus niitä sitte kehittää ja viedä eteenpäin, jos heissä olisi saatu herätetyksi todellinen tiedon ja opin halu, sen sijaan että nyt on suuri joukko lapsia, jotka ovat kokonaan vielä näitä tiedon ja opin alkeitakin vailla. Jos sitte näyttäytyisi, kun on päästy sinne asti, johon oppivelvollisuuskomitean mietintö ehdottaa, että kansan varallisuus silloin on sellainen, että uskallamme mennä eteenpäin, kuka estää meitä silloin panemasta toimeen pitempää askelta, pidentämästä ylemmän kansakoulun oppiaikaa 36 viikkoon, tai mitenkä silloin katsotaan sopivaksi, ja laittamasta eri alemmat kansakoulut. Toivoisin, että nyt alussa kuitenkaan ei otettaisi niin pitkää askelta. Tämä vielä senkin tähden, koska valtiovarainvaliokunnan lausunnon mukaan on valtioavustuksen saanti kustannusten suorittamiseen niin epätietoinen, ettei ole ollenkaan varmaa, minkä verran voidaan saada valtioavustusta. Professori Soininen on kyllä lausunnossaan todistanut, että tämä oppivelvollisuuskomitean ehdottama koulumuoto ei tuottaisi kuin noin puolen miljoonan markan huojennuksen. Mutta kyllä minun täytyy sanoa, etten ole saanut tätä päähäni. Tulisihan silloin 2,500 opettajaa vähemmän palkattavaksi ja 1,500—1,600 koulurakennusta jäisi rakentamatta; tottakai tämän täytyy tietää enemmän säästöä. Jos nyt, niinkuin toivon, tämä oppivelvollisuus tietää sitä, että kansassamme herää todellinen opin ja tiedon halu, niin tullaan vapaaehtoisesti silloin luultavasti pitämään jatkoluokkia ainakin useimmissa seuduissa. Olen ollutkin kaiken aikaa sitä mieltä, että olisin mieluummin nähnyt käytävän vapaaehtoisuuden tietä. Mutta koska on väitetty ettei sitä tietä olisi päästy perille, niin puolestani yhdyn niihin, jotka kannattavat oppivelvollisuuskomitean mietintöä.

Ed. Wäinö Jokinen: Vaikka aivan kaikki muut edustajat eivät vielä ole ehtineet kertaalleenkaan tässä asiassa esiintyä, olen kumminkin uskaltanut pyytää taasen puheenvuoroa.

Siihen on minua ensi sijassa kehottanut koulutoimenylihallituksen jäsenen, tohtori Virkkusen viime tiistaina käyttämä peräti »asiallinen» ja »asian ytimeen» osannut puheenvuoro.

Nähtyäni tästä puheenvuorosta, minkälaisia »valoja» todellakin on mainitussa koulutoimenylihallituksessa, jonka virka-alaa kohtaan me vastalauseessamme olimme uskaltaneet vaatimattoman moitteen sanan lausua, on minussa tosiaankin pyrkinyt vallalle vakaumus, että kouluasiat rakkaassa isänmaassamme tulisi vallan täydellä luottamuksella uskoa sellaisiin käsiin. Yhden viisaan miehen yksin, eikä edes seitsemän viisaan miehen yhdessäkään, ei juuri ole meneminen tuollaisissa käsissä olevia asioita arvostelemaan. Muuten tulee pahasti — nolatuksi, kuten meidänkin nyt kai on käynyt. »Murhaavalla asiallisuudella» osotti tohtori Virkkunen tekemiemme syytteiden täydellisen onttouden! Hänen lausuntonsa ydin oli kerrassaan meidät musertava, ja nöyrämielisesti sen tässä lukeakseni, kuului se seuraavasti: »Vastalauseen allekirjoittajat lupaavat tehdä kaiken voitavansa koko koululaitoksen pikaista uudistamista varten. Tämä lupaus on jo semmoisenaan hyvä, mutta olisi ollut vielä parempi, jos vastalauseessa olisi ollut nähtävänä joku vähänkin tarkempi suunnitelma, miten maamme tuiki kelvottomaksi tuomittu koululaitos saataisiin korjatuksi. Mutta sellaista suunnitelmaa siinä ei ole.»

Niin. E i o l e. Ja meidän »viheliäisyytemme» on täydelleen paljastettu! Jalomielinen voittaja rupeaa kumminkin meitä puolustamaankin. Sanoo: »Siihen, ettei sellaista ole tuotu esille on tietysti, niinkuin moneen muuhunkin asiaan syynä porvarillinen yhteiskunta.»

Niin, herra Virkkunen on arvannut oikein: »Porvarillinen yhteiskunta» siihen syynä on, ettei tässä ole tuotu mitään »tarkempaa suunnitelmaa» esille, mutta ei tällä kertaa porvarillisen yhteiskunnan »kelvottomuus», kuten hän näyttää luulevan. Porvarillisessa yhteiskunnassakin on aina j o t a k i n hyvääkin. Siellä on sellainenkin hyvä asia kuin a s i a l l i s u u d e n v a a t i m u u s, vaikka tämän oppivelvollisuuskeskustelun aikana tosin vakavasti onkin ruvennut arveluttamaan, miten sen laita juuri porvarien keskuudessa lienee. Meidän, tämän puheenaolevan vastalauseen allekirjoittajien mielestä on tässä tällä kertaa ollut puhe o p p i v e l v o l l i s u u d e n s ä ä t ä m i s e s t ä eikä k o u l u l a i t o k s e n u u d i s t u k s e s t a, josta herra Virkkunen meiltä ohjeita kaipasi. Mutta oppivelvollisuusasiaan olemme mielestämme kylläkin antaneet opastusta, jonka s i i n ä a s i a s s a pitäisi riittää kouluylihallituksenkin herroille. Ja jos heidän todella tekee mieli meidän »seitsemän viisaan», joiksi herra Virkkunen kylläkin kauniisti meidät tässä asiassa tunnusti, neuvoja, niin niitä saadaksenne ei teidän, hallituksessa olijoiden, tarvitse kuin hankkia eduskunnalle sen anoma

oikeus lausua sanansa koululaitoksen uudistuksestakin. Kyllä me seitsemän viisasta silloin taas annamme valkeutemme loistaa.

Herra Virkkunen edelleen valitteli, että me, puhuen »vaatimattomasta almusta», pyörittelemme tässä oppivelvollisuusasiassa miljoonia — »aivan yhtä rattoisasti kuin poikaviikarit herneitä». — »Puolustukseksemme» pyydämme kuitenkin sanoa, että olemme tässä maassa nähneet »rattoisampiakin» kymmenienkin miljoonien »pyörittelijöitä». Se ero vaan on, että niitä miljoonia on kerta kerran perästä yhä »rattoisammin» pyöritelty — rajan taakse. Me toki pyörittelemme miljooniamme kotoisten olojen hyväksi.

Herra Virkkusen iloa siitä, että »Suomen kansakin on saanut viisaita edes seitsemän», pyydän vielä rajattomasti lisätä sillä vakuutuksella, että kyllä niitä yhtä viisaita, kuin me vastalauseen allekirjoittajat, meidän taholla on paljonkin. Ikävä meille, kun viisautemme silloin ei pääse vallan häikäisevänä loistamaan. Toista se on herra Virkkusen viisauden! Keskustammekin valojen joukossa on se tällä uudella ennätyksellään epäilemättä kohonnut vallan ensi luokkaan. Ja varmaan voi Suomen kansa ryhtyä rauhoitetuin mielin kyseessä olevaan koululaitoksen laajennukseen, kun se nyt on nähnyt kouluylihallituksessaan olevan sellaisenkin asiallisuutta ja ytimekkyyttä paistavan valon kuin edustaja Virkkunen on osoittanut olevansa.

Edustaja Virkkunen selitti, että »viisaiden kunniasijaa ei saavuteta törkeällä kiittämättömyydellä kansansa ja aikansa paraimpia pyrintöjä ja aatteita vastaan.» Hän itse on osoitttanut, että ainoa tällaisen »viisaiden kunniasijan» saavuttamisen keino on möyriä näitä pyrintöjä ja aatteita, tietämättä oikein itsekään mitä sattuu möyrimään.

Mitä sitte kysymykseen uskonnonopetuksen suhteesta oppivelvollisuuteen tulee, on vallan varmaa, että jos olisi maltettu ajatella, mistä tässä on kysymys, niin epäilemättä ei kukaan olisi rohjennut astua vastustamaan sitä, mitä meillä tässä vastalauseessa on ehdotettu.

Meidän vastalauseemme perusteluissa on sanottu, niinkuin asia onkin, että lukuisat uskonnolliset ryhmät maassamme ovat asettuneet uskonnonvapautta puolustamaan ja olisivat epäilemättä tämän meidän vastalauseemme kannalla. Täällä väitetään, että sellaisia uskonnollisia ryhmiä ei ole. Mutta kyllä niitä on. Lukuisat vapaakirkolliset ryhmät eri tahoilla maata ovat asettuneet uskonnonvapauden kannalle, ja lahkolaisten keskuudessa on kyllä uskonnonvapautta harrastavia, vaikka niitä sietämättömien valtiokirkon uskovaisten keskuudessa ei olekaan.

Kaikkein innokkaimmin on tässä keskustan taholta käyty meidän vastalauseemme kimppuun. Ja kuitenkin esim. yksin hei-

dän muka oppi-isänsä Snellmankin hyväksyi paljon pitemmällekin meneviä vaatimuksia, jopa hän tavallansa puolustaa kirkon ja valtion eroakin. Sanoo esim.: »Niillä, jotka vaativat kirkon erillään oloa valtiosta, on erittäinkin kristinuskossa puolellaan ja tukenaan sen historiallinen synty ja ensimäisen kristityn seurakunnan ylistetty laitos.» Ja toisessa kohdassa hän sanoo: »Että pakollinen uskontunnustus on aivan arvoton, sitä ei yksikään ajatteleva ihminen epäile.» Samalla hän viittaa niihin maihin, joissa on uskonnottomia kouluja, ja sanoo: »Jos kysyy tilaa semmoisena kuin se on ennen kaikkea kaikissa kirkoissa Amerikassa, niin täytyy myöntää, ettei uskonnollisuus missään maassa ole virkeämpi.» Mitä sanoisikaan tämä mies, jos hän olisi kuullut kaiken sen, mitä hänen »uskolliset opetuslapsensa» täällä tämän asian yhteydessä ovat katsoneet voivansa sanoa.

Keskusta on huolestunut siitä, että meidän valitsijamme eivät hyväksyisi sitä, mitä me tässä asiassa olemme vaatineet. Mutta keskustan herrat, neidit ja emännät saavat olla aivan varmoja, että meidän valitsijamme eivät pelästy meidän vaatimustamme. Ovathan keskustalaiset ja heidän agitaattorinsa selittäneet kaikkialla maalla, syrjäkyliä myöten, että me ohjelmamme mukaan tahdomme »tappaa papit» ja »polttaa kirkot». Eivät meidän valitsijamme näin vähäisestä pelästy, kuin tässä on puhe.

Toinen se on teidän, porvarien laita. Valitsijainne suosioon olette te aivan vallan liian usein päässeet tunnottomasti vetoamalla juuri heidän uskonnollisuuteensa. Teille olisi varmaan varottavaa nähdä, mitä nämä teidän uskonnolliset valitsijanne sanoisivat, jos tietäisivät, millä tavalla te täällä olette uskonnon asiata pidelleet. Olette tehneet sen täällä naurun ja pilkan alaiseksi. Saadaksenne itsellenne aihetta puhua kaikkea vallan asiaan kuulumatonta, olette te lisäksi yksin väärentäneet meidän vaatimuksemmekin. Siten olette mitä häikäilemättömimpään puoluevehkeilyyn käyttäneet uskontoa, saavuttaaksenne joitakin puolue-etuja. Kaikki tällainen tekee epäilemättä aivan vastakkaisen vaikutuksen teidän valitsijoihinne, kuin sillä on tarkoitettu. Tällaisella esiintymisellä kuin tässä herätätte te epäilemättä omatkin valitsijanne näkemään, minkälaista se uskonnollisuus on, jota teillä aina ja kaikkialla on huulillanne.

Jos te todella tahdotte osottaa »syvää uskonnollisuuttanne» köyhälistöstä hankkimillenne valitsijoille, niin osoittakaa sitä suurten uudistusehdotusten puheena ollessa. Silloin on hyvä tilaisuus näyttää, kuinka elävää se kristillisyys on, joka aina pyrkii olemaan teidän huulillanne. Niitten puheena ollessa te ette puhu kristillisyydestä sanaakaan. Uskokaa pois, etteivät teidän kristillisetkään valitsijanne ajan pitkään tyydy sellaiseen farisealaiseen kuolleeseen kristillisyyteen, jota te aina

osoitatte, suutanne uskonnolla pieksämällä silloin, kun ei ollenkaan tarvitsisi, ja silloin uskonnon aivan unohtaen, kun todella jotakin uskonnonmukaista voisi tehdä. Vallankin kun esiintymisenne muuttuu sellaiseksi suoraan sanoen uskonnon pilkaksi, jollaiseksi useiden porvarien esiintyminen tässä on muodostunut, niin kyllä se avaa valitsijain silmät; ja pian alkavat he varmaan toivoa, että te jättäisitte hyvän jumalan asiaksi huolehtia, että usko häneen säilyy. Sellaisesta menettelystä, jota te täällä olette harjoittaneet, ei ainakaan sille asialle hyötyä koidu.

Ed. S u n d b l o m: Jag har bedt om ordet för att blott i en enda punkt bemöta en enda talare. Vid tisdagens plenum sökte representanten Wichmann göra gällande, att införandet af allmän läroplikt rent afkomme att äfventyra folkskolans sak. Finlands allmoge önskar f u l l f r i h e t, sade talaren, när det gäller att ordna och befrämja folkundervisningen i bygderna. Därför kommer läropliktslagen att beröfva folkskolan folkets varma sympati. I detta afseende är jag af fullkomligt motsatt åsikt. Erfarenheten bestyrker, såvidt jag har mig bekant, att vårt folk alltmer kommit till insikt om vikten och betydelsen för vår nation af allmän och högre folkbildning. Införandet af läroplikt innebär blott, att man i den förut inslagna riktningen tager steget fullt ut. När för tio år tillbaka landskommunerna ålades att inrätta högre folkskolor, så snart minst trettio elever anmäldes, trodde väl de flesta, att detta skoltvång, ty i själfva verket var det ju ett sådant, skulle framkalla en långvarig storm af ovilja. Så skedde dock ej. Min tro är att vår tänkande allmogebefolkning icke kommer att mottaga läroplikten med känslor af bitterhet, utan med förståelse af dess höga syftemål och för öfrigt så som en naturlig följd af den politiska rösträttens utsträckande till alla folklager.

Kostnaderna för landskommunerna blifva dryga, det är sannt, men då dessa i vida rikligare mån än hittills kunna påräkna statsmedel i form af direkta understöd och fördelaktiga amorteringslån för uppförande af skolbyggnader, blir den ekonomiska bördan helt säkert icke tyngre, än att våra landskommuner f ö r m å bära den och v i l j a bära den.

Om någonsin reformifvern är på sin plats, så är det just här; det gäller ju att så omdana och utveckla folkundervisningen, att icke, såsom nu är fallet, omkring 50 % af barnen i skolåldern tillåtas växa upp i mörker och okunnighet. Att i sammanhang med läropliktsförslaget gifva reformsträfvandena ett sidohugg, är därför i intet afseende på sin plats.

Allaredan åligger kommunerna att inrätta nödigt antal folkskolor, medan det föreliggande lagförslaget afser att föra barnen till skolan, om de ej erhålla motsvarande undervisning i hemmet,

hvarvid den viktiga omständighet bör beaktas, att medellöshet ej längre får utgöra hinder för skolgång, ty där fattigdom står i vägen, träda kommun och stat hjälpande emellan.

Landtdagen har ju tagit under öfvervägande att afsevärdt lätta bördan för de besuttna klasserna, hvilka komme att mest kännbart drabbas af läropliktens genomförande, genom att göra landsvägsunderhållet till en allmän angelägenhet, genom att aflyfta jordskatterna, hållskjutsningsbesväret o. s. v., och då härtill lägges, att läropliktslagen skall genomföras under en så lång tidsperiod som femton år och dess stadganden äro lämpligt afvägda, bör läroplikten ingalunda blifva så betungande, att den skulle vända bort folkets kärlek från dess egen skola. Nej, bättre än så tror jag om Finlands allmoge.

Ed. Huoponen: Kansan sivistyksessä on kansan kallein aarre. Kannatan sentähden lämpimästi opetusvelvollisuuden aikaan saamista pääasiallisesti niillä perusteilla, joille oppivelvollisuuskomitean ehdotus on rakennettu, että ylemmän kansakoulun opettajisto antaisi opetusta myöskin alemmissa kansakouluissa.

Ed. Kares lupasi laulaa tämän kannan suohon. Tunnustan että hän viime istunnossa koetti parastaan, mutta ei vähimmässäkään määrässä voinut horjuttaa aikaisemmin muodostunutta mielipidettäni.

Täällä on puhuttu liikuttavasti siitä, kuinka maalaiskansan sivistysmäärä alenisi nykyistäänkin alemmaksi, ellei sivistysvaliokunnan esittämää periaatetta hyväksyttäisi siinä, että erityinen opettajisto palkattaisiin antamaan alempaa kouluopetusta. Luulen että moisen väitteen tekijät eivät sitä itsekään usko. Tuleehan puolet Suomen kansan lapsia, jotka eivät ole saaneet kansakouluopetusta, oppivelvollisuuden voimaantultua kouluopetuksesta osallisiksi. Turhaa näin ollen on puhua sivistyksen alenemisesta, päinvastoin voidaan väittää, että kansansivistys tulisi melkoisessa määrässä kohoamaan. On sanottu, että 2-vuotisen seminaarikurssin suorittaneet saavuttaisivat erinomaisen kyvyn antaa hedelmöittävää alkuopetusta pienille lapsille. En kiistele siitä, missä määrin kauniit toiveet hyvästä opetuksesta jokapäiväisissä opetustehtävissä voisivat toteutua. Mutta joka tapauksessa rohkenen väittää, että 4-vuotisen seminarikurssin suorittaneilla opettajilla täytyy olla vieläkin suurempia edellytyksiä kelvolliseen opetustoimeen myöskin alemman kansakoulun alalla. Vähemmistä opetusviikoista, joka aiheutuisi siitä, että ylemmän kansakoulun opettajat antaisivat myöskin alemman kansakoulun opetuksen, on tehty suuri numero. Tämä epäkohta saataisiin helposti autetuksi sillä, että opetusvelvollisuutta lisättäisiin nykyisille opettajille. Jos opetusvelvollisuutta lisättäisiin esim. 4 viikkoa, kuten edusmies Penna-

nen ehdotti, ja tästä lisäopetuksesta suoritettaisiin eri korvaus, niin tulisi epäkohta autetuksi. Näin saataisiin 40 opetusviikkoa, joista 10 tai 12 viikkoa voitaisiin käyttää alempaan opetukseen. Minäkin uskon, että opettajisto suostuisi kernaasti ottamaan vastaan enemmän opetusvelvollisuuksia saadakseen suurempia tuloja. Tosin kamari äskettäin on järjestänyt kansakoulun opettajiston palkkaus-suhteet, mutta voipiko kukaan antaa siitä vakuutuksen, että opettajisto tässä suhteessa tulee aina edelleenkin olemaan tyytyväinen. Arvelen puolestani, että palkkauskysymys ennemmin tahi myöhemmin tulee uudestaan esille.

Eiköhän koulun rauhalliselle kehitykselle, kasvatus- ja opetusperiaatteisiin nähden, olisi suuremmaksi siunaukseksi, jos Suomen kansan lapsia opettaisi riittävästi palkattu, oloihin tyytyväinen ja samanlaisen sivistysmäärän saanut opettajisto? Sivistysvaliokunnan ehdotuksen hyväksyminen sitävastoin tuottaisi kansakoululaitokseen kahtalaisen opettajiston, joista toinen antaisi alempaa, toinen ylempää opetusta, toinen omaisi vähemmän koulusivistystä pienempää palkkaa nauttien, toinen enemmän sivistystä suurempaa palkkaa nauttien. Ajatellaan vain sitä eri asemassa olevien opettajien vierovaa väliä, joka tämmöisestä kaksinaisuudesta aiheutuisi, se epäilemättä opetustoimelle olisi suureksi vahingoksi.

Ed. Soininen tässä on vedonnut muiden oppilaitosten opettajien eroavaisuuteen. Tätä esimerkkiä ei mielestäni voi soveltaa kansakoulun opettajistoon. Syystä asiantuntijainkin keskuudessa on noussut ääniä, jotka varoittavat tälle tielle menemästä. Meidän, samalla kannalla olijoiden tulee yhtyä näihin varoitusääniin, ainakin varmalla aavistuksella siitä, kuinka suuri onnettomuus lasten kasvatukselle ja opetukselle koituisi siitä, jos monituhansinen, katkeroitunut, oloihin tyytymätön opettajisto vihdoin ryhtyisi kylvämään huonoa siementä, tuhoisaa rikkaruohoa, lasten sydänten peltomaahan. Minkälaista opetusta oloihin tyytymätön, katkeroitunut opettaja voisi antaa, siitä viime istunnossa ed. Järvisen esittämä lausunto oli loistavana todisteena. On tosin rauhoittaviakin ääniä annettu, että alhaisemman kansakoulun opettajiksi etupäässä on ajateltu vähään tyytyväisiä naisia. Olen minäkin ollut yhtä ihanteellisella kannalla naisten vähään tyytymisestä, mutta jokapäiväinen todellisuus on tätä hyvää uskoa suuresti horjuttanut. Kyllä kai eduskunnan jäsenillä lienee vielä tuoreessa muistissa, että ne olivat kansakoulujen naisopettajat, jotka eduskunnassa innokkaimmin ajoivat kansakoulunopettajien palkankorotusasiaa. Naisten vähään tyytymisestä ei siis kannata sanoja tuhlata, — anteeksi— kun päinvastoin arvelen, että jos olot kehitetään semmoisiksi, että naisissa tyytymättömyyden tunne herätettäisiin, ne voittaisivat mies-suvun tässä suhteessa. Näin ollen olisi suuresti arveluttavaa lisätä tyytymättömien joukkoa opettajiston keskuu-

teen. Jos samat henkilöt antaisivat opetusta alusta alkaen läpi kouluajan, voittaisi opetus yhtenäisen opetustavan johdosta. Lisätty opetusvelvollisuus, opetustoimeen pystyvällä opettajistolla vaikuttaisi varmaan niin suurenmoisen edistymisen maalaiskansan sivistyksessä, että maalaiset siihen hyvin tyytyisivät. Jos kaupunkilaislapset jonkun verran voittaisivatkin sivistyksessä maalaislapsemme, niin emme silti käy nurjamielisiksi. Mahdollista on että vastaisuudessa olisi otettava askel eteenpäin. Se otettakoon sitte aikanaan, ainahan kehitysmahdollisuuksilla on tilaa olemassa, huolimatta ed. Kareksen kiihkeästä vakuutuksesta, että kaikki kehitys ikiajoiksi olisi menetetty, jos vaan tuo moukkamaisuuden kanta, joksi hän sitä suvaitsi nimittää, hyväksyttäisiin.

Terveysnäkökohdat ovat myös seikkoja, joita ei voi kyllin usein huomauttaa. Tämäkin puoli puhuu voimakkaasti sen hyväksi, että myöskin pienten lasten alempi opetus on annettava keväin ja syksyin kelvollisissa kouluhuoneustoissa. Jokainen, joka tuntee laajemmalta maalaisoloja, tietää minkälaisia vaikeuksia sopivain asuntojen ja opetushuoneustojen aikaan saaminen synnyttäisi jos alempaa opetusta olisi erityisissä huoneustoissa annettava. Vielä tulee lisäksi taloudellinen puoli, johon olisi kiinnitettävä vakavaa huomiota; onhan tässä kysymyksessä noin 32 miljoonan markan perustamiskustannukset ja enemmän kuin 12 miljoonan vuotuiset lisäykset kansakoulukustannuksiin. Nämä perustamiskustannukset tosin jakaantuvat 15 vuoden kuluessa jotenkin tasan eri vuosille, mutta tulevathan joka tapauksessa vuotuiset lisämenot, sittekin kun toimeenpano — ja perustamiskustannukset vähitellen pienentyvät ja päästään normaalioloihin, tekemään vuosittain noin 12 miljoonan lisäyksen siihen, mitä kansakoulut nykyään maksavat. Erikseen on myöskin huomattava, että jos perustamme erityisiä alempia kansakouluja, niin se maksaa 2,400,000 markkaa enemmän kuin jos otetaan samat opettajat nuorempia ja vanhempia lapsia varten. Kernaasti tunnustettakoon, että Suomen kansa opetuksen antamista varten lapsilleen on ollut altis suuriin aineellisiin uhrauksiin. Vapaaehtoisuuden tietä on päästy jotakuinkin pitkälle. Varmaan kansamme nurkumatta ottaa kantaakseen vieläkin raskaamman kuorman antaakseen lapsilleen parhaimman perinnön, kalleimman aarteeen, hyvän koulusivistyksen. Mutta tässäkin on varottava, ettei jousta kovin tiukalle jännitettäisi. On varottava, ettei hyvää asiaa tavattoman pitkälle menevillä vaatimuksilla tehdä kansalle vastenmieliseksi, josta taantumus olisi seurauksena. On muistettava, että kansan joukossa löytyy sellaisiakin, jotka ovat sitä mieltä, että kouluopetus olisi edelleenkin kehitettävä vapaaehtoisuuden tietä. Kansan varallisuus on ylimalkaan alhainen ja pääoman saamiselle ei ole keksitty ehtymättömiä lähteitä. Minusta tuntuu siltä kuin valiokunnan mietinnössä taloudelliselle puolelle

ei olisi kiinnitetty niin suurta huomiota, jota se mielestäni ansaitsisi. Jo mainitsin alemman opettajiston tuottamasta melkoisesta menojen lisäyksestä. Tämän lisäksi valiokunta esittää, että koulukirjat ja kaikki muutkin koulutarpeet on annettava maksutta kaikille koululapsille. Täysivaraisille, jotka omilla varoillaan tahtoisivat ostaa lapsilleen koulukirjat, kirjoitusvihot y. m. ja sillä tavoin helpottaisivat kunnan yhteisiä menoja koululaitokselle, tämä ei ole sallittu. On vedottu muiden maiden esimerkkeihin tämänkin vaatimuksen tueksi. Pyydän vain huomauttaa, että se, mikä esim. soveltuu Englannin pääomista rikkaalle kansalle, ei aina sovellu pääomista köyhälle Suomen kansalle. Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja huomautti, että kasvatusopilliset ja taloudelliset näkökohdat ehdottomasti vaativat, että opetusvälineet olisi yhteisoston kautta hankittava ja maksuttomasti lapsille jaettava. Eiköhän oppiminen käyne yhtä hedelmöittäväksi, jos läksyt luetaan vapaasta tai ostetusta kirjasta. Tukkuostolla ostettuja kirjoja voitaisiin tietenkin haluaville myydä ostohinnalla. Köyhälistön lasten hienotunteisuutta tällä ei suinkaan loukattaisi, jos vapaat sekä myydyt kirjat ulkoasuunkin nähden olisivat kaikki samanlaatuisia. Jätettäköön ainakin kunnan päätöksen varaan, onko kirjat ja muut koulutarpeet annettava maksuttomasti kaikille vai ainoastaan vähävaraisten lapsille.

Sivistysvaliokunnan mietintöön liitetty sosialistien vastalause on epäilemättä kaikkein törkeimpiä kirjoituksia, joita Suomen valtiopäivien asiakirjoissa voi tavata. Se herjaava, koko yhteiskuntajärjestelmää halveksuva, kansakouluopettajakuntaa syvästi loukkaava ja uskonnollista maailmankäsitystä raa'asti pilkkaava kanta, joka vastalauseessa niin räikeänä esiintyy, on elävänä todistuksena kaikiksi ajoiksi siitä, miten äärettömän alas eräs puolue, joka tahtoo kulkea suuren valtiollisen puolueen, sosialidemokratian nimellä, on voinut vajota.

Pyydän heittää pikaisen silmäyksen sosialistien esitykseen siitä, millä tavoin heidän vaatimustensa mukaan koululaitoksemme olisi järjestettävä.

Sosialistit vastalauseessaan vaativat kunnan toimesta annettavaksi ilmaiseksi paitsi kirjat ja muut koulutarpeet, ainakin kerran päivässä aterian lämmintä ruokaa, lämpimät, siistit vaatteet, jalkineet, lasten saattamisen kouluun tai majoittamisen koulun läheisyyteen. Vielä vaaditaan kodittomille koululapsille perustettavaksi erityisiä oppilaskoteja koulun yhteyteen tai kunnan toimesta muuten täysihoitoa annettavaksi.

P u h e m i e s: Pyytäisin hiukan saada keskeyttää puhujaa. Ehkä ensimäinen varapuhemies tekee hyvin ja johtaa puhetta toistaiseksi.

Ensimäinen varapuhemies asettuu puhetta johtamaan.

Ed. Huoponen: Vähävaraisuuden periaate, joka tuottaisi lapsille edellämainitut etuisuudet, mainitaan sosialistien vastalauseen 16 §:n 5 momentissa. »Vähävaraiseksi katsottakoon lapsi, jonka vanhemmat ovat kunnallisverosta vapaita tai maksavat kunnallisveroa vähemmästä kuin vähintään 600 markan vuosituloista maalaiskunnissa tai vähemmästä kuin vähintään 1,200 markan tuloista kaupungeissa.

Jos tämmöinen määräys hyväksyttäisiin, olisi siitä ainakin Karjalassa seurauksena, että valtavan suuri osa koululapsia olisi kuntain kustannuksella ruokittava ja vaatetettava. Tästä koituisi niin suunnaton verojen lisäys, että ennen pitkää kaikki kunnan veroa maksavat olisivat verotettavat vähemmästä kuin 600 markan tuloista. Mistä silloin saataisiin veronmaksajat, kun kaikki olisivat avun tarpeessa? Oikeuksien vaatiminen kaikissa asioissa näyttää sosialisteilla olevan varsin helppoa, mutta missä havaitaan heidän velvollisuuksistaan huolehtivan? Mainittua 16 §:ää voidaan syystä kutsua ilmaisen tavaran vaatimus-pykäläksi. Tässä §:ssä tosin ei ole tarkkoja määräyksiä siitä, minkähintaisista ja värisistä kankaista vaatteet esim. olisivat valmistettavat, mutta ed. Järvinen nimenomaan huomautti, että vaatteet eivät saa olla samanvärisiä; niistä näet köyhälistön lapset tunnettaisiin, josta lapsille ja lasten vanhemmille aiheutuisi masentava tunnon loukkaus. Kuuluuko tämmöinen eriväripolitiikka Marx-Lassallen vaiko Tainio-Valppaan perusoppeihin, ei puhujan lausunnosta käynyt selville (Vasemmalta: Huoposen käy!).

Minä pyydän että puheenjohtaja antaa minulle oikeutta, etteivät nämä häiritse!

Opetusvelvollisuuslakiehdotuksessa on säilytetty eräs periaate, joka ed. Järvisen mielestä estää opetuksen vapauden. Tuo turmiollinen periaate esiintyy sanassa »nuhteeton». Palkan korotuksen ja eläkkkeen saamisen ehtona näet vaaditaan, että opetaja on tehtävänsä suorittanut »nuhteettomasti». Moinen vaatimus olisi ed. Järvisen mielestä lakiehdotuksesta pois juuritettava. Sosialistiselle opettajalle on nuhteettomuuden vaatimus kauhistus. Opettajalle pitäisi säilyttää vapaus opettaa mitä tahansa, vapaus kylvää lasten sydämiin vihan siemeniä nykyistä yhteiskuntajärjestelmää vastaan, vapaus opettaa vihaamaan kaikkia muita kansalaisia, jotka vaan eivät omaksu sosialistien haaveksimaa maailmanparantamisoppia, ja ennen kaikkea vapaus kylvää lasten sydämmeen epäuskon siemen, ivan ja pilkan periaate uskontoa vastaan. Väärän, vallattoman vapauden vaatimuksia vastustan vakavasti. Opetusperiaat-

teessa olisi edelleenkin kultaisena ojennusnuorana säilytettävä vaatimus opetustoimen nuhteettomasta suorittamisesta.

Viime istunnossa useat puhujat eritoten terottivat mieleen, että sosialistit vastustavat uskonnonopetusta kansakoulussa. Näitä väitteitä vastaan huomautti ed. Jokinen, että he eivät tahdo pois uskonnonopetusta kansakoulusta, vaan ainoastaan vapautta, että niiden lapset, joiden vanhemmat eivät halua antaa lapsilleen opetusta uskonnossa, vapautettaisiin pakollisesta uskonnonoppimisvelvollisuudesta. Tämmöistä lainselittämistä kutsuttaisiin sosialistien kielellä kieräilemiseksi. Sosialistien vastalauseen 2 §:n ensimmäisessä momentissa määritellään ne aineet, joita koulussa saapi opettaa. Se kuuluu näin: »Oppivelvollisuus tarkoittaa yleensä sen tieto- ja taitomäärän saavuttamista, joka kansakoulussa annetaan äidinkielessä ja sen kirjoittamisessa, maantiedossa, historiassa, laskennossa ja mittausopissa, luonnontiedossa sekä kansakoulussa opetettavissa harjoitusaineissa». Kas siinä selvä määritelmä niistä opetusaineista, joita kouluissa sosialistien ehdotuksen mukaan saadaan opettaa. (Vasemmalta: Vale!) Siinä ei puhuta sanaakaan uskonnosta. Miten tämä on ymmärrettävä, ed. Jokinen? Eikö teillä ole rohkeutta myöskin eduskunnan istunnossa Suomen kansalle julistaa, että uskontoa ei saa kouluissa opettaa, koska tämä kielto lakiesityksessänne on olemassa? (Vasemmalta: Väärin!) Se on kuitenkin teidän vaatimuksenne, lopullinen tarkoitusperänne. Juuri uskonnollinen maailmankäsitys on esteenä sen aineellisen maailmankäsityksen omistamiselle, jota te herkeämättömästi perään ajatte. Uskonnollinen maailmankäsitys olisi siis teidän oppinne mukaan juuriaan myöten kansan sydämmestä pois revittävä.

Uskontokysymyksen näin esille tullen täytyy surulla valittaa että uskonnon kallis asia on vedetty valtiollisen taistelun välikappaleeksi, pantu palvelemaan puoluetarkoituksia. Muistutan vain keskustan menettelyä tässä suhteessa, ja valitettavasti viime istunnossa samalta taholta annettiin lausuntoja, jotka viittaavat siihen, että uskontokysymystä edelleenkin käytettäisiin agitatsioonivälikappaleena (Hyvä!). Sosialistit ovat myöskin langenneet samaan paulaan. Niinpä sosialistiagitaattori esim. Kirvussa piti eri kylissä viikkokausittain kokouksia, joissa hän tavattomalla kiihkolla esitti kuulijakunnalleen, että sosialistit ovat juuri Jesus Natsarealaisen opin kannattajia, kristinuskon puhdistajia ja rakkausoppin toteuttajia elämässä. Tällä tavoin on uskonnon kallis asia vedetty alas, alhaisia puoluetarkoituksia palvelemaan. Mikä eroitus onkaan kristittynä esiintyvän puhujan ja täällä esiintyvien sosialistipuhujain välillä! Se pilkkanauru ja ivaileva hymyily, jolla vasemmiston nais- ja miesedustajat viime istunnossa seurasivat niitä lausuntoja, joissa puolustettiin uskonnonopetusta, ei koskaan voi haihtua mielestäni. Näin pitkälle olemme kehittyneet! Toivoa sopii, että naurajille ja pilkkaa-

jille tulee vielä semmoinenkin hetki, ettei ivahymyily enää auta. Se tulee varmasti, ellei ennen niin kuoleman kynnyksellä, jolloin niin usein syntyy hätä turvasta.

Mitä uskonnonopetukseen tulee ilmoitan vain lyhyesti, että valitsijani vaatimuksista sekä omasta vakaumuksestani tulen järkähtämättömästi vaatimaan, että uskonnonopetus säilytetään tärkeimpänä opetusaineena.

On olemassa ainoastaan kaksi mahtavaa voimaa, jotka pitävät kansoja koossa ja antavat voimaa elämään. Nämä voimat ovat uskonto ja isänmaanrakkaus. Historiassa saadaan varottavia opetuksia tässäkin suhteessa. Siellä, missä nämä koossa pitävät voimat ovat kadonneet, ovat kansat hävinneet pois maailman näyttämöltä. Uskonnonopetuksen poistamisen vaatimuksen tueksi vedotaan usein suurten sivistyskansojen esimerkkeihin. Ovatko tulokset siellä tässä suhteessa kehoittavia? Ei suinkaan. Päinvastoin ne puhuvat varoittavasti. Ranskassa, jossa uskottomuus ja siveellinen rappiotila levittää turmiollista vaikutustaan yhä laajemmalle ja syvemmälle, asukasluku vuosi vuodelta vähenee. Kansa, jonka väkiluku vähenee, vaikka se ulkonaisessa sivistyksessä olisi kohonnut sivistyksen korkeimmille kukkuloille, semmoinen kansa on kuolemaan tuomittu. Semmoinen kansa ennemmin tahi myöhemmin on häviävä pois maailman näyttämöltä. Eikö Suomen kansan ansaitse elää? Tahdotaanko Suomenkin kansan sydämeen kylvää kuoleman siemen? (Vasemmalta: Ei!) Ei. Me tahdomme elää! Suomen kansa tahtoo elää! Kylväköön sentähden kansakoululaitoksemme edelleen ja kaikkina aikoina Suomen kansan lasten sydämiin uskonnon ja isänmaan rakkauden siemenet niin elinvoimaisia, että he lastemme sydämissä hedelmöittävinä versoisi, virittäen uskonnon ja isänmaanrakkauden tulet leimuamaan. Silloin Suomen kansan taivaalla kaarteleisi onnellisuuden kirkas loiste, sen sivistys karttuisi, kasvaisi ja kukoistaisi todellisessa kuolemattomuudessaan.

Silloin lapsemme ja vielä syntymättömätkin sukupolvet saisivat ainiaan iloita suomalaisen isänmaan katoamattomasta onnesta. Ja silloin aurinko säteillään lämmittäisi ja valaiseisi pyhää vapauttamme. (Vasemmalta: Antakaa hänelle harppu!).

Ed. R e i m a: Ikimuistettava kansakoulumme perustaja pani Suomen kansakoululaitoksen päämaalin sangen korkealle. Lähes puolen vuosisataa on Suomen kansa sitä päämaalia koettanut saavuttaa, ja monessa suhteessa Suomen kansakoululaitos onkin kohonnut niin korkealle, että sitä on huomattu kautta sivistyneen maailman. Niin pitkälle on nyt päästy, ja nytkö meille tulisi taantumus? Minun ymmärtääkseni ainakin täällä eduskunnassa on puolelta ja toiselta tässäkin keskustelussa ilmestynyt sellaisia mielipiteitä, jotka takaavat taantumusta Suomen kansakoululaitoksen

kehitykselle. Jos ylimalkaan se suunta voittaisi, että oppivelvollisuuskomitean mietintö tulisi voimaan, niin se minun ymmärtääkseni on taantumus Suomen kansakoululaitokselle. Kehitystä ja edistystä sille takaa koko lailla sivistysvaliokunnan mietintö. Meillä nyt jo on erilaisia kouluja, paljon on maassamme seisovia pientenlasten kouluja, puhumattakaan kiertokouluista, joita on kaikkialla maassamme, jotka ovat siis pohjana, vaikkapa heikkonakin, olleet tähän asti kansakoululle. Nytkö me joutuisimme siihen tilaan, kun meidän pitäisi edistyä, että yksi opettaja tämän kaiken suorittaa, kun kansakoululaitoksen pitäisi nousta ja kohota. Rohkenen sitä suuresti epäillä. Yhden opettajan pitäisi opettaa ylemmässä kansakoulussa, alemmassa kansakoulussa, pitää jatkokurssit ja monet muut kurssit ja työt, jotka hänen on suoritettava, puhumattakaan siitä, että hänen täytyy opettaa kaikkia aineita, jota taitoa ei miltään muulta opettajalta vaadita tässä maassa, vaadita paljon suuremmilla henkisillä pääomilla varustetulta kuin kansakoulun opettaja. Ylimalkaan on tultu siihen käsitykseen, että kansakoulun opettaja on semmoinen merkillinen ihmekapine, jonka pitää pystyä kaikkeen ja jolta voi vaatia vaikka mitä. Mutta silläkin vaatimuksella on rajansa. Ja ainakin mitä oppivelvollisuuskomitea suunnittelee ja se, mitä monet ovat lausuneet, vielä edelleen lisää tätä taakkaa ja näitä vaatimuksia, joitten alle Suomen kansakoulunopettajiston täytyy sortua. Täällä on uskoteltu, että kun suurin osa kansakouluja tulee kaksiosastoisiksi, silloin ainakin voidaan alempaa opetusta hyvästi ehtiä, kun ei tule niin monta luokkaa opettajalle hoidettavaksi kuin yhden opettajan koulussa. Jos meillä olisi se kehitysmahdollisuus tässä maassa, silloin voitaisiin tätä suuntaa puolustaa. Mutta harvaan asutussa maassa menee kauvan, ennenkuin pääsemme tähän asteeseen. Tässä maassa tulee sangen paljon ja sangen kauvan olemaan kouluja, joissa vain yksi opettaja tulee työskentelemään, ja kun silloin tämmöinen työtaakka tulee hänelle, niin se hänet sortaa kokonaan ja tekee ennemmin tai myöhemmin hänestä huonon työntekijän, huonon opettajan.

Täällä on ehdotettu, että lukuvuotta pidennettäisiin. Mahdollisesti voitaisiin sitä jonkun verran pitentää. Lämpimissä maissa opetusta suoritetaan kesälläkin, mutta meillä pohjoismaissa yleensä näkyy olevan sellainen suunta, että meillä ei sellainen henkinen työ kesällä menesty. Vuodenajan vaihteet ovat niin tuntuvia ja vaikuttavat niin haitallisesti, että emme saata sitä yrittääkään, sillä tulokset ovat huonoja, jos sitä koetamme. Siihen tulee vielä monet muut vastukset. Joka vähänkin tuntee kansan elämää, tietää, että ei ainoastaan ylempään kouluun, vaan myös alempaan on vaikeata saada syksyisin lapsia kokoon; niitä tarvitaan työaikana lapsenlikoiksi, ja moniksi muiksi aivan nuorina, 8—9 vuotiaina. Sanotaan kyllä: pakko määrää niitä tulemaan, mutta meillä sentään

eletään monessa paikassa niin ahtaissa oloissa ja elämäntaistelu on niin kova, että siinä täytyy kaikki voimat käyttää, ja olkoon sivistystarve kuinka suuri hyvänsä, niin leipäkysymys on ensimmäinen. Monessa seudussa maatamme opettaja saa tehdä syksyisin kaikki voitavansa saadakseen lapset kouluun, niin ylempään kuin alempaankin, ja monenlaisia poikkeuksia täytyy tehdä pitkin syksyä, ennenkuin kaikki saadaan askareistaan irti. Jos siis lukuvuotta pidennetään, vaikkapa vaan pieniä lapsia varten, niin asia tulee vielä vaikeammaksi, vieläpä monessa suhteessa voittamattomaksi.

On sitte luvattu opettajille tästä ylimääräisestä työstä palkkaa lisää, ja minua ilahuttaa sangen suuresti, että lupaukset ovat tulleet varsinkin niiden taholta, jotka viime vuonna koko lailla vastustivat opettajien palkankorotusta ja sitte antoivat mitättömän summan. On hauskaa, että vuoden kuluessa ruvetaan opettajien palkkaa kohottamaan vaikkakin työn lisäyksen muodossa. Mutta minä luulen, että Suomen opettajisto on näistä ystävistään saanut sen käsityksen, ettei se luota tällaisiin lupauksiin. Niin paljon kuin minä opettajistoa tunnen ei tähän uskota.

On paljon puhuttu siitä, kuinka kaksi opettajakuntaa tulee olemaan ristiriidassa keskenään ja kuinka se työtä vaikeuttaa. Minä en usko, että se tulee asiassa niinpaljon painamaan. Ja alempaan ja ylempään opetukseen on luonnollisetkin syyt vaikuttamassa. Opettajissa ja ihmisissä ylimalkaan on paljon sellaisia, jotka ovat ikäänkuin luodut alempaa opetusta, pientenlasten opetusta varten, ja toisia taas, joille ei tämä työ tahdo maistua vaikka ylemmässä opetuksessa onnistuvat hyvin. Semmoista kuullaan kaikkialla. Nyt on jo kauan aikaa ollut vaatimuksena ei ainoastaan opettajain piireissä mutta myöskin kaikkien kansanvalistusta harrastavien kansalaisten kesken, ja selvätietoisuus siitä, että kansakoulunopettajat ovat liian vähän valmistuneet tähän tehtävään ja omistavat liian pienen henkisen pääoman. Ja pääasiallinen keino sen poistamiseen — ei siinä jatkokurssit eikä muut paljon auta, — on se, että seminaarin opetus saadaan pitemmäksi 5—6 vuotiseksi. Se merkitsee sitä, että kun siihen päästään — ja siihen on päästävä — että opettajien palkkasuhteet tämmöisenä kalliina aikana, kun opintie on pitempi, nousevat. Nyt jos kaikilta opettajilta, joita kaikissa tapauksissa silloin tarvitaan enemmän, vaaditaan myöskin näin pitkä oppiaika, niin tässäkin muodossa sittenkin opetuslaitos tulee kansalle paljon kalliimmaksi tai jotenkin yhtä kalliiksi kuin kaksiopettajaiset koulut, joissa toiset ovat paljon vähemmällä ajalla saaneet ne taidot ja tiedot, jotka heiltä siinä asemassa vaaditaan. Minä olen myös siitä vakuutettu, että hyvillä pohjatiedoilla varustettu nuorukainen ja neitonen, jolla on kutsumus ja kyky tähän toimeen, kahdessa vuodessa voi omistaa ne tiedot ja taidot, joita

alempaan opetukseen tarvitaan, varsinkin jos käytännölliseen opetukseen pannaan enemmän huomiota. Ja silloin kun hän on tietonsa saanut siksikin vähillä uhrauksilla, ovat hänen vaatimuksensa myös pienemmät, ja se laitos ei sittenkään tule niin kalliiksi kansalle ja tuottaa varmaan paljo suurempia tuloksia kuin jos yhdistetään opetus saman opettajan haltuun. Se on kyllä ihana sellainen puhe tasa-arvoisuudesta, jota täällä on esitetty, joka muka sitten tulee opettajien kesken vallitsemaan, kun he ovat samalla asteella. Mutta käytännöllisesti se tuottaa kuitenkin suuria vaikeuksia.

Jos nyt tällainen oppivelvollisuuskomitean suunnitelma menisi lävitse, niin se takaa edistyneillä seuduilla tavattoman suurta taantumusta. Nyt meillä on kuntia Etelä-Suomessa ja muuallakin, joissa opetus on järjestetty sen periaatteen mukaan, joka sivistysvaliokunnan mietinnössä on. Meillä on kuntia, joissa on joka piirissä seisovia pientenlasten kouluja omine opettajineen ja myös ylempiä kouluja omine opettajineen. Minä voisin nimeltä mainita paljon sellaisia kuntia. Nyt tulee pitkä odotusaika 20 vuoteen asti. Me olemme näissä kunnissa päässeet sille asteelle, johon muissa ruvetaan pyrkimään, ja meidän pitäisi alentua sille asteelle, että meidän pitäisi hävittää tällaiset koulut, joilla on monessa kylässä omat talotkin puhumattakaan opettajista. Minä olen sitä mieltä, että saataisiin kaikkialla koko maassa olot samalle kannalle, että olisi seisovat alemmat koulut, jotka koko vuoden samassa paikassa vaikuttavat tai sitte eri oloissa käyvät kahdessa tai kolmessa piirissä, kun piiri on hajallinen ja sopimattomasti asuttu. Mutta kun nyt kerran olot ovat eri osissa maata erilaiset ja koska tämmöinen suunnitelma toisissa osissa maata nostaa vastarintaa, sivistysvaliokunnan mietintö nimittäin, niin silloin täytyy ajatella, että koululaitoksemme, niin ikävä kuin se onkin, tulee hyvin hajanaiseksi ja monenlaiseksi. Jos sidotaan edistyneemmät kunnat, jotka ovat kaikki nämät askeleet ottaneet, tämmöisiin järjestelmiin kuin oppivelvollisuuskomitean mietintö, on se suuri taka-askel ja ne eivät siihen helposti alistu. Koetettakoon sitte toteuttaa molempia suunnitelmia paikkojen ja olojen mukaan. Sillä tavalla voidaan tyydyttää edistyneempiä kuntia, ja taas niitä, jotka vasta alkavat sellaisia askeleita astua.

Täällä on ehdotettu 15 vuotta tämän asian järjestelemistä varten, vieläpä on kuulunut ääniä, että sitä olisi pidennettävä. Minusta tämä on kuitenkin kaikista korkein raja, mitä voidaan maaseudulla ajatella. Meillä ei todellakaan ole varaa sellaiseen, kysyköön se uhrauksia vaikka kuinkakin suuria. Nyt kuitenkin joka päivä täällä ja muualla me puhumme siitä, että kansan sivistyksen nouseminen nostaa sen aineellista elämää ja takaa sille paremman toimeentulon sillä alalla. Ja kaikissa tapauksissa me nyt olemme nähneet kansamme niin monessa suhteessa alhaisen aseman, että me emme täm-

möistä työtä voi viivyttää. Jos nyt ylimalkaan tulisi tämmöinen aika määrätyksi, niin minä uskallan tehdä siihen poikkeusehdotuksen, uskaltaisin pyytää poikkeusasemaan ainakin kaksikieliset kunnat maassamme. Esim. Uudellamaalla Helsingin ympäristöllä, on päästy niissä mitä ruotsinkieliseen väestöön tulee sangen pitkälle, koska tämä asia on tullut puolueasiaksi. Tässä vieressämme on esim. Helsingin kunta, sillä on tätä nykyä 16—17 ylempää kansakoulua ja vielä enemmän on seisovia pientenlasten kouluja, niitä on muutamissa piireissä 2 jopa kolmekin. Niin pitkälle on päästy sen kielisen väestön sivistyksessä. Jokainen tietää, että samassa pitäjässä asuu lähes puolet suomalaista väestöä. Sillä on vaan kaksi ylempää ja kaksi alempaa kansakoulua. Ja nykyisten asetusten mukaan monessa piirissä siinäkin kunnassa, vaikka se kauvan kestää ja vaikka piikkilanka-aitoja ja muita voi ilmestyä yksityisten yritteliäisyyden tielle, voipi kuitenkin päästä tarkoituksiensa perille lyhemmässä ajassa ja saada paljon enemmän suomalaisia kouluja. Mutta jos tämmöinen asetus astuu voimaan, on tätä aikaa 15 vuotta, vaikkapa sitä kolmessakin osassa tehdään, se takaa suomalaisille monessa piirissä koulut vasta 20 vuoden perästä. Ja sitä ei voi ajatella, että pääkaupungin ympärillä, jossa kansan tarvitsee vielä enemmän nousta ja kohota, näin pitkä aika voitaisiin ajatella siihen menevän. Tämmöiset kunnat ovat verrattain varakkaat, ja kun kerran toiskielisen väestön sivistyksestä on pidetty niin tarkkaa huolta, ettei yhtään kolkkaa jätetä siitä osattomaksi, kun vielä suomalainenkin väestö saa maksaa veronsa tähän ja monet sen piirit saisivat kuitenkin vasta parin vuosikymmenen perästä koulut, niin se vasta lisää katkeruutta ja lisää turhaa kielikiistaa, joka pitäisi lopettaa ja voimakas sivistystyö saada aikaan. Minä uskallan ehdottaa, että kaksikieliset kunnat maassa pannaan poikkeusasemaan, niille annetaan korkeintaan 8 vuoden järjestelyaika. Se takaa silloin niissä kunnissa paljoa vähemmän taistelua ja riitaa, se takaa niiden vähäväkisille suomalaisille nousemisen ja kohoomisen mahdollisuutta. Niiden suomalaista väestöä kohtaan on jo niin kauvan vääryyttä harjoitettu, että olisi aika se vääryys lopettaa. Minä vaan viittaan vielä siihen, että ymmärtääkseni nykyinen asetus takaa niille paljoa suuremman koulun saamisen mahdollisuuden kuin tämä uusi. Siis minä ehdottaisin, että ne pantaisiin tässä suhteessa poikkeusasemaan ja vaadittaisiin paljoa lyhempi järjestysaika niille.

Täällä on sitten sanottu, että maalaiset ajavat huonosti maalaisten asioita, kun koululaitoksen tahtovat järjestettäväksi oppivelvollisuuskomitean mukaan. Ei se ole huonoa asioiden ajamista. Minä olen ainakin nähnyt ja kuullut, että tässä maassa, ehkä useammissakin puolueissa, on ollut vaalikokouksia ja muita puoluekokouksia ja siellä on saattanut kuulua ääniä: Viekää entisetkin koulut

pois. — Meillä on paljon valistuksen vastustajia, tarvitaan voimakasta sivistystyötä.

Ed. Jokinen täällä lausui: mitä enemmän kansa sivistyy, sitä enemmän se luopuu porvareista. Sosialisteilla on siis se usko, että sivistys edistää heidän etujaan ja rientojaan. Ja minusta se on hyvä, että heillä on se usko sivistykseen, sillä silloin sieltä puolen tehdään voimakasta sivistystyötä ja ajetaan voimakkaasti kansakoululaitoksen kehitystä tässä maassa. Meillä niin sanotuilla porvareilla on taas toinen käsitys ja varma tieto, nim. että mitä pimeämpi seutu on, sitä enemmän sosialisteilla on kannatusta. Meillä on se käsitys että mitä enemmän sivistys saadaan kasvamaan ja nousemaan, sitä enemmän kansa heistä luopuu. Ja kun me myöskin uskomme, että tästä on kansamme tosionnelle hyötyä, niin sen tiedon täytyy kannustaa meitä voimakkaaseen työhön ja toimeen kansakoululaitoksemme johtamiseksi ja kohottamiseksi.

Ed. Ängeslevä: Minä en vähääkään epäile sitä, ettei oppivelvollisuuslain laatijat valiokunnassa olisi kaikkein parasta tarkottaneet Suomen kansan sivistyksen kohottamiseksi. Olen oikein kiitollinen siitä, että Suomen kansan ylemmissä kerroksissa ovat silmät auenneet näkemään, että Suomen kansan pohjakerrokset tarvitsevat sivistystä ja valistusta. Sivistyksen edistämisen jouduttamiseksi olisi senvuoksi tärkeätä, että oppivelvollisuuslaki tulisi sellaiseksi, jonka kansa ilolla ja mielihyvällä vastaanottaa. Suomen kansa on kaikkina aikoina kärsivällisesti kantanut raskaimpia taakkoja. Kuinka Suomen kansa vetäytyisi pois taakkain kantamisesta silloin kuin nämä taakat tulevat Suomen kansan lasten omaksi hyväksi ? Tyynenä se ottaa varmaan kantaakseen oppivelvollisuuslaistakin johtuvat rasitukset. Kuitenkin olisi huomioon otettava, ettei taakkaa ylenmäärin painavana sälytettäisi Suomen kansan hartijoille. Me täällä lukuja ja numeroita käsitellessämme hyvin pian unohdamme maalaiseläjän, joka veronkannon edellisenä iltana pyyhkii tuskanhikeä otsaltaan. Hän on päivän kulkenut rahoja lainaksi yrittämässä eikä ole onnistunut niitä saamaan. Onpa maalaiskansan keskuudessa taloissakin sellaista nähtävänä, että äidin voita suolatessaan lapset kyynelillään kastelevat leipäpalaa, mutta äiti ei voi antaa lapsilleen voita leivän päälle, siksi että isä menee huomenna kirkolle veronmaksoon ja sinne täytyy voi viedä, jotta ei jonakuna päivänä virkapukuinen herra tulisi kirjoittamaan talosta vaikka ainoan lehmän. Tämä tuntuu monelle aivan uskomattomalta, mutta se on synkkä ja surullinen todellisuus Suomen kansan maalaiselämästä, ja tällaiset tapaukset eivät ole harvinaisia.

Näitä kohtia on varmaankin oppivelvollisuuskomiteakin miettinyt, silloin kun se on ehdottanut alemman koulun elimelliseen yhteyteen ylemmän kansakoulun kanssa ja saman opettajan huostaan. Myöskin

sivistykselliseltä kannalta katsoen olisi paljo edullisempaa, että lapsen alkeisopetuksen antaisi henkilö, joka on toimeensa perinpohjaisesti ja mahdollisimman täydellisesti valmistunut. Alemman kansakoulun opetuksessakin vaaditaan monipuolista kykyä ja kehitystä ja siltä kannalta katsoen (ja tätä kohtaa minä juuri ensimäisenä valiokunnassa esiintoinkin) olisi suotavaa, että alemman kansakoulun ijässä olevat lapset saisivat kaikinpuolin perehtyneen ja kelvollisen opettajan. Luulen, että monessa paikoin, jossa esim. valiokunnan mietinnön mukaisesti tultaisiin perustamaan laajennettuja alempia kansakouluja, jos komitean ehdotus tulisi huomioon otetuksi, tultaisiin laajempien alempien kansakoulujen sijalle perustamaan tällaisia yhdistettyjä kouluja. Sehän on aivan luonnollista, että tuollaiset seisovat, saman opettajan johdon alla olevat koulut täyttävät paremmin tehtävänsä, kuin nuo kiertävät alemmat kansakoulut, joihin tulee vähemmän valmistuneita ja useimmissa tapauksissa vähemmän kykeneviä opettajia johtamaan koulua. Niihinkään lausuntoihin, joita sanomalehtikirjoitusten mukaan täällä on esitetty, että oppivelvollisuuspakko ulotettasiin aina 20—25 vuoden päähän, en voi ollenkaan yhtyä, siksi soisinkin oppivelvollisuuslain muodostuvan sellaiseksi, että kansa sen vaatimukset mitä pikimmin voisi käytännössä toteuttaa. Me tarvitsemme sivistystä ja valistusta lähimmässä tulevaisuudessa ja meillä Suomen kansalaisilla ei ole aikaa odottaa monia vuosikymmeniä.

Sitte katson velvollisuudekseni myös 3 vastalauseen johdosta merkitä kantani uskonnon oppiaineena olemisesta kansakoulussa. Suomen kansa on säilyttänyt vielä uskonnollisen tulen sydämessään suurimmaksi osaksi, vaikka sitä on kyllä joltakulta taholta koetettu sammuttaa. Ja Suomen kansan enemmistö pyytää uskonnon säilyttämistä kansakoulun oppiaineiden yhteydessä. Niin sanotut suruttomatkin ovat siitä erityisesti minulle huomauttaneet, Pohjanmaan heränneet eli pietistit ovat niinikään sydämensä sisimpänä toivomuksena lausuneet sen, että uskonto olisi kansakoulun oppiaineiden joukossa säilytettävä. Tällä viikolla olin tilaisuudessa tutustumaan laestadiolaisten mielipiteeseen; Ylivieskan kirkolla oli nimittäin koko maata käsittävä laestadiolaisten kokous. Siellä oli osanottajia aina tuolta Perä-Pohjolasta ja Venäjän rajoilta, olipa Helsingistäkin useita henkiä ja kaikilta joiden kanssa keskustelin, kuulin että kansakoulun oppiaineiden joukossa olisi uskonto säilytettävä. Näin ollen, koska kansan enemmistö sitä vaatii, mielestäni eduskunnan jäsenet tekisivät väärin pyyhkiessään pois uskonnon oppiaineiden joukosta. Miksei yhtä hyvin pyyhkiä jotain muuta ainetta siitä pois. Sosialistisellakin taholla on huomattu, että Suomen kansan enemmistö tulee vaatimaan uskonnonopetuksen säilyttämistä. Olihan muun muassa viime vaalien edellä nimenomaan sanottu ja selitetty, että sosialismi ei tahdo taistella uskontoa vastaan. Nyt on kuitenkin

tehty hyökkäys uskonnonopetusta vastaan ja tämä tietääkseni on hyvin läheisessä yhteydessä uskonnon kanssa. Minä toivon, että tämän hyökkäyksen Suomen eduskunta jaksaa torjua ja että suuri valiokunta tekee kaiken voitavansa uskonnonopetuksen säilyttämiseksi kansakoulun oppiaineiden joukossa.

Ed. H o m é n: On jo myöhä, koetan senvuoksi supistaa puheeni aivan lyhyeksi. Minua on vähän hämmästyttänyt, että kun nyt ajatellaan suurta laajennusta ja parannusta kansakoulun alalla, ei ole tässä mietinnössä mainittu sanaakaan siitä, että kun saadaan enemmän kouluja, olisi tilaisuus pyrkiä semmoiseen järjestelmään, että yhdellä opettajalla ei tarvitsisi olla niin monta osastoa. Nykyään on tavallisinta se, että yksi opettaja opettaa samaan aikaan 4 osastoa. Tästä syntyy suuri ajanhukka ja opetuskaan ei tietysti tule niin hyväksi kuin se voisi tulla, jos opettajalla olisi vaan yksi osasto. Sanotaan, että tämä epäkohta ei ole autettavissa. Rohkenen luulla, että sitä voisi suureksi osaksi auttaa, jos katsoisi sitä niin suureksi epäkohdaksi kuin se minun mielestäni on. Koska nyt on melkein mahdotonta ihmiselle samaan aikaan opettaa 4 osastoa riippumattomasti toisistaan, niin on niitä ryhmitetty kahteen luokkaan joissa on kaksi osastoa kummassakin. Ensimäinen ja toinen osasto yhdessä ja taas kolmas ja neljäs osasto yhdessä. Sillä tavoin oppimäärä kuitenkin tulee hyvin vähäiseksi, niinkuin ed. Soininen myöskin myönsi. Täytyisi siis pyrkiä siihen, että saisimme ainakin kaksi opettajaa joka kouluun tai, jos on tiheämmin asuttu seutu, vaikka neljä. Omasta puolestani menen niinkin pitkälle, että katsoisin sen edulliseksi, jos oppilaita otettaisiin ainoastaan joka toinen vuosi kouluun, ell'ei muu auta. Sillä tavoin voisi osastoja supistaa, ja samalla opettajalla ei koskaan olisi enemmän kuin kaksi osastoa. Nyt kun on ajateltu saada 2,060 koulua lisää, joista ainakin 600 entisiin piireihin, ja kun ajatellaan saada 3,500 alempaa kansakoulua, niin minusta olisi syytä pitää tätä näkökohtaa silmällä.

Meidän suomalaisten työssä ei ylipäänsä ole vauhtia. Ja jos opetus tapahtuu niin, että sama opettaja opettaa neljää osastoa, niin ei juuri tähän opetukseenkaan tule minkäänlaista vauhtia. Oppilas tottuu siten huonoon työhön. Moni eroaakin kansakoulusta, kun on siellä ollut 3 vuotta, senvuoksi että neljäntenä vuonna ei saa siellä kuulla paljoakaan uutta. Ensimmäisenä vuonna kuulee uutta, toinen vuosi on sitten uudistus siitä. Kolmantena vuonna on taas uutta, mutta neljäs vuosi on taas kolmannen vuoden uusimista. Luulen, että jos opetusaika olisi tuntuvasti lyhempikin kuin mitä se nyt on, mutta yhdellä opettajalla ei olisi enemmän kuin yksi luokka, niin oppimäärä kuitenkin voisi olla suurempi ja tulos tietysti suurempi, koska työtapa olisi parempi. Minusta tuntuu ikävältä taas myöntää monta miljoonaa tähän opetukseen, jos ei samalla

pidetä silmällä, että mainittu epäkohta saataisiin poistetuksi, taikka ainakin tuntuvasti vähennetyksi.

Muuten yhdyn ed. Soiniseen siinä, mitä hän puhui jatkokurssien höydyllisyydestä ja tarpeellisuudesta. On vaan se ikävä puoli, että maaseudulla on vaikeuksia jatkokursseihin nähden sentähden, että 13, 14 ja 15 vuoden vanhoilla lapsilla jo on paljon tekemistä kotona maanviljelyksessä y. m. toimissa. Niillä ei ole niin hyvää aikaa ottaa osaa jatkokursseihin kuin kaupungeissa.

Mitä taas pikkukouluihin tulee, niin minä myös siinä yhdyn ed. Soinisen ja ed. Rosenqvistin mielipiteeseen, että opettajilta ei tarvitse vaatia varsin suuria tietomääriä. Luulen sentähden , että kahden vuoden seminaariaika olisi riittävä. Pääasia on, että näitten pikkulasten opettajalla on innostusta ja rakkautta lapsiin, että hänellä on taipumusta opettajatoimeensa. Aivan suurta tietomäärää ei siinä tarvita. Metoodi on monta kertaa tärkeämpi.

Vielä yksi asia. Mietinnössä ehdotetaan, että oppivelvollisuus alkaa syyskuun 1 päivänä sille, joka samana kalenterivuonna täyttää 7 vuotta. Koska syyskuun 1 päivästä vielä on kolmas osa vuotta jälellä, tulisi tapahtumaan niin, että kolmas osa lapsista tulisi kouluun 6 vuoden vanhana. Tämä on minusta aivan liian aikaiseen. Minä tahtoisin lykätä oppivelvollisuusrajan ainakin 7:nteen vuoteen, ettei siis millään tavalla oppivelvollisuus alkaisi ennen, kuin lapsi on täyttänyt 7 vuotta. Jos siitä sitte tulee käytännössä 7 $^1/_2$ ta likelle 8 vuotta, se ei tee mitään. Mutta koska nyt jo kaupungeissa tämä raja on 7 vuotta, niin en ymmärrä, että sitä maaseudulla voisi asettaa alemmalle. Siellä on pitkät matkat eikä ihminen kehity, sanotaan, niin nopeasti maaseudulla. Joka tapauksessa 6-vuotinen lapsi on siksi pieni, että minusta on vähän kummallista vaatia semmoista lasta jo pantavaksi kouluun. Poikkeusta ehdotetaan kyllä myönnettäväksi, mutta sääntö jäisi kuitenkin pysymään.

En nyt tahdo jatkaa pitemmälle.

Ed. Järvinen: Kaikista niistä monista kymmenistä hengellisistä puheista, joita porvarillisten puolueitten edustajat ovat täällä pitäneet oppivelvollisuuslain yhteydessä, täytyy sanoa, että ne ovat pääasiassa pidetyt vaan agitatsioonitarkoituksia silmällä pitäen. Nähtävästi näillä puheilla on tahdottu lujittaa valitsijain luottamusta, joka on alkanut pahasti horjua sen jälkeen, kun samat puolueet ovat asettuneet vastustamaan kunnallista äänioikeutta. Tällaiseen johtopäätökseen täytyy tulla varsinkin kahdesta syystä. Ensiksi: täällä esiintyneet puhujat ovat varsin hyvin tietäneet, että oppivelvollisuuslaki ei voi valmistua tällä istuntokaudella, että se jää joka tapauksessa ensi kevääseen ja että siis on ollut aivan tarpeetonta eduskunnan ajan tuhlausta kuluttaa sitä keskenjääviin kysymyksiin, varsinkin kun niin moni juuri valmistumaisil-

laan oleva tärkeä reformi odottaa ratkaisuansa. Toiseksi: sellaiset lausunnot kuin edustajien Kaarneen, Pöystin, Huoposen y. m. eivät ole tuoneet itse oppivelvollisuuslakiin mitään uusia näkökohtia, jotka voisivat jollain tavoin edes hyödyttää suuren valiokunnan jäseniä olemalla heille evästyksenä. Niinkuin hyvin voi arvata, ovat nuo kymmenet puheet tähdätyt etupäässä sosialidemokraattisen puolueen jäsenten tekemän vastalauseen toista pykälää kohtaan, jossa puhutaan uskonnonopetuksesta kansakouluissa, sillä muihin pykäliin, kuten esim. köyhien lasten avustamiskysymykseen, eivät he ole ollenkaan uskaltaneet koskea. — Ed. Huoposen puhetta en ota huomioon, sillä hän ei ole tällä alalla mikään asiantuntija. — Ja tämänkin ainoan hyökkäyspaikkansa ovat he väärin käsittäneet joko pintapuolisesta asiantuntemuksesta tai halusta käsittää se väärin, sillä se käsitys uskonnonopetuksesta, minkä olemme esille tuoneet vastalauseessamme on seuraava: emme voi sallia, että valtio sakko- ja vankeusrangaistuksilla pakottaa sekä eriuskolaislahkoihin kuuluvat että vapaammin ajattelevat vanhemmat pitämään vasten heidän vapaata tahtoaan lapsiaan uskontotunneilla oppimassa valtion herrojen määräämää uskonto-oppia. Vanhemmilla täytyy olla vapaa valta ohjata lastensa sielun asioita, sillä onhan toki lapsi lähempänä omaa vanhempaansa kuin valtion virkaherroja. Jos ken vanhin tahtoo antaa lapsellensa valtionkirkon uskonto-opin, hänellä on tietysti siihen oikeus. Ken tahtoo itse kasvattaa lapsensa uskonnollisia käsitteitä, hänellä täytyy siihen myös olla vapaus, sillä sakko- ja vankeusrangaistuksilla ei koskaan uskonnollista elämää edistetä. Uskonnon hento kukka menestyy ainoastaan vapauden maaperässä, sen todistaa jo historiakin. Inkvisitsiooniaikakauden peukaloruuvipuristimet, Espanjan saappaat, piikkituolit, polttoroviot, ne eivät ole edistäneet uskontoa, ne ovat päinvastoin herättäneet inhoa sitä vastaan. Eivät ole hyödyttäneet myöskään oikeauskoisuuden aikakauden jalkapuut ja häpeäpaalut. Vapautta myös henkii koko raamattu alusta loppuun. Katsottakoon vaan profeettain lausuntoja ja Kristuksen sanoja.

Kun on näin puhe uskonnollisesta pakosta, niin tietysti tulee tehneeksi itselleen kysymyksen, kuka se on sitte tuo pakottaja, joka katsoo olevan itsellänsä oikeuden poliisisormineen sekaantua ihmisten sielunasioihin ja määritellä juuri tarkasti minkälaisen ja mihinkä kaavoihin valetun uskontomuodon pitää kunkin yksilön lapsillensa antaman. Vastaus: se on valtio, sama valtio, joka viinaa suosii, se on se, joka siunaa sota-aseet, joilla lähdetään murhaamaan rauhallisia kansalaisia ja sitten laulaa Te Deumia ja vielä kirkkaammin laulaa, kun he ovat onnistuneet teurastamaan suuria kansalaisjoukkoja. Tällaista pakoittajaa ei suinkaan ole katsottava päteväksi määräämään, että juuri niin ja niin ja niillä sanoilla ovat uskonnon asiat opetettavat.

Pyydän vielä tässä kajota erääseen kohtaan. Vastapuoluelaisemme ovat hengellisiä puheita pitäessään menneet myös arvostelemaan sosialistien uskonnollisuutta yleensä. He ovat asettuneet täällä fariseuksen asemaan, joka itseään kiitti ja publikaania halveksi, mutta pyydän sanoa noille, kyllä me tunnemme meidän porvareittemme jumalisuuden. Meillä on itse suuren Natsarealaisen antama mittakeino ja se kuuluu: »Tuntekaa heitä heidän hedelmistään. Ei hyvä puu voi kantaa häijyjä hedelmiä eikä häijy puu hyviä hedelmiä.» Porvareitten samoin kuin sosialistienkin uskonnon hedelmät ovat selvästi nähtävissä joka päivä meidän edessämme. Pappien ahneus, suurtilallisten toimeen panemat torpparihäädöt, virkamiesten palkat ja eläkekiskomiset, kas siinä ovat porvareitten uskonnollisuuden hedelmät! Voidaanpa sanoa, että eduskuntatyössäkin, lainlaatimisessa täällä tulee näkyviin uskon hedelmät. Se näkyy kunnallisen äänioikeuden jarrutuksesta, se näkyy maanvuokralain pykälissä, joka sekin köyhälistöä sortaa, ja yksinomaan manttaalimiesten etuja katsovasta pykälästä torpparilaissa. Kas siinäkin on porvarien uskonnon hedelmiä (Vasemmalta: Hyvä!). Hedelmiä on vielä elinkeinolainsäädännössä, voimme sanoa, onpa hirvenmetsästyksessäkin, kun se tahdotaan tehdä yksinomaan manttaalimiesten eduksi ja kieltää se oikeus köyhälistöltä. Mutta nämä tällaiset hedelmät eivät ole niitä hedelmiä, joita suuri Natsarealainen tarkoitti, ne ovat itsekkäisyyden hedelmiä, ne ovat sellaisen puun hedelmiä, josta sanotaan että se puu odottaa hakkaamista ja tuleen heittämistä (Vasemmalta: Hyvä! Hyvä!).

Ed. Wichmann: Jag måste taga till ordet för att reservera mig mot repr. Sundbloms med- eller omedvetna förvrängning, antagligen beroende på missuppfattning af mina uttalanden i läropliktsfrågan. Jag har icke opponerat mig mot införandet af allmän läroplikt, men väl mot den i min tanke pedagogiskt mindre lyckliga och därjämte — för tillfället åtminstone — ekonomiskt omöjliga läropliktsform, som nu blifvit föreslagen af kulturutskottet.

En annan ärad talare har uttalat, att han icke kan skänka något erkännande åt min vädjan till pedagogiska stormän, som hafva uttalat, att den lägre folkundervisningen kräfver fullt ut samma pedagogiska förmåga, ofta en ännu större, än den högre undervisningen, och att min vädjan till dessa pedagogikens stormän såtillvida är oberättigad, som deras uttalanden icke få förstås i detta sammanhang. Jag måste nu också reservera mig mot detta uttalande och tillika uttala min förvåning öfver den pedagogikens storman, som den ärade talaren i stället framdrager såsom ett slags stöd för den åskådning han förfäktade såsom den enda rätta. Jag har sedermera blifvit upplyst om, att det icke var hans mening att här vädja till Uno Cygnaeus, utan till en annan personlighet, som vis-

serligen är mig bekant som stor fosterlandsvän och teolog, men hvars pedagogiska förtjänster om folkskolan i samma mån som här citerades, äro mig ganska obekanta, nämligen biskop Schauman. Saken må nu för resten här utläggas huru som hälst, så är det min öfvertygelse och min förhoppning, att kammarens beslut kommer att gå i den riktning, som uttalas i fjärde reservationen. Detta intryck har jag fått af de flesta talares uttalanden, särskildt allmogerepresentanternas, och jag tror, att detta också är den bästa vederläggningen af hr Sundbloms yttrande, att vår allmoge är så upplyst och hungrar så efter bildning, att den icke kan tillfredsställas med den läroform, som föreslås i fjärde reservationen, utan begär den af utskottet föreslagna.

Minä olisin kernaammin suonut, ettei ed. Reima olisi kosketellut tässä kouluasiassa kieliriitaa. Minun mielestäni se nyt ei yhtään kuulu tähän kouluasiaan. Voisinhan minäkin, jos tahtoisin, tehdä itseni syylliseksi samassa suhteessa kuin ed. Reima ja vetää esiin muutamia vastaisia näkökohtia siitä, miten ruotsalaisen vähemmistön lasten koulutarvetta tyydytetään, tahi oikeammin ei tyydytetä lainkaan, suomalaisen enemmistön taholta esim. Seinäjoella ja Vähässä Kyrössä. Itse asiassa on ed. Reiman kantaa jo moni puhuja vastustanut ja minun mielestäni onnellisesti. Minun täytyy vielä sanoa, että minä ihmettelen sitä ristiriitaisuutta, joka ilmeni ed. Reiman puheessa, kun hän ensiksi väitti, että sivistystarve on niin suuri, niin välttämätön tarve, että siinä ei nyt saa pääasiallisesti katsoa taloudellisia näkökohtia, mutta sittemmin sanoi, että »olkoon nyt sivistystarve kuinka suuri tahansa, niin leipäkysymys kuitenkin ensi sijaan». Siinä asiassa minäkin olen aivan samalla kannalla kuin ed. Reima.

Ed. Hokkanen: Tämän asian tähden on jo hyvin paljon eduskunnan aikaa tuhlattu ja on tätä mietintöä monelta eri kannalta tarkasteltu ja koetettu sitä pestä ja värittää jos jonkinlaiseksi. Puhdasta on näyttänyt tulleenkin, erittäinkin penkit eduskunnassa näyttävät olevan hyvin puhtaat.

On kuulunut paljon valitusvirsiä tämän mietinnön johdosta. Maan köyhyyttä on valitettu ja kysytty, millä voitaisiin saada kustannetuksi ne mahtavat vaatimukset, joita mietinnössä on esitetty. Mutta olisiko parempi, että kansa pidettäisiin tietämättömyydessä, kuin että sille annetaan tietoisuutta. Niin kauan kuin kansalle ei anneta tietoisuutta, kun se ei saa vaurastua ja kasvaa henkisessä ja aineellisessa suhteessa, olkaa huoletta, herrat, kyllä maa köyhänä pysyy. Se on merkki. Jos tähän menisikin uhrauksia, niin sitenhän yhteiskunnan jäsenet tuon lainan tulisivat takaisin maksamaan, eivät ne hukkaan menisi, ne uhraukset, joita tulisi uhrattavaksi. Näyttää suuresti siltä, mietinnön sivullla 22, ettei

ole haluakaan antaa kansalle tietoisuutta, vaan pitää entisessä tietämättömyydessä. Mutta kun näin on tahto, niin älkää hyvät porvarit, herrat, rouvat ja neidit nuhdelko alempaa kansankerrosta siitä, että se on tyhmää, ymmärtämätöntä ja sivistymätöntä; älkää silloin antako sellaisia nuhteita. Vasta sitte sopisi pitää niitä saarnoja tietämättömyydestä, ymmärtämättömyydestä ja sivistymättömyydestä, kun olisi k o e t e t t u antaa oppia kansalle. Ja kun täällä on tunnustettu ja myönnetty, että on suuri joukko köyhälistöä — se on juuri sitä osaa kansasta, joka luo kaiken rikkauden ja mukavuuden yhteiskuntaan, — niin pitäisi myös ymmärtää, että tämä suuri joukko on sellaista, jonka täytyy väkisinkin itselleen hankkia tietoisuutta, vaikkei porvaristo tulisi siihen avustusta myöntämäänkään.

Sitte on tavattomasti hyökätty sosialistien tekemän vastalauseen kimppuun. Mutta eikö porvaristo ymmärrä vai eikö se tahdo ymmärtää sitä? Olen päässyt siihen käsitykseen, kun olen jo monessa istunnossa kuullut puhuttavan tästä asiasta, että porvaripuolueilla olisi se käsitys, ettei sosialistien vastalauseen mukaan saisi ollenkaan uskontoa opettaa kansalle. Mutta ei se minun tietääkseni tällaista tarkoita, vaan se tarkoittaa, ettei ole niin välttämätöntä nojautua tässä asiassa kansakoulunopettajain niskoille. Tässä kysymyksessä on jo menty niin pitkälle, että on jouduttu jumalakäsitteeseen saakka, ja uskonnosta puhuttaessa on minusta tuntunut, että porvaristo luulee jumala-olennon tämän kautta menettävän mahtavuutensa. Olkaa huoleti! Ei se ole mikään sellainen löyhä olento, jos se oikein käsitetään, ei sitä mihinkään käännetä eikä väännetä. Se on kaikkivoipa ja kaikkimahtava. Se ei ole niin hatara ja löysä olento, että ihmiset sitä voivat kääntää niinkuin tuuliviiriä käännetään. Älkäämme huoliko sitä niin halpaan arvoon asettaa!

Nyt kun näin on tätä hyökkäystä tahdottu tehdä sosialistien vastalausetta vastaan, niin on sanottu, että maalaiset eivät sitä ymmärrä. Mutta on niissä paljon sellaisia, jotka hyvin sen ymmärtävät ja ymmärtävät senkin, ettei ole tarvis antaa uskonnonopetusta kansakoulunopettajan hartioille. Onhan uskonto pysynyt voimassa, vaikka ei kansakouluja ollut olemassakaan. Onhan korven komeroissa sellaisia, jotka eivät ole kansakoulua käyneet, ja heillä on kuitenkin uskonto. En minäkään ole kansakoulua käynyt. Sanooko nyt sitten eduskunta, ettei minulla ole mitään uskontoa? Olen kuullut puhuttavan, en tänä päivänä, vaan edellisinä päivinä, että uskonto katoaa, että heillä on siitä kokemusta. No en minä ymmärrä tätä asiaa. Saattaa niin olla, mutta minä en sentään sitä usko. Kyllä minulla on uskonto ollut jo lapsuudesta saakka ja sain sen ymmärrykseeni ja hyvin sitä käsitin. Mutta onko nyt todellakin eduskunnassa jäseniä, sellaisia, jotka olisivat tahtoneet us-

konnon perille pyrkiä nuorina ollessaan, mutta eivät ole päässeet sitä ymmärtämään, ja heidän on täytynyt vasta sitten partanaamoina miehinä ja isopalmikkoisina naisina ruveta kansakoulua käymään, saadakseen siellä uskonnon oppia? Minä en tuota usko, mutta niin ainakin on puheista tuntunut. Ja vielä on asia niin, että isä ja äiti voivat paremmin tehdäkin selvää uskonnon asioista lapsilleen kuin vieras, kun vielä tulee sellaisia kohtia, että lapsi voisi opettajalta kysyä jotain pulmallista asiaa, mutta opettajassa ei ole miestä tai naista antamaan tarkkoja selvityksiä, vaan sanoo, että se ei ole järjellä ymmärrettävä asia. Ja kuitenkin uskonkappaleiden ensimäisen osan ensimäisessä selityksessä sanotaan, että ihmiselle on annettu järki, tieto, toimi ja ymmärrys. Miksei sitten ihminen saisi näitä antimia hyväkseen käyttää. Pitäisikö nuo kalliit lahjat hyljätä pois? Olisipa se kummallista. Puhutaan neljännessä rukouksessa niin suuresta jokapäiväisestä leivästä ja lapsi, joka eväineen on koulussa, voi kysyä: miksei isällä ja äidillä ole sitten tätä isoa jokapäiväistä leipää, ja miksi minulla on eväs niin kovin kehnoa ja huonoa, miksi on isällä ja äidillä niin huono asunto ja miksi minulla on pukimena niin huonot ryysyt. Kenen kontolle voi opettaja tämän laskea? Hän voi pian lausua niin, että se on juuri jumal'olennolta johtunut asia, panna sen hänen syykseen. Eikö olisi parempi silloin tehdä selvää, että se on kapitalistisen yhteiskunnan syy eikä minkään muun. Ja siinä se juuri syy onkin. Pidetään kovin tärkeänä ettei uskonto tule pysymään ilman että sitä opetetaan kansakouluissa. Kyllä se tulee pysymään, ja sitä ei ole kiellettykään, vaan sitä ainoastaan, että se ei olisi pakollista. Siinä vain on eroitus. Mutta olisi parempi, että koetettaisiin estää tämä nurinkurinen yhteiskuntajärjestelmä, koetettaisiin korjata se sellaiselle kannalle, ettei tulisi olemaan työnsulkuja eikä torppari- ja mökkiläishäätöjä. Ja kun kansa vielä on tietämättömyydessä, kun näitä tällaisia tehdään, työnsulkuja ja torppari- ja mökkiläishäätöjä, niin pian voi tapahtua sillä tavalla, että jotkut yhteiskuntajäsenistä kiroovat syntymäpäiväänsä näiden kovien kohtaloiden tullessa. Ja tämä on porvarillisen järjestelmän syy eikä minkään muun.

Sitte on opettaja tekevinään hyvin tarkasti selvää vielä kaikista uskonkappaleista, mitä hän tahtoo oppilaille opettaa, mutta hän ei voikaan tuota selvää tehdä, vaan tarkat selvänteot täytyy jättää aivan hämärään. Mitenkä voisi opettaja selvittää pienelle lapselle, jos se rupeaisi kysymään esim. kuudennen käskynkin sisällystä? Olisipa mahdoton mennä siitä selvää tekemään. Tarvitsisihan lapsi ensin kasvaa ja vaurastua ijässä.

On puhuttu 13 ja 14 ikävuodesta. Minä luulen, että 14-vuotiselle olisi 6 käskystä paljon parempi tehdä selkoa kuin 13-vuotisille. Mutta isä ja äiti voivat kyllä pitää tarkalla, milloin lapsen

järki voi sulattaa ja antaa selvän, ettei mitään tulisi hämäräksi jäämään. Ei se ole sillä hyvä, että oppilaalta tahdotaan ulkolukua, että se vaan läksynsä osaa, sen tarvitsisi myös sitä ymmärtää. Minä siis en ollenkaan kummastele, että valiokunnassa sosialistit ovat tehneet tämän vastalauseen. Minä täydellisesti yhdyn tähän vastalauseeseen ja olen siitä aivan levollinen, että uskonto ei tule katoamaan, koska se ei ole kadonnut, koska se on lujempi niissä henkilöissä, jotka asuvat kaukanakin korven komeroissa. Mutta en silti sano, että olisivat kansakoulut tarpeettomat, en ollenkaan. Päinvastoin. Kansakoulumme ovat herättäneet kansaa ja sieltä kyllä tietoisuutta tullaan saamaan. Sen syyn tähden olisi tämä laki saatava päätökseen, vaikkei se tulekaan näillä valtiopäivillä. Se on aivan mahdoton saada toimeen. Mutta kansakoulun oppi sehän tuottaisi sivistystä ja jos te, hyvät porvaristopuolueet, tahdotte että kansa kasvaisi henkisessä ja aineellisessa suhteessa, niin yhtykää silloin, että oppivelvollisuuslaki mitä pikemmin tullaan saavuttamaan.

Ed. K ä k i k o s k i: Luultavasti kaikki ovat panneet merkille, että sosialistit osoittavat hyvin suurta heikkoutta niin pian kun heidän tulee julkisesti kansan edessä puolustaa kantaansa uskonnon kysymyksessä. Tiedetään, että sosialistit hyvin rohkeasti levittävät kansan keskuuteen kirjallisuutta, jossa mitä törkeimmällä tavalla pilkataan uskontoa, mutta kun heitä julkisissa kokouksissa pannaan tilille tuosta toiminnasta, silloin hyvin usein sosialisti selittää, ettei tahdota uskontoa pois j. n. e., jopa saatetaan kuulla lausuntoja, jotka osottavat hyvinkin suurta myötätuntoisuutta uskontoa kohtaan. Niin on ollut laita tänäkin iltana. Vaikka sosialistien vastalauseessa aivan selvään hyökätään uskonnonopetusta, jopa itse uskontoakin vastaan, niin sittenkin täällä koetetaan selittää, että tuo kaikki tapahtuu uskonnonharrastuksesta, jopa uskonnonvapauden tähden. On omituista, miten täällä eduskunnassa esiinnytään toisella tavalla kuin esim. valiokunnassa. Minä muistan viime vuonna, jolloin olin mukana sivistysvaliokunnassa, oppivelvollisuuslakia käsiteltäessä, miten räikeitä ne lausunnot olivat, joita siellä esitettiin. Jokainen, joka siellä oli, muistaa vielä, mitenkä eräskin sosialistien johtomies tuontuostakin lausui esim. että: uskonto on »keskiaikainen kummitus», ja että hän toivoo ettei »tämän jälkeen yhtään kirkkoa enää Suomen kuntiin rakenneta» j. n. e. (Vasemmalta: Se on vale.). Mutta täällä puhutaan aivan toista. Minkätähden ei uskalleta suoraan, peittelemättä koko kansan edessä lausua: »sitä me tahdomme», eikä käydä sitä kaikella tavoin peittelemään? Mutta vaikka tällä tavoin koetetaan sanoilla salatakin sitä, että todella tahdotaan pois uskonnonopetus ja asetutaan ilmeisesti vihamieliselle kannalle uskontoa vastaan, niin se, mitä sydämessä on, ilmenee kuitenkin siinä rajattoman katkerassa vihassa ja siinä tuomitsemi-

sessa, mikä vasemmistolaisten lausunnoissa ilmenee. En minä muista ulkoa ed. Jokisen äskeistä lausuntoa, mutta sen sisällys oli, niinkuin minä sen käsitin, että kaikki porvarit umpimähkään ovat teeskentelijöitä ja kaikki heidän uskonnollisuutensa on vain tekopyhyyttä (Vasemmalta: Oikein, oikein!.) ja tuo sama ilmenee myös ed. Järvisen lausunnossa. Kaikki, mitä pahaa on maailmassa tapahtunut, se on uskonnon hedelmä, niinkuin »pappien ahneus», virkamiesten liialliset palkat ja kaikki muu. Mutta koska nämä pahat asiat ovat uskonnon hedelmiä, niin voisi kysyä, eikö myöskin se hyvä, mitä porvarit ovat aikaan saaneet, ole uskonnon hedelmä. Voisi kysyä, kuka tässä maassa on perustanut ensimäiset koulut kansaa varten? Kuka on perustanut ensimmäisen suomalaisen koulun? Eivät suinkaan sosialistit. Kutka ovat tässä maassa ensiksi ruvenneet harrastamaan torpparien parasta? Eivät suinkaan sosialistit, sillä siihen aikaan 1880-luvulla, kun Yrjö-Koskinen tätä asiaa rupesi ajamaan, ei vielä sosialisteja meidän maassamme ollutkaan. Me voisimme luetella hyvin paljon hyvää, mitä maassamme on tehty syvien rivien hyväksi. Koska siis porvarit ovat saaneet jotakin hyvääkin toimeen kansan hyväksi, niin voisi kysyä, eikö tässä ole olleet uskonnon voimat näitä hyviä hedelmiä aikaansaamassa?

Kun uskonnonopetuksesta puhutaan, niin takerrutaan kaikenlaisiin sivuseikkoihin, vanhan testamentin kertomuksiin Joonaksesta valaskalan vatsassa ja kaikenmoiseen sellaiseen, joka on vähemmän tärkeätä itse uskonnon olemukselle. Niistä tehdään pääasia ja unohdetaan se, mikä todellisesti on pääasia uskonnon opetuksessa, lasten saattaminen Jumalan sanan tuntemiseen. Esimerkiksi tässä sosialistien vastalauseessa esitetään uskonnonopetusta vastaan se syy, etteivät lapset voi »perinpohjaisesti» käsittää uskonnon totuuksia. Tuskinpa lapsilta voi tuommoista perinpohjaista käsittämistä odottaakaan. Ei suinkaan se ole tarkoitus, että lapsi käsittää perinpohjaisesti kaikki, kaikkein vähemmin uskonnolliset riitakysymykset. Mutta pääasiahan tässä on se, että lapsi oppii tutustumaan Jumalan sanaan, Vapahtajan elämäkertaan, Jumalan lupauksiin ja evankeliumeihin. Saattaa kyllä olla, että se mitä lapsi saa lapsuudessaan näin oppia, jää aivan kuin siemeneksi, joka kenties ei vuosikausiinkaan idä. Se kätketään ihmisen sydämeen, mutta se, mitä lapsena on saanut oppia, se kerran kyllä itää, kun surun sateet siementä kastelevat, ja kun ihminen koettelemuksessa tarvitsee sitä opetusta, minkä hän lapsena on saanut. Moni ihminen, joka on saanut uskonnosta lohdutusta suruissaan, tukea kiusauksissaan ja on uskonnon kautta kohonnut lankeemuksesta, tullen paremmaksi ihmiseksi, on tunnustanut, että hän on saanut sen herätyksen sanasta, mikä lapsuudessa on sydämeen kätketty. Se sana on ehkä koko ikäkauden piillyt sydämen kätköissä, kunnes se suurimmassa hädässä, kuoleman hetkellä, hänelle kirkastuu ja antaa juuri sen avun ja lohdutuksen,

mitä ei yksikään ihminen ole voinut hänelle antaa. Kuka tahtoisikaan olla niin kovasydäminen lasta kohtaan, ettei soisi lapselle sitä mitä jokainen ihminen kuitenkin ennemmin tai myöhemmin elämässään tarvitsee?

Täällä on puhuttu myöskin varsin kauniita sanoja siitä, miten äiti on paras uskonnon opettaja, ja mitenkä voi olla opettajia, jotka eivät tähän tehtävään ole sopivia. Kyllähän on totta, että opettajissa on paljon puutteellisuutta, paljon hengellistä kuolemaa, ja saattaa olla myöskin sitä, mitä sosialistien vastalauseessa sanotaan tekohurskaudeksi. Mutta eihän tässä olekkaan kysymys yksinomaan ihmisen sanasta. Uskonnonopetuksen tarkoitushan meidän aikanamme on se, että lapsi johdettaisiin raamatun lukemiseen. Jos opettaja osaa ohjata häntä käyttämään raamattua, niin raamatun sana lasta tukee ja hänet kerran herättää, se eikä ihmisssana. Niin saattaa putteellinen opettaja olla välikappaleena johtamassa lasta totuuden ja hyvyyden tielle. Sanotaan aivan oikein, että äiti on paras uskonnon opettaja. Se täytyy myöntää. Kuka voisikaan opettaa lasta niinkuin äiti? Mutta valitettavasti kaikilla ei ole semmoista äitiä, joka niin voisi uskontoa opettaa. Nyt heitä vielä on, mutta kun uskonnonopetus poistetaan kouluista ja se on ollut sieltä kauvan poistettuna, niin kasvaa koko sukupolvi, jonka keskuudessa on useita ihmisiä, jotka itse vanhemmiksi jouduttuaan, eivät kykene antamaan lapsilleen uskonnonopetusta. Paitsi sitä meidän täytyy muistaa, että on lapsia, joilla ei ole kotia eikä äitiä. Sen unohtavat niin usein ne, jotka puhuvat siitä, että koti on paras uskonnonopetuskoulu. Meidän maassamme on monta lasta, jotka jäisivät ilman uskonnonopetusta, jos se jäisi ainoastaan kotien ja äitien varaan. Niistä lapsista, jotka eivät saa tätä opetusta kotonaan, täytyy yhteiskunnan pitää huolta, ja yhteiskunnalla on heitä kohtaan aivan erityisiä velvollisuuksia. Nämät lapset ne etenkin joutuisivat tässä epäsuotuisaan asemaan, jos uskonnonopetus poistettaisiin koulusta tahi pantaisiin sellaiselle sijalle, että sen opettaminen ei olisi pakollinen. Minä toivoisin, että sitä kysymystä käsiteltäessä pantaisiin syrjään ne seikat, mitkä ovat syrjäasioita ja asetuttaisiin sille historialliselle pohjalle, että meidän kansamme ei nyt tule toimeen ilman uskontoa, ja sen mukaan myöskin säädettäisiin oppivelvollisuuslaki.

Ed. P e l t o n e n: Tämä on vähän merkillinen asia. Se yllyttää kaikki edustajat puhumaan. Minulle on käynyt, niinkuin niin monelle edeltäjälleni, minuunkin on tarttunut puhumisen tauti, minunkin henkeni tahtoo langeta loveen. Mutta minulle on käynyt niin kuin kaikille Matti Myöhäisille, että saan vetää vesiperän. Muut ovat kerinneet jo puhua kaikista mahdollisista ja mahdottomista aineista, mitä tämän yhteyteen voi liittää, minun osakseni ei ole enää jäänyt mitään. Mutta hyvään opetukseen kuuluu, sanovat

pedagoogit, ahkera kertaus. Minun tekisi mieleni nyt ruveta kertaamaan näitä pitkiä läksyjä, mutta toiset ovat kerinneet senkin tehdä jo kolme neljä kertaa; ei siitäkään turvaa. On minulla tosin täällä, niinkuin vanhat papit sanovat, saarnan juuria 15 numeroa. Mutta nyt minä en näe mitään. Minulla ei ole laseja mukana enkä minä tiedä jos lasitkaan auttaisi. Ja päähäni minä en uskalla luottaa tähän aikaan vuorokautta. Toivon vaan, että minun jälkeläisilleni käy niinkuin minulle, etteivät näe, jos koettavat jotakin katsoa ja etteivät päästäänkään saisi mitään irti, mikäli se koskee tätä kysymystä.

Täällä on myöskin melkein jokainen puhuja tehnyt ankaran vastalauseen jotakin edellistä puhujaa taikka jotakin kirjoitettua sanaa vastaan. Minä seuraan esimerkkiä. Minä teen myöskin vastalauseen, nimittäin tätä tavatonta puhetulvaa vastaan. Ja sen minä teen juuri nähdessäni — sen verran minä vielä näen — ettei parvekkeilla enää ole niin paljon kuulijoita, että kannattaisi puhua, eikä kirjureita, jotka veisivät jutut huomisiin tai ylihuomisiin lehtiin, joten kaikki menee nyt hukkaan, vaikka kuinka hyviä saarnoja pidettäisiin. Ja se mikä minulla uutta onkin, on asia, jonka kaikki muut puhujat ovat unohtaneet, että tämä erinomainen mietintö ja sen erinomaiset vastalauseet lähetettäisiin, varsinkin näin hyvien eväiden kanssa suureen valiokuntaan viisaampien tutkittavaksi.

Ja vielä yksi pyyntö. Jos tulee vielä puhujia tänne lavalle minun jälkeeni, niin pyydän ehdottaa, että asetettaisiin kaksi puhumaan yht'aikaa, niin tulee pikemmin selvää. Niin tekevät pyykkiämmätkin, kun joutuvat keskenään riitaan, ja kiista loppuu hyvin sukkelaan. Siinä tapauksessa ettei tähän uudenaikaiseen temppuun tartuttaisi, pyytäisin, että jos puhujat nousevatkin tänne lavalle, niin seuraisivat minun esimerkkiäni ja muistaisivat astua alas myös.

Ed. Tikkanen: Se puoli asiaa, josta tahdon muutaman sanan lausua, on jäänyt huomauttamatta. Erityistä painoa on tahdottu panna asiaan silloin, kun on käyty arvostelemaan sosialidemokraattien uskontoa, minkälaista se yleensä on, ja minkälaisen arvostelun se voi kestää. Sallittakoon minun muutamilla sanoilla myöskin osoittaa minkälaista on se uskonto, jota täällä on puolustettu niin viimeiseen saakka.

Surkutella todellakin täytyy, että ne monet uskonnosta puhujat ovat poistuneet pois ja eritoten papit, sillä heille nimenomaisesti olisin tahtonut kohdistaa puheeni. Eihän uskonto yleensä liene sellainen tekijä, miksi sitä täällä on tahdottu kuvitella. Se on satoja, tuhansia eri kertoja saatu nähdä, minkälainen uskonto silloin on vallassaolijoilla, kun he uskontonsa nojalla voisivat jotakin aikaansaada. He eivät vähemmässäkään määrässä tahdo olla uskovaisia silloin, kun heiltä tuota uskontoa käytännössä vaaditaan. Jos minä yksinomaan kohdistaisin puheeni siihen, mitä tuopi uskonto ihmi-

selle päätekijänä ja, mihinkä elämäntapaan uskonto ihmisen asettaa, ne ihmiset eritoten, jotka uskostaan kerskuvat, se asettaa ne tekemään rakkauden töitä. Kyllä kai papit, ja uskovaiset kaikki yleensä, lienevät lukeneet raamatusta ne kohdat, joissa Paavali huomauttelee mitä rakkaus tekee. »Se ei riitele eikä vihaan syty, ei kadehdi, ei vääryydestä iloitse; se kaikki kärsii, kaikki peittää, se on kaikki kaikessa». Mutta pitkin aikoja yli maan rajasta rajaan meidänkin maassamme on saatu nähdä, onko totta tuo uskonto ja puhuminen uskonnosta, aijotaanko kuinkaan vähää elämässä sitä toteuttaa ja onko sitä toteutettu. Minä uskallan sanoa, että ne, jotka suurinta suuta uskonnosta ovat pitäneet, ja meitä sosialidemokraatteja erityisesti päivänpaisteeseen uskonnon avulla asettaneet, itse ovat paljoa enemmän puutteelliset kuin me. Jos lähdettäisiin kohta kohdaltaan katselemaan niitä käskyjä mitkä niille ihmisille velvollisuuksina eteen astuvat, jotka uskonnolla kehtaavat ratsastella, niin eivät kai ne olisi kovin helpot ja keveät kantaa. Muutamaan kohtaan tahdon viitata, mikä heidän tehtäväänsä ennen kaikkea kuuluisi, lähimmäisensä rakastaminen yhtä paljon kuin itsensä, mutta sitä he eivät ole tehneet. Pyydän saada osoittaa, miten täällä yleensä kaikkiin parannuskysymyksiin, mitkä todella tarkoittavat yhteistä onnea, menestystä ja hyvinvointia, käydään kiinni ikäänkuin vihassa. Missä silloin uskonto on? Kyllähän porvaristo vallan hyvin tietää että meillä köyhälistön laumassa on kärsimykset ylenmääräiset. Mutta uskonto on sangen kaukana silloin, kun pitäisi näitä kärsimyksiä poistaa. Me emme ole menetelleet laisinkaan niinkuin meillä olisi oikeus, ja, uskovaiset tietysti eivät sallisikaan, sillä heillehän nimenomaan kuuluu että »jos joku lyö sinua poskelle, niin käännä hänelle myös toinen», jos tuon kokeen tekisi, olisikohan silloin uskoa ollenkaan? Sadoilla, ja tuhansilla raamatun esimerkeillä voisi osottaa minkälainen usko on niillä, jotka siitä paljo puhuvat. Koska ne puhujat eivät ole nyt täällä joille olin aikonut vastata niihin moniin syytöksiin, joita he tekivät, niin täytyy jättää toistaiseksi. Erityisesti tahdon vaan muistiin merkitä että ed. Jokisen esille tuomat selonteot tämän esillä olevan mietinnön johdosta ovat jääneet aivan kumoamattomiksi ja pysyvät kumoamattomina.

Ed. Alma Jokinen: Todellakin eduskunnan porvarilliset jäsenet ovat muodostaneet tästä oppivelvollisuuslain yhteydessä olevasta uskontojutusta kokonaisen »markkinailon» meille, joilla on ollut kunnia sitä kuulla ja seurata. Ei tosiaan ole jäänyt meille sosialisteille aikaa, vaikka meissä olisi minkälaisia pakanoita, tehdä selkoa kannastamme ja rehellisesti puolustaa täällä vaikkapa uskonnonvastaista kantaa, jos kellä sitä sattuisi olemaan, niinkuin ed. Käkikoski olisi vaatinut meitä tekemään. Oli kyllä mahdollisesti monella mielessä hiukan puhua uskonnonopetuksen periaatteellisesta

puolesta, mutta sen jumalattoman saarnatulvan edessä täytyy luonnollisesti kaikkien väistyen kuunnella, jotta kerrankin tulisi tietämään, mitä se oikea »uskonnollisuus» on. Ja kyllä sitä nyt tietääkseni on saatu oppia, niin että ainakin ensi eduskunnan tulisi jo olla koko lailla hurskaamman kuin tämä nykyinen jumalaton eduskunta on osottanut olevansa.

Minä muuten kai olisin yksi niistä »jumalattomien» kirjoissa olevista, joka en voi käsittää niin suuremmoista hyötyä olevan tästä uskonnonopetuksesta kouluissa pienille lapsille, joiden ajatus ei vielä kykene itsenäisesti punnitsemaan ja käsittämään kaikkia niitä yliluonnollisia asioita, joita heille uskonnon nimessä opetetaan ja joita kaikennäköiset höpsäkät heille opettavat. Monta kertaa käy sillä tavalla, että lapsi, joka on kotonansa saanut hiukan järkeä päähänsä selväjärkisiltä vanhemmiltansa, tulee kotia koulusta ja kysyy äidiltään: »Asuuko jumala likakaivossa?» Minä olen itse kuullut että lapsi on kysynyt äidiltään tämmöistä. »Ei Jumala likakaivossa asu, ei äiti tiedä» vastataan lapselle. »Mutta opettaja sanoi, että jumala asuu kaikkialla, tietysti hän silloin myöskin asuu likakaivossa», väittää lapsi. Tällaisia ynnä vielä hullumpia asioita voi lapsi kysyä niitä ongelmia ajatellessaan, joita hänelle koulussa uskontotunnilla on opetettu. Ja minä en ymmärrä, millä tavalla siihen tultaisiin, että lapsi saisi jonkunkaan selvän käsityksen siitä mitä hänen päähänsä tahdotaan ajaa. Minun ymmärtääkseni on edullista lapsen henkiselle hyvinvoinnille, että hänelle puhutaan vaan sellaisista asioista, jota hän voi ymmärtää. Minä en voi olla sellaisen sokean uskonnon kannalla, jonka mukaan täytyisi uskoa kaikki ne ed. Wuorimaankin todistamat »Joonaan paasikivelle oksentamiset» ja sen sellaiset. On sentään 20:nnellä vuosisadalla sangen suurella joukolla Suomen kansaa hyvin vaikeata vähän köhimättä nieleskellä tällaisia juttuja, ainakin minun kurkkuuni ne takertuvat.

Ed. Käkikoski puhui niin kauniisti siitä, kuka se on tässä maassa torpparien asiaa ensiksi ajanut, ei suinkaan sosialistit. Ei suinkaan, ei sosialisteja silloin vielä ollut Suomessa kun esim. torpparilaitos tänne on syntynyt. Kenties yhden ja toisen päässä alkoi tuntua, ettei se järjestelmä, joka silloin oli olemassa, ollut oikein mukava, ja luonnollisesti, koska me elämme kapitalistisessa yhteiskunnassa, jonka ed. Käkikoski tietää, jossa yläluokka elää alaluokan riistämisestä, täytyy keksiä uusia keinoja, millä tuota alaluokkaa riistetään ja saadaan se entistä paremmin yläluokan rikkaita hyödyttämään. Ja yksi tällainen keino oli juuri tietysti torpparijoukon synnyttäminen, sen joukon, joka elättää maanomistajayläluokan. Ei siis ollut mikään erityinen »armo» eikä vallankaan uskonnon vaikutus minun luullakseni se, joka synnytti torppariluokan, vaan suoranaiset y h t e i s k u n n a l l i s t e n e t u j e n vaatimukset. Ne ne synnyttivät torppariluokan, ja sillä tavoin

syntyi moni muu työväenluokka, ja syntyy yhä edelleen. Ed. Käkikoski kysyi, kuka tänne perusti ensimäisen koulun. Kyllä mekin sen tiedämme, että sen tekivät porvarit. Ja onhan täällä valiokunnan sosialistien vastalauseessa annettu tunnustus porvarillisille kouluille, mikäli ne jotakin hyvää matkaan saattavat. Enkä minä ollenkaan epää sitä tunnustusta, mutta en myöskään voi kieltää, etteikö tähänastisessa koulujärjestelmässä olisi myöskin sangen paljon nurinkurista. Muuten tulee vaan mieleen, ettei näitä kouluja ole perustettu niin kovin uskonnollisella mielellä, eikä hurskaassa ja lähimmäistä rakastavassa tarkoituksessa. Silloin kun niitä alotettiin perustaa, sanovat eräässä kirjoituksessa, jossa asiaa käsitellään, niiden perustajat, että lapsia opetetaan niissä »isänmaan puolustajiksi, kun sotalaitosta ei ole.» Silloin ei Suomen kansalla vielä ollut itsenäistä sotalaitosta, ja tämäkin asia otettiin huomioon, kun kouluja perustettiin. Tässä voisi luetella vaikka kuinka monta asiaa, jotka ovat hyödyllisiä seurauksia koulusta kapitalistiselle yhteiskunnalle. Esim. sivistynyt työläinen, jolla on ammattitaitoa, koulusivistystä ja kaikenmoisia muita tietoja, hyödyttää kapitalistista työnantajaa paljon enemmän kuin sivistymätön. Kapitalistitkin itse tämän tietävät, koska kaikissa edistyneemmissä maissa yhä enemmän alkavat ottaa työhönsä sivistystä omaavia järjestyneitä työläisiä, vaikka meillä Suomessa, jossa ollaan niin paljon muutenkin takapajulla, esim. arvoisat »metalliherrat» ovat nähneet parhaaksi tehdä sulun voidaksensa kukistaa työväen järjestöt.

Sama ed. Käkikoski puhui uskonnosta saadusta »lohdutuksesta». Jo viime kerralla, kun tästä asiasta keskusteltiin, puhui hän uskonnollisista työläisten vaimoista, jotka salaa miehiltänsä ovat tulleet hänen luoksensa huokailemaan tuskiansa ja murheitansa ja uskonnosta tietysti keskutelemaan, kun ei ollut kotona siihen tilaisuutta, kun mies on jumalaton, jumalankieltäjä. Mutta minä tunnen toiselta puolen lukemattomia sellaisia työmiesten vaimoja, jotka ovat olleet alkujaan tavattoman uskonnollisia, jotka ovat kärsineet ja rukoillen pyytäneet sitä Jumalaa ylhäällä taivaassa, että se muistaisi hiukan parantaa heidän leipäänsä, antaisi lapsille maitoa ja voita kuivan leivän rinnalle, antaisi noille lapsille ehjiä vaatteita rikkinäisten sijaan. Mutta Jumala ei ole kuullut heidän rukoustaan, ei antanut mannaa heidän suuhunsa, ja yhä edelleen on köyhä perheen äiti nähnyt nämä rukoukset turhiksi. Sitte hän on tavalla tai toisella tullut sosialismin suuresta aatteesta saamaan jotakin tietoa. Hän on huomannut, että se aate tahtoo kaikille nälkäisille leipää ja kaikille sorretuille oikeutta, hän on ruvennut ajattelemaan, mitä se puhe tarkoittaa, ja pian käsittänyt, että se asia, jota siellä »jumalattomien» keskuudessa ajetaan paremmin tuo apua hänen nälkäänsä, kuin se »uskovaisten» asia, josta täällä on niin haikeita ylistyspuheita pidetty. Tällä tavalla on monesta jumalisesta vai-

mosta tullut sosialisti, työväenasian kannattaja. Ja tiedättekö, mitä samalla usein on tapahtunut? Tästä entisestä uskovaisesta on kohtalonsa kurjuutta ajatellessaan tullut jumalankieltäjä. Kun hänelle on uskonnon nimessä saarnattu nöyryyttä ja tyytyväisyyttä, kärsivällisyyttä silloin, kun hänen mittansa on ollut ylenmäärin täysi, on hän suuttunut sellaiseen uskonnon selittämiseen, kun on huomannut, ettei siitä sellaisena köyhälle mitään apua ja lohtua lähde. Senvuoksi hän on ehkä astunut pitemmän askeleen, kuin olisi tarvinnut ja kieltänyt tykkänään kaikki, jopa ruvennut uskontoa pilkkaamaan ja halveksimaankin. Tällainen ei kai meidän eduskunnan kovin jumalisten porvarillisten jäsenten mielestä olisi toivottavaa, mutta siihen tämä järjestelmä on johtanut ja johtaa yhä edelleen tuhansia kärsiviä työläisiä. Ei maksa vaivaa ruveta ihmisille saarnaamaan heidän sielunsa autuudesta selittäen että on paras kärsiä täällä maan päällä, jotta saa kirkkaamman kruunun taivaassa, silloin kun meillä on tuhansia nälkäisiä, joilla ei ole mitä suuhunsa panna, joilla ei ole tuskin kattoa päänsä päällä. Jos tahdotaan rakkauden käskyä harjoittaa, tulee meidän »jumalattomien» mielestä ottaa huomioon mitä Jesus Natsarealainen opetti puheillaan ja töillään. Hän oli juuri sellainen »kumouksen» mies, jota hänen aikansa »hurskaat» fariseukset ja muut »uskovaiset» eivät hyväksyneet, sillä hän hyökkäsi heidän teeskenteleväistä uskontoaan vastaan ja vaati todellista elävää uskoa, puhtautta ja rehellisyyttä. Sitä mekin vaadimme, ja vaikka meistä monet eivät opeta lapsilleen uskontoa, niin opettavat he niille totuuden tuntoa, opettavat niille tietoa ja taitoa, vaativat niiltä rehellisyyttä. Sillä tavoin on työväenluokassa kehittynyt paljo jaloja ihmisiä, jotka eivät tee väärin tietensä ja jotka näkevät, mitä kaikkea vääryys voi matkaansaattaa. Sillä tavalla on kasvanut paljo lapsia, jotka eivät tiedä siitä täällä monasti ylistetystä uskonnosta paljo mitään, mutta jotka osaavat erottaa hyvän ja pahan, sitten kun ne tulevat niin suuriksi, että ne voivat jotakin hyvästä ja pahasta ymmärtää. Minä en saata tässäkään asiassa olla samalla kannalla kuin ed. Kaarne, joka sanoo että hänellä on p i e n i ä lapsia, jotka osaavat »erottaa hyvän ja pahan». Sitä minä en usko. Pieni lapsi on aina hyvä. Hän ei ymmärrä mitään pahasta.

Tässä keskustelussa on jo lörpötelty tarpeeksi ja minä luulen, että on parasta lopettaa. Muuten on pakko veisata virsi vielä tämän asian päälle, jos tästä vielä vähän aikaa jatketaan.

Ed. H e l e n i u s-S e p p ä l ä: Pyydän vaan hyvin lyhyesti tehdä pari kolme kysymystä. Ensinnäkin pyytäisin kysyä vakavasti niiltä, jotka ovat uskontoa täällä puolustaneet, ovatko he kaiken aikaa muistaneet osoittaa kristityn oleellisinta ominaisuutta, sitä rakkautta, joka esiintyy raamatun lauseessa: Älkää tuomitko, ettei teitä tuo-

mittaisi! Toiseksi minä pyytäisin kysyä, onko tällä keskustelulla muitten mielestä ollut pitkiin aikoihin mitään tekemistä oppivelvollisuusasian kanssa (Ei. Ei!)? Täällä on puhuttu torppariasiasta, metallityönsulusta, ja mistä kaikista täällä lieneekään puhuttu! Näin ollen minä pyytäisin kolmanneksi kysyä, eikö olisi meidän aika vaihtaa puheenainetta? Eiköhän puhemieskin koettaisi jollakin tavalla saada puheenaihetta vaihtumaan, koska kaikki puhujat kumminkin tahtovat tässäkin keskutelussa puhua kaikesta muusta kuin oppivelvollisuudesta!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely on päättynyt. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

---

10) Tientekolainsäädäntö.

(1 K.)

Esitetään Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 Suomen Eduskunnalle tehdyn, tientekolainsäädännön uudistamista koskevan esitysehdotuksen johdosta.

Mietinnöstä otetaan ensimmäisen käsittelyn alaiseksi siinä oleva

Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Mietinnön 33 ja 34 sivulla ehdotetun anomuksen käsittely sitävastoin lykätään tapahtuvaksi lakiehdotuksen kolmannen käsittetyn päätyttyä ja sen yhteydessä.

Keskustelu:

Ed. Mäki: Aluksi pyydän saada ilmoittaa; että olen täydellisesti sosialidemokraattisen valiokuntaryhmän vastalauseen kannalla, vaan siinä esitettyjen näkökohtien tueksi ja selitykseksi tahdon lausua vaatimattomat ajatukseni, jotka ovat minussa vakiintuneet ja jotka sen lisäksi, mikäli tunnen, ovat valitsijaini ajatuksia.

Olen kyllä kuullut edellisten istuntojen keskusteluissa arvostelun meistä maalais-sosialidemokraateista, että olemme jonkinlaisia pikkusieluja, kykenemättömiä lainsäädäntötyöhön ja siis tältäkin paikalta esiintymään. Siitä on etenkin suomettarelaisedustaja Gebhard tahtonut muistuttaa. Minulla ei ole aikomus sitä vastaan ruveta suurestikaan polemiseeraamaan, katsoen sen tarpeettomaksi, mainitsen vaan, että silloinhan, jos me niin yksinkertaisia tai sanoisinko kolloja, jota sanatapaa ed. Kares käytti olemme, niin meitähän on porvarillisten silloin helppo auktoriteetillään kulettaa, mihin suun-

taan tahtovat. Minä kyllä myönnän, ettei meissä maalaissosialidemokraateissa ole vielä semmoisia suuruuksia, kuin porvariryhmissä tosiaankin on näkynyt olevan, mitä esim. asian käsittelyn joutuisuuteen ja väitöksiin tulee. Mainitsen muutamia esimerkkejä. Ed. Pöysti on luullakseni saavuttanut rekordin asiain käsittelyn joutuisuudessa, hän käsitteli silloin jo oppivelvollisuuslakia, kun me muut kuolevaiset vasta olimme ehtineet määrärahan myöntämiseen koulukeittojen järjestämiseksi. Ed. Rajala taas teki sellaisen väitteen, että tuskin porvarilliset auktoriteetitkaan pystyvät sitä kumoamaan. Hän nimittäin väitti, kuten muistetaan, oppivelvollisuuslakia käsittelevässä puheenvuorossaan, että Suomen kansa ei ole kulttuurimaa; tosiaankin merkillinen väite.

Olisi niitä muitakin jotenkin samansuuntaisia esimerkkejä, vaan ehkä nämätkin jo todistavat, josko porvarillisiin puolueisiin kuuluvat edustajat ovat ainakaan kaikki etevämpiä kuin meikäläiseen ryhmään kuuluvat. Ja jos vähän jatkan, niin kehitytään kai mekin edes sanomaan teoreetikkojemme perässä, niinkuin porvarillisetkin käytännön miehet sanovat, että »edellinen puhuja sanoi jo, mitä minun piti sanoa» tai jotakin muuta samaan suuntaan. Olkoon se sanottuna siitä, koetan nyt puhua käsiteltävänä olevasta asiasta kykyni mukaan.

Mielestäni ei kenelläkään oikeudentunnetta omaavalla kansalaisella liene epäilystä, etteikö olisi johdonmukaista, että valtio ottaisi yleiselle liikenteelle välttämättömät tiet haltuunsa ja siis korvaisi niistä johtuvat kustannukset. On kyllä väitetty sitäkin, että yleisistä teistä on hyötyä ainoastaan maalaisille; sen ajatuksen on erityisesti ed. Heimbürger liitteessä olevassa vastalauseessaan esiin tuonut. Se on kumminkin semmoinen väite, jota ei mielestäni ole voitu asiallisesti todistaa. Selitetään kyllä, että kaupunkilaiset eivät tarvitse teitä tai toisin sanoen ei heillä ole mailla olevista teistä mitään hyötyä. Se on heidän mielestään ainoastaan maalaisten edun mukaista, että he pääsevät tuotteitaan kaupunkiin vaihtamaan. Minun käsitykseni kumminkin on, että pian menisi sormet suuhun, se tahtoo sanoa, tulisi hätä, jolleivät maalaiset toisi hampaan alle panemista. Ilman pitemmittä selittelyittä luulen voivani väittää koko kansalla olevan hyötyä siitä, että voivat olla toistensa kanssa läheisessä vuorovaikutuksessa ja sitähän osaltaan myöskin tiet edistävät. Asiain näin ollen on myöskin luonnollista, että kaikki kansalaiset suhteellisesti maksukykynsä mukaan ottavat osaa teistä johtuviin kustannuksiin, ja se käy päinsä mielestäni parhaiten valtion välityksen kautta. Mutta ennenkuin ainakaan minä voin suositella, että tierasitukset siirretään valtiolle, täytyy olla varmat takeet siitä, että on saatu verotusuudistus inhimillisellä tavalla laadituksi vastaamaan kansan pohjakerrostenkin toiveita eikä olemaan heille painajaisena, niinkuin nykyiset verotusolot ovat. Minä olen vakuutettu

siitä, että jokainen myöskin tietää, että jos valtiolle siirretään rasituksia, niin se tietää sitä, että valtiolla pitää olla mahdollisuus saada vastaavassa määrässä tuloja. Jos siis ei niitä tuloja, jotka uusista reformeista aiheutuvat, korvata erityisellä sitä varten säädetyllä verolla, niin ne täytyy ottaa välillisten, esim. tulliveronkorotuksen avulla.

Summa, jonka valtio tarvitsisi maan tiekustannusten suorittamiseen, on valiokunnan mietinnössä arvioitu 4,250,000 markaksi. Ei ole siis kysymyksessä mikään pieni summa. Tämän mietinnön hyväksyminen tietäisi mielestäni sitä, että kaikkein köyhimmätkin joutuisivat välillisesti teistä johtuvia kuluja korvaamaan. Todellakin kaunista reformi-intoa. Tätä ei kai porvarillisetkaan revolutsiooniksi selitä. Ne, jotka ovat tämän valiokunnan mietinnön kannalla, sanovat, että tällä alalla vallitsee epäkohta. Aivan oikein, siinä asiassa minä olen samaa mieltä.

Mutta on kai sitten syytä tarkastaa tulisiko epäkohta korjatuksi sillä, että maanteiden kunnossapito muitta mutkitta nykyisin siirretään valtiolle. Mielestäni se päinvastoin synnyttäisi uusia paljon räikeämpiä epäkohtia. Lakiehdotuksen hyväksyminen tietäisi sitä, että maantien varsilla olevat tilalliset pääsisivät tierasituksista, vaan sensijaan syrjäkylillä asuvat ainoastaan osittain. He saisivat edelleen ylläpitää niitä paikallisteitään, jotka eivät ole maanteiksi otettuja, vieläpä voin väittää, että se tulisi epätasaisesti helpottamaan eri paikkakuntiakin. Niillä paikkakunnilla, joissa on enempi maanteitä ja vähemmän paikallisteitä, tulisivat siis asukkaat enempi hyötymään tästä reformista, kuin jos asia olisi päinvastoin.

Ja kun vielä vertaa verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavaa mietintöä, niin tulee vakuutetuksi siitä, ettei voi panna suuria toivoja sillekään vakuutukselle, että verotusuudistus saadaan sellaiseksi, että se kansan pohjakerroksia tyydyttäisi. Siinä mietinnössä ilmenee kuitenkin, ettei välillisiä veroja voida poistaa ja etenkin porvarillisten vastalauseessa ilmenee se käsityskanta, että suuria uudistusreformejamme ei voida toteuttaa, jos välilliset verot poistetaan tai alennetaankin. Tästä johtuu ajattelemaan, eivätkö tulosuhteet pysykään sitten maassamme samoina, jos välilliset verot poistetaan. Minun käsitykseni on, etteivät ne sillä muutu, joskin verotusmuodot laaditaan toisenlaisiksi, siis maksukyvyn mukaan järjestetyiksi, ja kaikille verotettaville paremmin selviksi.

Pelko verotusuudistuksen käytäntööntulosta todistaa kumminkin, koska porvarilliset sitä eivät näy tahtovan, että nykyiset veromuodot ovat heille edulliset ja kansan pohjakerroksille turmiolliset. Se siis myöskin osottaa sitä tavallista naamarin takana toimimista, kun he koettavat selitellä ettei esim. tullivero rasita köyhiä suhteettomammin kuin rikkaitakaan. Voidaan kysyä, mitä on veroreformilla ja tielailla yhteyttä? Minun mielestäni on niillä hyvinkin pal-

jon, sillä jos oletetaan, että teiden teko ja kunnossapito siirretään valtiolle verotusolojen nykyisellä kannalla ollessa, se tietää sitä, että kaikkein köyhimmät raukat, vaivaisavun nauttijatkin, muista puhumattakaan, tulisivat ottamaan osaa tientekorasituksiin.

Minä siis täydellä syyllä uskallan esittää tämän lakiehdotuksen aivan liian aikaisin laadituksi, sillä ei ole ollut vielä syntymismahdollisuutta. Voin käyttää samaa ajatussuuntaa, jota porvarit esim. kansanvaltainen ed. Gebhard sekä Vikman y. m. käyttivät kunnallislakiuudistusta arvostellessaan. Mielestäni ei kansan pohjakerrosten veronmaksukyky ole kohonnut niin, että sille voisi tämmöistä uudistusta tyrkyttää, päinvastoin sen verotaakkaa pitäisi huojentaa. Jos tieverolaki olisi voitu hyväksyä sen suuntaiseksi mikä valiokunnan ehdotusta muuttamalla sosialidemokraattien vastalauseen mukaiseksi olisi tullut, ei mielestäni olisi ollut mitään syytä evätä lakiehdotusta, vaan koska valtiovarainvaliokunnan lausunto tieverolaista oli epäävä, niin ei minun mielestäni ole kohtuuden mukaista, että tielakikaan tulisi hyväksytyksi. Sillä tieverolain kautta olisi saatu jossain määrin tasotetuksi se epäkohta, jota syrjäkyläläiset joutuisivat kärsimään, jos tielaki ilman verolakia tulisi hyväksytyksi. Viittaan siinä verolain 3 § viime kappaleeseen. Samoin tieverolain säätäminen sen suuntaiseksi kuin mainitsin olisi se vapauttanut maalaisköyhälistön, joka ei nauti 800 markan tuloja sekä kaupunkilaisköyhälistön alle 1,500 mkn tulojen nauttijat.

Se olisi siis vastannut jossain määrin niitä toiveita, joihin yleensä verotusuudistuksessakin pyritään. Yksi seikka on vielä, johon pyydän eduskunnan huomiota kiinnittää. Se ei ole huomattavissa ainoastaan tässä asiassa vaan useammissa muissakin. Anomuksia nim. on tehty useampiakin, jotka kaikki tarkottavat samaa kuin tämäkin.

Rasitukset, joita porvarillisille tai toisin sanoen omistaville luokille on aikoinaan asetettu, ne nyt siirrettäisiin valtiolle, siis koko kansan maksettaviksi. Ja kun siinä ei pyritä noudattamaan sitä periaatetta, että edes kaikkein köyhimmät raukat tulisivat saamaan verovapautta, täytyy ihmetellä ja kysyä itseltään, vieläköhän porvarilliset sanovat ajavansa koko kansan etujen mukaisia reformeja vai tunnustavatko rehellisesti, että he toimivat oman edun mukaisesti. Kuten näkyy, ollaan valmiit velvollisuuksia siirtämään yhteiskunnan niskoille useampia miljooneja, mutta minkäänlaisia oikeuksia ei silti korvaukseksi suotaisi. Mainitsen vaan, miten hirvikin heti tarttui sarvistaan perustuslaillisuuden pensaikkoon, kun sen metsästystä koetettiin saada kaikille yhteiseksi y. m. Edellä esitettyjen seikkain vuoksi ja koska luulen, että olen voinut kyllin pätevästi todistaa sen seikan, johon vastalauseessa viitataan, että lain hyväksyminen tulisi synnyttämään uusiakin epäkohtia, uskallan esittää lakiehdotuksen hylättäväksi.

Ed. J u n n i l a: Maalaisedustajana en saata olla valittamatta tämän mietinnön kovaa kohtaloa. Emmehän saata itseltämme salata, että samalla kuin lähetämme tämän mietinnön suureen valiokuntaan, toimitamme sille juhlallisen hautauksen. Eihän ole ajateltavissakaan minkään järjen nimessä, että tällä kysymyksellä enää tällä istuntokaudella voi olla sen suurempia vaiheita, kuin että se tänä iltana saatetaan haudan lepoon. Maata omistava väestö näkee hartaimman toiveensa tälläkin kertaa raukeavan. Tämä kysymys, joka parikymmentä vuotta päiväjärjestyksessä olleena ja kolmannen kerran jo mietintönä jaettuna tällekin eduskunnalle, joutuu taaskin uuden alotteen varaan. Minulla tämän anomuksen suhteen on tällä istuntokaudella enään vain yksi toivomus ja se on se, että tämän kamarin peräti harvenneet rivit suvaitsisivat lähettää tämän anomuksen ilman pitempiä keskusteluja asianomaiseen paikkaan ja seisoisivat ääneti, kuten hyvän ystävän haudalla ainakin. Teen tämän sitä suuremmalla syyllä, koska ilmeisesti keskustelu jo alkaa tuntua yhtä asiattomalta kuin ainakin pikkutunneilla.

Ed. P u l l i n e n: Katsoessaan yleisten maanteiden teon ja kunnossa pidon kuuluvan valtion tehtäviin ja tällä tavoin ryhtyessään saattamaan tientekorasitusta kaikkien kansanluokkien velvollisuudeksi on valiokunta epäilemättä osannut oikeaan ja toiminut kansan suuren enemmistön toiveiden mukaan. Näin ollen voin siis yleisiin maanteihin nähden yhtyä kannattamaan valiokunnan ehdotusta.

Mitä tulee tämän asian käsittelyyn, niin on minusta varsin vaikea luopua niistä toiveista, että tämä asia näillä valtiopäivillä saataisiin loppuun käsitellyksi ja sen takia lausun toivomuksena, että suuri valiokunta mahdollisuuden mukaan ja kaikesta kiireestä huolimatta, puolestaan koettaisi jouduttaa asian ratkaisua. Onhan meillä jo lähes puoli vuosisataa tajuttu ja myönnetty, että niin painava rasitus, kuin tientekovelvollisuus todella on, on kohtuuttomasti ollut yksistään maata omistavan luokan kannettavana, ja että tässä olisi saatava aikaan tasoitusta ja parannusta. Ratkaistavaksi kypsymättömänä ei tätä asiaa myöskään voi pitää, sillä onhan sitä tutkinut valtion asettama komitea, ja sen lisäksi on ollut esillä useilla valtiopäivillä ja niillä tullut asianomaisessa valiokunnassa perinpohjin harkituksi, joten luulisin suurelle valiokunnalle olevan varsin helppoa saada asia nopeasti käsitellyksi.

Tämän yhteydessä en lisäksi voi olla lausumatta ihmettelyäni siitä, että valiokunnan sosialistiset jäsenet ovat asettuneet kyseessäolevan epäkohdan parannusta vastustamaan ja vastalauseessaan ehdottavat koko lakiehdotuksen hyljättäväksi. Sitäkin oudoksuttavampaa on heidän menettelynsä senvuoksi, että he hylkäävän ehdotuksensa perustavat pääasiassa siihen, että olisi uskallettua siirtää näin suuri rasitus valtion haltuun, ja ettei ole varmoja takeita siitä,

että valtion varat riittäisivät niin suuren menoerän suorittamiseen kuin maantiemenojen kokonaissumma tulisi olemaan. Sellainen varovaisuus ansaitsee kyllä huomiota, varsinkin kun se tulee sosialistiselta taholta, jolta yleensä on tottunut kuulemaan vakuutuksia siitä, että valtion varat riittävät melkein mihin tahansa, mutta tässä asiassa ei tällainen varovaisuus ole paikallaan eikä mitenkään puolustettavissa. Kysymyksessä ei nimittäin ole minkään uuden rasituksen aikaansaaminen, vaan ainoastaan entisen tasoittaminen, eikä sosialistien perustelua näin ollen voi käsittää muuten kuin siten, että he pitävät mahdollisena, että enimmäkseen vähävarainen maaomistajaluokkamme ja torpparimme yksinään kykenevät paremmin suorittamaan tientekorasituksen kuin valtio eli yhteiskunta kokonaisuudessaan.

Uskallan siis toivoa, ettei mainittu sosialistien vastalause saavuta edes heidän puoluetoveriensa kannatusta, vaan että eduskunta uskaltaa sälyttää valtion kannettavaksi kysymyksessä olevan rasituksen, jota maanomistajamme kokonaan nääntymättä vuosisatoja ovat kestäneet.

Ed. B ä c k: Olen vakuutettu siitä, että ainakin 20 edustajalla on puhe valmiiksi kirjoitettuna tässä asiassa. Olen myös vakuutettu siitä, että nämä puheet ovat sekä asiallisia että hyviä ja erittäin pitkiä. Kuitenkin uskallan tehdä saman ehdotuksen kuin ed. Junnila. Minä tiedän, että tähän ehdotukseen suostuminen vaatii ääretöntä itsensävoittamista. On vaikeata jättää kirjoitettu puhe lukematta. Mutta kuitenkin uskallan ehdottaa, että nämä puheet nyt jätettäisiin ensi valtiopäiviin, ja teen sen ehdotuksen seuraavista syistä: ensinnäkin suuri valiokunta ei ehdi tätä asiaa käsitellä, on siis ihan turhaa, että me nyt täällä juttelemme siitä; toiseksi — annettakoon tämä minulle anteeksi — on minulla syytä toivoa, että puheet tämän odotusajan kuluessa ehkä lyhenevät ja harvenevat.

Ed. P e r t t i l ä: Minä olen yksi niitä harvoja, joilla ei ole mitään pitkää puhetta kirjoitettuna. Minä olisin myös vaan ehdottanut, että tämä asia ilman pitempää keskustelua lykättäisiin suureen valiokuntaan.

Kuitenkin tahtoisin tässä lausua ed. Pulliselle sen johdosta, että hänen taholtaan on niin tavattoman usein moitittu sosialisteja siitä, että me muka tahdomme epäillä toisten vakaumusta. Meillä ei ole ollut mitään sellaista aikomusta, että tilanomistajain ja torpparien niskoille yhä edelleen sälytettäisiin nämä rasitukset. Minä olen kyllä käsittänyt, että en olisivat tasotettavat mikäli mahdollista, mutta meitä on pannut epäilemään se, että meiltä on tavallaan viety pois lauta jalkain alta, kun verolaki, jolla tuota tasottelua olisi saatu jossain määrin järjestetyksi, otettiin pois. Enemmistö valiokun-

nassa sen hylkäsi. Meillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin ehdottaa esillä oleva asia hylättäväksi. Muuten kysymys koskee hyvin vähän torppareita, sillä torpparit saavat torppansa vuokrasta tehdä maantietä, niin että sen puolen voi tässä jättää ulkopuolelle. Tämä uudistus ei siis ole kaikkein polttavimpia, senhän me nyt kai kaikki tiedämme, vaikka siinä on olemassa tavattoman suuriakin epähohtia, ja epäkohtia tietysti täytyy koettaa korjata niin paljon kuin suinkin mahdollista. Minä kuitenkin uskon, että kyllä kai meidän kansamme on kypsynyt ottamaan tämän uuden lain vastaan.

Ed. F. Rantanen: Sen jälkeen kun ed. Perttilä on puhunut, voisin minä oikeastaan luopua puheenvuorostani. Tahtoisin kuitenkin huomauttaa ed. Junnilalle ja niille maanomistajille, jotka ovat niin hartaasti valittaneet sitä, että lakiehdotus nyt kaiken todennäköisyyden mukaan tulee takertumaan kiinni, jo siitäkin syystä, kun se ei ehdi valmistua, että he vastaisuudessa keskittäisivät tarmonsa, kaiken sen jonka he nykyisin käyttävät maantierasituksen valtion haltuun siirtämiseen, verotuslaitoksen uudestaan järjestämiseen. Olen aivan varma siitä, että jos he ajavat tätä asiaa sillä tavalla, niin silloin ilman vaikeuksia saadaan tämä tientekorasitus siirretyksi pois maanomistuksen niskoilta ja päästään siihen, että se tulee tasan jaetuksi kaikkien kansankerrosten niskoille.

Ed Hokkanen: Tästä asiasta on minun hyvin pitkälti puhuttava, niinkuin minulla on tapana puhua paljon.

Olen samaa mieltä varsin kuin ed. Junnila, en hyväksy tuota tientekorasitusta valtion huostaan, niitten syitten tähden kuin rikoslain 33 luvun 1 §:n 1 mom:ssä on esitetty. On parempi, että ne ottavat maantien tehdäkseen, jotka omistavat aineksia, joista maantiet laitetaan. Siihenhän tarvitaan soraa, santaa, kiviä, puita. Ja koska ne kaikki tuon rikoslain 33 luvun 1 mom. mukaan säilyvät maanomistajille, niin pitäköot he myös maantiet huostassaan ja laittakoot ne, sillä varmaanhan valtio tulee ostamaan aineksia maanomistajilta. He saavat niistä rahoja valtiolta, mutta niitten on toista, jotka ovat tyhjäksi jääneet yhteiskunnan omistuksesta. Ehdotan, että menköön se tällä kertaa hautaan ja puhutaan toisella kertaa enemmän.

Ed. Kallio: Vaikka minä olenkin mietinnön kannalla täytyy minun kuitenkin huomauttaa sosialidemokraateille, että on epäjohdonmukaista heidän menettelyssään ehdottaa näitten kysymysten lykkäystä. Siitä käy selväksi, että pyrkimys on vaan rasituksen pysyttäminen ennallaan, sillä samat jäsenet ehdottivat kyytilaissa erikoista veroa mutta tässä he luultavasti pelkäsivät, kun tämä on isompi asia, että porvaritkin takertuvat sitä kannattamaan ja kun he kokonaan tahtovat lykätä, niin se ei olisi suotava. Tämä menettely-

tapa juuri osottaa sitä, että he pitävät välttämättömänä pahana saada tapetuksi tämän kysymyksen ja siinä he ovat ainakin tällä kertaa valitettavasti onnistuneet.

Ed. von Troil: Gentemot representanten Hokkanen vill jag endast anmärka, att när man åberopar lagrum, man jämväl bör hafva reda på, hvad dessa lagrum innehålla och hvilka rättsförhållanden, som uti samma lagrum beröras.

Ed. Perttilä: Minä vaan viimeistä edelliselle puhujalle tahtoisin huomauttaa, että valiokunnassa kun pohdittiin verolakia, minä ainakin viimeiseen saakka pidin kiinni verolaista, mutta enemmistö hylkäsi sen ja sitte vasta olin pakoitettu tyytymään hylkäämisvastalauseeseen.

Ed. Pullinen: Ed. Perttilä lausui täällä, että hän kyllä olisi sillä kannalla, että tämä rasitus olisi saatava valtion haltuun, mutta asettui hylkäävälle kannalle sen takia, ettei ole muka selvillä mistä saadaan varat. Tämä hänen lausuntonsa todistaa todeksi juuri sen, mitä minä lausunnossani huomautin, nimittäin että he pitävät parempana, että köyhät talonpojat ja torpparit tekevät maantiet, kuin että se velvollisuus siirretään valtiolle.

Ed. F. Rantanen: Näyttää siltä, että ed. Kallio ei tunne oikein hyvin sitä, millä tavoin tämän lain vaiheet ovat kehittyneet. Suomettarelaisten taholta tehtiin eduskuntaesitys ja siinä oli erityinen tieverolaki, jolla perustuksella laki- ja talousvaliokuntakin ryhtyi työhön. Valiokunta pyysi tässä tieverolaissa valtiovarainvaliokunnan lausuntoa. Valtiovarainvaliokunta vastauskirjelmässään lausui, että sellaista tieverolakia ei suostunnan luontoisena voi päättää näillä valtiopäivillä, ja täällä valtiovarainvaliokunnassa oli, mikäli minä tiedän, itse tämän eduskuntaesityksen tekijä ja sisälle jättäjäkin, niin että hänkin niinmuodoin itse oli antamassa lausuntoa siitä omasta lopullisesta kannastaan. Valtiovarainvaliokunnan lausunnosta näin selvisi, ettei sitä tieveroa suostunnan luontoisena voi päättää. Ja minunkin mielestäni, kun nykyisin myös on kysymys juuri verotusjärjestelmän uudistuksesta, on turhaa kilpailua kahden erilaisen veron säätäminen, niinkuin yleensä tiedetään ja tunnustetaan myös se tosiasia, että verotuslainsäädännössä on pyrittävä ja tyydyttävä yhteen veroon. Näin ollen ja näistä syistä kun esityksen tekijäkin näyttää esityksessään ensinnä esittämästään kannasta luopuneen täytyy minunkin tulla siihen tulokseen, että ehdotan tämän veron hylättäväksi.

Ed. A. R. Hedberg: Jag begärde ordet endast för att bringa i hågkomst, hvad som under remissdebatten rörande kommunal-

lagen uttalades, nämligen att landtdagen genom att framskjuta den frågan i första planet skulle komma att fördröja en hel mängd reformer, hvilka man på landsbyggden med otålighet väntade på, samt att, då från socialdemokratiskt håll genmäldes, att man helt visst komme att hinna också med dessa frågors lösning. Redan i dag är man tvungen att medgifva, att ett sålunda förutsett fördröjande kommer att ske, och på detta sätt väglagen att få sin begrafning. Denna fråga är emellertid en af dem, som landsorten i främsta rummet önskar få löst. Det har således i dag visat sig, att man begagnat framskjutandet utaf kommunallagen för att slippa ifrån genomförandet af reformer, äfven fastän dessa varit, åtminstone för landsortsintressena, af högsta vikt.

Ed. Huoponen: Pyydän ainoastaan pöytäkirjaan merkittäväksi, että laki- ja talousvaliokunnan ehdotus siitä, että maanteiden ja siltain tekeminen valtion varoilla kustannettaisiin, sosialistien antamien lausuntojen nojalla ehdotetaan hyljättäväksi, vaikka, mikäli voin tietää, heidän ohjelmaansa kuuluu juuri nimenomaan, että maanteiden ja siltain tekeminen on valtion varoilla suoritettava. Ainakin tuhansissa kokouksissa Karjalassa kaikki sosialistipuhujat vakuuttivat pikkutilallisille, että on aivan luonnollista, että maanteiden ja siltain tekeminen on valtion varoilla suoritettava. Tämä osoittaa, missä määrin lupaukset ja todellisuus pitävät paikkansa.

Keskutelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti keskustelupöytäkirjan seuraamana Suureen valiokuntaan.

---

11) Laki yhdistyksistä.

(1 K.)

Esitetään Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laksi yhdistyksistä, mainitun lakiehdotuksen ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Heikkilä: Lakivaliokunnassa on oltu yksimielisiä siitä, että laki yhdistyksistä on tarpeellinen ja aikaansaatava. Niin kai lienee laita koko eduskunnassa. Mutta valiokunnassa ei yksimielisyys ole sen pitemmälle jatkunut. Siitä, minkälainen laki tulisi olla, on oltu eri mieltä. Erimielisyys on alkanut siitä, mitä varten laki on aikaansaatava. Sosialistien mielestä tarvitaan laki turvaa-

maan yhdistyselämää ja yhdistymisvapautta sivullisten häiritsemistä vastaan. Toisten käsitysten mukaan tarvitaan laki rajoittamaan, vaikeuttamaan, osittain ehkäisemään yhdistymisvapautta ja yhdistysten toimintaa. Käsillä olevasta lakiehdotuksesta näkyy että valiokunnan enemmistöllä on tämä viimemainittu mielipide. — Niinkö on laita koko eduskunnassa?

Kehoitussanojen lausuminen tällaiselle valiojoukolle kuin edustajat ovat, ei liene paikallaan. Kukin edustaja pystyy itse valitsemaan osansa ja vastaamaan teoistaan historian tuomion edessä. Mutta ei liene väärin lyhyesti mainita muutamia niistä näkökohdista, jotka minulle ovat olleet määräävinä kantaani valitessa.

Lainsäätäjä ei saa unohtaa, että laki on käytännöllistä elämää varten. Lain tulee olla sopusoinnussa käytännöllisen elämän ja elämäntarpeiden kanssa. Mikäli niin ei ole, jää laki parhaimmassa tapauksessa kuolleeksi kirjaimeksi paperille, laiksi, jota rikotaan ja tarvitsee rikkoa. Tämä jo on omiaan alentamaan lain pyhyyttä ja arvoa yleensä. Mutta vielä pahempaa on, kuten usein voi sattua, että semmoinen laki aiheuttaa ikävyyksiä yksilöille ja arveluttavia häiriöitä yhteiskunnalle.

Sen selittämiseksi, miten yhdistysvapautta ehkäisevä tai rajoittava laki suhtautuu käytännölliseen elämään, ei tarvinne muuta kuin viitata siihen tunnettuun tosiasiaan, että jotenkin kaikki aikaansa seuraavat yleisiä asioita harrastavat ihmiset kuuluvat johonkin yhdistykseen. Yhdistymisvapaus on siis yleisen oikeuskäsityksen ja sen oikeuskäsityksen perusteena olevan tositarpeen vaatima. Jos nyt yhdistymisvapautta rajoitetaan, niin silloin, käyttääkseni ajatukseni ilmaisumuotona kauneimpia sanoja, »kosketaan kansan kalleimpaan».

Mutta kysymys ei ole vain siitä, että loukattaisiin sitä, mistä kansa on arka ja mitä se pyhänä pitää. Kulttuurioloissa vaatii jokaisen yhteisen tarpeen toteuttaminen, jokainen edistysaskel yhteistä esiintymistä, ja yhteinen esiintyminen on ainoastaan sikäli mahdollinen, mikäli yhdistymisvapautta on. Yhdistymisvapauden ehkäiseminen on pohjaltaan joko tiedoton tai tahallinen sivistysvihollinen teko. Koetetaanko yhdistymisvapautta kokonaan estää tai enemmän tai vähemmän rajoittaa, ei muuta itse asian luonnetta.

Käsillä oleva ehdotus laiksi yhdistyksistä alusta alkaen lähtee siitä periaatteesta, että yhdistymisvapautta on rajoitettava. Yhdistysten perustaminen on sallittu m. m. sillä nimenomaisella ehdolla, että niiden tarkoitus ei ole vastoin hyviä tapoja. Voimassa olevassa laissa on koko joukko määritelmiä hyvistä tavoista. Rikoslaissa on niiden luetteloa kokonainen luku. Määräys, ettei yhdistysten tarkoitus saa olla vastoin lakia, on siis hyviin tapoihin nähden riittävä. Semmoisenaan voisi sitä vielä ymmärtää. Vaan kun hyvät tavat, joita ei ole laissa mainittu vielä sen lisäksi erityisesti mainitaan

yhdistysten perustamisoikeuden ehtona, silloin avataan veräjät arveluttavalle mielivallalle. Tiedämmehän jokainen, että hyvät tavat semmoisenaan ovat käsite, jolla ei voi olla hämärimpiäkään ääriviivoja muualla, kuin kunkin yksilön persoonallisessa käsityksessä. Yhdistysten perustamisoikeus tulisi tämän mukaan riippumaan viranomaisten persoonallisesta harkinnasta, toisin sanoen mielivallasta. Moista ehdotusta laiksi hyväksyessämme ei meillä voisi olla minkäänlaista varmuutta, etteikö este voisi kohdata minkä ja miten hyödyllisen yhdistyksen perustamista tahansa. Minun käsittääkseni sellainen varmuus pitäisi olla. Pitäisi olla varmuus siitä, että työväen aseman parantamista tarkoittavia yhdistyksiä saa perustaa. Pitäisi olla varmuus siitä, että saa perustaa yhdistyksiä terveydenhoidon edistämiseksi. Mutta se onneton määräys hyvistä tavoista riistää sen varmuuden. Mainitsen esimerkin. Lääkärien piireissä on laajalle levinnyt käsitys, että ilman vaikutus on tarpeellinen ihmisen terveydelle. Terveydellisistä syistä pitäisi ilmisen olla alttiina ilman vaikutukselle, pitäisi käydä ohueissa, avonaisissa puvuissa, käydä kesällä avojaloin, lakitta päin, ottaa ilmakylpyjä j. n. e. Yhä lisääntyvä kivuloisuus saattaa aiheuttaa, että perustettaisiin yhdistyksiä uudemman lääketieteen mukaisen terveydenhoidon, ilman vaikutukselle alttiina olemisen edistämistä varten. Mutta tälle tuo venyvä, äärimmäiset vastakohdat kaikkine väliasteineen käsittävä »hyvät tavat» panevat esteen. Tunnetaanhan tapauksia, jolloin poliisi on sekaantunut asiaan, kun joku yltiöpää on uskaltanut näyttäytyä uimahousuillaan kadulla. Mitä sitte, jos perustettaisiin yhdistys semmoista hyväksyttyä tapaa loukkaavaa »villitystä» varten. Sanomalehdet kertoivat tässä kesällä, että Porissa, kun ajuri yritti olla avojaloin, ei poliisi hyvien tapojen nimessä sitä sallinut. Minä sanoin, että hyvät tavat voivat käsittää äärimmäiset vastakohdat väliasteineen. Nyt minä kysyn, sekö oli vastoin hyviä tapoja, kun porilainen ajuri esiintyy avojaloin, vaiko se, kun poliisi alkoi laahata miestä putkaan siitä syystä, kun mies aikoi hoitaa terveyttään? Eiköhän molemmat tai ei kumpikaan, sen mukaan mitenkä kukin käsittää.

Minun mielestäni pitäisi olla varmuus siitä, että yhdistyksiä saa perustaa kaikkien hyvien asiain toteuttamista varten.

Mutta lakivaliokunta ei tyydy yhdistysten perustamiskiellon mahdollisuuteen. Se tahtoo saada myöskin jo perustettujen yhdistysten olemassa olon vaaran alaiseksi. Julistettuaan viranomaisen mielivaltaisen käsityksen hyvistä tavoista laiksi, ehdottaa se yhdistysten lakkauttamista, jos niiden toiminta on vastoin lakia. Erotus on vaan siinä, että yhdistyksen perustamiskielto voi johtua hallitusviranomaisen, lakkauttaminen tuomioistuimen harkinnasta. Lakivaliokunnan ehdotusta hyväksyessään ei eduskunta siis voisi tietää, kuinka paljo nykyisiäkin yhdistyksiä saattaa tulla lakkautetuksi.

Eipä olisi varmuutta siitäkään, etteikö eräissä tapauksissa suurempi osa koko yhdistysten lukumäärästä tulisi siirtymään muinaismuistojen joukkoon ja niitä voisi ainoastaan hiljaa huokaillen muistella.

Tämän edellisenä sortokautena oli ainoastaan määrättyä poliitista suuntaa harrastavan nurkkakunnan yhdistykset varmasti turvatut. Koalitsionin aikana on turvallisuus ulottunut tosin vähän laajemmalle. Mutta riittääkö se? Työtätekevä luokka ei ole osallisena kokoomushallituksessa, ja minusta tuntuu julmalta ajatella mahdollisuutta, ettei sallittaisi yhdistyksiä sen kovaosaisen luokankin tarpeitten yhteistä toteuttamista varten.

Minulle aijottanee sanoa, että lakiehdotuksen moittiminen siitä, että siihen on otettu niin onnettomia seuraamuksia tuottava määräys hyvistä tavoista, ei ole asiaan sattuva, sillä onhan määräys hyvistä tavoista,myöskin aikaisemmin säädettyssä yhdistysvapautta koskevassa perustuslaissa. Perustuslakia säädettäessä luokkaeduskunnan aikana tahdottiin kansalaisvapaudet panna niin vaaranalaisiksi. Mutta mitä merkitystä sillä? Perustuslaeissa on useita säädöksiä, joita, vaikka niitä ei ole virallisesti kumottu, ei ole pantu samoista asioista myöhemmin laadittuihin käytännöllisiin lakeihin. Niistä säädöksistä muutamia käytännössä noudatetaan, toisia ei noudateta koskaan. Ei suinkaan se, että ennen on tehty jotakin, jota me emme voi hyväksyä, velvoita meitä uudelleen samaa tuhmuutta tekemään.

Tulisi pitkäksi tyhjentävästi sanoa se, mitä kansalaisvapauden puolustajalla on tätä lakiehdotusta vastaan sanottavaa. On tyytyminen lyhyihin ylimalkaisiin viittauksiin. En voi olla tekemättä vielä paria sellaista. Ehdotuksen mukaan saataisiin myöskin perustaa rekisteriin kirjoittamattomia yhdistyksiä. Sellaisia ehkä voitaisiin perustaa kysymättä asianomaisen virkamiehen mielivaltaista harkintaa hyvistä tavoista. Mutta sen sijaan olisi toiminta sen enemmän rajoitettu. Paitsi muita oikeudellisia rajoituksia sanotaan niistä: »Ne oikeudet, jotka yleisiä kokouksia koskevan lain perusteella on myönnetty yhdistyksille eivät kuulu semmoisille yhdistyksille».

Yleisiä kokouksia koskeva laki myöntää yhdistyksille sen oikeuden, että ne saavat poliisille ilmoittamatta pitää jäsenkokouksiaan. Kokoontumisoikeuttakaan ei näillä rekisteriin kirjoittamattomilla yhdistyksillä siis olisi; ilman poliisin »suosiollista myötävaikutusta» rajoittuisi yhteistoiminta näissä yhdistyksissä siihen, mikä käy päinsä telefoonin, postin ja sähkölennättimen avulla. Minä panen kyseenalaiseksi, mahtaako moisesta yhdistymisvapaudesta olla sellaista etua, että sitä varten maksaa vaivaa säätää lakia.

Valiokuntakaan ei ole päässyt tavallaan tunnustamasta yhdistyksiä sallittaviksi, samoin kuin kunnat, seurakunnat, perheet y. m. yhteiskunnassa olevat yhteisömuodot. Vaan kun sitte, kuten valiokunta on tehnyt, tahdotaan määrätä, ketä ja minkälaisia jäseniä johonkin

tai joihinkin näistä yhteisömuodoista saa kuulua, on se holhoomista, jonka jo periaatteissakin hyväksyminen viittaa nykyisestä vapaasta ajasta kauvas menneisyyteen. Oikein huokaa helpoituksesta, kun saa mielihyvällä merkitä, etteivät perheet eivätkä seurakunnat toki kuulu tämän lakiehdotuksen mukaisen jäsenten seulonnan alaiseksi.

Muistaessa millä lämmöllä ja millä yksimielisyydellä vuoden 1905 vallankumouspäivinä puhuttiin täydellisestä yhdistymisvapaudesta, ja verratessa sitä käsillä olevaan lakiehdotukseen, täytyy hämmästyä tällä välin tapahtuneen taantumuksen hirvittävästä ennätyksestä.

Ed. K. Hämäläinen: Ainoastaan yhden huomautuksen tahtoisin saada pöytäkirjaan merkityksi. Kun tämä asia kaikesta päättäen, samoin kuin painolakikin, tulee tällä kertaa hautautumaan suureen valiokuntaan ja sen johdosta jää tältä istuntokaudelta käsittelemättä, lienee tarpeen lausua julki, että jos niin käy, hallituksen asia olisi toimittaa vihdoinkin tästä asiasta samoin kuin painolaistakin esitys ensi valtiopäiville. Että tästä asiasta ei ole tullut esitystä näille valtiopäiville, on valitettava asia, sillä jos esitys tästä, samoinkuin painolaista, olisi hallituksen taholta annettu valtiopäivien alusta, olisivat ne voineet tulla loppuun käsitellyiksi. Aikaisemmassa istunnossa on täällä tosin eräs hallituksen jäsen uhkaillut hallinnollisilla kuristuksilla ja että hän tarkoitti totta, sen olemme sittemmin saaneet nähdä, koska touhussa näytään oltavan painoasiamiesten asettamiseksi taas. Jos kuristuksia tulee yhdistyksienkin toimintaa vastaan eikä siitä huolimatta anneta eduskunnalle esitystä yhdistyslaista, niin edesvastuu kaikista mahdollisista seurauksista lankee kotimaisen hallituksen kontolle. Muuten tämä asia on kyllä sen arvoinen että se ansaitsisi pitemmän keskustelun, varsinkin sen johdosta minkä muodon tälle mietinnölle lakivaliokunta on antanut. Mutta kun, kuten jo huomautin, asia kaikesta päättäen tällä kertaa hautautuu suureen valiokuntaan, niin eihän siitä maksa enempää keskustella. Ilmoitan vaan että paitsi sitä että olen kirjoittanut alle ensimäisen vastalauseen yhdyn myöskin 3:nteen vastalauseeseen vaikka en ole ollut tilaisuudessa valiokunnassa sitä allekirjoittamaan.

Ed. A. R. Hedberg: Jag begärde ordet endast för att erinra därom att hr Heikkilä, som nu uppehållit oss så länge, är medlem af stora utskottet och hade kunnat låta sitt ljus lysa där. Ty detta var väl meningen med denna uppläsning i kammaren. Han kunde i stora utskottet hafva fått lika godt intyg att han kan läsa innantill.

Jag ber få föreslå lagförslagets remiss till stora utskottet.

Ed. von Troil: Landtdagsmannen Heikkilä började sitt

andragande med att framhålla att behofvet af en lag angående föreningar vore allmänt i detta land. Vid sådant förhållande hade man verkligen haft skäl förmoda, att man i hans andragande skulle finna förståelse för den motion, som ligger till grund för utskottets betänkande, liksom ock en ingående belysning af detta af honom berörda behof. Emellertid gifver detta andragande alldeles icke något sådant vid handen. Sålunda har hr Heikkilä fortsättningsvis helt och hållet förbisett de stadganden, som ingå i lagen angående yttrande-, församlings- och föreningsfrihet af den 20 augusti 1906, och hvilka hafva grundlagshälgd. I detta grundlagsstadgande framhålles uttryckligen rättigheten för finska medborgare att »utan föregående tillstånd bilda föreningar för fullföljande af ändamål, som ej strida mot lag eller god sed». Af detta grundlagsstadgande följer ock, att i lagförslagets 1 § samma principer böra framträda liksom ock att dessa principer i öfriga lagrum böra beaktas. Då dessa synpunkter emellertid redan i lagutskottet utförligen framhållits och förklarats, förvånar det mig att landtdagsmannen Heikkilä här åter upprepat desamma. I öfrigt och då jag i utskottet deltagit i detta lagförslags behandling, ber jag få ytterligare understryka den andra reservationen. Jag har icke varit i tillfälle att underteckna den, om jag ock vid ärendets handläggning i allt har förenat mig om de synpunkter, som i denna reservation framhållas.

Ed. K. Hämäläinen: Tämä perustuslaki ei suinkaan ole valiokunnan vähemmistöltä jäänyt huomaamatta, vaan on tämä seikka ollut lakivaliokunnassa pitkän keskustelun alaisena, niin että valiokunnan sosialidemokraatit ovat muodostaneet kantansa tietoisina tästä seikasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetettän V. J:n 57 §:n 2 momentin mukaisesti Suureen valiokuntaan.

12—16) Pöydällepanot:

Esitetään ja pannaan pöydälle ensi istuntoon:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2,
Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6,

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7,
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 13, sekä
Kulkulaitosrahastoa koskeva arm. esitys n:o 14.

Seuraava istunto on ensi tiistaina kello 11 a. p.

Istunto päättyy kello 3,15 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.

---

28. Tiistaina 13 p. lokakuuta

klo 11 a. p.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia:

Esitetään:

1) K. M:tin arm. esitys N:o 14 kulkulaitosrahastosta.

Toinen käsittely:

2) a) Ehdotus asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta.

b) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan kiinnitystä kiinteään omaisuuteen koskevan asetuksen 22 §, sellaisena kuin se on joulukuun 3 p:nä 1905 annetussa asetuksessa.

c) Ehdotus asetukseksi, jolla muutetaan muutamia 3 p:nä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain pykäliä.

d) Ehdotus asetukseksi — — — annetun, torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin.

Tämän yhteydessä: Maatalousvaliokunnan ehdotus että viimeksi mainittu lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 13; Maatalousvaliokunnan mietinnöt N:o 1 ja 2; ed. Paloheimon y. m. edusk. esitys N:o 4 (Liitteet VIII siv. 5—37); Suuren valiokunnan mietinnöt N:o 7 ja 8.

3) Ehdotus asetukseksi erillisten vesijättöjen muodostamisesta itsenäisiksi tiloiksi.

Asiakirjat: Arm. esitys N:o 1; Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 1 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 9.

4) Ehdotus asetukseksi, koskeva rajoituksia eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain oikeuteen kiinteistönhankintaan maalla.

Asiakirjat: Arm. esitys N;o 4; Talousvaliokunnan mietintö N:o 2 ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 10.

5) Ehdotus asetukseksi 19 p:nä kesäkuuta 1895 säästöpankeista annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 4 ja ed. Tulikouran y. m. eduskuntaesitys N:o 9 (Liitteet X siv. 11—12) ja Suuren valiokunnan mietintö N:o 11.

Ainoa käsittely:

6) Kannatusavun myöntämistä työväenopistoille koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 7 ja ed. E. S. Yrjö-Koskisen anomusehdotus N:o 122 (Liitteet VI siv. 55).

7) Verotuslaitoksen uudistamista tarkoittavat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 4, ed. Hallsténin y. m. anom. ehdotus N:o 157, ed. Kallion y. m. anom. ehdotus N:o 15 sekä ed. Helenius-Seppälän anomusehdotus N:o 68 (Liitteet II siv. 5—8 ja 29—31).

8) Manttaaliin pannun maan vapauttamista vankeinkuljetusrasituksesta koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 10 ja ed. Huoposen y. m. anom. ehdotus N:o 76 (Liitteet V siv. 52).

9) Hallinto-oikeudellisen tuomioistuimen perustamista tarkoittava anomusehdotus.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 1 ja ed. Setälän y. m. anomusehdotus N:o 4 (Liitteet 1 siv. 27).

10) Anomusehdotus, joka koskee muutoksia ja lisäyksiä armolliseen asetukseen säästöpankeista.

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus N:o 128 (Liitteet X siv. 3—10).

11) Anomusehdotus joka koskee työttömyyden tutkimuksen toimeenpanemista, työttömyysvakuutusta sekä muita työttömyyden aiheuttamia toimenpiteitä.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 5 ja ed. Paasivuoren y. m. anomusehdotus N:o 39 (Liitteet IX siv. 100—101).

12) Toimenpiteitä maanjakojen edistämiseksi koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 11 ja ed. Tuomikosken y. m. anomusehdotus N:o 212 (Liitteet V siv. 95—96).

13) Anomusehdotus, joka tarkottaa Kolarin kappeliseurakunnan asettamista verotukseen nähden samalle kannalle kuin Lapin kihlakunnat.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 7 ja ed. Ahmavaaran anomusehdotus N:o 103 (Liitteet II siv. 16).

14) Anomusehdotukset, jotka koskevat syötöstä kruunun metsämailla määrätyn laidunmaksun lakkauttamista.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 12 ja ed. Hiltulan y. m. anomusehdotus N:o 19 sekä ed. Koiviston y. m. anomusehdotus N:o 69 (Liitteet IV siv. 47 ja 48).

15) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä niiden päätösten johdosta, jotka Suomenmaan Valtiosäädyt 1905—1906 vuosien väliaikaisilla valtiopäivillä ovat tehneet.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 2.

16) Äitiysvakuutusta koskevat anomusehdotukset.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 6, ed. Pärssisen y. m. anomusehdotus N:o 48 ja ed. Hedvig Gebhardin y. m. anomusehdotus N:o 221 (Liitteet IX siv. 92—99).

17) Vaivaishoitoasetuksen muuttamista koskeva anomusehdotus.

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö N:o 13 ja ed. Lanton y. m. anomusehdotus N:o 59 (Liitteet V siv. 92—94).

Pöydälle panoa varten esitetään:

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 11, joka tarkoittaa Haminan ja Haapasaaren luotsien palkkaukseen pidätettyjen kalastussaarten ja luotojen luovuttamista asianomaisiin kuntiin kuuluvien saaristolaiskylien käytettäväksi.

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö N:o 12 arm. esityksen N:o 9 johdosta, joka koskee varain osottamista kansakoululaitosta ynnä erinäisiä sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1909.

20) Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 8 anomusehdotusten johdosta jotka tarkoittavat yksityiskoulujen ja erittäinkin yhteiskoulujen kehityksen edistämistä sekä eräiden yksityisten oppilaitosten ottamista valtion huostaan.

21) Kunnallisvaliokunnan mietintö N:o 2 anomusehdotuksen johdosta joka tarkoittaa toimenpiteitä esikaupunkien asukasten oloissa vallitsevain epäkohtain poistamiseksi.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Castrén, Cederberg, Kannisto ja Poutiainen.

Ilmoitusasiat.

Vapautusta valtiopäivätyöstä saavat: sairauden takia ed. Castrén toistaiseksi ja ed. Cederberg lääkärintodistuksen nojalla täksi vii-

koksi; ed. Poutiainen ja Kannisto yksityisten asiain takia ensi perjantain aamuistuntoon saakka.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat.

1) Kulkulaitosrahasto.

Esitetään Keisarillisen Majesteetin armollinen esitys N:o 14 kulkulaitosrahastosta.

Puhemies ilmoittaa puhemiesneuvoston ehdottavan armollisen esityksen lähetettäväksi Valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H u o p o n e n: Valtionrautateitten huono kannattavaisuus synnyttää huolia laajoissa piireissä. Rautatientaloutta tutkimaan asetettu komitea julkaisemissaan mietinnöissä on luonut valaistusta kannattamattomuuden syihin. Näin ollen tuskin mitään uusia näkökohtia voinee tässä esille tuoda. Mutta niin kauvan kuin epäkohdat edelleen vaikuttavat tulokseen, lienee tunnettujenkin seikkain esittäminen sanomisen arvoinen. Suotakoon sentähden anteeksi, jos, vaikk'en olekaan asiantuntija, pelkästä harrastuksesta katson velvollisuudekseni kiinnittää eduskunnan huomiota muutamiin epäkohtiin tällä alalla. Koskettelen tällä kertaa ainoastaan rautatielaitoksen sisäistä politiikkaa.

Rautateitten rakentaminen.

Vuosi vuodelta on rautateitten rakentaminen kallistunut huimaavaa vauhtia. Rautatievaliokunta mietinnössään 1900 valtiopäivillä nimenomaan huomauttaa, että uusien rautateitten rakennuskustannukset ovat alituisesti nousseet ja nykyään kohonneet 80 à 160 % suuremmiksi kuin parikymmentä vuotta takaperin, jolloin halvempi rakennusjärjetelmä otettiin käytäntöön. Kehitys kulkee edelleen voimakkaasti samaan suuntaan. Jokainen tahtoo hyötyä niin paljon kuin suinkin, maan luovuttajat, tavaran myyjät, työmiehet, palveluskunta ja virkamiehistö. Rautateitten tekemiseen tottunut henkilökunta siirtyy sinne, missä rautateitten tekeminen aletaan. Näitten toimintaohjeena on: paljo palkkaa, vähän työtä. Tosin tällä ajalla työpalkat ovat kallistuneet, mutta se ei ole missään oikeassa suhteessa siihen, mitä rautateitten kilometrivalmistusmaksu on kohonnut.

Rakennusjärjestelmä.

Rakennuksiin yleensä, ja uudisrakennuksiin vanhoilla rautateillä erittäin, kulutetaan äärettömän suuria rahamääriä. Niinpä esillä olevan armollisen esityksen, sen tulevan vuoden menosääntö on otettu ei vähempään kuin 5,100,000 markkaa uudisrakennuksiin valmiilla rautateillä. Ulkonaisen komeuden tavoitteleminen näkyy usein olevan rakennuksissa johtavana aatteena. Mainitsen muutamia esimerkkejä tämän väitteen valaisemiseksi.

Helsingissä paraillaan oleva asema- eli hallintorakennus on niin suuremmoinen, että se jättää kerrassaan varjoon vieressä olevan uhkean Kansallisteatterin. Valmistumaisillaan olevan 4-kerroksisen jättiläisrakennuksen pituus on 177,18 metriä, sen koko leveys 74,81 + 21 metriä, eli yhteenä 95,81 metriä. Huoneitten lukumäärä on 400. Luulisi sekä pinta-alan että huoneitten lukumäärän riittävän. Niin ei kuitenkaan ole laita. Nyt valmistumaisillaan oleva asemarakennus on ainoastaan ensimäinen osa. Toinen osa, arvattavasti paljoa uhkeampi, rakennetaan ensimäisen osan valmistuttua, johon sijoitetaan varsinainen asemarakennus, ja tätä toista osaa jatkettanee aina Kaivokadulle saakka. Armollisen esityksen perusteluista käy selville, että Helsingin aseman uudestirakentamisen loppuun suorittamista varten tarvitaan jo suoritettujen määrärahojen lisäksi enemmän kuin 4 miljoonaa markkaa.

Viipurissa on paraillaan ryhdytty rakentamaan niin suuremmoista asemapalatsia, että sen valmistamiseen kulutetaan kolme vuotta. Esillä olevan esityksen sivuilla 20—21 havaitaan, että Viipurin asemalla suoritettavien lopputöiden suorittamista varten tarvitaan entisten lisäksi yli 3,300,000 markkaa. Samoin rakennetaan Viipurissa paraillaan junainkulkua varten kaksikerroksista liiketasoa, aivan samalla tavoin kuin suurkaupunkien liikekeskuksissa, ikäänkuin luonnollisella maanpita-alueella ei enää olisi liikuntamahdollisuutta. Suunnitellun uudistustyön toimeenpaneminen Viipurissa tulee siis myöskin nielemään useampia miljoonia. Varmuudella voinee kuitenkin olettaa, että ennenmin tai myöhemmin tulee Karjalan radalta rakennettavaksi poikkirata Viipurin—Pietarin rataosalle. Tämä epäilemättä tulee vaikuttamaan sen, että matkustaja- ja tavaraliikennettä Viipurissa voitaisiin edelleenkin suorittaa samoja raiteita myöten kuin tähänkin asti. Tällöin olisi säästetty useampia miljoonia. Komeileva rakennusjärjestelmä tekee ehdottomasti sen vaikutuksen, että rakennusalalla tahdottaisiin osoittaa Suomen mahtavuutta, ikäänkuin pääomalla olisi täällä ehtymättömät lähteet. Eiköhän pienelle, pääomista köyhälle kansalle olisi tarkoituksenmukaisempaa kilvoitella yksinkertaisuudessa ja käytännöllisyydessä, jottei ulkolainen saisi meidän taloudellisista oloistamme väärää käsitystä ja jottei valtio olisi yksityisille huonona esimerkkinä

komeilemisessa. Rakennusjärjestelmään nähden yleensä ei liene semmoista järkiperäistä suunnitelmaa olemassa, että rakennukset vastaisivat jotakuinkin pitkäksi ajaksi tarkoitustaan. Jos tämä puute olisi havaittavana ainoastaan vanhoilla rautateillä, joitten rakentamisessa oli vähemmän kokemusta, ei siitä tietysti olisi mitään muistutettavaa, vaan kun sama järjestelmän puute esiintyy niinkin myöhään kuin esim. Karjalan radalla, ja yhä edelleen, ei voi olla siitä huomauttamatta. Asema- ja virkailijarakennuksiin tehdään nim. tuon tuostakin suurennuksia, ei vaan kerran, vaan kahdesti, jopa kolmekin kertaa. Jos rakennukset alkuaan olisi rakennettu tilavan suuriksi tai ensimäisessä suuruussuunnitelmassa olisi kasvavat vaatimukset varteen otettu, olisi päästy paljoa huokeammalla.

Tämän lisäksi tulee nuo alituiseen uudistuvat korjaukset, n. k. remontit. Järjestelmään näet kuuluu, että asemapäällikön asunnosta aina ratavartijan asuntoon asti tuon tuostakin tehdään perinpohjaisia korjauksia ja jokainen kilvoittelee siitä, kenen asunto saataisiin lämpöisimmäksi, mukavimmaksi ja kauneimmaksi. Korjauskuumeeseen kulutetaan paljon valtiovaroja. Rakennusten järjestämiseen ja sisustamiseen pitäisi olla olemassa selvät määräykset eivätkä ne missään tapauksessa saisi riippua yksityisten virkamiesten suuremmista tai vähemmistä vaatimuksista.

Rakennus- ja tarveaineiksi käytetään ensiluokan tavaraa ei ainoastaan asunto- vaan ulkohuonerakennuksiinkin. Valtion arvo tietenkin vaatii kaiken tämän. Selvää on, että rakennusaineitten kalleus tuottaa tällöin suuren hinnankorotuksen. Työnteossa ovat olot kehittyneet siihen, että työtä saadaan paljon vähemmän kuin yksityisen työssä, jotavastoin palkkavaatimukset ovat kohonneet paljon korkeammiksi. Maksamalla valmistuneen työn eikä ajan mukaan, saataisiin epäkohta autetuksi. Työnvalvonta, joka usein lienee leväperäisin, kävisi tällöin huokeammaksi ja päästäisiin vähemmillä päällysmiehillä. Liioittelematta voinee väittää, että kaikki rakentaminen rautateillä tulee vähintäin kaksi kertaa kalliimmaksi kuin yksityisten rakennukset.

Asema-alueita on tapa kaunistella puutarhoilla ja pensasistutuksilla. Tästä tietysti ei ole mitään muistutettavaa, jos suurempiin liikekeskuksiin ja semmoisiin paikkoihin, joissa matkalijaliike on huomattavin, ympäristöä kaunisteltaisiin mahdollisimman helpon järjestelmän mukaan. Mutta säästäväisyydestä tällä, yhtä vähän kuin muillakaan aloilla rautatiellämme, ei ole puhettakaan. Kaikille asemille vaaditaan ja laitetaan kallishintaisia puutarhoja. Eräälle pienelle asemalle sydänmaalla, jossa ei ollut tarvittavaa maata, vedettiin toiselta paikkakunnalta puutarhaa varten 80 vaunulastia savea ja 60 vaunulastia ruokamultaa. Puutarha tuli maksamaan toistakymmentätuhatta markkaa. Maan viheriöittämistä varten tarvitaan tavallisissa oloissa vaan vähäsen ruokamultaa. Rauta-

teillä tarvitaan siihen tarkoitukseen, jos oikein muistan, vähintään 6 tuuman paksuus. Ja tuskin kenenkään mieleen juolahtaisi tulla vähemmällä toimeen. Eikä sillä hyvä, että asemille laitetaan kallishintaisia puutarhoja; asemain virkailijat vaativat ja saavat erityisiä puutarhoja asuntojensa ympärille. Näissä puutarhaharrastuksissa on menty niin pitkälle, että esim. asemapäällikkö, joka asuu kaupungissa, poissa asemapiirin läheisyydestä, vaatii ja saapi puutarhan kaupunkiasuntonsa ympärille. Paraillaan rakennetaan semmoista puutarhaa; tämän kesän kuluessa eräässä kaupungissa on ollut suuri määrä työmiehiä puutarhantekohommissa ja joku aika sitte kerrottiin töiden olleen vasta jotenkin alulla. Kysymyksessä oleva puutarha tulee varmaan nielemään, kun se valmistuu, hyvänlaisen talon hinnan. Syystä kysytään, kuinka pitkälle Rautatiehallitus katsoo voivansa mennä valtiovarain käyttämisessä yksityisten virkamiesten mukavuudeksi. Varattakoon kernaasti asemain ympäristölle tarvittavia maa-aloja virkamiehille, mutta jätettäköön niiden viljeleminen virkamiesten yksilölliseksi huoleksi, jotta heillä olisi tilaisuus terveytensä hoitoon ja kauneusaistinta kehittämiseen.

Tässä vain muutamia esimerkkejä siitä tuhlaavaisuudesta, jota rakennusjärjestelmän alalla rautatiellämme harjoitetaan.

Kiinnittäkäämme huomiota muihinkin kannattamattomuuden syihin.

Palveluskunta.

Tunnollisten asiantuntijain lausuntojen mukaan palveluskuntaa rautateillämme on ainakin kolmannes liikaa. On tosin asemia, joilla kaikille toimihenkilöille on riittävästi työtä, mutta suureen kokonaisuuteen verrattuna pitänee tämä väite paikkansa. Vapaavuorot ja uusiutuvat vapaamatkat ovat tästä epäämättömänä todistuksena. Vapaa-aikaa tietysti käytetään hyödyllisestikin, kuten perheen piiriin, tietojen kartuttamiseen ja toimintaan ulospäin, mutta löytyy paljo tapauksia, joissa riittävän työn puutteessa työväestö joutuu käyttämään joutoaikaansa väärin, vajoten paheisiin, jopa rikoksellisiin tekoihinkin. Rikolliset teot esim. Viipurissa ovat vielä kaikille tuoreessa muistossa.

Virkamiehistö.

Jos palvelijakuntaa rautateillä on ylenmäärin, niin paljon suuremmalla syyllä voidaan väittää, että virkamiehiä on aivan liian runsaasti. On virkailijoita, jotka ovat lausuneet huolestumisensa sen johdosta, että virkamiehistössä velvollisuudentunto alenee alenemistaan, että se alenee semminkin nuorissa virkailijoissa. Tietysti löytyy virkamiehiä kaikilla aloilla, ja niin rautateilläkin, jotka ovat

tunnollisia ja työkykyisiä ja joiden toiminnasta ei ole muuta kuin hyvää sanottavaa. Mutta huolestuttavan suuri määrä lienee semmoisiakin, jotka koettavat päästä niin vähällä työnteolla kuin suinkin ja joille huvittelu ja usein uudistuvat kaupunginmatkat muuttuvat miltei pääasiaksi. Kaikille asemille koetetaan saada virkamiehiä niin paljo kuin suinkin. Kun nämä virkamiesharrastukset onnistuvat, pyydetään ja saadaan naapuriasemillekin lisää virkamiehiä. Viranomaisille lähetetään kaunis työ- ja vuorottelusuunnitelma, ja noin paperilla näyttää työtä riittävän kaikille. Kun uusi virkalija saapuu, pidetään usein entisen työjärjestyksen seurauksella, että päivän työn jälkeen seuraa päivän, kahden, jopa kolmenkin päivän vapaa-aika. Missä yövuoroja suoritetaan, tarvitaan tietysti seuraava päivä vapaaksi. Mutta se tuntuu käsittämättömältä, että muutaman tunnin työ päivässä on niin rasittavaa, että nuoretkin virkailijat hyvällä omallatunnolla ja valtion palkkaa nauttien voivat vetelehtiä päiväkausia joutilaina. Laajoissa piireissä pääsee yhä enemmän juurtumaan se käsitys, että asemapäälliköt useilla asemilla säilytetään ikäänkuin koristeena, joita matkustava yleisö saa hetkisen ihailla, sillä varsinaiset työtehtävät rautateillä hoitaa tavallisesti nuorempi virkamiehistö. Käden viittaus junan liikkeelle päästämiseksi, kas siinä monen asemapäällikön huomattavin tehtävä. Kun tästä on huomautettu ja vedottu naapurimaiden, etenkin Ruotsin ja Norjan esimerkkeihin, sekä virkamiesten lukuun että työmäärään nähden, kiirehditään virkamiesten puolelta huomauttamaan, että meillä on aivan toisenlaiset olot; ulkomaiden esimerkit eivät meille kelpaa. Niinpä esim. Norjassa pienillä asemilla asemapäällikkö ja junankulettaja korvaavat usein meidän asemamiesten tehtävät, toinen tekemällä toisen, toinen toisen puolen hänen tehtävistään. Liikenne monilla meidän asemillamme on kuitenkin paljoa pienempi kuin Norjassa. Arvontunnon aleneminen ja työvelvollisuuksien omaaminen sekä tarpeettoman palvelus- ja virkamieskunnan vähentäminen tai siirtäminen uusille radoille on välttämätön, jos mieli todellisia uudistuksia aikaansaada.

Kiitollisuudella on tunnustettava, että virkamiehistö yleensä on osoittautunut rehelliseksi valtion ja vieraan omaisuuden hoitamisessa. Mutta ikäviä poikkeuksia on myös olemassa. Niin rautateilläkin. Muistutan tässä vain Ruokolahden kihlakunnanoikeuden äskettäin julistamaa tuomiota, jolla kaksi virkailijaa tuomittiin virkavirheestä, petoksesta ja kavalluksesta vankeusrangaistuksiin sekä toinen pidätettiin vuodeksi virantoimituksesta ja toinen erotettiin ainiaaksi virastaan. On levinnyt sellaisia huhuja, että esim. asemaalueiden maan vuokraamisessa ei aina olisi menetelty rehellisesti. Lienee merkitty saaduksi todellisuutta pienempiä rahamääriä. On tapauksia, että asemille jäänyt tavara, jota ei ole peritty, on jaettu asemapäällikön ja miehistön kesken, vieläpä paketteihin kiin-

nitettyjä kuljetusmerkkejäkin on vastaanottoasemalla irroitettu ja käytetty uudestaan. Rautatiehallitus, jonka tietoisuuteen tällaisia epäkohtia on saatettu, ainakin sortovuosina, joko painoi lankaisella tai sakotti syyllisiä pienemmillä rahamäärillä. Eräässäkin tapauksessa rehellinen virkailija, joka ryhtyi vastustamaan virkatoverinsa petollista menettelyä, siirrettiin toiselle paikkakunnalle, ja vianalainen jäi paikoilleen. Eikö pakettimerkkien väärinkäyttämisen ehkäisemiseksi voitaisi samalla tavoin kuin postilaitoksessa leimata lähtöasemalla kuljetusmerkit mitättömiksi?

Kannattavaisuus.

Siihen, millä tavoin eri osastot vaikuttavat kannattavaisuuteen lienee syytä kajota.

Edellisessä olen esittänyt muutamia seikkoja, jotka vaikuttavat rautatiestön huonoihin taloudellisiin tuloksiin. Komitean mietintöjen mukaan ovat kannattamattomuuden syyt moninaiset. Pyydän saada tässä kajota tärkeimpiin semmoisiin.

Junaliikettä ei ole järjestetty tarpeellisen liikeperiaatteen mukaan. Tavaraliikennettä on hoidettu tavalla, jossa on vähän huomiota kiinnitetty taloudellisiin tuloksiin. Tavaravaunujen kuormitussuhteisiin vaikuttaa haitallisesti se seikka, että kevytrakenteisilla radoilla saadaan kuormittaa 65 à 70 prosenttia siitä, mitä raskasrakenteisilla rautateillä voidaan kulettaa. Tämä epäkohta saatanee Rautatiehallituksen jo ehdottamalla toimeenpiteellä poistumaan siten, että eräillä kevytrakenteisilla rautateillä on alettu vaihtaa heikommat kiskot raskaammanmallisiksi.

Kuten tunnettua, on Suomen valtionrautateihin kiinnitetty suurenmoinen kansallispääoma, noin 340 miljoonaa markkaa. Vuoden 1906 tiliin otettu 302 miljoonaa tuottivat viimeksimainitulle määrälle 1906 ainoastaan 1,84 %:n koron. Kuinka suuressa määrässä eri osastot ovat vaikuttaneet tähän masentavaan tulokseen, käy selville seuraavasta:

Keskushallinon menot ovat vuosi vuodelta kasvaneet tavattomassa määrässsä. Mainitsen kaikki rahamäärät tasaisissa tuhansissa. V. 1889 tekivät menot 530,000, nousten 1898 932,000:een ja 1905 10,600,000:een. Lisäys vuoteen 1881 verrattuna tekee siis 201,93 %.

Toimisto-osastossa ovat menot saman ajan kuluessa kohonneet 188,57 %. Teollisuuslaitoksissa yleensä tulee hoitokustannusten suhteellisesti vähetä liikenteen kasvaessa. Samoin tulisi syystä voida odottaa rautatiehallinnossa liikenteen lisääntyessä. Keskushallinnon ja toimisto-osaston menot ovat kuitenkin paljon suuremmassa määrässä kasvaneet kuin rautateistö on lisääntynyt. Ilmeinen epä-

kohta on siis olemassa, ja vaatii sen pikainen poistaminen vakavaa huomiota. Eikö virkamiehistöä, joka on niin perin kallis, kankea ja toimessaan uskomattoman hidas, voitaisi järjestää yksityisen liikeperiaatteen mukaan, jolloin se kävisi nopeammin toimivaksi ja paljon helpommaksi?

Liikenneosaston kokonaismenot ovat vv. 1897—1905 keskimäärin kohonneet 119,88 %. 1897 tekivät menot 3,834,000 markkaa, kohoten v. 1905 8,765,000 markkaan.

Koneosastossa ovat menot 9 vuoden, 1897—1905 ajalla, keskimäärin kohonneet 156,68 % siitä, mitä ne keskimäärin tekivät vuosina 1892—96. Tilasto osottaa, että koneosasto on vähemmän kuin mikään muu osasto vuodesta 1907 alkaen liikettä niin palvellut että siitä hallinnolle olisi ollut taloudellista etua. Paitsi veturihenkilökunnan palkan lisäystä, on polttopuitten hinnan kalleus ja suunnaton kuluttaminen vaikuttanut tähän masentavaan tulokseen. Polttoaineitten lisääntyminen mainittuina vuosina tekee keskimäärin 50,21 % vaunuakselikilometriltä. Polttopuitten kulutus tuli 1906 maksamaan 3,722,000 markkaa. Polttopuitten käyttelyssä osoitetaan tavatonta tuhlaavaisuutta jopa huolimattomuuttakin, niin että esim. Viipurin—Pietarin rataosalla kokonaisia halkopinoja on annettu paikoilleen lahoutua. Eräs insinööri on tehnyt kokeita siitä, kuinka suuressa määrässä puita säästettäisiin, jos veturit järjestettäisiin sellaiseen kuntoon, että vähemmällä halkomäärällä saataisiin suurin mahdollinen määrä käyttövoimaa höyrykulkunopeutta varten. Kokeen tulos oli erinomainen. Jos oikein on kerrottu, niin Pietarin—Viipurin välinen matka edestakaisin säästi noin 8 metriä puita. Saman insinöörin arvelun mukaan Suomen valtionrautateitten veturin järjestely mainittua tarkoitusta varten tuottaisi menoja noin 10,000 markkaa, mutta jo yhdessä vuodessa säästettäisiin suuria rahamääriä. En tiedä, onko mainitun kokeen tuloksista rautatiehallinnolle ilmoitettu ja aiheuttaisiko se minkäänlaisia toimenpiteitä mainitun hallinnon puolelta.

Huolestuttava ilmiö niin ikään on veturinvoiman työn melkoinen alentuminen, 1897 saavutti kukin veturi 41,000 kilometriä vuotta kohti, mutta vuonna 1906 on saavutettu ainoastaan 33,400 kilometriä veturin osalle. Kulkulaitostoimituskunnan kertomuksesta 1906 luvattiin parannuksia veturin työvoiman lisäämiseen nähden. Näitä jäädäänkin mielihyvällä odottelemaan.

Rataosasto voittaa kuitenkin kaikki muut osastot menojen lisääntymisessä. 1888 tekivät menot 1,883,000, mutta 1905 kohoten 7,515,000. Menot mainitun ajan kuluessa ovat siis kasvaneet 299,08 %. Ratojen kunnossapitokustannukset soraamisesta ja oikomisesta, ratapölkkyjen ostosta ja poistosta, raskaampien kiskojen käytäntöön ottamisesta, huonerakennusten kunnossapidosta sekä työpalkkojen lisääntymisestä ja työnteon huononemisesta, ovat kaikki

vaikuttaneet perin huonoon tulokseen. Kaikilla osastoilla vuotuisen menon lisäys nyt esillä olevan arm. esityksen mukaan tekee runsaasti 2 miljoonaa markkaa. Missä määrin eri rautatieosat ovat vaikuttaneet koko tulokseen? Mainittakoon siitä ainoastaan paraimmat ja huonoimmat tulokset. Paraimman tuloksen, 3,7 %:in pääoman arvolle, tuottaa Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin rataosa; peruspääoma 87,000 markkaa kilometrille, 1906 kohoten 208,700 markkaan kilometrille sekä 3 % Turun—Tampereen—Hämeenlinnan sekä Karjan rata-osat. Sitä vastoin tuottaa tappiota Jyväskylän rata 121,000. Kehnoin kaikista on Oulun rata, tuottaen tappiota 249,000 markkaa.

Valtionrautateitten henkilökunta on suhteellisesti paljon enemmän lisääntynyt saman ajan kuluessa kuin rautatieverkko on laajentunut. V. 1896 oli henkilökunta 3,901 ja v. 1906 7,933; lisäys 10 vuoden kuluessa tekee siis 4,032 henkeä. Mikäli henkilökunta on lisääntynyt, sikäli menot paikan suoritukseen ovat kasvaneet. V. 1905 suoritettiin palkkaukseen 13,184,000 ja v. 1906, 14,472,000 mk. Vuotuinen menojen lisäys tekee siis 1,228,000 eli 9,8 %. Todellakin pelottava lisääntyminen.

Jätän vihdoin nämä ikävät kannattamattomuus- ja lisääntymisnumerot.

Parannusehdotuksia.

Mitä tulee niihin toimenpiteisiin, joihin olisi ryhdyttävä ja voidaan ryhtyä, jotta rautateitten eri hallintoaloilla vallitsevat puutteet saataisiin poistetuiksi, niihin olen jo edellisessä kosketellut. Komitean esittämät parannusehdotukset näyttävät hyvin harkituilta ja tarkoituksenmukaisilta. Mainitsen vaan muutamia niistä. Komitea ehdottaa meillä käytäntöön otettavaksi matkatavaroiden lähettämisessä n. k. ameriikkalaisen lähetysjärjestelmän. Järjestelmän tarkoituksena on kaiken kirjoitustyön poistaminen maksamatonta tavaraa lähetettäessä. Painetuista juoksevista järjestysnumeroista kiinnitetään osa kollyyn, osa annetaan matkustajalle, osa jätetään asianomaisen junan miehistölle. Helsingin asemalla viime elokuussa toimitetun tilaston mukaan kirjoitettiin mainitun kuun kuluessa 7,632 matkatavaralippua, joista 4,265 eli 56 % koko lukumäärästä oli maksuttomia. Se seikka, että enemmän kuin puolet lähetyksistä on maksutonta, on omiaan osoittamaan, että yksinkertaisempi lähetysjärjestelmä meilläkin olisi aikaansaatava, tietysti aluksi vilkasliikkeisillä asemilla. Tulojen kartuttamiseksi saattaisi olla tarkoituksenmukaisempaa, että pakaasissa kuljetettavasta tavarasta otettaisiin vaikkapa pienempikin rahtimaksu. Mitä eri tavarain rahtimaksuun tulee, on siinä niin paljon epäjohdonmukaisuuksia, että niiden seikkaperäinen esittäminen veisi tässä

liian pitkälle. Sitä vastoin havaintojen tekeminen siitä, millä joutuisuudella tavaroita rautatiellä kuljetetaan, on niin tärkeä, että siihen täytyy kosketella. Tavarain kuljetuksessa huomaamme sellaisen joutuisuuden, että ripeä jalkamies voittaisi tavarajunan nopeuden. Niinpä esimerkiksi Helsingistä Joensuuhun, 624 km., kulutetaan 80 tuntia 30 minuuttia eli 7,8 kilometrin matkanopeus tunnissa; Turusta Hankoon, 163 km., 26 tuntia 15 minuuttia, eli 6,2 kilometrin matkanopeus tunnissa. Tämäkin ennätys on huimaavaa vauhtia verrattuna siihen, kun tavaravaunu kuljetetaan rataosalta toiselle. Niinpä esim. tavaravaunun kuljettamiseen Torniosta Joensuuhun tarvitaan 7 vuorokautta 21 tuntia 30 minuuttia. Jos sama tavaramäärä kuljetettaisiin 20 kilometrin nopeudella tunnissa, tarvittaisiin matkaan käyttää vain 2 vuorokautta, 20 tuntia ja 21 minuuttia. Tällöin säästettäisiin aikaa 5 vuorokautta 1 tunti 9 minuuttia. Lisätyn matkanopeuden tuottamat edut olisivat siis ilmeisiä. Komitean tavaravaunuaikatauluehdotuksen mukaan 30 kilometrin keskinopeus olisi otettava meilläkin käytäntöön. Oletetaan, että tavarajunassa on keskimäärin 30 vaunua. Komitean selostuksesta käy selville, että suurin määrä vaunuja, jotka ovat kytkettyinä varsinaisiin tavarajuniin, on aikataulun n:o 74 mukaan 1,290, ja uuden ehdotuksen mukaan 930, sekä että tunnin kuluessa tarvitaan vaunuja keskimäärin aikataulun 74 mukaan 1,037 ja uuden ehdotuksen mukaan 677, mikä siis vastaa 360 vaunun säästöä. Otaksutaan ettei vaunuja kuormitukseen käytettäisi useammin kuin kerran kuudentena päivänä. 360 vaunun säästäminen tietäisi sitä, että 360 vaunua olisi joka päivä kuormaukseen käytettävä, mikä olisi samaa kuin 2,160 vaunun käyttäminen liiketarkoituksia varten. Ehdotetun aikataulun hyväksyminen tietäisi siis samaa kuin tavaravaunuvaraston lisääminen 2,160 vaunulla. Tällöin saataisiin tuntuva säästö ja vielä lisäksi suuri etu maan teollisuudelle ja muille elinkeinoille. Suotava olisi, että komitean ehdotus tavaravaunujen kuljetusnopeudesta piammiten käytännössä toteutettaisiin.

Suurinta huomiota kiinnittää komitean mietinnön toisessa osastossa selostukset voitto-osuudesta eli n. k. tantieemijärjestelmästä. Kuten tunnettua voitto-osuusjärjestelmä on otettu käytäntöön Tanskan valtion rautateillä. Jokainen, joka vakinaisesti on rautatieliikenteen palveluksessa, tulee voitto-osuudesta osalliseksi, milloin voitto nousee enemmän kuin 2 %:ia vuoden alussa lasketusta peruspääomasta. Että voittoa voitiin ryhtyä jakamaan alennettiin 1902 peruspääoma 237 miljoonasta kruunusta 180 miljoonaan. Erikoisseikkojen esittäminen siitä, millä tavalla voitto-osuudet jaetaan, kävisi täällä liian pitkäksi. Mainittakoon ainoastaan, että voitto-osuusjärjestelmä Tanskan valtion rautateiden hallinnon Norjan rautatiehallinnolle antaman lausunnon mukaan on vaikuttanut

tyydyttävästi. Ainoastaan voitto-osuuden jakamisesta 19 eri ryhmään on tehty muistutuksia. Norjassa kuluvan vuoden suurkäräjät ovat myös päättäneet ottaa tantieemijärjestelmän käytäntöön. On ehdotettu, että vakinaiselle henkilökunnalle kunkin palkkaan nähden vuotuisesti maksettaisiin 5 % siitä ylijäämästä, joka saadaan, kun tilivuoden menot vähennetään tuloista. Perustellun lausunnon nojalla komitean enemmistö, painostaen sitä, että laiska ja huolimaton tulisi nauttimaan ahkeran ja toimellisen työn tuloksista, ei ole voinut puoltaa koko rautatien henkilökuntaa käsittävän tantieemijärjestelmän käytäntöön ottamista Suomen valtion rautateillä, vaan ehdottaa, että rautatiehallituksen päätirehtöörille ja tirehtööreille myönnettäisiin tantieemiä nettovoitosta keisarillisen senaatin määräysten mukaan. Tätä päätöstä vastaan kaksi komitean jäsentä on kirjoittanut vastalauseen, jossa ehdoittavat voitto-osuusjärjestelmän sovelluttamista kaikille valtion rautateiden palveluksessa oleville vakinaisille henkilöille, koska juuri työmiesjoukotkin niin suuresti vaikuttavat työn tuloksiin. Järjestelmän tarkotuksena on, sanovat vastalausujat, yhdistää rautatieläiset yhteiseksi osuuskunnaksi, jossa heidät tehtäisiin liikkeen työläisistä liikkeen osakkaiksi. Tämä vaikuttaisi edullisesti vastuunalaisuuden tunteen kehittymiseen, vaikuttaisi pirteästi toimimaan yhteisen liikkeen hyväksi. Vastalausujat ehdottavat voitto-osuuden jaettavaksi sillä tavoin, että se osa voitto-osuutta, joka saadaan määrättyä määrää suuremmaksi eli nettovoiton noustua normaalivuotena, mainittua määrää suuremmaksi, ylijäämästä otettaisiin määrätyt prosentit henkilökunnan voitto-osuusrahastoksi. Jako toimitettaisiin osaksi Norjan osaksi Tanskan mallin mukaan. Voittoon oikeutetut ehdotetaan jaettavaksi viiteen ryhmään. Osingon jakaminen alkaisi 50 %:lla siitä määrästä — miljoonaan markkaan asti, mikä saadaan yli nettovoiton normaalivuoden voittoa suuremmaksi, alentuen eri asteissa ja jatkuen sitten 5 %:lla. Omasta puolestani hyväksyn vastalauseen tekijäin mielipiteen. Se lienee tehokkain kiihotuskeino työvoiman lisäämiseksi. Henkilökunta, joka tavallaan tulisi valtion rautateiden liikkeestä osalliseksi, ryhtyisi säästelijääksi, toimelijaaksi ja huolehtivaiseksi, josta liikkeelle koituisi hyötyä, ja olisi se tarpeellisena jarruna virkamiehistön ja palveluskunnan tarpeettomaan lisäämiseen. Oman ansion etu elvyttäisi ammattitaitoa ja mikä tärkeintä, se kohdistaisi harrastusta voimakkaasti koko liikkeen hyväksi.

Rautatiehallitus.

Vihdoin pikainen silmäys rautatielaitoksen päähallintoon. Rautatielaitoksen huonoa asemaa rautatiehallitus on ryhtynyt parantamaan siten, että matkustajamaksujen ja makuupaikkojen hin-

noissa on määrätty melkoinen hinnan korotus. Näissä pyrkimyksissä on menty niinkin pitkälle, että esim. kuukaus- ja vuosipilettien hinnat on korotettu noin 100 %:lla entisestään. Vuosipilettiä saatiin ennen vaikka kuinka pitkälle matkalle. Nykyään saadaan semmoinen vain 150 kilometrin matkalle. Näin ollen tarvitsee jokaisen pitempää matkustamista, jokaista 150 kilometrin matkaa varten hankkia eri piletti ja jokaisen piletin saamista varten jättää kaksi muotokuvaa. Liikemiehistön, joka etupäässä käyttää ja kannattaa rautateitä, jo käytännöllisyyden tähden tarvitsisi saada yhden pitempiaikaisen lipun niin pitkiä matkoja varten kuin kukin tarvitsee. Hinnan kalleuteen ja mainittuihin vaikeuksiin nähden rautatiehallituksen toimenpide laajoissa piireissä on herättänyt tyytymättömyyttä. Eiköhän kuukaus- ja vuosipilettien hinnan korotus esim. 50 %:lla olisi kerrakseen riittänyt? Matkustajamaksujen ja makuupaikkojen hinnan korotus, kuinka suureksi ne määrättäneekin, eivät missään tapauksessa voi suurempia parannuksia aikaansaada, vaan tarvitaan koko rautatiejärjestelmän perinpohjainen muutos.

Millä tavoin yleisön mukavuutta ja rautatien etua valvotaan, mainittakoon siitä kuvaavana esimerkkinä seuraavaa:

Illoin lähtee Helsingistä Pietariin 3 matkustajajunaa. Näitä junia seuraa 1 ja 2 luokan makuuvaunut, mutta 3 luokan makuuvaunu ainoastaan ensimäistä junaa. Matkustajain, jotka tahtovat käyttää kolmannen luokan makuuvaunua, tulee lähteä 3 tuntia ja 15 minuuttia aikaisemmin kuin viimeinen juna, vaikka aika ei moista ajanhaaskausta myöntäisikään. Vielä on huomattava, että kolmannen luokan matkustajavaunua myöhimmin lähtevässä pikajunassa ei ole lainkaan, vaan ainoastaan ensimmäisen ja toisen luokan makuuvaunuja. Mistä seuraa tällainen kolmannen luokan vaunujen säästäminen? Tuottaako kolmas luokka niin vähän tuloa tai mahdollisesti tappiotakin? Kulkulaitostoimituskunnan kertomuksesta vuodelta 1906 saadaan päinvastoin selville, että kolmas luokka halpuudestaan huolimatta tuottaa rautatiellemme paraan tuloksen ratakilometriä kohti, niin että matkustajia ensiluokan vaunuissa oli 1,6, toisessa 6 ja kolmannessa luokassa 12,5, jonka johdosta ensimmäinen luokka vaunukilometriä kohti antoi 8,8 pennin suuruisen tulon, toinen luokka 24,5 ja kolmas luokka 34,6 pennin suuruisen tulon. Lisäksi on huomattava, että kolmannen luokan vaunujen lukua voitaisiin melkoisesti suurentaa, sen johdosta että kolmannen luokan vaunuja on käytetty sotilasten ja vankien kuljettamiseen. Tilasto siis johtaisi ehdottomasti siihen, että ensimäisen luokan vaunujen käyttäminen olisi kannattamattomana lakkautettava. Ennen kaikkia luulisi käytännöllisen järjen johtavan semmoiseen tulokseen, että ainakin kolmannen luokan matkustaja- ja makuuvaunuja pitäisi ehdottomasti olla jokaisessa illoin lähtevässä junassa. Näin ei ajattele rautatiehallitus. Sitä ei edes kannattavaisuussuhteet näy huolestuttavan. Onhan tämä-

kin oiva osoitus rautatiehallliuksen ylimysmielisestä virkavaltaisuudesta ja kyvystä järjestää asiat molemminpuoliseksi hyödyksi ja tyydytykseksi.

Asiantuntijain piireissä lieneekin se käsitys yleinen, ettei virkavaltaisuus, leväperäisyys ja vanhoillisuus ole maamme tuhathaaraisessa virkamiehistössä voinut mihinkään niin kotiutua, kuin rautatiellä.

Suosikkijärjestelmä, niin vakuutetaan, kuuluu olevan yleinen ja aivan sietämätön. Mainitsen vain yhden esimerkin näytteeksi tästä järjestelmästä. Erääseen asemapäällikönvirkaan nimitettiin henkilö, joka ansioittensa nojalla oli järjestyksessä 18; sanottu henkilö oli käynyt ainoastaan viisi luokkaa lyseota ja oli hänellä vähemmän virkavuosiakin. Kanssahakijoiden joukossa oli semmoisia, joilla oli 10 vuotta enemmän virkavuosia, olivat ylioppilastutkinnon, jopa hallintotutkintoa varten kirjallisten kokeitten suorittaneitakin ja henkilöitä varustettuja kiitettävillä lausunnoilla virkatehtävien kelvollisesta suorittamisesta. Mutta kaikista näistä huolimatta nimitettiin asemapäälliköksi henkilö, joka järjestyksessä oli ansioittensa nojalla 18:s. Valituksen tekeminen tätä julkeaa suosikkijärjestelmää vastaan olisi valittajalle mitä turmiollisin, se kun tietäisi sitä — niin vakuutetaan — että valittajain ansionmukainen kohoaminen ei enää koskaan tulisi kysymykseen. Vääryyden kärsiminen näin ollen on ehtona, jos mieli päästä eteenpäin.

Syystä vihdoin kysytään, onko rautatiehallituksen nykyisellä päälliköllä niitä edellytyksiä, että rautatiellä vallitsevat epäkohdat voitaisiin saada korjatuiksi? Sillä mieheltä, joka on niin suuren laitoksen hallinnon etunenässä, kun maamme rautatiet nykyisin ovat, vaaditaan, että hän perinpohjin tuntee rautatieolot rakennuksiin, virkamiehistöön sekä liikkeen luontoon ja hoitoon katsoen. Tätä tuntemusta voi vain olla senlaisella miehellä, joka perusteelliset tieteelliset tehtävät ja ammattipalveluksen suoritettuaan on nuorena antautunut rautatie-alalle ja hoitanut siellä useammanlaatuisia tehtäviä ja osottanut muita huomattavampaa kykyä, tarmoa ja tunnollisuutta. Näillä ominaisuuksilla on hän tietysti saavuttanut työtoverien luottamuksen, mikä on välttämätöntä, jotta päällikkö voisi menestyksellä toimeenpanna tarvittavia parannuksia. Esittäessään sellaisia tietäisi hän, millaisiin oloihin ne ovat sovellutettavat etteivät ne epäkäytännöllisinä ja oloihin soveltumattomina voisi kohdata asianomaisten vastarintaa.

Onko nykyisellä rautatiehallinnon päälliköllä nimeksikään tässä kosketeltuja ominaisuuksia? Onko hän koskaan voinut kerskata nauttineensa alaistensa virkamiesten ja toimimiesten jakamatonta luottamusta? Ja jollei niin ole, eikö hänen juuri itsensä pitäisi etupäässä tuntea, mitä velvollisuus laitoksen hyväksi ja maan taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi häneltä vaatii. Kunniaa rauta-

tiehallituksen ijäkkäälle päällikölle! Mutta jo korkean ikänsä tähden häneltä ei olla oikeutettu odottamaan niitä edellytyksiä eikä sitä työtarmoa, jota perinpohjaisten parannusten aikaansaaminen rautatiellä välttämättömästi edellyttäisi. Toivoa sopii, että asianomainen on tämän itsekin huomaava ja ensi tilaisuudessa luopuva toimestaan. Tällöin olisi ainakin toivoa saada rautatiehallituksen peräsimeen henkilö, joka voisi ryhtyä puhdistamaan tätä kuuluisaa Augias-tallia aina ylemmistä virkamiehistä varsinaisiin työmiesjoukkoihin asti. Jos virka- ja suosikkijärjestelmä maahan jaotettaisiin, velvollisuudentuntoa herätettäisiin, työvelvollisuuksia lisättäisiin ja ennen kaikkea säästäväisyyden periaatteet järkähtämättömästi kaikilla aloilla toteutettaisiin, niin rautatielaitoksemme varmaan kohoaisi siitä taloudellisen ja siveellisen alennuksen tilasta, missä se nykyään on.

Olen edellisessä kosketellut muutamiin rautateillämme vallitseviin epäkohtiin. Suotavaa olisi, että valtiovarainvaliokunta kiinnittäisi tälle alalle vakavaa huomiota.

Lopuksi lausun hartaana toivomuksena sen, että uusi kulkulaitoksen päällikkö senaatissa ottaisi parannusten aikaansaamisen rautateillämme herkeämättömän huolenpitonsa esineeksi.

Ed. Nevanlinna: Eduskunta on saanut kuulla tästä asiasta niin seikkaperäisen ja niin kaunopuheliaan ja kieltämättä muutenkin monessa suhteessa ansiokkaan esityksen, että se, joka on voinut omistaa tälle asialle ainakin tällä kertaa suhteellisesti vähän aikaa ja huomiota, oikeastaan joutuu epäilemään tokko hänen olisi enää tässä suhteessa vaadittava eduskunnan huomiota. Mutta kun sentään saattaa olla syytä, että näistä asioista joku toinenkin ääni kaikuu kuin ed. Huoposen — sillä asiat ovat nyt kerran kieltämättä tärkeät —, niin pyydän minäkin saada lausua muutamia huomautuksia. Edellinen puhuja on onneksi vapauttanut minut esittämästä koko juokon tosiasioita, jotka hän on laajasti tuonut esiin ja, mikäli saatoin huomata, myöskin oikein.

Esillä oleva armollinen esitys koskee mitä tärkeintä valitiotaloutemme haaraa, ja tämä valtiotalouden osa on samalla se, joka välittömimmin hoidetaan eduskunnan myötävaikutuksella ja myötävastuulla. Jo näissä kahdessa seikassa on täysi syy siihen, että tähän armolliseen esitykseen kiinnitetään tämän huoneen puolelta tarkkaa huomiota. Mutta siihen on erityisenä syynä myöskin se seikka, että tämä armollinen esitys minunkin arveluni mukaan, nyt niinkuin jo monta kertaa ennenkin, antaa aihetta mitä vakavimpiin muistutuksiin.

Niinkuin edellinenkin puhuja laajasti osoitti, niin ovat meidän valtionrautatiemme nyt jo toistakymmentä vuotta antaneet mitä huolestuttavimpia rahallisia tuloksia. Sen sijaan että nämä rautatiet olisivat antaneet valtiolle jotakin tuloa, niinkuin monessa muussa

maassa tapahtuu, niin ne päinvastoin eivät ainoastaan ole tätä tuloa olleet antamatta mutta eivät ole edes pystyneet peittämään omia kustannuksiaan, kun nimittäin näihin kustannuksiin, niinkuin oikein on, lasketaan valtiovelan korko ja kuoletus, koska tämä velka on kokonaan otettu, niinkuin tiedetään, rautateitä varten. Eivätkä nämät lainoilla hankitut varat vielä muodosta rautateiden pääomaarvosta kuin vajaan toisen puolen, koska toinen puoli on säästyneistä verovaroista otettu.

Silmäys tähänkin armolliseen esitykseen osoittaa selvästi, kuinka epätyydyttävä rautateittemme rahallinen tila on. Siinä tulo- ja menoarviossa, jonka armollinen esitys sisältää vuodelle 1909, arvioidaan ainoastaan rautateiden varsinaiset, säännölliset liikekustannukset ynnä valtiovelan vuotuismaksut 47,200,000 markaksi. Vähin mitä rautateiden pitäisi tuottaa, jos mieli edes peittää omat kustannuksensa, olisi siis tämä summa. Tänä vuonna (1908) hallitus kuitenkin arvioipi niiden tuottavan vain 41 $^1/_2$ miljoonaa, ja rohkeimmankaan arvion mukaan ei, mikäli armollisessa esityksessä sanotaan, tuloa vuodelta 1909, siis ensi vuodelta, voitaisi arvioida kuin 45 $^1/_2$ miljoonaan. Hallitus ei kuitenkaan katso varovaisuuden sallivan arvioida tuloa muuta kuin 43 $^1/_2$ milj. markaksi. Tämän mukaan tulevat tulot jäämään 3,700,000 markkaa alle näiden mainitsemaini vakinaisten menojen. Siis lähes 4 miljoonaa markkaa on vuonna 1909 vero- tai lainavaroja käytettävä yksistään rautateiden pitämiseen liikkeessä sekä niihin sijoitetun lainapääoman korkoon ja kuoletukseen. Tämä asiaintila on erittäin huolestuttava, ja toivoa täytyy, että nämä arviot kuitenkin osoittautuvat liika synkiksi. Sillä 3,700,000 markkaa tässä olisi suunnattoman suuri summa. Ei vielä näet ainoanakaan vuonna siitä asti kun rautateiden liikevoitto ei enää ole peittänyt ylläpitokustannuksia ynnä valtiovelan kuoletusta, tämä summa, joka on muista varoista ollut tähän lisää käytettävä, ole ollut niin suuri. Alkaen vuodesta 1901 eivät enää rautateiden tulot ole menoja peittäneet; siihen asti ne sen tekivät. Mutta ainoastaan tuona kaikkein huonoimpana vuonna 1905, joka rautateiden taloudessa on aivan poikkeuksellisen kehno rahallisessa suhteessa, tämä vajaus nousi vähän yli 3 miljoonaa markkaa. Muina vuosina se keskimäärin vuodessa on ollut vähän alle 1 $^1/_2$ miljoonan markan, vaihdellen muina, paitsi tuona poikkeuksellisena vuonna, $^1/_2$ ja 2 miljoonan välillä. Nyt on se otaksuttu kuten sanottu, vuonna 1909 3,700,000 markaksi ja, niinkuin sanottu, täytyy toivoa, että tämä arvio osottautuu liika mustaksi. Toivottavasti käypi nyt, niinkuin ennenkin, siten, että rautatiehallituksen ehdottama vakinainen menosääntö osottautuu ainakin miljoonaa suuremmaksi, kuin tarve vaatii. Näin on ollut aivan säännöllisesti ja arm. esitys osottaa, että tämä säännöllinen asiaintila yhä edelleen jatkuu. Rautatiehallitus

tekee menosääntöehdotukset niin runsaiksi, että ne tinkimisenkin jälkeen näyttävät tavallisesti miljoonan liika suuriksi.

Puheena oleva epäedullinen lopputulos valtionrautateitten taloudesta ei tietysti ole voinut johtua mistään muusta kuin siitä, että liikenne- ja ylläpitokustannukset ovat nousseet paljoa nopeammin kuin liikennetulot. En rohkene väsyttää paljoilla numeroilla, vallankaan kun en voi loistaa esittämällä niitä päästäni, niinkuin arv. edellinen puhuja, millä tietysti voipi tehdä numerot koko joukon vähemmän kuiviksi. Mutta minun täytyy kuitenkin myöskin mainita muutamia numeroja, jotka osottavat, mitenkä huolestuttavassa määrässä liikenne- ja ylläpitokustannukset ovat kohonneet nopeammin kuin tulot.

Vuosina 1890—1894 lisääntyivät tulot noin 7 %, menot 9 ½ %. Mutta vuosina 1900—1904, kun tulot kasvoivat keskimäärin vuodessa ainoastaan 5 %, lisääntyivät menot 10 %. Ja vuonna 1905 oli tulojen lisäys edelliseen vuoteen verrattuna ainoastaan 1,3 %, mutta menot kasvoivat silloinkin vielä 6,2 %. Vuosi 1906, viimeinen, jolta on olemassa tarkkoja tilastollisia tietoja valtionrautateistä, osoittaa vähän ilahuttavampia lukuja. Mutta olkoon kuitenkin mainittu, että vieläkään tuo n. s. liikennevoitto, ero bruttotulon ja säännöllisten menojen välillä, ei ole kuin 15 %, siihen sijaan kun se keskimäärin vuosina 1890—1894 oli 35 % bruttotulosta.

Vielä paljon pätevämmin kuin nämä tällaiset absoluuttiset taikka niin sanoakseni absoluuttis-suhteelliset luvut menojen ja tulojen suuruudesta, osoittavat rautateitten talouden arveluttavaa muodostumista ne luvut, jotka ilmaisevat tulot ja menot ja niitten välisen erotuksen eli voiton liikenneyksiköltä, nim. henkilö- ja tonnikilometriltä, sillä nämät osottavat, missä suhteessa itse liikkeeseen tulot ja menot ovat kulloinkin olleet. Ja nämä numerot näyttävät, että rautateitten saama korvaus siitä työstä, joka on suoritettu tuollaiselta liikenneyksiköltä, siis yhden henkilön ja tonnin kulettamisesta kilometrin eteenpäin, — taikka sanokaamme 1,000 tuollaiselta yksiköltä, sillä on helpompi sillä tavalla laskea —, on vuosi vuodelta aivan pelottavasti alentunut. Se on laskenut vuosina 1898—1904 enemmän kuin toisen puolen siitä, mitä se oli vuosina 1890—1896. Ja vuonna 1904 olivat nämä tulokset vielä epäedullisemmat kuin keskimäärä tuona edellisenä aikana. Itse luvut minun täytynee jättää esittämättä, se veisi liiaksi aikaa.

Olisi hauska voida tuntea nämä suhteet myöskin vuodelta 1907, mutta, niinkuin sanottu, rautatietilastoa sanotulta vuodelta ei vielä ole olemassa enkä ainakaan minä siis ole voinut yrittää näitä laskuja tehdä. Mutta minä olen tehnyt ne vuodelta 1906— rautatiekomitea lopettaa ne vuoteen 1905 — ja olen havainnut, että vaikka vuonna 1906 absoluuttinen tulos oli koko joukon parempi kuin edellisenä, niin tulos liikenneyksiköltä on yhä vaan huonompi kuin sitä ennen.

Voitto on nim. vuonna 1906 alempi kuin 1905 liikenneyksiköltä. Ja verrattuna siihen, mitä tämä voitto liikenneyksiköltä oli vuonna 1898, jolloin huononeminen rautatientaloudessa alkoi, on erotus aivan ylen suuri. Vuonna 1906 oli tämä voitto, joka teki vaan 4 markkaa 91 penniä liikenneyksiköltä, 40 % alempi kuin se oli silloin, kuin rautateiden talouden tulos alkoi huononemisensa, vuonna 1898.

Tähän tulee nyt lisäksi yksi erittäin huomattava seikka. Sitä mukaa kuin viimeisten kymmenen vuoden kuluessa rautatiet ovat kannattaneet yhä huonommin, voisi sanoa, jos saisi vähän liiotella, että niitä on koetettu tehdä vaan yhä vähemmän kannattavaisiksi. Juuri tämän ajan kuluessa, juuri näinä samoina kymmenenä vuonna, joidenka tulokset ovat olleet näin heikkoja, on näet kiinnitetty vallan mahtavat summat miljoonia vanhoihin ratoihin, niinkuin sanat ovat tavallisesti kuuluneet, »jotta ne vastaisivat liikenteen kasvavia vaatimuksia», tuon saman liikenteen, joka vuosi vuodelta on antanut yhä vähemmän tuloa. Saattaa olla syytä kerran mainita se kokonaissumma, joka viimeisten 10 vuoden kuluessa on näihin vanhojen ratojen täydentämistöihin, siis asemarakennuksiin ja kaksinkertaisten raiteiden rakentamiseen, uusiin vetureihin, vaunuihin, veturitalleihin, työväenrakennuksiin j. n. e. käytetty. Se tekee vähän vaille 100 miljoonaa markkaa, nim. 95,200,000 markkaa. Jos tästä summasta vähentääkin pois sen osan, joka vastaa rautateitten saman ajanjakson aikana antamaa n. s. liikennevoittoa, niin jää vieläkin jälelle 38 milj. markkaa. Sillä rautateitten liikkennevoitto samalta ajalta tekee 57 milj. markkaa. Mutta siitä, mitä minulla on ollut tilaisuus tässä edellä lausua, käy ilmi, että tällaista vähennystä ei saa toimittaa, sillä rautateiden liikennevoittohan aina vuodesta 1901 ei ole riittänyt rautateiden säännöllisiin menoihin, niihin luettuna korko ja kuoletus, näihin suuriin täydennysmenoihin ei ole rautateiden tulosta liiennyt ainoatakaan penniä. Ainoastaan vv. 1898—1901 vielä riitti rautateitten bruttotulosta joku osa, paitsi valtiovelan korkoon ja kuoletukseen, myöskin näihin uudisrakennusmenoihin. Mutta joka tapauksessa tekee se summa, joka rautateihin on kiinnitetty viimeisten 10 vuoden kuluessa yli niiden antamien omien tulojen tasaluvuissa 98 miljoonaa markkaa. Tästä on mennyt niinkuin sanottu, noin 95 milj. uudisrakennuksiin ja muihin täydennyksiin sekä liikkuvan kaluston hankkimiseen, ja loput on mennyt säännöllisten liikkeen antamain tappioitten täyttämiseksi.

Liikeyrityksenä rautatiemme tällaisen mahtavan 10 miljoonan pääomalisäyksen kautta ovat tulleet yhä huonommiksi. Se korkoprosentti, jota niiden antama n. s. nettovoitto tälle pääomalle edustaa, on, kun pääoma on kasvanut ja tulot vähentyneet, painunut aivan mitättömiin. Oltuaan korkeimmillaan vuonna 1896, 3,6 %, on se mennyt niin alhaiseksi, että se vuonna 1905 ei ollut muuta kuin 1,5 % eikä vuonna 1906, joka kuitenkin oli vähän parempi vuosi,

ollut muuta kuin 1,84 %. Tämä luku on niin alhainen, ettei se vastaa, niinkuin rautatiekomitea huomauttaa, muuta kuin kohtuullista korkoa niille veroille, jotka viimeisinä 10 vuonna on käytetty näitten ratain täydentämiseen.

Tätä muodostusta on nyt jo kestänyt runsaasti 10 vuotta. Ei tarvinne epäillä, että jokaisessa maassa, missä hallitus valppaasti seuraa valtiotalouden ilmiöitä, tällainen arveluttava olojen muodostus erittäin tärkeällä valtiotalouden alalla olisi viipymättä vienyt sekä hallituksen että kansaneduskunnan huomion vakavasti näihin asioihin. Mutta meillä valitettavasti tämä ei ole tapahtunut. Meillä voi sanoa, että niiden 10 vuoden kuluessa joina vuosi vuodelta tämä kehitys on voitu konstateerata, ei oikeastaan ole tehty yhtään mitään, vaan ovat asiat saaneet mennä menojansa. Saattaa olla hyvä tietää, että vastuun tästä jakaa eduskunta ja hallitus jokseenkin tasan. On erittäin huomattava seikka, että vaikka jo 1897 vuoden valtiopäiviltä alkaen tiedot rautateitten taloudesta osottivat arveluttavata muodostustendensiä, harrastus näihin asioihin vanhassa säätyeduskunnassa ja sen valtiovarainvaliokunnassa 1890: luvun myöhemmillä valtiopäivillä laimenee. Edellisillä valtiopäivillä, 1894, jolloinka kuitenkin tulokset olivat hyvät, — ainakin jollei ollut aivan erinomaisen syvälle tunkevaa silmää, niin ei saattanut huomata muuta kuin erittäin edullista muodostusta, — valtiovaliokunta mitä suurimmalla huolella seurasi näitä asioita. Valiokunta osoitti lausunnoillansa, kuinka suunnattoman tärkeänä se piti, että kaikki mahdollinen varovaisuus ennen kaikkea rautateitten täydentämisessä otettiin varteen. 1890:luvun kahdet viimeiset valtiopäivät ovat toista laatua. Niillä ei oikeastaan esiinny minkäänlaisia lausuntoja valtiovarainvaliokunnan eikä säätyjen puolelta koko tässä asiassa. Vuonna 1897 näyttivät valtiovaliokunnan omat esittämät tiedot, että rautateitten liikenne- ja ylläpitokustannukset viimeisinä vuosina jo olivat lisääntymässä melkoista enemmän kuin bruttotulot. Mutta se ei sen enemmän kiinnittänyt valiokunnan huomiota. Niinikään täytyi valtiovaliokunnan vuoden 1900 valtiopäivillä panna merkille, kuinka huolimatta verrattain edullisista bruttotuloista ja liikennevoitosta kustannusten ja tulojen välinen suhde vuosi vuodelta oli huononemassa. Mutta tämän johdosta ei valiokunta muuta tehnyt kuin pani merkille, että rautatietaksojen melkoinen alennus, joka oli tapahtunut vuonna 1897, on huomattavasti lisännyt liikennettä ja muun muassa henkilökunnan palkkojen lisäys korottanut kustannuksia siitä, niinkuin valiokunnan sanat kuuluivat. Mikä ei ollut erinomaisen paljon sanottu. Ja kuin valtiovaliokunnan samoilla 1900 vuoden valtiopäivillä täytyi panna merkille, että uusien rautatierakennusten ja liikkuvan kaluston hankkimiskustannukset olivat nousseet keskimäärin yli 225 %, lausui valiokunta tämän johdosta ainoastaan,

että liikenteen vaatimukset ovat nähtävästi tehneet mahdottomaksi rajoittaa mainittuja menoja enemmän säätyjen hyväksymään menoarvioon otettujen määrärahojen kanssa yhtäpitäväksi. Ilman muuta siis edellytettiin, että toisin ei olisi voitu menetellä. Näkyy sitäpaitsi, että valtiopäiväin johtavimmatkaan henkilöt eivät olleet selvillä sen politiikan laadusta, joka rautateillä oli pantu voimaan. Se näkyy siitä, että 1894 vuoden valtiopäivillä porvaris- ja aatelissäädyn jäsenet liittivät valtiovarainvaliokunnan mietintöön kulkulaitosrahastosta, vastalauseen, jossa he lausuivat vakaumuksenaan, että vanhojen ratojen täydentäminen oli ohimenevä ilmiö, joka muka ei tulisi enää seuraavan finanssikauden jälkeen vaatimaan huomattavampia menoja. Niinkuin tiedetään tämä oli perinpohjainen erehdys. Mutta vaikka se osoittautui erehdykseksi jo muutamien vuosien perästä, niin ei sittenkään säätyvaltiopäivien aikana mikään perinpohjaisempi tarkastus tässä tarkoituksessa tullut kysymykseen. Päinvastoin vuoden 1900 valtiopäivät omasta alotteestaan, valtiovarainvaliokunnan ehdotuksesta, nostivat noin 10 $^1/_2$ miljoonalla markalla niitäkin rahamääriä, joita hallitus oli pyytänyt varainhoitokauden kuluessa käytettäviksi valmiiden ratojen ja niiden liikkuvan kaluston täydentämiseksi, asettuen siinä kohden enemmän sille kannalle, jolle rautatiehallitus oli asettunut, mutta jota kuitenkin senaatti oli jo säikähtänyt, kun näet oli tarkoitus neljänä vuonna käyttää yhteensä 75 miljoonaa markkaa ainoastaan olemassa olevien rautateiden täydentämiseen. Hallitus oli toki tinkinyt tämän summan 42 miljoonaan markkaan, mutta tähän lisättiin nyt 10 $^1/_2$ miljoonaa valtiopäivillä.

Ei ole niin aivan suuresti ihmeteltävää jos hallitus ei näissä oloissa katsonut olevan erinomaista aihetta ruveta huolehtimaan miten tässä epäkohdat olisi saatavat korjatuiksi; koskapa rahaa oli runsaasti, niin voitiin huoletta elää, ja sentähden asiat saivat mennä menojaan. Ja kuitenkin olisi hallituksen pitänyt ilmeisistä tosiasioista havaita, ettei tässä ollut kysymys ainoastaan epäedullisista konjunktuureista, vaan että asiat rautateitten hallinnossa useissa kohdin eivät olleet, niinkuin olisi pitänyt. Ensinnäkin on mahdotonta otaksua, ettei hallitus olisi tiennyt sitä, minkä katsaus johonkin tariffikäsikirjaan saattoi osottaa, että nim. vuonna 1897 toimeenpantu uusi tariffi oli, niinkuin rautatiekomitea, joka nyt on päättänyt työnsä, sanoo myönnytyksiin nähden sellainen, ettei sillä ole ollut maailmassa vertaistaan. Mutta kuitenkin tämä tariffi pantiin voimaan, eikä siihen sittemminkään, vaikka sen vaikutukset seuraavina vuosina hyvin pian rautatietilastosta olivat huomattavissa, edes osittaisia korjauksia pantu toimeen. Sitäpaitsi jokavuotinen rautatietilasto osotti, että asiat olivat huonolla tolalla rautatiehallinossa. Muutama esimerkki siitä. Vuodesta 1899, siis kohta 10 vuotta, on tilasto joka vuosi säännöllisesti osottanut, että

keskimääräinen matkustajaluku, henkilöluku, junaa kohti on melkoisesti alentunut. Numerot täytyy minun taas tässä jättää mainitsematta. Näissä tilastonumeroissa on siis ilman muuta 10 vuoden kuluessa ollut pätevä selvitys ja todistus siitä, että matkustajajunia on lisätty suuremmassa määrin kuin liikenteen vaatimukset ovat kasvaneet.

Toinen esimerkki. Alkaen vuodesta 1900, siis jo 8 vuotta, osottaa rautatietilasto, että se keskimääräinen kilometrimäärä, minkä kukin tavaravaunu on kulkenut, on, sitä mukaan kuin vaunuja yhä on lisätty ja lisätty, säännöllisesti mennyt alaspäin. Sama on laita veturien suhteen. Jos vuonna 1904 kukin veturi olisi ollut sen verran liikkeellä kuin se oli 1899, niin olisi tultu toimeen 58 veturia vähemmällä. Tämä nyt tietää, vaikkei rahassa laskettaisi kuin 75,000 markkaa veturia kohti 4,300,000 markkaa varoja, jotka turhaan on vetureihin kiinnitetty, puhumattakaan niistä sadoista tuhansista, jotka on kiinnitetty näitä vetureita varten rakennettuihin talleihin ja pilttuihin. — Ja vielä yksi esimerkki. Jos kukin tavaravaunu olisi vuonna 1906 ollut sen verran liikkeellä kuin 1900, niin olisi meillä 900 liikavaunua, ja tämä tekee alhaisenkin arvion mukaan ainakin 3 miljoonaa markkaa tarpeettomasti käytettyjä valtiovaroja.

Rautatiehallitus itse tunnusti jo kertomuksessaan 1895, että tämä vaunujen käyttöintensiteetti oli katsottava erinomaisen heikoksi, mutta mitään ei sen johdosta tehty rautatiehallituksen omasta alotteesta eikä myöskään hallitus siihen pakoittanut. Tämä tila kävi kuitenkin vihdoin liian räikeäksi, varsinkin kun ajanjakso 1901—04 oli vienyt kulkulaitosrahaston mitä arveluttavimpaan rahalliseen tilaan. Säädyt puuttuivat silloin asiaan, pyytäen 1904—05 valtiopäivillä tutkimuksen toimittamista.

Tämä tutkimus on nyt suoritettu. Komitea, jolla tämä tutkimus oli tehtävänä on antanut mietintönsä ja päättänyt työnsä. Jos tahtoisi lykyesti vastata kysymykseen, mitä tämä tutkimus on tuonut ilmi, niin minusta sen voisi lyhyesti tehdä niillä sanoilla, jotka tavataan komitean mietinnössä heti alussa, missä lausutaan että rautateiden antamain rahallisten tulojen heikkous »tietää kieltämättä enemmän kuin perinpohjaisen epäkohdan vallitsemista maamme rautateiden hallinnossa». Ja nyt on kuitenkin huomattava, että tämä komitea lausuu arvostelunsa ilmeisellä varovaisuudella ja pitää pääsyynä rautateiden huonoihin rahallisiin tuloksiin tariffien mahdottomuutta. Useissa kohdin näkyy ikäänkuin komitea katsoisi tärkeäksi alleviivata, että siinä ja siinä asiassa eivät rautatiehallitus ja viranomaiset ole suinkaan olleet syypäät, tai ainakaan pääsyypäät. Sen arvosteluille on sentähden, milloin ne ovat niin jyrkkiä kuin tässä, ymmärtääkseni annettava sitä suurempi todistusvoima.

Edellinen puhuja on laajasti esittänyt monta kohtaa tämän

rautatiekomitean mietinnöstä. Minä en tahdo toistaa mitä hän on maininnut, mutta pyytäisin kuitenkin saada kiinnittää huomiota muutamiin kohtiin, joihin hän ei huomatakseni kajonnut.

Että todellakin, niinkuin rautatiekomitea lausuu, enemmän kuin perinpohjaiset epäkohdat ovat olemassa rautatiehallinnossa, sen osottavat minun nähdäkseni m. m. seuraavat seikat.

Niinkuin edellinen puhuja laajasti sitä kosketti, ovat palkkauskustannukset valtion rautateillä nousseet paljon nopeammin kuin liikenne on kasvanut. Vuosina 1898—1904, siis juuri tänä huononemisaikana, on liikenne lisääntynyt 42 ½ %:lla, mutta palkkausmenot ovat nousseet 73,8 %:lla. Vuonna 1895, jolloin liikenneyksikköjen luku ratakilometriä kohden edellisestä vuodesta aleni, palkkauskustannukset kaikilla osastoilla kuitenkin lisääntyivät, ei erittäin tuntuvasti, mutta kuitenkin liikenneosastolla 3 ½ % ja koneosastolla lähes 4 % j. n. e. Nyt tietysti rautatiekomitea, tällaiset numerot silmiensä edessä, kävi ottamaan selkoa siitä, onko todella tämä lisäys ollut välttämätön, onko siis palveluskunnan ja virkamiehistön lisääminen tässä määrässä ollut välttämätöntä. Mutta komitea havaitsi, että sen oli aivan mahdoton toimittaa tätä tutkimusta. Sillä rautateiden hallinnossa, niinkuin komitea ilmoittaa, ei meillä ollenkaan seurata henkilökunnan työintensiivisyyttä. Muualla maailmassa, niinkuin tämä sama komitea lausuu on tämä detalji, virka- ja henkilökunnan työtehoisuuden seuraaminen, mahdollisimman järjestelmällinen seuraaminen, rautatiehallintojen tärkeimpiä tehtäviä. Meillä ei edes panna toimeen ajottaisiakaan tutkimuksia tai kokeita. Siitä, ettei mitään alkuaineksia siis ole ollut olemassa tutkimukselle työn tehoisuudesta asemilla ja linjalla yleensä, on nyt nähtävästi juuri seurannut, että rautatiekomitea, ikävä kyllä, on päättänyt työnsä antamatta mitään erikoisselvitystä tästä palkkausmenojen nousun suuruudesta. Mutta komitea on kuitenkin saanut selville sen verran, että se, huolimatta suuresta pidättyväisyydestään arvosteluisssaan, on ollut pakotettu ehdottomana tosiasiana lausumaan, että rautateittemme henkilökuntaa on lisätty kohtuuttomasti, s. o. enemmän kuin tarve olisi vaatinut; että tarpeettomia työvoimia siis ainakin muutamilla asemilla täytyy olla; sekä että — ja tämä on minusta erittäin tärkeä lausunto — jonkun aikaa eteenpäin voidaan olla henkilökuntaa lisäämättä. Nämä ovat komitean käyttämiä sanoja.

Mitä tärkein kysymys on tietysti se, onko, niinkuin stereotyyppinen lause aina on kuulunut, valmiiden ratojen tapahtunut täydentäminen uusilla rakennuksilla ja liikkuvalla kalustolla, ollut välttämätöntä »liikenteen tarpeen tyydyttämiseksi». Nyt on tosiasia se, että nämät menot ovat olleet paljon suuremmat kuin itse liikenteen kasvu. Ne ovat olleet aivan suhteettomasti suuremmat, niin että kun liikenne on kasvanut 100 %:lla, niin ovat nämä kustannukset

toisin paikoin kasvaneet jopa 400 %:lla. Näin on laita kustannusten sähkölennätin-, puhelin- ja soittojohdoista sekä ratojen ylikäytävistä ja ratapenkereiden kohottamisesta j. n. e. Ne ovat nousseet tällä huimaavalla summalla, kun samana aikana rautatiet vuosittain ovat antaneet yhä heikompia tuloksia. Rautatiekomitea sanoo tosin, että eräiden seikkojen johdosta, joita aika ei salli tässä selittää, komitean esittämistä numeroista vielä ei voida tehdä ehdottoman varmoja päätelmiä siitä, ovatko huonotuloiset rautatiemme kaikin puolin liian ylellisesti varustetut. Mutta komitea lausuu, ettei kuitenkaan voi luotaan torjua tällaista otaksumista.

Liikkuvan kaluston suhteen komitea on voinut antaa ehdottoman varmoja lausuntoja. Se on tietysti tullut siihen, mihin kaikki ovat voineet tulla 10 vuotisesta rautateitten tilastosta, eli että sikäli kuin uusia vetureita ja vaunuja on hankittu, sikäli on jokaista veturia tarvittu vähemmän käyttää. Rautatietilaston nojalla sanoin edellä, että v. 1904 olisi 58 veturia ollut tarpeetonta. Rautatiekomitea, kun se kerran on hyvin varovainen, tulee siihen tulokseen, että v. 1905 30 veturia olisi ollut liikaa. Ja tämän johdosta se lausuu: Miljooniin nousevat summat valtiovaroja olisi siis vetureita paremmin käyttämällä voitu säästää, ja lisää: eikä ole pätevää perustetta sille seikalle, ettei rautatiehallitus ole suuremmassa määrässä ottanut käytäntöön edullisempaa veturipalvelusjärjestelmää samaan malliin kuin muuallakin, sekä järjestänyt junavuorot siten että voitaisiin tulla toimeen vähemmällä veturimäärällä. Ja tulevaisuuden varalle se lisää: komitean mielestä täytyy senvuoksi toistaiseksi järjestelmää muuttamalla ja junavuoroja paremmin järjestelemällä ennen kaikkea nyt jo olemassa olevat veturit saada paremmin käytetyiksi, ennenkuin uusia suuremmassa määrässä hankitaan.

Rautatiekomitea on antanut erityisen lausunnon n. s. vaununpuuteasiasta ja vaununjakojärjestelmästä. Ne epäkohdat, jotka tämä mietintö tästä paljon puhutusta asiasta paljastaa, tavottelevat toisin paikoin suorastaan humoristisuuden rajoja. Esimerkiksi erään rautatiehallituksen itsensä asettaman komitean, siis rautatievirkamiesten, antamassa mietinnössä valitetaan m. m. »että on suuremmoisia epäkohtia tällä alalla. Tyhjiä vaunuja kuljetetaan suurin määrin ristiin». Tämä tieto on ollut jokseenkin oudostuttava, ainakin minulle. Olen näet aina epäillyt, tokko ne väitteet, joita syrjästä päin kuuluu tämmöisestä menettelystä, ovat tosia. »Paikoittain eivät virkamiehet näytä tietävän, miten ilmoitukset (nim. asemalla olevista ja siellä tarvittavista vaunuista) ovat laadittavat,» sanotaan edelleen. Nämä ilmoitukset ovat vaillinaisia, ne ovat laaditut hutiloiden, virheellisesti yhteen laskien ja sentähden ne käsitetään väärin. Enemmän kuin 10 % koko vaunustosta välttää kaiken vaunujaon, niinkuin mietinnössä sanotaan, arvatenkin käännettynä ruotsista tällä kömpelöllä tavalla, niin että sitä tuskin voi käsittää. Se tar-

koittaa sitä, että enemmän kuin 10 % rautateitten vaunustosta ei joudu ollenkaan sen jaon alaiseksi, joka kuitenkin säännöllisesti on rautateillä toimitettava. Virkamiehet — tämäkin lausunto on tuon rautatiehallituksen itsensä asettaman rautatievirkamieskomitean mietinnöstä — pidättävät omilla asemillaan enemmän vaunuja, kuin olisi tarpeen ja mennäänpä tässä omien etujen huolehtimisessa niin pitkälle, että aivan yksinkertaisesti ei totella liikennetirehtööriltä saatuja määräyksiä vaunujen lähettämisestä.

Edellinen puhuja teki suhteellisesti laajasti selkoa siitä uudesta ehdotuksesta tavarajuna-aikatauluksi, jonka rautatiekomitea esittää, ja hän mainitsi myös sen lopputuloksen, johon tämä erityisen mieltäkiinnittävä asiakirja johtaa. Hän mainitsi, kuinka, jos tämä aikataulu pantaisiin käytäntöön, siis ainoastaan käytännöllisemmin järjestelemällä tavarajunavuorot, joka päivä vapautuisi 360 vaunua, ja kuinka tämä tietää sitä, että 2,160 vaunua vähemmällä saavutettaisiin sama tulos, kuin nykyisellä vaunumäärällä. Edellinen puhuja ei maininut, mitä tämä tietää rahassa. Minä voin sen ilmoittaa: 8 miljoonaa markkaa. Siis, jos meillä olisi tararavaunuja 8 miljoonan markan edestä vähemmän, niin me emme tosin saisi parempaa ja nopeampaa toimitusta tavaraliikenteessä rautateillä; mutta saman saisimme kuin nytkin. Edelliseltä puhujalta jäi tietääkseni myös huomaamatta, kuinka tämä uusi aikataulu ei vaikuttaisi ainoastaan vaunujen säästöä, vaan myös veturien säästön. Uusi käytännöllisempi järjestelmä tekisi näet, että tavarajunissa tarvittaisiin 60 veturia vähemmän kuin niihin nykyään käytetään. Rautatiekomitea lausuu, ettei säästö kenties olisi aivan näin suuri. Mutta joka tapauksessa, jos pannaan tämä luku, 60, pohjaksi, niin se tietää, että 5 miljoonaa markkaa on vetureissa liikaa kiinni. Ei kumma, jos komitea lopettaa tämän mietintönsä lausuntoon, että viipymättä on käytävä perinpohjaisesti uudestajärjestämään kaikkia näitä seikkoja, s. o. aikatauluja, junavuoroja, ajosuunnitelmia y. m. sekä tavara- että myöskin matkustajajuniin nähden, ja että tälläkin alalla, niinkuin komiteakin lisää, useampiakin mahdollisuuksia on olemassa tuntuvien säästöjen aikaansaamiseksi rautateitten menoissa.

Kun nyt rautateittemme talous on tällä kannalla, niin odottaisin, että tietoisuus tästä ja korjauksen välttämättömyydestä ainakin jollain tavoin tulisi esiin siitä armollisesta esityksestä, jossa hallitus ehdottaa taloussuunnitelman tälle tärkeälle taloudenosalle ensi vuodeksi eduskunnan hyväksyttäväksi.

Sen hallituksen puolesta, jonka laatima tämä, niinkuin muutkin näille valtiopäiville annetut armolliset esitykset, vielä on, lausuttiin vuosi sitten, kun tässä samassa yhteydessä tästä huomautettiin, että vaatimus oli toistaiseksi kohtuuton, koska rautateitten talous silloin par'aikaa oli erityisen komitean tutkittavana ja komitea ei vielä ollut päättänyt töitänsä. En ollenkaan epäile, että silloisen

hallituksen esimies näillä sanoillansa lausui julki jotakin, jonka ei vain hänen omasta mielestään, vaan meillä sangen yleisen käsityksen mukaan täytyi kokonaan taittaa kärki kaikilta silloisilta hallitusta kohtaan tehdyiltä vaatimuksilta. Hyvänen aika, onhan komitea par'aikaa työssä, eihän niinkauvan voi mitään tehdä. Mutta tämä todistaa vain, kuinka nurinkuriset ja, jotta kerrankin tämä sana tulisi käytetyksi oikealla paikalla, byrokraattiset katsantotavat meillä ovat syvälle juurtuneet hallituksen ja hallintoviranomaisten tehtävistä. Ensinnäkin on huomattava, ja minä luulen tässä jo osittain sen todistaneeni, että epäkohtain olemassa olo rautateiden hallinnossa ei suinkaan ole tullut tunnetuksi vasta 1906 vuoden rautatiekomitean tutkimusten kautta. Olen osoittanut useita kohtia, joissa rautateiden jokavuotinen tilasto on ilmeisesti tällaisten epäkohtien olemassaoloa osottanut. Olen myös huomauttanut, kuinka v. 1895 rautatiehallitus itse tunnusti epäkohtien olemassaolon ainakin siinä yhdessä kohdassa, josta puhuin: tavaravaunujen käyttö-intensiteetin suhteen. Edelleen säätyjen valtiovaliokunta ylimääräisillä valtiopäivillä 1905—1906 lausui säätyjen hyväksymässä mietinnössä, samalla kuin se esitti joukon numeroita rautateiden tilasta, jotka osottivat varsinkin liikkuvan kaluston huonoa käyttämistä, kuinka oli välttämätöntä, että pikimmiten ryhdyttäisiin toimenpiteisiin, jottei tämä intensiteetti menisi vieläkin alemmaksi, ja tämän vaatimuksen valiokunta esitti riippumatta siitä, että se edellisessä lauseessa ilmoitti toivovansa, että rautatiekomitean työt myös nopeasti valmistuisivat. Mutta siitä huolimatta oli valiokunnan mielestä viipymättä tässä suhteessa ryhdyttävä toimenpiteisiin.

Mitä tulee rautateiden tariffiin, niin huomautin jo, että on täytynyt olla ammattimiehille aivan yleisesti tunnettu, että se on ollut kuulumaton helppoudestaan, ja että sillä on ollut mahdoton saavuttaa osapuilleenkaan tyydyttäviä taloudellisia tuloksia. Katson tarpeelliseksi torjua myös sen käsityksen, joka ilmenee siinä, että muka niinkauvan kuin komitea on työssä, hallitus saisi niin sanoakseni ristissä käsin katsella kuinka epäkohdat rehottavat. Itse asian luonnosta seuraa, että maan hallitusta kohtaan aina voidaan kohtuudella asettaa se vaatimus, että se ilmankin mitään erityistä, komitean kautta muuten suoritettavaa tutkimusta ja siten hankittua selvitystä, tietää hallinnossa ja sen hoidossa vallitsevat epäkohdat. Tämä seuraa siitä yleisestä velvollisuudesta, joka maan hallituksella on. Sentähden tuo velvollisuus onkin niin raskas, sentähden hallituksen tehtävä onkin niin vastuunalainen, sentähden se lepääkin niin raskaana niiden hartioilla, jotka ottavat sen kantaakseen. Milloin sellaista tapahtuu kuin esim. meillä nyt, että erityinen komitea on asetettava tutkimaan jotakin hallintohaaraa, niin se tietysti ilman muuta on todistuksena siitä, on ainakin huolestuttava »indisio»

siitä, että hallitus ja hallitusviranomaiset eivät ole olleet tehtävänsä tasalla.

Miksi minä olen katsonut tarpeelliseksi torjua nämä väitteet ja käsitykset, siihen on syynä se, että ne voitaisiin tehdä myös esilläolevan armollisen esityksen puolustukseksi. Sillä niinkuin tiedetään, tämä arm. esitys on laadittu jo paljon ennen, kuin nykyinen rautatiekomitea päätti työnsä. Komitea antoi kyllä senaattiin jo viime kesäkuun 22 päivänä viimeiset työnsä tulokset. Mutta silloin oli tämä arm. esitys jo senaatista mennyt Pietariin, vaikka se sieltä tunnetuista syistä nyt vasta on tänne päässyt. Nyt on kuitenkin huomattava, että komitea jo mietintönsä ensimmäisessä osassa on tuonut ilmi kaikki olennaiset työnsä tulokset. Ja ensimmäisen osan mietintöänsä komitea jätti senaattiin jo heinäkuussa viime vuonna, annettuansa sinne jo sitä ennen useita lausuntoja. Ei voi siis se hallitus, joka on tämän arm. esityksen valmistanut, väittää, että sillä ei ole ollut tilaisuutta hankkia näistä epäkohdista tietoa. Mutta niinkuin sanottu, tietoisuus niistä ei tule esiin tässä arm. esityksessä. Mitä ensinnä tariffiin tulee, jonka mahdottomuudesta ei voi olla epäilyksiä, niin ei siitä puhuta mitään. Ei käy selville, oliko hallituksella minkäänlaisia suunnitelmia siinä suhteessa. Ja mitä tulee rautateiden menoihin, lähinnä vakinaisiin menoihin, niin arm. esityksen sisällys on lyhyesti seuraava: rautatiehallitus tahtoo 2,251,000 markkaa, nähtävästi nyt sentään riittää 2 miljoonaa. — Kehen voi nyt tällainen menettely luoda vakaumuksen siitä, että jos nyt pyyhitään, niinkuin arm. esityksessä tehdään, tuo neljännes miljoonaa, jolla rautatiehallituksen ehdotus tässä sattumalta nousee yli kahden miljoonan, silloin ei enään myönnettäisi turhia, varsinkin kun tiedetään, että näistä 2 miljoonasta taas suurin osa on noita kohtuuttomasti kasvaneita palkkauskustannuksia, ja kun mielessä pysyy, että pätevä ammattimiestarkastus on lausunut, että jonkun aikaa eteenpäin täytyy voida tulla toimeen ilman henkilökunnan palkkauksen lisäämistä.

Entä sitten se, mitä arm. esityksessä ehdotetaan rautateitten ylimääräisten menojen suhteen? Ne ovat niinkuin tunnetaan kustannuksia uutisrakennuksista ja liikkuvan kaluston lisäämisestä. Edellisestä sanotaan arm. esityksessä: »Useiden vuosien kuluessa on melkoisia menoja tarvittu aikaisemmin rakennettujen rautateiden saattamiseksi semmoiseen kuntoon, että ne, niin huonerakennuksiin ja raiteisiin asemalla, ynnä kaksoisraiteisiin eräillä radoilla kuin muihinkin laitoksiin nähden, vastaisivat kasvavan liikenteen tarpeita». Se on niin kuvaava, tämä viimeinen lause. Näin ovat sanat kuuluneet jo toistakymmentä vuotta. Mutta nythän kysymys juuri on ollut, eikö lisäys ole ollut suurempi kuin tuo »kasvava liikenne» olisi vaatinut. Ja nyt se ei edes enää ole mikään kysymys ollenkaan, vaan sitovilla numeroilla on todistettu, että liikenne ei ole vaatinut

niin suuria lisäyksiä kuin on tehty. Mutta mikä on ollutta, se on mennyttä. Nyt on tulevaisuudesta huoli pidettävä. Tietysti arm. esitys tunnustaa, että on erittäin varovasti meneteltävä. Kukapa ei semmoista ylimalkaista lausetta tunnustaisi! Tietysti säästäväisyyttä on noudatettava, ei ole muuta kuin välttämättömiä menoja suoritettava j. n. e. Ja se tunnustus on arm. esitykselle annettava ja sille hallitukselle, joka sen on laatinut, että kun rautatiehallitus tapansa mukaan esitti arvion, joka päättyi 7 milj. markkaan (pikkuista vaille, nimittäin 6,932,000 markkaan) yhdeksi ainoaksi vuodeksi, täydennyksiä varten valmiilla radoilla, niin senaatti velvoitti rautatiehallituksen alentamaan vaatimuksiaan. Ja aivan oikein, koko joukon vähemmällä rautatiehallitus havaitsikin mahdolliseksi päästä yli yhden vuoden. Se antoi uuden ehdotuksen, joka päättyi 4,992,600 markkaan. Hallitus puolestansa alensi tätä vieläkin 150,000 markkaa. Se vähensi 250,000, mutta lisäsi taas 100,000 mk., jota se ehdottaa erään haararaiteen rakentamiseen, johon en aijo puuttua. Sillä tavalla hallituksen ehdottama summa nousee 5,100,000 markkaan. Mutta taas nousee kysymys, onko tässä takeita, että nyt ainakin menetellään niin kuin rautatiekomitea sanoo, s. o. että vastedes mitä suurimmalla huolella katsotaan, ettei huonoliikenteisiin rautateihimme sidota enempää varoja kuin mitä liikenne välttämättä vaatii. Minun täytyy omasta puolestani sanoa, niin valmis kun olenkin myöntämään, että syrjäisen on hyvin vaikea näitä asioita asiantuntemuksella käsitellä, että ne perustelut, jotka sisältyvät arm. esitykseen kuuluvaan liitteeseen ja tarkoittavat todistaa, että nämä menot ovat välttämättömät, päinvastoin ovat panneet ainakin minut epäilemään. Ensinnäkin heti ensimäinen kohta, 150,000 markkaa maa- ja vesialueiden lunastamista varten. Ilmoitetaan, että tämä määrä on otettu niin suureksi sentähden, että paitsi erityisten asema-alueiden laajentamiseksi, käy välttämättömäksi vuonna 1909 lunastaa maata toista pääraidetta varten Fredriksbergistä Espoon asemalle. Jos minä käsitän oikein, mitä tämä sisältää, niin se tietää sitä, että vuonna 1909, ensi vuonna, olisi alotettava Helsingin—Karjan rautatien varustamista kaksinkertaisilla raiteilla. Minun täytyy myöntää, että olen joltisellakin hämmästyksellä ottanut vastaan tämän tiedon. Muistan kyllä varsin hyvin ne komeat laskelmat, joilla tämän radan innokkaat ystävät porvaris- ja aatelissäädyssä aikoinaan kuvailivat sitä kultasuonta, joka siitä muka olisi avautuva Suomen rautateiden kannattavaisuudelle, kuin nim. heidän oli puoliväkeen saatava tämä rautatie kiireimmän kautta päätetyksi, vaikkei ollut arm. esitystä asiasta, vaikkei ollut yleensä tyydyttävää selvitystä menoistakaan — ne näyttäytyivät näet sitten paljoa suuremmiksi, kuin miksi ne silloin ajatteltiin, kun päätös piti saataman eduskunnassa tehdyksi. No niin, minä tunnen nämät kauniit ennakkolaskelmat. Mutta minä tiedän myöskin,

minkä arvoisiksi todellisuus on nämä laskelmat osottanut sitten, kun tämä rata todella oli saatu rakennetuksi, ja sen »yhteenkytkijät» siis olivat saavuttaneet tarkoituksensa. Asiahan nim. on se, että tämä kuuluisa rannikkorata, josta piti tulla tuo kultasuoni, on kaikkein huonoimmin kannattava rata koko meidän rautateistössä. Sen kanssa tässä suhteessa voi kilpailla ainoastaan sen kaksoisveikko, Jyväskylän rata. Mutta ei kuitenkaan Jyväskylänkään rata ole niin huono. Rannikkorata antoi näet vuonna 1900—03 joka vuosi säännöllisesti tappiota, 57,000 markkaa keskimäärin vuodessa. Eikä se vielä nytkään anna kuin juuri ja juuri käyttökustannuksensa, ei korkoa mitään. Vuonna 1905 oli sen antama korkoprosentti 0,03 — voi siis sanoa: ei mitään. Tämäkö rata se nyt pitäisi jo ensi vuonna ainakin pääkaupunkia läheisimmältä päältänsä varustettaman kaksinkertaisilla raiteilla? Minun täytyy käyttää tuota usein käytettyä sanaa: minä kysyn vaan! Sillä minä en tietysti voi mitään lopullista lausuntoa antaa. Mutta kyllä useimmilla sittenkin lienee vastaus valmiina tähän kysymykseen.

Tällaisia muistutuksia voisi tehdä useampiakin ehdotutettuja uutisrakennuseriä vastaan. Sanotaan esim. että erinäisiä pienempiä töitä varten, jotka luetellaan kohdassa 5, tarvitaan ensi vuonna, rautatiehallituksen ehdotuksen mukaan 600,000 markkaa, hallituksen mukaan 450,000 markkaa. Perusteluissa huomautetaan, kuinka tämä summa on kaksi kertaa suurempi kuin aikaisempina vuosina, mutta sanotaan, että se tarvitaan näin suuri, koska Salon asemalla on toimitettava työ, joka maksaa 40,000 markkaa, ja koska tarvitaan myös tehdä töitä parilla muulla asemalla, vaikkei sanota, mitä nuo työt maksavat. Tämä todistelu ei tunnu erittäin vakuuttavalta. Miksi tämän nojalla tarvitaan nyt kahta kertaa enemmän kuin ennen. Onhan puhe niin suuresta summasta kuin 450,000 markasta? Rautatiehallituksella ei ole itsellään selvillä, mitkä kysymyksessä olevat työt ovat. Se sanoo, että se aikoo esittää ne sitten, kun se tekee yksityiskohtaisen työehdotuksensa. Tässä tulee myös esiin epäkohta, joka on aivan sietämätön. On kyllä myönnettävä, että rautatiehallituksen on täytynyt antaa nämä ehdotuksensa hyvin aikaiseen, jo viime vuonna vuoden 1909 töistä. Mutta kyllä joka tapauksessa suurempaa täsmällisyyttä, kun on puheena aika, joka ei ole kuin vuoden edelläpäin, täytyy voida hyvällä tahdolla saada aikaan. Mutta tässä suhteessa armollinen esitys antaa aihetta periaatteelliseen muistutukseen. Siinä mainitaan useassa kohdin että yksityiskohdat esitetään myöhemmin; niinpä esim. kun pyydetään 100,000 markkaa erään erikseen mainitun rautatiesillan uudestarakentamiseen. Minulla ei ole syytä epäillä tämän menon välttämättömyyttä. Mutta jos se suinkin voidaan — ja siitä valtiovarainvaliokunnan täytyy, jos niin tulee välttämättömäksi, itse paikalla ottaa selko — olisi se lykättävä toistaiseksi. Syy tähän on se,

että rautatiehallitus suvaitsee ilman muuta ilmoittaa, että tämän sillan rakennuksen kakonaiskustannuksia ei ole voitu vielä lopullisesti laskea, kun sitä koskeva työehdotus ei ole ennättänyt valmistua. Mutta tämmöiset ilmoitukset eivät saa tulla kysymykseen, kun on puhe vain yhdestä vuodesta eteenpäin. Eduskunta on kyllä valitettavasti jo toistakymmentä vuotta juuri tämmöisillä perustuksilla myöntänyt satoja tuhansia markkoja töitä varten, joista kukaan ei ole tietänyt, mitä ne lopullisesti tulevat maksamaan. Ja täten on jouduttu siihen, että joka vuosi ilmoitetaan: niin, työt tulevatkin maksamaan niin ja niin monta sataa tuhatta tahi miljoonaa markkaa enemmän. Tämäkin armollinen esitys sisältää sellaisia tietoja. Se sisältää m. m. sen tiedon, että laskut Viipurin asemasta eivät tule pitämään paikkaansa; ne ovat liian vanhat ja lienee sentähden määrärahain lisäys myöhemmin tarpeen. Voi sattua tapauksia, jotka ovat poikkeuksellista laatua. Mutta säännöksi pitää tulla, että rautateiden hallinto ilman muuta tietää, että sen ei tarvitse yrittääkään pyytää, kun nyt enää on vain yhdestä vuodesta puhe, määrärahoja tarkoituksiin, joiden suhteen se ei ole antanut täydellistä selvitystä siitä, mitä työt lopullisesti tulevat maksamaan. Sillä siitähän tietysti riippuu, voidaanko niin ja niin suuriin yrityksiin ollenkaan ryhtyä.

Valtiovarain valiokunnan huomioon pyytäisin saada sulkea erään huomautuksen, joka koskee määrärahoja näitä uutisrakennuksia varten. Paitsi että valtiovarainvaliokunnan täytyy yksityiskohtaisesti tarkastaa esitetyt vaatimukset, on tähänastisessa menettelyssä yksi kohta, johon on saatava muutos. On jo kauan aikaa myönnetty uutisrakennuksia varten määrärahat luettelon mukaan, lähimmässä yhtäpitäväisyydessä sen kanssa käytettäväksi. Mutta rautateiden vakinaiseen menosääntöön on tämän lisäksi sisältynyt noin puoli miljoonaa markkaa Senaatin kulkulaitostoimituskunnan ja rautatiehallituksen käytettäväksi. En tahdo kuulua niihin, jotka haluavat sitoa hallitukselta jalat ja kädet niin, että sen pitää olla vain käskyjen täyttäjänä. Sellaiseen hallitukseen ei ensinnäkään kukaan tarmonmies lähde ja sitä paitsi tulee ennemmin tai myöhemmin näyttäytymään kansalle kalliiksi, että on sidottu parhaat miehet jaloista ja käsistä. Mutta minun muistutukseni ei tätä tarkoitakaan. Se ei tarkoita, että hallitukselta olisivat nämä käyttövarat riistettävät. Mutta koska tämä käyttövarasumma, joka on siksi suuri kuin lähes puoli miljoonaa markkaa, enimmäkseen käytetään juuri uutisrakennuksiin rautateillä, ja näistä uutisrakennuksista kerran tehdään erityinen päätös, myöntämällä tavallisesti vielä erikseen pyöreä summa pieniä töitä varten, jotka osittain ovat ennakolta aavistamattomat, niin on ymmärtääkseni ainoa oikea menettely se, että rautateiden vaikinaiseen menosääntöön ei panna näitä käyttövaroja enempää kuin mikä on välttämätöntä pienten juoksevain

remonttien toimittamista varten, ja käyttövarasumma uutisrakennuksiin siirretään ylimääräiseen menosääntöön esim. siihen pyöreään summaan, joka ehkä osotetaan ennen aavistamattomia töitä varten. Tämä on selvyyden kannalta tarpeen, mutta minä toivon, että toimenpide tulee myöskin osottamaan, että voimme silloin vähentää näitä uutisrakennusmenoja. Tätä en voi varmaan sanoa, se vaatii yksityiskohtaisen tarkastuksen, mutta olipa niin tai ei, säännöllisyys ja selvyys vaatii, että se muutos pannaan toimeen, jota olen koskettellut.

Tulen vihdoin siihen, mitä armollinen esitys sisältää liikkuvasta kalustosta, jonka suhteen epäkohdat ovat todistetut kaikkein räikeimmiksi. Sivuutan arm. esityksen ylimalkaiset lauseet tässä kohden. Ne ovat vastenmieliset, sillä ne osottavat mitenkä kevyesti tällaisissa asioissa liikutaan. Palaa tuo ikuinen väitös, kuinka poikkiradan puute tekee mahdottomaksi käyttää tarkoin vaunuja. Mutta ei se näy olevankaan niin vaarallinen este. »Rautatiehallitus on kuitenkin», sanotaan näet arm. esityksessä, »nyttemmin ryhtynyt valmisteleviin toimenpiteisiin sitä varten että, edellämainituista vaikeuksista huolimatta, vaunujen täydellisemmin käytännössä pitäminen saataisiin aikaan». Tämä lause sietää merkille panon. Sillä, niinkuin jokainen huomaa, on se tunnustus »in amplissima forma», rautatiehallituksen itsensä antama siitä, että parempi käyttötarkkuus liikkuvan kaluston suhteen on mahdollinen saavuttaa. Mutta suuria tietoja siitä, mitkä nuo mainitut toimenpiteet ovat, arm. esitys ei anna. Ja kuitenkin olisi ollut näiden tietojen antaminen tässä yhteydessä aivan erityisistä syistä tarpeen. Kun nim. eduskunta vuosi sitten suurista epäilyksistä huolimatta sen kiireen tähden, joka silloin, äkkinäisiä kun kaikki oltiin, erityisesti vallitsi näiden asiain käsitelyssä, myönsi ne miljoonat, jotka hallitus silloinkin pyysi uusiin vetureihin ja vaunuihin, niin se liitti tähän päätökseensä nimenomaan sen vaatimuksen, että hallituksen, kun se ensi kertana tähän tarkoitukseen pyytää varoja, on tehtävä selko siitä, mitä on tehty jo olemassa olevan liikkuvan kaluston käyttämiseksi tarkemmin. Nyt ei hallituksen esitys kuitenkaan sisällä tästä muuta kuin seuraavat sanat: »Kun on odotettavissa, että tulos näistä toimenpiteistä, joita aluksi on m. m. se, että soveliaita henkilöitä aika ajoin lähetetään eri rataosille valvomaan, ettei mitään ajanhukkaa vaunuja kuormitettaessa ja purettaessa synny» — muuten rautatiekomitean ehdotus —, »tuntuu jo ensi vuonna» j. n. e. Tämä on ainoa, mitä hallitus ilmoittaa mainitun eduskunnan pyynnön täyttämiseksi. On mahdollista, ettei se ole voinut mitään muuta ilmoittaa, siitä syystä nimittäin, ettei mitään muuta luultavasti ole tehty. Mutta olisi sentään odottanut, että tämä tiedonanto olisi ainakin saanut semmoisen muodon, että siitä olisi käynyt selville, että hallitus sanoillansa edes tarkoittaa juuri sen vaatimuksen tyydyttämistä,

jonka eduskunta, minun ymmärtääkseni hyvin kohtuullisesti, oli asettanut.

Rautatiehallitus oli ensi vuodeksi pyytänyt uuteen liikkuvaan kalustoon vähän päälle 7 miljoonaa markkaa, ja arm. esityksessä sanotaan: »Tarpeen laskenta perustui liikkuvan kaluston ja liikenteen odotetun kasvun väliseen suhteeseen.» Hymy ja suuttumus tahtoo kamppailla vallasta, kun lukee tämän lauseen ja kun tietää, mikä tämä suhde todellisuudessa on, ja kun sitten vielä täytyy lukea semmoinen lause kuin: »Tavaravaunuja ei useinkaan ole ollut riittävästi saatavissa, joka on herättänyt tyytymättömyyttä yleisössä.» Hallitus, senaatti nyt tosin tinki tästä 7 miljoonasta melkoisen määrän. Rautatiehallitus sai käskyn tehdä vaatimattomamman ehdotuksen. Ja se havaitsikin mahdolliseksi tulla toimeen 3,341,000 markalla. Johtuu mieleen tuttava sana: »Mycket prutades ej, dock hälften prutades genast — paljon ei tingitty, mutta puolet tingittiin heti». Tässä enemmän kuin puolet, niinkuin näkyy.

Mutta nyt on kysymys, onko 3 miljoonaakaan tarpeen, tarvitaanko yleensä vaunuja ja vetureita rautatiellemme lisää? Ne tiedot, joita tänäpäivänä on näiltä sijoilta esitetty, ovat omansa antamaan tähän kysymykseen ehdottomasti kieltävän vastauksen. Nyt voitanee väittää: on mahdollista että vähemmällä liikkuvalla kalustolla voidaan tulla toimeen; mutta ei voida heti saada epäkohtia poistetuiksi, vaikka ne olisivat kuinka räikeitä tahansa; siihen menee joku vuosi. Mutta tämä muistutus ei pidä paikkaansa. Sillä asia on se, etteivät ne veturit, joihin nyt rahoja pyydetään, valmistu ensi vuonna. Ei ensi vuonna mitään pulaa siis tule. Ensi vuonna rautatiehallitus joka tapauksessa tulee saamaan joukon uusia vetureita, jotka on tilattu aikaisemmin myönnetyillä varoilla, ja rautatiehallituksella tulee — täytyy sanoa valitettavasti! — tämänkin vuoden lopussa olemaan monta miljoonaa käytettävänään uusien veturien hankkimiseen. Mikäli minä voin ymmärtää, hallitukselle siis kyllä jää aikaa asiain järjestämiseen, mutta se voisi uusien määrärahain kiellosta saada tarpeellisen aiheen kiirehtää epäkohtain poistamista.

Kun maamme verotuslaitos eduskunnan viime täysi-istunnossa oli esillä, lausui raha-asiain päällikkö, että hänen nähdäksensä Suomen raha-asiain hallinnon tärkeimpänä ja samalla vaikeimpana tehtävänä lähimpänä aikana on oleva saada löydetyksi valtiolle uusia tulolähteitä. Jokainen asioita tyynesti punnitseva ja joka niistä jotakin ymmärtää, tietää, että tämä käsitys on oikea, jos mieli meidän toteuttaa sisällinen uudistussuunnitelmamme. Raha-asiain päällikkö lausui samassa yhteydessä, että toivottavasti piakkoin valtiorautatiemme eivät ainoastaan tule peittämään omat kustannuksensa, niihin laskettuna myöskin valtiovelan vuotuismaksut, vaan myöskin antamaan jotakin tuloa valtiolle. Mitä minä tässä olen lausunut, se on ollut tarkoitettu osaltansa edistämään tämän toivomuksen

toteutumista. Minä en puolestani odota rautateiltämme mitään mahdottomia rahalliseen tulokseen nähden. Tiedän hyvin, että Suomi ei ole mikään Preussi tai Belgia tai Tanska ja että kaikkein vähimmän rautateiltä meidän harvaan asutussa maassa, tässä maassa, jonka pinta-ala on niin laaja ja rautatiemme siis niin ekstensiiviset, — ettei rautatiemme taloudelta siis voi odottaa sen tapaisia loistavia tuloksia kuin mitä esim. Preussin valtionrautatiet aina viimeisiin asti ovat antaneet. Mutta mitä on oikeus vaatia, se on, että ilmeiset ja räikeät epäkohdat, jotka painavat m. m. taloudellista tulosta alas, poistetaan ja että tässä ei mitään viivytystä tapahdu. Minulla on syytä otaksua, että nykyiseltä hallitukselta ei tule tässä enempää kuin muussakaan puuttumaan halua eikä tarmoa edellisten hallitusten laiminlyöntien korjaamiseksi. Erityisesti täytyy olla oikeus — minäkin pyydän saada lopuksi kosketella tähän — odottaa, että maan nykyinen kulkulaitospäällikkö on täysin selvillä siitä, mitkä suuret velvollisuudet tässä kohden hänen hartioillansa lepäävät. Sillä hänen on täytynyt astuessaan tälle vastuunalaiselle paikalle olla tietoinen siitä, mitä rautateitten taloudessa ja hallinnossa vallitsevat epäkohdat nykyään kulkulaitospäälliköltä valttämättömästi vaativat. Sen verran on varmaa, että joll'ei hallitus ja kulkulaitospäällikkö kykene, pysty parannusta aikaansaamaan, turhaan eduskunta ja me täällä, sekä edustaja Huoponen että minä, näillä pitkillä puheillamme, tulemme korjausta yrittämään. Ei se meidän puheillamme parane. Mutta eduskunnallakin on kuitenkin omat velvoituksensa tässä asiassa. Sen tulee minun ymmärtääkseni ennen kaikkea näyttää, että sillä on silmät auki, että se tietää, mitenkä asiat ovat ja että se sentähden vakavasti vaatii korjauksen toimeenpanoa.

Ed. Schybergson: Det är icke tvifvel om att järnvägsväsendets utveckling i landet har vuxit järnvägsförvaltningen och styrelsen öfver hufvudet. Det har gått på detta område, som på de flesta andra hos oss, utvecklingen har gått så raskt framåt, att förmågan icke kunnat hålla jämna steg därmed. Jag kan nämna, att man på den enskilda företagsamhetens, den industriella verksamhetens område ofta står inför spörsmål, liknande de nu ifrågavarande. Man finner att missförhållanden inrotat sig, man finner att förvaltningen icke varit sin uppgift vuxen, och då man söker förklaringen härtill, kan man knappast påträffa den i annat än däri, att utvecklingen under de två senaste decennierna gått raskare än förmågan att hålla den i riktiga gängor. Hvad järnvägsförvaltningen beträffar, så är jag icke så stark i utanläsning, som hr Huoponen, och har icke heller ens närmelsevis det förråd af siffror, som den senaste ärade talaren. Jag vill dock påminna mig att i början af

1890 talet eller åtminstone i slutet af 1880 talet miljonmånaderna för våra järnvägar ännu voro undantag. Nu däremot har man kommit till det tre- och fyrdubbla, och må detta utgöra en förklaring till missförhållandena.

En annan förklaring, är de all handlingskraft förlamande förhållanden, som hos oss egt rum. Jag gjorde mig kanske skyldig till en öfverdrift, då jag för ett år tillbaka, när denna fråga var före, i antydda förhållanden sökte en förklaring till järnvägsförvaltningens brister. Det är icke blott och bart på den dåvarande generalguvernören och de förhållanden, som i sammanhang därmed utvecklade sig, som allt från denna tid skall skyllas, men en medverkande orsak voro de dock. Vi skola komma ihåg, att den man, som med så stor framgång ledt våra järnvägar från deras första början, men både till följd af tilltagande ålder och till följd af järnvägsväsendets kolossala utveckling icke mera var situationen vuxen, hade önskat afgå långt tidigare, om han icke hade velat undvika den regim, som sedan emellertid kom, då en rysk man sattes i spetsen för våra järnvägar, en man, som tillika knappast hade närmelsevis de förutsättningar, som erfordras för denna kräfvande uppgift. Den nuvarande chefen har åter varit där endast två år. På honom kan man derför icke skylla allt och, enligt hvad man har uppgifvit, är han nog villig att träda tillbaka, blott den lämpliga mannen står att fås.

Men också af de två föregående talarenas andraganden komma vi till det resultat, att regeringens uppmärksamhet varit riktad på afhjälpande af dessa missförhållanden. De hafva ju öst såsom ur en aldrig sinande källa ur den af styrelsen tillsatta järnvägskomitens betänkande. Och, så vidt jag har kunnat finna, hafva de öfverhufvudtaget godkänt de slutsatser, till hvilka järnvägskomiten kommit. Hr Nevanlinna har visserligen sagt, att komiten varit försiktig i sina yttranden. Men jag tror det icke skadar, om man icke i allt går lika långt som han. Ty med allt erkännande för hans stora sakkännedom, så finnes det dock en smula öfverdrift i hans påståenden.

Det är klart, att, om man kan få utgifterna att nedgå, därmed ofantligt mycket är vunnet. Kan man få den rörliga materialen, lokomotiv och vagnar, använda på ett bättre sätt än hittills, så är den man, som lyckats däri, värd all erkänsla. Och likaså är det en god sak, om vi till antalet minska personalen, tjänstemännen liksom de underordnade, och få dem att utföra en större arbetskvantitet än hittills varit fallet. Därom kunna vi alla vara ense, och därhän bör man naturligtvis sträfva. Jag tänker att de föregående talarena hafva rätt i sina anmärkningar, stödda som dessa varit på järnvägskomitens utlåtande.

Hvad sedan vidkommer tariffen, så framhöll hr Nevanlinna,

att den nuvarande är fullkomligen omöjlig, och jag tänker, att en förhöjning af tariffen, äfven utöfver hvad som senast genom afskaffande af en del rabattsatser har skett, blir oundgänglig. Men en förhöjning af tariffen har i alla fall två sidor. Det belopp, som kommer in i statskassan, går ur de enskildes fickor. Och därför ligger naturligtvis på denna sida af saken icke samma utomordentliga vikt som på en reduktion af utgifterna. Tariffen var ju för öfrigt föremål för mycken dryftning inom statsutskottet under ständerlandtdagarnas tid och den lindring i tariffen, som egde rum, emottogs med stor tillfredsställelse öfver hela landet. Det är troligt att den i många afseenden varit ett misstag, att en återgång måste ega rum, men, som sagdt, hvad som icke på detta sätt har kommit uti statens kassa har i stället stannat i medborgarenas fickor.

Hvad det finansiella resultatet af järnvägarna beträffar, så påpekade hr Nevanlinna, att det redan på andra årtiondet har varit klent. Jag tror att han har rätt, men dock äro vi i detta afseende endast ett eller två år på det andra årtiondet, ty jag vill minnas att ännu vid 1897 års landtdag redogörelsen för resultatet af statsjärnvägarnas exploatation gaf vid handen en mycket hög siffra, öfver 3 %. Hr Nevanlinna har framhållit, att man i afseende å järnvägarna måste tänka sig att de skola betala icke allenast sina kostnader, utan också ränta på anläggningskapitalet eller åtminstone ränta på den lån, som för järnvägarnas byggande upptagits. Man kan utan tvifvel ställa denna fordran på ett lands järnvägar, men man får dock icke helt och hållet glömma, att den indirekta vinsten af järnvägarna är vida mer betydande än den direkta. Man har kalkylerat den indirekta vinsten till det femdubbla. Sådana kalkyler äro naturligtvis mer eller mindre värdelösa, men nog måste vi vara nöjda, om vi sättas i tillfälle att bygga allt flere järnvägar för landets ekonomiska förkofran, äfven om nettoresultatet icke ens blir lika godt som för närvarande, allra minst sådant det var i början af 1880 talet. Må vi sträfva till att debet och kredit på detta område gå ihop, men må vi tillika hafva klart för oss, att t. o. m. en järnväg, som icke bär sig, dock genom att den ekonomiska utvecklingen förkofras har gjort landet gagn.

Hr Nevanlinna gaf en särskild släng åt Åbo—Helsingfors kustbana. Detta är som kändt ett kärt tvisteämne. Men det är dock en bana, som vi väl få erkänna vara af förhållandena betingad, om den också icke har att påräkna de stora trävarufrakter, hvilka tyckas vara de enda, som möjliggöra räntabilitet för järnvägar hos oss. Och om denna bana också icke ens närmelsevis motsvarat förväntningarna, så lär väl icke ens hr Nevanlinna kunna säga annat än att denna förbindning mellan landets två största städer ovillkorligen varit af förhållandena påkallad, och när nu persontrafiken blifvit så

stark på denna bana, som den onekligen är, så måste väl banan inrättas därefter, så att den kan tillfredsställa behofvet.

Hr Nevanlinna har koncentrerat sitt klander emot den föreliggande propositionen och den regering, som haft propositionens affattning om händer. Jag är icke den, som har att i minsta mån föra den föregående regeringens talan, men någon hänsyn bör väl dock tagas till det förhållande, att kommunikationschefsplatsen under ett års tid till följd af omständigheter, som icke lågo i regeringens hand att afhjälpa, förblef obesatt. Under sådana förhållanden måste denna gren af styrelsen undvara den omvårdnad, som den ju onekligen eljest förtjänar.

Hvad hr Nevanlinnas andragande för öfrigt beträffar, så tänker jag, att vi få se det åtminstone i hufvudsak i tryck, eftersom hr Nevanlinna är medlem af den delegation i statsustkottet, som har att i första hand förbereda propositionen och som förmodligen är färdig med sitt betänkande, då ju propositionen varit statsutskottet bekant, om den ock först nu officielt aflämnats.

Innan jag slutar, ber jag att få säga några ord åt hr Huoponen och i all synnerhet beträffande den föregående delen af hans andragande. Jag tror vi komma att hafva anledning att påminna hr Huoponen om denna del af hans yttrande, då det blir fråga om landtdagshuset och dess uppförande på Observatoriebärget. Jag är icke den, som anser att kostnadssumman bör vara den afgörande i fråga om vårt blifvande landtdagshus. Därom få vi för öfrigt om någon vecka talas närmare. Men för en sådan rikshushållare, som hr Huoponen, hvilken icke ens unnar stationshus hos oss de enklaste planteringar, för en sådan anhängare af »säästäväisyyden periaate», såsom hr Huoponen uttryckligen betonade, borde det ju vara en smula ogörligt att föra oss in på det vidlyftiga projekt i fråga om det nya landtdagshuset, till hvilket vi, som sagdt, efter någon vecka torde få återkomma.

Ed. Helenius-Seppälä: Jo molemmat ensimäiset etevät esitelmät ovat kaiketi saaneet meidät kaikki vakuutetuiksi siitä, että maassamme osataan yleisiä asioita hoitaa ehkä vielä kurjemminkin kuin Kotkan kaupungissa niin monasti on väitetty tapahtuvan. Arvattavasti riennetään myöskin varottamaan Mercator-lehteä, ettei se vain mene ulkomaille antamaan tietoa siitä, miten Suomen valtionrautateitä hoidetaan! — Itse puolestani pyytäisin lisätä ainoastaan yhden pienen asian niihin toivomuksiin, joita ed. Huoponen täällä loistavassa puheessaan esitti valtionrautateitten palveluksessa olevien ja siihen otettavien henkilöitten työkykyisyyteen ja siveelliseen kuntoon nähden. Hiljakkoin uudistettiin jo aikoja sitten kotimaiselle hallitukselle esitetty anomus, että valtionrautateitten palvelukseen astuvilta vaadittaisiin

ehdotonta raittiutta, samoin kuin yleisesti tehdään raha-asiallisessa suhteessa erinomaisesti hoidetuilla Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain rautateillä. Olen varma siitä, että jos tämä anomus otettaisiin suosiolliseen huomioon, silloin työkykyisyys ja siveellinen kunto valtionrautateillämme melkoisessa määrässä kasvaisi.

Ed. Sivenius: Minä en olisi tahtonut lainkaan kajota tähän kysymykseen tällä kertaa, semminkin kun minulla tulee olemaan tilaisuutta vaikuttaa tähän asiaan, sikäli kun sitä ylipäänsä voidaan, valiokunnassa valiokunnan mietinnön muodossa. Mutta kun minä kuulin muutamia niitä mielipiteitä, joita ed. Huoponen esitti, en minä kuitenkaan voi olla kajoamatta niihin, sillä minusta olisi niissä hieman oikomista.

Tässä taka-aikoina, kun jokainen työväenpuolueeseen kuuluva lausui moitesanojansa hallituksesta, oli se puolue, jota ed. Huoponen edustaa, aina jokaikisessa käänteessä valmis puolustamaan sitä. Tänäpäivänä hän sanoi, että rautatiehallituksen johdossa on ollut henkilö, joka ei oikeastaan vastaa niitä toivomuksia, joita hän asettaisi sellaiselle henkilölle. Tämä on minun käsittääkseni lopputulos siitä, että se hallitus, jota ed. Huoponen on puolustanut, on juuri tämän kysymyksessä olevan henkilön asettanut virkaan. Minun mielestäni siis ei ed. Huoposella oikeastaan ole syytä valitukseen, sillä nämähän ovat sen hallituksen tekoja, joka on hänenkin tunnustuksensa saanut.

Ed. Huoponen käy sitäpaitsi toisinaan äärettömän yksityiskohtaisesti käsiksi seikkoihin, jotka ovat muka vaikuttaneet huonoihin rahallisiin tuloksiin rautateillämme. Mutta senkin hän tekee siitä päästä, joka ehdottomasti on väärä, sillä minun käsitykseni mukaan on väärin puhua korkeista palkoista työntekijöillä ja palveluskunnalla, silloin kun ne ovat siinä 1 markan 50 p:nin ja 3 markan välillä, kun samalla kertaa ei kuitenkaan puhuta mitään niistä palkoista, jotka nousevat noin puoleentoistakymmeneen tuhanteen. Kuvaavana esimerkkinä siitä, millä tavalla ylipäänsä valtion varoja rautateillä on jaettu palkkojen muodossa, on se, että samaan aikaan kuin päätirehtöörille lisättiin useampia tuhansia, samaan aikaan alennettiin muutamilta alemmilta palvelijoilta, suurta se nyt tosin ei ollut, mutta nousi palkkain alennus noin 4 markkaan kuukautta kohti. Minä en käsitä mitenkä silloin voitaisiin puhua; että palveluskunnan ja työväestön palkat ovat olleet syynä jonkunlaisiin liikamenoihin.

Ed. Huoponen, vaikka onkin mennyt niin yksityisseikkoihin asti kuin ovat puutarhalaitteet ja muut sellaiset, ei ole kuitenkaan jaksanut mainita mitään niistä puolueellisista joulurahoista, natshaju, joita jok'ikinen vuosi rautateillä jaetaan. Minä tahdon ed. Huoposelle tämän kaiken murheen lisäksi ilmoittaa,että sellainenkin epäkohta

on olemassa ja että se muodostuu ihan kokonaan siksi, että se täydellä syyllä voidaan sanoa puoluerahojen jakamiseksi eikä miksikään muuksi. Sillä jos ylempi virkamies, jonka huolena ja asiana on tällaisten natshaju-rahojen esittäminen, tahtoo niitä esittää, niin hän tekee sen ainoastaan niille, jotka lukeutuvat samaan puolueeseen kuin hänkin, olkoon tämä virkamies sitten suomettarelainen tai kuinka nuorsuomalainen tahansa. Ehdottomasti on asianlaita siten, siitähän ei päästä yli eikä ympäri, joka vaan sen tarkemmin tuntee. Hän ihmetteli sitäpaitsi, miksikä komitea, joka on valtionrautateiden taloutta asetettu tutkimaan, ei antanut mietintöänsä palkkausasioissa eikä kuitenkaan voi tulla siinä minkäänlaiseen lopputulokseen. Mutta onhan päivän selvä seikka, että komitea, joka kerran on työtä tehnyt, on täytynyt tulla sellaiseen lopputulokseen, että palkkaussuhteessa on ylhäältäpäin moitteen varaa eikä alhaaltapäin, ja siksi, — tietäen, millä tavalla komitea on kokoonpantu — ei suinkaan toinen koira ole tahtonut toisen koiran hännälle astua. Onhan aivan luonnollinen tulos, että moisen komitean täytyy vaitiololla sivuuttaa sellainen asia kuin palkkausasia on.

Täällä on myöskin asetettu jonkunlaisia kysymyksiä siitä, minkävuoksi virkamiehet pidättävät liikavaunuja asemilla. Minä muistelen, että aikaisemmin tältä paikalta on huomautettu syy sellaiseen ja on myöskin sanottu — eikä sitä sanontaa ole kukaan voinut kumotakaan — että virkamiehet tekevät sitä oman etunsa vuoksi. Sillä useimmat virkamiehet nauttivat siitä jonkinlaisia tuloja, että he pitävät liikennöitsijäin varalle puolueellisella tavalla vaunuja asemillansa, he nauttivat siitä sellaisiakin summia kuin 500, jopa 1,000 markkaa vuodessa.

Tältä paikalta on huomautettu m. m. Karjan radan kannattamattomuudesta ja vertailtu sitä, sattuvasti kyllä, jonkunlaiseksi veljesradaksi Jyväskylän radan kanssa. Minä vaan tahtoisin mieliin painaa, että Jyväskylän radan rakentamiseen ja niihin huonoihin tuloksiin ovat olleet syynä suomettarelaiset tukkihuijarit, ne ovat saaneet sen rautatien aikaan, ja että Karjanradan huonoihin tuloksiin taas ovat olleet syynä ruotsalaisen puolueen sunnuntaimetsästäjät, jotka sunnutaisin tahtovat päästä koiralaumoineen ampumaan jäniksiä, jotenka tuo synti on sen puolueen kontolle laskettava. Nämä ovat surullisia tosiasioita, mutta tosiasioita kaikissa tapauksissa, joita tietenkään ei voida kumota.

Ed. Huoponen tuli, samalla kuin puhui työntekijäin sellaisesta ohjelmasta, joka tarkoittaa saada paljon palkkaa ja vähän työtä rautatierakennuksilla, siihen johtopäätökseen, että he samalla tahtovat saada mahdollisimman laiskoja päiviä. Ja loppujen loppu oli, että he saavat silloin aikaa ja tilaisuutta rikollisuuden harjoittamiseen ja sillä keinoin siitä koituu sellaisia seurauksia, joita tiedetään ja tunnetaan tapahtuneen Viipurin asemalla. Minä ajattelen tästä

asiasta, että sietäisi kai olla hieman varovaisempi puhuessaan Viipurin asiasta, semminkin kun sanomalehdet viimeaikoina ovat tienneet kertoa, että tuo asia itse asiassa ei ole vasta kuin alulla ja me emme vielä voi sanoa, minkälaisia lopputuloksia Viipurin asioista mahtanee tulla. Ainakin viittaavat sanomalehtien uutiset siihen, että tuohon juttuun sekottunee suurempi lauma herrasmiehiä ulkopuolelta rautatien kuin mitä rautateiden palvelijakuntaa siinä on ollut mukana. Samalla ed. Huoponen tuli sellaiseen johtopäätökseen ylipäänsä virkamiehistä, että he ovat olleet rehellisiä ja kiittelee siten heidän rehellisyyttään. Mutta samalla mainitsee hän myös, että virkamiesten joukossa on tavattu joitakuita poikkeuksia, jotka eivät ylipäänsä todista, että kaikki olisivat olleet rehellisiä. Minä pyytäisin kysyä ed. Huoposelta, ovatko virkamiehet, joiden kissanpäivät ovat aina olleet tunnustetut niin puolella kuin toisella, tulleet rehellisiksi sentakia, että heillä on ollut niin hyvät päivät, sentakia että heillä on ollut niin vapaa elämä. Tämäkö on vaikuttanut heidän rehellisyyteensä? Ja jos näin on, eikö olisi syytä silloin pyrkiä siihen, että palvelijakunta tai työtätekevä kansanluokka samaten voisi tulla osalliseksi suuremmista vapaa-ajoista, jotta heidänkin rehellisyytensä kasvaisi?

Ed. Huoponen on maininnut nuo poikkeustapaukset virkamiesten rikoksista, kuten hän sanoi, mutta ei ole maininnut mitään lainkaan niistä seikoista, jotka nykyään ovat vielä vähän pimeämmässä, vähän suljetummassa piirissä liikkeellä. Toivon, että minä olen vielä tällä istuntokaudella tilaisuudessa vähän laveammin puhumaan siitä rahalankoudesta, suurista kavalluksista ja petoksista, joita ainoastaan virkamieskunta meidän rautateillämmekin harjoittaa. Minä voin lohduttaa ed. Huoposta sillä, että hän saa tässä asiassa hieman lisätietoja.

Edelleen paheksuttiin täällä sitä, että palvelijakunta muodostaisi sellaisen syömärikoplakunnan, joka oikeastaan vaikuttaisi ratkaisevasti rautatielaitoksen tuloihin. Mutta jos me otamme huomioon ne suhteet, jotka ovat palvelijakunnan ja virkamiesten välillä, niin me tiedämme, mitä ne sanovat. Meillä on rautateillä yksi virkamies melkein joka neljää palvelijaa kohti, siis pomo joka neljällä miehellä. Minä uskon, että se puhuu tarpeeksi puolestaan ilman sen suurempia lisäyksiä ja että se luokkakunta, jota virkamiehistöksi meikäläisella rautatielaitoksella sanotaan, olisi se oikea vähennettävä ryhmäkunta, eikä suinkaan se, joka raskaimman ja kovimman työn tekee pienimmällä palkalla.

Ed. Huoponen: Viimeinen arvoisa puhuja on tehnyt sen havainnon, että olisin epäjohdonmukaisesti arvostellut työväestön palkkasuhteita ja puolueellisesti esittänyt virkamiesten periaatteita tässä suhteessa. Nähtävästi hän on unohtanut, että minä olen ni-

menomaan maininnut, että kaikki tämä ja siis myös virkamiehistö vaikuttaa tuohon tulokseen ja että minä olen nimenomaan maininnut, että epäkohta olisi siten parannettava, että sekä palvelijakuntaa että virkamiehistöä olisi vähennettävä. Jos puhuja olisi tarkoin tutkinut komitean mietintöä, olisi hän kyllä siitä havainnut, että monilla niillä paikkakunnilla, joissa työtä on enemmän, työväen palkkaussuhteet ovat nousseet aivan suhteettomasti, sillä rautateiden korjausalueella voidaan käyttää aikaa väärin. Selvää siis on, että annoin kullekin oman mitan mukaan.

Edelleen on ed. Sivenius koettanut löytää lausunnostani ristiriitaisuutta siinä kohdin, että annoin nykyiselle rautatiehallituksen päällikölle moitelauseen sillä perusteella muka, että hän on edellisen hallituksen nimittämä. Pyydän tässä mainita, että aina olen arvostellut ja tulen vastedeskin arvostelemaan asioita asiallisesti enkä milloinkaan sen periaatteen mukaan, mikä puolue milloinkin on hallituksessa.

Keskustelu julistettua päättyneeksi armollinen esitys n:o 14 lähetetään keskustelupöytäkirjan seuraamana Valtiovarainvaliokuntaan.

2) Maanvuokralaki.

(2 K).

Puhemies: Esitetään toista käsittelyä varten ne neljä asetusehdotusta, joista maatalousvaliokunnan mietinnössä N:o 2 tehdään selkoa ja joista suuri valiokunta on antanut mietintönsä N:o 8. Esittely tulee tapahtumaan siten, että ensin tietysti sallitaan yleiskeskustelua ja sitte esitetään kukin noista neljästä lakiehdotuksesta perätysten; neljännen lakiehdotuksen jälkeen seuraa suuren valiokunnan mietinnössä ponsilause, joka koskee anomuksen tekemistä. Tätä ponsilausetta käsitellään yhdessä sen anomusponnen kanssa, joka on maatalousvaliokunnan mietinnössä N:o 2, siis asetusehdotusten kolmannen käsittelyn yhteydessä ja sen jälkeen. Samalla kuuluu tähän asiaan suuren valiokunnan mietintö N:o 7, joka koskee maatalousvaliokunnan mietintöä N:o 1, ja esitetään tämä mietintö sen jälkeen kuin puheenalaisten neljän lakiehdotuksen toinen käsittely on päättynyt. Ensin on siis asiasta yleiskeskustelua. Haluaako kukaan tässä kohdin puheenvuoroa?

Puheenvuora käyttäen lausuu:

Ed. Kairamo: Tämän asian käsittely suuressa valiokunnassa on osottanut, että periaatteelliset eroavaisuudet eri ryhmäin välillä yhä vielä ovat siksi jyrkät, että tämä tärkeä lakiehdotus, varsinkin n. k. takautuva laki, sen takia helposti saattaa tulla vaaran

alaiseksi näillä valtiopäivillä. Tämän johdosta on yksityisissä valtiopäivämiespiireissä syntynyt ajatus, että eiköhän olisi mahdollista voittaa näitä sangen arveluttavia esteitä sovelluttamalla takautuvaan lakiin uusia periaatteita. Minä luulen voivani vahingoittamatta tätä asiaa kunnioittavimmin ilmoittaa, että jo on olemassa sellainen yksityisen toimesta aikaan saatu ehdotus, joka melkoisesti poikkee siitä, mitä maatalousvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnöt sisältävät. On kuitenkin tärkeätä, että tätä uutta ehdotusta voidaan hiukan tarkemmin punnita kuin mitä on ollut mahdollista sen jälkeen, kun asian käsittely päättyi suuressa valiokunnassa. Niinikään on minun mielestäni tärkeää, että tämän uuden ehdotuksen punnitseminen voi tapahtua ennen kuin eduskunta asian toisessa käsittelyssä ehtii kenties tärkeissä kohdin tehdä lopullisesti sitovia päätöksiä. Minä senvuoksi rohkenen ehdottaa, että tämä asia pannaan pöydälle ensi perjantain istuntoon. Pyydän saada lisätä, että on koetettu mikäli mahdollista asiaa jouduttaa, ja uskon puolestani, ettei tämä minun ehdotukseni ole omansa tätä tärkeää asiaa viivyttämään, vaan päinvastoin sitä jouduttamaan.

Ed. Ståhlberg: Minä pyydän saada kannattaa edellisen puhujan tekemää ehdotusta pöydällepanosta perjantain istuntoon.

Puhemies: Kun pöydällepanoa on pyydetty ja tätä pyyntöä kannatettu, niin on työjärjestyksen mukaan erikseen päätettävä siitä, ennenkuin voimme jatkaa asiallista käsittelyä. Kehoitan siis seuraavia puhujia koskettelemaan vain kysymystä pöydällepanosta.

Ed. Söderholm: Jag ber att få understöda hr Kairamos förslag.

Ed. Sulo Wuolijoki: Tämä ed. Kairamon ehdotus tuntuu, lievimmin sanoen, jotakuinkin omituiselta. Nyt on kolmannen kerran tämä esillä oleva asetusehdotus tullut maatalousvaliokunnasta, ja siinä on nyt jo kolmannen kerran tämä takautuva laki jotakuinkin samanlaisena kun se on ollut aikaisemmilla valtiopäivillä, ja mielipiteet ovat takautuvan lain suhteen tähän saakka eri puolueryhmissä olleet, mikäli minä tiedän, jotakuinkin muuttumattomat. Nyt vasta kun asia rupeaa tulemaan aivan lähelle lopullista ratkaisuaan, ruvetaan porvarillisten ryhmien välillä tekemään aivan uusia ja, niinkuin ed. Kairamo ilmoitti, melkoisesti maatalousvaliokunnan mietinnössä olevasta takautuvasta laista poikkeavia ehdotuksia, ja aivan viime tingassa. Eiköhän olisi, jos olisi ollut hyvää tahtoa, porvarillisilla edustajilla ollut tilaisuus jo aikaisemmin tehdä noita yhteensovitteluita ja kuherruksiaan tämän takautuvan lain suhteen, ettei olisi tarvittu aivan viime tingassa ruveta tekemään tämmöisiä

ehdotuksia pöydällepanosta, jotka ilmeisesti tulevat viivyttämään maanvuokralain käsittelyä. Minä pyydän tätä pöydällepanoa vastustaa, sillä minun mielestäni ei tätä ehdotusta suinkaan olla tehty asian jouduttamisen tarkoituksessa, vaan jossain muussa.

Ed. Sirola: Minä pyytäisin myöskin vastustaa pöydällepanoa. Huomautan, että eduskunta jo oikeastaan viikko sitte oli lähimain valmis käsittelemään tätä asiaa, ja että jo perjantaina jaettiin suuren valiokunnan mietintö, jolloin asia myös oli otettava päiväjärjestykseen, vaikka se täytyi sieltä poistaa, ja että on ollut jo useita, myös vapaapäiviä käytettävänä tähän yhteensovitteluun, ja vielä kai tulee olemaan parisen päivää ainakin jälellä, sillä maavuokralain toinen käsittely sen vaatinee. Katson siis ed. Kairamon esiintuomat syyt riittämättömiksi tähän pöydällepanoon.

Ed. Huttunen: Minusta tuntuu siltä, kuin tahdottaisiin että maanvuokralaki ei tulisi valmiiksi tällä istuntokaudella ollenkaan. Ainakin siihen käsitykseen minä olen tullut niistä lausunnoista, joita nyt olen kuullut. Eduskunnan koossaoloaika on nyt loppumaisillaan ja vielä tahdotaan pöydälle. Mietitään ehkä, kuinka vielä voitaisiin siirtää maanvuokralakikysymyksen ratkaisua eteenpäin. Minä vastustan pöydälle panoa ja pyydän toista käsittelyä asiassa.

Ed. Kaarne: Minä pyydän kannattaa niitä edellisiä puhujia, jotka vastustavat pöydällepanoa. En voi hyväksyä sitä, että asia, joka on niin välttämättömän tärkeä Suomen kansalle, asetettaisiin vielä pöydälle.

Ed. Kallio: Kun tässä näyttää, että tämä asia jää pöydälle, niin on minussa herännyt ajatus, eikö voitaisi missään tapauksessa istuntoa pitää ennemmin kuin perjantaina, ettei tämä asia lykkääntyisi niin pitkälle, kuin se nyt näyttää olevan menemässä.

Ed. Hannes Gebhard: Täällä on kummasteltu sitä, että on ryhdytty näin viime hetkessä ajattelemaan jotain uutta muotoa maanvuokralain takautuvalle laille. Sehän johtuu siitä, että kun suuressa valiokunnassa tämä takautuva laki oli viimeisessä käsittelyssä, niin siellä oli uhattu, että jos se tehdään valiokunnan ehdotuksen mukaisesti, niin se äänestetään yli ensi vaalien ja sosialistiselta taholta oli sen johdosta taas uhattu, että jos niin tehdään, niin he äänestävät itse maanvuokralain yli ensi vaalien. Se on tämä uhka, joka on vaikuttanut sen, että täytyy koettaa päästä semmoiseen muotoon takautuvassa laissa, että sitä ei äänestetä yli ensi vaalien, samalla kun se ainakin yhtä hyvin suojaa vuokramiehiä kuin maa-

talousvaliokunnan ehdotus. Tämä on syynä siihen, miksi niin myöhään, eli vasta suuren valiokunnan käsittelyn jälkeen, neuvotteluun on ryhdytty.

Että neuvottelut vaativat aikaa, se on luonnollista, kun neuvottelijoiden on koko päivät oltava virallisissa valtiopäivätöissä ja kun asia on siksi vaikea kuin se on. Sentähden on täytynyt pyytää tämä asia pöydälle.

Mutta minun vakaumukseni on se, että, jos kerran päästään yksimielisyyteen niin tärkeässä asiassa kuin tämä on, niin silloin koko tämä suuren lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely täällä Eduskunnassa tulee käymään paljon helpommaksi ja nopeammaksi. Silloin säästyy valtiopäiviltä kiivas taistelu ja riita, jota on käyty sekä maatalousvaliokunnassa, että suuressa valiokunnassa. Se tulee silloin olemaan melkoista helpompaa ja tullaan käyttämään vähemmän puhevuoroja. Siitä on siis seurauksena, jos saadaan sovinto aikaan, että suuren kysymyksen käsittely tulee menemään paljon nopeammin kuin muuten ja silloin säästyy meiltä aikaa muitten asioiden käsittelyyn näillä valtiopäivillä.

Ed. Sulo Wuolijoki: Ed. Gebhard on koettanut puolustaa pöydällepanopyyntöä m. m. sillä, että se ehdotus, mikä nyt on eri porvaripuolueitten keskuudessa tekeillä takautuvassa laissa, tulisi yhtä hyvin suojaamaan torppareita, kuin valiokunnan ehdotuksessa oleva takautuva laki. Mutta onhan aivan ilmeistä, että jos oikeisto vastustaa maatalousvaliokunnan mietinnössä olevaa takautuvaa lakiehdotusta, niin se vastustaa sitä sentähden, että se on liian edullinen torppareille. Ei suinkaan oikeisto ole niin tuhma, että se menisi hyväksymään toisen ehdotuksen, joka on yhtä edullinen torppareille. Semmoinen puhe on kaikkea pontta ja perää vailla. Mutta tämä pöydällepanopyyntö näyttää tuovan ilmi sen, että se taantumus, mikä nyt keskustan taholla näillä valtiopäivillä useamman kuin yhden kerran, varsinkin ed. Gebhardin puhevuorojen kautta, on tullut yhä enemmän ilmi, että se taantumus voittaa alaa torpparilainkin suhteen. Ja mainion tekosyyn on keskusta saanut peräytykseen siitä ehdotuksesta, jonka se on kolmilla valtiopäivillä tehnyt, siitä uhkauksesta, mikä suuressa valiokunnassa on ruotsalaisten taholta tehty. Suuressa valiokunnassa olin yhden kerran tilaisuudessa sanomaan, että minusta se uhkaus, että oikeisto äänestäisi takautuvan lain kiireelliseksi julistamista vastaan, on jotakuinkin merkityksetön, sillä en minä niin pahaa voi uskoa meidän oikeistostamme, että he tämmöisessä asiassa tahtovat asettua jarruttamaan tämän koko maallemme tärkeän asian läpimenoa.

Ed. Danielson-Kalmari: Viimeisen puhujan lausunto oli alusta loppuun saakka asian esittämistä väärin. Minä olen ollut

mukana niissä neuvotteluissa, jotka tarkoittavat jonkinlaista muutosta taaksepäin vaikuttavaan lakiin ja olen tullut huomaamaan, että tässä on tarpeen, että asia pannaan pöydälle. Se ehdotus, joka nyt on tullut keskustelun esineeksi ja jota varten tätä lykkäystä tarvitaan, se on minun ymmärtääkseni, ehdottomasti torppareille edullisempi kuin se, jonka suuri valiokunta on ehdottanut. Mikä tekee sen, että osa oikeistoa on taipuvampi hyväksymään puheena olevan ehdotuksen kuin suuren valiokunnan ja maatalousvaliokunnan ehdotuksen, on nähdäkseni se seikka, että se tasaisesti kohtaa maanomistajia, kun sitä vastoin suuren valiokunnan ehdotuksella on se paha vika, että se kohtaa ankarammin hyvää isäntää ja helpommin sitä, joka on huonosti kohdellut vuokramiehiään, m. m. aiheuttaen vuokran korottamisella tiheitä muutoksia vuokramiestensä keskuudessa. Minä luulen, että eduskunnalla on täysi syy tässä asiassa suostua ehdotukseen, että asia vielä tällä kertaa pannaan pöydälle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: On ehdotettu, että asia pantaisiin uudestaan pöydälle perjantain istuntoon. Ed. Kallio on kyllä esittänyt epäilyksiä päivään nähden, mutta hän ei ole varsinaista vastaehdotusta tehnyt. Siis jää äänestettäväksi vain siitä, onko asiallista käsittelyä nyt jatkettava, vain onko asia pantava pöydälle perjantain istuntoon.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian käsittelyä, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on päätetty panna asia uudelleen pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Äänestyksessä annetaan 94 jaa- ja 95 ei-ääntä, joten Eduskunta on päättänyt panna asian uudelleen pöydälle ensi perjantain istuntoon.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksessä tämän jälkeen seuraavia kolmea asiaa ei voida nyt esittää, sillä suuren valiokunnan mietinnöt niistä on jaettu vasta istunnon kestäessä. Nuo asiat esitetään senvuoksi vasta jälkeen puolenpäivän, jotta edustajat ennättävät tutustua niitä koskeviin mietintöihin.

6) Työväenopistojen kannatusapu.
(A. K.)

Esitetään Sivistysvaliokunnan mietintö N:o 7 kannatusavun myöntämistä työväenopistoille koskevan anomusehdotuksen johdosta.

Keskustelu:

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Ei ole epäilemistä, että eduskunta tulee valtioavulla kannattamaan työväen-opistoja, niinkuin se on suonut kannatusta kansan-opistoillekin. Mutta pyytäisin kiinnittää eduskunnan huomiota erään asian puoleen, johon valiokunta mietinnössään ei ole katsonut tarpeelliseksi kajota, mutta joka mielestäni merkitsee hyvin paljon näiden opistojen tulevaisuuteen nähden. Tarkoitan työväenopistojen opettajien asemaa ja tehtävää. Nuorilla tiedemiehen-aluilla ei meidän maassa nykyään ole missään muualla kuin yliopistokaupungissa tilaisuutta, velkaantumatta ja elatuksen huolten masentamatta omistaa voimiansa sille työlle, johon heillä on halua ja kykyä. Virka-uralle antautuneelta tavallisesti ei riitä aikaa perinpohjaiseen tieteelliseen työhön. Vaatimukset suhteessa ja toisessa ovat meidän aikaan niin paljon kohonneet, että on mahdotonta, hutiloimatta jommallakummalla alalla, suorittaa yht'aikaa virkatehtäviä ja tieteellistä työtä. Opetustoimi työväen- ja kansanopistoissa sitä vastoin erikoisen hyvin sopii käymään tieteellisen työn kanssa käsi kädessä. Se helppotajuisuus, jota tieteen oppien esittäminen noissa oppilaitoksissa vaatii, ei suinkaan tiedä samaa kuin epätieteellinen pintapuolisuus ja köykäisyys. Jos mikään, se päinvastoin kysyy laveita yksityistietoja, jotta niitten joukosta oikein osaa valita ne, jotka paraiten ainetta valaisevat. Se kysyy ennen kaikkea tieteellistä tunnollisuutta niiden tuloksien esittämisessä, joihin ajan tutkimus on ehtinyt. Ei kaikki tietojen esittäminen ole opetusta, eikä kaikki tieteen tulosten julistaminen saa aikaan sitä terveellistä vaikutusta, jota tositieteellinen työ aina levittää ympäristöönsä. Toisaalta itse opetustoimi, semmoisena, kuin se tapahtuu kansantajuisten esitelmien muodossa, on omiansa kehittämään selvyyden ja yksinkertaisuuden ominaisuuksia, joita tiedemieheltä vaaditaan, ja ennen kaikkea se kehittää sitä kykyä tutkimustensa tulosten esittämiseen miellyttävässä muodossa, joka ei meidän maassamme suinkaan ole pitkälle kehittynyt.

On vielä eräs puoli asiasta, jota eduskunnan sopii ottaa huomioon, kun tulee kysymykseen varain myöntäminen näille opistoille. Kaikki tutkimustyö käy vaikeaksi, jopa mahdottomaksi, jos siihen tarvittavaa tieteellistä kirjallisuutta ei nimeksikään ole saatavissa paikkakunnalla. Näin on kuitenkin laita enimmissä maaseutukaupungeissa. On viime aikoina otettu harkittavaksi, eikö voitaisi samassa kaupungissa toimivien valtion oppikoulujen kesken saada aikaan jotakin yhteistoimintaa koulukirjastoihin nähden. Ja epäilemättä tätä tietä voidaan jotakin saada aikaan asian auttamiseksi. Mutta vasta kun maaseutukaupungeissa syntyy varsinainen, jos kohta vaatimatonkin tieteellisen työn ahjo, voi kysymys tie-

teellisestä kirjastosta maaseudulla herättää sitä yksityistä ja kunnallista harrastusta, sitä myötätuntoa ja aulista kannatusta, jota ilman sellaiset laitokset kuin esim. Turun kaupunki-kirjasto aina jäävät harvinaisiksi poikkeuksiksi.

Olen rohjennut eduskunnan aikaa käyttää tämän näkökohdan esiintuomiseen. Minä pidän tätä seikkaa tulevien työväenopistojen kehitykselle niin tärkeänä, että nyt, kun nämä opistot ensi kerran pyytävät Eduskunnan kannatusta, sitä ei mitenkään saa syrjäyttää. Meidän maassamme kuljetaan minun nähdäkseni hyvää vauhtia siihen suuntaan, että tieteellistä työtä ei enää tehdä missään muualla kuin yliopistokaupungissa. Tällaista asianlaitaa on kaikkialla maailmassa pidetty haitallisena, mutta meidän maassamme, jossa on yksi ainoa yliopisto, se tietysti on haitallisempi kuin muualla. Kenties minun toiveeni työväen-opistojen tulevaisuudesta lentävät liian korkealle. Mutta varmaa on, että Suomen eduskunta, ottamalla tämänkin puolen asiasta huomioon, on sitä auliimmin vastaisuudessa myöntävä apua laitoksille, jotka, jos todella voivat muodostua korkeammiksi kansalais-opistoiksi, epäilemättä terveellisesti vaikuttavat takaisin itse yliopistoon, jossa tieteen oppien esittämiskyky ja yleensä opetuksen kasvatus-opillinen tasapinta ei ymmärtääkseni nykyänsä ole erin korkea.

Mietintöön liitetyn vastalauseen ponnen jälkimäinen kohta todistaa sitä katsantotapaa, joka eräällä taholla vallitsee tieteellisen tutkimuksen laadusta, tarkoituksesta ja elin-ehdoista. Ei tosin kiellä kukaan, että tieteessä, niinkuin kaikessa muussakin, inhimilliset etuluulot, intohimot, jopa paheetkin anastavat joskus sananvaltaa. Käyttääkseni erästä nykyaikaista sanaa, humbuugi toisinansa viettää voittoriemuaan tieteen, niinkuin taiteen ja valtioelämänkin alalla. Mutta entis-ajan vaiheet ovat epäämättömästi osoittaneet, että vapaus on sittenkin ainoa ilmakehä, jossa tieteellinen työ voi menestyä. Meidän päivinämme tämä merkitsee sitä, että saadaan vapaasti ilman ulkoapäin tulevaa, asiaankuulumatonta häiritsemistä esittää tieteellistä vakaumustaan. Tämä periaate tietääkseni on tunnustettu ainoaksi oikeaksi kaikkien niiden yritysten johdossa, joita tähän asti on tehty helppotajuisten tieteellisten esitelmäkurssien toimeenpanemiseksi maamme kaupungeissa. Tästä huolimatta, kun asiaa käsiteltiin ensimmäisten eduskuntavaltiopäivien anomusvaliokunnassa, nostivat sosialidemokraattisen ryhmän valiokuntajäsenet paheksumishuudon porvarillista opetusta vastaan, vaatien, kuten nytkin vastalauseentekijät, että ratkaiseva sananvalta työväen-opistojen johtokunnissa on jätettävä työväenjärjestöjen käsiin. Mitä vastalauseentekijät eivät tällä kertaa sano, se sanottiin silloin selvästi ja peittelemättä: että opetus puheenalaisissa laitoksissa on tehtävä sellaiseksi, että se vastaa niitä katsantotapoja, joita sosialidemokratia on tuonut tieteenkin alalle. Vaa-

dittiinpa lisäksi, että oppilaatkin saisivat jotakin määräysvaltaa, ei ainoastaan sen suhteen, mitä laitoksessa tulee opettaa, vaan myöskin sen suhteen, millä tavoin tulee opettaa. Kun tietää, millä häikäilemättömyydellä meidän sosialidemokratiamme julistaa itsensä koko aikansa sekä yhteiskunnallisten että tietopuolistenkin tavarain yksinomaiseksi ymmärtäjäksi, voipi käsittää, mitä semmoiset vaatimukset tietävät työväen-opistojen tulevaisuudelle. Ne ovat jyrkässä ristiriitaisuudessa anomuksentekijäin ponnen toisen kohdan kanssa: »että valtioavun nauttimisen ehdoksi säädettäisiin määräyksiä, jotka antavat täydet takeet siitä, että johtokunnat opistojen johtajia ja opettajia ottaessaan perustavat valintansa yksinomaan hakijain tieteellisiin ansioihin ja opettajakykyyn, sekä myöhemmin eivät millään sekaantumisella pyri rajoittamaan opetuksen vapautta». Olisi ollut suotavaa, että valiokunta mietinnössään olisi näitä näkökohtia pontevasti esittänyt.

Valiokunnan ponsi on vastalauseen ponnen ensimäistä kohtaa sen puolesta parempi, että ehdoitetaan määräraha tulo- ja menoarvioon. Ne syyt, jotka valiokunta on tuonut esiin vähimmän oppilasluvun määräämisen tarpeettomuudesta, ovat saaneet minut luopumaan anomus-ehdotuksessa lausumastani käsityksestä. Kannatan siis valiokunnan mietintöä ja ehdotan vastalauseen kokonaisuudessaan hyljättäväksi.

Ed. Käkikoski: Kun meillä ruvetaan suuremmassa määrässä perustamaan sekä kannattamaan työväenopistoja, silloin on meidän, mielestäni, syytä jossain määrin ottaa opetusta Ruotsista, jossa työväenopistolla on jo 28 vuoden kokemus. Lokakuussa 1880 Tukholman työväenopisto avattiin, ja nyt on opistoja, suurempia sekä pienempiä, kaikissa osissa Ruotsia. Tunnettua on, että Ruotsin valtiopäivät joka vuodeksi myöntävät melkoisen suuren määrärahan, josta erityisen hakemuksen nojalla annetaan apua työväenopistoille sekä kansantajuisille luennoille maalla ja kaupungeissa. Tämä määräraha on vuosi vuodelta määrätty suuremmaksi. V. 1885 se oli 15,000 kruunua ja nousi v. 1907 180,000 kruunuun; tänä vuonna on se 200,000 kruunua ja ensi vuotta varten on määrätty 220,000 kruunua. Tästä summasta annetaan kuitenkin vain rajoitettu määrä kaupungeissa toimiville opistoille, jota vastoin suurin osa annetaan maaseudulle kaikenlaisia kursseja varten, jotka muistuttavat meidän raittiusseurojen, nuorisoseurojen, kansanvalistusseuran y. m. luentokursseja. Korkein valtioapu, jonka esim. Tukholman työväenopisto on saanut, on 5,000 kruunua. Se sai sen kahtena vuotena 80-luvun alulla, sitten se on alennettu 3,000 kruunuun ja on nykyänsä 2,400 kruunua, joka on korkein valtionapu, mikä Ruotsissa annetaan yksityiselle työväenopistolle.

Ruotsissa pidetään työväenopiston kannattamista lähinnä paikka-

kunnallisena asiana, etenkin siihen nähden, että työväenopisto on oikeastaan kaupunkilainen laitos ja kaupungeissa on aina rahansaanti helpompaa kuin maaseudulla, joten kunnilta voidaan odottaa verrattain suurta kannatusta. Tukholman kunta myöntääkin työväenopistolle ja työväenkursseille melkoista apua. Alussa 1880-lukua se antoi Tukholman opistolle 5,000 kruunua, sitten 6,000 kruunua, mutta koska opiston menot nousevat vuosittain noin 18,000 kruunuun, huomaamme, että suurin osa opiston kannatusta on yksityisen uhraavaisuuden varassa. Opistolla on yksityisten keräämä pohjarahasto, joka nousee 130,000 kruunuun ja sen lisäksi opisto saa kannatusmaksuja ja melkoisia lahjoja, joten valtion kannatus muodostaa ainoastaan vähäisen osan työväenopiston menoista. Ruotsissa pidetään aivan luonnollisena, että esim. ne, jotka työväenopistossa opetusta nauttivat, ottavat osaa opistojen kustannuksiin. Kuulijat maksavat sisäänkirjoitusmaksuja ja maksun luennoista varsinaisissa kursseissa, Tukholman opistossa 10 äyriä luennosta ja ylimääräisissä kursseissa 25 äyriä luennosta. Läntisessä naapurimaassamme on vallalla se mielestäni oikea käsitys, että opetuksella on suurempi arvo, jos sen hyväksi jotakin uhrataan. Niinpä näissä luentokirjasissa, joita työväenpiireihin levitetään, huomautetaan esim. että yksi luento työväenopistossa maksaa saman verran kuin yksi viinaryyppy. Vuonna 1906 tekivät sisäänkirjoitusmaksut ja maksut yksityisistä luennoista 3,666 kruunua.

Minusta ei olisi haitaksi vaikka me jossain kohden seuraisimme Ruotsin esimerkkiä, ensinnäkin tietysti siinä, että työväenopisto on valtion varoilla kannatettava, mutta myös siinä, että valtion kannatus ei saa olla ylen suuri. Oikeus ja kohtuus on, että kaupunkikunnat, joilla yleensä on enemmän varoja kuin maalaiskunnilla, ottavat suhteellisesti suuremmilla summilla osaa työväenopistojen kannattamiseen, mutta hyvä ei ole, että yksityisetkään kokonaan vapautetaan kannatusvelvollisuudesta. Sivistystarvetta virkistää se, että sen hyväksi täytyy yksityistenkin jotakin uhrata. Ja tästä uhrauksesta ei ole kokonaan vapautettava niitäkään, jotka nauttivat opetusta. Opistojen kannatusta määrättäessä otettakoon lukuun se, että sisäänkirjoitusmaksuista tulee kerääntyä joku, vaikka hyvinkin pieni summa.

Valiokunnan esittämä kannatus 2,000 — 5,000 markkaa kutakin yksityistä opistoa varten on tosin suhteellisesti vähän suurempi kuin valtion kannatus Ruotsissa, mutta meidän olomme ovatkin jossain määrin toisellaiset. Varallisuus opetusta tarvitsevassa työväestössä ehkä lienee pienempi, jota vastoin opetuksen välttämättömyys meidän oloissamme on kieltämättä polttavampi kuin Ruotsissa, ja sen lisäksi on meillä päässyt valtaan enemmän kuin Ruotsissa se käsitys, että opetusta ja kirjallisuutta niin paljon kuin suinkin on saatava ilmaiseksi ja valtion kustannuksella.

Nämä näkökohdat huomioon ottaen pidän hyvin harkittuna sitä sivistysvaliokunnan ehdotusta, että on annettava yksityiselle kansanopistolle 2,000—5,000 markkaa ja määrättävä 30,000 markan määräraha. Sitä vastoin en pidä hyvänä sitä ehdotusta, mikä on tehty vastalauseessa, jossa tämä summa on ehdotettu melkoista suuremmaksi. Sen mukaan tulisi kaupunkilaisopistojen, — sillä ovathan työväenopistot oikeastaan kaupunkilaisopistoja, jota vastoin kansanopistot taas ovat tarkoitetut enemmän maalaisnuorisoa varten — osaksi tulisi suhteellisesti runsas kannatus. Maalaisnuorison hyväksi ei silloin ehkä riittäisi tarpeeksi. Kansanopistoja mielestäni täytyy valtion kannattaa verrattain suuremmalla prosentilla kuin työväenopistoja, sillä paitsi sitä, että nämä opistot työskentelevät maalaiskunnissa, joissa on vähemmän varoja, ovat oppilaat niissä nuorisoa, jolla tavallisesti ei ole varoja käytettävänään, ja kansanopistojen oppilaitten täytyy jättää työnsä ja ansionsa kuukausiksi ja muuttaa vieraaseen seutuun asumaan kansanopistoa käydessään. Sitä vastoin työväenopistojen kuulijat asuvat opistojen läheisyydessä, tekevät työtänsä ja ansaitsevat päivät, nauttien opetusta väliajoilla. Paitsi sitä olen varma siitä, että työväenopistot menestyvät paremmin, jos ne eivät joudu valtion kannatuksen varaan niin suuressa määrässä, että yksityisten ja kuntien kannatuksen into laimentuu. Mitenkä suuresti se vaikuttaa työväenopistojen edistämiseksi ja virkistämiseksi, että yksityisillä on kannatusvelvollisuutta ja että uhraus on välttämätön, osottaa juuri se suuri elinvoima, mikä on Ruotsin työväenopistoissa. On kieltämättä suureksi eduksi, että ihmiset, jotka sivistystä rakastavat, ovat velvoitetut valvomaan tämän sivistyksen etua myöskin uhrauksien kautta.

Vielä on Ruotsin opistoissa yksi seikka, josta meillä on otettava opetusta työväenopistoja perustaessamme ja kannattaessamme, se nimittäin, että Ruotsin työväenopistoissa kaikki kansanluokat ovat yhteistoiminnassa. Esim. Tukholman työväenopisto-yhdistyksen jäseninä on ihmisiä aivan kaikista kansankerroksista, kuitenkin niin, että työväkeä ja opiston oppilaita on puolet. Jos mentäisiin siihen suuntaan, kuin vastalauseen allekirjoittajat ehdottavat, niin ehdottomasti työväenopistoasia joutuisi yksipuoliselle kannalle ja pääsisi valtaan siinä se ummehtunut luokkahenki, joka meillä pyrkii kaikkia asioita vahingoittamaan. Siitä on ed. Yrjö-Koskinen täällä puhunut ja minä yhdyn siinä suhteessa siihen, mitä hän on sanonut, ja kannatan myöskin sitä, mitä hän on lausunut toivomuksena työväenopistojen opettajain, opetuksen vapauden ja kirjastojen suhteen. Samalla kuin kaikissa muissakin kohdissa yhdyn ed. Yrjö-Koskisen lausuntoon, kannatan sivistysvaliokunnan mietintöä.

Ed. Johansson: Jag omfattar i hufvudsak den till betänkandet fogade reservationen, men vill dock framhålla, att jag hyser

en annan åsikt hvad det elevantal beträffar, som erfordras för erhållande af statsunderstöd. Reservanterna föreslå, att arbetarinstitut, som hafva minst 50 elever, skulle vara berättigade att erhålla statsunderstöd. Jag anser för min del detta antal vara för stort. Därest man i mindre städer skulle vilja inrätta arbetarinstitut, så kan ett dylikt institut icke erhålla statsunderstöd, såvidt icke minst 50 elever anmäla sig därtill. Jag tror att det kommer att bli relativt svårt, att erhålla så många elever i arbetarinstituten i de mindre städerna. Intresset för bildandet af arbetarinstitut på dylika orter må vara än så stort, så skulle de dock icke kunna komma till stånd såvida reservanternas förslag skulle godkännas af landtdagen. Svårigheten att i mindre städer få elevantalet upp till minst 50 är så stor, att såvida icke statsunderstöd skulle beviljas arbetarinstitut med ett mindre antal elever, dessa icke kunde komma till stånd. Jag skulle därför be att få föreslå, att förslaget i denna del blefve ändradt därhän, att arbetarinstitut, som hafva minst 30 elever, skulle erhålla statsunderstöd.

Ed. Wäinö Jokinen: Kun me valiokunnan sosialidemokraatit olemme menneet yksimielisinä muun valiokunnan kanssa ehdottamaan, että työväenopistolle varattaisiin määräraha ensi vuotta varten, olemme kyllä tienneet, että se opetus, mikä niissä tullaan antamaan, varsinkin jos valiokunnan ehdotus valtioavun ehdoista hyväksyttäisiin, tulisi olemaan sellaista porvarillista, jota täällä muitten asioitten yhteydessä on kylläkin arvosteltu. Mutta, niinkuin sanottu, siitä huolimatta olemme hyväksyneet valiokunnan ponnen, jossa tämä määräraha ehdotetaan. Niitä määräyksiä, jotka valiokunta on asettanut ehdoiksi valtioavun saannille, emme kuitenkaan ole voineet hyväksyä ja sen vuoksi olemme ponnessamme ehdottaneet muutoksia perusteluihin. Täällä joku kaipasi vastalauseen ponnessa määrärahaehdotusta, mutta me olemme siinä asiassa hyväksyneet valiokunnan ponnen, joten määrärahaehdotusta vastalauseessa ei tarvita.

Mitä tulee noihin valiokunnan asettamiin ehtoihin, on niistä ensinnäkin huomattava se, että valtioapua annettaisiin vain sellaisille opistoille, jotka ovat voineet hankkia paikkakunnallista kannatusta ainakin 2,000 markkaa. Meistä sellainen vaatimus on vallan liikanainen. Jollakin vaatimattomalla ja pienellä paikakunnalla voidaan vallan hyvin ajatella tultavan toimeen paljoa vähemmällä määrärahalla, esim. 3,000 markalla. Ja jos sillä tullaan toimeen, täytyisi paikkakunnalta hankkia kannatusta 2,000 markkaa ja valtiolta saisi silloin tulla tuon lisäksi tarvittava 1,000 markkaa. Sillä tavalla tällainen pieni paikkakunta joutuu saamaan vain kolmannen osan kaikista opiston menoista valtioapuna, kun sen sijaan suuremmat ja rikkaat paikkakunnat saisivat valtioapuna yleensä

puolet opiston menoista. Se voisi johtaa vielä siihenkin, että tällainen pieni paikkakunta, joka on laskenut, että opiston voisi saada 3,000 markalla pystyyn, hankkii omalta paikkakunnaltaan 2,000 markkaa, mutta sitte pyytää valtiolta toisen 2,000 markkaa lisää ja valiokunnan perustelujen mukaan sen saa. Sillä tapaa joudutaan käyttämään 1,000 markkaa aivan tarpeettomasti. Jos valiokunnan ehdotuksen mukaan opistolla on porvarillinen johtokunta tai sellainen, että työväellä siinä ei ole ratkaisevaa sananvaltaa, niin voi ymmärtää, mihin nämä rahat saadaan sijoitetuiksi: ne sovitetaan tietysti suuriin palkkoihin porvarillisille luennoitsijoille. Mielestäni sellainen valtiovarain ilmeinen haaskaaminen ei olisi mitenkään toivottavaa. Valiokunta on selittänyt tämän kantansa puolustukseksi, että se tahtoo estää, että vallan vähäpätöisille kursseille ei valtioapua jouduttaisi antamaan. Mutta eihän tämä valiokunnan kanta sitä ollenkaan estä. Näillä kursseilla voi olla vaikkapa vain 10 oppilasta; mutta jos kurssit siitä huolimatta tulevat niin kalleiksi, että niihin menee 4,000 markkaa, saadaan niihin valtiolta apua tuo 2,000 markkaa. Vastalauseessa sen sijaan ehdotetaan, että asetettaisiin jokin määrätty alin oppilasmäärä, jota ilman valtioapua ei annettaisi. Vastalauseen ponnessa tämä oppilasmäärä on ehdotettu 50:ksi. Me olemme otaksuneet, että tällaisille iltaisin pidetyille kursseille voidaan semmoinen määrä saada pienissäkin kaupungeissa ja pienillä paikkakunnilla.

Toinen tärkeä seikka on johtokunnan kokoonpano. Valiokuntakin myöntää, että näille opistoille, jotta niillä olisi toivottava merkitys, täytyy hankkia työväen luottamus, ja on siinä tarkoituksessa ehdottanut, että valtioavun ehtojen joukkoon asetettaisiin sellainen, että jäseninä johtokunnassa tulee olla myöskin työväen valitsemia henkilöitä. Valiokunta on jättänyt vallan viisaasti sanomatta, riittääkö esim. se, että näinä työväen valitsemina on yksi suomettarelaisesta työväenliitosta tai »perustulaillisesta» työväenliitosta, mutta minä en usko että semmoinen enää riittää tähän aikaan takaamaan opistolle työväen kannatusta. — Olemme vastalauseessa ehdottaneet, että ratkaiseva sananvalta näissä työväenopistojen johtokunnissa olisi taattava työväestölle itselleen, ja olemme varmasti vakuutettuja siitä, että opisto vasta silloin pystyy saavuttamaan työväen luottamuksen. Työväki on täysi-ikäistä väkeä ja osaa itse päättää, mitä sille on opetettava, ja sen täytyykin saada päättää siitä, jos mieli opetuksesta olevan täyttä hyötyä. Tällainen meidän ehdottamamme menettelytapa on ollut johonkin määrään käytännössä täällä Helsingissä. Työväelle on täällä toimeenpantu kursseja ja näissä kursseissa on työväestöllä ollut ratkaiseva sananvalta, enkä minä ole kuullut, että kursseja vastaan olisi ollut muistuttamista edes porvarillisen valtuuston puolelta; eräältä taholta on päinvastoin annettu tunnustustakin kursseille.

Täällä pelättiin, että opetusten tieteellisyyden vapaus tulisi tällaisen määräyksen kautta kovasti häirittyä. Mutta minä en ole vakuutettu siitä, että porvarillinen johtokunta juuri pystyisi takaamaan sellaisen »tieteen vapauden», jota on oltu ajavinaan takaa. Minä päinvastoin pelkään, että silloin tulisi opetukseen sellainen »ummehtunut luokkahenki», jota ed. Käkikoski näytti pelkäävän, ja luulen, että hänenkin tulisi uskoa ehkä vähän vilpoisampia tuulia tulevan puhaltamaan työväenopistoissa, jos johtokunta asetettaisiin, niinkuin me olemme ehdottaneet. Porvarien taholta ollaan aina sitä mieltä, että kaikki käy »puolueettomasti» ja »vapaasti», jos asiat vaan ovat h e i d ä n hoidettavinaan. Meidän ehdottamaamme määräystä ei tarvitse pelätä siltäkään kannalta, että asia joutuisi »sosialidemokraattien haltuun», sillä olemme vastalauseessa ehdottaneet, että opiston johtokuntaan saisivat kaikki paikkakunnan työväenjärjestöt suhteellisesti jäsenmääräänsä nähden valita jäseniä, ja sellainen on mielestäni vallan kohtuullinen vaatimus.

Täällä rakkaitten »länsimaisten esimerkkien» mukaan ehdotettiin, että asia olisi jätettävä kuntien asiaksi ja riippuvaksi siitä, haluaisiko kunta tällaisen opiston perustaa tai sitä kannattaa. Mutta nykyisten kunnallisolojen vallitessa voi vallan helposti sattua, ja on ehkä sattunutkin, että kunta ei suostu uhraamaan varoja työväenopistoon. Niin että siltäkään kannalta katsoen ei olisi suotavaa, että näitten opistojen tulisi joka tapauksessa olla riippuvia kunnan kannatuksesta.

Olen vallan varmasti vakuutettu siitä, että ainoa tie hankkia näille opistoille työväen luottamusta, on se, mitä vastalauseessa on ehdotettu, ja pyydän, että eduskunta, taataksensa, että tämä määräraha todella tulee hyödyllisesti käytettyä, hyväksyisi vastalauseen.

Ed. P a l m é n: Koska edellinen puhuja viittasi siihen, mitä tässä kaupungissa on tapahtunut työväenopetuksen alalla, lienee minulla oikeus puhua siitä sananen. Siitä taitaa jo olla neljättäkymmentä vuotta, kun minä olen ollut mukana siinä toimessa ja luulen että olin 8 tai 10 vuotta työväenyhdistyksen vaalista johtokunnassa mukana jäsenenä tai puheenjohtajana. Sittemmin olen kaupunginvaltuusmiesten valitsemana ollut mukana samanlaisessa toimessa. Sen johdosta tulinkin ensi kerran läheisimpiin tekemisiin tämmöisissä asioissa sosialistipuolueen edustajain kanssa, niin punaisten ett'eivät voineet esiintyäkään muuta kuin punaisella kaulahuivilla. Minun täytyy tunnustaa, että kokemukseni oli varsin opettava monessa kohdin, enkä koskaan voi unohtaa sitä omituista katseen välähdystä, millä siltä taholta aluksi katseltiin meitä porvarillisia. Ensin sosialistit, nähdessään edessään ihka eläviä porvareita, näyttivät olevan niin epäluuloisia, etten usko, että minua koskaan ennenkuin viime vuosina on kohdeltu sen kylmemmin. Ensi

alussa tehtiin erinomaisen vakavia vaatimuksia, selitettiin, että ainoastaan marxilaisuutta pitäisi esitettämän ja että 10 markkaa tunnissa on aivan riittävä jokaiselle luennoitsijalle, sillä työmies saa tunnissa niin ja niin suuren palkan j. n. e. En tosiaankaan muista enää enkä ottanut koskaan lukuun, oliko enemmistö juuri aina porvarillinen tai epäporvarillinen, mutta sen minä voin kertoa, että kyllä kokemus näytti todeksi, mitä viimeinen puhuja täällä edellytti, nim. että kuulijain terve järki monasti oli varsin valpas ja saattoi erottaa akanat jyvistä. Vaikka meitä oli siinä johtokunnassa oikein porvarillisia jäseniä, niin meitä ei lainkaan pelottanut panna hyvin usein sosialistia puhumaan, milloin meidän vain onnistui sellaisia luennoitsijoita saada, mikä tosin usein oli vaikeata. Mutta minä voisin mainita nimeltäkin muutamia esimerkkeinä, jotka ovat hyvin hauskat. Kun nim. porvarilliset puhuivat, vieläpä sellaisesta aineesta kun ostjakeista ja voguleista, niin kuulijoita usein oli alusta loppuun niin paljon kuin Ylioppilastalon saliin mahtui, toista tuhatta henkeä. Kun sitä vastoin eräs sosialisti, joka on hyvin tunnettu, vieläpä nykyänsä kansanedustaja, puhui eräästä sosialistisesta aineesta, niin hän onnistui siinä niin hyvin, että kun minä olin viimeisessä luennossa läsnä, oli siellä nelisenkymmentä henkeä saapuvilla; hänen oli onnistunut huonolla esityksellään karkoittaa kuulijakunta pois miltei täydellisesti. Minulla olisi muitakin samanlaisia esimerkkiä, jotka ovat tosia. Kun olin kerran tilaisuudessa kuulustelemaan työmiehiä tässä asiassa, — en tiedä olivatko ne sosialistia vai ei — ja lausuin ihmettelyni, että semmoinen aine kun vogulit ja ostjakit saattaa kiinnittää niin suuresti huomiota puoleensa, kun sitä vastoin aine, josta olisin luullut että se jos mikään, oli omiansa herättämään järjestyneiden mielenkiintoa, — kuulijoista oli epäilemättä noin 90 % järjestyneitä, — niin minä sain vastaukseksi: »tuota juttua olemme kuulleet niin usein, mutta sitä, mitä tohtori Karjalainen puhuu, emme ole koskaan kuulleet ja se oli hyvää.» Tällaisia kokemuksia olisi minulla noilta kursseilta hyvinkin monia, vaikka en tahdo niistä pitemmälti puhua. Olen tullut niiden perustuksella siihen käsitykseen, että järjestynyt työväki, missä sitä ei ole saatu aivan korvat täyteen noita huutoja, että jokainen porvarillinen on konna, roisto y. m., epäilemättä tulee kuuntelemaan luentoja, missä on hyvä puhuja, ja myös esitystä seuraten oppii jotakin. Mutta jos tulee vaikkapa sosialisti, joka puhuu sosialistisesta aineesta, niin hän saattaa, ellei kykene asiaansa kunnollisesti esittämään, tulla täällä Helsingissä siihen ikävään tilaan, etteivät hänen omat puoluelaisensakaan viitsi häntä kuunella. Arvelen, että tällaiset kokemukset jotain merkitsevät. En tahdo mennä pitemmälle yksityiskohtiin. Lopulta me saatoimme varsin hyvin tulla johtokunnassa toimeen, vaikka siinä oli mukana sosialistien pääjohtajia ja meitä toisia. Vaikka alussa näyttikin hieman vaikealta, syntyi kuitenkin hyvä

yhdysvaikutus kaupunginvaltuuskunnan ja työväenyhdistyksen asettamain edustajain kesken, joten siinä kohden ei ollut mitään moitittavaa. Mutta se minun täytyy sanoa, että jos olisi ennalta määrätty, että yhteiskunta saisi antaa varat mutta että sosialisteilla pitäisi olla taattu enemmistö, niin silloin en lainkaan tiedä, kuinka olisi käynyt. Voi nimittäinkin kyllä sattua monessa paikassa, missä olot ovat hyvin pikkumaiset, että sitte kun varat on taattu, tulee semmoinen joukko, joka luulee voivansa, aivan tyrkyttämällä tyrkyttää kuulijoihin mitä agitatsioonia tahansa, häikäilemättä ajaessaan asiaansa, mutta se ei enää ole opetusta. Vaikka sitä ehkä turhaan sanon, tässä kun luullaan, että sana »porvarillinen» on se, joka ratkaisee kaikki, niin saattaisi olla hyvä ottaa huomioon, että maailmassa on muitakin kuin porvarillisia. Ennen kaikkea muistettakoon, että me kaikki olemme ihmisiä, joilla on inhimilliset puutteet ja ansiot; sitä nykyään aivan liian vähän muistetaan. Porvarillisten joukossa on ollut niitä, jotka ovat olleet varsin valmiita uhraamaan aikaansa hyvän asian vuoksi varsinaiseen opetustoimeen, siihen on kyetty ja siihen ehkä vieläkin kyetään, kun sitä vastoin on ollut erinomaisia vaikeuksia saada kunnollisia sellaisia luennoitsijoita, jotka edustavat sosialistien kantaa. Tämän olen saanut kokea sekä Kansanvalistusseuran että Helsingin kaupungin valtuuston valitsemana, enkä ole ollut koskaan mukana missään tilaisuudessa, jossa olisin kuullut, että joku aine, joka koskettelee yhteiskunnallisia kysymyksiä, olkoon miten arkaluontoista alaa tahansa, olisi hylätty aineen tähden.

Minä en siis voi hyväksyä vastalausetta, jossa sanotaan, että yhteiskunnan ja kunnan tulee suuremmaksi osaksi suorittaa varat, samalla kun niiden tulee sidotuin käsin antautua ennakolta määrättyyn asemaan, että enemmistön tulee olla sosialisteja. Tätenhän me tahallaan loisimme luokkahenkeä ja monopooliasemaa, ja sitä en yleensä hyväksy, en missään puolueessa. Pidettäköön se vapaus, joka on mahdollinen. Ennen kaikkea on opetustoimessa hyvä muistaa, että opetustoimi on toista kun agitatsiooni ja on lisäksi hyvä muistaa, että lopulta ainoastaan henkinen kyky ja etevämmyys on se, joka vaikuttaa, eikä ylivalta, vaikka se olisikin johtokunnan keskuudessa olemassa. Minä puolestani kannatan mietintöä.

Ed. Soininen: Tässä on moitittu valiokunnan mietintöä siitä, että se saattaisi estää pienempiä työväenopistoja syntymästä sen kautta, että valtioavun ali-rajaksi on asetettu 2,000 markkaa ja sen ehdoksi sama määrä paikallista kannatusta. Siihen tahtoisin vastata, että pienempiä työväenkursseja varten on olemassa toinen määräraha, ne 25,000 markkaa, jotka ovat kansantajuisia luentoja varten olleet meidän vuosirahasäännössämme viimeisinä vuosina ja jotka luultavasti ensi vuottakin varten tulevat myönnettäviksi.

Muuten se raja, jota vastalauseen tekijät ehdottavat sijaan, ei minusta ole käytännöllinen. Sillä mitenkä on tuo 50 oppilaan määrä oikeastaan saatava selville? Jos otetaan kaikkein kuuntelijain keskimäärä kaikilla luennoilla, niin saattaa käydä niin, että alussa on joku satamäärä ja lopussa joku kymmenkunta. Tämä on sentään jotenkin häilyvä perustus valtioavun määräämiselle. Jos taas vaaditaan, että 50 oppilasta pitää olla vakinaisesti läsnä koko ajan minkä opisto on toimessa, niin pelkään, että se paljon enemmän vaikeuttaa pienemmillä paikkakunnilla tällaisten työväenopistojen syntymistä.

On sanottu, että valiokunnan ehdottama summa 2,000 markkaa valtioapua ja sama määrä paikkakunnallista kannatusta, ei sekään estäisi opiston vajoamista aivan vähäpätöiseksi, esim. niin, että siinä olisi ainoastaan 10 oppilasta. Minä kuitenkin luulen, ettei kukaan rupeaisi maksamaan 2,000 markkaa sitä varten, että pidettäisiin luentoja vain kymmenelle kuulijalle.

Jos muuten ajatellaan, mitä työväenopistot tarvitsevat vuosimenoihinsa, niin tuskin voidaan päästä vähemmällä kuin 4,000 markalla, niinkuin valiokunta edellyttääkin. On jo täällä huomautettu siitä, että melkein välttämätöntä on saada vakinainen johtaja ja luennoitsija koskapa muuten ei ole helppo saada luentoja ja semmoisen johtajan palkkaan menee jo koko suuri osa tätä määrärahaa. Lisäksi on mainittu, että olisi sangen tarpeellista saada opistolle verrattain laaja kirjasto. Tietysti tulee lisäksi vuokra, lämmitys, valaistus y. m. Jos taas ei ole vakinaista luennoitsijaa, jolla on verrattain riittävä palkka, niin menee satunnaisten luennonpitäjien palkkaamiseen paljon rahaa, sillä tietysti silloin pitää antaa suhteellisesti suurempi palkkio jokaisesta yksityisestä luennosta.

Nämä asianhaarat tekevät, että minä vieläkin, huolimatta siitä, mitä on lausuttu, pyydän saada suositella eduskunnalle hyväksyttäväksi valiokunnan mietinnön siinäkin kohden, joka koskee 2,000 markan vähintä paikallista kannatusta ehtona yhtä suuren valtioavun myöntämiselle.

Mitä toiseen kohtaan vastalauseessa tulee, niin siitä on täällä jo niin paljon puhuttu, etten katso tarpeelliseksi siihen kajota.

Ed. Lundström: Då jag är af samma åsikt, som den hr Jokinen här framfört, ber jag få understöda reservationen.

Ed. Latva: Sen jälkeen kun täällä on asiallisesti puolustettu mietintöä, ja yleensä selvitetty asiaa, en minä tahdo enää aikaa kuluttaa puhumisella, vaan ilmoitan lyhyesti kannattavani valiokunnan mietintöä ja toivon että eduskunnan päätös tulisi sen mukaiseksi.

Ed. Wäinö Jokinen: Täällä on viitattu siihen 25,000

markan määrärahaan, joka on määrätty kansantajuisia luentoja varten, ja sanottu, että siitä riittäisi pienemmille työväenopistoillekin. Mutta tämä määräraha on aijottu tilapäisiä luentoja varten, ja minä vakavasti epäilen, tokko siitä edes riittäisi tällaisille vakinaisten opistojen tapaisille luentohankkeille.

Mitä sitten tulee ed. Palménin puheeseen siitä, että nämä opistot muka vaadittaisiin sosialistien käsiin, niin pyydän huomauttaa, ettei sitä meidän vastalauseessamme ollenkaan ole vaadittu. Ja pitäisihän ed. Palménia jonkun verran lohduttaa se tieto, että teillä on nuo hyvät suomettarelaiset »työväenliitot». Niissä on tosin tähän asti ollut perin vähän jäseniä, mutta eiköhän teidän viime päivien esiintymisenne täällä eduskunnassa suuressa määrin lisää niiden jäsenlukua!

Ed. Walpas: Suomettarelaiset ovat puhuneet täällä hyvin kauniisti puolueettomasta tieteellisestä opetuksesta, jota työväenopistoissa olisi annettava. Täytyy kai myöntää, että osittain voi niissä antaa puolueetontakin tieteellistä opetusta, semmoista, joka ei ole sosialistista eikä erikoisemmin porvarillistakaan. Onhan sellaisia aloja, kuten luonnontieteiden alat ja monet muut. Mutta sitten tullaan työväenopistoissa ehdottomasti opettamaan myös paljon sellaista, jossa joko toisen tai toisen suunnan täytyy päästä määrääväksi. Sekin opetus voi kyllä olla tieteellistä, mutta hengeltään joko parvarillista tai sosialidemokraattista. Tunnustettakoon suoraan, että sekä porvarillisilla tahoilla että sosialidemokraattisella taholla kilvoitellaan siitä, kuka pääsee määräämään tuollaista opetusta. Porvarilliset koettavat säilyttää sitä valtaa, mikä heillä näihin asti on ollut, nim. yksinomaista määräämisvaltaa, sosialistit luonnollisesti tahtovat valloittaa noita aloja itselleen ja päästä määräämään niissä, saadakseen niihin sosialidemokraattisen opetuksen. Riita on siis siitä. Porvarilliset tahtovat luonnollisesti säilyttää valtioavun ehdot semmoisina, jotta he niitten ehtojen nojassa valtioapua saaneissa opistoissa saisivat esittää tavalla sai toisella edes vähemmässä muodossa porvarillista myrkkyä sosialidemokratiaa vastaan. Suomettarelaiset ovat yrittäneet sitä ainakin Helsingissä niin kauvan kuin ne ovat täällä työväen opettamista harrastaneet. Hehän ovat ennen olleet täällä suureksi osaksi vallalla Helsingin työväenyhdistyksessäkin, ja jo sinä aikana he ovat järjestäneet oppikursseja, joissa ovat koettaneet tyrkyttää omia puoluemielipiteitänsä tieteellisen opetuksen ohella työväelle ja saaneet siten työväkeä puolueensa talutusnuorissa kulkemaan. Semmoisilta opetuskausilta on Helsingissä useilla suomettarelaisilla se kokemus, että he eivät ole saaneet erittäin suuria työläisryhmiä seuraamaan sitä opetusta. Ne olivat vaan pienet määrät Helsingin työväestöä, mitkä hyvän matkaa toistakymmentä vuotta sitten kävivät niissä

oppikursseissa, joita suomettarelaiset laittoivat varoilla, joita osaksi oli myönnetty Helsingin kunnankin puolelta. Minä pyydän muistuttaa vielä, mitenkä suomettarelaisten kokeet onnistuivat yhteen aikaan kansanopistoseurassa. Kun me olimme siellä oppilaina ja meille syötettiin siellä tieteellisen opetuksen nimessä suomettarelaista hapatusta, niin me nostimme aika jyryn. Ilmeni kapinan henki sitä opetustapaa vastaan, jota kapinanhenkeä ilmaistiin aivan rehellisesti ja suoraan, työväen tapaan, keskusteluissa, joita saatiin aikaan, sillä seurauksella, että nuo keskustelukokoukset yhteen aikaan täytyi lakkauttaa, kun se kapinan henki uhkasi paisua suureksi. Näissä nykyään Helsingin kunnan ylläpitämissä luennoissa eivät ole, niinkuin ed. Jokisen puheesta voi saada käsityksen, sosialistit määrääjinä. Niitä järjestävässä toimikunnassa on ainoastaan pieni osa sosialidemokraatteja, tällä kertaa ehkä vain kaksi, jota vastoin porvarillisia aineksia lienee viisi. Ja olisihan nyt jotenkin lapsellista luulla, että varovainen ja viisas Helsingin viikinkiläisvaltuusto olisi päästänyt sosialistit mielinmäärin määräämään noin tärkeällä alalla. Niitten luentojen järjestäjät ovat myös hyvään porvarilliseen tapaan alussa koettaneet saada mahdollisimman paljon sosialidemokratiaa vastustavaa myrkkyä niihin luentoihin. Minä pyydän muistuttaa erään porvarillisen tohtorismiehen luennoita, jotka päättyivät sillä seurauksella juuri niitten hengen takia ja osaksi muista syistä, että kahdessa luentopaikassa tyhjentyi sali, luentojen kuulijat tekivät mielenosotuksia sitä luentoa vastaan, ja aivan oikeutetuista syistä, kun se oli esittänyt koko joukon lakkotapauksia luennoissaan sillä tavalla, että ne eivät olleet totuuden kanssa yhtäpitäviä eikä niitä työväen kannalta voinut mitenkään hyväksyä. Tuommoiset seikat ovat olleet luentojen porvarillisille järjestäjille hyvin varottavina esimerkkeinä, ja ne esimerkit ovat vaikuttaneet. Porvarilliset luentojenjärjestäjät eivät ole senjälkeen kovin suuressa määrässä koettaneet laittaa ihan räikeimpiä puoluepukareitaan luennoimaan muuta kuin joskus n. s. puolueettomista aiheista tahi jos ovat lähettäneet huomattuja puoluepukareita, ovat ne, kun ovat tulleet järjestyneestä työväestöstä suureksi osaksi kootun kuulijakunnan eteen, esiintyneet siellä hienommin, syöttäneet hienommassa muodossa puolueköyttään tai eivät juuri ollenkaan, ja sillä tavoin tehneet itsensä edes jonkun verran siedettäviksi. Kuulijakunnan mielentila on pakottanut luentojen järjestäjiä menettelemään myös toisella tavalla. Joskus, niinkuin ed. Palmén täällä huomautti, on sallittu oikean sosialistin luennoida kunnan kustannuksella pidetyissä luennoissa. Hän tahtoi osottaa, että joku sosialisti olisi puhunut salin tyhjäksi. Mutta ei suinkaan se tyhjennyt sosialismin takia, ed. Palmén. Sitä kai ei moni täällä ota uskoakseen, vaan mahdollisesti sentakia, että esittäjällä ehkä oli huono puhetaito, niinkuin meillä sosialisteilla hyvin useilla, Jumala paratkoon, on. Ja esitetäänpä vaikka sosialismia hyvin

huonolla puhetavalla, ei sitä kuulijat pitkälti viitsi kuunnella. Me voisimme vastapainoksi esittää, kuinka joku porvarillinen puhuja on puhunut salin tyhjäksi, mutta sehän on tarpeetonta. Kun ei ole makua esityksessä, niin kyllä kuulijat lähtevät pois, oli luennoitsija porvari tai sosialisti. Voisimme esittää esimerkkejä siitäkin, kuinka hyvät sosialistiset puhujat ovat vetäneet väkeä näille luennoille.

Minä pyysin oikeastaan puheenvuoroa lausuakseni mielipiteeni siitä, millä tavalla luentojen järjestäjät olisi asetettava, niittenkin luentojen, joita valtionvaroilla kustannetaan. Täällä on mainittu eräs, mielestäni jotenkin hyvä ehdotus, jotta valtioapua annettaisiin niille luennoille, semmoisille työväenopistoille, joita kunnat kustantavat, joista kunnat määräävät. Sen voisi hyväksyä eräillä ehdoilla, nim. että olisi kansanvaltainen kunnallinen äänioikeus, mutta niinkauvan kuin on olemassa harvainvaltainen kunnallinen äänioikeus. olkoon se sitten vaikka suomettarelaisten lisävaltuuston mukainen, niin ei ole tuo tapa puollettava, sillä semmoisen äänioikeuden, semmoisen kunnallisen vallan vallitessa ei työväki pääse riittävässä määrässä vaikuttamaan luentojen sisältöön, vaan saattaa yhä olla se vaara, että työväenopistokin voi joutua samallaisen mielenosotuksen alaiseksi, kuin minä tässä mainitsin, ja että kuulijakunnan semmoisilla mielenosotuksilla täytyy hankkia sisältöä, mikä opiston edun ja arvon kannalta olisi kokonaan toisella tavalla hankittava. Niinkauvan kuin meillä ei ole kansanvaltaisesti kokoonpantua kunnallishallintoa, täytyy työväen taholta pyrkiä toisellaisiin ratkaisutapoihin. Kun vastalauseen tekijät ovat ehdottaneet, että työväenjärjestöille annettaisiin määräämisvalta noissa asioissa, niin on minun ymmärtääkseni tuo ehdotus väliaikaiseksi tarkoitettu, jota olisi käytettävä siksi, kun saataisiin kansanvaltaiset kunnallishallinnot. Ehkä voitaisiin se sitten muuttaa. Asian nykyisellä kannalla ollen kannattaisin sitä. Pyytäisin vielä kannattaa ed. Johanssonin ehdotusta, että opisto, missä on vähempi määrä kuin 50 oppilasta, tulisi saamaan valtioapua.

Ed. Anton Huotari: Kannatan mietintöön liitettyä vastalausetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöä vastaan on tehty kaksi muutosehdotusta. Ensinnä on ed. Johansson useampien kannattamana puoltanut vastalausetta kuitenkin siten muutettuna, että vastalauseen ensimmäisessä ponnessa sanat »50 oppilasta» muutettaisiin sanoiksi »30 oppilasta». Tulen nimittämään tätä ehdotusta ed. Johanssonin ehdotukseksi. Sitten ovat ed. Wäinö Jokinen ja ed. Lundström kannattaneet vastalausetta sellaisenaan. Tulen nimittämään tätä ehdotusta vastalauseeksi.

Mitä äänestysmenettelyyn tulee, ehdottaisin meneteltäväksi seuraavalla tavalla: Valiokunnan mietintö jäisi äänestyksen pohjaksi ja eri äänestyksellä katsottaisiin, kumpiko, ed. Johanssonin ehdotusko vai vastalause, tulee hyväksytyksi vastaehdotukseksi mietintöä vastaan.

Tämä menettelytapa hyväksytään.

Ensimmäinen äänestys tulee siis tapahtumaan ed. Johanssonin ehdotuksen ja vastalauseen välillä, kumpi niistä hyväksytään vastaehdotukseksi.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi hyväksyy vastalauseen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Johanssonin ehdotus.

Ei-äänet ovat voitolla.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Johanssonin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Valiokunnan mietintö on siis hyväksytty.

Tämän jälkeen täysi-istunto keskeytetään klo 3,55 i. p., Puhemiehen ilmoitettua että sitä tulee jatkettavaksi klo 6 i. p.

Istuntoa jatketaan

klo 6 i. p.

3) Erillisten vesijättöjen muodostaminen itsenäisiksi tiloiksi.

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö N:o 9 siinä olevan, arm. esityksessä N:o 5 Eduskunnalle annetun, Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä N:o 1 valmistavasti käsitellyn

erillisten vesijättöjen muodostamista itsenäisiksi tiloiksi koskevan asetusehdotuksen

toista käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Niinkuin suuren valiokunnan mietinnössä näkyy, on suuressa valiokunnassa syntynyt epäilystä siitä, eikö tässä

asetusehdotuksessa olevan 7 §:n määräys, että kysymyksessä olevat vesijätöt ovat manttaaliinpantavat yleisten rasitusten suorittamista varten, ole sellainen, että se joutuu ristiriitaan perustuslakiluontoisten säädösten kanssa, ja on pyydetty perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiasta. Se perustuslakisäännös, joka lähinnä tulee kysymykseen, on 5 § Kuninkaallisen Majesteetin julkisessa armollisessa vakuutuksessa ja vahvistuksessa Ruotsin ja Suomen talonpoikaisen kansan vapauksille ja oikeuksille. Perustuslakivaliokunnan enemmistö on ollut sitä mielipidettä, että tällaista ristiriitaa ei ole. Se mietinnössään kyllä tunnustaa, että ne vesijätöt, joista asetusehdotuksessa on puhe, ovat senlaatuisia viljelyksiä kuin tarkoitetaan mainitussa talonpoikaisen kansan erioikeuksien 5 kohdassa, ja että ne siis, jos olisivat yhdessä niiden tilojen kanssa, joihin alkuperäisesti ovat kuuluneet, olisivat kaikista veronlaskuista ja kaikellaisista ulosteoista ikuisiksi ajoiksi vapaat. Edelleen perustuslakivaliokunta lausuu myöskin mielipiteenään että jos nämä vesijätöt säännöllistä tietä, lohkomisen tai halkomisen kautta olisivat joutuneet tiloista erilleen, niin olisi niiden vastattavaksi ollut pantava osa emätilan verosta samalla kuin emätilan veroa olisi suhteellisesti alennettu. Mutta nyt ne ovat epäsäännöllistä tietä joutuneet emätilasta irti, ja emätilalle on jäänyt kannettavaksi samat rasitukset kuin ennen, kun vesijätöt sitä vastoin ovat tähän asti olleet vapaat. Nyt on valiokunta sitä mieltä, että kun ne ovat joutuneet erilleen emätilasta epäsäännöllistä tietä, sellaisten toimenpiteitten kautta, joita lainsäädäntö ei tunne, niin olisi oikeus panna ne manttaaliin yleisten rasitusten suorittamista varten. Valiokunnan vähemmistö, johon minä olen kuulunut, on ollut toista mieltä. Se on katsonut, ettei se seikka, että yksityisten keskeisten välipuheitten kautta vesijätöt ovat epäsäännöllisellä tavalla joutuneet emätiloista irti, perusta mitään kruunun tai yhteiskunnan oikeutta panna niille rasituksia. Se katsantokanta, jota valiokunta edustaa, johtaisi käsittääksemme siihen, että esim., jos palstoitustoimituksessa ei olisi noudatettu voimassa olevia asetuksia, niin voisi murretuille palstoille myöhemmin panna manttaalia ainakin yleisiä rasituksia varten ja mahdollisesti ehkä myöskin kruununveroja varten. — Sitte on edelleen osa valiokuntaa ollut sitä mieltä, että kun kysymyksessä olevassa 5 kohdassa puhutaan »kaikista veronlaskuista ja kaikellaisista ulosteoista,» niin tarkoitettaisiin tällä ainoastaan kruununveroja, mutta ei niin kutsuttuja yleisiä rasituksia. Mitään varsinaista tukea tälle mielipiteelle valiokunta kyllä ei ole tuonut esiin, eikä asiaa olekaan tältä puolelta otettu varsinaisen harkinnan ja historiallisen selvityksen alaiseksi valiokunnassa. Mutta käsittääkseni, vaikka asettuisikin valiokunnankin kannalle, ei voisi tehdä niitä johtopäätöksiä, joita valiokunta tekee. Mikäli tunnen, määrätään näet yleiset rasitukset juuri manttaalin mukaan, niin että

niin kauan kuin ne tilat, joihin vesijätöt ovat kuuluneet, ovat olleet suojatut lisätyistä ulosteoista kruunulle, ne itse asiassa ovat olleet suojatut myöskin lisätyiltä yleisiltä rasituksilta. Ei kumpikaan niistä perusteista, joita valiokunta esittää, mielestäni siis pidä paikkaansa.

Mutta tähän tulee vielä eräs kolmas seikka. Kun asiaa käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa, herätettiin, kuten näkyy siitä vastalauseesta, joka on liitetty valiokunnan mietintöön, kysymys, eikö mainittu asetusehdotuksen 7 §:ssä oleva säännösehdotus joudu ristiriitaan Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 3 kohdan kanssa, kun nimittäin asetusehdotuksen kautta luodaan sen luontoista maata, jota ei perustuslaki tunne. Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 3 kohdassa sanotaan: »Ja muutoin älköön maa muuttako ikivanhaa luontoansa ja erotustansa säterin, vapaamaan, perintömaan ja kruunumaan välillä.» Vesijätöistä muodostetut tilat eivät tulisi kameraaliselta luonteeltaan kuulumaan mihinkään tässä mainitusta neljästä maanlajista, sillä ne tulisivat asetusehdotuksen mukaan olemaan täydellisesti vapaat kaikista kruununveroista ja ulosteoista ja pantaisiin manttaaliin ainoastaan yleisiä rasituksia varten. Kun tämä kysymys herätettiin perustuslakivaliokunnassa, ei valiokunta tahtonut puuttua sen selvittämiseen, koska, niinkuin sanottiin, suuri valiokunta ei ollut sille mitään tehtävää tässä suhteessa antanut, niinkuin suuri valiokunta ei suoraan ollutkaan. Vähemmistö valiokunnassa oli sitä mieltä, että perustuslakivaliokunnan ei pitäisi käsittää asiaa niin muodollisesti, että se vastaa ainoastaan siinä kohden, jota nimenomaan kysytään, vaan että kun keskustelun aikana valiokunnassa oli tullut ilmi epäilyksiä eräässä toisessa kohdassa, valiokunnan olisi pitänyt ratkaista myöskin se. — Suuri valiokunta tyytyi saamaansa vastaukseen. Mutta minun käsittääkseni eduskunnan ei pitäisi tyytyä tähän, vaan kun kerta on kysymys herätetty siitä, onko kyseessä oleva 7 § ristiriidassa Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 3 §:n kanssa, niin eduskunnan tulisi vaatia siitä selvitystä. Jos tulee myöntävä vastaus, ei siitä tietysti johdu mitään muuta kuin että asetusehdotuksen 7 § on käsiteltävä V. J:n 60 §:n säännösten mukaan.

Minä pyydän sentähden ehdottaa, että eduskunta päättäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, sisältääkö esillä oleva asetus määräyksiä, jotka voidaan katsoa olevan ristiriidassa Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 3 kohdan kanssa sekä että mietintö pantaisiin pöydälle, kunnes tämä lausunto on saatu.

Ed. Estlander: Den förevarande frågan är påtagligen icke af den natur, att den vore egnad att passionera denna församling. Men då den ur rättslig synpunkt erbjuder vissa intressanta punkter, och då jag för min del anser att grundlagsutskottet hade bort något utförligare motivera sin ståndpunkt i saken, vill jag söka när-

mare angifva min mening, som i hufvudsak sammangår med grundlagsutskottets framställning, men dock i några punkter i viss mån afviker från densamma. Vid behandlingen af den fråga, som stora utskottet hänskjutit till grundlagsutskottet, har jag för min del ansett mig kunna utgå från den uppfattningen, att med uttrycket »tillandning» här bör förstås nyodling i den mening stadgandet i 5 punkten af allmogens privilegier gifver åt detsamma. Jag erkänner att detta å min sida egentligen är ett antagande, ty den tid som det har varit medgifvet utskottet och dess medlemmar att förskaffa sig en fullständig utredning om de faktiska förhållanden, på hvilka denna fråga hvilar, har icke varit sådan, att man skulle kunna afgifva ens i denna punkt ett alldeles säkert omdöme. Ifrågavarande privilegiestadgande innehåller, såsom kändt och såsom i utskottsbetänkandet också framhålles, att »uppodling», som det där heter, är skattefri. Detta betyder, såsom ordalagen tydligt gifva vid handen, att den skatt ett hemman vid skattläggning fått sig åsatt, icke får rubbas och ökas därför, att sedermera å skattehemmanets egor har upptagits nyodling. Skattefri är sålunda uppodling blott i den mening, att hemmanets skatt icke genom densamma ökas; men däremot hör icke denna skattefrihet såsom sådan till själfva det uppodlade jordområdet. Den hör till hemmanet, och nyodlingen är skattefri blott försåvidt den är inbegripen i hemmanets egor. Skulle icke detta vara förhållandet, så skulle ju dessa genom nyodling vunna egor hafva erhållit en annan jordnatur än de gamla. De skulle komma att bilda ett särskildt slag af jordnaturer, och detta kan, som kändt, icke lagligen ske.

Vid laga delning, klyfning o. s. v., hvarigenom den mark, som vunnits förmedels uppodling, utbrytes ur hemmanet, bör enligt min mening å den utbrutna delen föras en proportionel andel af stomhemmanets skatt, hvilken härigenom kommer att i samma mån minskas. Och sammalunda erhåller också den nyuppkomna jordlägenheten moderhemmanets natur. Såvidt man kan bedöma saken af redogörelsen uti nåd. propositionen, synas icke alla de upplandningar, som nu äro i fråga, hafva uppkommit genom ett lagligen förrättadt skifte, ja, måhända har större delen af desamma tvärtom uppstått i strid med lagbestämningarna om jorddelning, klyfning och styckning. Men om man emellertid ställer sig på den ståndpunkt, som den nåd. propositionen intager, eller att dessa nybildade lägenheter nu icke tillhöra de ursprungliga hemman, på hvilkas mark de blifvit upptagna, så följer däraf icke, att dessa nya lägenheter kunna anses berättigade att undandraga sig skatt, ty såsom jag antydde har någon ny jordnatur icke kunnat för dem lagligen uppstå. Kronan bör därför anses allt jämnt vara berättigad att af desamma erhålla den skatt, som de hade bort få sig påförd, därest de i laga ordning hade afsöndrats från de gamla hemmanen.

Nu har detta emellertid icke skett, och det frågas då, huru vid sådant förhållande bör förfaras. Det är uppenbart, att då de nuvarande egarena hafva åtkommit dessa nyuppkomna lägenheter, har detta skett under förutsättning att de skulle vara skattefria, en förutsättning, hvilken enligt hvad jag nyss utlade, icke i själfva verket håller sträck. Af allt att döma hafva emellertid köpeprisen för dessa lägenheter blifvit bestämda just med hänsyn till denna blifvande skattefrihet, som troligen vid uppkomsten af dessa hemman ansågs vara gifven och, enligt hvad framgår af nåd. prop., därefter bestått. Skulle det nu gälla att ordna förhållandet med tillgodoseende af laga bestämningar, borde det altså utredas, till hvilket hemman hvar och en af dessa genom tillandningar bildade nya själfständiga lägenheter tidigare hört, ty, åtminstone hvad en del af hemmanen beträffar, måste den tillandning, till hvilken de hafva hört, ursprungligen tillhört något hemman eller byalag. Och dessa tillandningslägenheter, rörande hvilka denna forna samhörighet kan utredas, böra då erhålla den jordnatur, som de ursprungliga stomlägenheterna hafva egt, och sammalunda en skatt, beräknad med afseende å denna deras tidigare samhörighet. Och om man förfore på detta sätt, skulle det icke häller inträffa, att kronan komme att från den forna bysamfällighetens mark, till hvilken dessa numera fristående tillandningslägenheter ursprungligen hörde, erhålla en större skatt än den, som ursprungligen utgick från denna bysamfällighet. Härigenom skulle således icke häller det gamla förhållandet mellan detta byalags jordareal och dess skatt komma att förändras, ty för de ursprungliga stomlägenheterna skulle skatten i proportion blifva mindre, allt efter som å de nya utbrutna lägenheterna fördes en dem motsvarande skatt.

Härvid är det dock klart, att detta icke skulle låta sig ske utan ganska stora svårigheter, och det är troligt, att härvid borde tagas i betraktande också den omständighet, att, som jag redan antydde, de nuvarande egarena af dessa tillandningslägenheter hafva erhållit dem under förutsättning att de skulle vara skattefria. Men denna omständighet synes mig icke betinga annat än att de nuvarande innehafvarena af lägenheterna eller de, som förvärfvat lägenheterna under denna förutsättning, borde berättigas att vända sig till sina föregångsmän, af hvilka de förvärfvat lägenheterna, och erhålla en rättvis befunnen ersättning. Ty dessa deras fångesmän hafva sålt sådant som icke tillhört dem, hafva sålt mer än hvad de egt och kunnat hemula.

Men om det, såsom det synes mig att propositionen gifver vid handen, är fallet, att beträffande särskilda af dessa tillandningslägenheter icke nu längre kan utredas, till hvilka lägenheter eller till hvilka byar de ursprungligen hört, skulle det väl knappast finnas någon annan utväg än att dylika tillandningar betraktades så-

som nybyggen och sålunda också kronan vare berättigad att påföra dem en viss jordnatur och en däremot svarande skatt.

Det har framhållits, att grundlagsutskottet icke har utsträckt sin pröfning till alla de förhållanden, som i samband med denna rätt invecklade kamerala fråga, hade kunnat erbjuda sig. För min del har jag hört till den majoritet inom utskottet, som ansett att utskottet icke haft anledning att gå utöfver hvad propositionen faktiskt innebär. Det har icke varit fråga om att icke svara på annat än det, som stora utskottet begärt att få veta, utan den synpunkten har vägledt grundlagsutskottet, att propositionen icke afser en fullständig reglering af dessa lägenheters skatteförhållanden, utan, såsom det framgår alldeles otvetydigt af 7 §, åsyftar en skattläggning eller mantalssättning blott i afseende å allmänna besvärs utgörande. Vid sådant förhållande synes det mig, att grundlagsutskottet, som icke är det specialutskott, till hvilket denna fråga hänskjutits, icke haft anledning att för sin del framhålla, hurusom också uti öfrigt det törhända hade varit anledning för regeringen att föreslå en skattläggning äfvensom hvilka omständigheter som därvid hade varit att taga i betraktande. Jag vill för min del icke bestrida, att regeringen möjligen skulle haft anledning att taga i öfvervägande också nödvändigheten af en dylik proposition. Men den nu förevarande har icke innehållit något, som till denna del af saken hör. Följaktligen hade det enligt min tanke icke kunnat ifrågakomma, att grundlagsutskottet skulle hafva gått utöfver hvad propositionens innehåll gifver vid handen.

Hvad åter beträffar de skäl, som grundlagsutskottet anfört, och som jag för min del biträdt, för den uppfattning att den förevarande nåd. prop. icke berör grundlag, nämligen att med privilegiestadgandenas uttryck »alla slags utlagor» icke afsågs s. k. onera publica, vill jag till det som i utskottets utlåtande härom är sagdt, endast framhålla, att detta synes vara så mycket sannolikare, som dessa allmänna besvär omtalas i B. B. af 1734 års lag och historiskt sedt uppkommit särskildt från skatten till kronan. De hafva nämligen uppkommit ur häradets gamla själfstyrelse, hvilken omfattade en rätt att pålägga häradets medlemmar vissa onera i det gemensammas intresse. Det förefaller mig därför som om detta också vore ett stöd för utskottets uppfattning, att dessa onera icke hafva varit likställda med de egentliga skatterna eller utlagorna till kronan.

Behandlingen i grundlagsutskottet af denna sak, hvars beskaffenhet juridiskt sedt icke är alldeles enkel, komplicerades, såsom jag redan antydt, yttermera därigenom, att det för grundlagsutskottet icke förelåg någon omfattande utredning af de faktiska förhållanden, genom hvilka dessa tillandningslägenheter uppkommit. Jag anser således, att det tillkommit grundlagsutskottet närmast att antyda, hvilka rättsliga omständigheter, som bort

tagas i betraktande och som vore afgörande för frågans lösning, i händelse det faktiska underlaget är det, som af nåd. prop. synes framgå. En närmare och fullständig utredning också af de faktiska förhållanden, hvilka sammanhänga med denna nåd. prop., har jag för min del icke kunnat anse, att det hade tillkommit grundlagsutskottet att afgifva.

För min del ber jag att få förorda betänkandet och motsätter mig det af den föregående talaren gjorda förslaget.

Ed. L a g e r l ö f: Minä pyydän saada kannattaa sitä ehdotusta, jonka herra Ingman täällä teki. Saan muuten viitata siihen vastalauseeseen, jonka herra Ingmanin kanssa olen liittänyt perustuslakivaliokunnan tästä asiasta antamaan lausuntoon. Se lainsäädäntö, josta nyt on puhetta, ei ole merkitykseltään suuri, eikä tarkoitukseni ole sille minkäänlaisia esteitä rakentaa. Mutta on pidettävä vaari siitä, että eduskunta ei ryhdy lansäädäntötoimiin muussa järjestyksessä kuin perustuslait sallivat ja säätävät. Minä en tahdo tässä lähteä asiallisesti selvittämään niitä kameraalisia käsitteitä, joista nyt on erimielisyyttä. Niiden oikea arvosteleminen edellyttää ammattimiehen lainopillisia ja historiallisia tietoja. Kansanvaltaisen eduskuntamme perustuslakivaliokunnassakaan eivät nämä tiedot voi olla niin hyvin edustettuina, että valiokunnan lausunnoille tämmöisissä erikoiskysymyksissä voitaisiin myöntää mitään varsinaista auktoriteetin arvoa. Mutta siitä huolimatta saa kumminkin vaatia, että eduskunta ei mene laatimaan lakia, josta jollakin syyllä kumminkin on arveltu, että se eräissä kohdissa koskee perustuslakia, ennenkuin perustuslakivaliokunta on kaikista semmoisista kohdista antanut sen lausunnon, jonka valiokunta katsoo voivansa antaa. Sillä epäilemättä on perustuslakivaliokunnalla kumminkin parempi tilaisuus kuin eduskunnalla kokonaisuudessaan hankkia se selvitys, joka voipi asiaan vaikuttaa, ja sitä seikkaperäisesti tutkia. Valiokunnan mietinnössä ei ole ollenkaan kosketeltu sitä kysymystä, syntyisikö ehdotetun lain kautta uusi maanluonto. Valiokunnassa on tämä asia sivuutettu, senvuoksi, että lausuntoa siitä ei nimenomaan ole valiokunnalta pyydetty. Minä olen puolestani valiokunnassa ollut sitä mieltä, että valiokunta olisi ollut velvollinen ex nobili officio huomauttamaan eduskunnalle, että lakiehdotus tässä suhteessa koskee Yhdistys- ja Vakuutuskirjan 3 kohtaa. Valiokunta on katsonut voivansa tämän sivuuttaa ja tämän valiokunnan käsityksen korjaamista tarkottaa nyt etupäässä minun liittymiseni herra Ingmanin ehdotukseen.

Itse lakiehdotuksesta en tahdo paljon sanoa, oikeastaan en mitään. Minuun se on tehnyt sen vaikutuksen, että se on heikosti valmistettu.

Puhemies: Koska edustaja Ingmanin ehdotusta on kannatettu ja tuo ehdotus, jos se hyväksytään, keskeyttää asian käsittelyn, on se ensinnä otettava ratkaistavaksi. Pyydän seuraavia puhujia kohdistamaan puheensa tähän kysymykseen.

Ed. Ståhlberg: Ed. Ingman on ehdottanut tämän asian lähettämistä takaisin perustuslakivaliokuntaan sen seikan selvittämiseksi, koskeeko se säännös lakiehdotuksessa, jonka kautta itsenäisiksi tiloiksi muodostettaville erillisille vesijätöille on pantava manttaali yleisten rasitusten suorittamista varten, yhdistys- ja vakuuskirjan kolmannessa kohdassa olevaa perustuslain säännöstä maan luonnon muuttumattomuudesta. Niinkuin ed. Estlander täällä jo on esittänyt, ei arm. esityksessä kuitenkaan ole mitään ehdotusta näiden vesitilojen verollepanosta kruununveroja varten. Siihen voidaan vielä lisätä, että mitään sellaista ehdotusta ei ole herätetty myöskään eduskunnassa eikä sen valiokunnissa asiaa käsiteltäessä. Koko ajan on ollut kysymys vain manttaaliinpanosta yleisiä rasituksia varten, ja näin ollen ei perustuslakivaliokunnalla ole ollut mitään aihetta ottaa muita kysymyksiä harkinnan alaisiksi, joista ei ehdotuksia ole olemassa. Eivät edes ed. Lagerlöf ja Ingman, jotka eivät ole voineet yhtyä siihen kaikkien muiden perustuslakivaliokunnan jäsenten käsitykseen, että tässä asiassa ei ole perustuslain kysymystä puheena, ole ehdottaneet mitään säännöstä näiden uusien tilojen kruununverosta. Näin ollen olisi ollut pelkästään tietopuolista ja teoreettista merkitystä sillä selvityksellä, jota ed. Ingman ja Lagerlöf täällä nyt ovat vaatineet. Ei kuitenkaan liene eduskunnalla enemmän kuin perustuslakivaliokunnallakaan syytä ryhtyä tähän tai mahdollisesti muihin tieteellisiin tutkimuksiin näistä tiloista, vaan kaiketi on parasta pysyä siinä asiassa, joka on nyt vireillä, nim. voidaanko nämä vesijätöt panna manttaaliin yleisiä rasituksia varten ilman että siitä syntyy perustuslakikysymystä.

On jokseenkin vaikeata tätä seikaa käsitellessä kokonaan olla kajoamatta myöskin niihin perusteluihin, joilla perustuslakivaliokunta on tullut siihen käsitykseen, että manttaaliinpano yleisiä rasituksia varten ja sen säätäminen ei ole perustuslain muuttamista koskeva asia. Mutta kun keskustelu on rajoitettu, tahdon tässä tyytyä ainoastaan viittaamaan siihen perusteluun, joka on perustuslakivaliokunnan lausunnossa ja jota puolestani olen kannattanut. Sen lisäksi vain huomautan, että on ennenkin järjestetty manttaaliinpano erityisesti yleisiä rasituksia varten tilojen maan luonnon sen kautta muuttumatta, esim. kun vuonna 1883 annetussa, vielä voimassa olevassa tielaissa on säädetty verolle pannut torpat, ulkopalstat ja kruununpuistot manttaaliin pantaviksi erityisesti tientekorasitusta varten.

Mitä tähän kysymykseen tulee, niin rajoitettuna kuin kysymys

nyt on esillä ed. Ingmanin ehdotuksen pohjalla, ei siis käsittäkseni ole mitään aihetta asian valiokuntaan takaisin lähettämiseen, koska ei ole vireillä mitään kysymystä sellaisten säännösten antamisesta, jotka koskisivat näiden tilojen verollepanoa kruunulle ja sen tähden niiden maan luonnon muuttumisesta; vaan se asia jää avoimeksi. Jos joillakin valtiopäivillä sellaisia säännöksiä ehdotetaan, silloin on eduskunnalla ja sen valiokunnalla aihetta ottaa tämä asia selviteltäväksi. Minäkin siis samoin kuin ed. Estlander vastustan asian perustuslakivaliokuntaan lähettämistä.

Ed. S e t ä l ä: Edustajat Estlander ja Ståhlberg ovat pääasiassa sanoneet sen, mitä minullakin olisi ollut sanottavaa, niin ettei minun ole tarpeellista monta sanaa lisätä. Ed. Ingman ehdottaa kysyttäväksi perustuslakivaliokunnalta, sisältääkö tämä asetusehdotus määräyksiä, joiden voidaan katsoa olevan ristiriidassa yhdistys- ja vakuuskirjan kolmannen kohdan kanssa. Minun ymmärtääkseni kysymys ei ole oikein asetettu; ei ole asianmukaista kysyä perustuslakivaliokunnalta, sisältääkö tämä asetusehdotus semmoisia säännöksiä, jotka ovat ristiriidassa perustuslain kanssa, koska perustuslain säätäminen on tämän eduskunnan tehtäviä. Sen säätäminen ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa muussa tapauksessa, kuin että se tapahtuu vastoin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ää. Kysymys olisi ollut tietysti asetettava sillä tavalla, että olisi kysytty, sisältääkö tämä asetusehdotus semmoisen muutosehdotuksen yhdistys- ja vakuuskirjan kolmanteen kohtaan, että se olisi käsiteltävä siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestys perustuslain säätämisestä määrää. Mutta jos kysymys asetetaan tällä tavalla, niin perustuslakivaliokunta siihen oikeastaan jo on vastanut. Se on sanonut, että 7 § — ja muuta pykälää eivät luultavasti edustajat Ingman ja Lagerlöf myöskään tarkoita — ei sisällä semmoisia säännöksiä, jotka olisivat päätettävät perustuslain muuttamisesta säädetyssä järjestyksessä. Ed. Lagerlöfin ja Ingmanin asettama kysymys oli valiokunnalle tunnettu, mutta syistä, jotka jo edelliset puhujat ovat esittäneet, ei valiokunta katsonut olevan syytä ryhtyä siihen vastaamaan. Tämä ei tapahtunut senvuoksi, että suuri valiokunta ei ollut asiasta tehnyt kysymystä, vaan senvuoksi, niinkuin on jo mainittukin, että armollinen esitys ei ollut mitään tähän kuuluvaa ehdottanut. Ei perustuslakivaliokunnalla ollut tämän johdosta mitään aihetta ryhtyä tähän asiaan, kun se saattoi omasta puolestaan yksinkertaisesti sanoa, että tämä asetusehdotus ei sisällä semmoisia säännöksiä, jotka ovat säädettävät siinä järjestyksessä, kuin perustuslain muuttamisesta on säädetty.

Koska siis ymmärtääkseni perustuslakivaliokunta on puheenalaiseenkin kysymykseen jo ainakin välillisesti vastannut, niin minäkin

puolestani vastustan tämän kysymyksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Muutenhan on eduskunnan puhemiehen asiana ratkaista, millä tavalla tämä asia valtiopäiväjärjestyksen mukaan on käsiteltävä, jos eduskunta ei hänen ratkaisuunsa tyydy, menee asia perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Ingman: Minun käsittääkseni eivät herrat Estlander, Ståhlberg ja Setälä ole koskeneet tämän asian ytimeen. He vetoovat kaikki siihen, ettei armollinen esitys ole herättänyt eikä liioin valiokunnassa ole herätetty kysymystä näitten tilojen manttaaliinpanosta kruunulle suoritettavia ulostekoja varten, että ja siitä syystä perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut aihetta koskea siihen kysymykseen, jonka olen täällä herättänyt. Minä olen sitä mieltä, että jos olisi ollut ehdotettu niitten manttaaliinpanoa kruununverojen suorittamista varten, silloin ei voisi ensinkään syntyä kysymystä siitä että sellainen manttaaliinpano olisi ristiriidassa Yhdys- ja Vakuuskirjan 3 kohdan kanssa. Eihän siinä tapauksessa niistä syntyisi mitään eriluontoista maata, vaan senluontoista maata, jota Yhdys- ja Vakuuskirjan 3 kohta mainitsee. Sitävastoin siinä tapauksessa kyllä olisi syntynyt kysymys siitä, eikö sellainen toimenpide ole ristiriidassa talonpoikaisen kansan erikoisoikeuksien 5 kohdan kanssa, niinkuin valiokunnan enemmistökin sitä tulkitsi. Mutta me emme ole siinä kohdassa vaatineet mitään selvitystä. Juuri se seikka, että näitä tiloja ehdotetaan manttaaliinpantaviksi yleisiä rasituksia varten, mutta ei kruununveroja varten, saattaa mielestämme tämän 7 §:n ristiriitaan Yhdys- ja Vakuuskirjan 3 kohdan kanssa. Minä pysyn siis ehdotuksessani, että perustuslakivaliokunnan selvitys tästä asiasta hankittaisiin.

Keskustelu asian perustuslainluontoisuudesta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Ingman on ed. Lagerlöfin kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausunnon siitä, sisältääkö esilläoleva asetusehdotus määräyksiä, jotka voidaan katsoa olevan ristiriidassa Yhdistys- ja Vakuuskirjan 3 kohdan kanssa, sekä että mietintö pantaisiin pöydälle, kunnes tämä lausunto on saatu. Tulee siis äänestettäväksi tämän ehdotuksen ja jatketun asiallisen käsittelyn välillä.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asetusehdotuksen asiallista käsittelyä, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Ingmanin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asetusehdotuksen asiallista käsittelyä ja hylännyt ed. Ingmanin ehdotuksen.

Kun tämän jälkeen ei kukaan enää tahdo käyttää puheenvuoroa asiasta yleensä, julistetaan yleiskeskustelu päättyneeksi ja siirrytään pykälittäin tarkastamaan asetusehdotusta.

Tämän jälkeen esitetään ja hyväksytään asetusehdotuksen §:t 1—17 sekä nimike muuttamatta Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Eräänlaatuisten elinkeinojen harjoittajain maanostot.

(2 K.)

Esitetään Suuren valiokunnan mietintö N:o 10 siinä olevien kolmen asetusehdotuksen toista käsittelyä varten, jotka asetusehdotukset ovat aiheutuneet Talousvaliokunnan mietinnössä N:o 2 valmistavasti käsitellystä armollisesta esityksestä N:o 4.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö, joka tässä on käsittelyn pohjana, sisältää 3 eri asetusehdotusta: Asetuksen rajoituksista eräänlaatuisten yhtiöitten ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla; toiseksi asetuksen osakeyhtiölain 27 §:n muuttamisesta toisinkuuluvaksi, sekä kolmanneksi asetuksen ensinmainitun asetuksen soveltamisesta yksityisiin henkilöihin. Lopuksi se vielä sisältää ponnen siitä, että eduskunta käsittelisi tämän kolmannen asetusehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 kohdan mukaan, eli siis kiireellisenä.

Asian tulen esittämään siten, että ensin sallitaan yleiskeskustelua ja sitten esitetään asetusehdotukset perätysten, ja viimeiseksi ponsi siitä, että kolmannen asetusehdotuksen käsittely julistettaisiin kiireelliseksi.

Yleiskeskustelu:

Ed. Setälä: Ennen varsinaisen keskustelun alkamista pyytäisin saada mietinnössä korjatuksi erään painovirheen. Sivulla 9 on nim. 8 §:n kolmannella rivillä sana »nähden» pois pyyhittävä.

Ed. Estlander: I anledning af den utredning, som grundlagsutskottet i saken förebragt, har stora utskottet funnit nödigt ur författningsförslaget utbryta de stadganden, som hafva afseende å enskildes rätt att förvärfva jord af ifrågavarande slag, och däraf göra en särskild författning, hvilken utskottet föreslår till behand-

ling på sätt, som beträffande vidtagande af ändring i grundlag är föreskrifvet. På skäl, dem jag i min reservation till grunlagsutskottets utlåtande har angifvit, hyser jag den uppfattning, att författningsförslaget, äfven där det är fråga om bolags och härmed likställd sammanslutnings rätt att förvärfva jord af ifrågavarande slag, är af den natur, att grundlag af dessa stadganden beröres. Med anledning häraf ber jag få föreslå, att den första af nu förevarande förordningar skulle betraktas såsom berörande grundlag, och att sålunda beslut rörande densamma skall fattas i den ordning, som med afseende härå är i landtdagsordningen föreskrifven.

P u h e m i e s: Tehdyn ehdotuksen johdosta pyydän huomauttaa, että minun mielestäni ensimäinen lakiehdotus ei sisällä semmoisia määräyksiä, jotka olisivat perustuslain luontoisia, enkä katso sitä voitavan käsitellä siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämisestä ja muuttamisesta on säädetty. Katson tästä johtuvan, etten voi äänestyttää ed. Estlanderin ehdotusta.

Ed. E s t l a d e r: Då majoritetens inom grundlagsutskottet uppfattning i fråga om denna sak är känd, kan det icke komma i fråga, att jag skulle yrka på, att ärendet skulle dit hänskjutas.

Ed. H a n n e s G e b h a r d: Kun esillä oleva asia evästettiin suureen valiokuntaan, lausuttiin se toivomus, että suuri valiokunta asettaisi käsittelynsä pohjaksi ensimäisessä vastalauseessa olevan lakiehdotuksen. Samalla tuotiin esille evästyskeskustelussa minun mielestäni siksi vakavia muistuksia talousvaliokunnan mietintöä vastaan ja siksi paljon tosiasioita, jotka puhuvat ensimäisen vastalauseen puolesta, jota vastoin toiselta puolen minun ymmärtääkseni silloin puolustettiin mietintöä niin heikosti, että täytyi jäädä siihen luottamukseen, että asia suuressa valiokunnassa kääntyisi oikealle tolalle, ellei siellä esitettäisi enempiä syitä mietinnön hyväksi ja ensimäistä vastalausetta vastaan. Koska en ole suuren valiokunnan jäsen olen katsonut velvollisuudekseni hankkia itselleni tilaisuuden lukea läpi suuren valiokunnan pöytäkirjat siitä yleiskeskustelusta, joka kävi tämän asian periaatteellisen ratkaisun edellä. Ja minun täytyy tunnustaa, että minä hämmästyin siitä, että tuon periaatteellisen keskustelun perästä suuri valiokunta tuli sellaiseen päätökseen, mihin se on tullut. Ne muistutukset näet, jotka siellä tehtiin ensimäistä vastalausetta vastaan, ovat minun mielestäni hyvin heikkoja niiden muistutusten rinnalla, jotka osaksi täällä eduskunnassa, osaksi suuressa valiokunnassa on esitetty talousvaliokunnan lakiehdotusta vastaan.

Kuten täällä jo varemmin on esitetty, tuotiin suuressa valiokunnassakin esille se huomautus, että talousvaliokunnan lakiehdotus,

jonka suuri valiokunta nyt on hyväksynyt, asiallisesti ei kykene täyttämään tarkoitustaan, sitä kun osaksi ei tarvitse kiertää, osaksi voi paljon helpommin kiertää kuin ensimäisen vastalauseen lakiehdotusta ja se kun sitä paitsi eräissä suhteissa on omansa tekemään maanoston puutavaraliikkeille nykyistään mieluisemmaksi. Ryhtymättä tätä asiaa uudelleen täällä enää lähemmin esittämään, pyydän vaan ehdottaa, että tämä suuren valiokunnan mietintö lähetetään takaisin suureen valiokuntaan siinä tarkoituksessa, että suuri valiokunta muodostaisi lakiehdotuksen pääasiassa talousvaliokunnan mietinnön ensimäisessä vastalauseessa olevan lakiehdotuksen mukaiseksi.

Ed. Pullinen: Evästyskeskustelusta päättäen voi kyllä edellyttää, että suuri valiokunta talousvaliokunnan mietinnön kannan heikkoudesta huolimatta tulisi hylkäämään sen kieltolakikannan, joka on esitetty ensimäisessä vastalauseessa. Huolimatta tästä tuntuu kuitenkin vaikealta käsittää, miten varsinkin sosialidemokraattiset edustajat todella voivat asettua kannattamaan tuollaista puolinaista kantaa. Varsinkin tuntuu tämä oudolta, kun muistaa ed. Wäinö Wuolijoen viime keväänä tässä samassa asiassa antaman lausunnon. Siinä hän varsin asiallisesti todisti, ettei ole enemmän maanviljelyksen, metsänhoidon kuin teollisuudenkaan kannalta tarpeellista, että puutavarayhtiöillä on omia maita ja että viljelyksen tuleva kehitys vaatii yhteiskuntaa ehdottomasti estämään yhtiöitä hankkimasta itselleen metsämaata pohjineen. Toisin sanoen, hän asettui silloin täydellisesti tämän mietinnön ensimäisen vastalauseen kannalle ja mainitsi lausuntonsa lopulla olevansa valmis hyväksymään jotenkin ankaran kiellon, lisäämällä, jollei kieltolakia nyt saada, niin saattaa se muutamien vuosien perästä olla vielä vaikeampaa, kun suuret alat taas ovat siirtyneet yhtiöitten haltuun. Jonkunlaisena selityksenä tällaiseen äkkinäiseen kannan muutokseen ja samalla suoranaiseen taantumukseen on kai pidettävä ed. Kuusisen lausuntoa evästyskeskustelussa. Tässä hän mainitsi, että sosialistit nyt katsovat tätä asiaa etupäässä metsänhoidon kannalta ja meni tässä metsänhoitoharrastuksessaan niin pitkälle, että sanoi olevan kansantalouden periaatteita vastaan tukea maanviljelystä metsänhoidon avulla. Hän siis arveli mahdolliseksi ja suotavaksi, että metsänhoito meillä erotettaisiin maanviljelyksestä, harjotettaisiin kokonaan eri elinkeinona ja että maanviljelys karuimmissakin osissa maatamme saisi jäädä ilman sitä tukea ja turvaa, joka sillä nykyään metsästä on ja joka sen menestykselle on ehdottomasti katsottava välttämättömäksi. Tämä hänen väitteensä on kuitenkin siksi ontuva ja horjuva ja siksi monasti kumottu, että se ei voi olla sosialisteilla määräävänä tässä asiassa. Päinvastoin lieneekin pääsyy etsittävissä

eräästä ed. Kuusisen toisesta lausunnosta, jossa hän mainitsi, että ne edustajat, jotka tahtovat saada estetyksi yhtiöiden metsämaiden ostoa, ajavat talonpoikain etuja sekä lisäsi, että sosialistit, jotka valvovat yksistään työväenluokan asiaa, eivät voi näihin yhtyä, sekä julisti lopuksi luokkataistelun maanviljelijäin ja työväestön välillä. Tässä ilmenee todellinen kannan muutos, sillä ainakaan niin selvää pesäeroa talonpoikain kanssa ei ole ennen kuultu meidän sosialistiemme julistavan. Uutuudestaan huolimatta onkin tämä julistus hyvä kuulla sekä merkille pantava. Tämä sisältää sen, että sosialistit tahtovat ajaa työväen luokkaetuja, huolimatta siitä että maanviljelys, maamme pääelinkeino tulisi siitä kärsimään mitä tahansa.

Vaatimus, että tukkiyhtiöt estetään ostamasta metsämaata, sisältää, se myönnettäköön, osaksi myös maanviljelijäin edun ajamista, mutta tässä on otettava huomioon, että maanviljelys on maamme pääelinkeino ja että sen menestymisestä ja kehittymisestä riippuu koko yhteiskunnan menestys, joten maanviljelijäin etuja ei tässä voi pitää heidän luokkaetuinaan, vaan yhteisinä kaikille kansanluokille. Kysymys on nyt vaan siitä, tahdotaanko tätä asiaa ratkaistaessa todella ottaa huomioon koko yhteiskunnan etu, vai tahdotaanko sen rinnalla panna etusijalle tukkiyhtiöiden edut ja ed. Kuusisen luulottelemat työväen edut.

Edellytän, että täällä eduskunnassa, huolimatta tapahtumista suuressa valiokunnassa, löytyy yhtä hyvin oikealla kuin vasemmallakin siksi paljon jäseniä, jotka tahtovat arvostella asiaa yhteiskunnan edun kannalta ja jotka siinä tarkoituksessa katsovat velvollisuudekseen myötävaikuttaa ensimäisessä vastalauseessa lausuttujen periaatteiden laiksi tulemiseen. Tässä toivossa kannatan ed. Gebhardin ehdotusta, että mietintö palautettaisiin suureen valiokuntaan muodostettavaksi ensimäisen vastalauseen mukaan.

Ed. W u o r i m a a: Viime vuosisadan lopulla alkoivat yhtiöt ja yksityiset ostaa suuressa määrin talonpoikaistiloja. Tämä osto lisääntyi niin suuresti, että 1897 vuoden valtiopäivillä nostettiin anomuksen muodossa kysymys asiasta. Silloin pappissäädyssä myöskin hyväksyttiin — mikä tuli sitten valtiopäiväin päätökseksi — että anottaisiin hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin tämän lisääntymisen estämiseksi, koska se nähtävästi oli vaarallista meidän kansantaloudellemme ja kuntain ja yksityisten taloudelle. Hallitus on nyttemmin antanut tämän johdosta arm. esityksen siinä muodossa kuin se on eduskunnalla nähtävissä. Siinä ei ole otettu huomioon sitä tarkoitusta, mikä alkuperäisellä anomuksella oli, nimittäin, että eivät ainoastaan viljelysmaat, vaan myös metsät estettäisiin joutumasta yksityisten harvojen käsiin. Arm. esitys nimittäin kohdistaa kiellon ainoastaan viljeltyyn maahan, ja tahtoo siis

tavallaan tyydyttää entistä anomusta, mutta kuitenkin samalla kiertää sen. Talousvaliokunta on ehdotuksessaan asettunut arm. esityksen kannalle. Se ei tahdo estää metsiä ja maita yleensä joutumasta harvojen käsiin, vaan koettaa jollakin tavalla suojella maanviljelystä, joka löytyy semmoisilla tiloilla, joita yhtiöt ja yksityiset ostelevat. Kuinka se siinä on onnistunut, se on toinen asia. Mutta suuri valiokunta nyt näyttää myös asettuneen aivan samalle kannalle kuin talousvaliokunnan enemmistö. Saavutetaanko sillä lailla, joka on meidän ratkaistavanamme sitäkään tarkoitusta, minkä ensin armollinen esitys ja talousvaliokunnan enemmistö sekä sitten suuri valiokunta on tarkoittanut. Saavutetaanko sitä, että nyt jo viljellyt maat säilyvät viljelykselle. Minun täytyy siihen vastata: ei, ei vähimmässäkään määrässä. Jo lakiehdotuksen ensimmäisen §:n toisessa momentissa sanotaan: »Yhtiöllä tarkoitetaan tässä asetuksessa ainoastaan sellaista yhtiötä kuin ensimmäisessä kappaleessa on mainittu», ja ensimmäisessä kappaleessa sanotaan: »Yhtiö, joka harjoittaa sahaliikettä tai muuta sellaista teollisuutta, jossa metsätuotteita käytetään raaka-aineina, tai puutavarakauppaa.» Tämä laki supistaa maan, metsien ja ylipäänsä maitten oston kiellon yksityisille harvoille, ainoastaan niille, jotka harjoittavat puutavarain jalostamista, mutta ei vähimmässäkään määrässä supista ostonoikeutta yhtiöille, jotka tahtovat keinotella maan ja metsien kanssa. Jos eduskunta hyväksyisi tämmöisen lain, niin se samalla loisi uuden keinottelijaluokan, joka ostaisi maita myydäkseen metsiä niille yhtiöille, jotka jalostavat puutavara-ainetta.

Kun asia näin on, niin minä en voi ymmärtää, mitä järkeä siinä on, että niiltä yhtiöiltä, jotka jalostavat puutavara-ainetta, jotka sentähden myöskin antavat työtä suurille työväenjoukoille, että niiltä juuri estetään ja myöskin että niille vaikeutetaan maanosto, kun sen sijaan se sallitaan semmoisille, jotka eivät mitään muuta tee kuin makaavat laakereillansa ja kantavat siitä kapitaalista, jonka ovat metsään ja maahan panneet, miljonatuloja, yhtiöille jotka siis eivät edes tee sitä, mitä puunjalostustehtaat tekevät: että antavat elämän ehtoja ja syömistä työmiesjoukoille. Minun mielestäni olisi vallan järjetöntä, että semmoinen laki hyväksyttäisiin.

Valiokunnalla on myöskin ollut valittavana toinen samaa asiaa tarkoittava ehdotus, nim. se joka kulkee ed. Gebhardin ehdotuksen nimellä. Sitä koeteltiin viime valtiopäivillä saada laiksi, mutta tultiin selvästi huomaamaan, että se myöskin on sitä laatua, ettei se voi täyttää sitä tarkoitusta, mitä odotetaan. Siihenkin jää aina semmoisia aukkoja, jotka auttamattomasti tekevät sen samanlaiseksi kuin se laki, jonka suuri valiokunta tässä ehdottaa eduskunnalle s. t. s. sitäkin lakia voidaan laillisella tavalla kiertää, asetettakoon se miten tahansa.

Minä vielä pyydän huomauttaa siitä, mistä minä jo huomautin lähetekeskustelussa, ettei löydy kuin yksi ainoa todellinen keino, jonka kautta voidaan päästä sille perille, johon tarkoitetaan, ja se on, että tehdään kaikki kansalaiset yhdenarvoisiksi, niin että tulee mahdottomaksi yhdelle niinkuin toisellekin, yksityiselle niinkuin yhtiöllekin hankkia itsellensä liian suuria maa-aloja s. o. suurien maa-alojen arvon kumulatiivinen verotus. Muulla tavoin ei päästä perille. Minun mielestäni olisi sentähden vallan omituista, jos eduskunta hyväksyisi semmoisen lain, joka ei yhtään mitään saa aikaan, vaan päinvastoin synnyttää uusia välitysliikkeitä, jotka tulevat hyötymään maanomistajien ja tehdasyhtiöitten kustannuksella ja sentähden minä uskallan tässä eduskunnalle ehdottaa, että koko tämä lakiehdotus hylättäisiin tällä kertaa.

Ed. Stigzelius: På de skäl hr Estlander anfört i sin reservation har jag kommit till enahanda uppfattning i saken som han, och har jag ansett mig böra offentligen uttala denna min åsikt i anledning af hr talmannens uttalande. Men yrkar jag för min del icke häller på någon vidare åtgärd.

Ed. Heimbürger: Jag har tidigare, då ifrågavarande ärende remitterades till stora utskottet, uttalat mig därhän, att jag för min del sympatiserar med de sträfvanden, som föranledt tillkomsten af ifrågavarande lagförslag, men måste anse, att dessa sträfvanden ingalunda främjas genom en så beskaffad lagstiftningsakt, som nu är ifrågasatt. Lagen, sådan den föreslås, blefve en lag endast för den lärlige och samvetsgranne, hvaremot den mindre samvetsgranne utan svårighet kunde kringgå den. Efter tagen kännedom om de förändringar, som stora utskottet infört i lagförslaget, blir mitt omdöme detsamma: lagförslaget har genom dess behandling i stora utskottet hvarken blifvit bättre eller sämre än förut.

Men en lag af sådan beskaffenhet icke blott icke gagnar det syftemål, som med lagen afses, utan är därjämte rent af skadlig. Hvarje lag, som öppet kan öfverträdas, undergräfver hos den stora allmänheten, som bevittnar huru lagen kringgås, aktningen icke blott för den lag, som är i fråga, utan för lag och rätt öfverhufvud. Förevarande lagförslag är efter min tanke ett steg i riktning mot den utveckling, hvartill man kommit i åtskilliga demokratiskt styrda länder. Man stiftar nämligen lag blott för att till formen tillfredsställa allmänhetens önskningar, utan afseende därå, huruvida dessa önskningar äro berättigade och huruvida de öfverhufvudtaget genom lagen förverkligas. Detta förfarande är skadligt äfven i ett annat afseende. Det dödar nämligen intresset för de förhållanden, som lagen afser att rätta; detta intresse slappas efterhand hos allmänheten och försvinner.

Utan att vilja täfla med en annan medlem af landtdagen i hans sträfvande att städse, vid behandlingen af föreliggande frågor, beröra äfven den ömtåliga och brännande frågan om förbudslagen, kan jag icke undgå att i detta sammanhang anföra ett yttrande, som fällts med anledning af sagda lag. Det har nämligen uttalats, att en icke den minst betänkliga följden af förbudslagens tillkomst blefve, att väl icke superiet, men nykterhetsarbetet, komme att upphöra, nämligen det arbete, som söker att på öfvertygelsens väg uppfostra folket till nykterhet. Denna anmärkning träffar mutatis mutandis äfven föreliggande lagförslag.

Jag får på anförda skäl föreslå, att nåd. prop. måtte afböjas. Hvad frågan beträffar, huruvida propositionen berör grundlag eller icke, är jag i denna del ense med hr Estlander och Stigzelius.

Ed. v. Troil: Vid den första läsningen af förevarande lagförslag rörde sig debatten, i stort sedt och, om man frånser lantdagsmannen Heimbürgers yttrande, väl litet om den nåd. propositionen och ekonomiutskottets på basen af densamma afgifna betänkande. Det gafs också därför ringa anledning för de af utskottets medlemmar som stå för betänkandet, att då uppträda till försvar för detsamma. Underteckarene af reservationen n:o 1 — det s. k. Gebhardska förslaget — inskränkte sig till att i mer eller mindre starka ordalag prisa nämnda förslag. Förslagets upphofsman, hr Gebhard, åter vände sig uteslutande mot de socialdemokratiska medlemmarna i utskottet, riktande emot dem förebråelser i oändlighet för att de numera intogo en annan ställning till frågan än vid senaste landtdag, med andra ord för att de skulle svikit honom. Jag för min del kan icke tro, att i denna fråga några som hälst förbindelser skulle hafva gifvits. Det var emellertid en af förebråelserna jag särskildt fäste mig vid, nämligen den, att utskottet i sin helhet och de socialdemokratiska medlemmarna isynnerhet vid frågans handläggning i utskottet icke beaktat den utredning, som vid senaste landtdag egnades förevarande fråga. Häri har hr Gebhard emellertid storligen misstagit sig, ty denna utredning och då främst den belysning frågan erhöll i stora utskottet har på det omsorgsfullaste beaktats af de utskottsmedlemmar, som icke velat taga för godt hr Gebhards förslag till lag i frågan.

Nu till själfva frågan. Denna kan ses ur två synpunkter: dels ur den enskildes, dels ur det allmännas synpunkt. Ser man frågan ur den enskildes synpunkt, är det alldeles klart, att man kan framställa åtskilliga anmärkningar mot föreliggande lagförslag. Ty det är verkligen så, att genom detsamma den enskildes eganderätt och besittningsförhållanden ganska betydligt inskränkas. Ser man åter frågan från det allmännas synpunkt måste man dock medgifva, att bolagens eller rättare trävaruindustrins stora skogsförvärf innebära en verklig social fara. De siffror, som i komitébetänkandet af

år 1902 anföras äro verkligen allvarsamma, och enhvar, som varit i tillfälle att taga kännedom om de forne egarenes nuvarande ställning, måste hafva det klart för sig, att dessa skogsförvärf böra hämmas eller åtminstone inskränkas. Dessa forna egares ställning är den mest eländiga som någonsin kan tänkas. De lefva såsom arrendatorer å sitt förra hemman emot skyldigheten att svara för alla från hemmet utgående onera och utskylder, men äro tillika fullkomligt likgiltiga för huru hemmanets jordskötes. Blott de kunna släpa sig fram en dag i sänder är allt annat dem likgiltigt.

Såsom försvar för trävaruindustrins skogsförvärf har framhållits, att bolagen i allmänhet sköta sin skog bättre än bönderna. Det är ju också helt naturligt. Bolagen, eller åtminstone de större af dem, hafva råd att hålla sig med fackbildade forstmän, de kunna utföra större skogsarbeten och hafva dessutom sträfvat till att få sina skogar sammanförda i större komplexer, som då naturligtvis underlätta en enhetlig och rationell skötsel. Detta allt är förmåner som bönderna i synnerligen hög grad saknat. Men betänker man å andra sidan, att det först är helt nyligen som bönderna kommit i åtnjutande af någon verklig hjälp i deras skogsvård — jag afser de ordentliga statsbidrag som numera lämnas landtbrukssällskapen i och för skogsvårdens befrämjande — samt att på detta område ännu mycket kan göras och kommer att göras för att öka jordbrukarens intresse i berörda afseende, tror jag man tryggt kan förutse, att i framtiden skillnaden mellan böndernas och bolagens skogsvård skall blifva mindre än den nu är samt slutligen utfalla till böndernas fördel. Intresset för ett allt rationellare, än mera intensivt jordbruk är bland jordbrukaren i oafbrutet stigande — omständigheter, som vi också i denna fråga böra beakta — hvarförutom medvetandet om den reservfond jordbrukaren har i sin skog, allt mera trängt igenom.

Hr Heimbürger ansåg att den enda räddning från de missförhållanden, som genom trävarubolagens skogsförvärf uppstått, vore den, att den enskilde bonden skulle uppmanas eller drifvas till bildande af skogsvårdsföreningar. Men dessa åtgärder äro sådana som höra framtiden till. Vår nu gällande skogslag gifver också ganska liten anledning till sådan art af skogsvård, och innan skogsvården har tagit ett så långt steg framåt borde ovillkorligen något göras. Det synes mig, att den åtgärd, som genom propositionen föreslagits, då är den enda möjliga. Dessutom är det att beakta, att bolagen alldeles icke beröfvats all möjlighet att förvärfva sig jord; en sådan möjlighet finnes dem tillagd uti lagförslagets 2 §.

Hvad beträffar möjligheterna att kringgå denna förordning, tror jag man icke häller bör anse dem vara så alltför stora. Det har visserligen påståtts, att de äro så många och så uppenbara, att man kan åka genom lagförslaget med häst och vagn. Skulle det visa sig, att denna lag, om den blir godkänd, gifver anledning till öfverträ-

delser, så tror jag väl, att erfarenheten då också skall kunna vägleda lagstiftaren, i hvilket afseende supplerande bestämmelser kunna vara af nöden.

Emellertid, då det varit tal om möjligheten att kringgå lagen, hafva de personer, som på denna grund motsatt sig lagförslaget, också varit nog så ifriga att framhålla en hel hop af dessa möjligheter. Denna samling af möjligheter att kringgå lagen kan emellertid hafva den nytta med sig, att det också i och med detsamma skall blifva uppenbart för enhvar, att lagen kringgås. Jag tror att de, som skulle hafva lust att kringgå lagen under sådana förhållanden, i hög grad komma att draga sig för ett sådant försök. Jag vill dessutom i detta afseende trygga mig till en allmän vaken medborgaranda. Jag tror att en sådan dock är rådande och att densamma därför i sin mån kommer att motvärka försöken att kringgå lagen. Jag får därför för min del hemställa, att landtdagen ville skrida till detaljbehandling på basen af stora utskottets betänkande.

Ed. John Hedberg: Då detta ärende passerade till stora utskottet, hade jag redan äran yttra mig därom så pass vidlyftigt, att jag nu icke anser det vara behöfligt att upprepa någonting däraf. Jag har endast begärt ordet för att fästa uppmärksamheten vid hvad tvänne tidigare talare anfört, som ställt sig emot utskottets betänkande. Hr Wuorimaa, som är för första reservationen säger om utskottsbetänkandet, att det är till endast för att uppfostra jobbare och för att lagen skall kunna kringgås. Hr Gebhard säger åter, att denna lag icke behöfver kringgås, emedan den är sådan, att den lämnar öppna dörrar för hvem som hälst. Detta anförde han redan vidlyftigare då ärendet förra gången var före i kammaren och har nu åter omnämnt detsamma. D. v. s. de två talare, som särskildt förordat första reservationen i stället för betänkandet hafva i sina korta andraganden funnit alldeles motsatta egenskaper hos betänkandet. Därmed ha de ju visat upp på hurudana fötter denna opposition står. Det är dock märkvärdigt, att om nu utskottets betänkande vore så hufvudlöst och så litet förstått att träffa målet, — det är dock märkvärdigt, säger jag, att nåd. prop. är i det närmaste lik detta betänkande och att stora utskottet lagt detta samma betänkande till grund för sin behandling och likaså, att stora utskottet till detta betänkande endast gjort några ändringar, hvilka, enligt hvad jag förstår, äro rena framsteg, men icke på något vis kunna häfva de principer, på hvilka utskottsbetänkandet är uppgjordt. Utskottsbetänkandet hvilar på den enkla grunden, att här finnes en social fara, som måste motarbetas, den sociala faran, att den odlade jorden blir liggande oodlad och att den självägande bondeklassen blir drifven från hus och hem eller blir förvandlad till beroende arrendatorer. Det är den faran, som måste

motarbetas. Däremot ligger ingen fara alls i att icke odlingsbar mark, absolut skogsmark tillfaller träförbrukande bolag äfven i större skala. Det är tvärtom för skogshushållningen i landet en stor fördel, att så sker, emedan dessa bolag med sina stora skogsmarker och sina behof af råvara äro nödda och tvungna att sköta sina skogar bättre, än hvad en privat jordägare i regeln gör eller åtminstone härintills gjort. Botemedlet är sålunda väl lämpadt efter hvad man med det afser, hvad man med det önskar. Att därutöfver utfärda en fullständig förbudslag för köp af jord på landet för vissa klasser af medborgare och för bolag o. s. v., detta skjuter ju så öfver målet, att ingen människa behöfver slösa många ord därpå. Detta måste inses vara icke till fromma för saken, utan alldeles tvärtom, och lända icke endast skogsmarken utan äfven den odlade jorden till skada, emedan en sådan förbudslag skulle medföra en nedsättning i jordvärdet, då köpare icke skulle finnas för absoluta skogsmarker, utan endast för en nödtorftigt odlad jord, som icke är synnerligen lockande för köparen. Jag förordar således betänkandet i den form stora utskottet här affattat detsamma.

Ed. B r a n d e r: Näyttää siltä, kuin kamari ottaisi tämän tärkeän ja vaikean kysymyksen tyynemmin ja järkevämmin kuin tätä ennen. Entinen innostus ja kiihko näyttää olevan poissa. Se mielestäni todistaa sitä, että käsillä on siksi vakava ja siksi vaikea lainsäädäntökysymys, että kuta pitemmälle siinä päästään, kuta syvemmälle tunkeudutaan, sitä enemmän päästään selville siitä, että on jätettävä syrjään taktilliset ja puoluenäkökannat ja yleensä yksipuolinen asian arvostelu. Ehkä kamaria on miellyttänyt sekin, ettei tässä ole pitkiä esitelmiä tällä kertaa yritetty pitämään. Minäkin koetan lausua sanottavani lyhyesti ja valiokunnan enemmistön kannalla ollen, vain tehdä muutamia huomautuksia täällä aikaisemmin esiintyneiden puhujien lausuntojen johdosta.

Ensinnäkin pyydän ed. Wuorimaan lausunnon johdosta huomauttaa, että hän näköjään juontaa tämän asian jostakin pappissäädyn alotteesta. Minä en tuota seikkaa tunne, mutta kun minulla sattuu olemaan sen komitean mietintö, joka vuonna 1902 asetettiin tutkimaan puutavarayhtiöiden maanostoja, niin mainitsen tämän mietinnön alussa olevasta selonteosta, että tämä asia johtuu lisätyn maanviljelyshallituksen käsittelyistä vuonna 1901, jonka jälkeen maanviljelyshallituksesta tehtiin alistus senaattiin komitean asettamisesta. Mainitsen tämän osoittaakseni, että alote tässä on otettu esille maanviljelystaholta ja pitäen mielessä sitä, mikä vaurio syntyy, jos valmis vuosikymmenien ja vuosisatojen raivaama maanviljelys pääsee taantumaan ja joutuu pois varsinaisten harjoittajiensa hallusta. Käsillä oleva kysymys ei nimittäin ole vain yksinomaan maanviljelyskysymys, se on, niinkuin vasemmistokin aivan oikein on huomannut,

myös yhteiskunnallinen kysymys, ja siihen sisältyy myöskin seikkoja, joilla on paljon tekemistä teollisuutemme kanssa. Se on monipuolinen, monelle taholle ulottuva yhteiskunnallinen ja taloudellinen kysymys. Kun mainitsin ed. Wuorimaan lausunnon, niin en voi olla ihmettelemättä että hän, joka on valiokunnassa esiintynyt ensimmäisen vastalauseen puoltajana, — vaikka tosin sen heikkona puoltajana — nyt ehdottaa koko lain hylättäväksi. Sellainen lausunto osottaa, ettei ole kyllin suureksi arvosteltu sitä epäkohtaa, mistä tässä on kysymys.

Ed. Gebhard täällä lausui, että valiokunnan enemmistön kantaa on perin heikosti puolusteltu. Hän ei juuri paljon enempää tällä kertaa sanonutkaan. Jos nyt siitä arvostellaan jonkun asian oikeus tai pätevyys, kantavuus, miten sitä täällä täysi-istunnossa puolustetaan tai vastustetaan, niin ei suinkaan olla käyttämässä sitä mittapuuta, joka jonkun asian arvon lopullisesti määrittelee. Sama puhuja mainitsi, mitenkä sitä lakiehdotusta, jonka valiokunnan enemmistö on hyväksynyt ja joka perustuu armollisen esityksen kantaan, on varsin helppo kiertää, helpompi kiertää kuin ensimmäisen vastalauseen lakia. Olen tullut aivan päinvastaiseen käsitykseen, ja perustuu minun käsitykseni siihen, että jos tällä alalla laki laaditaan varsin ankaraksi, minun käsityskantani mukaan liian ankaraksi, niin se sitä enemmän houkuttelee lain kiertämiseen, ja se ehdotus, joka sisältyy ensimmäiseen vastalauseeseen, kyllä avaa sellaisia mahdollisuuksia. Se keinottelijaluokka, josta ed. Wuorimaa puhui, se kyllä, jos vastalauseen mukainen lakiehdotus tulisi hyväksytyksi, syntyy. Niille, jotka täällä ovat yleensä asettuneet tämän lainsäädännön suhteen hylkäävälle kannalle, pyydän huomauttaa siitä, että sellainen on katsottu yhtä tarpeelliseksi kuin meillä pohjoisissa naapurimaissammekin, joissa maanviljelystä harjoitetaan samoissa olosuhteissa kuin meillä ja joissa maanviljelys on samalla tavalla tullut uhatuksi teollisuudenharjoittajain puolelta kuin meilläkin. On vain huomattavaa, että nämä niin hyvin Ruotsin kuin Norjan lait ovat koko lailla lievempiä, seuloina paljon harvempia kuin se, jonka armollinen esitys on näille valtiopäiville jättänyt. En tahdo pitkälti ruveta puolustelemaan tässä valiokunnan kantaa, varsinkaan kun täällä jo muutamat edelliset puhujat ovat lyhyesti ja asiallisesti sen tehneet. Tahdon vain huomauttaa siitä, että se lakiehdotus, joka sisältyy valiokunnan mietintöön, ensinnäkin turvaa nykyisen maanviljelyksen ja sen lisäksi vielä melkoisessa määrässä tulevankin viljelyksen etuja siten, että kun manviljelystilojen metsämaita sallitaan luovutettaviksi kiellonalaisille yhtiöille tai liikkeenharjoittajille, niin paitsi että säädetään tarpeellinen kotitarvemetsä erotettavaksi viljelystilalle, säädetään myöskin, että viljelyskelpoinenkin maa on lukuunotettava ja kantatilalle säilytettävä, sekä se viljelyskelpoinen maa, joka on varsinaisen

päätilan ympärillä että se, joka on ulkopalstoilla siellä jo ehkä olevien viljeltyjen, suurempien tai pienempien palojen yhteydessä tai läheisyydessä. Muuten taas niiden, jotka asettuvat ankarimmalle kannalle ja puolustavat ensimmäistä vastalausetta, olisi muistettava, että saimmepa laiksi minkä ehdotuksen tahansa näistä nyt käsilläolevista, emme yksistään tällaisella lailla saa kyseessä olevia epäkohtia korjatuiksi. Epäkohdan korjaamiseksi tarvitaan muitakin toimenpiteitä, tarvitaan tehokkaasti edistää maanviljelijäin ammattisivistystä ja sen sekä muun sivistyksen avulla kohottaa heissä itsenäisyyttä ja luottamusta maanviljelykseen, ennenkaikkia, niinkuin nykyään sanotaan, saada heissä heräämään ja kasvamaan »maahenkeä», sitä käsitystä, että maanviljelijän ei ole auraltaan väistyttävä, ei tiluksiaan vieraille heitettävä, olkootpa nämä vieraat mitä lajia tahansa. Meidän on myöskin muistettava, että tätä epäkohtaa saadaan myöskin koko lailla poistetuksi ja lievennetyksi maanviljelysluottoa parantamalla, osuustoimintaa kehittämällä ja muita maanviljelijän oloja parantavia toimenpiteitä innokkaasti, johdonmukaisesti ajamalla. Minä tiedän, että sillä taholla, jossa ensimäinen vastalause on syntynyt, kyllä näille asioille annetaan arvoa, että niitä siellä ajetaan, mutta tuntuu välistä niinkuin ne jäisivät tällaisten asiain yhteydessä syrjään.

En tahdo jatkaa pitemmälti. Tahdon tämän lausuntoni perustalla siis ehdottaa, että valiokunnan mietintö, johon myöskin suuri valiokunta on yhtynyt, tulisi eduskunnan päätökseksi.

Ed. Schybergson: Jag har varit i tillfälle att titta en smula bakom kulisserna i fråga om den lag för Norrland, hvilken ju är mallen för regeringens förslag i denna fråga. Jag har till och med varit i tillfälle till ett offentligt meningsutbyte med den man i Sverige, som skulle kunna kallas deras doktor Gebhard, liksom jag skulle vilja kalla doktorn vår borgmästar Lindhagen. Det har varit en så pass liflig växelverkan mellan dem, som intressera sig för detta slags lagstiftning på hvardera sidan bottenhafvet, att det till och med till ordföranden, vill jag minnas, uti 1892 års skogskomité kommit ett bref ifrån samme man i Sverige, där han på det bevekligaste anhåller, att komitén skulle så begå, att en sådan här skulle komma till stånd i Finland, för att man skulle hafva lättare att få genomförda sina planer i Sverige. Förevarande fråga är nu en gång modesak där på en del håll. Norrlandslagen kom sist och slutligen efter åtskilliga vedermödor till stånd, men hade den gällt hela Sverige, såsom denna lag nu afser att gälla hela Finland, så hade den bestämdt icke fått majoritet uti riksdagen, emedan jordegarena, allmogemännen liksom herremännen, förstodo, att den lagen icke var ett band blott och bart på sågindustrin och pappersindustrin, utan också på dem själfva, efter som den innebar ett hinder för dem att

aflåta, sina lägenheter till förmånligt pris, då ju, såsom man vet, priset är beroende på efterfrågan, och efterfrågan självfallet minskas i och med detsamma den hufvudsakliga köparen afgår från marknaden. Det var också fallet, när Norrlandslagen kom till stånd, att bankerna sände en cirkulärskrifvelse till sina kontor i Norrland och förklarade, att hemmanen icke vidare skulle tagas i hypotek, till samma värde emedan om bankerna stannade med dem, numera svårigheter funnes att få köpare. Det var en värdeminskning på lägenheterna däruppe som därigenom åstadkoms.

Det är emellertid naturligt att, om fara är på färde, så försöker man afvärja den, och det har ju här i dag yttermera försäkrats, att faran är mycket stor. En talare, hr v. Troil, har beskrifvit för oss huru en sådan där före detta jordegare ser ut. Jag har nog också sett af dem både förrän de hafva sålt sitt hemman och efter det, och jag kan icke finna, att skillnaden har varit så stor. Det är sådana där ödemarksherrar, som aldrig i sitt lif besökt en stad, knappast sett en järnvägsstation, och i fråga om sitt inresse för allmänna värf icke heller varit så mycket bättre, förrän de hafva sålt hemmanet än därefter. Men skillnaden har dock varit den att, medan de därförinnan hafva lidit brist, så hafva de nu vanligtvis haft några tiotal tusen mark på banken och sina goda räntor, och till och med en gång om året, kanske två, företagit stadsresor för att lyfta dem. Och hvad som är säkert är, att en stor del utaf insättningarna i våra sparbanker, delvis också i våra handelsbanker, äro sådana penningar, som hafva erhållits genom försäljning af skogsfastigheter. Det är med denna sak som med alla andra, att den har två sidor, en god och en dålig.

Denna lag, vare sig att den får den lydelse som stora utskottet har föreslagit eller den, som hr Gebhard har omfattat, har i hvardera fallet det felet, att den kommer alldeles för sent. Skulle den hafva tillkommit i början af 70-talet, år 1873 eller 74 eller ännu 1877, då skogslägenheter såldes till rampris, eller skulle regeringen då hafva haft ögonen öppna och köpt dessa lägenheter, så hade det varit lyckligt, och det hade specielt varit lyckligt därför, att jordegarena då icke som nu, när de sälja sina lägenheter, sparade de penningar, som de därigenom åtkommo, utan mestadels gjorde slut på dem i sus och dus. Nu däremot är, såsom sagdt, förhållandet ett väsentligen annat. Jag sade att denna lag kommer för sent, och jag håller före, att så är förhållandet. Man har visserligen påstått, att lägenheter ännu de sista åren hafva sålts för pris vida understigande det verkliga, men jag tror, att det förtjänar upprepas, att det också har sålts lägenheter vida öfverstigande det verkliga värdet, ty så stark har konkurrensen varit mellan en del pappersbruk, att priset stegrats betydligt öfver hvad skäligt varit. Och det är kändt bland dem, som syssla med dessa saker, att konjunkturerna må gå nedåt på trävarumarknaden, prisen på hemmanen stiga ändock år för år,

och det går icke vidare att slumpa sig till dem. Det är hufvudsakligen af denna anledning som jag i stora utskottet har yrkat på, att regeringens proposition skulle förkastas. Jag tror nämligen, att den för hvarje år som går, blir allt mindre behöflig. Och det hade varit intressant om någon statistik skulle hafva kunnat presteras utaf senare datum, ty, om jag nu icke är alldeles oriktigt underrättad, så hafva vi här endast att hålla oss till de föråldrade data, som 1892 års skogskomité lämnat. Vi skulle alls icke förlora på, om denna lag skulle få ligga till sig och en ny statistik i denna väg presteras.

Denna lag blir nu dessutom en lag så att säga i tre våningar. Den består af en förordning, som vi kunna antaga nu. Så har en paragraf utryckts, som är af grundlagsnatur och som jag knappast tänker att vi kunna anse vara af så brådskande art, att den icke gärna kan få ligga öfver till första landtdag efter nästa val. Och så hafva vi dertill ännu fått aktielagen med i denna härfva, så nämligen stora utskottet föreslagit en paragraf af aktielagen till omformulering. Till min stora öfverraskning har jag också fått till bundsförvandt i denna fråga hr Wuorimaa, som ju eljes varit en ännu ifrigare anhängare af detta slags lagstiftning än själfvaste hr Gebhard. Och jag tror, att hr Wuorimaa har rätt. Det är nog, såsom hr Brander det sade, att när en sådan där skydds- och förbudslag är väl oskyldig, så finnes det mindre anledning att öfverträda den, äfven om man har samma möjlighet dertill som under förutsättningen af en strängare lag. Det är samma förhållande som med tullen. Om tullsatserna äro låga, så lurendrejar man icke, men äro de höga, så slår man sig derpå. Men icke desto mindre är det nu troligt att denna lag, såsom hr Wuorimaa säger, framkallar en agenttyp, som köper lägenheter och gör aftal med bolag om deras sköfling. Och då hafva vi kommit från askan i elden. Det gläder mig att hr Wuorimaa erkänner, att detsamma också är förhållandet med hr Gebhards af honom tidigare med så stort intresse omfattade förslag. Det kan om dessa bägge förslag sägas, att man bättrar icke ondt med ännu värre. Och hvad beträffar hr Wuorimaas eget förslag, om kumulativ beskattning, så skulle icke häller det hjälpa till någonting, ty de, som då skulle hafva skogsmark, utöfver den af hr Wuorimaa tillåtna arealen, skulle dela densamma på flera skilda bolag, som sinsemellan kunde träffa ett aftal om samarbete, och då vore det hugg i samma skåra.

Det är nu så med silk förbudslagstiftning, att man kommer ingen hvart med den. Och jag tror att den riktiga synen på tingen är den, som uttalades i stora utskottet af en af centerns jurister, att bolagen borde genom lagstifning tillhållas att förvalta sin jord, såväl den brukade som skogen, på ett sådant sätt, som är med landets intressen förenligt, men icke förbjudas att besitta och köpa skog.

Huru som hälst så är jag öfvertygad om, att denna lag är en sådan lag, om hvilken hr Heimbürger med rätta har sagt, att den har

tillkommit endast för att tillmötesgå opinionen, men göra så litet omak och skada som rimligtvis med det målet för ögonen kan komma i fråga. Det är en lagstiftning mindre för att komma till praktiska mål än aus Liebe zur Kunst. Men jag kan omöjligt sälla mig till dem som älska dålig lagstiftning. Och när jag numera fått ett så godt stöd som hr Wuorimaa, så vågar jag yrka på, att denna lagstiftningsåtgärd för denna gång må få förfalla. Det hindrar icke att saken tages upp en annan gång. Vi hafva, kanske till dess hunnit komma till att såsom hr Brander har uttryckt det se ännu lugnare på sakerna än nu. Det är ju alldeles påtagligt att vår utveckling går i denna riktning. Febern minskas efterhand. Detta hafva vi ju också sett på hr Gebhard själf, visserligen i en annan fråga. Och det kan ju hända, att vi om några år lagstifta helt förståndigt i frågor af denna art.

Ed. Wuorimaa: Ed. Brander on lausunut, että kun minä olen allekirjoittanut ensimäisen vastalauseen ja nyt ehdotan lain hylättäväksi, se osoittaisi, etten käsitä tämän lain merkitystä. Ed. Brander ei näy seuranneen tämän asian käsittelyä eduskunnassa. Kun minä allekirjoitin vastalauseen, saattoi minut sen tekemään ainoastaan siinä lausuttu periaate, — sen lausuin myöskin täällä lähetekeskustelussa — että yhtiöiltä niinkuin yksityisiltäkin pitäisi kiellettämän liian suurten maitten omistus. Ja kun ed. Brander vielä lausui, että tämä laki suojelisi maanviljelystä, niin hän unohti sanoa, että se laki, jota hän puolustaa, ei vähimmässäkään määrässä suojele maanviljelystä häviämästä. Hän ei ollut tietävinään siitä, kuinka tätä lakia ei ainoastaan voida kiertää, vaan kuinka tämä laki pakoittaa yhtiöitä ja muita kiertämään sitä. — Mitä ed. Schybergsonin lausuntoon tulee, niin olen iloinen, että kerrankin ollaan samaa mieltä. Mutta periaatteet, jotka ovat siihen johtaneet, ovat kuitenkin aivan erilaisia. Ed. Schybergson seisoo suuryhtiöitten ja suurkapitalistien vapauden kannalla ja minä tahdon niitten vapautta supistaa.

Ed. Schybergson pitää yhtiöitten suur-maanomistusta hyvänä ja suotavana, minä taas pidän sitä yhteiskunnalle turmiota tuottavana ja vaarallisena. Mutta minä olen ehdottanut tämän lain hylättäväksi siitä syystä, että jos eduskunta sen nyt hyväksyisi, se samalla tekisi itsellensä mahdottomaksi ottaa asian uudessa ja oikeassa muodossa esille ensi valtiopäivillä tai seuraavilla. Ed. Schybergson taas on tyytyväinen asian nykyiseen tilaan ja senvuoksi ehdottaa sitä samaa, mitä minäkin olen ehdottanut.

Ed. Kolkki: Minä pyysin puheenvuoroa ed. Schybergsonin viimeisen lausunnon johdosta, erittäinkin sen vuoksi, että hän siinä vertaili niiden tilallisten, jotka ovat maansa yhtiöille myyneet, oloja ennen myyntiä ja myynnin jälkeen. Ja tapansa mukaan — hän kun

aina löytää asioista parhaat puolet, iloiset puolet — hän tässäkin löysi sen, että ennen myyntiä noilla maanviljelijöillä on ollut vaikea toimeentulo työllä ja tuskalla, ja nyt heillä on rahaa pankeissa, runsas korko ja vaivaton koronnosto sieltä sekä iloinen elämä. Minä taas tunnen tässä kohden oloja maamme kehittymättömiltä seuduilta, joista ei löydetä tällaisia kuvia tuskin ollenkaan. Nekin, joilla on ollut runsaammin rahoja, ovat ne tuota pikaa menettäneet sentähden, etteivät he ole niitä osanneet käyttää, kun eivät ole oppineet rahoja hoitamaan. Monet taas, jotka ovat saaneet tilastaan, joka on mennyt useimmiten hyvin halpaan, polkuhintaan, jonkun verran rahaa, ovat olleet pakotetut panemaan sen entisiin velkoihin ja heidän elämänsä on tullut entistään kurjemmaksi, kun heillä ei ole ollut enää sitä samaa luottoa, mikä heillä ennen oli ollessaan tilanomistajana.

Sama puhuja väitti, että lakiehdotus tulee noin 30 vuotta liian myöhään, ja jos en väärin ymmärtänyt, niin hän sanoi, että olisi uusi tilasto hankittava asian selvittämiseksi. — Jos sitä vielä hankittaisiin joitakuita kymmeniä vuosia, miten myöhään tulisikaan tämä laki silloin? »Parempi myöhään kuin ei milloinkaan» on minun mielestäni tässä asiassa noudatettava periaate.

Ed. Antila: Minä olen tässä asiassa yhä eteenkinpäin ensimäisen vastalauseen kannalla. Täällä on valiokunnan mietinnön puolustajien puolelta lausuttu, että olisi arvaamaton vahinko, jos vuosisatain viljelys joutuisi rappiolle, ja se on aivan tosi. Viljelys on todellakin pelastettava siitä vaarasta, johon se on tukkiyhtiöitten maanhankinnan kautta joutunut, mutta sen lakiehdotuksen kautta, jonka valiokunta on esittänyt, ei tässä asiassa päästä läheskään täyttä askelta eteenpäin. Päinvastoin tämän toimenpiteen kautta, niinkuin jo on monasti huomautettu, tullaan järjestämään tukkiyhtiöitten metsämaan hankinta ja annetaan sille eduskunnan puolelta jonkunlainen hyväksyminen. Tämä toimenpide on siksi vahingollinen tulevaisuuteen katsoen, ettei sitä mitenkään voi hyväksyä se, joka tahtoo todellisesti kannattaa maanviljelyksen etua, sillä asianlaita on sellainen, että meidän maanviljelyksemme, joka monessa suhteessa kituu pääoman puutetta, on semmoisessa tilassa, että nämä viljelyksen harjoittajat eivät voi ilman tuntuvia apukeinoja sivultapäin, päästä milloinkaan väkiperäiseen viljelykseen, johon pyrkiessä tarvitaan ehdottomasti varoja. Jos tukkiyhtiöt saavat tilaisuuden erottaa pieniviljelyksistä pois metsämaat, joista kuitenkin olisi sangen tuntuvaa hyötyä voimaperäiseen viljelykseen pyrkiessä, silloin näiden viljelysten edistyminen ehdottomasti tulee ehkäistyksi.

Täällä on myöskin sanottu, että maanviljelystä voidaan tukea osuustoiminnan avulla ja että ammattitietoa on kohotettava. Minä olen huomannut hyvin monien kymmenien, monien satojenkin pikku-

viljelijäin kylläkin haluavan ammattitietoja. He eivät kuitenkaan puuttuvain pääomain puutteessa ole voineet semmoista itselleen eikä nuorukaisijässä oleville pojilleen hankkia. Jos nyt hyväksytään tämä valiokunnan mietintö, niin tulevaisuudessa ammattitietojen levittäminen pikkuviljelijäin keskuuteen tulee tämän toimenpiteen kautta ehdottomasti ehkäistyksi. Ja mitä tulee osuustoimintaan, niin ei suinkaan se tule hyödyttömäksi ja tarpeettomaksi sen kautta, että pikkuviljelijöillä on tiloillaan metsää, jonka kautta he voivat saada tuloja. Päinvastoin virkeys, joka tulojen omistamisesta seuraa, epäilemättä on myöskin omiaan virkistämään ja kehottamaan osuustoiminnassa pyrkimään eteenpäin.

Minä en siis voi tämmöisiä syitä, joilla puolustetaan valiokunnan mietintöä, pitää perusteltuina, vaan päinvastoin. Minä vielä tämän lisäksi tahdon mainita, että jos nyt erotetaan metsämaat pois viljelysten yhteydestä jättämällä ainoastaan kotitarvemetsä, niinkuin valiokunta on ehdottanut, ja vaikka tätä kotitarvemetsää, silloin kuin jostakusta tilasta muu metsämaa eroitetaan, jätetään sille tilalle riittävästi, niin tulevaisuudessa, kun me kuitenkin pyrimme pikkuviljelykseen ja tila jaetaan useampaan kymmeneen osaan, silloin täytyy myös tuo vähäinen metsämaa kotitarvetta varten jakaa tietysti useampiin kymmeniin osiin ja silloin se ei enään mitenkään voi näiden useampain viljelijäin talouteen edes kotitarpeeksi riittää, ja tämä seikka, se juuri ensi kädessä on kehoittanut allekirjoittanutta puolustamaan vastalauseen kantaa. Minä nim. epäilen, että tämä metsämaiden viljelyksistä eroittaminen ja sen kautta tulevaisuudessa pikkuviljelijäin ahtaaseen tilaan asettaminen tulee synnyttämään muutamien vuosikymmenien kuluttua semmoisia vaikeuksia, että siinä epäilemättä saa lainlaatijakunta taaskin hakea keinoja keinojen perästä eikä kukaties siinä, enemmän kuin nykyisen vuokralaitoksenkaan parantamisasiassa olla tilaisuudessa tavallisilla lainsäädäntökeinoilla pääsemään eteenpäin, vaan täytyy turvautua keinoihin, joita periaatteen kannalta vastustetaan. Minä puolustan edustajien Gebhardin ja Pullisen ehdotusta.

Ed. von Troil: Hr Schybergson framhöll att följden utaf den s. k. Norrlandslagens antagande i Sverige bland annat hade varit en begränsad bankkredit för jordbruket. Jag tror icke att vi här behöfva befara detsamma, ty kreditförhållandena hos oss äro ändå vida andra än uti Sverige. Vidkommande sedan min skildring utaf de forna hemmansegarenas nuvarande ställning, ville jag blott framhålla att jag varit i tillfälle få kännedom om densamma under min verksamhet främst såsom domare på landsbygden, men jämväl såsom advokat. Och jag tror att man såsom domare mer än annars är i tillfälle att lära känna skuggsidorna i lifvet och därigenom också bli i tillfälle att komma under fund med de orsaker som hafva med-

verkat till desamma. Att de forna hemmansägarena skulle vara de, som hafva största delen utaf sitt kapital deponeradt i bankerna, tror jag icke, utan nog är det fastmer till största delen de hemmansägare, som hafva förvandlat ett eller flere af sina skogsskiften till penningar genom att försälja afverkningsrätten till desamma. Dessa hemmansägare hafva skött sig bättre än de, som sålt hemmanen i sin helhet. Dessa göra nog en eller flere stadsresor och på dessa resor dricka de upp sin köpeskilling och därpå framsläpa de sitt lif såsom arrendatorer på sina förra lägenheter.

Ed. Hannes Gebhard: Täällä on niin monelta taholta hyökätty sitä käsityskantaa vastaan, jota minäkin täällä olen koettanut edustaa, että täytyy vielä kerran pyytää puhevuoroa. Sitä en suinkaan tee vastatakseni kaikkeen siihen mitä on puhuttu, vaan muutamiin tärkeämpiin kohtiin.

Ed. von Troil puolusti mietintöä sitä muistutusta vastaan, joka tehtiin viime lähetekeskustelussa, nim., että mietintö oli aivan tavattoman heikosti puolustanut kantaansa ja yhtä heikosti vastustanut toisella kannalla olevaa ehdotusta. Hän sanoi, että minä siinä erehdyin kun väitin, että valiokunta ei olisi ottanut huomioon sitä, mitä toisen kannan puolesta on puhuttu. On mahdollista, että valiokunta on ottanut huomioon sen, mutta valiokunta ei ole kyennyt mietinnössään kumoamaan niitä tosiasioita, joita viime valtiopäivillä täällä esitettiin. Se on mietinnön heikkous, josta minä olen puhunut. Näin suuressa ja periaatteellisessa lainsäädäntötoimenpiteessä kuin tämä on, olisi valiokunnan velvollisuus ollut käsitellä asiaa arvokkaammin ja vakavammin, kuin mitä mietintö osoittaa.

Sitten on ed. von Troil puolustanut tätä mietinnön lakiehdotusta m. m. sillä, että kunnes metsänhoito on saatu pientiloilla järkiperäiselle kannalle, tämä lainsäädäntö olisi omiaan ehkäisemään niitä haittoja metsänhoidossa, joita nyt näkyy. Mutta tämä lainsäädäntöhän juuri nimenomaan jättää metsät ulkopuolelle; eihän se ole millään tavoin omiansa pelastamaan metsiä. Sitten kun tämän lainsäädännön avulla yhtiöt ovat ostaneet metsät pois vähävaraisilta tilallisilta, niin eiväthän ne silloin enää tarvitse sitä järkiperäistä metsänhoitoa, josta ed. von Troil puhuu. Lopuksi ed. v. Troil lohduttaa itseään sillä, että elpynyt kansalaistunto tulisi muka estämään tukkiyhtiöitä lähtemään lainkiertämisteille. Onhan heillä ollut kansalaistuntoa ennenkin, eikä se vaan ole ennenkään estänyt, eikä se ole estänyt Ruotsissakaan, eikä se ole estänyt Norjassakaan, vaikka Norjan kansa juuri on tunnettu elpyneestä kansalaistunnostaan. Tämmöisiin aatteellisiin puoliin vetoominen silloin kun on kysymyksessä mitä voimakkain rahavalta, mitä voimakkaimmat omanvoitonpyyntivietit on aivan pilvissä leijailevaa lainsäätämistä.

Ed. Hedberg on ollut huomaavinaan vastakohtaa niissä muistu-

tuksissa, joita ed. Wuorimaa ja minä olemme tehneet siihen nähden, mitenkä tätä lakia voidaan kiertää, ja sanonut, että koska meidän muistutuksemme ovat aivan vastakkaisia, ei niillä muka ole mitään arvoa. Mutta ed. Hedberg ei huomannut, että minä muistutin samaa kuin ed. Wuorimaa. Minä sanoin nim., että tätä lakia *osaksi ei tarvitse, osaksi on mahdottoman helppo kiertää*. Nuo molemmat heikkoudet eivät ole vastakkaisia, vaan täydentävät toisiaan ja tekevät lain juuri niin viattomaksi kuin ed. Schybergson on sanonut.

Sitte on ed. Brander hienolla tavalla lausunut ilonsa siitä, että tällä kertaa ei meidän kantaamme enää puolusteta sillä kiivaudella kuin ennen, koska muka nyt on jätetty syrjään taktilliset näkökannat. Se on erittäin hienoa! Syy siihen, minkävuoksi minun mielestäni ei enää ole syytä kovin suurella kiivaudella ajaa kantaamme, on se, että me olemme lojaalisesti resigneerautuneet. Me olemme lojaalisesti resigneerautuneet, kun olemme nähneet, että vasemmisto on tässä kohden tehnyt liiton oikeiston kanssa. Me olemme tässä nähneet, että vasemmisto on lähtenyt taantumuksen, peräytymisen tielle, ja sille ei mitään mahda.

Edelleen koetti ed. Brander vähä ivailla minun äskeistä väitettäni sillä, että minä olin siitä, että täällä täysi-istunnossa ei viime kerralla puolustettu mietinnön kantaa, päättänyt, että se on heikko. Minähän sanoin, että kun täällä ei sitä puolustettu, niin minä odotin, että sitä olisi voitu puolustaa suuressa valiokunnassa, ja menin varta vasten käymään läpi suuren valiokunnan pöytäkirjat; luin läpi periaatteellisen keskustelun ja näin, että puolustus oli siellä yhtä heikko kuin täälläkin. Siis tämäkin huomautus oli aivan turha.

Vielä ed. Brander väitti, että Ruotsissa Norrlanninlaki muka olisi lievempi kuin tämä ehdotus. Se on todellakin yhdessä kohdin lievempi, mutta Norrlanninlaki on siinä suhteessa ankarampi, että se vaatii kaikki yhtiöt tämän lain sisälle, esillä oleva lakiehdotus ainoastaan puutavaraliikeyhtiöt. Myös on Ruotsin laki ankarampi siinäkin suhteessa, että se ei tahdo suojella ainoastaan viljelysmaita, mutta myös kaikkia viljelyskelpoisiakin maita esillä olevan lakiehdotuksen vaatiessa ainoastaan ne viljelyskelpoiset maat, jotka ovat viljellyn maan ympärillä, suojelukseen.

Sitte ed. Brander sanoi, että tulkoon laki millainen tahansa, ei se yksin riitä. Siitä me olemme kaikki tässä eduskunnassa yksimielisiä. Siitä ei olisi tarvinnut enää tänä päivänä puhua.

Ed. Brander vetosi siihen, että minä muka olen jättänyt syrjään esim. osuustoiminnan yhtenä keinona, joka voisi tätä epäkohtaa auttaa. Mutta kun tämän lain kautta saatetaan metsät pois tiloilta, paitsi kotitarvemetsää, niin silloinhan täytyy osuustoiminnan sovelluttaminen metsätoiminnan alalla käydä mahdottomaksi. Se on men-

nyttä. Juuri sitä me olemme ajaneet, mutta ed. Brander itse on sen kerrassaan unohtanut.

Sitte ed. Schybergson. Hän laski tapansa mukaan paljon leikkiä, mutta se jääköön hänen spesiaalialakseen tässä eduskunnassa. Pysyn ainoastaan siinä, mitä hänen puheessaan oli asiallista. Hän sanoi, m. m. että jos Norrlanninlaki olisi ulotettu koko Ruotsiin, niinkuin tämä lakiehdotus on aijottu ulotettavaksi koko Suomeen, niin ei se olisi saanut enemmistöä Ruotsin valtiopäivillä. Kyllä minäkin sen uskon, mutta on toki »pikkuinen» ero Ruotsin nykyisten valtiopäiväin ja tämän eduskunnan välillä. Minä olin ainakin toivonut, että niillä olisi ollut ero tukkiyhtiöihin nähden. Mutta kun vasemmisto nyt on asettunut nykyiselle kannalleen, niin taitaa se tässä suhteessa olla samanlainen kuin Ruotsin ensi kamari, joka on suureksi osaksi juuri tukkipomojen kamari.

Sitä paitsi meidän pitää katsoa, että Etelä-Ruotsissa ei ole metsämaata, niinkuin koko Suomi on metsämaata. Jos katsomme sitä rajaa, johon Norrlannin laki ulottuu eteläänpäin Ruotsissa ja vedämme sen rajan tänne yli, niin huomaamme, että se kulkee meidän Salpausselkää myöten. Se on se osa pohjoismaita, joka on metsänkasvulle soveliain ja toistaiseksi pääasiallisesti viljelemätöntä. Meillähän ei ole muuta kuin noin 8 % viljelysmaata.

Sitte ed. Schybergson arveli että tämä laki tulee liian myöhään, ja perusti sitä sillä, että 70—80 luvuilla myytiin metsätiloja huokeasta hinnasta ja nyt niitä myydään kalliista. Mutta ei suinkaan tämä rahakysymys — ed. Schybergson on tosin rahamies — eihän tämä rahapuoli ole ollut tässä pääasiana. Sitä paitsi ed. Schybergson arveli, että tätä nykyä myydään metsätiloja liian korkeasta hinnasta. Se on kyllä totta, että eräs yhtiö viime vuosina osti niitä tuommoisessa »feberissä», niinkuin hän puhui, liian korkeasta hinnasta, mutta vielä ainakin viime keväänä löytyi liikkeitä, jotka ostivat Pohjois-Suomesta tiloja 10—20 markasta hehtaari.

Vielä ed. Schybergson arveli, että jos viime vuosilta olisi tilastoa, niin nähtäisiin, ettei tämä maanosto ole edistynyt siinä määrässä kuin varemmin. Tämä viime vuoteen nähden pitänee luultavasti paikkansa, sentähden että puutavaraliikkeitten raha-asiat ja puutavaramarkkinat ovat huonot. Mutta vuosilta sitä ennen on tietoja hyvin monesta osasta maata ja ne tiedot osoittavat, että on yhä edelleen aivan tavattomassa määrässä ostettu tiloja. Sitte ed. Schybergson arveli, että semmoinen lainsäädäntö, joka menisi siihen suuntaan että se pakoittaisi yhtiöitä hoitamaan maitaan, sekä viljelysmaitaan että viljelemättömiä olisi tarkoituksenmukaisin. Siinä minä tulen olemaan mukana, olenhan tehnyt siitä alotteitakin. Saa nähdä, kuinka suurella innolla semmoista lainsäädäntöä tullaan täällä kannattamaan.

Sitte ed. Schybergson taasen liittyi niihin leikinlaskijoihin va-

semmistosta, jotka ovat puhuneet lainsäätämiskuumeen muka lauhtumisesta ja arveli että minä jonkun ajan perästä olen mukana lakia laatimassa »aika järkevällä tavalla.» Minä luulen myös, että kun tällainen laki tässä laaditaan, niin tullaan hyvin pian, ainakin minä tulen hyvin pian vaatimaan sitä, että tästä lähtien toista tietä, lähdetään expropriatsioonin tietä, lähdetään rappeutumislainsäädännön tietä, lähdetään progressiivisen verotuksen tietä lakeja laatimaan metsäyhtiöitä vastaan. Sinne meidän täytyy lähteä, mutta ei se ole kuumeen vähenemistä, herra Schybergson!

Sitä paitsi minä en myönnä, että minussa lainsäätämisinto olisi lauhtunut kunnallislakiasiassa. Kuten ed. Schybergsonin pitäisi tietää minä en ole koskaan ollut muulla kannalla kuin sillä, jonka äskettäin toin esiin. Lopuksi ed. Schybergson lausui parikin kertaa suuren ilonsa siitä, että hän on saanut liittolaisekseen ed. Wuorimaan. Sitä iloa en suinkaan tahdo häiritä.

Ed. Hultin: Pyysin puheenvuoroa ed. Schybergsonin lausunnon johdosta, hän kun lausui lain tulevan liian myöhään ja ettei tätä nykyä kyseessä olevia maakauppoja tehdä, syystä että konjunktuurit puutavaramarkkinoilla ovat epäedulliset.

Minä en ymmärrä, että lainsäädäntö olisi tehtävä riippuvaiseksi vaihtelevista konjunktuureista. Semmoinen olisi todellakin konjunktuuripolitiikkaa. Edustaja Schybergson on kaivannut tilastoa. Ed. Gebhard on jo antanut muutamia tietoja. Minunkin tiedossani on semmoisia metsäkauppoja aivan viime ajalta. Tiedän erään semmoisen kuvaavan tapauksen eräästä Keski-Savon kunnasta, jossa oli päätetty rakentaa kansakoulu. Kun koulu oli valmistunut, ei ollut riittävästi oppilaita, syystä että kylän useat tilalliset olivat myyneet sahayhtiölle tilansa ja perheineen päivineen muuttaneet pois.

Minä pyydän lyhyesti kannattaa suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. Kuusinen: Me sosialistit olemme tässä koettaneet tänä iltana tätä asiaa käsitellessä hyvin kärsivällisesti kuunnella eikä välittää edes niistä taisteluun haastamisista, mitä varsinkin eräitten suomettarelaisten taholta täällä on esitetty, — varomattomasti kyllä heidän taholtaan, sillä heille minun käsittääkseni tänä iltana olisi ehkä ollut viisainta olla liiaksi meitä haastattamatta. Mutta kun nyt kerran tästä jotain täytyy lausua meidänkin, meidän varsinaisten »tukkipomojen etujen puoltajien» taholta, niin tahtoisin aluksi pikkuisen kumminkin kosketella sitä kantaa, mikä täällä niillä edustajilla on ollut, joilla tähän asti oli täällä eduskunnassa kunnia edustaa sitä kantaa. Tarkotan nyt erityisesti ed. Schybersonin kantaa. Hän on viisas taktikeri. Viime valtiopäivillä kun tämä asia oli esillä ja herra Schybergson näytti täydellä todella pelkäävän sen hurjan kielto-

lain toteutuvan tässä asiassa, jota suomettarelaiset ajoivat, hän näytti olevan hyvinkin taipuvainen sellaiseen välitysehdotukseen tässä asiassa, minkä ed. Brander oli tehnyt. Tämä ed. Branderin silloinen ehdotus oli jonkun verran lievempi kuin suomettarelaisten ehdotus, mutta ei läheskään niin tukkipomojen etuja katsova kuin nykyinen valiokunnan ehdotus. Nyt tässä näytti alusta alkaen selvältä, ettei enää voisi päästä voitolle tuo suomettarelaisten kieltolakiehdotus, ja kun herra Schybergson siitä oli selvillä, niin hän saattoi vapain mielin tässä kääntää kelkkansa kokonaan toisaalle, lähteä suuressa valiokunnassa ajamaan sitä kantaa, ettei tässä tarvita lakia mitään. Ja sitä kantaa hän siellä johdonmukaisesti ajoi. Muistetaan, että viime kerralla, kun tätä asiaa alustavasti käsiteltiin ensimmäisessä lukemisessa, niin herra Schybergson m. m. kaunopuheliaasti selitti, että hän on sosialistien kanssa samaa mieltä siitä, että oikeastaan metsät olisivat valtiolle saatavat. Lopuksi hän vielä vakuutti hyvin juhlallisesti, että älkää te sosialistit luulko, että te olette ainoita todellisia, rehellisiä tällaisen uudistuksen vaatijoita, vaan kyllä niitä yhtä todellisia parannuksen vaatijoita on täällä oikeistossakin. Se herra Schybergsonin kanta, jota hän nyt on alkanut ajaa, täytyy nyt kuitenkin jokaisesta eduskunnan jäsenestä näyttää hieman toiselta kuin se, mitä sosialistit ovat ajaneet.

Me sosialistit suuressa valiokunnassa, niinkuin eduskunnassakin, koetimme sillä tavalla ajaa tukkipomojen asiaa, että olisi vapautettu tukkipomot, niinkuin periaatteessa katsottiin täytyvän vapauttaa maanomistajatkin metsistään, että metsät olisi saatettava valtiolle. Sellaisen ehdotuksen me teimme jo suuressa valiokunnassa ja jouduimme siinä kunniakkaasti häviölle. Suomettarelaisten suosiollisella avulla pääsi tämä kurja valiokunnan ehdotus suuressa valiokunnassa voitolle. Silloin ei ollut meillä muuta edessä kuin koettaa sitten vielä tätä asiaa yksityiskohtaisesti käsiteltäessä tuoda lisäehdotuksiamme erikoispykäliin esille, mutta porvarit säännöllisesti yksimielisesti äänestivät ne kumoon. Äänestivätpä vielä niinkin vaatimattoman samaan suuntaan käyvän ehdotuksen kumoon, kuin ed. Castrén siellä teki, nim. että valtiolla olisi näissä tukkiyhtiöiden vastaisissa metsänostoissa ostoetuoikeus. Sekin oli jo liian paljon suuren valiokunnan porvarien mielestä.

No niin. Sitte kun yksityiskohtaisessa käsittelyssä suuressa valiokunnassa päästiin niin pitkälle, että tuli 8 § esiin, jossa säädetään, että kaikki ne rajoitukset mitä tässä asetuksessa on säädetty yhtiön kiinteistön hankinnasta, olkoon myös noudatettava kun yksityinen henkilö tahtoo omakseen hankkia maalla olevaa kiinteätä omaisuutta, silloin tehtiin porvarien taholta merkillisen julkea ehdotus,sellainen ehdotus,että tästä olisi kokonaan poistettava se kohta, joka puhuu yksityisestä henkilöstä, joten laki tulisi koskemaan ainoastaan yhtiöitä. Tuollainen ehdotus sisältää asiallisesti sitä, ettei koko lailla

ole kerrassaan mitään merkitystä. Jokainen yhtiö voisi ostaa maita sen verran kun haluaa jonkun osakkaansa, siis yksityisen henkilön nimessä, kun ei laki tulisi ollenkaan koskemaan yksityisiä. Tällaisen tukkipomojen etuja katsovan lakiehdotuksen tyhjäksitekemistä tarkoittavan muutosehdotuksen tekivät siellä suomettarelaiset. Eräs suomettarelainen edustaja sen teki, toinen suomettarelainen edustaja sitä kannatti, ja edustajat Schybergson, v. Alfthan ja toiset ruotsikot suuressa valiokunnassa saattoivat ilomielin yhtyä tähän suomettarelaiseen ehdotukseen. Kun näet tästä suuressa valiokunnassa äänestettiin, äänesti 4 ruotsinmielistä sen puolesta ja 5 suomettarelaista, — 5 tukkiyhtiöiden metsänostoa rajoittavaa »kieltolakiherraa»! Sellaista se on ollut suomettarelaisten »kieltolaki»-harrastus tässä asiassa suuressa valiokunnassa. Se oli jo niin paksua, että yksin erään Mechelinin entisen senaatin jäsenen, joka on samalla suuren valiokunnan jäsen, herra Ståhlbergin, täytyi puolestaan lausua, että jos tuollainen ehdotus hyväksyttäisiin, niin ei tällä lailla olisi tosiaan mitään merkitystä. Ja samoin erään nykyisen senaatin ruotsikkojäsenen, joka myös kuului Mechelinin senaattiin aikanaan, senaattori Nyberghin, täytyi myöskin lähteä näitä suomettarelaisia ehdotuksentekijöitä vastaan selittämään, että jos tuollainen ehdotus tulee hyväksyttäväksi, niin kyllä silloin on liian vähän rajoitettu tukkipomojen oikeuksia. Siitä huolimatta kuitenkin nuo 5 suomettarelaista äänestivät tuollaisen ehdotuksen puolesta.

Se suomettarelainen muuten, joka tuollaisen ehdotuksen teki suuressa valiokunnassa, se on edustaja, joka eräässä toisessakin kieltolakiasiassa on menetellyt yhtä — sanoisinko — omituisesti, esiintynyt vaalien edellä kovana kieltolain ajajana siinä toisessa kieltolaissa, niinkuin tässäkin kieltolaissa, mutta sitten myöhemmin ollut sangen uuttera sellaisten muutosehdotusten tekijä, jotka muutosehdotukset kummassakin tapauksessa tekisivät tuollaisen kieltolain aivan mahdottomaksi. Ja kun siitä hänen menettelystään siinä toisessa kieltolaissa huomautettiin julkisuudessa aikoinaan, kun huomautettiin että ei sen suomettarelaisen edustajan nyt olisi sentään pitänyt — hän on virkamiehenä senaatissa — omasta alotteestaan tuollaista kieltolain tappamisehdotusta senaatissa tehdä, niin, kun tästä huomautettiin julkisuudessa, niin Uudessa Suomettaressa kirjoitettiin, että sitäkö kelpo virkamies odottaa, että häntä kehotettaisiin tuollaiseen toimeen, ei, hän rientää itsestään sellaista tekemään. Nyt olisi minusta herra Nevanlinnalla taas syytä kirjoittaa Suomettareen: sitäkö kelpo edusmies odottaa, että hänen ryhmänsä tai koko puolueensa luopuu ohjelmastaan, ei, hän rientää etukäteen sitä tekemään. Kysymyksessä olevan edustajan nimi on Listo.

Päätökseksi tuli siis kuitenkin suuressa valiokunnassa tässä suhteessa, että tämän lain pitäisi kuitenkin koskea yksityisiäkin.

Mutta sitten tuli tässä eteen toinen konsti. Tuli sellainen konsti eteen, että siellä esitettiin — alote siinäkin suhteessa tehtiin suomettarelaisten taholta — että tämä koko laki oikeastaan tai kuitenkin 8 § on vastoin perustuslakia. Ja mikä siinä auttoi, kun sellainen vaatimus tehtiin, niin asia oli lähetettävä perustuslakivaliokuntaan. Ja perustuslakivaliokunnasta tuli sitten lausunto, että juu, se on vastoin perustuslakia. Kuinka tuon asian laita nyt oikein lienee, siihen en tahdo tällä hetkellä puuttua. Se saattaa olla vastoin perustuslakia, saattaa myös olla perustuslainmukainen. Mutta ainakaan siitä perustelusta, mitä perustuslakivaliokunta tässä kysymyksessä on antanut, ei kukaan voi tulla vakuutetuksi, että lakiehdotus olisi tässä suhteessa perustuslainvastainen. Ja minä puolestani uskoisin perustuslakivaliokunnan auktoriteettiin niin paljon tässä asiassa, että kun sieltä eivät ole herrat sen kummempia todistuskappaleita tässä suhteessa voineet esittää, ei se silloin ole perustuslainvastainen. Tätä minun käsitystäni tukee vielä se ihmeellinen seikka, että tässä ovat niin monet pätevät laitokset ennen olleet sitä mieltä, ettei tämä ole perustuslainvastainen. Esim. useat suomettarelaiset edustajat kaikilla kolmilla valtiopäivillä, jotka ovat tästä asiasta tehneet eduskuntaesityksen täällä. Kaikissa niissä on myös tahdottu sovelluttaa näitä rajoituksia, vielä noita hurjia rajoituksia, yksityisiinkin. Ne eivät ole ketkään tietäneet, että se on ollut perustuslain rikkomista. Eduskunnan herra sihteeri ei ole sitä tietänyt, kun on antanut sellaisia eduskuntaesityksiä täällä tehdä, jotka koskevat perustuslakia. Perustuslaillinen Mechelinin senaatti ei sitä tietänyt, kun se valmisti tästä asiasta armollisen esityksen, jonka perusteluissa ei puolella sanalla viitatakaan, että tässä voisi olla mitään seikkaa, joka koskisi perustuslakia. Valtiopäivien valiokunnat eivät myöskään ole tätä aavistaneet, ei viimeksi talousvaliokuntakaan, — ennenkuin nyt se yhtäkkiä suomettarelaisten alotteesta tuli ilmi. Siihensaakka oli tässä asiassa rikottu perustuslakia, mutta nyt se onneksi vielä oli korjattavissa.

Muuten sivumennen sanoen näyttää tosiaan, kuin noista vanhoista perustuslaeistamme tulisi vähän samanlainen jarru täällä kaikelle uudistustyölle, kuin mitä Yhdysvaltain perustuslait ovat. Siellähän kansan eduskunta voi säätää lain, mutta jokaisella pikkutuomarilla maaseudullakin on oikeus sanoa, että se on vastoin Yhdysvaltain perustuslakia ja senvuoksi sitä ei voi panna toimeen. Täällä nyt ei tuomarit eduskunnan ulkopuolella kyllä voi semmoista selittää, mutta eduskunnan sisäpuolella ne voivat selittää ja tulevat epäilemättä selittämään aina silloin, kun joku tärkeämpi asia on herrain luokkaetuja vastaan, aina silloin se on tästedes perustuslainvastainen.

Nyt kun oli sitten tässä laissa päästy niin pitkälle, että se oli saatu perustuslainvastaiseksi, ja täytyi erottaa se kohta, joka koski yksityisiä, erityiseksi lakiehdotukseksi, jonka laiksi tulemisesta ei

ole tietysti mitään tietoa, kun perustuslakia koskevat lakikysymykset ovat niin monimutkaisen käsittelyn takana, niin silloin ei ollut enää kaikilla noilla viidellä suomettarelaisella, jotka olivat ensimmäisessä käsittelyssä tässä asiassa äänestäneet sitä vastaan, että tämä koskisi myös yksityisiä, syytä puolustaa tuota kantaansa. Kaksi suomettarelaista — tai kolmekin niitä oli, vaikka yksi eri perusteilla — katsoi kuitenkin tarpeelliseksi puolustaa sitä ed. Schybergsonin kantaa, että tässä asiassa ei tarvita lakia ensinkään. Herra Lagerlöf perusteli tätä kantaa sillä, että tällä lailla ei ole mitään muuta etua, kuin että se on lyhyt. Lailla pitäisi olla ne edut, että se on lyhyt, oikeudenmukainen ja tarkoituksenmukainen. Mutta tämä ei ed. Lagerlöfin selityksen mukaan ole oikeudenmukainen, koska tämäkin kurja lakiehdotus, jota ed. Gebhard ei ole osannut tarpeeksi moittia ja jonka kannattamisesta hän ei ole osannut sosialisteja tarpeeksi syyttää, muka liiaksi rajoittaa yksityisen vapautta, yksityisen omistusoikeutta. Samoin ed. Sarasteen mielestä. Eikä se myöskään ollut tarkoituksenmukainen hänen mielestään siitä syystä että sitä muka voi kiertää vaikka kuinka. Siihen kyllä eräs nuorsuomalainen, entinen senaatin jäsen, huomautti että hän ei ymmärrä, jos lakia niin helposti voidaan kiertää, niin miksi sitä sitten ed. Lagerlöf niin pelkää, ja ed. Schybergsonin täytyi oikein suuttumuksella ottaa puolustaakseen Lagerlöfiä tuommoisia halpamaisia letkauksia vastaan. Tosin ed. Lagerlöf kyllä puolestaan ilmoitti, että se tukkiyhtiö, jota hän edustaa, ei tee tällaisia metsäkauppoja, niin ettei hänellä ole tässä syytä omasta puolestaan peljätä.

No niin! Luulen tässä sentään nyt jonkun verran osottaneeni, minkälaista se suomettarelaisten kieltolakiharrastus tässä asiassa on ollut, josta ed. Gebhard on koettanut tehdä itselleen ja puolueelleen niin kovin suuren keppihevosen. Se on ollut samanlaista uudistusten harrastusta kuin yleensä suomettarelaisten politiikka muissakin asioissa. Ehkä herra Gebhard voi tähän sanoa että nuo suuren valiokunnan suomettarelaiset jäsenet ovat yksityisinä henkilöinä luopuneet ohjelmastaan ja kannastaan tässä asiassa, niinkuin edustajat Gebhard ja Paasikivi esim. kunnallisasiassa esiintyivät yksityisinä henkilöinä toisin kuin on heidän ohjelmassaan. Suomettarelaisessa puolueessa voi yksityisenä henkilönä kuka puolueen edustaja tahansa luopua puolueen ohjelmasta.

Voinen jo päättää. Kuten sanottu, me sosialidemokraatit, me yksin eikä kukaan muu, olemme tällä tavalla kuten edellä mainitsin, »ajaneet tukkipomojen etuja». Mitkään porvarispuolueet eivät ole niitä ajaneet . . . Olemme ajaneet niitä tukkipomojen etuja sillä tapaa, että olemme koettaneet saada pakkoluovutettaviksi tukkipomojen metsämaat valtiolle. Porvarit ovat yksimielisesti tällaista tukkipomojen etujen ajamista vastustaneet. Syy siis ei ole meidän,

että tämä ehdotus on näin kurja kuin se nyt on. Ja puolestani pyytäisinkin ehdottaa sen meidän sosialistisen ehdotuksen, talousvaliokunnan mietinnössä olevan toisen vastalauseen mukaisen ehdotuksen, äänestyksen alaiseksi. Pyytäisin siis ehdottaa, että asia lähetettäisiin takaisin suureen valiokuntaan muutettavaksi talousvaliokunnan mietinnössä olevan toisen vastalauseen mukaiseksi.

Ed. Brander: Ed. Gebhard mainitsi äsken leikinlaskun ed. Schybergsonin yksinoikeudeksi. Ed. Kuusinen on äsken koettanut evätä tämän yksinoikeuden, yrittäen laskea leikkiä hänkin. Minä en seuraa sille alalle, tahdon lyhyesti vain kosketella muutamia seikkoja edellisten edustajain lausunnoissa.

Ed. Wuorimaalle pyydän huomauttaa että hänen nimensä on talousvaliokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa niinkuin muidenkin vastalausujain. Sitten minun on pakko torjua eräs väärinkäsitys, joka näkyi tulleen vanhalle osuustoimintatoverilleni, Antilalle. Minä en ole puhunut osuustoiminnasta niinkuin hän on refereerannut minun puhuneen. Minä selvitin että tällaisella alalla ei lainsäädäntö yksin riitä epäkohtain korjaamiseen. Täytyy olla monia muita toimenpiteitä sen rinnalla ja sen tukena. Olen ennenkin pannut merkille sen että eräillä tahoilla ei ole kovinkaan suurta luottamusta meidän talonpoikaisväestömme itsenäisyyteen ja omintakeisuuteen, kun luullaan että se suurissa lausunnoissa olisi valmis myymään kontunsa ja kotinsa. Olen saanut sen käsityksen että tuo myyntihalu yhä enemmän vähenee, vaikkakin sitä silti on vielä valitettavan suuressa määrässä olemassa. Ei, me tarvitsemme juuri itseluottamusta, omintakeisuutta maanviljelijöissä kehittää ja juurruttaa m. m. osuustoiminnan kautta.

Tulin maininneeksi äskeisessä lausunnossani taktilliset näkökohdat, oliko se hienosti tai epähienosti, sille en voi mitään. Olisin ollut mieluummin tätä asiaa uudelleen mieliin palauttamatta, mutta minun on pakko muistuttaa mieleen, mitenkä viime valtiopäivillä ne edustajat, jotka asettuivat toiselle kannalle kuin ed. Gebhard ja hänen kannattajansa, eräiden puolelta leimattiin tukkiyhtiöiden asianajajiksi, sillä tietysti osoittaen mitenkä muka eräät edustajat ja kokonaiset puolueet asettuivat ilmeisesti maanviljelijäin etujen ajamista vastaan. Minulla on myöskin mielessä vaalikirjallisuus, jota tästäkin asiasta levitettiin ja jossa puhuttiin kaunopuheliaasti nuorsuomalais-sosialistis-ruotsalaisesta joukkiosta yhtä ja toista tavalla, jota en toki tässä katso sopivaksi ruveta refereeraamaan. Iloitsen että nyt tuollaiset taktilliset näkökohdat ovat joutuneet unhoon ja uskon että me tässä ed. Gebhardin kanssa voimme olla yhtä mieltä. Ed. Gebhard uudelleen väitti, että tätä asiaa on talousvaliokunnan ja suuren valiokunnan puolelta heikosti puolusteltu. Niinkuin jo aikaisemmassa lausunnossani huomautin, ei jonkun asian

puolustus esiinny pitkissä puheissa. Meillä niitä pitkiä puheita jonkun kannan puolustukseksi käytetään liiaksikin. Minä ja luulen moni muukin täällä, on sitä mieltä, että hyvin harkittu asia monissa kohdin puhuu itse puolestaan. Ryhtymättä tämän pidemmälti repliikkejä vaihtamaan, olen tahtonut nämä vaan oikaisuna lausua.

Ed. Sirola: Samalla kun kannatan ed. Kuusisen tekemää ehdotusta pyydän vielä eräällä pikkuisella seikalla täydentää sitä suomettarelaisten ansioluetteloa, jonka ed. Kuusinen täällä esitti. Ed. Kuusinen mainitsi jo, että suomettarelaisten taholta keksittiin, että se toista sataa vuotta sitten syntynyt asetus, jonka tarkoituksena oli turvata talonpoikien maanomistusta aatelisrosvousta vastaan, että tämä sama perustuslaillinen oikeus myöskin oli sovellutettava nykyaikaisiin suurmaanomistajiin ja myöskin tukkimetsien ostajiin ja omistajiin. Tähän käsitykseen, että tämä oikeus tämmöisille yksityisille suuromistajille kuuluu perustuslaillisena, siihen on yhtynyt suuri osa oikeistoa. Mutta jotkut suomettarelaiset, ed. Lagerlöf ja Ingman ovat menneet pitemmälle. He ovat katsoneet, että tämä vanha perustuslaillinen oikeus myöskin on sovellutettava uusiaikaisiin kapitalistisiin yhtiöihinkin, ja että siis yhtiöittenkin maanomistus on perustuslailla turvattu. Täten koko tämä lakiehdotus, eikä vain tämä yksi pykälä, olisi käsiteltävä perustuslainmukaisessa järjestyksessä. Heidän kanssaan samaa mieltä on tässä asiassa ed. Estlander. — Panen tämän suomettarelaisten erinomaisen perustuslakiharrastuksen merkille.

Ed. Ingman: Pyydän panna merkille, että edellinen arvoisa puhuja ei osaa lukea sisältä. Sillä jos hän osaisi lukea sisältä, niin hän näkisi, että ed. Lagerlöfin ja minun nimeni välillä vastalauseessa on seuraava rivi: »Allekirjoittanut yhtyy ylläolevaan, mikäli on kysymys avoimista yhtiöistä.» Ja eduskunnan ensimäinen herra varapuhemies tietänee, että avoimia yhtiöitä on ollut olemassa ennen kuin ne perustuslakisäännökset, joista tässä on puhe.

Ed. Sirola: Minä myönnän, että ed. Ingman on osaksi vapaa tästä tuomiosta, josta hän pyrkii irti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleisen keskustelun kuluessa on tehty seuraavat kolme ehdotusta.

Ensinnä on ed. Gebhard ed. Pullisen ja Antilan kannattamana ehdottanut, että mietintö lähetettäisiin takaisin suureen valiokuntaan, siinä tarkoituksessa, että suuri valiokunta muodostaisi lakiehdotuksen pääasiassa talousvaliokunnan mietinnön ensimäisessä vastalauseessa olevan lakiehdotuksen mukaiseksi.

Nimitän tätä ed. Gebhardin ehdotukseksi.

Toiseksi on ed. Wuorimaa ed. Heimbürgerin ja Schybergsonin kannattamana ehdottanut, että kaikki esillä olevat lakiehdotukset hylättäisiin.

Kolmanneksi on ed. Kuusinen ed. Sirolan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus lähetettäisiin takaisin suureen valiokuntaan muodostettavaksi talousvaliokunnan mietintöön liitetyn toisen vastalauseen mukaiseksi.

Näistä ehdotuksista minun ymmärtääkseni tulee, ennenkun siirrytään yksityiskeskusteluun, äänestettäväksi kahdesta, nimittäin ed. Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksista. Jos ne nim. hyväksytään, on mietintö palautettava suureen valiokuntaan siellä uudelleen muodostettavaksi, minkä jälkeen vasta voidaan siirtyä erikoiskeskusteluun.

Ed. Wuorimaan ehdotus taas on sitä laatua, että siitä olisi äänestettävä vasta senjälkeen kuin kaikki kolme lakiehdotusta ovat seikkaperäisesti tarkastetut. Ehdotan siis meneteltäväksi siten, että ennen kuin siirrytään asialliseen keskusteluun, äänestetään edustajain Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksien välillä, kumpiko niistä tulee vastaehdotukseksi asiallista käsittelyä vastaan. Jos nämä ehdotukset molemmat hylätään, siirrytään lakiehdotusta pykälittäin tarkastamaan, jota vastoin ed. Wuorimaan ehdotus asetuksen hylkäämisestä tulee esitettäväksi vasta kun kaikki kolme ehdotusta on erityiskohtaisesti käsitelty. Hyväksytäänkö tämä menettelytapa?

Puheenvuoroa käyttäen lausuu:

Ed. Ehrnrooth: Jag hyser tvifvelsmål därom, huruvida landtdagsmännen Kuusinens och Gebhards förslag kunna komma under omröstning. I andra läsningen skall enligt 57 § 3 mom. L. O. punkt för punkt fattas beslut rörande enskildheterna af det lagförslag, som föreligger till behandling. Godkännes stora utskottets förslag i alla delar, förklaras andra behandlingen afslutad. Blir stora utskottets förslag icke oförändradt godkänt, öfverlämnas lagförslaget, i den lydelse det genom landtdagens beslut erhållit, ånyo till stora utskottet. Dock tillägges i följande moment: »Medan andra behandlingen af frågan pågår, kan landtdagen, liksom ock stora utskottet, där sådant finnes nödigt, infordra nytt utlåtande af det utskott, som först beredt ärendet.» Jag kan icke finna att i denna paragraf af L. O. förutses det fall att landtdagen, utan att definitivt antaga ett betänkande i en viss affattning, skulle återremittera ärendet till stora utskottet. En sådan återremiss af ärende till stora utkottet förutsättes icke, men väl kan en återremiss ske till det fackutskott, som beredt ärendet.

Ed. Ståhlberg: Minusta tuntuu, että ed. Ehrnroothin huomautus on oikeutettu. — V. J:n 57 §:n 3 momentti perustuu selvästi siihen käsitykseen, että toisesta käsittelystä voidaan asia palauttaa suureen valiokuntaan ainoastaan sellaisessa tilassa, että joku sanamuoto on hyväksytty lakiehdotukselle. Sitä vastoin voidaan se 4 momentin mukaan lähettää uuden lausunnon antamista varten siihen erikoisvaliokuntaan, joka ensiksi on asiaa valmistanut.

Ed. Estlander: I den fråga, som här väckts af hr Ehrnrooth, skulle jag be få uttala den uppfattningen, att då det i 4 mom. 57 § heter, att under frågans andra behandling »kan» landtdagen remittera frågan tillbaka till specialutskottet, så kan det väl icke vara uteslutet, att landtdagen också kan återremittera betänkandet till stora utskottet, från hvilket betänkande i frågan föreligger. Frågan har nu inkommit till landtdagens förnyade behandling från stora utskottet. Det måste väl då alltid stå landtdagen öppet att återremittera densamma till stora utskottet. Däremot heter det i 3 mom., att ärende under vissa omständigheter »skall» återremitteras till stora utskottet, men detta utesluter icke den tydning jag sökt gifva.

Ed. Setälä: Minä olisin puolestani myöskin taipuvainen siihen käsitykseen, jonka ed. Ehrnrooth on tuonut esiin, sitä enemmän, kun V. J:n 57 §:n 3 momentti nimenomaan edellyttää, että on olemassa valmis sanamuoto eduskunnan puolelta. Siinä sanotaan nimittäin: lähetetään lakiehdotus, sanamuodoltaan semmoisena kuin se eduskunnan päätöksellä on hyväksytty takaisin suureen valiokuntaan.» Tarkoituksena on nähtävästi ollut, ettei suurta valiokuntaa voida käyttää redaktsionivaliokuntana, joka antaa pykälille määrättyjä muotoja, vaan se on, jos sitä tarvitaan, erikoisvaliokuntien tehtävä. Edustajain Kuusisen ja Gebhardin ehdotukset voivat tulla kysymykseen tämän yksityiskäsittelyn aikana, jos he ehdottavat määrätyille pykälille määrätyn sanamuodon, sen tapaisen kuin heidän vastalauseessaan on ollut. Mutta tämmöisessä yleisessä muodossa ei heidän ehdotuksensa voine tulla äänestyksen alaiseksi. Jos he olisivat ehdottaneet, että asia menisi asianomaiseen erikoisvaliokuntaan, niin tämä voisi tulla kysymykseen, mutta ei tässä muodossa, kuin he ovat ehdottaneet.

Ed. Ehrnrooth: Jag ville endast gentemot hr Estlander hafva anmärkt, att grundlag skall tolkas strängt efter ordalydelsen och att i 4 mom. af ifrågavarande paragraf endast omnämnes en rätt för landtdagen att i detta stadium af behandlingen remittera ett ärende till fackutskott, men icke till stora utskottet. Därest lagstiftarens afsikt hade varit, att sådan återremiss kunde ifrågakomma

jämväl till stora utskottet, skulle väl detta uttryckligen blifvit i lagen utsagdt.

Ed. Heimbürger: För min del måste jag ansluta mig till hr Estlanders åsikt. Om vi tänka oss ett sådant fall, att i ett ärende föreligga två väsentligen olika förslag, så kunde det hända att stora utskottet skulle omfatta det ena förslaget, medan däremot landtdagens plenum skulle omfatta det andra. Skulle nu landtdagen icke hafva tillfälle att återremittera ärendet till stora utskottet, blefve det af landtdagen omfattade förslaget sålunda icke, åtminstone icke i den form landtdagen skulle önska det, underkastadt den detaljberedning, som ändå afses med ärendenas behandling i stora utskottet. Jag tror därför att en tolkning, som skulle hindra ärendets återremiss till stora utskottet, är alltför trång.

Ed. Castrén: Minunkin täytyy kallistua siihen mielipiteeseen, jonka ed. Ehrnrooth täällä on lausunut. Jos todellakin valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 3 momentilla olisi tarkoitettu sitä että jotakuta eduskunnan toisessa käsittelyssä esilläolevaa asiaa voitaisiin lykätä suureen valiokuntaan sellaista tarkoitusta varten, kuin edustajat Kuusinen ja Gebhard ovat ehdottaneet, niin olisi se pitänyt olla nimenomaan sanottu mainitussa pykälässä. Sitä vastoin sallii saman pykälän 4 momentti, että eduskunta siltä erityiseltä valiokunnalta, joka asiaa alkuaan on käsitellyt, voipi vaatia uuden lausunnon. Mutta kun 3 momentti ei sisällä nimenomaista määräystä 3 momentissa siitä, että eduskunnalla on samallainen oikeus suureen valiokuntaan nähden, lienee vaikea tulkita puheenalaista perustuslakisäännöstä laajemmalti kuin sanan muoto antaa varteen.

Ed. Söderholm: För min del ansluter jag mig också till den uppfattning, som uttalats af hr Ehrnrooth. Det praktiska exempel, som hr Heimbürger anfört, synes mig icke häller bevisa något i annan riktning. Om nu ett sådant fall är för handen, att där jämte ett utskottsbetänkande föreligger en reservation, som innefattar ett fullständigt annorlunda beskaffadt förslag än betänkandet, så är det ingenting, som hindrar landtdagen att, då ärendet kommit från stora utskottet, omfatta denna reservation. Därefter går saken i alla fall till stora utskottet enligt 57 § L. O. Är åter reservationen icke så fullständig, att landtdagen anser sig kunna lägga den till grund för ett beslut, då inhemtar landtdagen vederbörande specialutskotts utlåtande i saken. Detta äger då komplettera hvad som kan brista i reservationen. Därpå behandlar landtdagen saken igen, hvarefter ärendet åter går till stora utskottet, som det då icke blir betaget att uttala sig rörande det nya förslaget. På dessa skäl skulle jag

omfatta den mening, som uttalats af hr Ehrnrooth, hvilken också närmare öfverensstämmer med ordalydelsen i 57 §.

Ed. Setälä: Minä olen ed. Heimbürgerin lausunnon johdosta aikonut sanoa jokseenkin samaa kuin ed. Söderholm. Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 4 mom. sisältää selvin sanoin, että lausuntoa saadaan vaatia ainoastaan siltä valiokunnalta, joka ensiksi on asian valmistellut, siis asianomaiselta erikoisvaliokunnalta. Jos tällaista lausuntoa tarvitaan sekä asia tämän jälkeen palaa eduskuntaan ja eduskunta muodostaa päätöksensä sen mukaan mitä asianomainen valiokunta on ehdottanut, niin tuleehan kysymys sen jälkeen, koska on tehty muutoksia suuren valiokunnan ehdotukseen, menemään takaisin suureen valiokuntaan. Suurella valiokunnalla on silloin tilaisuus puoltaa eduskunnan päätöstä joko muuttamattomana tai muutettuna, joten asia tulee saamaan osakseen kaiken sen erikoiskäsittelyn, jota ed. Heimbürger kaipasi.

Puhemies: Ed. Ehrnroothin tekemän huomautuksen johdosta pyydän lausua, että mielestäni täytyy myöntää sillä laintulkitsemistavalla, jonka hän on esittänyt, olevan enemmän puolta, ja katson senvuoksi, että edustajain Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksia todellakaan ei tule äänestyttää. Haluaako kukaan vielä tästä osasta asiaa käyttää puheenvuoroa?

Ed. Sirola: Pyytäisin, siinä tapauksessa, että puhemiehen nyt esittämä tulkinta jää voitolle — kun siitä keskustelun kuluessa ja ehdotuksia tehtäessä puhemies ei ole huomauttanut — ehdottaa, että ehdotukset valiokuntaan lähettämisestä tässä tapauksessa olisi sallittava tehdä uudestaan, niin että asia voitaisiin lähettää erikoisvaliokuntaan sen sijaan, että se lähetettäisiin suureen valiokuntaan.

Puhemies: Asianlaita on kyllä se, että yleiskeskustelu jo on päättynyt, mutta toiselta puolen on totta, että puheenalaiset kaksi ehdotusta olisi pitänyt heti evätä. Arvelen lisäksi, että ensin päätetään, hyväksyykö eduskunta puhemiehen käsityksen siitä, että nuo ehdotukset jäävät äänestämättä, vai onko kysymys menevä perustuslakivaliokuntaan. Sitten sallitaan vielä yleiskeskustelua jatkaa.

Ed. Castrén: Kyllä minusta tuntuu vaikealta menetellä edustaja Sirolan ehdottamalla tavalla. Onhan keskustelu jo julistettu päättyneeksi eikä siis käyne päinsä enään tehdä uusia ehdotuksia, eikä muuttaa ennen tehtyjä.

Puhemies: Pyytäisin huomauttaa, että tämä oli selitys minun puolestani, kuinka minä tulisin menettelemään. Ehkä mennään vähän edemmäksi asiassa, jotta päästään noista kahdesta ehdotuksesta. On sitten toinen asia, tuleeko keskustelua jatkettavaksi. Minun ymmärtääkseni siis nyt on päätettävä, hyväksyykö eduskunta puhemiehen käsityksen siitä, ettei puheenalaisia ehdotuksia voi äänestyttää.

Siis, kuten jo ilmoitin, en katso voivani äänestyttää edustajain Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksia ja olen valmis alistamaan tämän menettelyni eduskunnan hyväksyttäväksi valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaan, jos kukaan erikseen sitä vaatii.

Haluaako kukaan puheenvuoroa tästä osasta asiaa? Ellei, niin katson että eduskunta on hyväksynyt toimenpiteeni.

Puheenvuoroja ei käytetä.

Eduskunta siis hyväksyy Puhemiehen kieltäytymisen äänestyttämästä edustajain Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksia asian lähettämisestä heidän mainitsemissaan tarkoituksissa takaisin Suureen valiokuntaan.

Puhemies: Mitä sitten tulee siihen, että yleiskeskustelu asiassa jo julistettiin päättyneeksi, niin minusta on oikeinta, että sallitaan keskustelun vielä jatkua, syystä että, kuten jo aikaisemmin eräässä täysi-istunnossa mainitsin, katson, että jokaisen edustajan pitää ajoissa saada tietää, tuleeko hänen ehdotuksensa äänestettäväksi, jotta hän voi tehdä uuden ehdotuksen. Se on siis minun menettelyni, että ensin aijoin äänestyttää edustajain Gebhardin ja Kuusisen ehdotuksista, vaikka sitten sen kielsin, joka on syynä siihen, että asiasta yleiskeskutelua vielä täytyy sallia.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Jos tämä lakiehdotus aijotaan lähettää siihen valiokuntaan, jossa sitä ensin valmisteltiin, niin se merkitsee samaa kuin sen hautaaminen. Minä ehdotan siis, että mitään sellaisia ehdotuksia ei täällä tehtäisi, vaan että ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Ed. Hannes Gebhard: Minä en ole sitä mieltä, että tämä lakiehdotus haudataan jos se menee talousvaliokuntaan. Senvuoksi minä pyydän, sen johdosta mitä täällä tapahtui, muuttaa ehdotukseni niin, ettei sitä lähetettäisi suureen valiokuntaan vaan talousvaliokuntaan.

Ed. Castrén: Kannatan ed. Yrjö-Koskisen ehdotusta.

Puhemies: Minun ymmärtääkseni ed. Yrjö-Koskisen ehdotus ei ollut sellainen, joka voi tulla äänestettäväksi, sillä hän ehdottaa vaan ettei mitään ehdotusta tehtäisi.

Ed. Ståhlberg: Minä pyytäisin ed. Gebhardille huomauttaa, että hänhän voi erikoiskäsittelyssä tehdä ehdotuksen, että asianomaisissa kohdissa hänen kannattamansa vastalauseen määräykset otettaisiin lakiin. Jos nämä ehdotukset voittavat eduskunnan kannatuksen, niin silloin menee lakiehdotus sanamuodoltaan sellaisena, kuin ed. Gebhard on sen tahtonut, suureen valiokuntaan ja silloin saavutetaan se, mitä ed. Gebhard on alkuaan tahtonut. En käsitä, että ed. Gebhardilla olisi mitään erityistä syytä tämän asian talousvaliokuntaan palauttamiseen, josta epäilemättä tulisi viivytystä asian käsittelylle, mahdollisesti vaaraa sen valmistumiselle.

Ed. Pullinen: Minä pyydän kannattaa ed. Gebhardin ehdotusta huolimatta siitä, mitä ed. Ståhlberg mainitsi. Nämä lakiehdotukset ovat niin paljon toisistaan eroavaisia, että jo ensimäisen pykälän kohdalla olisi kuitenkin periaatteesta äänestettävä.

Ed. Sirola: Koska se ehdotus, jota meidän taholta on tässä asiassa ajettu, voi hyvin sopia äänestyksen alaiseksi tämän asian yksityiskäsittelyssä, niin luovumme ehdottamasta sen palauttamista erikoisvaliokuntaan.

Ed. Hannes Gebhard: Minä toivon, että säästän ehdotukseni kautta eduskunnalta paljon aikaa ja senvuoksi pysyn ehdotuksessani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Gebhard on ed. Pullisen kannattamana ehdottanut, että mietintö palautettaisiin takaisin talousvaliokuntaan muodostettavaksi siihen suuntaan kuin ensimäinen vastalause sisältää. Siis tulee nyt äänestettäväksi tämän ehdotuksen ja sen välillä, että jatkettaisiin asian käsittelyä, toisin sanoen, että ryhdyttäisiin tarkastamaan asetusehdotuksia eri kohdittain.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo ryhdyttäväksi lakiehdotuksen erikoiskäsittelyyn, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Gebhardin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 136 jaa- 54 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt että lakiehdotusta on ryhdyttävä pykälittäin tarkastamaan.

Tämän jälkeen esitetään eri kohdittain käsiteltäväksi ensimmäinen mietinnössä oleva asetusehdotus, nimeltä

Asetus koskeva rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

Keskustelu:

Ed. Käpy: On useasti lausuttu, että tämänsuuntaista lakia on helppo kiertää, ja sen perusteella onkin tahdottu koko tämä lainsäädäntö hylättäväksi. Myönnettävä on, että kiertämismahdollisuudet ovat sangen suuret, niin kauan kuin laki koskee ainoastaan puutavarayhtiöitä eikä kaikkia yhtiöitä. On nimittäin ajateltavissa sellainen menettelytapa, että yhtiö perustetaan jotakin muuta tarkoitusta varten kuin mitä tässä laissa on mainittu, ja että puutavarayhtiö ottaa siihen osakkeita ja sillä tavalla saavuttaa sen päämäärän, jota tässä on tarkoitettu estää. Tästä syystä minä puolestani ehdottaisin ensimäisen pykälän muutettavaksi siihen suuntaan, että laki tulisi yleensä koskemaan kaikkia yhtiöitä. Tästä säännöstä olisi kuitenkin tehtävä muutamia poikkeuksia, joista edempänä olen tilaisuudessa mainitsemaan. Olkoon tässä vaan mainittu, että poikkeuksia olisi tehtävä pankkeja ja sellaisia yhtiöitä varten, jotka tarkoittavat maan hankkimista tilattomalle väestölle. Ehdottaisin 1 §:lle seuraavan sanamuodon:

»Yhtiö saakoon ainoastaan alempana mainituilla rajoituksilla ja ehdoilla hankkia omakseen maalla olevaa kiinteätä omaisuutta».

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Minä kannatan ed. Käpyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimäiseen pykälään nähden on ed. Käpy tehnyt sellaisen ehdotuksen, että pykälä tulisi kuulumaan: »Yhtiö saakoon ainoastaan alempana mainituilla rajoituksilla hankkia maalla olevaa kiinteää omaisuutta». Tulee siis äänestettäväksi valiokunnan mietinnön ja tämän ehdotuksen välillä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 1 §:n valiokunnan mietinnön mukaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Kävyn ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 122 jaa- ja 48 ei-ääntä. 1 § on siis hyväksytty valiokunnan ehdotuksen mukaan.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Hainari: Minä ehdotan, että tämä pykälä muutetaan seuraavaan tapaan. Ensimäinen momentti jää entiselleen. Toisen momentin ehdotan näin kuuluvaksi: »Itsenäiselle tilalle jätettävä verollinen metsämaa, jota yhtiö ei saa omistaa, olkoon vähintään 100 heh-

taaria Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen, Mikkelin sekä Viipurin läänissä, lukuun ottamatta Salmin kihlakuntaa, ja vähintään 200 hehtaaria viimeksi mainitussa kihlakunnassa sekä Kuopion, Vaasan ja Oulun läänissä». Kolmanneksi momentiksi tulisi entinen toinen momentti, niinikään muuttumattomana. Toisin sanoen: pykälä jäisi muutoin muuttumattomaksi paitsi että nykyisen 1 ja 2 momentin väliin pantaisiin äsken mainitsemani lisäys.

Tämä ei ole mikään uusi ehdotus. Se löytyy siinä vastalauseessa, joka liitettiin talousvaliokunnan mietintöön, kun asiaa käsiteltiin tämän vuoden edellisillä valtiopäivillä. Se on mielestäni tärkeä ehdotus ja siinä saattaisi löytää tien, millä voitaisiin pelastaa pienemmät maatilat ja enimmäkseen keskikokoisetkin siirtymästä metsäyhtiöiden haltuun s. o. joutumasta autiotilaan.

Ed. Bäck: Jag tager mig friheten föreslå att orden »jämväl med hänsyn till framtida odlingar afpassade» måtte utgå. Dessa ord komma helt säkert att på olika sätt tolkas och kunna sålunda gifva anledning till mångahanda trassel. Vi hafva ju före de nämnda orden uttrycket »fulla» och jag anser att detta ord angifver allt, hvad man uti denna § vill framhålla.

Ed. Pullinen: Kun tämä ed. Hainarin ehdotus kaikesta puolinaisuudestaan huolimatta on parempi kuin valiokunnan ehdottama pykälä sellaisenaan, sillä tämän kauttahan turvattaisiin edes pienviljelijäin metsämaat tukkiyhtiöitten haltuun joutumasta, niin pyydän saada sitä kannattaa. Tämän teen sitä suuremmalla syyllä, kun, kuten täällä on mainittu, tämä on sama ehdotus, jonka ed. Brander viime valtiopäivillä teki ja kun en voi edellyttää, että hänellä ja hänen ryhmänsä edustajilla olisi mitään syytä luopua sitä kannattamasta ja asettua mietinnön pykälän puolelle, joka on tästä kannasta ilmeinen taantumus.

Ed. Nykänen: Kun minun ymmärtääkseni ed. Hainarin tekemä ehdotus on parempi siinä suhteessa, että se estää pienviljelijäin metsämaat joutumasta tukkiyhtiöitten huostaan, niin kannatan minä siinä suhteessa hänen ehdotustaan, että tämä pykälä pantaisiin siihen muotoon, kuin hän on ehdottanut.

Ed. Setälä: Saattaa kyllä olla ilahuttavaa, että ed. Branderin alkuperäinen ehdotus nyt on saanut kannatusta siltäkin puolelta, jolta sitä alkuaan on vastustettu, mutta tuntuu siltä kuin se tapahtuisi liian myöhään. On valitettavaa, ettei tätä ehdotusta tehty suuren valiokunnan jokseenkin seikkaperäisen käsittelyn ai-

kana. Ehdotus ei muodossaan tunnu täysin valmiilta, vaan se kaipaa varmaankin uutta muodostelua ja tulee senvuoksi viipymään. Valtiopäivät ovat nyt loppupuolellaan, se täytyy muistaa, ja kaikki, mikä nyt työnnetään takaisin suureen valiokuntaan, joutuu sen vaaran alaiseksi, ettei se sieltä ehdi tulla takaisin eikä pääse eduskunnassa loppuun käsitellyksi.

Ed. Ahmavaara: Niillä syillä kuin edellinen puhuja mainitsi, on tämä ehdotus liian myöhään tuotu esiin. Miksei sitä tuotu esille suuressa valiokunnassa? Ed. Pullinen sanoi, että hän luulee, ettei meillä ole syytä peräytyä tältä kannalta. Kyllä kai meillä lienee siihen sama syy kuin ed. Pullisella ja hänen ryhmällään, jotka viime valtiopäivillä sanoivat, että tämä Branderin ehdotus on aivan kelpaamaton, mutta nyt sen hyväksyvät. Minä kyllä muuten katson, että tämä ed. Branderin ehdotus, joskaan en sitä yksityiskohdissaan hyväksy, olisi periaatteellisesti parempi, mutta kun koko lakiehdotus voi tämän takia joutua vaaraan niin sentähden minä kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. Pennanen: Kun nyt tuo jo aikaisemmin nuorsuomalaisten taholta tehty ehdotus näyttää rupeavan saamaan kannatusta keskustankin taholta, niin minä pyydän yhtyä ed. Hainarin tekemään ehdotukseen. On kyllä totta, että asia tämän muutoksen kautta tulee menemään takaisin suureen valiokuntaan, mutta luullakseni voi tämän asian suuressakin valiokunnassa käsitellä jossakin lomassa, eikä tämä niin kovin aikaa ottavaksi siellä tule. Toivon siis, että asia vielä näin muutettunakin ehtisi valmistua, joten yhdyn kannattamaan ed. Hainarin tekemää ehdotusta, kun on mahdollista, että se nyt voi saada eduskunnan enemmistön kannatuksen.

Ed. Käpy: Minä toivoisin, että eduskunta ottaisi tämän asian tyynimielisemmin kuin mitä tästä keskustelusta päättäen näyttää olevan asian laita. Kun meidän ehdotuksemme, joka sisältyy talousvaliokunnan mietintöön liitettyyn ensimäiseen vastalauseeseen, on tullut hyljätyksi, niin onhan aivan luonnollista, että me lojaalisesti nyt asetumme valiokunnan ehdotuksen kannalle, koettaen kuitenkin parantaa tätä lakia niin paljon kuin mahdollista. Kun ed. Hainarin tekemä ehdotus on minunkin käsittääkseni parannus suuren valiokunnan mietintöön ja minä samaten kuin ed. Pennanen olen vakuutettu siitä, ettei asia sen kautta myöhästy, niin minä toivon, että ed. Hainarin ehdotus otettaisiin huomioon. Pyydän muutoin huomauttaa, ettei ed. Hainari ole suuren valiokunnan jäsen ja meidän kaikkien suuren valiokunnan jäsenten yhteinen syymme on, ettemme tulleet tätä parannusta suuressa valiokunnassa huo-

manneeksi. Kyllä eduskunnalla on syytä ottaa huomioon sellainen ehdotus, josta se on vakuutettu, että siitä todellakin on hyötyä.

Ed. von Alfthan: Hr Bäck har föreslagit en uteslutning i första momentet. Detta tillskott gentemot nåd. prop. har utaf ekonomiutskottet införts och utaf stora utskottet bibehållits. Jag betraktar detta tillägg till nåd. propositionens förslag som en väsentlig försämring utaf ett i och för sig dåligt lagförslag och skulle därför bedja att få understöda hr Bäck.

Ed. John Hedberg: Jag ber blott att få påpeka att man nu söker ifrån utskottets minoritets sida smyga in starka skärpningar till detta lagförslag. I en § kan man möjligen få in dem, i en annan icke och så blir det en lag, som icke har något slags sammanhang och som blir än mer omöjlig än hvad den starka reservationen N:o I i och för sig redan är.

Ed. Hainari: Minusta viimeisen puhujan ei olisi pitänyt käyttää niitä sanoja, joita hän käytti. Ei tässä ole tarkoitus millään epälojaalisella tavalla »att smyga in», kuten hän sanoi, uusia ehdotuksia. Me ensimmäisen vastalauseen tekijät seisomme kieltolain kannalla. Me emme ole saaneet tätä kantaamme läpi ja tietysti me näin ollen koetamme saada lakiin sellaisia määräyksiä, jotka niin paljon kuin suinkin lähenevät meidän kantaamme. Omasta puolestani en yhtään pidä tätä asiaa puolueasiana. Olen valmis etsimään sen hyvän, mikä missäkin ehdotuksessa on, tulipa se toisen tai toisen puolueryhmän riveistä. Ja minä löydän todellakin paljon hyvää siinä ehdotuksessa, minkä ed. Brander vastalauseessaan teki viime valtiopäivillä, ja olen valmis sitä kannattamaan; en omana, enkä sen tai sen puolueen alotteena, vaan ehdotuksena, joka veisi asian onnellisempaan ratkaisuun.

Ed. Gylling: Tämä sama ehdotus, jonka ed. Hainari on tuonut esille, oli kyllä talousvaliokunnassakin harkinnan alaisena ja siellä sitä ajateltiin ja suunniteltiin monella tavalla, mutta tultiin lopulta siihen päätökseen, että se kaikin puolin on epäkäytännöllisempi ja epämukavampi kuin se, joka sisältyy valiokunnan mietintöön. Mikäli kuulin ed. Hainarin ehdotusta, niin se oli jotakuinkin vähän muutettu siitä, mitä valiokunnassa tätä asiaa käsiteltäessä ed. Brander esitti, niin että tuskin on syytä sitä enemmän kannattaa nyt kuin valiokunnassakaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Toiseen pykälään nähden on tehty kaksi muutosehdotusta. Ed. Hainari on useampien kannattamana esittänyt,

että pykälän 1 ja 2 momentin väliin liitettäisiin uusi momentti, joka kuuluisi seuraavasti: »Itsenäiselle tilalle jätettävä verollinen metsämaa, jota yhtiö ei saa omistaa, olkoon vähintäin 100 hehtaaria Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen, Mikkelin sekä Viipurin läänissä, lukuunottamatta Salmin kihlakuntaa ja vähintäin 200 hehtaaria viimeksimainitussa kihlakunnassa, sekä Kuopion, Vaasan ja Oulun läänissä.» Tulen nimittämään tätä ehdotusta ed. Hainarin ehdotukseksi.

Sitten on ed. Bäck, myös kannatusta saaden, ehdottanut, että ensimmäiseen momenttiin tehtäisiin se muutos, että siitä sanat »ja sen viljelyksen tulevaankin kehitykseen nähden riittävää» poistettaisiin. Tulen nimittämään sitä ed. Bäckin ehdotukseksi. Kun nämä kaksi ehdotusta eivät ole toisistaan riippuvia, tulee niistä äänestettäväksi erikseen.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy 2 §:n valiokunnan mietinnön mukaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Hainarin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 108 jaa- ja 75 ei-ääntä, joten ed. Hainarin ehdotus on hylätty.

2) Ken hyväksyy 2 §:n valiokunnan mietinnön mukaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on ed. Bäckin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. 2 § on siis hyväksytty Suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti.

Puhemies: Työjärjestyksen mukaan olisi istunto lopetettava kello 11, ellei eduskunta ehkä halua jatkaa.

Ed. Wäinö Wuolijoki: Ehdotan, että istuntoa jatkettaisiin, sillä täällähän on niin tavattoman suuri rästilista vielä. Ehdottaisin, että päätettäisiin jatkaa pöytä puhtaaksi.

Ed. Huoponen: Minä puolestani ehdotan, että istunto nyt lopetettaisiin; ja lisäksi ehdottaisin, että puhemiesneuvosto määrää erityisen päivän, jolloin nämä rästit kunnollisesti selvitetään, ettei nyt pitkin öitä täällä tarvitse istua.

Ed. von Alfthan: Jag skulle för min del också yrka på att sammanträdet afslutas. Det är flere utaf landtdagens ledamöter, som från tidigt i morgon skola fortsätta med arbetet. Om vi nu redan skola uttröttas med nattplena och dessutom ännu skola sitta på dagen, så kan det icke blifva något förnuftigt resultat utaf vårt arbete. Ett sådant arbete öfverstiger en människas krafter.

Jag anser det vara vår skyldighet att icke så förfara, att vårt arbete måste blifva underhaltigt på grund af öfveransträngning. Under sådana förhållanden skulle jag yrka på att sammanträdet nu afslutas.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Minä ehdotan, että tämä lakiehdotus käsitellään loppuun ja sitten mennään kotiin.

Ed. Sirola: Minä kannatan ed. Yrjö-Koskisen tekemää ehdotusta.

Ed. Nykänen: Minäkin kannatan ed. Yrjö-Koskisen ehdotusta.

Ed. Hokkanen: Minä kannatan ed. Wäinö Wuolijoen tekemää ehdotusta.

Ed. Schybergson: Jag tillåter mig hemställa att de, som hafva gjort afvikande förslag, skulle afstå från desamma, så att vi kunde ena oss om friherre Yrjö-Koskinens förslag.

Ed. Wäinö Wuolijoki: Koska minulla ei ole toivoa saada ehdotustani läpi, niin yhdyn siihen ehdotukseen, jonka ed. Yrjö-Koskinen on tehnyt.

Ed. Walpas: Täällä ovat porvarilliset edustajat viime aikoina ottaneet tavaksi nostaa ylen pitkän keskustelun verrattain vähäpätöisiltä näyttävistä asioista, m. m. anomusehdotuksista. Minä olen itsekseni ajatellut, mitähän varten tuollainen puhetulva nyt, ja olen tullut siihen johtopäätökseen, että näillä tämmöisillä keskusteluilla aijotaan ehkä estää kunnallislain valmistumista tänä istuntokautena. Kun meidän taholla haluttaisiin, että nuo lait saataisiin valmiiksi, jos eduskunta suostuu laskemaan ne jotenkin hyvässä muodossa lävitse, niin olisi luonnollista, jotta muita asioita koetetaan saada tieltä pois niin paljon kuin mahdollista. Ja yksi semmoinen keino olisi, että näin pitkälle kuluneita istuntoja jatkettaisiin aamuyöhön asti, josta olisi luonnollinen seuraus, että puhujat väsyisivät eivätkä puhumisella kuluttaisi niin paljon aikaa. Kun tämmöinen tapa olisi aivan välttämätön niiden mielestä, jotka koettaisivat vielä saada kunnallislakia hyväksytyksi tällä istuntokaudella, niin pyydän minä kannattaa ed. Wäinö Wuolijoen ehdotusta, josta hän sitten luopui ja johon ed. Hokkanen yhtyi.

Ed. Grotenfelt: Panen vastalauseeni ed. Walppaan lausuntoa vastaan, joka minun mielestäni on aivan sopimaton hänen kanssaedustajiaan kohtaan.

Muuten minä en oikein tiedä mitä ed. Yrjö-Koskinen tarkoitti sillä, että tämä asia käsitellään loppuun. Tarkoittiko hän ainoastaan tätä nyt esillä olevaa asetusta vai kaikkia kolmea tässä mietinnössä olevaa asetusehdotusta. Puolestani ehdottaisin, että käsiteltäisiin loppuun ne kaksi asetusta, jotka eivät ole perustuslainluontoisia, ja kolmas, perustuslain luontoa oleva, jäisi ensi kerraksi.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Minun ehdotukseni tarkoitti, että kaikki nämä lakiehdotukset käsitellään loppuun kaikkine osineen. Ed. Walppaalle minä pyydän sanoa, että alituinen toisten rehellisten tarkoitusten epäileminen on suuren lurjuksen varmin tuntomerkki.

Ed. Ahmavaara: Tulin ajatelleeksi, miten me voisimme vaatia kansalta, että sen pitää seurata lakeja, joita eduskunta laatii, kun eduskunta itse ei hituistakaan seuraa lakejansa. Eduskunta on laatinut ja valmistanut itselleen työjärjestyksen, mutta nyt olemme joka ikinen ilta nähneet, että vasemmistosta tehdään uusia ehdotuksia vastoin työjärjestystä, joista tulee pitkiä keskusteluja. Tämä on tietysti tehty taktiikan vuoksi, mutta pyyntöni olisi, että nyt jo luovuttaisiin siitä. Muuten pyytäisin kannattaa ed. Grotenfeltin ehdotusta, että ne lait, jotka eivät koske perustuslain muutosta, käsitellään loppuun, mutta ei tätä viimeistä, joka on perustuslainluontoiseksi julistettu, sillä minä pelkään, että siihen menee koko yö jos puhutaan yhtä paljon kuin on puhuttu.

Ed. Walpas: Ellen väärin kuullut, sanoi ed. Yrjö-Koskinen, että minun esittämäni mielipide olisi suuren lurjuksen tunnusmerkki. Pyytäisin vain, että suomettarelaiset edustajat soisivat sosialidemokraattisille edustajille edes puoliksi niin suuren sananvapauden.

Ed. Heimbürger: Det är icke första gången, som hr Walpas antyder, att de borgerliga skulle försöka förhala behandlingen utaf ärenden i syftemål, att på det sättet omintetgöra behandlingen af kommunallagen. Jag ber få upplysa hr Walpas om, att ett sådant tillvägagående, att försöka prata ihjäl kommunallagen, ingalunda vore praktiskt och ändamålsenligt. Inom tre månader skulle dock lagen komma igen. Om de borgerliga partierna verkligen skulle hafva för afsikt att dräpa kommunallagen, så kan detta ske på ett mycket enklare sätt. Vi behöfva endast rösta på socialdemokraternas förslag till kommunallag och framförallt till skattelag, hvarigenom dessa förslag skulle begrafvas för många år framåt.

Ed. Ingman: Pyytäisin vielä ed Walppaan lausunnon johdosta huomauttaa, että meidän muiden eduskunnan jäsenten ei ole onnistu-

nut vapautua kaikesta valiokuntatyöstä, sekä erikoisvaliokunnissa että suuressa valiokunnassa, vaan meillä on näin pitkä työpäivä joka päivä eikä suinkaan vain kaksi päivää viikossa, kuten ed. Walppaalla. Minusta ed. Walpas saisi olla meille, jotka tekevät työtä kuusi päivää viikossa, vähän armollisempi kuin hän suvaitsee olla.

Ed. Sulo Wuolijoki: Porvarillisten taholta on useamman kerran tämän keskustelun kuluessa epäilty toisten rehellisiä motiiveita, mutta niitä epäilijöitä vastaan ei ole kuulunut yhtään vastalausetta keskustasta ja oikeistosta, mutta heti koetetaan sieltä leimata vasemmiston mielipiteitä toisten rehellisten motiivien epäilemiseksi, jos viitataan täältä puoleen tai toiseen.

Tahtoisin muuten myös panna merkille, että tänään on ensi kerran tapahtunut se historiallinen tapaus, että eduskunnan istunnossa on sanottu eduskunnan jäsentä lurjukseksi, ilman että kukaan porvareista on noussut tätä vastustamaan.

Ed. E. S. Yrjö-Koskinen: Pöytäkirja todistaa että viimeisen puhujan selvitys on harhaanviepä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asiassa on tehty kolme eri ehdotusta. Vapaaherra E. S. Yrjö-Koskinen on useampien kannattamana, ehdottanut, että jatkettaisiin suuren valiokunnan mietinnössä olevien lakiehdotusten käsittely loppuun asti tänä iltana.

Ed. Hokkanen on ed. Walppaan kannattamana ehdottanut, että jatkettaisiin koko päiväjärjestyksen käsittely loppuun saakka.

Ed. Grotenfelt on ed. Ahmavaaran kannattamana ehdottanut, että käsiteltäisiin loppuun vain kaksi ensimäistä tässä mietinnössä olevaa lakiehdotusta.

Näiden ehdotusten välillä tulee siis, koska ne ovat toisistaan poikkeevia, äänestettäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Yrjö-Koskisen ja ed. Hokkasen ehdotusten välillä; se niistä joka voittaa asetetaan ed. Grotenfeltin ehdotusta vastaan ja lopulta äänestetään voittavan ehdotuksen ja istunnon keskeyttämisen välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy vapaaherra E. Yrjö-Koskisen ehdotuksen vastaehdotukseksi äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Hokkasen ehdotus.

Jaa-äänet ovat voitolla.

2) Ken vastaehdotukseksi hyväksyy vapaaherra Yrjö-Koskisen

ehdotuksen, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Grotenfeltin ehdotus.

Ei-äänet ovat voitolla.

3) Ken tahtoo keskeyttää istunnon äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Grotenfeltin tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 77 jaa- ja 102 ei-ääntä, joten Eduskunta on päättänyt jatkaa istuntoa siihen asti, kun on käsitelty loppuun kaksi valiokunnan mietinnössä olevaa ensimmäistä lakiehdotusta.

P u h e m i e s: Ennenkuin ruvetaan jatkamaan asian käsittelyä, pyydän minä kuitenkin ilmoittaa, että olen nähnyt pikakirjoitettuna vapaaherra E. S. Yrjö-Koskisen lausunnon, josta täällä äsken oli puhe, ja pyydän sen johdosta muistuttaa vapaaherra E. S. Yrjö-Koskiselle, että mielestäni tuo lausunto ei ole sopiva, ei ole sellainen kuin Valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n 2 momentin ensimäisessä lauseessa edellytetään.

3 §.

Tämän pykälän johdosta lausuu:

Ed. v o n T r o i l: Jag ber få till denna paragraf göra följande ändringsförslag. Från första stycket föreslår jag sålunda, att den sista meningen skulle utgå, nämligen: »Guvernören höre i ärendet läneagronomen och sådan forstman, som ofvan sagts, samt meddele härå utslag i saken». I stället skulle till den föregående meningen, som börjar: »Förslaget bör vara enligt de i 2 § stadgade grunder uppgjordt», tilläggas »samt åtföljas af läneagronom och sådan forstman som ofvan sagts efter verkställd syn å marken afgifvet utlåtande.» I händelse §:n godkännes i den form den i betänkandet är föreslagen, komma nämligen de utlåtanden, som läneagronom och forstman afgifva att basera sig uteslutande på de handlingar och kartor, som af vederbörande sakägare blifvit ansökningen bifogade. Ett utlåtande åter, som tillkommit vid en med stöd af dessa handlingar på marken verkställd syn, bör ovilkorligen tillskrifvas en större betydelse och vara för själfva den nog så betydelsefulla utredningen nödvändig. Jag var tyvärr ej med om frågans behandling i utskottet vid andra läsningen, hvarför jag för min del icke kunnat förebygga, att den tanken, som låg till grund för utskottets formulering i af mig nu berörda afseende fick en så olycklig stilisering, som fallet blef.

Ed. P u l l i n e n: Minä kannatan ed. von Troilin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valiokunnan mietintöä vastaan on yksi muutosehdotus tehty. Vapaaherra von Troil on nimittäin ehdottanut pykälän muutettavaksi siten, että ensimäisestä kappaleesta jätetään pois viimeinen lause, joka kuuluu:

»Kuvernööri kuulustakoon asiasta lääninagronomia sekä sellaista metsäammattimiestä kuin yllä on sanottu, ja antakoon siitä sitten päätöksen.»

Siis tulee tuon ehdotuksen ja 3 §:n välillä äänestettäväksi, koska ed. Pullinen on muutosehdotusta kannattanut.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 3 §:n Suuren valiokunnan mietinnön mukaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vapaaherra von Troilin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla. 3 § on siis hyväksytty Suuren valiokunnan mietinnön mukaisena.

4—7 §

hyväksytään keskustelutta.

8 §.

Keskustelu:

Ed. T o k o i: Pyytäisin ehdottaa, että 8 §:n tilalle hyväksyttäisiin talousvaliokunnan mietinnössä olevan toisen vastalauseen 8 §, joka edellyttäisi sitte, että suuren valiokunnan mietinnössä olevat §:t 8, 9 ja 10 jäisivät myöhemmiksi, kuin myös, että jos tämä ehdottamani uusi 8 § hyväksyttäisiin, seuraisi sitä myös vastalauseessa olevat 9 ja 10 §, josta sitte, kun tästä on äänestetty, pyydän tehdä uuden ehdotuksen.

Ed. v. A l f t h a n: Jag skulle för min del föreslå, att § 8 skulle utgå. Vi hafva visserligen kommit in på en utveckling, där det är modernt att stifta lag med återverkande kraft. Men här finnes en paragraf, som uttryckligen säger, att lagen icke skall hafva återverkande kraft. Jag vet dock ej, huruvida det är skäl att i en skild paragraf framhålla detta. Förekommer en sådan paragraf icke, är det likväl självfallet, att lagen icke har återverkande kraft. Det förefaller mig därför öfverflödigt att hafva paragrafen här. Man har visserligen anfört, att detta vore nödvändigt för att möjliggöra skogsbolagens sammanslutning. Men om man icke vill att de skola sammansluta sig, så skall det icke tillåtas, utan skall det förbjudas. Jag skulle föreslå att paragrafen skulle utgå.

Ed. Schybergson: Jag kan icke dela frih. v. Alfthans åsikt. Med den förbudlagstifningsmani, som vi hafva, är en sådan paragraf nödvändig såsom innebärande ett förtydligande.

Ed. Gylling: Minä pyydän kannattaa ed. Tokoin ehdotusta uudeksi 8 §:ksi.

Ed. Söderholm: För min del är jag nog af samma mening som frih. v. Alfthan, att denna paragraf borde kunna utgå utan att lagen skulle få annan betydelse för det.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asiassa on tehty kaksi eri ehdotusta. Ed. Tokoi on ehdottanut, että 8 §:n sijaan hyväksyttäisiin talousvaliokunnan mietinnön toisessa vastalauseessa oleva 8 § ja että puheenalainen 8 § tulisi lykättäväksi jälemmäksi mietinnössä. Vapaaherra v. v. Alfthan taas on ehdottanut, että koko 8 § suuren valiokunnan mietinnössä hylättäisiin. Nämä ehdotukset eivät ole toisistaan riippuvaisia. Niistä tulee siis äänestettäväksi erikseen.

Ehdotan, että ensinnä äänestetään valiokunnan mietinnön ja ed. Tokoin ehdotuksen välillä, nimittäin siten, että toisella puolen on valiokunnan mietintö ja toisella puolen ed. Tokoin ehdotus, sekä sitte vapaaherra v. Alfthanin ehdotuksesta.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy 8 §:n Suuren valiokunnan mietinnön mukaan, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on ed. Tokoin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla, joten ed. Tokoin ehdotus on hylätty.

2) Ken hyväksyy valiokunnan mietinnön, äänestää »jaa»; jos »ei» voittaa, on vapaaherra von Alfthanin ehdotus hyväksytty.

Jaa-äänet ovat voitolla.

8 § on siis hyväksytty Suuren valiokunnan mietinnön mukaisena.

9 §

hyväksytään keskustelutta, sekä samoin

10 §

ja asetusehdotuksen nimike.

Esitetään mietinnössä oleva toinen asetusehdotus, nimittäin:

Asetus 2 p:nä toukokuuta 1895 osakeyhtiöistä annetun lain 27 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Puheenvuoroa käyttää:

Ed. von Alfthan: Jag finner denna förordning vara icke blott öfverflödig utan äfven farlig. Man har på detta sätt velat ändra aktielagen för att möjliggöra den nya lagen. Detta ändamål uppnås dock icke. Däremot uppnår man någonting annat, som åter måste betecknas såsom rent skadligt. Vi skola tänka oss ett fall, att en större jordbruksfastighet öfvertagas af samarfva, som ombilda egendom till bolag och att de finna det vara med sin fördel förenligt, att utnyttja lägenhetens skog medelst en träförädlingsanstalt, som på lägenheten inrättas. Det kan hända att de först om något år komma till insikt härom. Detta blir dem då genom denna lag förmenadt. På samma sätt kan man tänka sig, att exempelvis en industriel inrättning af ett eller annat slag varit inrättad å någon fastighet som äges af ett bolag och att dess drift af någon anledning nedlägges. Då kunde byggnader och kraftanläggning måhända lämpligen utnyttjas för något träförädlingsföretag. Detta blefve då också förbjudet genom denna lag. Det synes mig sålunda, att denna bestämning med säkerhet komme att medföra mycket hinder för lofliga och naturliga företag, samtidigt som den icke det ringaste skulle förbättra den nyss beslutna lagens praktiska betydelse. Jag skulle sålunda yrka på att denna förordning skulle förkastas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valiokunnan mietintöä vastaan on ed. von Alfthan tehnyt muutosehdotuksen, että tämä asetus poistettaisiin, mutta kun sitä ei ole kannatettu, se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Eduskunta siis hyväksyy lakiehdotuksen.

Pöydällepanot:

Päiväjärjestyksessä numeroilla 18, 19, 20 ja 21 merkityt asiat pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 12,12 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ph. Suuronen.